

DILUCIDATIONVM R E R V M

A' Supremis Regni Neapolitani Tribunalibus

IVDICATARVM.

Q V AE

A' R E G E N T E

D. IO: FRANCISCO SANFELICIO
PATRITIO NEAPOLITANO

In Primo Libro referuntur.

AVCTORE SAC. THEOL. ET V.I.D.

IOANNE BAPTISTA MVCCI
IN S.R.C. NEAP. ADVOCATO:

Liber Primus.

In quo omnia in iisdem Decisionibus exarata vberissime dilucidantur, attento Iure
Pontificio, Caesareo, Regni huius Neapolitani, caeterarumque, re
nata, Regionum, potissimum secundum hodiernum
stylum, & praxim,

ET QVAMPLVRIMAE ALIAE QVAESTIONES, TAM AD RES
feudales, quam burgenses, necnon civiles, & criminales,
spectantes, examinantur,

QVINIMO' NONNVLLAE QVAESTIONES THEOLOGICAE MORALES
resoluntur, omnesque tandem materiae nouis decisionibus, Recentio-
rum Doctorum auctoritatibus, argumentis, rationi-
busque politicis exornantur,

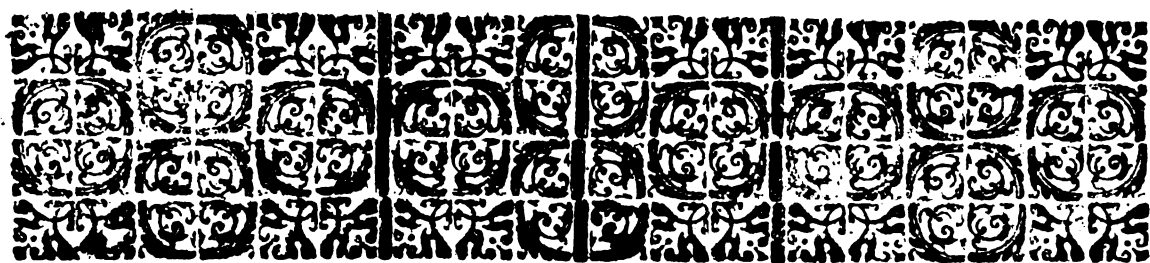
Vberissimo rerum omnium, verborumque adiecto Indice:

NEAPOLI MDCLXXXII.

Typis, & Sumptibus HAEREDVM CABALLI.

SVPERIORVM PERMISSV, & PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D. CAROLO CALÀ
D V C I D I A N I,

Marchioni Ramontis, & Villanoux, Regis à latere Consiliario, ac Regiæ Cancellariæ Regenti meritissimo.

Herodes Caballi S. P. D.

Vid tibi, Illustriss. Domine, cum dilucidationibus? Lucem offerre Phœbo, aut incongruens, aut vesanum. Tot, tantisque refulges radijs, vt nullum, vel sublime, te contemplari queat ingenium. Sic Sol ipse, nō modò non solum, sed altero se dignoscet inferiorem, cum à quauis Aquila valeat impunè respici. Enumeret quisquis sit præclara Maiorum tuorum gesta, quæ mirari quisque valet, contemplari nemo: illos, qui potest, enumeret: contempletur, qui audet; nam tantæ audaciæ poenam, defessus, luet, subibit cæcutiens. Descendat ad tuas trutinandas virtutes, & deferat quidē inte-

gritatem, humanitatemque, quas egregijs in viris
supponere est, non mirari : quinimò ceteris om-
nibus, tanquàm infinitis, parentet, illasque tan-
tùm ponat ob oculos, quæ te præ cæteris reddūt
sublimiorem, omnium nempè temporum hi-
storiarum eruditissimum, Politicarum Trisme-
gistum, Eloquentiæ Præceptorem, Iurispruden-
tiæ Munimen, Regij Diadematis Defensorem,
quorum omnium duos adhibeat testes omni sa-
nè exceptione maiores, Philippum IV. eiusq; fi-
lium Carolum II. potētissimè Regnantē, quorū
iura tuus Calamus, tua Doctrina, tua Eloquētia,
tua denique mira apud omnes Scientia non se-
mèl, sed pluriès, quotiès scilicèt opus fuit, Sole
clariora demonstrarunt; sique optasti semèl no-
mine Larcādi Laci Personatus tantum tueri Re-
gem; iām tuę doctrinæ radij te statim propalarūt
auctorem. Adeò verum, posse Solem tegi nubi-
bus, non celari. Hos, inquam, paucos, ex innu-
meris, quibus refulges, radios, tentet, quisquis
fit, contemplari, si velit, se allucinatum fateri, teq;
vel Phœbum, vel Phœbo propalare lucidiorē.
Nec immeritò tot, tantæque dignitates, & mu-
nera, quibus inexplicabili solertia functus es, &
fungeris, lucem à te recipiunt, non præstant, cum
hoc

hoc proprium Solis fit, sideribus etiam præstare
lucem. Ne igitur, Illustrissime Domine, mire-
ris, si Dilucidationes hæc tibi dicare ausi simus,
dum tua etiam indigebant humanitate, ut vera
Solis luce fruerentur. Illas ergo, nosque tibi de-
voto dicantes animo, protege, & Vale.

FRATERNALIS

LECTORI; ET SCRIPTORIBVS

MONITIO

*Ab omnibus ad omnium necessario legenda
utilitatem.*

Familiari, ut libentius audiar; sermone loquar. Eram opus hoc Typis daturus, sed nescio quo fato, quoue consilio: placuit propterea amici cuiusdam censoris exposcere sententiam, ut, adulatione quacunque posthabita, quid verè sentiret, fideli lingua patefaceret. Hoc ille ad meam, tuamque, Lector, utilitatem, promptè rescripsit.

Si à me tantùm legendus hic liber esset, posses profectò à me quoque tantùm sententiam habere; at, quoniàm multos habebit lectores, multorum etiàm exquirenda opinio erit. Et putas, posse te omnibus placere lectoribus? utinam ne pluribus displiceas. Si ergo, antequàm opus hoc aggredieris, me consuluisse, aliter respondissem utique, quàm respondeo: nunc verò ab re loquerer, si suaderem, ne Typis traderes, quæ perfecisti. Igitur, dum, vel nullum; re peracta; consilium, vel inutile, hæc, quæ dicturus sum, deseruiunt saltèm, ut videant scriptores, quid ipsis faciendum sit, quidque fugiendum.

Et quidèm, si Salomonis temporibus lucem vidisset Typographia, hanc illè, inter cæteras, numerasset dementias, scilicet, hominem, ut sui ingenij famam posteritati tradat, viuendi posthabita cura, vitæ breuitati appensatè consulere. Fabulam putavi semper, quam fingunt, Pellicani historiam suis visceribus filios alentis, cum nunquam id suadere queat natura; sed euidentior rem sanè fabulam dixissem, posse quem reperiri, qui proprio interitu leuissimam, futuramque gloriam studeat comparare, ni innumeros id genus inspicissem: quia verò miserrimos hos ignotus tenet error, videamus quæso, quid mali ferat scribendi ars, quid boni: siquæ minimum quid boni viderimus, omnes ad scribendum suadeamus; sin autem nil boni, sed innumeras parari ærumnas scriptoribus inspicemus, credam ego, errore iam detecto, facile esse negotium eos aliter suadere.

Ut igitur ab ærumnis incipiamus, scribendi ars suos auctores primò è mundo separat, dum, domesticis, publicisque curis posthabitis, assidua illorum familiaritas cum libris est, qui eos adeò propalant insulos, ut inutiles iam eosdè reddant sibi ipsis, & alijs.

Deindè continua illos torquent studia, infirmosque reddunt, & imbecilles, nec vnquam visu hilares, sed mestos semper, & querulos, ac si naturam accusarent, cum veriùs propria ijs esset reprehendenda dementia: quinimò valetudinem iaciunt amissam, nullaque ipsos quiete frui, sed somno iam

pa-

parentasse, vigilijs desponsatos. Et hos appellamus sapientes, qui vitam ducere insipiunt, hos peritos, hos prudentes, quorum amentia eosdem imprudentes demonstrat, & imperitos.

Præterea, vt alias scribendi angustias silentio committamus, vix lucem videt liber, & iam, quid mali habeat, exquiritur, tantisque premitur censuris, vt à Pedagogis iplis reprehendatur, si quæ desint interpunctiones, vel discursus aliquis non benè eorum regulis respondeat. Cætera autem, quæ bona habet, prætermittuntur: omnes tandem, quid de libro sentiant, interrogati, si auctorem non oderint, mussitando saltèm, illum non improbant: quod si inuidia serpiat, innumere pullulant satyræ, & contumeliæ.

Mala hæc certa sunt, sed quid boni expectari queat, videamus, vt, re nota, cætera etiã mala enarremus. Insipiens auctor opus quandoque Typis tradit, vt, eius patefacta doctrina, dignitates assequatur, & honores: nec sæpè numero defunt, qui aliorum scripta maximo vel pretio emant, multosque ex his mihi credas notos, cum non paucos nummulariæ mensè viderim apocas, licèt subdolè factas. Id hominum genus ijs comparandi sunt, qui putant, litium victorias à scriptis aduocatorum sermonibus dependere, cum verè dependeant à defensorum arte curantium blandis verbis, affectata Religione, gratis obsequijs, humilibus seruitijs, ceterisque modis prætereundis Iudicū animos illaqueare. Quod adeò verum præsert, vt extrà nostræ Italiæ ora Iudex quidam gloriosus Palladis assecla nescio quem reprehenderit Aduocatum, eo quòd non ex ijs erat, qui cum Iudicibus sæpè confabulabat, quosque nos Boni Itali, vt barbarè potius, quàm latinè loquar, Trafichinos appellamus: quare suum hortabatur familiarem, vt alium litis patronum reperiret. Quemadmodum ergo litium victorias ab aduocatorum scriptis non dependere, palàm est, ità credamus oportet, dignitates à Typis non haberi; non enim Principes scriptis suadentur paginis, nec Typographia homines fecerunt, sed eos confundens, doctos simul, indoctosque amplexatur: & quàm plurimos præterea videris scriptores, quorum calamus appellares pretiosū, ad dignitates ferendas quàm maximè ineptos, necnon innumeros aduocatos, alioquin egregios, ad iudicandi munus euectos, ineptissimos ad id præferre: & ratio utique est, quia, vel non omnia scimus, quæ scribimus, vel scribimus, cum ediscimus, non cum edocemus, vel non quæ scribuntur, hominem constituunt sapientem; fallimur enim, si sapientiam vel à Philosophorum speculationibus, vel à Iurisconsultorum responsis, vel à fucis, orandique arte expectemus, cum multa ad proficiam requirantur sapientiam, sine quibus, nec ea haberi valet, nec iuste feruntur iudicia, nec benè gubernantur Respublicæ, nec munera aptè exercentur, nec denique dignitates, honoresque conferuntur vtiliter: sique inspicias, vnum, aut alterum scriptorem ad dignitatem aliquam euectum, ne quæso imprudenter credas, illam ab ijs folijs comparatam, sed ab alijs fortè virtutibus, quæ Principi, ijsque, ad quos dignitatum spectabat collatio, vel notæ fuere, vel relatæ: sin autem virtutibus eam tribuere

no-

nolueris, quibus arridet, tribue, non autem folijs ijs, quę non rarò miserri-
morum scriptorum spem alunt, semper verò & vulgum decipiunt, & leno-
num officio fungentia, multa tegunt, & celant,

Legant Scriptores historias, aliorumque periculo credant, non proprio
ediscant, tempusque non in scribendo terant, sed in legendo impendant, si
ab alijs edoceri cupiant, quomodò dignitates comparentur, & honores. Nec
vrgeas, hoc idem probare, ab omnibus semper esse scribendum, vt alij inpo-
sterum edoceantur; habent enim posteri libros penè innumeros, à quibus
imbuantur, nec antè Ioannis Guttenbergij Typographicę artis inuentoris
tempora carebat mundus sapientibus, sed potius postea, ex Ioanne de Bus-
sieres, priorum temporum amissimus felicitatem: iuuat ergo, vt, veritate
detecta, modum imponamus errori, aliorumque speculo nostras inspicien-
tes ærumnas, ad antiquam, quoad possumus, felicitatem redeamus.

Sed, vt vlteriùs progrediamur, putant sepe Scriptores librorum editione
omnium consequi venerationem, famam defatigare, liberis tandem, & po-
steris vtramque relinquere gloriosam. O errorem sanè inexcusabilem! ete-
nim id hominum genus, non modò nullo prorsùs modo eam consequi inspi-
cimus, sed despici, & irrideri. Hos superiores ipsi graui respiciunt supercilio,
& vix pileo tegi patiuntur; nec profectò errarem, si assererem, humaniùs ab
ijs recipi scurras, histrionesque, quàm hos, quos, nescio quo consilio, sapien-
tes appellamus, si miseros, humiles, abiectosque, & sepiùs victum medican-
tes, reddi à stulta hac philosophia iustinerem, siq; tandem omnibus vel inui-
tos cogi obedientiam prestare, & seruitia, affirmarem. Famam præterea
tunc Scriptores defatigant, cum, vel fame pereunt, vel eorum impugnantur
sententię, vel notantur errores, vel contumelijs afficiuntur. Sed demus vti-
que ijs venerationem, & famam, quid boni hæ ferant, certè ignoro. Docti
appellentur, volet vndique fama prædicans, benè eos, & ad rem scripsisse, si
ijdem, præter famam hanc, venerationemque, nil aliud habeant, ad quid fa-
ma, ad quid veneratio, quę tot pepererunt ærumnas, quot initio exposuimus?
Deferant liberis, posterisque famam, ni bona deferant, & opes, irridentur
ipsi, irridentur & posteri. Dum in mundo versamur, à mundo abstrahi ve-
sanum est.

Non desunt præterea, qui libros edunt, vt eos Superioribus dicantes, hono-
res, & præmia excerpant, laudibusque, quibus nonnullos ex ijs, re nata, de-
corarunt, aliquid boni consequantur. Sed vtinam aliquid mali non recipie-
rent; cum enim ij non omnes queant Superiores decorare, quos præter-
mittunt, afficiunt mœrore, ni iniuria; præterquamquod frequens scribentium
numerus adeò vulgares reddidit laudes, vt pudeat sanè, nostris præcipuè tem-
pestatibus, quemcunque prudentem à Typis citiùs laudari, quàm ab homi-
ne. Alia vtique extant media Superioribus placendi, quibus laudes illę adu-
lantes, non modò placere non debent, sed displicere, nec vllum vidimus
scriptorem tali medio ea assequutum, quę optabat.

Tan-

Tandem, ne longior sim, multi sunt stulti mundi Moderatores, putantes scriptis eorum paginis prodesse Reipublice, cum potius noceant. Et credam verè, plus mali, quam boni, peperisse nostræ Italiæ literas, quæ cæteris Regionibus mox eadem iamiam paraturæ sunt mala. O si tandem aliquando literas deferentes, aliò verterent animum homines, quot latrocinia arcerentur, quot Administrantium rapinæ, quot Politicorum arcana, quot Superiorum Tyrannides, quot tandem mala, quæ, tanquam incauti prorsus discipuli, patimur, literas sequuti magistras. Et mirum sanè, voluisse Deum fide tantum firmam reddere Religionem, non scientia; homines verò putare, posse eos omnia à scientijs habere, à quibus sæpè numero cruciantur; non enim te latet, Amice, maximum esse nostrarum mentium flagellum cognitionem illam, quam nonnullarum rerum habemus: quandoquidem multa inspicimus, quæ sufferenda non essent, & vel inuiti, sufferimus, ipsamque libertatē, quam à natura, eiusque Auctore dignoscimus, adeò deploramus deuinctam, ut, quanam ea sit, ni ignoramus, nequeamus certè periclitari: quinimò id tantum quandoque nobis licere, quod alijs placet, nostramque voluntatem, non pro ratione, sed pro aliorum placitis stare, dicendum est. O Felices præ cæteris rusticos, quorum felicitas ab huiusmodi cognitionis carentia dependet, dum oculis plenè credentes, vel omnia, vel multa benè gesta putant, & plurima, quæ sapientes iniuriæ tribuerent, summam ipsi arbitrantur mercedem.

Sentiunt plerique Principes, literas alentes, tutiores reddi à subditorum motibus animos habentium continuo depressos labore, sed errant, cum longè tutiores redderentur, si eosdem haberent militari deditos disciplinæ.

Ne autem paradoxum hoc explicemus, utq; politicum hunc iustis ex causis discursum deferamus, non pandentes celanda, profint quidè Reipublice literæ, nonne summa erit insania incertam publicam utilitatem propria vita, propriaque ægritudine comparare? Si hanc omnes dementiam citius, quam sententiam, sequerentur, iam omnes etiā, ut Reipublicæ sic prodesse, vitæ parentare tenerentur, & damnum potius ex eorum obitu reciperet Reipublica, quam ex eorum scriptis utilitatem. Igitur, ut vela tandem contraham, dum à Typis nil boni, sed, quicquid mali excogitari potest, habemus, si mala, Amice, optas, Typos sequere, si bona, desere.

Hæc, Lector, Amicus: hæc ego. Quid facturum sim in posterum, videbis, quid tibi faciendum sit, consule, & Vale.

ECCLESIASTICA APPROBATIO.

IN Congregatione habita coram Em. Domino Card. Caracciolo Archiepiscopo Neapolitano sub die 20. Aprilis 1681. fuit dictum, quod Reu. P. Antonius de Rossi Soc. Iesu reuideat, & in scriptis referat eidem Congregationi.

Steph. Menatt. Vic. Gen.

Joseph Imperialis Soc. Iesu Theol. Emin.

E MINENTISSIME DOMINE,

I Vssu Em. V. sedulo consideraui *Dilucidationes in Reg. Sanfelicij decisiones*, Auctore S. Theologiae, ac V. I. D. Io: Baptista Mucci; & nihil in ipsis aduertere potui, quod sanæ doctrinæ, aut bonis moribus repugnet; sed plurima, quæ hominem ex vero auctorem ostendunt, non collectorem: quamobrem imprimi posse, censeo, sub censura Em. V. Neapoli die 22. Iulij 1681,

Em. V.,

Humillimus Seraus

Antonius de Rossi Soc. Iesu.

In Congregatione habita coram Em. Domino Cardinali Caracciolo Archiepiscopo Neap. sub die 9. Martij 1681. fuit dictum, quod, stante supradicta relatione, imprimatur.

Steph. Menatt. Vic. Gen.

Joseph Imperialis Soc. Iesu Theol. Emin.

REGIA APPROBATIO.

ECCELLENTISS. SIGNORE,

L Vdovico Cauallo Stampatore de' libri supplicando esponde a V. E. come desidera dar alle Stampe due Tomi del Dottor Gio: Battista Mucci, intitolati, *Dilucidationes decisionum Regentis Sanfelicij*; supplica per tanto a V. E. restat seruata commettere la reuisione di quelli, a chi meglio gli parrà, vt Deus &c., *Magnificus Doctor Raphael Garganus videat, & in scriptis referat.*

Carrillo Reg. Calà Reg. Soria Reg.

Prouisum per S. E. Neap. die 3. Martij 1681.

Spectabilis Reg. Florillus non interfuit.

Villanus.

EXCELLENTISSIME DOMINE,

D ilucidationes V. I. & S. T. D. Io: Baptista Mucci ad primum, & secundum Tomum *decisionum Supremorum huius Regni Tribunalium* Io: Francisci Sanfelicij, olim Regiam Cancellariam Regentis sedulo perlegi, mandatis patens E. V. in eisq; nihil, quod Regiam Iurisdictionem violet, inueni; sed cuncta nimis castigate scripta, hærentia rationi, rectæque Iurisprudentiæ. Quamobrem cudi posse, arbitror, si videbitur E. V. quam Deus Opt. Max. diutissime incolumem seruet. Neap. Nonis Maij 1681.

E. Vestre

Seraus obsequentissimus

Raphael Garganus V. I. D.

Visa supradicta relatione, imprimatur, & in publicatione seruetur Regia Pragmatica.

Carrillo Reg.

Calà Reg.

Soria Reg.

Prouisum per S. E. Neap. die 29. Maij 1681.

Spectabilis Reg. Florillus non interfuit.

Mastellonus.

DILV.

DILVCIDATIONVM RERVM IVDICATARVM;

Q V AE

A REGENTE D. IO. FRANCISCO
S A N F E L I C I O
PATRITIO NEAPOLITANO

IN PRIMO LIBRO REFERVNTVR:

AVCTORE S. THEOL. ET V. I. D.
IOANNE BAPTISTA MVCCI
IN S. R. C. NEAP. ADVOCATO MINIMO.

Liber Primus.

S V M M A R I V M.

1 Famuli, & ceteri Familiares Ecclesiastici, an gaudeant fori privilegio? Recensentur opiniones. 2 Familia Clericorum an teneatur munera extraordinaria subire. 3 Famuli Clericorum non vocantur ad fordida. 4 Pena imposita à Iure communi afficientibus iniuria ministros Ecclesiae, qua sit. 5 Ministri Ecclesiastici cur ab Imperatoribus varijs prerogatiuis decorati sint. 6 Serui Ecclesiarum non possunt defatigari publicis angarijs. 7 Spoliantes rusticos Ecclesiae à quibus puniendi sint. 8 Malefactores Ecclesiarum possunt in utroque foro conueniri. 9 Administrator rei Ecclesiasticae conueniri potest in foro Ecclesiastico ratione administrationis.	10 Minores Ecclesiae quinam dicantur. 11 Privilegia concessa famulis Ecclesiae an extendenda sint ad famulos personarum Ecclesiasticarum. 12 Famuli clericorum cognoscuntur à Iudicibus secularibus. 13 Famuli seruientes Superioribus Ecclesiasticis an possint dici minores Ecclesiae. 14 Superior Ecclesiasticus duplici modo considerari potest. 15 Famuli superiorum Ecclesiasticorum sunt duplicis generis. 16 Episcopi vigilantia exemplificatur in Cardinali Philamarino, cuius occasione fit mentio de eius nepotibus. 17 Minores Ecclesiae non dicuntur tantum eius ianitores, sed omnes ij, qui quoquo modo illi seruitia praestant. 18 Episcopi in Regno nostro an possint tenere familiam armatam? Recensentur opiniones. 19 Clerici coniugati gaudent privilegio fori, &

A Cano-

- Canonis, dummodo tonsuram, & vestes clericales deferant.*
- 30 Clerici coniugati gaudent his privilegijs etiā, attento iure Regni, quicquid, etiam attento tali iure, antea fuerit.
- 31 Clerici syluatici duplicis sunt generis, alij scilicet qui tonsuram recipiunt, alij secus.
- 32 Clerici syluatici, licet tonsuram non habeant, dicuntur tamen minores Ecclesia.
- 33 Clerici syluatici ante decretum Sacra Congregationis multiplicabantur in fraudem Iurisdictionis laicali.
- 34 Sacra Congregatio quid decreuerit anno 1623. de clericis purè syluaticis. Refertur integra determinatio.
- 35 Clerici purè Syluatici ex decreto Sacra Congregationis gaudent fori privilegio in criminalibus, non autem privilegio Canonis.
- 36 Privilegium canonis datur tantum clericis insignitis prima tonsura, & alijs ordinibus.
- 37 Clerici syluatici male conditionis excluduntur per Sacram Congregationē à fori privilegio.
- 38 Sacra Congregatio pro clericis syluaticis semper respondit idem, quod decreuerat anno 1623. decreto generali.
- 39 Bizoche quo privilegio gaudeant.
- 40 Vxorēs clericorum coniugatorū quibus privilegijs gaudeant.
- 41 Imperatores quantum poterant Ecclesia deriderunt.
- 42 Sacra Congregatio modum præfixit clericis syluaticis ad fraudes arcendas.
- 43 Rex Robertus prohibuit, ne familiares Regis arma deferrent in propria patria.
- 44 Lites remouenda sunt ab utraque Iurisdictione ad fraudes arcendas.
- 45 Pontifices quandoque ad eorum defensionem implorant opem à Principibus secularibus.
- 46 Carolus Magnus vocatus fuit à Leone III. ad reprimenda scelera Romanorum; quare coronam retulit, & Christianissimi nomen sortitus est.
- 47 Rex noster Catholicus dicitur eo quod a Regnis suis hæreses arceat.
- 48 Clerici coniugati an gaudeant fori privilegio in civilibus.
- 49 Familiares Regis conueniendi sunt in M.C.V. quicquid antea aliter fuerit.
- 50 Coloni rerum patrimonialium Regis, eiusque conductores debent conueniri in Regia Camera, sed an semper.
- 51 Locati Regiæ Dohanæ an semper etiam pro rebus non spectantibus ad Dohanam habeant Regiam Cameram pro causis appellationum. Affertur nouum exemplum Collateralis Consilij.
- 52 Famuli Proregis cognoscendi sunt ab Auditore exercitus, sed petita venia ab ipso Prorege.
- 53 Proreges in Regno delegant causas pro arbi-

trio, & personam Regis representant.

44 Privilegia scholarium extenduntur ad famulos, sed an semper.

45 Famulus clerici ex decisione Regiæ Camere gaudet ea immunitate, quam franchitiam appellamus.

DILVCIDATIO DECIS. I.

Reperimus in hac prima decisione nimis profectò elaborata, fuisse Subdiaconum syluaticum à fori privilegio exclusum: ad quam decisionem fundandam Sanfelicius examinat quæstionem illam, an famuli, ceterique familiares Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum gaudeant fori privilegio.

Verum Reg. de Marin. resol. iur. lib. 1. cap. 117. in princ. scripsit, voluisse communiter Doctores ab ipso relato, gaudere eos privilegio fori tam in civilibus, quam in criminalibus, nisi legitima loci consuetudo repugnet. Et Dom. Io: Leonardus Rodoe. ibi, quæ scribere proposuerat, quæ scripserat, deleuit. Ego verò aliter sentiendo, ea scribam, quæ veritati consona sunt; siq enim tutus ero nullum inferendi præiudicium Ecclesiasticæ, aut Regiæ Iurisdictioni. Et principio quidem, post habitis tot, tantorumque Doctorum controuersijs, breuissimè examinabo iura Cæsarea, & Pontificia; deinde casus omnes fecernam, & tandem ad casum clarum à Sanfelicio deueniam. Habemus

igitur in l. 1. C. de Episc. & Clericis, Clericos, eorumque mancipia (idest, familiam secundum Gloss.) non teneri subire munera extraordinaria, nec hospites recipere, scilicet, armatos, prout eadem Gloss. explicat, cum aliàs officio charitatis teneantur suscipere pauperes. Et in l. 2. C. eod. Clerici non vocantur ad munera sordida. Quod privilegium concessum est eius hominibus, & ministris. Et denique in §. si quis cum sacra: auth. de Sanctiss. Episc. Iustinianus in exilium mittendum iubet eum, qui in Ecclesiam ingrediens, Episcopo, aut Clericis, aut ministris alijs Ecclesia iniuriam aliquam inferat. Ex quibus dispositionibus colligimus, Imperatores nil aliud prætendisse, quam Ecclesiasticarum personarum dignitatē, decusque seruare; unde eas immunes reddiderunt ab extraordinarijs muneribus, hospitum armatorum receptione, & à sordidis muneribus, penas infligentes quibuscunque eas iniuria aliqua afficientibus; & ut tantum seruarent decorem, earum familiam, & seruos sub tali dispositione comprehenderunt; inanis enim esset Ecclesiasticarum personarum decus, si eius famuli extraordinaria subirent munera, & hospites reciperent; sic enim à seruitio distraherentur. Ità pariter, si sordida,

excr-

exerere; nam turpe esset auditu, famulum sordida exercentem munera Ecclesiastico viro seruitia præstare. Et denique nefas esset, ni plecteretur iniuriam Ecclesiasticis ministris inferens. Vnde iure optimo in Concilio Tolentino statutum est, ne serui Ecclesiarum publicis fatigentur angarijs, vt *12. quest. 11. cap. Eccles. seruos* & in *cap. generaliter: §. nouarum 16. quest. 1.* fit mentio de dispositione in beneficium clericorum facta a Constantino in *d.l. 1. C. d. Episc. & Cler.* Quare concludendum, in præfatis iuribus tam Cæsareis, quam Pontificijs nil haberi quoad forum, quo sui debent famuli Ecclesiarum, de quo loquuntur tantum *cap. indicatum: dist. 89. & cap. 2. de foro competenti*: cum cætera iura, quæ allegantur, ad propositum meo iudicio non faciant.

In *d. cap. indicatum* reperimus, laicos, quibus commissa est causa Episcopatus in temporalibus, si ij rusticos Ecclesiæ bonis suis spoliarunt, puniendos esse ab Episcopo. Sed hoc, vt bene *Glos. ver. inter eos*, accidit, quia huiusmodi Laici bona Ecclesiæ rapuerunt; vnde conueniri poterunt coram Iudice Ecclesiastico, dum malefactores Ecclesiarum in utroque foro conueniri possunt *cum sit generale: de foro competenti*, potissimum cum agatur de Administratione rei Ecclesiasticæ, cuius occasione videtur secularis administrator coram Ecclesiastico conueniendus iuxta *Rouiti decisionem §. 8. num. 3. & seq.* Igitur ex hoc *cap.* non bene deducitur, famulos personarum Ecclesiasticarum gaudere fori priuilegio. Tota igitur difficultas stat in *cap. 2. de foro comp.* vbi hæc. *Nullus iudicium neque Presbiterum, neque Diaconum, aut Clericum ullum, aut minores Ecclesiæ, aut permissu Pontificis per se distingere, aut condemnare presumat*; Nam, si minores Ecclesiæ stant ad differentiam Clericorum, prout verè videntur stare, seculares Ecclesiæ seruientes non poterunt à Iudice seculari puniri, & condemnari. Et quidem patet, in *d. cap. 2.* imponi, ne vllus Iudex clericum, aut minores Ecclesiæ distingat, vel damnet; Vnde certum est, illud loquutum de minoribus non Clericis, cum iam antea expressisset Clericos; quare videtur, defendi non posse opinionem asserentium, minores Ecclesiæ dici constitutos in prima tonsura, dum hi quoque veniunt appellatione Clericorum. Hi ergo minores Ecclesiæ (quos *Abb. in d. cap. 2. num. 5.* ait esse ianitores Ecclesiarum, ceterosque ad Ecclesiæ obsequium destinatos) tanquam sæpe numero seculares, electi ad seruitium Ecclesiæ, fas erat vt distingi nequirent, nec damnari à Iudice seculari.

Cum autem dictum *cap.* immunes reddat

11 tantum minores Ecclesiæ, non est perperam eius dispositio extendenda ad quoscumque alios famulos Ecclesiasticarum personarum, qui ijs seruiant non ratione Ecclesiastici seruitij, sed propriæ vtilitatis; & ratio est prompta, quia Ecclesiasticæ personæ vtuntur famulis non qua Ecclesiastici; igitur famulus non trahit secum exemptionem à iurisdictione, cui subijcitur. Quod palam est, cum quotidie videamus, famulos Clericorum seculares recognosci à Iudice seculari, si crimina committant. Quare hæc dicta nullam patiuntur controuersiam, sed plana sunt. At difficultas esset in videndo, an famuli seruientes Ecclesiasticis personis, qui sint superiores, dicantur esse minores Ecclesiæ, & comprehensi in *d. cap. 2.*

Qua super re posset Superior Ecclesiasticus duplici modo considerari, scilicet tanquam Ecclesiasticus, & tanquam Superior; adeoque nonnullos habebit famulos destinatos ad particulare seruitium eius domus, nonnullos autem ad speciale seruitium Ecclesiasticarum functionum, & Iurisdictionis; quorum famulorum genus non cadit ad casum nostrum, vt videbimus infra; adeoque primum genus, licet dicatur comprehensum in *d. c. 2.* vt videntur sentire *Abb. ibid.* multique alij Canonistæ ex *cap. fin. de off. Archid.* parum ad nos. Euenit autem casus tempore Eminentissimi Cardinalis Ascanij Philamari Archiepiscopi huius Ciuitatis Neap. Pastoris summe vigilantie, Acerrimi Ecclesiasticæ Iurisdictionis defensoris, qui ita pro Ecclesia semper stetit, vt potius propria bona deperdi, nepotesque quos, ad arandumque inexplicabili diligebat cura, in carceres conijci pateretur, quam Ecclesiasticam libertatem leuiter lædi videret. Cæteras autem virtutes erga Monialium obseruantias, Ecclesiæ decus, subditorum fructum, ordinis Ecclesiastici estimationem, aliasque, quas eius nepotes & laici, & diuino cultui mancipati ex assè hæredes possident, libenter omitto, ne hyperbolica videatur laus in eos, cum quibus nullum peculiaris amicitie habeo vinculum, quosque tenui hac laude affeci, vt veritas tantum innotesceret. Hic ergo tam bonus Pastor quendam, quem suum famulum esse contendebat, nomine, Carcioffolam, iam carceratum à M.C.V. ad Ecclesiasticum forum remitti instabat; sed, denegata remissione, fuit tandem laqueo suspensus, bene ne, an male, ad nos non spectat definire.

Alterum famulorum genus voluere nonnulli comprehensum esse in *d. cap. 2.* cum verè dicatur seruire Ecclesiæ, cui dicuntur obsequia præstare non ij tantum, qui Ianitorum munere funguntur, sed omnes ij, qui quocumque modo seruitia præstant, vel delinquen-

quentes carcerando, vel carceres custodiendo, vel similibus vacando functionibus, prout sunt actuarii, & scribæ; hos enim existimant, appellari posse minores Ecclesiæ, quia scilicet minores res Ecclesiæ exerceant ad differentiam, aliorum, qui maioribus Ecclesiæ muneribus funguntur, adeoque gaudere privilegio fori concludunt, inter quos sunt ij, quos refert *Reg. de Marin. loc. cit. num. 2.* licet contrarium bis ipse referat, decisum, citans decisionem relata a Galluppo in praxi S.C. part. 2. cap. 6. num. 50. quam in postrema hac impressione non inveni typis demandatam.

Cæterum, an in Regno nostro Neap. pos-
18 sint Episcopi tenere familiam armatam, an non absq; Principis licentia, nec ad nos facit; super qua re scripsit *Reg. de Ponte in suo tractatu manuscripto: de Iurisdictione: T: de familia armata Episcopi*, non posse, dicens, *Abbatem* scripsisse, id procedere etiam de iure communi in c. significasti de off. delegati, ubi Felin. in cap. cum non ab homine: de iud. & apparere plures conclusiones factas à Collaterali Consilio tempore Eminentissimi Cardinalis Granuelæ, aliaque, prout ibi.

Contra cuius dicta acriter insurgit Episcopus Carolus Maranta in suo tractatu Apologético à num. 55. usque ad 81. quo loci plures contra Abb. adducit auctores, respondens ad exempla adducta à *Reg. de Ponte*. Distinctis his omnibus casibus, de quibus quicquid sit, certum est, nullum cadere in nostrum sermonem, qui est tantum de Clericis syluaticis secundum casum expositum a Sanfelicio, reliquum est, ut ad hos tandem deveniamus.

Clerici igitur coniugati, seu syluatici
19 gaudent privilegio Canonis, & fori, dummodo tonsuram, & vestes deferant clericales, ex cap. 1. de clericis coniugatis in 6. quam Bonifacii VIII. dispositionem servandam iubet Concilium Trident. sess. 23. cap. 6. de refor. & merito, tanquam fundatam in æquitate, utpote quæ velit, huiusmodi clericos tunc gaudere fori privilegio, cum incedunt in habitu, & tonsura, ut hoc pacto eorum vivendi licentia compesceretur, ut fuse scripsit *Couarr. pract. quest. cap. 31. num. 6.* eandemque dispositionem comprobavit Rex Ferdinandus die 24. Maij, anno 1469. ut in *Pragm. 1. de clericis seu diaconis syluaticis*, ubi hæc. Cum ipsi coniugati clerici à laicis in nullo alio differant, nisi quod pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non possint criminaliter, aut civiliter ad iudicium seculare, & si quis in eos manus iniecerit violentas, excommunicationem incurrat, qui etiam non gaudent, nisi tonsuram, & vestes deferant clericales.

Et licet die 23. Aprilis eodem anno lu-

20 cem vidisset alia *Pragmatica*, quæ in novis non reperitur impressa, sed tantum in antiquis sub rubrica *Quod Diaconi vulgo dicti Syluatici vadant in habitu, & tonsura* lædens libertatem Ecclesiasticam in nonnullis requisitis confirmata deinde die 10. Martij 1519. a Comite Ripagorsæ, ut extat *Prag. 5. sub tit. de Clericis, seu Diaconis syluaticis*; hæc tamén sanctiones nunquam fuerunt observatæ, ut refert *Capyc. decis. 161. circa fin.* Insupèr *Ritus M.C.V. 66. secundum ordinem Caraitæ* disponens, ne clericus coniugatus gaudeat privilegio fori, fuit correctus per d. *Pragm. Reg. Ferdinandi primam sub tit. de Clericis, seu Diaconis syluaticis*, teste ipso *Caraitæ ad d. Rit. num. 8.* Quod comprobant *Rouit. ad d. Pragm. 1. num. 1. & Reg. de Ponte in suo manuscripto de Iurisdictione: tit.*

21 de Cler. coniug. Quoniam verò clericorum, coniugatorum, seu syluaticorum duplex est genus; id circò cum distinctione procedendum circa eorum privilegia; nonnulli igitur clerici coniugati sunt, qui primam tonsuram recipiunt; quare tenentur incedere in habitu, & tonsura, & Ecclesiæ ab Episcopo destinatæ servire iuxta dispositionem S.C.T. in d. sess. 23. cap. 6. de reform. & de his loquitur nostra *Pragmatica*. Alij verò tonsuram non recipiunt, sed tantum Episcopo alicuius Ecclesiæ servitio adscribuntur, ut bene distinguit *Laganarius ad Rouit. in dist. Pragm. 1. de Cleric. seu Diacon. syluat.*

Secundi huius generis erat Horatius de Rao, de quo *Sanfelicius* hic; Undè, cum non apparuisset, illum fuisse verè Clericum coniugatum, dum non probavit habitum, & tonsuram, non producens Bullas, neque fidem matrimonij cum unica virginæ, prout, si verus Clericus coniugatus fuisset, tenebatur, iuxta aliam decisionem relata a *Sanfelicio infra decis. 14.* remanebat purus Subdiaconus syluaticus, de quo nec d. cap. Bonifacii, nec Concilium Tridentinum in d. cap. 6. nec nostra *Pragm.* loquebatur, ac proinde dubium erat, an gaudere debuisset fori privilegio, & iudicantes existimarunt, illum tractandum esse tanquam Ecclesiæ famulum; hacque ratione *Reg. Sanfelicius* questionem illam examinat, an famuli Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum gaudeant fori privilegio; & quia in tanta contrarietate opinionum illis visum fuit adhærere opinioni negariæ; idcirco Horatius de Rao fuit anno 1617. exclusus à fori privilegio, cum aliàs, si verus Clericus coniugatus fuisset, contrarium procùl dubio decisum reperiremus.

Verùm Sacra Congregatio considerans, huiusmodi Clericos syluaticos, licet ij tonsuram non habeant, esse tamén verè Ecclesiæ

- sic seruientes, & dici Ecclesiarum minores, ac proinde comprehensos in d. cap. 2. de foro compet. & videns etiam, huius Ecclesiastici
- 23 seruitij occasione multiplicari Clericos syluaticos in fraudem secularis iurisdictionis, & quandoque recipi criminosos; idcirco anno 1623. sic decreuit, prout tale decretum transcribit Squillan. de priuileg. cler. cap. 7. dub. 2. post nu. 40. hic quoque ad lectorum commoditatem inferendum: illud ergo tale est.
- 24 Sacra Congregatio Cardinalium negotijs iurisdictionalibus Regni Neap. prepositorum certior reddita in nonnullis eiusdem Regni diocesibus, Diaconos, quos vocat syluaticos in maximum numerum citra Ecclesiarum necessitatem, aut utilitatem excreuisse, volens eorundem exemptionis causam declarare, & fraudibus quibuscunque occurrere, de sanctissimi D.N. Gregorij XV. mandato viuo vocis oraculo desuper habito, Diaconos syluaticos huiusmodi pro Ecclesiarum, & Episcoporum seruitio retinere, vel in locum quoquomodo deficientium assumi posse in Cathedralibus, seu superioribus Ecclesijs ad summum quatuor, in collegiatis, vel Parochialibus duos, in alijs vero Ecclesijs, in quibus diuina celebrantur, si Episcopo videbitur, unum, quos quidem Episcopi prorsus gratis, & tales, qui omnino per seipsum, non autem per interpositam personam seruitium debitum prestent, nec villo modo criminosos, aut male conditionis, & famę eligere debeant, alias & hi nullo gaudeant priuilegio, & eligentes iudicium Sedis Apostolica seuerum experientur. Eos vero priuilegio canonis non gaudere, fori autem priuilegio in criminalibus omnino, in civilibus quoad corporis distinctionem tantum, & immunitate ab oneribus personalibus, non autem ab alijs, durante seruitio, frui debere. Sed si alicubi maioribus utantur priuilegijs, & immunitatibus ex legitima consuetudine, cuius cognitionem, & declarationem in casu controversia eadem Sacra Congregatio sibi reseruat, illam debere attendi; cognitionem vero aliorum praeiudiciorum ad ordinarios pertinere, hoc praesenti decreto statuit, praecepit, & declarauit. Roma 20. Kal. Iul. 1623.
- 25 Ex his deducitur, hos Clericos syluaticos sic taxatos, gaudere tantum priuilegio fori in criminalibus tanquam famulos Ecclesie, non priuilegio Canonis, quod datur tantummodo clericis, vt in cap. si quis suadente Diabolo 17. quest. 4. quodque Alexand. III. extendit ad Religionis conuersos in cap. non dubium de sentent. excomm. Unde, si casus accideret post Sacre Congregationis determinationem, aliter erat decidendus; sed forsitan Horatius de Rao neque fori priuilegio frui debuisset tamquam criminosus, aut male conditionis, & famę, cuius generis
- 27 uientes Sacra Congregatio excludit a fori priuilegio. Hancque determinationem obseruauit deinde Sacra Congregatio, praecepit anno 1640. in dubijs propositis per Patrem Franciscum Antonium de Rossi Soc. Iesu Vicarium Generalem Abbatiz Sanctissimae Trinitatis Militen. nullius Diocesis sic relatis d. a Maranta in d. tract. Apologet. numer. 354.
- 28 Die 20. Nouembris 1640. Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium controuersijs iurisdictionalibus praepositorum ad dubia proposita respondet, vt loquitur, videlicet.
- 29 Ad primum, Bizochas habentes requisita necessaria gaudere priuilegio fori, & exemptionum, & canonis, si quis suadente &c.
- Ad secundum, clericos coniugatos gaudere priuilegio fori, & exemptione ab oneribus laicalibus personalibus, nec non uxores eorundem, ipsi clericis uiuentibus.
- Ad tertium respondit, Diaconos syluaggios gaudere priuilegio fori, & exemptione ab oneribus personalibus, & alijs ad praescriptum decretorum huius Sacre Congregationis, anno 1623. prout ipsarum uxores, eisdem clericis uiuentibus. Cardinalis Pamphilius.
- Ex huc usque dictis colligimus, ante Sacre Congregationis determinationem a Iudicibus fuisse quandoque exclusos Ecclesiarum seruientes non alijs forte rationibus, ni quia ij inspeciebant, huiusmodi homines se Ecclesiastico supposuisse seruitio, vt sub Ecclesiarum tutela maiora patrarent facinora; quod ferendum non erat, non solum a laicali, sed nec ab Ecclesiastica Iurisdictione, cui Cæsares ipsi, quantum poterant, dederant, vt patet in titulis Codicis de Sacrament. Eccles. de Episc. & cler. alijsque innumeris penę locis. Idcirco iure optimo Sacra Eminentissimorum Cardinalium congregatio enarrata determinatione fraudes has substulit ad perpetuam erubescuntiam eorum, qui huiusmodi famulos Ecclesiarum seruitio supponebant, nulla habita consideratione eorum famę, & morum, nec numeri ad Ecclesiam conseruandam necessarij.
- Quod tanta probatione non indiget, dum intem aduocamus Horatium de Rao; qui non alia forte intentione arma ferendi facultate procurauit, quam vt facinus illud patraret, pro quo inquisitus extitit, quare se per ob oculos ponenda est dispositio Regis Roberti in cap. Regni, inter subiectos, expressę prohibentis, ne familiares, domestici, aut commensales Regis arma in propria patria deferant, de qua re Reg. Rouit. ad Pragm. 16. de Milit. n. 31.
- Hęc quoad decisionis dilucidationem. Alia ueriora uidentur apud citatos, nec non apud Mart. de Iurisd. par. 4. c. 111. Carol. de

- de Grass. de effect. cleric. eff. 5. Vulp. in praxi Iudicial. cap. 41. Genuens. in praxi Archiep. impressa Romæ anno 1609. cap. 9. Ciarl. controuer. forens. cap. 20. Ostauian. Caracciol. sicut. de fori priuilegiator. remiss. in proam Dian. resol. moral. pract. 3. tract. 1. resol. 47. de Marin. obs. ad decis. 192. Reuert. & allegationem 75. ab eodem relata vol. 3. ceterosque
- 34 apud citatos. Vnum tamèn hic non omittendum puto, scilicet, ad crimina remouenda ab vtraque iurisdictione parentandum discordiæ, cum videamus, quandoque
- 35 Summos ipsos Pontifices ad eorum defensionem à secularibus Principibus opem implorasse, inter quos fuit Leo III. qui ad reprimenda scelera Romanorum, qui de eo fuerant malè meriti, Carolum Magnum vocauit, eiusque epistolam non absque lacrimis legendam transcripsimus in nostra Ariadna feudali par. 1. cap. 1. quest. 7. nu. 143. tit. de his, qui feud. dare poss. Vnde ob opem præstitam Imperij coronam obtinuit, & tunc, nonnulli volunt, Carolum Christianissimè nomen sortitum. Nec silentio prætereundum, Regem nostrum Catholicum nominari eo quod hæreses arceat à sua ditione; sicque concludendum, vtrique iurisdictioni cordi esse debere fædus ad consecratos homines coercendos.
- An autem clerici coniugati primi generis à nobis expositi gaudeant fori priuilegio in ciuilibus, dicemus in dilucidatione decisionis 230. vbi accuratè secundum vires examinabimus ea, quæ scripserunt Consiliarij Franc. Roccus resp. 59. tom. 2. & Dom. Carolus Petra ad ritum M. C. V. 66. nec non Io: Franc. Marotta discept. forens. cap. 9. & Dom. Io. Leonard. Rodoe. ad Reg. de de Marin. cap. 58. tom. 1.
- Hinc ad vberiore decisionis dilucidationem collige primò, Domesticos, familiares, & commensales Regis conueniendos esse in M. C. V. licèt antea Magnus Siniscalchus fuerit eorum iudex, vt per Ritum M. C. V. 46. qui non amplius seruatur, cum priuilegium Magni Siniscalchi ab aula recesserit, ex Frecc. de sub feud. tit. de off. Mag. Siniscal. vt post alios notat Rouit. ad Pragm. 11. de milit. n. 50. & seqq.
- Collige secundò, colonos, & conductores rerum Patrimonialium Regis conueniendos coràm pretratore Cæsaris, & sic in Regno nostro in Regia Camera Summaria, vt aduertit Scialoya de foro compet. tit. de foro Fisci: cap. 24. num. 11. subdens, id intelligendum, si conueniantur pro rebus conductis a Fisco, secus si pro alijs. Quod ego comprobo paritate locatorum Regiæ Dohanz, quibus appellantibus à decretis curiarum Prouincialium dohanæ, in quibus

fortè ad promptiorè expeditionè cōparuere, ad Regiam Cam. eorum causa appellationis, si est pro rebus ad dohanam spectantibus, expeditur in Regia Camera, si secus, remittitur ad S. C. prout ego obtinui in Colateralis Consilio in causa inter Bernardum de Castiglione cum illis de Todesco, qui tanquàm locati prætendebant, causam tractandam in Regia Camera, licèt res ad dohanam non spectasset; ego verò, qui pro dicto Bernard. stabam, excepi, causam remittendam ad S. C. quare dictum fuit, quod S. C. de iustitia prouideat contra plurimorum aduocatorum sensum. Decreta sunt in S. C. in banca Clauelli.

- 42 Collige tertio, licèt famuli Proregis gaudeant omnibus priuilegijs ex l. 1. C. de silentiar. lib. 12. adeoque cognoscendi sint secundum iuris originem ab auditore exercitus, vt scripsit Scialoya d. tract. de foro compet. tit. de foro milit. cap. 19. num. 10. tamèn id cum grano salis, vt sic loquar, intelligendum esse; debet enim venia peti à Prorege, qui iudicem eius famulis destinabit. Quod obseruandum est, non solum, quia Proreges causas delegant, auferendo eas ab ordinarijs Iudicibus, inspecta qualitate causarum, & personarum, vt varijs exemplis comprobatur Reg. de Ponte de potest. Roreg. tit. ultimo: de delegationibus causarum; verum etiam, quia in Regno personam Regis representant, vt scripsit idem de Ponte tit. de prouis. fieri solit. Quod breuissimè indicauit Thor. ad de Ponte d. 5. 7. de Aff. Reg. nu. 12. Quare Dom. D. Carolus Petra non ab re in ritu 46. num. 29. fabulam quandam nectit apud multos habitam historiam.
- 44 Collige quartò, licèt per omnium oralitè, priuilegia scholarium extendi ad eorum famulos, vt post Annam sing. 401. Reuert. decis. 7. alique; de ijs tamèn priuilegijs esse sermonem, quæ redundant in Dominorum vtilitatem, non autem de fori priuilegio. Exemplum ponamus in clerico, cuius famulus gaudet ea immunitate, quam appellamus franchitiam, ex decisione Regiæ Camerae relata à Reg. de marin. arrest. 154. & 203. & meritò, quia clericus alit famulum; vnde, si ipse immunis est pro se, erit etiam pro eius famulo; aliàs, ni famulus esset immunis, hoc damno indirectè clericus afficeretur. Quæ ratio mouit Regiam Camera ad similem decisionem relata ab eodem de Marin. arresto 698. Non sic autem se res habet in fori priuilegio. Hæcque satis quoad dilucidationem primæ huius decisionis; & licèt quatuor hæc corollaria penitus ad hanc decisionem impertinentia videantur; id appensatè egimus, vt ab odiosa hac iurisdictionali materia distraheremur.
- S E M-

S V M M A R I V M.

- 1 Alienata re litigiosa in clericum, quomodo sit procedendum? recensentur Doctorum opiniones.
- 2 Alienata re litigiosa in clericum, iudicium terminandum cum alienante; hacque opinio fauet omnibus iurisdictionibus.
- 3 Alienationes rei litigiosae fiunt saepius in fraudem iudicii moti; quare traditur Iudicibus cautela.
- 4 Capitulum nostri Regni, Conuentus, non loquitur de iudice, coram quo facienda sit executio contra multorum sensum.
- 5 Capitulum Regni, Conuentus, quas discordias ortas in terminis iuris communis sedauit.
- 6 Iudex sententia debet inspicere an alienatio rei litigiosae sit facta ex causa voluntaria, an autem necessaria.
- 7 Litigiosa re voluntarie alienata, sententia executioni demandanda est contra possessorem, seruata dispositione cap. Conuentus.
- 8 Alienatio rei litigiosae ex causa necessaria non est interdicta.
- 9 Alienatio rei litigiosae ex causa iusta non est interdicta.
- 10 Alienatio rei litigiosae breui tempore periturae vel pro restitutione, vel constitutione dotis, vel, perempta instantia, sustinetur.
- 11 Alienatio rei litigiosae, super qua constat, nullum ius aduersario competere, sustinetur.
- 12 Fraus circa alienationem rei litigiosae quomodo cognoscantur.
- 13 Iura communia quandoque ex fraudibus, qua oriri possent, licet iudici deferere.
- 14 Iudices consilij donum a Spiritu Sancto, non autem a legibus implorare debent.
- 15 Sententia mandata executioni in clerici beneficium, an & quando pro re illa recuperanda ad eundem sit Iudex Ecclesiasticus.
- 16 Litigiosi vitium perseuerat, usque quo litis perpetuum silentium imponatur.
- 17 Clericus an, & quando possit petere remissionem, si tertius oppositor compareat, petens rem sibi dari.
- 18 Preambulum non habet vim iudicii.
- 19 Citatio per edictum, qua expediri solet in praambulis, an inducat iudicium.
- 20 Clausula, saluo iure cuiuslibet, an efficiat, ut res sit adhuc litigiosa.
- 21 Laicus delinquens, & deinde assumens habitum clericalem, an cognoscendus sit a Iudice Ecclesiastico? recensentur opiniones.
- 22 Clericus, si post commissum crimen habitum dimiserit, an cognoscendus sit a Iudice laico? late recensentur omnes opiniones.
- 23 Forus domicilij, & contractus attenditur in contractibus.
- 24 Tempus commissi delicti an attendatur quo ad

declinandum forum.

- 25 Laicus offendens personam Ecclesiasticam a quo Iudice cognoscendus sit? remissum.
- 26 Professionem emittens post commissum crimen an dicatur illam nulliter emittere, attentis Bullis Sixti V. & Clementis VIII.
- 27 Tacens crimen commissum in actu professionis non peccat graviter, dummodo graue praedictum religioni actu non inferatur, idque etiam, attentis regulis Societatis Iesu contra Card. de Lugo.

DILUCIDATIO DECIS. II.

Quatuor potissimum in hac decisione dilucidanda resoluuntur. Primum est, alienata re litigiosa in clericum, iudicium terminandum coram eodem Iudice laico, & per eundem sententiam executioni demandanda.

Secundum, si agatur de auocanda pecunia liberata a S.C. clerico in creditorum concursu, ad eundem esse iudicem Ecclesiasticum, dummodo ad illum pecunia libera peruenerit; secus vero, si quo vinculo, vel quere affecta.

Tertium, promotorum ad clericatum post commissum crimen quoad distractionem, realem cognoscendum fore a Iudice seculari, verum quoad distractionem personalem a Iudice Ecclesiastico, quamuis ante huiusmodi promotionem fuisset habitatus ex causa infirmitatis.

Quartum denique, illum, qui professionem emisit post foriudicationis sententiam, non posse a Iudice seculari puniri.

Quoad primum saepius sic decisum referunt Carleual. de iudic. tom. 1. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. sect. 3. num. 936. Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 54. num. 19. Thor. par. 1. verb. sententia lata. Contrariam vero decisionem refert de Franch. dec. 545. Ibi enim, discusso articulo, emanauit decisio iuxta sententiam Abb. in cap. Ecclesia Sanctae Mariae col. penult. vers. nunc quero ut lite pend. ubi docuit, alienata re litigiosa, demandari executioni sententiam contra Ecclesiasticam personam, sed coram Iudice suo, nec ob stare cap. Regni, Conuentus, quod clericos nullo modo potest obligare.

Ut autem rem clariorem reddamus, breuissime recolenda sunt quae dixerunt Doctores in terminis iuris communis. Triplex igitur fuit opinio. Prima Cyni in l. unica C. de alien. iud. mut. caus. fact. afferentis, posse executionem fieri contra tertium, in quem, lite pendente, alienatio facta est. Secunda Bartoli in l. a Diuo Pio, §. si super rebus ff. de re iud. affirmantis, esse procedendum prius reuocatoria contra tertium, ut deinde executio

rio locum habeat. Tertia Baldi, qui, medius inter eos stans, scripsit in *l. ob maritorum num. 8. C. ne uxor pro marito*, si alienatio facta est, lite pendente, iudicium terminari cum eo, qui dolo desijt possidere; sin autem facta sit, nondum mota lite, licet alienatio sit rei creditoribus obnoxie, procedendum esse actione reuocatoria. Quæ opiniones suos habuere affectas relatas a *Giurba decis. 62.* Et verè opinio Baldi iuri magis congrua est, & licet opinio Bartoli fuerit magis recepta ex ijs, quæ idem *Giurba* refert, ob idque iudicatum sit apud *Vinc. de Franch.* alienata re litigiosa in clericum, exequutionem faciendam coràm Iudice Ecclesiastico; nostris tamèn temporibus veritas innotuit, & receptior videtur opinio Baldi ex decisionibus, quæ in dies emanant, vt refert hic *Sanfelicius*.

- Quare, retenta sententia Baldi, stat conclusio, alienata re litigiosa, sicque post litem motam, iudicium terminandum cum alienante. Quæ opinio verè conuenit cum illa Cyni, qui loquutus est de re litigiosa, nõ curans discurre de re creditoribus tantum obnoxia; hæcque opinio equissima est pro vtraque Iurisdictione, laicali scilicet, & Ecclesiastica; nam, si iudicium terminandum est coràm Iudice alienantis, quemadmodum, alienata re litigiosa à laico in clericum, exequutio faciendæ est coràm iudice laico; ita paritèr, alienata re à clerico in laicum, exequutio faciendæ erit coràm Iudice Ecclesiastico, ratione allata a *Parlador: lib. 2. rer. quotid. d. cap. fin. part. 4. §. 5. num. 9. ne* scilicet actor post quàm longa vexatione sententiam tandem obtinuit, iterum vexari incipiat coràm alio iudice; hæcque, nec alia assignanda est ratio ad quodcunque absurdum euitandum, cum cæteræ rationes, quæ a *Doctoribus* allegari solent, plus vni, quàm alteri iurisdictioni faueant. Quod si sæpius inspicimus, alienationes fieri in clericos, nõ in seculares; id fortius firmat opinionem Baldi, & decisiones nouitèr emanatas, nec
- 3 non *Parladori* rationem, nam, quia huiusmodi alienationes rei litigiosæ fiunt in fraudem iudicij, non debet Ecclesia esse fraudum asylius; vnde, si a foro laicali fraus arcetur, fortiori arcendæ est à foro Ecclesiastico, cum Ecclesia sit iustitiæ cultrix. Hæc luce meridiana clariora sunt, nullamq; meo iudicio possunt controuersiam pati; sicque, attentis *Doctorum* opinionibus super hac re, debent Iudices, vt fraudibus locum negent, sequi opinionem Baldi, & Cyni, quæ nullum infert præiudicium laicali, vel Ecclesiasticæ iurisdictioni, imò vtrique fauet, dum vtrique paribus armis aditum præbet fraudes fugandi, post habita decisione re-

lata à *Vinc. de Franch. decis. 545.* quæ emanauit, re non benè disculsa; ea enim fundata fuit in doctrina *Abbatis in cap. Ecclesia Sancta Maria vt lite penden:* quæ, si benè perpendatur, contraria est; nam ille, postquam dixerat, est dare alium effectum litigiosum; nã sententia lata contra alienantem mandatur exequutioni absque alia tela iudicij contra eum in quem facta fuit alienatio, venit ad casum. Io: de Ateia, contra quem alienantem res in Monasterium ob litem motam ab Ecclesia S. Mariæ in via lata, hæc subdit. Nam contra Io: de Ateia posset agere rei vendicatione, prosequendo primum iudicium, cum actrix habeatur pro possessore, ex quo dolo desijt possidere; & hæc sententia lata contra eum poterit mandari exequutioni contra Monasterium, ad quod res litigiosa fuerunt translata, tamèn coràm Iudice suo. Vnde ly, iudice suo, non ita accipiendum est, vt intelligatur Iudex Monasterij; alioquin frustra dixisset antea, posse sententiam mandari exequutioni contra eum, in quem facta fuit alienatio, absq; alia tela iudicij, cum coràm nouo iudice debuisset noua fieri citatio; & sic noua tela iudiciaria; sed ly, iudice suo, fumendum est pro iudice sententiæ latæ, vt scilicet sententia demandanda sit exequutioni coràm Iudice suo, idest coràm iudice sententiæ, dum sententia dicitur esse Iudicis, ac proinde sua.

- Præterea in *d. decis.* dicitur, petitam fuisse exequutionem coràm Iudice laico, ex dispositione *cap. Regni, Conuentus*, quod visum fuit Dominis Iudicantibus non comprehendere clericos, & tamèn meo Iudicio capitulum illud non loquitur coràm quo Iudice faciendæ sit exequutio, sed tantum disponit, vt iudicium finiatur in persona alienantis. vt exequutio fiat contra possessorem, apud quem dictæ res, vel possessio inueniretur manere, sed coràm quo iudice faciendæ sit exequutio, non disponit; vnde *d. cap.* non solum non ligat clericos pro exequutione faciendæ coràm Iudice seculari, sed nullo modo declarat, quis nam sit iudex competens exequutionis, iudex ne sententiæ, an Iudex competens illius, contra quem demandanda est exequutioni sententia: sicque prædictum
- 4 capitulum nil aliud egit, quàm sedare discordias ortas inter *Doctores* super illa questione, an contra possessorem agi debeat reuocatoria; cæterum quoad Iudicem adhuc in dubio res stetit; siquidem, quamuis non agatur reuocatoria ex dispositione dicti capituli, non implicat, quin absque tali actione sententia lata contra alienantem ab vno iudice, mandetur exequutioni contra eum, in quem facta fuit alienatio, ab altero Iudice; cum duo hæc inter se diuersa sint, & cap.

& cap. prædictum vni consuluerit, non vtrique sicque, ni fallor, cum quis etiam respectu Iudicium sub seculari iurisdictione allegat cap. *Conuentus*, non probare ex illo, iudicem eius, in quem facta fuit alienatio, esse iudicem sententiarum, sed tenetur aliunde hoc probare, præscindendo à laicali, vel Ecclesiastica Iurisdictione, ut supra diximus, cum iurisdictionem esse Ecclesiasticam, vel laicalem, hoc casu materialiter se habeat, sed tantum considerandum sit remedium fraudibus, quæ sæpè accidunt, ac proinde recurrendum ad rationem traditam à *Parlad.* quæ tanquam præscindens à diuersis quibusque Iurisdictionibus, quibus fauet, ab omnibus recipienda procul dubio est.

Ex quibus collige, nullam vim faciendam in dictis à *Fermosin. de foro compet. in cap. propositi: quest. 13.* nec in alijs *Doctores*, qui melius existimant adhærere decisioni relatæ à *Vinc. de Franch. & fraudes fouere*, quam tot alijs decisionibus fraudes arcentibus.

Hinc aduertendum, dum ad fraudes arcentas iudex sententiarum erit iudex executionis contra alium diuersæ iurisdictionis, debere hunc diligentè perpendere, an alienatio sit facta ex causa voluntaria, & ad reddendum elusorium iudicium; an autem ex causa necessaria; nam, si facta sit ex causa voluntaria, demandabit executioni illam iuxta probabiliorum opinionem *Cyri.* & *Baldi* confirmatam à cap. *Regni nostri, Conuentus*; si secus, diuerso se modo geret; nam, cum alienatio rei litigiosæ fiat ex causa necessaria, non videtur interdicta, ut ex *l. alienationes, ff. famil. ercisc.* scripserunt omnes ij, quos refert, & sequitur *D. Io: Leonard. Rodoer. in addit. ad cap. 256. Regentis de Marinis* quo casu ne locum quidem sibi vendicat d. cap. *Conuentus*, ut iidem *DD.* voluerunt. Quæ

dicta militat etiam, quotiescunque alienatio sit ex causa iusta, puta, si res in iudicium deducta esset breui tempore peritura, si alienata esset pro constitutione, vel restitutione dotis, si litis instantia esset precepta, alijsque iustis ex causis, quas recensent præfatus *Dom. Rodoer. loc. cit. & Paulus Staihan. resol. forensium 1. resol. 82. num. 14.* vel, si

apertè constet, nullum ius aduersario competere, ut ait *Rosc. resp. 47. tom. 2.* refertens ad id decisionem *S.C.* Ad has autem fraudes dignoscendas Iudex consulat *Giurbam decis. 62. num. 5.* varia ibi tradentem exempla, aliosque apud citatos auctores; verum in lege communi non semper se fundet, cum ex legibus quandoque fraus oriatur, ut dici

solet, inuenta lege, inuenta fraus. Unde ex causis oportet quandoque à communi lege discedere, ut optimè *Reisch. tract. de princip. philosophiæ moralis cap. 14.* Hinc est, ut

hoc casu, cum ex *Sapient. 9.* cogitationes mortalium timidae sint, & incertæ prouidentiae nostræ, indigeat homo necessario in his, quæ ad salutem sunt, & ad Remp: ab altiori principio dirigi, à quo datur his, qui sincerè petunt, donum Consilij, per quod Spiritus Sanctus mouet hominem per modum subtilioris, & certioris Consilij, ut idem *Reisch. ibid.*

Quoad secundum punctum videndi sunt, *Carleual. de Iud. tom. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. sect. 3. à numer. 946. ad finem sectionis. Consil. Pratus: discept. forens. lib. 1. cap. 43. num. 45. & seqq. Dom. Altimar. ad decis. 44. Roniti. Reg. Sanfelici. & quæ ibi nos scribimus decis. 210. Consil. Hodiern. ad decis. Surdi 26. Capye latr. decis. 123. 173. num. 16. & 198. Salgad. in labyrint. part. 2. cap. 6. num. 42.* alijsque apud citatos, qui omnes varia ad materiam spectantia scripsere.

Ego verò ex his regulam generalem desumere arbitratus sum; nam, quotiescunque post intentatum iudicium inter partes, alterutra ex his, gaudens privilegio clericali, quamuis executioni demandata sententia, vel decreto, appellat, adeundus Iudex secularis, si is etiam fuisset Iudex causæ principalis; nec inde clericus conqueri poterit, ex dictis à *Carleu. loc. cit. num. 947.* sicque transeat quidem res in clericum, absque alio onere expresso in decreto, vel vinculo, sat est, si transeat vitio litigiosi, quod semper perseverat, usque quo ei perpetuum imponatur silentium. Hæcque regula sic generalitèr statuta à *Carleual. loc. cit.* nullas patitur exceptiones, sed ex eadè omnia resoluntur quæ sita: nos pauca apponemus ad maiorem facilitatem, & ut omnia, quæ *Doctores* superius citati retulerunt sparsim, vna coarctentur regula.

Si igitur quæres, an, tertio oppositore, comparentè aduersus rem datam clerico, possit hic remissionem petere; respondebo distinguendo; nam, aut clericus rem liberè habuit absque vilo vinculo, & optimo iure remissionem petet. Ità *Sanfelicius* hic, *Roniti. d. decis. 44.* alijsque communiter; & ratio est, quia clericus non possidet illam vitio litigiosi affectam respectu tertii oppositoris, qui nunquam fuit in iudicio; Unde, non potest uti appellatione, dum non interuenit in causa principali; quare casus hic non comprehenditur in regula per nos statuta, sicque denuò ager; & regula erit, ut actor sequatur forum rei. Aut clericus non habuit rem liberè, sed cum clausula, *saluo iure cuiuslibet*; & tunc deneganda remissio; quia, licet tertius oppositor non interfuerit ab initio, illa clausula efficit, ut præsumantur bona transisse in clericum vitio litigiosi affecta

Et respectu eorum, qui audiri non fuere, respectu quorum nunquam dicitur lis finita; adeoque iudex secularis erit iudex competens. De quare omnes DD. superius citati.

Si quæres, quid dicendum respectu immisionis bonorum virtute decreti præambuli. De hac re dicam in dilucidatione decis. 210. Interim, ut aliqua dicamus, aut possessio liberè data fuit clerico absque clausula illa, *salvo iure cuiuslibet*, & absque alio vinculo; & tunc quicumque prætor compareat, clericus audiendus erit coram suo iudice Ecclesiastico, quia prætor is nequit venire per appellationem, vel propositionem nullitatem, dum nullum adfuit antecedens iudicium, quod non inducit per præambulum, ut ex plurimis doctè probat *Capyc. latr. decis. 198. num. 18. & seqq.* nec id patitur difficultatem; siquidem, eum iudicium constet iudice, actore, & reo, deficit nostra in casu reus, Vnde non immeritò decretum præambuli interponitur absque partis citatione, ut optimè *Affl. in cons. eos, qui scienter: quest. 4.* & quamvis expediatur citatio per edictum, de qua re *Caravita ritu*
 19 181. non indè tamèn dicas, ex eiusmodi citatione deduci litis pendentiam, cum citatio per edictum non expediatur ad inducendam litem, quia non adest is, contra quem agatur, sed ad videndum, an compareat aliquis, qui sua putaverit interesse; Vnde accidit sæpè numero, ut, constituto ex informatione capta, esse alios, qui prætendere possent hereditatem, M. C. V. declaret, quod, intimatis ijs, providebitur; sicque ex illa intimatione incipiet lis oriri. Cæterum præambuli decretum ex se nullum inducit iudicium, quod importet litis pendentiam, adeoque non comprehenditur in nostra regula generali.

Aut verò huiusmodi decretum ex causis, quas iudex viderit in probationibus, continebit clausulam, *salvo iure cuiuslibet*, & denegabitur remissio, quia clausula illa efficit, ut bona præsumantur transisse in clericum affecta vitio litigiosi respectu cuiuslibet, qui auditus non fuit; quare casus hic stat sub regula generali per nos tradita; & patet, quia, ut suademur ex *Capyc. latr. loc. cit. Carleval.* & Doctoribus omnibus, prætendentes advocare rem illam à clerico, appellant in supplicationibus, & dicunt de nullitate præambuli; Vnde, si clausula illa non faceret, ut res transiret vitio litigiosi affecta in clericum, ad quid appellatio super re non litigiosa? Collige ergo, appellationem secundo hoc casu esse proficuum, secus altero priori, in quo non obtinui, cum sæpius tentassem, & signanter in M. C. V.

apud acta Francisci Pennellæ in causa Annæ, & Victorie Riccie, cum D. Francisco & Vincentio Riccio, re benè discussa.

Reddi & alia ratio potest, cur huiusmodi clausula, *salvo iure cuiuslibet*, operetur, ut sit deneganda remissio, nempe, quod in quolibet iudicis decreto tacite inest, ne alijs non auditis præiudicium inferatur, eo quod res inter alios acta alteri non nocet; igitur expressio clausule huius, (cum non possit esse superflua, quia in sententijs, & decretis nullum verbum esse debet sine effectu, *Roman. cons. 180. numer. 5. Rol. cons. 61. num. 19. & 20 lib. 3.*) operari debet quantum ad forum, ut neque circa fori competentiam iuribus antiquis præiudicetur.

Et quamvis adhuc in primo casu adeundum esse Iudicem Ecclesiasticum contendat *Consiliarius Franc. Maria Pratus tom. 1. discept. 43.* respondens ad omnia argumenta *Peregrini*, non discedendum tamèn à contraria opinione probat *Censal. in observat. ad Peregr. art. 48. vers. sed questio est: multa adducens, ex quibus corruiere dicta Prati scripsit Gizzius ad decis. 123. Capyc. latr. numer. 26.* Nos autem de veritate articuli agemus in dilucidatione d. decis. 210. Aduertendum tamèn puto, non licere iudici ad sui libitum adijcere clausulam, *salvo iure cuiuslibet*, solum, ut impediatur causæ remissi, sed requiri iustam aliquam causam: hoc autem, ut procedit in iudice laico, ita & in Ecclesiastico: atque adeo hæc animadversio nulli obest iurisdictioni, sed solum prodest, ne fraudes comittantur à iudicibus, has clausulas pro libito addendo, ut in simili adnotabimus infra num. 25.

21 Quoad tertium punctum *Carleval. de iud. tom. 1. disp. 2. quest. 6. sect. 3. num. 447. & seqq.* infinitos prope modum citat *Doctores*, qui videndi sunt; ipse verò cum communi opinione distinguens ait, delinquentem assumptum habitum in fraudem iurisdictionis secularis remanere subditum quoad bona, non quoad personam; qui, si habitum absque fraude assumat, non remanet iudici seculari subditus, ne quo ad bona quidem.

Hæc distinctio displicet nonnullis, quos refert, & sequitur *Dom. Io: Leonard. Rodier. ad cap. 48. Regentis de Marin. nu. 13. eo,* quia fraus non efficit, ne character dicatur impressus, Sed ad hanc rationem possent respondere contrariæ sententiæ sectatores, exemptionem à foro seculari non nasci à characterem; si quidem in multis casibus clericus retinet characterem; non proinde tamèn eximitur a foro seculari, puta, cum est assassinus; Vnde præter characterem requiritur aliquid aliud. Cohærentius ergo, ni turtius, discurs-

discurrunt dicentes, delinquentem effectum clericum post patratum delictum gaudere fori privilegio quoad personam, non quoad bona, quia persona iam exempta est, bona vero sunt obligata ex delicto. Tu magis æquam sequere opinionem. Sed quid dicendum de clerico, qui post patratum crimen habitum clericalem dimisit; an fortè cognoscendus sit à Iudice Laico?

Equidem statueram, quæstionem hanc silentio tradere; ne autem mancam redderem dilucidationem, decreui tandem illam breuissimè degustare, & aliquid noui addere, ut scriptoribus, & iudicantibus adiutum præberem veritatem eruendi. Triplex igitur potest esse sententia.

Prima, posse illum cognosci, tam à Iudice laico, quam ab Ecclesiastico, ita, ut inter hos detur præuentio; nam, sicuti, qui fori 23 sortitus est ratione contractus, poterit conveniri in foro contractus, & domicilij ex l. 2. ubi Gloss. C. de iurisd. omni. iud. Ità etiam qui habitum clericalem dimisit, poterit cognosci, tam à Iudice laico, quam Ecclesiastico. Sic contra Bald. in l. affinitatis. C. commun. de success. sensit Caraita ritu 66. qui tamen super hac re cogitandum voluit, hancq; Caraitæ opinionem sequutus est Reg. de Marin. resol. quotid. cap. 48. qui nu. 5. innixus rationi traditæ à Caraita efformat argumentum, quod tale est. Laicus effectus clericus secundum communem omnium opinionem pro delicto commisso tempore, quo erat laicus, recognoscendus est à Iudice Ecclesiastico ratione privilegiorum clericaliū; igitur, cum omnibus privilegijs clericalibus spoliatus est, recognosci debet à Iudice laico; & ex his, transitum faciens ad causas civiles, & mistas, sic in huiusmodi causis pluriès decisum testatur; adeoque inductam esse consuetudinem sic iudicandi concludit: quæ dicta Regentis de Marinis exornat Dom. Io: Leonard. Rodner. asserens, in pari causa esse potiorē conditionem Iudicis præuenientis, sicuti dicitur de delicto misti fori, in cuius cognitione est locus præuentioni inter Ecclesiasticum, & laicum Iudicem. Sic quoque in criminalibus, stante præuentione facta à laico Iudice, fuisse denegatam remissionem, refert Sanfelicius. decis. 318. in eandemque opinionem videntur inclinare Merlin. lib. 1. controuers. forens. cap. 49. num. 18. multique alij apud citatos, & Giurba conf. 15. & nouissimè apud Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. decis. 417.

Secunda sententia est, nullam attendendā 24 esse præuentionem, sed omninò delinquentem recognoscendum à Iudice Ecclesiastico; quandoquidem attenditur, non tempus punitionis, sed commissi sceleris, ex regula

legis primæ ff. de penis, cum concordantibus adductis ab omnibus auctoribus huius opinionis, & inter cæteros à Giurba d. conf. 15. num.

14. Quod si eos interroges, cur hæc ratio nō militet in laico, qui post commissum crimen fit clericus, respondent, id euenire ratione characteris, & ordinis Ecclesiastici; nam, quando laicus, commissio delicto, fit clericus, adeò à seculari iurisdictione eximitur, ut molestari ab eo nō amplius possit, prout longo sermone, & multis Doctoribus fundat Giurba à nu. 32. ad 34. At verò, quando clericus fit laicus, ratione Ecclesiasticæ iurisdictionis; quæ delicti commissi tempore fuit in eum acquisita, non potuit facto suo auferri, dimisso clericali; sicque nullam dari præuentionem concludunt contra Caraitam, cum, tempore, quo clericus crimen commisit, nullam in eum iudex secularis iurisdictionem habuerit, potissimum, cum nō agatur de mutatione fori, sed status. Ità tenent Giurba, qui sic decisum testatur cum innumeris, quos refert, omnes ij, quos addunt Domini D. Carolus Petra ad Ritum. M. C. V. 66. de Luca ad d. decis. Vinc. de Franc. & Paulus Staiban. tom. 2. resol. 119. qui huic opinioni firmissimè adhaerens num. 14. sic pic exclamat. O bone Deus, & quis ausus erit negare hanc opinionem communi calculo omnium supremorum, & repetentium, & ius dicentium sequutam fuisse. cui fortè respondebant, qui tertiam sequuntur sententiam, mox propalandam, satius fuisse, si ille argumenta, quæ in contrarium videntur, soluisset, cum cæterum auctores, & decisiones pro omnibus stent opinionibus, ut apud citatos videre est, nec piæ exclamations faciant sententiam communem; nam, si res sic se haberet, non deesset, qui pijs exclamationibus librū repletet, aëremque vndique frangeret.

Tertia sententia est, cognoscendum esse à Iudice laico, nulla data præuentione: & huius sententiæ fundamentū tale est Etenim in omnibus criminibus attendendus est status præseus, quo quis citatur. Sic videmus, laicum delinquentem, qui deindè post delictum assumpserit habitum clericalem, cognosci à Iudice Ecclesiastico, nec attendi præuentionem factam fortè post habitum assumptionem à Iudice laico. Igitur è contrà clericus, qui cum habitu clericali delinquerit, dimisso habitu, cognoscendus est à Iudice laico, nec ullus est præuentioni locus. Hanc sententiam sequitur doctissimus Antonius Merenda controu. iur. lib. 24. cap. 19. num. 8. & licet Caraita, & Reg. de Marin. admittant præuentionem; tamen ex ratione ab ipsis generali tradita videntur etiam in hanc inclinare opinionem. Sin autem istis obijciant primæ sententiæ sectatores, hoc casu discut-

discurrendum esse, quemadmodum discurremus in contractibus, ratione quorum contractantes possunt conueniri, tam in foro contractus, quam in foro domicilij; negabunt hi, sic rem se habere; siquidem, tam Iudex domicilij, quam contractus, erunt iudices competentes contrahentibus, tanquam eiusdem iurisdictionis; quod secus est in casu, in quo versamur, dum Iudex Ecclesiasticus non est competens laico, ac proinde delinquens non mutat forum, sed statum, ut aduertit *Giurba* pro. ratione suæ sententiæ loco citato. Sin verò obijciant assecle secundæ sententiæ, attendi tempus commissi delicti, urgebunt isti, hoc non esse verum; dum laicus delinquens, si habitum assumat, cognosci debet à Iudice Ecclesiastico; & tamen tempore patrati sceleris erat laicus. Quod si id ratione characteris euenire dixeris; replicabunt hi, ex ijs deduci, falsum esse assumptum illud, attendendum esse tempus criminis, cum character superueniens non efficiat, ut delinquens tempore commissi delicti non fuerit sub laicali iurisdictione, nec aliàs turpe sit, insignitū characterē cognosci à laico iudice, cum videamus, clericum affassinum, quamuis character insignitum cognosci posse à Iudice laico, prout in alijs casibus à Iuribus Pontificijs permittis.

Vnde, quemadmodum, quando laicus fit clericus, non poterit à Iudice laico molestari; ita etiā, quando clericus fit laicus, non poterit molestari à Iudice Ecclesiastico, quia utrobique par ratio; & licet nequeat clericus privilegio fori renunciare tanquam toti Ecclesiastico collegio concessio, id intelligendum est, durante clericatu; secus verò dimisso habitu. Cæterum sectatores huius opinionis putāt, initium in delictis attendendum esse quoad pœnas; ex dispositione d. l. 1. ff. de pœnis, non quoad iurisdictionem, pro qua statum præsentem attendi contendunt, quicquid sit, si offensa sit persona Ecclesiastica, quo casu *Merend.* loc. cit. contendit, offensorem esse cognoscendum à Iudice Ecclesiastico, ductus a *D. Thom.* 22. quæst. 64. art. 2. & 3. quia scilicet offensa est Vniuersitas Ecclesiastica.

Quænam sit verior ex tribus hisce sententijs, dicemus in dilucidatione d. decis. 218. & fortè, re maturius perpensa, adhærebimus primæ, quæ videtur magis pia, tanquam admittens præuentionem, quæ negari non debet, cum sic fraudes ceilent, dum quilibet iudex promptum se præbebit ad reum puniendum; & Ecclesiasticus videtur competens ratione continuationis fundamenti fori, quod est character; nec non laicus ratione status præsentis, quo clericus omnibus privilegijs clericalibus per habitus

depositionem se spoliavit.

Vnum tamen hic pro vtraque iurisdictione aduertamus velim, scilicet, si laicus, commisso crimine, citatus sit, vel captus à Iudice laico, non obstare, si deinde clericus efficiatur; cum cognoscendus sit à Iudice laico, in cuius fraudem deinde clericus factus est; sic pariter, si clericus, patrato crimine, statim sit citatus, vel captus à Iudice Ecclesiastico, ne obstare quidem, si deinde habitum dimittat; & ratio est euidentis in quacunque ex relatis opinionibus, quia scilicet, tam tempore commissi sceleris, quā citationis, seu capturæ, quilibet reus erat sub suo iudice.

Quoad quartum, & vltimum punctum, 26 de professione facta post crimen commissum in iudicio deductum *Carleual. loc. cit. n. 449.* refert constitutionem *Sixti V.* irritatam professiones eorum, qui post commissæ scelera habitum monacalem suscepissent, nec non aliam Bullam *Clementis VIII.* quæ limitat illam *Sixti*. Verum *Cardinalis de Lugo lib. 3. responsor. moral. dub. 1.* vberius illas explanat. Quare sciendum est, *Sixtum V.* anno 1587. edidisse Bullam, quam integram refert *Eman. Roder. tom. 3. quæst. 56. post. art. 6.* in qua homicidæ, nonnullisque alijs criminibus coinquinati inhabiles redduntur à professione; pœnæque imponuntur recipientibus illos absque informatione iuridica de eorum qualitate.

Ast anno sequenti alia Bulla declarauit, non obstare professioni crimina prædicta, nisi actis publicis constiterit, ipsos Iudices, & curiam secularem ante suspensionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse. Sed *Clementis VIII.* anno 1602. validitatē reddidit professionibus; pœnas verò statutas à Bullis *Sixti* voluit remanere. Quare, his omnibus præmissis, *Card. de Lugo* scripsit, attentata Bulla *Clementis*, validas esse huiusmodi professiones emanatas. Quod nullam patitur controuersiam.

Idem *de Lugo* ibid. quæstionem mouet, an 27 saltē tacens homicidium, licet, & absque peccato graui professionem emittat; & examinatis præfatis Bullis, varijsque adductis rationibus, videtur inclinare in opinionem negatiuam, ductus à ratione tradita à *Suar.* quia scilicet huiusmodi crimina ostendunt naturam minus aptam ad vitam religiosam, adeo, ut *Sanctus Ignatius Loyola* in suis constitutionibus voluerit, ut solum homicidium quamuis occultum, inualidas redderet professiones inde factas, & vota emissa, vnde, quia illos religio non suscipere, & tacentes eorum crimina peccant grauiter.

Ut autem veritatem fatear, dicta hæc non

non arident , quandoquidē crimina præterita non ostendunt naturam pertinacem , aut ineptam ad vitam religiosam , cum passim legamus , quā plurimos , qui nunc Cælicum numero adscripti sunt , aliosque piarum Religionum fundatores antè susceptum habitum feroces , & criminosos fuisse , quos , ne lectorem tædio afficiamus , præterimus ; Et hi ut plurimum assolent esse optimi Religiosi , quia ad poenitentiam vocati , ut vocationi respondeant , tacent ea , quæ impedimentum afferre possent .

Nec multum facit pia *Dini Ignatij* dispositio , quæ nequit Summis Pontificibus potestatem limitare ; sicque , quamvis voluisset , ut inualidæ essent professiones huiusmodi emissæ à suis Religiosis , validissimæ sunt , stante Bulla *Clementis VIII.* quod apud me nullam patitur controuersiam . Hoc tamē intelligas velim , præcisa Summi Pontificis approbatione dictæ dispositioni *S. Ignatij* ; nam , stante approbatione Pontificia constitutionibus , quibus cauetur , homicidium in Societate Iesu esse impedimentum dirimens ipsam professionem , erit , profecto nulla .

Hæc autem Summi Pontificis approbatio debet constare , adeoque probandum erit , præfatas *Dini Ignatij* constitutiones quoad hoc comprobatas à *Clemente VIII.* vel à suis successoribus : cum parum ad rem faceret antecedens Summorum Pontificum approbatio , eo quod non dūm edita erat Bulla *Clementis VIII.* Societas enim Iesu , teste inter cæteros *Io. de Bussièr* in *fiostulis* , fuit sancita à *Paulo III.* anno 1540 , sicque multo tempore antè Bullam . Cæterum hæc dicta sint absque tantæ Religionis præiudicio , cuius est suas constitutiones explicare , & indagare ; quæ omnia ad casum nostrum , non faciunt , ni obiter .

S V M M A R I V M .

- 1 Clericus inquisitus producat cum bullis ordinum bullas institutionis Iuris patronatus factas à Vicario Episcopi remittendæ est ad suum Iudicem .
- 2 Vicarius generalis Episcopi potest facere ea , quæ innixa sunt iustitiæ , secus quæ sunt gratiosa absque speciali mandato .
- 3 Dispensatio commissæ Episcopo , an possit expediri à Vicario , & è contra .
- 4 Episcopi , & Vicarij vnum dicitur Tribunal .
- 5 Vicarius an expedire possit absque speciali mandato ea , quæ iura mandant expediri per Episcopum .
- 6 Vicarius non potest condonare , nec gratiam facere , quamvis mandatum generale habeat .
- 7 Ordinarius adnendus est pro institutione , de-

- cisa causa à delegato super iure præsentandi .
- 8 Papa per delegationem nullum intendit præiudicium inferre ordinario .
- 9 Substitutus à Vicario an possit instituere præsentatum .
- 10 Vicarius an , & quando possit alium substituere .
- 11 Institutio præsentati reservatur à S.C.T. ordinario , non substitutis .
- 12 Vicarius an in omnibus possit aliū instituere .

DILVCIDATIO DECIS. I I I .

- 1 **H**ic decisum videmus post ortam paritatem , clericum inquisitum producentem cum bullis ordinum minorum bullas institutionis Iuris patronatus factas ab Episcopi Vicario remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum ; & tota difficultas , ut videtis , stetit in indagando , an Vicarius poterit instituere præsentatos . Pro qua re aduertendum est , multa esse Iustitiæ innixa ; multa verò gratiæ ; Vnde Vicarius generalis Episcopi potest agere , quæ innixa sunt Iustitiæ (prout est institutio præsentati) licet absque speciali mandato nequeat , quæ sunt merè gratiosa , ex *cap. 3. de off. Vic. in 6.*

Pro hac decisione facit decisio *Cappelhe Tholosana* 148. vbi *Aufrer. num. 3.* nec non ad rem optimè sunt , quæ ait *Nicoli* Romanus in suis *lucubration. lib. 1. tit. 28. de off. Vic. in calce 42. limitationis* , nimirum , Sacra Congregationem Cardinalium in vna *Vincentimillien.* declarasse , dispensationem commissam Episcopo expediri posse etiā à Vicario , & è contra ; quia Episcopi , & Vicarij vnum est , atque idem Tribunal ex *Ric. in praxi resolut. 284. num. 2. Altograd. conf. 1. num. 43. tom. 2.* quod idem dixerat *Barbosa allegat. 54. num. 149.* idemque ex ipso *n. 137.* dicendum erit de Vicario Capitulari , Sede vacante .

Sed ad rem notanda sunt verba *Concilij Tridentini in sess. 14. cap. 13.* Quæ sunt , *Non liceat præterea patrono cuiusvis privilegij prætextu aliquem ad beneficia sui iuris patronatus , nisi Episcopo loci ordinario.* Vnde , si verū est , quod ait *Nicoli* ibidem : *limitat. 47.* scilicet , Vicarium nil expedire posse absque speciali mandato , quod iura mandent expediri per Episcopum , sed solummodò ea , quæ per ordinarium , quia Vicarius generalis venit appellatione ordinarij , non autē Episcopi regulariter , firmior redditur hæc decisio , dum *S.C.T.* reservat institutionem ordinario . Cætera autem , quæ nequeat agere , Vicarius , vide apud *Nicol. ibidem* .

- 6 Hinc collige primò , Vicarium non posse condonare , nec gratiam facere , *Abb. in clem. 1. de off. Vicar. num. 18. Osasc. decis. 191.* quamvis

uis ille mandatū habeat generale, ut utrumque multis auctoribus firmat *Giurba cons. 74. ad finem consilij*.

- 7 Collige secundū, commissā causa controuersā super iure presentandi alicui delegato, decisa causa, ad eundem esse ordinariū,
- 8 pro institutione, quę nequit fieri per delegatū, cum Papa per huiusmodi delegationē non intendat ordinario pręiudiciū inferre, ex *Bellug. in specul. princip. rubr. 26.* alijsque, quos nouissimē adducit *Fontanell. de iure patron. quest. 20.*
- 9 Collige tertio, quāuis vicarius possit instituere presentatos, dubium tamen esse, an possint illi institui ab aliquo, qui a Vicario substitutus sit loco sui; nam, licet possit Vicarius ad modicum tempus substituere ex causa alium sui loco, ut ex *Gloss. in Clem. prima. de regularib. ver. locum illorum*, & alijs scripsit *Abbas ibidem n. 7.* tamen, quia non creatus est ab Episcopo, dubitarem, an veniret appellatōe ordinarij. Si verō casus acciderit, cogitandum, ut supra memini, *Sacrum Concilium Tridentinum* reseruat institutionem ordinario, sicque non substitutis ab ordinario; unde, si nomine ordinarij veniunt Episcopus, & Vicarius, nescio, an venire possit substitutus a Vicario, potissimum, cum *Barbosa de iure Eccles. lib. 3. tit. de Vicarijs cap. 6. n. 37.* postquam cum multis Doctoribus docuit, non posse a Vicario alium substitui, nisi ex causa ad modicum tempus, subdit, cui partes suas, dummodo non ex toto, sed pro parte committere valeat. cap. cum *Bertold. de re iud. cap. 1. de procurator. lib. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Reclamatio conceditur querelanti a decreto remissionis lato in Collaterali Consilio per M.C.V.
- 2 Reclamatio non conceditur a sententijs latis in Collaterali Consilio, licet concedatur ab incidentibus, quando grauamen nequit in sententia retrahi.
- 3 Grauamen, tam respectu querelantis, quam querelati, considerari potest irreparabile.
- 4 Reclamatio non datur a decreto S.C. per quod confirmatum fuit decretum M. C. super remissione.
- 5 Nullitates, & restitutio in integrum aduersus decretum S.C. super remissione, possunt proponi.
- 6 Nullitates, & restitutio in integrum aduersus decretū super suspiciōe, opponi non possunt.
- 7 Appellatio conceditur ab interloquutoria lata super Iudicis incompetētia, quamuis delegata sit causa per Proregem, appellatōe remota.
- 8 Causa remissionis controuersa, si a decreto, la-

to deinde ad relationem M.C. in Collaterali Consilio reclametur, an reclamatio committenda sit alij Iudici, & quid in S.C.

- 9 Terminus an dandus sit in causa remissionis super remissione.
- 10 Terminus non est dandus ad instantiam inquisiti in gradu remissionis super remissione denegata.
- 11 Reclamatio est remedium extraordinarium. Principis munificentia concessum.
- 12 Decretum remissionis ad instantiam inquisiti dicendum est interloquutorium, secus ad instantiam Episcopi, vel Baronis, & quare.
- 13 Reclamatio ad quem finem detur.
- 14 Remissione petita a Clerico, eoque reclamante, non datur nouus terminus, quod idem dicendum, si reclamauerit querelans.
- 15 Remissione petita per Episcopum, vel Baronem in gradu remissionis, causa committitur in S.C. si reclamauerit Episcopus, vel Baro.
- 16 Remissione petita per Episcopum, vel Baronē, eaque concessa, non datur nouus terminus querelanti reclamanti.
- 17 Remissio petita a Baronibus, & Episcopis, maiora habet priuilegia, quam si petatur a reis.
- 18 Clericus simplex aliās remissus an teneatur exhibere tantum decreta remissionis, an autem alia probare.
- 19 Decretum remissionis aliās obtenta ad quid deferuat?
- 20 Clericus beneficiatus ad obtinendam remissionem aliās obtentam super alio crimine quid probare debeat.
- 21 Clericus beneficiatus aliās remissus an teneatur probare fructuum perceptionem post primam remissionem.
- 22 Clericus beneficiatus quid probare debeat in nouo termino dato in causa remissionis pro nouo crimine.
- 23 Clericus non habens requisita S.C.T. non perdit priuilegium Canonis.

DILUCIDATIO DECIS. IV.

TRia in hac decisione controuersa reperiuntur. Primum, an querelanti concedenda sit reclamatio a decreto remissionis lato in Collaterali Consilio per M.C. Secundum, an causa remissionis concessa tractanda sit ab eodem Commissario, an autem committenda alteri ex Iudicibus M.C.V. Tertiū, an super causa remissionis dandus sit nouus terminus, an autem ea reuidentia ex eisdem actis.

- 1 Quoad primum videmus admissam remissionem, ea profecto ratione, quia, licet in causis criminum a Sententia in Collaterali Consilio prolata denegetur reclamatio;
- 2 tamen non denegatur ab incidentibus, quā-

do graumen nequit in sententia reparari,
ex dictis à Vincent. de Fran. decis. 637.

- 3 Vnde ex his collige primò, graumè considerari irreparabile, tam respectu querelatis, quam querelati; nam, si querelatus potest vti reclamatione aduersus decretum denegatæ remissionis latum per M.C. in Collaterali Consilio, poterit pari ratione vti querelans.

- 4 Collige secundò, idem dicendum non esse, si à denegata, vel cōcessa remissione à M.C. alterutra pars appellauerit ad S.C. quod confirmauerit decretum M.C.V. nam à decreto lato per S.C. nulla datur reclamatione, ex Pragm. 13. de appellat. cuius meminit Scialoja; de foro competenti. cap. 8. num. 126. quicquid sit, si antea dubitari poterat, ex traditis per Vincen. de Franch. in decisionibus 470. & 710. quarum meminit hic Sanfelici. num. 13.

- 5 Collige tertio, licet à tali decreto nulla detur reclamatione, posse tamen opponi nullitates, & restitutionem in integrum, quæ remedia non censentur sublata, prout sublata sunt in causis suspicionum à Pragm. 15. de suspicion. official. num. 23. quam latè exornat Dom. D. Hieronym. Calà dignissimus olim M.C.V. Iudex in Criminalibus tract. de restit. in integrum minor. quandoque denegat. quest. 32.

- 7 Collige quartò, delegata causa per Proregem appellatione remota, posse appellari ab interlocutoria lata super Iudicis incompetencia, vt cum multis per ipsum citatis voluit idem Scialoja l.c.n. 127.

- 8 Quoad secundum decisum hic reperi-mus, causam reuidentem esse ad eiusdem Iudicis relationem, licet in S.C. contrarium praxi receptum sit, cum causa committatur alij Consiliario, vt post alios citatos voluit Staiban. resal. forens. tom. 1. resol. 154. num. 9. alias verò decisiones refert Gizzius ad Cypcium latro. decis. 72. n. 10.

- 9 Quoad tertium resoluitur, fuisse datum nouum terminum triplici protectio ratione. Prima est, quia decretum, quo Iudex laicus declaratur incompetens, dicitur definitiuum, cum nihil agendum remaneat coram laico. Hæc autem ratio meo iudicio non est vnde-
10 quaque tuta nostris temporibus, cum sic etiam ad instantiam inquisiti potest dari nouus terminus in causa reclamationis contra Pragm. 77. de off. S.R.C.

- 11 Secunda ratio, quæ allegatur, est, quia reclamatione est remedium extraordinarium, concessum mera Principis benignitate; vnde admittenda est cum omnibus prærogatiuis. Verum, si decretum remissionis ad instantiam inquisiti dicendum est interlocutorium, eius reclamatione non admittit nouum
12 terminum. Dixi, si decretum remissionis ad instantiam inquisiti dicendum est inter-

locutorium, cum verè tradenda videatur aliqua distinctio inter remissionem petitam ab inquisito, & ab Episcopo, vel Barone; nam, si ea petita sit ab inquisito, decretum super ea latum dicitur interlocutorium, quia aliquid remanet agendum; si verò petita sit ab Episcopo, vel Barone, erit definitiuum, quia respectu interesse Episcopi, vel Baronis principaliter illam petentis nihil aliud remanet agendum, quam id, quod principaliter petitur, videlicet remissio; vnde, vel ea concedetur; & licet respectu Fisci dicatur decretum definitiuum; tamen ad celeritatem in causis inducendam reuidebitur causa ex iisdem actis, vt idem Sanfelici. hic; vel ea denegabitur; & Episcopo, vel Baroni competet reclamatione; ac proinde nouus terminus, qui datur in quibuscunque decretis definitiuis. Hacque ratione præfata Pragm. 77. de off. S.R.C. nouum terminum denegat in causis remissionum petitarum ad instantiam inquisitorum.

- 13 Tertia verò, quæ allegatur, est, quia quamuis decretum remissionis esset interlocutorium; cum tamen remissio non petatur ad deuoluendum negotium ad Iudicem ad quem ex causa grauminis, sed ad probanda incumbētia pro exceptione clericatus allegati in prima instantia, nec bene probari, nouus est dandus terminus. Quæ ratio verè euanescit, dum reclamatione non datur, nisi ratione grauminis, nec conceditur ex defectu probationum, quæ in casu relato à Sanfelicio non fiunt ad conuolidandam exceptionem clericatus non bene probati, quia reclamatione non fit à reo querelato, sed à querelante; quare nec locum tibi vindicant ea, quæ ait Muscatel. in praxi appel. p. 3. Glos. partis. n. 82. qui ex alijs capitibus hic consulto relictis redargui potest. Præterquam quod hæc ratio nostris temporibus non vrget; dum, si per dictam Pragm. ad instantiam querelati non potest nouus concedi terminus, nec poterit ad instantiam querelantis, ne ad imparia iudicentur.

- Quare, extante Regia hac Sanctione,
14 quatuor deducendæ sunt conclusiones. Prima erit, petente reo remissionem, eaque denegata, non esse in causa reclamationis dandum nouum terminum. ex d. Pragm. secunda, neque esse dandum nouum terminum ad instantiam querelantis, qui licet expressè non contineatur in eadem Pragm. induciue tamen continetur: quandoquidem, quemadmodum ad reos plectendos noua non est inducenda dilatio (quæ fuit ratio considerata à Pragm.), sic pariter dicendum est, cū agitur de eorum remissione, à cuius concessione reclamatione querelans, qui nequit maiori priuilegio vti, quam Fiscus. Hæcque secunda

cunda conclusio sit contra *Scialoyam l.c. numer. 5. 2. vers. sed si sit pronunciatum.*

15 Tertia erit, petita remissione ad instantiam Episcopi, vel Baronis, eaque denegata, committi causam in S.C. nouumq; dandum terminum, cum præfata *Prægm.* loquatur tantum de remissione petita per delinquentes, ut optime *Scialoya l.c.* Vnde, cum respectu Episcopi, vel Baronis, de cuius interesse agitur, dicatur decretum definitiuum, nouus erit dandus terminus.

16 Quarta tandem erit, concessa remissione petita ab Episcopo, vel Barone, non esse ad instantiam querelantis, respectu cuius decretum non dicitur definitiuum, concedendum nouum terminum. Ex quibus quatuor conclusionibus sic firmatis deducitur, non militare nostris temporibus, quod in tertio hoc capite decisum testatur *Sanfelicius*, stante noua Sanctione, quæ inquisito nouum terminum denegat; quare querelanti est ille denegandus.

17 Hinc delinquentium Aduocati aduertant, melius esse, si Barones, vel Episcopi reorum petant remissiones, quam si soli rei; cum in causis reclamationum maiores habeant defensiones, quam si eas soli petant.

Quoniam verò *Sanfelicius* initio decisionis inquit, clericum produxisse decreta, quibus alias fuit remissus; ideo cautius agendum; cum hæc dicta non sint tam nudè accipienda, ne facile in errorem incidamus.

Tota verò difficultas est in examinando, quidnam debeat probare delinquens in hoc termino, ad obtinendam remissionem alias obtentam. Et prima facie videtur, sat esse, si producantur decreta, quibus remissio obtenta fuerat. Contrarium tamen dicendum; Nam, vel petens remissionem erit simplex clericus, vel Beneficiatus.

18 Ut autem primò loquamur de simplici clerico, certum est, hunc debere probare requisita *S.C. Trid.* & quantum supponatur, ea probasse, cum primò remissionem obtinuit, potuit bene stare, ut deinde eadem requisita non continuasset, non deseruendo Ecclesie, nec habitum, & tonsuram gestando, cum hæc possint separari ab ordine clericali, nec ab eo supponantur: sicque, quemadmodum in primæ remissionis termino ea debuit probare, ita quoque de nouo ea probabit; & decretum alias obtentum deseruiet tantum casu, quo Bullæ ordinum non reperirentur: sat enim fuit, si semel constiterit, illum fuisse ad ordines promotum: quod idem dicendum non est de alijs requisitis per *S.C. Trid.* ut consideranti patet.

Hoc ergo in termino, quemadmodum reus poterit suam formare intentionem, ita pariter querelans poterit ex aduerso pro-

bare, illum dimisisse habitum, nulli Ecclesie seruitia præstitisse, & similia.

20 Ut verò secundo loquamur de clerico beneficiato, hæc questio dependet à videndo, an clericus beneficiatus incedens sine habitu, & tonsura, gaudeat priuilegio fori. De qua re diximus nos in nostris dilucidationibus quest. 5. in cuius calce infinitos retulimus auctores super illa agentes, quos consule, nec deseras *Riccium collect. 956. super Bulla Sixti V. vbi* varia scitu digna quoad probationem clericatus, & *Gizzius ad Capp. latr. decis. 73.*

Hic tamen aduertamus oportet, in opinione tenentium, non esse necessariam probationem habitus, & tonsuræ in clerico be-

21 neficiato ad obtinendam fori declinatoriæ, debere tamen probari fructuum perceptionem ex beneficio, ut inter multos, quos adduxi in dicta mea questione videnda scripsit *Cappe. latr. decis. 73. num. 30. & seqq.* sicque in nouo hoc termino clericus probabit fructuum perceptionem: quod requisitum necessariū est; cum non ex eo quod clericus fuit semel beneficiatus, semper præsumendus sit talis; potest enim iustus ex causis beneficio priuari, quo non priuatum esse probatur ex fructuum perceptione; vnde neque clerico be-

22 neficiato hoc in casu præderit productio decreti, quo fuit alias remissus, nam in nouo termino continuatam postmodum fructuum perceptionem probabit. Quod est aduertendū quomodo verò probetur clericatus cum requisitis per *S.C. T. vide apud Gallup. in prax. p. 2. cap. 6. per totum.*

23 Ex his collige, clericum non habentem requisita *S.C. T.* perdere tantum priuilegium fori, non canonis, dummodo non fuerit legitime monitus à suo ordinario, quo casu priuilegium etiam canonis amittit, ex cap. in Audientia 25. & c. contigit 45. de sent. excom. ut post alios ex *Diana* concludit *Nicol. Roman. in suis flosculis vet. Clericus n. 27.*

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio diuersimodè permittitur de Iure Canonico, & ciuili.
- 2 Appellatio ab omni grauamine licet de iure canonico.
- 3 Appellari potest ab omni grauamine, quod non reparari potest per appellationem à definitiua de iure ciuili.
- 4 Decretum quando suspendatur de iure ciuili, si grauamen potest reparari per appellationem à definitiua.
- 5 Appellatio de Iure Regni ab interloquutorijs an suspendat executionem, etiam si agatur de decretis S.C.
- 6 Grauamen competentie, vel incompetentie Iudicis

- Iudicis reparari non potest per appellationem à definitiua.*
- 7 *Exequutio decreti super competentia, vel incompetencia Iudicis suspenditur per appellationem.*
 - 8 *Decretum de incompetencia, vel competentia Iudicis, an dicatur definitiuum.*
 - 9 *Decretum de competentia, vel incompetencia Iudicis semper continet grauamen irreparabile, & quare.*
 - 10 *Procuratores, ad euitandum depositum in nominationibus, quas clausulas apponunt.*
 - 11 *Pena non utentium nominatione facta, qua sit.*
 - 12 *Nominatione facta, & examinatis testibus, qui non concludunt, vel deponunt, ipsos nec scire contenta in articulis, an sit locus pœnæ, late discutitur, attenta ultima Pragm.*
 - 13 *Probatio, quamuis non concludens, an sufficiat ad euitandam penam statutam ab ultima sanctione circa nominationem faciendam.*
 - 14 *Testium dicta nemo tenetur prauidere ad efugendam penam calumniae statutam à dicta Pragm.*
 - 15 *Articuli, ni sint concludentes, est locus pœnæ statuta à Pragm. contra calumniatores.*
 - 16 *Probatio est rei dubie per argumentum ostensio.*
 - 17 *Probatio requisita à Regia Pragm. ad euitandam penam pro nominatione facta qualis esse debeat.*
 - 18 *Status impossibilis excusat à pœnæ.*
 - 19 *Nominatione quando quis dicatur uti, attenta ultima Pragm.*
 - 20 *Nominatione facta, qualis sit pœnæ, non factis probationibus, attentis Pragm. 5. de procurator. & postrema, quæ concordantur.*
 - 21 *Testibus non deponentibus concludentèr, pœnæ nominantium est duodecim aureorum; sed, nominante non utente nominatione, pœnæ est aureorum quinquaginta.*

DILUCIDATIO DECIS. V.

DVo hic potiſſimum resoluantur. Primum pro exceptione regulæ, non obstante reclamatione interposita, decretum latum super competentia, vel incompetencia Iudicis exequutioni demandari propter excellentiam Iudicis; sicque decisum in Collaterali Consilio. Alterum, nominationem factam extra Regnum absque deposito infra quinque dies non fuisse admissam.

Quoad primum, ut breuitate, qua possumus, procedamus, supponendum est, diuersimodè fuisse permissam appellationem ab interlocutorijs de iure ciuili, & canonico; nam de iure canonico ab omni grauamine licet appellare, & quandocunque c. super eo: il 3. de appellat. De iure ciuili, si

grauamen illatum ab interlocutorio decreto nequit reparari per appellationem à definitiua, potest appellari, & suspenditur exequutio l. 2. ff. de appellat. recip. & l. arbitrio ff. qui satis dare cogant: sin autem poterit reparari, & tunc subdistingendum est; nam, vel interlocutorium perimit totum negotium, & appellari poterit. l. intra utile ff. de minor. aut secus; & non poterit appellari ad suspendendum decretum l. 2. C. de Episcop. aud. & l. ante sententia C. quarum appellation. sic, ut cætera omittam, ex Bart. distinguit optimè Muscatell. in praxi appellationis par. 1. gl. 1. sententia: num. 39.

5 Dispositionem hanc iuris communis Cæsarei comprobauit Regia Pragm. 79. de off. S. R. C. ubi in 2. par. cap. 9. hæc, & à rispetto delli decreti interlocutorij volemo, che si offerui la dispositione della legge comune, cioè è, che, se la grauezza, che s'allega, è tale, che si può riparare nella sentenza definitiua, in tal caso non si ritardi l'esecuzione, e non si ammetta supplica in contrario, come stà dichiarato nell'altri casi; ma, non potendosi riparare nella definitiua, si debbia ritardare l'esecuzione & c. quæ Pragm. emanauit anno 1632. sicque post decisionem relatam hic à Sanfelicio. quæ facta fuit anno 1621. quo tempore d. Pragm. nondum edita erat; vnde nostris tempestatibus super competentia, vel incompetencia aliter est discurrendum; nam, cum huiusmodi grauamen reparari non possit per appellationem à definitiua, ut optimè probat hic Sanfelicio. licet propter excellentiam Iudicis decretum deberet exequutioni demandari, eius tamen exequutio suspendenda est: sicque, quamuis per Pragm. 5. sub eod. tit. de off. S. R. C. statutum sit, sententias, & decreta S. C. exequutioni demandari, adeoque videatur dubitari posse, an comprehendatur sub tali dispositione decreta interlocutoria; nihilominus tamen hæc dubitatio sublata penitus est per postremam hanc Pragm. de qua meminit Staiban. cent. 2. resol. 154. num. 19. loquens de decretis definitiuis, qui a. Stor in centur. 1. resol. 50. num. 38. & 42. quicquid nos diximus de decretis interlocutorijs, comprobatur ex dispositione dictæ Pragmaticæ.

8 Ceterum, an decretum, quo Index pronunciat se competentem, vel incompetentem, dicatur definitiuum, an non; de qua re egregiè Reg. Merlin. controu. forens. lib. 1. cap. 15. omnino videndus, nec non omnes ij quos refert Dom. D. Carolus Petra ad Riturum M. C. V. 127. num. 19. usque ad finem. parum ad nos; sat enim est, huiusmodi decretum continere grauamen irreparabile per appellationem à definitiua, cum appellans teneatur coram Iudice non suo litigare, quod à defi-

definitiva reparari non potest; ac proinde, tam attento iure communi, quam nostri Regni, admittenda est appellatio, executione suspensa. Alia autem, quæ ingeniosè nectit *Reg. Merlin*. videat accuratus lector, dum verè digna scitu sunt. Ego verò puto, semper decretum latum super competentia, vel incompetencia esse irreparabile per appellationem à definitiva, à qua non potest reparari, ut dixi, quin non procedatur coram Iudice incompetenti.

¹⁰ Quoad secundum aduertendum est ex *Sanfelice in praxi sect. 46. num. 17.* cautos procuratores ad euitandum depositum statutum per *Regiam Pragm.* absolere semper apponere clausulam, eos velle gaudere illa nominatione, ac si facta esset in ultimis Regni partibus; sicque in hoc seruatur *Regia Sanctio 4. de dilation. num. 9.* Alia verò circa nominationem videnda sunt apud *Sanfelice. ibid.* ceterosque, quos ipse adducit.

¹¹ Verum nota, licet non videntes tali nominatione puniantur poena aureorum duodecim ex *Pragm. 3. de off. S. R. C.* nostris autem temporibus auctam esse poenam usque ad aureos quinquaginta per nouam *Pragm. editam sub die 25. Maij 1666. cap. 5.*

Sed hæc dubitatio quidè occurrit resoluenda in terminis præfatæ *Pragmaticæ*, eaque talis est. Supponamus, petatum fuisse terminum, quo concessio, facta sit nominatio, & extra hanc Ciuitatem examinati sint testes, qui concludentèr non deponant, vel dicant, ipsos nescire ea, super quibus interrogantur, an his casibus subijciantur poenæ, qui nominationem fecerunt? Affirmatiuè videtur prima facie respondendum ex *Pragm. 1. de procur.* quæ, post dispositionem, hæc addit. *Addentes, quod, si fortè, ut figurent, se nominationibus uti, aliquos testes produxerunt, qui deposuerint, nil scire de contentis in articulis, aut fortè, nihil ad propositum causæ dixerint, seu deposuerint, ita, ut euidentèr appareat, ad dilatandam causam, & ad euitandam poenam eos fuisse productos, & ita fuerit ab ipsa M. C. pronunciatum, teneantur ad poenam &c.*

¹² Contrarium tamèn tenendū puto, cum noua illa *Pragm.* vetustiore hanc expressè corrigat; siquidè ea, poenam augendo, aliam formam tradit ad dignoscendam dilationem, & calumniam, ijs verbis, *come si conoscerà, se non faranno le proue fuori di questa Città nel termino stabilito.*

Cum autem assertio nostra duplicem contineat partem, scilicet quando testes non concludentèr deponunt, & quando deponunt, se nescire ea, quæ in articulis continentur, id circò de ijs distinctè, & breuissimè agendum.

Et quidè quoad probationem non con-

cludentè res est euidentis, quia probatio, quāvis non concludens, probatio est; nam, licet dici nequeat probatio ad victoriam causæ principalis obtinendam, erit profectò probatio sufficiens ad euitandam poenam; quandoquidè, si hæc noua *Pragm.* requisitus esset probationem concludentem, expressisset utique, quemadmodum antiquior *Pragm.* illam expressit, ad quam hæc nullo pacto refertur, nouum statuendo modum dignoscendi calumniam illis verbis, *come si conoscerà &c.* Et ratio *Pragm.* fortè fuit, quia nominans testes potest prudenter excusari à calumnia, dum ille non tenetur indagare, an testes concludentèr de-

¹⁴ posituri sint, an non: cum nemo debeat testiū dicta preiudicare, ab ijsque extraiudicialitèr audire ea, quæ deponent, cum hoc prohibitū sit etiam in foro conscientie, ut neminem latet; vnde meritò forma dignoscendi calumnias benignior statuitur, & poena augetur, ut, qui in vno grauatur, in altero releuetur.

¹⁵ Nou negauerim tamèn, contrariū dicendū esse, si articuli nullo modo sint concludentes; ¹⁶ tunc namque aperta dignoscetur calumnia, quia, cum probatio sit rei dubiæ per argumentum ostensio ex *gl. vbi Bart. rubr. de probat. n. 1.* & ostensio, dicatur, quando animus Iudicis ad fidem, vel credulitatem deducitur ex eod. *Bart. loc. cit. n. 2.* ex articulis non concludentibus non potest deueniri ad talem ostensionem, & consequenter nulla potest esse probatio ex defectu articulantis, qui propterea calumniosus dicitur.

Vt autè ad alteram deueniamus partem, si deponunt testes, ipsos nescire ea, quæ in articulis continentur, adhuc poenam effugiet, qui nominationem fecit eadem ratione superius citata, quia nempe nemo tenetur testes interrogare, an deposituri sint super articulis presentandis. Ceterum ignorantia testium super articulis non arguit calumniam nominantis, cum sæpè periclitemur; multis in causis omnes testes super nonnullis articulis deponere, se nescire ea, super quibus interrogantur, & tamèn nulla aderit suspicio calumnie, quia fortè testes deponent coram examinatore electo in Ciuitate, vbi nulla consideratur poena. Igitur testium ignorantia in depositionibus non semper arguit calumniam nominantis.

Hoc igitur posito, *Prag.* non ait, poenā incurrere eos, qui nullam faciunt probationem, sed ostendit tantummodò modum dignoscendi calumniam ex defectu probationum his verbis. *Perche, o la nomina si fa per ricercarla la causa; & in questo caso è giusto, e necessario, che le parti tengano sodisfazione per difendersi, e prouare quello, che l' importa; o si fa per dilatare, come si conoscerà, se non faranno le proue fuor di questa Città nel termino stabilito*

17 lito, e denono castigarfi. Ex quibus distinguenda sunt duo probationum genera: vnum scilicet se tenens ex parte producentium testes; alterum verò ex parte testium. Postremum hoc facit ad causam principalem, nec est actus dependens à producente, à quo non dependet depositio testium; vnde huiusmodi sanctio non potest loqui de hoc, quia requireret actum impossibilem, qui excusat à pœna, secundum Bart. in l. si homo mortuus. num. 1. ff. de verb. oblig. & in l. usufructu: n. 6. C. de usufructu; sed loquitur de primo; sicque sat est, si nominans testes produxerit, illosque examinari fecerit ad hoc, vt dicatur facta ea probatio, quæ ab ipso dependet. Quod perbellè declarat Sanctio ipsa in fine sic concludens. *Per tanto aumentamo la pena di docati dodeci, che sta stabilita nella Pragmatica sino alla somma di docati cinquanta contro di quelli (notate) che non si auualeranno di detta nomina concedutali.*

19 Quare, si nominans testes examinari fecit, iam vsus est nominatione facta, quamvis testes depoluerint, ipsos nescire ea, super quibus interrogantur. Cæterum, si Pragm. voluisset, vt hoc in casu nominans subijceretur pœnz, expressisset vtique, quemadmodum id in Pragm. antiquiori fuit expressum. Vnde non benè arguitur, ex hac opinione sequi, nunquam posse dignosci calumniam, cum in promptu responsio sit, calumniam tunc præsumi, cum nominans testes non produxerit, sed tempus labi curauerit ad dilationem inducendam.

20 Sin autem velimus æquiorē sequi opinionem, & fortè non improbandam, tenemur dicere, Pragm. 1. de procurator. non esse correctam per hanc vltimam, sed vtramque militare in diuersis casibus; primam scilicet, cum testes non concludenter deponunt, vel deponunt, se nescire contenta in articulis; quo casu, qui nominationem fecit, plectendus erit pœna aureorum duodecim. Postremam verò, cum nominans non vsus est nominatione; sicque cum testes nullo modo examinari fecit, quo casu plectetur pœna aureorum quinquaginta. Quæ opinio, vt dixi, æquior est, quia fauet nominantibus, & semper arcet diuersa pœna calumnias. Nunc, quam verè libet, sequere, eamque dixeris veriore, quam vsus comprobabit. Hæcque pauca dixisse satis, cum non ignorem, me denuò lupèr hac re scripturum, dum multos video insurgere aduersantes, quare alia penes me retinere duxi.

S V M M A R I U M .

1 Supplicatio reclamationis à Sententia S.C. sat est, si fuerit porrecta infra biennium à die

- exequutionis illius.
- 2 Sententia S.C. non intimatur, sed tantum mandatum de parendo.
- 3 Reclamatio infra decem dies in S.C. operatur solum respectu cautionis.
- 4 Decretum, quod fit in supplicationibus reclamationum, quod notetur dies, qua causa fiat.
- 5 Causa reclamationis non committitur, nisi exequutioni demandata sententia.
- 6 Fatalia, an currant in S.C. late discutitur per totam dilucidationem.
- 7 Firmum nihil in iure nostro.
- 8 Appellatio de iure communi, & Regni nostri tres habet status.
- 9 Appellatio secundum tempus ex tribus habet diuersum de iure communi, & Regni.
- 10 Sententia S.C. mandatur exequutioni absque cautione, ni reclamatum fuerit infra decem dies.
- 11 Sententia, siue decretum definitiuum reuidentur ex iisdem actis in S.C. si processus non sit presentatus infra quinquaginta dies.
- 12 Causa reclamationis, non terminata infra biennium, aut triennium, an sit deserta? referuntur Doctorum opiniones.
- 13 Fatalia, an currant, attento iure communi, in causis reclamationum à sententijs praefectorum pratorio, examinatur.
- 14 Praefecti pratorio differunt à Concistorialibus Principis.
- 15 Sacrum Consilium representat Principis Concistorium, licet eius sententia habeant vim sententiarum Praefecti pratorio.
- 16 Fatalia non currunt in concistorio Principis
- 17 Fatalia currunt in Concistorio Principis ex reclamantis negligentia.
- 18 Fatalia obseruari in S.C. declaratum est Regijs Pragm. sed an indistinctè, vide numeris sequentibus.
- 19 Reclamans à sententijs S.C. & infra biennium processum compilans, non subiaceat fatalibus, ni deinde causa expediatur.
- 20 Fatalia de iure communi non sunt correctæ à prag. 1. de appellationibus, nec à prag. 53. de off. S.R.C.
- 21 Fatalia in Regno non currunt, si sine lapsa ex defectu partis aduersa, sicque decisum refertur.
- 22 Processus in causa reclamationis non compilato infra biennium ex facto partis aduersa, non reuidentur causa ex iisdem actis, ni consensiat reclamans, sed proceditur ad vltiora, sicque decisum.
- 23 Reclamans, si non prosecutus fuerit causam reclamationis infra tempus statutum, dat occasionem dubitandi in S.C. an ex negligentia taceverit.
- 24 Sacrum Consilium cur velit iustitiam causa prelibare in lapsu fatalium.

- 25 *Negligentia in cursu fatalium arguitur à S. C. ex iniustitia causæ, secus, si causæ sit iusta, ob idque ab illo degustatur in huiusmodi causis iustitia, & iniustitia, & affertur noua decisio.*
- 26 *Nullitates possunt proponi per viam actionis, etiam declarata deserta causa appellationis ob lapsum fatalium.*
- 27 *Tempus statutum ad opponendas nullitates per viam actionis de iure communi, & Regni, quantum sit.*
- 28 *Deserta causa appellationis deducta in iudicio, an dicatur deserta causa nullitatis.*
- 29 *Nullitates proponuntur absque deposito, demandata executioni sententia.*

DILVCIDATIO DECIS. VI.

Habet hæc decisio, licet reclamatum non fuerit infra biennium à sententia S. C. formiter per supplicationem antè sententiæ executionem, sat esse, si fuerit per nouam supplicationem reclamatum infra biennium à die executionis sententiæ.

Pro qua praxi aduertendum omninò est, cum sententiæ S. C. non intimentur, sed loco earum intimetur mandatum de parendo, teneri reum reclamare infra decem dies à die latæ sententiæ antè intimationem mandati de parendo (quod antè decem dies non expeditur) ad hoc, vt sententia demandetur executioni, præstita per partem aduersam cautione; nam, si reclamatio infra decem dies non interponitur, sententia demandabitur executioni absque huiusmodi cautione. Hæc autem reclamatio potest fieri per comparitionem penès acta, nec requiritur alia supplicatio, vigore *Pragm. 5. de off. S. R. C.* vt bene *Rouit: videndus in decis. 21. num. 17.* Et ita passim seruatur.

Hacque causa in supplicationibus, quibus reclamatur antè executionem, fit decretum per spectabilem S. C. Præsidem, quod *notetur dies, & facta executione, prouidebitur; interest enim notari diem, vt videatur, an interposita sit reclamatio infra decem dies; quod clarissimè disponendo docuit Regia Pragm. 79. de off. S. R. C. in cap. 10.* quam latè exornat *Paulus Staiban. loco superius citato in præcedenti decisione.*

Hoc igitur supposito, suademur, biennij cursum non incipere in S. C. nisi, executioni demandata sententia; quod adeo verum est, vt ex *Pragm. superius citata spectabilis Præses non committat causam reclamationis, nisi, executioni demandata sententia; & notatio diei nulla alia fit causa, nisi, vt dignoscatur, an infra decem dies interposita sit reclamatio ad obtinendam cautionem. Interest enim sciri, quando incipiat biennij,*

vt, eo elapso, declarari possit causa deserta; siquidem *Reg. Sanfelice. hinc inquit, in S. C. currere fatalia etiam in causis reclamationum*

à sententijs ipsius, ex *Pragm. 54. de off. S. R. C.* quoniam verò principium hoc non est vnde quaque nostris temporibus receptum, etiam attenta dispositione præfatæ *Pragm. expressè loquentis, idcirco nobis super hac re examinanda secundum hodiernam praxim breuissimè insistendum. Hinc omnes ediscant, nihil in iure nostro firmum; siquidem, si super lege Regni tam clara exoritur dubitatio, quid dicemus de lege paulò plus obscura?*

Neminem latet, vt ea, quæ de iure communi disposita habemus, patefaciamus, seruari in multis ius commune circa appellationum tempora in S. C. Nam in appellationibus tria distinguenda sunt tempora. Primum ad appellandum, quod est decem dierum: *Auth. hodie: C. de appellationibus, cum concordantibus.* Secundum tempus ad appellationem prosequendam, & processum præsentandum, quod in Regno est quinquaginta dierum, seruata dispositione constitutionis, *Appellationum tempora.* Tertium tempus ad causam reclamationis terminandam, quod est vnus anni; & ex iusta causa tempus biennij, vel triennij, secundum *l. tempora fatalium C. de tempor. appellat.* Et enim, elapso primo anno, conceditur secundus ex iusta causa à *Muscatel. in Praxi appellationis part. 2. Glos. fatale num. 22. &* elapso secundo, non nisi ex iustissima causa conceditur tertius, vt ex *l. finali, § illud C. eod. tit. concludit Paulus Staiban. tom. 1. resol. forensium 94. numer. 24. & 25. quinimò per multos numeros sequentes.*

9 Vnde ex his nota, secundum tempus tantum statutum à iure communi non seruari in Regno nostro, in quo, vt diximus, est cursus quinquaginta dierum, & de iure communi cursus triginta, vt ex *l. iudicibus, & l. eos § fin. C. de appell.* bene discurrit idem *Muscatel. in par. 1. Glos. prosequendum. n. 7.*

Distinctis primis his temporibus, triplex est examinanda, siue percurrenda, quaestio, scilicet, cum quis non appellat in primo tempore statuto; cum non præsentat processum infra secundum, & cum non terminat litem infra tertium.

10 Quoad primam, cum scilicet non appellat infra decem dies, iam diximus, in Regno & præcipue in S. C. mandari executioni sententiam absque cautione, & reclamantem habere tempus biennij ad supplicationem præsentandam: quæ praxis est etiam de iure communi in *Auth. qua supplicatio: in fine. C. de precibus Imp. offeren.* vt oculatè aduertit *Carleual. in additionibus ad tom. 2. de iudicijs: additis in tom. 2. §. 8.*

Quoad

11 Quoad secundam, cum nempe appellans, vel reclamans non præsentat processum infra quinquaginta dies statutos, certum est, illis elapsis, etiam sententiam reuideri ex iisdem actis; quare, si reclamans petit, non obstante lapsu quinquaginta dierum, dari terminum ad non posita ponendum, non audietur, sed fit decretum, quod reuideatur ex iisdem actis; vnde in poenam negligentie excluditur à probationibus, quæ forsàn ab ipso erant faciendæ, vt latè explicat, & pluriès decisum respectu secundi huius temporis refert idem *Garleual. libid. §. 8. circa fin.*

Hocque secundum tempus non consideratur in reclamationibus à sententijs S. C. cum nullus debeat ferri processus, qui iam adest in eodem S. C.

12 Quoad tertiam, in qua tota residet difficultas, videlicet, cum reclamans non terminat litem infra biennium, & triennium, quæ tempora propriè dicuntur fatalia, scissi sunt Doctores. Nonnulli voluere, in S. C. hæc fatalia non currere, etiam attentæ præfata *Pragm.* pro qua opinione accerrimè inter ceteros pugnarunt *Carlen. ubi supra* & *Reg. Galeot. controu. 19. & 20. tom. 1.*

Alij verò contrariam sequuti sunt opinionem, inter quos ex recentioribus fuerunt *Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 2. cap. 79. & ad Reuerter. decis. 178. & 578. Marott. discept. forens. cap. 13. Consil. Frat. ad Muscatell. par. 2. gl. finendum col. 2. & discept. for. lib. 2. cap. 10. nec non ad Pascal. de patr. pot. par. 1. cap. 8. ad num. 223. Consil. Staiban. resol. forens. lib. 1. resol. 94. 140. & 197. sed accerrimè in d. resol. 94. alijsque apud Dominum Petram ad Ritum 248. num. 36. & ad rit. 260. nu. 34. D. Altimar. ad decis. 21. Ron. num. 7. D. de Luca ad Vincent. de Franch. decis. 646. & Reg. de Philipp. Fisc. dissert. 12.*

Nos autem, præter illa, quæ dicemus in decis. 93. contra Illustriss. Episcopum de Afflicto in addit. ad cap. 33. controu. iur. resol. & decis. 144. quæ duæ decisiones dilucidiores apparebunt ex his, quæ hic ponimus, aliqua ad veritatem indagandam apponemus.

13 Et primò quidè breuissimè videamus, quid sit de iure communi dicendum à Paul. Staiban. d. resol. 94. post quàm fundauerat tempora sit atuta à iure communi ad causas appellationum terminandas, concludit num. 3. & 4. illa currere quoque in sententijs supremi Senatus præfecti Prætorio, à quibus non appellatur, sed supplicatur, ex expressis iuribus in l. tempora §. fin autem, & in l. fin. §. cui consentaneum C. de tempor. & repar. appell.

Sed Imperator in d. l. tempora §. fin autem loquitur expressè in fatalibus ad proseguendam appellationem, quæ dantur post appellationem interpositam secundum iudicium

dignitates, non de tertio tempore biennij, vel triennij, de quo disponitur in *Auth. seq. ei qui*; et licet in l. fin. §. cui consentaneum, quam antè Staiban. adduxit ad idem propositum *Rou. ad Pragm. 53. n. 2. de off. S. R. C.* videatur disponi, vt in sententijs omnium amplissimorum Præfectorum Prætorio tempora statuta appellationibus obseruentur; nihilominus tamèn Imperat. non loquitur ibi de sententijs latis in Concistorio Principis, cuius sententijs, quamuis assimilentur ijs, quæ latè sunt à Præfectis Prætorio, dum utræque mandantur exequutioni, tamèn verè Præfecti Prætorio differunt à Principis concistorialibus; nã

14 alij sunt Præfecti prætorio Africæ, alij præfecti prætorio Orientis. Concistoriales autem Principis ij sunt, qui in concistorio Principis manent, quique eius nomine sententiam proferunt, cuius generis sunt Consiliarij Sanctæ Claræ, qui caput habent Præsidem, cui supplicationes porriguntur nomine Regiæ Maiestatis; vnde, licet eius sententijs habeant vim sententiarum præfectorum prætorij, vt benè inter ceteros *Vinc. de Franch. decis. 148. n. 3.* non indetamèn aliquid plus non habent, quia appellari debent emanatæ in Principis concistorio. Quod idem *P. aul. Staiban. post Grammat. & alios*, non negauit in *resol. 50. n. 6. & seqq. tom. 1.*

Quibus positis, est clara dispositio, textus adducti à *Reg. Galeota, & Carleu. in ead. l. fin.* 16 §. si tamèn, in concistorio Principis non currere fatalia, redditque rationem Imperator: cum iniquum sit, propter occupationes floridissimi ordinis, quæ circa nostra pietatis ministeria habere noscitur, causas hominum deperire.

Hæc igitur Cæsaris dispositio, vt ceteras minùs claras omittam, adductas à *Carleual.* occasionem præbet asserendi, ideò in Principis concistorio non coarctari causas à fatalibus, quia non expedit, vt causæ pereant propter iudicium occupationes: Ceterum, si causæ expediri non poterunt ob negligentiam reclamantium, qui processus non compilarunt, apud me dubium non est, quin relata dispositio locum non sibi vendicat; adeoque certum censeo, ob stare tunc fatalium lapsum; turpè enim esset, dispositionem factam ob floridissimi ordinis occupationes, extendi ad negligentissimi reclamantis culpam.

His sic explicitis quoad ius commune, veniamus ad pari breuitate ius Regni examinandum. Et quidè duas ad nostrum propositum habemus *Pragm.* Primâ, quæ primò sortita est locum in *tit. de appell. qua de* 18 claratum est, in S. C. obseruari fatalia. Alteram 53. *sub. tit. de off. S. R. C.* qua prouiderur, præfata *Pragm.* obseruandam esse etiam in causis reclamationum à sententijs S. C. inter-

terpositarum, & interponendarum.

Quoniā verò *Affl. dec. 78.* refert, post præfatam *Pragm.* primam fuisse sententiam S. C. reuissam ex stylo aliquo, capta prius informatione de tali stylo, nec in casu ab ipso relato fuerat illa reclamantis negligentia; præstitit occasionem *Reg. Galeota, & Carleualio* asserendi, nullam esse habendam rationem de ea *Pragm.* nec de illa alia emanata anno 1539. *Sub. tit. de off. S. R. C.* tanquam ampliatiua illius primæ. Quod etiam dixerat *Muscatell. in praxi lib. 2. par. 1. gl. conceduntur. n. 9.* adeo, ut *Carleualius* affirmarit, ipsum nunquam vidisse suis temporibus, fuisse opposita huiusmodi fatalia aliunde impracticabilia ex malignitate litigantium, calumnijs aduocatorum, & iudicum occupationibus, quod confirmauit *Reg. Galeot.* quoties saltē nulla fuisset reclamantis negligentia.

Verū contrā tantos legum peritos insurgit *Pant. Staiban. resol. 94.* & cecidit fors contrā *Muscatell.* qui à *Staiban.* reprehenditur, tamquam non practicus in S. C. à quo semper absuit, & tanquam sibi ipsi parum constans: concludit denique, non ob stare diligentiam reclamantium, quia illam ostendere debent, Principem adeundo, querelas contra Iudicem super mora in expedienda causa proponentes, aërem denique clamoribus frangendo; quoniā verò ad nos nō spectat *Muscatelli*, aliorumue defectio, idcirco quid in tanto Doctorum conspectu receptum sit, quidque dicendum, breuissimè ostendamus, ne loco dilucidationis, vberissimam quæstionem videamur efformare.

19 Duo igitur distinguendi sunt casus. Primus erit, cum quis appellans à curijs inferioribus ad S. C. vel à sententijs ipsius S. C. reclamans infra biennium, vel triennium, supplicationem porrexit, & processum compilari fecit, vel saltē compilari curauit, nec deinde compilatus est ex incidentibus iurium articulis exortis, & discussis, alijsq; oppositionibus ab appellato propositis; hoc enim casu certum arbitror, non currere fatalia. Quod probatur; siquidem, vel processus compilatus est; & sic per ipsum non stetit, quin causa expediretur, sed mora tribuenda est *florentissimi ordinis occupationibus*; adeoque locum sibi vendicabit *d. l. fin. §. si tamē*, secundum quam regulanda est tam *Pragm. 1. de appellat.* quam *53. de off.*

20 *S. R. C.* quæ ius commune non correxerunt, sed tantum disposuere, ut currerent fatalia: quæ intelligenda sunt, seruata dispositione iuris communis; cum ceterum nemo tenetur Principem adire, & querelas contra Iudicem exponere, ne illius animum à se auertat; & quemnam profectō Iudicem non

perturbaret litigantium querela eum accusantium apud Principem, qui illum fortē ex huiusmodi indicijs agro in posterum ferret animo? & nescio an *Paulus Staiban.* qui in Sacro Consilio fuit celeberrimus causarum patronus, vnquam suis clientibus tale præstiterit consilium, quod postea, tanquam vnus floridissimi ordinis, præstabat. Vnde pro hac prima parte huius casus facit decisio relata ab *Affl. decis. 78. & à Reg. Galeota*, & licet ipsemet *Reg. Galeot.* referat, fuisse reuocatam sententiam, id accidit, ipso teste, ex mutatione nonnullorum Iudicum, & causarum fatalitate: vnde concludit. *Habent sua sidera causa*; non enim ignorabat tantus vir, reuocationem non accidisse fortē ex pondere rationum.

21 Vel, ut ad alias primi casus partes, à quibus opportunè discessimus, reuertamur tandem, reclamans processum compilari curauit; & ex causis superius enarratis in casus expositione compilatus non est; & tunc, cum opponi nequeat reclamantis negligentia, eadem militare debet ratio; sat enim est; si intra statutum tempus curauit, processum compilari; & hoc casu, elapso termino, aduertendum est, non esse causam expediendam ex ipsis actis (quæ expeditio solet appellari reuissio) si querelans non consentiat; sed esse compilandum processum, & procedendum ad vteriora in termino, ut querelans, qui in culpa non est, suas rationes proponat, testes producendo, aliasque probationes ipsi à iure permissas; cum alias apud *Staiban. resol. 140:* decisum reperiamus, secundum ab ipso scripta fuisse decisum in S. C. non ob stare lapsum fatalem, qui prouenit factio partis aduersæ & apud *de Marin. lib. 2. resol. quotid. cap. 79.* processum fuisse vterius in causa reclamationis, quia negligentia non adfuit.

23 Secundus casus erit, cum reclamans, vel intra biennium supplicationem non porrexit, vel vterius prosequutus non est causam reclamationis; tunc enim, quia reclamans ostendit negligentiam, quæ ex tam longo silentio præsumitur, videtur dubitari posse de cursu fatalium. Quare, cum S. C. procedat, sola facti veritate inspecta, ut videat, an id ex negligentia acciderit, an reclamantis impotentia, pro qua nulla afferri potest prompta probatio, solet semper iustitiam causæ

24 prælibare, non ut illam decernat, quia super illa non pronunciat decretum; sed ut ex illa videat, an reclamans ideo fatalia labi permiserit, quia causa carebat iustitia, eamque denuò ad lucem reuocauit, vel aduocatorum consilio, vel alia parum licita industria. Vnde, si tantus Senatus causam viderit iustam, illam ex ipsis actis reuideri decernit,

cernit, eum tunc arguat, reclamantem non prosequutum iura sua ex mera negligentia, sed ex impotentia, quæ probari non poterit; quare, ne iustitia vlla temporis prescriptione pereat, illam reuideri iubet ex ipsis actis: Sin autem iniustam viderit, pronunciat desertam appellationem ob fatium lapsum, quia tunc supponitur, ex causæ iniustitia reclamantem fatia labi curasse. Hacque ratione apud prefatos omnes DD. videbis, semper in lapsu fatium iudicando S. C. voluisse principalis causæ iustitiam degustare, & id circò credo, fuisse declaratam, desertam appellationem in casu relato à Galupp. part. 3. cap. 4. n. 53.

Et hoc anno in causa Magdalene de Amato cū heredibus D. Francisci Micone in bāca Speræ fuit in S. C. declarata deserta causa appellationis ob lapsum fatium, nulla alia ratione; nisi quia iniustitia causæ reclamationis satis, superque apparebat, & reclamans maxima ductus negligentia, non solum fatia, sed ānos plurimos absq; processu cōpilatione labi permiserat. Commissarius causæ fuit Consiliarius Io: Baptista Hodierna, qui in rota socios habuit consiliarios summa peditos doctrina, videlicet Frāciscum Roccum, Dominos Ignatium Proenzalem, & D. Troianum Miroballum Ducem Campimelis. Quinimo hæc causa fuit votata cum interuentu Domini D. Felicis de Lanzina vllor Præsidis Sacri Consilij. Vnde in potterum decisio hæc in exemplum adducta non erit parui pendenda. Hæcque satis quoad dilucidationem huius decisionis. Cætera autem dicemus in dilucidationibus aliarum decisionum superius enunciatarum: interim decisionem hanc sic explicandam censui.

Hinc collige primò, deserta causa appellationis ob lapsum fatium, superesse aliud remedium, scilicet propositionem nullitatum per viam actionis, quæ licet de iure communi possint proponi infra triginta annos, debent tamen in Regno nostro proponi infra decennium, sic statuente Reg. Prag. 4. sub tit. de dilat. nu. 21. Nec arbitror tutam opinionem relata à Capyciatro consuli. 6. volente, vt, deserta causa appellationis, non sit locus causæ nullitatis, quæ similiter intelligetur deserta, eo quod, deducta in iudiciū causa appellationis, censetur incidenter deducta causa nullitatis; vnde, deserta illa, censetur deserta & hæc. Nam, salua eius pace, idcirco cauti Aduocati, & procuratores, appellant, & æque principaliter de nullitate dicunt, vt, deserta causa appellationis, super sit locus causæ nullitatis eodem modo, & forma: de qua re omnes Practici.

Collige secundò, executioni demandata

sententia, nullitates posse proponi absque deposito, quod deseruit tantum ad executionem impediendam, vt cū multis DD. scripsit Dom. Consil. Petra ad Rit. M. C. V. 252. num. 27. & 28.

DILUCIDATIO DECIS. VII.

DE hac re latissimè scripsi in quest. 5. mearū dilucidationum; illam ergo, si libet, vide, dum ibi omnes ferè Doctores habes; tædet enim materiam tam arduam aliàs scriptam iterum rescribere.

S V M M A R I V M.

- 1 Baro an habeat intentionem fundatam prohibendi Pascua, si territorium sit feudale.
- 2 Territorium in dubio præsumitur allodiale.
- 3 Territoria, allodialia cur quandoque appellentur feuda.
- 4 Ciues possunt immittere animalia ad pascendum, si territorium sit burgensaticum, contra Baronis prohibitionem.
- 5 Baro, vendita vniuersitate, nequit vsum vassallis prohibere.
- 6 Rex, concedendo terram, non intelligitur abstulisse vassallorum commoditates.
- 7 Vassalli debent habere naturalia elementa in loco, vbi immorantur.
- 8 Vniuersitas non potest inferre preiudicium in ijs rebus, quæ tangunt singulos, vt singulos.
- 9 Vsum vassallorum circa animalium immisionem quomodo sit intelligendus.
- 10 Barones nequeunt animalia exterorum fidare in territorijs particularibus ciuium. Quod latè discutitur.
- 11 Seruitus potest induci super territorijs priuatis ciuium, sed seruitus inducta non præsumitur, ni probetur.
- 12 Baro nequit exigere à vassallis fidam, & diffidam, ni isti alia territoria habeant, & quare.
- 13 Releuij solutio facit præsumi, territorium esse feudale; sed admittitur probatio in contrarium.
- 14 Præsumptio orta ex natura actus vincit quācunque aliam.

DILUCIDATIO DECIS. VIII.

Hic principaliter edocemur, habere Baronem intentionem fundatam prohibendi pascua animalibus absque solutione fidei; cuius occasione explicatur quid sit fida, & diffida; super qua re vide Marcian. cons. 22. tom. 2. Franc. Roc. resp. 5. tom. 2. vbi multa, nec non D. Altimar. ad cons. Rou. 30. tom. 2. Maius autem dubium est, cui debeatur fida, vel diffida, Baroni, an Vniuersitati asserenti, pascua esse sua? super qua questione scis-
si

si sunt Doctores, ut inter ceteros videre est apud Ronitum in Rubr. Pragm. de Pascuis n. 8. Ea que dependet à videndo, an territoria præstantur demanialia feudi, an autem demanialia Vniuersitatis. Hæc autem quæstio nostris temporibus flet, cum Baronum vis, & auctoritas lites sæpè numero dirimant; si tamèn, ijs vel inuitis, licet veritatem paucis patefieri, procedamus cum distinctione; nã, si appareat, territorium esse feudale, tunc Baroni debetur fida, & diffida; at verò, si appareat, esse feudale, in dubio præsumendum est liberum, prout decisum refert Affl. dec. 277. & in puncto aduertit Capiblan. 10. 1. ad Pragm. 11. de Baron. num. 190. his verbis non ab re rescribendis. *Confert ad prædicta legis præsumptio, qua arguit, territoria potius esse demanialia vniuersitatis, quam feudi: unde vassalli habent de iure fundatam intentionem, ea censerì libera, & allodialia, & nõ feudalia, ut decidit Affl. dec. 277. & post eum notat latè Capyc. in inuestit. ver. feuda allodialia.* Sique, lector, benè perpendas omnium Scriptorum apud Ronitum, aliosque, fundamenta hic consultò relicta, non utique à nostra recedes opinione, cum non militet hoc casu regula illa, qua edocemur, feudale præsumi quicquid intra feudi fines reperitur, ut benè Capibl. ad d. Pragm. 11. n. 39. & seqq. quo loci multas huiusmodi regulæ limitationes assignat in casu, in quo versamur.

3 Vnde ex Capyc. nota, non obstare, si quandoque huiusmodi territoria appellantur, feuda; nam etiam allodialia sunt, dum dicuntur feuda allodialia, ea profectò ratione, quia, cum sint territoria magna, vtuntur ciues hoc verbo, Feuda.

4 Et ex his deducitur, posse ciues eorum animalia mittere ad pascendum, non obstante quacunque Baronis prohibitione, ut ex Frecc. auct. 46. scripsit citatus Capiblan. ad dictam Pragm. 11. de Baron. tom. 2. cap. 76. n. 2. quod idem dixerat in cap. 74. quoad herbas & spicas n. 8. tradens rationem, quia ius pascendi in bonis demanialibus vniuersitatis communibus, vel particularibus, de iure ciuibz competit singulis, ut singulis, & non ut vniuersis; nam à primæua destinatione ista bona fuerunt concessa pro viuere, & commoditate singulorum præsentium & futurorum ciuium. Hæc Capibl. quæ eadem docuerunt Affl. dec. 400. de Franch. dec. 197. Surd. dec. 226. alijque.

5 Sicque, quamuis vniuersitas ipsa vendatur, Baro nequibz vsum vassallis prohibere, ut benè aduertit Frecc. de subfeud. dicta auct. 46. num. 4. dans rationem, quia Rex non intelligitur concedere terram cum Montibus, & planis, & pascuis, nec abstulisse commoditates vassallorum, per l. vsum aque. C. de aque

ductu lib. 10. sed eo iure intelligitur concessisse, quod vsus alterius non diminuatur. In concedendo de aqua plu. arcen. & rationis tradit rationem, quia debent vassalli habere naturalia elementa, ne ipsi inermem vitam ducant, & in eo loco, in quo habitant, & onera sustinent, æqualitè cum exteris comparentur, & sic refert decisum. Quod idè scripserunt Anna alleg. 48. & Capyc. latr. consult. 102. tom. 2.

8 Vnde, licet Vniuersitas huiusmodi territoria venderet cum regio assensu, possent proindè ciues, qui non interfuerunt in contractu venditionis, uti eorum iuribus, animalia immittentes, ut latè notauit idem Capibl. cap. 73. cum assensus suppleat solemnitates, non tamèn tollat ius cuiquam, nec nullitates sanet, subdens, consentientes non inferre præiudicium nascituris, dum priuilegium hoc competit singulis, ut singulis, adeoque nullam nocere posse præscriptionè inductam per ciuium patientiam.

Hinc aduerte, vsum vassallorum non esse tam strictè intelligendum ex Vins. de Franch. decis. 689. & Capibl. tom. 1. ad Pragm. 11.

9 num. 104. ubi hæc. *Vsus vassallorum pro animalibus non est tam strictè intelligendus, sed quod possint viuere, mercari, & industriare.* Et aduerte paritèr, si ex venditione appareret, fuisse Baroni vendita illa territoria certis finibus circumscripta, posse Baronem exteris prohibere immiissionem animalium absque fidæ solutione, non autem vassallis.

10 Ex quibus collige primò, in territorijs particularium ciuium non posse Barones exterorum animalia fidare, ut longo calamo scripserunt Capyc. decis. 45. alijque, quos refert, & sequitur post reiectam contrariam opinionem Reg. de Mar. in obseruat. ad decis. 472. Reuer. num. 2. quicquid alitèr dicendū

11 sit, si probetur per Baronem seruitus inducta super territorijs priuatorum, ut infert idem Frecc. loc. cit. post num. 10. ceterum, non probata seruitute, res libera censebitur, ut in puncto, concilians contrarias inter se opiniones, idem Capibl. ad dictam Pragm. 11. num. 28. & 29. & num. 195. quem vide. Et licet alij contrarium senserint ex relatis per Capyc. latr. consult. 83. lib. 2. in cuius calce etiam contra Baronem videmus decisum, nec non per Ronitum, in Pragm. 1. de off. Banioli num. 13. & seqq. nihilominus tamèn hæc sentio, & indistinctè teneo, non posse Baronem animalia immittere exterorum, eaq; fidare in territorijs particularium ciuium appatronatis, quamuis apertis, & campestribus; sed huiusmodi ius spectare ad Dominos territoriorum appatronatorum, qui aliàs non dicentur nouas facere defensas

fas pro exactione fidei contra dispositionem Pragmaticę 1. de Salariorum &c. §. 5. & cum nec comitibus: prohibentis defensas absque Regio assensu, dum omnes exteri poterunt animalia ad pascendum mittere, eam fidam, quam soluerent Baroni, soluentes Dominis appatronatis; unde, quemadmodum Barones per fidę exactionem non dicerentur novas facere defensas; ita nec eas facere dicentur domini particulares, qui, si possunt herbas vendere, poterunt & fidam exigere; nec assignari poterit ratio, cur in territoriis appatronatis possit fidare Baro absque contrauentione Regię Pragmaticę; non autem Dominus territorij.

Sique dicas, disparitatem esse, quia Baro potest fidare exterorum animalia in his territoriis apertis, & appatronatis, tanquam comprehensis in feudo, non autem tanquam nouis defensis; sed alij ciues, fidando talia animalia, non id agerent absque nouarum defensarum constructione; respondebo, hæc territoria aperta, & appatronata, & ut dicimus, ex Reg. de Marin. loc. cit. sectis segetibus, nullo prorsus modo posse dici eiusdem naturę, cuius est feudum, cum aliis dicerentur feudalia, & non appatronata; quare, quoties Baro vult in illis fidare, semper dicetur novas facere defensas, quas, ni potest facere vassallus, nec poterit Baro; quoniam verò non debemus ex vno inconuenienti aliud deducere, & defendere; idcirco videndum, quomodo se gerere debeant domini huiusmodi territoriorum, ne Regia Pragmatica directę, vel indirectę contraueniant.

Modus ergo poterit esse duplex. Primus erit, ut Domini territoriorum ea non faciant banniri, adeoque nec exigant diffidam, quę est pœna pascui orta à banno, ut bene Reg. Sanfelicius hic numer. 9. & seqq. explicat.

Etenim, non exigendo diffidam, non dicentur facere defensas, quę important pascendi prohibitionem, sicque territoria remanebunt aperta; & qui animalia immittent, eorum Dominis fidā soluent, non autē diffidā, quę inter se differunt, ut Reg. Sanfelicius hic.

Alter modus erit, & fortē tutior, ut Domini huiusmodi territoriorum obtineant assensum Principis, seruata præfata Pragm. dispositione; & hoc casu non modò fidam, sed diffidam exigent, dumodò omnia explicarint in supplici libello, secundum quem obtinuerint assensum. Quomocunque igitur, ut vela tandem contrahamus, se res habeat, illud utique certum sit apud nos, nō posse barones exterorū animalia in territoriis appatronatis, siue apertis, siue clausis, fidare.

Neque tandem vrgeas, ex prohibita Baroni fida oriri defensas contra dispositionē Pragmaticę; nam in promptu responsio est, cum defensa sumat nomen, non à Barone prohibito fidare, sed à pascuo prohibito animalibus; unde, quoties animalia poterunt pascere, parū refert, an Baro prohibeatur illa fidare, an non; nec proinde dicentur constructę defensas.

12 Collige secundò, loquendo de territoriis, quę apparent feudalia, licet Baro possit ab exteris exigere pro pascuis fidam, & diffidam, non posse tamē illam exigere à vassallis, ni habeant alia territoria, in quibus eorum animalia sumant pascua; idque ratione tradita n. 6. quia scilicet Rex per venditionem non intelligitur abstulisse vassallorum commoditates necessarias; nam alioquin vassalli alia territoria non habentes compararentur cum exteris, quod nefas est dictum.

13 Collige terciò, ad dignoscendum, an territorium sit feudale, an autem burgenfaticum, optimā esse probationem illam, quę fit per releuium solutum à Barone, ut ex Capyc. Iasr. deducit Gizzius in dec. 93. ad decis. eiusdem: n. 3. Quamuis non nego, ut ipsemet scripsit ex Capan. & Capyc. Iasr. admitti probationem in contrariū respectu terciij. Unde vniuersitas, pretendens esse territorium burgenfaticum, prout in dubio verè præsumitur, ut diximus, si appareat ex releuio, illud esse feudale, quia hæc est vehemens præsumptio, tenetur probare, illud verè esse burgenfaticum; & ratio rationis est, quia præsumptio orta ex natura actus vincit quamcunque aliam, ut optimè Alciat. probat tract. de præsumpt. reg. 34. n. 6. Quare, cum natura actus releuij sit demonstrare, rem esse feudale, hæc præsumptio quamcunque aliam vincit, nec tolli poterit, nisi per probationem in contrarium.

S V M M A R I V M.

- 1 Inquilinus nouus an possit expellere antiquum in hac Ciuitate Ne ap. absque denunciatione, & an antiquus præferatur nouo ex prætextu reconductionis.
- 2 Consuetudo Neapolis. in locationibus loquitur de pradijs rusticis.
- 3 Cartula locationis an necessariò affigenda sine mense Ianuario pro domorum locationibus.
- 4 Scriptura requiritur in reconductione, & quare.
- 5 Reconductio potest probari per testes tempore opportuno, & quot testes requirantur.
- 6 Conductione facta pluribus, quis præferatur.
- 7 Cartulę affixę deseruiunt pro vera denunciatione.

D

etatione quoad domus locationem.

- 8 Inquilinus an possit discedere à domo, non affixis à domino domus cartulis.
- 9 Inquilinus an teneatur denunciare domino domus, se velle discedere, vel continuare habitationem.
- 10 Tacita reconductio an censeatur facta, non affixis cartulis?
- 11 Reconductio tacita pro quo tempore censeatur facta.
- 12 Tempus migrandi e domo in Civitate Neapoli an sit semper d. quarta Maij.

DILUCIDATIO DECIS. IX.

- 1 **D**Vo substantialia continet decisio hæc. Primum, per nouum inquilinū expelli posse antiquum absque alia denunciatione in hac Civitate Neap. Alterum, antiquū inquilinum non præferri nouo, ex prætextu reconductionis, ni reconductio fuerit specialiter inita per scripturam.

Quoad primum, vt inquit hic *Reg. Sanfel.* est decisio relata à *Capyc in consuet. sed si fūdum*, & traditur ratio à *Salerno post Affl. dec. 238.* quia nempe consuetudo loquitur de prædijs rusticis; vnde locum sibi non vendicat in vrbis; concludit tamē, Neapoli communiter obseruari, vt in domibus vrbis fiant requisitiones mense Maio (quæ nunc sunt mense Ianuario, vt mox dicemus) adeoque videretur inurbanè se gerere, qui secus ageret; nihilominus tamē inducta est alia denuntiatio per cartulas; siquidem inspicimus, *Pragm. 1. sub tit. de locat. & conduct.* quæ tempus migrationis constituit mensem Maium, hæc apponere. *E si come per lo tempo passata si ponevano le cartelle alle case, che si haugnano d'allogare, nel predetto primo di Maggio, si habbiano a ponere nel primo di Gennaro.* Igitur per illa verba, si habbiano a ponere, denotatur obligatio affigendi huiusmodi cartulas locationis; quicquid sit, si ex verbis illis, *si come per lo passato si ponevano*, non arguatur, temporibus præteritis fuisse talem obligationem, sed solummodò regularem vsum.

- 4 Quoad alterum punctum de scriptura requisita pro reconductione *DD. apud Vinc. de Franch. dec. 278.* eam esse aiunt rationē, quia debent euitari fraudes conductorum, qui allegant conuentiones; & interim secundus conductor caret habitatione. Quam conclusionem firmarunt post citatos à *Sanfelicio. Tapia de Iure Reg. par. 4. tit. de locat. dom. sup. Pragm. 1. de locat. n. 3.* licet contrarium videatur se- qui *Nouar.*

- 5 Verum *Tapia ibid. n. 4.* inquit, primum conductorem posse per testes nouam reconductionem probare, dummodò istam tempo-

re opportuno opponat, sicque, non dum elapso tempore primæ conductionis, & ita decisum testantur *Ricc. in prax. ecclesiast. dec. 12. sub n. 3. Rouit. ad Pragm. 1. de locat. & cond. a nu. 13. ad 18.* Alij videndi apud *Rouit., & Dom. de Luca ad d. decis. Vinc. de Franch.* Testes autem ad id probandum saltē numero quinque debere esse iudicauit S.C. apud *Thor. compend. dec. ver. reconductio.* De qua re nos alibi.

- 6 Sed quid, si ambo ostenderent nouam reconductionem per publicam scripturam, quemnam præferendum diceres? Breviter respondeas, illum fore præferendū, qui primam ostenderet reconductionem, quandoquidem ius illi quæsitum nequit ab eo inuito per alium auferri, ex vulgatis iuribus, sicque passim vidi obseruari.

- 7 Ex his collige primò, cartulas, quæ affigi solent mense Ianuario, esse veras denuntiationes, quæ sunt, seruata forma *Regia Prag.* Vnde, licet *Gizzius ad Capyc. latr. decis. 39. n. 13.* dicat, non esse faciendam denuntiationem inquilino domus in hac Civitate Neapolis, an velit continuare locationem; & sic fuisse decisum apud *Sanfelicio decif. 300.* (quæ est duplicata, ac eadem, quam nunc dilucidamus) hæc eius assertio poterit esse vera, si loquamur de denuntiatione verbali, quæ verè nunquàm requiritur, sed tantum ex vrbinitate solet fieri à dominis prædiorum vrbiorum inquilinis; sique isti replicēt, se velle cōtinuare locationem, ij cartulas non affigunt; si secus, illæ affiguntur. Cœterum, si loquamur de denuntiatione, quæ fit per huiusmodi cartulas affixas, falsa erit eius assertio, cum verè huiusmodi denuntiatio requiratur, quamvis antè præfata *Prag. prima* editionem dubium fuerit, an ea requireretur; & decisio relata à *Sanfelicio*, vt videre est, fuit in nouo instrumento locationis fundata. Quod si contendas, cartulas hasce affixas non esse appellandas denuntiationes; erit tandē quæstio de nomine; sed veræ erunt denuntiationes; etenim, quænam maior denuntiatio fieri potest, quàm per huiusmodi cartulas? quandoquidem inquilinus eas videns affixas, id decernit, quod vult. Quinimò adde, hanc esse tutiorem denuntiationem, quæ nunquàm celari potest, sicuti poterit quæcunque alia verbalis, quæ, ni facta coram testibus, semper valebit ab inquilino negari; sique facta coram testibus, adhuc requireret eorundem repetitionem, parte citata, adeoque iudicium; quare ad hæc euitanda *Pragm.* præfata huiusmodi cartulis consuluit.

- 8 Collige secundò, non affixis cartulis à domino domus, nec requisito inquilino, posse hūc, expleto tēpore locationis, discedere ab-

que

que meru noue cōductionis tacite, quia nūquam hæc inducitur, dum fuit facta locatio tempore limitato, & dominus, potens huiusmodi cartulis sibi precauere, noluit; quare sibi imputandum, si domus non fuit reconducta.

Collige tertio, cum nulla requiratur verbalis denunciatio facienda ex parte Domini prædij, nullam pariter requiri ex parte inquilini, ne ad imparia iudicentur, dum cartula affixa est remedium vtrique consulens; quod à Domino domus conductæ, ut nunc dicemus, debet præstari.

Collige quarto, non affixis cartulis, neque vlla facta denunciatione à Domino prædij, nec ab inquilino; licet possit inquilinus discedere à domo, expleto tempore locationis, nec respectu illius censeatur facta tacita reconductio, ut diximus; nequire tamen à Domino illum expelli, cum respectu Domini censeatur facta tacita reconductio; idque euenit, non in vim locationis primæ, siquidem vulgatis iuribus nequit contractus claudicare; sed in pœnam, cartulæ non affixæ, quam affigere is tenebatur ex dispositione Regiæ Pragmaticæ; vnde, dum eam non affixit, censetur facta reconductio; nam Regia Sanctio per tales cartulas affixas voluit inquilino consulere, ut, vel denuò reconductionem à Domino obtineret, vel nouam sibi domum pararet.

Collige quinto, non affixis cartulis, & commorante inquilino domi à die quarta Maij post prandium, intelligi domum reconductam pro vno tantum anno, non autem pro eo tempore, pro quo fuit facta prima locatio: ad quam conclusionem faciunt, quæ refert *Vrsillus in addit. ad decis. 365. Afflicti. n. 13. & Rouit. ad d. Pragm. n. 3. in fin.*

Collige vltimo, tēpus migrandi è domo esse diem quartam mensis maij, dummodò die illa non interueniat festiuitas aliqua ex præcepto, per *Prag. 3. tit. eod. de loc. & conduct.* Alia dicemus in dilucidatione d. decis. 300.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerico inquisito petente remissionem ad Curiam Baronalem, causa remissionis tractanda est in M.C.V. non autem in Curia Baronali, & quare.
- 2 Baro nequit uti iure, quo utitur M.C. in remissione Clerici.
- 3 Magna Curia tenetur remittere delinquentem ad Curiam Baronalem pro causa criminis, si pronunciauerit, illum nō esse clericum.
- 4 Vassallus nequit, Iudicis iurisdictionem prorogando, præiudicium inferre Baroni.
- 5 Remissio concedenda est reo petenti, se remitti ad suum Baronem, renuente Barone.

6 Remissio competit Baronibus; & Vassallis; adeoque, ut ea concedatur, sufficit alterutrius consensus.

7 Vassallus quando possit in præiudicium Baronum iurisdictionem prorogare.

DILUCIDATIO DECIS. X.

Placher est articulus iste, qui in hac decisione resoluitur, videlicet, petente clerico alicuius Baronis vassallo in M.C. remissionem ad Iudicem Ecclesiasticum, remissionis causam non esse decidendam in Curia Baronali, sed in M.C.

Hæc resolutio prima facie non videtur iuri consona: nam, quemadmodum M. C. cognoscit de clericatu, quamuis clericus illi subditus non sit, sed, constituto clericatu, illum ad suum Indicem remittit, ita etiam Baro cognoscet, an suus vassallus sit clericus, quem, si clericum reperiet, ad suum iudicem remittet; Vnde nulla videtur assignanda ratio, cur M. C. cognoscere etiam debeat, an vassallus Baronis sit clericus.

Quare, licet M. C. nequeat remittere vassallum ad Baronem, quia iudicaret de persona; adeoque efficeretur iudex personæ; debet remittere articulum decidendum, ad Baronalem curiam.

Contrarium tamen iuri consonum est. Pro quo notanda sunt verba *Ritus M.C. secundum ordinem Caran. 235. ibi. Et hæc seruantur per ipsam C. quamuis iura canonica hic prædictis videantur aliquatenus refragari; vnde durum esset, & nefas, si Baro de clericatu cognosceret, & vteretur iure, quo utitur M.C. præter iura canonica; non igitur huiusmodi obseruantia est ad Barones extendenda, cum ij nihil operari possint extra ius, nisi id, quod ex speciali priuilegio habent. Atqui vndenam Baronibus hoc priuilegiū inest, ut possint de clericatu cognoscere, & profectò nullibi ijs datum legimus, nec dari poterat contra iura canonica.*

Quod si replices, neq; M. C. nec regijs tribunalibus apparere concessum tale priuilegium; respondebo, per instantiam non solui argumentum, nec proinde, ex eo, quia aliquod Tribunal operaretur extra ius, sequitur, omnes alias inferiores curias posse etiam sic operari, præcipue cum non bene arguatur à curijs Regijs ad Baronales. Et ita in puncto decisum testatur *Thor. compendio decis. par. 3. sect. 3. verb. remissio clerici inquisiti*, licet alijs rationibus decisiones illas comprobet; Tu verò decisiones sequere; & rationem, dixeris, eam esse, quam supra retulimus, cum contra iura canonica nequeant Barones suas exercere iurisdictiones; & contraria opinio adeo falsa est, ut à pecca-

to nullo modo excusari possit. Et ratio ulterior est, quia praxis M.C. cognoscendi de clericatu ex sola tolerantia Ecclesiastici tribunalis excusatur; unde, cum in alijs laicorum tribunalibus hæc praxis nunquam fuerit tolerata, non est, unde possint excusari cognitionem huiusmodi sibi attribuire tentantes: Hanc autem tolerantiam non abire à Tribunali Ecclesiastico inducam dixeris, ut dicam in dilucidatione decisionis 260.

- 3 Hinc nota, si M.C. pronunciauerit, inquisitum non esse remittendum, cum constiterit, illum non esse clericum, vel non habere requisita S.C.T. illam teneri ad Baronem remittere inquisitum pro causa principali, quamvis vassallus renuat, sed exposulet, se in M. C. puniri (quod non raro euenit vitandi causa Baronum scutias) idque, quia nequit vassallus, iudicis iurisdictionem prorogando, præiudicium inferre Baroni, ut post alios ex multis concludit *Staib. resol. 133. nu. 5. centur. 2. & multas decisiones refert Hodier. ad Surd. decis. 147. numer. 3.*

Sed quid, si Baro assentiretur, imò positivè instaret, reum puniri per M. C. an, renuente reo, & petente, se remitti ad suum

- 5 Baronem, concedenda esset remissio? Affirmativè respondeas, ea ratione, quia privilegium petendi remissionem competit Baronibus æquè, ac vassallis, ut post *Frecc. de Franc. & alios*, aduertit idem *Staib. loc. cit.* Undè concludas, ut concedatur remissio, sat esse, ut alter instet; ut autem non concedatur, requiri utriusque consensum.
- 7 Quando autem Vassallus possit in præiudicium Baronum iurisdictionem prorogare, vide apud *DD. citat. per Hodier. loc. cit. in fin.*

S Y M M A R I U M.

- 1 Index secularis quando possit procedere super lite bonorum recuperandorum, pendente lite in Rot. Rom. super validitate dispensationis ingrediendi ab una religione in aliam.
- 2 Lite existente calumniosam in Rot. Rom. potest index secularis procedere ad recuperationem bonorum; secus, nisi sit calumniosam, vel si sit dubia.
- 3 Prohibitio, alia, quæ fit à iudice; alia, quæ fit à lege.
- 4 Lite pendente in Rot. Rom. super causa spirituali, semper supersedendum in causa temporalis à iudice laico, siue ea mota sit prius, siue post causam temporalem.
- 5 Index laicus poterit consuetis præceptis ordinare reos, ut procuret causa spiritualis expeditionem à iudice Ecclesiastico.

- 6 Sequestrum faciendum est, ut Reus causa expeditioni vacet.
- 7 Index laicus, licet nequeat præfigere terminum reo ad faciendas probationes coram iudice Ecclesiastico, poterit tamen ordinare, ut procuret causa expeditionem & quare.
- 8 Causa spiritualis, licet, si decidendus sit articulus iuris, spectet ad Ecclesiasticum; tamen, si sit super facto, quod à nullo articulo dependeat, non dicetur causa spiritualis: & ponitur exemplum.
- 9 Index præueniens est competens in causis missi fori, & cum proceditur in contumaciam, uterque.
- 10 Index laicus an possit procedere ad expeditionem causa principalis ob negligentiam non procurantis expeditionem decisionis articuli Ecclesiastici à Iudice Ecclesiastico.

DILUCIDATIO DECIS. XI.

E Docemur hic, pendente in Rota Romana articulo super validitate dispensationis ingrediendi ex una Religione in aliam, in qua licet bona retinentur, non posse procedi per Iudicem secularem super lite bonorum recuperandorum, sed expectandam Iudicis Ecclesiastici decisionem.

Hoc tamen meo iudicio distinguendum est; aut enim lis super dispensationis validitate mota redditur calumniosam, dum aliàs apparet dispensationis validitatem, contra quam nil opponi possit; & hoc casu nulla est expectanda decisio, cum certum sit, summum Pontificem, idem, quod aliàs respondit, responsurum, ut optimè *Reg. de Marin.* in alio casu concludit in *lib. prim. resol. quotid. cap. 168. n. 19. si quæ*, re discussa, S.C. praticasse legimus apud *Rom. decis. 55.*

Aut verò lis non est calumniosam, sed adest dubitatio, licet minima; & tunc ex dictis expectanda est decisio summi Pontificis.

Aut nulla apud Pontificem introducta est causa, & orta dubitatione super huiusmodi dispensationis validitate, articulus decidendus remittebatur ad Ecclesiasticum iudicem, & interim supersedendum. Quod patet ex supracitatis DD.

Sed dices, posse semper procedi in foro seculari, quousque clerico non sit inhibitum, ne agat in illo foro, ut videmus, hic praxi receptum apud *Sanfel.* ubi iussum fuit religioso, ne, pendente articulo super dispensationis validitate, ageret coram iudice seculari; ergo, quoties non adest huiusmodi prohibitio, poterit index secularis ad articuli procedere decisionem.

Hæc obiectio facillimè solvetur, si duas distinguamus prohibitiones; alia namque est prohibitio, quæ fit principali à iudice eccle-

ecclesiastico; alia, quæ sit iudici seculari à iuribus. Prima cessante, non cessabit secunda; sicque, quamvis nulla adsit prohibitio facta principali, non proinde poterit iudex secularis ad articuli decisionem procedere, dum ipse prorsus incompetens est. Quare de Franch. decis. 512. refert S. C. semper remittere articulum merè Ecclesiasticum ad iudicem Ecclesiasticum, licet sit incidens, citans deinde in decis. 551. nu. 1. *Grammat. in decis. 194. num. 162. & in decis. 207. num. 1.* his verbis. *Nos non cognoscimus de eo, sed illum remittimus ad Iudicem Ecclesiasticum, & interim nos supersedemus in expeditione causæ principalis.* Illa verò prohibitio efficit, ut contraueniens possit puniri à suo iudice, sicque non reddetur frustratoria, sed necessaria ad calumnias, expensas, ceteraque litigantium onera effugienda. Nec duo vincula sunt superflua, quia fortius stringunt, ut hoc casu; nam, si fortè iudex ex imperitia, aut malitia non repellat agentem, iuuabit, repelli ipsum actorem à prohibitione, quæ eum alligat.

- 4 Hinc collige primò, pendete in Rot. Rô. vel coram quocumque iudice ecclesiastico, decisione super causa spirituali, siue causa temporalis proposita sit prius, siue posterius, semper esse expectandum exitum illius causæ spiritualis, ex expresso textu in cap. tuam: de ordin. cognit. & licet ex illo text. non evidenter constet, an causa temporalis fuerit intentata prius, an post spiritualement; tamen ratio illius text. quæ est, donec dicta causa natalium apostolico iudicio finem accipiat, patienter expectes, militat in utroque casu, ut optimè, adductis verbis text. arguit Gutierrez practi. quest. lib. 3. & 4. quest. 26. num. 5. quoniam verò reus, cuius est fugere, quamplurimum non curabit, ut causa spiritualis decidatur; poterit iudex laicus præceptis consuetis cogere illum, ut procuraret declarationem articuli, & causæ expeditionem à iudice ecclesiastico, eoque illam non procurante, debet procedere ad sequestum bonorum, quod erit fundatum in continua praxi S. C. ut utraque pars expeditioni vacet, ut videmus practicum apud Vinc. de Franch. decis. 204. in fine, & apud Sanfelici. decis. 221. de qua re ibi dicemus.

Ne tamen te auertant dicta Domini de Luca in dicta addit. verb. index, asserentis, non posse iudicem laicum præfigere terminum, intra quem Reus teneatur probare, & causam prosecui coram Ecclesiastico, ex doctrina Bart. in l. 2. ff. de re iudic.

- Nam Bart. inquit quidam, non posse iudicem laicum terminum statuere pro probationibus, quia sic ille imposeret legem Superiori, quod nequit fieri, cum termini,

alijque actus, determinandi sint à Iudice ecclesiastico, quod nos vltro concedimus; sed non inde deducitur, non posse Iudicem Laicum præfigere terminum reo ad procurandam causæ decisionem, & proseguendam litem coram Iudice ecclesiastico, cum per huiusmodi præcepta non imponatur lex Superiori, sed reo, ut celerius causæ decisionem procuret; sicut enim sciuit causam specialem opponere, sic non debet ignorare modum, quo celeritatem expeditionis possit obtinere; hacque distinctione respondetur omnibus DD. qui super dicta Bartoli doctrina fundamenta iaciunt, Quod nota.

- 8 Collige secundò, licet causa spiritualis spectet ad Ecclesiasticum, si sit decidendus articulus iuris, ut passim apud omnes, & præcipue apud relatos à Dom. Altimar. ad dec. 55. Rou. & de Luca ad dec. 55. Vinc. de Franch. tamen, cum agitur de re, cuius questio stat super facto, tunc Iudicis Ecclesiastici nullæ sunt partes. Exemplum sit, si, cum dubitatur de validitate, vel inualiditate matrimonij, dubitatur etiam, an matrimonium fuerit inquam contractum; tunc enim non suspenditur causa per oppositionem inualiditatis matrimonij, cum debeat prius constare apud Iudicem laicum, esse contractum matrimonium, & illo constituto, causa postmodum remittenda sit ad Iudicem Ecclesiasticum; nam poterit bene stare, ut matrimonium non probeatur, quo casu frustra expectanda est decisio super validitate; & ita conciliandi sunt Doctores.

- Quod dictum sit de causis, quæ proprie spectant ad Iudicem Ecclesiasticum; ceterum in causis misti fori, iudex, qui præuenit, debet de illa causa cognoscere; & in contumaciam, uterque, ut decisum in sacra congregatione refert Nicolius Roman. lib. 5. contr. cit. 39. de sent. excom. n. 113. causa 5. vers. causa misti fori, quo loci per numeros sequentes videre poteris, quænam sint causæ misti fori. Circa verò delicta misti fori vide ea, quæ ait Carleualius. lib. 1. disp. 2. qu. 7. n. 771. & n. 775.

- 10 Hic autem queri potest, an propter moram excipientis circa articuli decisionem, possit iudex laicus procedere ad causæ expeditionem; & Vinc. de Franchis in solemnitate citata decis. 551. varias ponit conclusiones, quarum prima est, quod iudex secularis in decisione articuli non possit præcipere, ut infra certum tempus causa expediatur per Iudicem Ecclesiasticum; hoc enim esset imponere legem iudici ecclesiastico, quod fieri nequit. Secunda est, quod, quando iudex remittit articulum merè Ecclesiasticum, possit præfigere terminum, intra quem debeat excipiens se præsentare coram Iudice Ecclesiastico cum processu. Tertia, quod, si excipiens non

non se presentarit, poterit Iudex secularis propter moram, & contumaciam excipientis procedere in causa principali. Quarta, quod, quamvis sit facta remissio articuli ad Iudicem Ecclesiasticum, nec aliàs possit prefigi terminus, intra quem Iudex Ecclesiasticus debeat causam expedire, ut in prima conclusione; nihilominus tamen, si excipiens fuit morosus in deducendo, & probando suam intentionem coram Iudice Ecclesiastico, possit Iudex causæ principalis in ea procedere. Quas omnes conclusiones multis fundat latissime, ut ibi.

Quare videtur Vincentius de Franchis præfatis quatuor conclusionibus velle, ut, remisso articulo Ecclesiastico ad eius Iudicem, sit supersedendum, nec lex imponenda Iudici Ecclesiastico, secundum primam conclusionem, quam firmat; sed videtur velle etiam, ut Iudex secularis consulat dilationibus excipientis, secundum alteram conclusionem; quin imò, si repertus fuerit in culpa, ut possit in causa procedi à Iudice seculari, secundum tertiam, & quartam conclusionem; adeoque concludit, ut tunc expectandus non sit exitus Iudicis Ecclesiastici, cum considerari potest aliqua culpa excipientis. His omnibus consideratis, hæc ait in calce decisionis. *Sed tamen in S. C. in casibus occurrentibus semper expectauimus sententias Iudicum Ecclesiasticorum; nec unquam ipsi remiserunt causas simpliciter, sed deciso per sententias negotio &c.*

Vnde cum Vincentio de Franchis concludendum etiam videtur, fore semper expectandas sententias Iudicum Ecclesiasticorum, coram quibus aduersarij excipientium instabant pro articulo decisionis; quamuis, ut diximus supra n. 5. & 6. possit Iudex secularis procedere ad sequestrum bonorum, nec non facere decreta, quod pars procuret expeditionem articuli; quæ decreta ad eum tantummodò finem emanant, ut pars aduersa celeriore causæ expeditionem procuret, secundum relata à de Franch. d. decis. n. 2. Nul- lum enim aliud remedium considerari potest contra dilationes causarum, quam continua colligantium, quorum interest, assistentia; sique Iudices vellent alia adhibere remedia, præter ea, quæ diximus, maiora utique pararent præcipitia.

SUMMARY.

- 1 Clericus nequit præstare patrocina in iudicijs secularibus, nisi in aliquibus casibus.
- 2 Clericus prohibitus patrocina præstare in causis non exceptis, non prohibetur præstare consilia, sique refertur decisum.
- 3 Clerici non beneficiati, nec insigniti Sacris

ordinibus, an prohibeatur patrocina præstare in omnibus causis.

- 4 Clericus, ut possit patrocina præstare, duplici indiget dispensatione, Summi Pontificis scilicet, & Collateralis Consilij.
- 5 Clericus potest esse arbiter.
- 6 Religiosi possunt esse arbitri.
- 7 Fratres minores Sancti Francisci possunt esse arbitratores contra omnium Doctorum sensum.
- 8 Fratres minores Sancti Francisci non prohibentur dare consilia.
- 9 Consilium dare, & arbitrari, equiparantur quoad effectum.
- 10 Arbitratores non dicuntur dispensare bona, prout dispensantur in iudicio.
- 11 Claustrales an possint esse arbitri, & arbitratores.

DILUCIDATIO DECIS. XII.

1 **C**oncluditur hic, clericos nequire præstare patrocina in Iudicijs secularibus, ni tantum pro eorum causis, vel consanguineorum, affinium, Ecclesiarum, & miserabilium, absque ullo pretio, ex Pragm. 2. de postulando: fundata, tam super dispositione cap. 1. & totius tit. extr. de postul. quam super Constitutione Federici Imperatoris.

Hinc varia colligenda sunt. Et primò quidem, pro causis hic exceptis posse clericos patrocina præstare, tam in foro Ecclesiastico, quam seculari, ex verbis ipsius cap. 1. ibi. Clerici in subdiaconatu, & supra, in ordinibus quoque minoribus, si stipendijs ecclesiasticis sustententur, coram seculari Iudice aduocati in negotijs secularibus fieri non presumant, nisi (notate) propriam causam, vel Ecclesia sua fuerint prosequuti, aut pro miserabilibus fortè personis, quæ proprias causas administrare non possunt. Igitur ex dispositione Iuris canonici pro his casibus exceptis possunt clerici patrocina præstare in iudicijs secularibus.

Fallitur ergo Rouitus inquiring in Pragm. 21. de off. S. R. C. num. 4. pro ijs causis esse permillum clerico, patrocina præstare in foro tantum Ecclesiastico.

Idemque dispositum fuit in dicta constitutione Federici, cuius verba repetuntur in d. Pragm. 2. de postulando. Hoc ergo nullam patitur difficultatem, cum aliàs in foro ecclesiastico pro quibuscunque causis clerici, & sacerdotes, patrocina præstent, ut in dies observamus.

2 Secundò collige, clericum in causis, in quibus prohibetur patrocina præstare, non prohiberi dare consilia, vel pro ijs scribere; & quamuis ex pluribus Doctoribus contrarium scripserit Rou. in d. Pragm. 21. pro nostra

Ira tamen opinione censuit Sacra Congregatio 20. Iulij 1619. apud *Nicolium in flosculis verb. clerici num. 10.* Quod intellige, dummodò id agat absque salario, & dummodò causa non sit contra suam Ecclesiam, ex declaratione eiusdem Sacre Congregationis ibidem, & apud eundem *Nicolium in lucubrat. canonic. tit. de postulan.* Hæcque decisio fundari videtur ratione; id enim non disponitur, ne clerici à functionibus diuinis distrahantur, cum sic nullo modo possent scribere indifferentè in causis; sed dispositum est ad conseruandum Ecclesiasticum decorem, cum turpe sit, clericum extra suum forum coram Iudice seculari causas defendere.

3 Tertiò collige, clericos non beneficiatos, nec in ordinibus sacris constitutos, non prohiberi de iure canonico præstare patrocinia in foro seculari pro quacunque causa, ut bis decisum refert idem *Nicol. in lucubration. dict. tit.* Quod absque ratione non est, dum *d. cap. 1. de postul.* non videtur loqui de simplicibus clericis, sed de stipendiariis; hoc tamen limitarem in Regno nostro, cum *Pragm.* præfata nullam faciat distinctionem, sed loquatur de clericis.

4 Quartò collige, ad hoc, ut clericus possit præter causas expressas ex iustis causis patrocinia præstare in Regno nostro, duplicem debere dispensationem concurrere, Pontificis, & collateralis Consilij, Pontificis, inquam, qui dispenset super dispositione canonica, Quod Pontificis rescriptum debet de more executioni demandari adinstar cæterarum Bullarum per collaterale Consilium. Collateralis insuper consilij, quod ulterius dispensare debet super *Pragm.* alias vigore primi assensus patrocinia præstare non poterit; aliud enim est, concedi executionem *Bulla Pontificia*, aliud dispensari *Pragmatica*, ut optimè *Sanfelic. hic*, cum Pontifex nequeat regulariter dispensare legi nostri Regni, ad quam obtinendam addendum iterum est Collaterale Consilium, Quod benè aduertendum est; cum quis prima facie decipi possit.

5 Quintò collige, clericum posse esse arbitrum, cum talem esse non prohibeatur, Quod affirmarunt omnes ij, quos refert *Ronit. super Rubr. ad Pragm. de arbitris num. 11. in fine*, quicquid sit de religiosis, quos, posse esse arbitros cum licentia suorum Superiorum, tuetur *num. 2. ex Gratian. decis. 64. num. 8. & Pacian. conf. 162. numer. 93.* dummodò non sint fratres minores, qui neque cum licentia Generalis absque illa Pontificis possunt secundum illam esse arbitri, aut arbitratores, ductus à *Bald. conf. 437. lib. 4. incip. Proponitur quod &c.* quem sequutus est *De-*

clas conf. 494. num. 9. sed melius meo iudicio *conf. 499.* alijsque, ut *ibi*. Quorum dicta fundata sunt in *Clem. exini de Paradiso de verb. signif.*

7 Sed, si ad veritatem indagandam licet à præfatis DD. recedere, contrarium sentio, & firmè concludo, Fratres minores Sancti Francisci posse esse amicales compositores, quos arbitratores vocamus, idque ex vi dictæ *Clementina*, *exini de Paradiso*. ibi enim (ni erravi, prout potui) disponitur pro declaratione aliquarum dubitationum inter cætera, ne assistant ij in curijs forensibus, nulla alia ratione, ne seculares credant; ab ipsis aliquid contra votum acquiri. Hæc sunt verba *Clementinæ*. *Ex talibus autem assistentijs in curijs, & instigationibus, cum de rebus agitur in ipsorum commoda conuentionis, creduntur verisimiliter ex his, qua foris patens (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres assistentes aliquid querere tanquam suum: nullo modo debent huiusmodi voti, & regula professores se talibus curijs, & litigiosis actibus immiscere &c.*

Postquam autem completus est sermo de prohibitione assistentiæ in iudicijs, hæc exponuntur.

8 *Vernamam in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obstat, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur.* Quæ dispositione nullam aliam clariorem puto, posse dari pro nostro casu; etenim, si ipsorum statui non obstat dare consilium, eo quod hoc modo nulla ostenditur iurisdictio, nec actio in iudicio, non video, cur ij nequeant esse amicales compositores, & arbitratores, quod genus officij consilium est, & quidem pium, nec non contrarium iudicijs, in quibus ipsi prohibentur assistere, dum per huiusmodi amicales compositiones, & consilia, effugiuntur iudicia, lites, discordiæ, totque alia ærumnæ, quas in foro inspicimus frequentes. Nec potest vrgeri, à compositoribus amicabilibus dispensari bona temporalia, quæ dispensatio, ut videmus, prohibetur à *Clementina*. Nam facilis est responsio; siquidem prohibetur tantum dispensatio, quæ fit in iudicio; præterquam quod amicales compositores, & arbitratores non dispensant bona temporalia, sicuti accidit in iudicio, sed tantum amicabiliter arbitrantur ea, quæ compromittentes debet exequi. Quod aduertendum est, cum alias, qui consilium daret, adhuc bona dispensare diceretur, & tamen à *Clementina* non prohibetur consilium dare. Quibus igitur credendum, Doctoribus, an Pontificijs explanationibus, tuum est, lector, considerare.

11 Cæterum, an claustralis, licet possit esse arbi-

arbitrator, possit esse arbiter, negativè respondet idem *Rouit. ibid.* sicque se obtinuisse refert. Quod idem sequutus est *Paulus Stai-ban. tom. 1. resolut. 37.* qui sic paritèr se obtinuisse scripsit post factam paritatem, in calce resolutionis. de quo artic. loquutus est etiam *Giz. ad Capyc. latr. obser. 122.* sed de hac re nos alibi, cum non tam generalitèr accipienda sit talis regula, ut dicemus in nostra Ariadna feudali.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clerici, ut gaudeant fori privilegio, debent continuò habitum clericalem deferre.
- 2 Clericus non amittit fori privilegium, si brevi temporis intervallo habitum clericalem reliquerit.
- 3 Clericus, si ante deprehensionem habebatur ut laicus, & deprehensionis tempore repertus sit cum habitu clericali, an ad suum Iudicem remittendus sit.
- 4 Clericus repertus tempore deprehensionis absque tonsura, an remittendus sit.
- 5 Remissionis materia rigorosa est.
- 6 Conditiones requisitæ à nonnullis, ut clerici gaudeant fori privilegio.
- 7 Delicti flagrantia non efficit, ut delinquens nequeat à suo Iudice cognosci.
- 8 Clerici committentes delicta absque habitu, & tonsura, non gaudent fori privilegio, nec requiritur trina monitio. Quod latè in tribus canonicis probatur, examinatis prius dictis Sanfelicij.
- 9 Clerici delinquentes sine habitu, & tonsura, licet privilegio fori non gaudeant ex dispositione S. C. T. retinent tamen alia privilegia, pro quibus affertur decisio Sacra Congregationis.
- 10 Clericus, qui sordida exercuit, an, & quando privilegium fori amittat.
- 11 Clericus pro quibuscunque criminibus cognoscendus est à suo Iudice.
- 12 Degradatio an requiratur in illo, qui post hæresis abiurationem detrudendus est in perpetuo carcere.

DILUCIDATIO DECIS. XIII.

Quatuor hic extant conclusiones. Prima est, clericos coniugatos deferentes vestes clericales, & tonsuram, gaudere fori privilegio. Secunda, clericalem habitum esse continuò deferendum. Tertia, Clericum, quamvis non coniugatum, & incedentem habitu clericali, si is enormitatibus immisceatur, posse absque alia monitione à iudice laico puniri. Quarta, enormia delicta ea omnia dici in hac materia, per quæ infamiam incurrit delinquens. Quoad primam

fatidiximus in dilucidatione decisionis 1. Quoad secundam, certum est, habitum clericalem esse continuò deferendum; Vnde apud *Cappell. Tholosan. decis. 147.* legimus, fuisse pronunciatum, clericum coniugatum cum vnica, & virgine, eo quod post capturam in carcere existens sibi tonsuram fecerat, qua antea carebat, nullo modo remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum. Sed aduerte, id militare, quotiescunque clericus longo tempore vixerit absque habitu, & tonsura; vnde laicus æstimabatur; secus verò, si quo temporis intervallo sine habitu incesserit, quamvis sine habitu fuerit apprehensus, ut testatur de communi *Reg. de Ponte conf. 24. num. 3. tom. 1. ex cap. si Index laicus in primo responso, de sent. excomm. in 6.*

Sed quid, si antè deprehensionem habebatur ut laicus, & deprehensionis tempore repertus sit in habitu clericali? Respondet *Bonifacius in d. cap. si index laicus.* Non sic autem volumus observari, si antè deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali; tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat propter præsumptionem, qua adversus ipsum orta est, ex delatione laicalis habitus præcedenti.

Hinc collige, si ex dicta dispositione laicalis habitus præcedens adeò obstat, ut, quamvis delinquens deprehensus sit in habitu clericali, teneatur probare, se clericum esse, quid dicendum, si tempore deprehensionis repertus sit in habitu laicali? Vnde *gl. ver. laicali, hæc infert. Multo ergo fortius, si etiam deprehensus sit in habitu laicali, & hoc denotat quod dicit, quamvis &c.* Quare nonnulli DD. relati à *Domino Petra ad Ritum M. C. 235. num. 13.* voluere, ut delinquentes, quos Iudex laicus, detectis capitibus, inuenerit absque tonsura, & absque villo eius signo, remittendi non sint, quia, ut ait *Mascard. conclus. 689 num. 10.* apparet manifestè calumniosa exceptio dicentis, se esse clericum, & incedere in habitu, & tonsura, dum ad oculum apparet, eum incedere ut laicum. Adeò igitur rigorosa est materia remissionis, ut eam quælibet levis præsumptio reddat infirmam, ut patet in dicta *disp. cap. si index laicus 5, non sic autem.*

Quoad tertiam advertendum est, eundem *Reg. de Ponte ibid. num. 5.* auctoritate *Anton. de Butrio in cap. 1. de Apostat.* quatuor conditiones requirere, ad hoc, ut clericus fori privilegium amittat. Prima est, ut non incedat habitu clericali. Secunda, ut se enormibus immisceat. Tertia, ut assiduus fuerit in illis patrandis. Quarta, ut in ijs sit deprehen-

prehensus. Posuit deinde duo alia requisita controuersa in clerico in minoribus, scilicet, ut sit monitus, & ut post monitionem fuerit incorrigibilis; sed, præsciendū à duobus ultimis requisitis, ego valde dubitarem de quatuor primis, an scilicet illa copulatiue requiratur; quandoquidem non video, an requiratur, ut deprehendatur in illis; sat enim est, si constet, illum huiusmodi scelera sæpius patrasse. *cap. ex parte de priuilegijs, & cap. perpendimus: de sent. excommun.* Cæterum flagrantia delicti non efficit, ut clericus cognosci debeat à Iudice laico; nam, licet clericus capi possit in flagranti crimine à seculari; est tamen suo iudici deinde tradendus, ut notat *Bald. in cap. 2. §. si quis: de pace iuram. firm.* quem refert, & sequitur *Blanch. in praxi crim. §. 1. n. 22.* quare ad veritatem indagandam breuiori, qua possumus, methodo, *Sanfelicii* dicta dilucidemus. Vult igitur *Sanfelicius* in hac tertia conclusione, quod clericus, & si nō coniugatus, & in habitu clericali incedens, enormitatibus se immiscens, absque alia monitione possit puniri à Iudice seculari, *ex tex. in cap. 1. de Apost. in cap. ex parte: de priuilegijs in cap. perpendimus: de sentent. ex com.*

Quibus verbis *Sanfelicius*, ut videtis, non aperit, an ipse loquatur de clerico incedente sine habitu, & immiscente se enormitatibus, an autem de incedente cum habitu, & cum habitu talibus se enormitatibus immiscens; siquidem ly, & in habitu clericali, videtur coniungi per copulatiuam, & cum sermone antecedenti, in quo loquutus ille fuerat de non coniugato, ac proinde in subsequenti sermone deducitur, reduplicari tacite negationem; & sensus profectō talis esse posset, nempe, clericum, & si non coniugatum, & non in habitu clericali incedentem, enormitatibus se immiscens, absque alia monitione posse puniri à Iudice seculari; sed qualisnam sit verus sensus, videbimus ex iuribus, quæ ille allegat.

Et primò quidem allegat *cap. 1. de Apostatis & c. vbi Alexander III.* disponit tantum, ut clerici, qui, habitu dimisso, tanquam laici conuersantur, possint absque metu censura puniri. Hæc sunt verba. *Præterea clerici, qui, relicto ordine clericali, & habitu suo, in Apostasia, tanquam laici conuersantur, si in criminibus comprehensi teneantur, per censuram Ecclesiasticam non precipimus liberari.* Ex quo *tex. duo* colligimus. Primū est, illum loqui de eo, qui, dimisso habitu, deliquerit. Alterum, pro eodem non requiri monitionem; & merito, quandoquidem, si, dimisso habitu, tanquam laicus conuersatur, non ampliùs clericus est, ac proinde nulla requiritur monitio. Igitur *Sanfelicius* allegans hoc primum ius, non loquitur de clerico delinquente cum habitu.

Allegat secundo *Sanfelicius cap. ex parte de*

priuilegijs. quod, ne erres, est tertium, sic incipiens 27. in ordine, vbi *Honorius III.* iubet, ut ille, qui, dimisso habitu, tanquam secularis incedebat, & deinde delinquens, ut iurisdictione euaderet, habitum reassumpsit post deprehensionem, non tractetur ut clericus. Sic rescribit Summus Pontifex Anglorum Reginæ. *Ex parte tua fuit propositum, quod nonnulli litterati, quos, nec habitu, nec tonsura clericos profitetur, in terrarum iurisdictioni subiecta degentes, cum deprehenduntur in aliquibus foris factis, ut iurisdictionem tuam eludat, & debitam pro delictis ultionem euadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abiectam, seu habitum clericalem, licet antè pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur, tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foveatur: si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi delinquentes, qui sine tonsura, & habitu in delicto fuerint deprehensi, equanimiter duximus, tolerandum; cum malitijs hominum indulgeri non debeat, sed potius obuiari.* Hic textus igitur loquitur de clerico delinquente sine habitu.

Allegat tertio *Sanfelicius cap. perpendimus: de sent. excommun.* quod non loquitur de foro, sed tantum disponit, ut, qui sacerdotem quendam falso se filium Regis nominari præsummentem, ob idque bella gerentem, interfecerit, non necessariò Romam adeat pro absolutione, sed Episcopum pro pœnitentia.

Ex his ergo iuribus nil aliud deducitur, quam, delinquentem, dimisso habitu, tanquam laicum, nec illum reassumentem antè deprehensionem, posse puniri à Iudice laico. Quod nemo sanè mentis huc vsque negauit, nec, ni fallor, ullus fuit, qui somniauit, in criminibus requiri monitionem, cum delinquens, patrat criminibus, recognoscendus sit, & puniendus, à suo iudice competente. Quæstio autem, quæ proponi potest de trina monitione, est, an clericus, qui diu sordida, & fæda à statu Ecclesiastico aliena exercuit, & deinde delinquat, possit propter huiusmodi delictum recognosci à Iudice laico. eo quod, cum fæda illa, & sordida exercuerit, non gaudere debeat priuilegio fori, licet non fuerit tẽr monitus: & pro hac quæstione non faciunt iura superius allegata, quæ loquuntur de delictis patrat, habitu clericali iam dimisso, sicque duplici ex capite, non sunt applicabilia huic quæstioni. Primò, quia loquuntur de clerico delinquente, dimisso habitu, & sine habitu deprehensio. Secundò, quia loquuntur de criminibus, pro quibus siue clericus, siue laicus sit delinquens, puniendus est à suo Iudice competente, non autem monendus, prout monetur clericus exercens fæda, & sordida, quæ non sũt crimina, sed facta infamiam vix irrogantia. Et multò minùs pro hac quæstione faciunt

E dispo-

dispositio S.C.T. in sess. 23. cap. 6. volentis, vt clerici beneficio fori non gaudeant, nisi habitum, & tonsuram deferant, & Ecclesie inserviant, *Bulla Leonis X.* loquens de ijs, qui, dimisso habitu, tanquam seculares deprehensi sunt in criminibus, *ceteraque iura*, quæ allegari valent. Nec casus *Sanfelicij* est talis, veniat examinanda questio de trina monitione, quia non agitur ibi de clerico coniugato, qui antea exercuisset artes fædas, & sordidas: quare dubitari potuisset, an deinde, delinquens, debuisset recognosci à Iudice laico, tanquam laicus, ob artes, quas suo statui incompetentes exercuit, licet non monitus esset: sed in casu relato à *Sanfelicio* agitur de clerico coniugato, qui, vt laicus incedebat, nec in habitu clericali fuit deprehensus post crimen; vnde bene faciunt iura, quæ allegat, quæque controuersa non sunt, nec vllā requirunt monitionem. Et ex his firmum remanet, & euident, *Sanfelicium* in tertia hac conclusione loquutum verè fuisse secundum casum ab ipso propositum de clerico incedente sine habitu; ac proinde particulam illam, & reduplicare negationem præpositam, vt diximus. Hæcque dicta sint, ne cogitemus temerè, *Sanfelicium* quæstiones absre immiscuisse.

Veniamus modò ad requisita *Regentis de Ponte*, qui sex requisita explicat, quatuor certa; duo verò controuersa; sique vidimus, sat esse, vt, qui clericus fuit, cognoscatur à Iudice laico, si, dimisso habitu, habebatur, vt laicus; & tanquam laicus deliquerit, & tanquam laicus deprehensus fuerit, ex iuribus superius relatis; certum est, non requiri, vt se enormibus immiscuerit, vt assiduus fuerit in illis patrandis, & in ijs deprehensus, vt fuerit monitus, & vt post monitionem fuerit incorrigibilis.

Non negauerim tamèn, *Regentem de Ponte* non ab re loquutum, dum ille suam fundauit opinionem in cap. contingit: il 2. & cap. in audientia: de sent. excom. quibus iuribus aperte probatur, clericos, qui, relicto habitu, arma ferunt militaria, ter monitos, nec corrigentes, deperdere priuilegia clericalia.

Quoniàm autèm hec iura non explicabāt, quænam priuilegia clericalia perdebantur post trinam monitionem, & vt vidimus, alia iura canonica disponebant, vt clerici, delinquentes sine habitu, & deprehensi sine habitu, priuilegium fori amitterent, nec de monitione aliqua loquebantur; idcirco S.C.T. in d. cap. 6. disposuit, vt clerici, sine habitu, & tonsura reperti, fori priuilegio non gauderent; & sic quoad fori priuilegium certum est, clericos, sine habitu arma ferentes, illo non gaudere, quamuis tẽr moniti non sint; verum, quia *Concilium* loquutum est de solo

fori priuilegio, gaudebit clericus cæteris, quamuis sine habitu incedat ante trinam monitionem; sicque S.C.T. existimauit, iura in d. cap. contingit, & in d. cap. in audientia, loqui de alijs priuilegijs, excepto illo fori, de quo loquuntur cap. 1. de Apost. & cap. ex parte de priuileg. tantisque sedauit discordias.

Ne autèm hanc meam arbitremini chimeram, consulite *Reg. de Marin. lib. 2. resol. quæ sit. cap. 47. referentem num. 9.* determinationem Sacre Congregationis super huiusmodi dubitationibus, quæ sic determinauit. *Quanto al primo è stato deciso, che, chi non hà beneficio, e non camina con habito, e tonsura, senza altra monitione viene escluso dal priuilegio del foro. Quanto al secondo la Congregatione hà sentito, che i chierici, che, mancando nelle cose contenute nel cap. 6. sess. 23. non godono il priuilegio del foro, nõ per questo s'intendono priuati del priuilegio del Canone, si quis suadente Diabolo. Da queste ne siegue la resolutione del terzo quesito, perche, non togliendo il Concilio, se non il priuilegio del foro, tutti quegli altri priuilegij, che competono à Chierici, rimangono nella dispositione della ragione comune.*

Pro quæstione igitur, an clericus, qui sordida exercuit, si deinde delinquat, amittat priuilegium clericale, ni fuerit prius monitus antè delictum patratum, vt artem sordidam eius statui incompetentem desereret, videnda est dispositio cap. vnici: de vita, & honest. clericor. in 6. vbi clerici, qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se ioculatores, seu goliardos faciunt, aut bufones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure; si autèm tempore breuiori, & tertio moniti, non respuerint, careant omni priuilegio clericali. Igitur, vt gl. annuit, & text. expressus declarat, monitio requiritur tantum, cum clericus huiusmodi artes exercuerit breuiori tempore; si verò per annum, nulla requireretur monitio. Et ratio est euident, quia per tantum tempus censetur quis arte incompetenti statui Ecclesiastico ab hoc statu recessisse.

Nec non *Clement. 1. tit. eod. de vit. & honest. cler.* vbi hæc; *Diaconus locorum districte precipimus, vt clericos carnificum, seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & personaliter exercentes nominatim, & tertio moneant, vt sic &c.* In his omnibus ergò casibus, in quibus trina monitio requiritur, si Clerici habitum, & tonsuram deferant, seruata dispositione S. C. T. in dicto cap. 6. post trinam monitionem tantum omnia priuilegia clericalia, & fori, amittunt.

Quoad quartam conclusionem positam à *Sanfelicio*. nihil est nobis examinandum, cum, si hæc delicta sint enormia, siue secus, clericus qui

qui requisita habeat S.C.T. cognoscendus sit à Iudice suo Ecclesiastico, ex cap. Clerici . 8. de iudic. Caterum Iudex Ecclesiasticus ad dignoscenda delicta enormia consulat Abb. in cap. at si clerici: de iudicij.

Quid autem dicendum de clericis exercētibus negotia secularia, dicemus in sequenti decisione. Collige verò ex Reg. hic, in Ecclesiastico in sacris constituto requiri degradationem antequam à seculari Iudice puniatur. Et nota pro materia degradationis, Ecclesiasticum, qui post abiurationem hæresis detruderetur in perpetuum carcerem, fore etiam degradandum: quod doctè docuit Paul. Ghirland. tract. de hæresic. quest. 7.

S Y M M A R I U M.

1. Clericus coniugatus non est exemptus à functionibus fiscalibus.
2. Clerici coniugati nobiliter viuentes sunt immunes à solutione, quam vocant, della testa.
3. Nobilis vita Ecclesiastica qualis dicatur.
4. Sacerdotes non debent seruire secularibus, pro ut nostris temporibus accidit, maximo scandalo, & culpa seruientium, eorum, quibus seruiunt, & superiorum remedia opportuna non præstantium.
5. Clerici proprios agros colentes, familiaque agrestes, non perdunt nobilitatem consideratam ab Ecclesia exemplo D. Pauli.
6. Vxor clerici coniugati an gaudeat fori privilegio.
7. Vxor dicitur pars Viri.
8. Fori privilegium non dicitur tam rigorosè personale.
9. Clericus immiscens se negotijs secularium coram quo Iudice conueniendus sit, latè examinatur.
10. Clerici secundum multas DD. delinquentes ratione alienius artis laicalis conueniendi sunt coram Iudice seculari, quod nonnulli limitant.
11. Clerici secundum veriorē opinionem delinquentes in arte laicali cognoscendi sunt à Iudice Ecclesiastico.
12. Clericus deprehensus in fraude ob exercitiū alienius negotij secularis indignus redditur auxilio Ecclesie per pecuniæ traditionem, non autem indignus redditur fori privilegio.
13. Clerici secundum Prag. Regni nostri nequaquam ad officia secularia promoueri, & redduntur vatio.
14. Clericus administrator tutela suscepta à manu Iudicis laici debet conueniri ratione administrationis coram Iudice Ecclesiastico.
15. Trina monitio facienda clericis, ne negotia secularia exerceant, deseruis tantum, ut nullum deinde ij auxilium sperent ab Ecclesia, non autem, ut fori privilegium amittant, ni

negotia feda, & sordida exerceuerint.

16. Clericus recipiens quācumque tutelam, quāvis non legitimam, conueniendus est pro redemptione computorum coram Ecclesiastico Iudice.

DILUCIDATIO DECIS. XIV.

P Ræter illa, quæ in antecedenti decis. habentur, quæque etiam à Sanfel. hic repetuntur, duo breuiter examinantur; primum, scilicet, clericum coniugatum cum vnica, & virgine, gaudere privilegio fori in criminalibus: verum in ciuilibus non esse exemptum à iurisdictione Iudicis secularis, & teneri soluere onera, gabellas, & functiones fiscales. Alterum, clericos, siue coniugatos, siue seculos, exercētes officiū Notariatus, administratoris vniuersitatum, aliudque id genus illis interdictum, deperdere fori privilegium.

Quoad primum, de quo Nicolius in lib. 5. canon. tit. 39. n. 108. limit. 10. cum in dilucidatione decisionis prima satis fuerimus loquuti de privilegijs huiusmodi clericis coniugatis competētibus, tam ex dispositione cap. vnici: de clericis coniugatis in 6. quàm S.C.T. sess. 23. cap. 6. de reformat. & Regia Pragm. 1. de cler. seu diacon. sylvat. duo superessent examinanda. Primum, quid dicendum, cum agitur de liquidatione instrumētī, de qua re, ut in dilucidat. 1. diximus, verba faciemus in dilucidat. dec. 230. Alterum verò de functionibus fiscalibus.

Quoad hoc secundum communis videtur opinio DD. apud Reg. de Marin. lib. 1. resolut. quotid. cap. 38. num. 9. clericum coniugatum non esse exemptum à collectis, gabellis, careis, &que fiscalibus functionibus, ita, ut cogi possit ad munera personalia vniuersitatum subeunda, quod idem decisum per Curiam Archiepisc. Neapolitanam, refert Rico. decis. 169. par. 3. vnde miror certè, Consiliarium Franciscum Roccum tom. 2. resp. 35. tuentem ibi iura clericis coniugatis, proposuisse aduersus illum iura vniuersitatis absque solutione; nam, si ea vniuersitatis vera duxit, non video, cur clericum coniugatum defendere debuisset.

2. Non negauerim tamen, huiusmodi clericos coniugatos artes seruiles non exercentes esse immunes ab ea solutione, quam vocant, della testa, prout in dies ad eorum beneficium expediri prouisiones in Regia Camera testatur idem Reg. de Marin. d. tom. cap. 59. n. 1. & 2.
3. Hoc enim privilegium ijs nobiliter viuētibz conceditur. Hæc tamen vita nobilis non est exemplificanda more equitum, ut aduertit idem Reg. sat enim est, si eorum operas personales non locent, nec secularium famuli sint
4. ut quotidie non maximo sine scandalo inspicimus,

cimus, dum, non tantum clerici coniugati, sed sacerdotes ipsi famulorum munere funguntur, nec dedignantur, vel in Rhedis ultimum detecto capite locum tenere, primumque eorum dominis secularibus, familiaribusque, quorum Rheda sint, prompto animo concedere, vel eos pedissequos, non secus ac indecenti obsequio sequi, vel tanquam fiduciariis eorum enses post eos secundum recentem morem deferre, vel illorum uxores associare, easque ambulantes leuare brachio, vel tandem ita se gerere, ut, post habito sacerdotis munere, non Deo seruire videantur, sed seculo. Ad quod tantum grave scandalum, & scelus, concurrunt ipsi, qui in sortem Domini adscripti, aliorum se tradunt dominio; eorum domini, qui tantos Diuini Numinis ministros debito non decorant obsequio; & tandem Superiores, qui hæc omnia inspiciunt quidem, sed quo animo patiantur, ignoro.

Vt ergo ad propositum reuertantur, Sancta Romana Ecclesia secularem non attingit nobilitatem, adeoque clerici etiam nobilitate vivere dicuntur, si proprios colunt agros, aliaque gerunt, quæ seruilem non ostendant animum, ut idem *Reg. de Marin.* discursus; nec immerito aptari potest illud *Diui Pauli Act. Apost. cap. 20. Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis; quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus iste.*

Hinc obiter collige, licet *Reg. de Marin. in lib. 1. rescl. quotid. cap. fin.* acriter sustinuerit, uxorem clerici coniugati non gaudere fori privilegio, cum hoc sit personale concessum ratione ordinis, quod in mulieribus reperiri nequit; tamen contrarium puto dicendum ex determinatione *Sacra congregationis* circa dubia relata in 1. nostra dilucidatione, quod

causatur à matrimonio, cum vxor dicatur pars viri, nec privilegium fori sit tam rigorosum, & personale, ut in simili scripserunt ij, quos refert, & sequitur *Dom. de Luca ad decis. 363. Vinc. de Franch.* verum *Nicolas Roman. lib. 5. Canon. tit. 39. de sentent. excomm. num. 108. ver. uxores:* equirit cohabitationem uxorum cum viris. An autem clerici coniugati teneantur seruire Ecclesie ab Episcopo statuite, dicemus in dilucidatione dec. 247. quæ est propria sedes.

Quoad alterum punctum, quando scilicet clericus negotijs se intromittit secularibus, tanquam minister, est clara dispositio *textu cap. Sacerdotibus. Ne clerici, vel monachi. ibi. Sacerdotibus, & clericis, ius denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere presumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniarum causam deprehendantur in fraude, indignum est, eis ab Ecclesia subueniri,*

ri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari; quare *Reg. 10. Hieron. de Philip. in sua fiscali differt. 36. eruditè probat, ecclesiasticas personas omni iure prohiberi officia secularia exercere.* Hinc DD. quamplurimi, ut videre est apud *Felin. in cap. Ecclesia Sancta Mariæ de const. n. 68. Aufser. de potestate secul. in eccl. reg. 1. Bobadill. in politic. lib. 2. cap. 8. n. 90. Farinac. in prax. part. 1. 9. 8. n. 98. Fragos. de Regim. Reip. Christiana. part. 1. lib. 2. de obli. moder. Reip. disp. 4. de lege secul. §. 4. memb. 15. Capyc. latr. dec. 173. Carleual. de iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. 9. 6. sect. 3. n. 453. Gutierrez de Gabell. lib. 7. quest. 94. aliosque apud citatos, voluerunt, ut clerici, delinquentes in exercitio alicuius artis, vel negotiationis laicalis, recognoscendi sint propter crimina patrata ratione artis, vel administrationis à Iudice seculari: quam tamen sententiam nonnulli ex relatis DD. apud *Carleual. loc. cit. n. 453.* limitant, volentes, ut huiusmodi administratores puni queant pœna pecuniaria, vel priuationis, aut suspensionis ab officio, non autem capitali, seu corporali.*

Alij verò contrarium senserunt, diuersimodè textum superius adductum in d. cap. *Sacerdotibus:* explicantes, ut *Abb. ibi* tradit, inter quas explicationes illa rationabilior est, quam tradunt, eo quod textus non inquit, indignum esse huiusmodi deprehensis sub-

ueniri ab ecclesia quoad forum, sed indignum esse, eis subueniri per auxilium, fauorem, & pecuniarum traditionem. Hæc igitur opinio est magis pia, eamque sequi non dedignamur

dum lex Regni nostri eam sequuta est, ut patet in *Pragm. 1. de ecclesiastic. personis*, in qua disponitur, ne ecclesiasticæ personæ ad officiorum secularium exercitia admittantur, & redditur ratio his verbis: *Resulteria, che non potriano esser costretti à dar conto, e ragione delle cose predette auanti delli Regj officiali, e ministri, nè tampoco da essi esser castigati &c.* Quare redditur conformis dispositioni iuris communis, ut aduertit *Rouit. ibi* notans, *Pragmaticam* istam fuisse editam à Cardinali *Gratula* moto à causa, quam tradit *de Franch. dec. 479. post n. 4.*

Hinc apud *Rouit. dec. 20.* reperimus in nostro S. C. iunctis aulis decisum, clericum administratorem tutelæ susceptum à manibus Iudicis laici, conueniendum coram Iudice, ecclesiastico pro reddenda computorum ratione: quam sententiam amplexati sunt omnes ij, quos adducit *Dom. Altmar. ibi in princ. licet Reg. Capyc. latr. consult. 103.* scripserit pro confirmatione decreti S. C. quo in tali causa fuit prouisum, quod causa redditionis computorum tutela administrare per *Lucium Riccam* remaneat in S. C. verum, si contingerit compelli personam, partes aduersus Iudicem ecclesi-

clericum. Vnde S.C. decretum hoc reuocauit iunctis aulis: de qua decis. non solum meminerunt *Rouit. & Capyc. latr.* sed etiam *Theo. in compend. dec. par. 2. ver. remissio causa computorū & Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 1. c. 53.* Quinimō *Capyc. latr. ibi n. 18.* magnam fuisse decisionē testatur, & ego cōcludo, fuisse factam magna discussione; vnde, quamuis in calce decisionis asserat, questionē predictam remanere apud se dubiam, adeoque, cum casus acciderit, cogitandum; tamen dubitationem hanc reijciamus, dum in nostro Regno *Pragm.* habemus assignantem rationem, quare clerici ad munera secularia promoueri non debeant, nec reperimus ius aliquod canonicum disponens, vt huiusmodi clerici perdat fori priuilegium, nec tandem d. *cap. Sacerdotibus*: id disponit.

15. Hinc collige primō, stante hac opinione, quam *Reg. Pragm.* sequuta est, trinam monitionem, quam DD. requirunt, ne clerici administratores rerum secularium inueniatur auxilio Ecclesiastico, non requiri secundū a nos, & fortē secundū verissimam dicti *cap. sexus*, ad hoc, vt clericus non obediens, nec delinēns ab administratione rerum secularium, perdat in redditione computorum fori priuilegium; hoc namque statutum est, vt alias diximus in dilucidatione antecedentis questionis, quando clericus immisceret se sordidis, quod diuersum est, quando clericus immisceterebus secularium, quæ non omnes sordide sunt, sed requiri tantum trinam illam monitionem, vt clericus deinde, si deprehendatur in fraude, non iuuetur ope, & auxilio Ecclesiæ, vt diximus, non vt perdat fori priuilegium, quod post trinam monitionem perdet, cum sordidis, ac fædis immiscetur.

16. Collige secundō, idem dicendum de clericis, qui à manibus Iudicis laici, vel tutelæ non legitimam suscepit, vel quamecunq; tutelam animo lucrificandi licet contrarium acriter sustineat *D. Ioseph Romanus, Caroli optimus* in nostro S.C. Aduocatus in tractatu, quem edidit pro Domini Scipionis Copulæ iuribus aduersus quosdam clericos locorum piorum administratores, inscripto, *Casar vindicatus, sine brevis demonstratio de iurisdictione Regia in clericos locorum piorum Gubernatores*, vbi vberissimam habes iurisdictionis materiam in similibus casibus omnino videndam, cum satis elaborata sit, variisque iuribus, & auctoritatibus subtiliter, & eruditè comprobata, neque contineat circa receptionem Concilij Tridentini in Regno nostro excerpta à *Gizzarello*, sed veriùs, *Chioccarello*, in manuscripto, de iurisdictione Regia, quæ dicta *Chioccarelli* apud me vera non sunt, cum ea non reperim in historia S.C. T. nuper enarrata à *Cardi-*

nali Pallauicino, qui ceteros euentus cōsimiliter enarrat. Sed ea, prout omnia alia, quæ summa arte contexta sunt, erant profectō adducenda à Domino *Iosepho Romano*, qui, tanquam Aduocatus, iura sui clientis tueri debebat, præcipuè cum ex facto, quod ibi enarratur, ius dubium redderetur; sed nescio certè, an, si merus scriptor fuisset, talem sensum propalasset, quem, tanquam causæ patronus, habuit.

S V M M A R I V M.

1. Beneficium amittitur ipso iure, quotiescunque clericus contrahit matrimonium moraliter dispensabile, quamvis nullum, & irritum; secus, si sit moraliter dispensabile, & probatur.
2. Beneficium potest amitti à contrahente matrimonio, quamuis non renunciauerit expressè.
3. Scientia matrimonij validi, vel inualidi, materialiter se habet respectu amissionis beneficij, quæ regulatur à consensu efficaci, vel inefficaci.
4. Matrimonium in primo gradu affinitatis, & secundo consanguinitatis in linea transversali, fuit dispensatum ab *Vrbano VIII.*
5. Sacerdos, siue quilibet in sacris constitutus, contrahens matrimonium nullitèr, non perdit ipso iure beneficium, sed per sententiam declaratoriam in penam commissi criminis.
6. Summus Pontifex omnia potest dispensare, quæ sunt de iure positiuo, sed non dispensat, quæ sunt contra bonos mores.
7. Contrahens matrimonium, an, & quando amittat pensionem.
8. Sententia declaratoria requiritur etiam, quando beneficio ipso iure aliquis priuatur.
9. Beneficia statim dicuntur vacare, nec à beneficiato poterunt alteri resignari, si ipso iure amissa sunt.
10. Clericus, non id circa beneficium ipso iure non amittit, quia nullitèr matrimonium contraxit.
11. Beneficio vacante per matrimonium contrahentem, an, & quando clericus ob patratum seculus remittendus sit ad Iudicem Ecclesiasticum.

DILUCIDATIO DECIS. XV.

TRia in hac decisione resoluuntur. Primum est, per matrimonium inualidum scienter, & mala fide contractum, clericum beneficium amittere beneficium ipso iure. Secundum, in huiusmodi amissione requiri etiam sententiam Iudicis declaratoriam. Tertium, declarationem spectare ad Iudicem Ecclesiasticum, sicque decisum in reclamatione per collaterale Consilium; quam decisionem refert

fert etiam *Reg. de Marin. lib. 1. resol. quotid. cap. 60. n. 7.*

Quoad primū edulendus est inter ceteros Sanchez: *de matrim. lib. 7. disp. 42. & 43.* qui omnes refert sententias. Ego autē duplici distinctione tantā questionem resoluam; nām dico, quotiescunque consensus non est super matrimonio per Pontificem moraliter dispensabili, non amitti ipso iure beneficium; secus: verō, si sit super matrimonio moraliter dispensabili.

Utraque pars probatur, quia consensus super matrimonio moraliter dispensabili inducit impossibilitatem matrimonij cum beneficio; igitur beneficium ipso iure perditur ex consensu efficaci super re moraliter dispensabili. At verō consensus super matrimonio indispensabili moraliter non inducit impossibilitatem, dum nullum est possibile moraliter matrimonium, sicque interuenit consensus inefficax; ergo non perditur ipso iure beneficium, sed requiritur sententia ratione delicti.

Nec dicatur cū Sanchez, non sufficere tacitā renunciationem, sed requiri expressam, quæne sufficit quidē, nī fiat in manibus Episcopi, vel Superioris. *cap. nisi cum pridem: cap. admonent: cap. quod in dubijs. de renunciat.*

Nā respondetur, expressā renunciationē requiri, quotiescunque non intelligitur, Clericum renunciaſſe ipso iure per adhesionem rei contrariæ illi, quæ deferitur; secus verō dicendum est, cum per adhesionem rei contrariæ deducitur renunciatio; sicque intelligas iurā canonica, quæ de spontanea renunciatione loquuntur.

Vndē arguas, licet in casu relato à *Sausetio*, ipso iure amiserit beneficium ille, qui scienter matrimonium irritum contraxit, idem pariter dicendum fore de eo, qui ignoranter, quia scientia materialiter se habet; sed tota vis stat in consensu, qui potest esse efficax, vel inefficax. Inefficax quidē, si matrimonium redditur indispensabile moraliter: efficax, si dispensabile. Cum igitur contrahitur matrimonium in linea transversali in primo gradu affinitatis, & secundo simul consanguinitatis, dum huiusmodi impedimentum non est de iure Diuino, redditur tale matrimonium dispensabile etiam moraliter, cum nō sit cōtrā mores dispensatio: & fuit re vera dispensatum post rem discussam per Urbanum VIII. ut refert *Cardin. de Lugo: resp. moral. lib. 1. dñb. 43.* Quod antea pariter dispensatum fuit tempore Henrici VIII. Regis Angliæ, qui, ducens uxorem fratris premortui, prout dispensatione Iulij II. Summi Pontificis, illam tamen repudiavit, putans, non potuisse Summum Pontificem illo in casu dispensare; sed deinde Clemens VII. legitimam declara-

uit matrimonium. De qua re scripsit *Girgius ad Capyc. Latr. decis. 144. n. 26.* Quare Henricus, qui antea Ecclesiæ dicebatur defensor, Ecclesiam Catholicam deserens, euasit Apostata, ut videre est apud *Platinā in Vita Clementis VII.* Sique interroges, quænam fuerit causa diuortij, quod affectabat Henricus; flagrantem dicam amorem in Annam Bolenam; nec inde mireris, lector; si enim valuit impurus amor Sansonem, Salomonem & Dauidem, ut ceteros omittam, perdere; valuit & Henricum, qui, utinam, Dauidem sequutus esset penitentem; sed irrideas profectō, qui se tam fortem iactet, ut à muliere vinci possit, non putet, dum Sansone fortior non erit; vel qui se adeo sapientem dignoscat, ut à muliere indocta decipi nequire arbitretur, dum se Salomone sapientiore non preferet; vel tandem, qui se tanta prædium videat virtute, ut mulieris insultibus resistere nō formidet; dum sanctior non erit Dauidem, quem Deus ipse secundum cor suum inuenisse testatus est. Veneficus sanē est mulieris oculus, qui doctos, fortes, piosque nimis dira ferit cus-pide, nec iuueni parcat, nec seni; sed omnes veneno perdit; vnumque tantum remedium, fuga; tuncq; vix speratur victoria, cum nullum committitur prælium. Sed hæc obiter. Alia quoq; dispensatio facta est nostris temporibus à Clemente IX. qui, declarato nullo matrimonio contracto inter Alfonso VI. Regem Portugalliæ, & Aloysiam Mariæ Sabaudæ, hanc, viuo adhuc Alfonso, concessit Petro eius fratri; sique causas quæras; consulas historias; interim iustissimas illas arbitreris, & concludas, huiusmodi casus non passim euenire, nec dispensationes inter priuatos homines praxi receptas, in quibus nulla ratio vrgens, nec christiana politica, considerare est; sed ad propositum reuertamur.

Hæc nostra sententia, quamuis videatur noua, confirmatur tamē ex eo, quod communiter admittunt DD. ut videre est apud *Sanch. locis citatis. Nauar. cap. 25. num. 120. in fin.* aliosque, scilicet constitutum in sacris; contrahentem deinde matrimonium, non perdere beneficia ipso iure, sed per sententiam Iudicis declaratoriam in penam commissi criminis. Quod profectō nulla alia ratione redditur probabile, nī, quia consensus super matrimonio erat inefficax moraliter.

Dixi (matrimonium indispensabile moraliter, non physice) cum à Summo Pontifice omnibus de iure positio prohibitis dispensari possit, licet nunquam dispensetur, quia dispensatio fortē esset contra bonos mores.

Ex his collige primò, eodem modo discut-

7 scurrendum, si quis, habens pensionem titulo clericali, matrimonium contrahat; secus verò, si eam habeat pro ministerio merè temporali, vt, optimè distinguens, fundat *Sanct. d. lib. 7. disp. 44. quem vide.* Alia circa dispensationem in materia matrimonij vide apud *Giz. ad Capyc. latr. d. decis. 144.*

8 Quoad secundum de sententia declaratoria notandum est, etiam, cum quis ipso iure re aliqua priuatur, requiri sententiam declaratoriam, vt optimè cum multis arguit *Reg. de Marin. 1. resol. cap. 48. num. 9.* quicquid sit, si retrotrahatur ad tempus, quo ipso iure res illa amissa est. Verum sententia declaratoria super statu rei, vel personæ, trahit secum executionem etiã respectu illius status declarati, cum non expectet aliam executionem post se; non tamèn propterea habebit effectum executionum, sed, pendente appellatione, effectus suspenditur ad instar aliarum sententiarum, vt fundat *Romit. in allegationibus secundis ad Pragm. 37. de off. Procur. Casar.*

9 Collige secundò, ex cap. 37. *Rota Bononiensis. compilat. per Benintend. num. 5. & Ripa in cap. sup. extr. de restit. spoliat.* nimirum, si imponitur pœna priuationis beneficiorum ipso iure, statim beneficia conferri, tanquàm vacantia, etiam antè declarationem, non citato possessore, nec aliàs posse clericum illa resignare alteri, vt cum multis probat *Reg. de Marin. resol. quoti d. lib. 2. cap. 60. num. 3.*

10 Collige tertio, secundum nostram opinionem errare eos, qui, vel asserunt absque vlla distinctione, clericum nullitèr contrahentem matrimonium non perdere ipso iure beneficium; intèr quos est *Reg. de Marin. resol. quoti d. cap. 60. num. 5.* dum, vt supra diximus, matrimonium, licet nullum, quandoque est moralitèr dispensabile, vnde consensus est efficax ad beneficium amittendum; vel distinguendum matrimonium nullum ex defectu consensus beneficiati à matrimonio nullo ex defectu solemnitatum, vel gradus prohibiti; quaproptèr volunt, vt in primo casu non vacet ipso iure beneficium, secus in secundò, intèr quos est *Dom. Rodoe. ad d. cap. 60. Reg. de Marin.* cum hæc opinio eodem modo redarguatur; quòdoquidè, licet matrimonium dicatur nullum, vel defectu gradus prohibiti, vel solemnitatum; reddi tamèn potest dispensabile, ac promodò consensus non est inefficax.

Collige quartò, vt patet ex articulis propòsitis à *Sanfelicio. in hac decis.* non fuisse ad Iudicem Ecclesiasticum remissam articuli super validitate, vel invaliditate matrimonij, vt scripsit *Reg. de Marin. d. cap. 60. num. 7.* hoc namque impertinentèr se habebat, sed fuisse remissam articulum, verum vacet be-

neficium per matrimonium, vt refert *Reg. Sanfelicio. in calce decis.* Qui articulus verè decidendus erat.

11 Collige quintò, si fuerit declaratum, vacare beneficium propter matrimonium, & delictum sic patratum tempore, quo delinquens erat beneficiatus, & antè matrimonium contractum, siue nullitèr, siue validè, clericum remittendum ad Iudicem ecclesiasticum, quia tempore delicti erat beneficiatus, iuxta posita per nos in Superioribus decisionibus; sin autèm delictum sit commissum post matrimonium, non remittendum, cum tunc habeatur tanquàm laicus, vt bene concludit *idem Reg. de Marin. d. cap. 60. num. 8. circa finem.*

Quoad tertium iuuat meminisse ea, quæ diximus in *dilucidat. decis. 11.* scilicet, cum super articulo spiritali nulla potest oriri, ne minima quidè dubitatio, non expectandam Summi Pontificis sententiam, cum certum sit, illum responsurum, quod aliàs respondit, vt receptum fuisse in S. C. apud *Romit. decis. 55.* ostendimus. Vnde, dum in casu relato à *Sanfelicio.* certum erat, Summum Pontificem pronunciaturum super amissione beneficii, nulla erat expectanda sententia.

Iustissimè tamèn fuisse decretum, dicendum est; cum enim ad hoc, vt beneficium amittatur, requiratur sententia declaratoria, quamuis ipso iure dicatur amissum, non potest dici amissum absque sententia: Quare, si sententia requiritur, dum agitur de articulo super re spiritali, remittitur declaratio ad Summum Pontificem. Quod nota, cum possit prima facie quisque decipi.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Fugiens ad tectum, campanile, seu turrim ecclesia gaudet immunitate ecclesiastica.*
- 2 *Fines ecclesia de iure canonico continentur quadraginta passibus, si sermo sit de ecclesia maiori; triginta, si de ceteris.*
- 3 *Praxis præter canones an differat à praxi contra canones.*
- 4 *Passus statuti à Iure canonico pro immunitate ecclesiarum non possunt fermari nostris temporibus, & quare.*
- 5 *Loci destinati ad usum, & integritatem ecclesie, sunt immunia.*
- 6 *Domus Episcopalis, si sit extra ecclesiam, an sit immunitas.*
- 7 *Passus, qui non observantur respectu ecclesiarum, observari debent respectu domus Episcopalis, ut videatur, quantum distet ab Ecclesia.*
- 8 *Domus Cardinaliù, legatorum in Hispanijs, & Statu Principum, an gaudeant immunitate.*

Sta-

- *Statuta Principis, quanam sit propriè, qua immunitate gaudeat.*
 10 *Fugiens ad Sacerdotem gestantem Sacratissimum Christi corpus an reddatur immunis.*
 11 *Immunitate an gaudeant associantes Sanctissimum Eucharisticum Sacramentum.*

DILVCIDATIO DECIS. XVI.

Licet paucis hic se expediat *Reg. Sanfelicius*; nobis tamèn sistendum est; inquit enim, fuisse decisum in M. C. confugientem ad tectum, turrim, seu campanile ecclesie, gaudere immunitate ecclesiastica. Quæ conclusio videtur esse communis apud *Dom. Rodoer.* varios citantem in additione ad *resol. 179. Reg. de Marin. n. 2.* apud quem legimus, sic sacram congregationem declarasse. Illum vide, sed ne deseras *Dianam in summa: de immunis. ecclesiastica ver. immunitas ecclesiarum quoad personas; per totum, & Peregrin. de immunis. Eccles. cap. 4.* Ad rem *Consiliar. Roccus resp. 31. tom. 2.* videndus.

Nos autèm pro hac decis. videre debemus, an, dum omnia intrà fines ecclesie reputantur loca immunia, alia extrà ecclesie fines careant immunitate.

Multa quidèm possunt esse loca extrà ecclesie fines; sed, antequam ad ea breuiter accedamus, supponendum est, fines ecclesie de iure canonico contineri quadraginta passibus, si loquamur de ecclesia maiori: triginta verò, si de cæteris, ex c. *sicut antiquitus. c. definit. & cap. quisquis 17. quæst. 4.* id tamèn moribus receptum non esse, asserunt *Couarr. lib. 3. variar. res. l. cap. 2. n. 5.* qui declarat, quomodo accipiendū sint passus. *Clarus in praxi s. fin. quæst. 30. vers. hinc est,* quicquid sit, si aiat in illo Ducatu seruari, domum ecclesie inhzrentem, si eiusdem ecclesie sit, æstimari immunem; *Novar. in suo manual. cap. 25. num. 18.* alijque apud citatos. *Dom. Rodoer. autèm loc. cit. in fine,* nobis id cogitandum deserit.

Profectò, licet contra canonum dispositionem praxim inducere nequeamus; possumus quidèm præter canonum dispositionem; quæ duo diuersa sunt; nam quandoque, quauis nequeamus contra iura operari, possumus præter iura; siquidèm temporibus, quibus ea iura condita fuere, non aderant circumstantiæ quædam, quæ temporis tractu pullularunt, quæ, si fuissent, forsàn aliter dispositum reperire mus. Vnde, cum in posterum diuerso modo, quo ea determinarunt, operamur, dicimur, non operari contra ea, sed præter ea, idest, præter eorum mentem, quæ non considerarunt nonnulla, quæ tunc non aderant.

Si ergo nostris temporibus quadraginta; vel triginta passus obseruarentur, tota Ciui-

tas nostra Neapolitana, vt cæteras deseram, aliter locus immunis, dum adeò frequentiores sunt ecclesie, vt inter alteram, & alteram minus triginta passibus spatium interiaceat. Tempestatibus ijs, quibus huiusmodi spatium obseruabatur, fides catholica non tam firmas fixerat radices, adeoque paucissimis Christianitas fruebatur ecclesijs; poterant ergo pro delinquentium immunitate tales passus statui; cum autèm in dies, Diuino annuente Numine, creuerit religio, aliter respondendum est; nec immeritò *Couarr. ipse loc. cit. ex Archid. in dict. cap. quisquis*, inquit, Canonum dispositionem habere locum in ecclesijs intrà Castrorum parietes constructis, vt eius verbis utar, non autèm intrà parietes Ciuitatis, ex dicto cap. quisquis.

Ego verò, vt clarius loquar, dicam, canones ipsos disposuisse, vt passus non obseruentur in ecclesijs sitis intrà ambitum parietum Ciuitatum, oppidorum, siue Castellorum, quæ omnia idem sonant, sed potius extrà parietes. Et hoc videntur sonare verba illa *d. cap. quisquis. Ibi. Cappella, quæ sunt intrà ambitum murorum castellorum non ponuntur in hac triginta passuum obseruatione.* Igitur possumus etiam in canonum dispositione consuetudinem fundare.

Vt ergo ad propositum reuertamur, possumus dubitare, an alia loca, quæ, licet ecclesijs sint, non tamèn ecclesie inhzrent, sed extrà illius fines sunt, immunia censeantur.

Et dicas, omnia loca ad vsum ecclesie, eiusque integritatem destinata, esse immunia, prout sunt, cæmeterium, dormitorium, commune religiosi, & cætera huiusmodi; quæ, quamuis ecclesie non adhzrant; ad vsum tamèn ecclesiasticum deseruiunt, & illius loci integritatem constituunt, & est dispositio *d. cap. quisquis*, aliorumque adductorum per *Novar. loc. cit.* An autèm comprehendantur viduaria, aliaque huiusmodi, consule relictos à *Rocco loc. cit. num. 11. & 12.*

Maior difficultas est de domo Episcopali, si ea extrà ecclesie fines reperiatur; pro qua re duos pro cunctis adducam, qui materiam vberimè scripserunt, scilicet *Reg. Constant. ad l. unicam C. de palat. & dom. Domini. lib. 11. n. 48. & Peregrin. de immunis. eccles. cap. 4. nu. 69.* scissi enim apud citatos sunt DD. affirmantes, & negantes; nonnulli namque voluere, vt immunis non sit domus Episcopalis, ni ecclesie adhzreat; alij immunem voluere, quamuis ecclesie non adhzrentem, redditque pulchram rationem *Abb. in cap. ecclesia 19. n. 9. de immunis. eccles.* quia scilicet; sicut familia Episcopi gaudet priuilegio fori, quamuis secularis sit, vt in *cap. fin. de off. Archid.* ità etiam domus Episcopalis debet immunis esse, quamuis extrà ecclesie fines reperi-

riatur, quia deseruit Episcopo. Quæ ratio, licet prima facie optima videatur, infirma est, adeoque aliam amplecti debemus; quandoquidem familia Episcopi (ut cæteras responsiones deferam) deseruit Episcopo; meritò fori privilegio poterit gaudere, sed domus Episcopalis non deseruit ecclesiæ, sed Episcopo, qui præest ecclesiæ, nec est ecclesia, ut dici posset, eius domum, tanquam ad ecclesiæ usum deseruientem, esse immunem; non valet ergo argumentum à privilegio fori ad immunitatem ecclesijs concessam.

Multi denique volvere, domum Episcopalem ecclesiæ non adhaerentem gaudere immunitate, si in ea reperiatur cappella.

Tota verò difficultas DD. oritur ex cap. id constituimus 17. quest. 4. ibi. Id constituimus observandum, quod ecclesiastici canones decreverunt, & lex humana constituit, ut ab ecclesia atrijs, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat. Nam videtur eap. supponere domum Episcopalem ecclesiæ inhaerentem, prout de iure, ex cap. Episcopus distin. 3. de consecrat. & cap. Episcopus vilem: distin. 41. e contra verò videmus cap. indistinctè loqui; sed, quicquid sit de iure, quod vide apud citatos, dum de re tam graui disputationem libenter desero, hæc reperio apud Couar. loc. cit. n. 5. in fine. Etiam si alys visum fuerit, hanc immunitatem non alièr palatio Episcopi iure concedi, quam, si constructum sit intra quadraginta matris Ecclesiæ passus, quos Oltrad. sequitur cons. 55. ex praxis forensis frequenti omnium consensu recepit. Couar. sequitur Clarus loc. cit. vers. scias etiam, his verbis. Nihilominus contrariam opinionem praxis forensis frequenti omnium usu recepit; scilicet, quod palatium Episcopi non gaudeat hac immunitate, nisi sit constructum intra dictos quadraginta passus &c.

7 Igitur quadrag. passus, qui non observantur respectu aliorum locorum, observandi sunt respectu domus Episcopalis, quæ, si maiori spatio distet ab ecclesia matrici, hoc privilegio meritò non gaudebit; siquidem, si contrà ius distat nimis eius domus ab ecclesia sua, non debet privilegio à iuribus tributo gaudere. Hinc etiam reddi ratio potest, cur palatia Episcoporum titulariū tantum immunita non sint, ut probat Ciarliv. tom. 2. controu. for. cap. 198.

8 Reliquum est, ut videamus de alijs locis, quæ extra Ecclesiæ fines reperiuntur, prout sunt, domus Cardinalium, Legatorum in Hispania, Statuæ Principū, & cætera huiusmodi, de quibus omnibus Reg. de Marin. in d. lib. 1. resol. c. 179. Illud autem certū est, contrà hæc obstat observatiā fudatā in optima, & christiana politica silētio prorsus prætereunda, nō propalanda; etenim domus Magnatum nō

debent delinquentibus abundare, ut protecto-ribus citius ij abundant, quam immunitatibus. De statua Principis nulla sit disputatio, quia, quamvis ad eam confugiens tutus reddatur, per l. 1. ff. de his, qui ad statum. 9 confug. id intelligendum est de ea statua specialiter destinata ad aliquam publicam functionem, non autem de omnibus Principis statuis, cum sic nostra Ciuitas Neapolitana tot Principis statuis decorata Asylum redderetur delinquentium. Quia propter Restaurus tract. de Imper. quest. 96. id de consuetudine non admissum testatur, & Clarus illum sectans in s. fin. quest. 30. in fine, vix posse in praxi obtineri, concludit, & Bonacina de primo precepto decalogi dist. 3. quest. 7. punct. 4. n. 27. hæc ait. Respondeo, hoc tempore non gaudere, tūm quia non est locus sacer, tūm quia non exprimitur in Bulla, tūm quia sic usu receptum est. Ita Cardin. Tusc. verb. ecclesia: concl. 9. n. 4. Decian. & alij apud Farinas. in appendic. cap. 17. n. 278.

10 Sed quid dicemus de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento gesto extrā fines ecclesiæ, an confugiens ad sacerdotem illud gestantem gaudeat immunitate.

Communitè DD. affirmant, ut videre est apud Dianam loc. cit. Bobadill. tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 86. Clarum in d. s. fin. qu. 30. vers. ultimò quæro, & qu. 98. vers. sed pone, aliosq; apud citatos. Quod idem Dom. Rodoer. loc. cit. n. 13. inquit de confugientibus ad reliquias, quæ de vno loco ad alium gestantur, eo quia in huiusmodi reliquijs colitur Deus, qui mirabilis dicitur in sanctis suis, ex punctuali assertionem Couarr. in cap. inter alia: par. 2. n. 25. de immunit. eccl. & Dian. loc. cit. sub n. 10. vers. id ipsum.

Sed audiamus Couar. loc. cit. n. 6. Ego sane fateor, maiorem honorem exhibendum fore Eucharistiæ, quàm ipsis templis: quibus ob ipsam Eucharistiā plurima privilegia conceduntur; attamen, cum immunitas hæc à canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistiā hoc ius extrā ipsas Ecclesias datum fuisse legamus, dubius sum, an vera sit interpretum frequentissima sententia, cui etiā aduersatur gl. celebris in d. cap. questum; tametsi olim, auctore Plutarco in Numæ, qui ad supplicium mortis ducebatur, huius pœna immunis erat, si eidem Vestalis virgo foret nulla data opera obuiam iret. Hæc ille.

Nec silentio prætereamus ea, quæ circa canonum extensionem cum Couarr. ait Clarus loc. cit. vers. huiusmodi autem: vbi hæc. Huiusmodi autem consuetudines maximè sunt observandæ, ut ait Didac. in d. cap. 20. post num. 4. subdens, quod est præcauendum, ne hisce temporibus canones ipsos extendamus, cum oporteat reprimere audaciam eorum, qui freti hac immunitate passim crimina committunt &c. Quin

imò Bonacina loco nupèr cit. varijs sustinet, confugientem ad Sacerdotem, qui Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum gesserit, non gaudere immunitate, quicquid sit, si conerarium in aliquibus locis practicetur, quo casu, standum esse consuetudini, concludit. Illum vide.

- 11 Caterum dubius sum, an gaudeant immunitate delinquentes, qui Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum associant: qui casus longè distat à primo, cum sic aperiretur via delinquentibus continuo vagandi, Ecclesiæ fines deferendo; omnia tamèn S.R.E. censuræ remittimus.

S Y M M A R I U M.

- 1 Terminus quandoq; datus fuit super iuris articulo.
- 2 Quæstiones iuris intricati equiparantur quæstionibus facti.
- 3 Arbitrium Iudicis in dando termino super iuris articulo quale debeat esse.
- 4 Articulus iuris, tanquam non dependens à probationibus, non admittit terminum.
- 5 Articulus iuris quandoque equiparatur probationibus, cum ambo reservari soleant ad merita causæ, licet diuersimodè.
- 6 Articulus iuris requirit terminum, quoties dilucidari potest ab aliquo facto, quod requirit probationem.
- 7 Sententia an possit proferri absque termino, quando factum liquet.
- 8 Quæstiones iuris, & facti, equiparantur, cum agitur de immisione virtute legis finalis.

DILUCIDATIO DECIS. XVII.

Quamvis decisio hæc videatur esse vulgaris; non absque aduersione erit percurrenda. Habemus in ea, quandoque super mero iuris articulo fuisse datum terminum, prout testatur *Anna sing. 470.* sicuti etiam in articulis iuris intricati, qui quæstionibus facti equiparantur, ex *Capyc. dec. 10.* sed in casu hic proposito fuisse reiectum terminum; vnde *Sanfelix* ex hac rei iudicatæ varietate concludit, multum prævalere iudicis arbitrium.

Post *Sanfelicium* scripiere alij, in controversia iuris tantum posse Iudicem procedere absq; termino, ut videre est apud *Capyc. latr. dec. 189. num. 3.* Quamvis *Reg. de Marin. in lib. 1. resol. iur. cap. 66. num. 6.* adducit textum, quem, ipso teste, multi ignorant, in cap. sapientiæ de appellat. ubi hæc. Cum frequenter iuris quæstio moveatur, cuius apud nos probationes necessaria in contrario non existunt, & huius legis meminit in lib. 2. cap. 23. sicq; decusum refert apud *Præf. de Cuius. Alios adducunt Domini Franc. Verde in addit. ad Gallup. præ-*

xim part. 2. cap. 18. lit. A. & de Luca ad decis. Vinc. de Franch. 628. in appendic. Et vberri- me Dominus Consiliarius Petra ad Rit. M.C. V. 69. num. 13. & nupèr in Rit. 273. num. 166. vers. & tandem.

- 3 Sed difficultas stat in examinando, quale debeat esse Iudicis arbitrium circa hoc, cum, non quoties Iudex voluerit super mero articulo iuris terminum denegare, denegandus sit, vel, quoties voluerit concedere, sit concedendus.

Iam video, multos respondere, ductos ex *Capyc. loc. cit.* terminum esse dandum, quoties articulus nimis controuersus est, adeo, ut dubius reddatur, & incertus; sicque, sicuti probationes dubiæ in facto terminum efflagitant, ita etiam articuli in iure dubij.

- 4 Hæc responsio nihil valet apud me, dum non eodem modo discurrendum est de probationibus, quo de articulo iuris discurremus, cum probationes pendeant ab extrinseco, & à facto; adeoque nil mirum, si ad illas faciendas requiratur terminus, qui datur solum, ut in illo probationes faciendæ coarctentur. At verò in articulis iuris dubitatio non oritur ab aliquo extrinseco; ad quid ergo terminus, si in termino nullæ sunt faciendæ probationes? An non deseruiet, ut Iudex in termino illis studeat?

Et *Capyc.* benè perpensus non in omnibus equiparavit articulos iuris, & probationes; inquit enim tantummodò, sicut probationes dubiæ reservantur ad merita causæ, ita etiam reservandos esse articulos iuris dubios, quod non negatur; hac verò disparitate, ut probationes referantur ad merita causæ, medio termino; secus autem iuris articuli, qui absque termino deciduntur; vnde *S.C.* sæpè numero, cum articulus dubius est, nullum terminum statuit, sed definit tantum, ut procedatur ad decisionem alicuius articuli, quod passim obseruari videmus, & legimus apud *Gizzi ad Capyc. latr. dec. 189.*

- Igitur concludimus hic cum *Sanfelice.* quoties agitur de quouis iuris articulo, quamvis dubio, & incerto, nullum concedendum fore terminum, sed ad illius decisionem veniendum absque termino; nam dubitatio, & incertitudo probationibus extrinsecis non indiget, non ergo indiget termino; arbitrium Iudicis verò, quod *Sanfelix* hic prævalere edocet, illud est, ut consideranti patet; ut scilicet; si, consistente causæ dubietate in articulo iuris, per alterutram partem opponatur aliquid factum (hoc lector adverte) Iudex videat, an factum illud, quod opponitur, faciat ad causæ decisionem, siue, an reddat articulum promptiorem, cum enim, ius ex facto ioriatur, facillimè euenire poterit, ut, existens dubius articulus, à facto redda-

reddatur, vel certus, vel promptior ad resolutionem. Si igitur sic se habebit factum oppositum, Iudex terminum dabit; si aliter, secus; Vnde in hoc regulabitur Iudicis arbitrium; an scilicet id, quod opponitur, faciat ad causam decisionem; hoc enim, quia nequit certis principiis determinari; Iudicis arbitrio remittitur, sicque intelligendus Sanfelicius, qui, licet paucis id aduertat, sententia notat; idque expresse aduertit *Mastrilli. decis. 217. num. 4. & seqq.* quem sequuntur *Romis. in Pragm. 7. de ord. iudic. num. 12. & idem Sanfel. in praxi sect. 46. num. 10.* Quod clarissime suadetur ex ijs, quae scripsit Reg. de Marin. in d. cap. 232. referens verba *Præfide de Certe*, apud quem S. C. videns, in casu, de quo agebatur, rem nihil aliud producere potuisse, nisi assensus præcedentiam, quæ per testes probari nequibat, edixit, procedendum esse ad causæ expeditionem, abque termino.

Nec te auertat *Singulare Anna*, ubi habemus, in causa Marchionis Lauelli, in qua disceptabatur, an legato feudo, deberetur estimatio, fuisse datum terminum; non enim iurare poteris, in illa causa, in qua agebatur de legato feudi, nil facti fuisse immittum; quod si perpendantur attente verba *Anna*, illum reperimus, asserentem principio illius Singularis admodum brevis, sententiam posse ferri absq; termino, quando factum liquet, & deinde concludentem, in causa Marchionis Lauelli, in qua erat articulus iuris, an legato feudo, deberetur estimatio, fuisse datum terminum; vnde non ex eo, quod ait, in ea causa fuisse punctum iuris, voluit excludere factum; sed, si hæc vltima verba regulentur à prædictis, adesse debebat factum; ac supponendum erat certum. Quod non obstat; poterat namque Dominis Præfidentibus Regiæ Cameræ videti incertum, quod *Anna* liquere supposuit.

Præterea, non ne alterutra pars excipere poterat, ipsam velle probare, nullum fuisse factum legatum, vel, si factum, falsum aliis quibus circumstantiis, quæ, vel illud nullum reddebant, vel saltim excipienti utile? Itaque sane; hæcque omnia, cæteraque huiusmodi; mouere poterant Dominos Regiæ Cameræ ad terminum impartendum, & in expeditione causæ de articulo fortè promptiori ex facto probando disceptare. Concludendam itaque, non obstat aduersa, & Sanfelicius modo, per nos exposito secundum veram praxim S. C. aliorumque supremorum Tribunalium decisiones intelligendum.

Aduerte tamen, licet questio super articulo iuris non requirat terminum, quem

requirit questio facti; adeoque hæc dum questionēs inter se differant; nihilominus ab utraque eundem effectum pullulare, cum agitur de lege fin. C. de edict. Dini Adr. tolli. Etenim, si ab hærede scripto petatur immissio vigore præfatæ legis, & e contra ab aduersario aliquid opponatur, quod altiore requirat indaginem, hoc casu exceptio iuris dubij equiparatur facto, ex *Rota apud Seraph. decis. 271. sub num. 6. par. 1. & consequenter non admittitur in iudicijs summarijs; prout est illud immisionis, ut probant Argel. de legit. contradict. qu. 10. art. 22. num. 281. ubi decisionem refert, alijque, quos sequitur Capyc. latr. consult. 14. nu. 19. & seqq. eo quod conclusiones disputabiles referantur in petitorio, & interim datur immissio, ut voluere omnes ij, quos adducit, & sequitur idem Capyc. latr. consult. 15. nu. 100. & seqq. referens in calce decisionem S. R. C. Marta de success. legat. part. 4. quest. 16. art. 3. num. 2. & 6. Peregr. de fideicom. art. 48. n. 33. & conf. 23. num. 2. Paris. conf. 54. num. 6. lib. 3. Ruin. conf. 47. n. 6. lib. 1. & conf. 27. lib. 5. alijque relati ab eod. Capyc. latr. d. consult. 14. num. 19. quod idem doctè firmavit Consiliarius Marcellus Marcianus senior in solemn. illo conf. 1. art. 1. num. 1. varijs comprobans Doctorum auctoritatibus. Quare concludendum, hoc casu equiparari questionēs iuris, & facti.*

S Y M M A R I U M.

- 1 Fugiens ad Ecclesiam non perfecte constructam, sed Episcopi auctoritate adificatam, gaudet Ecclesiastica immunitate.
- 2 Locus non constructus auctoritate Episcopi non dicitur ecclesiasticus.
- 3 Immunitate ecclesiastica gaudet Ecclesia non perfecte constructa, quamuis adificatio fuerit aliquo tempore intermissa.
- 4 Fugiens ad Ecclesiam, quam post fugam Episcopus declarat, esse locum profanum, an reddatur immunitas.
- 5 Fugiens ad Ecclesiam dirutam absq; spe reedificationis non gaudet immunitate.
- 6 Locus an incipiat dici profanus à die declarationis facta ab Episcopo.
- 7 Ecclesia, quæ constructa desinit; censetur locus desertus.
- 8 Ecclesiam, siue oratorium adificare incipiens, infra quod tempus teneatur adificationem complere.
- 9 Episcopus nequit iuriam delinquenti quasitopropter immunitatem præiudicium inferre.
- 10 Locus dirutus an differat à loco non perfecte constructo quoad inducendam profanitatem.
- 11 Ecclesia quando possit exsecrari, & quando secus.

DILUCIDATIO DECIS. XVIII.

1 **I**N decisione hac habemus, fuisse decisum, confugientem ad Ecclesiam nondum perfectè constructam gaudere ecclesiastica immunitate, dummodò auctoritate Episcopi sit ædificata; cum sit, ut primus lapis eius auctoritate sit positus, ad hoc, ut dicatur perpetuo Divino cultui dicata. Hæcque conclusio communis est apud DD. quos adduxerunt *Clarus in 5. fin. q. 30. vers. quare sit constructa. Carl. canon. lib. 1. cap. 10. nu. 6. & Dom. Rodoe. ad cap. 179. Reg. de Marin. num. 3.*

Requiritur igitur, ut Ecclesia sit Episcopi auctoritate constructa, & ratio est, quia locus ille alioquin non diceretur Ecclesiasticus ex *glin. Clem. 2. de præbendis & scripserunt Barbosa ad Conc. Trident. sess. 22. de reformation. cap. 8. nu. 7. Astrill. decis. 110. à nu. 9. Merlin. tom. 1. contr. de forens. cap. 65. numer. 7. Gizz. in observat. ad lib. 1. dec. Reg. Capyc. latr. num. 16. aliique apud citatos; sicque, licet locus à clerico constructus sit abiq; Episcopi auctoritate; non proinde appellabitur ecclesiasticus, & consequenter nequibit ecclesiastica frui immunitate ad illum confugiens.*

2 Hæc autem immunitas locum sibi vendicat etiam in Ecclesia non perfectè constructa, quamvis constructio aliquo tempore fuerit intermissa, ut *Diana optimè in summ. tract. de immunit. eccles. quoad loca nu. 2. quem sequitur idem Dom. Rodoe. ubi supra contra Ital. de immunit. eccles. lib. 1. cap. 4. §. 3. nu. 15.*

3 Sed finge, lector, delinquentem fugiisse ad Ecclesiam non perfectè constructam, quæ, præter paucos lapides, nil formæ perfectæ recepit, adeò, ut dubitent ciues, an locus ille unquam divino cultui in posterum deserviet. Post ingressum delinquentis, Episcopus, ne putet curia secularis, delinquentem esse ibi tutum, declarat locum illum, quamvis eius auctoritate erectum, esse tamen profanum; an delinquens possit per Curiam secularem in illo capi?

4 Quid super hac re sentio, non aperiā. Rationes pro utraque parte adducam. Delinquentem non gaudere immunitate, posset probari paritate; nam confugiens ad Ecclesiam dirutam, si nulla adsit reedificationis spes, non gaudet immunitate, ut voluerunt omnes ij, quos referunt *Peregrin. de immunit. eccles. cap. 4. nu. 48. & Ambros. f. cap. 10. nu. 4. ergo idem dicendum de Ecclesia non perfectè constructa, quæ nullam habuit ipsi divino cultui inferuendi, ut exiens obicit. Et quamvis argeri possit, locum non potuisse dici profanum, nisi à die, quo illam Episcopus ratem declaravit; responderetur, declarationem non esse factam ad pro-*

fanandum locum, qui antea Ecclesiasticus dicebatur; sed enim erat, ut per multum tempus nulla fuisset continuatio edificandi, sed declarationem fuisse factam, ne ab hominibus amplius existimaretur ecclesiasticus locus ille, qui ex temporis lapsu profanus evasit, adeoque, ne delinquentes putarent, se ipsos tutos ibi esse.

Quæ duo diuersa sunt, cum aliàs ex lapsu temporis nulla fuisset necessitas declarandi locum illum profanum. Et licet quandoque Episcopus aliquem locum pronunciet profanum, qui antea ecclesiasticus erat, ex iustis causis; evenit id, quia locus ille est perfectè constructus.

Vnde, ad hoc, ut profanus evadas, indiget declaratione. Non sic autem de loco non perfectè constructo, qui nullam aliam Episcopi declarationem efflagitat, dum talis declaratio à temporis diuturnitate facta est. eo prorsus modo, quo de Ecclesijs dirutis disquirimus.

7 Et facit pro hac opinione, quod ait *Italia loc. cit.* quia Ecclesia, quæ construi desinit, nec continuo construitur, censetur, potius locus desertus, quam domus orationis. Idque ait, motus auctoritatis *Goffredi in summa de conse. eccles.* dicentis, si quis cœperit Ecclesiam ædificare, teneri illam perficere; quam opinionem sequutus est *Heflicus in sum. moti ambros. ex Auth. de ecclesijs. §. si quis autem voluerit, & §. si quis ædificationem, ubi disponitur, ut, ex quo quis ædificare cœpit, teneatur consummare intra quinquennium, si sit oratorium; sin autem Xenodochium, intra annum compleri debeat.*

8 Pro contraria opinione facit, quia Episcopus non potest nuri per alium quæstio præiudicium inferre; vnde, si statim ac eius auctoritate primus lapis in illo loco positus est, factus est ecclesiasticus, confugiens gaudet immunitate; sicque per declarationem postea subsequutam non potest illi præiudicare. Et licet temporis lapsus sit aptus ad inducendam alicui loco diruto profanitatem; non erit habilis ad illam inducendam loco non perfectè constructo; & ratio disparitatis est, quia locus dirutus, si nullum trahit principium reedificationis, arguit priuationem futuram; non sic locus non perfectè constructus, qui non arguit priuationem ex temporis lapsu, dum ædificium cœptum est, & aliis ex circumstantiis ædificatio cessavit; quare, ut profanus dicatur, indiget declaratione, quæ operatur ex tunc, nec retrahitur ad tempus præteritum, quo locus ille ecclesiasticus dici debebat ex auctoritate Episcopi, qua fuit erectus. Quamnam autem ex istis opinionibus dixeris veriorē, consulte doctiores.

Hinc

11. Hinc collige ex Layl. 5. tit. 5. cap. 5. Ecclesiam, & cæmeterium execrari posse, non solum per destructionem, & casum maioris partis illius, sed etiam, quando ita destruitur, ut suam formam, & usum videatur perdere; secus autem, si diruat solum tectum. Quod optimè distinguit Pater Busembaum. in sua Theol. mor. lib. 6. tract. 3. de Eucharist. cap. 3. de celebrat. missæ. dub. 4. vers. parò Ecclesia.

S V M M A R I V M.

1. Immunitate Ecclesiastica gaudent committentes homicidia in atrio Ecclesia.
2. Ecclesia, & cæmeteria tantum includuntur in Gregoriana constitutione ad excludendos ab immunitate delinquentes in illis.
3. Ecclesia rigorosa nomina secundum Gregorianam constitutionem quænam veniat.
4. Immunitas Ecclesiastica diversimodè accipitur pro confugientibus ad Ecclesias, & pro delinquentibus in illis, & assignatur ratio differentia.
5. Ecclesiam partes integrantes quænam sint, & quæ non, casim ponuntur.
6. Sacellum an sit pars integrans Ecclesiam, & quomodo.
7. Vulnerans lethalitèr aliquem, qui extrà Ecclesiam deinde moriatur, an gaudet ecclesiastica immunitate.
8. Homicidium censetur commissum in Ecclesia, quamvis, qui in Ecclesia vulneratus est, extra illam moriatur.
9. Occidens aliquem extantem in Ecclesia, licet ipse extra eam sit, non gaudet immunitate ecclesiastica.
10. Occidens alium existentem extra Ecclesiam, si ipse in Ecclesia existat, an gaudet immunitate.
11. Homicidium, siue paratum ab existente extra Ecclesiam in persona existente in Ecclesia, siue ab existente in Ecclesia in persona existentis extra illam, semper dicatur commissum in Ecclesia, & quare.
12. Occidens in Ecclesia aliquem, siue ex iracundia, siue ex proposito, nunquam gaudet immunitate ecclesiastica.
13. Indultus excipiens sacrilegos an comprehendat occidentes in atrio Ecclesia, & an in quibuscunque Ecclesijs; ad dilucidationem h. si quis in hoc genus C. de Episc. & cler.

DILUCIDATIO DECIS. XIX.

Altam continet decisio materiam. Habemus hic, M. C. iudicasse, gaudere immunitate ecclesiastica committentes homicidia in Ecclesiæ atrio, cuius occasione Sanfelicius casum alterum transcribit, eiusque nepotis tunc Regij Auditoris allegationes adducit. Dux quidè potissimum sunt rationes. Pri-

ma, quia Gregoriana, quæ immunitatem certis in casibus denegavit, hæc habet. *Homicidia, seu mutilationem membrorum in ipsis ecclesijs, eorumque cæmeterijs committere non veniuntur*; sicque, si loquitur per dictionem, in, quæ re vera idem sonat, ac, *intus*, nò comprehendit atrium. Altera, quia eadem ecclesias, & cæmeteria tantum exprimit, igitur non loquitur de atrio, quod non est Ecclesia rigorosè sumpta. De qua re scripsere etiam Rieg. collect. 4008. Thor. alijsque penès Ciarlin. cap. 154. Dom. Rodoer. ad lib. primum Reg. de Merin. cap. 170. n. 16. latè Merlin. contr. jur. cent. 2. cap. 55. Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. dec. 402. n. 4. ver. *Alia difficultas*.

3. Ut autem ex hac decis. certa regula statuatur sub Sanctæ Romanæ Ecclesiæ censura supponendum, Ecclesias, & cæmeteria tantum includi à Gregoriana, igitur, quicquid non est Ecclesia, nec cæmeteria, non ingreditur Gregorianæ dispositionem. Quare, cum multa sint in Ecclesia, videndum, breviter est, an illa veniant appellatione rigorosæ Ecclesiæ; sicque advertendum, omnia illa venire huiusmodi appellatione, quæ illam integrant, eaque integrare Ecclesiam, quæ proximè deseruiunt ad Divinum cultum.

4. Et ratio huiusmodi acceptionis est, quia Gregorius noluit, ut mutilantes in Ecclesia, & occidentes, non gauderent immunitate eo modo, quo gaudent ad illam confugientes, cum sic atrium, & alia loca, non essent immunita pro huiusmodi delinquentibus; sed quoniam agebatur de crimine, quod in loca ecclesiastica committitur, ut immunitatem extenderet, declaravit, in quibus locis delinquentes illam deperdere debebant, & expressit Ecclesias, & cæmeteria: igitur non intellexit de ijs, quæ non sunt, nec Ecclesia, nec cæmeteria; alias vñs fuisset verbus generalibus; & sic Ecclesia non sumenda est secundum latam significationem, & secundum id totum, quod gaudet immunitate, cum sic etiam complecterentur atrium, extraque loca non expressa in Gregoriana, quæ alias immunitatem servant. Vnde Gregorius illa voluit, ut venirent, quæ Ecclesiam proximè integrant, & tali casu Ecclesia strictè sumitur, ut bene Farman. conf. 76. n. 72. dicitur ex Smar. de calig. sem. 1. tract. 2. lib. 3. c. 9.

His positis, videamus breviter, quænam sint ea, quæ insubiecta materia Ecclesiam proximè integrant, tamque in stricta significatione reponunt. Et professio atrium non constituit, nec integrat proximè Ecclesiam, quia, diruto atrio, adhuc remanet perfecta Ecclesia, dum atrium non proximè deseruit pro divino cultu.

Scale non integrant Ecclesiam, quia sine illis

illis adhuc Ecclesia permanet, nec proximè ad Diuinum cultum deferuiunt.

Dormitorium nec Ecclesiam integrat, quia sine dormitorio adhuc Ecclesia remanet, nec dormitorium immediatè deferuit Diuino cultui.

Campanile nec Ecclesiam integrat, quia sine illo Ecclesia perfecta, & integra est, nec illud deferuit immediatè, & proximè ad Diuinum cultum.

Tectum Ecclesie, si loquamur de parte interiori, immediatè, & proximè integrat Ecclesiam, quia illa immediatè concurret ad Diuinum cultum; si de parte exteriori, non integrat Ecclesiam immediatè, & proximè, sed mediatè, & remotè; vnde occidentes supra tectum gaudent immunitate, secus intra tectum, & sic in Ecclesia strictè sumpta. Hæcque distinctio videtur esse de mente Ricci ad dec. 402. Vinc. de Franch.

Parietes, si loquamur de parte interiori, immediatè integrant Ecclesiam; aliter verò, si de parte exteriori, sicque occidentes extra Ecclesie parietes, quamuis illos tangentes, gaudent immunitate; secus verò, si intra. Pauimentum, si pariter est sermo de parte interiori, immediatè, & proximè Ecclesiam integrat, si de exteriori, remotè tantum; vnde occidentes in interiori pauimenti parte non gaudent immunitate; secus verò in exteriori, siue parte subterranea: quod intellige, dummodò in parte subterranea nihil reperitur, quod deferuiat ad Diuinum cultum, eum multè reperiantur Ecclesie subterraneæ, multaque cæmeteria.

6 Sacellum non immediatè, & proximè Ecclesiam integrat de se, licet mediatè, quatenus scilicet eo in loco sacerdos sacris vestibus induatur, seque ad faciendum præparet. Dixi, de se, cum per accidens possit Ecclesiam integrare, puta, si illud situm non sit in loco extra Ecclesiam, ab eaque semoto; tunc erant, quia est in loco interiori parietum Ecclesie, occidentes ibi non gaudent immunitate ecclesiastica, sicque recipiendus, & non aliter, Sperell. dec. 61.

Puto, me omnia principalla Ecclesie loca cæsum enunciasse: si quæ alia sunt, omnes dubitationes regula eadem generali resoluuntur. Non negauerim tamen, loca superius exposita deferuire quidè pro Diuino cultu, sed non integrare Ecclesiam in nostra subiecta materia in stricta significatione. Quæ duo longè inter se differunt, vt superius diximus; sicque ad hunc effectum mediatè tantum, & remotè Ecclesiam constituerent, & diuino cultui inferuirent. Quod alijs terminis ad rē explicat Menl. loc. cit. n. 25. & seqq.

Ceterum quoad alios effectus omnia hæc loca gaudent immunitate, vt alias scripsimus,

quia etià atrium, de quo sermo in hac nostra decis. ex expressa dispositione cap. si quis in atrio 17. quæst. 4. gaudet immunitate. Ibi. si quis in atrio Ecclesie pugnam committit, aut homicidium facit, quicquid pro immunitate violata emendandum est, altario soluitur, cuiuscunque fuerit Ecclesia illa.

Alia ad materiam vide apud adductos per Flanin. Amendolam ad dec. 402. Vinc. de Franch. aliosque apud citatos.

7 Hic autem pulchra agitari potest questio; nam Gregoriana voluit, vt mutilantes, & occidentes in ecclesijs non gauderent immunitate; Titius ergo lethaliter vulnerauit Sempronium, qui, vulnerantem, fugientemque extra Ecclesiam persequens, in atrio moritur. Quæritur ergo, an Titius vulnerans gaudeat immunitate ecclesiastica?

Et Bonacina, ni fallor, similem questionem agit in tract. circa primum Decalogi præceptum disp. 3. quæst. 7. punct. 6. §. 2. n. 5. & inquit, privilegio immunitatis non gaudere, qui aliquem in Ecclesia lethaliter vulnerauit, sed vulneratus extra Ecclesiam mortuus est: tradens rationem, quia delictum homicidij censetur commissum in Ecclesia. Quod verè placet; sat enim est, si ex illo vulnere mortuus sit, ad hoc, vt dicatur homicidium commissum in Ecclesia, adeoque quisque, vt gauderet Ecclesiastica immunitate, inimicum in Ecclesia vulneraret, eumque foras postea proijceret, vt foris animam efflaret. Quod ridiculum esset.

Hinc collige primò, si quis extra Ecclesiam existens, sclopo, aut alio instrumento, puta sagitta &c. vulnerauerit existentem in Ecclesia, non gaudere immunitate Ecclesiastica, quia homicidium dicitur in Ecclesia commissum. Ità ex Conar. Farin. Italia, cæterisque concludit idem Bonac. loc. cit. num. 2. ex quibus principijs n. 3. voluit, vt gauderet quidè immunitate, qui, in Ecclesia existens, alium extra Ecclesiam existentem vulneraret, quia tunc homicidium non diceretur commissum in Ecclesia, afferens rationem, quia alioquin sequeretur, spoliari immunitate eum, qui euaginato ense in Ecclesiam sequutus est alium, quem extra Ecclesiam morti tradidit, licet deinde concedat, posse illum ab ecclesiasticis ministris capi ob sacrilegam vulnerationem in Ecclesia incohata. Contrarium tamen docuere Conar. Italia, Peregr. & alij ab ipso fideliter citati, quos sequi non displicet, ea tantum ratione, quia, siue homicidium committatur ab existente in Ecclesia in persona existentis extra Ecclesiam, siue ab existente extra Ecclesiam in persona existentis in Ecclesia, semper dicitur homicidium commissum in Ecclesia, quæ semper dicitur offensa in homicidij commissione, siue per

oc-

occidentem in illa commorantem, siue per occisum ibi pariter extantem. Quod aduerte.

12 Collige secundo, vt idem Bonac. loc. cit. voluit, occidentem in Ecclesia, siue ex proposito, siue ex rixa, & calore iracundiæ, semper impunè capi posse, dum constitutio Gregoriana nullam affert distinctionem à nonnullis gratis positam; quam etiam tulit Reg. Merl. loc. cit. ad dec. Sanfelicii explicandam, multos adducens num. 32. & seqq.

13 Collige tertio, secundum nostra, & receptiora principia, idem dicendum esse de indultu excipiente sacrilegos; etenim, si quis occiderit aliquem in atrio Ecclesiæ, gaudebit indultu excipiente sacrilegos, quia huiusmodi homicidium non est sacrilegium de iure ciuili, ex l. si quis 10. C. de Episc. & cleri ubi Arcadius Imp. hæc. Si quis in hoc genus sacrilegi prorupevit, vt, in Ecclesia Cathedrali irruens, Sacerdotibus, & Ministris, vel ipsi cultui, locoque a iquid importet iniuria &c. Ex quibus verbis euidenter colligitur, Imperatorem illud voluisse esse sacrilegium, quod committitur in Ecclesia, & ly, in Ecclesia, idem sonat, ac, intus Ecclesiam, vt supra diximus; unde, cum indultus Regis, loquens de sacrilegio, intelligatur loqui de sacrilegio accepto secundum ius ciuile, ex dictis à Vinc. de Franch. decis. 240. num. 18. occidens aliquem in atrio non excipietur ab indultu excipiente sacrilegium, quod secundum ius ciuile non committitur in atrio, sed intus Ecclesiam, vt bene Vinc. de Franch. d. decis. 402. Hancque dixeris conuincentem rationem: Ceterum, an excipiantur à tali indultu omnes committentes homicidia in quacunque Ecclesia, non est huius loci disputatio, sed obiter dico, ab indultu excipiente sacrilegos illos tantum intelligi exceptos, qui irruunt in Ecclesiam Cathedrali, & in ea occidunt; nam de tali Ecclesia loquitur Arcadius; unde, cum simus in odiosis, non est Regis indultus ad alios casus extendendus. Hæcque quoad indultum satis, dum alia, si sermo incidet, vberius dilucidabimus.

S Y M M A R I U M.

- 1 Assassinus vulnerans clericum non gaudet immunitate ecclesiastica; secus, si absque tali qualitate illum interficiat. Quod latè examinatur.
- 2 Assassinij pana mulsetur assassinus, quamuis mors non sequatur, sed quomodo.
- 3 Assassinus etiam dicitur, qui absque presij receptione alium interficit, dummodò aliud aqualens interueniat, quale poterit esse amor.
- 4 Occidens clericos odio ecclesiastici ordinis non gaudet immunitate ecclesiastica.

- 5 Iniuria facta clerico, an, & quando dicatur facta Ecclesia.
- 6 Hæretici, siue infideles, non iuantur immunitate Ecclesiæ, nisi quatenus fideles effici velint.
- 7 Occidens aliquem ictu scopi an gaudeat immunitate Ecclesiæ.
- 8 Proditor secundum loquendi usum dicitur, qui ex insidijs aliquem offendit.
- 9 Proditor ille verè dicitur, qui calore amicitie laedit aliquem.
- 10 Proditor sub colore amicitie tantum fuit exclusus ab indultu ex decisione relata à Vinc. de Franch. sed quid post Pragm. 3. de ictu scopi dicitur? viden. 13.
- 11 Proditor secundum usum loquendi non excluditur ab immunitate Ecclesiæ per Gregorianam, stante declaratione Clementis VIII.
- 12 Immunitate ecclesiastica an gaudeant occidentes cum tormentis igneis, attenda Pragm. 3. de ictu scopi dicitur.
- 13 Indultus an gaudeant occidentes cum scopis, si ab illo excipiantur proditores, attenda Pragm. 3. de ictu scopi dicitur.
- 14 Delinquentes cum armis igneis non perdunt immunitatem ecclesiasticam, etiam attenda Pragm. 3. de ictu scopi dicitur.
- 15 Summus Pontifex consulendus est in causa immunitatum ecclesiasticarum, & traditur efficax ratio.

DILUCIDATIO DECIS. XX.

Variosa perfectio, non secus ac utilis decisio hæc, in qua breuissimè disceptatur, an vulnerans clericum gaudeat immunitate ecclesiastica: & Sanfelicius duplicem adducit decisionem, quarum altera alteri aduersatur. Quamnam ergo sequemur, lector? vtramque dicas admittendam, quia vtraque vera; nam re vera contrariæ non sunt.

Et certè, prout videri poterit, præter citatos à Sanfelicio, apud Reg. de Marin. resol. iur. cap. 170. num. 13 ibique Dom. Rodoe. num. 32. & seqq. quamuis scissi fuerint DD. opinio tamen probabilior est asserentium, gaudere immunitate ecclesiastica eos, qui clericos, aut sacerdotes vulnerant, siue interficiunt, quandoquidem excommunicatio, in quam his casibus inciditur, non est ratio, qua immunitas ecclesiastica deperdatur, vt bene Reg. Sanfelic. & Rodoe. præter quàm quod, vt DD. qui pro hac comuni opinione stant, optimè inferunt, hic casus non est expressus in Gregoriana; ergo non comprehenditur in illa. Bene igitur, tam M. C. quàm Col. laterale Consilium arbitratum est, gaudere immunitate eum, qui Sacerdotem interfecerat.

Et bene etiam S. C. pronunciauit, non gaudere

dere immunitate ecclesiastica vulnerantem clericos. Iam video, vrgere multos, dicentes in sauiori casu Collaterale Consilium pronunciasse pro delinquente; Sacrum Consilium verò in illum in casu mitiori.

Sed non ita se res habet; si benè casus à nostro Regente prepositi verba attendatur; siquidem Masillus Pepe, de quo Regens, clericum vulnerauerat dolo ex proposito, & inditiatus de mandato alterius, ad Ecclesiam aufugerat: vnde constitit, delictum hoc esse verum assassinium, quod excipitur à Bulla Gregoriana. Merito igitur ille ecclesiastica immunitate fuit priuatus.

Sed dices primò, ibi non agi de assassinio; dum mors sequuta non fuit. Ad hanc objectionem respondebit *Innocent. in cap. 1. de homicid. in. 6.* assassinium etiam dici, quamuis mors non sequatur, his verbis. *Quempiam Christianorum per predictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit, quanquam mors ex hoc fortitan non sequatur &c.* si igitur, quamuis mors non sequatur, *Innocentius* vocat illos assassinos, ad quid hæc obiectio? De hac re videndi *Peregrin. de immunit. Eccl. cap. 7.* *Diana resol. moral. par. 1. præst. 1. resol. 13.* alijque, quos adducit *Dom. Rodøer. in addit. ad cap. 171. Regentis de Marinis n. 11.*

Dices secundo, in hac decisione nullam fieri mentionem de pretio recepto, sine quo nequit esse assasinium.

Sed ad hanc objectionem respondebit *Vinc. de Franc. decis. 176.* qui refert, fuisse pronunciatum, verum dici assassinum, qui absque pretio ad alterius instantiam, vt eius amore caperetur, aliquem interfecit, multosque casus referunt præfatus *Dom. Rodøer. loc. cit. n. 12.* & *Dom. de Luca ad dictam Vinc. de Franc. decis.* quos vide, cum huius loci non sit de illis disputare. Præterea, licet *Regens Sanfelicio* non dicat, ibi pretium non interuenisse, sicuti nec constituisse assassinium; nihilominus tamen ex decisione emanata quilibet prudenter colligere poterit, aliquam qualitatem ibi interuenisse, quæ Iudicantes mouerit ad immunitatem delinquenti denegandam; hæcque esse poterat, vel assasinij, de quo ille erat inditiatus, vel proditorij comprehensi sub verbo illo (*dolo ex proposito*) quod exponitur initio decisionis à *Reg. Sanfelicio*, qui non inde redarguendus est, eo quòd non omnia manifestarit, cum multa prudenti lectori considerata relinquuntur, quæ à scriptore non apponuntur; vel quia ille tempore decisionis nò interfuit, vel quia Iudicantium mentes non introspexit; vel quia de rationibus, super quibus decisio fundata fuit, dubitauit.

Igitur, vt còcludamus, vtraq; decisio relata à *Sanfel.* in iure fundata est, siq; hæc còciliatio

nò plenè arridet, sequere decisionem Collateralis Consilij. Ex quibus tres elicimus conclusiones. Prima sit, occidentem clericos, præter modos expressos à Gregoriana, gaudere Ecclesiastica immunitate. Secunda sit, occidentem clericos qualitate expressa in Gregoriana, scilicet assasinij, vel proditorij, non gaudere immunitate Ecclesiastica; nec circa hoc procedendum cum distinctione; nã, siue interfectus fuerit clericus, siue secularis, interficiens nulla gaudebit immunitate, cum qualitas delicti, nò persona, quæ interficitur, reddat delinquentem Ecclesiastica indignum immunitate. Tertia deniq; sit, occidentem clericos non gaudere immunitate, si illos interficiat odio ordinis ecclesiastici; & huc reuocari poterunt ea, quæ communiter allegantur ex *c. 2. §. fin. de foro comp. c. accusatio 2. q. 7.* scilicet, iniuriam factam clerico dici factam Ecclesiæ; vnde frustra ad Ecclesiam recurrit, qui directè contra Ecclesiæ decorem operatus est, adinstar paganorum, cæterorumque hereticorum, siue infidelium, qui Ecclesiæ immunitate non iuuantur, nisi quatenus fideles effici velint, vt optimè *Nauarr. in Manual. cap. 25. nu. 20. ex l. 1. cum Gloss. C. de his. qui ad Eccles. confug. Boer. dec. 100.* alique passim.

Hic autem queri solet, an interficiens aliquem ictu sclopi à tergo gaudeat immunitate Ecclesiastica. Et difficultas in eo stat, quia, cum proditor ex communi loquendi vsu dicatur, qui ex insidijs aliquem offendit, siue inimicus ille sit, siue secus; videtur interficiens ictu sclopi à tergo esse proditor, & consequenter comprehensus in Bulla Gregorij XIV. quæ disponitur, ne proditores gaudeant ecclesiastica immunitate. Ibi, *Aut qui proditorie proximum suum occiderit.* Hanc opinionem sequitur *Doctissimus Conar. lib. 2. variar. resol. cap. 20. num. 7.* cui adhæret *Farinac. de delict. & pæn. quæst. 18. num. 46.*

E contra verò; cum *Bartolus in l. respiciendum §. delinquitur: ff. de panis:* dicat, tunc intelligi commissum homicidium proditorij, quando fuit patratum colore amicitie, hæcque opinio in Regno recepta sit, vt colligimus ex *Vinc. de Franc. dec. 713.* qui multa assert, referens præcipuè, in materia indultus excipientis delicta proditoria, fuisse decisum, delictum, proditorium ab indultu exceptum illud dici, quod colore amicitie patratum est; videtur idem dicendum quoad immunitatem ecclesiasticam, scilicet, à Gregoriana illa excludi homicidia, quæ colore amicitie patrata sunt, hæcque in rigore appellanda esse proditoria, & hanc opinionem tenent omnes, quos referunt *Giz. ad dec. 167. Capyc. latr. & Dom. de Luca ad dictam decis. de Franc. 713.*

Quare, vt videtis, difficultas stat in duobus

bus articulis. Primus est, qualem dicatur delictum proditorie commissum. Secundus est in materia immunitatis ecclesiasticæ, quænam sit receptior opinio. De primo agemus in dilucidatione dec. 241. quæ est propria eius sedes. De altero igitur est hic breuiter discurrendum.

Et quidem, si in Doctorum sententijs receptiorem fundare studebimus opinionem, dubium reddemus articulum; vnde, ijs posthabitis, recurrendum tantummodò est ad declarationem factam de hac re à Clemente VIII. qui, rescribens Archiepiscopo Panormitano, inquit primò, huiusmodi delinquentes debere frui ecclesiastica immunitate, his verbis. *Licet omnes supradicti carcerati Ecclesiastica immunitate gaudere, & frui debeant.* Dein de verò ex causis eius mentem mouentibus nonnullos ex dictis delinquentibus declarat gaudere immunitate ecclesiastica, nonnullos verò secus. Ibi. *Nihilominus, attenta huius homicidij qualitate, nec non circumstantijs prædictis, & alijs, quæ in eo perpetrando interuenere, Octauium Baglium, & Gerardum Rigium, quorum alter in 16. alter verò 18. ætatis sue anno circiter constitutus esse dicitur, ecclesiastica immunitate dignos esse iudicamus; ceteros, verò ex rationabilibus causis animi nostrum mouentibus, ut infra, curiæ seculari tradendos censemus.* Quam declarationem refert ad verbum *Genuens. in praxi Archiep. Neap. c. 76. in impressis anno 1630. Romæ.* ex eaque aperte deducitur, delinquentes cum sclopis, prout erat casus declarationis, gaudere immunitate ecclesiastica. Sicque, hac declaratione attentata, ampliùs dubitandum non est. Ità censuit *Ricc. par. 5. collect. 1792. Diana part. 1. tract. 1. de immun. Eccles. resol. 1. vers. hoc ipsum: & res. 5. 33. & 35.* sic quoque; scpiùs dictum testatur *Ricc. idem dec. 80. & dec. 268. par. 1.* quos omnes, alioq; sequitur *Gizz. ad dict. obseruat. 167. Reg. Capyc. latr. n. 3. & seqq.*

Hæc quæstio, licet absoluta videatur; tamen occasione præber iterum dubitandi. *Reg. Pragm. 3. de istu scoppietta edita die 14. Aprilis 1614.* post decisionem relatam à *Vinc. de Franch;* in ea namque declarantur longo sermone proditores delinquentes cum huiusmodi armis igneis, ita, ut excusari nequeant prætextu aliquo, neque ex capite inimicitij. Hinc *Gizz. loc. cit.* ratione saltè suo modo efficaci probat, etiam ex doctrina *Vinc. de Franc.* cuius temporibus non erat edita hæc *Pragm.* non gaudere indultu delinquentes cum huiusmodi armis igneis, dum idem *Vinc. de Franc.* eo medio utebatur, quia nulla *Pragm.* extabat, quæ huiusmodi arma proditoria declararet; quare, si nunc extat, concludit ipse, contrarium esse dicendum in materia indultus, sed quid in materia immu-

nitatis ecclesiasticæ, non loquitur.

Quoad indultu dicemus in dilucidat. d. dec. 241. hic autè breuissimè quoad immunitatē cōcludentes, asserimus, nō amitti ecclesiasticā immunitatem ab occidente cū armis igneis; & ratio est euidens, meo saltè iudicio, quia in materia immunitatum ecclesiasticarum, obseruandæ sunt determinationes Pontificum, & iura canonica; atqui nullam determinationem Pontificum habemus huiusmodi delinquentes priuantem immunitate; igitur dicendum est, illos ea gaudere; & quamuis per Gregorianam arceantur ab illa proditores; nihilominus tamèn, ut obseruauimus in declaratione facta à Clemente VIII. tales delinquentes non fuerunt habiti proditores cōprehensi in dicta Gregoriana, licet nonnulli ex causis particularibus, ut etiam aduertit *Genuens. in calce dictæ declarationis*, fuerint traditi curiæ seculari. Vnde *Pragm. Regni* inde subsequens non potuit in præiudicium ecclesiasticæ immunitatis declarare proditorium crimen, licet potuerit quoad alia à iurisdictione seculari dependentia, quam opinionem sequutus est *Reg. de Marin. in lib. 1. resol. quotid. cap. 171.* cum omnibus ijs, quos refert; nec dissentiunt *Domini Rodoc. ibi n. 3. & de Luca in obseruat. ad decis. 713. Vincentij de Franch. nu. 14.* vbi insuper addit, præfatam *Pragmaticam 3.* esse correctam ab alia, quæ emanauit mense Augusto 1671. quæque illum vult proditorem, qui delinquit cum armis igneis breuib; prohibitis, etiam in rixa; non autem prohibitis, nisi delinquat appensatè.

Qua supèr re obiter aduertendum est, die 14. Aprilis 1614. fuisse declaratum proditorium delictum cum quolibet sclopo igneo appensatè patratum, his verbis, *che qualsuoglia persona appensatamente delinquerà con qualsuoglia delle sopradette armi, sia tenuto riputato, e trattato, come proditore, & il delitto sia tenuto, e giudicato proditorio, e come tale castigato &c.* ut patet in *Pragm. 3. de istu scoppietta*, quæ, disponens deinde de delictis patratibus cum sclopis paruis, vult, ut crimina patrata cum illis, etiam in rixa, dicantur proditoria, sequentibus verbis. *E quanto alli delitti fatti con archibugetti, ò scoppettuoli meno di tre palmi, per esser armi, che in nessun modo si possono preuenire, e delle quali nessuno si può guardare, ordinamo, che sia il medesimo, ancorche il spararli, ò delinquir' con essi fosse a rissa, nè possa in nessuno delli sopradetti casi il delinquente difendersi &c. già che la qualità dell' armi proditorie dichiarano, che il delinquente con esse sia vero proditore, e per tale debbia essere giudicato &c.*

Aduenit deinde noua *Pragmatica* die 29. Martij 1637. quæ, nullam asserens distinctionem,

nem, sic disposuit. *Dichiarando di più per la presente Pragmatica, che tutti li delitti, che si commetteranno con armi di fuoco di qualsivoglia maniera, s'intendano proditorij, ancorche si commetteffero in rissa, vt patet in Pragm. 24. sub tit. de armis*

Quoniam verò hæc Sanctio; stante primæua illa, cui videbatur aliquatenus contraria, indigebat aliquali moderatione sub qua erat declaranda; id circò die 19. mensis Augusti anno 1671. per aliam Pragmaticam facta fuit sequens declaratio. E perche nella Pragmatica delli 29. di Marzo 1637. stà disposto, che i delitti commessi con armi di fuoco di qualsivoglia maniera, ancorche in rissa, s'intendano proditorij, e s'escludano da ogni indulto, il che ha bisogno di dichiarazione; e moderatione; per tanto ordinamo, che questa s'intenda di quelli delitti, che si commettono con armi di fuoco proibite in rissa, non di quelli che con armi, benchè di fuoco, ma permesse, e nelli luoghi permessi si commettono in rissa; mentre, non concorrendo il fine della legge, ne anche può applicarvisi la sua disposizione &c.

Ex quibus patet iam, postremam hanc Pragm. non recessisse à prima, quæ est 3. sub tit. de istu scoppiæ, quamque nullo modo correxit; vnde ne te decipiant dicta Domini de Luca volentis, vt hæc postrema corrigat primam. Quod certè falsum est, cum verum nihilominus sit, per hanc declarari aliam antecedentem, quæ est 24. sub tit. de armis, à qua disponebatur, vt delictum patratum cum quibuscunque instrumentis igneis, etià calore rixæ, diceretur proditorium; vnde, cum id durum sanè videretur, fuit moderatum, & coarctata dispositio ad sclopos paruos tantum quoad rixam, firma cõterum remanente dispositione quoad crimina patrata appensatè cum quibuscunque instrumentis igneis; quo casu huiusmodi delicta remanent proditoria, seruata in omnibus dispositione dictæ Pragm. 3. de istu scoppiæ; sed ad nostrum propositum reuertamur, ceteraque vberiùs suis locis deferamus explicanda:

- 15 Collige tandè, & aduerte, si similis casus acciderit, qui euenit tempore Clemētis VIII. vt Iudex secularis peteret sibi tradi delinquentes, Episcopum debere Summo Pontifici scribere, quid faciendum sibi sit, vt ibi Episcopus Panormitanus scripsit; siquidè Summus Pontifex, cuius est declarare capita immunitatum à Gregoriana expressa, attentis qualitatibus delictorum, eorumque atrocitate, ceterisque incidentibus perpensis, forsàn ad facinora remouenda, tradet Curia seculari, prout in dicta declaratione traditos inspicimus, huiusmodi delinquentes, quos aliàs ex generali regula

gaudere posse immunitate inspexerit. Quod est aduertendum in quocunque casu, qui fortè eueniet. Et ò vtinam tandè aliquando à Summo Pontifice declararetur, crimina tam sæua tormentis igneis patrata esse proditoria, & excepta à Gregoriana; Etenim immunitas ecclesiastica non coarctaretur, dum iam excepta sunt crimina proditoria, nec tam frequentia delicta patrarentur spe futuræ immunitatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Famuli, & filij ratione artis gaudent priuilegio eorum patrum, & Dominorum.
- 2 Familiares scholarum an gaudeant priuilegijs eorum.
- 3 Priuilegium Neapolitanorum, quo trahunt, & non trahuntur, extenditur ad eorum procuratores.
- 4 Famuli Monasteriorum non tenentur soluere gabellam farina pro pane, quem dictum recipiunt.
- 5 Famuli priuilegiatorum gaudentium immunitate veffigalis farina non gaudent illa, si extra priuilegiatorum domum habitent.
- 6 Pater, & Dominus, an gaudeant priuilegijs filiorum, & famulorum.
- 7 Vir habens uxorem Neapolitanam an gaudeat immunitate Neapolitanis concessa.
- 8 Consanguinei famulorum alicuius priuilegiati, quauis in primo gradu coniuncti, non gaudent priuilegio fori, quo gaudent ipsi famuli.
- 9 Filius diuerso modo gaudet priuilegio patris, quo famulus priuilegio Domini.
- 10 Priuilegium competens viro ratione artis, an extendatur ad uxorem.
- 11 Mulier, quocunque iudicio conuenitur, forum viri sequitur.
- 12 Mulier, non veniens ex propria persona, sed tanquàm heres, non gaudet priuilegio fori eius viri.
- 13 Priuilegium concessum alicui ratione artis maius est illo concesso ratione persone.
- 14 Persona miserabiles non habent electionem, dari aduersus personas priuilegiatas ratione artis, & quare.
- 15 Uxor, mortuo viro, non gaudet priuilegio fori; quo eius vir gaudebat.
- 16 Priuilegium fori habet locum in uxore nondum tradita ad domum viri.
- 17 Uxores, & filij militum de iure communi gaudent priuilegio fori earum virorum, & patrum.
- 18 Uxores, & filij militum etiam de iure Regni gaudent priuilegio fori earum virorum, & patrum.
- 19 Famuli militum, si in exercitio militari militibus deseruiant, gaudent priuilegio fori eorum

nam

rum dominorum, tam de iure communi, quam nostri Regni.

- 30 *Ars ferici non debet esse magis privilegiata arte militari quoad fori privilegium, quo famuli militum frui debent.*

DILVCIDATIO DECIS. XXI.

Habemus hic, famulos, & filios ratione artis gaudere privilegio fori, quo gaudent eorum Domini, & patres: de qua re, præter citatos, videndi sunt *Caraita ritu 46. nu. 27. de Nigris ad cap. Regni, statuimus: num. 4. Ricc. dec. 69. Cur. Archiep. Neap. Egregie Boer. dec. 213. Reuert. dec. 395.* ubi ait, semper fuisse pronunciatum per Regiam Cameram, quemadmodum Præsidentes, & Rationales eiusdem sunt immunes à iure sigilli, ita pariter eadem immunitate gaudere eorū filios: ibique videndus *Reg. de Marin.* quinimò *Reuert. ipse dec. 7. num. 6.* aduertit, de iure communi familiares scholarium gaudere privilegijs suorum Dominorum: quod idem antè illum voluit *Anna sing. 401.*

3 Hinc collige primò, privilegium Neapolitanorum, quo scilicet ij trahunt, & non trahuntur, extendi etiam ad eorum procuratores, siue negotiorum gestores, ut bene concludit *Anna in d. sing. ex liberos absens. §. apud Labonem: ff. de re indic.* Quod intelligas, cum convenitur ille, tanquam procurator, siue tanquam negotiorum gestor; aliàs, si nomine proprio; tunc traheretur, non traheret, quia negotiorum gestor non venit appellatione familiz.

4 Collige secundò, famulos, operariosque monasterij, non teneri solvere gabellam, ut aiunt, farinæ, pro pane, quem dietim eis dat monasterium, prout est decretum Regiz Cameræ relatum à *de Marinis, Arresto 698.* dante rationem determinationis, quia scilicet aliàs indirectè monasterium huiusmodi onus sustineret; si enim hi famuli gabellam solvere cogereatur, maiorem eorum laborum mercedem huius oneris intuitu à monasterio extorquerent: quæ ratio certè maximam mihi admirationem semper attulit.

5 Collige tertio, famulos privilegiatorū, qui gaudent immunitate vestigalis farinæ, illa non gaudere, si extrà privilegiatorum domum habitent, ut decusum reperies apud eundem *de Marin.* Arresto 1649.

6 Sed an, sicut filij, & famuli gaudent privilegio patrum, & Dominorum, ita è contra pater, & dominus gaudeant privilegio filij, et famuli?

Quoad primos vide, quæ scripsit *Reg. de Marin.* in d. observat. 395. ad *Reuert.* ego autem putarem, patre gaudere privilegio filij pro qua conclusione videnda sunt quadra-

gingea illa argumenta, quibus in nostris dilucidationibus quæst. 30. probavimus, filij nobilitatem patri prodesse. Et licet *Tiraq. in tract. de nobilit. cap. 7. & 18.* videatur contrarium sentire, eo, quod dignitas descendat, non ascendat, multas adducens rationes, ut ibi, & præcipuè textum in *l. 1. ff. de senatoribus*, cum eoque sentiant alij auctores adducti à *Reg. de Marin.* in d. observat. habemus nihilominus nobiscum *Lucà de Penna* ductum à *§. Generaliter. Auth. constitutio, qua de dignitatibus. Gàm. decis. Lusit. 112.* referentem, fuisse idem decusum, & *Gizarell. in dec. 10.* cum quibus concludit *Reg. de Marin.* loc. cit. cum quo verè sentiendum, dum nullum inspicimus ius disponens, ut dignitas descendat, non autem ascendat; de qua re latissimè dicam, cum sermo aliàs incidet; sed nunc firmè teneas, non ad rem facere *Ulpiani responsum in d. l. 1. ff. de Senator.* cum ait ille, *Consulares autem feminas dicimus consularium uxores, adijcit Saturninus, & matres, quod nec usquam relatum est, nec unquam receptum.* Non enim, eo quod *Iuris consultus* vocat tantum uxores consularium feminas consulares, non autem matres, dicendum est, ascendentes non gaudere dignitate descendentium, cum huiusmodi denominatio ex alijs causis proveniat, quæ ascendentiæ non obstant, ut aliàs, Deo dante, opportuniùs dicemus.

Non negaverim tamèn, nonnullis immunitatibus, & privilegijs concessis filijs non gaudere eorum genitores, quando scilicet ea concessa sunt ratione personæ; puta, si ageretur de restitutione in integrum; tunc enim, quia privilegium hoc concessum est minori, non gaudebit illo pater minoris, ad textum in *l. 3. §. sed utrum: ff. de minoribus*; ubi beneficium restitutionis in integrum filio minori super re profectitia negatur, eo quod, non illi, sed patri prodesset; quo argumento usus fuit *Fiscus* apud *Ganauerr. dec. 17.* ad excludendum pari ratione exterum ab immunitate concessa Neapolitanis, quamvis ille duxisset uxorem Neapolitanam, dummodo tamèn eius vir domum non habeat in ciuitate Neapoli, quia sic huiusmodi immunitas viro proficeret, non uxori, quæ à viro alenda est, ex *l. quod si nulla, ubi Bart. & alij: ff. de religiosis, & sup. funer.* cum cæteris adductis à *Ganauerr. d. dec. num. 4.* & ex ijs fuit per Regiam Cameram, vir exclusus ab immunitate Neapolitanis concessa, ut videre est in calce decisionis: vnde concludendum, quotiescunque privilegium aliquod concessum est filijs ratione personæ, illo non gaudere eorum patres.

Quoad secundos negativè respondemus, cum casus hic disparem habeat rationem à primo; famulus enim, non tanquam archisacris vinculo Domino, eius privilegio

gaudet, sed tanquam addictus seruitio priuilegiatus; vnde, cum dominus non sit addictus alicuius seruitio, nequibit eius priuilegio potiri.

- 8 Et ex hac responsione collige, consanguineos famulorum alicuius priuilegiati, quamuis in primo gradu coniunctos cum famulis, non gaudere priuilegio fori, quo gaudent huiusmodi famuli, quia nempe non sunt addicti seruitio alicuius priuilegiati.

Sed dices. Filius ex dictis gaudet priuilegio eorum patris, igitur, si famulus erit priuilegiatus, filius famuli gaudebit eius priuilegio.

- Prima facie videtur argumentum conuincens; quoniam verò sic daretur processus in infinitum, ideo non conuincit: Et ratio à priori, est, quia filius gaudet priuilegio, quo gaudet pater, per se, non per accidens, & ratione alterius, prout est famulus, qui gaudet priuilegio Domini per accidens, scilicet ratione seruitij, quod domino præstat. Et eadem ratione dices, neque uxorem famuli gaudere priuilegio fori, quo gaudet eius vir, tanquam famulus, sed tantum illo priuilegio, quo ipse per se, & ab alio independentes gaudet.

- Sed an idem dicendum sit de foro competentis viro ratione alicuius artis, vel exercitij, an scilicet illud extendatur ad uxorem. Super hoc puncto, licet scissi sint DD. relati à Gizzio in obseru. ad dec. 198. Reg. Capys. latr. 11 affirmatiuam tamen opinionem veriores censemus, eo quòd mulier, quocunque iudicio conueniatur, sequitur forum viri, ut fusi sunt probat Reg. Merlin. controu. forens. cap. 94. cent. 1. omnino videndus, qui in calce capituli sic decisum testatur. Nec obstat decisio Vinc. de Franch. 363. cum ibi sermo sit de muliere veniente, non ex propria persona, sed tanquam hærede alterius, qui eo foro frui non debebat, ut multis obseruat idem Gizz. d. obseruat. & sequitur Dom. de Luca ad dictam dec. Vinc. de Franch.

- 13 Hinc collige primò, priuilegium concessum ratione alicuius artis, vel exercitij, maius robur habere priuilegio concessio alicui ratione personæ, quale est illud concessum ab Imperatore pupillis, & miserabilibus personis in l. unica C. quando inter pupill. Quare pluriès decisum testatur Reg. Tapia deo. S. C. 13. num. 5. fuisse denegatam remissionem fori electi à pupillo contra alium, qui reperiebatur in exercitio artis serici, ratione per nos tradita, quicquid dixerit Vinc. de Franc. dec. 234. de qua re nos alibi fusi, cum agemus de priuilegijs in corpore iuris clausis, in quibus videtur fundata decisio Vinc. de Franch. vnde, licet quandoque aliz decisiones ortæ sint contra illas, relatas à Tapia, non est in

men recedendum ab illis, cum præcipue vna emanarit, iunctis aulis, easque decisiones retulit Thor. part. 2. ver. remissio causa petita per subditum artis serici fol. 60. & quamuis idem Thor. ver. remissio causa petita per aliquem subditum fol. 124. referat, fuisse denegatam remissionem petitam ab huiusmodi artis subdito; id tamen euenit, quia coram alio Iudice lis erat contestata; vnde ex ijs, quæ ibi tradit Thor. certum est, debuisse denegari causæ remissionem. Illum vide, dum multa habes quoad constitutionem procuratoris in actis, an scilicet talis constitutio inducat consensum in Iudicem.

- 15 Collige secundò, uxorem non gaudere fori priuilegio, quo gaudet eius vir, mortuo viro ex Ricc. collect. 2420. Milanens. dec. 10. num. 8. lib. 1. Meroll. 10. 3. de priuileg. disp. 6. cap. 3. n. 59. quamuis contrarium tenuerit Borell. in summ. decis. tit. 43. num. 161. relatus à Scialoya de for. comp. cap. 27. n. 11.

- 16 Collige tertio, huiusmodi priuilegium locum habere etiam in uxore non dum tradita ad domum viri, ut ex varijs concludit idem Scialoya loc. cit. num. 12. quod ego intelligo, contracto matrimonio per verba de præsententi.

- 17 Collige quartò, idem dicendum de vxoribus, & filijs militum; qui in eorum foro conueniendi sunt, tam de iure communi, quam de iure nostri Regni, quicquid sit de famulis eorum, de quibus infra. Nam de iure communi probat Rouit. in Pragm. 1. de militibus nu. 46. ex l. 2. ubi gl. in ver. ministeria C. de Episc. & cler. l. 1. C. eod. l. uxori la 2. §. primo ff. de aur. & arg. leg. Quæ iura quidem meo iudicio nullo prorsus modo loquuntur de vxoribus, vel filijs militum. Melius igitur hæc conclusio probatur iuribus generaliter loquentibus, super quibus Paul. de Castr. in Rubr. C. de Episc. & cler. num. 6. sic egregie suo more distinguit. Item nota, quod priuilegia alicui concessa transeunt ad familiam ipsius, videlicet liberos, & uxorem, quod, qualiter intelligatur, vide hic Cyn. in additione, qui distinguit tres casus. Aut conceditur ratione innata dignitatis, & pertinet ad filios, etiam post mortem parentum, ut l. cum qui infra de excusa mune: in l. famina: ff. de senat. Aut ratione officij publici, & tunc quousque viuunt parentes; ita debet intelligi hic, & in l. semper §. negotiatores ff. de iure imm. & ibi gl. ordinaria de hoc. Aut conceditur ratione necessitatis, & tunc ad filios non extenditur, ut l. in filijs infra de decurionibus. Secundam ergo distinctionis partem pro militibus absque alia disputatione teneamus, attento communi iure.

- 18 De iure Regni adest Pragm. 11. sub tit. de militibus §. 8. qua cauetur, ut filij, uxores, & famuli à iudicibus cognoscantur ordinarijs, ne

ne forum militum fortiantur, exceptis pueris, seu calonibus, qui eorum equos ascendant. Ex qua Pragm. Scialoy ad tract. de for. compet. cap. 27. num. 14. concludit, huiusmodi personas foro militari non gaudere.

Sed contrarium tenendum est, cum prefatum §. 8. fuerit reformatum tempore Ill. Cardin. Zapat. die 3. Nouemb. 1621. vt notauit Ronit. ad dictam Pragm. in fine, referens verba reformationis, inter quae hæc. *Que el Capitan à guerra pueda conoser, y conozca de las causas delas mujeres de los soldados, y de los hijos en potestad dellos.*

- 19 Hinc respectu famulorum, tam attento iure communi, quam Regni, concludamus oportet, illos gaudere suorum dominorum priuilegio, si tales fuerint, qui in exercitio militari militibus deseruiunt. Dixi, attento iure communi, quo, licet expressè non habeamus statutum, famulos gaudere priuilegio dominorum militum; tamèn, cum, vt diximus, ratione artis, & exercitij, famuli dominorum forum fortiantur, non debemus magis priuilegiatam reddere artem serici arte militari; sicque non adhæreo opinioni eorum, qui referuntur à Ronit. loc. cit. num. 49. voluntium, vt famuli militum non gaudeant dominorum priuilegio, nisi quoad restitutionem in integrum, dummodò non reperiantur in loco hostili seruietes; sat enim censèo, vt seruiant Dominis in exercitio militari, equos ducendo, ascendendo, ac patrando cætera huiusmodi: & hac sub explicatione comprehenduntur famuli vocati, soldados, à reformatione superius citata, qua probatur, famulos de iure Regni etiam gaudere dominorum militum priuilegijs, & foro militari.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt recipi in causa criminali, publicatis attestacionibus, ad offensam super nouissimam, sed ad defensam etiam super antiquis.
- 2 Testes in causa criminali ex ista causa ad offensam possunt recipi post publicationem.
- 3 Testes etiam ex officio possunt examinari, existente accusatore.
- 4 Testes examinandi ex officio, existente accusatore, quales esse debeant, & quomodo recipiendi sint.
- 5 Fiscus in Regno non appellat à sententijs absolutorijs.
- 6 Fiscus aduersus sententias absolutorias habet in Regno recursum.
- 7 Fiscus in Regno intelligitur adharere appellationi interposita ab inquisito.
- 8 Fiscus an habeat etiam recursum aduersus decreta non absolutoria.
- 9 Fiscus non intelligitur adharere appellationi

interposita à querelante.

- 10 Fiscus potest sequi appellationem, si tam reus, quam querelans appellassent, verùm querelans deinde renunciaffet appellationi.
- 11 Fiscus, licet adharere nequeat appellationi interposita à querelante, si tamèn renunciauerit querelans, potest sententia renideri per modum recursus, & quomodo.
- 12 Ratio tanquàm anima voti consultiui, non omnibus manifestatur ab ijs, qui huiusmodi prestant consilia.
- 13 Prorex debet uti bonis Consiliarijs, & quomodo eligendi sint, varijs sententijs comprobatur.

DILVCIDATIO DECIS. XXII.

Tria potissimum decisio hæc nos edocet. Primum, posse Iudicem, publicatis attestacionibus, novos recipere testes ad veritatem eruendam in causa criminali, & Fisco instante, etiam ante sententiam. Secundum, existente accusatore, posse Iudicem ex officio testes examinare, sicque obseruari in M.C. sed absque interuentu, & notitia accusatoris, & dummodò non adsit falsitatis suspicio. Tertium, posse accusatorem in Fisci preiudicium appellationi renunciare.

- 1 Quoad primum, intellige dicta per Sanfelic. vt possint recipi testes vsque ad sententiam, super nouis, non autèm antiquis ad offensam, vt dicta Bartoli breuiter, sed doctissime explicans, concludit Columba tract. procedendi in contron. crimin. art. 230. & tenuit Capyc. latr. dec. 178. num. 19. secus verò ad defensam, cum, tam super antiquis, quam nouis, testes recipiendi sint vsque ad sententiam; hic namque est publicationis effectus, vt optimè ait Foller. Rubr. fiat publicatio processus, quem citat Sanfelic. hic, & sequuntur omnes ij, quos refert, & sequitur Baldaxar de Angelis ad Foller: d. rubr. num. 2. reddens rationem, quia, cum agitur de vita hominis, potest reus quandocunque suas defensiones facere, sicque etià decisum testatur Capyc. latr. dicta dec. in fine.

- 2 Nota verò, iusta ex causa posse Iudicem testes recipere, etiam post publicationem ad offensam, puta, cum ageretur de falsitate decreta, vt ipsemet Baldaxar ex multis concludit loc. cit. & pro hac re videndi sunt Boer. conf. 110. num. 9. vol. 3. Carau. ritu 69. de Franch. dec. 716. num. 5. vbi Dom. de Luc. Ricc. collect. 234. alijque per ipsos relati.

- 3 Quoad secundum, firmam teneas conclusionem in praxi receptam, ea potissimum ratione, quia iam est acquisitum ius Fisco per accusationem; vnde, quamuis sileat accusator, non silebit Fiscus. Verùm hoc casu non recipiem testes, quos fortè porrigeret accu-

acensator, quique eius essent familiares; tunc namque virgeret timor subornationis; sed alij testes essent recipiendi non voluntariè sed examini exponentes, & cum interuentu Iudicis, prout assolent recipi ex *l. Iudices*, & *Anth. apud eloquentissimum; C. de fide instrum.*

- 3 Quoad tertium, notandum est, Fiscum in Regno non appellare à sententijs absolutorijs latis ex mero officio, vel denunciatione, ex *ritu* 258. ut fuse dicimus in *dec. 351*. Reddit rationem *Carauita* ibi, quia non adest pars offensa, quæ lesa potuit appellare, sed solum Fiscus, cui placuit Regine appellationem denegare; habet tamèn reclamationem, siue recursum; & ratio, quam tradunt *Carauita* ibi, *Vinc. de Franch. dec. 148. & 470.* post alios, & *Reg. de Pore de por. Proreg. tit. de elect. official. §. 1. n. 51. et seqq.* ea est, quia recursus datur ex notorio grauamine, & notoria iniustitia, quæ æquiparantur nullitati; vnde admittitur reuision decreti M. C. in S. C. & praxim petendi huiusmodi reuisionem scripsit in *praxi crim. cap. 11. num. 4. & 5. Dominus Carolus Antonius de Rosa, nobilis, & patritius Cauensis, olim Iudex M. C. V. nunc autem Fisci Patronus Regine reuisionis*, quem maiores assequuturum speramus dignitates, cum, inter ceteras, quibus præditus est, virtutes, ea fulgeat, quæ illum adeo reddit vigilem, prouidumque, ut, posthabito in negotijs ad forum, politicamque spectantibus iuris ordine (quod paucorum est) id intrepidè decernat, quod prudentia dictat, quod modestia petit, quod tandè temporis exposculant. Hocque non semel miratus sum: sed de ijs, quæ ille scripsit, dicemus fusius in *dilucidatione d. decis. 351*.

- Hoc tamèn remedium, quod non habet Fiscus, habet inquisitus, & querelans. Et, ut primò verba faciamus de inquisito, hic poterit liberè appellare; verum huiusmodi appellationi intelligitur adhæsisse Fiscus vigore *Regie Pragm. 7. de appellat. de qua Vinc. de Franch. dec. 467. Capib. de Baron. pragm. 8. num. 241 par. 1. & Thor. compend. dec. var. appellatio*. Quare poterit etiàm contra inquisitum sententia reformari.

- 8 At quid, si reus non esset absolutus, sed damnatus, puta ad tryemes, an fiscus haberet recursum, prætendens, illum damnari debuisse pœna vltimi supplicij. Quidam doctissimus in iure meus amicus putabat, non dari illi recursum, ea ratione, quia à decretis absolutorijs tantum datur reclamation, seu recursus, qui succedit in locum appellationis; damnatio verò ad tryemes non esset decretum absolutorium. Tu tamèn contrarium teneas, quia recursus datur Fisco ex notoria iniustitia; vnde, cum notoria iniustitia possit etiàm cadere super tali decreto, ab illo dabitur recursus.

Ut tandè ad querelantem deueniamus, sicque ad casum expositum, notandum est, querelantem posse appellare, sed hoc casu Fiscum non intelligi inhærere appellationi secundum limitationem datam à *DD. ad dictam Prag.* ut videre est apud *Hodiern. ad dec. Surdi 143. num. 13. & seq. Reg. Capyc. latr. dec. 78. num. 10.* aliosque passim *DD.* relatos hic à *Sanfelice*, qui sic per *M. C.* decusum testatur, de qua re mox. Et ratio est, quia, cum Fiscus in Regno non habeat remedium appellationis, non potest, nisi in casu permisso à lege Regni, appellationi inhærere. Hæc lex Regni vult, ut Fiscus adhæreat appellationi interpositæ per reum tantum, quo casu iniustum esset, ut ad instantiam rei tantum curreret appellatio, igitur aliter dicendum, accusatore existente. Et licet *Vinc. de Franch. diff. dec. 467. in fin.* hæc aiat, *Verum Pragm. prædicta non procedit, ubi adestet pars, quæ querelam exposuit, & non appellasset, & tam Hodierna, quàm Capyc. latr.* exemplificent casum in querelante non appellante; tamèn idem dicendum est in casu, quo querelans appellet; quare *Reg. de Ponte loco cit.* indistinctè loquitur, & *Ronius in d. Pragm.* exemplificat casum, quando querelans appellasset, his verbis; *secus autem, si pars querelans appellasset, quia tunc cessat dispositio huius Pragmaticæ.* Igitur, si adest querelans, & non appellat, & appellat inquisitus, Fiscus intelligitur inhærere propter appellationem interpositam ab inquisito, ut diximus; & ita recipiendus *Ronius*, dicens initio *d. Pragm. Intellige hæc Pragmaticam procedere, quando non adest pars querelans, aut, si adsit, & non appellasset.* Sin autèm adsit querelans, & appellet, Fiscus non adhærere intelligitur secundum Pragmaticam, quæ vult, ut intelligatur adhærere appellationi interpositæ ab inquisito; & tandè, si adsit querelans, nec appellet ipse, nec reus, neque Fiscus inhærere dicetur. Vnde concludendum, querelantis appellationem nunquam à *Pragm.* consideratam.

- 10 Sed quid, si tam reus, quàm querelans, appellasset, querelans verò renunciasset; secus reus. Hoc casu putarem, Fiscum intelligi adhærere ab initio vigore eiusdem *Pragm.* non autèm intelligi adhærere querelanti, sed querelato: qui casus profectò diuersificatur à casu relato per *Vinc. de Franch. dec. 658.* ubi, stante absolutione Rei, nulla per illum erat interposita appellatio; nota tamèn ibi, in casu relato à *Vinc. de Franch.* emanasse veram decisionem, ex ijs verbis, *diff. tamèn fuit &c.* vnde laudandus *Dominus Petra*, scribens in *Ritu* 258. num. 19. sic decusum apud *Vinc. de Franch.* cui non videtur adhærere *Dom. de Luca* ad *d. decis. num. 3.* adhærens *Ronius* in *d. Pragm. 7. de appell.*

Hic

Hic autem pulchra est colligenda praxis ex ijs, quæ in calce numeri 23. refert *Sanfelic.*
 11 Nam datur casus, quo reus absoluitur, & querelans reclamatur; deinde verò reclamationi renunciat; tunc; quia, ut diximus, Fiscus non intelligitur adhærere querelanti, non poterit ille proseguere appellationem, cui renunciat querelans; sicque decisum testatur hic *Sanfelic. num. 23.* Quoniam verò hic erit casus, quo Fiscus illud posset, idem cautiùs agendum; siquidem certum est, ut etiam diximus; Fisco non denegari recursum, quem in casu à nobis proposito non habuit, nec petijt, eo quod reclamavit querelans, ad cuius instantiam poterat deinde retractari sententia absolutoria, & quia, proposita reclamatione, propter quam Fiscus non petijt recursum, querelans renunciat; adeoque, qui absolutus est, nullam potest pati sententiæ reformationem; quare Fiscus iam illus est à querelante, à cuius manu dependere visa est inquisiti iustitia; idcirco hoc casu causa reuidebitur à Tribunali, ad quod spectat reuissio. Quod suademur, ut dixi, ex ijs, quæ refert *Sanfelic. hic*, dum, renunciente querelante, ob idque denegata à M.C. prosecutione appellationis Regio Fisco, Prorex voto cuiusdam Consilij in sit, ut reuideretur causa; nam reuissio non est prosecutio appellationis, sed, ut diximus supra *num. 6. in fine*, effectus recursus, qui fisco conceditur, potissimum hoc casu, quo videtur is illus à querelante.

Et licet Sanfelicius dicat, illum consiliarium cum ipso alloquentem fundasse suum consilium in auctoritatibus adductis à *Caranita Rit. 203. num. 1. & 233. num. 14.* ne facilis sis, lector, ad credendum verbis illius consilij, qui sui consilij liberalis quidem fuit dispensator, rationis verò, quæ anima consilij fuit, fortè tenax; quare aliam censemus fuisse, & propriè, quam adduximus; cum cæterò quia dicta *Caranita locis citatis* non respondeant voto consultino, quod fuit, ut reuideretur causa, cum ex dictis à *Caranita* rescribendum fuisset, ut ulterius in dicta causa procederetur, renunciatione non obstante; quia *Caranita* voluit, ut, desistente accusatore, curia posset ex officio procedere.

33 Hincque aduerte, quanti æstimanda sit auctoritas Proregis, quem bona associet intentio, quemque boni teneant mores; quandoquidem sic quibuscunque fraudibus locus denegatur, crimina non remanent imposita, nec Fisco, quod, competit, aufertur, ut ex superius enarrato rescripto vidimus; sed, si boni Proregis auctoritas æstimanda est, quanti profectò æstimandum dixeris optimum consiliarium, à quo sæpè numero Proregum dependent rescripta, ut in eodem casu à *Regente Sanfelic.* relato vidimus: nec ab re *Eccles.*

cap. 6. habemus, *Consiliarius sit tibi vnus de mille*, cum inter mille vix vnus eligendus reperitur; & ratio est, quam reddit *Seneca lib. 6. de benefic.* quia *Nemo ex animi sui sententia suadet, dissuadetque, sed adulanti certamen est, & vna contextio, quis blandissime fallat*, ni velimus eam esse, quam tradit *Tacit. hist. lib. 1.* quia *sua cuique utilitas pessimum veri affectus venenum est.*

Hinc, si scire cupis, qualis sit, qui malis vititur consiliarijs, respondebit *Sophocl. in Phæn.* inquiens, *si quis malorum gaudeat consortio, rogare qualis ipse sit, non est opus, nam quisque similis est sodalitij sui, & redditur ratio in libello Paren.* quia, qui cum improbis semper versatur, eum vel pati, vel dicere malum aliquod necesse est. Hinc *Lamprid. in Alex. Seue.* ait, *quales Senatores, tales Principes.* Igitur, ne longo sermone ad aliena trahamur, cum ex *Claudio* male cuncta ministres impetus, obseruandum est illud *Eccles. 3. 2.* *Fili sine consilio nihil facias*; non tamèn in eligendis consilijs ætati respiciendum, dum ex *Liui. 3. hist. senescentibus vitijs, maturecente ætate*, sed vitæ probitati. Quare consulat Princeps Diuum Ludouicum Philippo eius hæredi ex *Suario* in eius vita sic alloquentem. *Non tibi sufficiat elegisse in Iudices meliores Regni viros, sed insuper ipsi inuigila, & inuestiga, qua ratione officio fungantur.* Hac ergo inuestigatione poterit Princeps bonos apud se habere consiliarios, optimaque edere rescripta.

S V M M A R I V M.

- 1 *Fiscus potest producere novos testes post ortam paritatem in causa criminali, ipso inaudito.*
- 2 *Terminus in causa criminali datur ad instantiam Fisci super nouis.*
- 3 *Paritate orta in causa criminali inter Fiscum, & Priuatum, causa deciditur contra Fiscum, & quare; late ostenditur, & contrarijs respondetur.*
- 4 *Delicto remoto, res quandoque licita remanet.*
- 5 *Fiscum esse inferioris conditionis priuato, Principis gloria est.*
- 6 *Fiscus diues est.*
- 7 *Fiscus cur in dubio succumbat.*
- 8 *Fisci defensores non debent aliena fisco tribuere.*
- 9 *Cicero lumen habuit Iudicij vniuersalis.*
- 10 *Veritas attendenda est in scribendo.*
- 11 *Scriptorum antiquorum nil nostris temporibus habemus, adeoque temporalis gloria contemnenda.*

DILVCIDATIO DECIS. XXIII.

- 1 **H** Abemus hic, orta paritate votorum in causa criminali, Fisco inaudito, posse, ante,

antequàm causa expediatur cum adiuncto, produci à Fisco novos testes; sicq; decusum. Hinc tria colligenda sunt perutilia. Primum est, licet sententia lata, Fisco inaudito, nulla sit, de qua re *Vinc. de Franch. dec. 398. Vinus dec. 37. n. 2. Bald. dec. 267. Peregr. de iure fisci lib. 7. tit. 2. n. 2. Reg. de Philipp. differt. 22. n. 27.* alijque apud citatos, & Fiscum audiendum indifferenter in omnibus esse iubeat *Regia Sanctio 39. n. 2. de off. magistr. Iustitiar.* nihilominus tamen, si lata fuerit pro Fisco, valida esse, cum eius privilegium ipsi nocere non debeat, ut bene *Peregr. diff. tract. lib. 7. tit. 2. n. 3. & Vinus d. dec. 37. n. 3.*

Secundum est, hic haberi, fuisse datum, terminum super nouis. Euenit hoc, quia, publicato processu, ut superius fundauimus ex *Foller.* possunt examinari testes ad offensam super nouis tantum iuribus, & capitulis; sicque decisio ista comprobat, quæ superius in antecedenti decisione adduximus.

Tertium est, licet in causa criminali, orta paritate, dandi sint adiuncti; contrarium, tamen dicendum esse in causa civili inter priuatos, & Fiscum; nam, orta paritate, illa non dirimitur, sed intelligitur decretum, siue sententia prolata in beneficium priuati contra Fiscum; sicque in Regia Camera praxi receptum est. Hocque fundatur in *l. non puto ff. de iure fisci*, qua cauetur, in dubio contra Fiscum respondendum; quare, cum, per paritatem induciam questio in litem deducta reddatur dubia, paritas intelligitur dirempta contra Fiscum. De qua re *Reg. de Ponte decis. 31. n. 7. Rouit. in Pragm. 1. n. 3. de causis decid. Dom. Petra ad Ritum M. C. V. 98. n. 5. Reg. Galeot. contr. 58. n. 8. lib. 2. alijq; relati à Dom. Altim. ad conf. 7. Reg. Rouiti n. 7.* Et licet inter ceteros *Rouiti d. conf. & Dom. D. Carolus Petra ad Ritum 265. n. 55.* velint, eam esse rationem, quia Præsides Regiæ Cameræ sustinent vices Iudicum ordinariorum; hæc tamen ratio non est conuincens, ut bene scripsit *Dominus Altim. ad d. conf. Rouit. adhærens rationi traditæ à Reg. de Ponte decis. 31. n. 7. ex d. l. non puto*, hancque pariter rationem, post alias adductas, sequutus est nonissimè *D. Raphael de Vilosa disse. 1. 3. à n. 48.* quem laudat *Dom. D. Carolus Petr. loco cit.*

Quoniam verò *Ganauer. in dec. 1. n. 120. & seq.* inquit, ex *diff. l. non puto* non deduci, in dubio esse pronunciandum contra Fiscum, varios illi sensus tribuendo; idcirco iuvat videre, an vere sic se res habeat. Et, ut omnes sensus deferamus, illum utique amplecti debemus, quem textus litera ostendit ibi. *Non puto delinquere eum, qui in dubijs questionibus contra Fiscum facile responderit*, ex quibus verbis *Modestinus* arbitratur, non errare, siue non delinquere eum, qui facilis est ad

respondendum in dubijs questionibus contra Fiscum. Vnde quilibet alius sensus in Cathedris redditur plausibilis, non in foris.

Et quamuis *Ganauer.* studeat suadere, non esse quidè delictum, contra Fiscum respondere; esse tamen illicitum: quæ duo diuersa sunt, probans id varijs inductionibus, primò propter rationem dubitandi, quæ in quocunque textu reperiiri debet; quare ibi dubitabatur, an contra Fiscum respondere esset delictum, an autem illicitum, & responsum fuit, non esse delictum. Secundò, quia Fiscus tanquam Respublica, non postponendus est priuato. Tertiò, quia absurdum esset, quælibet priuatum esse melioris conditionis illo.

Nihilominus tamen, si iure permittitur contra Fiscum respondere, illicitum id non dixeris, cum alias *Ganaueri* inductiones id non suadeant. Siquidem ratio dubitandi non erat profectò, an esset illicitum, an autem delictum contra Fiscum respondere; sed tantum, an esset delictum; & non esse, responsum fuit: nec implicat, deletò delicto, opus remanere illicitum. Puta, si prohibeatur transitus per viam; nam, prohibito illo transitu, quicunque transiens delinquit; ablata verò prohibitione, tollitur delictum, nec proinde transiens illicitè transit. Sic in re, in qua versamur, discurrendum. Cæterum, Fiscum esse postponendum priuato, & illo inferioris conditionis esse in expressis, non est defectus, sed gloria Principis, qui huiusmodi largitate subditos decorauit. Vnde, allegare inconueniens contra Principis placitum, hoc certè inconueniens redditur. Nec nouum profectò est, Fiscum quandoq; inferioris esse conditionis priuato, cum hoc apud Doctores certum sit, ut videre est apud *Andream de Barulo in l. Fisco: num. 3. notab. 3. C. de conuent. Fisci debet. lib. 10. Io: de Platea ibid.* & nouissimè apud *Reg. Marcellum Marcianum Iuniorè in suis oper. legal. posth. tract. de excerpt. forensi. exercit. cap. 11. n. 5.* quæ summo composita studio, & elegantissimè contexta eruditionibus imprimi post eius obitum curauit *Dominus D. Io: Franciscus Marcianus eius Filius M. C. V. in civilibus Index Decanus*, hæres ex arte suorum omnium maiorum doctrinæ, quos etiam in nonnullarum scientiarum perscrutatione, multisque alijs indagandis longè superauit, dum nil, quod in orbe est, penitus nouum apud eum inspicias, sique laudem hanc dixeris hyperbolicam, falleris, ni, illum alloquens, an hæc vera sint, videris, cum hanc, inter ceteras, is habeat virtutem, ut, in iudicando integritatē satis notam silentio præteream, scientiarum non præferre gloriosum.

Sin autem curiosus es sciendi, quare in dubio contra Fiscum questio decidatur, legas *Gloss. ad d. l. non puto*, id euenire asserentem,

tem, quia Fiscus diues est; quæ ratio, meo iudicio, non est tuta, dum, illa attentata, multa, urgente necessitate, euenirent, quæ hic, ne periculosa patefaciam, desero. Arbitraret ergo, nullam aliam esse rationem, ni, quia, cum Fiscus multa habeat priuilegia, cedit libenter dubium ius priuatis, dum indecens est, & indecorum, Principem à subditis ea petere, quæ, certum non est, sua esse. Cætera verò vide apud citatos, & potissimum apud Dom. D. Carolum Petram loc. cit. num. 55. pie quidem scribentem, hanc esse Fisci gloriam, ut sæpe vincatur. Quod multis non contemnendis exorpat.

Nec ignoro, Dominum liberalem præferre, seruum autem avarum; cum nō desint, qui, ut acerrimi Fisci patroni videantur, immortalemque apud posteros relinquant famam, non solum dubia Fisco studeant applicare, sed, utinam, non aliena. Adeo eos gloriæ trahit ambitio. Hos verò redarguet Cicero, qui, quàm audius famæ fuerit, satis, superque ostendit longa quadam epistola, quæ amico scribit, & iubet, ut Catalinæ coniurationem à se, detectam describat, ne eius fama posteris reddatur ignota; & tamē iudicium vniuersale præuidens in somn. Scip. in hæc prærupit. Propter exustiones terrarum, quas accidere tempore certo necesse est, non æternam, sed ne diuturnam quidem assequi gloriam possumus. Si hæc, qui lumine fidei caruit, quid dicent, seu quid dicere deberent, qui se Catholicos farentur? Huc quidem eos vocarem, qui ad gloriam, nescio quā affectatam, comparandam, numerosos edunt libros, quibus ingenij apicem, nō iurium veritatem à scriptoribus quàm maxime attendendam student demonstrare, ijsque ostenderem, vel Crisippum septuaginta scribentem volumina, quorum nullum nostris temporibus reperitur, vel Aristarchum ultra mille edentem commentaria, quorum ne nomen quidem habemus, vel tandem, ne longior sim, Trismegistum centum sexaginta quinque mille, & viginti quinque libros componentem, quorum nullus apparet, præter paucas paginas quasdam, quæ illius esse finguntur, alium verò dignoscunt auctorem.

Vnum ergo aduertamus, in iudicando, non secus ac in scribendo, veritati studendum, nec Fisco plus dandum, quàm ipse perat.

SUMMARY.

- 1 Testes an extrà torturam ratificare debeant quicquid in illa dixerit.
- 2 Confessio in tortura sæpe fit tormentorum metu.
- 3 Reus debet ratificare post torturam quicquid in

tortura dixit.

- 4 Ratificatio extrà torturam quandoque non est necessaria, & quales sint casus.
- 5 Testis, non ratificans post torturam quicquid in tortura dixerit, an sit denuò torquendus.
- 6 Tortura, denuò data, non est quandoque ratificatio, sed conuolutio varietatis.
- 7 Testes sub varijs decretorum formis torquentur. Et quanam ille sint.
- 8 Testis varius, & periturus in causis ad sancti Officium spectantibus torqueri potest.
- 9 Recognitio in causis ad sanctum officium spectantibus quomodo facienda.
- 10 Informationum capita in causis sancti Officii quando dentur.
- 11 Nomina testium in causis sancti officij nō patent reis, sed an bene.
- 12 Defensio ex capite inimicitie est optima.
- 13 Testes in omnibus delictis repetendi sunt, citata parte ad eorum iuramenta videnda.
- 14 Inquisitores sancti Officii reos interrogant de eorum inimicijs, & quare.
- 15 Testium nomina in causis sancti Officii quando celanda, quando autem patefacienda, in re Pontificio ostenditur.
- 16 Testium nomina, si pateferent, quandoque non denigraretur fama innocentium.
- 17 Famam aliorum denigrantes Deum vindicem periclitati sunt.
- 18 Inquisitores S. Officii quid debeant aduertere, circa testium depositiones.
- 19 Fœmina an valeat conuerti in marem naturaliter, & è contra.
- 20 Senes quomodo possint naturaliter iuuenescere.

DILVCIATIO DECIS. XXIV.

A It hic Reg. Sanfelicius, licet DD. scissi sint circa ratificationem faciendam extrà torturam confessionis in tortura factæ à testibus, ita ut multi dixerint, opus esse ratificatione, ut elidatur suspicio metus tormentorum; alij verò negarint, ea ducti ratione, quia testis tortus nequit ex intervallo suum dictum spontè corrigere; tamē primā opinionem esse tutiorem, quamvis Rouitus contrarium obseruauerit tanquàm delegatus contrà rondeates, & fabricantes falsam monetam.

Mea mens non est hic de huiusmodi re disputandi, cum apud DD. bene eadiscussa appareat, pro qua consulendi sunt inter ceteros Guazzin. ad defens. reor. defens. 30. c. 35. n. 9. Farinac. quæst. 79. Caball. resol. crimin. casu 33. Gomez. variar. resol. lib. 3. cap. 13. & alij.

Verum Guazzin. defens. 19. cap. 14. studet conciliare huiusmodi opiniones, & primam militare, ait, si tortura inferatur testi, qui negauit, se scire delinquentem; secundam autem, si tortura esset illata ad conuoludum dictum

H

dictum

dictum, vel maculam auferendam, vel ad videndam testis persistentiam.

Ego verò cum Sanfelicio hic primam opinionem prorsus comprobarem; nam, si verum est, confessionem in tortura sæpè numero fieri metu tormentorum, ex *L. 1. §. si quis vltro, & §. questio 11, vbi gl. ff. de questio.* multò debilis redditur distinctio *Guazzini*, & meo iudicio, eodem modo discurrendum est de testibus torturæ suppositis, quo de principalibus discurremus; vnde, si reus principalis debet ratificare extrà torturam quicquid in tortura dixerat, vt post alios nouissimè refert *Scialoya in sua praxi torquendi reos: cap. 11.* à fortiori idem dicendum est de testibus, qui tormentorum metu faciliùs mouentur, quàm principales ipsi, de quorum negotio agitur.

Ne autèm *Rouitum* magnum practicum deferamus, constituta regula generali, tam pro reis, quàm pro testibus, vt icilicèt vtrique indigeant ratificatione confessionis factæ in tortura, excipias casus, quos excipit *Scialoya d. cap.* qui omnes, cæteris paribus, applicandi sunt testibus, dum ex ijs apparet, confessionem eorum in tortura non fuisse factam metu tormentorum, vt puta, si præfuit confessio extraiudicialis, si robustus, & fortis sit testis, tortura verò leuis, si repertus fuerit cum reo in actu delicti. Cæteros verò casus quisque suo modo poterit effingere; sat enim est, si generalitèr ex regula tradita illos excipiamus, qui tormentorum metum elidunt.

Modum verò recipiendæ ratificationis vide apud *Ambrosin. lib. 4. de process. informat. cap. 15.* & casus, quibus testes torqueri possunt, enumerat *Scialoya in d. praxi cap. 14.*

Hic autèm non incongruè querendum, si testis post torturam non ratificauerit dicta in tortura, cum oppositum dixerit, quid faciendum? super qua re breuiter respondeo, esse iterum torturæ supponendum, ex dictis per *Grammat. dec. 72. Clar. §. fin. quest. 64. vers. vltimò videndum est: in fine*, aliosque adductos per eundem *Scialo. loc. cit. num. 14.* postquam torturam videtur, non adhibendam fore aliam ratificationem extrà torturam, quia posset reus iterum oppositum fateri, adeoque iterum torturæ supponendus esset; sicque, vel in infinitum, vel non vltà tertiam vicem, ex *Guazzin. loc. cit. num. 13.* quin imò daretur ratificatio ratificationis, quod esset absurdum; vnde noua suppositio torturæ non est ratificatio, sed modus conualidandæ varietatis. Tu verò ad resolutionem questionis vide ea, quæ dicimus de reo principali in dilucidatione, dec. 25. vbi fusè habes materiam.

Modum verò torquendi testes habes nouissimè apud *Dom. Carolum Antonium de Rosa in praxi criminali decretorum M. C. V.*

cap. 2. vbi inter cætera, quæ ad praxim deferunt, ait, testem posse varijs ex causis torqueri; etenim, si torquetur is tanquàm varius, inquit, fieri decretum, quod torqueatur ad videndum, in quo dicto persistat. Si tanquàm conscius, quod torqueatur ad eruendam veritatem. Si tanquàm varius, quod torqueatur ad videndum, seu ad declarandum, quanam ex duabus depositionibus spontè factis sit vera. De qua forma decreti dicemus in dilucidatione decis. 248. Si tanquàm corruptus in vna ex duabus depositionibus, quod torqueatur ad declarandum, à quo fuit corruptus. Si tandem, tanquàm spontè comparens, contrarium dicat primo examini, eo quòd ab aliquo fuerit seductus, quod torqueatur ad videndum, quanam ex duabus depositionibus spontè factis sit vera. Alia verò vide ibi, cum etiam agatur de requisitis, ad hoc, vt testis torqueri queat.

Hinc collige primò, quod idem Doctor ait *num. 2. d. cap.* icilicèt, testibus torquendis dari copiam indiciorum, & dicta *Bart.* aliorumque; quos refert, & sequitur hic *Reg. Sanfelicius num. 2.* locum sibi vindicare in criminibus atrocioribus, & in Iudice procedente tanquàm delegato à Principe: de qua re fusius dicemus in dilucidatione decis. 238. vbi multa quòdā torturam.

Collige pro coronide, etiam in causis ad S. Officium spectantibus, testem periturum, & varium, torqueri ad sciendum, in quo dicto persistat. De qua praxi testatur *Genuens. cap. 68. num. 11. in fine in impress. Roma anno 1630.* Quod profectò optimo iure indutum est in retam graui, tanquàm hominum famæ præiudiciali; adeoque non comprobo, quod ipsemet *Genuens. loc. cit. num. 4.* ait, videlicèt, quando à testibus facienda est recognitio, assolvere poni testem in aliqua camera, in qua per foramen ille recognoscit denunciatū existentem in alia positum in medio aliorum; quæ praxis videtur fundata in regula *cap. statuta 20. §. tubernus: de heretic. in 6.* quo nomina testium patefieri prohibentur.

Quoniam autèm hæc materia ardua est, & periculosa; idèò illam attentè, licet, breuissimè, examinabimus. Quare, lector, patientèr feras. Certum est, prout *Genuens.* ipse ait; post captam informationem super hæresi, dari inquisito capita inquisitionis cum termino duorū dierum ad præsentanda interrogatoria pro repetendis testibus, super quibus interrogatorijs, repetitis testibus, datur reo copia omnium repertorum sine nominibus, cognominibus, alijsue qualitatibus, ex quibus possit inquisitus venire in cognitionem personarum testium; super illis ergo inquisitus defenditur. His positis, fateor quidè, me verè ignorare, quonam modo poterit se reus plenè defendere, si ignoret testium personas, quas

quas posset ex capite inimicitiz redarguere.
 12 Quod defensionis genus optimū est ex *Martin: del Rio disquisit. magicar. lib. 5. in appendic. quæst. 2. per totam*. Præterea, si reo fuerint notæ personæ testium, poterit illos redarguere, tanquā falsos, ex locorum, & temporum circumstantijs. Et denique, si repererentur, reo citato, ad iuramenta videnda, prout in omnibus delictis fit, ut inter cæteros fuisse *Reg. Merlin. contr. forens. cap. 62. tom. 1.* posset Reus Iudicem instruere, ut in repetitione faciendā illos sup̄ aliquibus interrogaret, ad veritatem dignoscendam; quare eueniret, ut fortē in aliquo variarent, adeoque, secundū dicta à *Sanfelicio*. hic, essent torturæ supponendi. Vnde, si inquisitores, ut veritati studeant, assolent inquisitum interrogare, an inimicos habeat, idque, ne illos recipiāt, seruata dispositione *cap. in fidei fauorem: de hæret. in 6.* melius utique esset, si eadem ex causa testes patefacerēt, cum inquisitus vix omnes possit hostes, præcipuē occultos, explicare. Hinc *Pater Angelus Pistacchius in tract. de superstit. reorumque iudicio pract. 2. cap. 19. num. 23.* inquit, in Tribunali Sancti officij obijciendam esse contra testes inimicitiam capitalem, ob quam testes non ex zelo iustitiæ, sed ex malignitatis fomite procedere videntur, reddite rationem, quid nunquam reis magis nocere possit inimicitia testium, quā in hoc S. Tribunali, cum in eo nomina testificantium non aperiantur, sicut in alijs delictis fieri solet. Hoc ergo notamentum arcendum est, benè cognitum à pio hoc Religioso, qui moribus æquè, ac nomine Angelus, promereri utique posset laudem illam à Deo Angelico Doctori tributam, benè scilicet de eo scripsisse; quare merito Sancti officij consultor in Regno Neap. creatus est, cum eius doctrina lucidior sole appareat in tractatu præfato, quem omnes S. O. Consultores, & ministri tenere deberent, nec raro attentè legere.

Sed, ut diximus, præxis relata à *Genuens.* fundata est in d. s. *inbemus*, quo verè iubetur, ut, si periculum immineat, testes non pateant, quinimò illis grauiter imponatur, ne secreta reuelent. Cæterum, si ob personarum potentias nullum immineat periculum, nomina patefieri posse, certum est.

Hæc sunt *Bonifacii VIII.* verba. *Cessante* verò periculo supradicto, accusatorum, & testium nomina, prout in alijs fit in iudicijs, publicentur. Igitur potest dari casus, quo in rebus ad Sanctum officium pertinentibus accusatorum, & testium nomina publicanda sint, adeoque præxis relata à *Genuens.* non erit contra iura Pontificia vniuersaliter bona; itaque, ut in d. s. *inbemus*, vera præxis fundetur, aut propter potentiam personarum (ut vtar verbis textus) contra quas inquiritur, vident

Episcopi, vel inquisitores graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem nominum eorum; & tunc personæ testium publicandæ non sunt, sed patefaciendæ cæteris Iurisperitis, adhibita ea diligentia, quam imponit Bonifacius ibi. Aut personæ inquisitæ non sunt potentiores testibus, & seruanda est dispositio superius relata in s. *cessante*. Nec poterit vrgeri, semper esse huiusmodi periculum; nam sic inanem reddemus *Bonifacii* dispositionem in d. s. *cessante*. Cæterum, si pericula ponemus ob oculos, in nullis causis in foro seculari, & ecclesiastico versantibus, testium nomina erunt patefaciendæ.

16 Neque omittendum, si testium nomina patefierent, fore, ut quandoque denigrata non remaneret innocentium fama, cum in dies periclitemur, multos huiusmodi criminibus inquisitos, tanquā innocentes, absolui post longam carcerum pœnam, quæ hostium ope
 17 illos reddidit vexatos, licet hostes ipsos, deinde alijs ex causis, Deo vindice, eandem periclitatos viderimus pœnam, dignitateque, qua quandoque, tanquā officiales Sancti officij, fruebantur, maximo dedecore spoliatos; sic profectò edocti fuere, tam Sanctum Tribunal à Deo principaliter regi ministerio quidē integerrimorum iudicum, non autem illorum, qui, tanquā alterius famæ detractores, ut proprijs affectibus consulant, propriam dignitatem denigrare non erubescunt. Hæcque satis sup̄ re, quæ longiori esset examinanda sermone, sed fortē aliàs, si sermo incider.

Interim, ut, quantum valemus, tam Sancti Tribunalis ministros certiores de non
 18 nullis testium odijs erga inquisitum faciamus, aduertant hi, huiusmodi testes, scientes, eorum nomina inquisitis non patefieri, ea læpissimè figurare scelera, quæ nunquam reus somniauit, variaque, tanquā superstitiosa reuelare, quæ, si introspiciantur, naturalia verè reperientur; quoniam verò vrgent testium depositiones, nullum aliud sup̄ re constituitur examen; adeoque, qui innocentè accusatur, innocentissimè etiam damnari poterit. Id circò tales ministri debent præ cæteris doctiores esse in rerum naturalium perscrutatione, nec testium depositionibus plene standum, quandoque sup̄ facto, & qualitate facti temerè deponentium, cum multa sint, quæ superstitiosa prima facie videri possint, quæ verè, ut diximus, non ita se habent. Et
 19 quisnā non superstitiosum vocaret, qui sexū fortē mutaret, & ex fœmina mas euaderet, & ex mari fœmina? & tamē stultus esset habendus, qui, id naturaliter accidere posse, negaret, cum id reperiamus millies euenisse, apud *Plinium lib. 7. cap. 4.* apud *Marcellum Donat. lib. 6. hist. mirab. cap. 2.* regnante Ludo-

uico XI. Aluerniæ apud Pontan. lib. 10. de reb. celest. Marull. lib. 1. memorab. cap. 3. Amat. Lusitan. cent. 7. curs. 39. Petr. Peramat. tract. 2. de Regin. pregn. cap. 8. pag. 117. Montan. lib. 1. experimēt. cap. 21. Fulgos. lib. 1. cap. 6. Volater. lib. 29. tit. de vesica. in fine: tempore Alexandri VI. Summi Pontificis, & sexcentos alios, quos libenter prætereo. Quod, quomodo euenire possit, non est huius loci tractatio. Vide multos, quos refert, & sequitur Torreblanca lib. 2. de magia operatrice: cap. 17. quo pariter libro nullus Sancti officij minister deberet carere.

Et quis tandem non superstitiosum censeret, qui senem in iuuenem cōuersum inspiceret; & tamē hoc naturaliter euenire posse, certo certius est, nec deest, qui naturalibus id plantis assequatur, inter quas non ignoro, tres extare, quæ huiusmodi præstent effectum; earum verò nomina, auctoresque, iustis ex causis silentio committimus; sat sit, si dicam, nostram illis Italiam carere, nonnullosque ijs indigentes è longinquis mendicare regionibus. Quot sunt, qui nunc, hæc legentes, fabulas arbitratur, eo quod nullum videant senem iuuenescere, cum potius ignorent. Quot, qui me earum nomina vellent edocentem. Quot tandem, qui eas ediscere non curant, quia longiorem fastidiunt viram. Sic verè noscimus, tot esse hominum sensus, quot rerum sapores. Sunt ergo nonnulla tribuenda naturæ, non magicæ superstitioni, adeoque in similibus casibus quanta sit testibus adhibenda fides, videant prudentes Inquisitores.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus ad impetrandam gratiæ exequutionem, debet probare remissionem obtentam ab omnibus heredibus defuncti; secus post decretum pro exequutione gratiæ, & quare.
- 2 Remissio an possit fieri per procuratores consanguineorum defuncti.
- 3 Gratia an gaudeat absque partis remissione, qui ignorat, à quo ea facienda sit.
- 4 Reus ad impossibile non tenetur, quare neque quandoque ad obtinendam remissionem.
- 5 Remissio obtinenda per reum à pupillo ob necem patris an obtineri possit à tutore.
- 6 Remissio quoad vindictam potest fieri à tutore; verum quoad interesse prosequendum obseruandæ sunt omnes solemnitates, quæ requiruntur in alienationibus rerum pupilli.
- 7 Remissio quomodo facienda sit? remissiuè.
- 8 Decretum praeambuli ad instantiam existentium in linea transversali nequit expediri, nisi, confito per testes, nullum alium reperiri proximiorē, vel equalem.
- 9 Proximitas in gradu non præsumitur, eo quod nullus alius compareat.

- 10 Testes deponentes, ipsos scire, nullum alium reperiri proximiorē, periculo se exponunt.
- 11 Testes, ut periculum falsitatis effugiant, non deponunt, ipsos scire nullum reperiri proximiorē, sed ipsos nescire, nullum adesse proximiorē.
- 12 Testes deponentes, ipsos nescire, an alij sint proximiores, non prosunt ad obtinendum praeambulum.
- 13 Præambulum, licet nullum præstet præiudicium non auditis, non est tamē inordinate expediendum.

DILVCIDATIO DECIS. XXV.

1 **H**ic principaliter edocemur, Reum petentem impetratæ gratiæ exequutionem teneri probare, se remissionem omnium coniunctorum defuncti obtinuisse, quibus competebar successio, aliàs illi gratiam non prodesse; secus verò, si obtinuerit decretum super gratiæ exequutione.

Quæ distinctio optimo iure fundatur. Nam antè gratiæ exequutionem reus non est in possessione illius; vnde probare debet omnia, quæ de iure requiruntur ad illam obtinendam. Verum post decretum super exequutione gratia dicitur integra, nec non dicitur pariter reus stare in illius possessione; merito igitur huiusmodi possessio trāsferit onus probandi in Fiscum, vulgatis iuribus.

2 Hic verò notandum est, nimis controuersum esse apud DD. an remissio possit fieri per procuratores consanguineorum defuncti habentes speciale mandatum. Negant plerique, plerique affirmant, quos videre est apud Scialoyam in praxi forindicat. cap. 24. n. 57. cui placet affirmatiua opinio, dummodò in mandato de remittēdo interueniat Iudex; tunc namque tolleretur omnis suspicio metus: quæ ratio mouit Carauitam in ritu 275. post n. 8. ad asserendum, remissiones esse faciendas à principalibus: quem deindè communiter sequuti sunt, ut videbitis apud Consiliarium Franciscum Mariam Pratum ad Paschal. de vir. patr. potest. c. 1. par. 2. ad. n. 21. & quæri itidem.

3 Sed quid, si inquisitus ignoret, à quonam facienda sit remissio, an gaudere debeat gratia absque partis remissione? Carauita super hoc anceps fuit in Ritu 272. n. 28. & seqq. Reg. de Ponte affirmatiuè respondit in tract. de Potest. Proreg. tit. 1. de prouis. fieri solit. §. 4. n. 3. cum conditione, ut quandocunque pars comparuerit, teneatur ille infra certum tempus remissionem obtinere; & sic obseruatum ait Sanfelice. dec. 53. n. 18. quem multi sequuti sunt & nouissimè tandem Dom. D. Carolus Petra in d. Ritu 272: prolixè quæstionem examinans, contrà Carauitam satis doctè concludit.

claudis 43. & seqq. quem nihilominus sequitur in hoc, scilicet, non procedendum ad compositionem, cum agitur de ignorantia certæ personæ, quæ remittere valcat, absque Proregis licentia in Regno. Illum ergo vide, dum multa habes quoad materiam non conueniendam. Hec autem obseruantia non erit tam stricte intelligenda; quisque enim ad remissionem euitandam asserere posset, à se incertum quendam interfectum, aliaque fingere, vt elusoriam redderet Pragmaticæ dispositionem.

Index igitur videbit, an ille, qui interfectus est, re vera incertus sit, ita, vt de eo nulla queat haberi notitia: quod inspicere poterit ex ijs, quæ à reo accipit de loco, & tempore delicti patrati, puta, si delictum commissum esset in nemore, tempore, quo grassator erat delinquens, nec deduci poterat, interfectum fuisse illum, quem reus confitetur, & alia huiusmodi. Quod si ita se habebit, procùl dubio locum sibi vendicabit obseruantia relata à *Sanfelicio*.

Sin autem Iudex inspiciet, delictum commissum in aliquo loco, vbi ex informatione capta constet, delinquentem illum fuisse, qui gratiam exposculet, tunc, aut reus probauerit, illum nullos habere consanguineos, vel saltè tam distans erit locus, vt in Rei notitiam qualitas hæc venire nequeat, vel id iudici innotuerit, & tunc eadem sibi locum vendicabit obseruantia; aut verò oppositum apparebit, & tunc contrarium asserendum est; sic enim non obligaretur Reus ad impossibile, iuxta *L. Imperialium, cum concordant. ff. de reg. iur.* His ergo casibus requiritur potiùs Iudicis prudentia, quàm Principis certioratio, quam requisivit *Carauita*, cum sæpè Princeps ea, quæ à iuribus posituius dependent, ad Iurisconsultos remittat.

Hic autem non incongruè queritur de remissione obtinenda à pupillo ob necem patris: super qua re communiter DD. asserunt, illam faciendam à tutore: an autem requiratur decretum Iudicis, & vt tutor adimpleuerit adimplenda, vide eos, quos refert *Scialoya in d. c. 24. n. 50. & seqq.* & quæ nupèr prolixè scripsit Dominus D. Carolus Petra in *d. Ritu 27. n. 52. & seqq.*

Ego autem vlla absque hæsitacione concludam, consultus *Rouitum in Pragm. 7. de compos. n. 21.* si agitur de remissione faciendâ quoad vindictam, posse illam fieri à Tutore absque decreto, cum ad hoc lex Diuina obliget; sin autem quoad interesse prosequendum, nullam aliam regulam prorsus specialem constituendam, tam pro remissione faciendâ, quàm pro petenda in integrum restitutione, nisi illam, quam DD. tradunt in alienationibus rerum pupilli; sicque tanas

7 ambages dissolues vnica tantum regula, quam veram semper reperiens, attentis omnium scriptorum dictis, vt ex Doctoribus superius citatis colliges. Quomodo autem sit faciendâ remissio, habes plenè apud eundem. *Scialo. loc. cit. à n. 51. ad 55.* Alia in sequentibus duabus dilucidationibus apponemus.

Hinc collige, veram esse doctrinam, quam 8 asserit *Sanfelicius hic n. 5.* scilicet, decretum præambuli ad instantiam eorum, qui sunt in linea transversali, non interponi, ni illi probauerint, non adesse alium ipsis proximiorum, vel equalè, ex *Carau. ritu 181. n. 4. vers. aduerte tamè*: licet, vt verum fatear, questio hæc sit famosa apud DD. relatos inter ceteros à *Tiraq. de retrac. lignag. §. 11. gl. 1. n. 5. & seqq.* contrariæ adhærente opinioni, quâ deinde sequutus est *Mont. cõtr. 43. sub. n. 21.* relatus à *Dom. D. Carolo Petr. sup. ritu 181. n. 9. in fin.* qui eandè videtur sequi opinionem. Nam ad conualidanda *Sanfelici*. dicta pro veritate, quâ secundum vires sequi studemus, sat erit, vt respondeamus argumento, quod, tanquam vrgens, proponit *Tiraq. loc. cit. n. 8.* & est, quia, qui se proximum esse dicit, & probat, proximus, & idem solus esse præsumitur, cum socij nulli appareant ad huiusmodi lucrum acquirendum.

Hoc quidè argumentum soluit experientia ipsa, qua quotidie inspicimus, multos post præambulorum expeditionem insurgere, qui verè proximiores sint hæredibus declaratis, vel saltè illis æquales, & tamèn antè præambuli expeditionem probauit, qui pro hæreditate instet, nullum esse se proximiorum, & tamèn aderant, qui ad lucrum deinde venerunt. Quæ si eueniunt, dicendum est, inanem reddi præsumptionem à *Tiraquello* positam; ac proindè requiri probationem negatiuam per testes asserentes, se ipsos scire, nullum alium adesse proximiorum.

10 Non negauerim tamèn, periculosum esse genus hoc probationis, quandoquidè, si deindè reperirentur proximiores, possent testes puniri, tanquam falsi; quare, ne in tale periculum incurrant testes, solent cautè deponere, ipsos nescire, alios reperiri proximiores, vel æquales, quia, si deindè proximiores, siuè æquales reperiantur, excusari possunt, ipsis non fuisse notos; quæ excusatio non cadit, cum posituè deponunt, ipsos scire, non esse alios proximiores, aut æquales. Differunt enim hæc duo, scire scilicet, non esse alios proximiores, vel æquales; & nescire alios proximiores, vel æquales, cum depositio primo modo facta, tanquam de positua scientia, possit subiacere periculo falsitatis; secus verò altera, tanquam negatiua, quæ excusationi subest. Et verè, vt quisque vera deponeret, primo modo esset deponendum; quoniam autem quandoque proximitas de-

- pendet à iure, quod ignorari poterit à testibus, & ab alijs circumstantijs, quæ notæ esse nequeunt; idcirco admitti posse, arbitror, primum deponendi modum sufficientem ad præambulum obtinendum, qui non sufficeret, si testes deponerent, ipsos nescire, an alij extent proximiores, quoniam hæc non haberetur positiua depositio super negatiua, ut patet. Hæc omnia essent à Iudicibus M.C.V. obseruanda, prout credo, à nonnullis obseruari, quæ si communiter obseruarentur, nõ utique tot inutilia ij expedirent præambula, ni dicam, perniciofa, & tertio præiudicialia.
- 13 Illud tamèn non omittendum, puto; nam, licet præambuli expeditio nullum præstet præiudicium non auditis; non tamèn inde deducitur, illud expediendū inordinatè, cum, ut considerati patet, varia damna, & incommoda ex possessione data hæredi percipiant ij, qui auditi non sunt, quibus utique non afficerentur, si essent auditi, prout fortè euenire poterat ex depositione testium, si fuisset facta modo superius descripto à Carauita, quæ sequitur est *Sanfelicius* hic ab omnibus comprobandus.

S V M M A R I V M.

- 1 Remissio vxoris an sit necessaria.
- 2 Vxor, non extantibus agnatis, nec cognatis, succedit viro.
- 3 Vxoris remissio non est necessaria, si ea concurrat cum ascendentibus, vel descendentibus vivi.
- 4 Affectio in vxore est præsumpta, sed in descendentibus est certa.
- 5 Proximitas considerata à Regia Pragm. in remissione facienda non officit vxori.
- 6 Ius remissionis mensurandum est ab affectione.
- 7 Vxor concurrens cum cæteris consanguineis, præter ascendentes, & descendentes, illis præfertur.
- 8 Remissio an competat communibus filijs, viro vxorem occidente.
- 9 Vxor, transiens ad secunda vota, an præferatur consanguineis defuncti in remissione facienda.
- 10 Sponsæ futura an competat ius accusandi, & remittendi.
- 11 Viro an competat ius remittendi iniuriam illatam vxori superstiti non mortuæ.

DILUCIDATIO DECIS. XXVI.

V Astam in hac decisione edocemur materiã paucis à nobis coarctandã, ne lectorum animos defatigemus citius, quàm alliciamus. Habemus hic ergo, licet anno 1605. fuerit iudicatum, non esse necessariam vxoris remissionem apud *Viscont.* ad dec. 382. *Vinc.*

de *Franch.* contrarium tamèn fuisse postmodum iudicatum.

Antequàm ad decisiones accedamus, sciendum est, duas opiniones esse circa vxoris remissionem. Prima, siquidem negat, illam requiri, & fundatur in eo, quia, licet de iure communi videatur necessaria remissio vxoris, cui competit accusatio de nece sui viri, ex ijs, quæ ait *Boer. decis.* 233. accidit hoc, quia de iure communi vxor, non existentibus agnatis, nec cognatis, succedit viro *l. r. ff. & C. unde vir.* At verò, cum in Regno coniuges non succedant, sed excludantur à Fisco per *constit. Regni, Dobana*, non necessaria erit vxoris remissio, quæ fundata est in successione à *Pragm.* 7. de *composit.*

Altera opinio affirmat, & fundatur in eo quia etiam in Regno locum habet successio vnde vir; sicque vxor excludit Fiscum, etiam attenta dispositione *Constit. Dobana*, ut optime *Andr. & Afl. in d. Constit. quæst.* 4. num. 9. Quam opinionem communem fatentur *Borrel. tract. de Reg. Cathol. præstant. cap.* 14. num. 19. & *seqq.* omnesque alij, quos refert, & sequitur *Paschal. de vir. patr. potest. cap.* 1. par. 2. num. 62. quicquid aliter fusi simè, & eruditè scripserit *Reg. Hieronym. de Philipp. Fiscal. dissert.* 22. qui tandem in dissertationis sequentis calce non negat, aduersam iudicandi consuetudinem esse receptam, licet, Fisco inaudito, adeoque Regiam Cameram noluisse ob tantam difficultatem ad quæstionis decisionem deuenire.

Recepta igitur secunda hac opinione, insurgit difficultas, de qua in præcitatis decisionibus, an scilicet sit necessaria vxoris remissio, existentibus agnatis, & cognatis.

Et ex relatis decisionibus duplicem inspicimus opinionem. Prima negans est, eo, quod Regia Pragm. præscindendo à iure communi, disponat, ut proximiores tantum ad succedendum debeant remittere; vnde, si agnati & cognati sunt proximiores vxore defuncti ad succedendum, ab illis tantum facienda remissio.

Altera affirmans, quia *Pragmatica* loquuta est de remissione facienda ab agnatis, & cognatis, nec loquuta est de omnibus, quibus competit ius remittendi, inter quos numeratur vxor; vnde, cum hæc dicatur una caro cum viro, excludet ceteros agnatos.

Quamnam ergo ex his dicemus veriores? Qui sequitur decisionem relata à *Viscont.* dicit veriores primam. Qui *Sanfelicius*, secundam. Qui denique veritatem, utramque. Nos, qui pro veritate scribimus, utramque concordabimus, & utramque dicemus veram, consulti *Capiblan. ad Pragm. 6. de Baron. cap.* 28. n. 5. tom. 2. Nam, aut vxor concurrat cum ascendentibus, vel descendentibus in pri-

mo

mo gradu consanguinitatis coniunctis, & præferuntur illi, exclusâ vxore, quia in vxore præsumptio est affectionis; at in ascendentibus, & descendentibus in primo gradu coniunctis est veritas, cum ij pars viscerum sint. *l. isti quidem ff. quod met. caus.* Vndè, cum veritas præferatur fictioni, præferentur isti, exclusâ defuncti vxore.

Antequàm ad alteram partem deueniam, teneor respondere ad tacitam consequentiâ. Ergo, dices, frustra *Pragmatica* expressit proximitatem in succedendo, tanquàm qualitatem essentialem ad remittendum.

Respondeo, qualitatem illam non esse frustratoriam respectu agnatorum, & cognatorum, cum prælatio inter illos admittenda sit eo ordine; at verò ordo hic non est obseruandus cum vxore, tanquàm diuersi ordinis cum agnatis, & cognatis. Sed ius remittendi mensurandum est ex affectione; adeòque non inde frustratoria reddetur *Pragmatica* dispositio, ut consideranti patet, quæ ordinem tantum considerauit in expressis, qui non fuerunt alij, quàm agnati, & cognati expressi ordine coniunctionis. Atqui vxor non postponenda in coniunctione agnatis, & cognatis in secundo gradu repositis, ut nunc dicemus.

Aut verò vxor concutrit cum cæteris viri consanguineis, & procul dubio ista præferetur, cum propriam iniuriam prosequi dicatur ratione affectionis, & coniunctionis, adeòque propriam etiam remittat. Huc variaz essent adducendæ eruditiones ad tantam coniunctionem comprobendam: nos consultò eas deferimus, cum satis sit, si adducamus *cap. gaudemus. §. quia vxor. de diuort.* Innumeri sunt scriptores, quisque eos suo modo percurrat. Igitur decisio relatâ à Sanfelicio ut inspicias, fuit fundata in coniunctione, quæ arctior erat, quàm illa cæterorû defuncti consanguineorum. Ex qua distinctione comprobanda etiam ex Doctoribus relatis per *Paschal. loc. cit. n. 11. & seqq.* omnes resolues casus; nam, si concurrat vxor cum matre defuncti, præferetur mater, ex *Capib. loc. cit.* Si cum filiis defuncti, hi etiam præferentur ex *Vinc. de Franch. dec. 382. Capib. n. 7. & Rouit. ad Pragm. 7. de compos. n. 20.* Si cum fratribus defuncti, præferetur illa, sicque cæteros resolues casus, qui obuiam fient. Alia vide apud *Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. dec. 382.* qui opinionem Visconti sequitur ductus à *Scialoya in praxi foriudic. cap. 24. n. 34.* qui adducit decisionem relatam à *Thoro in verbis querelandi in supplem. pag. 326.* referente, fuisse decisum in Collaterali Consilio, remissionem sororis sufficere, exclusâ vxore mortui. Sed decisiones relatæ à *Thoro* apud me, & ferè omnes, nullius pòderis sunt, cum ipse ignorarit semper Iudicantium mo-

tua, tanquàm merus aduocatus in decisionibus non interueniens, potissimum, cum rationes ab ipso adductæ nullius sunt ponderis, prout in casu nostro, ut videre est *loc. cit.* Vndè ex vi huius decisionis recedendum non est à regula superius tradita; ne tamèn contemnere videamus supremorum Tribunalium definitiones, dicimus, iustis quandoque ex causis solere Iudices non necessarias arbitrari vxorum remissiones; cum enim istæ irrationabili sæpè ira motæ ob virorum necem, quæ eas multis spoliare solatijs, innumeros extorquere soleant ab interfectioribus pecunias ad remissionem faciendam, quam iusto sanè pretio obtinent ij à cæteris agnatis, nil mirum, si Iudices, hæc ob oculos ponentes, decernant, necessariam non esse vxoris remissionem, quæ aliàs ex regulis superius positis necessaria esset. Quæ an vera sint, non est huius loci recensere. Legat, qui vult, processus originales, & præcipuè acta relatâ à *Thoro loco citato* cum nos modestiæ studio ad trutinam reuocare non censeamus decisionem illam anno 1640. emanatam, ne multa silentio citius prætereunda patefaciamus.

Stante igitur regula ista generali suprâ exposita sub hac declaratione, non est, quid mireretur *Dom. Consiliarius D. Carolus Petra ad Ritum M.C.V. 272. post n. 22. tom. 3.* scribens, si vera est opinio *Tartagl.* volentis ad vxorem, tanquàm principaliter offensam, pertinere remissionem, se nescire, quomodo tot contrariæ ortæ sint decisiones.

Et licet ipse studeat rationem etiam enervare *n. 25. & seqq.* inquiens, ad rem non facere, si dicatur, vxorem esse vnâ carnem, eandemque carnem, ac partem corporis sui viri, cum ex hoc non deducatur, esse principaliter offensam vxorem ob eius necem, quemadmodum vir ipse offensus dicitur principaliter; dum ex hoc sequeretur, pro quacunque alia iniuria suo viro illatâ posse vxorem exponere querelas, contra *textum in l. 2. ff. de iniurijs*; quæ sequela probatur, si quidem principaliter offensus, potest querelare; vndè, si vxor diceretur, tanquàm pars corporis viri, principaliter offensa, posset querelare, sicuti potest eius vir, dum utrique dicitur principaliter illata iniuria.

In contrarium tamèn veritas est. Et quidem, cum dicimus, vxorem esse vnâ carnem, partemque corporis viri, eamque ob viri necem esse principaliter offensam, hæc, & cætera huiusmodi intelligenda sunt, ut suprâ diximus, per iuris fictionem; lex enim fingit, vxorem esse talem, quæ verè talis non est; quis enim stultè assereret, esse realiter eandem viri carnem, & vxoris; & principaliter offensam vxorem in necem viri? certè nemo. cum

cum diuersa sit vxoris caro, & viri, diuersumque corpus; & verè principalitèr offensus vir, qui interfectus est.

Hinc est, vt, quotiès concurrunt veritas, & fictio, veritas fictioni ex nimis vulgatis iuribus præferatur, ob idquæ superius diximus, præferendos vxori ascendentes, descendentesque in primo gradu coniunctos defuncto, ex *Capibl. loc. cit.* nunc ergo ad casum, in quo versamur. Aut agitur de offensa facta viro, qui post offensam mortuus sit, adeoque agitur de illius nece; & tunc, cum duo sint principalitèr offensi, scilicèt ipsa, & vir, hac sub disparitate, vt ipsa per iuris fictionem, vir autè realitèr dicatur offensus; cumque non supersit, qui verè, & realitèr offensus est, fit locus iuris fictioni, adeoque ad vxorem spectabit, tanquam principalitèr per iuris fictionem offensam, ea facere, quæ aliàs faceret eius vir, si superesset. Aut agitur de iniuria facta viro, qui post illam receptam viuus superest, & ex dictis, non fit locus vxori, quia veritas fictioni præfertur. Hæc omnia plana sunt.

Nunc tandè ad l. 2. ff. de iniurijs, accedamus. Ibi hæc. *Quod si viro iniuria facta sit, vxor non agit, quia defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus, æquum est.* Et certè *Paulus* loquitur de ea iniuria, quæ obitum alterutrius non importat; aliàs ridicula redderetur ratio, quam tradit; sicque, cum adest principalitèr, non secus, ac verè, & realitèr offensus, quo casu veritas fictioni præponenda. Cur autè hæc ratio non militet in vxore offensa, quo casu vir aget, iam *Paulus* ipse declarauit ijs verbis, *quia defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus æquum est*, & ratio rationis est illa, quam tradidit *Papinianus* in l. in multis ff. de statu hominum, quia scilicèt in multis nostri iuris articulis deterius est conditio feminarum, quàm masculorum, vt ex infinitis propemodum Iurisconsultorum responsis deducit ibi *Gloss.* Igitur, ne maiorem demus articulo dotem, vt, qua opportunè discussimus, opportuniùs tandè reuertamur, inconcussa utique est ratio, & opinio *Tartariorum*que *Doctorum*; quam *Dominus D. Carolus Petra* ingeniosè reuocauit in dubium; adeoque ne discedas à regula superius tradita.

Non negauerim tamèn, vt in praxi sapiùs receptum vidi, assolere offendentes remissionem habere, tam ab vxore, quàm à cæteris proximioribus, vt articuli dubietatem deserviant. Cæterum, si esset ad decisionem deueniendum, stare scriptis.

Ad hanc decisionem multa spectant quæstiones, quæ breuissimè resoluemus.

3 Quæritur igitur primo, an, viro occidente vxorem, remissio competat communibus filiis; & affirmatiuè videtur prima facie res-

pondendum, dum vxori nullus existit istis proximior. Contrarium tamèn dicendum est, cum verè requiratur remissio proximiorum vxoris tantum; vt voluere omnes ij, quos adducit, & sequitur *Scialoya in praxi forindicat. cap. 24. num. 49.* Nam filij non minùs proximiores sunt matri, quàm patri, quicquid sit, si aliqui reperiantur casus, in quibus sola sufficiat communium filiorum remissio, quos enumerat *Mastrill. de indult. cap. 24. num. 80.* de quibus fortè alibi, cum cæsim examinandis sint.

9 Quæritur secundo, an præferatur vxor transiens ad secunda vota consanguineis defuncti. Et super hac re consulendus inter cæteros *Paschal. loc. cit. num. 14. & seqq.* qui auctoritate *Alphonfi Perez de Lara in tract. de annuvers. & cappell. lib. 1. cap. 13. num. 5.* mulierem per transitum ad secunda vota amittere ius remittendi, non solum, existentibus filiis, scripsit, sed etiàm, concurrentem cum alijs consanguineis ex *Auth. de nuptijs §. non tamen: coll. 3.* licèt, si pro remissione aliquid acceperit, non teneatur deindè ad secunda vota transiens illud seruare consanguineis, cum illud proprio iure, re integra, scilicèt antè transitum ad secunda vota acquisierit.

10 Quæritur tertio, vtrum sponsæ de futuro competat ius accusandi, & consequenter remittendi. De qua re consule *Triuisan. decis. crimin. 15. Viscont. ad dec. 382. Vinc. de Franch. & Foller. ad constit. Regni statuimus nu. 88. cum seqq.* Communis verò opinio est negatiua, cum nullum adsit sponsæ interesse, nullaque antecedens coniunctio.

11 Quæritur vltimò, an viro competat ius remittendi iniuriam illatam vxori superstiti, non mortuo. Et negatiuè respondeo ex *Ricci. par. 3. dec. 18.* limitationes verò vide apud *Scialoyam loc. cit. num. 47.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ius remissionis an competat iure sanguinis, autè hereditario.
- 2 Hereditas delata ea dicitur, quam quis potest aduendo consequi.
- 3 Ius remittendi competit proximiori, licèt alijs in gradu remotiori institutus sit.
- 4 Filius institutus hæres à testatore interfecto, obtinens aliquod pretium pro remissione faciendâ, non tenetur illud dare creditoribus paternis.
- 5 Femina, qua in Regno succedere nequeunt, stantibus masculis, non habent ius remittendi.
- 6 Femina non dotata, & succedentes cum masculis, habent ius remissionis.
- 7 Hereditas dicitur delata, non tantum propter personam in gradu successibili, sed etiam propter

pter omnes alias qualitates illam habilem reddentes ad succedendum.

- 9 Illegitimi, & naturales non habent ius remittendi.
- 9 Filius repudiens hereditatem paternam habet ius remittendi.
- 10 Hereditas nequit dici repudiata, ni prius delata fuerit.
- 11 Hereditas non potest dici delata feminis in nostro Regno exclusis à successione parentum.
- 12 Exhereditati habent ius remittendi.
- 13 Mater, quoties est habilis ad succedendum filio, habet ius remittendi.
- 14 Soror, quæ renunciauit successioni fraterne, attentò iure Regni, habet ius remittendi; secus de iure consuetudinario Cinitatis Neapolis.
- 15 Soror non succedit fratri de iure consuetudinario, si dotata sit.
- 16 Pax, non autem expressa remissio, requiritur inter nobiles.
- 17 Remissio facta pacto, ne inquisitus ad partis offensæ patriam accedat, an valeat.
- 18 Extraneus institutus hæres non habet ius remittendi, si proximiores ab intestato nolint prosequi vindictam.
- 19 Hæres extranei instituti, non extantibus coniunctis, vel illis tacentibus, admittendi sunt de aequitate ad vindictam defuncti prosequendam.
- 20 Ius remittendi competit ijs, quibus competit ius querelandi.
- 21 Vindictam prosequentes debent esse prompti ad remittendum.
- 22 Vindicta Deo relinquenda.
- 23 Deus sanguinem servorum suorum ulciscitur.
- 24 Vindicta est infirmi animi.
- 25 Athenienses hanc tumulo figentes ultionem denunciabant interfectoribus.
- 26 Deus tarditatem supplicij granitate compensat.

DILUCIDATIO DECIS. XXVII.

Dilucidatur in hac decisione *Pragm. 7. de composition.* discussio articulo, an ius vindictæ, & remissionis competat iure sanguinis, an autem iure hereditario; & concluditur, competere utroque iure; quare requiretur qualitas sanguinis, & hereditaria.

Post *Sanfel. Franc. Maria Pratus in addit. ad Paschal. de vir. patr. potest. part. 2. t. 1.* omnia, quæ dixere DD. reassumens, de articulo à tot Doctoribus discussio noluit disputare, summa certè ductus prudentia; turpe enim est, paginas aliorum dictis repleri. Ego igitur idem sentiam, lectorè mittendo ad DD. per ipsū citatos, & *Scial. in prax. forind. c. 24.*

Quoniam verò tota difficultas oritur, attempta præfata *Pragm. 7. de compos.* quæ duplicem videtur qualitatem requirere, ideò brevissimè videbimus, quonam modo sit sumenda qualitas hæc hereditaria; quare dilucidatæ decisiones, quæ inde emanarunt, contrariæ non apparebunt, variæque dubitationes una sub regula ab omnibus receptæ resoluuntur, nec illas lectores fastidient. *Pragmatica* igitur hæc inter cætera propagat. *La volontà nostra è, che s'ottengano le remissioni predette da tutti li parenti di detti uccisi più prossimi, e più congiunti, alli quali si riferisce la successione del morto.*

Vndè requirit coniunctionem sanguinis, & delationem hereditatis, per ea verba, *alli quali si riferisce la successione del morto*, & nihil aliud.

Hereditas verò delata illa dicitur, quam quis potest adeundo consequi *l. delata l. 1. de verb. signif.* sicque qualitas successionis, quam Regia Sanctio requirit, in potentia tantum debet esse, adeoque in actu primo, non in actu secundo, ut philosophicè loquar; alioquin illa non loquuta esset per delationem, sed per aditionem, quæ delationem subsequitur. Hoc apud omnes certum est, & sequutum fuit *S. Cæsto Vinc. de Franch. dec. 611.* & consonant dicta *Rouiti* in puncto super *Pragm. 7. de compos. in ultima compilatione num. 64. & seqq.* & sequitur *Dominus D. Carolus Petrus post hæc scripta visus, in Ritu 272. post. num. 14. tom. 3.*

Ex hac igitur regula generali omnes casus resoluuntur de iure nostri Regni. Vndè primò, instituto per defunctum à quo extraneo hærede, ius remittendi nihilominus competit proximiori, licet non sit hæres institutus, quia quoad se dicitur hereditas delata, dum poterat succedere, hocque iam reperimus decisum apud *Vinc. de Franch. dec. 611.*

Secundò, quamvis filius sit institutus hæres à testatore interfecto, si pro remissione facienda pretium aliquod accipiat, non tenetur pretium dare creditoribus paternis, licet teneatur alia bona, quia illud pretium accipit, non tanquam hæres actualis, sed tanquam hæres in potentia, idest tanquam potens esse hæres ratione sanguinis; sicque decisum iunctis aulis per *S. C. refert Rouit. ad. d. Pragm. 7. de compos.* discussio vberimè articulo à *num. 18. ad finem.*

Tertiò, feminæ in Regno, quæ, stantibus masculis, nequeunt succedere, non habent ius remittendi, quia illis non defertur hereditas, sicque decisum legimus apud *Reg. Tapiam de iure Regni lib. 4. sub tit. de Transact. de Ponte de potestate Proreg. tit. de provision. solut. §. 4. num. 17. & seq.* quorum meminimus.

minit *Reg. Rouit. ubi supra num. 80.* inquit, re vera S. C. non fuisse motum hac ratione, per nos adducta, sed ratione publicæ utilitatis, nam sciebant omnes, renuere mulierem remittere iura viri. Et licet *Dominus Petrus loc. cit. num. 15.* non videatur hanc sequi opinionem, eo quod de iure admittatur, adeoque respectu fœminæ dicatur etiam delata successio; ipse tamen postea nimis oculatè aduertit, stante iure Regni fœminas arcente à successione, masculis extantibus, non posse dici respectu earum delatam hæreditatem.

- Non negauerim tamen, si ex dotata non sint, quia cum masculis succedunt, spectare etiam ad illas remissionem, siquidem ijs successio defertur, ac proinde potest dici hæreditas delata, quæ, licet dici sic nequeat, cum dotata sunt; poterit tamen verè appellari delata, deficiente dotatione, super qua fundatur exclusio. Vnde corrigenda est
- 7 imaginatio, cum delatio hæreditatis non specificetur tantum à persona in gradu successibili, sed etiam ab omnibus alijs qualitatibus, quæ illam habilem reddunt ad succedendum. Igitur, quia fœmina dotata de Paragio inhabilis redditur ad succedendum vigore statuti, non poterit respectu illius dici hæreditas delata, quamvis sit in gradu equali cum masculo; è contra verò, quia fœmina non dotata est habilis ad succedendum, dicitur respectu illius delata hæreditas, ac proinde admittetur cum masculo ad remissionem.

- 8 Quarto, illegitimi, & naturales, quibus non defertur hæreditas defuncti, non habent ius remittendi; & licet contrarium dicendum sit, attento iure communi, ut optimè *Paschal. d. cap. 2. num. 21. & seqq. ubi Consil. Prætoris doctissime, & Reg. Rouit. dec. 25.* nostra tamen conclusio tenenda est de iure Regni, ut aduertit *Dom. Alimar. ad d. dec. f. Reg. Rouiti.*

- 9 Quinto, filius repudiens hæreditatem, siue exhæredatus, habet ius remittendi, & concurrat cū alijs filijs non exhæredatis, neq; repudiantibus hæreditatem, ad remissionem.

Quoad repudiantes certum est, hæreditatem non posse dici repudiatam; ni prius fuerit delata *l. is, qui 13. §. si quis dubitet ff. de acqu. heredit.* Igitur, si repudianti dicitur delata hæreditas, competit ius remittendi.

- Nec dicas, hinc sequi, fœminas reanunciantes adhuc habere ius remissionis, ex his quæ ponimus; nam respondebo, extantibus
- 10 masculis, non dici hæreditatem delatam fœminis, cum sint exclusæ à statuto; sicque non vi renunciationis excluduntur, sed vi statuti; quamvis enim non renuncient successioni paternæ, adhuc ab eius hæreditate excluduntur, dummodo dotentur de paragio, vigore *constit. in aliquibus*, quare ijs dici

nequit delata vniuersa defuncti hæreditas; quicquid sit, si renunciatio requiratur respectu aliarum successioneum non comprehensarum *in d. constit. de qua re infra.*

- 12 Quoad exhæredatos itidem certum est, nam, licet aliquis instituat extraneum, nō ex hoc eius fratri non instituto non competet ius remissionis: ergo à pari, licet filius sit exhæredatus, non proinde non debet ius remissionis habere; illi enim dicitur delata hæreditas quoad se, licet adire prohibeatur, stante exhæredatione. Hanc nostram conclusionem alijs terminis parum fortè diuersis tenet *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. §. 4. num. 21. & seqq.*

- 13 Sexto, mater, quoties est habilis ad succedendum filio, habebit ius remittendi, quia semper illi dicitur delata hæreditas; de qua re vide, quæ scripsit *Paschal. loc. cit. num. 59. & seqq.* qui successione casus enumerat.

- 14 Septimo, soror, quæ renunciauit successioni fraternæ, attento iure Regni nostri, habet ius remittendi. Quod probatur eo medio, quo probauimus, filium repudiantem hæreditatem paternam habere idem ius, cum soror à *constit. in aliquibus*, non sit exclusæ à successione fratris, dum illa loquitur de successione descendentium. Dixi, attento iure Regni nostri, cum fortè, attento iure consuetudinario nostræ Ciuitatis, aliter respondendum sit; siquidem, ut obseruauit in pun-

- 15 cto *Reg. de Marin. lib. 1. resolut. quotidian. cap. 2. num. 15.* secundum consuetudinem, sed si morienti, fratri non succedit soror, dummodo ea fuerit dotata; quoniam verò quandoque soror succedit, quandoque verò non succedit, ex vi renunciationis tantum, id circò non est locus hic de huiusmodi successione agendi, de quibus dicemus, cum sermo incidet, ubi etiam videbimus, quando renunciatio dicenda sit translatiua, & quando extinctiua, ad dilucidationem iuris consuetudinarii.

Ex paucis his ergo casibus ceteri omnes resoluentur. Vide alia super materia apud citatos, nec non *Reg. de Marin. resolut. quotidian. cap. 2. num. 17. ubi Dom. Rodoe. Ricc. in addit. ad dec. 611. Vinc. de Franch. Theodor. alleg. 9. Merlin. centur. 1. cap. 16.* aliosque apud eosdem.

- 16 Verum ad questionis ornatum collige, primò, inter nobiles non requiri expressam remissionem, sed pacem, ex *Reg. de Ponte d. §. 4. num. 37.* quæ quomodo agenda sit, alibi fortè agemus.

- 17 Collige secundò, si remissio fiat pacto, ne accedat inquisitus ad partis offensæ patriæ, valere remissionem, & conditionem non reijci, ut ex multis probat, varia nectens, *Sciato-ya in d. cap. 24. num. 61. & seqq.*

Quæ

Quæ opinio procùl dubio militare non debet, cum facta est obligatio de non accedendo in perpetuum secundum illum, & ut plenissimè fundat *Ronit. ad d. Pragm. 7. de composit. per totum num. 17.* sic, inquiring, iudicatum fuisse. Quam sententiam protequutus est *Laganar. ibi*, quem vide.

18 Collige tertio, extraneo hæredi ex testamento non competere ius remittendi, si proximiores ab intestato non prosequantur vindictam, nec in iudicio compareant; nam, cum in extraneo nulla consideranda sit coniunctio sanguinis, non habet locum *Regia Pragm.* quare ex his non adhærendum puto *Regenti de Marin. lib. 1. resol. quotid. d. cap. 2. num. 12. & 13.* quem declarat *Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. decis. 611. num. 7. vers. sano modo.* inquiring, eius dicta intelligenda esse, quando venientes ab intestato negligerent accusare, quia tunc hæredes ex testamento, & extranei admitterentur. Hæc autem declaratio de iure, meo iudicio, non subsistit, dum extraneos defuncto nullo prorsus modo coniunctos habere ius remittendi, nullibi reperire potui, potissimum, cum, remissionem iure sanguinis competere, certum sit.

19 Nihilominus tamèn, ni rigore iuris attento, saltèm ex æquitate excludendi non sunt extranei hæredes instituti à iure remittendi, tacentibus coniunctis, vel illis non extantibus; indecens enim profectò est, testatorem, qui bona extraneo largitus est, nullum habere, qui eius vindictam prosequatur, & hæredi ius remittendi denegari, quem testator nullum alium, præter illum, amabiliorem hæredis titulo demonstravit.

20 Collige quartò, attentà *Pragm. 7. de compositione*: nullam distinctionem faciendam inter ius vindictæ, & remissionis, cum ad intuitum conuertantur; adeoque dici valeat, illos habere ius remittendi, qui ius habent vlciscendi, & è contra, eos habere ius vlciscendi, qui ius remittendi habent: quod non placet *Domino D. Carolo Petra loco superius citato post num. 1660* quia nullam habemus in Regno Sanctionem, quæ ius vindictæ regulari velit à iure remittendi, sed tantum disponentem, ut ius remittendi regulatur à iure querelandi. Huic autem distinctioni, licet plausible, & ingeniosæ, quamvis velim, non possum certè acquiescere; nec credo, id unquam vllum sensisse scriptorem, cum verè contrariam ratio ipsa demonstraret; etenim, cum certum sit secundum omnium Doctorum sensum, ius querelandi competere, attentà lege communi, iure sanguinis, ut videre est apud *Paschal. loc. cit. num. 5. & seqq. ibique Præsum.* aliosque passim, nec, tali lege inspecta, aliud requiri, præter hæreditatis delationem, ut consideravit *Vinc. de*

Franchis in d. decis. 611. id etià dicendum erit in remissione postmodum faciendâ, quia aliàs remittere non deberent omnes, qui querelassent. Hoc nullam patitur difficultatem; & consequenter petenti, quinam debeant remittere, duplici modo respondere possumus; primò scilicet, eos debere remittere, qui proximiores sunt sanguine, & ad quos defertur successio. Altero, eos debere remittere, qui poterunt querelare; & hæc duo responsa idem sonant secundum implicitum.

Nunc è contra petenti, quinam valeant querelare, etià duplici modo benè respondemus, primò scilicet, eos posse querelare, qui sunt proximiores sanguine, & ad quos successio defertur; altero, eos posse querelare, qui debent remittere; adeoque hæc duo idem etià sonabunt.

Hæc omnia, quæ militant secundum ius commune, militant etià, attento iure Regni, scilicet, *Pragm. 7. de compositione.* quæ, ut supra diximus, requirit tantum coniunctionem sanguinis, & hæreditatis delationem; unde nullam admittit diuersitatem inter ius querelandi, & remittendi, dum ait. *Non debbiano venire à compositione, se prima non precedono le remissioni di tutti quelli, alli quali di giustitia compete ragione di querelare &c.*

Quod etià *Pragm. 5. sub eodem titulo* explicarat ijs verbis. *Ne altri si habbiano da ammettere à compositione alcuna senza tutte le remissioni di quelli, che possono querelare.* Nec eo quòd Regia Sanctio non aiat. *Nè possano querelare, se non quelli, che debbono fare le remissioni*, dicendum est, non valere hunc discurrendi modum, dum *Pragmatica* loquuta est de remissione faciendâ; non de querelarum expositione; adeoque loqui debebat de ijs, qui poterant, & debebant remittere, non de ijs, qui poterant querelare. Ceterum non dubitavit, quin ij potuissent querelare, quibus ius remittendi competebar, ut euidentèr suademur ijs verbis apposis in calce dictæ *Pragm. 7.* *Non solo ci riferirete la causa, della quale s'inquire il colpito, ma anco delli nomi, e cognomi di quelli, che haueranno fatta parte in giuditio, e querelato, se (notate) di tutti in detto primo, e più prossimo grado congiunti haueranno remissione.*

Hanc *Reg. de Ponte loc. cit.* omnesque Doctores, vno ore eodem modo discurrunt de iure querelandi, & remittendi, non ex usu comprobante, sed ratione sic suadente; nam, si lex iubet, ut ijs. competat ius remittendi, quibus competit ius querelandi, & in illis requirit coniunctionem sanguinis & delationem hæreditatis, euidentèr sequitur, illâ

comprehensivè , & specificè etià dispone-
re, ut ijs competat ius querelandi , quibus
ius remittendi datum est , licèt expressis
verbis, quæ aliàs ad nihil deseruirent, illa
non utatur .

Collige quintò, licèt prohibitum non sit
vindictam prosequi coràm legitimo magi-
stratu, tamèn illam prosequentes debere
prompto animo offensam remittere , Deo
vltionem relinquentes , iuxta illud *Habr.*
21 *mibi vindictam , & ergo retribuam .* ille
enim, *Deut.* 32. *sanguinem servorum suorum*
23 *ulciscetur .* Caterum ex *Iuven.* sat 3.

Minuti

Semper, & infirmi est animi, exiguique vo-
24 *luptas*

Vltio continua, sic collige, quod vindicta

Nemo magis gaudet , quàm famina .

25 Hucque reuocandum, quod ait *Suidas* ,
moris scilicèt fuisse Athenis, ut cognati eo-
rum , qui violenta perierunt morte , in effe-
rendo funere , hastam adhiberent, aut in tu-
mulo defigerent, eaque ratione interfecto-
ribus vltionem denunciarent . Vtinam ex
huiusmodi more imbueremur, hastam tu-
mulo figendo , parentare vltioni; sic namq;
vltionem denunciarem interfectioribus,
dum, ea cum cadauere tumulata, veniet
tandèm tempus, quo reuiuifcet coràm sum-
26 morerum omnium Vindice, qui ex *Val.*
Max. lib. 1. cap. 1. lento gradu ad vindictam
procedit, tarditatemque supplicij graui-
tate compensat .

S V M M A R I V M.

- 1 Tortura potest inferri pro delictis occultis,
non confitito corpore occisi .
- 2 Delictum in genere requiritur in omnibus
criminibus, sine quo non potest ad torturam
deueniri .
- 3 Delictum in genere requiritur etià in cri-
minibus occultis .
- 4 Delictum in genere etià constat , quamvis
corpus occisi non reperiatur .
- 5 Delictum in genere quot modis dicatur con-
stare .
- 6 Delictum in genere in criminibus occultis
quale erit .
- 7 Confessio homicidij incerti an sufficiat ad tor-
turam inferendam .
- 8 Fama publica, & confessio inquisiti pro deli-
cto in genere, periculosa sunt .
- 9 Fama publica an sit sufficiens ad torturam in-
ferendam .
- 10 Confessio facta à Reo in tortura ex sola fama
publica an illi noceat .
- 11 Fama quomodo probetur .
- 12 Fama non semper verificatur, & quocumque
sit .

13 Delictum in genere quomodo possit constare
in occultis per famam .

14 Crimina punienda sunt , licèt eueniant casu
nonnulla absurda, quæ, tanquàm consequen-
tia per accidens, non considerantur, nec con-
siderari debent , quod latè ostenditur .

15 Corpus occisi quandoque reperiri non potest ;
quare alio modo constare poterit delictum in
genere .

16 Occisor verus , si post mortem falsò inquisiti
reperiatur, an plectendus sit .

17 Delinquens liberandus non est per alterius
punitorem .

18 Occisore vero reperto, & mortuo falsò inqui-
sito, potest in causa procedi eodem modo, quo
procederetur, si falsò inquisitus mortuus nò
esset .

19 Delictum in genere requiritur etià contrà
Forasditos .

20 Bona confiscata reddenda sunt falsò inquisito,
vel eius heredibus .

21 Interesse , quod passa est falsò inquisiti fami-
lia, soluendum non est à Iudice, qui ritè pro-
cessit, & quare .

22 Iniusta quandoque fiunt, quæ nemo potest re-
prehendere , & quomodo id intelligendum .

23 Pena à falso inquisitis soluitur quandoque ,
Deo Vindice, in penam aliorum criminum .

24 Crimina celari possunt hominibus , non Deo,
qui ea occultè punit , quia occultè commissa
sunt .

25 Infortunia sæpè periclitamur ob commissæ
crimina , quæ alijs nota non sunt , quare ij
falsò iudicant .

DILVCIDATIO DECIS. XXVIII.

Hic edocemur, posse procedi ad inqui-
sitionem, & torturam, non confitito
corpore occisi, cum agitur de criminibus
occultis; sicque sæpè numero obseruatum .
Verùm decisio hæc est benè examinanda,
dum habemus commune proclama, in om-
nibus scilicèt delictis requiri delictum in
genere, aliàs non posse ad torturam procedi
ex infinitis DD. quos recenset, & sequitur
Scialoya in praxi torq. reos cap. 3. num. 16. &
seqq. Et in homicidio delictum in genere est
corpus occisi, pulcherrimam dant rationem
Guazzin defens. 4. cap. 3. num. 13. & Danza de
pugna DD. tom. 2. tit. de corpore delicti cap. 2.
num. 17. quia scilicèt reperiri poterunt viui
post illatam torturam, qui antea mortui
prædicabantur, prout, sic repertos fuisse,
asserunt; vnde in ijsdem etià casibus, in
quibus ex abrupto proceditur, requiri deli-
ctum in genere, edocuit *Calu. de Brachio Re-*
gio par. 1. num. 88.

Hinc voluere DD. ut neque ad torturam
testium deueniri possit, ni prius habeatur de-
lictum

lictum in genere, ut videre est apud *Foller. rubr. capiat informationem: num. 24. & 38. Farinac. praxi. crimin. tit. de opposit. contra examen testium: quest. 79. num. 70. Guazzin. def. 19. cap. 1. num. 1. aliosque.*

- 2 Aduertamus igitur oportet, in quibuscunque criminibus, siue occultis, siue patentibus, requiri delictum in genere; non semper autem corpus delicti, quæ duo, meo iudicio, valde differunt. Valet enim dici, est corpus delicti, ergo est delictum in genere; non autem, est delictum in genere, ergo est corpus delicti, cum delictum in genere magis late pateat, quam corpus delicti, & ratio est, quia delictum in genere plurimis modis constare potest, scilicet per euidenciam rei, per testes de visu, & per famam publicam, quando veritas aliter haberi nequit, ut ex *Sim. de Petris conf. 50. num. 4. Cal. de Brach. Reg. par. 3. num. 10. concludit Baldaxar de Angelis ad Foller. tit. capiat informat. num. 20.*
- 6 Igitur habemus, in delictis occultis, in quibus veritas aliunde haberi nequit, sat esse pro delicto in genere publicam famam; unde non requiri, dicimus, corpus occisi. Quod adeo verum est, ut *Reg. Salernitan. decis. 29. relatus à de Angel. loc. cit. voluerit, sufficere*
- 7 etiam confessionem, qua quis confitetur, se occidisse hominem incertum. De qua re valde dubito, cum alias habeamus, confessionem non inferre Reo præiudicium, non confito delicto in genere, ex *Guazz. defens. 4. cap. 3. per totum: licet, concurrente confessione cum alijs adminiculis, posse etiam deueniri ad condemnationem, velint Bossius tit. de delicto num. 15. alijque relati à Scialoya in praxi forind. cap. 4. num. 1. pro limitatione eorum, quæ scripserunt Regens Salernitan. alijque apud eundem Scialoyam loc. cit.*

8 Et verè fama publica, & confessio inquisiti periculose sunt quo ad delictum in genere pro tortura inferenda; unde in his prolixiorum esse non me tædet.

- 9 Quoad famam, non sufficere illam ad inferendam torturam, habemus, post alios, apud *Reuerter. decis. 365. ibique Reg. de Marin: multos adducentem Doctores, & præcipue Farinac. in praxi tom. 1. partis prima quest. 47. num. 4. de indit. & tort. qui num. 10. ait, si quis ex sola fama fuerit à Iudice*
- 10 tortus, & fassus sit delictum in tortura, post eamque debito tempore confessionem ratificauerit, illi huiusmodi confessionem non nocere, quamuis ratificatam; & huius conclusionis laudat auctores *Hippol. de Mars. sing. 97. & Menoch. de præsumpt. lib. 1. quest. 89. n. 28. in fine; deinde verò num. 27. & 28. ead. quest. 47. aliter dicendum concludit, quando fama esset vehemens.*

Ux autem breuissime veritatem videamus,

supponendum est, in duplici capite posse periculum famæ consistere; scilicet in probatione, & verificatione.

- 11 Quoad probationem multa dixit *Inli. Clar. in 5. fin. quest. 6. Et Farinac. loc. superius citato: d. num. 207. septem ponit requisita cum ampliationibus, & limitationibus ad famam publicam bene probandam, quæ, ut ampliationes, limitationesque deferamus, sunt, quod testes super illa deponentes sint saltem duo, quod sint optimæ famæ, & fidei, quod reddant rationem eorum dicti, exprimentes causas, inditia, & coniecturas, ex quibus orta sit fama, quod sciant, quid sit fama; alias ignorantes eius definitionem, non probent, quod specificè deponant super articulis illis, in quibus fama est articulata, quod nominent auctores, à quibus orta est fama, quod dicant, se rem illam audiuisse à maiori parte populi.*

Hinc non immeritò *Grammat. conf. 42. num. 8. affirmavit, nunquam se vidisse processum, in quo fama publica legitime esset probata. Et Caball. resol. crim. cent. 2. casu 200. num. 131. in casu, de quo ibi, concludit, non intelligi famam legitime probatam secundum relata à Claro loc. cit. quare Reg. de Marin. ad d. decis. Reuerterij scripsit, satis difficilem reputari à Doctoribus famæ probationem.*

- 12 Quoad verificationem recurrendum ad *Mascardum de probation: tom. 2. concl. 748. per totam, tria famæ genera distinguentem. Primum, inquit, esse (loquens de fama super aliquo facto particulari, quod cadit in nostrum sermonem) cum insurgit vox populi, & rumor in populo, prout suis temporibus orta fuerat fama de obitu Imperatoris Turcarum, quæ postea falsa reperta fuit: De quo genere loquitur cap. 8. sius Episcopus: de election: Hancque famam, in nulla esse consideratione, arbitratur. Secundum genus, cum insurgit vox arte, & malitia alicuius ob proprium commodum, prout etiam ijs temporibus euenisse refert, & loquitur textus in l. omnibus C. de testibus & l. nullus ff. eod. cū ceteris iuribus Pontificijs concordantibus, ut ibi. Hancque nec attendendam, vult Mascardus. Tertium denique genus, cum traxit famam originem à personis fide dignis, grauib, iuridicis, & de quorum commodo non agitur, & appareat, à qua ratione, & causa ortum habuerit. De qua text. in cap. licet ex causa: de testibus, cum concord: Hancque Mascardus ne sufficientem, quidem existimat ad plenam probationem, ni alijs probationibus coadiuuatam. Quod si recurramus ad *Petrum Caball. loc. cit. n. 136. & seqq. neque alijs associatam probationibus plenam probationem facere dicemus, cum ipse velit, regulam**

Iam illam, quæ singula non profunt, collecta iuuant, militare tantum in causis ciuilibus, non autem in criminalibus, ex *Mars. conf. 20. num. 48.* estque secundum illum communis opinio.

Quare, ut videtis ex his, cum periculum famæ consistat in probatione, & verificatione, non videtur delictum in genere posse probari per famam, per quam consequenter nec poterit ad torturam deueniri, & multo minus, ut ad alterum punctum descendamus, per confessionem factam, quæ semper fit tormentorum metu; neminem enim tam stultum assererem, ut sponte confiteri vellet sua crimina Iudici, ni, ut torturam effugeret, vel aliam vexationem, cuius fugam sola confessione suassent scribæ Fiscales, Rei inertiam insipientes, ut pluries accidisse nemo ignorat, cum sæpius reus confiteatur, se aliquem occidisse, qui viuat; de qua confessione *Menoch. de arbitrar. casu 260. num. 8.*

Concludendum ergo videtur prima facie, nec per famam, nec per confessionem probari delictum in genere in ordine ad torturam. Hinc de *Angelis ad Foller. in d. tit. capiat informationem*, post quam *num. 20.* dixerat, in delictis occultis probari delictum in genere per famam, subdit *num. 22.* famam super corpore delicti sufficere ad inquirendum, non autem ad inferendam torturam.

- 13 Ut, quoad possumus, absque seueritatis nota, arceamus crimina, dicimus, posse in occultis procedi ad torturam, constituto delicto in genere per famam publicam, quæ, licet sola non sufficiat ad torturam inferendam; sufficiens nihilominus erit pro delicto in genere, quæ duo inter se differunt; nam, non eo ipso, quod constet delictum in genere, poterit deueniri ad torturam; sicque in occultis arbitror, sufficere solam famam publicam probatam, non per duos testes, sed per septem, cum hic numerus dicatur magnus, ex *Abb. conf. 72. num. 5.* alijsque, & est conclusio admissa à *Mascard. d. tom. 2. conc. 748. nu. 21.* Sic ergo probata fama publica, dicetur constare delictum in genere, adeoque, concurrentibus deinde indiis ad torturam, poterit ad illam deueniri, nec valebit excipi, non esse probatum delictum in genere. Hæcque assertio videtur esse secundam sententiam *Cyni in l. fin. C. de quaest. & aliorum*, quos adducit *Mars. conf. 72. num. 15.* nec non secundum decisa hic apud *Reg. Sanfelicium.*

Neque vrgeas, ex his non elidi periculum famæ, tam in probatione, quam in verificatione, cum bene possint stare huiusmodi pericula, etiam probata fama per septem testes.

Nam respondeo, si ponemus pericula ob oculos, vix posse puniri crimina, dum nunquam esset fides adhibenda testibus deponentibus de visu, & interfectores comburentes cadauera tuti redderentur ob delictum in genere occultationem.

Præterea, reperto corpore occisi, adeoque constituto delicto in genere, & existentibus indiis ad torturam, torto deinde reo, & confesso, nec procedi posset ad condemnationem, quia forte reus confessus fuerit delictum vi tormentorum; quinimo, sic damnato reo, & laqueo tandem suspenso, dari posset casus, quo deinde reus interfectus reperiretur; non inde tamen dicendum esset, temere processisse Iudicem ad illum condemnandum. Non igitur, ut somniata hæc mala effugiantur, delicta debent impunita remanere; sat enim est, si ea diligentia adhibeatur, quam prudentia expostulat, quam iura requirunt, posthabitis consequentibus, quæ præter intentionem iudicantium eueniunt.

- 14 Non ignoro, in promptu obijci, non constituto quandoque per rei euentiam delicto in genere, licet aliunde per famam, concurrentibus vero alijs ad torturam indiis, tortum deinde reum, & confesum, fuisse ultimo supplicio punitum, & tandem repertum innocentem, prout euenit casus temporibus *Regentis de Marinis*; qui nonnullos nautas laqueo suspendendos decreuit propè *Pauli lypi* ora; eo, quod confessi iam fuerant, ab ipsis mulierem quandam in navi vectam, ut ab alio necaretur, prout iam fatebantur interfectam, quibus suspensis, mulier illa fuit reperta viuens, & adhuc viuit, nomenque silentio tradimus modestiæ studio. Quare præfatus Regens nimis à voto, in quod iurasset, cruciabatur. Hoc, inquam, cæteraque similia, non ignoro, quæ, etiam, constituto per rei euentiam delicto in genere, euenire possent; siquidem, constituto corpore occisi, adhuc aliquis tortus tanquam Reus, posset confiteri, se patrasse homicidium illud, quod verè non patrauit; hocque in nautis illis consideremus; nam, si casu mulier ea ab alijs fuisset interfecta latronibus, quare repertum fuisset cadaver, iam ipsi nautæ, qui eam tulerant, facti essent tormentorum vi, quod iam confessi fuerant. Quid ergo hoc casu diceremus? An culpam tribueremus delicto in genere? Non utique. Igitur, cum bene antecedentia procedunt, de consequentibus parum curandum est.

Et miror sanè, tantam dotemtribuendam casui fortuito, nullamque cæteris, qui appensatè eueniunt. Loquar clariùs. Quos impunè à Iudicum rapinis, & inertia absoluntur, qui essent dammandi? & benè dam-

nati

nati censentur, nec proinde ullus clamor, & è contrà, quia unus, aut alter innocentèr damnatus est absque Iudicis culpa, statim culpa tribuitur Iurium dispositionibus, vel vsui malè recepto, ac proinde regulas coartamus, parùm curantes, infinita incurrere absurda, vt vnum vitemus non actuale, sed possibile. Quot Rei tormentis cruciati scelerà, quæ verè commiserunt, non patefaciunt; & quia Fiscus testibus caret, absoluntur, nec iura reprehendimus, quæ modum non inuenerint illos dampnandi; & tamen, si quis crimen, quod non commiserit, fateatur, statim nullam dicimus confessionem, delictum in genere sustinemus non constitutum, & pericula vndique somniamus. Quot tandem, vt Superioribus placeant, reos dimittunt, qui laqueo essent arctiori suspendendi; nec vlla exponitur querela (quod Principum præcipitium est, vt clarissimè demonstramus in secunda parte contra Macchiauellum non ampliùs fortè Typis demandanda ex amicorum iussu id iustis ex causis optantium) cum verò innocens casu damnatur, à communi discedimus praxi, & vt periculum vitemus, maiora permittimus. Sed calamum opportunè retrahamus. Igitur quoad rem nostram ex his arguimus, non requiri semper pro delicto in genere corpus occisi, licèt requiratur delictum in genere.

15 Et verè quandoque difficile est reperiri corpus occisi, prout nobis exemplum dat *Cassan. in consuet. Burgund.* de eo, qui confessus fuit, se suum Dominum occidisse, & proiecisse in lacum. Sic etià, si quis occisum vssisset, siuè in locum impracticabile proiecisset, quem à canibus, alijsque belluis dilaceratum occultasset tempus. An fortè in his casibus dices, requiri corpus occisi? non ità quidè; fatenim est publica fama, super qua re cautissimè agendum.

16 Quoniam verò euenire potest, prout nò semel euenit, vt tortus confiteatur homicidium, quod non patrauit, siue repertum sit corpus occisi, siuè secus; quare suspensus fortè fuerit, deinde verò, qui homicidium commiserit, reperitur; idcirco quæri potest, an verus occisor plecti possit. Super qua quæstione affirmatiuè respondet *Boer. decis. 164. num. 9.* ea ductus ratione, quia

17 per alterius punitionem non liberatur delinquens, ex singulari tex. in l. qui serum in princ. ubi Bald. & alij per ipsum citati ff. de interrog. act. Quod ego procùl dubio extenderem etià, quoties vera indicia constarent contrà reum occisorem, contrà quem

18 procedi potest, siuè ad inquirendum, siuè ad carcèrandum, siuè ad torquendum, ac si non punitus esset primus inquisitus de

eodem delicto; nam, si verus occisor potest plecti, quamuis punitus fuerit falsò inquisitus, poterit etià contra illum procedi ex iisdem indicijs, quibus ad veritatem discernendam procederetur, si falsò inquisitus non fuisset punitus.

19 Hinc collige primò, licèt nonnulli voluerint, contra forasitos non requiri delictum in genere, cum ij soleant cadauera in mare, projicere, aliaque loca impracticabilia, inter quos Io. Grandis: de bello exulorum, quæst. 3. spec. 62. num. 2. & spec. 93. num. 2. & Muscatell: prax. cri. in proam. num. 52. contrarium tamèn dicendum esse ex Guazz. defens. 4. cap. 4 post num. 5. de Angelad Foller. Rubr. capiat informationem, post num. 10. alijsque. Quod fortius militat secundum nostram opinionem, quæ vult, vt possit dari delictum in genere absque corpore occisi; vnde, quamuis cadauer non reperiatur; poterit nihilominus aliundè constare delictum in genere, secundum superius exposita.

20 Collige secundò, reperto vero occisore, & delinquente, si primus occisor passus sit bonorum confiscationem, ea suis hæredibus, vel illi, si extraordinariam passus sit pœnam, restituenda; quod idem non dicerem de alio

21 quouis interesse propter carcerationem, vel mortem illius, quo eius familia orbata extitit; nam, cù Iudex ritè processerit, & rectè, non tenetur illis consulere damnis, quæ nulla culpa euenerunt; iustè enim falsò inquisitus obiit hoc casu, quamuis materialitèr iniuste mortuus dici possit. Hucque non immeritò reuocatur, quod ait Cic. l. 2. de fin.

22 bonor. & malor. quàm multa scilicèt iniuste fieri posse, quæ nemo possit reprehendere.

23 Secundò collige, huiusmodi casus sæpius euenire in pœnam aliorum criminum, quæ falsò inquisitus aliàs occultè, & verè commiserit, nam, vt Cleob. per Auson. felix criminibus non erit diu. Adeò verum illud Luciani.

24 Homines quidem fortasse latebis, absurdum quid cum feceris.

Non latebis autem Deum, neque ratiocinans.

Vnde, quemadmodum, qui occultè aliquem interfecit, impunem se cogitabat, ità profectò ex illo crimine clam commissio, Deo vindice, punitur, licèt ex alio non patrato pœna ei tribuatur à Iudice.

Somniant ergo delinquentes, si arbitrantur, posse eorum crimina impunè latere.

25 Hinc corrigendi prorsus sunt ij, qui, alios iustitiæ gladio iniuste peremptos, putant, qui, nonnullos fortunæ bona fato amisisse, iudicant, qui denique, cæteros infortunijs immeritò vexatos, fatentur; cum hi, aliudque hominum genus, patentem eorum scelerum,

lerum, quæ nobis nota non sunt, pœnam periclitentur, utinam quidẽm, non tanquã eternæ perditionis arrham.

S V M M A R I V M.

- 1 Pœna exilij commutata in pecuniariam à M. C. V. solutio pœnæ est faciendâ in beneficium Baronis.
- 2 Pœna soluenda est Vniuersitati, si Baro habens causas secundas reformauerit in plus, vel minus, pœnam impositam à Iudice Vniuersitatis habentis primas causas.
- 3 Pœna solutio an faciendâ sit Baroni secundæ instantiæ, si agatur de prouentibus factis voluntariè.
- 4 Reo citato à M. C. in causa appellationis, illoque renuente, pœna applicatur fisco.
- 5 Solutio pœnæ orta ex offensa facta Principi non spectat ad Baronem.
- 6 Princeps potest plenitudine potestatis delictum reo remittere in Baronis præiudicium.
- 7 Prouentus cui sint applicandi, quando crimen remissum est tempore vnius officialis, exactio autem facta est tempore alterius successoris.
- 8 Baro an post sententiam foriudicationis possit facere subdito gratiam.
- 9 Baro, pendente appellatione, si habeat secundarum causarum cognitionem, potest gratiam facere.
- 10 Cautela data à Reg. de Marin. Baronibus non habentibus secundarum causarum cognitionem ad gratiam faciendam subditis non videtur posse subsistere.
- 11 Vassalli non possunt præiudicium inferre Baronibus, existendo se ipsos à Baronum potestate.
- 12 Arbitrium Baronum non est extendendum.
- 13 Titulorum fama deperditur.
- 14 Ventacapadinus Ragin innumeris titulis fuit decoratus, & tamen, quis fuerit, à paucis non ignoratur.
- 15 Barones quid agere debeant in Iudicijs.

DILVCIDATIO DECIS. XXIX.

- H**abet hæc decisio, commutata exilij pœna, qua damnatus fuit Reus per Curiam Baronalem, in pœnam pecuniariam à M. C. solutionem pœnæ esse in baronis beneficium.
- 1 Tu igitur id ipsum dicas, si qua Vniuersitas habeat iurisdictionem primarum causarum; baro verò secundarum, & reus damnatus sit pœna pecuniaria per Iudicem primarum causarum; nam, deuoluta causa ad Iudicem secundarum causarum, eaque reformata in plus, vel minus, pœna soluetur

Vniuersitati, vt, discusso articulo iudicatum refert *Capibl. ad Pragm. 3. de Baron. cap. 40. num. 5. & seqq. tom. 2.*

- 3 Aliter tamẽ teneas, si prouentus fieret voluntariè, puta, quia reus se composuisset cum Barone secundæ instantiæ; tunc enim Baroni ex privilegio, quod illi inest, pœnas commutandi, faciendâ est pœnæ solutio, vt in puncto docuit *Staiban. Sen. cons. 74.* quem sequitur *Capibl. l. c. num. 7. in fin.*

Hæc autem *Sanfelicij* decisio limitanda est primò in accessorijs, veluti, si deuoluta sit causa in M. C. per appellationem, eaque citauerit Reum ad se præsentandum; hic namque, ni compareat, soluet pœnam, non Baroni, sed Regio Fisco, quia commutatio pœnæ causæ principalis tantum spectat ad Baronem, non alix, quæ materialitèr se habent, & per accidens insurgunt, & exiguntur ratione contemptus illati Iudici appellationis. Sic idem *Capibl. tenet loc. cit. num. 8. & seq.* licet alijs terminis discurrat.

- 5 Secundò limitanda, cum offensa est Principis auctoritas, quia tunc pœna orta ex huiusmodi offensa non spectat ad Baronem, vt in multis exemplificat idem *Capibl. ibid. num. 3.*

6 Sed quid, si Princeps potestatis plenitudine delictum reo remisit, an hæc remissio poterit præiudicium inferre Baroni, cuius curia Reum damnauerit pœna pecuniaria? Affirmatiuè concludit, vt alios deseram, *Thesaur. lib. 4. quest. forens. 71.* quam vide.

- 7 Cuinam autem sit applicandus in Regno prouentus, quando crimen remissum est tempore vnius officialis, exactio verò facta est tempore alterius successoris? *Reg. Rouit. in dec. 91. nu. 30. ex Pari. de Puteo de Sindicat.* respondet, vt quæratur ius officiali ex crimine patrato, oportere, vt condemnatio, vel compositio, vel pignorum captio, quæ omnia secundum illum idem sonant, facta sit tempore suæ administrationis. Cætera ad materiam, & pœnarum commutationem, vide apud *Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 160. num. 4. & Capibl. de Baron. tom. 2. cap. 27. & 38. num. 4.*

- 8 Hic autem quæri potest, an post sententiam foriudicationis, præuidens Baro gratiam à Principe faciendam, possit gratiam facere subdito: super qua quæstione scissi sunt DD. vt videre est apud *Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 33.* adeoque quid dicendum, alibi scribam. Interim, admissa opinione negatiua, certum est, Barones habentes secundas causas posse, appellatione pendente, gratiam facere, prout iunctis aulis decisum fuisse testantur DD. apud *Reg. de Marin. loc. cit.* Displicet autem cautela, quæ ab eodem *Reg.* datur Baronibus secundas cau-

causas non habentibus, ut scilicet Bannitus proponat nullitates, quas deinde Curia Baronalis decernat obitare, cum sepius in huiusmodi curijs deueniatur ad sententiam foriudicationis, iuris ordine non seruato; tunc enim poterit Baro, quicquid sibi placuerit pro foriudicato, peragere.

- Displicet, inquam, cautela hæc triplici ex capite. Primo, quia, cum, ut suademur ex hac *Sanfelicii decis. n. 4.* aditus vassalli ad M. C. præiudicium Baroni afferre non potuerit, dum in eius potestate non est, se à Baronis potestate eximere, quare commutatio pœnæ exilij in pecuniariam diceretur facta in Baronis beneficium, ita etiam, nec ipse eius, nec Baronis potestate est fraudibus iurisdictioni Iudicis secundarum causarum præiudicium inferre; unde ad fraudes has arcendas, dicendum est, non sibi locum vindicare cautelam à *Reg. de Marin.* traditam. Secundo, quia huiusmodi cautela est innixa inordinato procedendi modo, adeoque nimis bonorum famæ detrahit; quinimò occasionem præbet Baronibus curijs inordinatum construendi processum, ut deinde inordinatum quoque exerceant arbitrium, quod ferendum non est. Tercio tandem, ut cætera omittam, quia tali cautela ridicula redderentur iura, dum ab arbitrio Baronis dependerent subditum absolui, nullitates militare, vel secus, & alia, quæ à iuribus determinata sunt. Non arbitror ergo, cautelam hanc esse tanto viro dignam, potissimum, cum natura hominum
- 12 ad malum procliuia reddatur, Baronesque, quantum possunt, eorum iurisdictionem extendant, & quatuor illis literis arbitrarijs, de quibus inter cæteros *Sanfelicius decis. 348.* arbitria prætermo- dum exerceant, bonaque post habita fama, nil aliud intendant
- 13 posteris relinquere, quam opes, dignitatesque, quas temporis tractu euanescere certum est.

Quis enim temporibus nostris, paucis exceptis, non ignorabit, quis fuerit *Ventacadinus Ragin*; & tamen eius edicta his decorabatur titulis italico explicandis idiomate. *Lo sposo della buona fortuna, Il Rè de grandi proncie, Rè di grandissimi Rè, e Dio di Rè, Il Signor di tutta la cavalleria, maestro di coloro, che non fanno parlare, Imperador di tre Imperadori, Vincitor di quanto vede, conservator di quanto hà vinto, formidabile alle otto parti del Mondo, Signor delle provincie che corse, distruggitore degli eserciti macomettani, dispogliator delle ricchezze del Zeilano, quel, che leuò la testa all' Inuitto Virinalano, Il cacciator di Elefanti. Questi elogi di honori gode l' eccellentissimo nell' e belliche forze Ventacapadino Ragin, che regna, e governa questo mondo.* Hæc ergo notum pfecto de-

berent reddere tantum Magnatem, & tamen, quis fuerit, multi nescirent, ni dicerem, illum fuisse Regem Narfinganorū sub Asia, de quorum idololatria *Buterus part. 3. lib. 2.*

14 Studeant quidem Barones immortalē comparare gloriam, non mortalem, quæ eorum obitu marcescet; adeoque, nec à subditis pecunias extorqueāt, nec alieno sudore maiores comparent dignitates, nec Astreæ lances impares reddant munerum pondere, nec denique gratias exponant venales, sed, quæ permixta sunt, legitimè componant, quæque sub iudice sunt, incorruptè tueantur, easque tantum adhibeant cautelas in iudicijs, quæ recta ratio, non quæ Iurisperitus, suadeat.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor, sciens futuram viri necem, quam eam in eum scuitia non impedit, non puni- tur eadem pœna, qua interfector.
- 2 Vir sauis in uxorem non se cum illa unam carnem dignoscit.
- 3 Extraneus non tenetur revelare in foro externo homicidium futurum in perniciem alterius.
- 4 Vxor ex nimia viri scuitia opem præstans eius neci, eadem pœna plectenda est, qua interfector.
- 5 Extraneus, licet non teneatur homicidium futurum revelare, non debet tamen homicidium præstare opem.
- 6 Vxor, sciens futuram viri necem, nec, nulla præcedente eius scuitia, illam revelans, eadem pœna puniatur, qua interfector.
- 7 Insensati vocantur, qui putant, à viro uxorem defendi non posse.
- 8 Vxor an de Iure canonico teneatur sequi virum bannitum.
- 9 Vxor an amittat fenda data in dotem viro, qui postea rebellis declaratur.
- 10 Vxor, non revelans futuram viri necem, prauum voluntatis actum ostendit.
- 11 Vxor, non accusans homicidium sui viri, nulla plectenda est pœna, dummodo præteritam necem ignorarit.

DILVCIDATIO DECIS. XXX.

Vxor eadem pœna puniendam, qua esset puniendus interfector, si domum, auxiliumque præstaret ad sui viri necem ex l. qui domum ff. ad l. l. ul. de adult. secundum Bartoli opinionem in praxi receptam videtur hic esse indubitabile; sin autem vxor de simplici scientia accusaretur, maturius cogitandum de pœna, scribit Sanfelicius.

1 Ego autem super hac re quatuor puto casus distinguendos. Primus est, si vxor, ante-

K

quam

- quàm eius vir necaretur, sciisset necem futuram, & ex nimia in eam mariti sœuitia necem non impediuiſſet; & tunc non puto, eam eſſe eadem pœna puniendum, qua interfeſtor, ſed mitiori; nam opem non præſtitit, ſed tantum non reuelauit, mota ex nimia mariti sœuitia; ſiquidem ratio, quare ipſa tenetur reuelare, ſecundum eos, quos citat *Boer. dec. 262. num. 8.* ea eſt, quia, vir, & vxor cenſentur vna caro ex *Genef. 2. & cap. gaudeamus: de diuort.* vnde appellatur ſocia Diuine, & humanæ domus; atqui per nimiam viri sœuitiam, licet matrimonium non ſit diuiſum, cum, quod Deus coniunxit, homo non ſeparet, tamen non videtur cum illa agi, tanquam cum ſocia, & cum ſua carne, ſed potius cum extranea, quinimò cum hoſte; igitur, ſi extraneus non tenetur reuelare homicidium futurum in perniciem alterius extranei in foro externo, neque tenebitur hoc in caſu vxor, quæ, tanquam extranea, imò tanquam hoſtis habita fuit à ſuo viro.
4. Secundus caſus eſt, ſi vxor, ex nimia viri sœuitia in ipſam, conſcia de futura nece, opem præſtitit; & dico non obſtante tali ſeuitia, illam, teneri eadem pœna, qua interfeſtor, ſecundum dicta per *Reg. hic*, & ratio deſumitur ex antecedenti caſu; nam, licet illa non teneatur reuelare, tenetur tamen non poſitiue concurrere ad homicidium, dum
5. extraneus, licet reuelare non teneatur, tenetur tamen opem non præſtare contra alium extraneum, qui conſequentè tenebitur de eodem crimine, vt per *Caball. reſol. crim. 192. num. 2. Dec. in cap. 1. num. 63. de off. deleg. Menoch. de arbitr. ind. caſu 349. cent. 4. & alios DD. communiter.*
6. Tertius caſus eſt, ſi vxor, nulla præcedente viri ſeuitia in illam, ſciuerit futura necem, ſed eam non reuelauit, nec opem in virum præſtitit; & dico, ex mera ſcientia teneri eadem pœna, qua interfeſtor; & huc reuocari poteſt ratio tradita per *Bart. in l. vtrum: de parricid.* quia ratio ſubiectionis, & amoris operatur, vt ſola ſcientia æquiparetur perpetrati, quam rationem ſequitur *Boer. dec. num. 9.*
- Hæcque eadem ratio amoris exemplificata in appellatione vnus carnis mouit *Bald. in l. 1. num. 21. C. vnde vi: contra Gaud. in rubr. de deſenſ. a reo fact. num. 2. ad vocandum inſenſatos eos, qui aſſerunt, ab vxore virum deſendi non poſſe, vt videre eſt apud *Blancum in praxi crimin. §. iuris remiſſione num. 25. & 26. qui alios adducit.**
8. Hæcque eadem ratione puto, motos eſſe DD. qui voluere, vt vxor teneatur de iure canonico (licet aliter de iure ciuili, ex ratione ſpeciali politica) ſequi maritum bannitum, & rebellem, quocunque is vadat, vt

per *Farinac. tit. de crim. laſ. Maieſt. queſt. 113. num. 281. & ſe.* nec proinde ipſa efficiatur rebellis, vt per *Boſſ. præſt. crim. tit. de crimin. laſ. Maieſt. num. 32. & Sebaſt. de Neap. in cap. Regni, Nuper num. 22.*

9. Hinc *Bammacar. ad tit. ſi de feud. defunct. content. queſt. 5.* diſputans, an vxor amittat feuda data in dotem viro, qui poſtea rebellis declaratur, concludit cum multis Doctõribus, illam non amittere feuda, ni ei conſuli poſſit ſupèr cæteris viri bonis, quæ, ſi ei conſuli valeret, amitteret, tanquam data in dotem viro, qui ex *l. doce ancillam: dominus rei dotalis dicitur.*
10. Hac eadem igitur ratione tenebitur à fortiori vxor futuram viri necem reuelare; vnde, non reuelans, oſtendit actum prauum voluntatis, quæ eò fortiùs pleſtenda eſt, quo arctius eſt amoris vinculum.
11. Quartus de nique caſus eſt, ſi vxor homicidam poſt patratum homicidium ſciuerit, nec illum denunciauerit accuſando; & tunc dicerem, nulla pleſtendum pœna, cum maxima ſit pœna, illam viro fuiſſe orbatam; vnde, licet reperiamus, vxorem poſſe viri necem accuſare apud *Gloſſ. in conſt. ſummo periculo*, idque propter ſuum intereſſe, prout voluit *Foller. in praxi Rubr. Audiantur exceptiones proponenda per eos num. 18.* non tamen reperiimus, illam omnino teneri, quod intelligendum, dummodò non ſupponatur ſcientia antè necem; aliàs enim ad ſuperiores caſus recurrendum erit.

S V M M A R I V M.

1. *Absentia allegatio quandoque iuſta eſt, quandoque calumnioſa.*
2. *Absentia cenſetur calumnioſe allegata, cum probatur, reum non abeſſe, licet viſus non ſit.*
3. *Reus, ni fuerit viſus eadem die, vel die antecedenti, præſumitur abſens, ni probetur.*
4. *Reus, quamuis verè abſit, non meretur excuſationem, ſi eadem die, aut antecedenti, viſus ſit.*
5. *Reus viſus eadem die, vel antecedenti, in alio loco, non autem in loco delicti, meretur excuſationem abſentiæ.*
6. *Reus, ſi poſt abſentiam inciderit in manus latronum, vel aliud ſimile periculum ſubierit, non excuſatur.*
7. *Reus viſus eadem die, vel antecedenti, & probans abſentiam ex cauſa neceſſaria, excuſatur, & quomodo, latè diſcutitur, & explicatur.*
8. *Reus quanto tempore debeat non eſſe abſens à loco delicti, vt excuſari poſſit, cum citatur.*
9. *Absentia allegari poteſt à quibuſcunque; etiã inhabilibus.*

Absen-

- 10 Absentia allegari non potest, contracta ultima contumacia, quod fusc examinatur, sicque praxi receptum ostenditur.
- 11 Absentia an allegari possit in citatione ad foriudicandum.

DILVCIDATIO DECIS. XXXI.

Hæc decisio habet, ex absentia allegata per excusatorem, fuisse datam dilationem excusato damnato ad poenā propter fractum mandatum. Vnde habita fuit excusatio absentię iusta, & non calumniosa.

Quare, vt videmus, allegatio absentię quandoque iusta, quandoque calumniosa redditur. Quod iudicis arbitrio substat ex Vinc. de Franch. dec. 3 27. n. 2. Ricc. ad dec. eiusdem 589. Romit. in rubr. Pragm. de appellat. n. 24. alijsque. Vt autem illud demus regulatum, aduerendum est, duplici modo posse dici calumniosam, & iniustam absentię allegationem; primò, cum reus verè non abest, altero, cum quandoque abest. Vterque modus explicandus est, quanto clarius poterit.

Primus modus, cum reus verè non abest, sed probatur, illum esse in loco, vbi citatus non meretur excusationem; adeòque; licet nunquam fuerit visus in loco delicti, parum refert; lat enim est, si probetur, illum non esse absentem, ne eius absentię allegatio per excusatorem admittatur.

Deficiente verò hac probatione, alterutrum ex his requiritur, scilicet vt reus visus fuerit in loco delicti, vel eadem die, vel die antecedenti, ex expressa dispositione Capit. Regni, post commissum, per ea verba, cum tamen ipse reus criminis in loco delicti visus fuerit die commissionis ipsius, vel etiam precedenti. Et ratio est ea, quæ ab ipso redditur, quia absentia memorata latitatione fungitur, quare reus nō presumetur absens, sed latens, sicque quoad primum, si reus non fuerit visus die antecedenti, vel eodem die patrari delicti, requiruntur probationes; secus verò, si sic fuerit visus, & his casibus calumniosa dicetur excusatio absentię, cum verè reus non absit.

Alter modus, cum quandoque reus abest, ne meretur quidè excusationem. Dixi (quandoque) cum non semper absens excludatur à dilatione petenda, per excusationem; sed tunc tantum, quando eadem die, vel antecedenti fuerit visus in loco delicti, eadem ratione tradita per præfatum capit. quia dicitur fuga præsumpta propter timorem sceleris; satis namque rationi consona videtur suspicio, reum fugisse metu criminis commissi, si die antecedenti, vel eadem die, qua delictum commissum est, præfens fuerit in loco, vbi citatur; die verò sequenti absit

vel priùs fugam arripuerit.

Præter hos ergo casus, nunquam dices iniustam allegationem absentię, quare semper concedetur dilatio; vnde resoluentur sequentes casus varijs conclusionibus, tam ad admittendam, quam ad rei sciendam absentię allegationem.

1 Primò, si quis non reperitur die antecedenti, vel eadem die delicti commissi in loco delicti, sed alibi, non obstat, si eadem die, vel antecedenti fuerit in alio loco visus; sicque admittetur absentia; clara enim est dispositio tex. in d. cap. Regni. Ibi. Cum tamen ipse reus criminis in loco delicti visus fuerit die commissionis ipsius vel etiam precedenti.

6 Secundò, si post absentiam circumstantijs præfatis consideratam inciderit in manus latronum, vel hostium, aut carceribus fuerit detentus ab alio Iudice propter aliud crimen, vel temporis intemperies superuenerit, vel aliquod aliud impedimentum possibile habuerit, nullam habebit dilationem, cum iniusta supponenda sit absentia, dum dolo suo impedimentum habuit; & dolo hic duplex est. Primus, quia aufugit metu sceleris. Alter, quia presumptio est, reum data opera patrassè aliud delictum, vel incidisse in manus latronum, vel hostium, cum quibus antea forrè pacem ille iniit, vel alijs impedimentis vsum fuisse, vt absentię excusatione gauderet. Vnde dolo hic nullam meretur dilationem, cum nullam mereatur absentię excusationem, præcipue, cum capituli dispositio non fundetur in subsequentibus, in ijs scilicet, quæ eueniunt post fugam, sed in fuga ipsa ex proposito arrepta. Ibi. Aut enim absentia memorata latitatione fungitur, vel, si veritati consentiat propter timorem sceleris, fuga præsumpta rationabiliter comprobatur. Sicque optima politica, & Christiana, quidè inspicimus, Carolum III. ibi consuluisse fraudibus delinquentium.

Igitur, dum clara est dispositio, nullas nostro Marte debemus effingere explicationes, ne verè locum sibi vendicet proclama illud. Oritur cum lege fraus. Casus verò expositi in dicto cap. per de Nigris, aliosque ibi addentes, non supponunt, reos fuisse eadem die, vel antecedenti visos, quare nil mirum, si ex iustis impedimentis admittant Doctores per illos relati absentię excusationem, qui casus, vt consideranti patet, diuersi sunt à nostro.

7 Tertiò, si fuerit reus visus eadem die, vel antecedenti, sed tamen elidet præsumptionem, probans clarissime, se abesse ex causa necessaria, quæ tempore discessus superuenerit, gaudebit dilatione; secus verò, si causa fuerit necessaria, nec superuenerit tempore discessus; quare vtrumque requiretur copu-

latiue, modo autem mox explicando, hæcque explicatio erit etiam in probationem.

Et ratio differentie est, quia causa necessaria superueniens tempore discessus non arguit, absentiam esse metu sceleris affectatam, ut considerauit *præfatum cap.* igitur locum sibi non vendicat hoc casu eius dispositio; secus verò, si causa non fuisset necessaria, quia ad elidendam presumptionem, contra se, poterat reus non discedere; vnde, dum discessit, est presumptio contra ipsum; sic quoque, quamuis causa fuerit necessaria, ni superuenerit tempore discessus, adhuc presumptio est contra ipsum; quandoquidem poterat differre discessum, prout ante delicti tempus distulit; vnde, dum non distulit, est presumptio considerata *per dict. cap.*

Non negauerim tamen, ut nihil substantiale relinquam intactum, quandoque causam necessariam considerari trahentem secum discessum illo tempore, quo delictum est commissum, licet illo tempore non superuenerit; puta, si erat quis necessariò discessurus Romam, qua disceditur cum tabellario die Saturni, quæ expectatur; accidit verò, ut in die Veneris antecedenti homicidium committatur, non ideo profectò affectata dicitur absentia, si die Saturni reus discedat, dummodò causa fuerit necessaria, quia hæc causa, licet non realiter superueniat tempore discessus; virtualiter tamen dicitur talis, quia trahit secum discessum tali tempore. De absentia nata ex causis iustis, & necessarijs, quinimò voluntarijs, vide, quæ scripserunt *Farinac. quæst. 2. n. 5. 2. Guazzin. defin. 12. cap. 1. n. 4. Inl. Clar. 8. fin. quæst. 34. & Scialoya in praxi foriudic. cap. 8. n. 92.*

Quartò, ad sciendum, quanto tempore debeat reus non abesse à loco delicti, in quo visus fuisset eadem die commissi criminis, vel antecedenti, ne dicatur recentèr discessisse, aduerte, si reus discesserit ante captam informationem, & citationem eorum, qui citandi sunt, seruata forma informationis, vel postquam ipse citatus fuerit, nulla illum gaudere dilatione, cum affectata dicatur fuga; secus verò, si aliter. Hinc nota, DD. variè scripsisse super tempore, quo quis abesse non debet à loco delicti. Nam *Foller in praxi crimin. rubr. Audiantur excusatores. num. 20.* exemplificat tempus duorum mensium. *De Nigris ad dictum cap. post commissum num. 11.* tempus multorum mensium requirit. *Vinc. de Franch. ex relatione facti enarrati in dec. 327.* videtur velle, si reus fuerit absens quindecim diebus post delictum patratum, non iuari eum allegata absentia. Idè in *dec. 589.* multum tempus efflagitat. Alios Doctores defero, cum tempus certum non exprimant, quod profectò Iudicis arbitrio

relinquendum absque limitatione alicuius qualitatis non est; sicque regulæ datæ stemus, ut scilicet, si reus post captam informationem non citatur, vel ex negligentia Iudicis, vel quia ex informatione non appareat, illum esse citandum, & deinde discedat, inuenitur absentia; sicque aduertendum, temporis cursum non attendi à die commissi delicti, sed capte informationis. Quod nota.

Ex his ergo cæteros casus, quos, ne nimis prolixi simus, deferimus, quisque poterit resolvere, suumque regulare arbitrium. Alia vide apud *Foller. loc. cit. ubi Baldaxar de Angelis, Nouar. quæst. forens. 148. num. 7. par. 1. Reg. Tapia dec. 5. C. 16. num. 18. Baiard. ad Clar. quæst. 34. num. 9. Amend. & Ricc. ad citatas dec. Vinc. de Franch. Thor. 1. par. compend. ver. absentia: Scialoya uberrimè in d. cap. 8. aliosque per ipsum ibi in diuersis casibus citatos.*

Quando autem reus dicatur absens, vide apud *Carau. ritu 266. nu. 1. Scaglio. 264. nu. 2. Gratian. discept. 230. num. 20. Menoch. conf. 182. lib. 2. Gizzar. in puncto dec. 42. num. 15. & 187. Nouar. 2. par. quæst. 71. num. 6. & Baiard. ad Clar. quæst. 34. num. 1.*

9 Hinc nonnulla perutilia colligenda sunt; & primò quidem, ad allegandam absentiam admitti quoscunque, quamuis inhabiles, ex *de Nigris in cap. Regni, ubi ne quis: num. 50. Baiard. ad Clar. quæst. 34. num. 7. Scialoya in praxi foriud. cap. 8. num. 88. alijsque apud ipsum.*

10 Secundò, absentiam allegari non posse, contracta vltima contumacia, ex *Pragm. 51. de off. S. C. R. de qua in sequenti decisione, & aduertit Scialoya d. cap. 8. num. 103.*

Et quamuis idem *Scialoya num. 104.* aiat, in praxi admitti allegationem absentie, contracta iam vltima contumacia, & post rectam curiam, allegando *Foller. in rubr. Audiantur excusatores. num. 166.* secundum quam praticari scripsit *Danza tit. de absentia cap. 3. num. 34. & seqq. præcipuè num. 38.* quamque videtur tacite, ni expresse, sequi *Dom. D. Carolus Petra tom. 3. ad ritum 266. num. 7.* ubi scripsit, facere pro hac opinione, quæ ipse dixerat in *Ritu 206. num. 8. lib. 2. de quibus in sequenti dilucidatione dicemus.*

Tu tamen, lector, contrarium teneas; nam *Follerius loc. cit. loquutus est circa obseruantiam Ritus, concludens, Sed hodie non seruatur ille ritus, sed admittitur excusatio absentie: & tempore Follerij non dum lucem viderat præfata Pragm. 51.*

Danza verò varias refert Doctorum opiniones, quorum multi sustineant, posse excusatorem comparere vsque ad primum somnum, ex dispositione tot Rituum id statuentium; alij verò velint, ut tot Rituum dispositio,

positio, locum sibi vendicet, cum agitur de instrumentorum liquidatione, aduersus quam admittatur comparitio de sero, quæ est vsq; ad primum somnum, quæque non est licita, nisi, tribunali sedente, cum agitur de causa criminali, subdens, *Regentem Rouitum in rubr. de sentent. foriudicationis num. 36.* articulum disputare de comparente post lectam, & publicatam sententiam foriudicationis, Iudice tamèn adhuc sedente; & tandem concludit, allegato per ipsum *Follerio loco cit.* in casu à se proposito, obtinuisse dilationem à Regia illa audientia; verùm sic subdit, *Sint ergo diligentes Aduocati, & excusatores ad allegandum absentiam tempore vocationis, & sic, Tribunali sedente.*

Vndè, cum *Danza* nullam faciat mentionem de præfata *Pragmatica*, sed moneat aduocatos, vt diligentes sint in excusatione proponenda, & casus ab ipso propositus acciderit in Regia Audientia, videte per vestram fidem, an praxim possimus fundare, super positis ab illo.

Vt video, difficultas, quæ secundum *Danzam* oritur super tot ritibus, an scilicet eorum dispositio locum sibi vindicet tantum, cum agitur de instrumentorum liquidatione, oritur etiam, attentæ *Pragmaticæ præfate* § 1. ac proinde videndum esset, an hæc *Sanfelicio* loquatur tantum, cum agitur de huiusmodi liquidatione, an autem in quacunque causa criminali.

Quinimò esset videndum, an dispositio *Ritus* 268. secundum ordinem *Carauita* sit praxi recepta, contra *Follerium*; & tandem, an præfata *Pragm.* antecedentem dispositionem *Ritus* confirmarit. Quod examen non est huius loci. Et miror sanè, *Rouitum*, cuius interuentu emanauit ea decisio, ne verbum quidem de ea facere. Quare quoad dilucidationem huius articuli attinget, concludo, *Pragmaticam præfatam* locum sibi vindicare in quacunque causa criminali, nec solummodo, cum agitur de instrumentorum liquidatione; imò, si esset dubitandum, dicerem, citius dubitari posse, an ipsa comprehendat causas liquidationis instrumentorum, quàm, an comprehendat omnes causas criminales: & moueor, quia *Reg. Sanfelicius* initio decisionis loquutus fuerat de citato ad informandum, & ad capitula; sicque in causa criminali; vndè, cum postea descendit ad alium casum excusationis, quilibet prudenter arbitrari potest, illum loqui etiam in causa criminali, prout antea loquutus fuerat, vel saltè vniversalitèr, quod verius; sicque tam in liquidatione instrumentorum, quàm in qualibet alia causa criminali.

Cæterum ab re loqui censerem, qui di-

ceret, *Sanfelicius* loquutus tantum in causa liquidationis instrumentorum, de qua nullum videmus verbum, nec in casu per *Sanfelicius* posito, nec in decreto edito per totum *Sacrum Consilium*. Hæcque quoad causas criminales; quoad liquidationem verò instrumentorum iterum de hac *Pragmatica* opportuniùs verba faciemus in sequenti dilucidatione, quæ propria eius sedes est.

Interim non omittere arbitratus sum, me de hac praxi loquutis cum Dominis *Ignatio Prouenzale*, & *Carolo Antonio de Rosa*. Huius postremi virtutes breuissimè scripsi in dilucidatione decisionis 22. De Domino *Ignatio Prouenzale* nihil est quod dicam, quod omnibus non innotescat, ex muneribus, quæ exercuit; postquam enim aduocati munere, tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus functus est, Iudex criminalis *M.C.V.* & postea *Fisci Patronus* ibidem electus, deinde *Regius consiliarius*, postmodum in *Regia Camera Fisci Patronus*, ibique tandem *Præses*, ostendit, hæc omnia suis tribuenda virtutibus, non fortunæ. Cætera autem, quæ exercuit munera, tam in *Regno*, quàm in ciuitate *Neapolitana*, potius sunt committenda silentio, quàm cæsime narranda, dum, vel multa præterirentur, vel longam ordiremur orationem. Sat est, si dicam, hæc illi fuisse parata ab integritate, & prudentia, quas in negotijs peragens demonstrauit.

Hi ergo testati sunt, nunquam *M. C. V.* admisisse absentię allegationem post rectam curiam, sicque semper praxi receptum; quare de hac re non amplius vtiq; dubitandum.

Tertiò collige, absentię allegationem, 11 non admitti in citatione ad foriudicandū, sicque etiam vsu receptum; & ratio diuersitatis inter absentiam allegatam in citatione ad informandum, & inter absentiam allegatam in citatione ad foriudicandum, ea vtiq; est, quia in citatione ad informandum agitur de pœna contumaciæ, de qua non agitur in citatione ad foriudicandum, quæ verè aliud non est, quàm simplex monitio pro sententia foriudicationis ferenda; adeoque, cum quolibet sententia fieri possit contra absentem monitum, & cōtumacem; poterit & hæc similiter ferri contra quemcunque, qui monitus sit, accusata postmodum contumacia. Et licet *Seialoya in sua praxi foriudicatoria cap. 11. nu. 13.* scripserit, posse consanguineos, & alios in ultimo peremptorio citationis ad foriudicandum allegare absentiam, & consequenter dandum terminum ad denunciandum; contrarium nihilominus ex dictis tenendum est, cum magna

gna Curia Vicariæ nunquam huiusmodi absentiæ allegationem admittat in citatione ad foriudicandum, ut etiam diebus elapsis contra quendam nobilitate conspicuum vidi obseruatum, & de hac praxi omnes restantur; vnde neque de ea est amplius dubitandum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Comparitiones de sero admittenda non sunt, ni principales ipsi compareant.*
- 2 *Comparere an possint de sero instructores saltem, ni procuratores.*
- 3 *Comparitiones procuratorum in causa criminali admittuntur antequam contumacia contrahatur.*
- 4 *Comparitiones procuratorum in causa criminali post contumaciam quare non admittantur.*
- 5 *Procuratores an audiendi sint, si compareant ad defendendos reos in causa criminali post contractam contumaciam, si impedimentum ortum sit post contumaciam contractâ, adeoque principales non possint comparere.*
- 6 *Excusari possunt principales, si compareant, si iudici euidentissimè constet, absque ulla suspitione fraudis impedimentum venisse post contractam contumaciam.*

DILVCIDATIO DECIS. XXXII.

IN hac decisione præcipuè duo habemus. Primum, absentiam excusatoris non fuisse admissam, cum excusatus fuerit visus tempore delicti, & de recenti post patratum crimen. Alterum, comparitiones de sero omnium citatorum in casibus, quibus tenentur comparere personaliter, non posse recipi per M. C. V. Iudices, ni compareant personaliter ipsi principales, non obstante quocunque prætextu infirmitatis, alteriusque impedimenti, quamuis petatur accessus Iudicis ad locum, ubi degit impeditus.

De primo articulo iam verba fecimus in antecedenti dilucidatione. Quoad secundum Sanfelicius iam refert decretum insertum in *Pragm. 51. de off. Mag. Iustitiar.* cuius pariter decisionis mentionem facit *Thor. in supplem. comp. decis. verb. excusator, & verb. procurator;* & nouissimè etiam meminit *Dom. D. Ca. cl. Petra ad Rit. 206. num. 8. & seqq.* inquit, fuisse eâ reuocatâ in dubium in causa Gubernatorû Mōris Chiusani, & septem operum misericordiæ, ad quorum instantiam fuit citatus Princeps Petræ Elcinæ, & Castellionis, qui, tanquam absens, constituerat V. I. D. Antonio de Viuo procuratorem cum speciali mandato ad comparendum etiam de sero, ipsumque princi-

palem excusandum. Quare, vocato Principe, comparuit Procurator de sero cum speciali mandato, & nihilominus per Regium Consiliarium Hodiernam, tunc Iudicem M. C. V. fuit dictum, quod non recipiatur: à quo decreto appellans Procurator ad S. C. facto verbo, obtinuit, quod certioreretur S. E. & interim M. C. V. prouideat, quod superseatur in exactione pœnæ.

Cuius decreti occasione *Dom. Petra* in dubium reuocat decisionem præfaram relata à Reg. Sanfelicio, quam coarctat tantum, cum, infirmus non tam longè abest à loco Iudicii, ut nequeat comparere personaliter usque ad Galli cantum; variisque eius dicta exornat ingeniosè quidam rationibus; & tandem concludit, huiusmodi decisionem editæ anno 1617. superuenisse deinde *Pragm. 8. sub tit. de instrum. liquid. cap. 8.* quæ lucem vidit anno 1632. & in hac postrema dari facultatem procuratoribus comparendi de sero, eorumque recipi comparitiones.

Ut autem omnia concordemus, non reuocanda in dubium est decisio relata à Sanfelicio, quæ certè in viridi obseruantia adhuc apparet; quæque loquitur, quando excusatores comparent de sero, accusata vltima contumacia, quo casu certum est, non recipi similes comparitiones de sero, nisi à principalibus porrectas.

Quod si quæzatur, qua ratione decisio hæc emanauit, facilis est responsio; nam anno 1608. antè huiusmodi decisionem aderat iam *Pragm.* quæ est 7. *de instr. liquid.* iubens, ut infirmus citatus super tenore instrumenti teneretur mittere fidem infirmitatis Authenticam, & procuracionem specialem in personam alicuius, cum quo ad omnes actus procedi posset.

Quoniam autem hæc *Pragmatica* loqui videbatur de infirmis in longinquis Regni partibus commorantibus, dubitatum deinde fuit in S. C. an esset admittendus excusator, seu procurator, præsentando comparitionem de sero, allegans, citatum reperiri infirmum, vel absentem in loco (notate, quia verba sunt Sanfelicii) in quo potest accedere Iudex antè primum somnum, petendo Iudicis accessum. Et fuit negativè resolutum. Itaque præfata *Pragm. 7.* locum sibi vindicat, tam in casu, de quo loquitur, quam in casu dubitationis expositæ à Sanfelicio.

Superuenit tandem *Pragm. 8.* quæ mentionem faciens in 8. cap. de eadem *Pragm. 7.* proponit abusum quendam, qui irreplebat etiam in S. C. recipiendi scilicet fides Medicorû absque Authentica, nec non generales procuraciones; quare iubet, ut recipiantur tantum procuraciones speciales, & fides Au-

thenticæ secundum formam ibi præscriptam, nec ullam facit mentionem de comparitionibus de sero. Hæc est ergo series dispositionum, in quibus nulla est considerare correctio, nulla difficultas.

In casu igitur relato à Domino Petra comparuerat procurator de sero, adeoque, contracta contumacia; quid ergo mirum, si à M.C. fuerit pronunciatum, non esse comparitionem de sero recipiendam? Et summam profectò demonstravit æquitatem S. C. decernens, ut certioraretur Prorex; interim verò superleueretur in exactione pœnæ; solus enim Princeps poterat tantum rigorem lenire; cœterum, si comparitio fuisset recipienda, alijs utique verbis concepisset suum decretum S. C. quam certificatione Proregi facienda. Ut ergo vela contrahamus, concludendum, decisionem relatam à Reg. Sanfelicio factam per modum legis condendæ, congregato Consilio, in viridi huc usque esse obseruantia, nec in dubio vnquam reuocatam, nec reuocari potuisse, eamque esse iam Pragmaticam § 1. sub tit. de off. Magistr. Iustitiarj. Cur autem Sacrum Consilium rigori parentasset, variæ poterant esse rationes, quæ tantum Senatui mouerunt, quasque recensere non iuuat; forte enim agebatur contra personam titulo decoratam, quam non potuisse ad locum iudicij accedere, etiam constare poterat.

Vndè ex his, & similibus vellem, ut omnes, qui iudicandi munere funguntur, non adeo à riguroso iuris ordine dependerent, ut prudentiæ parentarent; & miror sanè, multos reperiri, qui, postquam in iuris rigore pedes fixerunt, omnia alia deserunt inconsiderata, ac si lex nostra Iuris prudentiæ nomen non mereretur.

Hos profectò non prudentes appellarem Iudices, dum non ea perfectione iudicarent, quam requirunt iura ipsa super politica, rectaque ratione fundata. Hinc Sacrum Consilium Neapolitanum, post habito iuris ordine, sola facti veritate inspecta, ea decernit, quæ ratio, quæ tempora, quæ politica, quæque alia incidentia expostulant; quod idque eius auctoritatem maximam fateamur, oportet. Si ergo tale est Sacri Consilij munus, non video, cur similes esse nequeant omnium Iudicantium mentes. Nec præterea ignoro, multos iam extare, qui, sola duce prudentia, melius iudicandi munere fungantur, quam alijs, qui toto eorum ætatis tempore Iurisconsultorum libros tantum perlegerint, præter quos, omnes alios historicos & politicoſque parui penderint, & quandoque Principis iussu ad aliquid pro Republica indagandum missi, oleum profectò perdidierint, & operam. Felices Principes, si ijs omnes es-

sent Iudices, qui prudentia iudicarent, nec solis Iurisconsultorum responsis ducerentur.

Comparitiones verò de sero, tam in causa criminali, quam in causa liquidationis instrumenti, quomodo sint faciendæ, vide apud Baldaxar de Angelis ad Foller. in praxi 1. par. secunda partis. rubr. verum si citati comparent num. 1. & seqq.

Hic autem aduertendum est primò, posse dubitari, an, licet non admittantur comparitiones de sero citatorum in casibus, quibus tenentur comparere personaliter, ni ipsi
2 principales compareant, possint tamen, comparere pro illis absentibus alijs, non tanquam procuratores, sed tanquam instructores, seu informatores curiæ de defensionibus reo competentibus, ut in terminis statuti asserunt Aretin. conf. 147. alijque relati per Scialoyam in praxi foriudicat. cap. 8. num. 83.

Tu verò respondeas cum eodem ex Campana de foriudicat. resol. 11. negatiuè, quia dicta Aretini locum habent antè citationem, secus verò post illam.

Aduertendum secundò, licet comparitiones procuratorum admitti nequeant post contractam ultimam contumaciam, ut diximus supra; admitti tamen, antequam illa contrahatur; vnde antè illam contractam, comparere poterunt procuratores, allegando infirmitatem, & alia impedimenta suorum principalium; hæc est ratio, cur comparitiones de sero non admittantur per procuratores, quia scilicet poterant isti antè contractam contumaciam talia impedimenta allegare, & non allegarunt.
4

Tertiò aduertendum, posse dubitari, an, orto impedimento post contractam contumaciam, possint procuratores, euidenter producendo documenta super impedimentis ortis post illam contractam, comparere de sero pro eorum principalibus; & videtur prima facie, respondendum affirmatiuè, quia principales ipsi, qui priuilegium hoc habebant, comparuissent de sero, ni infirmitas, aliudque impedimentum superuenisset; vnde, cum hoc eis imputandum non sit, locum non sibi vindicat dicta Pragm. § 1.
5

Ego tamen contrarium dicerem, siquidem, si poterunt ex impedimento superueniente principales comparere personaliter de sero, sibi imputent, quia debebant antè contractam ultimam contumaciam comparere, nec se alteri periculo exponere. Præterea elusorium redderetur decretum relatam à Sanfelicio, cum maximæ fraudes oriri possent circa impedimenti superuenientiam, & vix reperiretur aditus huiusmodi fraudes euitandi. Res tamen, accidente casu, maturius perpendatur; nam euenire verè pote-

est,

rit, ut impedimentum superueniat post contractam contumaciam, idque Iudici euidentissime constet; quare, cum contumax excusari posset, se ante contumaciā non comparuisse, spe illam purgandi, hæc excusatio admitti fortè posset, si verè impedimentum superuenisset, & clarissime constaret, nullam adesse fraudis suspicionem, alias contrarium dicendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Excusatio absentiae, quoties iusta est, admittitur.
- 2 Appellatio à non admissa absentiae excusatione non denegatur. Quod per totam dilucidationem probatur.
- 3 Appellatio à non admissa excusatione proposita ab amicis admittitur, quamuis eorum periculum non sit.
- 4 Amicus admittitur ad allegandam Rei absentiam, adeoque eadem ex causa ad appellandum ab excusatione denegata.
- 5 Amicus comparens ad allegandam Rei absentiam, licet possit appellare ab excusatione denegata, non poterit deinde appellare à sententia, qua reus fuit damnatus.
- 6 Absens excusatus consideratur tanquam terminus, non tanquam comparens: quare excusans audiendus est.
- 7 Praeses S.C. in admittendis supplicationibus à decretis interloquutorijs latis à M.C. non adhibet causae cognitionem, quae adhibetur tantum tempore relationis faciendae.
- 8 Decretum denegatae remissionis dicitur irreparabile per definitiuam.
- 9 Praejudicium, quod recipiunt absentes à denegata excusatione, quale sit.
- 10 Testes fisci, si moriantur, durante contumacia, habentur pro repetitis.
- 11 Poena contractae per contumaciam in causa criminali non possunt reparari per citationem ad foriudicandum.

DILUCIDATIO DECIS. XXXIII.

D Vbiurn fuisse habitum articulum, air hic *Regens* in S.C. an à decreto, quo denegatur dilatio ex absentia allegata, admittatur appellatio; quare in Collaterali Consilio, illo non discussio, ex consensu Advocati Filci fuit relata causa, & confirmatum decretum M.C. quo non fuit admissa allegatio absentiae.

Hac decisio, licet altam contineat materiam; paucis tamen est dilucidanda. Vidimus in dilucidatione decis. 31. fuisse admissam absentiam allegatam ab excusatore, quam, certum est, admitti, quoties iusta est, ex l. accusatore 13. §. ad crimen ff. de public. in-

dic. quam citauit *Sanfelice*. pro Fisco in d. decis. Ibi hæc. *Ad crimen Iudicij publici persequendum frustra procurator interuenit, multoque magis ad defendendum*. Huc usque Iureconsultus de procuratore ad defendendum reum pro crimine patrato. Deinde, sed excusationes absentium ex Senatus Consulto Iudicibus allegantur, & si iustam rationem habent, sententia differtur.

2 Dum igitur allegatio absentiae permittitur, non video profectò, cur, absentia denegata à Iudice inferiori, non possit idem accusans appellare ad superiorem, cum opinio contraria, nec rationibus, nec praxi aliqua fundata sit.

Et, ut à rationibus ea breuitate, qua possumus, incipiamus, inquit *Rouitus in Rubr. Pragm. de appellat. à num. 14. ad finem*, acerrimè contrariam opinionem defendens contra citatum ad informandum, tres inspiciendas personas, scilicet Accusatoris, Iudicis, à quo appellatur, & Iudicis, ad quem fit appellatio, nec non denique decretum, à quo appellatio interponitur. Quoad Accusatorem, certum esse, inquit, ad illum non spectare appellationem, quia non fuit ipse condemnatus, sed contumax, cuius est periculum; unde non competit appellatio, ex textu, quem ad propositum esse optimum, deducit in l. liberto §. fin. ff. de neg. gest.

Ad hoc argumentum elidendum posui in principio dilucidationis, excusatorem admitti tantum ad hanc defensionem, scilicet ad allegandam absentiam, ut deducerem, illum etiam admitti ad appellandum ab absentia denegata, cum appellatio sit species defensionis; unde, si excusans admittitur ad allegandam absentiam, quamuis ad ipsum non pertineat admissa, vel denegata absentia, sed ad reū, pro quo allegatur, admittetur etiam ad appellandum ab ea denegata, quamuis suum non sit periculum, si ea denegata sit, sed Rei. Reliquum est, ut videamus, an obstat textus in d. l. liberto §. fin. Ecce quidem ignoro, quo pacto *Rouitus* potuerit textum illum allegare, cum suam intentionem nullo prorsus modo prober. Ibi *Papinianus* quaerit, an amicus allegans in lite, deducta in iudicium absentia alterius amici, qui, non obstante absentia allegata, condemnatus est in causa principali, videatur esse in culpa, ni à sententia appellaret; & negatiue responderet, quia amicus non venit ad defendendum reum in causa principali, sed ad opponendam absentiam; unde, si absens succumbar in causa principali, amicus non tenebitur appellare ab ea sententia: quod secus esset, cum veniret amicus ad absente in causa defendendum. Igitur, si fortè textus hic esset ad nostrum propositum allegandus,

gandus, dicendum etiam esset, amicum excusatorem in causa criminali allegantem absentiam non teneri appellare à sententia foriudicationis, ad quam euitandam ipse non comparuit, prout comparere non poterat, defensiones producendo, sed comparuit tantum, allegando absentiam; quare argumēto è contrario sensu, quod in iure nostro firmum est, ex vulgatis iuribus, præcipue, cum nullum sequitur absurdum, si amicus comparuit allegando absentiam, poterit à decreto, quo excusatio admissa non fuit, appellare, quemadmodum non poterit appellare à sententia foriudicationis, ad quam euitandam non comparuit. Ne autem suspensum teneamus lectorem in dispositione Papiniani, hæc ille. *Litem in iudicium deducam, & à reo desertam frustratoris amicus ultro egit, causas absentia eius allegans indicem culpam contraxisse non videbitur, quia à sententia contra absentem dicta ipse non prouocauit. Ulpianus notat. Quid clarius? Hoc verum est, quia frustrator condemnatus est. Aliter enim respondendum erat, si absentia fuisset denegata. Caterum, si amicus, cum absentem defenderet, condemnatus, negotiorum gestorem ager, poterit ei imputari, si, cum posset, non appellasset.* Quinimò ex hoc textu non deducitur, amicum non posse appellare à sententia, qua condemnatus est absens, sed illum non esse in culpa, ni appellarit, quæ duo diuersissima sunt. Sicque intelligendus est Bald. in sua Margarita in per-officium, quem Rouit. loc. cit. num. 19. inquit, aliter intelligendum, & sic Baldus voluit expressè in d. §. fin. legendo, ubi inter cetera hæc. *In prima parte amicus comparebat ad absentiam excusandam, in secunda parte comparebat ad causas causas.* Deinde. *Secundò nota, quod sententia definitiua non est formanda contra defensorum, qui allegat solam causam absentia, quia iste non comparuit ad articulum principalem causæ, sed est sententia formanda contra Dominum absentem.*

Vnde collige hinc, ad elidenda ea, quæ subdit Rouit. num. 20. scilicet non inspiciendam hic personam inquisiti, qui non audietur, nisi personaliter compareat, hoc verum esse; sed in casu proposito non comparet, nec comparere potest inquisitus, quia est absens; quare eius personæ consideratur, tanquam terminus excusatus, non tanquam comparens; cum excusator tantum consideretur comparens, allegando absentiam citati.

Gradum deinde facit Rouitus ad personam Iudicis à quo, inquit, illum non grauasse reum, cum fundatus fuerit in cap. Regni, post commissum. Quod à num. 23. usque ad 27. exornat, nec eius dicta refero, cum ad ea respondere non teneamur; dum non inde cui-

citur, non esse admittendam appellationem; siquidem, an Iudex à quo grauauerit reum, an ne, debet cognosci à Iudice superiori, à quo discutienda sunt grauamina, quæ reus prætendit, sibi illata; adeoque dicta Rouiti respectu Iudicis à quo non probant, excusantem non posse appellare.

Quoad personam Iudicis ad quem, ait, illum, vel in appellationis supplicatione adhibere causæ cognitionem, & cum viderit decretum M. C. V. aliorumue Tribunalium fundatum in d. cap. post commissum, debere illam reijcere; aut verò secus; & nec debere eam admittere, cum non agatur de sententia definitiua, quæ reddatur irreparabilis, sed de decreto interlocutorio, quod ab eadem M. C. possit reparari: quas rationes applicare videtur decreto Iudicis, quod, ut verè interlocutorium, continens grauamen reparabile per sententiam, non admittit appellationem, nec suspensionem.

Verum, si hæc benè introspiciantur, nullo prorsus modo conuincunt. Siquidem Iudex appellationis, qui in Sacro Consilio est Præses, nullam adhibet causæ cognitionem in appellatione admittenda, sed tantum decernit, ut M. C. verbum faciat in S. C. adeoque non videt, an decretum M. C. V. ritè processerit, an ne; hoc enim inspicitur tempore; quo fit relatio. Ceterum non obstat, decretum hoc esse interlocutorium; nam, licet decreta interlocutoria, quæ reparari possunt per definitiuam, non admittant appellationem, de qua re nos in dilucidatione decisionis §. hoc tamèn decretum absentia denegat; non reparari poterit per definitiuam; eadem, denegata excusatione absentia, reus reputatur contumax; quare deducitur, irreparabile esse per definitiuam decretum, quo absentia denegata est.

Sed Rouitus concludit, nullum præiudicium inferri citatis à decreto, quo excusatio absentia admissa non est, sicque appellatione eos non indigere, asserit, ea ductus ratione, quandoquidem, aut spontè comparebunt, & purgabitur omnis contumacia; aut nō comparebunt, sed persistent in illa, & dabitur annus ad foriudicationem, ad quam deueniri nequibit sine noua citatione; quare nouæ citationis tempore poterunt omnia opponi ab agnatis, & cognatis, qui citantur. Quinimò, ut Rouiti dictis vim addamus, videtur, per nouam citationem reparari grauamen illatum in decreto, quo aduersus citationem ad informandum non fuit admissa excusatio.

Quoniam verò præiudiciū, quod inferitur citatis absentibus, consistit in contumacia, in qua incurrunt, non admissa excusatione, idcirco cum antè illam contractam compare-

re non potuerint, tanquam absentes, ac proinde citationis ignorantes, post illam contractam, siue compareant, siue secus, semper præiudicium sentiunt; quos autem, & quanta sint præiudicia eorum, qui in causa criminali contumaciam contraxerunt, videat, qui vult, apud DD. cum hic locus non sit de ijs agendi. Ad sunt in nostro Regno constitutiones, Ritus, & Pragmaticæ de poenis huiusmodi tractantes, inter quas cano-
 10 censeo grauiorem, ut scilicet, si testes Fisci moriantur, durante contumacia, censeantur repetiti, ex Pragm. 10. de off. iudicum & c. num. 83.

Vnde, licet sententia foriudicationis reparari possit per nouam citationem faciendam ante sententiam foriudicationis; non poterunt tamen reparari poenæ contumaciæ iam antea contractæ per nouam hanc citationem, adeoque admittenda procul dubio est appellatio à denegata excusatione absentiæ aduersus citationem ad informandum. Hæc quoad rationes compendiosè deducas.

Quoad praxim Romæ initio questionis num. 15. & 16. ait, inoleuisse praxim antiquam remittendi supplicationes in similibus oblatas eidem M. C. quæ iusticiam faceret, ut constat ex dec. Pras. de Franch. 327. post num. 1. Verum in calce, tanquam optimus Iureconsultus, ne veritas lateret, hæc ait. Sed postmodum aduertit, quod ex eod. Pras. de Franch. dec. 589. constat, huiusmodi appellationes quandoque admissas, & factæ verbo in 3. C. fuisse concessas citationibus, quas M. C. denegauerat, cui consequens est, ut in futurum à forma obseruata discedatur, quicquid esset de iure obseruandum, ut in simili ait Iureconsultus in 1. constitutionibus in fin. ff. ad municipal.

Quare, si Rouitum etiam nobiscum habemus, licet aliter antea senserit, non est ab hac sententiâ recedendum, quam quoque firmant decisione Collateralis Consilij Tapia dec. 17. num. 3. alijque relati à Domino D. Carolo Petra tom. 3. ad Ritum 266. num. 6. qui sic etiam sæpius obseruatum fuisse in M. C. V. testatur. Prudens ergo fuit Fiscus apud Sanfelici. hic, dando consensum pro reuisione causæ excusationis non admittæ, quæ contrâ reum decidendam præuidebat, dum alias, prætendens, appellationem denegandam, difficile retulisset victoriam, quam in causa principali decidenda vtilius retulit.

Nec dicas, nos discedere ab opinione Sanfelici. nam Regens nulli opinioni adheret, sed vtriusque fundamenta refert, & tandem concludit, fuisse dubium articulum in Collaterali Consilio; verum firmè tenens, dum Fiscus consensum præstitit pro decisione principalis puncti, scilicet excusatio-

nis non admittæ, illum præuidisse, Dominos iudicantes cum decisione Vincentij de Franch. 589. vota propalatuos. Cætera vide apud Scialoyam in praxi foriad. cap. 8. num. 9. & Lagdner ad Rouit. loc. cit.

S V M M A R I V M.

- 1 Furtum attentatum punitur pena mortis naturalis, si qualitates aggravantes concurrant. Et quæ sint istæ qualitates.
- 2 Ascensus cum scalis non reddit dignum morte furtum attentatum absque alijs qualitatibus.
- 3 Ascensus cum scalis ad locum religiosum reddit grauius furtum attentatum.
- 4 Scalas asportans nocturno tempore per ciuitatem pena ultimi supplicij punitur, vel alia arbitraria, si cum illis repertus sit.
- 5 Furtum attentatum ratione loci quandoque punitur, non sequuto effectu.
- 6 Scalas asportans, si capitur, dum actu eas asportat, punitur pena ultimi supplicij, sine alia arbitraria; secus, si non ita capiatur.
- 7 Scalas asportans nocturno tempore necessitate coactus non subiacet Pragm.
- 8 Scalas ferendi nocturno tempore necessitas est probanda, ut effugiatur dispositio Regiæ Pragmaticæ.
- 9 Scalas ferendi nocturno tempore necessitas est etiam probanda à fabricatoribus.
- 10 Scalas ferendi nocturno tempore necessitas quomodo probanda sit ad euitandas fraudes.
- 11 Ascensus quomodo puniatur, non sequuto effectu.
- 12 Ascensus cum scalis nocturno tempore non reddit dignam morte attentatam puellarum rapinam, improbat a dec. 36. Grammatici.
- 13 Rapina attentata monialium tantum punitur pena ultimi supplicij; secus aliarum puellarum.
- 14 Ascensus cum scalis ad monasteria monialium punitur pena ultimi supplicij.
- 15 Ascensus cum scalis, ut res iacentes auferantur, quomodo puniendus.
- 16 Ascensus cum scalis ad conseruatorium Virginum puellarum an punitur pena mortis.

DILYCIDATIO DECIS. XXXIV.

Hic habemus, furtum attentatum, quænis ad effectum non redactum, puniri pena mortis naturalis, si qualitates aliquæ aggravantes concurrant; qualitates autem, quæ in casu per Sanfelicium exposito interuenerunt, fuere vulnera, & ascensus ad locum religiosum.

Vnde euidenter suademur, ascensum cum scalis non posse dignum morte reddere furti attentati crimen, ni interueniant qualitates admodum graues, & similes illis expositis hic

hic à *Regente Sanfelicio*, quæ, ut videre est ex casibus ab ipso relatis, fuisse vulnera, & ascensus ad locum religiosum. Et ratio est, quia *Regia Pragmatica sub titulo, de scalarum prohibitione*, loquitur de asportatione scalarum per Civitatem; vnde non dicitur aliquis cum illis inuentus, nisi cum ijs capiatur, ad tex. in l. Si Barsatorum C. de fideiuss. & est punctualis decisio *Præs. de Franch. 333.* omnino videnda. De qua re etiam infra.

Quid autem dicendum sit, attento iure communi, vide apud *Peguer. dec. crim. 26. Caball. resol. crim. casu 97. Farinac. præf. crim. quæst. 2. num. 145. aliosque relatos à Ronzio ad d. Pragm. 1. de scalar. prohibet.*

Hinc collige primò, quandoque furtum ratione loci puniri, non sequuto effectu; locus enim sæpè delictum aggrauat, ut refert *Reg. de Ponte*, quem adducit *Reg. hic in tract. de potestate Proregis. tit. de promiss. fier. solit. §. 31. num. 13. & seq.*

Secundò, ad hoc, ut repertus cum scalaris possit poena mortis puniri, debere illum capi, dum eas asportat, cum sic loquatur præfata *Pragmatica*; alias nunquam esset poena ultimi supplicij puniendus, si caperetur non asportans, sed in loco, in quo vellet ascendere, ut unanimiter DD. fatentur, & facit d. *dec. Præs. de Franch. in princ. cum dictis per Sanfelici. hic.*

Tertiò, non esse puniendum illas asportantem necessitate coactum, sed tantum voluntariè, dum *Pragmatica* ipsa illas prohibet ratione criminis, ad quod patrandum scalarum feruntur. Quare, quotiescunque cessat finis legis, cessat & ipsa lex, vulgatis iuribus. Hæc autem necessitas erit probanda, cum alias necessitate omnes coactos se fingerent.

Quartò, etiam fabricatores teneri huiusmodi necessitatem probare, cum ij etiam valeant talia crimina patrare.

Quintò, si quis repertus fuerit necessitate coactus ad huiusmodi scalarum deferendas, probata tali necessitate, neque arbitrio delicti subiaccere, quia arbitrium extenditur tantum contra asportantes illas dolose, ex *Regia Sanctione*. Ibi. *E quelli, che si troueranno portare dette scale, incorrano nella pena di morte naturale, & altra pena a nostro arbitrio riservata.* En quomodo ex cumulatione poenæ mortis naturalis, & arbitrarie arguimus, dolum omnino debere intervenire.

Sextò, necessitatem scalarum deferendi debere apparere probatam ex parte termini, ad quem fertur scala; puta, si quis reperiretur eas ferens, tunc probare deberet, se necessitate coactum illas ferre ad talem locum, ecclesiamque, quæ illis tunc absque dilatione

indigebat; quare deberent deponere Oeconomum illius Ecclesiæ. Dixi, absque dilatione, quandoquidem alias posset inueniri occasio à quolibet, qui præuideret, se scalarum asportantem posse semper excusari. Quando autem puniatur affectus, non sequuto effectu, vide in nostris dilucidationibus quæst. 13.

Septimò, ascensum cum scalaris nocturno tempore non reddere dignam morte attentatam puellarum rapinam, sicuti non reddit dignum morte furtum attentatum, nisi quatenus ascensus fuerit ad locum religiosum, cum vulneribus, ut hic. Et quamuis ultimi supplicij poena fuerit punitus iuuenis quidam nobilis Neapolitanus, qui contra bannum tunc temporis emanatum cum scalaris nocturno tempore ascenderat ad locum, in quo pulcherrima quædam puella morabatur, ut refert *Grammat. dec. 36.* hæc tamen decisio à tota Italia crudelis fuit habita, ut scripsit *Clar. §. fin. quæst. 68. ver. ascendens*, tanquam in nullo iure fundata. Nec ignoro, *Grammaticum* ibi studuisse, eam defendere longo sermone, potius, ut illius Proregis facta tueretur, quam ut veritatem ostenderet, prout ex eo apparatu satis, superque constat; nam, totus eius sermo ad duo reducitur, ad attentatam rapinam, & ad bannum contra ascensum nocturno tempore cum scalaris. Quoad attentatam rapinam paucis

se expedit, fundans eius dicta in l. si quis non dicam rapere C. de episcop. & cleric. qui textus non loquitur, nisi de monialibus. Ibi. *Si quis non dicam rapere, sed attentare tantummodò iungendi causa matrimonij sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriat.* Quare nimis profecto erraremus, si quamcunque virginem non monialem appellaremus *Sacratissimam*: eas tantum igitur attentantes capitali ferientur poena, non alias, pro quibus titulum habemus in Codice, de raptu virginum, seu viduarum, ubi, ut videre est, nunquam attentata rapina, siue affectus, punitur poena capitali; vnde perperam à nonnullis dispositio pro monialibus ad alias virgines applicatur.

Quoad ascensum nocturno tempore cum scalaris *Vinc. de Franchis d. dec. 333.* qui meminit, tam de banno emanato ordine Proregis anno 1542. de quo *Grammat. d. dec. 36.* quam de *Pragmatica* edita anno 1560. inquit, poenam in casu ab ipso relato certam fuisse, si reperti fuissent inquisiti, & apprehensi cum scalaris per Civitatem; igitur, si virtute dicti banni iuuenis ille debebat in flagranti reperti cum scalarum asportatione, sique tali modo repertus non fuit, non debebat, seruata forma banni, poena ultimi supplicij puniri. Non est ergo facienda vis in d. decis. relata à *Grammatico*, ac proinde concludendum

dendum, ascensum cum scalarum nocturno tempore non reddere dignam morte attentatâ puellarum rapinam, licet aliter prociû dubio dicendum sit de ascensu cum scalarum ad monasteria monialium, qui ultimum supplicium expectat.

Hinc *Sperel. decis. 137. num. 36. & seqq.* postquam aliorum opinionem retulit volentium, ut ascensus nocturno tempore cum scalarum ad domum priuatam ad tentandam honestæ puellæ pudicitiam pœna ultimi supplicij puniendus sit, quæ opinio etiam secundum ipsum nimis seuera alijs visa est, inter quos *Mantica conf. 31. num. 2. lib. 2. & Clar. in §. fin. quæst. 68. num. 4. & quæst. 92. sub num. 1. vers. idem loquendo*, subdit tandem num. 37. illam opinionem seruandam contra apponentes scalarum ad moniales violandas, præsertim, sequuto ingressu, & clausuræ violatione.

Et licet idem *Sperell. num. 38* aiat, *Baldum in l. fin. sub num. 3. de rer. diuis. velle*, ut ascendens scalarum ad domum meretricis, qui idcirco esset arbitraria plectendus pœna, talem posset inferre iniuriam, ut etiam ultimo esset puniendus supplicio, quam sententiam sequitur *Caball. casu 97.* nihilominus tamen, ut videtis, non est tribuenda pœna ascensui cum scalarum, sed iniuriæ, quæ adeo atrox esse potest, ut pœnam mortis mereatur. Et quidem, si Regiam Pragmaticam tollamus, ignoro, quare ascensus cum scalarum sit morte dignus; nam, siue cum scalarum, siue absque illis, nil aliud respicitur, quam actus, qui ultimo intenditur, qualis est puellarum rapina, cum his casibus honestas tantum personæ dicatur offensa. Quod secus est, cum ascenditur ad locum religiosum, ut moniales rapiantur, quia tunc, præter offensam factam personæ, quæ etiam pœnam auget, tanquam monialis, adest offensus facta loco; sin autem consideremus Pragmaticam, iam supra vidimus, illam requirere etiam, ut Reus inueniatur scalarum ferens. Quare standum scriptis per nos, nec contrariæ opinioni ad hærendum, ne cum cæteris seueritatis notam subeamus, quicquid etiam in contrarium scripserit *Caball. resol. crim. d. casu 97. qui num. 3. & seqq.* studet defendere sententiam Proregis Neapolitani tunc temporis ob proclama, seu bannum, quod extabat.

15 Sed quid dicendum, si quis scalarum ascendat ad domum hæreditatis iacentis, ut res ibi eiusdem hæreditatis furetur, an hic grauius plectendus sit ob furtum attentatum? Hæc dubitatio supponit, tanquam certum, furtum attentatum, licet grauius ex ascensu scalarum, non reddi tamen dignum morte ex solo huiusmodi ascensu, nisi alijs associatum qualitatibus, ut diximus.

Videtur igitur prima facie respondendum, huiusmodi crimen non puniri eadem pœna, quæ punitur furtum attentatum, cum in hæreditate iacente non committatur furtum, eo quod in ea non detur verum dominium, ut ex *l. ultima ff. de crim. expil. bared.* alijsque probat *Bened. Pinell. select. iur. interpr. lib. 2. cap. 9. num. 9.* quem refert, & sequitur *Consiliarius D. Ioan. Dexart. select. Iur. concl. decis. 51. num. 169.* Contrarium tamen dicendum est, cum sub diuerso nomine idem contineri videamus crimen.

16 Octauo collige, puniendum ultimo supplicio ascensum cum scalarum ad conseruatoria puellarum, quæ loca etiam religiosa dici possunt. Vnde *Thor. part. 3. verb. pana discaliantis*, re vberime ab ipso disputata, refert, per M. C. delegatam à Prorege anno 1628. fuisse morti traditum quendam reperiunt in conseruatorio virginum cum scalarum funibus contexta. Illum vide, dum multa reperies non contemnenda. Cæterum, si à locis sacris, cæterisque qualitatibus præscindas, inspicias, non solum ascendentes cum scalarum, sed etiam eas nocturno tempore ferentes, non semper ordinaria plecti pœna; sed quandoque arbitraria mitiori, dum ipsa Regia Sanctio pœnam arbitriam non prorsus excludit, quo casu ad Proregem recurritur. An autem ascensus cum scalarum sit qualitas reddens dignum morte furtum ad effectum redactum, dicemus in sequenti dilucidatione, ubi sermo erit incidenter de furto qualificato, quod in Regno punitur regulariter pœna ordinaria, quodque non aliorum criminum regulam sortitur.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Sacrilegi attento communi iure puniuntur pœna arbitraria, sed rigorosè sacrilegi pœna capitali.*
- 2 *Sacrilegus nequit esse melioris conditionis simplici fure.*
- 3 *Sacrilegus de iure Regni an puniatur pœna ordinaria.*
- 4 *Sacrilegium secundum ius canonicum committitur, si auferatur sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum, de non sacro.*
- 5 *Sacrilegium rigorosum secundum ius civile committitur tantum, cum auferatur sacrum de sacro.*
- 6 *Res rigorosè sacra ea tantum dicitur, qua ab Episcopo consecrata est.*
- 7 *Res sacra priuata qualis sit.*
- 8 *Furantes res consecratas ab Episcopo puniuntur de iure Regni pœna capitali.*
- 9 *Furantes res ab Episcopo non consecratas de iure Regni an puniantur pœna arbitraria.*

Comes

- 10 Comes de Castillo prudenter se gessit in sacrilegum puniendo.
- 11 Sacrilegium in Regno, quocunque modo sumatur, poterit plecti pœna ordinaria.
- 12 Sacrilegium non rigorosum fuit etiam in Regno punitum pœna ordinaria.
- 13 Furtum non committitur tempore necessitatis.
- 14 Furans res sacras de loco non sacro quandoque punitur etiam extra ordinem in Regno.
- 15 Furans res sacras de loco privato absque alijs qualitatibus non punitur ultimo supplicio.
- 16 Pœna capitalis non intelligitur pœna mortis civilis in sacrilego, sed naturalis.

DILVCIDATIO DECIS. XXXV.

A It hîc Reg. Sanfelicius, furantem res è loco sacro, quamvis non consecratas; ad sacrum tamèn vsum destinatas, & excedentes vnciam, plectendum pœna mortis naturalis, sicque decîsum. Hæc autèm decîsio durissima videri poterit. Quare aduertendum, attento communi iure ciuili, sacrilegos puniri pœna arbitraria l. sacrilegi ff. ad l. l. l. pecul. licèt rigorosè sacrilegi pœna capitali, vt infra. Aduenit deindè constitutio Regni incip: multa leges, quæ idem comprobauit, duos casus his verbis excipiens. Sed pœna moderanda est arbitrio Iudicis, nisi fortè manifestè templa Dei destructa, vel fracta sint violentè, aut dona, & vasa sacra nocte sublata sint. Hic enim casus crimen capitale est.

Cum autem ex dispositione cap. Regni incip: ad hoc, furans vltra vnciam puniatur pœna vltimi supplicij, hinc est, vt, concurrentibus qualitatibus, iuxta decîsionem Gizzarelli superius relacam, sacrilegus eadem pœna sit puniendus, ne melioris conditionis sit simplici fure, vt seruatum refert Foller. de quo meminit hic Sanfelic. & licèt Follerius nullam de qualitatibus mentionem faciat; attamèn certû est, d. cap. sic obseruari: quicquid scripserit Danza de Pagna Doctorum tom. 2. tit. de furtis. cap. 6. a num. 40. putans, rigorosam fuisse condemnationem ad Tremeas declaratam per illud Tribunal, ex furto patrato noctis tempore cum fractione domus, cum eius error innotescat etiam ex literis à Reg. Sanfelicio missis ad Paulum Laurenzanum Fisci patronum in illa Audiencia, in quibus huiusmodi furtum pœna mortis secundùm dicta à Gizzarello puniendum scripsit; quare Danza, vt antiquum errorem alio recentiori confirmaret, contra Gizzarellum post tales literas receptas, vt ibi, denudò scribere non erubuit.

3 Dubium autèm est, an, non concurrentibus qualitatibus, iuxta decîsionem Gizzarelli, qualitas sacrilegij sit talis, vt reddat

furtum pœna ordinaria dignum in Regno. Super qua quæstione, licèt etiam in Regno videatur quandoque vsu recepta pœna arbitraria, cum videamus apud Ricc. decif. 293. par. 2. sacrilegum damnatum ad remigandum per quinquennium, & decif. 27. par. 3. per decennium; tamèn illud vtique certum est, cum versamur in duobus illis casibus expositis in d. const. multa leges, procùl dubio esse pœnam mortis naturalis explicatam ibi per pœnam capitalem, vt scripsit Scialoya in praxi foriud. cap. 3. num. 125. quamvis non desint, qui voluerint, pœnam capitalem non intelligi ibi mortem naturalem, sed ciuilem, adeoque etiam in illis casibus enunciatis in d. const. non puniri sacrilegum pœna vltimi supplicij: quam sententiam inexaminatam reijcio. Vt autèm, quid dicendum sit in alijs casibus, videamus.

Dubium oriri potest, an huiusmodi dona, & vasa sacra, ea intelligenda sint, quæ ab Episcopo consecrata sunt, an autèm ea, quæ largo modo sic appellantur, quatenus scilicèt destinata sint ad ministerium Diuini cultus; nam, si ea intelligenda sunt, quæ ab Episcopo consecrata sint, si quis alia vasa, præter consecrata, nocte eripiat, non subiacebit pœnæ ordinariæ, sed arbitrariæ: secùs autèm, si ea intelligenda sunt, quæ quocunque modo ad ministerium Diuini cultus destinata fuere.

- 4 Vt autèm id videamus, supponendum est, sacrilegium diuerso modo considerari à Iure Pontificio, & Cæsareo; nam sacrilegium de iure Pontificio committitur, siue auferantur res sacre de loco sacro, siue res sacre de loco sacro, siue res sacre de loco non sacro, vt in cap. quisquis 17. quæst. 4. Ibi, similiter sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, siue sacrum de non sacro. De iure ciuili autèm sacrilegium committitur tantùm, cum sacrum de sacro auferatur, vt apertè colligitur ex l. Diui 5. l. sacrilegi pœnam 6. & l. sacrilegi capite 9. in qua hæc. Sunt autèm sacrilegi, qui publica sacra compulauerunt. ff. ad leg. l. l. pecul. His suppositis, dum in d. l. sacrilegi capite, hæc habemus. Quare quod sacrum, quodue admisum in sacrilegi crimen cadat, diligenter considerandum est, non debemus cuiusque rei sacrum nomen tribuere, sed illi tantùm, quæ verè ab Episcopo consecrata est. Hocque patet ex eadem lege, in qua Paulus huiusmodi sacra furantes vult, vt capite puniatur. Ibi. Sacrilegi capite puniuntur, cum aliàs eos, qui cætera non sacra furati fuerint, arbitraria pœna plecti scripserit Vlpianus in d. l. sacrilegi. Hinc glos. in d. l. sacrilegi capite ver. compulauerunt, inquit. Et quod dicit publica sacra, vt consecrata per Pontifices, vt instit. de rer.

7 *ver. diuis. §. nullius. Priuata sacra, in quibus committitur quasi sacrilegium appellat consecrata per Principem &c.*

Cum ergo in nostra Constitutione disponatur, ut dona, & vasa sacra nocte auferens poena capitali plectatur, intelligendum id est de ijs, quæ verè, & propriè sacra sunt, adeoque ab Episcopo consecrata, nec somnium, omnia venire, quæ Ludouicus Peguera in *dec. crim.* 24. gradatim, tanquam ad sacrorum vltimum destinata arbitrio Iudicis, vult, ut subiaceant, quali a sunt, inter cætera, Ciboria, Phialæ, Capsulæ, Feretra, Libri, Ornamenta, Mappæ, Linteamina Altarium, Cortina, Cera, Gazophilacium, Arcula, inquam elemosynæ coniunguntur, & similia, cum furantes ea, tanquam non consecrata, ab Episcopo, verè arbitraria poena secundum dicta à Peguera plectendi sint ratione sacrilegij, quia non rigorosè sacrilegi, sed propriè fures dicuntur, licet grauiori qualitate, quæ quomodo reddat huiusmodi fures dignos quandoque poena ordinaria, videbimus infra.

Hinc, cum in Ciuitate quadam vir, cuius nomen non propalo, furatus esset quædam vasa sacra nocturno tempore ab Ecclesia, eiusque consanguinei obrulissent mille aureos in beneficium Catholicæ Maiestatis, Comes de Castillo, qui tunc Regno huic præerat, renuit, & vir ille, tanquam Doctor, fuit capite diminutus. Reddidit tantus Prorex dissensus rationem, ne scilicet Rex Catholicus Ecclesiæ violatæ pretio vteretur, arbitriumque adhiberet, ubi Rugerius Rex in d. *constit.* expressè denegauit. Nec credo, nostris temporibus reperiri iudices, qui etiam contra Ecclesiam vtantur clam arbitrio, quod palam quidem vti voluit Comes de Castillo. Alia dicemus in *dec.* 243.

Interim, ut promissis stemus, ad decisionis huius dilucidationem aduertendum est, licet, ut superius diximus, sacrilegium non possit, qua sacrilegium, puniri poena ordinaria, attento iure Regni, nisi in duobus illis casibus supra expositis à *constitut. multæ leges*: scilicet, cum *templa Dei destructa, vel fracta sunt violentè, aut dona, & vasa sacra nocte sublata sunt*. Quæ vasa sacra ea utique intelligenda sunt, quæ sacro oleo ab Episcopo fuere consecrata, ut diximus; nihilominus tamen posse puniri poena ordinaria, quæ furtum cum qualitate. Et professio qualitates, quæ furtum reddant dignum morte, multæ possunt esse, tam respectu furantis, quam rei subtrahæ, loci, & temporis, scilicet, clauis adulterinæ, Barbæ fictæ, ingens quantitas rei subtrahæ, fractura domus, Ascensus cum scalis, Pecunia destinata ad Principis, vel Reipublicæ vltimum, Vulnera,

Homicidia, Locus sacer, Palatium Principis; Tempus hebdomadæ Sanctæ, quæ omnes qualitates reperiri poterunt apud *Gizzevell. d. decis.* 13. *Abb. conf.* 25. *lib. 1. num. 2. de Ponte decis.* 14. *num. 8. Giaz. discept.* 26. *num. 75. Angel. tract. de malef. verb. vestem celestem num. 13. Danzam d. cap. 6. Merlin. cent. 1. cap. 17. num. 14. Basilicum decis. Sicil. 2. num. 4. tom. 1. aliosque passim, qui sparsim huiusmodi qualitates exemplificant; non inde tamen dicas, posse ijs numerum præfigi, cum tot possint esse furti qualitates illud reddentes dignum morte, quot poterunt casus ipsi ostendere; vnde eas numerari valere, dicendum procul dubio non est. Quod adeo verum præfere, ut fures, qui continuo furantur, si duo, vel tria commiserint furta, ordinariè plecti posse, voluerint Doctores, eo quod mala intentio citius, quam rei valor, sit attendenda, secundum *Drogher. ad Clar. §. furtum, & Baiard. ad eundem vers. sed an pro vno furto*.*

Quare hæc ratio applicanda est cæteris casibus, qui euenire possunt; quoties enim furtum qualitatem aliquam habeat, quæ, vel malum animum, vel appensatè sequam ostendat, procliuamue ad delinquendum, naturam, poena poterit esse ordinaria. Hinc *Reg. Sanfelix. in fine antecedentis decisionis* 34. refert, fuisse poena mortis punitum Ioannem Dominicum Costa, qui furtum non, perfecerat, ex qualitatibus, quæ interuenerant, & fuere clauis adulterinæ, vis, & vulnera in coniuges; sicque, si qualitates adeo quandoque graues esse possunt, ut reddant etiam furtum attentatum dignum poena vltimi supplicij, non statuenda est certa mensura, nec numerus præfigendus qualitatibus, quæ, non solum furtum ad effectum reductum, sed etiam attentatum valent grauius reddere.

Ut igitur ad casum nostrum deneniamus, cum inter cæteras qualitates, quæ furtum reddant ordinaria dignum poena, sit locus sacer, non video, cur furantes in Ecclesia res ipsius Ecclesiæ, quamuis non sacras, tali poena puniendi non sint, non tanquam rigorosè sacrilegi, si fortè res non rigorosè sacras furentur, sed tanquam fures cum qualitate; non enim dicendum est, clauis adulterinas, barbas fictas, cæterasque huiusmodi qualitates, potentiores esse loco sacro. Quod ridiculum utique esset.

12 Hinc videmus, multos furantes res non rigorosè sacras fuisse vltimo supplicio punitos; nam legimus apud *Musc. atell. tit. de sacrileg. num. 20.* laqueo suspensum salernitanum quendam, qui ab Ecclesia Sancti Laurentij hic Neapoli Crucem argenteam furatus erat, aliumque, qui mappas, & Altaris

taris lintheamina: & in decisione hac, quam dilucidamus, habemus, Ioannem Dominicum della Rocca, eo quod furripuerat lintheamina altaris, & alia serica, eadem subiisse poenam, quam etiam subiit Andreas de Mauro, qui argenteas tabulas ex votis fidelium affixas abstulerat. Ceteri autem casus videndi sunt apud citatos auctores, & ne longior sim, mensibus elapsis per M. C. V. tanquam delegatam, fuit ultimo supplicio damnatus quidam, qui ab ecclesia lapidem furripuerat; licet postea, dum ad locum destinatum ducebatur, à Prorege veniam impetrarit, eo quod gravi pressus inopia tale ille patrarat crimen. Quod summa factum pietate est; dum enim necessitatis tempore omnia communia sunt, ex c. si quis propter necessitatem: de furtis: de qua re Mari ad Gizar. decis. 13. num. 21. Tallong. Racem. 46. à num. 3. ad 31. Clar. in 5. furtum. vers. quandoque ubi Baiard. numer. 98. Molfes. ad consuetud. Neap. part. 5. quest. 1. numer. 26. alijque apud citatos, poterat tale crimen subiaccere veniz.

14 Non negauerim ramen, qualitatem hanc, quæ non rigorosum reddit sacrilegium, quandoque poena arbitraria puniri, ut diximus supra num. 3. Nam quandoque dari potest casus, ut aliquis, per Ecclesiam transiens, lintheamina altaris, candelabrum, aliaque similia rapiat; tunc enim nimis seuerus esset Index, si delinquentem poena plectere ordinaria, duceret; vnde multum in hoc versatur Iudicis arbitrium considerantis delinquentis naturam, modum, res, aliaque circumstantias, quæ poenam minueræ valent, & augere. Sicque concludendum, locum sacrum reddere qualificatum furtum, quod proinde possit puniri poena ordinaria, quemadmodum alia furta associata alijs qualitibus, licet ratione leuium circumstantiarum mitiori poena procedi queat.

Quinimò Dominus Ianuarius Andreas ad præsens Fisci Patronus in M. C. V. id ita se habere comprobauit; dum de re hac cum eo sermonem habui. Et tanti viri sententia æstimanda: utique est, cum illi quævis scientia, non arte quæsitæ, sed à natura citius data videatur, adeo, ut nil reperire sit, quod promptè non decidat, quod doctè non explicet, quod clarè non suadeat, & utramque æquè mirari valeamus, eruditiones, eloquentiam. Vnde, si, postquam in Regno diu Fisci patroni munere, deinde eodem in M. C. V. functus est, tandem Sanctæ Claræ consiliarius electus sit, nō eius virtutes à dignitatibus, sed dignitates à virtutibus dixeris decoratas; nec deniq; me hyperbolicè loquutum putes, si scientias illi fassus sim naturales, cum viderim illum, eiusq; germanum Dom-

Franciscum celeberrimum re, & fama non vulgariū causarum patronū, nec nō Patrem Caietanum in Theatinorum Religione conspicuum, è Didaco genitore doctissimo Iuriconsulto descendentes, non solum eius doctrinæ hæredes ex asse præferre, sed longius superantes, ostendere, perfici propagine naturam, eosque multa etiam auxilium ascendentibus, si multa ex iisdem traxere.

Sin autem quandoque legeris, extra Regnum sacrilegium quoque rigorosum punitum poena extraordinaria, non autem mortis, id accidisse, dicas, quia ibi poena furti associati qualitatibus non erat poena ordinaria; quare eadem poena fuit punitum crimen rigorosi sacrilegij. Ex his Clar. lib. 5. 5. sacrilegium in princip. refert, illum Senatū condemnasse poena statuti punientis fures ad poenam pecuniariā quendam, qui calicē sacrum furripuerat. Et circa finē refert, aliū, qui etiam calicem furatus fuerat, ad triremes quinquennales damnatum; quibus casibus in Regno essent puniendi huiusmodi delinquentes poena mortis, non solum ob qualitates furtorum, sed ob qualitatem rigorosi sacrilegij. Alij verò duo, quos ob furtum candelabri ex æde sacra fustigatos, refert, & eiectos, idem Clarus ibid. fortè, licet ob qualitatem loci, ni rigorosi sacrilegij, potuissent in Regno puniri, ex dictis, poena ordinaria, poterant, attentis circumstantijs, extraordinariè in Regno etiam plecti. Quare Basilicus loc. cit. num. 5. scripsit, fuisse ibi resolutum, sacrilegij poenam esse arbitrariā, quæ (sunt eius verba) ex qualitatibus poterit ad mortem extendi, & ad triremes, & ad exilium, & ad fustigationes, & ad similia, ex communi calculo Doctorum &c. Alios verò casus vide apud relatos ab eodem Basilio, & potissimum apud Carpzou. præf. crim. part. 2. quest. 89. numer. 18. qui huiusmodi sacrilegos in foro Saxonico Rota plecti refert. Et ita sub hac regula omnes decisiones conciliandæ, potissimum, in Regno nostro Neapolitano, quo Sacrilegium non rigorosum, modò poena ordinaria, modò extraordinaria, inspicimus, punitum, ne recentiorum nonnullorum more decisiones, absque vlla regula, tanquam in Emporium, adducamus.

Hinc collige primò, etiam secundum erroneā opinionem volentium, in duobus illis casibus expressis à d. const. sacrilegium non puniri in Regno poena ordinaria, debere quidem huiusmodi delinquentes ultimo puniri supplicio, quia saltè dicetur furtum cum qualitate admodum graui, qualis est, vel fractura Ecclesiæ, vel res sacra è loco sacro sublata.

15 Collige secundò, licet Constitutio non explicet,

plicet, an vasa sacra auferenda sint de Ecclesia, an autem de loco priuato, vt furans capitali pœna plectatur; nihilominus tamen, eam intelligendam esse, vt loquatur de loco publico, pro vt Ecclesia, de qua ibi erat sermo: sic sensit *Andr. in d. Constit. quem sequutus est Aff. ibid.*

- 16 Colligè tertio, pœnam capitalem non intelligi pœnam mortis ciuilib, vt videtur sentire ibi *Aff. sed mortis naturalis*. Quod, vt superius dixi, meo iudicio est euident; nam aliàs id expressisset, praterquamquod, dum casus illos constitutio excepit, longius distare debent à pœna deportationis, quæ datur etiam, si sacra de non sacro, siue non sacra de sacro ablata sint: sique contrarium diceremus, neque, qui manifestè templa Dei destrueret, pœnæ mortis naturalis subiaceret, cum hic sit alter casus à d. *Constit. exceptus*, ac proinde non daretur casus, quo sacrilegium pœna mortis esset puniendum. Sed de hac re fusè alibi, & propriè in *decis. 47.*

S Y M M A R I U M.

- 1 Interueniens in furto eadem pœna, qua fur, plecti debet.
- 2 Delinquentes indiuisibiliter concurrentes ad aliquod crimen, licet diuersis officijs, eadem puniuntur pœna.
- 3 Furantes eadem pœna puniuntur, quamuis alter non aequè cum altero rem subtraham, participauerit.
- 4 Auxiliator merus non debet eadem pœna, qua principalis plectitur, puniri.
- 5 Auxiliator merus quis dicatur.
- 6 Auxilium, vel consilium præstans manibus, punitur pœna mortis, quod singulariter pronisum est.
- 7 Furantes omnes insolidum tenentur, eam quoad pœnam, quam quoad interesse; verum, vno solente, ceteri liberantur.
- 8 Auxiliator merus non dicitur, qui in furto interuenit.
- 9 Consilium dantes, vel assistentes, nunquam eadem pœna puniuntur, qua principales, nisi specificè fuerit pronisum.
- 10 Auxiliatores delinquentium cum armis igneis tenentur etiam assistere, vt pœnam principalium delinquentium in Regno statutam subeant.
- 11 Auxiliatores torqueri nequeunt, nisi prius liquido constet contra principales delictum: quod latè examinatur.
- 12 Auxiliatores, licet aequè pœna puniendi sint, qua plectuntur principales; tamen non eodem modo contra omnes procedendum est.
- 13 Auxiliator, quamuis in delicto patrato interuenierit, non dicitur principalis, sed principalis denominabitur, qui delictum ad perfectionem redegit.

DILVCIDATIO DECIS. XXXVI.

1 **P**lucherrima sanè est decisio hæc; habet enim, interuenientem in furto, in quo adest fractura domus, siue aliqua alia qualitas, propter quam in Regno nostro debeat furans ultimo supplicio puniri, iuxta dispositionem *cap. Regni, ad hoc*, sic vsu recepti secundum *dec. 13. Gizzarelli*, licet ipse domum non fregerit, nec aliam qualitatem adhibuerit; esse nihilominus puniendum pœna mortis naturalis, cum sufficiat, vt socij id egerint: & ratio nem, inquit, esse *Reg. Sanfelice*. quia *cap. Regni* loquitur per verbum, *commiserit*, non autem per verbum, *fecerit*; vnde tamen auxiliator, quam frangens domum; dicitur committere furtum, qua occasione varia nescit de mandantibus, & auxiliatoribus, quæ lectior aduertet.

Nos autem in hac decisione sistentes, vt veritatem hanc, non distinctione verborum, tantum comprobemus, innixi verbis, *committere, & facere*, quæ distinctio fortè non omnibus placebit, sed etiam ratione à priori, quæ ad multas alias materias deseruiet, aduertimus hic, à furto specificari indiuisibiliter pœnam infligendam omnibus illud patrantibus. Dixi, *indiuisibiliter*; nam, vt praxi verbum hoc patefaciam, multi sint, qui furtum patrent, quorum quilibet officio inter ipsos statuto fungatur; quare vnus sit explorator ad videndum, an milites per illam viam transeant, alius domum frangat, alius ianuam domus custodiat, alius postmodum domum ingrediatur, alius bona subtrahat, alius tandem illa asportet; omnes isti dicentur indiuisibiliter concurrere ad furtum illud, ad quod omnia huiusmodi officia tendunt, quibus commodius res illa subtrahitur. Vnde, si vnicum est furtum, ad quod omnes indiuisibiliter varijs officijs concurrunt, indiuisibilis, & vnica esse debet omnium pœna; sicque, si furtum iam habeat eam qualitatem, quæ pœnam mortis indicet, omnes ea plectentur pœna, cum qualitas illa materialiter, & efficienter a b vno dependeat, formaliter autem ab omnibus. Hancque regulam in quibuscunque alijs criminibus adhibeas.

- 3 Hinc optimè *Caball. resol. crimin. casu 198. num. 1. & 2. ait*, si plures sint, qui vltra vnciam furtum committant, omnes posse puniri pœna ultimi supplicij, quamuis inter ipsos aliquis fuerit, qui minùs vncia de illo furto rem aliquam habuerit; idque, quia omnes insolidum ad furti pœnam tenentur.

4 Ceterum auxiliator, qua merus auxiliator, non poterit mortis pœnam periclitari. Dixi, *merus auxiliator*, vt eius interuentum excluderem, puta, si explorator fuisset die

ante

antecedenti ad eadem aliquā, vt videret, quot, & quales domestici erant in domo illa, qua noctis hora vigilabant, & cetera huiusmodi. Quare tunc, ni per statutum fuerit expressē imposita pœna mortis, erit talis auxiliator extra ordinem plectendus. Quod adeo verum est, vt in Regno nostro fuerit necessaria dispositio *Pragm. 2. de Nautis*, ad hoc, vt auxilium præstantes Mauris potuissent mortis pœna plecti.

7 Hinc tamē collige primò; licet omnes furantes teneantur in solidum, tam quoad pœnam, quàm quoad restitutionem, & interesse; vno tamē solutæ, alios liberari, ex l. 2. C. de condit. furtina; & videndi sunt *Thessaur. dec. 254. num. 3.* & *Reg. ipse Sanfelici. dec. 44. num. 4.*

8 Collige secundò ex dictis, quotiescunque aliquis in furto interuenerit, non dici merum auxiliatorem, sed auxiliatorem cum interuentu, adeoque illum eadem pœna plectendum; & ratio est, quia idem est, aliquem esse auxiliatorem cum interuentu, ac interuenire in furto, socijs auxilium præstando modis superius expositis.

9 Collige tertio, nunquā eadem pœna puniri, qua punitur principalis, consilia dantes, vel assistentes in delicto, absque vlla ope (*Dixi, absque vlla ope, vt excluderem exploratores*, ceterosque id genus superius relatos, qui etiam opem præstant) & ratio est deducta ex ijs, quæ diximus; nam illi non indiuisibiliter ad delictum concurrunt. Hinc in nostro Regno die 15. Nouembris 1650.

10 Comes de Ognatte statuit in *Pragm. 32. sub tit. de armis num. 15.* vt contra auxiliatores, & assistentes procedatur ad pœnam aureorum mille, qua proceditur aduersus principales delinquentes cum armis igneis. Quare in casu d. *Pragmatica* non sufficit, vt aliquis assistat tantum, vel vt consilium det, quod genus meri auxilij etiam est, sed vtrumque requiritur, scilicet auxilium, & assistentia. Ibi. *Auxiliatori, & assistenti*; sicque excluduntur meri auxiliatores atque assistentia, qui extra ordinem puniendi essent, vt superius diximus. Quod non sic se habet in casu *Pragmatica secunda: de Nautis* superius enarratz, in qua, meros etiam auxiliatores, adeoque consilia dantes, expressē mandatur, puniri.

11 Collige quarto, adeo auxiliorum crimina per se non subsistere, vt ij torqueri nequeant, etiam si contra eos extent indicia, ad torturam; dummodò non certum sit, principalem deliquisse, vt latè, post alios, *Farinac. præf. crimin. tit. de inquisitione: quest. 3.* Vnde aduerte, ne fortè decipiaris, licet contra principalem adsint indicia ad torturam, quare torquesatur, non inde tamē pos-

se torqueri auxiliares; & ratio est, quia auxilium specificatur à delicto principali; & sic illi adhæret, & accessorium voeatur. Itaque, ni liquidò constet, & plenè probatum sit delictum principale, ita vt nulla supersit reo defensio, quinimò, ni fuerit reus damnatus, nec vllum supersit remedium, non poterunt auxiliares puniri, licet custodiendi sint. Quoniam verò superius diximus, eos, qui meri auxiliares nō dicuntur, indiuisibiliter concurrere ad delictum, adeo videtur, non posse diuidi principales ab auxiliatoribus, adeoque contra omnes procedi indiuisibiliter, cum simul etiā deliquerint.

12 Tamē aliter dicendum est; etenim, quāuis omnes æquā pœna puniendi sint, rationibus superius adductis; non tamē æquo modo contra omnes procedendum est, sed primò contra eos, qui delictum consummarunt, & perfecerunt, qui verè principales denominantur, cum, sicuti denominatio oritur à nobiliori parte, ita ille principalis dicatur, qui verè delictum perficit, idest ad perfectionem redigit, deindè verò contra alios auxiliatores.

Collige quintò & vltimò. Doctores loquentes de pœna auxiliatoris in statuto disponente de committentibus maleficium, intelligendos secundum superius per nos exposita, & ita conciliandos, inter quos *Alex. de Imola & Angel. in l. is, qui opem: ff. de furt. Bald. in add. ad Spec. de appell. vers. sed pone questionem de facto. Alex. cons. 140. tom. 2. vers. Homicida. Bart. Veronens. in libac. verba ff. de adul. in l. uibil. de sicar. Flor. in l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. Panorm. cap. 1. col. 2. in fin. vers. & aduerte: extr. de off. deleg. Aretin. de Malef. vers. assistit. Salicet. in l. 1. C. de rapt. virg. Hostiens. in cap. quia paua: de homicid. Bald. in l. ancilla col. 1. vers. & facit C. de furt. & in margar. vers. delinquens, in princip. & in l. non ideo minus: column. antepenult. vers. item queritur, an quis. C. de accusat. Paulus de Castro cons. 194. Fel. in cap. 1. de off. & po. Ind. deleg. col. 7. Socin. cons. 188. Gaud. trac. maleficiorum Rubr. an mandans: & fieri faciens homicidium puniatur, vt homicida: quest. item pone. Ariminens. in addit. ad Ang. Aretin. in trac. maleficiorum ver. assistit. Grammat. cons. 45. nu. 41. Corne. cons. 8. vol. 3. Nat. cons. 240. num. 14. & 458. num. 9. vol. 2. aliique passim.*

S V M M A R I V M,

- 1 Confessio trium delinquentium facit plenam probationem contra receptatores.
- 2 Confessio delinquentium, quamuis ex alijs delictis infamium, facit probationem contra receptatores.

M Tortu

- 3 Tortura omnes maculas purgat, præter illas suspicionum.
- 4 Confessio delinquentium contra receptatores plenam facit probationem, quamvis per actus singulares.
- 5 Confessio delinquentium facit plenam probationem quo ad furta patrata in Civitate Neapolis.
- 6 Latrones in faciem inquisiti iurantes repeti possunt cum eiusdem inquisiti interrogatorijs, & quomodo.
- 7 Confessio delinquentium, ex cap. Regni, Constitutionem, locum habet contra leues personas; sed vide inferius mrm. 9.
- 8 Confessione latronum contra graues personas an faciant indicium ad Torturam ex dispositione dist. cap. Constitutionem: remissive.
- 9 Confessio duorum delinquentium contra receptatores, quamvis graues, & optima famæ, plenam facit probationem.
- 10 Receptatores delinquentium, nostris temporibus, non sunt leues, sed bona fama apud homines.
- 11 Confessiones delinquentium faciunt plenam probationem contra receptatores, quo ad auxilia, non quo ad alia delicta.
- 12 Regula ad cognoscendum, quando Pragmaticæ in viridi sint obseruantia.
- 13 Pragmatica 3. de furtis an in viridi sit obseruantia.
- 14 Nominatus an debeat esse leuis fama, attenda dispositione Pragm. 3. de furtis.
- 15 Confessio trium sociorum ex dispositione Pragm. 3. de furtis an facienda sit in tortura ordinaria.

DILUCIDATIO DECIS. XXXVII.

- 1 **O** Stenditur in decisione hac, cap. Regni incip. frequens, & ineffrenata, disponens, vt confessio trium latronum post tormenta facta tantam fidem faciat, quantum faceret testimonium duorum proborum, extendi ad furta intus Civitatem Neapolitanam, ex Regia Pragm. 3. de furtis & in M.C. obseruari, vt, si præsens sit reus, iuret in eius faciem; si verò non sit præsens, cum ille venerit ad manus Iudicis, nominans iterum torqueatur ad conualidandum eius dictum in faciem nominati, quo absente, torqueatur, citato nominato.
- 2 Hinc collige primò, dictum cap. militare, quamvis si latrones sint alijs ex delictis infames; & ratio est euidens, quia tortura maculas qualescunque purgat, quicquid sit, si aliter dicendum videatur, cum contra eos opponitur minor ætas, siue similis alius defectus. Alia de huiusmodi confessionibus videnda sunt apud de Angelis ad Foller: in
- 3

pract. crim. rub. & si confitebuntur il primo num. 109.

- 4 Secundò collige, d. Pragm. 3. de furtis, de qua meminerant hic Regens, & de Franch. dec. 570. locum sibi vendicare, quamvis socij deponant per actus singulares, vt eadem Prag. disponit; & quamvis non interueniat fractura ianuarum, vt decisum refert Vinc. de Franch. d. decisione.
- 5 Tertiò collige, huiusmodi latrones, qui in faciem inquisiti iurarunt, repeti possunt cum interrogatorijs ipsius inquisiti ad eiusdem instantiam, non obstante iuramento, & confrontatione facta, vt optime Ricc. dec. 242. post num. 2. Genuens. in prax. Archiepisc. Neap. cap. 33. num. 15. Guazzin. defens. 20. cap. 21. num. 2. & seqq. quare in hoc cauti sint aduocati pauperum, dum ex talibus interrogatorijs maxime reorum defensio dependet. Quomodo autem facienda sit confrontatio, habes penes Scialoyam in prax. torquendi reos: cap. 6. num. 32. & seqq.

Et ex his videmur nos ab hac dilucidatione expediti; non sic autem se res habet, cum maximè insurgant controuersie à nobis breuissimè de more dilucidandæ; etenim, cum, vt diximus, Carolus I. in d. cap. frequens & ineffrenata, disposuerit, vt confessio trium latronum post tormenta facta de receptatore, factore, & particeps, vel virtualiter ministrante, tantam fidem faciat, quantum faceret testimonium duorum proborum virorum, nisi causa rationabilis suspicionis adesset. Carolus secundus deinde in cap. constitutionem Dina memoria declarauit, tunc demum confessionem ipsam talem habere vigorem, quando præmissi nominati per eum reperiantur fore leues, & infamata persona. Tandem hæc subdidit: Si verò non fuerint leues, & infamata persona, illam confessionem eandem volumus efficaciter aperiri &c. & ex illa inquisitione formatur contra nominatos processus, & ad vteriora proceditur, quemadmodum in cæteris causis criminalibus; & solet quæri à Doctoribus, an in hoc casu confessiones latronum faciant indicium ad torturam: de qua res non est hic noster fermo: videat, qui vult, Muscatell. in praxi crim. tit. de privil. crim. furti rapina &c. num. 29. aliosque passim.

Cum autem, vt ad quætionem accedamus, hominum malitia creuerit, fuit dispositum anno 1563. in Pragm. 1. de exilibus §. 6. cbe, dichiarando in tortura tre forasciti, e delinquenti esser no statì ricettati, sen guidati, assisturati, e fauoriti, o annisati da alcumi (notate) di qualsivoglia grado, e conditione si sia, ancorche deponessero d'atti diuersi, e singolari, habbia per piena, e pienissima probatione. Et tandem, improborum obstinatione perseuerante, iterum dispositum est per Pragm. 6. de

rece. 11

receptatoribus delinquentium, & de, declarando in tortura due forasciti tantum, & delinquenti, efferno statim receptati, seu guidati, fauoriti, & agitati da alcuni (notare) di qualsivoglia stato, grado, & conditione si sia, ancorche deponessero d'atti diuersi, & singolari, s' habbia per pienissima probatione.

Scantibus igitur duobus hisce postremis dispositionibus, queritur primò, an sit correcta dispositio d. cap. Constitutionem Dina Memoria, disponentis, ut confessio latronum locum sibi non vendicat contra personas non leues, nec infamatas.

Et prima facie quisque responderet negatiue, cum in illis nulla fiat mentio de huiusmodi capitulo; ac proinde, licet illud reformarint quo ad aliquas qualitates expressas, videlicet depositiones factas per testes singulares, & diuersos, nec non quo ad numerum deponentium; tamen non reformarunt quo ad conditionem personarum nominatarum; unde semper, videtur locum sibi vindicare contra nominatos malæ famæ.

- 9 Contrarium tamen sentiendum est; adeoque respondendum, esse iam correctum dictum cap. Constitutionem Dina Memoria ob illa verba, di qualsivoglia stato, grado & conditione si sia. Unde, licet non fiat mentio de dict. cap. non inde tamen non intelligitur correctum, cum, quamuis non fiat mentio de eo, quo ad alias qualitates superius expostas, quo ad illas correctum verè sit; sicque idem dicendum est quo ad qualitates personarum nominatarum; & merito quidem, dum quotidie periclitamur, receptatores, & fautores delinquentium non leues esse personas, nec infamatas, sed graues, & optimas apud homines famæ; quare eorum depositionibus subiacebunt.

- 11 Vnum tamen aduertamus velim, confessionem huiusmodi delinquentium plenam facere probationem quo ad receptionem, fautores, & auxilia prestita, ut patet. Ibi & efferno statim receptati, seu guidati, fauoriti, & agitati, non autem quo ad cetera delicta patrata, cum d. pragm. in odium receptatorum emanarit, ut nobiscum sentit Muscatell. doc. sit. Quare in alijs criminibus dicta sociorum accipienda sunt, pro ut iuris, nec de ijs est hic locus agendi. Quod si replicabis, etiam quo ad alia delicta eorum confessiones plenam facere probationem, cum sufficiat, fuisse eos socios delictorum, in vim dictæ Pragmaticæ, ex illo verbo, agitati, cum, qui delicta patrant associari, auxilia dicantur prestare. Respondebo, replicationem hanc esse merè fiscale, subtilemque, dum satis, superque constat, auxilia, de quibus d. Pragm. loquitur, considerari respectu personarum, quæ recipiuntur, non autem delictorum, quæ alio

proposito patratis, in quibus subintrat alia regula de socijs hic non examinanda, ut diximus. Alia dicemus in dilucidatione decis. 382. vbi sermo erit de ijs doctoribus, de quibus hic opportunè non meminimus.

Queritur secundò, an hæc Regia Pragm. 3. de furtis, de qua Reg. Sanfelice hic, sit in viridi adhuc obseruantia:

- 12 Hæc questio ad multas alias questiones deseruit in materia Pragmaticarum, ut videbitis; adeoque est admodum necessaria; ut igitur paricam breuitate examinemus, supponendum est, in Regno semper huiusmodi Sanctiones insurgere ex nimis frequentibus criminibus, quæ ijs temporibus serpiunt; unde, cum temporis tractu per tales leges illis consulatur, diu delicta silent, ac proinde Sactiones, licet robur non perdant, earum tamen exercitium amittunt; sicque, si quandoque deinde tale crimen insurgat, quod rigore Pragmaticæ esset alioquin plebendum, æquitas respicitur, nec tanto rigore plebitur; sin autem postmodum frequenter pullulant delicta, statim, vel noua insurgit Pragmatica veterem confirmans, vel antiqua pristinum iterum assumit robur, & æquitas à Iudicantibus iterum in rigorem vertitur. Sic videmus, innumeras in tribus voluminibus filere Pragmaticas, quæ repente, re nata, nouam vident lucem; unde non immerito dicerem, eas inter ceteras reponi, ne earum dispositionum perdatur memoria, qua deperdita, securiora in posterum incederent delicta.

- 13 His ad eruditionem positis, nulli dubium, quin, teste Vincentio de Franch. d. decis. tempore, quo emanauit præfata Pragm. 3. de furtis, infinitus fuerit muneris (ut utar verbis Vinc. de Franch.) modo prædicto delinquentium, ita ut vir Neapolitani potuerint accedere ad eorum rura. Quare, dum talia delicta flagrabant usque ad tempora Vincentij de Franchis, dubitatum fuit apud illum, an Pragmaticæ dispositio locum sibi vindicaret in furto facto sine fractura, & sine ceteris qualitatibus, de quibus ea Pragmatica loquebatur, ut patet d. decis. 570. & S. C. affirmatiue respondit, reddique rationem Vincentius de Franchis his verbis. Item concurrat ratio dictæ Pragmaticæ, quod in eorum domibus tuti stare non poterant.

Et tandem sic concludit. Et licet aliquibus ex Dominis questio visa fuisset difficilis; nihilominus (notare) qualitas temporis in hac causa aliud suadebat. Hinc inspicimus, ex temporis qualitate potuisse adeo rigorosam reddi Pragmaticam, ut ea etiam ad casus, de quibus non loquebatur, extenderetur, licet per fictam citius, & somniatam rationem, quam veram; poterit ergo diuersa tempo-

ris qualitas operari, ut tantus rigor cesset, & ad ius commune redeatur. Hæc autem temporis qualitas nunc verè adest, dum dicere saltè ne quimus ea, quæ dixit *Vinc. de Franch. d. decis. num. 2. vbi scripsit, considerato numero furam accedentium de die, & nocte, furando, &, ut vulgò dicitur, cappingdo per banc Civitatem, & suburbia, & eorum, quæ furta committunt die, ac nocte, cum scassatione apothecarum, & domorum civium, & habitantium in eis, & etiam cum discoloratione domorum, & apothecarum, propter quod ciues non possunt stare tuti in eorum domibus, & apothecis, & quod non stant cum minori periculo eorum, qui in strata publica disrobantur &c.*

Cum, inquam, hæc nostris temporibus dicere quidè nequeamus, non immeritò interfilere poterit, ni penitus filere, rigorosa Pragmaticæ dispositio; quare, nec prædebet Aduocatos reorum in iudicio ab hac eos defendere, nec Iudices illi parentare. Quamvis, si temporum qualitas mutetur, quod repente evenire posset, aliter esset decernendum. Sic usus, vbiusque tacite super hac materia induendus est, ne scelerum impunitas delinquendi tribuat incentiuium. Quod ab Aduocatorum solertia, non secus ac Iudicantium prudentia dependet.

- 14 Quæritur tertio, an ex vi dictæ Pragm. 3. requiratur, ut nominatus sit reus, & malefactor, servata dispositione præfati cap. constitutionem *Diva memoria*. Et difficultas augeatur in casu Pragmaticæ, in qua non addunt verba illa, *di qualsinoglia grado, e conditione*, prout addunt in præcatis Pragmaticis; unde videtur servanda dicti capituli dispositio. E contra autem videtur aliter dicendum, quia hæc Pragm. 3. non versatur circa receptatores, & consequenter non circa materiam, de qua d. cap. quare non esset regulanda secundum illud. Tu tamen dicas, regulandam Pragmaticam secundum d. cap. Nam legislator, in præcatis Pragmaticis, quas, voluit, non regulandas secundum illud, expressit; hic verò, quia tacuit illa verba, *di qualsinoglia grado, noluit*. Et ratio enidens est, quia, cum d. Pragm. 3. disponat de furibus, hi utique nequeunt esse, quam personæ malæ famæ, ac proinde vir bonæ famæ, cum similibus delictis non subiacet, nequebit pariter subiacere nominationibus infamibus, neque consequenter eorum nominationes haberi debeant tanquam plene contravirum bonæ famæ. Quod secus est, si loquamur de receptatoribus delinquentium, servatis dispositionibus dictarum Pragmaticarum. Num. 1. de omnibus, & 6. de receptatoribus delinquentium, cum receptatores huiusmodi non sint regulariter malæ famæ.

- 35 Quæritur quarto, an confessio trium so-

litarum criminis ex dispositione d. Pragm. 3. de furti debeatur fieri in tortura ordinaria; an autem sufficiat, ut facta sit in tortura ijs data, tanquam cadaveribus.

Quæ super questione resolutione procedam, inquit, debere fieri in tortura ordinaria similes nominationes, cum testis tortus, tanquam cadaver, non sit integræ fidei; ut in puncto decisum reperimus apud *Sant. feliciam decis. 382. num. 7. ex adductis per Bertazzol. conf. 234. quem sequitur Romus in Pragm. 6. num. 5. de recept. malefact. de quare, ut supra dixi, dicam in dilucidatione d. decis. 382. vbi discutiam ea, quæ dixere Vincent. de Franch. in dictis decisionibus 590. & 571. Girzarell. decis. 48. num. 7. Capyt. laur. decis. 132. alijque.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Furti pena tenetur rem alienam reperiens, eamque non reddens domino.
- 2 Pretium rei amissa potest peti, antequam ea reperiat; secus autem postea.
- 3 Res inuenta in via publica fisco reddenda sunt; secus inuenta in domo privata.
- 4 Thesaurus inuentus in loco proprio totus erit Domini, non autem, si in alieno; & quid, si aut datæ opera, aut casu fortuito.
- 5 Thesaurus inuentus in alieno territorio, partisciente Domino, cuius sit.
- 6 Thesaurus inuentus in loco publico, tui applicandus.
- 7 Thesaurus inuentus in locis publicis profanis acquiritur inuentori, & Fisco.
- 8 Porta Civitatis appellantur sanctæ, & quare.
- 9 Thesaurus de iure communi, siue reperiat ex industria, siue casu in locis publicis, semper medietas erit inuentoris.
- 10 Thesaurus inuentus in territoriis abbatibus Civitatibus, applicatur Civitati & inuentori.
- 11 Thesaurus inuentus casu fortuito in territoriis religiosis, & ecclesiasticis, est totus inuentoris.
- 12 Thesaurus dicitur Dei beneficium, ob idque repertus in loco religioso casu fortuito totus erit inuentoris.
- 13 Thesaurus repertus ex industria in loco Ecclesiastico acquiritur Ecclesie.
- 14 Loca sacra, eo quod sunt Ecclesiæ, dicuntur esse nullius.
- 15 Sacra res, ideo sunt nullius, quia sunt in bonis Dei; non tamen excludunt administrationem hominum.
- 16 Thesaurus non acquiritur inuentori, si malis artibus repertus sit.
- 17 Thesauri nunquam reperti facere malis artibus; variaque traduntur auctorum dicta, & exempla.
- 18 Deus non vult, Dæmonem posse thesaurizare.

- 19 Sortilegi, & Magi sunt ceteris pauperiores.
- 20 Sortilegi desipiunt carere intellectum.
- 21 Thesauri cui acquiruntur de iure feudali consuetudinum.
- 22 Thesauri de Iure Regni cui acquiruntur.
- 23 Thesauri de Iure Regni acquiruntur, quemadmodum de iure communi.
- 24 Thesauri effectus mali.
- 25 Thesauri in Ceto thesaurigandi.

DILucidatio DECIS. XXXVIII.

- 1 **H**abemus hic, teneri poena furti eum, qui rem alienam reperit, nec domino reddit, vel Regijs Iustitiarijs, tam attento iure communi, ex *l. falsus Creditor §. qui alienam: ff. de furtis*, quam iure Regni nostri Neapolitani, ex *Const. incip. pecunia si quis inuenerit*. Multa igitur colligimus.
- 2 Et primò, pretium aliquod pro re amissa peti posse, antequàm ea inueniatur; secus autem, postquam ea reperta fuerit, ut optimè Bart. videndus in *d. l. falsus creditor*.
- 3 Secundò, res inuentas in via publica fisco restituendas, secus in domo priuata; tunc namque Dominus non ignoratur. Quod aperte ostendit præfata *constitutio*, *Pecuniam si quis inuenerit*, ijs verbis; *scire etenim debet unusquisque; inuentiones omnes Regni nostri, quorum Dominus non apparuerit, ad Fiscum specialiter pertinere*.
- 4 Tertio, diuersimodè discurrendum de inuentibus thesauros; nam de iure communi in *l. teneat: C. de thesauris lib. 10.* distinguendum est; siquidem, si thesaurus repertus sit in loco proprio, totus erit Domini, si autem appensatè in alieno territorio, illius erit, qui territorij Dominus est, cum nemini liceat, nec volente Domino, in alienis territorijs opes abditas perferutari nomine proprio; vnde aduertendum, si quis requirat dominum alicuius territorij pro thesauro inueniendo, ille verò consentiat, & thesaurus inueniatur à requirente, totus acquiri Domino Territorij, cum non liceat suo nomine alicui in alieno territorio opes abditas perferutari, ut in *d. l. Imperator* disponit, quo casu Domini voluntas non operatur, quicquid aliter dicendum sit, si alieno nomine possit in alieno territorio perquiri thesaurus, secundum *Bart. in d. l. m. q.* Hinc abstineant nostrorum temporum vagi à tam accuratè thesaurorum somniatorum locis perquirendis; nam, ijs fortè inuentis, Dominisque locorum consentientibus, & paciscentibus, nil, præter labores consequentur.
- 5 Sin autem thesaurus, ut sapius accidit, reperiat casu, non autem appensatè in alieno territorio, puta arando, vel terran-

- colando, dimidia pars inuentoris, altera verò dimidia territorij Domino applicanda est, ut Imperator idem disponit.
- 6 Ut autem ad loca publica decernamus, maxima est controuersia orta inter *l. 3. §. si in locis ff. de iure fisci*, & inter *§. thesauros Inst. de rer. diuis. vt. post alios*, oculatè aduertit Reg. Moles in *decis. sub tit. de thesauro inuenio §. 18.* vbi totam habes materiã quod opus ab omnibus operatum, imprimi fidelitè curauit Dominus D. Franciscus. Moles eius pronepos non impari præditus doctrina, optimis moribus, integritateque associata, qui post tot, tantaque munera, quibus omnium plausu optime functus est, expleta, in supremo tandem Italiz Senatui Regens electus adhuc iuuenis, satis, superque ostendit, ex natalium nobilitate, doctrina, prudentia, integritate, ceterisque virtutibus, tot tandem dignitatibus, esse verè numeris omnibus absolutum. Ego autem, ut maiori, qua possum, claritate, & breuitate procedam, dico, loca publica, vel dici sacra, vel profana, adeoque, vel ecclesiastica, vel secularia.
- 7 Ut à postremis incipiamus, dicimus, thesauros in locis fiscalibus publicis inuentos acquiri Fisco, & inuentori, quorum alter dimidiam, alter verò alteram dimidiã partem consequetur: ita habetur in *d. l. 3. §. si in locis*, in qua aduertendum est, nullo modo disponi de thesauris repertis in locis sacris, & Ecclesiasticis; nec obstat, si ibi apponatur hoc verbum, *religiosæ*, cum nomen hoc etiam rebus Cæsaris sepius videamus tributum; quinimò muri, & portæ Ciuitatis quandoque appellantur Sanctæ, ut in *§. Sancta Inst. de rer. diuis.* ibi: *Sancta quoque res, veluti muri, & portæ Ciuitatis quodammodo diuini iuris sunt, & ideo nullius in bonis sunt. Ideo autem muros sanctos dicimus, quia per eas ciuitas constituta est in eos, qui aliquid in muros deliquerint*. Nil ergo mirum, si appellantur quandoque religiosa loca publica, dum sanctitatis titulo fruuntur.
- 8 Hoc ergo casu, siue ex industria, siue fortuito thesauro reperiantur in huiusmodi locis, semper inuentor dimidietatem consequetur, nam, si consideremus rem ex industria inuentam, licet hoc fieri nequeat in territorijs priuatis alienis; permissum tamen est in publicis, (quod dicendum, venia prius impetrata) adeoque dimidia pars erit inuentoris: sin autem rem consideremus inuentam fortuito, cum sic inuenta in territorijs priuatis dimidia pars sit inuentoris, idem dicendum erit de territorijs publicis, quare etiam utroque in casu fisco dimidiã partem consequetur, cum in territorijs suis non debeat inferioris conditionis esse priuato.

to. Hocque, quod de fisco diximus, dicen-
 10 dam est de Civitate; adeoque thesauri in-
 nenti in alienius Civitatis Territorijs me-
 dia pars erit Civitatis; altera verò inuentor-
 is, ex d. s. thesauros in f. de ver. dimiss.

Verum de locis sacris, & Ecclesiasticis
 11 aliter discurrendum est; nam, vel thesau-
 rus invenitur in illis casu fortuito, & tunc
 totus inuentori acquiritur, ex d. s. thesauros,
 nec immerito, quia, cum thesaurus Dei be-
 12 neficium vogetur ab Imperatore in d. l. vti-
 ca C. de thesauris, cum ex re in sacro, & re-
 ligioso loco fortuito inuenta, argui pruden-
 ter possit, Deum voluisse inuentori huius-
 modi conferre beneficium, integrum illi con-
 cedendum est, nec diminuendum. Sin an-
 tem ex industria repertus sit thesaurus, non
 disponunt Iura, cuius acquirendus sit; ac
 proinde dubium videtur, cuius comparan-
 dus sit locus sacer, & Ecclesiasticus, terri-

13 torione Caesaris, an territorio privatorum:
 Ego verò non dubitarem, quin comparan-
 dus esset loco privatorum, cum quo ad in-
 ventionem thesaurorum non appelletur pu-
 blicus in d. s. thesauros, ibi, Idemque statuit, si
 quis in sacro, aut religioso loco fortuito casu in-
 venerit. Unde, si inveniens appensate the-
 saurum in privato alieno territorio acqui-
 rit Domino territorij, hic acquirit Domino
 illius loci, scilicet Ecclesie; pro qua conclu-
 sione faciunt, ex, quæ adducit Reg. Moles
 loco cit. num. 25. & 26.

Et ex his apparet in d. l. 3. s. si in locis non
 esse fermonem de locis sacris, quia huius-
 modi loca, licet appellentur religiosa; pu-
 blica tamen, nec sacra vocantur: ibi: Si in
 locis fiscalibus, vel publicis, religiosive, aut
 monumentis thesauri reperti fuerint, Dni Fra-
 tres constituerunt, ut media pars ex his fisco
 vindicaretur. Cum alias nescirem, quo pa-
 tro disponi potuisset, ut res in loco sacro in-
 venta fisco applicaretur, nec Ecclesie. Cæ-
 teras igitur concordantias videas ibi apud
 Glos. Bart. & Reg. Moles. aliosq; per ipsos ci-
 tatos: hæc namque apud me verior est, &
 naturali rationi magis consona.

Hæc autem distinctio à nobis data de re-
 bus sacris, & Ecclesiasticis impugnatur à
 nonnullis præcipue recentioribus in s. Sacre
 In f. de ver. dimiss. volentibus, ut, si thesaurus
 repertiatur in huiusmodi locis, quæ casu for-
 tuito, siue, data opera, dimidia pars sit in-
 ventionis, dimidia verò Ecclesie, ea fortè
 ratione, quia hodie loca sacra, & religiosa
 non sunt in bonis nullius, sed Ecclesie ex
 Ricc. Collect. 331. & 1800.

14 Tu verò, lector, firmam teneas nostram
 distinctionem; nam loca sacra, & religiosa,
 eo quia sunt Ecclesie, sunt nullius, cum ideo
 bona sacra sint nullius, quia sunt in bonis

Dei, licet censura, & dispositione hominum;
 secundum Glos. in d. s. sacra ver. nullius, siue,
 15 ut clarius loquamur, sub administratione
 Prælatorum, siue Rectorum Ecclesie; quare
 ly, nullius, non ita sumendum est, ut non
 censentur Ecclesie, eiusque administrato-
 rum, quia sic non dicerentur Ecclesiastica;
 sed sumendum est, ut nullius hominis pri-
 vati sint, pro ut sunt privata prædia; verum
 eatenus hominis dicantur, quatenus Eccle-
 sie, siue Ecclesiastico addicta ministerio.

16 Vnum tamen advertamus velim, nullo
 utiquam casu inuentoribus acquiri thesau-
 rum, si fortè is malis artibus inventus sit, ut
 iura superius citata disponunt. Itaque, cum
 nostris præcipue temporibus, tot improbi
 reperiantur, qui quamcunque artem diabo-
 licam adhibent, ut thesauros inveniunt, nul-
 lo iure illis deberentur; quamvis, ut verum

17 fatear, nunquam audiuerim, malis artibus
 fuisse reperta huiusmodi bona; sed ijs vten-
 tes, illusos, non nummos, sed innumera retu-
 lisse, & verbera, & mala, quæ malæ artes præ-
 stare assolent. Super qua re audiamus quæ-
 so Martinum del Rio disquisition: magicar. lib.
 2. quæst. 12. Paucos ante annos quidam Prior
 Margullina cum duobus socijs fossam quan-
 dam in sepultura Regis Salei prope Puteolos
 thesaurorum causa ingressus, misere interijt, nec
 amplius visus, ut narrat Vallamontius lib. 1.
 itinerarij sui cap. 23. &c. Et audiamus quo-
 que Paulum Grilland. lib. de sortileg. quæst. 3.
 num. 12. relatum ab eodem Martino del Rio
 loco cit. Arte huiusmodi iactant, se posse inue-
 nire thesauros in locis valde remotis, & sub-
 terraneis absconditos, & quandoque inducunt
 homines in talem insaniam, ut foveas quamvis
 ingentes conficiant pro inveniendis thesauris
 huiusmodi, & ista videtur mihi quod sit una
 ex turpioribus illusionibus, quas Dæmon homini
 faciat, quia in rei veritate, nunquam legi, vidi,
 nec audiri, quemquam ex necromanticijs magi-
 eis, aut sortilegis huiusmodi aliquos unquam
 invenisse thesauros, aut aliàs aurum, vel argen-
 tum, sed quamplures vidi huic operi incumben-
 tes, qui mirabiliter conati sunt velle expariri,
 qui post multos labores, & diabolicas observan-
 tias, demum nihil viderunt, nec inveniunt, nisi

18 terram. Et ratio est, quia Deus non permittit,
 nec vult, Dæmonem posse thesaurizare, quid
 aliàs sequeretur, quod isti magici necromantici,
 ac ceteri diabolici fidei professores, essent cæ-
 teris Christianis ditiores, ac præstantiores,
 & quamplures reperirentur ex ipsis Christi-
 fidelibus, qui animo ditandi prosequerentur illos,
 nec curarent Christianam ipsam protegere fi-
 dem, ut magno thesauro abundarent, & vene-
 19 rentur ab omnibus. Quinimo videmus ho-
 die eorum oppositum, quod isti Sortilegi, Magi,
 Necromantici, & similes, sunt ceteris Christi-
 fide-

fidelibus pauperiores, sordidiores, & viliores, & in hoc mundo, Deo permittente, calamitosam vitam communiter peragunt; demum vero infelici morte pereunt, & aeterni ignis incendio cruciantur, ut in c. firmissimè extr. de hæreticis: & c. nec mirum 26. q. 5. & ea argutia, qua Dæmon illos decipit, eadem, & similibus promissionibus ipsi nos decipere student, sed non capiunt, nisi aliquos, qui sunt simplicis cognitionis, & carent intellectu, & ratione, vel qui sunt nimium creduli, & curiosi, qui auiditate quadam imprudenter appetunt scire ea, quæ nulla ratione, aut honesta causa competit sibi, inuestigare: d. cap. nec mirum §. argutia, vers. potestis. Hec Grillandus.

Sed multi hæc legent; non inde tamèn à thesauros malis artibus procurando abstinébunt; adeò eos subditos firmè tenet amentia.

21 Hæc, attento iure c. omuni Cæsareo. De iure verò feudaliū consuetudinū, quo ad thesauros inuentos in loco Cæsaris, habemus in cap. unico: in ultimis verbis it. quæ sint Regal. hanc dispositionem. Dimidium thesauri in loco Cæsaris inuenti non data opera, vel loco religioso, si data opera, totum ad eum pertineat, vnde, si thesaurus inueniatur, vel in loco Cæsaris, vel in loco religioso, data opera, totum Cæsaris est; si casu fortuito, dimidia pars.

Quomodo autem explicandus sit locus religiosus, supra vidimus, cum de loco rigoroſe religioso, vel sacro, aliter discurrendum sit, ut verè sentit Andreas in tit. Quæ sint regalia: loco cit. num. 90. ubi hæc. Sed si fortuito faciendo aliquod opus in alieno inuenias thesaurum, tunc medium est inuentoris, medium Domini soli, vel Cæsaris, si in loco publico, vel fiscali, secus, si in religioso, vel sacro. De qua re fusè nos in nostra Ariadna Feudali: cod. tit. par. ultima. Quare, explicato iure feudaliū consuetudinū, nec non iure c. omuni Cæsareo, secundum quod, ut supra vidimus, indistinctè Cæsari dimidiam partem dandam scripsimus, dum in præfata nullam adhibent distinctionem, de thesauro in loco Cæsaris, vel publico, inuento casu fortuito, vel data opera, reliquum est, ut videamus, quid dicendum.

22 liquum est, ut videamus, quid dicendum, attento iure nostri Regni Neapolitani. Vnde constitutiones habemus incipientes, De hæc, de secretis, & Pecuniam si quis inuenit; editas tempore Guglielmi Regis, quibus res omnes inuentas fisco applicandas statuitur, quæ correctæ deindè fuerant per cap. Regni 23 incip: Quia non decet Principes, quo ius commune seruari iubetur, ut notat idem Reg. Moles loc. cit. quare nostris temporibus ius commune seruandum est. Vnde notandum, cum in d. cap. enarratur dispositio iuris com-

munis his verbis. Sentiendo edicimus, thesaurum inuentum commodis inuentoris in solo proprio requireris illum accrescere, cuius medietas fisco nostro, quando in loco publico, vel fiscali, & domino loci, quando in aliepo, non suo quis thesaurum inuenit absque sceleratis puniendis magicis artibus, iuxta dispositionem iuris veteris applicatur: nec vlla fiat mentio de loco religioso, profectò discurrendum fore secundum à nobis superius posita.

Hæcque satis (ut cætera fastidio affectus deseram) de iure; Quid autem de facto, audiāmus, quælo Sebast. de Neap. in d. cap. sic loquentem. Illud autem, quod dicitur, quod thesaurus est donum Dei, ut dicta l. unica C. de thesauris lib. 10. credo verum, quando inuentor thesauri est ita sagax, & astutus, qui sciat thesaurum inuentum occultare, & id suis utilitatibus applicat, sed, si donum prædictum diuulgat, ut pluriès vidi talia diuulgantes; tunc fortuna prædicta, non donum, sed infortunium inuentoris dicitur, quoniam per Fiscales Curia accusatur, incarceratur, & torquetur, & post ossa confracta, thesaurum inuentum restituit, & quod deterius est, oportet, ad hoc, ut à carceribus exeant, quod se redimant, & sic proprium patrimonium, & thesaurum perdunt, & cum corpore torto, effracto, remanent; quare, quando casus contigit, esto sapiens. Alia vide apud Id. Ant. de Nigris ad d. capit. Tepatum in compend. var. sentent. tit. de thesaur. Peregr. de iure Fisci lib. 4. tit. 2. Ricc. collect. decis. 1080. & 331. Grat. discept. forens. 453. numer. 5. Reg. de Pont. de pot. Proreg. tit. de thesauris 10. per tot. ubi Thorus, qui, post enunciatam præxim traditam à Reg. de Fonte, reuelandi in Regno huiusmodi thesauros, inquit, subiici semper tormentis eorum inuentores à Fiscalibus, ad sciendum, an in publico loco malis artibus ij reperti sint; sed verè, ut thesauros habeant. Illum ergo vide, dum alios ad rem citat, & signanter Vrsill. ad decis. Afflicti 321. num. 7. & Capyc. in inuest. feud. Rubr. feud. clausi verb. cum inuentoribus, in fine.

25 Terrenos ergo effugiamus thesauros, illosque in Cælo thesaurizemus. Caterum de inueniente rem alienam, eamque Domino non restituentem, quomodo discurrendum in foro poli, & in foro contentioso, videlicet, an requiratur dolus, & quomodo agendum sit ciuilitèr ad rei restitutionem, consule Archid. cap. si quid inuenisti 14. q. 5. ubi Glosa

S V M M A R I V M.

- 1 Fur in flagranti crimine repertus quis dicitur.
- 2 Fur in flagranti repertus quando sit fustigandus.

Fur

- 3 Fur in flagranti repertus an appellet.
- 4 Satellites non faciunt plenam fidem in delictis.
- 5 Satellitum dicta faciunt indicium ad torturam.
- 6 Satellitibus nunquam creditur, cum agitur de eorum lucro.
- 7 Cursores Ecclesiastici non faciunt plenam fidem in delictis.
- 8 Cursores Ecclesiastici quo ad fidem circa eorum depositionem ydem censentur, ac satellites seculares.
- 9 Inhabilitas promeniens à vilitate, exercitij non tollitur per Clericatum, non remota qualitate.
- 10 Familiares Episcopi, an, & quinam possint esse testes.
- 11 Satellites in nullo crimine, quamvis privilegiato, faciunt fidem, etiam si agatur de delicto flagranti, licet delinquentes aliunde vel re conuicti, vel confessi esse possint.
- 12 Satellites deponentes in delictis, pro quibus certa pars pecunia illis applicatur, dicuntur deponere in re propria.
- 13 Satellites fidem faciunt in rebus ad eorum officium spectantibus, quod etiam, certis circumstantijs interuenientibus, est intelligendum.
- 14 Satellites neque fidem faciunt quo ad leuia, nisi, ut in illis delictis ad ulteriora procedatur.
- 15 Denm offendens grauiter, non erubescit illum leuiter offendere.
- 16 Pena ultimi supplicij practificatur in magno furto, & quid in alijs furtis.
- 17 Furans tertia vice an ultimo sit puniendus supplicio.

DILUCIDATIO DECIS. XXXIX.

Quatuor continet hæc decisio. Primum, dici furtum manifestum, cum quis, rem furtiuam gerens, captus est in flagranti, licet procul à loco delicti. Secundum, non standum esse in graui crimine satellitum dictis. Tertium, vñ receptum esse, pro magno furto imponi pœnam mortis naturalis. Quartum denique, obseruatum fuisse, furantem tertia vice puniendum ultimo supplicio, quamvis pro duobus alijs furtis fuerit antea punitus.

- 1 Quo ad primum aduerte, furem, quousque secum trahit rem furto detractam, dici, esse in flagranti crimine, cum crimen adhuc dicatur flagrare, &c, cum quis puellâ raperet, diceretur in flagranti esse, quousque secum illam ad locum destinatum traheret, cum crimen habeat tractum successuum, nec consistat tantum in actu illo, siue instanti primo, quo agitur. Alia vide apud Farin-

nacium quæst. 21. num. 133. Giurb. cons. crimin. 98. num. 1. & Vulpell. cons. 137. num. 16.

- 2 Fur igitur, qui in flagranti capitur, si furtum non sit magnum, nec contineat qualitates illas, quas intra referemus, potest absque aliqua sententia fustigari, secundum Angel. quem DD. omnes sequuti sunt in l. istus col. 1. ff. de his, qui not. infam. nec vlla ei datur defensio, vt dixit Baldaxar de Angelis ad Foller. in tit. & facta litis contestatione num. 1. & seqq. Quinimò non appellat, ex Borrell. in summa decis. tit. 33. num. 173. quem omnino vide, & consule Vulpell. in d. cons. crimin. dum multa ad rem reperies.
- 4 Quo ad secundum, non credendum scilicet esse satellitibus, aduerte, eorum dicta in graui crimine facere indicium ad torturam, ex Vinc. de Franch. decis. 379. sic tenent Caball. resol. crimin. casu 126. cent. 2. alijque relati à Thoro in compend. decis. 1. par. verbo: delictum. Quid autem dicendum de Capitaneo Guardix, vide Ricc. decis. 1. par. 4. & ex his aduerte, nunquam credi satellitibus, cum agitur de eorum lucro, vt aduertit Alciat. de presump. reg. 3. presump. 24. num. 6. De scribis fiscalibus, dicemus in dilucidatione 98. quam vide.
- 7 Hinc collige primò, quod dicimus de satellitibus, dicendum quoque de Cursoribus Curix Archiepiscopalis, illos scilicet non plenam fidem facere, sed tantummodò indicium ad torturam, non obstantibus ijs, quæ dixerat contrariæ sententiæ sectatores, inter quos Genuensis in praxi cap. 39. in impressis Romæ anno 1630. qui in calce capitis hæc ait. Est tamèn habenda ratio cursorum, quorum aliqui sunt adeò maligni, vt eis credendum non sit. Ratio, quæ me mouet, est, quia non video disparitatem inter satellites seculares, & cursores, cum vtrique satellites verè sint, & carcerandi munere fungantur. Cæterum ridiculam arbitror rationem illam, quam communiter tradunt, scilicet, in illis propter clericatum cessare vilitatem illam, quæ ceteros satellites non clericos reddit inhabiles ad deponendum; nam, dum perseuerat qualitas reddendi inhabilem aliquem, non potest tolli inhabilitas per aliam qualitatem, quæ, licet de se non reddat inhabilem hominem; tamèn non est apta ad tollendam inhabilitatem. Sic in casu nostro, quo inhabilitas oritur ex munere, quo funguntur cursores, non poterit clericatus tollere inhabilitatem ortam à qualitate, quæ adhuc perseuerat propter officij exercitium. Vnde
- 10 contrariam prorsus teneo opinionem; nam, licet familiares Episcopi possint esse testes, de ijs familiaribus intelligendam id non est, qui tam vili munere funguntur.
- 11 Collige secundò, in nullo crimine, quamvis

ius privilegiato, præstari fidem huiusmodi famulis; vnde non sequor *Consiliarium Roccum tractatu de officijs tit. de priuileg. criminis extraction. verum contra deuct. S. I. num. 16.* volentem, vt in eo crimine idonei testes sint famuli Curie contra repertos in flagranti, cum verius censeam, quod ait hic Sanfelicius, scilicet, tunc tantum famulos curie fidem facere contra repertos in flagranti crimine, cum, facta relatione à famulis, reus confitetur, licet verè tunc confessio sit illa, quæ delictum comprobatur, non depositio famulorum curie. Ne autem erres, aduerte, Sanfelicius hic velle etiam, vt furans in flagranti crimine repertus, & ductus coram Iudice cum re furtiua, dicatur conuictus, non depositio famulorum Curie, sed re, ibi, quia re conuicti dicuntur. Vnde concludendum, in quocunque crimine nunquam satellites plenam fidem facere; & ratio est luce meridiana clarior, quia priuilegium delicti non tollit vilitatem illam ortam ex munere tam infami; igitur cum delicto priuilegiato poterit bene stare vilitas satellitum. Quare potius adhaerendum est *Andrea ad Constit. Reg. humanitate*, quam *Afflicto ibidem num. 30.* assignanti rationem, quia non reperiuntur prohibiti huiusmodi famuli capientes delinquentem in flagranti; quandoquidem, si hæc ratio tradita ab *Afflicto* militaret, semper tales homines fidem plenam facerent, cum flagrantia delicti non tollat ab eis vilitatem, qua inhabiles redduntur ad deponendum.

12 Quod fortius militat in casu relato à *Rocco*, quo eis applicatur dimidia, vel tertia pars rei interceptæ, quare in causa propria deponerent; sicque, si fides illis præstaretur, essent, licet viles, melioris conditionis, cæteris, qui, quamuis omni exceptione maiores, in causa propria deponere prohibentur.

13 Non negauerim tamen, illis plenam fidem præstari in rebus ad eorum officium spectantibus, puta, in relationibus citationum, in captura, & cæteris ex cap. cum parati. cap. prudentiam, ubi *Glos. de appellat. l. apparitores C. de exactoribus lib. 10.* alijsque omnibus relatis in puncto à *Mascardo*, qui alias pro nobis stat, *conclus. 189. nu. 7. & 8.* quem refert *Roccus loc. cit.* Sed ex his non probatur, illis fidem præstandam quo ad alias qualitates ad eorum officium non spectantes, quæque delictum important. Quinimò, si *Mascardo* credimus in cæteris declarationibus positis ibi *numeris seqq.* neque in rebus ad eorum officium spectantibus ijs fides præstanda est, nisi, adhibitis aliquibus circumstantiis, quas ibi videre poteris, dum, ne longiores simus, eas deferimus: adeo

verum est, eorum conditionem vilissimam esse, prò vt *Mascardus* ipse initio conclusionis citatæ doctissime fundat.

Sin autem velis aliter declarare dicta *Consil. Rocci*, vide, quæ scripsit *Dom. de Luca in obseruat. ad decis. Vincen. de Franch. 379.* eius scripta limitans. Ego autem hæc sensi innixus certæ rationi, qua ad omnes casus ducor.

14 Vnde collige tertio, quamuis receptum videatur apud aliquos Doctores, huiusmodi hominibus fidem præstandam in leuibus delictis, prout etiam videtur sentire distinguens *Dom. de Luca loc. cit. num. 2.* id tamen locum sibi vindicare dixeris tantum, non ad imponendam delinquenti poenam, sed ad procedendum contra illum. Nec vrget, in leuibus non tam rigorosè procedendum; siquidem clarissima est responsio, quia, siue res sit parui momenti, siue magni, semper testes inhabiles remouendi sunt: imò quandoque non in rebus parui momenti, sed in delictis exceptis admittuntur testes inhabiles (quod, an verum sit, & quomodo recipiendum, non est huius loci) igitur, licet crimina leuia sint; non inde tamen dicta satellitum illa plenè probant; Vnde, quem admodum in granibus delictis dicta satellitum facient indicium ad torturam, ita in leuibus eam facient fidem, qua vterius procedi possit, seruata delicti qualitate, Et aduertendum est, *Vincen. de Franch. decis. 379.* indistinctè fidem plenam denegare satellitibus, sicque decisum in S. C. apud ipsum videbis in casu, quem refert, licet M. C. aliàs iudicari; & volens reddere rationem, cur M. C. cōtrarium sensisset, inquit, id accidisse, quia suis temporibus non seruabantur ea, quæ *Affl.* dicit in *Constitutione Regni, Appellationum tempora, in 6. notabil. vbi Affl. hæc.* Et idèd ibidem debent præponi *Iudices sapientes, & experti, & timentes Deū.* Cum ergo meliora sint nostra tempora, procul dubio arbitror, M. C. sequi opinionem *Vincen. de Franch.* adeoque in nullo crimine fidem præstare huiusmodi satellitibus, qui, vtinam, ipsi nocturno tempore quandoque ea crimina, non patrarent, quæ alijs deinde mendaci depositione imputant. Quare concludendum, satellitibus nunquā plenam fidem adhibendam, neque in leuibus, ni leuia velimus, relationem citationum, capturam, sequestrum factum, cæteraque huiusmodi ad eorum officia pertinentia. Cæterum, qui in grauibz suspectus redditur, reddetur & in leuibus, cum

15 potissimum, qui grauiter Deum offendere non erubescit, contra eundem leuiter peccare non timeat.

16 Quo ad tertium aduerte, poenam vltimā

N sup.

supplicij praticari, non solum in magno furto, quod dicitur illud, quod viginti augustales excedit, secundum *Follerium tit. de Iustit. eorumq; officio*, sed in quouis alio, in quo concurrunt alie qualitates, scilicet fractura domus, clauis adulterine, ceteraque alie, quas enumerat *Gizzarell. in decis. 13. toties decantata*. Et ad rem nota, si huiusmodi clauis repertæ fuerint penes aliquem, qui alias fuerit inquisitus de furto, puniri poena triremium per quinquennium. Quod intellige, dummodo tunc inquiratur de furto, quod requiritur à *Pragm. 5. sub tit. de furtis*, alias non procederet poena præfata.

Hinc collige primò, furtum magnum quandoque dici, non tantum, habito respectu ad quantitatem, sed ad qualitatem intrinsecam: puta, si quis furaretur picturam, à celebri pictore factam, & similia. Quare *Muta tom. 6. cap. 30. nu. 12. relatus à Danza, de pugn. Doct. tom. 2. tit. de furtis cap. 5. nu. 14. scripsit*; furantem repertorium, super quo Doctor aliquis nimis laborauerit, comittere magnum furtum. Ego autem non dicerem, hunc puniendum poena mortis, cum hæc magnitudo non sit qualitas intrinseca rei, quæ tantum operatur, ut furtum dicatur propriè magnum, sed tantum extrinseca, scilicet ratione laboris; quod si quandoque ob rerum eminentiam illis magnitudinem propriam præberet talis labor, aliter dicerem. Sed hoc raro euenire potest.

Collige secundò, quandoque plura furta vniri ad reddendum vnum furtum magnum, si scilicet vno, eodemque continuato tempore patrata sint, secus, si diuerso, quia tunc nullo prorsus modo vniri possunt; vnde inquisitus de pluribus furtis, si in defensionibus ea nequit elidere, tenebitur probare, ut ordinariam effugiat poenam, se diuersis ea patrassè temporibus. Ità oculatè aduertit idem *Muta loc. cit. num. 21. quem sequitur est Danza ubi supr. num. 10. & seqq.*

17 Quo ad quartum aduerte, furantem tertia vice, puniendum vltimo supplicio, fundari ratione, quia, si fur punitur pro magno furto poena mortis, eadem poena puniendus est, qui tertio furatus fuit, cum furtum magnum equipolleat tribus, ut doctissime suo more fundat *Boerius decis. 173. num. 5. argumento l. si is, qui tres ff. de excusatione tutor.*

Hoc tamèn non sic generalitèr accipiendum est, ut semper tria furta committentem poena mortis dixeris puniendum; nam potest dari casus, quo Titius tria furta eodem tempore committat, quæ vnita, ex prædictis, non constituant ex tenui valore furtum magnum, adeoque non plectendus sit poena mortis, eo quod furtum magnum non

dicatur, nec eandem mortis poenam mereri diceres, quia tria commiserit furta, dum illa, vnico actu patrata, habentur, ac si vnum esset furtum, cum, ut diximus, vniantur, adeoque pro vnico sit condemnatio ut benè *Vinnius decis. 352. num. 9. & Petr. ad Grammat. decis. 48. num. 1. quam opinionem vsu receptam scripsit Danza d. tit. de furt. cap. 6. nu. 30. & seqq.* Tunc ergo tria furta punienda sunt, ac si furtum magnum esset, cum diuerso tempore, reiteratisque vicibus patrata sunt, licet ea leuia sint, cum, non rei magnitudo, sed furandi attendatur frequentia, secundum *Giazzi. discept. 26. nu. 69. Danza loc. cit. aliosque, quos refert, & sequitur Scialoja præ xi forind. cap. 3. num. 123.*

Aduertas autem, attento rigore iuris, nullam aliam qualitatem requiri in furante, magnam quantitatem, vel tertia vice, cum inter ceteras qualitates, quas retulimus supra in dilucidat. decis. 35. hæc etiàm reponi possint, scilicet reiteratæ vices, & magnitudo furti (& iam videmus, vera esse, quæ ibi diximus, omnes nempe qualitates non posse numerari) quoniam autem quandoque varijs ex circumstantijs huiusmodi qualitates non ostendunt adeò præcliuam ad furtum naturam, ut furans mortis poenam mereatur; idcirco ne mireris, si quandoque etiam sic furantem non videris vltimo punitum supplicio. Et ita in praxi plurius seruatum vidi, & ita quoque recipiendi *Scialoja ductus à doctrina Clari, & casu ibi relato in §. furtum, & Danza cum ijs, quos adducit in d. tom. 2. tit. de furtis cap. 6. nu. 30.*

Collige tertio, furta alias commissa extra territorium numerari inter furta, cum agitur de reo tertia vice puniendo; nam, non locus attenditur, sed furandi habitus, qui illum tertia vice furantem reddit vltimo dignum supplicio, ut ex multis, quos citant, scripsere *De Nigr. in cap. Regni, Ad hoc, numer. 66. & Clarus lib. 5. §. furtum vers. sed poene*. Et nota, in Regno nostro non faciendâ distinctionem traditam à Claro, secundum diuersa verba statuti, cum non puniantur furta commissa tertia vice poena mortis ratione statuti volentis, ut fur tertia vice tali poena plectatur, dum huiusmodi statutum non habemus, sed puniantur ratione qualitatum, inter quas est furtum tertia vice commissum, quod, quando prauum ostendit animum, ut diximus supra, poterit poena mortis puniri ad instar furti commissi clauis adulterinis, vel alijs qualitibus illud aggrauantibus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Furtum commissum in via publica alio proposito, quàm furandi, punitur pœna remissionis.*
- 2 *Aggressores nocturni in Ciuitate, & suburbij puniuntur ultimo supplicio, quamuis minimum sit furtum.*
- 3 *Grassatores viarum, quomodo puniendi, attento iure communi, & quomodo, attento iure Regni Neapolitani.*
- 4 *Latro publicus an differat à grassatore viarum.*
- 5 *Furtorum reiteratio an requiratur, ut grassator viarum possit plecti pœna ordinaria: sed vide num. 9.*
- 6 *Furtum unicum non excedens unciam non est sufficiens ad pœnam mortis naturalis in grassatore: sed vide num. 10.*
- 7 *Grassatores viarum dicuntur etiã publici latrones, adeoque eorum qualitates retinendo quoad pœnam.*
- 8 *Publicus latro non semper est viarum grassator.*
- 9 *Grassator viarum debet habere easdem qualitates, quas habet publicus latro, ut possit plecti pœna mortis.*
- 10 *Furtum excedens unciam non requirit reiterationem in grassatore.*
- 11 *Furtum commissum in via publica est qualitas reddens furantem dignum morte.*
- 12 *Furtum unicum commissum in via publica non excedens unciam non punitur pœna mortis.*
- 13 *Vulnera quando reddant furantem dignum morte.*
- 14 *Furtum an reddatur lenius à proposito non furandi.*
- 15 *Furtum modicum quando ultimo supplicio puniendum, si sit commissum à grassatoribus.*
- 16 *Aggressores nocturni in Ciuitate, & suburbij puniuntur pœna mortis.*
- 17 *Aggressores nocturni in Ciuitate an puniantur pro primo furto pœna ultimi supplicij.*
- 18 *Furantes in mari qua pœna plectantur.*
- 19 *Mare dicitur via publica.*
- 20 *Furantes in mari, via publica, & campestris, puniuntur in Regno ad modum belli.*

DILVCIDATIO DECIS. XL.

- D**Vo in hac decisione reperimus decisã. Primum, si quis alio proposito in via publica permanens, quàm furandi, modicam casu summam, & semel, furatus sit, additis vulneribus illatis armis non prohibitis, remissionis pœnam, non autem ultimi supplicij locum sibi vindicare. Alterum verò, agredientem nocturno tempore viatores

in Ciuitate, & suburbij, furandi causa, licet minimum sit furtum, ultimo puniendum, supplicio, ex *Pragm. 1. de furt.*

- 3 Quoad primum, certum est, attento iure communi ex *l. capitalium §. Grassatores ff. de pœnis*, ad hoc, ut Grassatores ultimo supplicio plectantur, requiri, ut sæpius ij huiusmodi furtum commiserint, & ex proposito. Ibi Grassatores, qui præda causa id faciunt, proximi latronibus habentur, & si cum ferro aggredi, & spoliare instituerunt, capite puniuntur: utique, si sæpius, atque in itineribus hoc admiserunt; ceteri in metallum dantur, vel in insulas relegantur: Vnde ly, præda causa, ly instituerunt, & tandem ly, si sæpius, satis ostendunt, grassatores eos tantum capite puniri, scilicet secundum receptiorem usum, & acceptionem, ultimo supplicio, qui ex proposito, & sæpius furati sint; cum igitur in casu exposito à Sanfelicio, semel, & absque proposito furtum in via publica interuenierit, non debuit ultimo plecti supplicio.

Et licet via publica sit qualitas aggrauans delictum ad instar aliarum qualitarum, quæ fuerunt narratæ in superioribus decisionibus, adeoque videatur tale furtum morte puniendum, ex dispositione *cap. Regni. Ad hoc*; nihilominus tamèn, quia furtum, de quo Sanfelicius, non erat ultra unciam, non poterat locum habere præfatum *cap.* quod vult, ut furtum ultimo supplicio puniendum unciam excedat. Quare concludendum, tam attento iure communi, quàm nostri Regni Neapolitani, præter ea, quæ hic Sanfelicius cumulauit, decisionem hanc nullam pati difficultatem.

- Non indè tamèn negotium dicas expletum; siquidèm *Regens Merlin. contr. forens. lib. 1. cap. 17.* attento iure nostri Regni, doctissime probare studet, frequentiam furtorum requiri in publicis latronibus, non in disrobatoribus stratarum (ut vtar verbis *Merlini, & Pragmaticæ*) quæ duo genera delinquentium secundum ipsum differunt, eo quòd latro publicus, non tantum ille dicatur, qui in via publica cum violentia solitus sit depreddari, sed etiã qui in domibus priuatorum id faciat; disrobator verò stratarum, qui armis, & semper in via publica furtum committat, quod confirmat auctoritate multorum, & potissimum *Vincenij de Franch. decis. 142. num. 2. & 5.* cum igitur *Pragm. 5. ubi de delict. quis conuen. deb.* loquatur, non solum de publicis latronibus, sed etiã de disrobatoribus stratarum, vult ille, ut, attento iure Regni, dicatur disrobator stratarum, qui unicum furtum commisit; ac proinde non requiri pluralitatem furtorum consideratam a d. §. Grassatores in publicis latronibus, concludit his verbis. Sit proinde con-

clusio, cum, qui semel in itinere furtum committit, verè dici disrobatores strata publica. Hinc Ronit. initio d. Pragm. postquam retulerat opinionem Ferrer. in obseruat. Catal. par. 3. cap. 238. num. 12. volentis, vt publicus latro is sit, qui duo saltem latrocinia in itinere publico violentèr committit, refert opinionem Merlini loc. cit. vbi scripserat, semel furantem comprehendi in d. Pragm.

Quare videmus, ex dictis à Merlino, non ob stare ultimo supplicio furtorum pluralitatem non patratam, ac proinde, licet in casu relato à Sanfelicio ille semel tantum furtum patrasset, ni alia obstabant, potuisset plecti pœna mortis. Alia verò, quæ ob stare poterant, erant, modica quantitas, & propositum non furandi. In hoc postremo nulla vis facienda, cum, quale fuerit delinquentis propositum, patere nequiret; præter quàm quod ex furto patrato potius colligatur, fuisse illius animum furandi, vt verè fuerat furatus. In modica tandem quantitate nec vlla vis facienda est, cum non attendatur quantitas, sed qualitas furti patrati in via publica. Vnde Scialoyain praxi foriudicat. cap. 3. num. 134. refert, anno 1653. Regium Consiliarium Agnellum Portium tunc Iudicem M.C.V. tanquàm delegatum à Prorege ad pœnâ mortis damnasse quendam, qui solus furatus fuerat quadraginta carolenos cuidam monacho armata manu in via publica; quare fuit laqueo suspensus.

Ex his ergo videtur in dubium reuocata decisio præiens relata à Sanfelicio. Igitur ea clariùs dilucidanda est.

- Et quidè Reg. Sanfelicius tres enumerat qualitates, quæ ibi interuenerunt. Prima erat, vnicum furtum. Hæc qualitas apud me operatur, vt furans in via publica non possit pœna mortis puniri tanquàm grassator, cum, si attendamus ius commune, in d. s. Grassatores: requiratur furtorum pluralitas; nec, iure Regni attento, vlla facienda est distinctio inter publicos latrones, & stratarum disrobatores, cum verè ius Regni hos non distinguat, imò vna oratione, & vna appellatione confundat, vt patet in d. Pragm. 5. vbi de delict: quis conuen. deb. vbi hæc, si alijs non essent publici latrones disrobatores stratarum publicarum, qui possunt à quocunque officiali capi, puniri, & castigari. Nam, vt videtis, post ly, publici latrones, nec adest copulatiua, &, nec alternatiua, vel, sicq; vulgatis iuribus consideratur identitas, & per vocum multiplicationem maior expressio. Vnde, si dicere vellemus, in publicis latronibus requiri pluralitatem furtorum; secus verò in viarum grassatoribus, seu disrobatoribus, certè somniaremus, ianixi in subtilitatibus quibusdam, quæ potius in

scholis, quàm in foris apte sunt. Hinc Muscatell. nimis affectatè citatus à Merlin. loquens de pœnis huiusmodi criminum, ait. Si latrocinium commissum fuerit à latronibus non incedentibus cum armis ad modum forasfictorum per campaneam, cum tantum semel exierunt, & latrocinium commiserunt, seu etiam in strata disrobauerunt; & tunc, si latrocinium non excedit unciam, non erit pœna mortis, sed condemnationis ad trevemes, nisi fuerit cum hominis interemptione. Hæc ille. sique Vincentium de Franch. ab illo citatum consulamus, etiàm affectatè allegatum reperimus.

8. Non negauerim tamèn, non valere genus hoc arguendi. Est publicus latro, ergo grassator viarum, seu disrobator stratarum; cum possit dari publicus latro, qui grassator viarum, seu stratarum disrobator non sit, vt considerat Merlinus. Sed valet hoc aliud genus arguendi. Est grassator viarum, seu disrobator stratarum, ergo est publicus latro. Et ratio est, quia magis latè patet grassator viarum, quàm publicus latro, ac proinde hic in illo continetur; secus è contra. Non immeritò igitur præfata Pragmatica disrobatores stratarum vocauit etiàm publicos latrones.

9. Quæ cum ita sint, procùl dubio dicendum, debere viarum grassatorem, seu stratarum disrobatores habere qualitates publici latronis, vt possit ea pœna puniri, tanquàm talis. Jam verò inter cæteras qualitates requisitas, vt suprâ vidimus ex d. s. Grassatores, ea vtique est, scilicet reiteratio furtorum; quare, cum in casu exposito à Sanfelicio, hæc non interuenerit qualitas, non poterat ille inquisitus pœna ultimi supplicij puniri. Et certè non possum non mirari, quomodo hoc controuerti queat; nam, omnibus rationibus post habitis, circa difficultatem hanc, & differentiam inter publicos latrones, & viarum grassatores, quas videre est apud Merlin. aliosque ab eo citatos, certum est, viarum grassatores, & stratarum disrobatores idem sonare, nec in alio differre, quàm secundum crassam, & aptiorem loquendi formam. Cæterum quoad substantialia non differuat. Vnde Cic. de Fato, ait, viator benè vestitus causa grassatori fuisse diceretur, cur ab eo spoliaretur.

Et certum quoque est d. s. Grassatores loqui de grassatoribus; vnde, si ibi Callistratus requirit furtorum reiterationem ad pœnam capitis; ego credam, esse demonstrationem, requiri etiàm reiterationem hanc in disrobatoribus stratarum, qui iidem sunt, ac viarum grassatores, ni tamèn huiusmodi disrobatores hoc priuilegium habeant à crassa loquendi forma,

Hanc

10. Hanc verò reiterationem non requiri, patet, cum furtum excedit vnciam, quia tunc ex dispositione d. cap. Regni, Ad hoc, furtum in via publica commissum puniri debet, quamvis vnicum, poena mortis, nulla alia concurrente qualitate, cum inter ceteras qualitates, ea considerari queat, scilicet perpetratio criminis in via publica. (ex quibus apparet denuò veritas expositorum in dilucidatione dec. 35. scilicet non posse numerari qualitates reddentes in Regno furtum dignum poena mortis) quoniam verò furtum expositum à Sanfelicio non excedebat vnciam, quæ fuit secunda qualitas, de qua mox, non cadit in illum casum hæc limitatio, ac proinde quia furtum fuerat semel commissum, non erat furans in via publica ultimo dignus supplicio.

11. Secunda igitur qualitas, quæ non reddit furtum apud Sanfelicium morte dignum, erat modica quantitas carolenorum viginti; sicque, ut diximus, dum tale furtum non excedebat vnciam, non poterat praticari dispositio d. cap. Ad hoc.

12. Tertia qualitas erant vulnera cum armis non prohibitis; quare, licet vulnera quandoque reddant furtum adeò qualificatum, ut possit locum sibi vindicare poena mortis, ut in superioribus decisionibus enarrauimus: quia tamen hoc furtum non excedebat vnciam, neque poena hæc poterat praticari; præterquam quod vulnera illata armis non prohibitis poterant etiam furantem excusare à poena mortis, dummodò furtum patratum non fuisset in via publica, quæ erat maxima qualitas.

13. Quarta tandem qualitas, quæ non adeò considerata est, ut magna in illa vis fiat, fuit aliud propositum in furante, quam furandi. Quod elicitur ex eo, quia vnum tantum furtum patrarat inquisitus; & quidem modicæ quantitatis; nam, si proposito furandi permansisset, non vnicum furtum, & solus ipse, sed plura, & maiora, & denique cum alijs associatus patrasset, & fortè arma gestasset prohibita. Sat fuit ergo, duas qualitates interuenisse, scilicet furtum minus vncia, nec reiteratum, ad hoc, ne poena mortis potuisset plecti furans. Quare non vique recedendum est à decisione relata à Sanfelicio.

14. Et ex his aduertendum, licet Doctores dixerint, huiusmodi grassatores morte plectendos, quamvis furtum modicum sit, sicque quotidie seruari, cum viarum vsus liber esse debeat, tanquam publicus, inter quos Tapia de Iure Regni lib. 5. tit. 41. num. 3. & 4. alijque relati à Danza: de pugna Doctor. 10. tit. de furt. cap. 6. circa fin. vers. ulterius. Hi tamen loquuti sunt, ceteris paribus, non

excludentes scilicet furtorum reiterationem; tunc enim, quamvis tenues sint quantitates, quas in dies furantur grassatores, puniuntur ultimo supplicio. Ità igitur intelligenda est Pragm. 1. de furtis: quoad viarum grassatores, licet aliter quoad furta nocturna patrata in Ciuitate, de quibus mox, quicquid senserit Campana de foriud. resol. 19. numer. 12. quem non sequitur Scialoja; & merito, in d. cap. 3. num. 124. Hæcque satis quoad primum caput decisionis. Alia ad materiam videnda sunt apud Dominum D. Carolum Petra in rit. M. C. tom. 3. ritu 270 à num. 65. cuius gesta ne quæso sit, qui miretur, me præter morem hucusque tradidisse silentio, dum aptius incident in sermonem, cum dilucidauero decisionem quādam, in qua de ijs opportuniùs loquar, omniaque coaceruabo.

15. Quoad alterum, ut breuissimè dicam, adest iam Prag. 1. de furtis, quæ vult, ut Pres nocturni in Ciuitate, & suburbij puniantur ultimo supplicio, tanquam viarum grassatores; Vnde, quemadmodum in illis non attenditur modica quantitas, ita nec in istis est attendenda, potissimum, cum Pragmatica verba id expresse suadeant. Ibi. Non hauendo rispetto alcuno al valore delle cappe, e robbe rubate di notte nelle strade predette, che vagliano più, à meno, perche così conuiene alla punitione di tali arrobbi. Verum hæc Pragmatica, ut bene aduertit Romus: habet locum contra eos, qui aggredientes spogliant viatorem, nō qui in domibus, contra quos locum sibi vindicat dispositio Pragm. 3. eod. tit. & Pragm. 11. de emptione, & venditione: edita per Comitem Oliuarez die 14. Octobris 1598. vbi habetur, quid obseruandum contra minores:

16. Hic autem dubium insurgit, quod diu me ancipitem reddidit, & adhuc tenet. Breuim Regia Sanctio vult, ut aggressores nocturni in Ciuitate, & suburbij puniantur, tanquam viarum grassatores; quare dubitari potest, an in istis requiratur reiteration furtorum, quemadmodum in grassatoribus. Ut dixi, adhuc anceps sum; nihilominus tamen, rigore sequendo, essent poena mortis puniendi, quamvis nulla interueniret furtorum reiteration; siquidem, dum Pragm. ait, nullam esse habendam rationem de rerum valore, intelligere debebat de vno furto, dum respectu multorum certum iam erat, non attendendum valorem; nihilominus tamen, comparatio, quam Regia Sanctio facit inter viarum grassatores, & huiusmodi aggressores, & æquitas, sunt duæ rationes, quæ aliter sæpè Iudicantes suadere possunt, & suadent in mortis poena inferenda.

17. Hinc collige ad decisionis ornam, idē dicen-

dicendum de furantibus in mari, cum etiā
 19 in via publica furari dicantur, dum mare
 via publica est, vt ex l. 3. ff. ne quid in loco pu-
 blico vel itin: fiat. l. 1. §. ait Prator. cum §. seq.
 ff. de flumin. alijsque in puncto probat Vinc.
 de Franch. decis. 142. à nu. 2. ad 5. Quod adeo
 expeditum est, vt in nostro Regno habea-
 mus Pragm. 10. sub tit. de offic. Iud. nu. 48. qua
 20 iubetur, vt contra tales delinquentes pro-
 cedi possit ad modum belli. Ibi. *li delitti,*
ehe si commettono more piratico in mare, pro-
 ut statutum fuit etiam in furtis patris in
 via publica, & campanea. Ibi. *Nelli furri,*
ehe si commettono in strada publica, & in
campagna.

S V M M A R I V M.

- 1 Delegatio M.C.V. contra furantes in Ciui-
tate Neap. & suburbijs non extenditur ad
furantes alibi, licet captos in Ciuitate cum
re furtiua.
- 2 Fur repertus cum re furtiua in Ciuitate an
teneatur probare, rem alibi furto subtractam,
vt delegationem effugiat, & quomodo.
- 3 Res furto subtracta, celari nō potest, cuius sit.
- 4 Testes producti ad releuandum furem præ-
dentem, rem subtractam fuisse extra Ciui-
tatem, sunt suspecti, ideoque cautē agendū.
- 5 Fur, vbiunque reperiatur cum re furtiua,
puniri potest.
- 6 Furti noua actio nascitur mutatione domini.
- 7 Actio noua furti nascitur etiam mutatione
iurisdictionis.
- 8 Fur, siue morans, siue transiens cum re fur-
tiua, poterit in eo loco puniri.
- 9 Fur est dignus pœna, non per moram diutur-
nam, sed per nouam contrectationem.
- 10 Fur ad publicam vindictam punitur.
- 11 Furta commissa à militibus in Ciuitate Nea-
politana, & suburbijs, an recognoscenda
sint à M.C.V. tanquā delegata.
- 12 Milites, ex Regijs Sanctionibus quā pluri-
mis, tam in causis ciuilibus, quā in cri-
minalibus, recognoscendi sunt ab Auditore
exercitus.
- 13 Furta commissa in vijs publicis; an equipa-
rentur, quoad forum M.C.V. furtis patris
in Ciuitate Neapolitana, & suburbijs, latē
discutitur.

DILVCIDATIO DECIS. XLI.

Decisam hic refert Sanfelicius, delega-
tionem M. C. V. contra furantes in
Ciuitate Neap. & suburbijs, non extendi
ad furantes alibi, licet captos in Ciuitate,
cum re furtiua.

Super hoc casu relato à Sanfelicio, & de-
ciso scripsit Io: Laganarini ad Ronit. ad Pragm.

1. Vbi de delicto quis conueniri deb. vers. hic ta-
mē: & ratio decisionis fuit, quia, licet fur-
tum possit ratione contrectationis cogno-
sci à M. C. debet tamē agi via ordinaria,
non autē per delegationem, dum vigore
Pragm. poterit M. C. procedere, tanquā
delegata, cum agitur de furtis patris in
Ciuitate, siue suburbijs, vt ex eius verbis
patet, ibi, *dentro questa Città, e suoi borghi.*

2. Hic tamē dubitandum videtur, an, si
quis reperiatur cum re furtiua in Ciuitate
Neapolitana, dicens, se alibi extra Ciuita-
tem, & suburbia, rem illam esse furatum, id
nihilominus non probet, sed gratis asserat,
M. C. hoc casu procedere possit, tanquā
delegata.

Pro negatiua opinione dici potest, dum
in Ciuitate non apparet, fuisse commissum
furtum, non habere locum Pragm. Pro af-
firmatiua verò facit, quia, dum inquisitus
non probat, vbinam furtum commiserit,
præsumptio stat contra ipsum, vt nempe
præsumatur, furatum esse in loco, in quo
reperitur.

Ego, vt verum fatear, metaphysicum di-
xerim casum, vt videlicet possit com-
mitti furtum in Ciuitate, vel in suburbijs, &
3 ignorari per aliquos Ciues; si tamē eue-
niret, nec veritas aliundē appareret, habita
notitia ab inquisito, vbinam furtum ille
commiserit, poterit M. C. rescribere Iudici
illius loci, vt, vel informationem captam
pro tali furto transmittat, vel nouam infor-
mationem capi faciat; si enim ab illa ap-
pareat, verē ibi furatum inquisitum, proce-
dat via ordinaria, si secus, tanquā dele-
gata, cum tunc militaret, non solum præ-
sumptio, sed potius rei euidentia.

4. Verū in informatione hac capienda vi-
deat Iudex, benēque perpendat testes, qui
producuntur, cum quandoque ad reum re-
leuandum nonnulli deponerent, inquisitum
sua bona furatum; hæc namque depositio
poterit esse affectata, sicuti captura, prout in
illa loquutus est Capibl. ad Pragm. 8. de Ba-
ron. sub nu. 215. Nōilem tamē, vt modum
præstare, non tantum aduocatis reos de-
fendendi, sed reis crimina occultandi: qua-
re hæc satis.

5. Quoniam verò initio decisionis Sanfeli-
cius introducit quæstionem, an fur, qui in
alio loco reperitur cum re furtiua, possit ra-
tione contrectationis ibi puniri, vbi reperi-
tur; & affirmatiuē respondet; idcirco, præter
citatos à Sanfelicio, scilicet, Capyc. decis. 104.
Ann. singul. 438. Ronit. ad Pragm. 1. vbi de de-
licto quis conu. deb. num. 35. Caball. casu 163.
super hac quæstione videndi sunt Reg. Mer-
lin. contron. forens. cent. 1. cap. 80. Capibl. de Ba-
ron. tom. 2. cap. 54. & 61. Carlen. de iudic. tom.

1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. sect. 1. num. 720. Thor. part. 1. compend. vers. fur. delinquens, Peguer. decis. 28. Laganar. ad Rouit. in d. Pragm. 1. ubi de delicto quis conu. de Franch. decis. 681. ubi Dom. de Luca, Danza de pugna Doctorum, to. 2. tit. de furtis cap. 1. num. 7. & seqq. Couarr. prast. quest. cap. 11. num. 9. Guazzin. ad defens. reorum, de fens. 1. cap. 15. num. 1. Ricc. collect. 280. Scialoya de foro competent. cap. 40. tit. de foro furis, alijque apud citatos. Vnde cum apud tot Doctores habeas dilucidatam materiam, cumque, nec tempus, nec locus patiantur, ut eam præter ordinem reducamus ad trutinam, libenter lectorem ad illos remittimus, aduertentes, communem esse affirmatiuam, pro qua Reg. Sanfelicius stat in hac decisione, & fundata est in doctrina Bartoli in l. si dominium vers. & aduerte ff. de furtis, cuius verba, tanquam nobis deseruientia, iuuat rescribere. Et aduerte, aliquis facit furtum Florentia, reperitur hic cum re subtrahita, poteritne puniri hic. Communiter dicetur, quod non de iure, quia assidua contrectatione non nascitur actio furti. Sed contradico per hanc legem; nam, sicut mutatione domini nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti, sic mutatione territorij, & iurisdictionis noua nascitur actio, seu accusatio furti ad vindictam publicam per istam legem. Nota, & tene menti.

Hæc Bartolus; si igitur noua nascitur actio ad vindictam publicam, non puto, esse cum nonnullis ex citatis superius distinguendum inter sistente in aliquo loco cum re furtiua, & inter transeuntem; nam non est diuturna mora temporis illa, quæ furem facit pœna dignum, sed illa cōtrectatio noua, quæ in instanti temporis fit; vnde, cum ad publicum spectet, furem puniri, à quocunque poterit detineri, quæuis fur per locum aliquem transeat animo non diu morandi, cum satis sit, si illo temporis intervallo, & instanti, noua oriatur contrectatio, ut ad publicam vindictam puniri possit.

Hic autem ad decisionis ornatum quæri opportune potest, an M.C.V. tanquam delegata in causis furtorum, quæ in Ciuitate Neapolitana, eiusque suburbij committuntur, possit procedere contra milites, qui huiusmodi furta committunt.

Erat ratio quidem dubitandi oritur, quia, licet statutum sit per quàm plures Pragmaticas, ut milites, tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus remittantur ad Auditorem exercitus, tanquam competentem eorum Iudicem, prout videre est in Pragmaticis sub tit. de militibus, nempe 3. edita 27. Aprilis 1580. 11. die 12. Octobris 1614. 13. die 7. Ianuarij 1615. 12. die 31. Ianuarij 1622. 14. die 18. Martij 1636. 16. die 8. Aprilis

1639. & ut alias omittam, 20. die 3. Iunij 1652. nihilominus tamèn in hac postrema legimus, quò en las causas criminales de delictos de hurtos de estrada publica, armacion de campaña, delictos de oficiales, y en las causas ciuiles de concurso de Accreedores, causas feudales, y de fideicomissos, de asistencia, y cesion de bienes, procedan los oficiales ordinarios, à quien perteneciere sin distincion alguna. Et postmodum inferius y en todas las de mas asis ciuiles, como criminales, sin distincion alguna de delictos militares, ò comunes, o de que esten en seruicio actual, ò llamados, el conocimiento dellas toque en la provincia de tierra de Lauor priuatiuamente al Auditor General &c.

13 Cum igitur los delictos de hurtos de estrada publica cognoscenda sint à Iudicibus ordinarijs, videtur M.C. posse cognoscere furta commissa intus Ciuitatem, & suburbia à militibus, cum hæc à Pragm. prima de furtis æquiparentur viarum grassatoribus.

Et quamuis contra hanc rationem vrgeat responsio exposita à Dom. D. Carolo Petra ad vit. M.C.V. 270. post num. 80. vers. neque laborandum tom. 3. Pragmaticam scilicet primam de furtis loqui quoad pœnas, non autem quoad fori declinatoriam, quam debuisset exprimere, quemadmodum fuit in Pragm. 3. sub eod. tit. expressa qualitas probationis plenæ, quam facit depositio sociorum, cum agitur de huiusmodi furtis, quæ alias, tanquam equiparata furtis patratæ à grassatoribus, debebant comprehendì in cap. frequens, & ineffrantata. Vnde, non eo quod furta commissa in Ciuitate æquiparentur commissis in via publica, videtur dicendum, esse hæc quoad omnes alias qualitates æquiparata.

Nihilominus tamèn contra hanc responsionem exposita à Domino Petra, & excogitatam secundum ipsum à Domino D. Ioanne Baptista Marchesio (qui genere, moribus, & ingenio ditissimus meritò ad pauperum Aduocati munus euectus, ostendit, sub veris hisce diuitijs vndique tutæ esse pauperrimorum iura, eorumque crimina eius ope debilitata, vel venia, vel mitiori pœnæ subiacere) vrgeo; nam præfata Pragm. 1. de furtis hæc ait. Comandamo alla Gran Corte della Vicaria, che (notate) proceda, e tratti detti disrobatori, come veri derobatori di strada, e grassatori, contro essi. Et huc usque non loquitur de pœna, sed de modo procedendi contra illos. Deinde verò subdit, e castighi di pena d'ultimo supplicio. Vnde, ut videtis, non solum loquitur de pœna, sed modo etiam contra illos procedendi; ac proinde æquiparantur quoad alias qualitates, quicquid sit, si quoad probationem fuerit necessaria alia dispositio, cum probationes non potuerint com-

comprehendi sub modo procedendi, qui diversus utique est à probationibus, quæ substantiam delicti respiciunt.

Alia igitur via procedendum est, ut milites Auditori exercitus deferamus cognoscendos; eamque arbitror tutiorem, quam tradit præfata Pragm. 20. de militibus, quæ posterior d. Pragmatica 1. de furtis; iubet, ut hos delictos de hurto d'estrada publica tantum cognosci debeant à Iudicibus ordinarijs; unde, dum nullum simile, ex vulgatis iuribus, est idem, cum potissimum in pœnalibus versetur, non est eius dispositio extendenda ad similia, & æquiparata. Quæ ratio eò fortius militat, quia aliàs dispositum fuit per antecedentes sanctiones, ut milites gauderent fori privilegio, nulla habita distinctione de criminibus patratis intus, & extra Civitatem, ut patet præcipue in Pragm. 11. de militibus, ubi hæc, y que por qualquier delito, d' causa, que sea cometido en Napotes, d' fuera de baxo de vander, d' fuera della, se remitan, à nuestros Auditores generales &c. Igitur concludendum, benè decisum à Collaterali consilio, militem illum, de quo Dominus Petrus loc. cit. remittendum ad Auditorem exercitus, quicquid antea sensisset M.C.V.

S Y M M A R I U M.

- 1 Decoctor fugiens torquendus est, non obstante conventionione facta cum mercatore.
- 2 Decoctores dicuntur infames.
- 3 Decoctores, licet fures non sint, puniuntur tamen pœna furti.
- 4 Tortura cur danda decoctoribus.
- 5 Decoctores nequeunt guidari.
- 6 Decoctores an gaudeant Ecclesiastica immunitate.
- 7 Decoctores fraudulentæ quæ pœna puniantur de iure Regni.
- 8 Decoctorum bonæcelantes quam pœnam incurrant.
- 9 Decoctorum bona ducta in Ecclesiam consignanda sunt à Iudice Ecclesiastico Iudici laico.
- 10 Pœna imposita decoctoribus non habet locum, ni decoctio fuerit fraudulentè facta.
- 11 Decoctio quadruplex esse potest.
- 12 Decoctio fraudulentè facta qualis sit.
- 13 Fraudum probatio quo ad eius vim dependet à probitate iudicis circa decoctores.
- 14 Decoctores cur nostris temporibus remaneant impuniti.

DILUCIDATIO DECIS. XLII.

1. **H**ABEMUS hic, decoctorem fugientem torquendum, non obstante conventionione facta cum mercatore de soluendo

modicam quantitatem in singulos aureos centenos receptos; sicque pronunciatum, dum similis decoctor pœna furti puniendus est, ut multoties punitum refert Sanfelicius.

2. Quare audiamus Baldum in conf. 382. sic loquentem. Falliti sunt infames, & infamissimi, & more antiquissima legis debent tradi creditoribus laniandi, adeo, quod propter dolum suum non videntur beneficium cessionis habere, quod est subsidium miserorum, sed non presidium doloform, facilesque sunt ad mentendum, & colludendum, & à communiter accidentibus falliti sunt deceptores, & fraudatores, præsumiturque, omnibus inesse, quod omnibus est commune, nec excusantur ob adversam fortunam, est decoctor, ergo fraudator; sic enim lex vocat eos; unde edictum fraudatorum. Hæc Baldus, quæ utinam non verificarentur. Unde contra hos varia collige.

3. Et primò quidem, licet huiusmodi mercatores, qui à Bartolo in l. singularia concl. 2. vocantur cedentes foro, & à tota Italia, mercatores falliti, seu decocti, non sint fures; de qua re Stracca tract. de decoctoribus. par. 3. num. 6. & Boer. decis. 215. non solum puniri pœna furti, ut Reg. Sanfelicius hic, sed etiam contra illos posse agere Creditores, non obstante parte debiti per eos remissa, & conditione ob turpem causam remissum repetere, ut longo calamo doctissime de hac re disputat Stracc. d. tract. par. 6. omninò videndus.

4. Secundò, torturam huiusmodi decoctoribus dandam, ut indicent pecuniam ipsis datam ad mercandum, quam denegant habere, illam perdidisse asserentes. De qua re videndi Boer. loc. cit. Stracc. d. tract. par. 7. alijque Doctores apud citatos, qui agunt de modo contra eos procedendi.

5. Tertio, illos non posse guidari, nec assecurari, nec indultari, ut Capibl. de Baronibus ad Pragm. 6. num. 156. tom. 1. quem vide. An autem, si ad Ecclesiam cõfugiant, sublati bonis, possint impunè extrahi, consule Escobar de ratiocin. cap. 4. num. 7. aliosque relatos à Gizzio ad Reg. Capyc. latr. obser. 196.

Quartò, quicquid sit, an de iure communi præfati decoctores gaudeant dilatione quinquennali, de qua re Stracc. tract. cit. par. 6. num. 20. tamen de iure Regni nostri, illos nulla gaudere dilatione, ut statutum fuit per Regiam Sanctionem anno 1666. ubi hæc. Prohibendo espressamente, che dà boggi auanti di veruna maniera si possa concedere moratoria, saluaguardia, nè dilazione alcuna à detti falliti, per qualsivoglia causa, d' pretesto, che s' allegasse, ancorche vi fosse il consenso, non solo della maggior parte delli Creditori, ma anco di tutti li Creditori delli falliti predetti &c.

Quia

7 Quinto, hos mercatores fraudulentè decoctores puniri pœna statuta in *Pragm. 1. & 4. de nummularijs* in Regno nostro, videlicet, pœna mortis naturalis, vt statutum est per eandem *Pragm.* anno prefato 1666.

8 Sexto, eos, qui eorum bona celarent, in eandem mortis pœnam incurrere, præter aliam pœnam aureorum quatuor mille; ter mille nempe applicandorum Creditoribus; mille verò ea reuelantibus, vt patet ex eadē *Pragm.* quæ etiã pœnas eorum bona asportantibus imponit. Vnde illam vide, dum multa continet circa fraudis coniecturas, probationes, & foriudicationis abbreviationem.

9 Septimò, licet, stante Gregoriana, gaudeant Ecclesiastica immunitate, qua fortè, antè illam non gaudebant, vt videre est ex relatis à *Gizzio loc. cit.* tamèn eorum bona, si reperiuntur in loco immuni, extrahenda esse ordine Iudicis Ecclesiastici, cum immunitas concedenda non sit bonis in præiudicium creditoris, dum personis tantum à Gregoriana conceditur. Quare apud *Dianam resolut. 17. in fine tract. par. 6. del bene de immunit. Eccles. par. 2. cap. 16. dubi. 11. sect. 6. in fine*, legimus, sacram congregationem pluriès decreuisse, non solum huiusmodi decoctores non diu tolerandos in Ecclesia, sed eorum bona illuc ducta consignanda Iudici seculari, pro vt etiã talia decreta referuntur à *Gizzio loc. cit. num. 20.*

10 Octauo, pœnas impositas mercatoribus decoctis non habere locum, ni decoctio fuerit fraudulentè facta, vt *DD.* omnes conueniunt, & aduertit *Gizzius ead. obseruat.* in qua multa tulit contra huiusmodi mercatores *num. 25.* quod expressè voluit præfata *Pragm.* Ibi. *Comandamo, che tutti quelli mercanti, & negotianti, che fraudulentemente falliscono in danno delle persone, che con essi hanno negoziato. Quare circa talem fraudem hæc subdit, e circa la qualità della fraude, che deue concorrere, come ordinariamente concorre in tali fallimenti, basti, che si prou per congetture, e per verisimili argumenti, che muouano l'animo de giudicanti a così crederli, con la presuntione, che milita contro di tali falliti, sempre, che euidentemente dà indubitata cause non così il contrario.*

Hucque reuocanda sunt, quæ post innumeros *DD.* quos consultò desero, scripsit *Consil. Roccus in titulo de decoctione mercatorum* omnino videndus, dum omnia habes de huiusmodi decoctoribus; sed ad casum nostrum *not. 2. per totum*, ubi triplex datur decoctio, prima procedens ex fortunæ iniuria, quæ digna est miseratione, secunda, ob vitium debitoris, quæ miseratione indigna redditur, tertia participans vtramque natu-

ram, quæ itidem nullam meretur miserationem. Ego adderem quartam, scilicet procedentem ex prodigalitate decoctoris, quæ mereretur quidè miserationem. Nihilominus tamèn non omnibus his modis dicenda est decoctio fraudulentè facta; nam, nec fortuna, nec prodigalitas, siue viuendi luxus inducit fraudem; illa igitur decoctio fraudulentè facta dicenda est, quæ fit à mercatoribus, plena crumena vt, ad Ecclesiã confugientes, creditores decipiant, eosque compositione inuitè facta illudant. Hancque fraudem requirit nostra *Pragm.* Quoniam verò, qui fraudibus vitur, fraudes celare non ignorat, eorumque probatio vim accipit ab animo Iudicantium, sic eadē *Pragm.* disponente, idcirco summus rerum omnium Vindex rogandus, vt boni sint iudices, dum ab eorum iudicio fraudum probatio dependet. Hic autèm pro coronide queri potest, an *Pragmatica* præfata in Regno sit in viridi obseruantia. Fateor, eam non esse reuocatam, nec ob non vsum ab aula recessisse; video tamèn quotidie, multos insurgere decoctores in nostro Regno; neminem verò pœna mortis punitam, sed eos ad Ecclesiã confugientes, bona, vitamque reddere immunia. Credam ego, tam benè ab eis fraudes occultari, vt locum sibi non vindicet Regia Sanctio, nec Iudicantium animi ad eos tali pœna plectendos flectantur; præterquàm quod, etsi fraus innotescat, creditores ipsi eorum debitorem tutum in Ecclesia respicientes, concordiam potiùs clament, quàm necem, omniaque, pecunia imperante, componantur. Vtinam Summus Pontifex huiusmodi decoctores immunitate Ecclesiastica spoliaret; sed non indè tutus essem illos inspiciendi punitos, quandoquidè tam benè crimina celarent, tam callidè in decoctione se gererent, tam aptè denique remedia præstarent, vt, quacunq; lege posthabita, eos respiceremus impunitos. Adeò verum Proclama illud. *Pecunia obediunt omnia.*

S V M M A R I V M.

- 1 Arma prohibita ferentes, nō puniuntur à M. C. ni cū illis reperti fuerint, vel deliquerint.
- 2 Arma prohibita ferentes puniuntur pœna asportationis, licet non capiantur cum illis, sed conuicti fuerint de insultu.
- 3 Arma asportans & delinquens, punitur unica pœna, & maiori.
- 4 Pœna vtraque exigitur, si dua concurrant diuersis personis applicanda.
- 5 Arma asportans tempore non prohibito, si cum illis delinquat, & delictum pœnam minorem mereatur, quàm mereatur asportatio sem.

- tempore prohibito, plectitur pena delicti.
6. *Arma prohibita an ferri possint, si pulsata sit campana ad arma.*
 7. *Arma prohibita à satellite propè ipsum tollens, & inimicum vulnerans, an puniendus sit pena criminis.*
 8. *Arma prohibita ex proposito ferenda sunt, ut puniri possit reus.*
 9. *Conuictus de delicto patrato cum armis punitur pena asportationis, si sit maior pena delicti, quamvis cum illis repertus non fuerit, quod iure probatur.*
 10. *Arma non considerantur per se quo ad penam imponendam, sed in ordine ad delictum.*
 11. *Insultus quomodo puniatur.*
 12. *Scriptores nequeunt adulando veritatem opinionum celare, prout agunt nonnulli nostris temporibus, quos sic agentes grauiter errare, ostenditur.*
 13. *Delinquens cum armis prohibitis, si deinde cum illis repertus sit, duplici plectendus est pena.*
 14. *Pœnis duabus concurrentibus, legali scilicet, & conuentionali, exigenda est legalis tantum.*
 15. *Relegationis rupta pena in Regno, præstata cautione de seruandis finibus, exigitur, estque pena duplicationis, illa verò fideiussionis non exigitur, etiam stantibus Pragm. 3. & 7. de Deleg.*

DILVCIDATIO DECIS. XLIII.

1. **D**Vo hic habemus; Primum, non puniri in M.C. asportantes arma prohibita, ni cum ijs apprehensi fuerint, vel deliquerint. Alterum, puniri asportantem arma prohibita pœna armorum, si hæc fuerit maior, quamvis non apprehensum cum ijs, sed conuictum de asportatione, dummodo insultum sequutum esse, proberur, quamvis absque vulnere. Ut à primo incipiam.

Quo ad apprehensionem, ut scilicet ea requiratur, præter eos, quos adducit *Capyc. latr. decis. 78. num. 1.* scripserunt *Laganar. ad Rouit. super Pragm. 4. de armis*, ubi omnia habes, *Gizzius ad d. Capyc. latr. Prat. ad Muscatell. tit. de cognit. seu prob. delicti. Rubr. de prohib. arm. asport. ad num. 8. & respons. crim. 9. à num. 49.* alijque relati à Domino Petra tom. 2. ad Rit. 68. M.C.V. num. 9. quicquid videatur sentire Campanil. in 4. ind. Rubr. num. 20.

3. Quo ad delictum dubitarunt DD. an delinquens cum armis prohibitis puniatur duplici pœna, asportationis videlicet, & delicti. Et omnes dixere, puniri vnica pœna, & attendi maiorem, nam, si pœna delicti maior est, puniatur hac; si asportationis, eadem pœna asportationis puniatur, ut latè *Capyc.*

latr. d. decis. & Lagan. loc. cit. qui varias adducunt limitationes videndas; quicquid *Rouitus* dixerit in d. Pragm. de quo infra.

Hinc collige primò, licet, cum duæ pœnæ concurrunt æquales, siue corporales, siue pecuniariæ, vna exigatur, ut fundat *Laganar.* & ad rem *Rouit. decis. 64.* attamen, si duæ pœnæ concurrant pecuniariæ, quarum vna applicetur fisco, altera verò parti, vtramque soluendam, nec attendendum, quoniam ex ijs sit maior, & an sint omnes æquales; hæc enim omnino attendenda sunt, cum eidem persone sit solutio pœnæ, puta, fisco, quia, licet censeatur vnicum delictum, respicit nihilominus interesse duorum, partis scilicet, & fisci, sicq; disparitas est euident.

5. Collige secundò, quandoque asportantem arma prohibita, & cum ijs delinquentem, puniri pœna minori, puta, si, pulsata campana ad arma pro persequendis malefactoribus, aliquis adhibuerit arma prohibita, quo casu licitum est, ex *Danza, de pugna Doctorum, cap. 8. num. 10. & seqq. tom. 2. tit. de armat. per campan. relato à Scialoya in praxi forindicatoria cap. 19. num. 5.* hic verò occurrens casu inimicum, leuiter illum vulneret, tunc puniatur pœna delicti, non asportationis, quæ licita fuit, sicque euenire poterit, ut pœna delicti minor sit, adeoque non attendenda maior. Multa alia quo ad asportationem vide apud eundem *Scialoyæ ibidem, & Gizzium ad d. decis. Capyc. latr.*

7. Collige tertio, si quis suum inimicum occurrens, à satellite propè ipsum stante, arma prohibita vnico actu collat, ijsque inimicum vulneret, hanc puniendum pœna criminis, dum non potest dici, illum arma ex proposito asportasse, quod requiritur, tanquam vnum requisitum, ad hoc, ut quis puniri possit armorum pœna. Hoc tamèn intelligendum dixeris, circumscripta fraude, nam, si appensatè satellitem ibi moram fecit, aliter dicendum erit.

8. Quo ad secundum sciendum est, licet, attempto iure Regni, non puniatur asportatio armorum, nisi quis cum illis apprehensus sit, ut, relictis cæteris, scripsit etiam *Consil. Franc. Maria Pratus ad Muscatel. in d. tit. de cognit. seu probatione delicti rubr. de prohib. armorum asportat. ad num. 8. & respons. crim. 9. num. 49. & seqq.* puniri tamèn conuictum de tali asportatione, si ea associata sit aliquo delicto leuiori ipsa asportatione; vnde insultu accidisse refert hic *Sanfelicius*, & ratio est euident; nam duplex potest hoc casu interuenire difficultas, prima respectu delationis armorum, altera respectu delicti. Quare aduertendum, quamuis delatio non puniatur, nisi repertus fuerit asportans cum huiusmodi armis; id tamèn intelligi-

telligendum, non interueniente aliquo delicto; igitur, cum associata est aliquo delicto, ea punienda est ratione delicti commissi, ne hoc remaneat impunitum; nam tunc, ut optime Bald. in l. aduersus C. de furtis, ex errore citatus in ff. de Sanfelicio num. 7. arma non considerantur per se, nec delictum per se, sed utrumque coniunctim; adeoque delictum cum armis; quare, si asportatio armorum punitur maiori poena delicto commissio cum armis, illa punitur delinquens, non poena delicti; & ratio rationis est, quia alioquin non consideraretur utrumque coniunctim, si poena delicti tanquam minori plecteretur delinquens, contra doctrinam Baldi, prout consideratur, cum plectitur poena maiori, cum poena minor insit in maiori, non autem maior in minori.

11 Quo ad delictum insultus, de quo Sanfelicius, collige, illum de iure communi, quamuis nullum sequutum sit vulnus, puniri poena legis Iul. de vi publica, secus autem de iure Regni, ex constitutione Iustitiarum nomen, iuncta declaratione Glossa in constitutione, si quis in posterum in verb. quas penas vers. credo tamen, ut optime Ronit. in Pragm. 2. de Abolit. num. 14. nam tali iure simplex insultus non punitur poena corporali, ni percussio sequuta fuerit, sed alia poena; adeoque alia poena, licet corporali minor, efficit, ut insultus verè delictum sit, sicque puniendum maiori poena, si maior sit poena armorum prohibitorum asportationis.

Ex quibus omnibus collige, non esse indistinctè verum, quod ait Ronitus in d. Pragm. 4. de armis, videlicet in M. C. V. & in S. C. seruari utriusque poenae impositionem. scilicet asportationis armorum, & delicti, cum ex superius dictis, & relatis DD. contrarium appareat. Quare Laganarius ibid. variorum casuum distinctione illud querit, declarando, excusare, non audens impugnare, ductus à Gaito in tractatu de Credito cap. 4. quæst. 7. num. 874. volente, ut dicta Reg. Roniti explicari debeant, non impugnari, nec controuerti, cum potissimum eius doctrinam comprobata, & laudata semper fuisse, testetur Pres. Fulvius Lanar. in addit. ad repetit. Regent. Lanarij in cap. 1. de his, qui feudum dare poss. sub num. 131. quare Laganar. concludit, & scimus, quia verum est testimonium eius.

12 Hic ergo (præscindendo à doctrina Roniti, quæ optima est, quando explicatur, pro ut sic sententiæ Doctorum omnium bonæ esse possunt, non autem indistinctè, pro ut ibi proponitur) non possum recentiorum Iurisperitorum nostri temporis adulationes non flere; nam scribant omnes, non inde tamen omnes impugnantur, si quid contro-

ueri oporteat, sed ij tantum, quos Astrea nuptiali, ut sic loquar, veste non decorauit. Cæterum ij, qui eius lances, & gladium habent, summo decorantur honore, eorumque opiniones plus ponderis obtinent, quam leges ipsæ ab illis quandoque perperam explicatæ. Sic profectò edocemur, iustitiam posse, non à iudicibus tantum, sed à scriptoribus impunè conculcari. Quod quidem vitium apud Doctores aliorum sublimiorum scientiarum professores nullo prorsus modo reperimus, cum notum sit, Diuum Thomam, qui tam benè scripsit, ut vocem audiendi dignus fuerit, benè de me scripsisti Thomam, sepius impugnari in multis, quas tenet, opinionibus, tam in Philosophia, quam Theologia, adeò, ut de eo dicant cæteri Theologi, Philosophique, Sanctus est, veneremur eum, Doctor est, disputet nobiscum, adeò veritas præfulget: cur autem id, in nostro precipue Regno, apud Iurisperitos receptum non sit, fateor me penitus ignorare; etenim (quod maxime aduertendum est) quemadmodum damna possunt inferre Iudices, iustitiam denegando, aduocati causas iniustas defendendo, ita etiam ea inferre valent scriptores, falsas colorando doctrinas, illorumque Rhetoricis artibus admittendo, non quia veræ sint, sed quia venerabili scriptæ calamo. Quod; euidentè patet, cum possint, tam defensiones iniustarum causarum, quam decreta iudicum fundari in falsis illis scriptorum doctrinis, cursu temporis, veris existimatis. Sed ad tam graue facinus ij etiam concurrunt, qui potius vitæ deferrerent, quam eorundem dicta impugnari viderent; & tamen, Seneca teste, Marcet sine aduersario virtus. Scriptores igitur laudemus, ob natalium fortunam, mores, virtutes, ingenij perspicaciam, subtilium rationum pondus (quod laudum genus optimum, religiosum, & laudabili vni receptum) veritatem verò ab his omnibus segregemus, eam nudè examinantes, cum dedecus non sit, hominem discursu errare posse, ni stultissima hominum superbia eò peruenit, ut ad instar Primæ Veritatis, falli non posse arbitrentur, cum aliàs, posse fallere, quin, imò fallere, non erubescant. Hæc ergo, lector, nimis prolixè scripta patientèr, re nata, feras, & ad Laganarium, ac Ronitum reuertamur tandem.

13 Roniti igitur dicta eo casu ad mittenda sunt, quo quis prius deliquit cum armis prohibitis, deinde verò non iisdem armis captus est; tunc enim, ut benè Laganarius in 3. casu, duplex poena concurrit, vna pro asportatione armorum, quibus apprehensus est, altera pro delicto cum iisdem prius patratò, non quia distincta sunt delicta, sed quia

quâ facta sunt diuersis temporibus; quare casibus huiusmodi, non solum delinquens duplici pœna plecti poterit, sed multiplici, secundum delicta, quæ varijs temporibus patrauit; secundum quas facti contingencias, verè loquutus non est *Ronius ad d. Pragm. 4. num. 4.*

- 14 Sed quid dicendum, si duæ pœnæ separatim concurrant, quarum altera legalis sit, conuentionalis altera, puta, si quis relegatus sit, præstita cautione de seruandis finibus, an fines non seruans teneatur ad pœnam statutam contrâ fines non seruantes, & pœnam fideiussionis. Et in puncto *Anna allegat. 40.* fundat, teneri ad pœnam legalem, ob fines non seruatos tantum, sicque decisum in M. C. & in S. C. in causa Iulij Carafæ die 20. Nouembris 1563. de qua decisione valde quidem, & rationabiliter miratur *Lagan: ad Ronium in d. Pragm. 4.* de armis, eo quod, cum die 24. Septembris 1563. adeoque paucis mensibus antè huiusmodi decisionem, emanarit *Pragm. 3. de Relegat.* quæ deinde fuit confirmata per aliam *Pragm. 7. die 29. Aprilis 1581.* quæ statutum fuit, ut deberetur vtrique pœna, duplicationis scilicet relegationis, & cautionis præstitæ, contrarium tamen fuerit decisum, nulla facta mentione d. *Pragmatica*. Quod tribuit pœnis iam debitis multo antè *Pragmatica* promulgationem, & casui pietatis, cum Iulius Carafæ fines non seruauerit, ut videret matrem, morti proximam, ab eaque benedictionem reciperet.

Quoniam verò d. *Pragm.* loquitur *contro quelli esulati relegati, e da esularsi, e da relegarsi,* videtur comprehensus in illa casus Iulij Carafæ, adeoque restat vltimum tantum motiuum, pro quo saltem debebat enunciari dispositio d. *Pragmatica*. Igitur ego sentio, etiam stantibus huiusmodi *Pragmaticis*, semper exigendam pœnam legalem, nostris temporibus, contra *Laganarium*; moueor, quia, cum certum sit, ut diximus, vnâ exigendam pœnam, & eam quidem, quæ maior est, sicque legalem, quæ est pœna deportationis, maior quacunque pœna pecuniaria, ut ex *l. in seruorum ff. de pœnis* probat cum multis DD. *Anna d. alleg. num. 14. & 15.* quotiescunque non habemus aliam dispositionem contrariam, semper vnâ exigenda est pœna.

- 15 Reliquum est igitur, ut videamus, an d. *Pragmatica* contrarium disponat. Et tertia non disponit, ut exigatur pœna fideiussionis, sed præter huiusmodi pœnam, quæ enunciativè stat, non dispositivè in d. *Pragm.* disponit tantum, ut damnetur non seruans fines ad pœnam duplicationis. Ibi e *quelli, che haueranno data pleggiaria sufficiente a*

romperanno, e non offerueranno la loro relegatione, oltre la pena, che dà offeso dalli pleggi s'eligerà irremissibilmente, si condanni alla duplicatione della relegatione, conforme è giustizia. Ex quibus verbis duo colligimus. Primum, diuerso modo sermonem esse de pœna conuentionali, & legali, cum hæc dispositivè ponatur, illa enunciativè. Secundò, per illa verba, *conforme è giustizia*, reduci pœnas has ad ius, & iustitiam, adeoque, cum optimè fundetur, non debere delinquentem duplicem subire pœnam, ex *Anna d. alleg. stante hac Regia sanctione*, non poterit à delincente duplex pœna exigi, sed tantum legalis, tanquam maior conuentionali, ex superioribus dictis.

Ceterum in *Pragm. 7.* idem habemus, quod in tertia, imò aliquid minus, dum sublatum est verbum illud, *irremissibilmente*, sicque cautio exigetur tantum; cum relegatus fines non seruans non posset duplicationis pœna puniri, quia à Regno aufugeret; tunc enim locus esset pœnæ conuentionali, quæ exigetur ob defectum legalis. Hæc ego sentio; si quæ occurrant in contrarium, sum; vel ad respondendum paratus, vel ad sententiam hanc corrigendam, si conuictus videar, cum iam videam, non deesse, qui fundati in ijs verbis, *oltre la pena &c.* aliter sentire possint, sed, si ea perpendant, fortè mecum sentiant; interim ea non examino, alij expectans, qui ea mihi denuò ad trutinam reducendi occasionem præbet.

S V M M A R I V M.

- 1 *Eximens reum à manibus familia punitur iudicis arbitrio.*
- 2 *Eximens reum à manibus familia magno interveniente contemptu, punitur pena mortis.*
- 3 *Eximens reum à manibus familia ab squire violentia, sed maximo curia contemptu, punitur pena mortis.*
- 4 *Contemptus Curia non mensurandus est à gravitate, vel leuitate criminis illius, qui à manibus familia eximitur.*
- 5 *Affinitas, vel consanguinitas eximensis reum à familia manibus an minuat crimen.*
- 6 *Eximens reum à manibus familia, à qua dicebatur in Carcerem propter as alienum contractum, non ideo minus punietur, quia carceratio non erat ex causa criminali.*
- 7 *Eximentium reos à manibus satellitum excusationes, quales sint, & quomodo consulendum.*
- 8 *Satellitum natura qualis sit.*
- 9 *Probatio, quando facienda à satellitibus, quando autem ab eximentibus carceratum. Et quid in dubio.*
- 10 *Eximens carceratum à manibus familia an patia-*

patitur interesse Fisci & partis, preciso Curia contemptu, & quid, si reducat ad carceres, late discurretur.

- 11 Innocentia constituta, reus restituendus est adversus sententiam, Principe consulto.
- 12 Iudex, an, & quando possit suam sententiam declarare, & emendare.
- 13 Innocentia Rei non est deducenda ex confessione socii, & quare.
- 14 Socii dictum non facit plenam fidem contra socium.
- 15 Socio exculpanti confocium an, & quando praestanda fides sit.
- 16 Confessario an fides adhibenda sit circa Rei innocentiam.
- 17 Innocentes quandoque reperti fuerunt damnati, absque iudicis culpa.
- 18 Innocentia revelatio quandoque sigillum confessionis aperit.
- 19 Innocentia an denegetur ex laquei fractura in executione sententiae, late discurretur.
- 20 Laquei fractura in executione sententiae, aliudne simile, potest evenire, vel carnificis imperitia, vel arte diabolica, vel Divina miseratione, & quomodo cognoscatur.

DILUCIDATIO DECIS. XLIV.

IN hac decisione duo reperimus. Primum est, eximenes Reum à manibus familiarum puniri arbitrio iudicis. Alterum, Reum repertum post sententiam innocentem, absolvendum, consulto Principe. Quo ad primum, regula hac certa est, & rationi valde consona, pro qua duo videntur concurrere, contemptus Curiae, & interesse partis, & Fisci.

Quo ad Curiae contemptum, ut regulam praxi explanemus, tam magnus poterit esse Curiae contemptus, ut eximens poenam mortis mereatur, quamvis nullum contra reum Fisci interesse concurrat, puta, si maxima interuenerit violentia. Quare tempestativus Ducis de Alcalá refert *Caravita rish 160. num. 2. in fine*, fuisse suspensos quatuor eximenes à manibus familiarum nobilium, quendam de sedili Capuano, qui pro debito Civili ad Carceres ducebatur. Nec potest dici, id evenisse motu proprio Proregis, non autem fuisse iure factum, ut voluerunt nonnulli, prout videre est apud *Scialoyam in praxi forindicat. cap. 20. num. 5. in fine*; nam non attendere debemus corricem criminis, sed modum, quo patrari hoc possit, dum contemptus Curiae poenae taxationem non admittit, quae alias infligi debet secundum contemptus gravitatem. Exemplum verò à *Caravita* relatum alio modo refert *Capyc. lat. decis. 76. ubi multa*, inquiens, casum illum evenisse tempore D. Petri de Toletio, à qua opinione non discedit *Dom. Altim.*

ad conf. 6. Romiti num. 37. tom. 3. ex Vlloa, & Summont: utramque verò refert etiam Dom. D. Carolus Petra ad Ritum M.C.V. 160. numer. 27. tom. 1.

- 3 Potest quoque Curiae contemptus esse, maximus absque violentia, sed modo, qui ipsius vilipendium inducat; unde sic eximenes poena mortis etiam punientur, ut observatum refert *Clar. quasi. 68. vers. eximens autem, in fine*.

Sic etiam videmus hac in decisione, eximementem reum non condemnatum, nec confessum, pro capitali crimine interius Civitatem, vulnerando scribam fiscalem, fuisse ultimo supplicio punitum, cum alias secundum communem regulam sic puniendus non fuisset.

Insuper *Farinac. de carcerib. & Carcer. qu. 32. nu. 6. refert*, se initio Pontificatus Sixti V. vidisse quendam auferentem à manibus familiarum asellum captum in civili executione, laqueo suspensum: durum profecto dices iudicium: non ita tamen, si contemptum ponas ob oculos, qui adeo vehemens esse potuit, ut compulerit iudicem ad illum poena ordinaria puniendum.

- 4 Unde contemptus non regulandus est à crimine; hoc enim regulariter, quanto maius est, tanto minor solet esse contemptus. Dixi, regulariter; quandoquidem excusatione dignus est, qui vim aliquam familiarum infert pro tuenda alterius vita; secus verò, si id agatur pro tuendis alterius bonis.

- 5 Hinc *Guazzin. defens. 5. cap. 5. post num. 5. & 20. Farinac. pract. crim. tit. de carcer. & carcerat. quasi. 30. num. 118. Fell. pract. crimin. Rub. poenis deb. fer. num. 108. Catalan. de indult. cap. 40. nu. 63. Concial. resol. 1. & 2. verb. vxor. Scialoya in praxi forind. cap. 20. num. 2. Dom. Altim. ad d. conf. 5. Romit. tom. 3. num. 27. alijque apud citatos, scripsere probabilius ceteris contrarium tenentibus, consanguinitatem, affinitatemque excusare eximenes reum à manibus curiae. Sic pariter apud *Conciolum* legimus in *alleg. 92. decisum anno 1651. eximementem se ipsum à manibus familiarum fuisse ab illo Iudice absolutum, non obstante Bulla Sixti V. 6. in ordine imponenae poenam mortis, & confiscationem bonorum, quam locum non sibi vindicare in eximemente seipsum, per totam illam allegationem fundavit, assignans, inter ceteras, rationem eam num. 5. quia id à natura impellente factum dici potest; unde se eximens dicitur facere actum minus illicitum.**

Igitur, cum Curiae contemptus non tam vehemens est, minor solet esse poena; semper enim contemptus consideratur, licet modo maior, modo minor; sic legimus apud *Vitruv. de Francob. dec. 442. eximementem à manibus*

nibus familiæ carceratum pro debito civili, fuisse damnatum ad regias triremes per biennium, & ad interesse partis. Sic legimus apud *Vinium decis. 92.* eximentem carceratum pro causa civili, fuisse pœna exilij per biennium punitum. Sic apud *Guid. Pap. decis. 579.* eximentem carceratum etiã pro delicto civili fuisse damnatum pœna pecuniaria, & ad interesse partis.

6 Vnde, ut videris, non est facienda distinctio inter eximentem carceratum pro causa civili, & eximentem pro causa criminali; de qua re *Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 383.* cum quandoque reperiamus, eximentem carceratum pro causa civili fuisse ultimo supplicio punitum, tantus potuit esse Curie contemptus.

7 Quoniam verò tentant plerique eximentes contemptum curiæ varijs effugere pretextibus, idcirco de his brevissimè discurrendum. Alij igitur, quorū interest, nō posse ipsos puniri putant, eo quod Iudex, qui carcerationem ordinat, erat incompetens. Alij, quia exemptus nequibat satellitum iniurijs, verberibus, cæterisque id genus contumelijs resistere. Alij, quia ad exempti, siue ad ipsorum eximentium instantiam mandatum de carcerando non exhibebant. Alij, quia exemptus innocens erat; quare in promptu innocentiam ostendunt. Alij, quia satellites non demonstrabant, esse ipsos de Curie corpore. Alij, quia carceratus, iidemque eximentes credebant carcerati hostes, qui se satellites iactabant. Alij quia indecens putabant, & indecorum, ut eorum socius à tali hominum genere duceretur. Alij denique, quia, pretio recepto, satellites curarunt, ut carceratus fugeret, quem postea ab ipsis dicebant exemptum. Hos ego præcipuos posui casus, ad quos cæteri similes, si qui sunt, reduci poterunt, ijque ad instar propositorum resolvendi.

Non defuerunt ergo, qui in pluribus ex istis casibus, posse licite carceratum eximi, scripserint, inter quos *Afflin constit. Regni, Pacis cultum num. 56. & seqq. Marant. disput. iur. dis. 1. num. 27. Boer. decis. 170. num. 2. vers. quia habens mandatum de capiend. Guid. Papa super statuto Delf. incip. si quis per literas §. 1. num. 15. Clarin §. fin. quest. 29. in fine. Hipol. de ma. §. pract. crim. §. attingam. num. 49. Vin. decis. 92. nu. 6. Gram. cons. cin. 51. Seraph. de privileg. iur. privileg. 132. num. 27. Marant. disp. 1. numer. 22. & in singular. & iur. notab. lit. C. vbi carceratus pag. 10. col. 2. Cabalcent. 1. casu 42. Farinac. qu. crim. lib. 1. tit. de carcer. & carcerat. quest. 30. num. 130. Federic. de sen. cons. 151. Cal. cons. 118. col. 2. Ba. bat. cons. 83. lib. 4. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 10. par. 2. num. 96. Vermigli. cons. crimin. 87. num. 5.*

Farinac. cons. 100. Vrsell. conclus. iur. conclus. 169. num. 25. Spad. cons. 2. num. 11. lib. 1. Ricc. decis. 300. part. 3. Scialoya in praxi forind. cap. 20. num. 7. Gratian. disc. pt. forens. cap. 801. numer. 26. Ann. cons. 7. num. 11. Tbesaur. decis. 97. Reg. de Marin. resol. iur. cap. 115. vbi Dom. Rodoer. C. ciol. alleg. 92. Dom. Altimar. ad cons. 5. Rouit, tom. 3. alijque apud citatos, apud quos casus superius expositi videndi sunt.

Nos tamē aliam debemus regulam statuere, ut cautela detur eximentibus, & curiæ cōtemptus effugiat, cum, ut ex quā plurimis relatis Doctoribus videre est, omnes consentiant, ad euitandum contemptū, & scandalum, non licere huiusmodi exemptionem, quamvis aliās iusta videretur. Igitur, ut secundum ordinem propositum ad superiores casus respondeamus. Qui aiunt, iudicem, à quo fuit ordinata carceratio, esse incompetentem, poterunt ordini parere, & incompetentiam deinde allegare. Qui, se non potuisse satellitum iniurijs resistere, quoniam genus hoc hominum adeo pessimum est, ut *Diuus Ignatius martyr* ad Romanos scribens hæc dixerit. *Noſte, dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc est militibus, qui me custodiunt, quibus & cum benefeceris peiores fiunt*, poterunt, comparitione, Iudicis euadere contemptum, cum ad pœnam exemptionis euitandam optimum sit remedium comparitio exempti post exemptionem, ex l. penult. §. docere ff. ne quis eum, qui in ius voc. est vi eximere. ut dixere *Reg. de Marin. d. cap. 115. num. 8.* alijque communiter. Qui culpam tribuunt mandato de carcerando non exhibito, eadem comparitione consulunt pœnæ. Qui innixi sunt innocentie exempti, eiusdem comparitione innocentiam ostendent, cum fatuus aliās diceretur, qui vellet pati, se in carceres includi, cum innocens non esset, ut ex *Roland. cons. 63. num. 9. lib. 3. Mascard. de probat. concl. 904. num. 22. lib. 2. Farinac. de iudic. & tortur. alijque in puncto concludit Conciol. d. alleg. 92. num. 42.* Qui allegant, satellites non esse de corpore, curiæ contemptum non ostendent, exempti comparitione. Qui satellites credebant hostes, exempti exhibitione iustam reddent excusationem. Qui dedecori tribuebant socium tradere satellitibus, contemptum Curie professò demonstrarūt, ac proinde neque exhibitione exempti pœnam arbitrariam effugient, dum Iudex neminem dedecore dicitur afficere, nec consequenter dedecori tribuenda pœna carceris, sed potius culpæ, propter quam huiusmodi pœna infligitur. Qui tandem pretio satellitibus ab exempto tributo fugam tribuunt, indigent probationibus, quibus etiã

8 indigent satellites ipsi asserentes, exemptum fuisse

fuisse carceratum, cum ceterum ex ijs, quæ alias diximus, satellitum dictis, tanquam vilium hominum, standum non sit, propter etiam in puncto aduertunt omnes ij, quos referunt *Conciol. d. alleg. 93. num. 14. Dom. Altimar. ad d. conf. Roniti num. 13. de Marin. diff. cap. 115. num. 5. & 6. Dom. Rodoe. ibi numer. 19.* sique satellites exemptionem non probauerint, neque ex informatione ea constiterit; utique non presumetur, non solum, quia malum in dubio non presumitur, sed etiam, quia fuga, & exemptio, tanquam facta in via publica, vel loco, in quo alij aderant, potest constare; unde, ea non constituta, presumptio est contra satellites citius, quam contra eos, à quibus, exemptum esse carceratum, satellites ipsi allegarent.

Quare, ut ad propositum reuertamur, ex responsis adductis satis, superque apparet, contemptum effugit triplici modo, scilicet, comparitione, obedientia, & probatione, cum in contrarium urget presumptio. Quibus modis quæcunque poena effugitur, ceterum semper eximentes arbitrariae se subijcerent poenæ, quæ ex dictis poterit esse etiam ultimi supplicij, habito respectu ad contemptum curiæ. Cetera, ne longiores simus, videnda sunt apud citatos Doctores.

Quo ad secundum de interesse Fisci, & partis, respectu carcerati, distinguendum est; aut enim carceratus extitit aliquis ex debito civili; & tunc, quia nullum interesse Fisci concurret respectu carcerati, eximens nulla poena puniatur (præciso contemptu, ut diximus) sed tantum condemnari debet ad interesse partis, à quo, aduerte, liberari eximentem, dummodo iterum hic ad carceres reducat debitorem eodem in statu manentem, ut bene obseruat contra nonnullos *Reg. de Marin. in diff. obseruat. circa finem*; & tali modo fortè conciliandi sunt *DD.* quos citant ipse, & *Scialoja in d. cap. 20. num. 6.* Aut verò aliquis carceratus est ex causa criminali; & tunc, cum adsit (præciso contemptu) interesse Fisci quo ad carceratum, distinguendum est; nam, vel carceratus erat conuictus, vel condemnatus poena ordinaria, & eximens poena mortis puniatur: vel secus, & tunc puniendus erit poena extraordinaria, & arbitraria: ita oculatè cum communiori distinguit *Scialoja d. cap. 20. in principio.* Et licet *Reg. de Marin. in d. obseruat. velit*, circa secundum hoc caput distinctionis, ut eximens puniatur eadem poena, qua puniendus esset carceratus, si in carceribus reperiretur, id tamèn intelligendum est in terminis, in quibus tunc carceratus reperitur, scilicet, cum ille non reperitur neque confessus, neque

conuictus, neque ordinaria damnatus poena, eximentem non esse puniendum poena ordinaria; sed extraordinaria, quantum nempè potuit esse præsentaneum Fisci interesse.

Sed quæres, quid, si exemptus demò in carcerem reincidat, & eximens hac causa carceratus, vel non dum damnatus sit poena ordinaria, vel damnatus poena pecuniaria pro interesse Fisci respectu exempti?

Respondeo breuiter, præciso contemptu, qui semper attenditur, quo ad aliud interesse, si eximens non dum fuit damnatus, esse absolendum, quia iam Fiscus potest punire pro delicto exemptum, quem denò carcere deinctum habet; quod si eximens fuit poena pecuniaria punitus, dabitur illi actio contra exemptum ad pretium reddendum. Dixi, contra exemptum, non contra Fiscum, qui iam satisfactus est; nec poterit ab eo pecunia licitè acquisita auocari. Quinimò dico, si exemptus esset poena pecuniaria plectendus, & post quàm ad carcerem venit, non reperiretur tam locuples, eximentem pecuniaria poena plecti, tandemque actionem dari contra exemptum; & ratio est, quia, si ex dictis supra *ex Reg. de Marin.* sic consultatur priuato, eodem modo consulendum est Fisci, qui nequit esse deterius conditionis. Quid autem probandum sit in crimine exemptionis, vide apud *de Marin. resolut. lib. 1. cap. 115.*

11 Quo ad alterum, certum est, ut ait hic Sanfelicius, constituta innocentia, reum restituendum esse aduersus sententiam *ex l. 1. §. si quis ultro ff. de question.* Idque intelligendum, consulto Principe, *ex d. l. 1. §. sed Praeses, ibi. Principi eum scribere oportet si quando ei, qui nocens videbatur, postea ratio innocentie constiterit.* Quod latè cum multis probat *Scialoja, in praxi fortitud. cap. 14. num. 23.*

12 Estque ratio, quia Iudex non potest suam sententiam definitiuam reuocare, *ex l. Iudex, l. acta ff. de re iudicata, alijsque.* Et in puncto, ceteris omissis, *de Franch. decis. 398. num. 3. in fine, & 4. vers. comparuit*, ubi ait, non licere Iudici corrigere primum decretum post ius parti quæsitum, referens in fine decisionis factum cuiusdam Iudicis, de quo mentionem facit, citans *Vinc. de Franch. Staiban. l. un. cent. 2. resolut. 176. nu. 110. & seqq.* eiusque dicta exornat *Dom. de Luca ibi.*

Verum aduerte, hoc limitari tribus modis ab eodem *Staiban. in addit. ad d. resolut. & propriè ad num. 110.* Primus est, ut regula illa non procedat in sententia interlocutoria, sed tantum in definitiua, citans *Intrigiol. in singul. 160. num. 6. & Castil. decis. Sicil. 58. nu. 3. 4. & 5.* Secundus, ut secundum eundem

Ca-

Casill. num. 6 possit statim Iudex, interpretando, suam declarare sententiam. Tertiū, ut possit, licet non variare, tamē exponere verbum ambiguum, quā omnia concludit, fuisse practicata in aula, in qua tunc ipse residebat, in causa vertente inter Annam Todaram cum hæredibus quondam Consiliarij Agnelli Portij ad relationem Domini Consiliarij D. Ioannis de Dura.

13 Hæc autem innocentia non deducenda est ex confessione socij, duabus præcipue rationibus. Prima est, quia, cum dictum socij

14 contra socium non faciat plenam fidem ad illum condemnandum, ex *l. fin. C. de accusat. cap. veniens, ubi Glos. extra de testibus*, sed tantum indicium ad torturam, ut videre est apud *Iulium Clar. 5. fin. quæst. 21. vers. sed pone Caball. resol. criminal. casu 185. num. 1. & 2. Rouit. in Pragm. 1. num. 10. de perseq. malefact.* aliosque passim, de qua re nos alibi, neque faciet plenam fidem ad illum absoluendum, cum in socio plus ratio affectionis, quam odij considerata sit. Secunda, quia non est aperienda via fraudibus, quæ in casu proposito aperiretur, dum socius rogari potest, ut confocium diceret innocentem, & poenam ultimi fortè supplicij subiens, releveret alterum. Hacque ratione, ut videmus, *Sanfelicius* dixit, præter socij confessionem, compertam aliundè fuisse innocentiam condemnati, ut videremus, non soli socij confessioni adherendum ad damnati innocentiam detegendam.

15 Aliter tamē dicendum esset, cum socius antea confocium inculpasset; tunc enim illi ad mortem damnato sic exculpanti fides præstaretur, ut voluere *Maur. alleg. 83. nu. 5. Gramm. conf. 21. nu. 27. vot. 3. num. 15. & voto 11. num. 18. & decis. 56. num. 10. & Campagna in cap. Frequens a num. 79. usque ad 82. quos refert, & sequitur Reg. de Marin. ad Reuerterij decis. 44. numer. 1.* hancque exculpationem recipi, ait, à sacerdotibus congregationis, de quibus infra. Disparitas autem inter primum, & secundum casum est, quia, quando socius nullo modo, neque tormentis, neque sponte socium inculpavit, deinde illum innocentem confitetur, habetur tanquam testis; & quamnam fidem faciat depositio socij pro alio socio, neminem lateret: at verò, quando illum inculpavit, in exculpatione non habetur, tanquam testis, sed tanquam integer Catholicus, ac optimus conscientia suæ director, qui, ne animam perdat, æternarum poenarum memor, reuocat, quod falsò deposuerat. Sicque decisum reperimus apud *Reuerter. dicta decis. 44.* quæ *Reg. de Marin.* ibi scripsit, esse semper à Iudicibus ob oculos ponendam.

16 Hic autem opportunè, sed brevissimè vi-

dendum superest, an Rei innocentia detegi possit à confessario, adeoque, an confessario dicenti, reum damnatum innocentem esse, illi fides præstanda sit. Fateor quidē, ut, quid in facto acciderit, aperiā, me de hac re olim verba fecisse cum Domino Antonio de Franchis, viro religiosissimo, adscripto sodalicio fratrum curam habētium de damnatis ad ultimum supplicium, vulgò dictorum, *della confraternità delli Bianchi*, quem iam vita functum, suademur, frui nunc Divina visione, ex eximia in id genus hominum charitate, exemplarique, quam ducebat vita, nulla affectata hypocrisis, sed hilari semper vultu, grato semper sermone cum omnibus idem, à scelestibus fraterno correptis amore benignè receptus, dilectus à probis, cunctorum consulens ærumnis, nemini unquam opem denegans, ostendebat profectò, vitæ hilaritatem signum verè esse sanctitatis, hancque, non lacrymis ostendi, nec mœstitia, sed operibus. Hæcque pauca dicta sint de viro tam eximio, de amico tam digno, quem si lacrymis associavi morientē, liceat fruentem nunc, si rudi, amico tamē calamo, demonstrare citius, quam commendare, dum de illo, vel nunquam satis, vel semper parum. Tantus ergo vir respondit, se multis huiusmodi condemnatis morituris assistisse, multosque inuenisse innocentes, qui tormentis vexati confessi fuere, quæ non patrarunt.

17 Puto igitur, sæpius euenire, ut innocentes absque iudicum culpa damnentur, non tamē confessarij fidem sufficientem esse, dicam, ad illos absoluendos; vnde hoc casu præstanda fides esset confessario, non autem dictis à poenitente, qui, ut à crimine absolueretur, parum curaret sacrilegio animam coquinare.

Et certè suadeor, si per impossibile via hæc aperiretur, omnes delinquentes, quamvis facinorosos, comparere innocentes, præterquam quod euenire etiam sæpius posset, 18 ut confessarius sigillum confessionis frangeret, fortè ex circumstantijs, quæ aliorum crimina patefacerent. Quod, quam periculosum sit, consule *Layn. c. 14. num. 21.* aliosque de sigillo Confessionis tractantes, videlicet, *Iann. Medin. quæst. 45. Nau. c. 8. Vinal. de sigillo D. Thom. supplem. quæst. 11. 501. d. 18. quæst. 4. vers. 5. Suar. disp. 33. tom. 4. vsq. 4. Reg. lib. 3. cæterosque apud citatos.*

19 Quoniam autem quandoque, non modò vulgus, sed docti viri, teste *Iulio Claro in d. 5. fin. quæst. 98. vers. ultimò* quæro: putant innocentia Rei detegi, cum in sententiæ exequutione, vel laqueus frangitur, vel securis inobediens redditur ad caput cedendum, aliudque simile euenit; pro ut etiam varia ibi excep-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. I I 3

DILVCIDATIO DECIS. XLV.

exempla tradit *Clar.* inquit, fuisse quendam, habita gratia à Principe, tandem dimissum, idcirco, cum id eueniret, cautè esset agendum, dum triplici via casus secundum illos accidere posset. Prima fortuito, scilicet instrumentorum, vel carnicum defectu. Secunda, diabolica arte. Tertia, diuina miseratione. Prima non detegit innocentiam, sed carnicum imperitiam. Secunda, non modò innocentiam non detegit, sed reum nocentem, & iniquum propalat. Tertia veram aperit innocentiam. Nec multum laborandum in istis casibus distinguendis; siquidem, si Diuina id eueniret misericordia, Deus ipse, qui reum miraculo declarauit innocentem, eundem à supplicio illo redderet immunem, intrinsecus docendo Iudices, quid illis esset agendum. Ceterum, si fortuito eueniret, carnicum imperitia non apta esset iustitiae effectus impedire, sceleraque deferere impunita. Quod idem dicendum de euentibus arte diabolica, quos in foro frequentes legimus apud *Martin. del Rio disquisi. Magicar. lib. 5. sect. 8.* Alia de reorum damnatorum innocentia vide apud *Clarum* loco cit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actuarius recipiens pecuniam à litigatore, ut partem iudici daret, puniendus est.*
- 2 *Iudices famam perdunt ob nimiam adhaerentium familiaritatem, & quomodo.*
- 3 *Pecuniam recipiens à litigantibus, ut eam iudici det, punitur poena arbitraria.*
- 4 *Pœna fustigationis data est de iure communi promittentibus futurum litis euentum propitium, pecunia recepta à litigantibus, ut eam iudici darent.*
- 5 *Pœna fustigationis imposita recipienti pecuniam à litigantibus, ut eam iudici det, dimitti non potest, attentis omnibus circumstantiis.*
- 6 *Pœna iniuriarum est arbitraria.*
- 7 *Iudices quorumnam amicitiam debeant effugere.*
- 8 *Meretrix quedam reuelans votum aessoris potuit poenam combustionis subire.*
- 9 *Regij quidam Consiliarij fuerunt dignitate spoliati, & quare.*
- 10 *Pœna, quae iudicem corruptenti imponitur à iure communi, an sit eadem, quae imponitur Iudici corrupto.*
- 11 *Pœna corruptentis Iudicem est diuersa à pœna recipientis pecuniam à litigantibus sub promissione dandi eam Iudici, ut suum praestet arbitrium.*
- 12 *Pœna fustigationis non necessario imponenda est recipientibus pecuniam à litigatoribus, ut eam iudici dent.*
- 13 *Actuarij quare recipere possint.*

Hæc decisio nimis odiosa redditur, eo quòd materiam continet occultandam, ideoque paucissimis nos illam expediamus. Habemus ergo, puniendum actuarium, vel scribam pecuniam recipientem à litigatore, & afferentem, dimidiam sibi remanere, dimidiam verò iudici, promittendo propitium negotij euentum. O quot Iudicum fama denigratur ab eorum familiaribus, qui ijs, nulla alia certè ratione, ficta illa prestant obsequia, ni, ut litigatoribus intrinseci, domesticique illorum videantur negotiatores. Hi prompti sunt ad propitium promittendum euentum, quem fortunæ committunt; sique malus, aduersusque eueniat, non erubescunt, se fingi deceptos, cum verè fuerint decipientes: sin autem propitius erit, eorum industriae tribuunt iusticiam, inscijs Iudicibus, venalem expositam. Sic fur vocabitur Iudex, integer verò eius familiaris: Nil ergo mirum, si huiusmodi familiares horas impendant integras, tempusque terant in obsequijs, ceterisque veris adulationis affectatae expressionibus, quas ceteri student effugere. Ast ne hoc dixeris actuatorum tantum vitium, sed aliorum altioris ordinis professorum. Iudices ergo oculos, auresque aperiant, si fortè in terrarum orbe, & in floridissimo hoc Regno nostro id genus hominum reperire est, quod certè non credam.

Ut autem ad poenam huiusmodi actuarijs infligendam deueniamus, certum est, eam esse arbitrariam; nam, cum in *l. qui explicandi C. de accusation. & inscription.* quam citat *Sanfelic.* non explicetur poena, licet in *l. apud labeonem §. idem ait eum, qui euentum ff. de iniurijs* hæc habeamus. *Eum, qui euentum sententiae, vel laturus pecunia vendiderit, fustibus à Preside ob hoc castigatum iniuriarum damnatum videri; utrique autem apparet, hunc iniuriam ei fecisse, cuius sententiam vendicauit: quare optimè Sanfelicius hic deducit, talem delinquentem mereri poenam fustigationis, sed dicendū est eam minorari posse, attentis qualitatibus mediatoris, & Iudicis, cui fuit facta iniuria, ceterisque alijs circumstantiis perpensis, quæ iudicis arbitrio subsistant; potissimum, quia, quamuis videatur illata iniuria Iudici, cum postea per veritatem detectam integra remaneat Iudicis fama, non est talis iniuria tanti aestimanda, quanti aestimatur quæuis alia iniuria grauis, quæ iudicis famam, honoremue redderet diminutum, dum affectata potius iniuria, quam ad effectum redacta vocari potest; unde, cum pro iniurijs illatis nulla sit determinata poena, sed iudicis arbitrio remittatur,*

P

tur,

- eur, ut fuisse *Muscattell. in prax. crim. tit. de iniurijs, & famos. libell. per totum, signant. n. 25.* idem dicendum erit in casu nostro. Et verè videmus in hac decisione, non fuisse punitum crimen hoc pœna tam rigorosa, qua vtrique puniri posset, attentis circumstantijs. Quare audiamus quæso *Muscattell. in tit. de Iudicis corruptel. num. 23.* Et dicit hoc *Paris in d. verbo corruptio num. 12.* ubi etiam refert, quod *Angelus in d. s. idem ait, exclamat contra aduocatos, & procuratores hoc promittentes, dicentes, & instantes se habere amicitiam cum Iudice, ut hi gravitè teneantur etiam iniuriarum, & ideo Iudices canere debent ab istorum amicitia: & ibidem narrat,*
- 8 quod quadam meretrix, qua stabat in camera eiusdem assessoris, propalamit vocem illius assessoris in causa criminali, & fuit in periculo combustionis, & etiam assessor in magna periculo, & scio ego temporibus nostris, quod
- 9 quidam Regij consiliarij ob hanc causam privati fuerunt administratione eorum officij, & dignitate, & aliqui inepti aduocati condemnati ad pœnam relegationis in insulam. Hæc
- 10 ille, quem etiam vide de pœna, qua Iudicem corruptenti infligitur diuersa profectò à pœna, qua corruptus Iudex punitur, ex *Auth. nouo iure C. de pœna Iudic. & c.*
- 11 Vnde aduertendum est, diuersam esse pœnam contrà corruptentes Iudicem, de qua in *d. Auth. nouo iure*, à pœna contrà recipientem munera sub promissione arbitrij Iudicis in lite, cum hæc exprimaturn tantum in *d. l. apud Laheonem*, qua, licet huiusmodi delinquentibus pœnam fustigationis imponat, mitius tamen praticari potest propter effectum non sequutum, consideratis circumstantijs, quæ quandoque, ut diximus, tales esse possent, ut delinquentes, non modo pœnam fustigationis mererentur, sed vltimi supplicij, ut de meretrice vidimus apud *Muscattell.* in casu, quem refert, qui adeo circumstantijs alteratus est, ut dicere bene possimus, in aliud delictum transitum fecisse.

Sed dices, nos hic diuinare contrà legis casum putantes, tales delinquentes plectendos pœna ordinaria, cum Iureconsultus velit, ut puniantur pœna fustigationis.

- 12 Hæc obiectio cogit me contrà propositum ad Iurisconsulti responsum explicandum, in quo, ut videtis, licet explicetur pœna fustigationis, non ea tamen necessariò imponitur; nam *Vlpianus* ibi inquit, delinquentem punitum ob hoc crimen à Præside fustibus, videri damnatum ad pœnam iniuriarum, cum illo casu Præsides fustigari fecerit delinquentem; non inde tamen deducitur, semper esse illum fustibus plectendum, sed responsio cecidit suprà casum illum,

adeoque suprà fustigationem iam datam delinquenti. Cæterum non inquit, Præsides sic necessariò illum debuisse punire. En iterum verba *Vlpiani*. *Idem ait, eum, qui euentum sententia, vel laturus pecunia vendiderit, fustibus à Præside ob hoc castigatum, iniuriarum damnatum videri.* Cum igitur hic non habeamus certam pœnam statutam, non diuinamus, si eam dicamus arbitrariam.

Hæc de iure communi. De iure autem nostri Regni non habemus circà hoc crimen certam pœnam, licet de corruptentibus Iudices, & de Iudicibus munera recipientibus adsint *Pragmatica sub tit. de muneribus Officialium*, circà quas multa dici possent, sed tempora non patiuntur: videndus igitur super illis *Rouitus*.

- 13 Ut autem breuissimè ad actuarios reuertamur, quam ipsi recipere possint, non est hic locus fuscè agendi. Consulat, qui vult, *Pragmaticas de actuarijs*. Illud tamen puto aduertendum, scilicet, actuarios, cæterosque scribas non posse à litigatoribus plusquam taxatum est, recipere in foro conscientia, qui, si quid spontè faciantur accepisse, adhuc ad restitutionem tenentur. Hocque adeo verum est (sunt verba *Rouiti ad Pragm. 36. de offic. magistr. Iusticiar. num. 3.*) ut nec spontanea remissio à parte facta liberet ab obligatione restituendi, sed requiritur actualis restitutio, post quam restitutionem factam, si pars voluerit donare, ipse poterit recipere, aliàs recipiens non est tutus in conscientia, ut docet *Marchisell. quest. 18. num. 4.* Hactenus *Rouitus*.

Sed aduerte, in hoc *Rouitum* errasse, (quod contingit Iurisconsultis de theologicis agentibus) est enim omninè in Theologia certum, per spontaneam remissionem, etiam antè actuale restitutionem, cessare restituendi obligationem, ut videre est apud *Cardin. de Lugo de iust. & iure, tom. 1. disp. 21. num. 46.* & licet *D. Antoninus*, & alij voluerint, remissionem non esse liberam, quando præsens pecunia creditori non offertur; hæc tamen sententia communiter exploditur, ut patet apud eundem de *Lugo num. 47.* Non negauerim tamen, non faciliè credendum, creditoris remissionem esse spontaneam, quando timor aliquis, aut fraus impellere potest ad remittendum, quo casu non predest remissio, ut rectè explicat idem *Lugo d. num. 46.* sicut etiam credendum non est scribis, actuarijs, & iudicibus afferentibus, aliquid sibi vltro donatum, quia sæpissimè litigantes ab his sibi timent, & ideo simulant se donare, cum re vera vexationem redimere intendunt.

Ad rem optimè facit id, quod *Religiosus*

ius quidam cum Aduocato de re hac ser-
monem faciens, retulit, nempe, quendam
actuarius in confessione illi exposuisse,
multa se recepisse à litigatoribus spontè,
qua de re illum iussisse, vt, quæ receperat
spontè, spontè redderet, cuius quidem fa-
ctum accipiendum est iuxta superius adno-
tata, nempe, quod huiusmodi hominibus
difficillimè aliquid spontè donatur. Cauti
sint ergo Consiliarij in ijs absoluendis.

Collige tandem ex eodem Reg. Romulo
ibidem nu. 1. exigentes ultra pandectam pu-
niri poena corporali arbitrio Proregis per
exp. vltimum de gratijs concessis à Duce offum.
ann. 1589.

SUMMARY.

1. Culpâ presumitur in custodibus, aufugiente
carcerato, & quare.
2. Fama bona non sufficit ad tollendam præsump-
tionem culpe in custode carcerum, aufugien-
te carcerato.
3. Custos substituens an liberetur exhibendo
substitutum.
4. Substituens à Custode, repperens parum fidelis,
non facit, vt custos teneatur de eius infide-
litate, si idoneus erat, & fidelis tempore
substitutionis.
5. Custos carceris puniendus est de iure commu-
ni eadem poena, qua puniendus erat Car-
ceratus, qui fugit culpa custodis, non autem
fraude, vel dolo custodis.
6. Custos veniam consequitur de iure communi,
si carceratus fugit absque culpa Custodis.
7. Custos eodem modo puniatur de iure commu-
ni, quo de iure Regni, si Carceratus culpa
illius fugit.
8. Custos semper puniatur poena capitis, si eius
fraude & dolo vero Carceratus fugit.
9. Fraus quandoque potest intelligi sine dolo ve-
ro, secus sine præsumptio.
10. Culpa lata æquiualeat fraudi, & dolo præs-
umptio.
11. Dolus verus, & euident nullam admittit
executionem.
12. Fraus associata dolo præsumptio minus puni-
tur, quam associata dolo vero & euidenti.
13. Custodis excusatio adeo efficax esse potest, vt
elidat dolum præsumptum.
14. Custodia Carceris, interueniente dolo vero
in carcerati fuga, nullam meretur excusa-
tionem, ad capitis poenam evitandam.
15. Poena Custodi carceris debita non est mensu-
randa à poena debita fugienti, sed à dolo, &
fraude.
16. Custos de iure Regni eadem poena puniatur,
qua de iure communi, fugiente carcerato de-
lo custodis.
17. Causa mississima requiritur in custode ad ex-

cusandum dolum præsumptum.

18. Probatio plana requiritur ad elidendum ve-
rum dolum.
19. Custos carceris an teneatur de Carcerati fu-
ga, si carceratio fuit nulla.
20. Carceratus fugiens culpa Commentariensis,
absque carceris fractura non habetur tan-
quam confessus.
21. Custos carceris, an capitis poena puniendus
sit, si carceratus, qui fugit, iterum in carce-
rem incidere aliorum poe.

DILVCIDATIO DECIS. XLVI.

A Gens hic Sanfelicius de poena custo-
dum carcerum ob carceratorum fu-
gam, inquit, locum tenentem fuisse libera-
tam eo quod duobus veteribus militibus
custodiam commisisset, custodes vero fuisse
exercitio spoliatos, & in exilium missos,
quoniam carceratus detinebatur, non pro
poena capitali, sed pro bono regimine. Qua-
re denique conclusiones quatuor deducit.
Primam, in custodibus præsumi culpam. Se-
cundam, illos non liberari exhibitione sub-
stituti. Tertiam, pro culpa teneri poena ca-
pitis. Quartam, ad excusandum dolum non
sufficere quamlibet causam, sed requiri ius-
sissimam.

1. Quo ad primam, probat illam Regens ex
Gloss. in l. fin. ff. de custodia reorum, alijsque
Doctoribus, quibus addendi Guazzin. ad de-
fensam reorum defensi. 6. cap. 1. numer. 83. &
Mauson. de causis exequur. ampliat. 25. nu. 12.
quod quidem optima ratione fundatur;
nam, ex d. l. fin. si ipse custos custoditam per-
sonam interfecerit, vel precipitauerit, homi-
cidij reus est, & si casu custodita persona de-
functa dicatur, testationibus id probandum est;
multo fortius, aufugiente custodito, præs-
umendus est custos in culpa; quandoquidem
plus potest stare mors custoditici cum in-
nocentia eiusdem custodis, quam fuga custodiei cum
innocentia eiusdem custodis, quia in primo
casu, licet custos custodiat Carceratum om-
ni cum diligentia; poterit tamen se carce-
ratus manibus interficere, caput pariete
frangere, aliove simili modo à custode in-
uitabili; in secundo autem, si custos dili-
gentiam adhibeat in custodiendo carce-
rato, non poterit ille profectò fugere. Si igitur
in illo primo casu præsumitur culpa
custodis, adeo vt Modestinus velit, vt custos
contrarium prober, procul dubio in secun-
do casu requiretur à fortiori probatio; &
ratio rationis est, quia mors custoditi non
dependet ab officio custodis, at vero fuga
eiusdem utique ab eius officio pendet.

Vnde, dum Gloss. in d. l. fin. vers. probandum
est, inquit, dispositionem huius legis videti

esse contra communem regulam, quæ vult, ut culpa probanda sit, adeoque hunc effectum specialem, quia speciale eius officium erat custodire, hæc ratio fortius urget in nostro casu; sicque collige, non sufficere bonam custodis famam, quia textus probationem specialem requirit.

3 Quo ad secundam videnda omnino sunt ea, quæ scripta reperimus apud *Rouitum*, decis. 79. per totam, ubi fuse agitur, quando substituens liberetur, substitutum presentando, nec non *Carlenal. in Apolog. ad illam decis. Thor. in supplem. comp. decis. verbo Officiales. Dom. Petr. ad Rit. 2. M.C.V. nu. 48. & seqq.* Hoc tamén iuribus certum est, tunc scilicet non liberari substituentem, exhibitione substituti in casu, in quo versamur, cum non substituta sunt personæ veteres, & idoneæ; secus est, si talis qualitatis personæ substituta sunt, ut sensit *Reg. Sanfelicius hic num. 7. & 8. ex ijs*, quos citat, idque ex d. l. *fin. ff. de custod. reorum*. Ibi. Non est facile Tyroni custodia credenda, nam, ea prædita, is culpa reus est, qui eam ei commisit, nec vni, sed duobus custodia committenda est. Unde, dum textus permittit, duobus committendam esse custodiam, non tyronibus; si ijs committitur custodia, permittente lege, non tenebitur committens. Idipsum habemus in l. *ad Commentariensem C. de ed. lit.* Ibi. Nec puer (loquitur Imperator de Commentariense, idest Principe carceris) hominem abiecit, atque vilem obyeicendum esse Iudici, si reus modo aliquo fuerit elapsus, & deinde in s. si vero, *Adiutorem eius pariter iubemus innigilare cura.* Quod adeo verum est, ut ibi *Gloss. in verbo, qui fugerit*: id exemplificari in eo, qui Tyroni curam commisit, referens se ad d. l. *fin.* merito igitur apud *Sanfelic.* hic fuit liberatus locumtenens, eo quod duobus veteribus militibus idoneis æstimatis custodiam commiserat, quod idem reperies apud *Reg. de Marinis observat. ad decis. 325. Reg. Renet.* qui ex *Fatinacio* inquit, carceris custodem, non teneri de suo substituto, quando substitutus à principali Commentariense tempore substitutionis erat æstimatus fidelis.

4 Unde collige, si post substitutionem reperitur parum fideliter se gessisse, non inde tamén teneri Commentariensem, cum Deus tantum dicatur cordium scrutator, imò videmus, Principes ipsos post longam id genus hominum experientiam ab illis decipi, & sæpe numero eos maxima Reipublice perniciæ proditores dignoscere, & tamén ijs castra fuisse confisa.

5 Quo ad tertiam, sciendum est, de iure communi, si carceratus fugiat custodis culpa, non autém custodis fraude, & evidenti

dolo, eadem esse poena puniendum custodem, qua puniendus erat, qui fugit, & ita intelligenda l. *carceri. & l. fin. ff. de custod. reorum*. cum dicitur in prima, officio Iudicis puniendus est, & in altera, fraudulenter autém si fuerit versatus in dimittenda custodia, vel capite puniatur, vel in extremum gradum militiae datur; nam in l. *ad Commentariensem C. de custodia reorum* ita disponitur. *Ipsam volunt huiusmodi poena consumi, cui abnoxius docebatur fuisse, qui fugerit.* Unde, quia qui fugit pro delictis patrat, varijs potest subijci poenis, idcirco in dictis iuribus superius expositis variæ poenæ exemplificantur. Itaque de iure communi, cum custodis culpa tantum interuenit, eadē poena puniatur custos, qua puniendus erat carceratus, non autém iudicis arbitrio, ut putarunt ij, quos refert, & sequitur *Scialoja in prax. forind. cap. 20. num. 27.* Cum autém nulla interuenit culpa, custos veniam consequetur, quemadmodum, cum carceratus se absque custodis culpa interfecerit, ut optime *Iureconsultus in d. l. fin.* Ibi: ergo, si casu custodia defuncta dicatur, testationibus id probandum est, & sic venia dabitur. Puto autém difficilis esse probationis, fugisse carceratum absque custodem culpa.

7 Verum de iure nostri Regni Neap. habemus constitutionem, *Custodes*, qua custos, fugiente carcerato illius negligentia, adeoque culpa, puniatur poena carceris per annum, bonis publicatis. Quæ constitutio edita à *Federico Imperatore*, tanquam dura, non est in observantia, sed ius commune supra expositum servatur, ut observat hic *Sanfelicius num. 13. in fine ex Grammat. not. 29.*

8 Sin autém, non solum custodis culpa interuenit, sed etiám fraus, & dolus evidens, & verus, tunc de iure communi nulla facienda est distinctio, sed custos poena capitis ferietur, ut nunc melius explicatur *Modestinus in d. l. fin.* cum ait. *Fraudulenter autém si fuerit versatus in dimittenda custodia, vel capite puniatur, vel in extremum gradum militiae datur, interdum venia datur.* Non autém ille vult, ut fraus quodocunque commissa à custode arbitrio puniri possit; nam sic dolus etiám verus veniam consequeretur: sed, quia fraus

9 quandoque sine dolo vero intelligi potest, cum tanta possit esse negligentia, & culpa,

10 quæ lata solet appellari, ut æquivalet fraudi, & dolo præsumpto, in quo, tanquam in genere, est fraus tanquam species, ut fuse *Bart. in l. quod Nerva ff. deposit. numer. 1.* Hinc est, ut, cum minorem poenam me-

11 reatur dolus præsumptus ortus ex fraude nata à lata culpa, eo quod maior est dolus verus, & evidens, qui nullam meretur excusationem, ut fuse sume *Bart. ibidem quest. 3.*

4. & 5. fraud associata dolo præsumpto puni-
 12 tur mitius, & quandoq; veniam consequi-
 tur ex excusatione, quæ probata, adeo effi-
 13 cax esse potest, ut dolum etiam præsum-
 ptum elidat, adeoque fraud ipsa evanescat.
 14 Cæterum, interveniente dolo vero, & eui-
 denti, qui nullam mereretur excusationem,
 pro fuga carcerati, custos poenam capitalem
 subibit. Hac interpretatio tanquam à ma-
 gisteria difficili dependens latissimè esset exa-
 minanda; quoniam verò locus hic non pati-
 tur, ideo alibi in nostra Ariadna legali in d.
 L. quod verua, fusè de illa agemus, Deo dan-
 te. Interim hic teneo, dolum verum poena capitalis
 puniri, cum id ratio ipsa suadeat; non enim
 leuiter puniendus est, qui ex dolo, delicta
 impunita remanere, vel ius alterius concu-
 catum, inquisiti, vel debitoris fuga ex pro-
 posito permisit; & hoc modo pariter in-
 telligenda est. *l. milites ff. de custod. reor. ne di-*
camus, etiam fraudes, & dolos euidentes po-
na arbitraria puniri posse.
 Hocque adeo verum est, ut Sanfelicius na-
 14 in fine asserat, custodes fuisse officio pri-
 vatos, & in exilium missos, quia carceratus
 non tenebatur sub custodia pro capitali cri-
 mine; nam, si pro capitali crimine detineba-
 tur carceratus, utique ex ea negligentia, &
 culpa capitalem poenam subire debebat; nec
 non asserat, custodes fuisse bonæ famæ, quæ
 re merito excluderetur dolo verus, quo
 existente, poterat capitali plecti poena.
 Vnde non bene dicunt asserentes, si carce-
 ratus aufugiat negligentia, vel fraude custo-
 dis, poenam custodis esse capitalem, si carce-
 ratum erat poena capitali plectendus; arbitra-
 riam verò, si ille capitali poena plectendus
 non erat, ut videre est apud Farinac. in praxi
 crimin. tit. de carcer. & carcerat. quest. 31.
 Grammat. d. vot. 29. omnesque alios, quos ad-
 ducit Reg. de Marin. in obseruat. ad dec. 104.
 15 Reg. Reuer. cum poena custodi infligenda
 propter fraudem, & dolum euidentem pa-
 tratum non mensuranda sit à poena fugien-
 tis, sed à dolo ipso, quæ semper, ut vidimus,
 16 capitalis est, & talem esse voluit Federicus in
 eadem constitutione, de Iure Regni, referens
 se ad iura communia, à quibus, iam asserit,
 esse impositam capitalem poenam. Ibi. *Hi*
autem, qui per fraudem incarceratos abire per-
misserint, iuxta antiqua iura capitali sententia
feriantur. An autem, hæc poena capitalis in-
 telligenda sit poena mortis naturalis, vide in
 dilucidatione sequenti.
 17 Quo ad quartum, aduertendum est, Sanfe-
 licium in hac conclusione intelligendum de
 dolo præsumpto, qui, ut ex Bart. diximus, ex-
 cusationem admittit; vnde, cum, ut vidimus,
 contra custodem ex iuribus superius allega-
 tis præsumatur culpa, & consequenter fraud

- & præsumptus dolo, ad præsumptionem hanc
 elidendam requiretur iustissima excusatio-
 nis causa.
 18 Cæterum, cum verus, & euidentis dolo se-
 cundum Bartolum in locis cit. non admittat
 excusationem, aliter de illo discurrendum
 est, ex dictis, dum verè requiritur plena pro-
 batio, qua appareat, dolum non fuisse com-
 missum, omnemque suspicionem fraudis
 abesse: quod difficile erit. Et Sanfelicius
 loquutum esse de dolo præsumpto, patet
 ex ips, quæ diximus. 10. in fine, ibi, à quo præ-
 sumpto dolo ratione publici officij, nemo, nisi ex
 iustissimis causis excusatur.
 Hinc collige primò, id, quod subdit Sza-
 loya loc. cit. num. 28. ex Farinac. & Hipol. de
 Marf. scilicet custodem non teneri de fuga
 carcerati, cum carceratio est nulla, intelli-
 19 gendum esse, cum quis carceratus est abs-
 que iudicis mandato, aliter secus, dum sic
 dicereamus, custodem esse iudicem destina-
 tum ad dignoscendam carcerationis nulli-
 tatem, quod ridiculum esset; nam custos de-
 bet diligenter carceratos custodire, & sem-
 per in culpa erit, si carceratus aufugerit. In
 instructiones verò custodum reperies in Prag.
 31. de officio magistri iustit.
 20 Collige secundo, fugientem culpa Com-
 mentariensis, & custodis absque carceris
 fractura, si aliàs ex fractura esset habendus
 tanquam confessus, non dici hoc casu con-
 fessum; ita egregie notat Foller in prax. Cri-
 min. rubr. & si confitebuntur num. 59. ex l. 1. ff.
 de effractoribus: & ratio, meo iudicio, euiden-
 tissima est; nam fractura carceris arguit me-
 tum commissi criminis, sed liber exitus abs-
 que fractura arguit prudentiam. Quis
 enim carceratus ex quacunque leui causa
 non egredietur ex hostio aperto?
 21 Sed quid dicendum, si carceratus fugiens
 dolo vero, & fraude custodis, iterum in car-
 cerem inciderit aliorum ope? An custos ca-
 pitali sit plectendus poena? Pro affirmatiua
 videtur dicendum, quia reincidentia carce-
 rari non excusat custodem à fraude, pro-
 qua capitali poena erat plectendus. Pro ne-
 gatiua verò facit *l. penul. §. docere ff. ne quis*
quis, qui in ius trea. est in exim. ex qua dedu-
cit Reg. de Marin. resolut. in cap. 115. lib. 1.
num. 8. poenam exemptionis cessare, quando
exemptus post exemptionem comparuit.
 Ego verò alijs desero decisionem, meum
 sensum sic aperiendo, ut affirmatiua opinio
 sit fundata in rigore iuris, negatiua in equi-
 tate, quam ex inquisito ad carceres redacto
 sequi debemus.

S Y N N A R I U M.

1. Fractura carceris facta cum conspiratione, quamvis fuga non sequatur, punitur pena ordinaria; secus, si absque conspiratione.
2. Pena capitalis quanam intelligenda sit, latè discutitur.
3. Pena capitalis in tribus consistit.
4. Homo multa habet, quæ eius definitionem non ingrediuntur.
5. Capitalis res à quo dicatur.
6. Libertatem amittens dicitur amittere rem capitalem.
7. Pena capitalis intelligi potest pena capitis, amissio libertatis, & cæterarum rerum principalium; secus verò pena capitis, quæ intelligitur pena mortis naturalis: quod latè discutitur, & probatur.
8. Pena capitis contra effractores carcerum est conspiratione est intelligenda pena mortis naturalis, quod latissime probatur Iurisperitorum responsis.
9. Pena capitis contra custodes Carcerum imposita, tam de iure communi, quàm Regni, intelligenda est pena mortis naturalis.
10. Fugiens à Carceribus, & ad superiorem incedens, an, & quæ pena puniendus.
11. Eximens rem à manibus familia absque ulla violentia an puniendus.
12. Fugiens de carceribus iam fractis quæ pena puniendus.
13. Indicijs indubitatis, an, & quando deueniri possit ad penam ordinariam, latè discutitur, attento iure communi, & nostri Regni.
14. Indicia indubitata quanam dicantur, attento iure communi, & nostri Regni, latè discutuntur.
15. Fides firma, quæ requiritur in indicijs indubitatis, quanam debeat esse, latè, & sumè examinatur, et, à doctrinis Theologicis.
16. Formide actualis, & virtualis, quæ dicantur, latè, & sumè examinatur contra Romitum.
17. Fides nunquàm dicitur firma, interveniente actuali, vel virtuali formidine.
18. Hæc icus dicitur suspendens assensum in rebus fidei divina, & quomodo.
19. Dubius in fide infidelis est.
20. Hæc icus dicitur dubitans, an anima rationalis sit forma corporis humani, & an sit immortalis.
21. Demon decipit doctores; media formidine virtuali in rebus fidei divina, ad quam citandam exponitur, & narrat exemplum; quod evenit.
22. Indicia tunc dicuntur indubitata, cum non intervenit formido actualis, nec virtualis.
23. Indiciū unum an sufficiat indubitatum, ut puniri possit reus pena ordinaria, an plura requirantur.
24. Hæc, quandoque efficit, ut numerus plu-

lis reducat ad singularem.

25. Indicia dubitata, quando unum possint, ut faciant unum indubitatum sufficiens ad imponendam penam ordinariam.

DILVCIDATIO DECIS. XLVII.

Agit hic principaliter Sanfelicius de pena contra effrangentem carcerem M.C. quamvis indè fuga sequuta non sit; & concludit, fuisse effractores laqueo suspensos. Præter citatos à Sanfelicio sunt videndi Menoch. de arbitrar. casu 301. Berazzol. conf. 35. vol. 1. Duen. reg. 232. Mascardi. concl. 820. vol. 2. qui omnes aiunt, carcerem frangentem Carceres, perindè haberi, ac si fugisset, cum idem operetur præparatio fugæ, quod ipsa fuga, ex Bal. in l. p. mult. C. de pignorat. actio. Marfil. in l. 1. nu. 28. Jde quæst. Riminal. l. un. conf. 302. num. 117. vol. 3. Baiard. ad Clar. 5. fin. qu. 21. num. 75.

Pro qua re nota, varias esse Doctorum sententias, quas videbis apud Farinac. tit. de carcer. & carcerat. qu. 30. Tu verò distinguas; nam, vel fractura carceris facta est cum conspiratione cum cæteris, & licet non sequatur fuga, adhuc effractor punitur pena ordinaria, de quo genere fracturæ loquitur decisio hæc; aut fractura fuit facta absque conspiratione, & fractor punitur pena extraordinaria, sicque etiam de eodem habes in hac decisione num. 7. alioque casus refert Scialoja in prax. forind. cap. 20. num. 35.

Hanc ego distinctionem, ut breuitati consulam, probō ex l. 1. ff. de effract. ubi hæc. Saturninus etiam probat, eos, qui de carcere eruperunt, siue effractis foribus, siue conspiratione cum cæteris, qui in eadem custodia erant, capite puniendos. Quod si per negligentiam custodum euaferint, leuiter puniendos. Ex quibus collige hic, non differre eos, qui de carcere eruperunt, ab alijs, qui cum conspiratione fuerunt; sat enim est, ut plures sint effractores, ad hoc, ut dicatur facta conspiratio. Sicque Vlpianus supponit conspirationem, dum in numero plurali loquitur; quare quo ad hoc est vnus casus, & differentia tantum fiat inter eos, qui aufugerunt, & inter eos, qui in mera conspiratione reperiuntur; utrique verò vult Iureconsultus, ut capite sint puniendi, & ita Iureconsulti responsum explicatur à Doctores à Sanfelicio citatis, quos vide. Undè, si conspiratio pena capitis punitur, certum est, cum conspiratio non interuenit, effractores minori plectendos pena.

Itaque aduertendum est, nos non sequi Peguer. dec. 1. varios distinguentem casus, sed fundari in conspiratione, quam semper capitali

pitali poena plecti, vidimus.

2 Reliquum, est ut videamus, quanam sit ista poena capitalis, de qua etiam aliàs dubitauimus.

Et quidem, post longum iter in Doctores consulendo, defessus tandem, eorum dictis non confusus sum articulum hunc dilucidare; sed statui ad iura, tanquam ad fontes, recurrere, cum antiquiores ipsos DD. viderim, suas sententias ijs firmasse. Caterum, vide relatos à *Puegna. dec. 1. & Capys. latr. decif. 76. num. 11.* aliosque per ipsos citatos Doctores, & innumeros penes recentiores, quos hic consulto deferro.

3 Quoniam verò Sanfelicius hic, quem dilucidare aggressus sum, inquit *na. 2.* poenam capitalem in tribus consistere, scilicet in perditione vitæ, libertatis, & Ciuitatis, ex *Bald. in l. reus 3. C. de accusat. num. 2. vers. breuiter concludo*, adeoque contra tentantes carceris effractionem cum conspiratione fuisse à M. C. obseruatam poenam mortis naturalis, idcirco cum *Baldo*, & obseruatione relata à M. C. nostram fundabimus dilucidationem à iuribus saltè regulatam.

4 Ut autem breuissimè, quo ad possumus, procedamus, nemo ignorat, multa esse in homine, quæ humana, & hominis sunt, tanquam eius partes, licet non essentielles, ijs tamen non competere definitionem hominis. Sic dicimus, pedem esse pedem humanum, & hominis, adeoque rem humanam, sic manum, & cetera, sed non inde dicimus, manum, pedemque esse animal rationale, licet homo compositus ex anima rationali, quæ à Philosophis (lucuosum, inuisumque nomen nonnullis nostri temporis caudicis) forma appellatur, & corpore, quod ex partibus superius expositis etiam constat, dicatur inde esse animal rationale: & ratio est, quia definitio, quæ toti composito conuenit, nequit partibus singulis competere.

5 Cui igitur caput hominis, tanquam res illius principalis, & nobilior, tale nomen sortitur, viderat, quicquid in homine principaliter considerari potest, esse appellandum capitale, non tamen definiiri, quemadmodum caput hominis definitur, licet esset res capitalis ipsius hominis, pro ut libertas: vnde homo, amittens libertatem, dicitur quidem amittere rem capitalem, non tamen amittere caput. Et contra verò homo amittens suum caput, potest dici amittere rem capitalem, quæ magis latè patet, quam caput, dum nomen rei principalis venit quæcunque res capitalis, qualis etiam est caput ipsum hominis.

7 Ex his patet, punitum poena capitali posse intelligi punitum capite, & amissione libertatis, ceterarumque rerum principalium

ipsius hominis, sed punitum poena capitis debere tantum intelligi punitum poena vite per truncationem capitis, vel fuream, ceteraque, quæ mortem naturalem importent, dum, truncato capite, necessaria mors sequitur naturaliter, adeoque poena capitis explicari posset in quocunque genere poenæ, quæ mortem naturalem importat; ne autem videar loqui solus, neque consequenter erubescam, audiamus, si libet, *Callistratum in l. capitalium 28. ff. de penis*. Hic enim incipiens capitalium poenarum gradus referre, sicque etiam, quæ ex dictis mortem non important, sed amissionem rerum principalium, numerat primò poenam mortis, quæ etiam ex dictis poena capitalis dicitur propter veri capitis amissionem, deinde verò ceteras alias, sic loquens; *Capitalium quoque poenarum, ferè isti gradus sunt. Summum supplicium & c. viri crematio & c. item capitis amputatio*. Et antequàm ad vltiora progrediamur, stultus profecto esset, si quis diceret, capitis amputationem esse amissionem libertatis. Deinde (inquit) *proxima morti poena, metalli coercitio, deinde in insulam deportatio*. Igitur Iureconsultus inquit, omnes hæc poenas esse capitales. Sed non inde dices, metalli coercionem, in insulam deportationem esse capitis truncationem, & consequenter poenam capitis, quæ, ut infra dicemus, idem sonant. Quoniam verò idem *Callistratus paulò inferius inquit, ceteræ poenæ ad astimationem, non ad capitis periculum pertinent*; quare argui posse contra nos videtur, ad capitis periculum pertinere omnes poenas superius à *Callistrato* enarratas, adeoque sub capitis nomine venire etiam alia, præter verum caput hominis, idcirco hic sistendum.

Ex quidem huc quoque reuocari potest, quod tota scholasticorum turba obijcit, nimirum sub nomine capitis non contineri tantum caput hominis, sed ceteras res principales, inter quas libertas, cum habemus totum titulum in *lib. 1. institutionum; de capitis diminutione*, quod non loquitur de vero hominis capite. Vnde *Bald. ipse*, in cuius dictis nostrum fundamentum statuere iactamus, triplex homini caput assignat; primum naturale, secundum appellat libertatem, tertium Ciuitatem, & ciuitatem.

Igitur aduertendum est cum ipso *Bald. vers. breuiter concludo*, verbum hoc, capitale, adaptari posse tribus illis capitibus, quæ omnia, non tanquam vera capita consideranda sunt, & quibus omnibus non competit verbum, *truncatio*, quæ tantum verò capiti hominis competit: sicque, cum Iureconsulti voluerint ad explicandam rem principalem nomen etiam capitis illi rei tribuere,

re, & pœnam infligere, non vñ sunt explicatione truncationis capitis simpliciter, siue pœnæ capitis absolute, quia hæc duæ explicationes vero capiti competunt; siquidem, truncatio competit tantum vero capiti, & pœna capitis sic absolute dicta, & supra caput cadens intelligitur cadere supra verum caput, sed vñ sunt alia explicatione, scilicet diminutione capitis; nam, qui libertatem amittit, videtur diminutus re principali; Sicque ly, diminutione, ostendit caput venire non verum hominis, sed metaphoricum, vt DD. omnes scribunt in *Inst. tit. de capitis diminutione*, sic etiam, quia, qui quocunque modo pœnam soluit capitalem, dicitur soluere pœnam rei principalis, propterea periculum hoc dici capitis, vt *Callistratus* loquutus fuit; non autem diceretur absolute pœna capitis, quia illa caput diminuit. Quare *Callistratus*, volens vnica explicatione claudere pœnas rerum principalium, adaptauit verbum rebus illis omnibus principalibus conueniens; nam, si adaptasset truncationem, ineptè loquutus fuisset, quia truncatio vero capiti competit; si diminutionem, ineptè quoque esset loquutus, quia diminutio non cõpetit vero capiti, sed metaphorico. Egitur vsus est verbo, *periculum*; quod omnibus rebus principalibus, ac proinde omnibus capitibus metaphoricis, & vero competit, non tamen vsus est verbo, *pœna*, quod absolute prolatur, & cadens supra caput, intelligitur cadere supra verum caput, non metaphoricum, vt diximus; cum aliàs *Callistratus* initio legis vsus sit hoc verbo, *pœna*, in capitalibus. Ibi, *Capitalium quoque pœnarum*. Igitur, si hoc verbo, *pœna*, non vsus est loquens de rebus principalibus, & capitibus metaphoricis, & vero, misto cum illis, certum est, illam absolute prolaturam cadere supra verum caput. Quod idem est, cum iura iubent, aliquem puniri capite; nam capite puniri nil aliud est, quàm dare capitis pœnam; adeoque, si pœna capitis intelligenda est pœna veri capitis, cum quis puniendus est capite, dicendum est, puniendum esse pœna veri capitis.

- 8 Hac explicatione breuius, quàm oportebat, exposita, à nobis inferius confirmanda, videamus profectò in casu, in quo versamur, quibus nam verbis vtatur *Iureconsultus*, & vt vidimus, in d. l. i. ff. de effra. ibi hæc. *capite puniendus*; igitur carcerum effra.tores cum cõspiratione pœnam mortis subibunt, & consequenter nil mirum, si M. C. apud *Sanfelicium* illa reos plectere existimauit. Sed ne videamur fragili subtilitate muniri, hæc nostra assertio eo magis confirmatur, quia cum pœna capitalis imponitur promiscue, non explicatur pœna capitis absolute,

sed pœna rei capitalis, scilicet pœna rei principalis, vt patet in l. edito 13. ff. de bonor. poss. ibi *Aphrican. Rei autem capitalis damnatus intelligitur is, cui pœna mors, aut aqua, aut ignis interdictio &c.* quod idem dixit *Ulpianus* in l. 2. §. de pœnis, vbi, *rei capitalis damnatum sic accipere debemus, ex qua causa damnatio, vel mors, vel etiam ciuitatis amissio, vel seruitus contingit*. Cæternum, pœnam mortis exemplificatam, videmus, & explicatam pœna capitis absolute prolata, vt in l. quadam 14. & in l. sequenti cit. tit. de pœnis. In prima, ibi, *Capite puniendum Menander scribit*. In secunda, *capite puniri prohibuit*, & *Iureconsulti loquuntur de pœna mortis naturalis*, vt ibi, & apud *Gloss. & DD.* videre est. Quod idem habemus in d. l. capitalium §. solent quidam, ibi, *nonnunquam capite plectendi*, quæ pœna est mortis naturalis ad differentiam exilij, de qua supra *Iureconsultus* fuerat loquutus.

Quinimò in l. si quis aliquid 38. eodem tit. de pœnis, pœnas reorum capitalium habemus proprijs nominibus expressas his verbis, *qui non dum viri potentes virgines corrumpunt, humiliores in metallum damnantur, honestiores in insulam relegantur, aut in exilium mittuntur, & sic deinde in §. sequenti cæteras pœnas capitales enumerat proprijs nominibus*. Tandem vero deueniens ad pœnas mortis, sic ait in §. fin. miles, *qui ex carcere dato gladio erumpit, pœna capitis punitur, eadem pœna tenetur, & qui eum, quem custodiebat, deseruit, miles, qui sibi manus intulit, nec factum peregit, nisi impatientia doloris, aut morbi, luctusue alicuius, vel alia causa fecerit, capite puniendus est*, en quomodo pœna capitis pœna mortis naturalis est; nã, si *Iurecõsultus* hic loqui voluisset de pœna mortis ciuili, illam expressisset, quemadmodum eam antecedenter expressit, Quare euincitur, licet pœna capitalis intelligi possit etiam pœna mortis ciuili, quia competit omnibus rebus principalibus; non tamen sic intelligendam esse pœnam capitis absolute prolaturam. Hæcque satis, vt cætera deferentes, breuitati optatè studeamus.

- 9 Hinc, vt stemus promissis in antecedenti dilucidatione, collige, licet *Federicus in Const. Regni*, *Custodes*, dicat, capitali puniendos pœna, qui per fraudem carceratos abire, permiserint, hanc pœnam capitalem intelligendâ esse pœnam mortis naturalis. Quod, licet optimè colligi possit ex positis in antecedenti dilucidatione, probatur tamen, quia *Federicus* remittit se ad iura communia, quæ volunt, vt huiusmodi delinquentes capite puniantur; vnde secundum à nobis dicta hæc pœna est mortis naturalis.

- 10 Sed quid, si quis aufugiat è carceribus, & ad

ad superiorem incedat? Super hac re scissi sunt DD. quos refert *Scialoya loc. cit. num. 36.* ego verò eadem distinctione loquerer; nam recursus ad superiorem non efficit, ut publicus locus violatus non sit, nec quique absque carceris fractura possit ad superiorem recurrere; ac proinde idem tenerem, cum quis pro debito civili carceres frangeret. Enallcèt *Capyc. latr.* omnino videndus *decif. 76.* referat, fuisse effractorem damnatum per quinquennium in exilium, id, intellige, euenisse, quia nulla interuenerat conspiratio, quicquid ille asserat, pœnam mortis nunquam fuisse praxi receptam, etiã sequuta fractura cum conspiratione, idque auctoritatibus conetur probare. Illam vide.

11 Hinc collige ex dictis, eximentem se è manibus familiæ absque vlla violentia, non solum mitius puniendum, ut voluit *Clarus quaest. 29. vers. quero etiam*, eo quod non dicatur violare publicum carcerem, sed nullo modo puniendum propter fugam *ex. d. l. 1. de effractionibus*, ubi habetur, lenius puniendos eos, qui propter custodum negligentiam carceres euaserunt; igitur, si hic non agitur de fuga à carceribus propter negligentiam custodum, quo casu mitius puniuntur, sed de fuga à manu familiæ ob eorum negligentiam, dum nulla interuenit violentia, nullo modo puniendi sunt. Consequentia probatur, quia maior est fuga è carceribus, quàm è familiæ manibus, igitur, si ibi puniuntur mitius, hic nullo modo.

12 Sed quid, si quis videns carceres effractus deinde fugiat eodem ex loco fracto? an hoc casu puniendus sit mitius, quamuis fuerit carceratus pro pœna capitali? Et affirmatiuè respondeo; nam delictum, pro quo quis carceratus est, non efficit, ut ab illo specificetur pœna, sed tantum carceris violatio, quæ etiam per fugam inducitur. Vnde, cum in casu hoc non detur carceris violatio cum fractura, nec conspiratione, mitior erit pœna. Cætera vide apud *Scialoyam d. cap. 20. & Capyc. latr. d. decif. 76.* qui alios refert.

Quoniam verò hic Sanfelicius incidenter inquit, quandoque ex indicijis indubitatis posse deueniri ad pœnam ordinariam, de iisque adstare Regias Sanctiones, idcirco, ne mancã demus dilucidationem, tria nobis videnda sunt. Primum, an, & quando ex indicijis indubitatis deueniri possit ad talem pœnam. Secundum, quænam sint indicia indubitata. Tertium, an vnum, an verò plura indicia requirantur. Ast, quia de his omnibus fusè Doctores passim, nos breuitati consulentes, ea tantum apponemus, quæ ad tria hæc dilucidanda deseruiunt.

13 Quo ad primum, attento iure communi, licet videas scissos Doctores relatos à *Scialoya in praxi torquendi reos cap. 4.* non tamendi scedere iuuat à methodo *Rouiti in dec. 63.* nam, ut ille benè infert, non potest dubitari, quin à *l. fin. C. de probat.* possit deueniri ad pœnam ordinariam, si adsint huiusmodi indicia indubitata; at, quia Doctores, quos refert Rouitus idem, non conuenerunt in assignandis indicijis indubitatis, hinc est, ut plurima Tribunalia elegerint dare pœnam extraordinariam, huiusmodi indicijis interuenientibus; plurima verò ordinariam. Quare, attento iure communi, difficultas non consistit in videndo, an ex indicijis indubitatis deueniri queat ad ordinariam pœnam, cum iam id expressè dispositum reperiamus, sed in videndo, quænam dicantur indicia indubitata, de quibus nos in secundo loco, ut iuri communi satisfaciamus, quod non est diuersum à iure Regni, à quo explicatur tantum in hoc, ut videbitis, licet limitetur quoad qualitatem delictorum, ut mox dicemus.

14 Vnde, stante contrarietate Doctorum in explicandis talibus indicijis, aduenit Regia Pragm. quæ est 12. sub tit. de offic. Iud. tantas lites dirimens his verbis. *Dichiarando quelli inditij indubitati, che sono tali, che, pronati legittimamente, inducono la mente del Giudice à credere fermamente, il delitto esser commesso dall'inquisito, quietando il suo intelletto in questa ferma credenza.* Et, ne firma fides dependeat ab vno tantum Indice super huiusmodi indicijis, vult Pragm. 13. sub tit. eodem, ut ex indicijis indubitatis sic explicatis deueniri possit ad pœnam ordinariam à Tribunalibus collegiatis tantum, nec prius, quàm in scriptis, si extra hæc Ciuitatem, vel voce, si in Ciuitate ea fuerint, in Regio Collaterali Consilio fecerint relationem; nam, quamuis tradita fuisset explicatio indiciorum indubitatorum, adhuc tamen poterat errare Iudex; vnde pluribus arbitrium hoc erat concedendum, non vni, & quia plures errare poterant, causa tam necessaria erat quoque à Collaterali Consilio dignoscenda. Et tandem, quod est aduertendum, adeo est difficilis indagatio talium indiciorum, ut Pragm. nolit, in omnibus delictis procedendum ad pœnam ordinariam cum his indicijis, sed tantum in delictis atrocibus, & exemplaribus, ibi, *Essendo in questo Regno molte volte posto in dubbio, se per l'inditij indubitati nelle cause criminali nelli delitti atroci, & esemplari si può venire ad imponere la pena ordinaria.*

Quare, ut primum hoc caput absoluiamus, concludimus, de iure communi ex indicijis indubitatis posse deueniri in quibuscunque crimi-

criminibus ad poenam ordinariam, in nostro Regno autem, attenta hac sanctione, quæ in proemio loquitur de delictis tantum atrocibus, & exemplaribus, in his tantum posse poena ordinaria procedi; sicque videtur tacite declaratum, dispositionem iuris communis in hoc Regno militare quo ad talia solummodo delicta. Quænam autem sint delicta atrocia, non est huius loci recensere. Multa enumerat in puncto Scialoja d. cap. 4. cetera videnda sunt apud Muscat. Foller. ceteros, ut super praxi criminali. Tota igitur difficultas stat in videndo, qualia debeant esse indicia indubitata, attento utroque iure. Super qua Dom. de Luca in observ. ad dec. 372. nimis insudat, Doctorum opiniones referendo. Itaque ad secundum punctum gradum faciamus. Et quidem quo ad modum illa explicandi, puto me paucis expedire (licet quo ad substantiam alia sit questio, & certè subtilis, & fortè Theologica proposita à Romito, de qua brevissimè mox) nam nomen ipsum ostendit, qualia debeant esse huiusmodi indicia, attento utroque iure; quandoquidem, si sermo est de iudicijs indubitatis, ea talia esse debent, ut de ijs dubitari non possit, quin delictum sit patratum. Igitur, vel iudex dubitat: & non procedere poterit ad poenam ordinariam, quia iam indicia remanent non indubitata sed dubia: vel non dubitat, & poterit ad talem poenam procedere. Quæ explicatio clara est; siquidem poena infligi debet à sententia, & sententia nil aliud est, quàm opinio sic dicimus, varias esse Doctorum sententias, id est opiniones, sic ergo dicere debemus, esse sententiam iudicis, nempe opinionem, qua Iudex iudicavit, rem esse tali poena dignam. Undè, cum opinio nil aliud sit, quàm adæquatio intellectus cum obiecto, si iudicis intellectus adæquatur cum iudicijs, nec de ijs formidat, indicia dicentur indubitata, ac proinde locum sibi vendicabit poena ordinaria imposita à iure communi, & à iure Regni confirmata; secus, si aliter. Regia igitur Pragmatica, explicando, quænam sint indicia indubitata, clariorem reddidit iuris communis dispositionem loquentis de iudicijs indubitatis controuersis à Doctoribus inter se scissis.

Quoniam autem, nec ius commune, nec ius Regni explicat, quamnam formidinem debeant excludere talia indicia indubitata; ideo id præstitit occasionem dubitandi Romito in d. decis. 63. num. 19. Et, ut clarior, & æquè curiosior reddatur dubitatio, est paucè lectior explicanda, qualis sit, cum sit necessaria talis elucidatio vitæ hominum, & animæ, ut videbitis.

23 Cum indicia indubitata ea debeant esse,

quæ cogunt iudicem ad firmè credendum; ut explicat nostra Sanctio, dubitatur, an firma hæc fides debeat excludere omnem formidinem. Barbosa in 1. parte l. 2. in princ. ff. sol. matr. num. 89. & 90. duplicem tradit formidinem, scilicet hæsitationem, alteram actualem, virtualem alteram. Hæsitationem 16 actualem illam vocat, qua aliquis actu dubitat, an res ita se habeat, vel secus; virtualem verò, qua aliquis actu non dubitat, sed dubitat fortè, aliter rem posse se habere. His suppositis, inquit, in delictis occultis sufficere credulitatem, eamque dici firmam, quæ actualem excludat hæsitationem, & illa indicia dici indubitata: verum in delictis non occultis requiri credulitatem illam, quæ actualè, & virtualem excludat formidinem, & hæsitationem, & tunc indicia dici indubitata respectu criminum non occultorum. Huic Barbosa sententiæ, & explicationi acquiescit Romitus in d. decis. 63. in fine, quem sequitur Capyc. latr. decis. 163. num. 50.

Sed, ut verum fatear, animus meus non 17 acquiescit huic distinctioni, cum verè non videam differentiam inter hæsitationem actualem, & virtualem, dum utraque est hæsitatio, & consequenter, interueniente alterutra, nequit dici firma credulitas, vel fides. Ceterum dubitare, an res ita se habeat, an ne, & asserere, rem ita se habere, sed fortè non sic se habere, apud me synonyma sunt. Undè ad videndum, quando verè dicatur aliquis firmè credere, recurrendum est ad Theologos.

Cardinalis de Lugo de virtute fidei diuina 18 disp. 20. sect. 1. num. 25. inquit, posse dari casum, in quo in rebus fidei Diuinæ voluntas deterrita motibus contrarijs ab intellectu propositis imperat suspensionem actus; hocque casu, dixit, incurri in hæresim, quia per huiusmodi suspensionem comprobantur virtualiter, & implicite ea motiva, quæ prudenter non essent approbanda, & suspensio subsequuta in intellectu denominatur mala ab illa voluntate, & per ipsam suspensionem consumatur infidelitas in intellectu, & huc num. 19. reuocat, quod habemus in cap. 1. de 19 hæresi: quod scilicet dubius in fide infidelis est, & in element. 1. §. porro: de summa Trinitate, vbi damnantur dubitantes, an anima rationalis sit forma corporis humani (Causidici ergo nescientes quid sit forma, illam deberent edoceri) & apud Leon. X. in consil. lateranensi, vbi damnantur dubitantes de anima immortalitate.

Hæc igitur suspensio dicitur hæsitatio, siue dubitatio virtualis, quia continet virtutem dubitationis actualis, dum quisque per suspensionem assensus dubitat. Ceterum, tam peccat, qui actualiter dubitat asseruè, asse-

afferendo scilicet, rem illam, quæ de fide est, apud se esse dubiam, quàm qui super re illa assensum suspendit, cum uterque actus hæsitacionem contineat, qua nemo firmè dicitur credere. Hæc ergo est vera hæsitatio actualis, & virtualis tradita à Theologis summa ratione. Et Dæmon ipse, quoties
31 nequit aliquè reddere infidelem hæsitacione actuali, curat summo studio illum reddere talem hæsitacione virtuali, prout patet ex exemplo, quod mihi à viro fide digno enarratum sum hic narraturus ad fidelium animarum salutem, & ad Dæmonis fraudes detegendas, ne quis casu capiatur.

Erat Religiosus quidam in perspicua religione, in qua octo annorum spatio hic Neap. Theologiam publicè docuerat, animam, iam infirmus, vero Deo reddidurus, quando circa meridiem, qua hora aptius huiusmodi ætri spiritus student tentare homines, Diabolus Superioris illius loci formam assumens, infirmi cubiculum introire non timuit, & post varias hortationes, ut consuetos fidei actus eliceret, tandem hortatus est infirmum, ut, si forte fides nostra vera non esset, aut in aliquo peccaret, illam firmè fateretur sequi, quæ vera esset, sibi forte ignota, quem actum Diabolus suadere conabatur non esse contra fidem; quinimò pro vera fide, pro qua actus illa eliciebatur, Cecidit Religiosus Theologus, & magister, & putans actum fidei elicere, infidelem se fallus est. Hunc ij, quos scientia iustat, superbiam deponant, sed, ne ab exemplo distrahatur, exijt à cubiculo Diabolus, putans animam sibi iam acquisitam, at, quia Deus non permittit, ut, qui illi servire studuit, damnetur, infirmus Religiosus mente reuolvebat actum, quem nictus superior hortatus erat, ut eliceret, illumque tandem, introspectit, hæresim involuere, quandoquidem virtutalem continebat formidinem; nam, licet, qui actu opinatio nulla continente formidinem autentitur alicui mysterio fidei, hæreticus non sit, ut voluit idem Card. de Lugo d. disput. 20. contra Patrem Cominch. disp. 18. dub. 7. num. 105. & seqq. quando tamen aliqua formido volitat, hæreticus est. Dum ergo hæc mente voluebat, ingressus est verus superior, quem infirmus redarguere non erubuit de scelere, quod permiserat; at, negante Superiore, se illuc antea ingressum, diabolica illusio detecta est, innuerosque actus fidei eliciens infirmus, nos edocuit, nunquam proprijs fidendum viribus.

Ut ergo vela tandem contrahamus, colligimus ex his, quæ Doctores dixerunt de fide Diuina, nunquam firmam fidem reperiri, quoties interuenit aliqua formide

actualis, vel virtualis voluntaria: igitur in fide humana, cæteris paribus, idem dicendum erit, scilicet, tunc indicia indubitata esse, cum nos ad firmè credendum inducunt, remota quacunque hæsitacione, siue actuali, siue virtuali, idque, attento iure communi, in omnibus criminibus, & attento iure Regni nostri, in atrocibus, & exemplaribus delictis.

Hoc tamèn non ita intelligas velim, quemadmodum in fide Diuina debemus credere, rem ita esse, & nè metaphysicè quidem posse rem ita non esse; nam hoc pacto non essent indubitata indicia, quæ oppositum redderent omnino impossibile, quia est satis indubitatum, paginam, esse hanc, in qua scribo, licet impossibile non sit, paginam non esse, & me decipi, imò satis erit moralis certitudo, quæ credimus ea, quæ à pluribus non suspectis, sed fide dignis, ut veniant, narrantur.

33 Quo ad tertium punctum à nobis propositum, licet Doctores varia dixerint, quorum multi voluerunt, ex multis indicijs dubitatis posse pullulare vnum indubitatum, multi verò, requisiti necessariò plura indubitata, dum iura loquuntur per verbum plurale, ut videtur est apud Capyc. lat. d. decis. 163. nu. 45. & seqq. & Dom. Almar. ad d. decis. Boniti 63. teneo ego, posse iudicem procedere ad penam ordinariam, quoties firmè crediderit siue ex pluribus, siue ex vno ductus indicio, delictum iam esse patratum, cum attendenda sit ratio formalis legis, tanquam ex vulgatis iuribus eius anima. Vnde, cum non pluralitas indiciorum, sed qualitas faciat indicis mentem quiescere, parum refert, an vnum, an plura sint indicia.

34 Nec obest, iura loqui per verbum plurale, quoties ratio intenta à iuribus, & effectus potest ab vno tantum specificari. Non negauerim tamèn, raro rem euenire cum vno tantum indicio nudè sumpto; nam, si quis exiret è domo aliqua deterritus absque gladio cruento, vel alio signo, non erit vtiq; indicium indubitatum, ab illo interfectum eum, qui in illa domo reperitur mortuus. Qui, si aufugiat gladio cruento, alioque signo, quod indubitatum præstet indicium, condemnabitur pena ordinaria, hoc tantum indicio qualificato, quod reduci potest ad
35 plura, si segregatim consideremus fugam, gladium, sanguinem, & cætera huiusmodi, & ita recipiendi sunt Doctores, qui dixerunt, ex varijs indicijs dubitatis nasci vnum indubitatum. Cætera vide apud citatos.

S V M M A R I V M.

- 1 Delinquens, pendente securitate, & indicia-
tus, nec indicia per torturam elidens, iterum
torquendus est.
- 2 Gratia non dicitur perfecta, pendente servi-
tij complemento, sed vide num. 8.
- 3 Reus tortus ex indicijs urgentibus, nec con-
fessus, est pœna extraordinaria plectendus,
ni agatur de securitate amittenda, secus, si
de illa amittenda agatur, & quare.
- 4 Securitas nequit tolli, ni constet delictum.
- 5 Tortura, an, & quando repeti possit.
- 6 Pœna extraordinaria habet locum etiam in
rep torto ex indicijs urgentibus, & nō con-
fesso.
- 7 Tortura dari potest in pœnam.
- 8 Tortura cur replicetur, cum agitur de securi-
tate amittenda.
- 9 Pœna extraordinaria plectendus nō est reus,
si indicia indubitata non adsunt, sed tor-
quendus.
- 10 Gratia, pendente actuali servitio, ex disposi-
tione Regiæ Pragm. 20. de exulibus non
dicitur perfecta.
- 11 Delinquens, pendente actuali servitio, perdit
securitatem.
- 12 Delictum est planè probandum, ad hoc, ut de-
linquens perdat securitatem.
- 13 Securitas non amittitur propter leue crimen.
- 14 Crimen leue quodnam dicatur in materia
securitatis amittenda.
- 15 Nullius iudicij ex defectu potestatis con-
cedentis non importat amissionem illius; so-
lens unum, si ex defectu affectuati.

DILUCIDATIO DECIS. XLVIII.

- 1 **D**Vo continet dilucidanda decisio hæc.
Primum est, delinquentem, pendente
securitate, non convictum, sed indiciatum,
tortum, & non confesum, non tamen indicia
euacuantem, non posse extra ordinem puni-
ri, sed esse iterum torquendum.
- 2 Alterum, nō dici perfectam gratiam, nisi
completo servitio, adeoque, pendente com-
plemento servitij, haberi possessorem gratiæ,
tanquam iudicatum, & assecratum.
Quo ad primum sciendum est, hunc esse
pulcherrimum articulum; ne autem equivo-
cis laboret lector, advertendum, negari non
posse, extantibus indicijs urgentibus, reum
tortum, & non confesum, non esse liberan-
dum, sed pœna extraordinaria puniendum.
Ita communiter DD. inter quos *Grammat.*
dec. 8. & 96. & cons. crimin. 12. Ricc. parte 1.
decis. 73. Foller. in praxi, parte 3. tertia partis
Rubr. & si confitebuntur num. 110. Ambrosin.
de proces. inform. lib. 4. cap. 4. num. 10. de Fran-
ch. decis. 372. alijque apud citatos.

Sed hoc modo proceditur, cum agitur de
infligenda pœna pro delicto, pro quo fuit
tortus delinquens, non autem pro securitate
auferenda: & ratio est, quia, ad hoc, ut secu-
ritas tollatur, debet constare delictum, prop-
ter quod delinquens securitate privetur:
iam verò, si pro eo delicto puniretur reus
extraordinarie, non diceretur verè constare;
vnde securitas tolli non posset: merito igitur
non damnatur pœna extraordinaria, sed de-
mò torquetur ad indicia euacuanda.

- 3 Ex his collige primò, non semper reum
esse denuò torquendum, cum verè tortura,
regulariter loquendo, repeti nequeat; & li-
cet *Scialoja in praxi torquendi reos cap. 10.*
tres referat opiniones; ipse tamen hanc su-
stinet, & inter ceteros ab iplo relatos, me-
lius omnibus examinat *Foller. in praxi, ser-*
tia parte tertia partis Rubr. & si confitebuntur
num. 78. quicquid sit, ut apud citatos Docto-
res videre est, si ea repeti possit, cum reus
sufficienter tortus non esset ex aliquibus
causis, & Index protestatus esset de repeti-
tione, cum tunc non verè diceretur repeti-
tio torture, sed potius continuatio primæ;
vel etiam reus deinde extra torturam non
ratiocinaret confessionem in tortura factam,
quo casu etiam usque ad tertiam vicem pos-
se reum torqueri, scripsere Doctores, inter
quos *Gomez variat. resol. cap. 13. num. 27.*
Clar. quest. 21. vers. ulterius quero, ceterique
practici passim, vel cum nova superueniente
indicia, ut ex Doctoribus relatis ab eodem
Scialoja loc. cit. num. 7.

Ceterum, iisdem indicijs reum sufficien-
ter tortum non posse iterum torqueri, certo
certius est; vnde, cum ea per torturam di-
cantur debilitata, si sint urgentia, & si sint
indubitata, reus damnatur ad pœnam ex-
traordinariam, cum verè absolendus non
sit, extantibus huiusmodi urgentibus, vel in-
dubitatis indicijs, quæ ex eorum gravitate
non dici possunt purgata à tortura, sed tan-
tùm debilitata ex *Vinc. de Franch. decis. 38.*
in fine. Verum, si ea non erunt indubitata, ne-
que admodum urgentia, reus pœnam etiam
extraordinariam effugiet, & relaxatus sub fi-
dei iussoribus, secundum praxim ab omnibus
Doctoribus traditam, si nova superueniant
indicia ad torturam sufficientia, reus ite-
rum torquetur. Sed hoc tam raro accidit,
ut nunquam euenisse viderim. Hæcque dicta
sint, ne Tyrones confundantur in legendis
auctoribus, qui passim scribunt, torturam
repeti posse, nec explicant, quamnam sit
hæc repetitio torture.

- 7 Collige secundò, licet tortura dari possit
in pœnam, ut videre est apud *Carer. tit. de*
indicijs, & tortura, num. 5. de Nigris in cap.
Regni, Tormenta, post num. 12. Farinac. pract.
Cri-

Crimin. de delictis, & penis, quæst. 19. num. 30. & adest Prag. 3. 10. & 14. de carcer. & Prag. 2. de custod. reorum; hic tamèn dari, non in poenam; sed, vel ut Reus purget indicia vrgentia non dum purgata in prima tortura, vel, ut crimen, quod confessus non fuit in illa, confiteatur in altera.

9 Collige secundo, cum non adfunt indicia indubitata, sed tantum ad torturam, non posse Iudicem damnare reū poena extraordinaria propter indicia, sed debere illum torquere. Ita *Guazzini. defens. 30. cap. 41. num. 2. Farinat. quæst. 86. num. 34. aliique, quicquid dixerit Danza de Pugna DD. som. 3. sit. de indicij. c. 1. num. 7.*

10 Quo ad alterum dubitari non potest, quin, seruitio non completo, gratia non dicatur perfecta, adeoque remaneat seruientis guidatus. Quod in dubium renocari non potest, ex dispositione Reg. Pragm. 20. de exult. ubi hæc. *E restando contento d'andare a seruire per lo tempo, che si destinerà, finito il tempo, resti ognuno indultato di tutti li delitti, che haueva dichiarato, haue commessi prima della publicatione del presente banno, non obstante, che non haueffero remissione di parte, e mostraffera al seruitio predesto, sempre s'intenda (notate) guidato in munitera, che, non si li possa dar fastidio nessuno per d. delitti.*

11 Igitur, si medio hoc tempore seruientis delictum patrabat, perdet securitatem; seruata dispositione Reg. Pragm. 1. de Guidat.

12 Dubium verò versatur in probationibus faciendis; & , ut in primo puncto diximus, debet crimen plenè probari, ad hoc, ut ordinaria poena sit dignus delinquens, & securitatem perdat.

Quoniam verò sodomie crimen ob suam feritatem ex indicij indubitatis mortis poenam meretur, ex Reg. Pragm. 12. de offic. Iudic. pro qua re vide multa apud Reg. Capyc. lat. decis. 163. tom. 2. ut in cæteris delictis fundat Capiblat. ad Pragm. 6. de Baron. tom. 3. cap. 32. num. 32. ex haultis DD. primæ classis; idcirco nil mirum, si fuerit in casu relato a Sanfelicio. suspensus laqueo delinquens.

13 Hinc Collige primò, pro leui crimine, non esse delinquentē spoliandum guidatitico, pro ut probat, & decisum refert *Vincenz. de Franc. decis. 258. in fine;* nam, si pro quolibet leui crimine puniendi essent etiam pro delictis commissis antè securitatem, eamque amitterent, vel nemo securitatem reciperet, vel pauci illa gauderent. Criminis autem leuitatem in hac materia non iudicis arbitrio remitterem, ne guidatorum securitas à

14 iudicis motibus dependeret, sed ea dicerem esse leuia delicta, quæ poenam corporis affliguam non mererentur, sed pecuniariam.

15 Collige secundo, nullitatem guidatitici &

defectu potestatis concedentis non importare amissionem illius, cum carceratus in pristinam libertatem reducendus sit, secus verò, si eius nullitas causata sit ex taciturnitate alicuius criminis, vel, si guidatus in confessione criminum, pro quibus asscuratus est, non obseruauit leges banni, puta colorando crimina commissa, vel tempus exceptum à bannis, ut fuse ostendit *Capyc. lat. decis. 105. num. 53. & seqq.* omnino videndus, dum omnia habes ad materiam hic non rescribenda.

S V M M A R I V M.

- 1 Delinquens, & accedens ad forum partis offensa contra formam gratia, puniendus est poena delicti.
- 2 Baro nequit ad instar Principis alicui gratiam facere, ni prius remissio obtenta sit.
- 3 Remissio partis debet precedere, non subsequi gratiam.
- 4 Remissio, quamvis nulla prouenerit querela est necessaria.
- 5 Proreges bene operantur, cum gratias concedunt inquisito, dummodo intra certum tempus procuret partis remissionem, contra ea, qua scripsit Reg. de Ponte.
- 6 Principes semper laudandi.
- 7 Cornelius Tacitus quomodo laudari Vespasianum.
- 8 Ratificatio remissionis obtenta post tempus statutum à gratia non prodest: quod intelligendum, re non integra, & quare.
- 9 Reus transiens per loca partium offensarum, non animo commorandi, non punitur.
- 10 Mora modica in locis partis offensa quānam dicenda sit.
- 11 Offensus, si aggrediatur offendorem transensem per loca offensi, & offensor interficiat offensum, an puniatur.

DILUCIDATIO DECIS. XLIX.

1 **H**abet decisio hæc, puniendum esse poena delicti eum, qui à Principe gratiam obrinens patrati criminis, non concordata parte, nec obtenta remissione, ad quam obtinendam tempus statutum fuit, dummodo non accederet ad loca partium offensarum, nihilominus illuc accessit, & deliquit iterum.

Super qua re vide etiam *Catalan. de indultu. quæst. 25. num. 10.* sed ne deferas *Ronit. de quo Reg. noster hic, in d. Pragm. 1. de Guidat.* dum multa ait scitu digna, quæ non repetito, ne aliàs scripta decantem, nec non eandem *Ronitum in decis. 4.* formata ex ijs, quæ dixerat in d. Pragm. ubi *Dam. Altimar.*

2 Hinc multa collige; & primò, Baronem non

non posse aliquam gratiam concedere ad instar Principis, ni prius partis remissio obtenta sit, ut ait *Capiblan. ad Pragm. 6. num. 48.* partis enim remissio præcedere debet, non subsequi gratiam, ex eodem *Capiblan. loc. cit. num. 34.* & *de Ponte conf. 69.* Estque semper necessaria, quamvis nulla præcesserit querela, ex *de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. §. 4. num. 32.* *Carau. ritu 272. Konitz Pragm. 4. de composit. alijsque.*

Verum non possum non mirari *Reg. de Ponte* sic alloquentem *loc. cit. num. 11.* Et propterea, dum Proreges ad gratias faciendas processerunt absq; partis remissione, nulla causa publica existente, vel fecerunt gratiam, dummodo infra tot annos partes concordarentur, & interim inquisiti liberi incederent, & praticarent, male fecerunt contra leges, contrarium, & contra publicum bonum, & nullam ad hoc habuerunt, nec habent potestatem, cum nec etiam Rex de potestate ordinaria iuri tertio competentis derogare potest, & maxime hæc sunt abominabilia, quando fiunt sub colore gratiæ, sed verè pecunia intercedente &c. Illud, inquam, non possum nō mirari, cum huiusmodi gratiæ fiant à Proregibus, non pecunia intercedente, ut *Reg. de Ponte*, vel somnauit, vel suspicatus est, vel diuinare arbitratus fuit, sed ratione publicæ utilitatis; etenim pars offensa, videus, Principem concessisse inquisito gratiam, nec aliud deesse, quam remissionem ipsi reservatam, facilius inducitur ad eam faciendam, quam alias facere renueret, ni Principis gratiam præcessisse, videret, putans, huiusmodi inquisitum Principi etiam esse inuisum, adeoque sibi licere eundem odio habere. Ad hæc ergo cuitanda optimo iure talis gratia conceditur, partique offensa consulitur, tam prohibitionem accedendi ad locum, in quo ipsa inmiatur, quam dilatione concessa ad remissionem procurandam. Cæterum non licet scriptori supponere in Principe, siue suspicari actum illicitum; & quemadmodum non liceret in Rege, ita nec in Prorege, qui loco Regis stat. Quod nos edocuit eximius ille Scriptor *Cornelius Tacitus*, qui, ut *Vespasianum* laudaret, ita se gessit, ut cæcum, claudumque sanatos ab ipso speciali eorum falsi numinis *Serapidis* providentia scripserit in libro *vigesimo*: hæcque, *Corneli* ars occasione præstitit nonnullis, tam antiquis, quam recentioribus scriptoribus viuentes tenet, laudandi Principes, eosque, quo altius ponunt, vehendi. Posthabitis ergo *Regentis de Ponte* suspitionibus, concludamus hilares, nunquam Regni nostri *Neapolitani* Proreges humiliori gratias, prævia pecunia, concessisse, sed ad publicam utilitatem, quam ex earum concessione nasci vide-

bant. Illas ergo in posterum concedant, alij verò perperam loquantur.

Secundò, data à Principe dilatione sex mensium ad obtinendam partis remissionem, si interim alterius nomine alter ex fratribus remissionem faciat, & is, cuius nomine etiam remissio facta est, ratificet post sex menses, non prodesse remissionem post tempus statutum factam, ut in puncto, multis adductis, post alios, scripsit *Scialoja in praxi for indicatoria, cap. 24. num. 20.*

Quod ego limitarem duobus casibus, scilicet, quoties alter ex fratribus mandatum haberet aliorum, & quoties, re adhuc integra, obtineretur remissio. Et licet secundus hic casus possit sic limitatus videri durus, cum contrarium inter cæteros fuisse probet *Reg. Merlin. cap. 68. tom. 1.* nihilominus tamèn, quoties non deuentum est, post tempus statutum ad remissionem obtinendam, ad aliquem actum, ita ut res integra dici queat, certum est, nullum ius dici acquisitum fisco, ac proinde, cum gratiæ executio dependeat tantum à parte offensa, si hæc, re integra, remitter, licet post statutum tempus, quod tantum sui fauorem respiciebat, Doctorum opiniones in nostro casu limitandæ sunt. Quod ea ratione probatur, quia Principis assensus quandoque, re integra, superueniens, etiam operatur ad beneficiarij utilitatem: igitur idem dicendum est de ratificatione remissionis; quæ, re integra, superuenit, cum, quemadmodum se habet assensus Principis respectu sibi præiudicialium, eodem se modo habeat remissio faciendæ à parte offensa, tanquam ipsi tantum præiudicialis, sicque partis remissio in nostro casu tempore circumscripta non habetur tanquam forma gratiæ obtentæ, sed tanquam mera conditio, tota se tenens ex parte personæ offensa, quæ, re integra, potest illi renunciare, adeoque, licet quandoque temporis præfinitio dicatur esse de forma actus, ut ex auctoritate *supplicatio C. de prec. Imperat. offen.* quam allegat *Reg. Merlin. d. cap. num. 10.* id tantummodò intelligendum est, cum ea recipit esse ab ipso actu, nec ab aliquo alio extrinseco dependet, qualis non est remissio arctata à tempore, quæ non ab offensore, nec à gratia dependet; ac proinde non recipit esse ab ipso actu gratiæ, siue ea confideretur tanquam proveniens à concedente, siue tanquam terminata ad concessionarium, sed tantum à parte offensa, quæ extrinsecè concurrat ad gratiam per remissionem, quæ, ut mera conditio habetur: sed de hac re fusiùs alibi.

Tertiò collige, decisionem hanc limitandam, cum reus transiret tantum per loca partium offensarum, non animo commo-

randi, et modica mora non officiat; non enim dicitur venisse, qui non stetit. In puncto *Capituli. tom. 1. ad Pragm. 6. de Baronibus. num. 161. & ad Pragm. 7. num. 43. ex Vinio decis. 505. & videndi. Hipp. de Marfil. pract. crimin. 5. egredior num. 42. Nell. de bannit. parte prima 2. temporis num. 58. Caball. casu 283. num. 74. Pasch. de Patri. Potest. parte 4. cap. 3. num. 21. Gandin. de malefic. tit. de bannit. pro maleficio, Nouar. quest. forens. 28. num. 4. tom. 1. Dom. Rodoer. ad cap. 116. Reg. de Marin. alij. que, qui omnes unanimi consensu modicam moram nihili aestimant.*

30 Qualis autem reputetur modica mora, dubium est; quandoquidem multi illam coarctant ad quatuor dies, ut videre est apud *Paschal. loc. cit. num. 22. alij ad viginquatuor horas, ut Mele ad Gizzarell. decis. 23. num. 26.* Ego autem omnia remitto ad Iudicis arbitrium, qui ex necessitate, propter quam reus ad locum vetitum accedit, arguet, quanta, & qualis debeat esse mora necessaria, ut modicam, vel immodicam illam arbitrari valeat.

Sed quid, si quem transeuntem per loca partis offensae, non animo permanendi, aggre diatur pars offensae, ita, ut illa, non valens aliter se defendere, partem offensam sine culpa immoderate tutelae interficiat, an puniri possit poena delicti?

Dux possunt esse opiniones. Prima negativa, cum defensio sit de iure naturae: unde nequit aliquis se indefensum deserere. Altera affirmatiua, quia dedit operam rei illicitae; poterat namque ad occasionem fugiendam aliud vertere. Quare, quamvis dignus poena non sit, qui, non animo permanendi, per loca partis offensae transit, cum verè nihil mali agat; erit tamen poena dignus, si ex huiusmodi transitu aliquid mali eueniat, cum praesumatur, illum pertransisse, ut partem offensam sua praesentia prouocaret. Ego postremam hanc tenerem opinionem, quoties contrarium non probaretur: si tamen casus acciderit, cogitandum;

S U M M A R I U M.

- 1 Guidaticum obtinens, dummodo non accedat ad Civitatem aliquam, illo non gaudet, si accedat ad eius suburbia.
- 2 Rigor iuris non semper bonus in questionibus ad Regimen spectantibus examinandis.
- 3 Guidatici conditiones quae sint.
- 4 Guidati cur nequeant accedere ad propriam patriam, & loca partis offensae.
- 5 Guidati sub diversa ratione nequeunt ingredi in patriam propriam, & partis offensae. Quod fusissime deducitur.

- 6 Guidatis, quibus prohibetur ingressus in propriam patriam, & patriam offensam, prohibeatur ingressus in territoria utriusque; an tantum alterutrius. Fusè examinatur, & noua opinio in decisionibus fundata concluditur.
- 7 Guidati patria, in quam ingredi prohibetur, quamam intelligatur, ea scilicet, in qua ille natus est, an autem, in qua habitat.
- 8 Index inbere poterit, ne quis per alicuius domum transeat.
- 9 Index potest prohibere, ne quis e sua domo exeat.
- 10 Guidatico non gaudet, qui reperitur in Ecclesia loci prohibiti.
- 11 Guidatico gaudet, qui die Paschatis accedit ad Ecclesiam loci prohibiti ad se sacra reficiendum synaxi, sed, an semper, & quando.
- 12 Exul an frangat exilium, si in Ecclesia commoretur.
- 13 Guidaticum non dicitur fractum, cum quis visus est in loco prohibito, dummodo in illo non fuerit apprehensus.
- 14 Guidatico an gaudeat, qui commoratur in finibus contiguis territorio prohibito.
- 15 Guidatico an gaudeat, qui saepe, licet breui temporis spatio, ad loca prohibita accedit.

DILUCIDATIO DECIS. L.

1 **H**abemus hic, obtinentem guidaticum, dummodo non accedat ad patriam, ubi resident partes offensae illo non gaudere, si accedat ad illius loci suburbia, ea potissimum ratione, quia prohibitio, haec tendit in fauorem Reipublicae pro pace conseruanda; unde extendenda est, alias redderetur elusoria prohibitio. Contrariam vero opinionem refert varijs Doctores fulcitam. Scialoya in praxi foriudicatoria: cap. 23. videndus a num. 40. ad num. 42. licet ipse illi non adhereat.

2 Profectò, si, solo iuris rigore attento, discurrere vellemus super hac decisione, utique in eundem ferè errorem, in quem lapsi sunt nonnulli primae notae Doctores, incurteremus: adeò verum, quod alias diximus, scilicet, quandoque communibus parentandùm iuribus, ut bene publica res agatur.

3 Ut igitur verè decisio haec dilucidetur, supponendum est, concedi semper guidaticum his, inter ceteras, sub conditionibus, ne inquisitus accedat ad propriam patriam, neque ad loca partis offensae, quae etiam strictioribus verbis exponuntur, sub prohibitione videlicet ingressus. Hinc est, ut dubitarint Doctores, an huiusmodi ingressus contineat civitatem tantum, siue patriam, tam delinquentis, quam partis offensae, an etiam territoria. Super qua questione, vide.

videre est apud *Ronit. decis. 11. Paschal. de vir. patr. potest. lib. 4. cap. 3. n. 23. de Marin. lib. 1. resol. quotid. cap. 161. Reg. Sanfelicio. hic*, aliosque relatos à *Scialoya loc. cit. & Dom. Blas. Altim. ad d. decis. Roniti*, scilicet sunt Doctores, & præcipua ratio, in qua utraque contraria opinio fundatur, ea utique est, quia, cum simus in pœnalibus, non veniunt suburbia: ad quam rationem respondent contrariæ sententiæ sectatores, innixi præfatæ regulæ, non versari nos in pœnalibus, sed in favorabilibus, eo quod favore Reipublicæ prohibetur accessus huiusmodi. Igitur esset secundum utramque sententiam iam fundatam super extensione in favorabilibus tantum, non in pœnalibus, videndum, an versemur in pœnalibus, an autem in favorabilibus, adeoque, quomodocunque discurreremus, non haberetur intentum.

- 5 Alijs igitur terminis ad veritatem indagandam discurrendum est, & consequenter dicendum, in huiusmodi prohibitione nil considerari favorabile, nihilque pœnale, quoniam prohibitio accessus non fit in pœnam delinquentis, neque in favorem partis offensæ, cum, nec delinquens puniatur hac pœna, nec offenso consulatur, dum ille alia esset duriori plectendus pœna; huic autem alia esset danda satisfactio, sine qua nunquam remitteret offensam, ad quam remittendam nequit compelli. Id ergo, quod consideratur, est bonum Regimen, quod diuerso modo consideratur respectu patriæ delinquentis, quo consideratur respectu patriæ offensæ; nam respectu patriæ delinquentis consideratur iactantia, quam ostenderet delinquens, si per propriam patriam ob oculos civium ambularet impunis, ac si tale crimen patratum dignum esset, ut à concinibus delinquentis reciperetur: quare ad iactantiam hanc evitandam, perdet guidatus propriam patriam. Respectu autem offensæ, non solum consideratur iactantia, & quidem maior, sed etiam scandalum publicum, cum, accedente delinquente ad offensam patriam, facillime inter utrumque crudelis interueniret pugna, necesseque quamplurimæ orirentur, aliaque scandala, ad quæ omnia evitanda consulitur prohibitione accessus ad loca partis offensæ.

- 6 Ex his sic explicatis deducitur conclusio ad questionem hanc: nam, si agatur de ingressu in patriam delinquentis, appellatio- ne patriæ non veniunt suburbia, & territoria, cum satis sit ad effugiendam iactantiam, ut delinquenti prohibeatur ingressus in patriam; quinimo accessus ad territoria cum impotentia ingrediendi in patriam illum omnibus ostendit ex delicto depressum: & secundum hæc recipienda sententia *Reg. de*

Marin. Paschalis, aliorumque idem sententium apud *Scialoyam loc. cit.*

Sin autem agatur de ingressu in patriam offensi, appellatione patriæ veniunt suburbia, & territoria, cum aliàs non effugerentur rixæ, ceteraque pericula superius descripta. Quod idem dicendum est, quando patria communis est, tam scilicet delinquentis, quam personæ offensæ, quia, licet posset delinquens ingredi in territoria, tanquam territoria patriæ propriæ, quia tamen patria est etiam personæ offensæ, militat ratio superius assignata. Et secundum hanc sententiam explicanda, & recipienda est decisio relata à *Reg. Sanfelicio*, qui de patria offensi loquitur, & de eadem *Ronitus in d. decis. 11. in causa Vincentij Magliuli*, cuius meminit hic *Sanfelicius*. An autem ratio per nos tradita secundum has distinctiones sit vera, colligi poterit ex ijs, quæ scripsit *Ronit. loc. cit. num. 19. quo loci refert motiva Iudicantium*.

- 7 Et ex his deducitur, non recipiendam opinionem *Reg. de Marin. ad d. cap. volentis*, ut, cum agitur de ingressu delinquentis in propriam patriam, non intelligatur prohibitio de patria, in qua delinquens habitat, sed de ea, in qua natus est, quæque rigorose dicitur patria. Non, inquam, ex dictis recipienda hæc opinio est, cum iactantia ostendatur plus in patria, ubi habitat, & immoratur delinquens, quam ubi natus est, in qua forte ne eius quidem nomen innotescit: unde *Dom. Rodericus* ibi prudenter de more se gessit in additione, adducens tantum textus, in quibus de patria sermo est, nec verba faciens de Regentis opinione, quam forte amplecti non debuisset.
- 8 Hinc collige primò, eadem ratione, pro pace scilicet conseruanda, & ne scandala oriantur, posse Iudicem iubere, ne quis per alicuius domum transeat *l. si reos solitarum regionum. ff. de offic. Praef. urb. l. 4. ff. de offic. Praef. vigil. & videndus Thesaurus decis. 110. num. 3.*
- 9 Secundò, eadem causa posse Iudicem iubere, ne quis e domo sua exeat *l. moris ff. de panis, cum concord. Alex. in l. quod iussit. num. 3. ff. de re ind. Gomes. variar. resol. tit. de exil. lib. 3. Viuius decis. 341. num. 2.*
- 10 Tertiò, si quis, accedens ad locum vetitum, reperiatur in Ecclesia loci illius, adhuc dici, illum non gaudere guidatico, pro ut sic decissum refert *Reg. de Marin. post discussum vberimè articulum, in cap. 116. Resol. quotid. lib. 1.*
- 11 Quartò, gaudere guidatico illum, qui die Paschatis accedit ad Ecclesiam loci prohibiti, ut se sacra synaxi reficiat, à qua tamen statim discedit, ut decissum refert *Giurba conf.*

conf. 81. relatus à Scialoya loc. cit. num. 43. in fine, pro qua re vide Reg. de Marin. in alleg. 90. Quod ego limitarem, si in loco proximo, ubi commoratur, est Ecclesia, in qua potest Sacramenta suscipere. Hoc autem Iudicis arbitrio remittitur, adeoque erit casus comprehensus in dilucidatione decis. 51. de qua mox,

32 Quid autem dicendum sit de exule, an frangat exilium, si in Ecclesia commoretur, vide *Reg. de Marin. loc. cit. & Scialoyam ubi supra num. 44.*

33 Collige quintò, ad hoc, ut fractum dicatur guidaticum, non sufficere, ut reus visus sit in loco prohibito, sed apprehendendum esse in illo loco, ut in puncto scripsit *Danza de pugna D.D. tom. 3. de guidaticis cap. 3. & rationibus, & paritatibus exornat Scialoya loc. cit. num. 44. quem vide circa reliqua spectantia ad guidaticum in toto prefato cap. 23.*

34 Quid autem dicendum, si reus commoretur in finibus contiguus territorio prohibito, ita, ut parum spatij interiaceat inter utrumque territorium? Breuissimè respondeo, hoc casu reum non subiacere pœnæ, & propterea ad huiusmodi scandala euitanda solent in indultibus, & gratijs Principes apponere clausulam, dummodò non accedat ad loca, ubi partes offensæ degunt, per octo miliaria: de qua re vide *Catal. de indult. cap. 25.*

35 Et quid dicendum, si ex pauco, quod interiaceret, spatio, Reus sæpius ad loca vetita veniret, quamvis ibi breui tempore commoraretur? Ego responderem, illum teneri pœna delicti; licet enim venisse nō dicatur, qui non stetit, ut in antecedenti dilucidatione diximus; qui tamen sæpius venit, stare dicitur; quare in pœnam incurreret, cum aduentus ille non esset per modum transitus, sed per modum propoliti, ac proinde verè mortis, quod nota.

S V M M A R I V M.

1 Accessus ad locum partis offensa quandoque, attento rigore, punitur, quandoque secus de equitate.

2 Equitas quando seruanda sit in puniendo accessum ad locum partis offensa, quando verò rigor.

3 Indultus conceditur ratione publica utilitatis, absque partis remissione.

4 Gratia neque à Principe concedi potest absque partis offensa remissione, præcisa publica utilitate.

5 Locus partis offensa ad euitandas ambages declarari debet.

6 Offensor post factam concordiam, quandoque punitur, tanquam fractor pacis, & quando.

7 Cautio, & verbum Regium, etiam amplissima forma, & pro quacunque causa independentē à prima offensa, præstita, non obligant pro noua offensa independentē à prima, ac proinde proneniente ex noua rixa pro noua causa.

8 Cautio, & verbum Regium sunt strictissimi iuris.

DILUCIDATIO DECIS. LI.

1 C Oncessa alicui gratia cum prohibitionē non accedendi ad locum, ubi degunt partes offensa, pendente termino remissionis petendæ, si quis interim in prefato loco reperiatur, deperdere eum gratiam de rigore iuris; secus de æquitate, hic edocemur; vnde, licet de rigore M. C. pronunciauerit, æquitatem deinde sequutum esse Sacrum Consilium, habemus.

2 Hic ergo, præter ea, que in duabus antecedentibus dilucidationibus diximus, aduertendum illud utique est, quandoque scilicet ad æquitatem in hac materia recurrendum; quandoque verò ad rigorem. Ad æquitatem præfectò, si in loco vetito reus fortè repertus sit, non ut Principis mandata vilipenderet, non ut partem offensa præuocaret, non denique, ut nouum patreret delictum, sed ut suis consulere egestatibus, ut consanguineos suos videret, cæterisque casibus, quos Iudicis arbitrio relinquimus, quemadmodum pœna fracti exilij non plecti eum, qui pergit ad locum prohibitum, ex iusta causa, scripsere inter cæteros *Nonar. de granam. vassall. tom. 2. d. num. 2. & Sanfelicius decis. 256. num. 2. de qua re nos ibi.*

Ad rigorem autem, si reus locum vetitum petierit, ut, sprete Principis prohibitionē, vel partes offensas præuocaret, vel terreret, vel aliqua illas afficeret molestia. Vtraque pars nostræ conclusionis probatur euidenter, cum nullo alio fine Princeps sic iusserit, quàm, ne scandala euenirent. Iam verò, si contra mentem Principis quis operaretur, indignus certè redderetur gratia, qua affectus est: non sic autem, cum menti Principis non contrauenerit, & non malo proposito, quinimò bono, vel inuitus ad locum vetitum accesserit: tunc namque, licet contra Principis legem accesserit, non tamen contra illius intentionem id egit. Vnde æquitatem potius huiusmodi error mereretur, quàm rigorem: sicque regulandum, arbitror, iudicis arbitrium.

Nec miremini velim, si aliter senserit S. C. quàm M. C. nam hoc tribunal rigoris est, quare nequibit præter Principis legem arbitrari: secus verò S. C. quod, re nata, æquitati innixum, rigorem quandoque deserit; ubi

R

verò

verò requiritur, amplectitur. Quod proprium est patris familias, cuius semitas Sacrum Consilium sequitur. Casus autem, in quibus Iudicis arbitrium regulandum dixeris, habes in duabus antecedentibus dilucidationibus.

Quoniam verò hic *Sanfelicius num. 24. & seqq.* inquit, Principem nō remittere delicta, non concordata parte, quando non adest causa publicæ utilitatis, ac proinde, prohibitionem non accedendi ad loca partis offensæ subrogatam esse loco pacis, & consequenter eum, qui pacem non obtinuerit, nec fines seruauerit, cadere è beneficio securitatis, & gratiæ; idcirco aduertendum est, pro ut aduertit etiam, præter citatos à *Sanfelicio*, & *Rouito ad prag. 7. de compos. num. 18. Thor. ad de Ponte de potest. proreg. tit. de provision. fol. 5. 4. num. 6.* indultari inquisitos ob seruitia præstita, absque partis remissione, idque quia, cum expediat Reipublicæ, seruitia illa habere, publica utilitas priuatæ præponenda est. Præter hunc verò casum, Princeps nequit ius parti auferre, neque reseruare, ut cum *Carauita* intrepidè sensit de *Ponte loc. cit. num. 10.* Qua super re consulendi sunt omnes ij, quos *Rouit. in d. Prag. 7. de compos. num. 18.* adducit. Verum nos aliqua dicemus in dilucidatione decisionis 53. circa potentiam absolutam.

5 Ex hac decisione collige primò, praxim à Reo tenendam ad ambages effugiendas; nam, cum gratiam obtinuit sub conditione, ne ad loca partis offensæ accederet, debet comparere in M. C. V. & instare pro declaratione loci partis offensæ, eoq; declarato, turior erit, cum aliàs pars offensa semper possit excipere, multa sibi esse loca ab offensore effugienda, puta locum, in quo natus est, in quo tunc immoratur, in quo multa bona possidet, aliæque vnde euenire posset, ut per ea transiens, accusaretur. Igitur ad hæc euitanda, æquum est, ut declaretur locus, pro ut declaratum fuisse hic, ait *Reg. Sanfelicius in princip. decisionis*.

6 Collige secundò, posse daricatum, quo, facta remissione, puniri possit remittens, tanquam fractor pacis, contra ea, quæ docuit *Farinac. conf. 98.* puta, si quis post remissionem factam, occasione arrepta, offensorem interfecit, vel affecit iniuria. Hinc, cum remissiones apud plebeios fieri soleant, præstita ad inuicem cautione de non offendendo, & inter nobiles soleat fieri pax sub verbo Regio secundum praxim traditam inter ceteros, à *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 1. num. 17.* ubi *Thor.* variis allegans, corrigenda est imaginatio; nam tam cautio de non offendendo, quam verbum Regium, obligat tantum pro illa offensa, pro qua præsta-

tur cautio, & pro qua fit obligatio sub verbo Regio. Cæterum, si ex noua causa penitus independente à prima oriatur noua rixa, quare noua fiat offensio, nō dicetur offendens contrahere cautioni, vel verbo Regio, quamuis cautio, vel verbum Regium præstaretur pro quauis causa, quia semper id intelligendum est pro causa dependente ab ea, pro qua præstatur; quinimò, quamuis præstaretur pro quauis causa independente à prima, semper intelligeretur præstitum occasione primæ offensionis, ac proinde alia ex causa offendens aliquem offensorem, non teneretur tanquam fractor pacis, & tanquam contrahens cautioni, vel verbo Regio: & ratio est, quia cautiones, verbum Regium, & cætera huiusmodi remedia sunt strictissimi iuris: vnde, & si generaliter præstita, restringuntur ad casum, pro quo præstantur, ut fuisse alibi dicemus. Igitur, cum hæc ita sint, oculati sint Iudices in examinando, an offensor offensus sit ex eadem antiqua causa, arrepta occasione, an autem verè noua. Sed in dubio semper causa præsumetur antiqua; imò dico, vix in praxi posse contrarium obtineri, cum vix constare possit, nouam causam ab antiqua penitus non dependere; sique constiterit, credam procedi, ac si non constaret.

S Y M M A R I U M.

- 1 Tempus carcerationis computatur in termino dato ad obtinendam remissionem, si iusta fuerit, secus, si iniusta.
- 2 Carcerationis tempus non computatur in termino dato, si carceratus extitit pro eodem crimine.
- 3 Tempus carcerationis computatur in termino exilij.
- 4 Tempus carcerationis, pendente appellatione, computatur in termino exilij.
- 5 Tempus carcerationis computatur in termino exilij, si interim captus sit exul ex alio crimine.
- 6 Carceratus nequit duplici pœna puniri, & quomodo.
- 7 Tempus carcerationis non computatur in termino exilij, si carceratus sit in panam alterius criminis.
- 8 Carceratus in panam differt à carcere dato in custodiam.
- 9 Tempus datum ad colligendas sarcinulas an computetur in termino exilij.
- 10 Terminus carcerationis non computatur in termino dato ad remissionem obtinendam, si quis carceratus fuerit ex mera calumnia.

DILUCIDATIO DECIS. LII.

Licet in antecedenti dilucidatione viderimus, æquitate à S.C. iudicatum, reum non amisisse gratiam; tamen, eo quod prohibitioni ille contravenierat, quare carcere detentus extitit, S.C. iustam habuit incarcerationem, & tempus incarcerationis computandum in termino dato ad obtinendam remissionem censuit.

Vnde collige primò, eadem ratione tempus incarcerationis non computandum in tempore exilij, si quis iuste post exilij sententiam carceratus extitit, puta, quia ære alieno grauat in carcere detineatur. Quod tamen limitatur, si potest cautione illi consuli; tunc enim, Fisco instante, reus transmittitur: de qua re vide, quæ scripsit *Vincen. de Franch. in decis. 317*. Aliter verò dicendum, si reus carceratus extiterit causa eiusdem criminis; tunc namque non debet duplicem experiri pœnam, adeoque tempus incarcerationis computabitur in termino exilij, ex *l. omnes C. de pœnis, ex eodem Vincent. de Franch. & Capibl. de Baronibus ad prag. 19. num. 8*.

Quod idem dicas, etiam si reus appellaret à sententia exilij, quia tunc, si hoc intermedio tempore reus vinculis fuerit detentus, tempus hoc computabitur, ut ex multis satis doctè fundat *Ricc. in addit. ad d. decis. Vincent. de Franch.* quam vide, nec deseras eundem *Ricc. decis. 45. part. 2. num. 3. vbi multos habes distinctè casus, & Petr. Caball. res. crimin. casu 142. num. 143*.

Collige secundo, si quis, in exilio permanens, carceretur ex alio crimine, dubium esse, an tempus, quo ille carceribus detinetur, computetur in termino exilij; nam pro negatiua opinione facit, quia nouum crimen non debet prodesse delinquenti: igitur, si pro nouo crimine ille carceratur, hæc incarceration non proderit exilio, & sic in termino statuto non computabitur. Pro affirmatiua verò facit, quia ex *d. l. omnes C. de pœnis* indistinctè habemus, carceratum non posse pœna carceris, & exilij puniri. Vnde *Bald.* ibi inquit, eum, qui debebat in exilium per decênium permanere, si interim reuersus sit, & in carcerem missus, expleto deinde tempore, non vterius exilij pœna pleiendum. Igitur, si carceratus causa finium non seruatum est immunis, expleto tempore, à pœna exilij, quanto fortius id dicendum, cum quis alio ex crimine carceratus est, nec iudici inobedientiam præstitit fines seruando. Ego, ut verum fatear, possem huic opinioni adhærere, cum non obster oppositio superius allata, quandoquidem non prodesset illi nouum crimen, quinimò noceret, dum

loco exilij carcerem periclitaretur duriori libertatis priuatione.

Sed quid, si propter illud crimen, propter quod fuit carceratus, daretur pœna carceris, non dum expleto exilij tempore, vel diceretur, carcerem cedere in pœnam, pro ut quotidie seruari videmus, & refert *Dom. de Luca ad d. decis. Vincen. de Franch.* an tempus hoc carceris satisfaceret, tam pro pœna exilij, quam alterius delicti. Negatiuè respondeas; nam, si duplex fuit crimen diuerso tempore patratum, duplex esse debet pœna, adeoque carcer datus in pœnam pro secundo crimine non debet imputari in alia pœna exilij; differt enim carcer datus in pœnam à carcere dato in custodiam; nam, cum datur in custodiam, computatur in termino exilij, quia succedit, tanquam pœna: at verò, cum datus est in pœnam pro alio crimine, quia ille, tanquam pœna, deseruit, non potest succedere in aliam pœnam, & pro duplici pœna seruire.

An autem tempus datum ad colligendum sarcinulas imputetur in termino exilij, Affirmatiuè respondet *Ronit. decis. 61. num. 5*. Ego tamen de hac re alibi, cum nonnullas habeam in contrarium rationes.

Collige tertio pro casu nostre decisionis, si reus carceratus extiterit mera inimicorum calumnia, quare innocens repertus sit, tempus incarcerationis non computandum in termino dato ad remissionem obtinendam, cum tunc nulla carcerati culpa considerari valeat: casus verò, in quibus innocens reus habetur, collige ex antecedentibus duabus dilucidationibus.

S Y M M A R I V M.

- 1 Princeps ob publicam utilitatem potest gratiam conferre absque partis remissione.
- 2 Princeps secularis nequit ius diuinum declarare, adeoque fuscè explicatur Capiblanc.
- 3 Mala quandoque tolerantur, & si giuntur graviora.
- 4 Fortiudicati an licitè, & sine peccato ab omnibus occidi possint, latè discutiuntur.
- 5 Princeps potest facere de delicto non delictum.
- 6 Princeps potest cogere partes, ut pacem ineant.
- 7 Princeps non presumitur dispensare in tertij præiudicium.
- 8 Princeps non presumitur uti potestate absoluta in tertij præiudicium.
- 9 Stylum semper attendere debemus ad interpretandum Principis gratiam.
- 10 Princeps potest ex iusta causa præiudicium tertio inferre de potestate absoluta, quod probatur.

R 2

Gra

12. *Gratia facta in tertij præiudicium in disces-
su Proregum, an dicantur facta de potestate
absoluta, & sustineantur.*
13. *Gratia, qua fit à Prorege, debet expediri in
forma Regia Cancellaria.*
14. *Remissio an requiratur, si sit ignota pars of-
fensa, & quomodo fiat decretum.*
15. *Remissio partis offensa quando non sit neces-
saria.*
16. *Remissio non est necessaria, si vulnus fuerit
casuale, ex levi, vel lenissima culpa, vel ex
ictu emisso nulla fuerit sequuta offensus.*

DILVCIDATIO DECIS. LIII.

1. **H**abemus hic, posse Principem ob pu-
blicam vtilitatem crimina condonare
absque partis remissione, posthabito illius
interesse, de qua re diximus aliqua in *dilu-
cidatione decisionis* 51. vbi alios retulimus
Doctores, quos vide.

Capiblanco. verò ad *Pragm. 6. de Baronib.*
num. 13 l. & seqq. tom. 1. varijs exornat Prin-
cipis potestatem in indultando absque par-
tis remissione ex iusta causa: quoniam ve-
rò ille inquit, posse Principem ex causa re-
laxare, minuire, & declarare ius diuinum,
quod latè explicat, aduertendum est, cum
2. non loqui in stricta significatione cum Prin-
cipis secularis non sit declarare ius diuinum,
nec Principis, quamuis Ecclesiastici, illud
minuire, & relaxare; sed dicendum est, illum
loqui larga significatione; quandoque enim
Princeps permissiue se habet, cum permis-
sat, meretrices extare ad maiora scandala
euitanda; quandoquidem, licet non sint
facienda mala, vt inde eueniant bona, per-
mittuntur quandoque mala, vt grauiora ef-
fugiantur, quæ permissio adhuc esset illicita,
si absque iusta causa fieret.

Quod autem ait de occisoribus, scilicet,
4. posse impunè occidi foriudicatos, cum ta-
men obstat preceptum, *non occidas*, non
transcundum absque animaduersione; siqui-
dè, qui, iure permittente, alios occidunt,
sunt potius exequutores Iustitiæ, quàm prin-
cipales occisores, sicque, quemadmodum
Iudex delinquentem pœna vltimi supplicij
damnans non dicitur contrauenire huic
precepto, ita nec qui, iure permittente, aliū
interficat. Hoc verò ius nequit aliquis suo
sibi modo fingere, putans, esse licitum publi-
cæ honestatis causa adulterum interficere, &
similia; etenim requiritur ius expressum,
quod emanarit ab eo, qui potest iura con-
dere. Vnde confidit ratio publicæ honestatis,
siuè vtilitatis, spectabit ad legislatores can-
tem, non ad priuatos; sicque, si quis scanda-
losum interfecerit, peccabit, & punietur
vltimo supplicio, dummodo scandalum il-

lud non sit expressè per iura pœnas infligen-
tia enunciatum, ita, vt possit ab omnibus
puniri.

Hinc, licet iura pœna vltimi supplicij ali-
quem puniant, non indè ille poterit à pri-
uato puniri, nisi id expressè in iure habeat-
ur; & ratio est, quia nemo potest esse actus
iustitiæ exequutor, siuè minister, nisi, Prin-
cipe permittente: quare, si Princeps iustitiæ
exequutionem in delictis non omnibus per-
miserit, nemo poterit huiusmodi ministe-
rium sibi tribuere absque culpa inmodera-
tæ tutelæ. Hæc omnia scripsi, ne Capiblā-
cus aliter, ac veritas expostulat, allegaretur
contra Sanctæ Ecclesiæ dogmata.

Ratio autem præcipua, vt ad decisionem
reuertamur, cur Princeps possit absque partis
5. remissione indultare, ea est, quia Princeps
potest facere de delicto nō delictum, ex *Reg.
de Ponte de Potest. Proreg. tit. de prouision. §. 3.
num. 36.* eadem namque potentia est per *l. de
6. quibus; ff. de legibus*; hacque ratione Princeps
tantum potest cogere, vt partes pacè inean-
t, quinimò Iudices, & Prouinciarum Præsides
assolent sepe Proregem certiorare, vt illis
facultatem tribuant cogendi aliquos, qui
forte inimicitias foueant inter se, ad pacem
incedendam, prout pluries obseruatum refert
Capibl. ad d. Pragm. 6. num. 44.

7. Aduerte tamen, Principem non præsumi
dispensasse in tertij præiudicium, nisi expres-
sè dispensauit, vt, præter *Sanfeliciū bñ
num. 28.* scripsit *Capibl. ad d. Pragm. num. 55.*
non enim præsumitur vti potestate absolu-
8. ta, quoties de tertij præiudicio agitur, sed
tantum potestate ordinaria. Quod intelli-
ge, dummodo in dispensatione non sint ver-
ba denorantia, Principem sensisse, delinquen-
tem nullam partis remissionem obtinuisse,
& nihilominus illum dispensasse etiam cir-
ca partis interesse, quod videtur multis in-
dicare *Capibl. loc. cit. num. 56.* Ad quod di-
gnoscendum poterit indagari modus, quo
Princeps vtatur in ordinarijs gratijs, quæ
partium interesse non remittant, cum ex il-
lis colligi queat, an Princeps ab ea metho-
9. do discesserit, dum stylum semper attendere
debemus, quamuis in contrariū vrgeant ra-
tiones ex adductis per *Pratum discept. forens.
cap. 31. numer. 96. & seqq. tom. 3.* Hinc in
quadam Apollilla scripta caractere mi-
hi ignoto ad hanc decisionem Regentis San-
felici inueni, fuisse iudicatum, per gratiam
concessam non intelligi remissum in illo ca-
su interesse, sed solum pœnam corporalem,
his verbis. *Sub die 1. Decembris 1644. re-
ferente Ill. Duce Belvedere in collateralis consi-
lio, fuit resolutum, gratiam pro intercepto ma-
gna quantitatis serici in beneficium Illustris
Eximipus Maide non esse exequendam, nisi
pro*

pro p^{na} corporali, & quoad bona intercepta non operari, pro quibus remaneant salua In-
ra Regij Fiscij, & Arrendatorum, qua non
fuerunt remissa. Ex qua decisione fortius
euincitur, nunquam intelligi remissum in-
teresse, nisi ex verbis gratia id deducatur,
quamuis Princeps possit etiam illud remit-
tere, vt diximus, & decisum refert hic San-
felici. num. 36. de qua re dicemus etiam in
propria decisione, si locus. Cetera vide,
apud Catalan. de indulg. cap. 1. & cap. 22. vbi
multa.

Vnde collige primò, licet in dilucidatione
§ 1. num. 4. dixerimus, non posse Principem
in tertij praiudicium gratiam facere, id tam-
en intelligendum de potestate ordinaria,
secus autem de absoluta, qua potest iuri
alterius praiudicium inferre, iusta tam-
causa, quæ eius conscientia remittitur. Hoc
apud me luce meridiana clarius est, siqui-
dem iuri alterius, vel nunquam praiudiciũ
inferri poterit, vel, si vnquam, non in vno
tantum casu, sed etiam in similibus; atqui,
si ratione publicæ utilitatis potest Princeps,
iuri alterius derogando, gratiam facere,
poterit pariter ex causis alijs iustis, quæ
æquiparari possent publicæ utilitati, puta,
cũ Princeps absque alterius remissione,
gratiam concederet alicui, ne eius familia
peteret lupanaria, fame ducta, ob patris ab-
sentiam, cæterisque causis, quas iustas esse
viderit Confessarij consilio, quicquid non-
nulli Doctores apud citatos in d. dilucida-
tione § 1. & sequenti dixerint, volentes, vt
Princeps nunquam, neque de potestate ex-
traordinaria, possit gratiam facere absque
partis remissione.

Non negauerim tam-
en, non dici de po-
testate absoluta factas gratias tempore di-
scensus Proregum ab hac Ciuitate: tunc
namque illæ non videntur innixæ iustis cau-
sis, sed potius tempori, quo illæ reseruan-
tur aliquo fine nobis, vel ignoto, vel non
explicando: quare nil mirum, si apud Ro-
cum resp. 37. tom. 2. videmus, Collateral-
e Consilium improbasse gratiam obtentam
absque partis remissione tempore discensus
Comitis Montis Regij tunc huius Regni
Proregis.

Et hinc collige secundò, gratiam, quæ
fit à Prorege, debere dein de expediri in for-
ma Regia Cancellariæ, ex Pragm. 4. & 8.
de fide memorial. super eaque certiorandos
prius Regentes, quorum consilio Prorex
gratias huiusmodi elargitur, ex Pragm. 7.
eod. tit. Hecque etiam sunt altera ex causis,
quare apud eundem Roccum fuerit ea gra-
tia improbata. Verum aduerte, Regentes
eorum consilijs deseruire, vt Proreges vi-
deant ea, quæ decet, quæque in facto

occurrunt pro Regis seruitio, publica utili-
tate, & partis interesse, vt patet ex ipsa
Regis intentione explicata in præfata Prag-
7. Sic enim nullus remanet querelæ locus,
nullus suspicioni aditus.

Collige tertio ea, quæ hic incidenter ait
Reg. Sanfelicius num. 18. scilicet, si pars of-
fensa præsens non esset, & locus ignorare-
tur, posse Principem indulgere cum clausu-
la, vt Reus præstet cautionem de stando iu-
ri, si pars comparuerit. Qua super re aduer-
tendum est, per Pragm. 2. de compositionibus
statutum esse, vt compositio fieri nequeat,
præcipue, partis remissione non apparente, præ-
terquam, si ex causis iustissimis, & concurren-
tibus qualitatibus ad hoc rationabiliter impel-
lentibus, Proregi nostro, & Collaterali Con-
silio aliter videretur. Quibus recte exami-
natis, & verificatis, partisque remissione acce-
dente, liceat dictis Vice-regi, & Consilio com-
positionem facere, vel fieri mandare. Hinc Ca-
rauita ad Ritum 272. postquam num. 28. ca-
sum proposuerat de eo, qui delictum patra-
rat in personam incognitam, propter quod
ignorabatur, à quonam esset facienda re-
missio, inquit, debere iudicem, vel reum ab-
soluere, vel condemnare; sique certus esset
de non futura offensa partis remissione, pos-
se illum componere pro pœna curiæ, & pro
interesse partis recipere cautionem de stan-
do iuri, quodcumque pars supervenerit,
cum clausula illius Ritus de obtinenda par-
tis remissione non debeat obligare ad im-
possibilia. Et tandem hæc ait. Eo tam-
en non obstante, consulo Indicibus, vt talem com-
positionem non faciant absque licentia Domini
Proregis, quem arbitror nunquam talem licen-
tiam concessurum, etiam præsupposito casu
præfato; vt patet ex d. Pragm. 2. de compositi-
onem. Quæ postrema verba præstiterit occa-
sionem Domino D. Carolo Petra ad d. Ritum
tom. 3. num. 42. mirandi, cur Carauita sic se-
ferit, cumque non breui calamo merito im-
pugnat. Sed ego puto, Carauitam ductum
fuisse à postremis verbis Pragmaticæ, par-
tisque remissione accedente, liceat dictis Vice-
regi &c. ex quibus ipse poterat fortè dedu-
cere, semper requiri partis remissionem.
Cum autem Pragmatica non loquatur, cum
pars offensa ignoratur, non est dispositio
ad calum hunc extendenda. Quare con-
cludendum, posse Principem componere,
vel indulgere cum tali clausula, non obsta-
te opinione Carauitæ, cum contra illam
videamus decisum apud Reg. Sanfelicium
bit num. 18. siquæ, quamuis Princeps ne-
queat componere delicta absque partis re-
missione, ex dictis per nos, & Sanfelicium
nu. 39. id intelligendum est, cum pars offen-
sa non ignoratur.

Colli-

14 Collige quarto, multos esse casus, in quibus partis remissio necessaria non est, prout videri poterunt apud eos, quos refert Dominus D. Carolus Petra ad Ritum 275. tom. 3. num. 21. vers. id verò, post quàm aliorum opinionem retulit volentium, ut semper Princeps possit absque partis remissione delicta condonare. De cuius rei veritate dicemus nos in tertia parte nostrarum dilucidationum, Deo dante, in qua de ijs, quæ ibi Senerinus scripsit mentionem etiam faciemus noua quadam methodo non despicienda, dum hac ratione nec in prima, nec in secunda parte non meminimus de Senerino, nec ea adducimus, quæ ipse ibi dixerat de materijs ad dilucidationes hasce spectantibus.

Intèr ceteros verò casus Reg. Sanfelicius hic à num. 20. explicat illum publicæ utilitatis, qualis est captura malefactorum, nec non illum, qui non haberet pœnam determinatam, sed arbitrariam; tunc enim, referuando ius parti, posset Iudex delicta transigere, non obstante dispositione Ritus, nec Pragmatica, loquentium de vera compositione, non de transactione, quæ succedit loco pœnæ: vnde, dum fit condemnatio, certum est, nullam requiri partis offensæ remissionem. Et tandem illum, qui non respicit delictum principale, sed aliud incidens, prout est contrauentio exilij, & contumacia:

15 Quibus casibus iuuat addere, cum homicidium, vel membri mutilatio casualitèr euenerit, sed ex leui, vel leuissima culpa, secus, si ex lata, quæ dolo proxima est, prout probat Reg. de Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 2. num. 26. & seqq. referens num. 31. S. C. decisionem. Vel cum nulla interuenerit partis offensio ex ictu emisso cum instrumèto igneo, ut fusè scripsit, sua dicta comprobans decisione, & praxi, idem Reg. de Marin. loc. cit. num. 33. quem sequuntur Dom. Altimar. ad d. decis. 2. Rouit. num. 8. alios referens, & Dom. D. Carolus Petra ad d. Ritum 272. d. 3. n. 39. ubi similes casus exponit hic non examinandos.

S Y M M A R I V M.

- 1 Calumniatores grauiter puniuntur de iure communi.
- 2 Calumniator, ni sit euident, non punitur de iure Regni.
- 3 Calumniator euident quis dicatur, latè discutitur.
- 4 Inimicitia intèr calumniatum, & calumniatorem, qualis esse debeat.
- 5 Calumniari apud Deum iustitiam reperienti.
- 6 Calumniatores semper penas à Deo periclitati sunt.
- 7 Calumnia proximo inferenda non est, ex sacra scriptura.

- 8 Denunciatores an sint necessarij.
- 9 Calumniatorum pœna qua sit, & an omnes pœna reccesserint ab aula.
- 10 Causæ excusantes calumniatores à pœnis, quæ sint.
- 11 Denunciantes cur, non probato crimine, excusentur à pœnis.
- 12 Principum dominium, & securitas dependent etiam à denunciantibus.
- 13 Denunciantes ex causa iusta excusantur à pœna, sed, causa iusta quomodo sit accipienda, latè discutitur.
- 14 Iudices, quid debeant attendere in denunciationibus, quæ sunt.

DILUCIDATIO DECIS. LIV.

Calumniatorem, hic habemus, fuisse excusatum ex denunciatione facta aduersus Prouinciæ Præsidentem, quia non euident extabat calumnia, quam requirit Constitutio, Pœnam calumnie.

1 Vt autem verum fateamur, calumniosi denunciatores grauiter plectendi sunt, dum grauem imponit pœnam lex Rhemmia in publicis causis, ut in l. 1. ff. ad Turpill. licet in causis priuatis arbitraria sit statuta pœna, per l. 3. ff. eodem, ut ad rem Gregor. de Ganauero decis. 57. num. 21. Quoniam verò malus ideo quandoque uiuit, ut per illum bonus exerceatur, idcirco arbitror, in Constit. Pœnam calumnia statutum, ut calumnia non puniatur, nisi fuerit euident.

2 Sed quisnam dicetur euident calumniator, si, non ex eo, quod delictum non probauit, calumniator appellandus est? Andreas de Isernia in d. constitutione exemplificans euidentem calumniatorem, inquit, illum dici, qui accusatus reaccusat, non probando delictum; sin autem poterit dari calumniator, qui antea accusatus non sit, alia incedendum erit via.

Nostra profectò tempora a deò deprauata sunt, ut non negauerim, difficillimè posse statui regulam ad calumniam euidentem, dignoscendam: vnde melius esset, si politicis modis procederetur ad informationem ad instantiam eorum, qui calumnias passi sunt; sicque is, ad quem tale spectat iudicium, extrajudicialitèr indagaret, an accusatus, crimen, quo inquiritur, patrauerit, antequàm, ut sic loquar, accusati famam in iudicium deduceret.

Nihilominus tamèn, ut, quo ad possumus, certam tradamus regulam ad euidentem, dignoscendam calumniam, duo dicimus debere concurrere, inimicitiam scilicet intèr accusantem, & accusatum, & non aliqualem verificationem criminis, quod præsumentur patratum: siquidem ex inimicitia, & non ali-

aliquali verificatione arguimus, ideò aliquē denunciāsse, quia hostis erat. Dixi, *aliqualem verificationem*, dum non teneretur denunciāns adæquare probare crimen, sed tantum eo modo, quo ipse de illo notitiam habuit, ad hoc, ut dici posset, non calumniosè denunciāsse.

4 Hæc autem inimicitia non requiritur, ut sit certa, & patens; nemo enim se alterius officialis hostem propalabit. Quare sufficit, si sit præsumpta, puta, si officialis aliquem damnasset, vel illum ignominia affecisset, vel contra illum decretum maximæ consequentiæ, vel sententiam protulisset, vel denegasset iustitiam, siue gratiam aliquam, vel ægro animo eius præsentiam tulisset, & cætera huiuscemodi, quæ prudentiæ iudicantis relinquuntur; deinde verò hic talia passus officialem accusaret: tunc profectò oriretur præsumpta inimicitia, quæ associata non aliquali præsumpti criminis verificatione calumniam præferret evidentem.

5 Hinc calumniati eorum causas ne desperent; nam ex *Dino August. in psalm. 118. crimen falsum reum non facit hominem, nisi apud iudicem hominem, ubi autem Iudex Deus est, nullus falso crimine lædatur*. Calumniatores

6 verò à Deo multas timeant, quas, ne longior sim, videas apud *Martinum del Rioto. 2. magicar. disquisit. lib. 3. quest. 7. sect. 1. Rainal. tom. 15. Annal. ann. 1314. num. 26. Vuarding. Annal. minor. to. 3. an. 1314. & an. 1350. num. 12. Baccium in vita S. Philippi lib. 1. cap. 6. Baron. tom. 2. ann. 1099. num. 6. & tom. 6. ann. 508. num. 8. & 9. Suri. in vita S. Theodosii. tom. 1.*

7 Non enim paruipendendum, quod habemus *Ezechiel. c. 18. Quia calumniatus est, & vim fecit fratri suo, ecce mortuus est in iniquitate sua*. Unde merito admonemur *leuitici cap. 19. non facias calumniam proximo tuo*.

8 An autem quandoque denunciatores sint necessarij, vide *Dominum Petram tom. 3. ad Rit. 272. n. 6. ubi multa*, quæ hic consultò deferò; nam, siue sint necessarij, siue secus, iam extant; sique quandoque boni, quandoque mali, vel quandoque denunciatores, quandoque calumniatores, omnium id genus hominum habemus. Ut ergo ad pœnas deueniam, *Regens Sanfelicius hic num. 6.*

9 pœnam talionis sublatam esse, testatur, citans *Caball. resol. crimin. casu 166. multis id exemplis, & auctoritatibus probantem, præter quem videndi sunt alij auctores apud Dominum Petram tom. 2. ad Ritum 199. num. 7.* quare vult *Regens*, ut in locum huius pœnæ successerit pœna arbitrarîa, quæ poterit esse capitalis, si eam exposulet qualitas ac-

cusationis, vel denunciationis, & præter hanc, condemnandus sit denunciāns ad expensas, & interesse: subdit verò, causam iu-

10 stam, sine iniustam excusare denunciāntem ab omni pœna etiam ab interesse: unde de *Angelis ad Foller. in additione ad tit. de calumniatoribus*, post quàm huiusmodi pœnas retulit, inquit, in locum pœnæ Talionis successisse illam vnciarum viginti impositam per Ritum M.C.V. eamque etiam ab aula recessisse, quemadmodum etiam recessit pœna expensarum, & interesse, cum secundum ipsum rarò, aut nunquam accusatores ad expensas teneantur, ne territi desistant in posterum ab accusando, sicque in praxi seruari, & tandem concludit. *Dicat tamèn quicquid velit Grammat.* Hinc est, ut *Dominus Petra citato Rit. 299. num. 7.* dicat, se accepisse ab Actuarijs, & Iudicibus, pœnam talionis, omnemque aliam ab aula recessisse.

11 Sique, lector, velis à me rationem, quam paucis notauit de *Angelis loc. cit.* eam dicam esse, quia, cum expediat, ut sint in quavis Republica, & Regno denunciatores, ad facinora detegenda, si pœna aliqua contra eos exigeretur, nõ probato crimine denunciato, nullus utique reperiretur denunciator. Sique respondeas, hoc melius esse, irrideris certè à politicis, & tanquàm merus iurista eam tantum consequeris gloriam, quæ per inficiorum

12 ora volitat: ne autem ieiunus discedas, scias oportet, suspicionem tantummodò, quam habent subditi, ne denuncientur eorum gesta, plurimum conferre ad firmum Principum dominium: dicas ergo nunc, plectendos denunciatores, calumniatores exterminandos, pœnas semper contra eos exigendas, cæteraque huiuscemodi, quæ, si historias, prout, cæteris posthabitis libris, essent sæpè legendæ, perlegeris, dixisse te, certè erubesceres.

13 Quoniàm verò debent Principes probis etiam consulere viris; hinc est, ut veros calumniatores plectendos edicant, & huiusmodi edicta deseruiant, ne boni terreantur, non autem, ut denunciāntes, quos extare expedit, desistant: quare à pœna illis imposita, quamuis causam licet iniustam, illos reddere immunes voluit *Sanfelicius* ex Doctoribus, quos refert, non quòd iniusta sit causa, quæ denunciatores fortè moveantur, sed quòd iniusta sit causa, habito respectu ad denunciatum: sicq; corrigenda est imaginatio cum distinctione; nam iniustitia causa potest se tenere ex parte denunciāntis, & ex parte denunciati. Ex parte quidè denunciantis, cum nullo indicio, sed motus propria natura ad malum procliua denunciā aliquid crimen, quod patratum non est; tunc enim causa dicitur iniusta, etiam respectu denunciāntis, quia ad denunciandum à nulla causa rationabili monetur; hocque constituto euidenter, quod fieri nequit, esset certè denun-

denunciatus plebendus, ne boni detererentur, non autem, ut putant improbi, quia non bene facinus consumauit. Ex parte denunciati, cum, licet iusta causa moueri queat denunciatus ad denunciandum, innocens nihilominus postea reperitur denunciatus, sed absque culpa denunciantis, qui ex iusta causa eius crimen denunciavit, motus fortè ex literis missiuis alicuius amici, ex auditu à viris fide dignis, ut refert *Sanfelicius hic in calce decisionis*, cæterisque causis, quas denunciator exponet. Vnde cōcludendum, vel

24 raro, vel nunquam denunciatores puniri, & Iudices ad hoc debere oculatè incumbere, videlicet ad eorum famam, qui denunciati sunt, non tam faciliè obumbrandā, non illam in iudicio deducentes, ni prius fuerint extraiudicialitè satis, superque instructi, quod summam requirit prudentiā. Cæterū, si velimus punitos denunciatores, vana prætenderemus, & impossibilia. Et ex his videtis resolutam quæstionem illam, an denunciatores, siue boni, siue mali, necessarij sint. Alia dicemus in dilucidatione decis.

374 quæ propria sedes est.

S V M M A R I V M.

- 1 Gratia facta à Principe infert præiudicium Baroni.
- 2 Gratia facta à Principe recipit diuisionem.
- 3 Pax offensi, & Abbatis sufficit pro vulneribus in personam monaci.
- 4 Exceptio excommunicationis non obstat ad hoc, ut reus gratiam criminis obtineat.
- 5 Princeps, inferendo gratiam inquisito, quomodo se gerere debeat circa Baronis interesse, latè discutitur.
- 6 Gratia quomodo operetur respectu plurium delictorum, & narratur praxis.
- 7 Delicta an recipiant diuisionem respectu gratia, latè examinatur.
- 8 Gratia concessa à Principe an, & quando operetur circa omnia delicta, quæ apparent, & non apparent, quæque Reus confitetur, vel secus.
- 9 Princeps an possit vnum delictum remittere, non remisso altero quoad culpam.
- 10 Gratia non potest recipere diuisionem in delictis quoad culpam.
- 11 Pæna ultimi supplicij facit, ut delictum non intelligatur remissum quoad culpam, secus cætera pæna.
- 12 Vnum peccatum remitti nequit quoad culpam, non remisso alio, & ratio. Et quid quoad pænam.
- 13 Satisfactio, siue satisfactio, an detur in inferno respectu peccati mortalis, vel venialis remissi quo ad culpam, si quis decedat cum alio peccato lethali non remisso quoad cul-

- pam. Refertur sententia Doctorum.
- 14 Indultus quomodo extendatur ad delicta remittenda.
 - 15 Indultus an recipiat diuisionem quoad crimina.
 - 16 Indultus particularis an requirat omnium criminum confessionem.
 - 17 Indultus an requirat etiam confessionem eorum criminum, quæ alijs fuerunt remissa per gratiam.
 - 18 Principes in gratijs concedendis student, quoad possunt, cæteris paribus, Diuinam imitari iustitiam.
 - 19 Remissio propter iniuriam factam monacho an facienda sit à superiore, an à consanguineis monaci, an ab utrisque.
 - 20 Iura sanguinis per ingressum in religionem tolli nequeunt.
 - 21 Monasterium, attento iure Regni, an habeat ius remittendi.
 - 22 Excommunicatus potest se in iudicio defendere, & quare.
 - 23 Excommunicatus ad se defendendum potest comparere per procuratorem, & cum non potest, etiam personalitèr.
 - 24 Excommunicatus, tanquam reus voluntarius, arcetur à Iudicio, licet non remoueat, si fuerit reus necessarius.
 - 25 Excommunicatus spoliatus, an etiam ante omnia sit restituendus.
 - 26 Excommunicatus spoliatus, petens restitui, non venit, tanquam actor voluntarius, sed potius, tanquam Reus.
 - 27 Excommunicatus potest Iudicem recusare, & appellare.
 - 28 Excommunicatus an possit opponere exceptionem compensationis.
 - 29 Excommunicatorum pæna, & modus proponenda huiusmodi exceptionis, remissuè.

DILUCIDATIO DECIS. LV.

- Quatuor in hac decisione dubitationes resoluuntur. Prima est, gratiā factam
- 1 à Prorege de delictis præiudicium inferre Baroni, in cuius territorio illa patrata sunt.
 - 2 Secunda est, obtenta pace per reum ab aliquibus ex offensis, gaudere illum gratia respectu eorum criminum, pro quibus remissionem obtinuit, licet non gaudeat respectu aliorum, adeoque gratiam admittere diuisionem.
 - 3 Tertia est, pro vulneribus in personam monaci sufficere pacem offensi, & Abbatis.
 - 4 Quarta deniq; est, exceptionem excommunicationis non obstat ad hoc, ut reus gratiam criminis obtineat.
- Quo ad primam scripsit inter cæteros post *Sanfelicium Scialoy. in praxi foriudicatoria*

toria cap. 24. num. 64. & seqq. multos referens, qui sciēti sunt; nonnulli enim apud ipsum voluere, ni sit facta expressa mentio de vassallis Baronum, non comprehendi illos in abolitione generali. Alij verò contrarium voluere. Alij primam opinionem sustinuerunt, cum vassallus esset puniendus pœna pecuniaria Baroni applicanda. Alij denique, etiā quo ad pœnam pecuniariam præiudicium inferri posse Baroni, asseruerunt: vt autē pro nostra decisione singulas conciliemus opiniones, duos distinguamus casus.

5 Aut ergo non agitur de pœna pecuniaria: & Princeps, dum nullum versatur Baronis interesse, poterit ratione supremæ potestatis gratiam vassallo inferre: & quamuis ius Baroni reseruauit; nihil erat reseruabile, vt optimè hic *Reg. Sanfelicius*; cum ius reseruatum respiciat tantum interesse Baronis.

Aut non agitur de pœna corporali, sed pecuniaria: & tunc subdistingendum; etenim, vel Princeps non reseruauit ius Baroni, idque ex bono publico, & tunc, quemadmodum absque partis remissione poterit gratiam inferre ad publicam vtilitatem, ita etiam hoc casu non considerabitur Baronis interesse: quare sto isto in casu decisione relata à *Reg. Constant. in l. prima C. penis fiscalibus Creditores præferri lib. 10.* Vel non reseruauit ius Baroni, neque primario consideratur publica vtilitas, fortè, quia gratia non est generalis, nec omnes afficit, sed tantum particularis: & tunc, quia Princeps non præsumitur alteri præiudicium inferre, vt in puncto aduertit ex varijs *Capibl. ad Pragm. 8. de Baronib. part. 1. num. 168.* remanebit illæsum Baronis interesse. Vel denique ius Baroni reseruauit, & similiter eius interesse illæsum remanebit, quamuis publica adsit vtilitas: & ratio est, quia publicam vtilitatem respexit tantum quo ad pœnam corporalem, non quo ad interesse; aliàs frustratoria redderetur huiusmodi reseruatō, quod ferendum non est, cum potest considerari alterius præiudicium, sicque conciliandas arbitror omnes opiniones; quas refert *Scialoya*.

6 Quo ad secundam vide ea, quæ scripsit *Dom. de Luca ad decis. 330. Vincen. de Franch.* interim aduerte optimam praxim traditam à *Riccio in addit. ad d. decis. 330. Vincen. de Franch.* scilicet, Proregem, volentem gratiam inferre, assolere ordinare perquisitionem, cum relatione qualitatē criminum, & personæ delinquentis: ex qua praxi infertur, sicut defectus pacis in vno delicto non impedit, quin pro alio, pro quo pacem obtinuit reus, gaudeat gratia, ita etiam, cæteris pari-

bus, ex vno delicto quod forsā reus confessus non est, non perdere illum gratiam, dum, stante huiusmodi perquisitione, in rescripto apponitur clausula *de delictis apparentibus confessatis & non confessatis*. Dixi, cæteris paribus, quia defectus pacis operatur, vt respectu delicti, pro quo pacem non obtinuit reus, non gaudeat in dubio: at verò clausulā superius exposita operatur, vt etiam respectu criminis, quod reus confessus non est, gaudeat gratia, quamuis delicta, quæ tacuit, essent maiora. Vide Praxim hanc apud *Riccium*, dum, Deo dante, fusiùs de illa agemus alibi.

Cæterum, si clausula hæc non apponetur, quamuis facta esset perquisitio, non gauderet Reus indultu pro delictis, quæ non reuelauit. Sed hæc clausula nostris temporibus à Proregibus difficillimè apponitur; imò accepi à pluribus, eā nunquā apponi.

7 Hinc collige, diuersimodè discurrendum de diuisione criminum faciēda ex alio defectu, quā pacis; ac proinde, si quis plura patrauerit delicta, quorum multa gaudeant indultu, multa verò secus, dubium adhuc esse, an Reus gaudere possit indultu pro ijs, quæ nō sūt ab indultu excepta, pro reliquis verò possit stare iuri. Et differentia intèr vtrumq; casum ea vtiq; videtur, quia in primo Princeps pro omnibus gratiam largitus est, vnde ex parte Principis nil remanet agendum: at verò in secundo casu non pro omnibus gratiam obtinuit Reus: quare ex parte Principis gratia non dicitur generalis, sicque dubitari posset, an esset admittenda diuisio, & consequenter non est faciēda illatio de vno casu ad alium, cum verè ij diuersi sint.

8 Vt ergo secundum hunc casum resolua-

mus, cum distinctione procedendum; nam, aut Reus, qui plura delicta patrauit, omnia Principi exposuit, & pro vno gratiam obtinuit, pro alijs verò secus, sed, vt staret iuri. Quod nunquam, vel rarò saltē accidit, teste *Vincen. de Franchis in d. decis. 330. num. 2.* & tūc certum est, huiusmodi crimina pati diuisionem, quam ipse Princeps expressè fieri mandauit. Aut non omnia crimina exposuit ex ijs, quæ patebant; nec Princeps perquisitionem ordinauit, sed gratiam concessit pro delictis, quæ patefecit; & tūc certum quoque est, gratiam esse nullam, cum Reus non possit comparere postea, petendo gratiæ exequutionem pro expressis offerens pro cæteris stare se iuri, cum gratia sit subreptitiè obtenta; etenim, dum quis vult gratiam obtinere, debet omnia ea patefacere, quæ illū Principi reddiderunt inimicū: vnde, vnum tacens, redditur pro illo inimicus, & consequenter gratia non recipit diuisionem,

nem, tanquam subreptitiè obtentam, quicquid sit, si, ut in altero casu diximus, possit Princeps, cui omnia delicta sunt nota, pro vno gratiam facere, secus pro altero, pro quo vult, ut Reus stet iuri, quia tunc ex omnium criminum reuelatione, Principe sic rescribente, censentur delicta omnia remissa quoad culpam, firmis remanentibus aliquibus quoad poenam: quare in hoc casu standum etiam ijs, quæ ait *Vinc. de Franch. loc. cit. num. 3.* Dixi supra in expositione huius casus, cum Reus non omnia exposuit crimina ex ijs, quæ patebant, ut excluderent alium casum mox proponendum. Aut igitur Reus non exposuit crimina, quæ patebant in perquisitione ordinata, à qua eorum notitiam habuit, & tunc standum est Rescripto; sique in illo nulla mentio fiat de criminibus non expositis, cum tantum concedatur gratia pro expositis, poterit Reus comparere, petendo gratiæ executionem pro expositis, offerens pro cæteris se stare iuri: & ratio est manifesta, quia Principi ex perquisitione ordinata fuerunt nota omnia crimina, quæ patebant: unde ea perquisitio iam facta stat loco confessionis, quæ nil aliud operabatur, quam criminum demonstrationem iam habitam per perquisitionem ordinatam ad similes difficultates evitandas, secundum ea, quæ referunt *Vinc. de Franch. num. 3. & Ricc. ibi.* Aut Reus non exposuit crimina, quæ non patebant, nec poterant patere per perquisitionem, eo quod erant occulta, nec in iudicio deducta: & tunc procul dubio non gaudebit Reus gratia, ex eadem ratione, qua supra.

10 Quare ad proficuum eruditionem aduertendum est, antequam ad alios casus deveniamus, non posse gratiam recipere diuisionem in delictis quoad culpam, & reconciliationem amicitie, sed, vel intelligi reum amicum Principis per gratiam, vel inimicum. Quod perbellè inter Theologos scripsit *Durand. lib. 4. sententiar. dist. 15. quest. 2. num. 6. in fine*, his verbis. *Istud enim verum est in satisfactione, quæ est inter homines. Si quis enim in pluribus offendat alterum; si non velit reconciliari, nisi quoad unum, & non quoad alterum, reputaretur derisorium.* Cum autem Princeps certioratus de delictis, pro vno gratiam impartitur, pro alteris vult, ut stet iuri, intelliguntur delicta remissa quoad culpam, ac proinde intelligitur facta reconciliatio, secus verò quoad poenam; dum pro cæteris delictis statur iuri, scilicet illi poenæ, quam iura decernunt.

11 Hæcque poena, licet possit esse corporis afflictiva, non potest intelligi ea, quæ sit ultimi supplicij, quo punitur delictum non remissum quoad culpam; nam ridicula esset

gratia pro vno crimine, si pro alijs reus esset ultimo supplicio puniendus, cum sic nequirit dici esse amicus Principis, qui deinde morti naturali traderetur, prout è contrarium esset amicus, qui, obtentam gratia pro vno crimine, ex qua iam facta esset reconciliatio, pro alijs plecteretur extra ordinem, aliaque poena inimicitie non denotante. Et hac ratione voluerunt Doctores, nullam esse gratiam obtentam pro vno crimine, si Reus habeat alia crimina, quæ in indultu excepta sunt, ut inferius dicemus; etenim crimen exceptum in indultu, quod reddit reum dignum morte, ac proinde Principis inimicum, efficit, ut ille non sit Principi gratus. Quod idem applicandum est omnibus casibus, in quibus deducitur nullitas gratiæ.

12 Hocque, non solum in terreno Principe locum sibi vendicat, sed, cæteris paribus, etiam in Deo, cui nequimus satisfacere pro vno peccato, non satisfaciendo pro altero. Quod, ut in Principe temporali diximus, intelligendum est de satisfactione quoad culpam, quia, ut bene *Durand. ait loco cit. impossibile est, fieri reconciliationem amicitie hominis ad Deum, quamdiu in homine est impedimentum amicitie contrarium.* Ceterum, cum agitur de mera poena, diuersimodè discurrendum est; nam, cum post peccatum remissum quoad culpam remaneat poena, potest peccator pro vno satisfacere, absque eo, quod pro alio satisfaciatur, complendo satisfactionem in Purgatorio, vel alijs modis; scilicet per Indulgentiarum acquisitionem, aliasque poenitentias.

13 Quod adeò verum est, ut dubitarint Theologi, an, remisso peccato mortali, siue veniali quoad culpam, pro quo erat solvenda poena temporalis, si deinde ante poenæ solutionem peccator iterum mortalitèr peccet, cum eoque neque quo ad culpam remisso decedat, poena illius primi peccati, quæ erat temporalis, cesset in inferno post tempus, quod illi erat prefixum, an verò sit eterna per accidens ratione alterius criminis non remissi quoad culpam, cuius poena est æterna.

Super qua questione idem *Durand. eod. lib. 4. sententiar. dist. 21. qu. 2. n. 4. loquens tantum de peccato veniali, inquit. Si verò peccatum veniale fuerit in presenti vita expiatum quoad culpam, & puniatur in inferno quoad poenam, potest probabiliter teneri, quod puniatur tantummodo poena temporali intensiue, & extensiue, quia sufficit soluere poenam taxatam. Sed poena debita veniali peccato iam dimisso taxata est quoad Deum, ut sit finita intensiue, & duratione, ergo, ea soluta, liberabitur ille, qui est debitor talis poenæ, licet aliter dicendum vellet de peccato veniali, quod remissum non sit quoad culpam.*

Sed

Sed *Scotus, Gabriel, Maior, Almainus*, alijque, quos refert *Cardinalis de Lugo tract. de penitentia: sect. 2. num. 34. à fortiori idem dicunt* (sunt verba *Cardinalis de Lugo*) de pena peccati mortalis remissi quoad culpam, non esse eternam, sed aliquando finiri. Quæ sententia, quamvis videatur durissima præfato Cardinali, mihi tamèn semper probabilis visa est, adeoque semper tenui, in inferno pœnam peccati mortalis, siue venialis remissi quoad culpā, esse temporalem, & licet in inferno non detur rigorosa satisfactio; dari tamèn satisfationem, cum cæterum non conuincant rationes in contrarium longo calamo examinatz à de *Lugo à num. 36. per totam illam sectionem*.

Aliter tamèn sentit *Diuus Thom.* quem alij sequuntur apud *Salas*, cæterosque relatos à *Lugo*, volens, vt pœna sit eterna, quamvis aliter videatur sentire *dist. 22. quest. 1. art. 1. ad. 5.* Quicquid autèm sit de hac questione, certum est, vt vidimus; posse vnum crimen sine alio remitti quoad pœnam, non quoad culpam, adeoque hac doctrina casus superiùs relatos comprobari.

14 Aut igitur (vt ad alios casus pergamus) cum agitur de indultu generali, Reus habet multa delicta, quæ sunt excepta in indultu ob eorum prauitatem; alia verò, quæ non sunt excepta; & certum est, ex superiùs dictis, reum non gaudere indultu, nec consequenter dari hoc casu criminum diuisionem, quinimò nec posse dari; non enim pro-

15 desset reo gratia obtenta, seu indultus pro multis criminibus in indulto non exceptis, si pro alijs in illo exceptis morti tradendus esset: vnde corrigendi sunt, qui volunt, vt huiusmodi Rei gaudeant indultu quoad delicta non excepta tantum, licet illo non gaudeant quoad excepta, de quibus *Dom. de Luca ad d. decis. Vinc. de Franch. num. 5.* qui verè intelligendi sunt, si fortè crimina excepta sint aliqua ex causa, nec aliàs pœnam mortis naturalis habeant annexam, dum secus eorum dicta nullo modo sustineri queunt,

16 cum cæterum id non asserant. Aut denique, cum agitur de indultu particulari, Reus, prout tenetur, non confitetur omnia crimina; & tunc non intelligi debet facta diuisionem criminum, adeoque, si postea in cognitionem Iudicis deueniant delicta patrata, quæ reuelata non fuere, pronuntiabitur inualidus indultus, dum, ex dictis, non fuerunt à Principe remissa omnia delicta quoad culpam, quia multa tacuit, nec reuelauit; adeoque, quoniam, vt superiùs diximus, nequit esse aliquis partim amicus, partim inimicus, nequibit hoc in casu fieri diuisionem criminum. Hinc optime *Scialoya in praxi forensi indicatoria cap. 24. num. 67.* redarguit impe-

ritos procuratores, qui, postquam in supplici libello enarrarunt quædam delicta, petunt gratiam pro alijs quibuscunque in futurum apparentibus, cum verè gratia tantum ad expressa coarctetur, ex iuribus, quæ ibi citat, non quod deinde firmus ille remaneat, apparentibus alijs delictis non expressis in libello, sed, vt videantur ea tantum remissa, quæ fuerunt expressa.

17 Hæcque confessio adeò rigorosa est, vt teneatur hoc casu Reus confiteri etiam alia crimina, pro quibus aliàs gratiam obtinuit, ex ijs, quos citat *Scialoya loc. cit. de qua confessione latè Dom. D. Carolus Petr. tom. 3. ad. Rit. M. C. V. 275. a num. 28. ad 33.* quare con-

18 cludendum est, vt tertium hoc caput absol-uamus tandem, terrenos Principes voluisse quodammodo Diuinam imitari iustitiam, dum, cæteris paribus, quemadmodum Deus æterno plectit supplicio crimina grauiora, ita isti morte ea naturali plectunt, sique apud eum integra requiritur confessio, ita & apud istos, & denique, ne Diuinam iustitiam nullo prorsus modo cum terrena comparandam videamur comparare, ea student omnia, quæ ad crimina coercenda requiruntur: quia, tamèn Deus tantum, tanquam Prima Veritas, nec fallere potest, nec falli, hinc est, vt neque in genere suo comparatio hæc valeat subsistere.

19 Quo ad tertium aduerte, dubium oriri posse, eo quod regulariter remissio facienda est à proximioribus offensi, vt aliàs diximus; nihilominus tamèn hæc regula videtur fallere in monacho, cum eius iniuria remitti debeat à monasterio, & non à monachi proximioribus, vt expressè tenuit *Boss. pract. criminat. de pace nu. 18. qui num. 27.* voluit, vt, rapta moniali, remissio obtinenda sit à Pontifice, & *Reg. de Marinis 1. resol. cap. 2. num. 18.* requirit expressè amborum remissionem. Verùm videnda sunt omninò ea, quæ scripsit *Ferdinandus Ronitus transcripta à Scipione Ronito in Pragmatic. 7. de compositione.* vbi, fusissimè discursu articulo, concludit, consanguineos proximiores cuiusdam Fratris seruientis præferri Priori in accusando, & consequenter remittendo necem consanguinei. Vide illum, dum varia scitu digna nescit.

Interim sequi placet consilium *Clari quest. 58. vers. vltius quare:* dicentis, tutius incedi, si procuretur remissio ab vtrisque, scilicet à consanguineis offensi, & à superiore:

20 cum nec iura sanguinis per ingressum in Religionem tolli queat, & Ecclesia, siue Monasterium dicatur in persona monachi offensum, quauis Monasterij, vel Ecclesiæ intuitu monachi persona offensa non sit, cum autem, vt diximus in dilucidatione decisionis 27 in

- 21 Regno nostro adsit *Prægm.* volens, ut remissio ab ijs faciendâ sit, ad quos successio spectat, videtur à monasterio faciendâ remissio, cuius filius dicitur monachus, non autem à consanguineis, quibus nulla defertur successio. Quoniam verò, ut ibi diximus, Regia Sanctio consideravit ius sanguinis, propter quod requisivit hereditatis delationem, hinc fit, ut, quamvis consanguinei illi non succedant, nihilominus tamen ius remittendi habeant: quam rationem tulit idem *Ferdinandus Ronit. loc. cit. num. 56. & 57.* ad cuius ornatum vide ea, quæ scripsimus in nostra citata dilucidatione 27. non tamen inde ex hac ratione dicas exclusum monasterium, vel Ecclesiam à iure remittendi, eo quod in his nullum ius sanguinis considerare sit; nam eodem modo discurrendum est de monasterio, quo de vxore, ceteris paribus, quæ, ut diximus in dilucidatione decis. 26. habet ius remittendi: quandoquidem, quamvis ius sanguinis considerandus non sit, tamen considerari debet ratio affectionis. Vnde, cum in Monasterio Monachus dicatur filius, variaque alia concurrant, quæ in vxore respectu viri non concurrunt, quæque libenter defero, procùl dubio, si vxor ius habet remittendi, habebit Monasterium. Dixi, ceteris paribus, cum, licet vxor, concurrens cum ascendentibus, & descendentibus sui viri, postponatur: de cuius rei veritate vide ea, quæ diximus in d. dilucidatione 26. Monasterium tamen non postponetur ea ratione, quia Monachus filius Monasterij appellatur. Cætera verò videnda sunt apud Doctores relatos à Dom. D. Carolo Petra tom. 3. ad d. Rit. 275. post num. 5. vers. Interfecto verò Monacho.
- 22 Quo ad quartum habemus, reum excommunicatum posse se defendere in iudicio, ea præcipue ratione, quia alias excommunicatio illi prodesset, dum, si nequiret se defendere, neque posset inquiri: quæ ratio traditur in cap. intelleximus de iudicijs. Hinc Dom. Verde ad Gallup. part. 1. cap. 6. num. 56. & 57. concludit ex Gabriel. à Sancto Vincent. de censuris in comm. disp. 3. quæst. 10. nu. 133. alijsque, excommunicatum in iudicio esse posse reum necessarium. Et Auilas de censuris part. 2. cap. 6. vers. dubitatur. 2. inquit, excommunicatum debere, cum potest, comparere per procuratorem, se defendendo, sed, si nequit, posse ipsum comparere, traditque rationem, quia Ecclesia, tanquam pia mater, non vult illi defensionem naturalem auferre, quicquid sit, si nequeat esse actor, ut multis fundat item Auilas loc. cit. dub. 1. & præcipue expresso cap. pia de exceptionibus in 6. nam, quia non prohibetur esse reus ex d. cap. intelleximus, potest quocunque modo ad se de-

- fendendum comparere. At verò de reo voluntario aliter dicendum est, ut aduertit idem Dom. Verde loc. cit. cum verè reus voluntarius actoris naturam retineat. Vnde, cum reum esse voluntarium fama sit, excommunicatione arcetur, argumento eorum, quæ ex supracitatis iuribus ait Auil. loc. cit. vers. præterea dicimus.
- 25 Hinc valde dubito de opinione, quam tenuerunt Abb. Bero. Bellamera, Ripa, alijsque apud Menoch. de recuper. possess. remed. 1. quæst. 31. volentes, ut, si spoliato obijciatur excommunicationis exceptio, non sit hic antè omnia restituendus, iuxta communem regulam ex ratione allata à Glos. in c. in nomine Domini verb. Audientia 23. dist. quia scilicet excommunicatus dicitur inhabilis, nec in iudicio audiri debet. Valdè, inquam, dubito de hac opinione, cum hoc casu excommunicatus non veniat, tanquam actor voluntarius, sed tanquam reus spoliatus, qui, vulgatis iuribus, antequàm contra eum agatur, restituendus est. Quare in praxi contrariæ citius adhærendum opinioni. Hinc Paulus Staiban. l. un. centur. 1. resol. 133. nu. 10. & 11. scripsit, ex text. valde punctuali in cap. cum inter. 5. extr. de exception. licet excommunicatus nequeat esse actor, & sic neque convenire, nec reconvenire, posse nihilominus illum recusare Iudicem, appellare, cæterasque facere defensiones, cum tunc dicatur reus, & citat Burr. in d. Gloss. in fn. tradentem ibi, si quis habet exceptionem, super qua imploret officium Iudicis, non repelli tanquam excommunicatum, ea ratione, quia is iudicatur tanquam reus, qui non repellitur à Iudicio, quam opinionem Butrij sequitur Alex. conf. 103. num. 8. vol. 5. quæ si vera sunt, procùl dubio est, inter cæteras defensiones, exceptionesque, eam esse, ut spoliatus antè omnia restituendus sit. Hinc aduerte, quamvis excommunicatus nequeat eas opponere exceptiones, quibus potius videatur agere, quam excipere, inter quas est exceptio compensationis, quod etiam durum visum est Cappella Tholos. teste Riccio coll. 214. quem refert Dom. Petr. ad Rit. 236. num. 26. adeò ut nec id in praxi teneam recipiendum, nihilominus, quicquid sit de hac opinione, non militare eandem rationem contra excommunicatum spoliatum, qui, petens restitui, non venit, tanquam actor, sed tanquam reus spoliatus, qui in iudicio illo spolijs est merus reus. Verum, si in casu compensationis idem teneas, quod in spoliato dicimus, fortè verius cum Cappella Tholos. dicimus, fortè verius cum Cappella Tholos. dicimus, multisque alijs senties. Pœnas verò, quas incurrunt excommunicati, & quibusnam priuilegijs ij priuentur, & tandem modum huius exceptionis proponendæ habes

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 141

bes in Ritu M.C.V. citato 236. vbi Carauia, & Dom. D. Carolus Petr. tom. 2. fusissime.

DILVCIDATIO DECIS. LVI.

S Vpèr hac decisione nil dicam; nam de nobilitate, quæ transit ad legitimos, & naturales, satis, supèrque scripserunt Tiracuell. tract. de Nobilit. Paschal. de patria potest. parte 4. cap. 2. vbi Consil. Franciscus Maria Pratus, quos vide, & de nobilitate descenditium, qua debent gaudere ascendentes, scripsimus nos in quæst. 30. nostrarum dilucidationum, vbi quadraginta adduximus argumenta, quæ paritèr vide. Et supèr vltima quæstione, an nobiles amittant nobilitatis priuilegium propter delicti enormitatem, scripsimus nos etiam in quæst. 25. vbi de hac decisione meminimus. Illam ergo, si libet, percurte.

DILVCIDATIO DECIS. LVII.

S Vpèr hac paritèr decisione latè scripti in meis dilucidationibus quæst. 15. contra Sanfelicium, nunc autem, ne palinodiam canam, illuc lectores mitto, dum demùm, quæstionem illam percurrere, non inutilem reperi; ibi namque, quomodo regulandum sit Iudicis arbitrium, habetur. Post quam meam quæstionem editam, lucem viderunt decisiones Regentis Reuerterij cum obseruat. Regentis de Marin. ad eamque valdè conferunt decisio Reuert. 525. & obseruatio ibi Reg. de Marin. quas omninò vide. Nec deseras Dominum Calà de rest. in integr. quæst. 38. contra Sanfelicium scribentem, & quæst. 39.

S V M M A R I V M.

- 1 Apocam alteri soluendam presentans, mutato nomine, fuit pœna exilij punitus.
- 2 Apocam presentans subscriptione nominis sui principalis bona fide facta, fuit absolutus, & prouisum, quod carcer cedat loco pœnae.
- 3 Pœna falsi, à subscribente apocam nomine principalis, ut effugiatur, est probandum specialissimum mandatum ad id faciendum.
- 4 Mandatum generale non comprehendit illicitum.
- 5 Mandatarius, an, & quando non teneatur obedire mandato illicito.
- 6 Mandatum speciale in subscriptione apocæ alterius nomine facta, an probari sufficiat per confessionem mandantis.
- 7 Apocæ falsas presentans punitur pœna vltimi supplicij, attento iure Regni.

8 Apocam, falsificato nomine, presentans, an incurrat in pœnam statutam à Regijs sanctionibus.

9 Apocam falsam non presentantes, sed scribentes, an, & quando puniantur pœna mortis naturalis statuta à Regijs Pragmaticis.

10 Statuti verba in pœnalibus quomodo accipienda sint.

DILVCIDATIO DECIS. LVIII.

Pœna exilij punitum hic habemus presentantem apocam alteri soluendam, mutato nomine. Accidit annis elapsis similis casus; nam quidam ex permissione principalis ad mensam hummulariam accessit, & in calce fidei bancalis, in qua principalis erat creditor, sibi octo aureos soluendos scripsit, firmans illam proprio caractere, sed subscriptione nominis eius principalis, à quo disculpationem deinde obtinuit, prætextu veniæ datæ ad illam subscribendam suo nomine. Capserij non ignorantes, non esse characterem Principalis, illum ad carcerem duxere. Compilato processu M. C. V. vltimo supplicio puniendum arbitrata est. Deducta causa per appellationem in S. C. decreuit hoc, ut carcer cederet loco pœnæ; cumque Fisci patronus reclamasset, & iunctas aulas obtinuisset, multa interim euenerunt, quæ libenter prætereo. Tandem speciali Proregis rescripto à carceribus exijt reus, sed frustrà, dum postea illum interfectum fuisse, accepi. Acta sunt in S. C. penes Montecoruinum.

Vt dicam, quæ verè sentio, variæ potuere esse causæ, quæ Sacrum Consilium equitati innixum mouerunt ad sic decidendum. Verum, ut pœna iuribus, ut infra, statuta effugiatur, duplex conditio interuenire debet. Prima est; ut probetur speciale mandatum ad subscribendum nomen principalis, dum mandatum generale, & generalissimum non comprehendit illicitum. Ità Paul. de Cast. in l. si procurator num. 9. ff. de cond. indeb. & in l. qua in prouincia num. 2. in fine ff. vbi de crim. agi oportet. Bart. in l. si quis iniquus §. si procurator num. 4. ff. quod quisque iur. Bald. in l. alias num. 13. ff. de iur. iuran. & in d. l. si procurator num. 1. Et ratio est, quia in quocunque mandato, & dispositione permissua, non videtur permissum illicitum, ut voluit Bart. in d. l. si procurator num. 6.

5 Hic autem nota, licet nonnulli voluerint, mandatarium non teneri obedire, quotiescunque mandatur illicitum, secundum Paul. de Cast. in d. l. si quis iniquus §. si procurator num. 4. Bart. in l. non solum §. si mandato: ff. de iniur. & alios apud Columbam in art. 108. apud Zilettum; tamen id limitandum quo-

quoties aliquid dicitur illicitum respectu non permittentis tantum. Unde, si permittens consensit, id illicitum non dicitur.

- 6 Secunda est, ut hoc mandatum speciale non probetur per confessionem principalis tantum, sed per testes; nam alias principales essent iudices ad dammandum, vel absoluendum reum, à quo aliquam pecuniarum quantitatem extorquerent, ut ille disculpationem obtineret: Quod ferendum non est. Hæ igitur conditiones attendendæ sunt, si casus acciderit.

- 7 Quæ omnia, licet in casu superius à nobis relato non interuenerint, puto tamen, S.C. non dubitasse, quin bona fide inquisitus nomen sui principalis subscripsisset. Ceterum, concurrente dolo, quamuis effectus sequutus non sit, præsentantem huiusmodi falsas apocas (nam falsæ apocæ dici possunt, quæ in calce fidei bancariæ fiunt à non domino) puniri pœna ultimi supplicij, habemus in *Pragm. 8. de falsis*. Quinimò ad consignantes, participantes, aliosque extensa est huiusmodi pœna per *Pragm. 8. & sequentes sub eodem tit.*

- 8 Sed, quod mirum videtur, est, quia *Pragm. 5. de falsis* disponit, *che quelli, li quali porteranno dette polise false in alcuno di detti banchi, per pigliare danari con esse dalli banchi predetti, ancorche non haessero pigliati li danari, ma solo presentate le dette polise false in detti banchi, incorrano in pena di morte naturale*: hæcque *Pragm.* emanauit anno 1567.

Et deinde anno 1607. ut in *Pragm. 10. eod. tit.* dispositum est, *che tutte quelle persone, che da hoggi auanti presenteranno nelli banchi polise con girate false, ancorche in corpore siano vere, incorrano nella medesima pena di morte naturale*.

Unde, extantibus huiusmodi dispositionibus, mirum sanè videri poterit, cur hic apud *Sanfelicium* plecti potuit pœna exilij per triennium, non autem mortis naturalis, cum casus euenerit anno 1619. sicque post præfatas *Pragmaticas*.

Nihilominus tamen, licet *Sanfelicius* id non aperierit, non habuerunt locum *Pragmaticæ*, quæ loquuntur tantum, ut ex eius verbis apparet, de apocis falsis, & ut cum vulgo loquar, de giratis falsis; verum in casu nostro Apocæ, & giratæ erant veræ, sed nomen tantum mutatum erat, unde locum non sibi vindicarunt prædictæ dispositiones, cum simus in pœnalibus, sed pœnæ aliàs statutz, quæ, ut bene *Sanfelicius*, arbitrariæ sunt, varijque casus videri etiam poterunt apud *Scialoyam in praxi foriudicat. cap. 3. d. num. 27.* Quod in quadam A postilla scripta caractere mihi non noto vidi notatum his

verbis. *Non est casus comprehensus in Prag. 5. de falsis, in quo procedit M.C. ut delegata, & ita per collaterale consilium fuit declaratum, & promissum, quod procedat M.C.V. ordinariè anno 1644. quæ decisio est 408. de qua ibi verba faciemus*:

- 9 Hic autem aduerte, casum illius decisionis non esse hunc, de quo decisio hæc; sed qui id notauit, voluit aduertere, ut, quemadmodum casus ille non comprehendebatur in *Pragm. 5.* ita nec iste.

Ex quibus obiter collige, esse iam sublatam admirationem à *Domino Altimaro ad decis. 2. Roniti vers. obserua. 2. ubi scripsit. Unde, attentis dispositionibus dictarum Pragmaticarum, nescio quomodo processit decisio allata per Reg. Sanfelici. 408. lib. 3. ubi anno 1664. fuit decisum, scribentem apocam falsam per alium banco præsentatam non debere puniri pœna mortis, & contra ipsum agi debere per M.C.V. via ordinaria, & non cum delegatione, ut procedit contra præsentantes apocas ipsas; nam *Pragm. 3. ubi fuit attentata dispositio d. Pragm. 5. etiam contra scribentes fuit emanata de anno 1597. decisio verò fuit de anno 1644. Unde miror, Seuerinum, qui in add. ad illam id non aduertit*.*

Nam ego verè miror, cur id scripserit, cum *Pragm. 8.* hæc disponat. *E così incorrano, e s'intendano essere incorsi nella detta pena di morte naturale nella predetta Pragmatica contenta; non solo quelli, che presenteranno nelli banchi predetti le dette polise false, ancorche non habbiano pigliato li danari, ma anco tutte quelle persone, che (notate) l'haueranno scritte, dettate, & consegnate ad altri, che le presentassero, ò in qualche altro modo haessero partecipato, e partecipassero al concerto delle dette falsità*.

Quare ad hoc, ut pœnam mortis naturalis incurrant, multa copulat iuè requiruntur in non præsentantibus apocas falsas, scilicet, ut scribant, legant, & tradant alijs ad hoc, ut eas præsentent. An autem in casu, deciso apud *Sanfelicium d. decis. 408.* omnia hæc copulatiuè interuenerint, poterit lector aduertere, & deinde videre, an locum sibi vindicet id, quod scripsit *Dominus Altimaro* an verò quod tantus Senatus, cui notæ esse debebant *Pragmaticæ*, decreuit.

Quod autem Regia Sanctio omnia ea copulatiuè requirat, nulli dubium, cum loquuta non sit per alternatiuam, vel, sed per copulatiuam. Et quamuis deinde disponat, ut eandem pœnam subeant ij, qui in *qualche altro modo haessero partecipato, e partecipassero al concerto delle dette falsità*, hic alter modus ita intelligendus est, ut sit diuersus ab eo, ad quem omnia ea superius enunciata copulatiuè concurrere edixerat, qui vti- que,

que, vt consideranti patet, multiplex esse potest; aliàs correctionem in eodem sermone, quin imò contrarietate gratis induceremus, quod ferendū nō est. Sed hæc, vt dixi, obiter colligenda sunt, cum cætera deseramus dilucidanda in propria sede, quæ erit præfata decisio 408. Interim hæc, arrepta occasione, satis.

10 Collige secundò pro eadem materia, cum simus in pœnalibus, non discedendum à proprijs verbis statuti, præcipuè, cum pœna à statuto imposita alterat iuris communis dispositionem, vt in casu nostro, in quo bene consideranda est participatio in fraudibus, qualis scilicet esse debeat, & quomodo concipienda. Pro qua re faciunt optimè scripta à Reg. Merlino lib. 1. controuers. forens. cap. 47. per totum: quæ etiam deseruiunt ad vberiorē dilucidationem decis. 36. quam, vt ibi vidistis, dilucidare non duximus, innixi verbis *committere, & facere*. Qui autem studiosus erit, ea hic dictis, alijsque relatis à Merlino loc. cit. corroborabit.

S Y M M A R I U M.

- 1 Falsam monetam fabricans, quamuis aeneam, qua pœna puniendus, sed quid de iure Regni, vide num. 6.
- 2 Pœnam falsa moneta incurrit, qui monetam cudit, licet iusti ponderis, & boni æris, absque Principis auctoritate.
- 3 Monetam cudere est de regalibus.
- 4 Moneta triplici modo potest falsificari.
- 5 Monetas aureas, vel argenteas tondentes puniuntur, attento iure communi, & Regni, ultimo supplicio.
- 6 Monetas aneas tondentes, attento iure communi, & Regni, puniuntur extraordinariè, & quare.
- 7 Monetas, quamuis aneas, cudentes, attento iure communi, & Regni, puniuntur pœna ultimi supplicij.
- 8 Pœna ultimi supplicij non est statuta in Regno contra cudentes monetam aeneam.
- 9 Monetarum aenearum incisores in Regno non puniuntur pœna ultimi supplicij.
- 10 Falsificans monetam, eamque scienter expendens, peccat mortaliter, & ad restitutionem tenetur.
- 11 Monetas falsas in pondere expendens non peccat, secus falsas in substantia, & quare.
- 12 Expendentes falsas monetas nostris temporibus non puniuntur in Regno, ob falsarum monetarum abundantiam.

DILUCIDATIO DECIS. LIX.

Vltimo supplicio puniendum, refert Sanfelicius, fabricatorem falsæ mo-

netæ æneæ, quæ Principis imaginem præferbat, sicque decisum: quare duo aduertenda sunt.

- 1 Primum, falsitatem monetæ consistere etiam in forma triplici modo, scilicet in Principis imagine, in impressione inscriptionis, & litterarū, & in publica auctoritate, pro vt doctè scripsit *Catal. de indultu cap. 28. num. 29. & seqq.* Vndè inferitur, incurre re in pœnam falsæ monetæ illum, qui monetam cudit, licet iusti ponderis, & boni æris, ex sola imaginis Principis impressione, & ratio est ea,
- 3 quam tradit *Catalan. in loco cit. num. 44.* quia cudere monetam est de regalibus, quæ soli Principi sunt reseruata: cap. 1. *vers. monetæ. Que sint regalia*; Vndè parum refert, an moneta sit modici valoris, an magni, cum falsitas sit respectu triplicis illius modi, qui non respicit magis, vel minus. Quoniam autem rem aliquatitèr dubiam reddiderunt *Farinac. præf. crim. quest. 115. part. 2. tom. 2. de crim. Les. Maiest. num. 90. Caball. casu 199. num. 19. & seqq. Risc. decis. 104. part. 1. post num. 2. Masrill. de indultu cap. 27. num. 12. Affl. in const. Regni, Adulterinam, & in Const. Qui nummos, quos refert Scialoya in praxi foriud. cap. 3. post num. 131.* alijsque apud citatos, volentes, vt pœna mortis non puniantur falsificantes monetas modici valoris, prout sunt monetæ æneæ, innixi ferè omnes in consilio *Alexandri 104. num. 7.* Quæ omnia videntur aliquatenus esse contraria decisioni huic, quæ alioquin dura videtur: igitur illam debemus lenire breui examine.

Certum est, posse esse questionem in fabricante monetam, & tondente.

- 5 Vt à tondentibus incipiamus, si questio est de iure communi, *Ulpianus in l. quicumque 8. ff. ad l. Corn. de falsis*, sic disponit. *Quicumque nummos aureos, partim raserint, partim tinxerint, vel sinxerint, siquidem liberi sunt, ad bestias dari, si serui, summo supplicio affici debent*: secundum quam videtur etiam intelligenda *l. fin. C. de veter. Numism. pot. lib. 11*. Hinc de more nonnulli, textus interpretantes, dixerunt, huiusmodi delinquentes puniri extraordinariè, de qua re videndus *Caball. resol. crimin. casu 191.* nonnulli verò pœna mortis, de qua *Farinac. d. quest. 115. d. num. 99. usque ad 113.*

Si autem de iure Regni questio est, in promptu sese offert constitutio Regni, *Qui nummos, vbi Rogerius hæc. Qui numos aureos, vel argenteos raserint, vel quocunque modo minuerint, tam personas eorum, quam bona omnia publicamus.* Et tandè, vt cæteras omittam Sanctiones, quæ dubiam ex interpretationibus reddidere pœnam, lucem vidit *Pragm. 1. de monetis*, quæ loquens de moneta aurea, vel argentea, iubet, quod om-

nes

nes incisores prafatarum monetarum in pœnam ultimi supplicij, ita quod anima eorum a corpore, incurrant.

6 Quoad rem nostram igitur attinet, attento iure communi, & Regni Neap. quorum neutrum loquitur de incisione monetarum ænearum, potest optimè teneri sententia volens, ut incisores puniantur extraordinariè; non autem ultimo supplicio, & pro hac opinione facit quod ait *Caball. d. casu 199. num. 19. & seq.* scilicet, tali incisione non asferri magnum præiudicium ijs, in quorum manus tales monete perueniunt, ex *Alex. conf. 121. sub num. 5. lib. 7.* nec non quod dixerat idem *Alex. d. conf. 104.* quod nempe minuta non veniant in prohibitione &c.

7 Ut autem ad fabricantes deueniamus, si attendamus ius commune, pœna est ultimi supplicij, ex *l. 1. & 2. C. de falsa moneta*, quarum verba nimis prolixa deferimus, earumque dispositionem *Farinac.* inter ceteros loc. cit. d. q. 115. locum etiã sibi vèdicare dixit num. 18. & seqq. in eudente monetas boni ponderis. Sin autem ad ius Regni recurrimus, prompta est Constitutio, *Adulterinam*, vbi hæc. *Adulterinam monetam eudentibus, vel scienter accipientibus, pœnam capitis irrogamus, & eorum substantiam publicamus. Consentientes etiã hac pœna ferimus.* Quæ dispositio, ut optimè ibi *Gloss.* comprehendit etiã monetas boni æris, & ponderis, quæ, quando fabricantur à priuatis, dici debent adulterinæ, tanquã non factæ à persona legitima. Vnde, attento iure communi, & Regni, viget pœna mortis, ac proinde nulla est faciendâ distinctio de monetis aureis, argenteis, vel æneis, cum iura supradicta indistinctè loquantur, & eadem ratio militet in omnibus, ut diximus initio dilucidationis. Quare, licet monete æneæ minimè sint, non est eudentibus applicanda ratio, quæ à Doctoribus applicatur tondentibus, & consequenter decisio relata à *Sanfelicio*, non modò non debet videri dura, sed iuribus firmè innixa. Alia verò dicemus in 3. tomo, & præcipuè multa de falsificantibus monetas Principum, quibus ij subditi non sunt: de qua re *Vinc. de Franch. dec. 440.* ibiq; addentes, alijque, quos ibi refert, & examinat *Dom. de Luca*. Cætera circa pœnas, & priuilegia huius criminis vide apud eundem *Catalanum*, vbi omnia habes, *Scialoy. in praxi forindicatoria cap. 3. num. 131. & cap. 4. num. 92. & 93. Capyc. latr. decis. 179. Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. decis. 401.*

8 Hoc tamèn miratus sum, Regiam Pragm. 1. sub tit. de monetis, statuisse pœnam contra incisores monetarum auro, & argento constantium; non tamèn ære, nec vllam pœnam à ceteris Pragmaticis statutam. Quod fortè

euenit, quia hucusque nemo huiusmodi monetam incidere cogitauit. Quoniam verò euenire poterit ut, vel egestas, vel malitia crescat adeò, ut monetas æneas iam videamus incisas, certè noua lex esset statuenda in Regno, cum aliàs per d. *Pragm. 1.* videatur statuta pœna ultimi supplicij contra incisores monetarum auro, & argento constructarum: igitur contra incisores monetarum ænearum non procedendum ad ultimi supplicij pœnam. Nam *Pragm. vbi* voluit, expressit, vbi autem noluit, tacuit. Quare, quod antea à Doctoribus adductis ab *Affl. in const. Adulterinam vers. tertio* quaro, dubium reddebatur, videtur omni dubitatione carere in Regno nostro, stante Regia Sanctione superius citata. Alia verò dicemus in 3. tomo, vbi fusè de hoc crimine, variæque dilucidabimus decisiones huc vique exortas.

10 Alterum est, falsificantem monetam in substantia, forma, vel pondere, eamque scienter expendensem, peccare mortalitèr, & teneri ad restitutionem, ut vno ore fatentur *DD. in cap. quanto de iure inrando*, quod ex *Gabriel. Biel. de monet. conclus. 1. 2. 3. & 4.* aduertit *Laganar. ad Ronit. in rub. de monet.* vbi multa, quem vide. Quod notare volui, ne quis, putans fraudibus Rempubicam afficiendo non peccare (quasi virtuti tribuendum sit publicum lèdi, ut priuati iniustam sentiant vtilitatem) huiusmodi scelera patrare studeat.

11 Hinc collige primò, licet peccet expendens falsas monetas, si eæ falsæ sint in substantia, non peccare tamèn expendentem monetas incisas, quia incisio patet, & à Principe toleratur: secus autèm, cum moneta est falsa in substantia, quæ nec patet, nec à Principe toleratur. Quod est aduertendum.

12 Collige secundo, nostris temporibus non puniri expendentes monetas falsas, ob maximam falsarum monetarum quantitatem in Regno, adeoque filere iura, Regiasque sanctiones pœnam statuentes contra eos, qui falsam monetam expendunt: sed de hac re, ut diximus, in 3. tomo, cum hæc non intelligenda sint ex vi legis, sed ex tolerantia, quam nimia falsarum monetarum copia inducit.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriba fiscalis reuelans secreta inquisitionum punitur tanquã falsarius.
- 2 Aduocatus, vel Procurator, ostendens scripturas alteri parti contraria, incidit in crimen falsi.
- 3 Aduocatus ab una parte salarium accipiens, & alteri secreta reuelans, incidit in pœnam falsi.

Custos

- 4 Custos scripturarum vnius partis, reuelans eas alteri parti, incidit in crimen falsi.
- 5 Vassallus reuelans secreta sui Domini, secundum amittit, sed an semper.
- 6 Consiliarius reuelans secreta sibi à Principe commissi incidit in falsi crimen.
- 7 Vota non propalanda à Iudicantibus, ostenditur per plures sanctiones Regni.
- 8 Iudicum prudentia qualis sit in detegendis votis, & pandendis secretis.
- 9 Votorum propalatio cur fortè eneniat.
- 10 Iudicibus à quibusnam circumstantiis abstinendum, saltem in secretis pandendis.
- 11 Animum aperire amico prudenti quandoque necessarium.
- 12 Scribis quam Regia Pragm. consulant.

DILVCIDATIO DECIS. LX.

- 1 **C**ontra scribam fiscalem secreta inquisitionum reuelantem fuisse processum, eamquàm contra falsarium, edocemur. Quod idem dicas, si quis aduocatus, procurator, vel sollicitator causæ, vel depositarius scripturas vnius partis alteri ostendat, cum ex sola ostensione in falsi crimen incidat, ex Bart. in l. 1. §. si quis depositum ff. de falsis, Anchar. conf. 172.
- 2 In eandem pariter pœnam incidit Aduocatus salarium ab vna parte recipiens, alterique secreta reuelans, ex l. penult. ff. de positi, & notat Bart. in l. 2. ff. de pœn.
- 3 Sic etiã quicumque, qui, cum teneatur scripturas vnius partis custodire, alteri reuelauit, ex tex. cum Gloss. in l. si quis aliquid. §. nisi umentum. ff. de pœn. quam vide, pro qua re consule Bart. in l. 2. ff. de pœn. Hinc nota, secretorum reuelationem adeo esse detestabilem, vt vassallus, si Domini secreta reuelauerit, feudum amittat. cap. 1. vbi DD. quib. mod. feud. amitt. cum concordant. Quinimò, si quis Consiliarius reuelaret ea, quæ ipsi communicauit Princeps, in idem crimen incidet, vt tenet Ifern. in d. cap. 1. ibique etiam Affl. vers. ultimo quaro. Quod limitandum est, si reuelatio fuisset utilis, & facta animo seruiendi Principi, nec esset facta hosti, sed coniuncto, vt ex Affl. Gramm. alijsque concludit Censal. in l. unica. C. si quis Impera. maledix. §. 1. num. 60.

Alia verò circa pœnam scribis infligendam pro crimine falsi vide apud Romit. ad Prag. 4. de offic. magist. Iussit. De secretorum materia consulendus Menoch. de arbitrar. casu 337. num. 2. vbi omnia personarum genera, quæ ad secreta seruanda compelluntur, enumerat, & pro hac decisione vide Thor. in supplem. compend. decis. vers. falsum committere. Et circa scelera, falsitates, aliaque crimina in officijs patrata ab officia-

libus vide Reg. de Philipp. dissert. 14.

- 7 Quoniam verò hic initio decisionis Sanfelicius ait, etiã Iudicem puniendum pœna statuti, si ille secreta reuelauit, id circo sciendum, anno 1540. fuisse hæc statuta per Pragm. 5. de off. Iudic. hic rescribenda. Cum verò ex propalatione eorum, quæ in consilijs, & Tribunalibus nostris geruntur, & præsertim votorum in causis, quæ in his tractantur, magnum inconueniens, & obsequio nostro, & rectæ administrationi iniustitia sequi posset, volentes huic malo, vt par est, debite mederi, statim, & intercedimus, ne cui consiliarium, aut officialium nostrorum cuiuscunque auctoritatis, aut qualitatis sit, liceat, liberum uocis, consilia, & negotia in præfatis consilijs, aut Tribunalibus agitata, & discussa cuiquam hominum aperire, seu declarare, neque votorum sententiam, vel ante, vel post decisionem causarum reuelare &c. Id verò secus facientes, ultra iræ, & indignationis nostræ grauissimæ, & priuationis officiorum pœnas, alias nostræ arbitrio reseruatæ exequi mandabimus.

Supèr qua re extat alia Pragm. posita in tit. de off. S. R. C. 17. vbi hæc. Consiliarium vota nostrorum, tam antè, quàm post latam sententiam arcano velari silentio mandamus, quæ propter, si quisquam, sine consiliario, siue consilij secretarius, a Etornum Magister, aut Officiarius illa detexerint, priuationis officij pœna, atque etiã maiestatis nostræ arbitrio decernenda teneri volumus. Extat Pragmatica Casarea Maiestatis recolenda per secula memoria edita inter alias, atque impressa in oppido madriti die 11. mensis Nouembr. 1539. præcedenti conformis (quæ est ea, de qua supra) Quas omnes sub pœnis in ijs contentis, & alijs arbitrarijs in eisdem reseruatæ rigide explicandis, & exequendis obseruari præcipimus. Mandantes, Consiliarios omnimodam adhibere diligentiam, votorum notitiam etiã à personis in præfata Sanctione descriptis nullatenus haberi.

Et tandèm, vt cæteras omittam, extat alia 1 sub tit. de causis decidendis, quæ lucem vidit anno 1574. vbi num. 2. hæc inter cætera. E perche s'intende, che dopò votate le cause, all'uscire, che fanno gli officiali dalli Tribunali, vanno alcuni di loro insieme, e trattano di quelle, s'è votato, e s'intendono dalle parti le resolutioni, e conclusioni fatte avanti le publicationi delle sentenze, s'ordina, che in modo alcuno non si debba parlare, nè trattare di quello, che sarà stato votato, e concluso in altro luogo, che dentro del Tribunale, sotto le medesime sopradette pene.

Volui omnia ferè verba Regiarum Sanctionum referre, vt innotescat, quanta curarint vigilantia Principes secreta causarum custodire, & quanta è contrà impunitate à

T non

nonnullis ea pandantur. Et quidem mirari non possum, si verum fortè est, quod de multis Iudicantibus fertur, quodque nunquam ego certè audiui, nempe, reperiri plurimos, qui, non modò sociorum Iudicium pandant vota, sed coràm publico Aduocatorum cætu controuersias, quas inter eos in aula ortæ sunt, patefaciant, quin imò & socios irrideant, vel vnum, aut alterum redarguant, ex affectione quadam, aliaue dependentia suam fundantem sententiam: quare ij ipsi, qui hæc audiunt, ea publicent, statimque suspicionum capita efformentur, quorum Iudices ipsi huiusmodi pudentes secreta sint directores. Si igitur, ut cætera silentio potiùs deferam committenda, quàm calamo, hæc, aliaque peiora, vera fortè sunt, non possum non mirari, quomodo, tot extantibus Sanctionibus, nullum præstetur remedium, nullum adhibeatur consilium, cum omnes impunè loquantur, omnesque ea pandant, quæ sociorum famam denigrare iam dignoscunt; ni fortè velimus dicere, hoc esse consilium, hoc esse remedium, ut omnia patefiant, ne crimina silentij spe occultentur. Nihilominus tamen honestatis studio ab hoc saltè abstineant Iudices, à non pādendis scilicet huiusmodi gestis coràm nonnullis, qui, ut moralitèr loquar, cum nequeam physicè, primam tantum habent intellectus operationem, qua res apprehendunt, secunda verò, & tertia carent, cum, nec iudicent, nec discurrant, sed ea, modo, quo apprehenderunt, referant, auctorem publicent, & quicquid inde sequatur, non curent. Cæterum amico, prudenti quandoque animum aperire, (loquor de rebus permissis) necessariū est, & decens. Vnde, prudentia duce, omnia benè euenire, palàm est.

12. Reliquum est, ut in Tyronum gratiam, cumulentis loca, in quibus de rebus spectantibus ad Scribas, circa quas delinquere possunt, vel falsi pœnas subire, iuxta hanc Sanctionis decisionem, videant. Quare Pro scriba generali videndæ Prag. XXX. numer. 4. de off. Mag. Iust. XXXV. I. numer. 5. de off. S.R.C. XII. numer. 8. de Officialibus, & quæ & c. VII. numer. 2. 3. & 4. de off. Mag. Iustitiar. XXXVII. eod. tit. & LXIX. Pro scriba à mandatis Pragm. II. numer. 22. de official. & quæ 11. de off. Secretarij & VII. eod. tit. numer. 4. Pro scriba Cancellarij Prag. 11. de off. Secret. Pro scriba M.C.V. criminali Pragm. XII. numer. 7. de official. & quæ X. numer. 61. de off. Iud. XIX. numer. 15. & 26. de off. Magistr. Instruat. VI. de actuarijs XXVII. de off. mag. Iust. & XXIX. eod. tit. Pro scriba Portionis Pragm. XXVIII. de off. Procur. Caf. III. & VI. de off. Quaestoris 1. de off.

scrib. Port. IV. de Trigesimis XIV. de officialibus, & quæ. Pro scriba Regesti Pragm. 11. de off. Secretar. numer. 2. 8. 12. & 13. VI. eod. tit. Pro scriba Regiæ Cameræ Pragm. VII. de off. Proc. Casar. XIX. & XXXXIII. eod. tit. Pro scriba S.R.C. Pragm. XXVI. LVII. & LXV. de off. S.R.C. Cæteras verò Sanctiones videndas Tyronum committimus solertiz, quibus has paucas dedimus duces.

S V M M A R I V M.

1. *Officiales inquisiti, quando suspendendi sint, pendente informatione de delicto.*
2. *Officium gratis datum non differt ab officio, empto quo ad delinquentes in illo.*
3. *Delinquens grauiter in officio est illo priuandus, siue officium gratis datum sit, siue emptum.*
4. *Præmium non est meritis pretiosius.*
5. *Officium quandoque venditur in beneficium delinquentis, & quando.*
6. *Officialis perpetuus, an ante captam possessionem inquisitus non mittendus sit in possessionem, pendente informatione.*

DILVCIDATIO DECIS. LXI.

Officiales secundum decisionem hanc inquisiti de delictis in administratione patratis, si, illis probatis, puniendi sunt pœna priuationis, possunt interim suspendi, quamuis officiales sint absque iurisdictione, dummodò summarie constet patrati sceleris suspicio. Idem etià scripsere Regens Moles dec. 6. tit. de panis Merlin. controu. forens. cent. 2. cap. 28. Paschal. de virib. patr. potest. part. 3. cap. 9. numer. 39. Reuert. ubi Reg. de Marin. decis. 2. & 301. alijque.

Hic autem notandum procul dubio est, quod monet Grinell. decis. Dola. 60. numer. 13. relatus à Reg. de Marin. in fine ad d. dec. 301. Regentis Reuert. nempè, in materia suspensionis ab officio prudenter procedendū esse, cum suspensio solcat famæ proborum virorum præiudicium inferre: vnde consulendus est Reg. Capyc. Galeot. respons. fiscal. 15. numer. 44. & seqq. aduertens, tria debere concurrere, ad hoc, ut, pendente informatione, possit aliquis ab administratione suspendi, nempè, ut sit de crimine inquisitus, ut delictum patratum sit circa officij administrationem, & ut illud tale sit, ut, eo constituto, possit sequi officij priuatio. Ego verò adderem quartum, quod ex Praef. de Franch. aduertit Reg. de Marin. in d. obseru. ad decis. 2. Reuert. ut scilicet Fisci Patronus suspensionem proponat, antequàm officiali inquisito detur terminus ad se defendendum, cum, eo dato, iudicis officium quiescat,

scat. Alia vide apud *Capyc. latr. consult. 33. num. 36. & seqq. Consil. Prat. respons. 65. to. 2.* ceterosque apud *Dom. Altim. ad cons. 85. R. u. tom. 1. & Roccum lib. 2. resp. 65. num. 10.*

2 Vnum tamèn hic aduertamus velim, eodem scilicèt modo discurrendum, grauitate delicti vrgente, de officio gratis concesso ob eius merita alicui (quod nescio an raro accadat) ac de officio empto; tunc namq; sempèr delinquens debet officio priuari, contra ea, quæ scripsit *Capyc. latr. consult. 33. num. 36. vt egregiè suo more de Ponte decis. 7. num. 33.* cui opinioni ea potissimum ratione adhæreo, quia pretium non est pretiosius meritis, quicquid vulgus deprauatis hisce temporibus sentiat cum Horatio aliàs in nostris dilucidationibus adducto exclamante. *Ciues, ò Ciues, quarenda pecunia primum est, virtus post nummos: vnde, si potest quis ob patratum scelus officio meritis concesso priuari, poterit & spoliari officio empto, quo casu delinquens per sententiam officio priuatus, censeri debet, ne dum exercitium amisisse, verùm etiam proprietatem, ea scilicèt ratione, quia, cum officia concessa censeantur, donec concessionarius fidelitèr se gesserit, quod locum habet, tam in officijs emptis, quàm gratiose concessis, illis abutens priuatur, ne dum usufructu, sed etiam proprietate. Quæ omnia longo calamo scri pùt Reg. Merlin. cent. 2. cap. 29. & 30. reuocatis in dubium Rota Romana decisionibus, & explicata decisione facta per Collaterale Consilium in causa Marchionis Padulæ relata à Reg. de Ponte in decis. 16.* Ille ergo omninò videndus, cum omnia ibi plenè habeantur.

Dixi suprà, vrgente grauitate; nam, si delictum non tam graue est, sed aliqua ex parte excusabile, vel non benè probatum, officium, quo ipse priuandus est, tanquàm delinquens, venditur in eius beneficium, pro vt accidisse, legimus apud *Reg. de Ponte d. decis. 16.* videnda, dum ex ea euidentèr colligitur, huiusmodi crimina diuerso modo puniri, attentis eorum probationibus, alijsque perpenfis, vt ibi: ceterum nulla est facienda distinctio inter officium gratis datum, & pretio emptum: quare, si officiũ venale est, & tamèn alicui ob propria merita sit datum, vendendum erit etiam in eius beneficium, quando delictum non erit tam graue, vt pretio quoque priuandus esset, si illud emisset. Quod est notandum, & nos fusè in nostra *Ariadna legali, in l. 1. C. ad leg. Jul. repetu.*

6 Hic autèm quæri potest, an officialis perpetuus post obtectum priuilegium à Rege, antè captam possessionem accusatus de aliquo delicto à nonnullis, qui ægrè illum

ferent, ad impediendam eius possessionem moti, possit impediri, quin possessionem capiat? Et respondendum, non posse possessionem impediri.

Quamuis enim contrarium dicendum videatur ex cap. *Omnipotens Deus: de accusationibus l. Reus delatus ff. de muner. & hon. l. unica C. de reis postulatis lib. 10.* quibus edocemur, Reum delatum etiàm ante sententiam honores petere prohiberi. Dant rationem *Abb. & Felin. in d. cap.* quia ex pendencia accusationis grauatur opinio accusati, vt interim non dicatur persona integra omninò. Quæ ratio politicè aduertitur à *Boadilla in sua politica lib. 2. cap. 21. num. 263.* dum inquit, *Porque pendiente la acusacion esta granada la opinion del acusado.*

Nihilominus tamèn pro nostra opinione decisum fuit in Consilio Regio, teste *Boadill. ibid.* dicente y assi en el consejo se ha determinado, que el perquisidor, contra quien se pusieron capitulos, pueda ser promovido à qualquier officio, sin que estea determinados. Quæ determinatio fundata est in ratione per eum tradita, videlicèt, quia no es justo, que puedan los emulos del Perquisidor (poniendole capitulos en venganza de la justicia hecha contra ellos) embarazarle su promocion, y acrecentamiento, in que se introduzga por este camino, como se vee cada dia hauer tantas molestias &c. Si igitur potest quis promoueri ad officium, in quo manutenendus vsque ad delicti verificationem, quanto fortius, politica attenta ratione, post acceptà cedula à Rege ponendus est in possessionem? quare patet, nec Proregem posse illius exequutionem impedire, nec sufficere simplicem accusationem, sed delicti patratu verificationem requiri, ex quo esset officio priuandus.

Verùm, attentis præfatis iuribus, dicimus, illa non militare in officijs iam acquisitis, prout DD. passim ibi ex *l. libertus §. in quæstion. ff. ad municipal. vbi hæc. Dignitatem pristinam interim retinent.*

Ex quibus arguimus, in acquisitis non esse denegandam possessionem, vt singularitèr in fortiori casu decernit *Consiliarius de Borris in addit. ad Abb. in d. cap. Omnipotens lit. B.* hæc ille. Sed quid, si talitèr accusatus ante accusationem esset electus ad dignitatem, aded, quod parum restabat consequi, an postea accusatus possit habere dignitatem ante accusationes, preparatas? est quæstio notabilis, & per aliquem non cognita, quod viderim. Pro nunc putarem, istum posse consequi dignitatem. Ex his videmus, à fortiori non posse possessionem impediri, si quis priuilegium à Rege obtinuerit, cum tunc nihil superesse consequendum, sed tantum, quod ille con-

sequutus est executioni demandandum. Et sic fuit annis præteritis decisum hic Neapoli per Iunctam à Prorege destinatam; nec aperio nomen officialis integerrimi, cum accusationes statim euauerint, ne videar adulantis officio fungi.

S V M M A R I V M.

- 1 Ministri non perpetui non tam facile inquirendi sunt.
- 2 Informatio extraiudicialis quandoque verior est iudiciali.

DILUCIDATIO DECIS. LXII.

DE hac decisione ex iustis causis nil dilucidabimus; quandoquidem iuvat hic *Sanfelicij* prudentiam persequi; quem admodum enim ille propria minerua disputare noluit, an Proregi liceat inquirere Regentes, sed se ad huc transcripta remittere, ita & nos lectorem illuc mittamus: hæc autem decisio clarior apparebit, si consulamus tractatum illum editum à *Tapia de præstantia Regia Cancellaria*. Interim, ut aliquid notemus, aduertamus oportet, ex litera Regia in calce decisionis transcripta, prohibuisse Catholicam Maiestatem, ne ministri perpetui absque speciali eius ordine inquirerentur, ea potissimum ratione, per la occasion, que se da, paraque los subditos les pierda el respecto. Hæc eadem ratio debet esse præcipuum motuum, quod suadeat Dominos Proreges ad non tam facile ceteros ministros non perpetuos inquirendos, ut sic videant bene ne, an male se gesserint. Et profecto quandoque veriores præferret extraiudicialia informatio, quam iudicialia, quæ, falsitatibus ut plurimum innixa, innocentibus detrahit. Quæ utinam non verificarentur nostris præcipue tempestatibus, quibus nimis profecto urget detractio. Cæterum super hac decisione, si casus accidat, quem Deus auertat, scribemus. Interim silentium adhibeamus.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis potest esse Index pro iniuria sibi illata, tanquam officialis, secus, tanquam priuato.
- 2 Iniuria quando dicatur illata officiali intuitu officij, quando autem intuitu personæ.
- 3 Iniuria cognoscitur à voluntate inferentis.
- 4 Index suspectus in iudicando, non est regulatè suspectus in delegando.
- 5 Index redditur quandoque etiam suspectus in delegando, & quid in Præfide S.C.
- 6 Baro potest eligere officialem consanguineum.

ni adsit inimicitia inter Baronem & Vassallos, secus, si qua adest inimicitia.

- 7 Baro, si est suspectus, reddit etiam suspectos eius officiales.
- 8 Baroni an deneganda sit remissio in causis receptionis contumacium, aliorumque, late discutitur.

DILUCIDATIO DECIS. LXIII.

Multa hic, occasione arrepta, percurruntur, quæ in lectorum gratiam brevissimè reassumemus.

Primum est, officialem esse iudicem competentem pro iniuria sibi illata intuitu dignitatis, & officij, secus verò, si iniuria sit illata sibi tanquam personæ priuatæ.

Secundum, vassallum Baronis inquisitum de receptione contumacium & bannitorum M. C. non esse remittendum ad baronem, idque ex *decis. Reg. Reuerterij*.

Tertium, denegandam esse remissionem ad Baronem pro fractura saluaguardiæ, vel si quis deliquerit, fingens, se esse Regium ministrum, vel, si quis nomine M. C. detineret palatium loco carceris, & postea delinqueret, vel, si, pendente articulo remissionis, curia Baronalis non obtemperauerit præceptis M. C. in detinendo carceratum, vel, cum quis deliquerit tempore, quo in alio tribunali detinebatur carceratus nomine M. C. V.

Quartum, in Regno de criminibus commissis in officiales cognoscere solam M. C.

Quintum, pro graui iniuria illata Baroni, tanquam personæ priuatæ, non posse Baronem causam delegare, cum dicatur etiam in delegando suspectus.

Sextum, contracta inimicitia inter Baronem, & Vassallum, non licere Baroni Capitaneum eligere suum consanguineum: quare interea esset interdicens administratio; secus verò, si nulla adesset inimicitia; tunc enim Capitaneum posset eligere consanguineum, cum hæc electio non reperiatur in iure prohibita, nec, pendente lite super huiusmodi electione, esset interdicens administratio.

Occasione sex horum articulorum *Reg. Sanfelicius* alia coaceruauit, quæ consultò deferimus, illos verò reassumemus nos, ordinatè reducentes ad quatuor capita.

Primum erit, an officialis possit esse Index pro iniuria sibi illata, tanquam officiali, & tanquam personæ priuatæ: pro cuius capitis dilucidatione videnda est dilucidatio decisionis 66.

Secundum, an possit pro iniuria ipsi tanquam priuato illata, causam delegare.

Tertium

Tertium, an, & quando Baroni licitum sit eligere Capitaneum eius consanguineum.

Quartum, an Baroni deneganda sit remissio tam in causa receptionis contumacium, quam in alijs enumeratis intertio puncto reassumpto à conclusionibus Sanfelicii.

Quo ad primum communis conclusio est, posse officialem esse iudicem pro iniuria sibi illata tanquam officiali, secus tanquam priuato, ut apud adductos per *Sanfelicium* legimus, ceterosque passim, quamuis Iudices debeant delinquentem remittere ad superiores, ut eorum viciscantur iniuriam, ex Doctoribus relatis à *Dom. Altimar. ad Rouit. decis. 80.* ut sepius sic practicum vidi. Tota verò difficultas stat in videndo, quandonam dicatur illata iniuria alicui; tanquam officiali, quando autem, tanquam personæ priuatae. Quod alijs verbis proponi solet; quando scilicet iniuria sit realis, quando personalis, ut apud *Abb. in cap. cum venissent: de Iudic. col. penult.* super qua re vide Doctores, quos refert *Dom. Petra ad Rit. M. C. V. 49. num. 6.*

Ego igitur de iure generalem tradam regulam, quæ fortè nullam habebit fallentiam, hæcque erit, ut, quoties iniuria inferetur officiali pro re ad officium spectante, æstimanda sit realis; e contra verò personalis, si res illa, ex qua sequuta est iniuria, nullo prorsus modo ad officium spectauerit. Exemplo breuissimè distinctionem declarabo. Furetur Titius alicui officiali nummos, alius verò eidem iniuriam inferat, eo quod sibi iustitiam denegauerit. Primam certè iniuriam personalem dixeris: vnde, si contra illum officialis procederet, grauiter esset puniendus, eo quod iudex esset in causa propria, contra totum *tit. C. ne quis in sua causa*, ut videre est apud *Rouert. decis. 365.* Alteram autem iniuriam appellabis realem, cum illata sit ea intuitu denegatae iustitiæ, qui actus dependet ab officio; sicque hac regula percurres omnia exempla.

Hucque renocatur, quod ait *Capyc. decis. 124.* nempe, iniuriam cognosci ex voluntate inferentis, *ad cap. cum voluntate: de sentent. excom. & l. qui iniuriarum ff. de intur.* Voluntas autem patere ut plurimum non potest, nisi ex re, à qua mouetur aliquis ad id volendum, ut loquar clarissime cum omnibus absque terminis philosophicis quacunque formalitate postposita. Alia vide in *dilucid. 66.* pro huius distictionis limitatione: ibi enim explicatur, quomodo *M. C. V.* cognoscat crimina officialium, cum possit officialis ipse cognoscere.

Quo ad secundum scripsit idem *Sanfelicius decis. 244. num. 2. in fine & in praxi in-*

dicaria sect. 40. part. 1. num. 19. adducens *Mastrill. decis. 234. lib. 3. Capib. ad Pragm. 3: de Baron. num. 167. tom. 1. & Capyc. latr. decis. 89. & 90.*

Hinc notandum, regulariter Iudicem suspectum in iudicando non reddi suspectum in delegando, ut apud *Sanfelici. d. sect. num. 15. Reg. Capyc. latr. decis. 87. in princ. ubi Gizz. Tasson. ad Pragm. de antefato obseru. 3. num. 113. Rouit. ad Pragm. 15. de suspic. officiali: Staiban. tom. 2. resol. 110. num. 50.* aliosque relatos à *Dom. D. Francisco Verde ad Gallupp. part. 1. cap. 4. in fine, nec non Dom. D. Carol. Petra ad Ritum M. C. 265.* vbi fuscè multa scripsit de suspicionibus, sed ad casum nostrum *num. 93. & seqq.* Quam regulam limitarunt iidem DD. multis in casibus, præcipuè, cum suspicio oriretur ex capite inimicitiae, vel in delegando esset adhibenda causæ cognitio; tunc enim esset potius iudicatio, quam delegatio simplex.

Ego autem, ut dicam, quod sentio, cum in dies hominum malitia creuerit, non possum non concurrere cum opinione *Capyc. latr. loco cit. num. 19. ad finem decisionis*, sicque assero, iudicem suspectum in iudicando reddi quoque talem in delegando, cum etiam in huiusmodi delegationibus possint multa præiudicia parari, quæ *Capyc. latr. ibi enumerat.* Quod si sic seruari in Regno, ait *Carauita ritu 265.* sic quoque non semel seruari, vidi, & bis obtinui tempore quo in humanis degebat Præses S. C. Zusia, ob cuius suspicionem fuerunt lectæ supplicationes in Aula Decana, existente Decano Consiliario Io. Baptista Iouino, sicque practicum fuit, quod refert *Gizzius ad d. decis. Capyc. latr. in fine*, seruata dispositione *Pragm. 72. de off. S. R. C.* quæ modum dat circa huiusmodi supplicationes in aula decana legendas.

Quo ad tertium vide *Dom. Altimar. in obseruat. ad decis. 30. Rouit. placet autem distinctio allata per Sanfelicium*, ut scilicet licitum sit Baroni eligere officialem consanguineum, quoties non adest inimicitia inter Baronem, & vassallos; secus verò, si ad sit inimicitia, quo casu interim, lite pendente super consanguinitate, suspendenda est administratio, & innoxius huic distinctioni dicas, quoties aliqua est lis inter Baronem, & vassallos, non posse Baronem eligere officialem eius consanguineum, ut obtinuisse refert *Capib. tom. 1. ad Pragm. 5. de Baron. num. 168.* & hinc necessariò sequitur, in similibus casibus, in quibus Baro nequit creare officialem eius consanguineum, nec posse eius familiarem, siue quemcunque alium, qui suspectus haberetur, cum his casibus eodem fere modo discurrendum sit, quo de alijs officia-

ficialibus, qui, tanquam suspecti, recusantur. Quod nota, si casus acciderit. Et ratio est, quia, quando Baro suspectus est, eius officialis suspectus redditur, *ad tex. in cap. insinuante: extra de offic. vnde, si elegerit officialem ab ipso dependentem, arguet electio suspicionem eandem, quæ militat in Barone, vt bene perpendit Capiblad Pragm. 16. de Baron. tom. 1. num. 77.*

- 8 Quo ad vltimum, vt videtis, *Reg. Sanfelicius* refert decisionem *Reg. Reuerterij*, quæ secundum compilationem *Regentis de Masinis* est 243. sicque pro decisione hac stat *Reg. Sanfelicius* etiã contra *de Ponte de potestate Proreg. tit. de prouis. fieri solit. §. 3. nu. 27.* qui secundum *Reg. de Marin. in obseruat. ad d. decis. Reuerterij* non se imprudenter gessit, contrariam tenendo opinionem, cum dicta *Reuerterij* non sint sine controuersia, potissimum quia pro huiusmodi criminibus, fuisse concessam remissionem Baronibus, legimus apud *Follerium in prax. verb. Audiantur excusatores, sub num. 134. ex Viscont. ad Vincent. de Franch. decis. 470.* Quare *Reg. de Marin.* videtur contrariæ sententiæ contra *Reuerterium* tacitè adherere.

Aduenit postremò *Laganarius*, qui *ad Rouit. in Pragm. 1. de Receptatoribus delinquent. contra Rouit. ipsum sensit, adhærendo traditis per Reg. de Ponte.* Verùm ipse fateatur, dicta *Vincentij de Franchis* esse admitrenda, quoties in discussione causæ receptationis prætenderet inquisitus sententiam, foriudicationis impugnare, vel nullam reddere, illamque reuocari facere pro sui defensione, quo casu nequibit Iudex inferior procedere, ex traditis per *Rouit. decis. 44. nu. 4. & Thor. in secunda parte Compend. decis. vers. remissio causæ alicuius vassalli, referentè, Sacrum Consilium ad id euitandum assolvere remittere executionem sententiæ ad Curias Baronales, non autem illius remissionem. Vnde concludit Laganar. aduertendum, vt remittatur tantummodò cognitio causæ receptationis banniti, seu foriudicati M. C. vel Regiarum Audientiarum, non autem recognitio sententiæ foriudicationis.*

Quare, quoties non agitur de mutanda foriudicationis sententiâ, vult ipse, vt locum sibi vendicent dicta per *Reg. de Ponte*, adeoque vt sit remissioni locus. Hoc autem est, quod controuertitur, an licitum sit Baroni remissionem petere pro contumacibus, & foriudicatorum receptatoribus. Qua super re, *Dom. de Luca ad Vincen. de Franch. decis. 470.* implexam ait esse questionem, quinimò addentes à suis auctoribus recesserunt, qui, vt ex dictis, fuere *Reg. de Marin. & Laganar.* An nos idem agemus? Profectò *Reg. de Ponte* nil aliud suadet, nisi, vt super hoc cogitemus,

secundum à se scripta; sicque illi satisfaciamus cogitando. Reliquum erit, vt adhareamus *Reg. Sanfelicio*, qui doctissimis adhæsit viris, nec absque ratione, quandoquidem, licet receptatio foriudicatorum sit de se delictum: quare receptatores, tanquam delinquentes, non excludantur à iurisdictionibus suorum Baronum, quibus non est expressè prohibita similium criminum cognitio; tamèn, si vsus iudicandi relatus à *Vincent. de Franch.* bene perpendatur, omnes iuris articuli super re tanti momenti cessabunt.

Vsus hic iudicandi præcipuè illo fundamento innititur, quia nempe contemnitur iurisdicção M. C. cæterorumque Regionum Tribunalium: hic autem contemptus non, est ràm nudè accipiendus, vt scilicet arguatur tantum ex edictis, quæ nomine Regio emanant, sed ex fraudibus, quæ in còtemp-tum Regionum edictorum, Regiæque iurisdictionis patrantur.

Ecquis enim ignorat, præcipuos foriudicatorum receptatores esse Barones, salua paucorum pace? suadet hoc ex lectura ipsa *Pragmaticarum sub tit. de receptatoribus &c.* si illis ergo remissio competeret, quisque suum vassallum exponeret ad huiusmodi delinquentes recipiendos, certus, si fortè à Regijs Curijs capiatur, remissionem obtinendi, & consequenter certus, non procedendi contra illum modo, quo crimen constare possit. En modus, quo Barones omnes per intermediam vassallorum personas essent Malefactorum receptatores, en modus quo edicta regia vilipendio haberentur: igitur huic acquiescimus rationi, quam bene sapientes patres nostri perpenderunt.

Dixi suprà, salua paucorum pace, ne contemneremus decreta relata per *Foller. cæterosque Doctores*; posset namque tam bona esse nonnullorum Baronum fama, vt huiusmodi fraus abeset ab illorum voluntate: vnde tunc præferret Iudicis arbitrium in remissionem concedendo. Cæterum, existente fama aliquatèr dubia, nullo prorsus modo remissio concedenda est, præcipuè nostris tempestatibus, quibus paucissimi huiusmodi delictis, siuè ex praua hominum voluntate, siuè ex ipsorummet temporum cursu, carent. Vnde, cum lex ad ea adapte-tur, quæ frequentius accidunt, cumque ad multa indecentia euitanda non habenda sit ratio de bona, vel mala Baronum fama, indistinctè tenenda opinio *Vincentij de Franchis*, si delicta volumus punita, sique, vera freti politica, nullam debemus ad publicam quietem acceptionem admittere personarum, sed potius curandum est, vt multorum querelis non subiaceat sententiâ, quæ, cū de publica

blica est utilitate, omnes debet indistincte afficere. Atque vide apud Scialoyam, de foro compet. cap. 42. num. 2. aliosque, quos ipse refert.

Respectu verò aliorum casuum, quibus Baroni denegatur remissio, vide Capibl. ad Pragm. 8. de Baron. parte 2. tom. 1. n. 102. aliosque adductos per Romit. ad Pragm. 2. ubi de delicto quis conveniri debeat: num. 12. & seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Index in remissione petita per reum an debeat adhibere cognitionem criminis, sed vide num. 4.
- 2 Magna Curia Vicaria nequit absolvere reum, cognita illius innocentia, si Baro habet secundas causas, sed debet ad illum remittere.
- 3 Brachij imploratio an sit concedenda absque causa cognitione, sed vide num. 7. & seqq.
- 4 Index nequit remissionem Rei calculare ab innocentia.
- 5 Appellans, an, & quando possit, omisso medio, ad superiorem provocare.
- 6 Possessio privilegij requiritur in Barone, ut nequeat provocari, omisso medio.
- 7 Terminus dandus est in imploratione brachij.
- 8 Brachium super decretis Rotæ Romanæ, an, & quando cum causa cognitione sit dandum, late discutitur, distinctione adhibita.
- 9 Index Brachij implorati, an tam circa iustitiam, quam executionem, attendere debeat ius vigens in sua iurisdictione, an autem ius vigens in iurisdictione Iudicis, qui sententiam protulit, latissime discutitur.

DILUCIDATIO DECIS. LXIV.

- T**Ria in hac decisione considerantur.
- 1 Primum est, Iudicem in remissione petita per reum non adhibere cognitionem criminis; secus verò Iudicem non subordinatum, nec inferiorem Iudici requirenti remissionem, cuius generis est M. C. quæ antè remissionem cognoscit de inquisiti innocentia, quem sepius absoluit, non obstante remissione petita.
 - 2 Secundum, non posse M. C. reum absolvere, cognita illius innocentia, si Baro habeat secundas causas, sed ad illum esse remittendum, cum de iure non liceat adiri superiorem, medio omisso.
 - 3 Postremum denique, in materia implorationis brachij M. C. nunquam remittere inquisitum, ni saltè ex actis colligat, benè ne, an malè Iudex, qui brachium implorat, iudicaverit, licet aliàs M. C. super literis

exequutorialibus expeditis virtute obligationis Cameralis suum brachium impartita sit quandoque, non inserta obligatione.

Quo ad primum Romit. ad Pragm. 1. ubi de delict. quis conveniri deb. num. 41. vers. pro coronide, quem citat Sanfelici. hic, diversimodè observatum asserit, ut verè nostris temporibus id non observatur. Et quidem, dissonum à ratione videtur, Iudicem, qui pronunciare debet super remissione, pronunciare etià super innocentia, quam ad ipsum non spectat noscere, sed ad Iudicem, ad quem remittitur, & ille nil aliud videre debet, nisi an, remissio deneganda sit, an ne, nec remissionem calculare ab innocentia, seu à delicto, sed tantum à privilegijs illius, qui remissionem petit; aliàs hoc non esset remittere, sed videre causæ iustitiam, licet indirectè: meritò igitur nostris temporibus contrarium observatur, ex Rouito omninò videndo.

Quo ad secundum Capibl. in Pragm. 3. de Baron. num. 226. vers. contrarium tamèn est relatus à Sanfelicio edocet iam, non licere, omisso medio, in Baronis præiudicium adire alium Iudicem. Hac de re videndus Muscatell. in praxi appellat. parte 1. Gloss. tenebitur, ubi longo calamo agit de appellatione, quæ fit, medio omisso, nec non Gallupp. in praxi part. 3. cap. 4. num. 15. & 16.

Ego autem duo aduerto. Primum est, ad hoc, ut Baro possit remissionem petere ob appellationem interpositam, omisso medio, teneri illum probare, se esse in possessione huius privilegij, cum solum privilegium non sufficiat: & ratio est evidens, quia, cum nonnullæ dispositiones Regiæ non serventur circa appellationem interponendam, medio non omisso, sed in desuetudinem abierint, ut benè Muscatell. ibidem, facili modo in desuetudinem abiisse huiusmodi privilegia, dici posset, per non usum. Secundum est, quicquid sit de huiusmodi privilegijs, posse tamèn, ijs non obstantibus, fieri fori electionem per saltum, quod nullo modo implicat. In quibus terminis autem sint causæ remittende ad Barones, vide Reg. de Marin. lib. 1. resolut. cap. 34. ibique Domino Rodoer.

Quo ad tertium, in praxi id esse receptum, concludit Gallupp. in sua praxi parte 3. cap. 2. tit. de benef. prestand. num. 3. asserens, si Iudex, qui brachium impartiri debet, viderit, non rectè fuisse processum in causa, dandum esse terminum, ut ex multis probat, sicque decisum testatur pluriès Capyc. latr. decis. 82. ubi Gizzius refert decisionem quatuor aularum Sacri Consilij. Et quamvis Reg. de Marin. in observat. ad decis. 502. Regentis Reuerterij aiat, decretum illud emanasse in cau-

in causa particulari, non per viam legis condenda, hoc non obstat, quandoquidem ex sententia tot, tantorumque virorum colligimus, eos vix falli potuisse, præterquam quos *Reg. Merlin. cent. 2. cap. 98. num. 12.* asserit, decretum illud prolatum esse in vim legis.

- 8 Tota verò difficultas est de brachio concedendo, super decretis Rotæ Romanæ, quæ, tanquam Iudex Ecclesiasticus, Iudici seculari non subiacet; de qua re, ut paucos adducam, egerunt *Reg. de Marin. lib. 1. resolut. cap. 204. ubi Dom. Rodoer. & lib. 2. cap. 112. Sanfelice. decis. 293. lib. 2. Merlin: loco cit. alijque* penè innumeri apud ipsos.

Ego verò ex citatis communem opinionem deducam; nam, aut agitur de re merè spirituali, super qua Iudex secularis est incompetens, & hoc casu debet secularis brachium impartiri absque vlla causæ cognitione, cum tunc habeatur, tanquam merus exequutor. Aut agitur de re, super qua Iudex secularis non est incompetens, sed res illa, tanquam accessoria, dependet omnino à Iudice Ecclesiastico, & tunc brachium est etiam concedendum absque causæ cognitione. Aut tandem agitur de re, super qua Iudex secularis non est incompetens, nec res illa est accessoria, nec omnino dependet à Iudice Ecclesiastico, & tunc brachium est concedendum cum causæ cognitione.

Pro prima conclusione habemus *Reg. de Marin. in lib. 1. resolution. d. cap. 204.* cum omnibus, quos adducit ibi *Dom. Rodoer.*

Pro secunda conclusione habemus decisionem Collateralis Consilij relata à *Reg. Merlin. loc. cit.* apud quem supremum illud Tribunal decrevit, iurisdictionem Rotæ Romanæ competentem quo ad dotis restitutionem esse competentem pariter quo ad fructus, cum sit vna, eademque res iurisdictioni accessoria.

Pro tertia habemus *Reg. de Marinis in lib. 2. resol. d. c. 12.* qui in calce inquit, super causa restitutionis dotis, super qua Iudex Ecclesiasticus pronunciauerat, ipsum non potuisse brachij implorationem absque causæ cognitione obrinere, & licet restitutio dotis verè videatur accessoria separationi thori, propter quam huiusmodi restitutio petitur; fortè in casu exposito per *Reg. de Marin.* fuit visum, stare per se restitutionem dotis; nec stare eo modo, quo stant fructus in iudicio restitutionis dotis. A qua re ego præscindo, meamque conclusionem mutare, assero, cum res non est accessoria.

Quid autem dicendum sit, cum apparet evidens iniustitia, an etiam super accessorijs concedendum sit brachium absque cau-

sæ cognitione, consule citatos.

- 9 Hic autem peti posset, an Iudex brachij implorati debeat attendere ius vigens in sua iurisdictione, an autem ius vigens in iurisdictione Iudicis, qui sententiam protulit, tam circa iustitiam, quam executionem. Et circa iustitiam attendendum esse ius vigens in iurisdictione Iudicis, qui sententiam protulit, certo certius est, secus verò quo ad executionem.

Quoniam verò circa punctum hoc accuratè, & doctissimè pro Guidone Baldo Riccio scripsit *Dom. Ioseph Romanus Caroli* à nobis aliàs citatus; idcirco illa pauca, quæ ad articulum faciunt, hic volui transscripta cum suo mihi digna videantur auctore, cuius ingenium perspicuum, cuius mores optimi, cuius virtutes innumeræ. Hæc igitur, quæ sequuntur, ille.

Operæpretium erit videre, an Iudex, brachium cuius imploratur, volens executioni demandare literas exequutoriales Iudicis requirentis, debeat attendere, ne dum circa iustitiam causæ principalis ius, quod viget in loco, ubi fuerunt illæ expeditæ, sed etiam circa illarum executionem. Super qua difficultate Doctores omnes dixerunt, circa executionem debere Iudicem requisitum suas leges, ac statuta servare, sed non circa iustitiam causæ principalis. Et iure quidem, cum iustitia causæ dependeat à primo iudice, qui malè aliàs contrà suas leges ac statuta pronunciaffet, ità ut hoc casu verè sententia diceretur iniusta, ac nulla; sicque Iudex requisitus aliud cognoscere non debet, ni solum, an Iudex requirens ritè, rectèque pronunciauerit, attentà dispositione suarum legum, ac statutorum, & postea ipse sententiam executioni demandabit, servata dispositione suorum statutorum.

Et, ut evidentiùs appareat, Doctores omnes aliter non sensisse, iuvabit eorum dicta breviter in medium adducere. *Baldus in l. 1. num. 47. C. de confes.* inquit, si executio non sumeret vim de iure communi, sed per formam statuti municipalis, huiusmodi executionem non posse fieri per iudicem diversis territorij, ea ratione, quia exequendo, suam, non alterius debet sequi iurisdictionem ex *l. missi opinatores C. de exactorib. tribus. lib. 10.*

Alex. in l. a diu Pio §. sententiam ff. de re iudic. num. 6. circa medium versic. secundò limita, sequens opinionem *Bald.* si petitur executio sententiæ coràm alio iudice, & sententia meretur executionem de iure communi, esse ab illo Iudice demandandam executioni eam sententiam; secus autem, si mereretur executionem, vigore statuti, ubi

vbi lata est, cum Iudex exequutor debeat seruare statuta sui loci.

Marsil. sing. 138. horum DD. auctoritate scribit, si Iudex pronunciauit secundum leges, teneri exequutioni demandare sententiam latam per Iudicem primum; secus verò, si sit lata secundum statuta illius loci; & tamèn citati Doctores non loquuntur hoc casu, sed agunt tantum circa modum exequendi sententiam, & dicunt (ni fallor) non ex eo quòd sententia meretur exequutionem ex forma statuti municipalis, quòd seruatur in loco, vbi sententia lata est, exequutioni demandanda fore per iudicem exequutorem, ni secundum ius commune eadem exequutionem mereatur, quia, cum vbique ius commune seruetur, vbique sententia tali iure exequutionem merens, exequutioni demandanda est; nec inquit, sententiam debere esse latam secundum ius commune, vel secundum ius municipale iudicis exequutionis, quia, sic dicentes, errarent potius, dum Iudex exequutor, videns, sententiam illam non esse latam secundum ius municipale loci illius, vbi lata est, quòd fortè derogaret iuri communi, non teneretur illam exequi tanquam suspectis de iniustitia, quinimò certus, videns, illam non esse prolatam secundum iura illius loci, què iudex proferens seruare debebat. Apparet igitur, *Marsilium* in hoc aut errasse, aut malè explicasse DD. dicta ab ipso met citatorum.

Sese de inhibit. cap. 4. §. 5. num. 3. & 33. inquit, si vnus iudex alium Iudicem requirit, vt suam exequatur sententià, iudicè requisitum in exequutione attendere exequutionem loci suæ iurisdictionis: vnde, si in sua iurisdictione est exequibilis sententia, illam exequitur: secus, si aliter.

Reg. Rouit. in Pragm. 4. de citat. multos citans, ait cum *Sese*, Iudicem requisitum in exequendo debere sequi leges, & consuetudines sui fori.

Ricc. coll. dec. 1323. auctoritate nonnullorum ex citatis DD. inquit, iudicem requisitum in exequendo sententiàm iudicis requirentis debere illam exequi secundum stylum sui loci.

Bossius in suis tract. tit. de foro compet. num. 94. inquit, senatum Mediolanensem non exequi sententiàm Romæ latam in contumaciam, & sic nec iste Doctor contradicit communi opinioni.

Guidon Pap. dec. 23. inquit, in illo senatu seruari, vt exequutiones decretorum aliorum iudicum fiant secundum consuetudines loci, vbi exequutio petitur.

Gratian. disceptat. forens. cap. 146. num. 30. & sequent. & præcipue num. 34. inquit, cum

non agitur de decisione causæ, & eius iustitia, sed de modo & forma exequutionis, iudicem requisitum debere attendere in exequendo statuta sui fori.

Clarus de proces. exequut. part. 1. cap. 3. numer. 225. inquit, si quis habens instrumentum factum in loco, vbi illud habet exequutionem paratam, illudque demandari exequutioni expostulat in loco, vbi non est tale statutum, non esse demandandum, cum in exequutione attendatur ius illius loci.

Suarez in l. post rem iudicatam §. circa Iudicem num. 14. & 22. inquit, instrumentum alibi factum non posse habere exequutionem paratam in alio loco, vbi non viget statutum tale exequutionis.

Martianus decis. 17. voluit, vt iudex delegatus debeat seruare in iudicando statuta loci, vbi lis pendet, non loci, cuius est delegans.

Triuis. decis. 32. par. 2. nil ad rem nostram ait, sed tantummodò, iudicem debere proferre sententiam secundum varias qualitates, inter quas ponit illam loci.

Post horum DD. scripta vidimus *Reg. Capyc. latr. in decis. 82. num. 10.* hæc scripsisse. *Quamuis esset admittendus prædictus stylus in Romana Curia, tamèn sententia non potest exequi in aliena Iurisdictione, nisi sit seruatus stylus illius iurisdictionis, in qua petitur exequutio & in hoc conuenit cum prædictorū DD. sententijs.* Verum, quia postea subdit, *Quotiescunq; enim sententia, qua petitur exequi, non est lata secundum ius commune, neque secundum ius municipale Iudicis requisiti, non est exequenda, est doctrina Baldi in l. 1. num. 42. C. de confess. & c.* Hæc vltima verba causam dederunt transcribendi supra relatorum DD. dicta, qui nunquam senserunt quòd *Reg. Capyc. latr.* voluit, cum sic satis ab omni ratione aberrassent. Primò enim Iudici requirenti pronunciare non licet secundum ius commune, quando eius loci statutum aliter disponit, sicuti in dies in Regno nostro videmus, ac multo magis absque ratione se gereret, si, suas habens leges municipales, illis posthabitis, pronunciaret, obseruatis statutis extranei Iudicis, qui forsàn, in exequutione requirendus erit; & sic, quòd scripsit *Capyc. latr.* absolutè vindicat sibi locum quo ad exequutionem rei iudicatæ, in quo tamèn casu loquuntur DD. omnes ab ipso adducti, & à nobis superius transcripti, ni dicere velimus, *Capyc. latr.* nobiscum sensisse, quamuis diuersimodè se declararet, vt ad propositum nostrum benè scripsit *Galuppus in sua pract. parte 3. cap. 2. num. 4. & secundum hæc decisum fuit per M. C. V. die 14. Iunij 1670.*

S V M M A R I V M.

- 1 Baro in alterius Baronis territorio delinquens potest ab illo recognosci.
- 2 Baro non potest delinquens cognosci ab alio barone, qui pretendebat, eum esse illi subditum ratione domicilij.
- 3 Baro dicitur primus ciuis illius loci.
- 4 Baro, commorans in territorio alterius Baronis, non sortitur illius forum ratione habitationis.
- 5 Habitatio non facit aliquem ciuem, sed incolam.
- 6 Baro, tanquam primus ciuis illius loci, cuius est baro, gaudet priuilegijs aliorum ciuium.
- 7 Ciuis fit, non solum ratione habitationis per decennium, sed ratione dignitatis.
- 8 Barones, licet alibi habitantes, sunt tamen immunes à gabellis pro fructibus feudalibus pro usu domus, & familia.
- 9 Barones pro patris criminibus cognoscendi sunt à Prouinciarum Præsidibus.
- 10 Baro an cognitionem habeat criminis usuraria prauitatis.
- 11 Comites qui dicantur.
- 12 Comitum inuestitura qualis sit.
- 13 Duces quinam dicantur.
- 14 Marchiones quinam sint.
- 15 Princeps large sumptus quis dicatur.
- 16 Barones quinam propriè dicantur apud varias nationes.
- 17 Barones in Regno Neapolitano qui verè sint.
- 18 Barones, & feudatarij differunt in Regno.
- 19 Feudatarij in Regno, tanquam non verè Barones, an includantur sub editto Baronum.
- 20 Feudatarij, quamuis non sint verè Barones, dicuntur milites.
- 21 Feudatarij, quamuis non sint Barones, gaudent omnibus priuilegijs communibus militibus.

DILUCIDATIO DECIS. LXV.

- 1 **H**abemus hic, Baronem in alterius Baronis territorio delinquentem posse ab illo recognosci. Quod doctissimè fundat etià Merlin. cent. 1. cap. 69. de quo meminit Sanfelicio. in calce decisionis: vnde nil verè addi posse, arbitror.
- 2 Ego tamèn putarem, hoc militare pro Barone loci commissi criminis, non autèm domicilij: & ratio distinctionis videtur esse,
- 3 quia statim ac Baro quis effectus est, dicitur primus illius loci ciuis: vnde exemptus est à quacunque alia iurisdictione, & licet in
- 4 alieno territorio commoretur, non inde dicitur sortiri illius forum, dum ibi materialiter habitat, & per accidens post feudum acquisitum. Quod adeò verum est, vt ha-

- 5 bitatio non faciat aliquem ciuem, sed incolam, ex DD. in l. ciues C. de incolis lib. 10. Baro verò, præsciendo ab habitatione, dicitur primus ciuis: quare, tanquam talis, præter ea, quæ habent ciues de iure naturali (vt loquar cum Rouit. ad Pragm. 12. de Baron. num. 5.) gaudet etiam priuilegijs aliorum ciuium. Et ratio à priori est ea, quam alio proposito adducit idem Rouit. ibidem.
 - 7 num. 4. ex d. l. ciues, quia scilicet ciuis non solum fit ex habitatione fortè statuta per decennium, sed etiam ex dignitate. Vnde, vt ad nostrum casum hanc trahamus rationem, Baro, licet habitet in alieno territorio tanto tempore, quantum sufficiat ad illum denominandum ciuem illius loci, semper erit nihilominus Baro alterius territorij: igitur semper dignitatem seruabit, igitur semper etià erit ciuis eiusdem territorij ratione dignitatis, à qua talem sumit denominationem, & consequenter, cum nobilior sit dignitas habitatione, cedit habitatio dignitati: adeoque æstimabitur ciuis tantum, & primus territorij, cuius est Baro.
 - 8 Quod confirmatur ex eo, quia Barones, licet alibi habitent, sunt immunes à gabellis pro fructibus feudalibus pro usu domus, & familiz, vt decisum scripsit de Marinar. resto 40. 158. 566. 567. & 668. Igitur habitatio in alieno territorio non efficit, vt ille non gaudeat priuilegijs, quæ Baroni debentur. Quod nota. Non sic autèm se res habet respectu Baronis loci commissi criminis, vt consideranti patet, ex adductis per Merlin. & Sanfelicio. quæ non repero.
 - 9 Hinc collige, pro delictis in baronia patris esse barones recognoscendos à Prouinciarum Præsidibus, vt optimè Capib. tom. 2. de Baron. cap. 85. num. 8. licet falsum sit, quod ipse subdit, nempe, pro alijs patris extra Baroniam recognoscendos à M.C. vt hoc benè notat Merlin. loc. cit. in fin.
 - 10 Quoniam verò crimen in casu exposito per Merlin. erat usurariæ prauitatis, vt meminit Reg. Sanfelicio. idcirco dubitatum aliàs fuisse scias, an Baro possit cognoscere de hoc crimine, quod cognosci posse, fundat optimè Capib. ad Pragm. 8. de Baron. num. 110. quem vide.
- Sed, ne mancā demus dilucidationem, aduertendum vtiq; est, duo hic examinari incidenter à Sanfelicio. Primum est, an Baro recognoscendus sit à M.C.Y. Alterum, quis dicatur verè Baro, & consequenter, quandoam Baronia sit verè dignitas. De primo dicemus aliqua opportuniùs in sequenti dilucidatione. De altero nunc videndum, cum omnes se putent Barones, qui tales habendi non sunt, hacque occasione necessariò dilucidandæ erunt cæteræ dignitates,

tates, prout Marchionatus, Ducatus, &c. Vt ergo à Comitibus incipiamus.

11 Pro questione proposita sciendum est, Comites nomen sumpsisse à comitando Principem ad bella, aliaque exercitia, licet alioquin varij dicantur Comites apud *Frecciam* eruditè scribentem in lib. 2. de subfend. tit. *Quis dicatur comes.* Quæ omnia nos libenter deferimus, dum plures nostri temporis Lectores in rebus antiquis rescribendis breuitatem amant. Nostri ergo tempestatibus, ut priscis parentemus, comites ij dicuntur, qui inuestiti sunt de comitatu, qui dicitur territorium plurium villarum, vel castrorū, ex *Bald. in cap. 1. quis dicat dux.* quæ sequuntur *Socin. conf. 165. alijsque relati à Frecc. loc. cit. numer. 29. & 30.* ubi infert, dignitatem comitalem designandam esse eo in loco, in quo Episcopus est, non in villis, aut oppidis, prout sic malè seruatur, idque propter loci, & virorum nobilium dignitatem.

12 Horum verò duplex est inuestitura relata à *Frecc. loc. cit. numer. 53. & Horatio Montan. in repetit. l. Imperialem §. praterea ducatus numer. 13.* quæ applicari poterit etiam dignitatibus infra scribendis; nam, vel verba diriguntur in personam vassalli, puta, si Rex dicat, *Inuestio te de tali comitatu.* Quod genus inuestituræ frequens est in Regno nostro. Vel Rex dirigat verba in locum, quem facit comitatum, de quo deinde inuestiatur aliquis. Primo modo dignitas inhæret personæ, ita, ut, extincta linea inuestiti, extinguatur & dignitas. Altero modo inhæret loco: quare dignitas communicatur quibuscunque possessoribus. Hac dignitate gaudet vrbs Theatina mea patria, quæ tantam dignitatem communicat Archiepiscopis suis, qui comites appellantur.

13 Duces verò nomen sumpserunt à duendo exercitum; de quibus vberimè etiam more suo scripsit *Frecc. d. lib. 2. tit. quis dicatur Dux.* & nonnulla habes apud *Montan. loc. cit. numer. 2.* Doctores igitur in d. cap. *quis dicatur Dux*, illos vocant Duces, qui inuestiti sunt de Ducatu à Rege, à quo sub Ducali dignitate regionem oppidorum habeant; quamvis enim possit Rex vnum tantum oppidum in titulum ducatus concedere, non idè inuestitus dicetur esse illius præeminentiz, qualis esset, si in titulum ducatus regionem haberet. In Regno autem multos Duces habemus, quos recenset *Freccia*.

14 Marchiones sumpserunt nomen à custodiendis limitibus prouinciarum, quæ, Marchæ, vocantur, ex eo, quia earum limites regularitè iuxta mare sunt positi: unde, qui de his antiqua quedam cupit, legat *Frecc. d. lib. 2. quis dicatur Marchio, & Mon-*

tan. in repetit. d. §. praterea Ducatus: numer. 3. Marchiones igitur appellamus, qui inuestiti sunt de huiusmodi Marchia, seu Marcha. Et exemplum habemus in tot Marchionibus Regni nostri, qui ciuitates maritimas habent in titulum Marchionatus.

15 Principes quoque sunt nostris temporibus, qui ab antiquis cogniti non fuere, dum de ijs nulla mentio in vsibus feudorum; & meritò, quia Principes dicebantur solum Imperatores, & Reges, qui primum locum tenebant, ut ex multis aduertunt idem *Montan. numer. 4. & Frecc. ibid. tit. quis dicatur Princeps.* Nostri verò tempestatibus Principes ij appellantur, qui sub Rege inter Barones primum locum obtinent, adeoque connumerantur inter Duces, Comites, & Marchiones.

16 Barones præterea habemus, de quibus longo calamo scripserunt inter ceteros superius citat: *Frecc. lib. 1. tit. de orig. Baron. Montan. ibid. numer. 5. & Capiblan. in illo suo amplo tractatu de Baronibus.* Ego igitur cū communi Doctorum opinione dico, Baronem sumpsisse nomen à voce Græca, *Bares*, quæ latinè, *Grauis*, sonat.

In Regno Franciæ Barones appellantur, qui sub se habent decem feudatarios. Comites, vel Marchiones, qui decem Barones. Dux, qui decem Comites. Et Rex, qui decem Duces, ex *Cassan. in Catal. Glor. mund. par. 5. conf. 46. qui in octaua parte consid. 15.* ait, in multis partibus Franciæ dici etiam Baronem, qui sub se quatuor castellanos, & hospitale fundatum habet.

Apud Turcas verò dicuntur Barones, qui castrum, vel villam habent, ex quorum redditu Principem in exercitu concomitantur, ut ex Historico Regionis Africæ scripsit *Frecc. lib. 1. de orig. Baronum numer. 15.*

Hos verò Barones, arbitror cum communiori, non notos fuisse à consuetudinibus feudalibus, contra *Curtium 1. part. de feud. quest. Baro quis sit.* Et licet præter Marchiones, Comites, & Duces, dentur etiam capitanei, vel Valuafores maiores; hi tamen æquibant dici propriè Barones in Regno nostro, sed potius feudatarij ex infra dicendis, dum à Comitibus, alijsque feuda accipiunt; præterquamquod, ut ait *Montanus loc. cit.* hæc esset potius diuinatio, eo quia, quamvis huiusmodi capitanei, vel Valuafores maiores sint constituti in dignitate inferiori præfatis; tamen non potest asseri, dignitatem hanc inferiorem esse Baronale, cum possit esse alia, quæ Baronalis non sit.

17 Sed quicquid sit de hoc, siue talis dignitas Baronalis fuerit cognita à consuetudinibus feudalibus, siue non; certum est, in Regno nostro Neapolitano Barones dupli-

ci modo constitui. Quod aduerte, vel scilicet, cum Rex dat alicui castrum in Baroniam, vel cum feudatarius, possidens plura feuda quaternata, vel vnum, illud dat alteri, qui, assentiente Rege, teneat ab eo, & sub eo, hicq; appellabitur deinde subfeudatarius; prout videri poterit apud citatos; & sic, quamvis Rex alicui concederet plura castra, dummodo ea non daret in titulum Baroniz, omnes Doctores, quotquot sunt, ¹⁸ concludunt, non posse infeudatum appellari Baronem, sed feudatarium. Sic pariter, si feudatarius concederet alicui vnum ex feudis non quaternatis, quæ possidet, nec Baronem dici. Et licet hoc durum videatur *Freccia lib. 2. tit. quis dicatur Baro;* cū possit etiam dici Baro, qui oppida quaternata absque subfeudatarijs possidet, licet non in titulum Baroniz, sed cum iurisdictione ciuili, & criminali, nec non mero, & misto imperio, non potest nihilominus non concludere *num. 5.* huiusmodi feudatarios, qui Barones secundum corruptum vsum loquendi vocantur, non includi sub edicto, vel rescripto Regis, quod de Baronibus mentionem faceret. Unde nec Baronum priuilegijs gaudent, nec alioquin illorum poenas in delictis incurrunt, vt latè *Capiblin proemio tract. de Baron. Montan. & Frecc. locis citatis*, alijque communiter. Igitur ij, quos in Regno, nulla habita distinctione, vocamus Barones, si feuda quaternata possideant absque subfeudatarijs, qui de feudis quaternatis ab ipsis sunt inuestiti, vel si huiusmodi feuda non possideant in titulum Baroniz, feudatarij, siue Beneficiarij sunt, non Barones, quos sic fortè appellamus, vt saltem nomine gaudeant dignitatis, ni dignitate. ²⁰ Hic autem aduertendum est, feudatarios in Regno dici verè milites, vt ex Constitutionibus, Comes, Institutionis nostræ, Quamplurium, Comitibus, Honorem & Post mortem, adeoque, licet ij non sint propriè Barones, gaudere tamen omnibus priuilegijs concessis militibus, quorum nominibus exprimuntur à dictis Constitutionibus: quare illis etiam debetur subsidium pro personis in d. const. Quamplurium expressis. Et licet *Grammaticus in cons. ciuil. 68.* contrarium scripserit, eius tamen opinio communiter reprobatur, vt optimè voluit *Capibl. in d. proem. de Baronibus num. 54.* Et verè ab illo consilio *Grammatici* abstinendum duplici ex capite, primo, quia ibi negatur subsidium feudatarijs; altero, quia pro vna tantum filia conceditur. Quod vtrumque falsum est. Et hæc satis.

S V M M A R I V M.

1. Baro habens cognitionem delictorum, qua sola Magna Curia cognoscit, potest cognoscere delicta officialium tam actiue, quam passiuè.
2. Regalia non censentur concessa sub clausula generali.
3. Magna Curia potest cognoscere delicta officialium tam actiue, quam passiuè intuitu officij.
4. Barones an, & quomodo veniant appellatione officialium.
5. Audientiæ Regiæ an possint cognoscere delicta officialium.
6. Officialium crimina quando à M. C. cognosci debeant.
7. Barones habentes cognitionem criminum ab officialibus patratorum non possunt cognoscere de criminibus patris à Iudicibus secundarum causarum alibi commorantibus, & quare.
8. Regalia sunt necessaria Principibus.
9. Regalia quomodo desiniantur.
10. Regalia cur sic appellentur.
11. Regis nomen cur grauius subditis, noua animaduersione ostenditur.
12. Regalia ad quid deseruiant.
13. Regalia habuerunt antiquiores Principes.
14. Regalium descriptori in libris de feudis quinam fuerint compilatores, & cuius Principis ordine.
15. Regalia enumerantur.
16. Armentia que sint.
17. Via publica quomodo dici possint de Regalibus.
18. Flumina quomodo possint esse de regalibus.
19. Portus est de Regalibus.
20. Ripatica sunt de Regalibus.
21. Velligalia sunt de Regalibus.
22. Moneta sunt de Regalibus.
23. Pena, & multa an differant, & an sint de Regalibus.
24. Bona vacantia qua dicantur.
25. Bona, que auferuntur ab indignis, & qua ab incapacibus, an inter se differant.
26. Bona contrahentium incestas nuptias, an, & quomodo veniant appellatione Regalium.
27. Angarij, & perangarij, quinam dicantur.
28. Fodrum quid sit.
29. Superindictum quid sit.
30. Magistratum creatio est de Regalibus.
31. Regalia officia, qua sint, etiam, attento iure Regni.
32. Argentaria sunt de Regalibus, & qua dicantur.
33. Palatia, ad hoc, vt sint de Regalibus, quomodo sint accipienda.
34. Piscariopam redditus quomodo sint de Regalibus.

- 35 Salinae, an, & quomodo dici possint de Regalibus.
- 36 Salinae existentes in territorijs privatis an sint privatorum.
- 37 Sal à quibusnam vendi possit.
- 38 Bona committentium crimen laesae Maiestatis spectant ad Regalia.
- 39 Thesauri sunt de Regalibus.
- 40 Regalia omnia, tanquam innumera, describi nequeunt.
- 41 Principes habentes Regalia quanam sint.
- 42 Regalia maiora quanam sint.
- 43 Regalia minora describuntur, eorumque natura brevissimè traditur.
- 44 Regalia non veniunt in generali concessione.
- 45 Regalia an veniant, concessio castro cum omni iure, quod Princeps habet.

DILUCIDATIO DECIS. LXVI.

Decisum hic per S. C. legimus, Baronem habentem potestatem cognoscendi delicta omnia, quae sola M. C. cognoscit, posse cognoscere delicta officialium, tam activè, quam passivè; quicquid sit, si regalia concessa non censeantur clausula generali, cum maxima sit inter utrumque casum differentia.

Id ipsum adducit *Sanfelice. dec. 345. num. 13.* & firmant *Montan. contr. 96. num. 15.* & *seq. Gallup. in praxi par. 2. cap. 6. in fine*, alijque quos novissimè refert, & sequitur *Dom. de Luca in observat. ad dec. 407. Vinc. de Franch. num. 4.* licet aliter senserit *D. Honofrius de Palma in allegatione impressa penes Dom. Prat. resp. crim. 50.* adductus ab eod. *Dom. de Luca ibid. num. 3.* qui eius argumenta compendiosè refert, & à *Dom. D. Carolo Petra ad Rit. M. C. V. 49. num. 15.*

3 Ly autem, *activè*, & *passivè* intelligendum est tantum de delictis commissis in actu officij, ex aperta dispositione *Rituum 49. § 1.* & *61. à Reg. Sanfelice. citatorum*, & est communis sensus omnium Doctorum, quos cumulat *Dom. Petra ad d. Rit. M. C. 49. num. 5.* Quare, cum diximus in dilucidatione decisionis *63. num. 1.* & *seq.* stare communem conclusionem, Iudicem pro iniuria sibi illata posse esse officialem ipsum, dummodo ratione officij ea illata sit, id non simpliciter intelligendum est, & id circò *num. 3. in fine*, ad hanc dilucidationem recurrendum diximus; ibi enim dicta locum sibi vindicant in duobus casibus, cum nempe agitur, attentio iure communi, & etiam de iure Regni, cum agitur de officialibus, qui superiores sint Iudicibus M. C. ea enim crimina non M. C. cognoscit, ut in *d. decif. Sanfel. 63. post num. 5.* casum habemus.

Hinc penes me hæc habeo notata, & decisa.

Secundum hanc decisionem fuit decisa ad favorem D. Marij de Tufo Domini Casalij S. Cypriani, & die 12. Maij 1653. fuit remissus quidam Marcellus de Casare per M. C. licet non originarius, sed incola dicti Casalij. Acta in banca Anastasij. Græcus scriba. Et prædictus Marcellus deliquerat in casali S. Antimi, ubi erat Capitaneus, & in d. Casali intuitu officij deliquit, & M. C. praevenerat in capiendis informationem, & carcerando inquisitum. Verum D. Marius habebat in privilegio facultatè dignoscendi etiam de delictis officialium, patrocinante D. Camillo Sanfelicio auctoris nepote, qui hanc refert decisionem. Sed de hac decisione nos dicemus in dilucidatione decisionis 345.

Verum, quemadmodum certum videtur, Baronem huiusmodi facultatem habentem generaliter expressam posse suorum officialium delicta cognoscere activè, & passivè, ita quoque certum est, hos cognoscendos à M. C. ni huiusmodi generalem habeat potestatem, ut bene *Reg. Sanfelicii hic Reg. Tapia decif. S. C. 11. num. 1.* *Capyc. latr. lib. 2. consult. 130. num. 15.* alijque relati à *Dom. Petra ad d. Ritum 49. num. 4.*

4 Nec minus certum est, in dispositione præfati *Ritus 49.* non comprehendi Barones, qui officiales quoque Regij appellari possent, cum *Ritus* loquatur de officialibus, qui officium habent in administrationem, non de ijs, qui habent in iurisdictionem, ut bene *Mastrill. decif. 219. num. 22.* alijque relati à *Dom. de Luca ad d. decif. Vinc. de Franch. num. 9.* & à Domino D. Carolo Petr. ad d. *Rit. num. 8.*

5 Hic autem queri solet primò, an per præfatos *Ritus* censeatur ablata potestas Regijs Audientijs cognoscendi scilicet delicta officialium. De qua re post alios novissimè *Dom. de Luca ad d. decif. num. 7.* brevis calamo discurrit, inquiens, ex *Danza de pugna Doctor. cap. 1. num. 47.* Regias Audientias gaudere hac præminentia M. C. V. Quod an verum sit, videbimus, Deo dante, in dilucidat. *decif. 345.*

Queritur solet secundò, an sub dispositione præfatorum *Rituum* includantur crimina patrata ab officiali, vel contra officialem, qui non dum possessionem officij adeptus sit, an includantur crimina patrata contra Actuarios, vel ab actuarijs, alijsque id genus hominum. De quibus omnibus *Scialoja de foro officialium cap. 33. Gallup. in d. cap. 6. in fine.* Doctores relati à *Dom. Petra ad d. Ritum 49.* & *Dom. de Luca ad d. decif. Vinc. de Franch. 407.* & nos in *d. dilucidat. 345.* distinctè, quæ ad vberiore materiam habendam omnino videnda est, cum hic penitus extranea videantur.

Hinc

- 6 Hinc collige primò, cadere ea, quæ dixit *Amend. ad. decis. 407. Vinc. de Franch. num. 5.* de declaratione facta per S. C. scilicet *Ritum M. C.* non esse priuatum ad Barones, qui valent cognoscere offensas factas eius officialibus, licet nequeant cognoscere delicta officialium. Quæ potissimum ex eo cadunt, quia decisum refert *num. 11.* iunctis aulis, solam M. C. posse cognoscere delicta officialium Baronis actiue, & passiuè.
- 7 Collige secundo, Barones habentes hanc cognitionem non posse cognoscere de delictis commissis in officio à Iudice secundarum causarum à se electo, existente verò in alio territorio, puta in Cinitate Neapolis: & ratio est, quia sub tali cognitione veniunt tantum ij officiales, qui sub sua iurisdictione stant, siue ratione domicilij, siue ratione criminis commissi. Vnde, si neutrum ex his reperiatur in iudice ab ipso electo, non debet dici, talem iudicem stare sub sua iurisdictione, eo quod sit electus Iudex, sed potius dicendum, Baronem, eligendo iudicem sub alia iurisdictione, submisisse cognitionem de tali Iudice ex crimine, quod forsàn sequi possit, illius iurisdictioni, sub quo stat iudex electus, qui consequenter non possit in præiudicium sui superioris pati, vt à Barone, à quo Iudex electus est, recognoscatur. Hunc casum libuit apponere, cum non defuerit, qui, mecum alloquens, contrarium dixerit, ea tantum ratione, quia Iudex electus contraxit in electione cum Barone eligente. Vnde ratione contractus posset ab illo puniri. Ad quam rationem, relictis alijs responsis, vnicam trado solutionem; nam duo fuerunt contrahentes, Baro, & Iudex electus: igitur, cum Baro vult Iudicem electum punire, debet sequi illius forum, quem sortitus est ratione contractus. Sed quis dixit, forum huius quasi contractus esse forum Baronalem? Iudex enim delinquendo videtur quasi contrahere, se supponendo pœnæ, quæ erat à Iudice competente infligenda. Iam verò Iudex competens, vel erit Iudex loci commissi sceleris, vel domicilij. Quoad alterum verò, quod ait hic Sanfelicius, scilicet, Regalia non venire in generali concessione, quod calamo non admodum breui probat, est nobis prolixius scribendum. Vnde in Eruditorum, Tyronum, cæterorumque studiosorum gratiam, est hic faciendus sermo de natura Regalium, & de omnibus, quæ ad materiam faciunt, discurrendum, vtiliter potius, quam subtiliter, sed methodo adeò clara, vt ceteri lectores illam non fastidiant, sed tanquam vtilem, penè dixerim, historiam, perlegant, ab eaque aliquid boni eliciant, cum verè
- 8 Regalium materia, teste Sixtino de Rega-

- libus in proœmio, sit, quemadmodum angustissima, & intricata, ita quoque necessaria, Principibus, & subditis, cum nulla sine ijs Respublica consistere queat. Quænam autem sint Regalia, varij varia dixerunt. Placet mihi definitio tradita à Sixtino l. 1. cap. 1. num. 14. esse scilicet *iura rei, quæ superiorem non recognoscunt, vel cui concessione, aut præscriptione, consuetudineque quesita sunt, competentia ad salutem, & decus Reipublicæ tuendum.* Debet namque Princeps aliqua habere, quæ ad subditorum tutamen deferuiant, hæcque regalia appellanda sunt, de quibus distinctè mox dicemus, & clariùs. Interim verò, cur ea dicantur Regalia, nec Imperialia,
- 9 Sixtinus ipse initio d. cap. ex Gunthero lib. 8. ea à voce, Regis, descendere edocuit, cum potissimum Imperatori nomen Regis tribuatur, seque Cæsares quandoque Regum titulis decorarint. Vt autem, lector, id à priori scias, aduertendum est, cum Regis nomen à Regendo descendat, Imperatoris autem ab imperando, voluisse Principes eorum superioritatem plus regendo, quam imperando exemplificare, cum regi filiorum sit, imperari seruorum, ac proinde subditi plus ament tanquam filios regi, quam tanquam seruos imperari: quicquid sit, si secundariò veniat cum Regimine imperium, sine quo illud esse nequit.
- 12 Quare, cum Regalia deferuiant, vt diximus, ad decus Reipublicæ tuendum, erant vtique illa explicanda nomine à Regendo descendente. Ea igitur fuerunt omnibus Principibus necessaria, omnesque ea habuerunt, adeò vt, erecto Romano Imperio, Octavianus Augustus ex consilio Mecænis regalia sibi præscripserit, secundum *Dion. histor. Rom. lib. 5.* sed quid de Octauiano Augusto loquimur, si vetustiores Principes nequibant ijs carere? Ex quo fit, vt omnes in suis Regnis ea postmodum habuerint, si contrarium ex Regnantis institutione non apparuerit. Ex quibus *Montanus noster tract. de Regalibus in principio tractatus num. 4.* infert, ea, non modò Principibus Christianis, sed infidelibus etiàm à suis subditis deberi.
- 13 Ne autem longius vagemus, Otho 1. hæc habuit regalia post multos antè eum Imperatores; cum verò tractu temporis illa periissent, *Mutius chronic. lib. 18.* hæc ait. *Scribitur à Frigiensi, Imperatorem magnâ diligentia à Iurisperitis quasivisse, quid iuris in Cinitates Italia haberet Imperator; nam contra ius, & æquum nihil voluit prudens, sciensque facere, persuasus, nihil iniustum durabile esse posse. Omnes Iurisperiti, & Principes Ecclesiastici, secularesque, qui aderant, vna concordî sententiâ adiudicarunt Imperatori*

- tori omnia Regalia, quæ sunt Moneta, Telonia, Vectigalia, Nauigia, Officiorum, dignitatumque confirmationes, Iudicium, Consulum, omniumque Magistratuum creationes, Exactiones, Portoria, quocunque tempore, & quotiescunque necessaria sunt ad Imperium defendendum, tuendum, aut augendum. Has leges, & constitutiones per Italiam promulgandas commisit Imperator Cancellario, & Ottoni Palatino, & quibusdam alijs, qui comitati forti militum manu hæc per ciuitates singulas ordine denunciât, & seruanda imperant.
- Quinam autem fuerint hi Iurisperiti, vide apud Sigonium de Regno Italia lib. 12. qui refert, fuisse Hugonem, Bulgarum, Iacobum, & Martinum.
- 34 Habito igitur tali consilio, de quo etiam Montanus loc. cit. num. 1. circa fin. quia tunc temporis in humanis erant Obertus de Orto, & Gherardus Capagisti Compilatores, teste Sigonio prefato, aliusue incerti nominis compilator, fuerunt ab eis Regalia huiusmodi, diligenti inuestigatione declarata, inserta inter feudales consuetudines, sub tit. 56. quæ sint Regalia, & sunt sequentes in Italia ibi enumerata, quas explicant Socin. & Montanus inter ceteros: nos autem Montanum citabimus tanquam recentior.
- 35 ARMANDIÆ. Quod vocabulum secundum Montan. est Barbaricum, & potest sumi pro iure fabricandi arma, pro præstationibus, quæ sunt Regi ex ouibus, bobus, cæterisque Pecoribus. Pro vectigali, quod Regi præstatur ex concessione facta de armis fabricandis in locis publicis. Pro defensione licetorum, quæ in custodiam traduntur magno Admirato. Pro publicis armamentis, vulgo, *Arsenali*. Quæ omnia regalia sunt.
- 36 VIÆ PVBLCÆ, quæ, licet, prout maris licetora, sint in publico omnium usu l. 2. §. viarum, & §. sequent. ff. de quis in loc. publ. quoad protectionem tamen possunt dici de Regalibus, cum ad Principem spectet, illas reducere tutas, aptasque ad transeundum.
- 37 FLVMINA NAVIGABILIA, quæ pauca sunt ex ortu nauigabilia, ideoque subditur, & ex quibus sunt nauigabilia, idest secundum Montan. & alios, sine quibus flumen, quod cum eis est nauigabile, non esset nauigabile. Hæc autem dicuntur esse de regalibus ea ratione, quæ dicuntur etiam tales viz publicæ, scilicet, vt tuta, & libera sit nauigatio: quare, licet Andreas scripserit, abulum esse imponere vectigalia nauigantibus in his fluminibus; tamen D. Thom. lib. 2. de Regim. Princ. cap. 12. ex tali custodia iustum appellat.
- 38 PORTVS, sine quo nauigatio esse nequirit: unde merito ius exituræ soluitur de ijs,

quæ causa mercimonij à portu extrahuntur; hæcque ratione constituuntur in illis Portuani.

- 39 RIPATICÆ, quæ sunt partes illæ laterales continentes aquas fluminis, quæque quoad usum sunt publici iuris, cum quilibet possit in ijs res appendere; quoad prouentus verò, & vectigalia ratione transitus nauium de ripa ad ripam sunt Regis.
- 40 VECTIGALIA dicta à vehendo, quæ solvuntur à transeuntibus pro mercibus, quas ferunt.
- 41 MONETÆ, seu Numismatum usus humano generi tam necessarius. Næ enim stant sub Regnantis protectione, ad eumque spectat illas cudi facere, quinimò ex Sixtin. de Regal. lib. 1. cap. 2. num. 38. inter maiora Regalia, scilicet, primi gradus, numerantur.
- 42 MVLTARVM, POENARVMQUE COMPENDIA, inter quas, licet Montanus aliqualem tradat differentiam, utraque tamen sunt de Regalibus, cum sint Iurisdictionis fructus, & idcirco appellantur compendia, idest lucrum, vel emolumentum secundum Luc. de Penn. in l. 3. C. de spectacul. & generaliter, Prouentus ex Par. de Put. de Syndic. verb. prouentus num. 5.
- 43 BONA VACANTIA, ET QUÆ, VT AB INDIGNIS, LEGIBVS AVFERUNTUR &c. quæ, vt primò de bonis vacantibus sermonem faciamus, dicuntur ea, quorum Dominus mortuus hærede caret l. 1. C. de bonis vacant. lib. 10. Et appellatione hæredum veniunt agnati, & cognati, adoptiui, arrogati, vir, & vxor §. sed hodie Inst. de Adopt. l. cum in adoptiuis C. eod. & l. unica C. unde vir & vxor. Sed difficultas est de Xenodochijs, & in nostra Ciuitate Neapolitana de Ecclesia Sanctæ Restitutæ: ne autem longius diuertar, alibi, Deodante, dicemus, cum annis præteritis nõ modica fuerit lis inter præfatam Ecclesiam, & Regium Fiscum. Bona enim vacantia ea dicuntur, quorum Dominus ignoratur, & sub eorum nomine veniunt bona naufragorum, ac animalia excadentialia, vulgò, *Animali spersa*, quæ, non reperto Domino per annum, in Regno nostro per Const. Pecuniam, sunt Regis. Et ex hac bene inferre Montanus sequutus Capiblanc. in Pragm. 8. de Baron. nu. 128. & 129. malè Barones animalia deperdita, occupare.
- 44 Vt autem loquamur de bonis, quæ, vt ab indignis, auferuntur, breuissimè concludimus, ea differre ab ijs, quæ auferuntur, tanquam incapacibus: differentiam verò inter indignum, & incapacem, vide apud Montan. hic. Cum autem textus excipiat ea, quæ specialiter quibusdam conceduntur, quænam

nam illa sint, *Montan. ibid. ait*, videnda apud *Peregr. de Iure Fisci lib. 2. tit. 2. & seq. & Sixtin. lib. 2. de Regal. cap. 10.*

26 BONA CONTRAHENTIVM INCESTAS NVPTIAS, CONDEMNATORVM, ET PROSCRIPTORVM, SECVNDVM QVOD IN NOVIS CONSTITVTIONIBVS CAVETVR, quæ *Montanus* oculatè vult, vt omnia hæc coniunctim, nõ diuisim legenda sint. Vnde corruiere, ait, opinionem volentium, vt bona contrahentium incestas nuptias à Fisco simpliciter publicentur. De his verò constitutionibus, & pœnis, deque consanguineis Fiscum excludentibus, cæterisque quæstionibus fusè scripsit *idem Montanus*, quem consule, cum ibi etiam longus sit sermo de gratia Neapolitanis concessa circa bonorum publicationem non faciendam; deque alijs vtilibus, & scitu dignis.

27 ANGARIARVM, PERANGARIARVM, ET PLAVSTRORVM, ET NAVIVM PRÆSTATIONES, de quibus omnibus distindè loqui debemus. Et primò de Angarijs, qui dicuntur ij, qui personaliter seruire tenentur absque expensis, & Perangarijs, qui etiam proprijs expensis personaliter debent operam præstare, vt *Andreas hic num. 52.* quem omnes deinde sequuti sunt. Hinc *Montanus* oculatè aduertit, vassallos non esse Regis angarios, cum non obligentur semper, & ad semper, sed tantum tempore necessitatis, & ita intelligendam nostri Regni Constitutionem, *Quia frequenter*, quod fusissimè probat, & exornat, cum cæterum, Regem esse Dominum personarum, nil aliud importet, quàm dominium iurisdictionis in subditos, ac exhibitionem seruitij personalis in necessitatibus Regni: ac proinde, cum textus noster inter Regni Regalia numerat Angarias, & Perangarias, illum concludit alio modo intelligendum, sicque seruitium obuenire posse alijs ex causis, scilicet ex delicto condonato sub conditione, & pacto, vt seruitia personalia suo sumptu, vel absque sumptu præstet, vel ex pacto, vel ex consuetudine, vel ex manumissione serui, cuius personalia seruita Dominus reseruasset. Imperator verò Turcarum tã arcta tenet seruitute deuinctos subditos, vt non modò angarios, & perangarios eos appellare debeamus, sed verè seruos, vt fusissimè scripsit in historia illius Imperij post alios *Ricant.*

Vt autem concludamus cum Plaustris, & nauium præstationibus, hæc verba secundum *Montanum* intelligenda sunt, vt pro vehendis bonis Principis possint capi plaustra, & naues subditorum, quin etiam animalia. Quod alijs non licet.

EXTRAORDINARIA COLLATIO AD FELICISSIMAM REGALIS NVMINIS EXPEDITIONEM, quæ, licet secundum *Cuiac. hic* intelligenda sit pro fodro, quod secundum *Sigon. lib. 7. de Regno Italia* erat quædam frumenti quantitas, siue eius pretium, quod populus dare tenebatur pro exercitus victu, quodq; deinde Federicus I. in pace cum Italis inita reseruauit, vt *intit. de Pace Constant. verb. Nobis intransitibus*, quicquid sit, si *Sigonius lib. 4.* scripserit, ex sequentium Imperatorum munificentia, fuisse remissum; nihilominus tamèn largiori significatione accipienda est, ac proinde dicendum, eam esse superindictum, ac tantquam aliquid extraordinarium, cum aliqua vrget necessitas, ex *Andr. hic num. 59.* Hoc autem superindictum est extraordinaria præstatio, præter solitam collationem indicta, vt colligere est ex *C. de indiction. lib. 10.* Et ex his inferas, si extraordinaria collatio est de Regalibus, à fortiori esse de Regalibus ordinariam collationem, seu collectam, vt aduertit *hic Montan. num. 6* vbi plura habes quoad collectas, & focularia, cæteraque videnda vtiliter.

30 POTESTAS CONSTITVENDORVM MAGISTRATVVM AD IUSTITIAM EXPEDIENDAM, quæ verè de regalibus esse debebat, dum in Principem transtulit populus omne suum Imperium, & potestatem, ex *l. 1. ff. de Constit. Princip.* nulla potestate, nec imperio penes illum remanente, secundum *Andr. in proem. Const. Regn. col. 3.* quare *Montan. hic in principio* notat, licet inter Regalia non numeretur formaliter iurisdicção in genere, vel Imperium; virtualiter tamèn intelligi expressam in potestate hac constituendorum magistratuum ad iustitiam; etenim, si Rex constituendo Magistratus, dat eis iurisdictionem, vel Imperium, maiorem vtique in eo iurisdictionem, & altioris ordinis Imperium debemus supponere. Hinc, vt cætera deservamus videnda apud *Montan. in tract. de Regalibus officijs* fusissimè scripto, aduertamus oportet, cum pro Regis iurisdictionis administratione constituta sint nonnulla officia ministerij, quæ deserviunt magistratibus, quæque in Romanis legibus appellabantur militiæ, prout probarunt *Connanus lib. 4. Iur. civil. cap. 5. lit. B. T. aurell. in tract. de militijs*, alijque penes *Montan. in princip. tract. de Regalib. off.* prout sunt officia magistri actorum, cæteraque descripta in *Pragm. 2. de off. ad Reg. Maiest. collat. spectant.* etiam hæc esse de Regalibus ex consuetudine, & speciali reservatione facta in *præfata Pragmatica*, quæ omnia, vt dixi, fusissimè vide de apud *Montanum.*

32 ARGENTARIÆ, quæ duplici modo accipi solent, scilicet pro Argenti fodinis, quæ ad salinas extenduntur, & paritate rationis ad cæterorum metallorum fodinas, hæcque expositio communis est apud Montan. nec non pro publicis mensis nummulariorum, ex Ferrar. Montan. lib. 5. de feud. cap. 7. in verb. ex rebus Metallicis, cum quo videtur sentire Montanus noster hic num. 18.

33 PALATIA IN CIVITATIBUS CONSVETIS, quæ sunt destinata pro iustitia exhibenda, siue pro Principis habitatione: quoniam autem hæc non videntur aliquid habere speciale, quod sit de Regalibus, idcirco Montanus vult potius, ut explicanda sint nomine castrorum, quæ verè, & vtiliter de Regalibus esse videntur.

34 PISCATIONVM REDDITVS, ET SALINARVM, qui redditus, loquendo prius de piscationibus, intelligendi sunt de fluminibus Regalibus, non autem de Mari, nisi quatenus sit inducta consuetudo in contrarium, secundum Montan. ea nimirum ratione, quia, cum mare non sit de Regalibus, sed omnibus commune, si piscatio prohiberi non potest, nec vectigal imponi poterit piscationi. Quoad salinas verò sciendum est, formam exigendi vectigalis salinarum variari secundum diuersas consuetudines, ut ex Capyc. deducit Montan. num. 2. vers. forma autem, concludens nu. 3. omne lucrum Regi obueniens occasione salis dici regale. Quare nota etiam ex eodem Montano lequuto Capycium inuestit. feudal. verb. Salinis, Salinas non esse de Regalibus, esse verò tale vectigal salis, cum Salinæ existentes in prædijs, vel locis priuatis, sint eorum, quorum est prædium, in quo sunt l. forma 5. Salina ff. de censibus. Ex quibus deducit,

35 licet Papa Honorius in capitulis initis cum Carolo II. super reformatione Regni statuerit, ut patroni Salinarum possint vendere sal proueniens ex Salinis suis; nostris temporibus tamen id non seruari, cum Gabellocus salis interdicat per bannum, ut nemo sal vendat, nisi fuerit emptum suo tempore, & eius venia, ex Ritu Regia Camera Summaria, incip. Habet sal. & tandem hæc ait. Nota ergo, quod cap. Honorij quoad libertatem vendendi sal Salina propria abijt in desuetudinem; non autem, quod sal sit patronorum salinarum, patet quid Affl. postquam retulit ambas dispositiones cap. Honorij, reseruit se in vers. sed hodie, ad non usum d. cap. respectu libertatis vendendi sal. & Capyc. loc. cit. dicit, quod in Regno Sicilia usurpatum est, emi sal in salinis priuatorum, scilicet dando certum pretium patronis, & reliquum percipiunt Reges &c.

36 tes in prædijs, vel locis priuatis, sint eorum, quorum est prædium, in quo sunt l. forma 5. Salina ff. de censibus. Ex quibus deducit,

37 licet Papa Honorius in capitulis initis cum Carolo II. super reformatione Regni statuerit, ut patroni Salinarum possint vendere sal proueniens ex Salinis suis; nostris temporibus tamen id non seruari, cum Gabellocus salis interdicat per bannum, ut nemo sal vendat, nisi fuerit emptum suo tempore, & eius venia, ex Ritu Regia Camera Summaria, incip. Habet sal. & tandem hæc ait. Nota ergo, quod cap. Honorij quoad libertatem vendendi sal Salina propria abijt in desuetudinem; non autem, quod sal sit patronorum salinarum, patet quid Affl. postquam retulit ambas dispositiones cap. Honorij, reseruit se in vers. sed hodie, ad non usum d. cap. respectu libertatis vendendi sal. & Capyc. loc. cit. dicit, quod in Regno Sicilia usurpatum est, emi sal in salinis priuatorum, scilicet dando certum pretium patronis, & reliquum percipiunt Reges &c.

38 BONA COMMITTENTIVM CRI-

MEN MAIESTATIS, de quo crimine multa Montan. nec deseras Censuum in l. unica C. si quis Imper. maledix.

39 DIMIDIUM THESAURI IN LOCO CÆSARIS INVENI NON DATA OPERA, VEL LOCO RELIGIOSO: SI DATA OPERA, TOTVM &c. de quo idem Montan: & nos in dilucidatione decis. 38.

Hæc ergo sunt Regalia in præfato textu expressa, præter quæ sunt alia etiam expressa à Cassaneo in Catalogo gloria mundi part. 5. considerat. 24. quibus Montanus noster hic 5. fin. addit mensuras, & pondera præscripta subditis, nec non directum dominium, quod Rex habet omnium feudorum Regni quaternatorum. Quæ omnia dicuntur Regalia, idest specialia priuatiue ad subditos.

40 Cæterum ex paucis his breuissimè enarratis quisque prudenter colliget, vix posse omnia Principum Regalia describi, cum multi pleraque alia habeant, vel ex pacto, vel ex tolerantia subditorum, vel ex consuetudine, vel ex origine Regnorum, vel ex vi belli, vel ex effectu victoriæ, vel ex Regnandi ordine, vel ex voluntaria subditorum concessione, cæterisque modis, qui fortè numerari non valent, quique habentur apud Sixtin. lib. 1. cap. 5. nos autem ea tantum recensuimus, quæ illum in Italia habere, Federicus Imperator edixerat. Vnde quælibet Respublica, quilibet Princeps, vel ea omnia habebit, vel partim, vel prorsus diuersa, vel diminuta, vel vberiora, ut videre

41 est de Britannia, & Pannonia Regibus apud Baldum in l. Rescripta C. de prec. Imp. offer. de Hungaria apud Verbeunczium, & Balbum, de Gallia apud Renatum Choppinum de dominio Francia lib. 2. tit. 9. de summo Regis Imperio, & legibus Regaliorum, per totum, & tit. seq. de Ducibus Sabaudia apud Osasce. decis. Pedemont. 155. de Venetijs apud Gaspar. Contaren. lib. 1. de Republ. Venet. Dolion. in compend. histor. part. 3. Vanno 2. part. 3. Politic. num. 8090. Martin. del Rio disquis. mag. lib. 4. cap. 2. quest. 6. sect. 3. Chauas. de perfect. prud. lib. 1. cap. 9. pag. 211. Petr. Gregor. lib. 3. Syntag. cap. 3. Peregr. de Iure Fis. lib. 8. num. 18. & seqq. aliosque penè innumeros relatos à Iann. Solorzan. de Indiar. iure lib. 3. cap. 3. num. 34. apud quem etiam num. 36. de Ianuensibus, Romanis, Græcis, Gallis, Hispanis, alijsque, quos, quia apud illum, cæterosque doctores studiosus leget, consultò deserimus, ut optatè studeamus breuitati, nec deseras Sixtin. lib. 1. cap. 4.

42 Hæc autem regalia quædam maiora dicuntur, quædam verò minora. Maiora ea dicimus cum Sixtino in lib. 1. cap. 2. num. 2. & 3. in quibus potissimum suprema potestas, & dignitas Principis relucet, quæque etiam

etiā à nonnullis ab ipso citatis appellantur potentiora, Principis personæ adhærentia, coadherētia offibus Principis, eius coronæ annexa, personaliissima, extra commercium existentia, sacra sacrorum, &c. & sunt sequentia, videlicet, Vti clausula plenitudinis potestatis, ex eaque aliquid statuere, Leges generaliter condere, & eas omnibus, & singulis dare, Leges interpretari. Armandias habere. Vti iure muniendi ciuitates, fortilitia erigendi, eaque custodiendi. Bellum indicere, vel licentiam mouendi belli alijs dare. Pacem à bello recedendo cum hoste iurare, Fœdera, & ligas contrahere, & confirmare, Delectum militum habere, & arma ijs imponere. Represalias concedere. Vti iure extremæ prouocationis, ita ut à sententia appellari non possit. Committere, seu delegare causas, appellatione remotā, vel appellationem tollere, Veniam, ac gratiam criminis, vel damnationis capitalis concedere. Extendere, pœnam ultra iurisdictionem Iudicis, qui reum in custodia habet, Cognoscere de crimine Læse Maiestatis, vel bona ob crimen damnatorum sibi arrogare. Bannum Imperij irrogare, ab eoque absolueri. Salpuguardiam, siue saluum conductum, & securitatem plenam, & absolutam concedere. In adoptione, quæ fit per arrogationem, auctoritatem interponere. Legitimare per rescriptum eos, qui extra legitimum thorum nati sunt. Absolueri à iuramento. Veniam ætatis dare. Ius ciuitatis tribuere. Collectas generales indicere. Immunitates ab ijs dare, Priuilegia concedere. Creare Ducēs, Marchiones, Comites, aliasque Regales conferre dignitates. Ius erigendi, & muniendi priuilegijs Vniuersitates, & Academias, Doctores creare, vel magistratus, Tabelliones, Notariosq; . Insignia dare nobilitatis, nobilesque creare. Ius nundinarum, siue mercatus publici tribuendi. Ius monetæ cudendæ, eamque reprobandi, & tollendi. Ius nouæ vectigalia instituendi, & tollendi, necnon immunitatem largiendi, eaque augendi, Alia etiā maiora ex his regulari poterunt, quæ ab innumeris scribuntur Doctoribus distinctè relatis à Sixtino locis.

- 43 Et ex his etiā deduci possunt regalia minora, quæ secundum relatos Doctores ab eodem Sixtino num. 45. & 46. appellantur communia, & potius ad fiscale ius, & proventus spectant, quàm ad ipsam supremam dignitatem, auctoritatem, potestatemque Principis, & quorum plurima promiscuè recensentur in d. it. *Qua sint Regalia*, licet multi voluerint, ea omnia esse minora, cui sententiæ non adhæret Sixtinus, & merito. Minora ergo dici possunt secundum illum

bona damnatorum, & Proscriptorum, scilicet confiscationes bonorum, aliaque, ut ibi.

- 44 Ex quibus omnibus, ut vela tandem contrahamus, iam colligimus, vera esse, quæ hic ait Sanfelicius, hæc nempe Regalia, quæ Principi reseruata sunt, non censi concessa in generali concessione, ni specifica fiat eorum nominatio. Eaque veriora apparebunt, si firmemus conclusionem, qua asseratur, concessio castro cum territorio, non venire cum hac concessione Regalia secundum receptissimam sententiam comprobata decisione S. C. relata ab Affl. decis. 122. nu. 3. & multis exornata à Sixtino lib. 1. cap. 5. num. 76. prout sunt ea, in quibus concedendis Princeps solet se difficilem reddere, ex innumeris, quos ibi idem Doctor citat, subdens ex quā plurimis, concessio castro cum omni iure, quod Princeps habet, non venire regalia, licet sexdecim tradat limitationes num. 82. & seqq. hic, ne prolixiores simus, non rescribendas. Modum verò in illis succedendi, ceterasque eorum naturas, & alias quæstiones, difficultatesque innumeras huc transferre non duxi, nec compendio coarctare, ne in alienam messem affectatas immitterem manus. De ijs fuse scripti in mea *Ariadna feudali, in proprio titulo. Quæ sint Regal.*

Cæterum quæstiones quā plurimas super materia de Regalibus consulendus omnino est Eminentiissimus Dominus Ioannes Baptista de Luca S. R. E. Cardinalis hoc mense Septembri 1681. quo dilucidationes istas scribo simul, & Typographo imprimendas ob temporis angustias trado, inter ceteros Purpuratos Patres ex tot, tantisque, quibus refulget, virtutibus à D. N. Innocentio XI. Summo Pontifice adscriptus. Huius tamen eximij viri pauca ex innumeris, præclarissimisque gestis retuli in meo libello contra Macchiauellum scripto, eique dicato. Nunc, dum Singulas eius virtutes numerare diffido, sat est, si dicam, illum tanta decoratum dignitate tempore Summi huius Pontificis, à quo nonnulli merita, labores, virtutes, studia, mores, proemijs afficiuntur. Felicem ergo Romam, sed vos longè feliciores incolas, quos tanto seruienti Pastori dignos, nil cedit, quàm otiosos videri. Felicissimum denique Cardinalem de Luca, non ex dignitate, quæ in eius virtutes reddunt præclariorem, sed ex tot virtutibus, quæ illum tanto Pontifici carum reddiderunt. Hic ergo Eminentiissimus, ut ad propositum reuertar, inter multos, quos luci dedit, legales libros, vnum scripsit de *Regalibus* 160. discursibus ornatum, omnino, ut dixi, consulendum, dum multas habes ibi quæstiones, non modò viles, sed necessarias.

S. M.

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 163

S V M M A R I V M.

- 1 *Sacrum Consilium in gradu tantum reclamationis cognoscit de crimine aliquo.*
- 2 *Carcerari nemo potest in aula S. C. absque Præsidis venia.*
- 3 *S. C. non abdicat causas à M. C. V. etiam, interposita appellatione.*
- 4 *Reus citatus in causa criminali, appellans ad S. C. an, & quomodo audiatur.*
- 5 *Citatus ad informandum, an possit interim carcerari.*
- 6 *Carceratio in criminalibus an, & quomodo sit arbitraria.*
- 7 *Carceratio in criminalibus an semper requiratur indicia ad torturam.*
- 8 *Causæ ciuiles, si quandoque appellatur ab earum incidentibus, remanent in S. C. & quomodo.*
- 9 *Principis domus non est violanda à publicis seruientibus carceratione absq; eius venia.*
- 10 *Sacrum Consilium dicitur domus Principis.*
- 11 *Carceratio quomodo permittatur in S. C.*

DILVCIDATIO DECIS. LXVII.

- D**Vo pro decisione hac notanda potissimum sunt. Primum, non posse vnum ex Regijs Consiliarijs S. C. tanquam Commissarium ciuilis disentionis, inhibere M. C. ne procedat super crimine orto ex ipsa ciuili disentione, cum S. C. in gradu appellationis tantum cognoscat de crimine aliquo, cuius cognitio pendet in M. C. quo casu, nec solus Commissarius poterit reuocare gesta per eandem, sed cum alijs Consiliarijs illius aulae, in qua ipse residet.
- 2 Alterum, ex vrbantate seruari, vt tempore, quo Regij Consiliarij ius dicunt, non accedant, nisi, petita venia à Præsidente, seruientes publici ad carcerandum aliquem, ordine M. C. V.
- 3 Quoad primum sciendum est, Sacrum Consilium non posse abdicare causas à M. C. etiam interposita appellatione ab incidentibus, sed solere causam remittere, emanando grauamine. De qua re Rouit. ad Pragm. 18. de off. S. R. C. num. 1. & seqq. Quem procedendi modum nostris temporibus amplexati sunt nonnulli Iudices Baronales secundarum causarum, vt, quod non possident, affectent.
- Hoc autem procedet, tam respectu causarum ciuiliu, quam criminaliu, ex Prag. 46. de off. S. R. C.
- 4 Quod adeo verum est, vt Sanfelicius bleaiat, num. 8. Reum citatum in causa criminali per M. C. & ante comparitionem porrigentem supplicationem in S. C. non audiri, ni prius ille compareat personaliter in-

M. C. Vicariæ, ex Pragm. 44. num. 3. Quinimò, obrenta Regia decretatione, comparente personaliter & c. esse, in arbitrio eiusdem M. C. reum in carceribus macipare, ex Prag. 42. quæ verè est 41. de off. magistr. Iustitiarj & c. in illa namque disponitur, vt, obrenta Regia decretatione de verbo faciendo, & præstita cautione de stando iuri, & parendo mandatis S. C. possit nihilominus M. C. non obstantibus huiusmodi decretationibus, procedere ad Reorum carcerationem, si sic videbitur.

- 5 Ex quibus collige, Reum quamuis citatum, posse carcerari, cum carcerationi contraria non sit citatio; nam citatio deseruit ad defensionem, carceratio autem, ne iudicium reddatur elusorium: vnde, vna via electa, altera non tollitur, adeoque, pendente termino ad comparendum, posse reum capi de persona, voluere Boss. pract. crim. tit. de captiv. num. 10. Clar. §. fin. quæst. 31. nu. 25. Carrab. de indic. par. 2. num. 52. & Guazzin. ad defens. Reor. def. 5. cap. 1. num. 29.

Et licet Scialoya in prax. torquend. Reos. cap. 2. num. 24. contrarium senserit, volens, vt opinio supradictorum Doctorum procedat, quando Index decreuit, Reum esse citandum, & capiendum; tu tamèn indistinctè teneas, posse Reum citatum capi, cum carceratio in criminalibus sit arbitraria, eaque dependeat à grauitate delicti, ex dictis à Claro §. fin. quæst. 28. & Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 1. in princip. & in Regno nostro sat est, si adsint indicia ad torturam, prout ex Ritu 41. voluere Sebast. de Neap. in cap. Regni incip. Ab illo incohandum nu. 34. & Rouit. ad Pragm. 1. de custod. Reor. num. 2. Vnde Carauita in Ritu 39. num. 10. circa finem scripsit, d. Pragm. 1. in qua statuitur, ne procedatur ad capturam inquisiti, ni incipiat constare delictum, non seruari à Iudicibus, ni quando eis videtur, inspecta qualitate delicti, & personæ delinquentis, & de Angelis ad Foller. Rubr. Notatos capiat de persona num. 10. ait, huiusmodi capturam, etiam factam absque indicijs, confirmari postea, ex illorum superuenientia. Quare, vt videris, carceratio nullam aliam habet regulam, quam prudentiam Iudicis, qui, licet quandoque decernat, vt reus citetur, & capiatur, melius decerneret, si ediceret tantum, vt citetur; sic enim arceretur fuga delinquentis, qui à decreto carcerationem non timens, vix illum ab extraordinaria Iudicis diligentia timeret. Sed hæc obiter, cum sint aliquantulum extrà nostram decisionem, ad quæ reuertamur. Alia circa comparitionem personalem vide apud Scialoyam in prax. for. iud. cap. 8. à num. 1.

- 8 Quandoque verò causæ ciuiles, quamuis

uis introductæ in M.C. remanent in S.C. nam causarum patroni, prævia supplicatione, nõ exponentes, causam illam esse introductam in M.C. operantur, vt illa committatur alicui consiliario in S.C. & prævia alia supplicatione de verbo faciendo super aliquo gravamine illato, operantur pariter, vt causa referatur, verum prior illa supplicatio de commissione causæ non intimatur parti aduersæ. Rebus sic se habentibus, S.C. non decidendo gravamen, decernit, vt causa remaneat in S.C. & coram Domino Consiliario, cui fuit commissæ, & quamvis opponatur, supplicationem fuisse subreptitiam, nihilominus tamen Sacrum Consilium illam non remittit ad M.C.

Quod idem accidit, si, intimata fortè parti aduersæ prima illa supplicatione, fiat protestatio de pœna, & ordo Magnifico Secretario, vt videat, an supplicatio sit subreptitia; nam S.C. posthabita hac oppositione, decernit, quod sibi videtur, & pars aduersa, sperans à Secretario relationem super supplicatione, experitur prius, quod nollet, scilicet causam in S.C. remanere. Hoc autem non semel obtinui, nec decisiones refero, cum res non sit magni momenti.

Nec putent lectores, hanc esse Aduocatorum versutiam; siquidem, vt cum philosophis loquar, frustra multiplicantur entia sine necessitate: si igitur tandem in gradu appellationis Decreto definitiuo M.C. est procedendum in S.C. quo citius ad supremum hoc Tribunal deuenitur, satius erit. Sed ne putent cauidici, S.C. indistinctè sic decernere, at in causis civilibus tantum, & cum videt, causam esse modici momenti, ceteraque considerat, quibus moueri possit ad id decernendum.

Quoad secundum nihil est, quod dicamus: hoc vnum aduertimus, vrbauitatem optimam esse Iudicantium magistratam, & legislatricem; indecens enim est, vt publici seruietes domum Principis violent absq; Principis venia. Talis profectò habenda est Aula Sacri Consilij, à quo nomine Regio sententiæ proferuntur. Qua super re non immeritò esset condenda lex generalis. Quid autem in simili casu acciderit, vide apud Reg. de Marin. lib. I. resol. quotid. cap. 179. num. 9. vbi hæc. Cum de ordine M.C. essent quidam carcerati in Sala S.C. Dom. Præses Marcus Antonius de Ponte vir suæ tempestate doctissimus, id summopere agere se rens, conuocatis omnibus Dominis Consiliarijs, prout de more, in rebus grauib; & sic iunctis in Aula magna, carcerari iussit familiam, quæ processerat ad carcerationem prædictam in S.C. quod per Collaterale Consilium fuit approbatum. Id ergo in omnibus casibus pu-

to seruandum. Vnde, quod ait Reg. Sanfelicius hic num. 23. scilicet, quod si absq; scientia caperent, non erunt dimittendi, & capientes non punirentur, vel intelligendum est, rigore iuris attento, cum sufficiat venia Principis, vel dicendum, ex errore fuisse additas negationes, adeoque sic concipienda ea verba. Quod si absque licentia caperent, erunt dimittendi, & capientes punirentur, cum venia Principis non tollat vrbauitatem, nec suo Tribunali decorem, sed ea tantum versetur circa reliqua, quæ eius ministris nec iniuriam inferant, nec infamiam: Quare explicationi à nobis traditæ respondent verba decisionis. Fuerunt detenti capientes, & dimissi carcerati. Nec deinde Sanfelicius refert, quid senserit Prorex, sed tantum concludit, Prorex quod sibi cõueniens visum fuit, summa cum prudentia mandauit. Nec Proregis sensus debebat esse contra ordinem S.C. cum pariter, iterum apprehensis delinquentibus, S.C. fuerit eorum Iudex; sicq; carceratio fuit denuò facta, quasi vt tantus Senatus eos dignosceret.

Quid autem dicendum sit de immunitate concessa domibus Potentum, vide apud Reg. de Marin. loc. cit. dum cætera iustis ex causis silentio committimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Baro loci patrati sceleris potior an sit Barone originis, vel domicilij, quamvis prauentus, examinatur per totam questionem.
- 2 Ministri curant filios, quo alius possunt, vebere.
- 3 Iudices circa delictorum cognitionem competentes, quot, & quales sint.
- 4 Iudex loci patrati sceleris est ceteris potior, & qua ratione.
- 5 Præuentio inter quos Iudices locum habeat.
- 6 Præuentionis effectus in delictis duo esse possunt, & quales.
- 7 Præuentio non efficit, vt iudex potentior non præferatur in cognitione delictorum minus potenti.
- 8 Præuentio, vt profit, quomodo debeat esse.
- 9 Baro, habens priuilegium cognoscendi crimina vassallorum commissæ extra territorium, an præferatur Baroni loci commissi criminis, latè examinatur.
- 10 Priuilegium non censetur concessum Baroni in alterius Baronis præiudicium, sed in odium vassallorum, & quomodo.
- 11 Iudex domicilij in cognitione criminum præfertur Iudici originis.
- 12 Remissiones cessant, quoties Iudices stant sub diuersis Principibus.
- 13 Remissio delinquentium inter confederatos facienda est.

Iudex

- 14 *Index loci incepti delicti, an delicti consummati attendendus sit, examinatur.*
- 15 *Delictum quandoque consistit in consummatione.*
- 16 *Delictum consistens etiam in inceptione potest dici duplex ratione iudicij.*

DILUCIDATIO DECIS. LXVIII.

H Abemus in hac decisione decisum, delinquentem esse remittendum ad Baronem loci patrati sceleris, quamvis prænuerit Baro domicilij, siue originis in captura, & habeat priuilegium cognoscendi de delictis patratis extra territorium, qua occasione *Reg. Sanfelicius* alteram refert decisionem pro Barone patrati delicti.

In hac causa pro Illustr. Marchione Bracilianensi scripsit Ferdinandus Rouitus, cuius allegationes posuit *Scipio Rouitus* genitor inter eius scripta ad *Pragm. 1. ubi de delict. quis conuen.* & c. a num. 45. vsque ad 78. ni velimus dicere, ab eius genitore fuisse formatas eas allegationes, dum nonnulli auctores, non Ferdinandum, sed Scipionem earum dignoscunt auctorem, solent; namque Iudices eorum filios, quo altius possunt, vehere, ut ipsi ceteris verius ostendant, amorem descendere, quamvis plerique Iudicum filij, genitorum amore abutentes, praua eorum natura edoceât, gloriam propria virtute, non Matorum meritis comparandam. Pro Barone Siani scripsit *Capyc. latr. consult. 133.* qui in calce contra à se scripta decisum testatur, citans *Thorum* de hac decisione verba facientem in *compend. part. 1. verb. Vassallus pag. 567. & Reg. Sanfelici. hic.*

Si queras, quot super hac questione scripserint, respondeo, innumeros reperiri scriptores, quos reperies apud *Vinc. de Franch. decis. 505 ibique Dom. de Luca* alios referentem, *Carleual. de Iudicijs lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. sect. 1. à num. 782. Reg. Merlin. controu. forens. lib. 1. cap. 95. à num. 1. ad 5. Laganar. ad Rouit. in Rubr. Pragm. ubi quis de delict. conuen. deb. per totam. Gall. app. par. 2. cap. 6. num. 98. & seqq. Scialoy. de foro competenti: tit. de foro delicti cap. 38. à num. 14. Dom. Altimar. ad cons. 22. Rouit. tom. 2. aliosque, qui latè super hac materia scripserunt. Nos autem, ut, breuitari consulentes, eam tantum dilucidemus, illud vtrique supponamus, necesse est, scilicet, tres posse esse Iudices circa delictorum cognitionem: Iudicem loci commissi criminis, domicilij, & originis, ut distinctè, & breuiter docuit *Merlin. d. cap. 95. num. 1. & 2. licet de Franch. decis. 37. relatus à Laganar. ad d. Rubr. addat quartum, nempe Iudicem loci, in quo quis plurimum versa-**

tur, nec non quintum in clerico, qui de iure canonico sortitur forum loci, in quo beneficium habet, quod explicat idem *Laganar. ibid. num. 3. & 4.*

4 Verum inter hos Iudices potior est Iudex loci patrati sceleris, ijs ex rationibus, quia ad aliorum exempla, & solatium offensorum, expedit, ut delicta ibi puniantur, ubi patrata sunt. *l. capitalium §. famosi ff. de pœnis. cap. qua propter 2. quest. 7. cap. ad deliberandum 17. de iudicijs,* & quia Iudex loci illius, ad quem spectat prouinciam malis purgare hominibus, iniuria afficitur. *l. congruit ff. de off. Præsidis,* & tandem, quia ibi facilius delicta probantur testibus, ubi patrata sunt, quas rationes afferunt *Couarr. præf. quest. cap. 11. num. 3. & Peguer. decis. 66. relati à Scialoya de foro competenti d. cap. 38. de foro delicti num. 6. alijsque recentioribus passim.* Quare meritò inter Iudices superius relatos, Iudicem loci delicti cæteris præferri in criminis cognitione, voluere de *Franch. decis. 37. num. 1. & decis. 105. num. 1. & 11. Farinac. de inquisition. quest. 7. num. 1. Thesaur. decis. 90. num. 1. Merlin. d. cap. 95. Carleu. loc. cit. num. 782. alijsque ab ipsis relati communiter, & consequenter, Iudicem domicilij, siue originis delinquentis, requisitum à Iudice loci delicti, teneri reum remittere, indubitatè tenet *Clar. §. fin. quest. 38. num. 19. vers. est autem,* & testatur de communi. *Auenda. no resp. 4. num. 2. Azuend. ad l. 1. tit. 16. lib. 8. noua recopilat. & num. 24. alijsque relati à Merlin. loc. cit. nu. 3. & à Dom. Altim. ad d. con. num. 3.**

Hæc omnia plana sunt, nec nostris temporibus vllam admittunt difficultatem: superest ergo, ut breuissimè videamus, in quo difficultas consistat. Et quidem in duplici casu potest ea consistere, scilicet, cum Iudex domicilij, vel originis, prænuerit, & cum habet priuilegium cognoscendi de criminibus vassallorum extra territorium delinquentium, quibus casibus scissi sunt Doctores superius relati, ut videre est apud præfatos recentiores, qui eos recensent.

Ego autem, si vera sunt ea, quæ suprâ retulimus, prout, vera esse, nemo negabit, teneo, nullam posse his casibus esse difficultatem, adeoque semper etiam præferri Iudicem loci patrati sceleris.

5 Et, ut primò loquamur de præuentione; certum est, præuentionem locum habere inter Iudices non incompetentes, ita, ut quicumque incompetens non sit, possit de delicto cognoscere, & consequenter alium iudicem non expectando præuenire, sed certum quoque arbitror, non bene inde inferri, instante iudice potentiore, non teneri minus potentem remittere Reum ad illum, tantumquam

quàm potentiorē , cum præuentio duos
 6 habeat effectus non eodem modo confide-
 randos , primum scilicet , vt diximus , quo
 habetur , Iudicem quemcunque , alio non
 expectato , posse in delicto procedere ; & in
 hoc effectū non consideratur vlla compara-
 tio inter Iudices , quia comparatio nō fit in-
 ter absentes ; sicque , si vnus tantum iudex
 comparuit , ille procedet . Alterum verò
 effectum , quo habetur , iudicem posse ad vl-
 teriora procedere , non obstante alterius iu-
 dicis comparitione : & hic effectus non sem-
 p̄r haberi potest à præuentione , sed tātum ,
 cum iudices æquales sunt ; tunc namque
 is in posterum procedet , qui præuenit ; &
 hoc casu præuentio iuuat inter æquales ; at
 verò , quando iudex est altero potentior , hic
 7 effectus haberi non potest , cum præuentio
 facta à iudice minùs potenti non tollat ab
 altero potentiam maiorem , nec faciat iudi-
 ces æquales ; & sic præuentio , vt pro-
 fit , debet supponere iudices priùs æquales : & ra-
 tio rationis ea est , quia præuentio supponit
 æqualitatem , non facit .

8 Et ex his videtis , quàm inefficaces sint
 rationes adductæ à contrariæ sententiæ se-
 ctatoribus ; scilicet , in pari causa meliorem
 esse conditionem possidentis , qualis dicitur
 præueniens , qui possidere dicitur , & , cum
 comperens sit iudex domiciliij , & originis ,
 data præuentione , hunc præferri , quia in
 pari causa is præfertur , qui præuenit : quas
 rationes sit ceteros , refert *Dom. de Luca*
ad d. decis. Vincent. de Franch. 505. in princip.
 quando quidem hæc omnia vera essent , si ef-
 femus in pari causa , sed non sunt in pari
 causa iudex loci commissi criminis , & iu-
 dex originis , vel domiciliij delinquentis , cum
 ille loci sit potentior , vt Doctores omnes
 vno ore confitentur .

9 Vt autem veniamus ad priuilegium co-
 gnoscendi de criminibus vassallorum extra
 territorium , potest difficultas hæc videri
 subsistens , quando non concurrunt duo pri-
 uilegia . Rem clariorem reddam exemplo
 tradito hic à Sāfelicio . Nam , dum Baro Si-
 ani habebat speciale priuilegium cognoscen-
 di delinquentes extra territorium , & Mar-
 chio Braciliani non habebat speciale priui-
 legium cognoscendi alterius Baronis vassal-
 los delinquentes in suo territorio , sed co-
 gnitionem hanc habebat tantum à Iure cō-
 muni disponente , vt Rei puniendi sint ab
 Ordinario loci delicti , *per Auth. qua in pro-
 uincia C. ubi de crim. agi oport.* videbatur
 illud priuilegium reddere potentiorē Ba-
 ronem Siani , tanquàm roboratum specia-
 liori iure .

Hoc tamē non obstante , dicendum est ,
 non obstare Priuilegium hoc , si reperiatur ,

in quocunque Barone domiciliij , vel origi-
 nis , & consequenter semper præferri Baro-
 nem loci patrati sceleris . Et ratio est , meo
 iudicio , euident , quia ex vulgaris iuribus
 10 priuilegia ita intelligenda sunt , vt saltē ,
 quanto minùs possint , inferant tertio præ-
 iudicium , quando tertij præiudicium non
 expresse ponitur in priuilegio : quæ conclu-
 sio certa est , potissimum , quia adest alia
 communis conclusio , qua euincitur , nun-
 quam priuilegium censeri concessum in
 minimum etiā tertij præiudicium *ex l. 2.*
§. meritò & §. si quis à Principe ff. ne quid in
loco publico , cum alijs adductis à Sāfelicio hic
num. 11. & seqq. cum igitur Priuilegium ,
 quod solent habere Barones , cognoscendi
 scilicet crimina vassallorum , quamuis pa-
 trata extra territorium , sit tantum in odium
 vassallorum , non in præiudicium alterius
 Baronis , quod euident est , quia in Priuile-
 gio non potest præiudicium inferri omni-
 bus Baronibus , dum etiā ipsi Baroni , cui
 conceditur , inferretur , siquidem alius Baro ,
 qui simile priuilegium haberet , cognosceret
 crimina sui vassalli patrata in illius territo-
 rio ; sicque priuilegium hoc modo concep-
 tum non esset verè priuilegium . Vnde , vt ta-
 le dicatur , debet intelligi concessum in
 odium vassallorum , qui nequeunt , quamuis
 in alieno territorio delinquentes , naturam
 naturali Baroni subditam perdere , quocun-
 que vadant . Cum , inquam , hoc ita se ha-
 beat , scilicet , vt simile priuilegium censea-
 tur concessum in odium vassallorum , non
 autem in odium , & præiudicium omnium
 aliorum Baronum , euidentissimè sequitur ,
 illud non operari , vt , qui eo gaudent , potio-
 res sint Barone loci commissi sceleris , & vt
 huic præiudicium aliquod inferatur circa
 iurisdictionem , quam habet à iure commu-
 ni , cui non derogari per hoc generale pri-
 uilegium necesse est , cum illud nullam ha-
 beat particulam derogatoriam , & conse-
 quenter cōfirmatiuum sit iuris communis ,
 vt ceteras responsiones deferam hic à Sā-
 felicio traditas .

Ex quibus omnibus breuissimè exami-
 natis , videtis iam , an vlla sit facienda vis in
 decisione 505. *Vincentij de Franchis* , vt benè
 perpedit *Ferdin. Rou. loc. cit.* an autem benè
 processerit decisio relata à *Reg. Sāfelicio* .

11 Hinc collige primò , posse esse quæstio-
 nem inter Iudicem domiciliij , & originis ,
 præferri verò Iudicem domiciliij , vt ait
 idem *Reg. Sāfelicio* . hic sub num. 9. & tenent
Capib. alijque , quos referunt , & sequuntur
Laganar. loc. cit. num. 13. & Scialoya d. cap. 38.
num. 23.

12 Collige secundò , remissiones has cessare ,
 quoties Indices stant sub diuersis Principi-
 bus

bus, ut videre est apud omnes citatos auctores, & precipue *Rouit. Dominos de Luca*, & *Altimar. locis citatis*, & *Sesaloyam d. cap. 38. num. 21.* sed remissiones huiusmodi delinquentium de vno Regno ad aliud confugientium esse faciendam, saltem de vrbannitate, ubi Principes confederati sunt, proutiam tamen requisitoria, & summaria criminis informatione, vberissime demonstravit *Merlin. d. cap. 95. per totum videndus*, cum casus euenerit, dum multa necesse scitu digna.

14 Hic autem quæri opportunè potest, an attendatur Iudex loci cæpti delicti, an iudex loci, in quo delictum fuit commissum. *Reg. Merlin. cent. 1. contr. forens. cap. 80.* post tractatam vberissime materiam, decusum refert, inquisitum fuisse remissum ad iudicem loci delicti cæpti. Illum vide, cum verè eius dictis nihil addendum putem. Vnde bene eius scripta rescriptit *Capibl. ac Baron. tō. 2. cap. 61.*

Ego verò breuissimè distinguendos, puto, duos casus ad huius dubitationis resolutionem, & quarumcunque sententiarum conciliationem. Aut enim inceptio delicti nulum in se continet crimen, sed totum reponitur in consumatione, & tunc attenditur iudex loci, in quo delictum fuit commissum. Patet hoc, quia crimen non dicitur commissum in loco, in quo cæptum est. Quare militat ex, quæ necesse pro Iudice consummati delicti *Merlin. in d. cap. precipue à num. 11.*

Aut verò inceptio delicti crimen continet, & pœnam illi consequenter correspondentem; & tunc attendendus est Iudex proueniens, cum quisque ex his possit crimen in suo territorio commissum punire. Quare hoc in casu militat ea sententia relata ab eodem *Merlin.* quæ vult, ut attendatur iudex consummati delicti.

15 Hinc collige primò pro primo capite distinctionis, quoties inceptio delicti non continet villo modo crimen, vnicum dici delictum consistens in consumatione, quæ eadem est, ac patratio criminis.

16 Collige secundo pro secundo capite eiusdem distinctionis, quoties inceptio delicti aliquod continet crimen, posse dici vnicum, & duo delicta. Vnicum profectò ratione pœnæ, si actus non interrumpatur, ac proinde delinquentem vnica puniendum pœna, habito respectu ad perfectum crimen consistens in consumatione. Duo verò ratione iudicij, cum vterque Iudex tam loci incepti criminis, quam consummati possit procedere. Hacque distinctione tutissimè omnes opiniones conciliantur, casusque quicunque, qui accidere possent, resoluentur, ut consideranti patere potest.

- 1 Remissio cause criminalis non competit Baroni post sententiam, sed vide num. 5. & 6.
- 2 Magna Curia habet iurisdictionem ordinariam in toto Regno.
- 3 Feudatarij an dicantur habere iurisdictionem priuatiuè ad Regios.
- 4 Baro sciens, contra suum vassallum procedi in alio Tribunali, nec comparens, prorogat illius iurisdictionem, secus verò, si id ignorauerit.
- 5 Baroni non competit remissio cause criminalis post sententiã, si delictum compositionem non admittat.
- 6 Baroni competit remissio cause criminalis post sententiam, si ille ignorauerit, contra suum vassallum procedi, & delictum compositionem admittat.
- 7 Baro quid teneatur probare, cum petit causa remissionem post sententiam. Et quid possit probare Fiscus.
- 8 Fides adhibenda est potius testibus affirmantibus, quam negantibus.
- 9 Ignorantia ab allegante probanda?
- 10 Remissio cause ciuilibis post sententiam deneganda est Baroni, & quare.
- 11 Baroni potest competere remissio quoad sententia ex equationem.

DILVCIDATIO DECIS. LXIX.

TRia habet hæc decisio. Primum siquidem est, in causa criminali post sententiam Baroni non competere cause remissionem, sicque decusum. Secundum, idem dicendum in causis ciuilibus. Postremum, verò, circa sententiæ exequutionem posse Baroni competere remissionem, prout decusum testatur *Thor. compend. dec. vol. 2. f. l. 573. vers. remissio.*

1 Quoad primum habemus consonam decisionem relata à *Reuert. in dec. 268.* quam etiam refert *Anna sing. 56.* hancque opinionem sequuntur omnes ij, quos refert præter citatos, *Dom. Rodoe. ad lib. 1. Reg. de Marin. cap. 34.* & adest decisio relata per *Consil. Rocc. res. 37. tom. 2.* licet contrarium scripserit in *resp. 54.*

Pro contraria verò opinione steterunt *Reg. de Marin. in d. cap. 34.* & in *observat. ad d. decis. Reueter. 268.* omnesque ij, quos refert *Carleual. de indic. tom. 2. disp. 2. quæst. 8. sect. 2. num. 1059.* & *Dom. Rodoe. loc. cit. nec non Roccus d. resp. 54.*

2 Fundamēta prioris opinionis varia sunt, Primum, quod adducit noster Regens, videlicet, quia M.C. habet ordinariam iurisdictionem in toto Regno; igitur, si reum damnauit, validè damnauit, nec potuit validi

lilitatem turbare remissio, quæ petita non fuit.

Secundum est, quia, si post emanatas sententias remitterentur Rei, tribunalia inferiora cognoscerent, reuiderent, refranarent, vel nulla redderent, quæ Tribunal superius, quale est M. C. & S. C. gessit, quod videtur maximum absurdum.

Tertium, quia sententia lata nocet Reo, qui tenebatur comparere, & priuilegium allegare, ergo eadem ratione nocebit Baroni.

Fundamenta secundæ opinionis sunt directè contraria priori, eiusque Asseclæ dignoscunt Antisignanum *Andr. in cap. Imperialem §. præterea si inter duos num. 79. & in §. nec Dominus post numer. 48.* qui supponit ignorantiam Domini.

3 Primum est, quia feudatarij dicuntur habere iurisdictionem priuatiuè ad Regem: vnde coràm quocunque Iudice litigetur, Barone infcio, dicetur vassallus litigare coràm Iudice incompetente, ergo sententia semper erit nulla, ac proinde remissio competet etià post sententiam.

Secundum est, quia cum huiusmodi remissione cōsuleretur Baronibus multis grauatis oneribus, dum illi non reuiderent, nec Tribunalium superiorum sententias reformarent, sed illas componerent, suisque egestatibus cōsulerent.

Tertium, quia, cum Barones habeant iurisdictionem priuatiuè ad omnes alios iudices concessam, vt optimè probat *Foller. in praxi crim. par. 1. secunda partis rubr. Audiantur excusatores n. 68.* non potest pars consentiens præiudicium inferre Baronibus. Vnde non valet modus hic arguendi. Sententia lata nocet Reo, ergo Baroni infcio.

Hæc pauca, vt officio meo fungerer, breuissimè scripta longo calamo exarata apud citatos DD. reperies; nunc, quid concludendum pro hoc primo puncto, pari breuitate videamus.

Equidè fateor, totam difficultatem versari in scientia, vel ignorantia Baronis de actis coràm alio Iudice, puta M. C. vel 4 S. C. in qua ratione fundatur *Andreas loc. cit.* Nam, si Baro sciat, quæ contrà eius vassallum aguntur, nec curat comparere, petendo tanquàm Baro remissionem, tacitè consentit, & ex tacito consensu resultat prorogatio iurisdictionis superioris, vt cum *Eliseo Danza* concludit *Reg. de Marin. in d. obseru.*

E contra verò, si Baro acta ignorauit, videtur posse remissionem petere quoad suum interesse, cum acta facta nullum potuerint illi præiudicium parare. Quod si reformabit sententiam tribunalis superioris per huiusmodi remissionem, defectus erit naturæ

humanæ, quæ rerum omnium scientiam non possidet; præter quam quod, vt benè *Dom. Rodier. loc. cit.* vitur ille iure suo, quicquid sit, si per accidens reformatio sententiæ iudicis superioris sequatur, cum lex nostra de huiusmodi euentibus non curet. Igitur duo hic consideranda sunt, ignorantia facti, & interesse Baronis; quare sic in praxi procedendum arbitror pro conciliatione vtriusque opinionis. Nam, petente Barone remissionem post sententiam in criminali latam, videndum est, an delictum sit tale, quod compositionem patiatur; si enim compositionem excludat, quia non consideratur interesse Baronis, non obstante remissione petita, poterit sententia executioni demandari.

Nec posset conqueri *Reg. de Marin. in d. cap. 34. cum §.* siue reus remittatur, siue secus, nullum Baro interesse sentiat, dum totum interesse est Rei, cui sententia lata nocet, ex traditis per *Renert. loc. cit.*

6 Sin autè delictum non est de exceptis; sed compositionem admittit; tunc dandus est terminus super petita remissione, in quo, quia interuenit interesse Baronis, videndum erit, non modò de Baronis priuilegio, sed de eiusdem ignorantia, vel scientia super illo facto: vnde illo in termino Fiscus probare poterit, factum illud notum fuisse aliquibus ciuibus, & ipsiusmet Baronis vassallis, à quibus verisimiliter potuit factum illud audiri. Dixi, *aliquibus*, cum vni vix credatur. Si igitur Fiscus hoc probabit, succumbet Baro; nam moralitè loquendo, impossibile redditur, vt vassalli referre non curarint Baroni, quæ contra eius vassallum agebantur, cum potissimùm Barones prompti sint ad remissionem petendam; Baro autè, præter eius priuilegium tanquàm usu receptum exhibendum, debet positiuè probare per testes, nullibi ab hominibus ipsi subditis, nec ab alijs fortè, auditum antè petitionem remissionis, agi contra eius vassallum in alia quauis curia.

Sed nota, hanc probationem, tanquàm negatiuam, elidi per affirmatiuam Filci. Vnde eatenus subsistet, quatenus Fiscus non 8 probabit, quod supra exposuimus; quandoquidem nota est regula, qua edocemur, affirmantibus potius, quàm negantibus esse fidem adhibendam, de qua *Lart. ibique addent. in l. diem proferre §. si plures ff. de recep. arbi.* Quid enim iuuat, probari aliquid non fuisse, si fuisse constat probationibus:

Dixi, Baronem debere probare positiuè per testes, ad excludendam verisimilitudinem, qua argui potest, illum sciuisse ea, quæ contra vassallum fiebant, cum ad eum spectet probatio ignorantie, qui eam allegat 9

tanquam fundamentum suæ intentionis, ut ex *Felin.* & alijs deducit *Mascard. de probat. vol. 2. concl. 879. num. 39.*

Sicque intelliges, & limitabis decisiones *Regentis Sanfelicii*, ut omnia DD. placita concilientur, ut Baronum interesse respiciatur, nec non delicta enormia puniantur.

10 Quo ad secundum in causa civili, post sententiam denegandam esse Baroni remissionem secundum nostrum Reg. ex dictis patet, & concurrit *Reg. de Marinis in d. cap.* Nullum enim interesse Baronis consideratur, nec litibus unquam finis imponeretur, sicque tenendum ex *Reg. de Marinis* consilio, quicquid alij ad ingenij pompam ostendendam dixerint: pro qua nostra opinione faciunt etiam tradita à *Rocc. d. resp. 37. num. 8.*

Quo ad tertium etiam ex dictis patet resolutio; nam sententia nomine illius est executioni demandanda, cuius nomine prolata est, nec iudex exequutor merè exequendo iurisdictionem ostendit. Super qua re vide ea, quæ dicimus in dilucidatione *decis. 419.*

S V M M A R I V M.

- 1 Regia Camera est iudex competens, cum declarandum est, successionem auferendam ab aliquo tanquam indigno.
- 2 Feudales lites in quonam Tribunali dirimuntur.
- 3 Feudales lites, attento iure communi feudorum, si domini directi interesse respiciant, deciduntur coram paribus Curia, de iure Regni in Reg. Cam.
- 4 Feudales lites, ubi nullum adest directi Domini interesse, deciduntur de iure communi feudorum coram Domino feud. sed de iure Regni in S. C.
- 5 Causæ feudales infra viginti uncias in Regno deciduntur tam in M. C. V. quam in cæteris curiis inferioribus. Quod latè probatur.
- 6 Iurisdicção concessa alicui, an, & quando intelligatur cumulatiuè, vel priuatiuè ab ordinario.
- 7 Cognitio causarum feudalium fuit concessa S. C. priuatiuè.
- 8 Officiales Regia Camera sunt in illa conueniendi.
- 9 Regia Camera an possit mittere S. C. literas hortatorias pro causa remissione.

DILUCIDATIO DECIS. LXX.

Decisum hinc reperimus, orta lite in S. C. inter partes ob fratricidium ab altera ex partibus commissum, altera præten-

dente homicidam, tanquam incapacem, remouendum à successione; nec non instante fisco in Reg. Cam. declarari ad ipsum spectare successionem, remoto homicida, non tanquam incapaci, sed indigno, fuisse ortam difficultatem, in quonam tribunali esset agendum, & per Collaterale Consilium decisum, causam inter partes terminandam, per S. C. eam verò inter alteram ex partibus, & Regium Fiscum decidendam fore, in Reg. Cam. Nos verò quo ad incapacitatem succedendi videbimus in dilucidatione *decision. 412. lib. 3. vbi inspicimus, an vera sint, quæ scripsit ibi Seuerinus, quæque adduxit Dominus Altimar. ad cons. Rouit. 15. 20. 2.* Interim ad materiam nostræ decis. vide *Rocc. respons. 55. tom. 1. & Dom. D. Carolum. Petr. ad Ritum 272. num. 51. tom. 3.*

2 Hinc, re nata, quæri potest, in quonam tribunali lites feudales dirimantur, dum in feudis fiscus videtur fundatum habere interesse. Qua super re scripsimus in nostra *Ariadna feudali in tit. 1. §. notandum quest. 4.* Hic verò, quæ ibi fusè scripsimus, restringemus.

3 Ibi ergo diximus, attento iure communi feudorum, orta lite, quæ Domini directi interesse respiciat, eam coram paribus curiæ esse decidendam, ex *cap. 1. §. præterea si inter dominum*: attento verò iure nostri Regni, cum agitur de interesse fisci, litem decidendam esse in Regia Camera, ex *cap. 15. instruct. Regis Feder. inserto in Pragm. 12. de offic. procur. ex pragm. 61. & 62. eod. tit. & 37. de offic. S. R. C.* Quod intelligendum diximus de interesse præsentaneo, secus de futuro, & dubio, quia tunc proceditur in S. C. cum assistentia fisci patroni ex *Vinc. de Franch. decis. 117. & Rouit. ad distam Pragm. 63. nu. 2. & 5. de offic. procur. Casaris.*

4 Sin autem non agatur de interesse Domini directi, sed quæstio sit inter partes, diximus, de iure communi feudorum, iudicem esse dominum feudi, ex *cap. cæterum: extra de iudic. alijsque*: de iure verò nostri Regni esse S. C. ex ordinatione Regis Ferdin. *Primi impressa in Pragm. 3. sub tit. de offic. S. R. C. vers. ut autem.* dummodò causæ non sint infra viginti quinque uncias, quoniam tunc tam M. C. quam cæteræ Curia inferiores essent iudices competentes. Hanc opinionem sequuti sunt *Carauit. & Muscatell. per nos loc. cit. relati.*

Quoniam verò opinionem hanc in dubium reuocauit *Dom. D. Carolus Petra in suis Commentarijs, & propriè in rit. 50. & 60.* illum impugnauimus, & par est, ut hic aliqua de huiusmodi impugnatione nectamus.

6 Asserebat præfatus Iureconsult. locis citatis,

tatis, iurisdictionem concessam alicui intelligi cumlatiue, non priuatiue ab ordinario; vnde cognitio de rebus feudalibus cumlatiue concessa intelligenda erat M. C. quod ostendere, aiebat, præfatam *Pragmaticam*, quæ non solum delegat Sacro Consilio causas feudales, sed etiam alias excedentes summam viginti quinque vnciarum; sicque, si priuatiue intelligeretur concessa Sacro Consilio huiusmodi facultas, Magna Curia non posset quidem definire causas excedentes illam summam, quod falsum est, idemque dicendum de causis feudalibus.

Nos autem ibi respondimus, euidentissimè apparere ex ipsa *Pragmatica* cognitionem causarum feudalium concessam S. C. priuatiue; nam, cum in *d. Pragm.* hæc ponatur *Aliorumq; omnium* (subintellige feudorum) de quibus cognoscere superiori tempore consuevit M. C. indubitatum est, per ly, *superiori tempore consuevit*, nobis ostendi, ipsimet M. C. denegari futuro tempore cognitionem rerum feudalium, quæ consequenter priuatiue concessa intelligenda erat S. C.

Dicendum præterea, vel M. C. concessam esse superiori tempore facultatem cognitionum causarum feudalium cumlatiue, vel priuatiue. Si cumlatiue, iam per hanc ultimam *Pragmaticam* transferri facultatem in S. C. & non in M. C. ex ijs verbis, *cognitionem eidem subijcimus*, nec dicitur & M. C. vnde intelligendum, concessam S. C. facultatem priuatiue, sicuti in Themate dispositionis conceditur facultas infundandi spiritum. Vel priuatiue, quod verius; & per hanc dispositionem intelligi translatam facultatem etiam priuatiue; nam, dum statim dicitur, *Tales enim causas ad alias Curias inferiores cognoscendas remittimus*, suademur, non remitti alias, de quibus antea erat sermo, inter quas extrabant feudales. Paritas autem ab alijs causis deducta, quæ, licet excedatur summa viginti quinque vnciarum, Magna Curia cognoscit, non infringebat communem opinionem, dum Rex Ferdinandus, quemadmodum non denegauit M. C. facultatem cognitionis causarum feudalium infra viginti quinque vncias, ita nec voluit, vt ipsa non valeret cognoscere causas excedentes præfatas vncias, dummodo videlicet non essent feudales.

Vnde cognitio causarum infra viginti quinque vncias intelligitur super feudalibus, vt idem Carauita non negat in *ritu* 50. circa finem. Cæterum certum est, M. C. posse causas ultra d. vncias cognoscere, dummodo non sint feudales. Quare concludebam, Sacro Consilio concessam priuatiue cognitionem causarum ultra viginti quinque vncias feudalium tantum, non autem aliarum

non feudalium, de quibus *d. Pragm.* non meminit, nec immerito, dum valet illas, quamuis dictas vncias excedentes, definire M. C. quæ, quamuis definiat causas feudales ultra vncias, hoc accidit, quia partes consentiunt, quod aliter eueniret, si alterutra remissionem peteret ad S. C.

Hinc profectò non ab re dicebam, Ferdinandum soli S. C. talem facultatem concessisse, si quidem, dum, attento iure communi feudorum, iudex causarum feudalium inter partes erat Dominus feudi, iure optimo ille disposuit, vt S. C. sententias proferens nomine Regiæ Maiestatis dignosceret, quod ad Regem ipsum, tanquam directum dominum feudorum, spectaret. Hæc, & alia cumulaui contra Dominum *D. Carolum Petram*, à quo non mirabar M. C. acerrimè defensam; par enim erat, vt Magna Curia cum tunc Iudicem haberet aduocatum.

8 Ex his colligebam, præfata omnia fallere in officialibus Regiæ Camere, qui in illa conueniendi sunt, ad l. penult. C. ubi causa fiscales, & est punctualis decisio 7. Reuert. ubi Reg. de Marin.

9 Maiorem autem dubitationem arguebam in videndo, an posset Tribunal Regiæ Camere mittere ad S. C. literas hortatoriales pro remissione causæ eorum officialium.

Pro qua re adduxi decretum generale ejusdem Regiæ Camere, necnon orationem Cōsiliarij Hyacinthi Cangiani viri doctissimi, integerrimi, moribus, & pietate nemini secundi, qui, licet mundo perierit, eius tamèn fama viuet, nec meo peribit calamo; vt autem eius virtus vndique elucescat, illà denuò hic referam, estque sequens.

Cum Tribunal Regiæ Camere Summarie nudius tertius miserit ad S. R. C. literas hortatoriales pro remissione causæ cuiusdam officialis, fuit hoc apud nonnullos Dominos habitum pro nouo, prætextu, quod debebat comparere is, & petere remissionem prædictam, ad tex. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus. Ibi. Ex quacunque causa vocatus ad Prætorium venire debet, & fuit practicum in causa qu. Præsidentis eiusdem Regiæ Camere Salinas, vt ex decis. Reg. Roniti 74. ubi sub num. 7. refert, pro his fuisse adducta plura exempla, & eo fortius, quod Tribunal S. C. est dignius.

Verum, & si Tribunal S. C. vti dignius præcedat R. C. Summ. ex *Pragm.* 1. & ibi Reg. Tapia de off. S. C. Marc. Ant. Surg. lib. 1. cap. 26. de Neap. illustr. Tasson. super *Pragm.* de antefato, obseruat. 3. Reg. Rou. conf. 102. vol. 2. Marin. Frecc. de subfeud. lib. 3. diff. 1. num. 19. in quibus habebis alia quàm plurima ad ornatum; tamèn hoc non in detrimentum alte-

alterius procedit, ut de Traiano Imperatore dixit *Plin. in suo Panegir. Ibi. Tu omnibus quidem maior es, sed sine ullius diminutione maior*. Nec Regia Camera est S. C. subordinata, sed Tribunal est, nedum supremum de per se, & coequalle illi, sed etiam eius officiales nullum alium iudicem habent, neque habere possunt, nisi Regiam Cameram, ad *tex. & ibi gl. in l. penult. C. ubi causa fiscales Reg. Rouit. d. dec. 74. num. 7. Reg. Tap. de iure Regni in Rubr. de off. Proc. Casar. num. 11. & adest. gl. punctualis in l. 2. vers. aut est certum ff. si quis in ius voc.*

Tamen, quicquid sit, quoad ipsos priuatos officiales, an teneantur comparere, vel ne, animaduertatur, quod in nostra hypothese sumus inter Tribunal, & Tribunal supremarum curiarum, cum quibus propter earum eminentiam nil cadit de iure comparitio, quae importat subiectionem legalem, sed tantum exhortatio, siue literarum hortatoriales, ut est *gl. punctualis in Clem. de testib. cap. non Iudaei in vers. exhortatis. Ibi. Hic curialiter loquitur Papa. Abb. omnino videndus super eod. cap. circa finem. cap. recolectes de statu Monachor. & fuit ne dum practicum inter ipsam Regiam Cameram, & Tribunal M. C. Admiratiz, ut ex *decis. Gizzarel. 73.* sed etiam in ea reperies, fuisse sic ordinatum stylum, ut inueteratam consuetudinem, quod confirmat *Iudex M. C. V. Balda- xar de Angel. ibidem per additionem. Reg. de Marin. in decretis per eum congestis eiusdem R. C. decreto 458. ubi etiam testatur, nedum de anno 1500. fuisse per Regiam Cameram, missas literas hortatoriales ad S. C. sed etiam in anno 1587. ordinata verba, quibus dictae literae concipi solent, nempe per verbum, placeat.**

Quibus adde, quod istae literae hortatoriales non sunt, nisi cum magno honore eius, cui diriguntur, quia aliqui illi Doctores, quibus lyncei oculi, nedum in negotiis fuerant, verum etiam in verbis perpendendis secundum eorum naturam, ac proprietatem, non per verbum, moneo, quod importat consilium, & auctoritatem, dictas literas ordinauerunt, sed per verbum, hortor, quod est per preces, & rationes obtinere. *Ambros. calepin. super eod. vers. hortor. Cice. ad Lentulum, ibi, hortari, & orare, ut magnam infamiam fugiant.* Et fuit practicum cum Imperatore Claudio ob nuptias Octaviae eius filiae. *Tacit. lib. 12. Ibi sententiam orando exprimere, qua hortabatur Claudius Octaviam despondere Domitio, & est tex. ad litteram in d. cap. recolectes de stat. monachor. Ibi ideoque precibus exhortamur, & ille & c. ubi loquitur Papa cum Abbatibus, & conventu Cisterciensis ordinis, quod est fortius ob eorum*

subiectionem Pontifici & c. Hae ille.

Quoniam vero, ut ibi dixi, marcet sine aduersario virtus, nec parcendum amico ad veritatem eruendam, obiectiunculam quandam apposui, sed solutionem etiam intertam volui.

Hae erat. Ratio quare Tribunal comparere non teneretur, esset, quia comparitio importat legalem subiectionem, quod falsum videtur, dum clericus, qui vigore ritus compareret, non ideo subiicitur iudici seculari.

Respondi tamen, quicquid sit de dispositione Ritus, notorium sacerdotem non teneri comparere, dum constat, illum esse iudici ecclesiastico subditum; sique a pari in nostro casu; nec urgere paritatem de clerico, qui forsitan vigore Ritus eandem comparere cogitur, quatenus non supponitur clericus; at in casu proposito non dubitatur de qualitate personae. Omnia autem, quae scripsi, vberius vide in mea *Ariadna loc. cit.* cum hic tantum ea compendiose apposuerim.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pena pecuniaria nata ex crimine, pro quo fuit aliquis citatus ad informandum, facta contumaci, an requirat nouam citationem. Sed vide num. 7.*
- 2 *Pena duplex quandoque imponitur pro eodem crimine.*
- 3 *Pena duplex pro eodem crimine, quando utraque veniat primario; quando autem, una primario, altera accessorio.*
- 4 *Penarum cumulatio quid operetur.*
- 5 *Citatio, ni facta sit ad omnes actus usque, ad sententiae executionem inclusivae, non sufficit ad executioni demandandam sententiam.*
- 6 *Contumax in uno actu nullum sibi praui- dium infert quoad alios.*
- 7 *Citatio non requiritur pro executioni de- mandanda pena pecuniaria, cum expedita est citatio ad informandum cum inserta forma citationis ad dicendum, quare ex- e- quutioni demandanda non sit pena pecu- niaria.*

DILVCIDATIO DECIS. LXXI.

DEcisum hic non reperimus, an facto aliquo contumaci pro crimine, pro quo fuit citatus ad informandum, possit contra eundem executioni demandari pena pecuniaria, quae nata est eodem crimine praeter corporalem, absque noua citatione. Verum *Reg. Sanfelicius in calce decisionis* ait, alias fuisse in praxi receptum, in M. C. contra contumacem pro pena pecuniaria.

niaria, contra quem citatum ad omnes, & singulos actus, accusatis contumacijs, processum fuit ad poenę executionem.

- Pro hac ergo praxi standum; quare aduertendum est, quandoque pro vnico crimine duplicem extare poenam, scilicet pecuniariam virtute alicuius obligationis, & corporis afflictiuam ex ipso crimine ortam; vtraque verò dicetur principaliter venire, nec pecuniaria erit dicenda accessoria, quia non nascitur ab altera poena. Quod idem, dicendum est, cum poena pecuniaria non oritur virtute obligationis, sed etiam ex delicto; puta, si eodem pro crimine loco poenę corporis afflictiuę imposita sit pecuniaria; tunc namque vtraque venit primario; sicque citatio ad informandum non fit pro poena pecuniaria, cum huiusmodi citatio fieri nequeat in Regno, ni vigeant indicia ad torturam, ex *Pragm. 37. §. 1. de off. magistr. Iustitiar.* & consequenter cum venit imponenda poena ultra relegationem, igitur illa citatio non deseruiet pro poena pecuniaria; quare, accusata contumacia virtute huiusmodi citationis, non intelligitur ea contracta quoad poenam pecuniariam, ad quam exigendam non emanauit talis citatio, sed contracta tantum quoad poenam corporis afflictiuam, cuius studio ea emanauit; merito igitur pro illa exigenda requiritur noua citatio, vt, facto deinde reo contumaci, possit virtute vltimę citationis poena pecuniaria executioni demandari.

- Nec sufficit, vt pręueniat instantia, & vtraque poena enuncietur in libello; quapropter citatio subsequens intelligatur etiam facta pro poenę pecuniarię executione; nam poenarum cumulatio in libello operatur tantum, vt possit actor, seu fiscus vtramque eligere viam, non autem, vt citatio pro vtraque poena intelligatur, cum verè illa non egrediatur, vt diximus, poenam corporis afflictiuam.

- Quod si in quocunque iudicio non sufficit prima citatio ad hoc, vt contra contumacem mandetur executioni sententia, ni illa sit facta ad omnes actus vsque ad sententię executionem inclusiuę, ex theoria *Bartoli in tract. ad reprimendum. vers. per edicta*, licet non necesse sit exprimi, vt reus veniat ad audiendam sententiam contra se ferendam, cum sententia possit ferri tam pro reo, quam contra reum ex l. *properandum §. & si quidem C. de iudic.* vt bene notat *Vinc. de Franch. decis. 457. num. 7.* quanto fortius non sufficiet citatio ad informandum, quę nullo prorsus modo fuit expedita, ad poenam pecuniariam exigendam, sed tantummodo ad poenam corporis afflictiuam,

Hinc valde conferunt dicta *Gloss. in Clem. sepē ver. partibus de verb. signif.* dicentis, absentem, & contumacem in vnico actu, nullum sibi pręiudicium inferre quoad alios. Quod intelligendum est, quotiescunque vnus actus alteri non accedit. Ex his

- Collige, nullam aliam requiri citationem, si cum citatione ad informandum esset etiam inserta citatio ad dicendum, quare executioni demandanda non sit poena pecuniaria vsque ad sententiam, eiusque executionem inclusiuę, sed posse virtute prefatę citationis accusari contumaciam, tam habito respectu ad poenā corporis afflictiuam, quam pecuniariam; hancque deinde absque noua citatione exigere. Cetera vide apud *Amendol. Ricc. & Dom. de Luca ad prefat. decis. Vinc. de Franch. poenas verò extrahentium ad ornatum huius decis. lege in Pragmaticis sub tit. de extraction. Consil. Roccum tract. de offic. rubr. 14. §. 1. ubi varia de priuilegijs extractionis, nec de seras allegationem 86. adductam à Reg. de Martin. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Actio multiplex intentari potest, non obstante contrarietate.
- 2 Actiones diuersę cumulari possunt, dummodo vna non destruat aliam.
- 3 Actiones incompatibiles nequeunt cumulari.
- 4 Actionibus incompatilibus propositis, vna potest suspendi, altera exerceri.
- 5 Actiones, quę cumulari possunt, licet queant esse contrarię, nequeunt tamen esse contradictorię.
- 6 Actiones contrarię possunt diuersis temporibus intentari.
- 7 Iudicium absorbens, propositis actionibus contrarijs, terminandum est.
- 8 Actiones, si nequeunt cumulari, vna intentata, non currit tempus respectu alterius.
- 9 Actionibus inter se compatilibus cumulatis, dato absolute termino, pręsumitur, iudicem illum dedisse respectu omnium actionum.
- 10 Actiones cumulari possunt tam ante, quam post litem contestatam.
- 11 Actionibus pluribus propositis, quando quis teneatur vnā eligere, quando autem vtramque prosequi.

DIVLCIDATIO DECIS. LXXII.

- Decisio hæc optimè, & vberrius materiam cumulationis actionum explicat, aitque, petentem omnia feuda, tanquam hæredem, & proximiorē pręmortui, licet huic

huic viuenti antea se opposuerit, putans, ea fenda ad se spectare, non ad illum, nihilominus tamen potuisse, suspensa prima actione, secundam periclitari, non obstante exceptione contrarietatis à colligatore opposita; sicq; decisum multiplici ex capite.

Primò, quia in primo libello, in quo primam intentauerat actionem, concludebatur, condemnandum illum ad relaxationem rerum particularium; in secundò verò totam hereditatem feudalem, sicque hæc duæ diuersæ actiones non inducunt contrarietatem,

Secundò, quia iudicium primum erat rei vindicationis super re particulari; secundum verò vniuersale; vnde cessat etiam contrarietas; & quia secundum hoc absorbet primum, ideò hoc secundum debebat illi proficui.

Tertiò, quia ille egerat ex nouo iure superueniente diuerso tempore; sicque non dicitur cumulatio.

De cumulatione autem actionum latissime suo more egit *Carlenal. à Reg. Sanfelici. citatus in addit. ad hanc decis. tom. 2. lib. 2. tit. 2. disp. 2.* Vt ergo nos aliqua nectamus in

2 materia, de qua *Reg. Sanfelici.* notandum est primò, & principalitèr, posse cumulari actiones diuersas, dummodò sint inter se compatibles, nec vna destruat aliam, ita *DD. in l. edita C. de edend. de qua re videndi Surd. decis. 317.* quæ exemplificantur à *Cappyc. decis. 80. Guidon Pa. decis. 108. Boer. decis. 134.* alijsq; relatis à *Gallupp. in praxi par. 2. cap. 1. num. 17.* ad quem *Dominus D. Franciscus Verde num. 34.* inquit, ad lites dirimendas consultum esse, plures coaceruari actiones, ex l. si idem cum eodem C. de iurisd. omn. indic. quod *Reg. Sanfelici. hic num. 20.* probat etiam de iure nostri Regni.

3 Vnde, quotiescunque actiones sunt inter se incompatibiles, certum paritèr est, cumulari eas non posse; potest autem altera suspendi; exerceri altera, vt in casu exposito à *Reg. Sanfelici.* tunc enim non dicitur cumulatio actionum exercita, sed signata: quod idem est, ac si dicatur, actorem varias cumulasse actiones, quæ, quoniam incompatibiles sunt, exerceri minimè possunt, sed necesse est, vt vna suspendatur, altera verò exercatur. Hæ autem actiones, quæ simul coniunctim exerceri non valent, sed diuersis temporibus, non possunt esse inuicem contradictoriè oppositæ; possunt esse quidem 4 contrariæ, & diuersæ. Exemplo rem clarissimè declaro.

5 Si Titius in libello exponeret, se velle esse heredem Sempronij, adeoque eius hereditatem peteret, deinde verò diceret, se velle esse heredem, ac proinde instaret, de-

clarari, ad se nullum ius spectare super bonis illius, vtique ab hac secunda instantia repelleretur, cum implicent hæc duæ instantiæ, quamuis diuersis temporibus factæ, tanquam contradictoriè oppositæ; hæcque contradictio stat in electione; quare, dum Titius hereditatem voluit eligere, deinde verò oppositum petit, hic postremus actus tollit quicquid posuit primus actus electionis. Quod exemplum deseruiet consideranti ad indagandas contradictiones alias consideratas à Doctoribus in origine, & executione penes *Sanfelici. hic num. 7.*

6 E contra verò, cum actiones non sunt contradictoriæ, sed contrariæ, possunt diuersis temporibus intentari. Hoc itidem exemplo declarabo. Titius petit, declarari, ad se spectare fundum, tanquam suum, quod iniuste detinebatur à Sempronio; deinde verò petat, ad se illum spectare, tanquam eius heredem; hæc vtique petitiones non erunt contradictoriæ, quia non omne, quod vna ponit, altera tollit, vt cum Philosophis loquar, sed vtraque dirigitur ad fundum, contraria quidem actione, cum prima actio sit Reiuindicationis super fundo, altera petitionis hereditatis; adque poterit vtraque intentari, cum vna alteram non destruat. Hocque est, quod voluere *DD. à Sanfelici. citati num. 11.* qui alijs terminis loquuti sunt in idem reinci dentibus.

7 In his tamen actionibus illud profectò notandum, scilicet, iudicium absorbens prius fore terminandum, quod videtur annuere l. vt debitum, ubi Cyn. C. de hered. act. quod aduertit *Sanfelici. hic num. 26.* cum hæc sit nostrorum Tribunalium praxis, optima ratione fundata, vt nempe prius decideretur articuli absorbentes, quam alij.

8 Ex his notandum secundò, cum plures actiones nequeunt cumulari, vna mota, non currere tempus respectu alterius. Ità oculatè aduertit *Rouit. ad Pragm. 16. de ordin. indic. num. 3. ex l. contra maiores C. de inoffic. testam.* Quod secus esse dicendum, existimo, cum possunt simul iunctim cumulari; tunc

9 namque, si inter se compatibles sunt, & cumulatæ in vnico libello; iudex verò, interloquendo, terminum impartiat, intelligatur terminus datus super vtraque actione, adeoque, si fuerint probata extrema vnus, non autem alterius, non poterit actor, ni priuilegiatus sit, reintegrari in termino, in quo, ea, quæ probare debuit, non probauit.

10 Notandum tertiò, huiusmodi actionum cumulationem posse fieri, non solum ante litis contestationem, sed etiam post litis contestatam, quo casu nouus requiritur libellus, secundum *Bald. in d. l. edita.* Cætera verò quoad cumulationem variarum actionum

num vide apud Fabr. ad C. unde vi: defn. 8.

- 11 Quando autem aliquis, plures proponens actiones, vnam teneatur eligere, quando verò omnes prosequi, distinguendum, respondet Ronitus ad Pragmaticam 1. de ord. iudic. num. 10. secundum glos. in cap. ut quis de elect. & elect. potest. in 6. & gl. in l. quod in heredem §. eligere ff. de tribut. act. vbi DD. quos, ne longior sim, defero, ad eosq; mitto lectores, ut, huiusmodi distinctione adhibita, ea, quæ voluerint, sequantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Casalia Ciuitatis Neap. gaudent omnibus privilegijs concessis Ciuitati.
- 2 Casalia dicuntur membra Ciuitatis.
- 3 Officialis alicui casali datus in gubernium, an possit cognoscere suos subditos delinquentes in ciuitate priuatim ad alios officiales ciuitatis, latè discutitur, in dub. um reuocatis decisionibus relatis à Marciano, Merlino, & Sanfelicio.
- 4 Iurisdictio indiuisibilis potest diuidi quoad exercitium.
- 5 Iurisditionis exercitium pluribus concessum quomodo accipiendum.
- 6 Iurisdictio concessa cum clausula abdicatiua quid importet.
- 7 Officiales habentes in gubernium casale an differant ab vtilibus Dominis, & Feudatarijs.
- 8 Barones habentes merum, & mistum Imperium cognoscunt suos vassallos priuatim ad Regiam Iurisditionem.
- 9 Casalia Ciuitatis Neapolis nequeunt ab ipsa separari, nec vendi.
- 10 Iurisditionum diuisio potest fieri in casalibus.
- 11 Iurisdictio non intelligitur concessa, concessio castro, quod sit sub ciuitatis iurisdictione; secus, si iurisdictio sit à Ciuitate independens.
- 12 Princeps potest concedere casali iurisdictionem, quam non habet.
- 13 Castrum habens ex se regimen non dicitur membrum Ciuitatis.
- 14 Casalia separata à Ciuitate quoad regimen gaudent immunitate ab hospitio militum.
- 15 Solutiones quomodo faciendæ sint à casalibus separatis à Ciuitate.
- 16 Vxorem ducens natam in casali Neapolis, an gaudeat privilegio concessio Neapolitanis à Regia Pragmatica.

DILVCIDATIO DECIS. LXXIII.

- 1 Vlt hæc decisio, ut casalia Ciuitatis Neap. gaudeant omnibus privilegijs, quæ Ciuitati conceduntur. Verum, consti-

tuto aliquo officiali prefatorum casalium; cum clausula abdicatiua omnium hominum, & personarum dictorum casalium, si reperiantur delinquentes aliqui in hac Ciuitate, remittendi sint ad prefatos officiales locorum, non tamèn ex his casalia non remaneant membra Ciuitatis, cui supponuntur, ad tex. in l. qui ex vico ff. ad Municip. sed hoc casu eorum officiales habendi sint ad instar ceterorum, qui eadem in Ciuitate curias habent distinctas, quales sunt officiales Tribunalis Admiratiz artis serici, aliorumque, sicque per M.C.V. decisum, idemque in alio casu decisum apud Marcellum Marcianum seniore conf. 58. tom. 1. Hæcque decisio M. C. de qua Sanfelicius, fuit reuocata per S.C. sed deindè in causa, reclamationis confirmata, ut videre est apud Reg. Merlin. controuers. forens. cent. 2. cap. 72. vbi vberimè rationes pro vtraque parte examinantur. Vnde ab re censerem, eas denuò ad trutinam reuocare.

3 Verum negare non possum, nunquam me potuisse huiusmodi decisionibus acquiescere, ni solum quatenus illæ possessorium respicerent. Cæterum delinquentem in Ciuitate Neapolis esse remittendum ad curiam officialis, cui datum sit in gubernium & officium casale aliquod, cuius ciuis sit delinquens, ego quidem in iure firmum non arbitror; etenim, licet, quando aliquis sit constitutus officialis in casali ciuitatis, quod non habere dicatur territorium, nec sit distinctum à ciuitate, iurisdictio censeatur concessa in personas vassallorum non circumscripta territorio, ita ut exerceri possit, vbicunque deliquerint, ex Frecc. de subfeud. lib. 2. anct. 2. num. 21. Minadois decis. 18. quem sequitur de Franch. decis. 458. num. 2. & 3. & Capiblan. ad Pragm. S. de Baron. part. 1. num. 56. cum non impossibile sit, nec incompatible, ut iurisdictio indiuisibilis diuidatur quoad exercitium, respectu nonnullarum personarum, ex Bart. conf. 189. num. 7. vol. 1. alijsque; hæc tamèn iurisdictio non extenditur ad territorium ciuitatis: & ratio est, quia iurisdictio fuit concessa in personas qua addictas tali casali: igitur in concessione fuit considerata, non solum persona, sed eius qualitas. Iam verò, vbicunque ea delinquat, recognosci quidem poterit ab illo officiali, cui concessa fuit talis iurisdictio, non tanquam persona absolutè, sed tanquam persona illius casalis, ac proindè hic officialis habebitur, tanquam Iudex domiciliij, seu originis, qui poterit vbicunque Reum sibi subditum delinquentem, tanquam iudex competens, plectere. Non indè tamèn fit, ut ille præferatur officiali loci patrati sceleris, ut

et aliàs diximus, qui potentior est Iudice domicilij, & originis. Hocque vltius patet, quia supponitur, esse diuisum exercitium iurisdictionis, sicque officialem illum, cui concessa est iurisdiclio in personas casalis, posse illas personas, vbicunque delinquerent, recognoscere. Igitur ex his sequeretur, delinquentem in illo casali, qui aliàs illius casalis ciuis non sit, sed Neapolitanus, vel alterius ciuitatis, non posse cognosci ab officiali illius loci. Patet hoc, siquidem illi officiali concessa est iurisdiclio in personas casalis: quare nullam habet iurisdictionem in personas alterius loci. Sed hoc assumptum iam video non concedi, cum huiusmodi officialis nolit esse deterioris conditionis simplici Barone, igitur, quemadmodum ille, tanquam officialis loci commissi criminis, poterit cognoscere delinquentem, quamuis non vassallum, ita è contra eius vassallus poterit cognosci ab officiali loci patrati sceleris, quamuis nullam hic habeat in personam delinquentis iurisdictionem.

5 Et ratio à priori est, quia exercitium iurisdictionis concessa plurimis ita intelligendum est, vt nemo ex concessionarijs in huiusmodi exercitio turbetur, sicque, si officialis, qui exercitium habet iurisdictionis super casali, siue personis illius casalis possit delicta patrata in ciuitate, quæ est caput casalis, recognoscere, eo tantum pre-textu, quia patrata sunt à suis subditis, turbaretur exercitium iurisdictionis concessa officiali ciuitatis, qui diminutam tantum haberet iurisdictionem, & inferioris conditionis esset officiali casalis, qui posset delinquentes in casali, quamuis illi non subditos, recognoscere.

6 Vnde corrigendam arbitror imaginationem; nam, quando alicui conceditur in gubernium, & officium casale aliquod, quod à ciuitate diuisum non sit, cum exceptione omnium, & singulorum hominum, & personarum casalis illius à iurisdictione, & potestate officialis ciuitatis, & vt exemplo utamur, à iurisdictione, & potestate Magistri Iustitiarum huius Regni, eiusque Locumtenentis, seu Regentis M. C. V. ac Vicemgerentis, & Iustitiarum Prouinciæ Terræ laboris in primis causis, & Capitanei eiusdem Ciuitatis Neapolis, hæc, & similes clausulæ abdicatiuæ hoc tantum operantur, scilicet, vt ciuitatis officiales, qui, tanquam officiales capitis casalium, quæ membra ciuitatis appellantur, possent recognoscere ciues illius casalis non diuisi quoad iurisdictionem à ciuitate, nequeant, stante tali clausula, cognoscere; sed ij cognoscendi sint ab illo officiali, cui datum est

exercitium iurisdictionis cum tali clausula abdicatiua; sed hæc clausula non poterit operari, vt, si subditi officialis illius casalis deliquerint in ciuitate, seu ciuitatis territorio, recognosci nequeant ab officialibus ciuitatis, tanquam officialibus loci commissi sceleris. Quæ duo diuersa sunt.

Vnde, licet, tam ab officiali casalis, quam ab officiali ciuitatis sub nomine Regis, sicque vnius Principis, exerceatur iurisdiclio, vt norauit Merlin. loc. cit. post num. 33. vers. sed iterum, nihilominus tamen non inde fit, vt censeatur in præiudicium officialis ciuitatis concessum exercitium Iurisdictionis officiali casalis, qui, vt superius ostendimus, esset potentior, si posset suos subditos in alieno territorio delinquentes priuatiuè ad Iudicem territorij cognoscere, cum aliàs officiales casalis, quibus casale illud datum est in gubernium, & officium, non habeant profectò maiorem iurisdictionem vtilibus Dominis, & Feudatarijs, vt ex Mastrillo, & Galeota, aduertit idem Merlin. d. cap. 72. n. 5.

8 potissimum, cum ij, habentes concessionem meri, & misti imperij, sint Iudices suorum vassallorum, præsertim in primis causis priuatiuè ad Regiam iurisdictionem, vt ex Mastrillo, & alijs indubitatum aduertit Merlin. lib. 1. controuers. forens. cap. 69. num. 1. & tamen, non obstante hac concessione priuatiuè ad Regiam iurisdictionem, non obtinerent, si remissionem peterent vassallorum in alieno territorio delinquentium, & qui aliter sentiret, vtique erraret.

Nollem tamen, vt pro contraria opinione adduceretur decisio 18. Minad. quæ est sequens integrè transcripta. Quando conceduntur vassalli, & iurisdiclio in vassallos, non circumscripto territorio, & in priuilegio dicatur, nihil, seu nullam iurisdictionem in nobis retinentes, & vassalli delinquant extra territorium, & fuerit præuentum per Regiam Curiam, & carcerati, fit remissio; secus, ubi iurisdiclio fuisse circumscripta territorio, quia non est, & non fieret remissio. Ita dicebant, obseruatum, & fuit decisum in Mont. Virg. qui deliquit in Denticane in casalibus montis Fasculi, & fuit remissus, etiam quia concurrebat (notate) fauor Ecclesiæ, tamen non erat vassallus Ecclesiæ, etiam quoad directum dominium, sed quoad vtile. Hæc Minad. ex quibus videris, id euenisse potius fauore Ecclesiæ, quam ex rationibus, quas nullo modo affert.

Igitur procùl dubio concludendum arbitror, decisiones hucusq; factas, tam apud Marcianum, Merlinum, Sanfelicium, quam apud alios, esse fundatas in possessorio, licet associato à dubio iure, quod non est incopatibile cum possessorio; Vnde, si Fiscus peti-

petitorium decidendum instaret, nescio, an in futurum huiusmodi decisiones allegari valerent. Hæcque satis, ne longiores simus. Hinc multa ad decisionis huius dilucidationem, & ornatum collige.

- 9 Et primò, casalia Ciuitatis Neapolis non posse ab ipsa Ciuitate separari, sed debere semper vnita esse cum illa, nec posse vendi, ex speciali gratia, de qua mentionem agit *Reg. Reuert. decis. 215. num. 3.* ibique clarissimè *Reg. de Marin.*

Secundò, in quibuscunque casalibus, licet nulla facienda sit distinctio quoad exactiones fiscales, posse tamèn tam à Rege, quàm à Baronibus fieri separationem iurisdictionum, prout decisum scripsit idem *Reuert. decis. 163.* vbi, post alios, multa longo calamo nectit superiùs citatus *Reg. de Marin.* qua pro re videnda *decis. 6. Reg. de Ponte.*

- 11 Tertiò, concessio castro, quod stet sub Ciuitatis iurisdictione, non intelligi concessam iurisdictionem; secus verò, si castrum iurisdictionem habeat à Ciuitate independentem; tunc namque certum est, intelligi pariter concessam iurisdictionem. Ità *Innoc. in cap. ex literis: de iure patron. Bald. in cap. 1. de allodia. & in l. imperium ff. de iurisdic. omni. indic. & Castrensis. cons. 4. vers. quartò quaritur.* Qui Doctores aiunt quo-

- 12 que, posse Principem, qui concedendi potestatem habet, expressè iurisdictionem casali concedere, licet eam non habeat.

- 13 Quartò, si castrum habeat ex se regimen, quantumvis in aliquo seruiat Ciuitati, non dici esse membrum illius ciuitatis, nec de eius comitatu. *Gabed. decis. Lusitan. 16. nu. 4. par. 2.* quia, vt sit de comitatu, oportet, vt de se nullam habeat iurisdictionem, sed eam habeat à Ciuitate, cui subest *l. qui ex vico ff. ad municipal. Bart. in l. 2. ff. ad municipal. alijque passim.*

- 14 Quintò, licet casalia sint separata quoad iurisdictionem, & regimen à Ciuitate, gaudere nihilominus secundum tutiorem opinionem immunitate ab hospitio militum, cæterisque alijs concessis Ciuitati, eo quod sint corporis Ciuitatis pars, vt bene etiàm probat *Reg. Galeot. lib. 2. controuer. 20. num. 3. & 16.* quem refert, & sequitur *Laganar. ad Rouit. in Pragm. 4. de militibus.* Non negauerim tamèn, debere huiusmodi casalia contribuere Ciuitati in oneribus, vt militet regula, honores cum oneribus, *ad tex. in l. secundum naturam ff. de reg. iur. cum concordantibus,* quas allegat *Laganar. loc. cit.* omninò videndus, dum multa digna nectit quoad separationem casalium à Ciuitate, cuius priuilegijs etiàm illa frui debent, quamuis ab ea separata sint. Cæterum,
- 15 quomodo faciendæ sint solutiones à casa-

libus separatis à Ciuitate; vide decreta generalia Regiæ Cameræ descripta à *Reg. de Marin. arresto 397. 514. 560. & 293.*

- 16 Hic tamèn nolo omittere, quod annis præteritis euenit; nam, cum Orlandus Visone duxisset uxorem natam in casali Afragolz, vbi domum habebat, petijt in Regiæ Cam. priuilegium, quod deberetur omnibus Neapolitanis virtute Regiæ Pragmaticæ, quæ ijs immunitatem concedit. Compilato termino, Fiscus patronus excepit, petitionem hanc reiiciendam, eo quod Regia *Sanctio 1. de immunit. Neapolitanor.* loquatur tantùm taxatiuè de Neapolitanis; vnde non extendendam esse, concludebat, ad ciues casalium, sicque dictum fuit per Regiam Cameram, non esse locum petito priuilegio: fuit reclamatum, & adducta fuere plurimæ exempla, nec non decretum generale Regiæ Cameræ adductum à *Reg. de Marin. arresto 236.* & Domini Præsidentes agnouere, debere Orlandum Visone gaudere immunitate Neapolitanis concessa à Regia Pragm. adhuc tamèn sub indice lis est, si ea decidetur, hic referam. Cætera ad huius decisionis ornatum vide apud *Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. dec. 458.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ciues quinam dicantur.
- 2 Ciuis Neapolitanus origine, mutato domicilio, non perdit ciuilitatem, sed an semper.
- 3 Ciuis quot modis dici possit.
- 4 Ciuis animus attenditur, in ciuilitate concedenda.
- 5 Ciuis allestus, si alibi moretur, non gaudet priuilegijs concessis Ciuitati Neapolis.
- 6 Ciuis allestus alibi commorans, deinde verò rediens, an, & quando gaudeat immunitatibus ciuibus concessis.
- 7 Filius ciuis allesti gaudet priuilegijs concessis eius patri.
- 8 Ciuilitate Neapolitana gaudet allestus ad sedilia nobilium Neapolitanorum, licet non sit ortus, nec originarius Neapolis.
- 9 Cines Neapolitani habentes domum Neap. & habitantes Ruri, an, & quando priuilegijs fruuntur.
- 10 Ciuilitate Neapolitana an, & quando gaudeat ducens uxorem ortam Neap. & habens domum emphyteuticam.
- 11 Baptizatus Neapoli, licet ibi non natus, an, gaudeat ciuilitate Neapolitana, & quando.
- 12 Natus in ciuitate Neap. an semper gaudeat ciuilitate.
- 13 Expositi an gaudeant ciuilitate Neapolitana.
- 14 Filij expositorum an gaudeant ciuilitate Neapolitana.

Con-

- 15 *Concepti in Ciuitate Neap. licet alibi nati, an gaudeant ciuilitate, & quando, & sub qua conditione.*

DILVCIDATIO DECIS. LXXIV.

DVo hac in decisione explicantur. Primum, quibus modis aliquis efficiatur ciuis, & quinam dicantur tales; cuius quesiti occasione habetur post remissam responsionem ad l. 1. ff. ad municip. l. cines C. de incol. lib. 10. ciues dici, qui in ipsa ciuitate, tanquam ciues, stipendia merentur, insuer omnes milites Hispanos, qui in Ciuitate Neap. commorantur; præterea Doctores externos, qui in Academia Neapolitana lectorum munere funguntur; de quibus etiam loquuti sunt Doctores relati à Dom. Altimar. ad cons. Rouiti 48. tom. 1. num. 39.

2 Alterum verò, ciuem Neapolitanum origine, mutato domicilio, non deperdere ciuilitatem, sicque decisum, licet deperdat ciuilitatem, si eius genitor ciuitatem reliquerit, alibi domicilium constituendo, in quo filium procreauerit; tunc enim filius hic ciuilitatem deperdet; sicque pariter decisum. Quod idem dicendum, cum quis relinqueret ciuitatem, quam perire videret, quamque iuuare teneretur.

3 Quoad primum scripserunt Reg. Moles dec. 50. Laganar. ad Rouit. in Rubr. ad Prag. ubi de delicto quis & c. num. 17. & Dom. Altimar. ad d. cons. Rouiti. 48. tom. 1. Ex quibus habemus, ciuem posse dici, vel origine, siue propria, eo quod natus ille sit in aliqua ciuitate, ad text. in d. l. ciues C. de incolis, cum concordant: siue paterna, ex ortu patris in illa, ex l. filios C. de Municip. lib. 10. Vel manumissione, cum ab aliquo ciue manumissus est, ex DD. in d. l. 1. ff. ad municipal. Vel adoptione, cum ab aliquo ciue adoptatus est. d. l. 1. de quo videndi Scialoya de foro compet. cap. 3. nu. 5. Montan. controu. 30. nu. 22. alijque apud ipsos. Vel incolatu, cum quis per aliquod tempus in aliqua ciuitate immoratur, ex d. l. ciues, sed cum animo in illa semper permanendi, vt fundant Scialoya d. tract. cap. 2. num. 30. Capyc. Iatr. consult. 155. num. 19. Thor. ad Salernitan. decis. 12. Hodiern. ad Surd. decis. 329. d. num. 3. Andreol. contr. 239. alijque. Qui animus quandoque patere potest, non ex professionis exercitio, quod fieri potest ratione lucri, sed ex familiar translatione. De qua re Gram. decis. 87. & Reg. Sanfelici. decis. 68. nu. 19. & 20. Vnde ex his aduertendum, non sufficere decenniū ex d. l. 1. C. de incolis, cum ex animo id, vel non præsumatur, vel non appareat. Vel tandem allectione, cum scilicet aliquis allectus est ad aliquam ciuitatem, quam allectione

Laganarius loco cit. num. 19. & 20. ait originem traxisse in ciuitate, & Regno Neap. temporibus vetustioribus antè Federici tempora, ex Ciceron. orat. pro Arch. Poet. dicente. Itaque hunc, & Tarentini, & Rhegini, & Neapolitani ciuitate ceteris proemys donarunt. licet Reg. Moles in dec. 50. scripserit, fuisse allectionis priuilegium à Rege Federico anno 1496. concessum. Quoad hos ergo ciues allectos plura aduertenda sunt.

5 Primò, ciues allectos non gaudere immunitatibus concessis ciuitati Neap. si alibi commorentur, vt decisū testatur Reg. Reuer. dec. 297. ibique Reg. de Marin. qui refert, id esse statutum per Pragm. 4. de immunit. Neap.

6 Secundò, ciuem allectum, si per multum tempus alibi commoratus fuisset, deinde verò reuenteretur, quandoque gaudere in posterum immunitatibus ciuitati concessis, quandoque secus, ni denuò ille alliceretur.

Non gauderet quidem quandoque absque noua allectione, si alibi commoratus fuisset animo ibi permanendi. Quod probare teneretur per testes de negotiatione ibi facta deponentes, ceterisque negotijs, quæ illius præsentiam eo in loco requirebant. Quod etiam patere posset ex pluribus coniecturis, inter quas illa vtique esset, scilicet, ni vendidisset bona in ciuitate existentia, ceterasque, quas Iudex viderit. Secus verò esset dicendum, si alibi commoratus fuisset animo ibi permanendi; tunc namque, quia huiusmodi allectioni tacite renunciasset; noua indigeret allectione. Hæc est mea opinio, quam, ne longior videar, non examino; si tamèn casus euenerit, cogitandum. Vnum tamèn aduerto, quomodocunque se res habeat, nouam allectionem non impediendam; nam, si fuerit principio ille dignus, vt alliceretur, dummodò deinde in ciuitatem non esset aliquid molitus, iterum esset alliciendus.

7 Tertiò, filium ciuis allecti debere pariter gaudere immunitatibus, quibus eius pater fruebatur, vt sic decisum refert Reg. Moles, cuius verba rescripsit Reg. de Marin. loc. cit. in fine.

8 Quartò, ciuilitate Neapolitana gaudere etiam allectum ad sedilia nobilium Neapolitanorum, licet ille non sit ortus, nec originarius Neapolitanus, vt decisum fuit per Regiam Cameram, teste de Marin. arresto 588.

Quoad alterum punctum dubitandum non est, an discurrendum sit eodem modo de ciue Neapolitano origine, qui, licet domicilium mutauerit, ciuilitatem tamèn nunquam deperdet, vt, post Sanfelici. optimè aduertit Reg. de Marin. ad dictam dec. 297. Reuenterij, explicantem Regiam Sanctionem,

Z quæ

qua loquitur tantum de ciuibus allectis, non autem de oriundis.

9 Hic aduertendum primò, ciues Neapolitanos habentes domum in Ciuitate, verum habitantes Kuribus, ibi intelligi habitare, vbi maiore anni parte immorantur, vt sic possint habitantium priuilegijs frui. Pro qua re habes decretum generale Regiæ Cameræ adductum à *Reg. de Marin. arresto 7.*

10 Secundò, ciuilitate Neapolitana gaudere ducentem uxorem ortam Neapoli, & habentem domum, licet emphyteuticam; quod si domus in commissum incidat, non gaudebit. Sicq; pariter statutum refert idem *Reg. de Marin. arresto 292.* Verum ex eodem *in arresto 54.* aduerte, non gaudere huiusmodi ciuilitate ementes fictæ domum, quinimò in pœnam vendentes priuari dominio domus, & emptores soluere Fisco pretium; sed sufficere domum dotalem, ex *arresto 354. & 619.* vel emptam pacto de retrouendendo ex *arresto 626.*

11 Tertiò, licet *Dom. Altim. ad d. Rouit. consilium 48. tom. 1. num. 11.* scripserit, ex multis Doctoribus, quos ibi refert, Baptizatum in aliqua ciuitate, quamuis ibi non natum, gaudere illius ciuilitate, ea ratione, quia tam per natiuitatem temporalem, quam spirituales homo efficitur ciuis; nihilominus tamen id non recipiendum, nisi respectu eorum Baptizatorum, qui infideles antea fuerint, de quibus adest decisio relata à *Moles tit. de ciuil. Neap. acq. quest. 3.* necnon *arresto 457. Regent. de Marin.* In his enim nulla consideratur fraus, nulla suspicio, nullum propositum imminutatis. At verò, si quis, post natum puerum, illum ducat Neapolim baptizandum, non vtrique ciuilitate Neapo-

12 litana gauderet. Quod adeò verum est, vt ortus in ciuitate Neap. ex matre ad illam ducta paucis diebus antè partum, à ciuilitate excludatur, vt decisum testatur idem *Reg. Moles loc. cit. quest. 2. & adest arresto. Reg. de Marin. 504. & 657.* Qui certè gauderet, ni, nato puero, paucos post dies, vel menses, genitores ad propriam patriam reuertentur, sed in ciuitate animo permanendi remanerent, cum ex verbis decisionum videamus, locum non sibi vendicare ciuilitatem, eo quòd genitores, nato puero, ad eorum patrias reuersi fuerint.

13 Quarto, Expositos sacri Hospitalis Diuæ Annunc. huius ciuitatis Neap. gaudere, tanquam cines ortos in hac ciuitate, vt decisum testatur *Reg. Moles loc. cit. quest. 5. & adest arresto. Reg. de Marin. 261.* secus verò

14 eorum filios; & licet hos etiam ea gaudere, fuerit decretum per Regiam Cameram die 13. Februarij 1598. vt ex *arresto Reg. de*

Marin. 509. contrarium tamen, re bene discussa, fuit deinde decretum, & sic in praxi receptum, vt idem *Reg. de Marin. testatur in calce d. arrest. & in calce arrest. 578.* sub die 31. Augusti 1616. reuocati simul cum alio decreto lato die 7. Iulij 1654. per decretum latum die 14. Aprilis 1655. supèr quo est *arrest. 672.* confirmatum die 24. Ianuarij 1656. vt ibi refert *Regens de Marinis.* Quare de hac re dubitandum amplius non est.

15 Quintò, conceptos in ciuitate Neapoli, licet alibi natos ex fuga genitorum timore pestis, gaudere illius ciuilitate, ex *arresto Reg. de Marin. 282.* quod idem dicas timore tumultus, ex *arresto 360. & 363.* vel belli, ex *arresto 423.* vel ex quauis alia necessitate, cum nec bellum, nec pestis sint causæ taxatæ, dum potest esse quæcunque alia causa, etiam deliciarum, pietatis &c. puta accessus ad aliquem locum salubriorem, pium implendi studio votum, & similes.

Hic tamen aduertat, velim, ex verbis prefatorum decretorum teneri post partum coniuges, cessante causa, redire Neapolim, ibique, saltè per paucos dies, immorari, ne videantur discessisse, non ex illa causa accidentali, sed ex proposito ciuitatem deserendi: quo casu non arbitror, attendi conceptionem factam Neapoli, tanquam accidentalem, sed potius animum, quem attendendum, superius diximus.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ius pascendi, lignandi &c. competit etiam ciuibus allectis.
- 2 Ciuis allectus est verè ciuis, non autem fictæ.
- 3 Allectio est verus modus consequendi ciuilitatem.
- 4 Cines allecti an gaudeant priuilegijs concessis in alieno territorio ciuibus originarijs.
- 5 Exteri tenentur soluere fidam, & pascua pro eorum animalibus, quæ in alieno territorio commorantur.
- 6 Neapolitani tenentur pro eorum animalibus soluere, vel bonatenentiam, vel fidam.
- 7 Barones sunt immunes à contributione pro eorum animalibus, quæ tenent in proprijs priuatis territorijs.
- 8 Ciues tenentur ad contributionem pro animalibus, quæ concedunt, vulgò, ad menandum; secus, qui ea ducunt, & quare.

DILUCIDATIO DECIS. LXXV.

- 1 H Abet decisio hæc, ius pascendi, lignandi &c. quod ciuibus competit in territorio demaniali, competere etiam ciui-

- ciuibus allectis, nec Baronis interesse considerandum. Et ratio, præter eas, quas adducit *Sanfelici*. est euidens, quia ciuis allectus est verè ciuis, & non fictè, ut *Bart.* in l. si is, qui pro emptore: numer. 34. ff. de vsucap. ibique *Iason. num. 291. Dec. conf. 283. & Ruin. conf. 227. lib. 1.* quos allegat ad id *Rouitus conf. 62. lib. 2.* quem adducit, & sequitur *Reg. de Marin. in, obseruat. ad decis. 297. Reuerter. alijque adducti Dom. Altimar. ad conf. Ron. 62. tom. 2.* Igitur gaudere debet omnibus immunitatibus, quibus gaudent veri ciues; iam verò veri ciues habent ius lignandi, pascendi &c. ergo hoc eodem iure debent gaudere etiam ciues allecti, potissimum, quia modus veram ciuitatem consequendi est allectio, ut in l. ciues C. de incol. lib. 10. Quæ consideratio est *Rouiti in d. conf.*
- 4 Dubium verò est, an huiusmodi ciues allecti gaudeant ijs priuilegijs, quibus ciues originarij gaudent in alienis territorijs. Et quisque respondebit negatiuè, ex relatis, & decis. apud *Galeot. lib. 2. controuer. si: 67. ver. nouissime parum, de quibus Thor. in supplem. verb. ciues aggregati, & Dom. Altimar. ad d. conf. 62. Ronii.* Sed, si benè perpendantur ciuium allectorum iura, contrarium dicendum dicam, posthabitis quibuscunque decisionibus fundatis fortè in aliquo facto, ex quo nequeat regula generalis constitui; etenim, ut benè *Sanfelicius hic num. 10.* ciuitas vitur iure suo in ciuium allectione; vnde, quemadmodum non consideratur interesse Baronis, nec eius præiudicium, quia venit secundariò, & in consequentiàm, ad textum in l. fluminum §. fin. ff. de damn. infect. cum concordantibus à *Sanfelicio* adductis, ita nec considerabitur præiudicium dominorum alterius territorij, tanquam secundariò, & in consequentiàm veniens. Quæ paritas certè vix solui posset apparentè: vnde, si casus eueniat, ad trutinam vtrique esset reducendus, & fortè ciues allecti obrinerent, dummodò in ciuitate, in qua allecti sunt, habitarent, iuxta decisionem *Reuerterij 297. vbi Reg. de Marin. & quoad omnia essent allecti, scilicèt, nò ad honores tantum, sed ad onera etiam, & denique tanquam veri ciues originarij, ut studet probare Galeot. d. controuer. num. 21.*
- 5 Hinc, ut de inre pascendi aliqua dicamus, non prætereundum primò, prout *Reg. Sanfelici.* annuit initio decis. exteros teneri soluere fidam, & pascua pro eorum animalibus, quæ in alieno territorio commorantur; ea verò ponenda esse in librum æstimi ab illa Vniuersitate, vbi animalium domini numerati sunt; & in appretio habendam esse rationem de ea pecunia, quam soluunt do-

- mini in alienis territorijs pro præfatis pascuis; sicque statutum per Regiam Cam. die 29. Ianuarij 1543. ut constat ex arresto 71. *Reg. de Marin.*
- 6 Secundò, Neapolitanos, qui immunes sunt à collectis, teneri ad eorum electionem, vel soluere bonatenentiam pro ijs animalibus, quæ ad pascendum tenent in aliquo territorio demaniali Vniuersitatis, vel fidam ex decreto *Reg. Cam. arresto eod.*
- 7 Tertiò, Barones esse immunes à contributione præfata pro animalibus, quæ tenent in proprijs priuatis territorijs, & alijs earum terrarum, ex eodem decreto; & ratio euidens est enunciata in eodem decreto, quia ipsi dicuntur primi ciues.
- 8 Quartò, ex eodem decreto ciues, qui animalia concedunt, ut cum vulgo loquar, ad menandum, teneri ad contributiones, non autèm eos, qui illa ducunt, idque, ne grauentur onere illo scilicet, quod sustinent, soluendi fructus dominis, & contributionis pro collectis; verùm non inutilitè aduerte, exteros, qui dant huiusmodi boues ad menandum, teneri ex supradictis soluere in eadem ciuitate, in qua sunt numerati, fidam verò, & pascua in territorio, in quo eorum animalia permanent. Quod nota. Cætera ad materiam vide apud *DD. relatos à Dom. Altimar. ad d. conf.*

S V M M A R I V M.

1. Barones in Regno nequeunt nouas facere concessiones.
2. Barones nequeunt defensas facere, prohibendo vassallis vsum.
3. Barones an possint subinf feudare.
4. Baro potest concedere in emphyteusim excadentias, pro quibus illi nullum præstatur seruitium.
5. Concessionarius excadentiarum improprie appellatur subfendatarius.
6. Excadentia quomodo à Baronibus concedenda sint.
7. Excadentia non semper sunt feudales, sed quandoque feudo adhaerentes. Quod latè explicatur.
8. Successio in excadentijs quomodo regulatur.
9. Fenda plana, qua forma à Baronibus concedantur.
10. Baronibus non est permessa noua inf feudatio.
11. Fenda plana quoad concessionem in quid differant à feudis quaternatis.
12. Fenda plana tenentur immediate à Barone.
13. Regis licentia requiritur, si pro feudis planis præstandum sit Baroni fidelitatis iuramentum.
14. Successio in feudis planis quomodo regulatur.

- 15 Feuda plana differunt à quaternatis ex usu Regni.
- 16 Feuda quaternata secundum quid nequeunt à Baronibus concedi absque Principis assensu.
- 17 Feuda quaternata secundum quid tenentur in capite à Rege.
- 18 Feuda absolute quaternata nequeunt dari à Barone.
- 19 Marchio, Dux, & Comes, qui dicantur.
- 20 Baro an differat à Capitaneo.
- 21 Marchiones, Duces, & Comites possunt etiam innoscere.
- 22 Valuafores maiores dicuntur illi, qui inuestiti sunt à Marchionibus, Ducibus, & Comitibus.
- 23 Valuafores minores dicuntur ij, qui inuestiti sunt à maioribus.
- 24 Valuasini dicuntur ij, qui inuestiti sunt à Valuasoribus minoribus.
- 25 Feuda quando dicantur data proprio iure feudi.
- 26 Feudum de iure communi feudorum potest concedi à quolibet, qui habeat rerum suarum liberam administrationem.
- 27 Valuasini de iure communi feudorum debent gaudere infima nobilitate.
- 28 Marchiones, Duces, & Comites absolutam habent nobilitatem.
- 29 Valuafores maiores conspicuam habent nobilitatem.
- 30 Valuafores minores mediocrem retinent nobilitatem.
- 31 Res burghensatica in Regno à nemine dari potest in feudum, & quare.
- 32 Assensus Proregis non sufficit, cum conceditur in feudum res burghensatica, sed requiritur immediatus Regis.
- 33 Vassallus nequit alios vassallos creare absque immediata Regis licentia.
- 34 Assensus Regis pro concedenda in feudum re burghensatica quam clausulam debeat continere.

DIVLCIDATIO DECIS. LXXVI.

- 1 **H**Æc decisio duo continet. Primum, in Regno non posse Barones, & feudatarios novas facere concessionem, sed tantum cum antiquo canone excadentias locare. Alterum, non posse Barones defensas facere, & clausuras, vassallisque vsum prohibere, eisque naturalia auferre alimenta. De hoc ultimo puncto egimus nos in dilucidatione decision. 8. quam vide, pro qua facit consultatio 102. Regentis Capyc. latr. unde hic de primo tantum tractabimus.

Super quolâte scripsimus nos in nostra Ariadna feudati par. 2. c. 1. §. notandum qu. 3. nunc autem aliqua distincte notabimus.

3 Attento igitur iure communi feudorum, respondemus, cuiuslibet licere subinfeudare, cum Doctoribus communiter, à quibus varia capita feudalitatis ad id allegantur, nempe cap. 1. §. 1. Qual. ol. feud. pot. aliè. cap. Imperialem §. illud: de probib. feud. alien. per Feder. aliaque, quæ videri poterunt apud Blanch. de feud. lib. 1. cap. 4. num. 9. Curt. Iun. part. 4. ex quibus caus. feud. amitt. num. 83. Ardi. cap. 15. Petr. Rauenn. de leg. Corrad. §. similiter. Andr. ibid. num. 13. ubi Liparul. caterisque in locis. Camerar. in d. l. Imperialem lit. S. fol. 6. Frecc. de subfeud. lib. 2. verb. subfeudatarius, aliosque scriptores nostros. Sed expressus locus est, quem multi ex citatis adducunt, in cap. 1. d. §. similiter, & seq. de lege Corradi; ex quo deducunt, prohibita alienatione, non indè intelligi prohibitam infeudationem absque Domini consensu, cum aliàs per utrumque actum utile dominium transferatur. Verum, ut huiusmodi infeudatio valeat, tria requisita adducuntur ex Gloss. magistra in cap. 1. §. praterea. de cap. Corrad. Primum est, ut vassallus infeudet sincerè, & absque fraude; fraudes verò multis modis committere potest feudatarius infeudans, prout exemplificat Ardi. cap. 16. scilicet, accipiendo pretium ab initio, cum cæteroquin possit tractu temporis ob seruitium, amissum, vel præstadium, argumeto l. patroni ff. de oper. liber. vel inuestiendo aliquem, ut feudum ad personam prohibitam commodè perueniat, vel conferendo post mortem, ita, ut inuestitura considerationem eius mortis contineat. Secundum est, ut infeudet parem, vel maiorem se, non autem inferiorem, ex quo requisito appposito in d. §. similiter, deducitur, ni fallor, posse per Dominum, superiorem compelli vassallum vassalli sui ad sibi seruiendum. Quam conclusionem pluribus modis limitatam nunc suspendo. Tertium est, ut infeudet eisdem pactis, & conditionibus, quibus ipse feudum tenebat, ex §. in quibusdam d. tit. de leg. Corradi, ut, post alios, breuiter has condiciones apponit Montan. in repetitione l. Imperialem nu. 240.

His igitur requisitis poterit vassallus feudo alium inuestire, qui inuestitus tandem subfeudum hoc retinebit, quamdiu vassallus infeudans, eiusque hæredes vixerint, ut optimè declarat Curt. Iun. ibid. num. 85. Verum ex consuetudine Veron. nequit vassallus ultra dimidiam feudi partem in feudum dare; super qua consuetudine Ardi. in cap. 18. varia scitu digna nescit.

Iure igitur Regni nostri attento, Camerar. in d. l. Imperialem lit. E. ait, nullam esse subinfeudationem, ex consl. Constitutionem Dine Memoria. Hoc ipsum tenuit Andr. in d. consl. quem tandem sequuti sunt omnes, prout

prout inter ceteros videre est apud Reg. Re-
ueter. decis. 52. ubi Reg. de Marin.

Et doctores omnes fundantur in d. const.
Diva Memoria, quæ prohibet quascunque
alienationes. Verum de hac ratione valde
dubito; siquidem de iure communi feudo-
rum erat etiam prohibita omnis alienatio;
quare infeudatio videbatur quoque prohi-
bita, arg. leg. final. C. de reb. alienand. cum per
infeudationem utile dominium transferatur.
cap. 1. §. fin. Quib. caus. feud. amittatur. Et ta-
men, tali iure attento, sustinetur infeuda-
tio; secus autem aliud alienationis genus;
igitur non ex eo, quod Constitutio, Diva
Memoria, alienationem generaliter prohi-
beat, intelligitur prohibuisse etiam infeuda-
tionem; potissimum, quia Constitutiones
ita intelligendæ sunt, ut minus ius commu-
ne lædant.

Sed ad hanc rationem responderi posset,
nil mirum, si de iure communi ita se res ha-
bet, quandoquidem non est expressa dispo-
sitio, quæ infeudationem permittat; at de
iure Regni aliter se res habet, cum nulla lex
permittat huiusmodi genus infeudationis.
Ego autem, ut verum fatear, cum, licet in
Regno nullam haberemus positivam legem
permittentem infeudationem, nulla tamen
adesset, quæ illam positivè prohiberet, qua-
re iuris communis regula in Regno vigere
deberet, non acquiesco huic rationi. Præ-
terea habemus legem permittentem huius-
modi infeudationes conditam à Federico
Imperatore incip. post mortem. Ibi. Post mor-
tem Baronis, seu militis, qui à comite, vel Ba-
rone alio Baroniam aliquam, vel feudum eme-
rit, quæ in quaternionibus dohana nostra inue-
niuntur in scriptis. Verum in re tati momen-
ti, ne à communi Doctorum sensu discrepe-
mus, cum distinctione procedendum est.
Quare, ut clarissimè, & brevissimè proce-
damus quoad id, quod ad hanc quæstionem
spectat in materia subfeudorum in Regno,
vel loquimur de feudis rusticanis, quæ etiã
dicuntur feuda plana, aliàs Tenasiz, vel te-
nimenta, seu excadentiz, vel res steriles, pro
quibus Baroni nullum præstatur servitium,
sed soluitur annua pensio, ut diximus in 5.
& quia vidimus quæst. 2. num. 40. & 41. de
ijsque meminit Constitutio, Diva Memoria
& tunc Baro absque Regis assensu illas cõ-
cedet in emphyteusim, & locabit, servata dis-
positione dictæ constitutionis. Et licet hu-
iusmodi concessionarius vocetur subfeuda-
tarius, hoc nomen improprium erit, cum
verè talis non sit, dum nullam iurat fide-
litatem, ex Frecc. de subfeud. lib. 2. auctor. 4. n. 6.
in fin. sed potius colonus est ut optimè idè
Frecc. auctor. 19. quia res, quæ illi dantur
sub nomine subfeudi, sunt steriles, & parum

vtiles; Vnde & easdem colet, & in melio-
rem formam reducet; ni velimus dicere, il-
lum improprie dici subfeudatarium, qua-
tenus scilicet teneat res feudo inhærentes.

Baro igitur huiusmodi feuda concedens,
quæ secundum Affl. in const. Diva Memoria
num. 59. fuerunt semel iure licito concessa,
videtur gerere actum sibi permissum, & in-
iunctum, ut solita subinfeudet in feudi utili-
tatem, quod facere videtur tanquam admi-
nistrator, non quod in eo insit ius particu-
lare, ut ad rem explicuit Reg. de Ponte de
potest. proreg. tit. 3. de elect. official. §. 3. num. 11.
& seq. Quare ex Affl. ibid. Baro huiusmodi
res concedere potest absque Regis assensu,
sicuti potest de iure communi sincerè, & bo-
na fide, ut diximus. Quod intellige, dum-
modò ea consueverint dari in feudum, &
concedantur sub antiquo redditu, vel servi-
tio, ut dicitur d. constitutio, Diva Memoria,
& adnotat Affl. ibi num. 59. per multos se-
quentes, ubi multas inserit quæstiones vi-
dendas, & dummodò non fuerint interim
consolidatæ feudo, vel illi incorporatæ, &
effectæ de mensa, ut aduertit Fab. Capyc. Ga-
leat. lib. 1. contr. 7. num. 41. pro qua re vide
ea, quæ scripsimus hoc. cod. tit. §. 1. quid de
feudis quæst. 5. & 2. & licet ibi loquuti fue-
rimus de re ecclesiastica; eodem tamèn
modo, cæteris paribus, hic est discurrendum.

Cur autem nō possint excadentiz conce-
di à Baronibus, nisi sub antiquo redditu, vel
servitio, ratio est manifesta, siquidem sup-
ponendum est, excadentias non semper esse
feudales, ut optimè aduertit Affl. in d. const.
Diva memoria à nu. 65. usque ad 68. sed mo-
dò esse feudales, modò verò adhærentes
tantum feudo; vnde, si pro ijs à subfeuda-
tario præstetur servitium, & fidelitatis iura-
mentum, hæ erunt feudales; sicque à Baro-
ne concedi non poterunt cum diminuto ser-
vitio, sine Domini directi assensu; sin verò
non præstetur iuramentum fidelitatis, neque
servitium, sed annuus quidam redditus,
excadentiz non dicentur feudales, sed feudo
inhærentes; & neque hoc in casu Baro illas
concedet, nisi sub antiquo annuo redditu, nō
autem diminuto, quia, licet illæ feudales
non sint, tamèn tanquam feudo adhærentes
respiciunt Dominum directum conceden-
tem, cui sine eius assensu præiudicium in-
ferri nequit, quicquid sit, si, ut Affl. ibi ad-
uertit, possint concedi sub maiori redditu,
cum tunc agatur de utilitate Domini. Vn-
dè, siue excadentiz sint feudales, siue feudo
adhærentes, nunquam poterunt concedi, ni-
si sub antiquo redditu, & servitio, & in hoc
subfeudorum genere succedunt subfeudata-
rij, attento iure communi Romanorum, cum
verè ea, tanquam burgenfatica, habeantur
& con-

& concessio potius sit emphyteutica, & censualis, quam feudalis, ut vidimus, & licet DD. dicant, in excadentijs succedi, attento iure communi feudorum; ij tamèn intelligendi sunt, ut loquantur de ijs excadentijs, quæ feudales sunt, ut suprà diximus, non autèm, quæ feudo adhærent; tunc namque, quia illæ tanquàm burgenfaticæ censentur, succeditur in ijs, attento iure communi Romanorum, nisi tenor inuestituræ factæ à Domino directo aliter sonet, secundùm quam omnes successiones regulandæ sunt.

Hinc nota, non ideo, quia *d. constitutio*, *Dina memoria* confundat excadentias sub antiquo redditu, & seruitio, eas esse semper feudales, sed modò feudales, modò verò adhærentes feudo, ac proindè sub vnica ratione vtrumque excadentiarum genus comprehendendi.

- 9 Vel loquimur de ijs excadentijs, siue feudis planis, & de tabula, pro quibus soluitur militare seruitium, de quibus nos verba fecimus in *d. 5. quid vidimus d. quæst. 2. à nu. 42. usque ad 44.* & hæc etiàm absque Regis assensu dantur à Baronibus sub ijs conditionibus, quas in feudis improprijs explicuimus, aliàs secus, dum Barones nequeunt de nouo infeudare, ut ex multis adnotat *Reg. de Marin. 1. resol. iur. cap. 126. num. 79.*
- 10 cum hæc sit natura feudorum planorum & de tabula, ut nempè à Baronibus dentur, ad differentiam quaternatorum, quæ vel dantur à Rege, vel à Baronibus consensu Regis, sed à Rege immediatè tenenda, ut infra dicemus.

- 11 Huiusmodi igitur feuda tenentur immediate à Barone, cui præstatur adoha, seruitiũ, & auxilium tempore, quo Rex Baronum seruitio indiget, ut ex *Andr. in cap. 1. §. ille tamèn. De controuers. apud pares. Capyc. in l. Imperialem col. 26. vers. primum: de prohib. feud. alien. per Feder. cum alijs relatis per Camian in cap. si aliquem Regni Siciliæ* doctissimè discurret suo more *Reg. Galeot. tom. 2. controu. 18. & præcipuè num. 18. 29. & 30.*

- 12 Verùm, cum iure receptum sit, pro huiusmodi infeudatione præstari iuramentum fidelitatis Baroni, non præstandum est absq; Regis licentia, ut ex *Frecc. in lib. 2. de subfeu. auctor. 4. num. 2. & 3.* adnotat idem *Reg. ibid. num. 5.* ea potissimùm ratione, quia Rex omnium personarum Dominus est, ut superius diximus.

- 13 In his ergo feudis, quæ iuramentum fidelitatis, seruitiumq; habent annexum, succedunt, attento iure communi feudorum, ut diximus in *d. 5. & quid vidimus d. quæst. 2. numer. 42.* vbi decisionem Sacri Consilij in actis audis emanatam retulimus, & ratio est manifesta, quia, licet hæc feuda non de-

tur à Rege; gaudent tamèn proprio iure 15 feudum; nam, ut benè *Frecc. lib. 3. de diff. inter feuda quaternata, & plana diff. 1. num. 4.* cui adhæret *Reg. de Marin. primo resol. cap. 133. num. 19.* differentia inter feuda quaternata, & plana, est ex vsu Regni, nec in consuetudinibus feudalibus reperitur. Alia verò vide apud *Affl. & Gloss. in constit. Dina memoria, & ut de successione. De Ponte de potest. proreg. tit. de assensu Reg. §. 2. num. 15. & 16. Georg. in repetit. feud. cap. 9. num. 1. Paul. Stalban. cons. 37. num. 6. Franc. de Amic. in repetit. huius tituli fol. 87.* aliisque; quoniam verò de ijs non loquitur nostra constitutio, successio regulanda est secundùm ius commune feudorum.

Sed videtur vrgere difficillimum prima facie argumentum, quod fortè materiam reddet clariorem; nam obijci posset, Regem concedendo Baroni castrum, illud quaternare: vndè, si deinde Baro aliquid castro adhærens daret alicui sub onere fidelitatis, concederet feudum quaternatum, quod à Rege obtinuit; sicque etiàm subfeudatarius succederet, attento tenore nostre constitutionis, ut de successione, cum turpe sit dictu, ut Baro, qui à Rege recepit feudum quaternatum, alteri det sub alia natura diuersa ab ea, secundùm quam ille feudum ipsum recepit.

Ad argumentum hoc egregiè respondet *Galeot. lib. 1. controuers. 7. n. 42.* licet alio proposito ex *Affl. & Capyc. num. 52. & num. 53. de controuers. apud par. term. & Vrsill. ad Affl. decis. 282. post num. 5.* tunc Regem concedendo feudum Baroni, siue illius alienationi consentiendo, quaternare feudum secundùm *Andræ doctrinam in cons. si quis Baro*, quando ille id exprimit; at quando potestatem tribuit Baroni concedendi aliquam rem ipsius castri tenendam in capite ab ipso Barone, assensus Regis, eiusque concessio feudum non quaternat secundùm rem illam, vel partem, quæ Baroni conceditur ab eodem in capite tenenda: vndè in feudo, quod dat Baro ex tali concessione, Regis succeditur secundùm ius commune feudorum; in eo autèm, quod ipse tenet à Rege, attenta nostra *Constitutione, ut de successione.*

- 16 Vel loquimur de feudis quaternatis secundùm quid, & hæc, ut diximus in *d. 5. & quia vidimus ead. quæstion. 2. à numer. 45.* non possunt dari absque Principis assensu, quandoquidèm huiusmodi generis feuda, vel dantur cum assensu directi Domini, vel immediatè ab ipso directo domino, quauis vtroque in casu subfeudatarius præstet seruitia, vtilitates, commoditates, releuia, & cætera huiusmodi vtili domino, ut ibi dixi-

diximus, ratione, quam tradidit *Affl. in constit. post mortem num. 14.* quia nempe, si Baro in vno grauatur, in alio releuandus est; & grauamen in hoc stat, quod directus Dominus possit cuiuslibet feudum existens in baronia sui Baronis concedere; quare in talium feudorum alienationibus non solum consensus Baronis requiritur, sed etiam directi Domini, ut post alios explicat idem Reg. *Galeot. lib. 2. controu. 27.*

17 Hinc nota, huiusmodi feuda quaternata secundum quid teneri semper in capite à Rege, alioquin, si in capite à Barone tenerentur, dicerentur feuda plana, & de tabula, ut in eadem quest. 2. explicuimus.

Et licet *Rouit. in Rubr. pragm. de feudis numer. 82.* quem sequitur *Reg. de Marin. in obseru. ad decis. 69. Reuerter. num. 5.* aiat, non esse repugnans, ut feudum quaternatum secundum quid teneatur in capite, partim à Barone, partim à Rege, cum hæc sit illius natura, quandoquidem Baro, quia exigit releuia, & seruitia, dicitur tenere illud in capite; Rex verò, quia illud concedit, dicitur etiam tenere in capite; ac proinde nil mirum, si, tam Baro subinfeudans, quam Rex consentiens subinfeudationi subdant verba illa, *tenendum in capite à nobis.* Nihilominus tamen, ut propriè loquamur, hæc feuda quaternata secundum quid dicuntur teneri simpliciter in capite à Rege, tanquam directo Domino, qui illa de nouo concedit, cuius consensus requiritur in eorum alienationibus & concessionibus ut diximus, cum alijs seruitiis, releuium, & cætera non arguant, teneri feuda in capite partim etiam à Barone, dum illa ei debentur ratione grauaminis tantum, ut supra diximus. Hæcque dicta sint, si proprium sensum velimus feudo quaternato secundum quid applicare; ceterum, si tam purgata verba nolimus adhibere, possumus etiam stare traditis *per Rouitum.* Alia vide apud *Reg. de Marin. ibidem,* ubi multa de cognitione feudi quaternati, in quo, ut in d. quest. 2. diximus, succeditur, attenta constitutione nostri Regni, *Ut de successionibus.*

18 Vel tandem loquimur de feudis quaternatis simpliciter, & hæc non possunt infeudari à Barone, sed immediatè à Rege, à quo tenentur in capite, & cui omnia seruitia, & releuia debentur. Hæcque satis super hac questione.

Hic autem, re nata, opportunè queritur, an quilibet possit res suas burgenfaticas in feudum dare, tam attento iure communi feudorum, quam nostri Regni Neapolitani, absque Regis assensu, & an requiratur immediata Regis licentia, & tandem, an, & sub qua conditione concedenda. De quibus

omnibus latè diximus in nostra *Ariadna*, in d. §. notandum: quest. 1. & 2. Nunc autem hic breuissimè de iisdem agemus, distinguentes prius, & explicantes nonnullos terminos ad maiorem intelligentiam.

Pro hac ergo questione cōsulamus oportet *Iacob. de Ardzon. in cap. 10. de inuestituris Marchion. & aliorū.* Rescribit ipse verba cap. vnici. *Quis dicatur dux,* dum inquit, inuestitum à Rege Marchia, dici Marchionem, ducatu, ducem, vel Primicerium, Comitatu, Comitem, vel Castrensem; hosque dici etiam Regis capitaneos. De quibus sermo est in d. tit. *quis dicatur Dux.* Capitaneum quoque appellari ait illum, qui plebe, vel plebis re inuestitur, quem *Curt. l. un. in tract. feudorum ex d. cap.* Baronem appellat in prima qu. de feud. concess. per laicos, confunditque hæc duo nomina, Baronem, & Capitaneum. Quod idem docuit *Guglielmus Hannetonius de iure feudorum lib. 1. cap. 5. ex cap. vnico vers. idem est: de natura feudi.*

Quoniam verò, non solum Rex potest inuestire, sed possunt etiam Duces, Marchiones, & Comites, hinc est, ut inuestiti ab illis dicantur Valuasores maiores, quos etiam appellare poteris Capitaneos; & hi rursus possunt infeudare, & infeudati vocabuntur Valuasores minores. Sed hi etiam poterunt infeudare, & infeudati vocabuntur Valualini, sed res istis data non censetur iure feudi, ex §. notandum adducto egregiè à *Petro de Ferrarijs in sua practica in form. libelli ad reuoc. feud. verb. ac nomine: diuis. 8.*

25 Quare, ut concludamus, differentia in hoc stat, quod tã feuda data à Rege, quam à Comitibus, Marchionibus, & Ducibus, qui etiam Capitanei dicuntur, necnon ea, quæ dantur à Valuasoribus maioribus, censentur data propriè iure feudi; ea verò, quæ dantur à Valuasoribus minoribus non indicantur data iure feudi; & ratio meo iudicio est, quia ij tantum possunt iure feudi aliquid dare, quos Rex Capitaneos fecit; nam Capitanei dicti sunt, quasi capita; atqui, ut vidimus, Capitanei, vel sunt Duces, Comites, & Marchiones, vel Valuasores maiores; igitur isti tantum possunt aliquid iure feudi dare; ac proinde nil mirum, si Valuasores minores, qui à maioribus feuda recipiunt, nequeant illud iure feudi dare, sed possint, quādo voluerint, auferre, exceptis duobus casibus superius expositis.

Hæc autem differentia non solum non reperitur in curia Mediolanensi, in qua omnium æqualis est conditio, ut per *Gloss. in d. §.* sed neque alibi, ex modernorum dicto, quo etiam Valuasores minores possunt iure feudi aliquid dare cap. 1. in fin. de nat. feud. ubi hæc. *Moderni autem non ita subtiliter uterentur*

mentes, dicunt, idem observandum in minimis, quod dictum est in maioribus Valuasoribus.

Sed obijcies; nam à textu non comprobatur dictum hoc modernorum, cum antea dictum sit in eodē tit. posse Valuasores minimos diueltiri, exceptis duobus illis casibus secundum antiquum, & rationabilem usum, ergo, si antiquus usus, tanquam rationabilis, observandus est, & consuetudines eatenus ligant, quatenus rationabiles sunt, cur antiquum relinqueamus, amplexātes modernum.

Hoc itēm videtur suadere tit. 16. de feud. dat. minim. Valuas. positus post titulum de nat. feud. vbi hæc. Si minores Valuasores beneficium tollere voluerint minimis Valuasoribus, licet eis facere, excepto, si beneficium vendiderint eis; si verò pretium de beneficio acceperint, tunc, aut pretium reddant; aut beneficium dimittant. Si igitur comprobandum esset modernorum dictum, an non repetitū esset in hoc titulo? Falli ergo videtur Gloss. cum hoc eod. ait, totum id esse correctum. Quare standum primæ differentie, tanquam fundatæ in antiquo, & rationabili usu, & non modernorum dicto. Verum antiquo vsui præualeat modernus, cum quilibet, qui liberam suorum bonorum administrationem habet, siue mas, siue fœmina, siue urbanus, siue rusticus, possit sua bona in feudum dare ex cap. unico in princip. vers. noui: vers. fœminam in fin. tit. per quos fiat instituta, vt cum Iafone in pralud. feud. in 6. quæst. concludit præcitatus Guglielm. licet non negauerim, in hoc observandum esse Regionis morem, prout antea vidimus, contra antiquum usum observatum fuisse etiā in curia Mediolanensi. Sic igitur, attento modernorum dicto, discurrendum est. Cæterum non dubitandum, quin opinio Guglielm. tuta sit, vt fusè, varijs adductis, probat Curt. Iunior. de feud. part. 1. quæst. 4. tit. de feud. laicor. vbi multa.

Hinc nota, licet Valuasini nullam habuerint nobilitatem, quia iure feudi sua non dabant, cum tamen hodiè dent, eos infima gaudere nobilitate. Dixi, infima, vt aliqualem assignaremus differentiam inter hos infeudantes, contra ea, quæ sensit Iacob. de Franch. in pralud.

Ergo, vt omnia colligamus, hæc erit inter hos omnes differentia; nam Dux, Comes, & Marchio habent absolutam nobilitatem cap. unico. Quis dicatur Dux. Valuasores maiores, si non absolutam, sanè conspicuam. Iacobin. in tract. de feud. verb. in feud. 8. diuis. Valuasores minores mediocrè, ex cap. unico vers. si capitanei: de feud. March. & ducat. Valuasini tandem, licet nullam antea habuerint nobilitatem, hodiè verò, vt

coherenter loquamur, infimam retinebunt. Quæ omnia elegantèr edocet d. Guglielm. loc. cit.

Ex his collige, sicuti Valuasores minores diueltiri non poterant, nisi ex culpa, ita nec posse nunc minimos diueltiri, ni ex eadem causa; nam antea, ideò hi diueltiri poterant, præter duos casus exceptos, quia res non recipiebant in feudum.

Hactenus vidimus, posse secundum ius commune feudorum à quolibet res proprias burgenfaticas in feudum dari: nunc, quid dicendum in Regno nostro breuiter videamus. Et quidem omnes, quotquot sunt, negativè respondent; diuersam tamen assignant rationem. Nam Petrus de Gregorio de concess. feud. part. 5. inquit, neminem posse rem allodiam in feudum concedere, ne præiudicium inferatur municipio circa solutionem collectarum; quoniam, si res allodialis efficeretur feudalis, esset à tali onere exempta. Hancque rationem sequitur Reg. de Marin. primo resol. cap. 126. num. 81.

Capycius verò in l. Imperialem vers. limite etiā: pag. 189. ait, id euenire, ne diminuat corona Regis, qui Dominus personarum est; si quis enim rem allodiam in verum feudum concederet, acquireret super concessionario dominium; ab eo enim seruitia exigeret, cæteraque, quæ soli Regi debentur. Quam rationem sequitur doctissimè Reg. Galeota lib. 1. controuerf. 7. num. 39. post de Curte ab ipso adductum, & Consiliar. de Georg. qui in cap. 8. repetitionum feudaliū num. 15. vtramque sequitur rationem. Vnde Reg. de Marin. loc. cit. inquit, hoc in casu denegandum esse Regis assensum.

Ego autem, vt breuitati consulam super re, quæ raro euenire potest, dico cum communi, nulli licere rem allodiam in verum feudum concedere in Regno nostro absque Regis licentia, ita verò, vt illa Proregis non sufficiat; verum huiusmodi licentiam concedendam tantum sub clausula, in nihilo minuto Regis seruitio.

Primam partem huius conclusionis non probo ratione tradita per Petr. de Gregor. cum meo iudicio debiliior sit; potest enim multis in casibus res immunis esse à collectis; quod si secus esset, res, quæ ad clericum saltè per successionem deuenit, adhuc suum onus secum ferret, quod dicendum non est. Sed quicquid sit de hac ratione, quam varijs ex causis non scribendis nō examino, nec probo meam primam partem ratione tradita per Capycium, dum non diminueretur Regia Corona; siquidem, non obstante tali concessione, adhuc tam infeudans, quam infeudatus essent Regis vassalli, eiusque coronam non minuerent, sed augerent citius.

Illam

Illam igitur probo ratione politica, dum non licet vassallis alios sibi vassallos allicere, & creare absque licentia Regis; cum sic varia oriri possent scandala, paulatim huiusmodi vassallorum animos à Rege nostro temerè diuertendo, eosque suadendo, ut ipsis solis seruitia præstarent, dum ab ijs solis feuda receperunt. Qua ratione stante, secunda pars nostræ conclusionis probata est, cum certiorandus sit Rex de re, quæ immediatum eius præiudicium respicit, ut videat, an velit suum cōsensum concedere alicui, cuius fidelitas in re tam præiudiciali debet ei innotescere; sicq; tertia pars adhuc coherentè probata est ex eadem ratione, ut scilicet sub illa clausula videant vassalli infeudati à nouo feudatario, se adhuc nostri Regis esse vassallos. Hec igitur attendenda benè sunt, si fortè casus acciderit.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater potuit esse Iudex cum filio in eodem Tribunali, sed hoc nequit in exemplum transire.
- 2 Pater, licet possit cum filio iudicare in causis criminalibus, periculum est in ciuilibus. Quod latissimè ostenditur.
- 3 Cautela litigatoribus in allegandis iudiciis suspectis.
- 4 Diuinationo physiognomica an recepta, & quæ eius sit figura.
- 5 Filius non possit intervenire in causa, in qua repater, vel iudicauit, vel fuit allegatus suspectus.
- 6 Contractus celebrati à filio familias absque patris consensu nulli redduntur in Regno. Quod late probatur, & ad nouam trutinam reducitur, & tandem à nouis obiectionibus defenditur.

DILVCIDATIO DECIS. LXXVII.

Praxi receptum hic legimus, eodem in Tribunali patrem ius ministrasse, & filium coniunctim, Regentem Ronitum scilicet, & Ferdinandum eius filium in M.C.V. Primum tunc Regium Consiliarium, alterum tunc iudicem annalem.

Id autem non debet in exemplum transire; nec tamen contrarium sentiendum; quandoquidem poterit benè stare, ut pater, & filius ius ministrent eadem in aula; quandoque verò secus. Non negauerim verò in aula criminali id sufferendum, cum non cadat affectus regularitèr erga patris, vel filiorum votum in præiudicium vitæ hominum; natura enim humana à sui corruptione abhorret, quicquid sit, si quandoque nonnulli iudices reperiantur, qui humanum

sanguinem fundi, gestiant. In aulis verò ciuilibus id periculosum est, cum sæpius viderim, non modò consanguineos, verum etià compadres ab aula fuisse diuisos; sicque, cum nulla sit lex positua, quæ id prohibeat, is, ad quem aule assignatio spectat, diligenter examinet, quæ examinanda arbitratur, & nulla vrgente necessitate, huiusmodi vnionem tantis periculis obitam effugiat; quam si effugere nequibit, audiat temporis cursu à collegis, an semper vota alterius alter sequatur, si alter fortè non tam fundatum eliciat votum, an alter alterius votum tueatur, & cætera huiusmodi, ex quibus arguere valeat, an alteruter ab aula sit remouendus.

3 Litigatores etià, si fortè eueniat, ut coniuncti sint Iudices in eadem aula, scilicet Pater, & filius, vel fratres, vel compadres, vel confederati &c. debent seruare, quæ ait Ronitus in Pragm. 1. de suspicion: official. num. 70. vbi, loquens de Iudice secundum ipsum, mala gratia, hec ait. Imò Iudex est allegandus suspectus, ne dum, quando de eo suspicatur aliquid mali, ex eius qualitate, sed etiam, quando est simpliciter ingratus, hoc est de mala gratia, prout est textus aureis literis scribendus in s. illud quoque vers. sancimus. Ibi, sub Iudice constitui forsan suspecto, & forsan ingrato, in Auth. de exhib. reis. Quod ego inteligo cum grano salis, scilicet, ut non sufficiat sola illa mala gratia ad iustam causam recusandi iudicem, nam, si hoc esset (notate) satis pauci Iudices remanerent ad iudicandum, sed ut pars, quæ habet Iudicem sibi ingratum, & de mala gratia, possit inuestigare aliquam iustam causam illam recusandi, & sic erit consilium, ut Iudex ingratus recusetur, non autem est causa legitima reculationis per se.

4 Quinam autem sint Iudices male gratie, ex aspectu cognoscuntur, & ex physiognomia recepta, illa scilicet, quæ ex pilorum, & membrorum corporis, colore, habitudine, & proportionè, de temperie, valetudine, quædam etià de moribus, ingenio, & animi affectionibus iudicat, ut videre est apud Hippocrat. & Galen. lib. 6. physiog. Arist. lib. de natura signis ad Polemon. Petr. Moz. lib. de multiplic. temp. Conrad. V. vipina. lib. de sign. c. 8. 9. & 10. Nam hæc scientia est naturalis, quia ex effectu naturali potest argui à causa eius, ut docet Arist. lib. 2. Physiogn. ut sic merito Pythagoras ex faciei inspectione discipulos admisisset, & reprobasset, secundum Aul. Gell. lib. 1. Noctis Atticar. cap. 9. & c. verba sunt doctissimi Torreblanc. lib. 1. de magia diuinatrice cap. 9. de diuinatione Physiognomica, qui deinde ad specialia descendens, hæc ait legenda.

Primo enim, quia Saturnus est terreus, frigidus, siccus, melancholicus, masculinus, diurnus.

A a

nns.

nis, malebolus, & inimicus naturæ humanæ, qui cum habent in Oriente tempore conceptionis, sunt terrei coloris, incessu graues, macilentis, curui, & habent paruos oculos, & barbaram, cutem siccam, labia spissa, iuncta supercilia; qui, cum ambulant, declinant oculos, & faciem ad terram, & sunt profundi consilij, silentij, fortis imaginationis, & phantasiæ, & habent tolerantiam laborum, animique stabilitatem, & pertinaciam, & sunt dediti ad philosophiam naturalem, artes magicas, agriculturam, & populationem terrarum. Secundò, quia Iouis est æreus, calidus, & humidus, sanguineus, masculinus, diurnus, venebolus, fortune, & naturæ humanæ amicus, qui cum habent in Oriente tempore conceptionis sunt facie mediocri coloris, & habent oculos magnos, claros, nares non æquales, & in aliquo dentium facit nigredinem, pupillam oculi latam, barbam crispam, & densam, & quandoque facit hominem caluum, pulchre statura corporis, nec multum pinguem: & sunt veneboli, affabiles, liberales, cultores veritatis, iustitie, honestatis, religionis, sapientie, & intelligentiæ. Tertiò, quia Mars est igneus, calidus, & siccus, colericus, masculinus, nocturnus, & æque naturæ nostræ inimicus, qui sub eo generantur habent faciem rubicundam, & rotundam, capillos rufos, oculos croceos, vel ignitos, & acuti visus; & sunt iracundi, audaces, superbi, inuerecundi, maledici, irrisores, mendaces, effusores sanguinis, oppressores proximorum, dediti medicinæ, & ad omnem artificium igneum, ad percutiendâ, & demandâ metalla. Quarto, Sol medius Planetarum, quia est calidus, & siccus temperatè (quid calor eius est vitalis, non aduersus sicut Mars), masculinus, diurnus, colericus, venebolus, amicus naturæ, qui sub eo procreantur habent faciem splendidam, cum colore inter croceum, & nigrum, idest, fuscum, sed rubedine tectum, capillos fuscis, cum aliquâ rufedine, & aliquando facit hominem caluum, breuem, crispum, rectum: & habent ingenij claritatem, liberalitatem, sublimitatem, prudentiam, animi magnitudinem, appetitum honoris, & imperij. Quintò Venus, quia orbem suum sub sole habet, & est parum frigida, & magis humida, feminea, nocturna, parum distans à complexionem Iouis, qui sub ea nascuntur, siue procreantur, habent faciem pulchram, rotundam, oculis magnis, & nigris, capillis planis, & multis, barba densa, cum decenti statura corporis: & sequuntur letitiam, gaudium, suauitatem, amicitiam, appetitum cibi, & potus, ac venereorum aditum. Sextò Mercurius, quia est siccus, temperatus, varius secundum naturam stellarum, cui adiungitur, masculinus, diurnus, venebolus sua natura, qui sub eo procreantur, habent faciem mediocri coloris inter al-

bum, & nigrum, frontem elongatam, faciem longam, & nasum proliatum, longes digitos, rarâ barbâ, pulchros oculos; sed mobiles & claros; & sunt ingenij subiles, animi inconstantes, atque inquieti, nam secundum varias commissiones aliorum Planetarum varias faciunt animorum qualitates, & nunc bonas, & liberales, nunc malas, & miseras. Septimò Luna, quia aquea est, flegmatica, frigida, & humida, feminea, benigna, & nocturna, qui sub ea procreantur, habent faciem rotundam, pulchrâ, femineam, albam, sed iunctis supercilijs, & oculis non penitus nigris, & causat signum in facie, & facit hominem venebolum, & humilem; sed ex commissione eius cum alijs Planetis varias aliquando habet significationes: nam cum Venere significat liberalitatem, suauitatem, letitiam, honestatem, deuotionem: cum Marte, susurrationem, celeritatem, detractio nem: cum Saturno odium, tristitiam, inuidiam, auaritiam.

Hæc ille, ex quibus obiter, sed ad rem transcriptis poterit quilibet colligere, quoniam apud ipsum esse queat bonæ, vel malæ gratiæ, secundum Rotitum, ad hoc, ut causam inueniat illum allegandi suspectum.

Idem ergo, ut ad propositum reuertamur, faciendum est, si fortè in eadem aula duo Iudices inter se coniuncti, vel confederati reperiantur; etenim, procurer, inquit Rotitus, à nobis superius citatus, inuestigare aliquam iustam causam illum recusandi. Quæ inuestigata, non dubito, quin, proposita, arceretur à iudicando, qui suspectus allegaretur, cum in hoc casu quæuis levis causa sufficiat, dum iudex suspicionis non ignoraret, veram causam suspicionis non eam esse, quæ allegaretur, sed coniunctio, vel confederatio inter Iudicantes. Vnde assollet sæpè numero proferri decretum, quo cæuetur, ut Iudex suspectus allegatus non interueniat ex causis.

Ut ergo concludam, hic notandum est, huiusmodi unionem euitandam, porissimum in aulis ciuilibus. Nec Celsus in l. 3. §. si quis, de condict. causa dat. patrem suum Celsum in administratione rerum, vel iuris reprehendit, sed tantum scribentem in iure. Quod aduertendum est ex gl. ibi in verbo, posse, vbi, Nota, filium corrigere patrem, sed contra in Auth. de nupt. §. sed quod sancitum, col. 4. sed ibi in administratione rerum, hic autem in iure, in quo non videtur fieri iniuria maioribus, si à minoribus melius (notate) dicatur, ut C. de off. rec. provinc. l. potioris. Differunt profectò inter se, ius dicere, & ius ministrare. Nec certè subsistentem huc usque potui reperire disparitatem inter administrationem rerum vniuersitatis, quas nequeunt pater, & filius simul administrare, in

In Decisiones Reg. Sanfelicij. 187

in Regno, ex Pragm. 17. num. 16. de Admini-
str: uniuers. & Iudicandum, cum in hoc se-
cundo maius utiq; urgeat periculum bene-
perpensum à Præfidentibus S. C. qui nun-
quam nostris temporibus in eadem aula
permittunt, ut similes inter se aliquo etiã
foedere coniuncti resideant.

5 Quod adeo verum est, ut in causa, in qua
antea pater iudicaret, suspectum esse filium,
voluerint omnes ij, quos referunt Valsq. de
success. lib. 2. § 20. part. 2. req. declar. 29. num.
44. Masull. ad Capyc. decis. 146. num. 7. Ma-
strill. decis. 151. num. 27. sic decusum referens
Ricc. collect. 1612. alijque apud ipsos.

Hinc Dominus D. Carolus Petra ad Rit.
M. C. V. 265. nu. 102. tom. 2. querens, an, sus-
pecto patre, reddatur etiani suspectus filius in
eadem causa, affirmatiuè refert decusum, eo
quod iniuria, qua ex tali recusatione pater
fuit affectus, videatur etiã affectus fuisse
filius. Cætera, ad quem spectat, consideran-
da remittimus, & præcipuè dependentiam
illam à patre, quam iura considerant, adeo,
ut Pragm. de sen. conf: Maced. nullos reddi-
derit filiorum familias contractus absque
patris consensu, & præsentia celebratos, ut
fusiùs diximus in n. st. 15 dilucidationibus
quest. 2. quam impugnare studuit Dom. Alti-
mar. ad conf. 68. Rouiti tom. 2.

Vnde, re nata, ne tædeat pauca hæc at-
tentè, licet extra decisionis propositum per-
legere.

Hæc sunt, quæ ait D. Altim. loc. cit. Hanc
eandem opinionem ductus tamèn alijs medijs
fundat Mucci qu. 2. ubi, relatis rationibus, &
fundamentis vtriusq; sententiæ, illis; datis ali-
quibus responsis, tandem residet in hac opinione,
quam dicit fundari, vel ex causa patris pote-
statis, & dependentiæ illius, quam filius à patre
habet, ut potè non sui, sed alieni iuris, & hanc
esse rationem dicit, cum consensus non requira-
tur in contractibus faciendis per filios fam. in
bonis castrensibus, vel quasi, ratione scilicet
independentiæ. Dicit tamèn considerari inte-
resse patris in contractibus faciendis per filios
fam. in bonis castrensibus, vel quasi ratione
scilicet independentiæ; dicit tamèn considerari
interesse patris in contractibus faciendis per
filios fam. non principalitèr, sed in consequen-
tiam, & proinde contractus factos per filios
fam. sine illius consensu esse inualidos, si verò
cont. abant in patris beneficium, dicit, non re-
quiri illius consensum expressum per Prag. re-
quisitum; imò supernacaneum esse dicit, & id,
ratione talis dependentiæ, quæ satis ostentatur,
dum in beneficium patris contrahit, sed cum
fuerint soluti paterna potestate, si ab hæredita-
te abstinerint, iuuaretur beneficio legis 2. C.
quod cum eo: potuisset afferre tex. in l. si dubi-
tet § filius fam. ff. de fideiussor.

Sed, salua pace illius, nescio cui text. se fun-
det in hac cencilusione, esse supernacaneum pa-
tris consensum in contractu gesto in patris be-
neficium, cum ille nullum afferat, imò textus
contra est singularis in l. sed Iulianus 9. §.
proinde ff. ad Maced. ibi, & idè, si pater igno-
rauerit adhuc Senatus consulto locus erit. Et
quævis contra videatur facere tex. in d. §. fi-
lius fam. ex verbis tamen illius ibi. Sed si igno-
rante patre, pro eo fideiussit, cessat ista actio. Et,
quævis Accurs. ibi verb. ista actio, intelligat
de actione quod iussu, tamèn debet intelligi de
actione fideiussoris, ne aduersetur dict. text. d. l.
sed Iulianus §. proinde, qui contrarium dispo-
nit. Hæc Dom. Altimar.

6 Dixi ego in quest. 2. mearum dilucidatio-
num num. 31. & seqq. finem Pragm. 1. de sen-
conf. Maced. fuisse patriam potestatem, & de-
pendentiam illam, quam filius à patre ha-
bet, ut potè non sui, sed alieni iuris, quod
nonnullis probaui coniectu ris; sed num. 41.
scripsi, siue à Regia Sanctione consideretur
ratio dependentiæ, vel alieni iuris secundum
meam sententiam, siue considerentur bona
filiorum non dissipanda, prout voluerunt
Rouitus, & Reg. de Marin. ibi citati: siue tan-
dem patris interesse secundum Merlin, &
Carauit. locum non sibi vindicare d. Pragm.
in contractibus initis per filium fam. in pa-
tris beneficium; adeoque filios sic contra-
hentes non requirere expressum patris con-
sensum per Pragm. requisitum, sed validè
contrahere, licet, cum fuerint patria pote-
state soluti, ab hæreditate abstinentes, iuuen-
tur beneficio l. 2. C. quod cum eo.

Secundum meam sententiam nullum pa-
tris consensum requisitum, nam, si verum est,
Pragmaticam considerasse dependentiam
à patria potestate, qua propter præsentiam
requisitum, iam filius contrahens in patris
beneficium sufficientem ostendit dependen-
tiam; nullam namque maiorem à patre de-
pendentiam ille demonstrare potest, quam
in eius beneficium contrahendo.

Hoc idem dicendum duxi in sententia
Merlini, & Carauitæ reponentium finem
Pragm. in interesse patris; si quidè, dum
contractus venit in patris beneficium, nul-
lum eius interesse consideratur, propter
quod eius consensus requiratur, quemad-
modum requireretur in contractibus initis
pro extraneis, in quibus considerari va-
leret eius interesse.

Et tandem idem dicendum arbitratus
sum in opinione Rouiti, & de Marin. qui vo-
luere, siue in Pragm. fuisse considerationem
bonorum non dissipandorum; quandoqui-
dè in contractibus initis in patris benefici-
um per filium consensus paternus est essentia-
liter superfluous; & prorsus impertinens, cum
ille

ille hoc casu interueniens non consulat dispositioni bonorum, dum sibi ipsi authoraretur, quod implicat; quare concludebam secundum omnes Doctorum opiniones, Pragmaticæ finem considerantes, nullum requiri patris consensum in contractu per filium inito in patris beneficium.

Quos tamēn contractus validos esse probavi in calce meæ quæstionis, quia Pragm. disposuit in ijs tantum contractibus, in quibus necessario requiritur expressus patris consensus; in ijs verò, in quibus huiusmodi consensus non requiritur, nullo prorsus modo disposuit: unde, cum in contractibus factis in patris beneficium, non solum non requiratur expressus patris consensus, sed omnino superuacaneus sit, & impertinens, Pragmatica non loquitur, nec disposuit in his contractibus; sicque, cum casus omissus maneat in iuris communis dispositione, ad illud recurrendum, quod disposuit, ut filij contrahentes in patris beneficium teneantur in quantum facere possunt, si à paterna hereditate abstineant, tales contractus non inuolando, ut patet in l. 2. ff. de C. quod cum eo. Non arbitror, clarioribus me potuisse medijs veritatem hanc demonstrare.

His ergo positis, quādo Dō. Altim. inquit, se nescire, quo textu fundem meam conclusionem, qua voco superuacaneum patris consensum in contractu gesto in patris beneficium, ne quæso dedignetur recurrere ad superius exposita, dum mathematicè viderit probaram conclusionem.

Reliquum est modò, ut breuissimè videamus, an obstat textus, quem adducit in l. sed Iulianus 9. §. proinde ff. ad Maced.

Et quidē, ut videbitis, non facit ille ad rem nostram; nam in eo §. Vlpianus inquit primò, cessare Senatus consultum, si filius pecuniam acceperit, & in rem patris vertit, idemque dicendum, si ab initio pecuniam non sic acceperit; verum postea in patris beneficium eam vertit, & intelligendum esse, idē sic accepisse, ut in patris rem verteret. Hæc sunt verba Vlpiani. Proinde, si accepit pecuniam, & in rem patris vertit, cessat senatus consultum; patri enim, non sibi accepit, sed, si ab initio non sic accepit; verum postea in rem patris vertit, cessare senatus consultum libro duodecimo digestorum Iulianus ait, intelligendumque esse, ab initio sic accepisse, ut in rem patris verteret. Huc usque textus nil ad rem nostram, dum non ait, requiri patris consensum in contractu facto in patris beneficium.

Deinde Iureconsultus inquit, filium non videri vertisse in rem patris, si ille mutuo accipiens pecuniam soluerit patri, quod ipse debebat; adeoque hoc casu, si pater igno-

rauerit, esse locum senatus consulto; & merito, quia contractus non est celebratus in patris beneficium, sed in proprium commodum ipsius filij, qui mutuam accepit pecuniam, ut extingueret, quod patri debebat, non ut patri prodesset, prout bene Gloss. quam allegari necesse non est, dum Vlpianus clarè loquutus est ibi. Nō tamēn vertisse videbitur, si mutuam pecuniam acceptam patri in propriū debitum soluit; & idē, si pater ignorat, ad huc Senatus consulto locus erit. Nequibat clarioribus verbis rem ostendere Vlpianus; sicque, si Dom. Altimar. velit, ut in contractibus non celebratis in patris beneficium sit locus senatus consulto, cum in filij commodum requiratur patris consensus, non est, qui ei contradicat, neque hic est casus nostræ quæstionis secundæ. Cæteros sensus ad d. §. proinde, desero, ni extra materiam loquar. Hæc tantum dixisse iuuet, ut, quod semel dixi, rescriberem, cum aliàs ne opus quidē fuisset, ut rei tam claræ tam tribuerem dotem.

Ex quibus videtis, non facere ad rem nostram, nec pro mea sententia textum, quem affert Dom. Altimar. in l. si dubitet 11. §. filius fam. ff. de fideiussor. cum ibi Vlpian. loquatur, quando pater ex fideiussione facta pro se à filio teneatur de e iussu, quo casu adest distinctio inter patrem ignorantem, & scientem; nostra verò quæstio est, an sit validus contractus initus per filium familias in beneficium patris absq; patris consensu, quem validum esse, diximus, non obstante consensu patris non præstito, tanquam superuacaneo, & prorsus impertinenti. Hæcque satis, ut breuissimè denuò explicarem, quæ fusiùs explicata fuere in d. quæst. 2. ad quam tuendam hæc pauca adduximus.

§ V M M A R I V M.

- 1 Index, qui aliàs super aliquo articulo suum animum propalanit, an in illo decidendo reddatur suspectus.
- 2 Index, qui super eodem articulo pronunciauit, non redditur suspectus in eo decidendo.
- 3 Index, licet scripserit, se super tali articulo sic decidendum, si casus euenerit; nihilominus tamē suspectus nō redditur, casu adueniente.
- 4 Indices boni in actu iudicandi diuina associantur prouidentia.
- 5 Index, qui aduocatus fuit in aliqua causa, quandoam suspectus dicatur in alia decidenda.
- 6 Index quomodo se gerere debeat cum aduocatis circa iuris articulos.

DILVCIDATIO DECIS. LXXVIII.

Decisum hic reperimus, eum, qui alia occasione in dubio articulo animum suum propalauit, vel in scribendo, vel patrocinando, non inde tamen allegandum suspectum, si iudicare deberet super illo articulo.

Hoc, præter eos, quos adducit Reg. Sanfelici. decisum iunctis aulis refert in iudice, qui pro vna scripsit opinione, *Theodor. alleg. 87. Thor: in compend. decis. vers. suspicio proposita tom. 2. quos refert. & sequitur Gallup. in praxi par. 1. cap. 4. num. 41. inquit numer. 42. id etiam sibi locum vindicare, quāvis iudex aliqua motiua propalauerit, ex quibus colligatur in alterutram illum opinionem inclinare, sed non determinatè, verum dubitatinè tantum, qua pro re multos citat, quos vide, nec deseras Ronit. ad Pragm. 1. de suspic. offic. num. 50.*

Hic aduertendum primò, id indistinctè militare etiam in eo, qui super articulo eodem pronunciauit; nam nequè inde suspectus redditur, & licet *Mastrilli*. citatus à Reg. Sanfelici. & *Intrigliol. dec. 47. num. 19. relatus à Ronit. ad Pragm. 1. de suspic. official. num. 64.* aliter senserint, eo quòd difficillimè sententiam mutarent, cum opinionem propalarent, si tamen eorum dicta vera essent estimanda, omnes ferè iudices redderentur suspecti, cum omnes super infinitis articulis pronunciarent. Quod si toties reperimus supremorum Tribunalium contrarias inter se decisiones, non est ratio, cur Iudex in vno articulo discutiendo aliter sentire, nequeat, ac primò senserit, cum hominum ingenia limitata sint, & erroribus sapius oblecta.

Aduertendum secundò, maiorem difficultatem esse de ijs, qui ad eorum scripta consolidanda, cum libros Typis demandant, subdunt ibi, secundum eam opinionem decisuros, si iudices torent, an hi remouendi sint tanquam suspecti, cum talis articulus foret ab illis discutiendus. Et profectò, licet ex ijs verbis colligi potuerit, eos difficillimè sententiam mutaturos, cum sic scripserint; nihilominus tamen dicas, non esse, tanquam suspectos, eos remouendos. Ad hoc probandum adduci posset vulgatum illud dictum, *Nonne duodecim sunt hora die?* Quæ verba non aliud ostendunt, quàm, tunc scriptorem illius esse opinionis, non autem semper in posterum. Aliter ergo, & iure, sentiat, qui aliter sentire non posset, ac semel sensit. Ego verò omnium animos mutabiles vndeque arbitror; præterquam quod in illo iudicandi actu, firmè teneo, diuina quadam providentia associari iudi-

ces, ut ea decernant, quæ iustitiæ non derogent, dummodò nec auaritiæ, nec quouis alio prano affectu ducantur.

Hinc *Thor. compend. decis. par. 2. verb. suspicio proposita* latissimè rationes hasce proponit pro Ronito omninò videndas, Sicq; decisum refert, prout Ronitus ipse decisum retulit in d. Pragm. 1. num. 43. de feudis.

Aliter tamen dicendum puto, cum iudex, qui tunc iudicaturus est, demonstraret naturalem quandam inclinationem, amoremque erga opinionem aliquam super iuris articulo; hæcque inclinatio potest esse, vel ex causa patrocini, quod ab eo, qui tunc iudicaturus est, præstatur super alia causa, ut seruatum videmus apud *Vinc. de Franch. decis. 87.* apud quem, licet num. 18. videamus, non militasse suspensionem allegatam contra ipsum, eo quòd fuerat Aduocatus in simili causa tunc decidenda, nihilominus tamen apud eundem *ibid. in fine* contrariū decisum reperitur in persona Cōsiliar. *Mastrilli*, ex quo tempore decisionis adhuc ille interueniebat, tanquam Aduocatus, in alia causa, in qua pendebat reclamatio super articulo tunc decidendo. Vel ex firmo, apertoque proposito super vna opinione, ut colligimus apud *Reg. de Ponte*, contra quem, ut ipse testatur initio decisionis 3. fuit proposita suspicio, eo quòd fuerat in simili causa Aduocatus; & licet ex huc usq; dictis decidendum fuisset, non militare suspensionem hanc; contrarium tamen fuit decisum, nec alia arbitror ratione, ni quia nimis procliuem se ad vnam demonstrauit opinionem. Quod adeò verum est, ut, se continere non valens, scripserit super illa causa, in qua fuerat allegatus suspectus, & ipsemet hæc ait, *Sed, quia iam in causa omnia digesta per me fuerunt, & est votata, decisa, & publicata, propterea volui lucubrationes in publicum afferre, postquam secundum eas decisio est iam facta.* Vnde qualisnam fuerit eius procliuus, firmusque animus, & propalatus, satis ex eius dictis apparet. Et de hac decisione verba fecit *Thor. d. 2. parte compendij: verb. suspicio Iudicis licet militare non videatur.*

Vnum tamen non omittendum puto; quod ait Ronitus ad d. Pragm. 1. num. 64. ex *Bonadill. lib. 2. cap. 5. num. 50.* videlicet, Iudicem, ad suspensionem euitandam, debere Aduocatis dubios reddere articulos vlla absque disputatione, ne videantur ostentare scientiam, & ingenij nomen. Quod multorum vitium est; licet enim *Dominus D. Carolus Petra ad Ritum 265. tom. 2. num. 180.* iudicem mutum reprehēdat ex multis, quos ibi adducit, Doctoribus, referens, re nata, non fuisse admissam suspensionem allegatam in

in Dominum Mascellum Grassum nunc Regiz Cameræ Præsidentem a M. C. eo quod, dum pars aduersa sua iura in aula exposcebat, dixerat, *Addo Salgadam*, (quod verbū, addo, sæpè etiā in Regia Camera, ubi nunc adest, pronunciat) nihilominus tamē Iudicem garrulum, abominabilem, idem, esse testatur *ibidem*, & meritō, cum multa loquenteem, semper aliquid ab re immiscere, videamus. Hucque, ne rem deferamus proficuum, videtur examinandum, an Iudex suum propalans votū reddatur suspectus; nō enim minūs suspectus videri potest, qui super articulo scripsit, & in aliqua causa fuit Aduocatus, illo, qui suum votum in causa, quæ decidenda est, propalauit. Quid enim querimus, an Iudex super aliquo articulo firmam teneat alterutram opinionem, quid an ergā vnum ex litigatoribus se procliuem ostendat, si suum iam patefecit animū? quare iam inspicitis, vllō absque examine? prima facie, huiusmodi Iudicem asserendū fore suspectum, prout videri poterit apud Doctores relatos à Dom. D. Carolo Petra ad Ritum 3. num. 11. lib. 1. ad Ritum 265. n. 178. lib. 2. & ad d. Rit. 265. tom. 3. nu. 1. & nu. 177. cum autē propria sedes huius difficultatis sit dilucidatio decis. 80. illam vide.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex remotus ob inconfidentiam, tanquā suspectus in vna causa, potest in ceteris ab iisdem allegari suspectus.
- 2 Iudex remotus motu proprio à Principe, an, & quando allegari possit ab iisdem partibus suspectus.
- 3 Prorox potest à quouis Iudice, & Tribunali causas auferre, & Iudices remouere, sed quomodo.
- 4 Iudex redditur suspectus, quotiēs urget iniuria.
- 5 Iudex suspectus de inimicitia remouendus est.
- 6 Inimicitia lenis sufficit ad allegandum Iudicem suspectum, & quare.
- 7 Iudex remotus tanquā hostis, an, & quando possit internenire, ortu reconciliatione.
- 8 Iudex remotus non partium voluntate, sed solo Superioris motu in vna causa, potest in alijs internenire, & quare.

DILUCIDATIO DECIS. LXXIX.

H Abemus hic, Iudicem aliās remotum abque causa, quā inconfidentia, posse ab iisdem partibus in alijs causis recusari, tanquā suspectum, ex hoc tantū, quod aliās remotus fuit, cum supponatur exacerbatus, ad text. in l. fin. §. fin. verò, il primo C. de manum. liber. quæ exacerbatio ortū

duxit ab iniuria illi ob remotionem illatā?

Multa alia pro hac re eruditè cumulauit Gasparus in specul. peregr. quæst. in quæst. 48. ubi de hac decisione sermo est, & de alia iuxta cons. 9. Ronit. vol. 1. ubi Dom. Altimar.

- 2 Quoniā verò Casar. num. 9. videtur inferre, locum sibi non vindicare scripta per Sanfelici. quotiēs Iudex fuit proprio Principis motu remotus, non dato illo inconfidenti per partem; idcirco aduertendum est, limitationem hanc non esse vndequeque tutam, nec iuuari exemplis per ipsum reatis circa dubiam commissionem factā per S. C. Præsidentem, qui deindē excludit, quem arbitratur; aliud enim est, cum excluditur vnus ex iudicibus eo, quod alter debeat procedere; aliud verò, quando excluditur ratione inconfidentia, vel cuiusque similis suspitionis, quamuis non constet, partes illum, tanquā inconfidentem, dedisse. Quæ duo diuersa sunt. Dicta ergo Casari militabunt tantū, quando Iudex, non ratione inconfidentia motu proprio remouetur, cum etiā Principi liceat electionem inter duos facere, ex l. iudicium soluitur ff. de iudic. ubi DD. quæ ab e. d. Casar. adducitur. Et hoc modo recipitur etiā à Dom. Altim. ad d. cons. 9. Ronit. tom. 1. num. 2. decisio relata à Casar. Ceterum negandum non est, cum Prorex iudicem remouet, non propter electionem, sed suspitionem aliquam, locum sibi vindicare dicta Reg. Sanfel. Quare obiter aduerte, posse Proregem ex rationibus ipsi notis quemcunque iudicem remouere, imò causas ipsas, non solum ab vna aula in alteram transferre, sed ab vno Tribunali in aliud. Et licet super hac re adsint rescripta Catholice Maiestatis, nihilominus ea intelligenda sunt de potentia ordinaria, secus autē de extraordinaria, qua solus Prorex vititur loco Regis ad id destinatus, quemadmodum ad facinora remouenda ea in causis criminalibus decernit, quæ sibi videntur, quæque deindē à Catholica Maiestate comprobantur. Solus videor loqui, sed rationibus, iuribusque, cum aliās sermo incidet, comprobabo. Interim sic nostris temporibus practicum scias. Vnde, non solum assolent Proreges cum consilio Regentium, non patefactis causis suspitionum, mandare Iudici, quod non interueniat, quando illæ patefactæ afficerent dedecore Iudicem, ex ijs Doctoribus, quos refert Dom. Altim. ad d. Consil. Roniti num. 4. sed assolent id etiā mandare, cum vident, Iudicem esse quidē suspectum, nec posse in ea causa iustis ex rationibus iudicare; nihilominus tamē eam suspitionem non fortē admitti à Iudicibus, vel tanquā difficilis probationis, vel tanquā non vndequeque tutam: sicq; ad

ad hoc evitandum, ipsi propria id auctoritate mandant. Quod fortè aduerens *Dom. Altimar. a dcons. 2. Rouiti num. 21.* inquit, se scire, pluriès fuisse remotos supremos officiales, nescire autèm, an ex causis ab illo enunciatis, referens varios casus; & quamvis seruatas aiat Regias Sanctiones tempore D. Petri ab Aragonia; id tamèn non debet transire in exemplum adeò, vt auferatur potestas Proregibus contrarium ex extraordinaria potentia iudicandi. Quod aduertendum est, ne in euidentem errorem incidatur, & videndus *Staiban. in obseruat. ad resol. 110. tom. 2. vbi ad num. 5. & propriè num. 20.* inductam quasi praxim scripsit vel inuitus.

4 Vnde notandum primò, quoties viget iniuria, totiès Iudicem reddi suspectum, cum ex huiusmodi iniuria supponatur orta hostilitas, vt benè *Gallup. in praxi par. 1. cap. 4. num. 49.*

5 Secundò notandum ex *Dom. Verde ad Gallup. loc. cit.* suspectum de inimicitia esse remouendum. *ad tex. in cap. suspicionis de off. deleg. & cap. quod suspecti 3. quest. 5.*

6 Tertiò, sufficere inimicitiam etiàm leuem, ex ijs, quos adducit præcit, *Dom. Verde*, rationem tradens, ne lis in periculo ponatur. De qua re fusillimè in *diluc. decis. 81.*

7 Quartò, Iudicem remotum, tanquàm inconfidentem, posse in causa earundem partium interuenire, si post remotionem orta fuerit reconciliatio; & ratio est euident, quia reconciliatio quancunque exacerbationem substulit. Quod intelligendum, dummodò post reconciliationem interuenierit actus confidentiæ, & amicitæ; aliàs haberet locum *decisio 81. Reg. Capyc. latr. num. 7.* quæ cauetur, vt amicus reconciliatus nequeat esse Iudex.

8 Quintò, Iudicem posse in causis earundem partium interuenire, si fuisset antea remotus, non partium voluntatè, sed solo Superioris motu, & ratio similiter euident est, quia nequiuir oriri exacerbatio inter Iudicem, & partes, quæ remotioni nullam prorsus causam præstiterit. Alia vide in dilucidatione decisionis 81.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba comminatoria prolata extra iudicium reddunt iudicem suspectum, secus in iudicio.
- 2 Iudex redditur suspectus, si signis votum suum propalet, & quare.
- 3 Voti propalatio nudè sumpta non reddit suspectum Iudicem; secus, si oriatur ex aliquo prauo affectu. Quod latè explicatur.
- 4 Consilij nequeunt in Regno nostro signis demonstrare coràm alijs Consiliarijs, ne

quam sententiam ituri sint, nec extra iudicium cum illis votum communicare, & quare.

5 Iudex allegatus suspectus, si pronunciatum sit, suspensionem non militare, redditur suspectus in alijs causis, & quare.

6 Iudex ex sola recusatione indignatur.

7 Iudex quid debeat iudicando mente remouere.

8 Voti propalatio in duobus tantum casibus inducit suspensionem, & quando.

9 Causa suspicionum quot sint, & ad qua capita reducantur.

10 Voti propalatio nudè sumpta, quocunque tempore fiat, non arguit suspensionem.

11 Fama erronea contra Marinum Frecciam exorta.

12 Errores scribentium.

13 Propalatio voti ante sententiam vestita odio, vel amore, arguit suspensionem.

14 Voti propalatio tempore sententia non potest suspensionem ullo modo arguere.

15 Iudicantium errores in pandendis sociorum votis.

16 Voti propalatio post sententiam arguit suspensionem, & sententia nullitatem. Quod latè probatur.

DILUCIDATIO DECIS. LXXX.

HÆc decisio enarrat cætera suspicionis capita, inquit, verba comminatoria prolata extra iudicium reddere suspectum Iudicem, quod euident est, cum ex his verbis dicatur propalatus Iudicis animus; vnde, non solum potest, tanquàm suspectus, recusari, sed poterit ipsemet à iudicando abstinere, ne videatur ex malo animo reum damnassee. Quod aduertant Iudices; licet enim valeant in iudicio verba comminatoria adhibere; nequibunt tamèn extra iudicium; quod idem dicas, si signis votum suum Iudex propalauit, vt latè, & eruditè scripsit *Casarius peregr. quest. lib. 1. quest. 1.* omninò videnda; & rationem dixeris esse iram, quæ odium concipit, ex *Deciano lib. 3. cap. 25. num. 39.* vbi hæc. *Duo sunt, quæ odium potissimum concipiunt, inuidia, & ira; Ira autèm præcipue nascitur ex dissensione, super iusto, vel iniusto &c.* quare, si iratus iudex verba comminatoria extra iudicium protulerit, certum est odisse reum, sicque suspectum dici.

Hæc quoad verba comminatoria, propter quæ Iudex suspectus redditur, eo quod his verbis votum suum propalare dicitur.

Quoniam verò votum pluribus modis propalatur, adeoque Iudex potest consequenter pluribus modis reddi suspectus, idcirco regula à nobis generalis statuenda est.

Vn-

3 Vnde supponendum est, voti propalationem sic nude sumptam non posse reddere iudicem suspectum, cum voti propalatio nil aliud sit, quam sententiæ manifestatio. Iam verò ignoro, qua ratione, siue quo iure potestino prohibeatur quis suam mentem aperire. Quare apud omnes auctores, quos cumulat Dom. Altmar. ad cons. Rouit. d. num. 1. nullum ius, neque naturalem rationem reperies, quæ ad suspicionem, hanc firmandam faciat. Quod adeò verum est, ut si in decursu informationis alicuius causæ, quæ sit coram Iudice, illum videamus non bene sentire pro ea causâ; non inde tamen suspectum allegare possimus, & tamen votum suum tali modo manifestavit. Hocque nostrum assumptum alia apud me ratione evidenti probatur; siquidem certum est, Iudicem debere in alterutram partem inclinare, igitur, votum propalans, ostendit, se in illam partem inclinare; ac proinde, si sentiens pro vna parte non redditur suspectus; quando propalat, quod sentit, neque suspectus reddendus est, cum voti propalatio nullum aliud præiudicium inferat reo maius illo, quod iuste infert, inclinando iustam sententiam in alteram partem.

4 Vnde quæ ratione à Pragm. 28. de off. S. R. C. prohibetur, ne Consiliarius explicet signis, in quam iturus sit sententiam, & à Pragm. 15. de caus. decid. statutum, ne quis extra iudicium cum alio officiali votum communicet, non autem statuitur, ne parti votum aperiatur, quia scilicet primus modus votum aperiendi infert parti præiudicium; nam potest Iudex alterum mouere, vel signis, vel falso colloquio, extra iudicium ad sentiendum, quicquid ipse sentit, adeoque merito id fieri prohibetur; secus verò alter modus, qui nullum parti parat præiudicium. Sed de hac re infra.

Quare ex his breuissimè positis liquet, nudam voti propalationem non reddere suspectum Iudicem, Dixi, nudam, quandoquidem, si ea vestita sit inimicitia, reddet iudicem suspectum, ut patet in casibus expositis hic à Sanfelicio, dum voti propalatio facta modo, quo animi auersitas ostenditur, iudicem reddet ex illa auersione suspectum, & arguet, illum non à ratione moueri, sed ex prauo in reum affectu. Quando autem argui possit voti propalatio facta nude, quando verò secus, non est difficilis indagatio, cum, vel ex verborum forma, vel modo ea proferendi, facillimè arguatur. Quod in termino probandum erit; alioquin probans meram voti propalationem, succumbet, dum non Iudicis auersionem probabit, sed indiscretum illius mentis effectum, qui eum non reddet suspectum.

Hæc videntur dnra prima facie; non ita tamen, si bene introspiciantur; sique casus decisi hucusque à Doctoribus relati considerentur.

5 Ex his aduerte, non temerè posse dici, Iudicem recusatum, tanquam suspectum, quamuis pronunciatum fuerit, suspicionem non militare, ac proinde illa in causa votari contra eum, qui illum suspectum allegauit, posse deinde in alia causa suspectum allegari, dummodò ex illa causa orta sit inter litigantem & illum aliqualis inimicitia. Moueor ad hoc, quia Iudex ex sola recusatione indignatur, & irascitur. l. litigatores ff. de arbitr. cum concordant. Rippol. var. resol. ca. 2. num. 136. quare hæc indignatio erit causa sufficiens suspicionis, ex Giurba decis. 48. num. 2. igitur, ni ira ista valens fuerit ad illos prima vice remouendos, cum aliàs suspicio esset in manu allegantis; erit tamen sufficiens ad illos altera vice remouendos; & ratio disparitatis est, quia primus actus iræ fuit voluntarius, secundus verò erit necessarius; quare sibi imputet reus, si prima vice allegando ab re Iudicem suspectum, succubuerit; poterat namque illum ad iram non prouocare, dum verè suspectus non erat. Vnde ex hac ratione, & ne, ut diximus, decisio suspicionis dependeat ab allegante, non remouendus erit; ac verò ira hoc modo concepta sit deinde necessaria; sique secunda allegatio suspicionis erit fundata in ira, non ad instar primæ allegationis, quæ nullum aliud fundamentum habebat; quam actum voluntatis; merito igitur per secundam suspicionis allegationem Iudex remouendus est. Nec refert, inimicitie occasionem præstitisse ipsoismet allegantes, cum etiam hoc casu Iudices remouendos, tanquam suspectos, passim voluerint DD. præcipuè apud Gallup. d. 1. par. cap. 4. numer. 45. Cætera vide apud Rouit. decis. 81. vbi Dom. Altmar. Capyc. la tr. cons. 101. per totam. Rouit. ad Pragm. de suspic. offic. vbi multa cumulat. Dom. Altmar. ad cons. 8. Rouit. tom. 1.

7 Ne autem Iudices occasionem præbeant litigantibus illos suspectos allegandi, ob oculos ponant Ciceronis verba à nobis aliàs transcripta in nostra Ariadna, quæ huc opportunè iterum transferimus. Ea quidē talia sunt. Est sapientis Iudicis meminisse se hominem cogitare, sibi tantum esse permissum, quantum commissum sit, & creditum, & non solum sibi soli potestatem esse datam, verum etiam fidem habitam esse: meminisse, posse, quem oderit, absolueret, quem non oderit, condemnare, & semper, non quæ velit ipse, sed quid lex, & religio cogat, cogitare. Animaduvertere, quæ lege reus citetur, de qua reo cognoscat, quæ res in questione versetur. Cum

Cum hæc sunt videnda, tum illud est hominis magni Iudicis, atque sapientis habere in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem; libidinem autem, & invidiam, metum, cupiditates omnes amovere, maximi æstimare conscientiam mentis, quam à Dijs immortalibus accepimus, quæ à nobis diælli non potest. Hæc, qui fide Catholica caruit.

8 *Ut autem, quæ huc usque diximus, clariora videantur, & firmitiora, supponendum utique est, voti propalationem tunc inducere suspicionem, cum orta est ab amore, vel odio, ad quæ duo reducuntur omnia suspicionis capita. Nam, licet multæ esse possint*
9 *suspicionum causæ, de quibus omnes ferè Doctores scripserunt, ut videre est apud omnes eos, quos retulit Dom. D. Carolus Petra ad Rit. 265. num. 103. inter quas Causalcan. decis. 28. part. 2. octuaginta quatuor enumerat; quinimò vberimè Fontanell. tom. 1. à decis. 1. usque ad 30. de hac tantum materia discurret; nihilominus tamen omnes ad amorem, vel odium infallibiliter reducuntur, ut habemus ex Theodor. alleg. 87. num. 4. Gallupp. part. 1. cap. 1. alijsque passim. Unde propalatio voti nunquam erit causa suspicionis, sed signum aliquod, quod ostendat, animum Iudicis, vel amore, vel odio affectum; sicque duobus his casibus, vel odium, vel amor erit causa suspicionis, propalatio autem voti signum tantum erit amoris, vel odij. Hocque utique apud me certum est. Igitur, cum propalatio voti nudè sumetur, nec odium, nec amorem indicans, subiacebit quandoque pœnis statutis, non autem erit causa sufficiens suspicionis.*

10 *Sed, ut loquamur primò de propalatione voti nudè sumpta, sciendum est, hanc voti propalationem tribus posse temporibus evenire, ut benè quidè consideravit Dom. D. Carolus Petra ad Rit. M.C.V. 265. num. 178. tom. 3. scilicet, antequàm causa discutatur, in ipso actu, quo suffragia præstantur, & post præstita suffragia. Et in his omnibus temporibus potest tali propalatione amor ostendi, vel odium, de quibus infra. Nunc autem primò agamus de nuda propalatione, quæ neutrum ostendat, ut videre queamus, an ullam continere valeat suspicionem.*

Si igitur primum tempus attendamus, poterit Iudex quandoq; ex rationibus, quæ ab utraque parte adducuntur, propalare, se veriorè ducere sententiam Bartoli, Iasonis &c. super illo articulo, quàm Baldi, Pauli de Castro &c. qui modus utique sententiam propalandi nec odium præfert, nec amorem, sed ostendit tantum, se ita sentire. Quod certè, ut diximus supra num. 3. nullum infert parti præiudicium, cum

necessariò Iudex debeat in alterutram ire sententiam. Nec dicas, idem dicendum de eo, qui in eadem causa aliàs indicavit, qui consequenter posset esse Iudex in eadem causa, cum certum sit, se in alterutram debere ire sententiam; cum dispar ratio sit, quia in hoc casu haberetur certitudo antecedens ad causæ discussionem, quia daretur iudex, qui iam sententiam suam propalavit. Unde meritò M.C. apud Dom. D. Carolum Petr. loc. superius citato tom. 3. num. 181. non militare, edixit, suspicionem allegatam contrà Dominum Marcellum Grassum, eo quòd dixerat, Adde Salgadum, ut aliàs diximus. Quare Doctores omnes, quos circà voti propalationem retulerunt idem Dominus Petra tom. 2. ad Ritum 265. n. 178. & in 16. 3. ad eundem Ritum n. 178. & Dom. Altim. ad Consil. 8. Ronis. num. 1. & 2. non loquuntur, nec loqui possunt, ex dictis num. 3. de nuda voti propalatione. Et quidè inter ceteros Giorba ab omnibus penè Doctores adductus in decis. 54. ait, Auditores Rotæ Romanæ palàm eorum vota proferre, & propalare, non tamèn indè suspectos reddi. Quinimò idem Dominus Petra d. tom. 2. ad d. Ritum 265. num. 183. refert decisum iunctis aulis, cum duobus adiunctis, in causa suspicionis propositæ contrà Consiliarium de Ianuario, qui confessus fuit in depositione, se hæc dixisse actori exclamanti pro sequestro, quod per nullitates non impediri debebat, che hauesse tenuto pazienza, che haueria riferito la causa in Consiglio, doue la parte haueria potuto perdere anco le nullità, come hauea persa la causa, e questo per via di discorso &c. D. Octavio de Stephano, qui suspicionem proposuerat, deponente, hæc illi dixisse Consiliariū: D. Octavio, e queste ancora perderete, fuisse pronunciatum, quod interueniat, & ex causis restituatur depositum. Non est ergo causa suspicionis nuda voti propalatio antè causæ discussionem.

Potest insuper propalari votum, ut ad secundum tempus deveniamus, tempore, quo suffragia feruntur inter socios, cum scilicet aliquis ex socijs, antèquam votum suo loco proferat, signis publicat. Quod permissum non est, ut superius diximus, & novissimè scripsit idem Dom. D. Carolus Petra tom. 3. ad d. Rit. 265. d. num. 178. Hæcque propalatio nunquam inducit suspicionem, sed subiacet tantum pœnis à Regijs Sanctionibus, de quibus supra, statutis. Hæc ergo voti propalatio videtur tantum prohibita, ne ex illa ceteri Iudices inducantur ad iudicandum secundum illius votum, non secundum ea, quæ liberè sentiunt.

Potest tandem votum propalari post sen-

B b

ten-

rentiam contra Regias Sanctiones, de quibus verba fecimus supra in alia dilucidatione: ex qua propalatione *Dom. D. Carolus Petra* in *d. Rit.* 3. num. 10. refert, *Ann. singul.* 383. scripsisse, fuisse eiectione Senatorum numero tempore D. Petri de Toletis, quendam, cuius nomen non detegit, quemque *Borrell.* ad *Bellug.* in *specul. Princip.* rubr. 10. ait, fuisse *Marinum Frecc.* quare num. 11 deducit, hinc Iudicem reddi suspectum ex voti publicatione, plurimosque adducit Doctores, quos deinde, re melius perpenſa, in 3. tom. ad *d. Rit.* 265. d. num. 178. de primo tempore loquutos, scripsit: Considerata igitur voti propalatio hoc tertio tempore potest, præciso etiam amore, vel odio, non subiacere suspicioni, licet pœnis statutis à Regijs Pragmaticis subiaceat, quæ verè essent exigendæ, ut in *d. dilucidatione* diximus, &, ut scripsit in *d. 3. tom. loc. cit. Dom. D. Carolus Petra*, quem non sequor volentem, ut *Freccia* fuerit ex hac causa senatoria spoliatus dignitate, dum *Anna d. sing.* non modo hoc non aperit, sed neque loquitur de vno senatore, ut possemus arguere, hunc fuisse *Frecciam*, sed de pluribus senatoribus. Ibi hæc: *Bald.* in cap. 1. vers. *credentia.* de pace constant, dicit, esse penam amissionis officij, & ita præsticauit *Illustrissimus D. Petrus de Toletis* in anno 1544. Non nomino (notate) personas. *Borrellus* verò loc. cit. hoc ait. Et propè temporibus nostris eam ob causam, quod senatorum Regionum vota reuelasset, Iureconsultus eximij ingenij *Marinus Freccia* in vita è senatorum numero traditur eiectus. Quare fabula æstimanda procul dubio est traditio, quam ex historijs non habemus, cum alias legamus in illis cæteras suspensiones, ut videre est apud *Costum* in part. 3. lib. 3. *hystor. Regni Neapoli:* anno 1584. apud quem nonnullos legimus ab eorum officijs suspensos, & distinctius apud *Summant.* par. 4. lib. 12. eiusdem anni, quorum multos deinde reintegratos habemus anno 1687. apud eosdem. Undè prudentius se gessit *Anna*, qui eorum nomina non propalauit, vel quia, ut dixi fabulam fuerat eam arbitratus, vel ne tam eximij, eruditique viri famam denigraret, quam *Borrellus*, qui ex traditione tantum alloquens, eius nomen patefacere non erubuit.

Hinc certè non possum non laudibus extollere *F. I. D. Nicolaum Topium* patriæ Theatinum, & in magno Archiuio Regiæ Cameræ Summarie Catholice Maiestatis beneficio Archiuarium, qui, post propriam illustratam patriam, propriamque propalatum famam, non modo ob præfatum Archiuum penè dirutum, librosque ferè omnes, dixerim, vel tempore dilaniatos, vel

antecedentium Archiuariorum incuriam, ad perfectam denique formam, maximæ Regis nostri, totiusque Regni vtilitate, redactum, tanti tantum viri arte, & ingenio, sed etiam ob tres libros editos de origine Tribunalium omnibus vtilis adeo, & necessarios, ut nemo vtique sit, qui ijs non indigeat, necnon denique ob alium postremo loco editum, inscriptumque, *Biblioteca Neapolitana*, Italico idiomate, in quo omnes præclaras familias, virosque insignes Neapolitanæ Ciuitatis, & Regni totius accuratè descriptos habemus, præter alios quamplurimos non Typis editos, quorum temporis tractu non deerit, qui de more, pecuniarum vi se finget auctorem, obiit tandem elapsis iam mensibus, vna adhuc eius fama, & gloria, cuius intuitu Dominus D. Antonius Gaeta Regens, & locumtenens Regiæ Cameræ Summarie eques omnibus absolutus numeris, doctrina, prudentia, pietate eximius, de quo poterit vtique Rex noster asserere, se in sua camera Summarie virum secundum cor suum habere, cum aliorum Præsidentium voto, eius filijs mercedem elargitus est à nouo præstandam Archiuario præfati Nicolai Topij discipulo.

Hunc ergo, inquam, non possum non laudare, dum in secunda parte de origine Tribunal. lib. 4. cap. 1. num. 101. loquens de *Marino Freccia*, præclara tantum eius gesta enumerat, nullum proferens verbum de erronea traditione, de qua *Borrellus*, ne fortè etiam tali traditione, licet falsa, tanti viri famam obumbraret. Nec solum cum *Freccia* ita se gessit, sed cum cæteris omnibus, quorum gesta enarrauit; nam innumeras decorauit calamo familias, sed innumeras etiam earundem errorum silentio, criminumque prætermissione, claras reddidit, suspensionesque falsas, ut par erat, arcuit; non inde tamèn, proph miserum, aliquid retulit boni, sed nullum, præter coniectos, in plurium ænorum infirmitate habuit adiutorem. Consumat ergo qui velit, salutem, lucem omnibus præstet, familias tollat ad sidera, &, ut eas reddat firmas, euadat infirmus, certus nullam recipiendi opem, auxilium nullum, sed contumelias quidè plurimas, cum vix laudes, & obsequia eo referat tempore, quo quis laudandus sit, ab eoque decoranda familia, quo expleto, expleatur omnia, ac si, vel nihil esset actum, vel malè actum, cum felici tantum tempore innumeri habeantur, qui se promptos ad quamcunque præstandam opem fateantur, ut in dies habemus exempla eorum, qui, vel egestate pressi, vel à fortuna relict, nullos habent adiutores, sed detra-

de tractores plurimos; at vix ad sublimiora cuncti, vix dignitates assequuti, omnes dignoscunt amicos, consanguineos omnes, mutata telsera, insertas propagines, erecta insignia, & denique extra bacchanalia tempora personatas familias, adeo, ut ferant, quendam illius germanum, qui ad recentem erat iam vetus dignitatem, selucubrè induisse veste, eò quod suum iam videbat fratrem plus aliorum esse, quam suum. Hæcque (licet extrà dilucidationem) sint posita, ut in posterum scriptores, & eruditi eorum tantum viuendi curæ studentes, corrigantur, cæteri verò, qui eorum artem notam iam esse inspicunt, erubescant.

Vt ergo ad dilucidationem nostræ decisionis reuertamur, de hoc tertio tempore post *Borrel. loc. cit. Caraut. ad Ritum 3. M. C. V. num. 16. Dom. Altimar. ad d. Roniti conf. 8. num. 8. tom. 1. alios adducit Dom. D. Carolus Petr. d. tom. 3. ad d. Rit. 265. num. 178. vers. tertio demum tempore*. De quo nos incidenter aliqua diximus in dicta dilucidatione. Et propalatio hoc tertio tempore facta, præciso etiã amore, vel odio, neque suspicionem inducet, licet pœnis subiaceat. Hactenus de nuda propalatione non vestita odio, non amore, nec consequenter ullam indicantem suspicionem; nunc ergo de ea, quæ suspicionem indicat, dicendum; quæque odio, vel amore vestita sit, necesse est. Et pro hac, ut eodem ordine procedamus, secundum tria illa proposita tempora discurrendum erit,

13 Quoad primum, scilicet de voti propalatione, antequam causa discutiatur, dubitandum utique non est, quin ea possit, vel amoris, vel odij signum esse. Quod ex verbis, vel comminatorijs, & senerè prolatis in vnũ ex litigantibus, vel ex placidis, & nimis cõfidentibus erga alterũ dignoscetur. Poterunt propterea adduci exempla, quæ coaceruauit præfatus *Dom. D. Carolus Petr. ad d. Rit. 265. d. num. 105. tom. 2. in quibus videre est, quanam sint causæ amoris, vel odij, præter quam, quod nemo utique tam demens erit, ut nequeat amoris, & odij causas secernere: & difficultas tantum esse poterit in eis secernendis per voti propalationem, quæ etiã secerni possunt, si modum, quo illud propalatur, attendamus. Quis enim ignorabit, in casu hic à Sanfelicio exposito num. 5. vbi hæc verba. Così l'ha fatto ammazzare il Marchese d'Oria il Marchese di Pescara, come io sono il consigliere Varela, hæc verba esse ex odio prolata? Quis odio non tribuet ea verba, questo caualiere mi frustia, & hà torto? aliãque refert ex *Dom. Petr. Dominus Altim. ad consil. 8. Ronit. tom. 1. nu. 2. merito igitur apud citatos fuerunt admixtæ suspensiones. Et ex his colligi possunt etiã verba indicantia**

amorem. Et ita recipienda est decisio relata à *Staiban. in addit. ad resol. 110. ad num. 5. num. 17. qui in obseruat. ad resol. 118. ad num. 1. d. nu. 3*. multa ait de voti propalatione, & motiuis, quæ à Iudicibus fiunt.

14 Quoad secundum de voti propalatione in sententia, cum scilicet suffragia feruntur, siue sit amor, siue odium, nulla potest cadere suspicio, & ratio est, quia illud est verum tempus vota propalandi; sicque, siue amor, siue odium volites, infelicem possumus appellare litigatorem, non autem suspectum Iudicem, cui tempore illo licet decreta, & vota, quæcunque ea sint, euomere. Hic tamen aduertendum est, solere sapientis Iudicis socios litigatori reuelare illius votum, ut videat hic, quendam in decreto ferendo contrarium, aduersumque habuerit: & hinc oriuntur deinde odium inter litigatorem, & iudicem, inimicitie, allegatio suspicionum, cæteraque mala, quæ in dies inspicimus, & quibus, ut aliàs diximus, nullum adhibetur consilium. Quare meam illam dilucidationem, ac si non scripsissem, scripsi, inspicens, me operam semper perditurum, & oleum. Nullum certè temporibus nostris latum auditur decretum, quod suos non patefaciat auctores, quod contrarios non detegat, adeo, ut arbitrarer ego, satius esse, ut suffragia præstarentur in aula coram omnibus auditoribus, eo ferè modo, quo domi à singulis ministris præstantur, cum sic res ad vsum redacta non displiceret; quemadmodum enim regularitèr nemo hostem dignoscit iudicem, à quo contrarium suæ intentioni decretum obtinet domi, ita etiã non hostem dignosceret, qui idè palam haberet in aula.

16 Quoad tertium, de voti nēpe propalatione post sententiam, si illud latum sit ex amore, vel odio, poterit utique allegari suspicio ita, ut non modò ille Iudex nequeat ampliùs in ea causa interuenire, sed possit aduersus decretum proponi nullitas, tanquam factum cum interuentu Iudicis euidentèr suspecti; nam, licet ille antè decretum non fuerit declaratus suspectus, erat tamen intrinsecè talis, vel ex amore, vel odio, quod non innotescebat: quare suspectus allegari non poterat: hicque corrigenda prorsus est imaginatio, cum non semper ad hoc, ut decretum dicatur nullum, tanquam latum à Iudice suspecto, debeat constare suspicio per declarationem prius factam, cum hæc declaratio requiratur tantum in ijs, quæ patent, prout sunt, consanguinitas, interesse aliquod apparens, inimicitia, & cætera huiusmodi: at verò, cum malum aliquod latet, non solum non subiacet declarationi, sed non potest vilo modo declarari: unde, cum postea ab ipso Iudice declaratur amor, vel odium, quis

dubitet, huiusmodi declarationem præpon-
derari declarationi, quæ fieri potuisset per
decretum, tanquam proprio ore factam?
sicque, non eo quod animus non inno-
scebat, iudex non dicebatur suspectus,
cum ignorantia suspicionis, tanquam quid
extrinsecum, non tollat suspicionem. Quod
pater à simili; nam, si iudex in aliqua cau-
sa sit allegatus suspectus ratione inimi-
citæ, vel consanguinitatis, quæ illum reddat
in cæteris causis eiusdem litigatoris sus-
pectum, & post multos annos, ad maiorem
transiens dignitatem, contra easdem perso-
nas suspicionis oblitus, vel contra earum
hæredes, qui tanquam tales, iustam ha-
bere dicentur ignorantie causam, decernat,
decretum iam erit nullum, nec proinde
nullitas non militaret, eo quod ignorabatur
antè decretum suspicio, quæ iam aderat, ex
declaratione facta multò antè decretum
factum à iudice suspecto. Idem ergo di-
cendum in nostro casu, cum non coarctanda
sit ignorantia suspicionis ad declarationem
factam per decretum, sed etiã ad animum
iudicis, qui, tanquam amorem, vel odium
celans, nequibat allegari suspectus, ni post
quàm animus odio, vel amore innotuit affe-
ctus. Difficultas verò meo iudicio stat in
dignoscendo, quomodo ex tali propalatio-
ne post decretum dignosci possit amor, vel
odium. Et circa hoc, cum nequeat certa
regula statui, prudentia consulenda est, quæ
inspici potest, an huiusmodi propalatio-
ne ostendat iudex, se motum à iustitia, an ab
odio, an ab amore; siquidem, si ille fortè
diceret, se in hanc iussisse sententiam pro
Titio, quia Titius illam merebatur, quia se
benè cum eo gessit; quia multum ei debe-
bat, aliaque diceret similia, iam certè hæc
voti propalatio ostenderet, se ad illam sen-
tentiam ferendam amore motum; quare
deinde in cæteris suspectus redderetur, &
contra eius sententiam posset, ut diximus,
proponi nullitates. E contra verò, si diceret,
se illam contra Titium tulisse sententiam ob
malos Titij mores, ob inimicitiam cū eo con-
tractam, cæterasque similes causas, iam
huius voti propalatio odium ostenderet, &
consequentèr idem esset dicendum circa
suspicionem. Hæcque satis super propalatione
voti, & super hac dilucidatione, pro qua se-
quentes nonnullæ dilucidationes faciunt,

S V M M A R I V M,

- 1 *Iudex redditur suspectus propter inimi-
citiam, & ex iudicio in manibus eius, cuius
in alia causa est iudex aduersarius recu-
santis, nec non iudicium in manibus collega
aduersarii eiusdem recusantis.*

- 2 *Inimicitia præsumpta sufficit ad reddendum
Iudicem suspectum.*
- 3 *Iudices nequeunt in eorum causis adinnicem
interuenire.*
- 4 *Collega præsumitur amicus alterius collega.*
- 5 *Iudex ex inimicitia leui non potest quando-
que allegari suspectus, & quando.*
- 6 *Collega quando dicatur suspectus, & quando
non in iudicando contra aduersarium recu-
santis alium collegam,*
- 7 *Suspicio Iudicatum reducitur ad duo capita,
ad odium, & ad amorem.*
- 8 *Iudex in iudicando non redditur suspectus
eodem modo ex amicitia, & inimicitia, &
quare.*
- 9 *Lex natura obligat homines ad mutuum
amorem, ob idque Iudex non ex omni ami-
citia redditur suspectus.*
- 10 *Inimicitia, quamvis levis, reddit suspectum
Iudicem, & quare. Affertur noua ratio.*
- 11 *Iudicandi actus cur nullum vinculum habe-
re debeat.*
- 12 *Iudex utriusque partis inimicus, an ab alte-
utra parte possit allegari suspectus.*
- 13 *Inimicitia ad quem gradum consanguinita-
tis, vel affinitatis extendatur respectu suspi-
cionis in personam Iudicis.*
- 14 *Iudex reconciliatus, an valeat allegari sus-
pectus.*
- 15 *Iudex prescriptus inimicus an possit allegari
suspectus, & quam sint coniectura præ-
sumpta inimicitia.*
- 16 *Inurbanitas in Iudice an sit semper species
inimicitia.*
- 17 *Inurbanitas nonnullorum Iudicum quam
sit.*
- 18 *Iudex non resalutans, an, & quando possit al-
legari suspectus.*
- 19 *Amicitia, quæ reddat suspectum Iudicem, qua-
lis debeat esse.*
- 20 *Suspicionum capita in personam Iudicis con-
cernentia amicitiam quam sint.*
- 21 *Iudex affinis, vel consanguineus litigatoris,
dicitur suspectus.*
- 22 *Iudex redditur suspectus, si eius conuincti
sint aduocati alterius ex litigatoribus.
Quod fuscè probatur.*
- 23 *Iudex commensalis cum litigatoribus, an, &
quando reddatur suspectus, & quid dicen-
dum de eius filiis commensalibus cū iisdem
litigatoribus.*
- 24 *Iudex commensalis cum aduocato litigato-
ris an reddatur suspectus, fuscè examinatur.*
- 25 *Iudex nimis amicus litigatorum an dicatur
suspectus, & quam sit vera nimia amici-
tia, noua ratione ostenditur.*
- 26 *Iudex nimis familiaris aduocati litigatoris
an dicatur suspectus.*
- 27 *Amicitia occasionalis, an, & quando reddat
suspectum Iudicem.*

Fama

- 28 *Fama bona, an attendenda in materia suspicionum.*
- 29 *Suspicionum vota non fundanda sunt decisionibus relatis à Doctoribus & quare.*
- 30 *Iudici quid agendum, ne suspectus allegetur, & quomodo sibi procedendum cum Aduocatis.*
- 31 *Iudex an debeat favere magis Reo, quàm actori, an neutri.*
- 32 *Iudicium malèmerentium de Aduocatis exemplum.*
- 33 *Aduocati quomodo se gerere debeant in suspicionibus proponendis, remissive.*
- 34 *Suspiciones iudicum semper essent recipiendae, & quare.*

DILUCIDATIO DECIS. LXXXI.

Inquit Sanfelicius in hac decisione, iustas causas recusationis esse inimicitiam, quamvis leuem iudicium in manibus eius, cuius in alia causa est Iudex aduersarius recusantis; & tandem iudicium in manibus collegæ aduersarij eiusdem recusantis. Has omnes, inquit, esse iustas recusationis causas.

2 Vnde quoad primum de inimicitia leui dicas, iustificare etiam præsumptam, ut *Cacheran. decis. 15. num. 7. ex Ausrer. de recusat. col. 7. vers. si Iudex est inimicus*. Idem dixerunt *Reg. de Marin. resol. quotid. tom. 1. cap. 211. num. 1. Consiliar. Franc. Maria Pratus tom. 3. discept. cap. 48. num. 7. Milan. decis. Sicil. 15. par. 1. de Ponte decis. 30. nu. 4. Reg. Galeot. lib. 1. controu. 39. num. 43. qui ex Iason. in l. apertissimi num. 7. C. de iudic. id ampliat, quamvis Iudex illam ignoret, vel amare ostendat, quem odit, ex Parid. de sindicat. vers. suspicia num. 5.*

Reddit rationem de inimicitia leui *D. Verde ad par. 1. cap. 4. Gallup. num. 65. vers. & hoc etiam*, ne lis exponatur periculo: quæ ratio militat etiam in inimicitia præsumpta, prout diximus superius in *dilucidatione decis. 79.*

Quoad secundum de iudicio in manibus eius, cuius est Iudex aduersarius recusantis, aduertendum est, id euenire ratione, quam tradit *Dom. Rodoer, ad Reg. de Marin. loc. cit. num. 1. deducta ex Hostiens. in summatit. de recusat. iud. deleg. num. 3.* quia scilicet duo Iudices nequeunt ad inuicem in eorum causis interuenire, cum inter eos censeatur facta tacita pactio, quod par pari reddant.

3 Quoad tertium de iudicio in manibus collegæ eius aduersarij, ea videtur esse ratio, quia collega præsumitur alterius collegæ amicus; vnde subintrat regula, quod amicus inimici mei inimicus meus est. *ad tex. in cap. cum afferens il. 2. ut lite non contest.*

3 His suppositis, redeamus ad singula capita, sicque ad primum dicas, licet Iudex sit inimicus leui alicuius, non posse illum recusari suspectum, si eandem inimicitiam, vel grauiorem habeat cum meo aduersario; tunc enim, cum non præsumatur esse maior in vnum, quàm in alterum odium, vel affectus, non poterit cadere suspicio; vnde, si ab eius aduersario non recusabitur, tanquàm suspectus, neque poterit ab ipso recusari. Quod intelligendum, modò ab eius aduersario ideò non allegetur suspectus, quia fortè sequuta fuerit reconciliatio, sed de hoc infra. Quod idem dicas ad secundum caput.

6 Ad tertium, rem aliter se habere, dixeris, si duo collegæ sint inter se inimici; tunc enim, licet eius aduersarius sit collega, poterit nihilominus interuenire, cum afferri nequeat regula illa, quod amicus inimici mei inimicus meus sit. Et licet *Reg. Sanfelicius in 3. capite* loquatur de scriba, eandem, dixeris, rationem militare de quouis iurisdictionem habente, fortiori ratione, ut consideranti patet.

Hinc ad vberiore dilucidationem decisionis collige, ut alias diximus, iudicium

7 suspensiones ad duo reduci capita, scilicet ad amorem, & odium, quæ idem sunt, si dicamus, ad amicitiam, & inimicitiam, prout in hac decisione. Quare, ne quæso tædeat te, lector, si aliquæ circa amorem, vel amicitiam, & odium, siue inimicitiam exponam, ex quibus firmam habeas regulam dignoscendi, quando nam Iudex ab alterutro ex his capitibus suspectus reddatur: idque ad hæc apponenda me mouit, cum viderim apud Doctores, præsertim recentiores, materiam hanc suspicionis adeò fusè, & confusè tractatam, ob varios speciales casus, qui euenerunt, ut vix regula aliqua generalis tradi queat. Ea nihilominus ad tantas ambages remouendas tradenda omnino est; sique diximus, suspensionem ad duo capita reduci, ad amorem, siue amicitiam, & ad odium, siue inimicitiam, super his duobus capitibus regula statuenda est, ut videtur, quænam amicitia, & quæ inimicitia suspectum reddat in iudicando Iudicem. Quare supponendum est, non eodem modo discurrendum de amicitia, & inimicitia, cum nõ quæuis amicitia reddat suspectum Iudicem, & e contra quæuis inimicitia etiam leui, ut superius diximus, illum suspectum demonstrat. Accidit hoc, quia inter homines lex est naturæ, quæ illos ad mutuum obliget amorem: vnde, si à Iudice quemcunque excludemus amorem, illum contra naturæ legem dabimus iudicantem, quod implicat. Et ex his videtis, quare quæuis e contra inimicitiam illum

illum reddat suspectum; etenim, dum nature lex homines ad mutuam obligat amorem, arcet consequenter odium quodcunque, quod amori opponitur, sicque nil mirum, si quæcunque amicitia levis non reddat suspectum Iudicem, quem reddit suspectum quæcunque inimicitia, quoniam prima est à iure naturæ, altera à prava voluntate.

- 10 Itaque, ut primò, tanquam quid facilius, inimicitiam absoluamus, regulam generalem habeas, quæ teneas, Iudicem inimicum ex quacunque leuissima inimicitia esse in iudicando suspectum. Placet ratio superius ex Doctoribus adducta, ne scilicet lis in periculo ponatur; sed alia à priori, & efficacior est, quia actus iudicandi est ad instar voluntatis liberæ, quæ nullum vinculum habere debet, si liberam illam velimus. Sic profectò est actus iudicij; quod, si aliquale vinculum odij, & inimicitie habet, iam reddit actum illum non in æquilibrio positum, sed recedentem saltè ab amore illo naturali, quem à natura omnes habemus: unde (quod aduerte, cum sit argumentum stringens) si potuit odium remouere, amorem, ad quem natura obligauit, poterit à fortiori remouere animum iudicis à iudicando pro eo, quem odit. Nunc ergo per vestram fidem videte, an quæuis inimicitia levis valeat suspectum reddere Iudicem, an non. Quotquot ergo scriptores scripserunt de Iudice suspecto ex capite inimicitie, quorum plurimos coaceruarunt post alios, Dom. D. Carolus Petra d. tom. 2. Rit. 265. n. 160. & Dom. Blasius Altim. ad conf. 2. Rouit. tom. 3. n. 3. & 7. omnes sub hac regula generali recipias. Hæcquæ inimicitie suspicio adeò ob oculos ponenda est, ut quamuis
- 12 supra nu. 5. dixerim, iudicem leuem inimicum non posse recusari suspectum, si eandem inimicitiam, vel grauiorem habeat cum altera parte, id tamèn intelligendum diximus, modò ab altera parte ideo non allegetur suspectus, quia fortè sequuta esset reconciliatio. Quare aduertas, in dubio, aduersario non allegante illum suspectum, præsumi reconciliationem inter illum, & Iudicem, potissimum, si ille, grauiorem altera parte inimicitiam cum iudice habens, eum suspectum non allegauit; imprudenter enim videretur se gerere, qui vellet litigare coràm Iudice, cuius ipse esset grauior inimicus, quàm aduersarius. Cæterum, stante æquali inimicitia, dubius adhuc sum, an militet, quod ibi supra dixi, quandoquidem, præterquam quod nemo ex illis certus esse potest de reconciliatione facta cum alterutra ex partibus, ut benè considerat Andr. ad speculat. lib. 1. part. 1. tit. de Iudice delegato §. superest: vbi de uno lit. H. & Rebuff.

lib. 3. const. Gall. tit. de recusat. art. 6. Gloss. unica num. 18. adducti à Rouit. ad Pragm. 1. de suspition. official. num. 14. vers. secus; poterit etiam hoc casu Iudex, quamuis vtriusque partis æquè inimicus, in illo actu iudicandi vehementius in vnam moueri, quàm in alteram; non enim implicat, crescere inimicitiam, quæ semel inducitur.

- Ut autem ad generalem inimicitie regulam reuertamur, cum quæuis inimicitia reddat suspectum Iudicem, percurrat quisquis sit, casus à Doctoribus expositos, & decisos, & reperiet vtrique, veram esse regulam superius expositam. Sed prius aduertat, ad quem gradum inimicitia extendatur, & quomodo facièda sit graduum computatio. Quæ quæstio potest esse tam, attento iure communi, quàm nostri Regni Neapolitani. Pro iure communi videndi Grass. excep. 24. num. 27. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. cent. 2. casu 152. Mastrill. decis. 151. Milanens. decis. 16. lib. 1. num. 27. & seq. Reg. de Ponte decis. 30. num. 14. Capyc. latr. conf. 101. à num. 8. Rouit. ad Pragm. 1. num. 22. de suspic. official. alijque apud ipsos, & Dom. Altim. ad d. conf. 2. Rouit. tom. 3. n. 7. & Dom. Petram ad d. Rit. 265. num. 162. apud quos varias reperies opiniones; ego verò in illa sum, ut respectu consanguineorum consideretur suspicio, vbi que ad quem extenditur successio; hæcque regula deseruiet etiam in omnibus Regionibus, quæ diuersas habent successiones limitatas, & in hanc opinionem inclinat inter ceteros Reg. de Ponte loc. cit. Respectu verò affinium consideretur suspicio proueniens ex inimicitia quoad eos tantum, qui nequirent absque dispensatione matrimonium contrahere. Mouet ad hæc, quia inter hos regularitèr, tam ex causa successionis, quàm matrimonij, extenditur strictius amor. Hoc tamèn maturius considerandum, potissimum, cum ex monitis à Reg. de Ponte, loc. cit. Iudices debeant esse prouisi ad suspensionem admittendam, dum Doctores scripserunt, ex omni leui causa iudicem recusari posse.

Reliquum est ergo, ut dicamus, quid dicendum, attento iure Regni nostri, pro quo habemus Pragm. 15. §. 15. de suspition. offic. vbi hæc. *Allegandosi alcuno giudice per sospetto per causa d'inimicitia, non si riceua la petitione di tal ricusatione, se non si esprime in essa chiaramente la specie dell'inimicitia, la quale, se sarà tale, che offenda tutto il parentado, ordinamo, che detta causa si stenda fin al quarto grado nella consanguinità, e fin al terzo nell'affinità, quali gradi si debbano computar de iure canonico, e s'intendano inclusive, come si deuono computar, & intendere sempre, che di sotto si farà mētionē di grado di parentesco, e quan-*

e quando l'inimicitia non sarà tale, che offenda la famiglia, ma induca inimicitia capitale, sia causa bastante per la recusatione fin al terzo grado di consanguinità, e secondo di affinità, e se l'inimicitia sarà riconciliata fra li principali, o per pace, o per altro modo, non possa altra persona congiunta di detti principali servirsi di essa, per ricusar li giudici. Et in quanto all'istessi, che saranno riconciliati, lasciamo alla disposizione delle leggi, se potranno dopo ricusarsi ad inimicem, non ostante detta riconciliazione.

Quare, extante hac dispositione, quam integram retulimus, ex ijs, quæ infra dicturi sumus, nulla videtur posse esse in Regno substantialis questio, & circa hanc dispositionem consule *Capyc. latr. dict. consult. 101. & Dom. Altim. ad d. conf. 2. num. 8. & seqq.* cum cæteris ab ipso ibi relatis.

Ex his igitur casuum à Doctoribus expositorum, decisorumque examen facile erit, inter quos sunt, quos referunt Doctores adducti à *Dom. D. Carolo Petra d. Ritu 265. tom. 2. & 3. à num. 163. & Dom. Altim. ad d. conf. 9. Rouiti tom. 3.* Hincque ex iisdem suspectum vocabis Iudicem inimicū, quantum reconciliatum, cum semper remaneant reliquæ inimicitie contractæ, ut decisum testatur *Giz. ad Capyc. latr. decis. 91. nu. 19.* Quod Pragm. superius citata adductis verbis noluit determinare.

15 Nec non præsumptum ex aliqua coniectura probabili, puta, si habitaret, vel nimia familiaritate uteretur cum litigantis inimico, vel cum litigantis vxore, siue pudica, siue impudica, vel esset rivalis eiusdē litigantis ex causa meretricis, vel si pertinnacem, animosumque se in iudicando demonstraret, vel vnam ex partibus non libenter audiret, sed ab audientia iniuriosis repelleret verbis, nec Advocatum vellet audire (quod plurimorum Iudicum vitium est) vel, si litem cum aliquo ex litigatoribus haberet, vel si inurbanè se gereret, cum inurbanitas inimicitie sit species; hæcque poterit multipliciter haberi, scilicet per non resalutationem, quæ optima causa suspitionis est, vel per verba indecentia, inhumana, & similia.

16 Hæc autem inurbanitas suam habet limitationem, cum non semper inimicitiam arguat; quandoquidem inspicimus nostris præcipue tempestatibus nonnullos, vix iudicandi munere decoratos, tam gloriosos enadere, ut se ab hominum cœtu putent segregatos. Omnes despiciunt, præter paucos, qui eos ad dedecus usque colant. Salutati non resalutant, sed caput aliò vertunt,

17 vel, si non resalutare erubescant, pileum vix tangunt, non mouent, ni gravitas potius legatur,

quàm caput. Supercilio censent, vel litigatores, vel causarum patronos, procuratoresque terrere, ut à metu venerationem mutuent. Iniurijs, contumelijs, & quædoque ictibus eos afficiunt, ut dementiam alant citius, quàm superbiam. Infelices ipsos, Infelices etiam litigatores. Ipsi, inquam, qui tanquàm belluæ ab omnibus, vel iridentur, vel effugiuntur. Litigatores, qui, vel inuiti, coguntur, aut hæc omnia sufferre, aut litibus parentare. Sed ex huiusmodi Iudicantibus adeò paucos reperiri credam, ut me nullum audisse, nec vidisse, fatear. Si quis ergo ex his reperiatur, non poterit utique allegari suspectus, tanquàm inimicus, cum à natura inurbanus sit.

18 Vnum tamē aduertamus velim quoad urbanitatem, inurbanitatemque, videlicet, in Regno nostro disponi per *Reg. Pragm. 15. §. 19. de suspicion. officialium*, si Iudex cum iuramento dixerit, à se non visum, quem non resalutavit, non posse illum ex non resalutatione allegari suspectum. Ibi. *Volemo, che non sia causa bastante, per rimuovere il Giudice, il pronar, che lui non habbia salutato, o risalutato, e canata la beretta à litiganti, quando il Giudice affermerà con giuramento, non haverlo visto.* Quod quidem optimè prouisum est. Sed quid, si per testes probatum fuerit formiter, à Iudice visum litigatorem, non tamē resalutatum, sed ægro latum animo, an hoc casu Iudici potius credendum sit, quàm testibus; nam, si Iudici credendum citius dicamus, quàm testibus, suspicionem ab ipso Iudice suspecto dependere fatendum est, adeoque ipsum in sua causa esse testem; quinimò Iudicem. Si testibus, maiorem habebimus fidem testium oculis, quàm Iudicis asserentis, à se litigatorem non visum, cum testium oculi plus falli possint, quàm queat fallere Iudicis depositio; & mirum quidem esset, habita vera Iudicis depositione in dubio, maiorem mereri fidem aliorum oculos, quàm illius, qui se vidisse, negat. Quid ergo dicendum? Consule, adueniente casu, prudentiam, & circumstantias; nos autem ad nostrum propositum reuertamur, cum, ut video, utilius esset, ut de moribus nostris hisce tempestatibus scriberemus, quàm de Iurium dispositionibus.

Absoluto igitur breuissimè capite hoc inimicitie, ex quo Iudex allegari potest suspectus, reliquum est modò, ut ad alterum caput amoris, seu amicitie, pari breuitate deueniamus, licet longiori esset illud examinandum calamo.

Ut initio diximus, non eodem modo discurrendum nobis est de amore, seu amicitia, quo de odio, seu de inimicitia discurremus,

simus, dum quævis inimicitia reddit suspectum Iudicem, quem non reddit suspectum quævis amicitia, cum lex naturæ homines ad mutuam obliget amorem, odiumque penitus arceat: quare, si vellemus, Iudicem amicum esse suspectum, illum profecto contra naturæ leges daremus. Non ergo omnis amor, non omnis amicitia Iudicem reddit suspectum, sed tantum, ut etiam circa id regulam, quoad possumus, generalem tradamus, amicitia occasionalis continuata; quæ qualis sit, ut omnes suspicionis casus continere valeat, mox videbimus; sic enim Index naturalem non arcebit amorem, sic arcebit occasionalem, assiduitatem remouendo.

Et quidem, si quamcunque occasionalem amicitiam esse causam suspicionis, vellemus, nullus daretur Index non suspectus. Quis enim nunquam occasionem habuit cum aliquo amicitiam contrahendi? quis unquam amico quæsito caruit? Certè, si quæ huiusmodi daremus, iam non tanquam amicum, sed tanquam belluam arceremus à iudicando. Omnes amicis abundant, ad proprium, reciprocumque interesse, commodum, utilitatem, & delectationem, nec ad id plura refero, ne in re tam clara paginas eruditionibus ab re repleam. Hæc autem occasionalis amicitia, statim ac aliquis Iudex creatus est, procùl dubio est deserenda; sique ea non deseratur, vel ob impotentiam physicam, vel ob nolentiam, certum est, scætanquam continuatam, reddere suspectum Iudicem. Et ratio est eadem, quam supra deduximus, quia scilicet, quemadmodum vinculum odij non reddit actum iudicij in æquilibrio positum, ita etiam vinculum amoris occasionalis continuati, cui Iudex, vel nequit, vel non vult, parentare. Et ex hac etiam generali regula inferius explicanda, & exemplificanda examinabis casus omnes amicitia, quibus Iudex reddatur suspectus, expositos ab adductis Doctoribus, qui casus quoque inimicitia retulerunt.

20 Suspectum ergo dices Iudicem, qui in illa causa, in qua iudicat, proprium interesse habet, dum amor illius interesse tanquam occasionalis, & continuatus non efficit, ut actus iudicij stet in æquilibrio; secus verò, si interesse cessauit, quoniam tunc amor ille occasionalis non dicitur continuatus. Et sub hac amoris specie continentur munera, quæ ab vno ex litigatoribus Iudex recipit, de quibus ne verbum quidem faciemus, tanquam de re extra propositum, & inuisa. Seruitia actualia, quæ illi ab eodem præstantur, & nomine seruitiorum veniunt quoque omnia ea, de quibus nec loqui debe-

mus, nec absque scandalo possumus. Et tandem dignitates, & officia, quæ omnia etiam silentio prætereunda sunt.

21 Suspectum insuper dices Iudicem, qui sit consanguineus, vel affinis litigatoris, quoniam amor hic occasionalis non potest non continuari, & consequenter non efficit, ut actus iudicij stet in æquilibrio. Ad quem gradum autem extendenda sit consanguinitas, & affinitas, & quomodo computandi sint gradus, superius diximus, cum fuimus loquuti de inimicitia. Et in puncto vide ea, quæ refert *Dominus Petra ad d. Ritum* 265. tom. 3. num. 129. & seqq. Et sub hac amoris specie veniunt causæ patrocinate à consanguineis iudicem, eorumque affinibus, qui prohibentur proinde in illis iudicare, tam attento communi iure, ut apud *Dom. D. Carolum Petr. loc. cit.* quam iure nostri Regni, ex *Pragm. 16. de suspicion. official.* gradus præfigente eodem modo, quo antea circa consanguinitatem inter Iudicem, & litigatores præfixerat: quam suspicionem præfatus *Dom. D. Carolus Petra* pluries practicam refert *loc. cit. num. 133.* quamvis filij, & coniuncti Iudicem non fuissent aduocati litigatorum in ea causa, sed in alijs: & merito, quoniam, cum pater, & filius vna censeantur persona, amor occasionalis filij continuatus erga vnum ex litigatoribus ob quamcunque causam diceretur etiam continuatus in patre, qui proinde nequit in ea causa, quamvis à filio non patrocinata, iudicare, cum talis amor continuatus efficiat, ne actus iudicij stet in æquilibrio. Maior difficultas est respectu aliorum in remotiori gradu coniunctorum, de quibus idem etiam dicendum est, cum ea coniunctio consanguinitatis, vel affinitatis in gradu determinato, & prohibito, idem operetur in hoc casu, quod operaretur in casu, quo Iudex esset coniunctus cum ipsis litigatoribus; par enim ratio est, prout ipsa *Pragm. 16. annuit.*

22 Suspectum quoque dices Iudicem, qui sit commensalis cum vno ex collicigatoribus; qua pro re aduerte, me etiam conuenire cum Doctoribus relatis ab eodem *Dom. D. Carolo Petr. ad d. Rit. tom. 3. num. 144.* volentibus, ut vna commensalitas non sit sufficiens ad inducendam suspicionem; & moueor à meis principijs, quia amicitia hæc occasionalis non potest dici continuata per vnâ commensalitem. Hoc autem aduerte, post habita quacunque decisione, quæ forsàn reperiretur, cum in materia suspicionis, ut postremo loco dicam, nullum sit faciendum fundamentum in decisionibus, tanquam facta diuersa, probationes incongruas, respectus officialium, cæteraque id genus continentibus, idem esse dicendum de

de filijs Iudicis commensalibus cum litigatoribus; nam, dummodò sit continua commensalitas, firmè teneas, eam esse optimam causam allegandi suspectos eorum genitores, ex iisdem nostris principiis. Quod idem pariter dicas, quamvis, lite non pendente, fuerit Iudex, eiusque filius, sapius commensalis cum eisdem litigatoribus; nam, hic etiam corrigenda est imaginatio, dum non est pendentia litis, quæ Iudicem commensalem reddit suspectum, sed commensalitas ipsa, quæ operatur, ut sit amicus occasionalis cõtinuatus litigatoris, ac proinde, ut actus iudicii non sit in æquilibrio positus. Et licet possit opponi bona iudicis fama; hoc tamèn argumentum non convinçit, ut in calce demonstrabimus. Maior autèm difficultas est, an sub hac commensalitate veniat cõtinua commensalitas, 34 & habitatio cum Aduocato litigatorum, quod non rarò, imò sæpissimè evenit; sunt enim plerique Iudices, qui, dum Aduocati munere functi fuere, discipulos quosdam habuerunt, qui deinde ob transitum eorum præceptorum ad maiores dignitates in pristinum illorum gradum subintrantes, paulatim in Aduocatorum cõtum adscripti, antiquam præceptoribus obedientiam præstant, sique antea ob maiorem studendi commoditatem, occasionemque, in eorundem domibus immorabantur, cum ijsque fortè comedebant, non audent deinde discedere, nec eorum relinquere tutelas: unde dubitatum aliàs scio, an Iudices, in quorum domibus isti continuò immorantur, reddantur suspecti in causis, quas eorù discipuli patrocinantur.

Ronitus noster ad Pragm. I. de suspic. nn. 13. ex Zas. in l. Prator in fin. ff. de Iurisd. omn. Iud. inquit, Aduocatum nimis familiarem, & quandoque commensalem cum Iudice, non reddere Iudicem suspectum. De qua re inferius dicemus, cum diuersa utique sit ab ea, quam hic inquirimus; differt enim nimia familiaritas, & rara commensalitas à continua habitatione, & commensalitate. In casu igitur proposito non dubito, quin Iudex reddatur suspectus, si perseverant habitatio, & commensalitas. Quam conclusionem veram arbitror, non solum secundum mea principia, eo quòd continua hac habitatione, & commensalitate ostenditur amicitia occasionalis continuata, quæ non facit sistere actum iudicii in æquilibrio, sed etiam secundum quæcunque principia à Doctoribus omnibus exposita; si enim omnes suspicionum causæ reduci possunt ad duo capita, scilicet ad amorem, vel odium, non credo, exiguum esse amorem Præceptoris ergà discipulum,

quem potens, creatus Iudex, extrà domum habere, velit arctiori amoris vinculo domi retinere. Sique urgeas, non provenire hoc ab amore ergà discipulù, sed à lucro, quod suæ domui parat discipulus, hoc ipsum reddet à fortiori suspectum Iudicem, dum de suo interesse agitur. Quare, quocunque vertamur, suspicionem hanc inspicimus militantem.

Ad quam evitandam assolent sensati, prudentesque Iudices iusto discipulorum consensu diuisas ab ijs domos habere, nec amplius cum ijs esse commensales; sic namq; ostendunt, non esse inter eos occasionalem illam continuatam amicitiam, quæ actum iudicii non reddebat in æquilibrio sistentem. Quod si quandoque diuisis etiam domibus, mensisque dari queat casus, quo durer occasionalis illa amicitia, cum lex nostra de internis non cogitet, & externa aliud demonstrent, prudentia à litigatoribus cõsulenda est, ut alias suspicionis causas proponant, & tandem à Summo rerum omniù Reparatore expectent consilium.

35 Suspectum denique dices Iudicem quouis alio modo amicitiam occasionalem continuatam, puta, si litigatori res suas domesticas committeret, si illi omnia infortunia communicaret, si continuò alter alteri visitationes redderet confidenter, ceterisque modis, qui iudicantium prudentia deseruntur. Et ità recipiendi sunt Doctores adducti à Dom. D. Carolo Petra d. tom. 3. ad Rit. 265. à num. 137. cum cæterum ordinaria amicitia, & familiaritas nullam inducant suspicionem, ni vellemus verè eum, qui Iudex creatus est, ab hominum cõtatu exulem. Quare, cum Doctores voluerunt, ut nimia familiaritas partium cum Iudice reddat hunc suspectum, ly, nimia familiaritas, idem sonat, ac continuata occasionalis amicitia, quæ nulli dubium, quin semper suspicionem inducat.

Puto igitur, clariùs explicandum fore, quid sit occasionalis hæc amicitia continuata, ne quis putet verè, quamcunque amicitiam, quæ occasionem habuit, quæq; deinde continuetur, reddere suspectum Iudicem: quod si ità se haberet, vel utique, ut sæpius dixi, iudices haberemus belluas, vel neminè non suspectum, dum, cum semper amicitia ex aliqua occasione contrahatur, nullus homo caret huiusmodi amicis: Occasionalem ergo amicitiam continuatam illam esse, dicas, cum non solum amicitia continuatur, sed etiam occasio amicitia. Pura, si contraxerim amicitiam cum Petro ob aliquod munus, quod mihi largitus sit, dicetur talis amicitia occasionalis quidem, quia habuit occasionem à munere; sin au-

C c

tèm

sem deinde munera non continuetur, dicitur quoque, continuari amicitiam, sed non occasionalem, quia non amplius actu munera interueniunt, licet continuetur amicitia, quæ principio fuit occasionalis. Secundum hoc ergo exemplum de ceteris casibus discurras. Unde, si Titius, contrahens cum Sempronio amicitiam ob seruitium præstitum, deinde Iudex efficiatur, si Sempronij amicus semper sit absque alia seruitutis præstatione, non dicitur continuare occasionalem amicitiam, sed simplicem amicitiam; sin autem seruitia præstentur, dicitur continuata amicitia occasionalis; & ab hac postrema, statim ac aliquis Iudex creatus est, abstinere debet, non à prima, cum neque iura nostra ingratitudinem suadeant, quam absque persuasione plurimi sunt, qui non despiciant. Vt igitur ad propositum reuertamur, iam clarè patet, eam tantum prohibitam familiaritatem, quæ nimia sit, quæque occasionalis, & continuata, eamque tantum reddere, & reddidisse suspectos Iudices. Unde ne quæso mireris, si in Regno nostro diuersimodè decusum videris, ut annuit præfatus Dom. D. Carolus Petra loc. superius citato post num. 140. vers. id tamen in Regno; nam, præterquamquod in materia suspicionum nulla facienda vis est in decisionibus, quæ referuntur, ut inferius demonstrabo, poterant Iudicantes secundum varios casus, qui proponebantur, modò arguere familiaritatem nimiam, & occasionalem, modò secus. Cæterum, an optima fama faciat ad casum, dicemus etià breuissimè infra.

26 Hoc autem, quod de litigatore diximus, applicandum est etià aduocato litigatoris, qui familiaris sit Iudicis; etenim, si familiaritas hæc, siue amicitia, quæ duo idem sonant, erit occasionalis continuata, non dubito, quin aduocatus reddat suspectum Iudicem, cum nimia hæc familiaritas non faciat sistere actum iudicij in æquilibrio. Hæcque ratio fortissè militat in familiaritate inter Aduocatum, & Iudicem, quàm inter Iudicem, & principalem litigatorem; siquidem principalis litigator non erit fortè tam aptus ad persuadendum, quàm eius Aduocatus; sicque, si litigator persuadet familiaritate, Aduocatus suadebit familiaritate, & rationibus: & quàm maioris ponderis sint rationes, quæ ab ore amici proueniunt, quàm aliundè, nemo est, qui non videat, nemo qui non periclitetur, nec ad hoc suadendum utar exemplis, & eruditionibus, cum legalem materiam illis intere penitus tædeat, dum putarem ab re eas potius perdere, quàm plurimis placere. Igitur, sic contra huiusmodi familiaritas

non erit nimia, seu occasionalis continuata, quæ duo etià idem sonant, ut diximus, non reddetur suspectus Iudex, & locum sibi vendicabunt dicta *Raviti* loco superius citato, aliorumque Doctorum apud Dominum D. Carolum Petram ad d. Rit. 265. tom. 2. numer. 150.

Et hinc aduerte, *Tborum tom. 2. compend. decis. verb. suspicio in personam Iudicantis proposita, pag. 673.* ex multis Doctoribus sustinuisse, familiaritatem, quam habet Iudex cum Aduocato non reddere suspectum Iudicem, sicque decusum, sed, illa decisione, non obstante, Proregem ob creditorum clamores, remoto eo Iudice, alteri causam commississe. Qua decisione extante, quænam determinatio per vestram fidem vobis videatur prudentior, illa Iudicum, an Proregis? & certè quisque prudentissimè responderet, si familiaritas erat nimia, prudentiorem fuisse illam Proregis: si ordinaria, prudentiorem illam Iudicantem; quomodo autem se res habuit, ad me videre non spectat. Fortè tantus creditorum clamor erat fundatus in euidenti nimia familiaritate.

27 Ex huc usque; dictis quatuor substantialia colligenda sunt. Primum est, occasionalem hanc amicitiam continuatam eatenus esse, Iudici præiudicalem, quatenus occasio fuerit præiudicialis; etenim, si occasio, propter quam amicitia contracta est, non poterat reddere suspectum Iudicem, neque amicitia occasionalis illum reddet suspectum. Exemplo rem declarabo, Titius ob suas virtutes (quod rarò euenit) contraxit cum Iudice, amicitiam, quare amicitia erit occasionalis; si hæc amicitia ob easdem virtutes continuetur, dicitur quidem continuata amicitia occasionalis; non tamen hæc reddet suspectum Iudicem, quia virtus non fuit occasio, quare potuerit reddi ille suspectus; at verò, si munera, aliudque interesse, occasionem dedissent amicitie, si ea continuo præstantur, dicitur continuata amicitia occasionalis Iudici præiudicialis, quia occasio, quæ fuerunt, munera &c. erant Iudici præiudicialia, illumque reddebant suspectum.

28 Secundum, licet bona fama multum in Iudicij profit, cum tamen agitur de materia suspicionum, ea posthabita, iudicandum secundum vera principia. Varij sunt suspicionum casus, & quisque Iudex sua curat occultare crimina, nec amplius pio credendi cultui, nec blandis fidendum verbis, nec affectatæ præstanda fides hypocrisis. Multi quidem sunt optimi Iudices, multi optimæ famæ, multique pij, & integri; si que contrarium scriberem, vel fallerer certè, vel fallerem; & è contra paucissimi sunt, qui piam affectantes vitam intrinseca sunt coinquinati

pra-

prauitatem quinimò vix vllum ex his reperiri creò; sed tu, qui iudicaturus es causas suspensum, ponas ob oculos, de pauperum latorum interesse agi, & de nullo Iudicillegati suspecti, & deinde, quorumcunq; bona fama posthabita, secundum ea, & vides, iudica, non secundum quæ and nec profectò errabis.

39 Tertiū, non fundanda esse vota Iudicantium piciones in tot decisionibus secundum uum, temporumque varietatibus emanis, quas apud citatos Doctores reperit, cum illæ non emanarint ex rationibus quæ ab eorum relatoribus adducuntur, sed ex alijs, quarum multas modestiæ stud. committo silentio; quinimò, cum nō ser. curiosus fuerim eas ab amicis, quibus eas esse, non ignorabam, sciendi, iam, ut spicabar, inueni, sed aliter à relatoribus lductas, legi. Hoc ego de multis circa materiam hanc relatis decisionibus testari possum. Nunc ergo, qui iudicaturus est, h vllam de ijs debeat habere rationem, vbeat.

30 Quartum iudices quoad possunt, debere æqua lancivtramque partem audire, nec vni magis faere, quàm alteri. Vnde explicandus vique est *Dominus D. Carolus Petra ad d. R. 265. tom. 2. post num. 165.*

31 volens, ut Iudex in principio, & medio litis faueat magis atori, quàm Reo, in fine autem magis Ro, quàm atori, ea ratione, quia, cum Re sit fugere, tenetur Iudex persequi; at in fine iudicii Rei sunt fauorabiles atori. Quæ omnia, licet aliàs vera sint, non important maiorem fauorem potius erga vnum, quàm alium, sed actum iustitiæ, quæ vult, ut Iudex fugientem sistat, reum in dubio non damnet, & consequenter ea remittenda non sunt ad Iudicis arbitrium, ut idem *Dom. Petra* scripsit loc. cit. ingeniosè quidem ex *Menoch. de arbitr. casu 25. num. 113*. Ego verò, cum dixi, non debere Iudices magis vni, quàm alteri fauere, non sensi de quibusdam fauoribus circa substantialia iustitiæ, quos nullo modo impartiri posse Iudices, est certo certius, sed circa accidentalialia, quos ad suspensiones evitandas nec etiā illos impartiri posse, arbitror, prout sunt benignior erga vnum, quàm alterum, audientia, maior in alterutrum familiaritatis demonstratio, aures ad vnam partem procliuiores, quàm ad alteram, verba vrbaniore vni litigatori prolata, grauiora alteri; simileque fauores, quibus assolent Iudicantes suos decorare familiares. Ab his ergo omnibus debent abstinere Iudices, potissimum erga Aduocatos, procuratoresque, qui vti plurimum suadent suspensiones proponendas; etenim in illo iudi-

candi actu nulla est ob oculos ponenda familiaritas, nec vlla personarum acceptio facienda; ipsique Aduocati, & Procuratores Iudicum familiares prudenti consilio id deberent curare, precibusque, si opus, obtinere. Et quidem, ut verum fatear, ægro prorsus animo altera pars feret, si fauori, diuersoque modo secum agat Iudex, quàm cum altera, cum se coram tot Aduocatorum coetu non ad instar eius aduersarij videat à Iudice decoratum; hacq; sola animadversione benè ageret Iudex, examinando scilicet; quomodo ipse reciperet tanquàm Aduocatus contumelias fortè illas; quas tanquàm Iudex inferre non erubescit. Et duo potissimum sunt meis temporibus exempli miratus, quæ, ut similia effugiantur, referam.

32 Primum est de quodam Iudice, qui iam decessit. Hic, postquàm vtrumque audijs Aduocatum, quod sibi placuit, decreuit, deinde vni ex Aduocatis eius familiari dixit coram cæteris omnibus, quid sibi videbatur de decreto, quod si fauorabilius veller, ex posceret, & fieret. Mirum sanè. Aduocatus ipse erubuit, non iudex. Hicq; Aduocatus viuit adhuc, & optimis moribus, subtilique ingenio præditus est; sique fortè hæc leget, denuò ob eius modestiam erubescet.

Alterum est de alio Iudice, qui, tanquàm senex, non facilè omnes amica aure audiebat, licet bonis esset ornatus moribus. Hic die quadam iuuenem coram se audiens orantem, reprehendit, ad aliosque se vertens Aduocatos imprudentè, impudentèque dixit, non reperiri tunc temporis eximios illos priscorum temporum Aduocatos. Aderat inter cæteros Carolus Vergara, qui respondit, nec reperiri eximios illos priscorum temporum Iudices. Quod responsum tam ægro tulit omnino Iudex, ut etiā contrà eius auctorem proruperit &c. Censerem profectò, si multi reperirentur causarum patroni, qui contumelias, quas recipiunt, modestis vliscerentur responsis, nulla in posterum huiusmodi scandala euentura; quoniam verò eas libenter sufferunt, libenter etiā inferuntur. Ab ijs ergo caueant iudices eorum prudentia, ad omnia evitanda scandala, Deumque saltè timeant ultorem eorum, quæ quadoque Principes ipsi, cæterique Superiores, ad quos spectat, vliscuntur. Interim verò Aduocati ipsi in suspensionibus proponendis ca-
33 vtantur modestia, quam requirit *Franciscus Maria Pratus ad Muscatell. in praxi appellationis part. 1. Gloss. 1. sententia*, sique plurima cupiunt de suspensionibus, *Fontanellam* adeant tanquàm ad fontem in citatis deci-

tionibus, in quibus sparsim tota materia bene scripta habetur, & tandem Doctores omnes, quorum nemo reperitur, qui de illa non scripserit. Adeo frequentes sunt Iudicantium suspiciones, quas in dubio, se-
 34 per ducere recipiendas, cum satis esse deberet, si ee allegarentur tantum, absque alia probatione, sed solo iuramento, ad
 1 ext. & Gloss. in lapertissimi: verb. recusare. C. de Iudicijs. De qua re Pratus tom. 3. cap. 5. 2. numer. 10. ubi innumeros refert Doctores, Guazgin. ad defens. Reor. defens. 1. numer. 63. cap. 19. & ad rem Staiban. in obseru. ad resol. 110. tom. 2. ad num. 5. nu. 18. alijque passim; Nimis enim periculosum est, coram suspecto Iudice litigare, eique bona, facultatesq; supponere, ex Doctoribus omnibus, quos consule.

S V M M A R I V M.

- 1 Index, qui ad instantiam officialium alicuius Vniuersitatis fuit remotus, tanquam suspectus, potest in alijs causis interuenire, dummodo non iidem sint officiales.
- 2 Odium non extrahitur ab officialibus ad Vniuersitatem.
- 3 Deus nil acceptat ab indigno.
- 4 Bona fama non operatur, ut Index nequeat suspectus allegari.
- 5 Iudicium humanum quot modis peruertatur.
- 6 Amor, odium, & proprium commodum veritatem occultant.
- 7 Indices debent semper veritatem sequi.
- 8 Officium officialium quale sit.
- 9 Testes pro Vniuersitate an possint esse cives ipsius Vniuersitatis, sed vide num. 16.
- 10 Affectio non cadit in Vniuersitatem.
- 11 Index inimicus tutoris an possit recusari in causis pupilli, tanquam suspectus, suspensim examinatur.
- 12 Tutor dicitur Dominus pupilli, cuius interesse censetur interesse tutoris.
- 13 Inimicus Tutoris dicitur etiam inimicus pupilli in materia suspicionum.
- 14 Tutor, item habens nomine tutorio cum Iudice, potest eundem Iudicem recusare deinde, tanquam suspectum, in causa propria.
- 15 Prelatus in causis sue Ecclesie an reddatur suspectus.
- 16 Cives Vniuersitatis, an quandoque possint esse testes habiles pro vniuersitate, & an nunquam, precipue, existentibus testibus, qui contra Vniuersitatem contrarium deponant.
- 17 Commodum, quod venit in consequentiam, an attendatur in suspicione testium.
- 18 Suspicionis umbra sufficit ad Iudicem remouendum, & quare.
- 19 Platea Ciuitatis Neapolitana quot, & quales sint.

20 Platea Ciuitatis Neapolitana, & quomodo congregari possint.

DILUCIDATIO DECIS. LXII.

Hec decisio iuridicas non egiat rationes, sed politicas; hit enim, Iudicem, qui contra alicuius Vniuersitatis officiales criminaliter processit, quique ad eorum instantiam remotus non posse ab Vniuersitate eadem deinde alijs causis suspectum allegari, sicq; deam. Quod quidem rationi consonum est; ium enim non extrahitur ab officialibus. Vniuersitatem, dum, qui odio forte ocialem habet, non inde odio habet Vniuersitatem.

Nihiominus tamen contra dicat, si præsint Vniuersitati iidem officiales male affecti illi Iudici, quia facillit tunc Iudex non annuet precibus eorum, ui sui hostes sunt, quod exornare liceat ratione Theologica; nam Theologi omnes vult, ut Deus nihil ab inimico acceptet, itut, si is pro aliquo oret, eius oratio non audiatur.

Hoc ipsum suo modo ad nostrum casum trahas, ceteris paribus, Dixi suo modo, ceteris paribus, cum non inde Deus iustitiam non exequatur, non sic Iudex errenus, qui odio alterius iustitiam inimico alteri studet denegare. Vnum vero aderte, hoc non coarctandum, etiam si Iudex bonæ fame appareret, prout coarctandum putauit quidā poster familiaris, cum quo de hac re collo-
 4 quium habui, dū bona fama non operatur, ut ille contra inimicum nequeat flecti, cum aliā contra Iudicem bonæ famæ nunquam posset allegari suspicio, sicq; valeret Iudex esse consanguineus litiganti, & profecto vix reperiretur, qui mala laboraret fama, de qua re aliqua diximus in dilucidat. antecedenti.

Quod aduertendum est, cum odium sit vnum ex medijs, quæ iudicium peruertunt secundum Anselm. de similitudin. mundi. ubi
 5 hæc. Quatuor modis iudicium humanum pervertitur, timore, cupiditate, odio, amore, & consonant dicta Arist. lib. 1. Rhetor. amor, & odium, & proprium commodum sapē faciunt iudicem non cognoscere verum. cum aliās secundum
 6 Cic. 2. off. Iudicis, semper sit in causis verum sequi, licet 2. de orat. aiāt Plura indicant homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut letitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua promotione mentis, quam veritate, aut præscripto, aut iuris norma aliqua, aut iudicii formula, aut legibus. Nil ergo mirum, si Per. Blesen. dicat, officium
 8 officialium est hodie iura confundere, lites suscitare, transactiones rescindere, dilationes innectere, suppressere veritatem, fouere mendacium, quæsum sequi, aquitatem vendere

derē inhiare actionibus, versutias concinnare.

- Vt autem, ad rem nostram reuertentes, lucidiorē reddamus Sanfelicii decisionem, aduertendum est, pro ratione decisionis adduci à Sanfelicio paritatem eorum, quæ de teste dicunt DD. in l. si tantum §. 9 Vniuersitatis ff. de rer. diuisione. Quærunt enim Doctores, an ciues Vniuersitatis sint idonei testes pro ipsa Vniuersitate; & generaliter affirmatiue videtur concludendum, quia, vt ait hic Reg. Sanfelicius, non consideratur interesse affectionis, odij, vel amoris in Vniuersitate: quare ita etiã à pari respondendum videtur de officiali allegato suspecto ab Vniuersitate, contra cuius officiales officialis ille antea processerat, cum nullum cadere potuisset odium in Vniuersitatem ratione officialium; & idcirco dixi supra, limitandum hoc, si præsentem iidem officiales malè affecti illi Iudici, quia, licet ad exemplum testium non cadat, neque affectio, neque odium in Vniuersitatem; cadere tamen potest in eosdem officiales, contra quos antea processum fuerat; vnde ex causa illorum potest multa pati Vniuersitas.
- Sed videntur obstarē ea, quæ habemus, inter cæteros, apud Reg. de Marin. resol. quotidi. lib. 2. cap. 14. apud quem quæstionem habemus, an tutor recusare possit Iudicem suum inimicum, ne interueniat in causis pupilli: quæ quæstio utique eadem est, ac nostra, cum verè secundum DD. omnes Vniuersitas æquiparetur pupillo, & ipse respondet, cum nullum tutoris consideretur interesse, ex quo utile, & damnum est pupilli, non est, vt coniecturari, & credi possit, Iudicem velle malè se aduersus pupillum gerere, ex quo illius tutoris esset inimicus; impius enim hic talis esset, maximaque dignus animaduersione. Quod idem notauit in obseruat. ad Reuerter. 153. num. 3. sequuti sunt Domini Altim. ad Ronit. decis. 80. nu. 13. De Luca ad de Franch. decis. 692. num. 4. & tract. de linea legal. art. 29. num. 17. Dom. Petr. tom. 2. ad Rit. M.C.V. 265. & tom. 3. ad eundem Ritum n. 136. alijque apud ipsos.
- Ego verò contrarium firmè teneo in quæstione hac, inter tutorem, & Iudicem; siquidem, licet agatur de interesse pupilli tantum, & non tutoris; tamen, cum tutor dicatur aliquo modo Dominus, ex huiusmodi §. si tutor ff. pro empto, & negotium pupilli dicatur esse tutoris. l. si pupilli §. itē quæritur: ff. de negot. gest. quinimò procurator pupilli dicatur procurator tutoris, ex Castrensis. cons. 16. lib. 1. non video, cur Iudex inimicus tutoris non possit dici inimicus pupilli, cuius tutor dicitur Dominus, cuius negotium est ipsius tutoris.
- Vltimis, si ex his rationibus tutor tuto-

rio nomine habens litem cum aliquo iudice, ex oppositionibus, quas facit, videtur quodammodo inimicitiam cum eo Iudice contrahere, adeo vt nequeat in posterum, ille Iudex iudicare in causa eiusdem tutoris litigantis, non nomine tutorio, sed nomine proprio, vt firmè tenent superius citati Doctores, & in causa propria testatur decisum Dom. D. Carolus Petr. ad d. Rit. 265. tom. 2. num. 132. non possum profectò non idem censere, cum tutor erat nomine proprio inimicus Iudicis, & deinde tutorio nomine coram eodem litigat; quo enim animo oppositiones, & rationes illæ, quæ ab eo pro pupillo afferuntur, recipi possunt à Iudice malè affecto afferenti? Nouus profectò modus esset, si ad gratiam, iustitiamque à Superiore obtinendam, ea à Superioris inimico peteretur; & suaderent profectò inimici supplicationes, nec Rhetores, artem hanc ignorantes, benè huc vsque scripsissent.

Cum igitur agatur de materia suspicionis, tenendum procùl dubio, remouendum suspectum Iudicem à iudicando in causa pupilli, si inimicus sit tutoris, posthabitis quibuscunque Doctorum dictis; hicque certè calus esset proprio motu sic à Præfate decidendus, si fortè Iudices ordinarij contrarium sentirent, dum materia suspicionis, vt benè Ronitus in d. decis. 80. num. 8. respicit qualecunque minimum interesse ad remouendum Iudicem: & certè non est minimum interesse, quod habet tutor, qui, tanquam talis, est Dominus, & defensor sui pupilli; vnde hoc saltè interesse amoris potest operari, vt Iudex, tanquam suspectus, remoueat, cum simile minimum interesse operetur etiã, ne Prælati in causis suæ Ecclesiæ possint interuenire, vt apud citatos Doctores videre est. Vt autem nostram conclusionem firmemus quoque paritate testium adhibita à Sanfelicio, licet communis conclusio sit, posse testes Vniuersitatis deponere pro ipsa Vniuersitate super re, quæ interesse singulorum non respiciat; cum agitur tamen de eorum interesse, non sunt testes habiles, prout ex multis Doctoribus, & rationibus, vt cæteros omittam, fundauit Losaus, de iure vniuers. part. 2. cap. 1. d. nu. 7. qui tamen non potest non asserere indistinctè, maiorem fidem facere testes à parte aduersa productos, quàm eos Vniuersitatis: & ratio meo iudicio est euident, quia vniuersaliter impossibile est, moraliter loquendo, in omnibus rebus Vniuersitatis non considerari aliquo modo interesse, commodum, & utilitatem singulorum, vel saltè amorem quendam, quo quilibet suam vniuersitatem prosequitur, & licet commodè hoc, tanquam competens ciuibz in consue-

queciam, non attendatur in testimonio ferendo, ut in puncto ex l. 1. ff. de aut. iur. & l. quoniam C. de iudicis scripsit Gansuerr. decis. 27. num. 30. tamen efficit, ut testibus contrarium deponentibus maior fides habeatur, ex *Lofeo*, & ijs, quos *loc. cit.* adducit. Ex quibus omnibus apparet iam, earum depositiones semper esse aliquo modo infirmas: quare, adhibita in casu nostro hac paritate, infirmum etiam aliquo modo videri debet iudicium ferendum super re Vniuersitatis ab aliquo iudice, extantibus iisdem officialibus Iudici illi antea inuisis, & inimicis.

18 Hæc ergo umbra suspicionis sat est ad remouendum iudicem, cuius nullum interesse erit, ut alias in antecedenti dilucidatione dixi, si remoueatur; præterquamquod minor causa requiritur ad recusandum iudicem, quam testem, ex *Lapertissimi: ubi Tasson. n. 7. C. de Indic. Capyc. latr. tom. 1. decis. 90. nu. 9. Pratus discept. forens. tom. 3. ad cap. 5. 2. nu. 27. & seq.* cum facilius sit ceterum inuenire iudices, quam vnicum testem, secundum *Reg. de Ponte conf. 141. nu. 2. & 9. lib. 2. & Capyc. latr. consul. 101. nu. 40.* Cæterum, non extantibus iisdem officialibus, nullus erit suspicioni locus: sicque decisio præsens à Sanctilicio relata intelligenda.

19 Hinc ad ornatum decisionis, in qua Sanctilicius ait, in casu ibi proposito, ciuitatem fuisse more solito congregatam, & delegasse binos ex quolibet sedili, qui de gestis per Consiliarium apud Proregem cōquererentur, nota, nostram hanc Ciuitatem diuisam esse in sex plateas, scilicet, in sedile Capuam, Nidi, Montaneæ, Portus, quæ quinque sunt nobiles, & popularem, quæ populi est. In plateis nobilibus sunt descriptæ familiæ quædam, ab ijsque descendentes secundum *Vinc. de Franch. decis. 207. Franc. de Petr. conf. 46. Tasson. de Antef. vers. 3. obseru. 3. numer. 19.* Platea autem populi, quæ postrema est, ortum duxit tempore Caroli I. & comprobata fuit à Rege Ladislao, ut idem de *Franch. loc. cit. Surgens. de Neap. Illustr. cap. 12. num. 66. Renner. decis. 102. in fine alijq.*

20 Quælibet ergo ex his plateis congregatur in suo sedili, sed illa populi in Monasterio Sancti Augustini, & constat viginti nouem capitibus, seu Capitaneis viginti nouem octinas, representantibus, in quas platea popularis diuisa est. Hæc verò plateæ congregari possunt absque vlla Proregis licentia, absque vilo officialium interuentu, prout scripsere de *Franch. decis. 446. Surg. de Neap. Illustr. cap. 25. num. 22. Tapia decis. 10. Suprem. Consil. Ital. num. 2. Tasson. in d. Pragm. de Antef. vers. 3. obser. 3. num. 14.* sed congregantur, præcedente vocatione faciendâ à nuncio ciuitatis die an-

tecedenti, cum mōitione super negotio, quod tractandum est, alias quauis conclusio reddetur nulla, secundum *Tapiam decis. 54. 30. num. 3. vsque ad 6.* de quibus omnibus plateis, earumque potestate fulissimè *Roccius tract. de officijs tit. de off. Platear. Ciuitatis Neap. Rubr. 17. per totam*, quem longè præstat Dominus Ioannes Baptista Roccius eius filius, qui, expleto Aduocati munere, quo omnium plausu functus erat, factus deinde Iudex M. C. V. ciuilibus. & criminalis, & Interpres feudorum in publico Neapolitano Gymnasio, prout antecedentes conspici semper Consiliarij fuere, tandem Fisci patronus à Catholica Maiestate creatus est. Et quidem tam bonè res eius patrimonij agit, tanta doctrina, & solertia se gerit, tanta denique præferet integritate, ut nil aliud ab eo præstandum, videatur.

S Y M M A R I V M,

- 1 Iudex potest recusari suspectus etiam ratione affectionis.
- 2 Cognatio spiritalis, an, & quando reddat iudicem suspectum; sed vide num. 4.
- 3 Cognatio spiritalis inter quas personas contrahatur.
- 4 Suspectio inter quas personas spiritali cognatione coniunctas inducatur.
- 5 Suspectio an extendatur ratione affectionis ultra personas expressas in Pragmatica.
- 6 Suspectio indicandi an cesset, finita affinitate, vel cognatione spiritali, & quid, si supersint reliquæ, scilicet filij.
- 7 Suspectio an remoueatur per integerrimam Iudicis vitam.
- 8 Pater habet usufructum super bonis, quæ filio obueniunt, sed quid in feudilibus?
- 9 Pater non succedit filio in feudo.
- 10 Ususfructus super usufructu dari non potest.
- 11 Ususfructus an acquiratur patri super feudo dato à Principe eius filio.
- 12 Pater an in omnibus filij feudis habeat usufructum. Exponuntur casus omnes, sed vide num. 14.
- 13 Confirmatio sapit quandoque naturam donationis.
- 14 Assensus Principis conualidat actum, non mut. s.
- 15 Hereditas testamentaria quomodo dicatur à lego obuenire.
- 16 Pater habet super bonis feudilibus filij commoditatem ab usufructu distinctam.
- 17 Ususfructus rei feudalis, mortuo patre, quomodo reuertatur ad filium.
- 18 Pater habet usufructum super feudis dignitatis eius filij.
- 19 Patri nullum super filij feudis usufructum acquiri, vera opinio est.

Snc-

- 20 Successio in feudis, & in usufructu feudorum eadem prorsus est.
- 21 Vtile dominium an differat ab usufructu.
- 22 Commoditas etiam in bonis castrensibus, & feudalibus filij competit patri.

DILUCIDATIO DECIS. LXXXIII.

1 **E**tiā ratione affectionis Iudicem posse suspectum allegari, hic edocemur, adeo, ut qui ratione susceptionis non prohibebatur interuenire in causa illius, qui suscipientis erat filius, prohibeatur interuenire, eo quod interesse filij erat interesse Patris, occasione cuius Reg. Sanfelicius examinat quæstionem illam, an in feudis filij detur Patri usufructus.

2 Quoad primum, nihil nobis dicendum est, cum respectu cognationis spiritualis iam sit determinatio Regie Pragmaticæ, licet cesset recusatio, cum Iudex utriusque parti coniunctus est, non autem, si partem vnā maiori, quā alteram amore prosequatur, ut Reg. Sanfelicius ait in Calce decisionis. Super hoc consule Ronit. ad Pragm. 1. de suspic. official. nu. 35. Gallup. in part. 1. cap. 4. nu. 33. & per totum, in quo amoris explicationes habes, omnesque alios, quos adduximus supra in dilucidatione decis. 81. in qua omnes causas suspicionis ad duo capita reduximus, videlicet ad odium, & ad amorem, ibique etiam caput amoris, quod erat hic explicandum, explicuimus.

Nunc autem verba facienda sunt de cognatione spirituali. Quare sciendum est, ut ait hic Sanfelic. initio decisionis, per S. C. Tridentinum in sess. 24. cap. 2. statutum fuisse, ut in baptismo contrahatur cognatio spiritualis inter susipientem à Baptismo & susceptum, & suscepti patrem, & matrē, nec non inter baptizantem, & eundem susceptum baptizatum, & suscepti baptizati patrem, matremque tantum contrahatur etiam cognatio spiritualis. In confirmatione verò, ut ea quoque cognatio confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimenti omnino sublatis.

Quoniam verò dubitatum fuit deinde à quibusdam, an sub decreto S. C. T. comprehenderentur maritus, & vxor susipientis adeo ut, intelligeretur contracta cognatio spiritualis inter præfatum maritum, vel vxorem susipientis, & baptizatum, & patrem, matremque ipsius baptizati, Beatus Pius V. anno 1566. declarauit, nullam aliam personam intelligi comprehensam, præter expressas in Concilio, his verbis. Et propterea nullum amplius impedimentum ratione

cognationis huiusmodi subesse decernimus, & declaramus, quominus inter dictos maritum, vel vxorem susipientis, & baptizatum, baptizatiq; patrem, matrē, & quasi unquaslibet personas, tam ex parte susipientis, quā Baptizantis, & baptizati, in dicto concilio nominatim, non expressas, matrimonium liberè, & licitè contrahi possit.

Quoniam autem ante Concilij determinationem declaratam per B. Pium V. obseruabantur, vide apud Nauarr. in 2. parte decretal. de 7. sac. eccles. cap. 221. tit. de impedimentis dirimentibus voti, & cognationis spiritualis, num. 36. & seqq. vbi utiliter multa notantur.

4 Suspicio igitur Iudicis inducitur, cum sumus inter has personas, inter quas cognatio spiritualis contrahitur, ut videre est apud Ricc. collect. decis. 445. Fontanell. decis. 15. nu. 22. qui nu. 23. alios refert. Ripol. variar. iur. resol. cap. 2. de suspic. omni: Iud. numer. 230. aliosque & in Regno nostro habentius Pragm. 15. sub tit. de suspicion: official. nu. 17. vbi hæc. Dichiaro, che le cause del parentesco spirituale sufficiente à rimouere li Giudici, siano il comparato trà il battizante, e battezzato, e trà le altre persone, nelle quali il Sacro Concilio Tridentino hà dichiarato contrahersi la cognatione spirituale.

Quare in Regno, quoties non sumus inter personas expressas in Concilio Tridentino, nulla potest cadere suspicio ratione cognationis. Accidit autem, ut quandoque iudicatum sit, cognationem spirituales contractam cum patre reddidisse suspectum Iudicem in causa filij, prout, inter ceteros, casus est apud Reg. Sanfelic. in praxi sess. 22. nu. 24. apud Gizzium fusissimè in obseru. ad decis. 164. Capyc. latr. tom. 2. nec non Gallup. loc. cit. Et compaternitatem contractam cum viro reddidisse suspectum Iudicem in causa vxoris, apud Dom. D. Carolum Petr. tom. 2. d. Ricc. 265. sub nu. 242. non tamèn inde dicat, Regiam Pragmaticam suum amisisse robur; nam distinguendum est; aut enim agitur ex capite cognationis spiritualis; & certum est, suspensionem non extendi ad alias personas non expressas in Concilio Tridentino, virtute præfatæ Pragmaticæ; adeoque, ceteris paribus, quotiescunque non agitur inter illas personas, certum est etiam, non militare allegatas suspensiones; aut agitur ex capite affectionis (& idcirco dixi, ceteris paribus) quæ resultat ex cognatione contracta; & quis dubitat, amicitiam occasionalem continuatam cum matre, vel vxore litigatoris à Iudice reddere iudicem suspectum in causis filij, vel mariti litigatoris, dum pater, & filius, vir, & vxor, vna caro censentur, & interesse vnius, interesse alter-

aliter dicitur. Quod dicendum non est inter alias personas non tam arcto vinculo coniunctas, respectu quarum, cum nequeat allegari suspicio ratione cognationis spiritualis non contractæ, neque ratione affectionis non provenientis à vinculo remoto, nec arcto, nulla poterit militare suspicio. Et ex his colligitis, an vera sint nostra principia posita in *d. dilucidatione* 81.

- 6 Ex quibus collige, cum, ut sæpius dixi, versemur in materia suspicionum, quæ ex levi dependentia affectionis essent recipientæ, quicquid sit, an per mortem alicuius ex affinibus, siue compatribus, dicatur finita affinitas, vel cognatio spiritualis. De qua re *Ronitus in d. Pragm. 1. de suspicion. official. Gizzius loc. cit. num. 27.* alijque relati à *Dom. D. Carolo Petr. d. tom. 3. ad d. Rit. 265. post num. 135. vers. restringitur principalis regula*, non intelligi finitam dilectionem, quæ reddidit suspectum Iudicem, ut probat *Ronit. loc. cit. num. 31.* ob idque posse etiam his casibus Iudicem allegari suspectum, prout *Gizzius loc. cit.* tuetur, & secundum à se posita refert decisum.

Hæcque omnia procedunt, si remaneant reliquæ, veluti filij; secus, si non supersint, secundum distinctionem traditam à *Fontanella decis. 13. num. 8.* quam servari, refert in suo senatu *Mich. Ferrer. part. 3. cap. 119. relatus à Domino de Luca in observat. ad dec. 719. Vinc. de Franch. num. 6. & ante ipsum à Fontanell. l. c. num. 9.* qui *num. 7. contra Gratianum limitationem tradentem in discept. forens. 100. num. 15.* adducit hæc. *Gratian. num. 15.* adducit quandam limitationem, secundum quam nunquam ista suspensiones procedent in senatu, quia dicit, eas non procedere, quando sumus in homine probata fidei; tales enim sunt omnes Senatores sine dubio, qui ultra communem approbationem Principis, in *l. 2. C. de crimin. sacril. ibi. Sacrilegi enim instar est dubitare, an dignus sit, quem elegit Imperator, quod non veremur millies repetere, nostram habent etiam, qui eos tractamus quotidie, & scimus eorum integras partes.*

- 7 Sed repugnat, quod dicit *Mastrill. decis. 234. num. 14. in 3. vol. quodque nos latè in Superioribus probauimus, qualitatem Iudicis vita timorata non tollere instam suspensionem, quia septies cadit in die iustus. Horten. Causal. de Braeh. Reg. Prag. 3. num. 320. & Nat. conf. 126. num. 21.* ex quibus quoque videtis, an in materia suspicionum attendantur integra fama, probitas vitæ &c. de qua re nos etiam *d. diluc. 81.*

Quoad secundum de usufructu hic compedio stringam, quæ fuscè dixi in mea *Ariadna quest. 44. cap. 1.*

- 8 Dispositum ergo habemus in *l. cum apor-*

ret. C. de bon. qua liber. ut super bonis, quæ filio obuenerunt, dummodo ex Patris substantia non sint, siue Castrensis, vel quasi Castrensis, Pater habeat usufructum; unde, cum contrariam in feudalibus consuetudinibus dispositionem non habeamus, determinationi Cæsareæ standum videtur.

- E contra verò dicendum videtur, patri nullum cōpetere usufructum. Primo, quia 9 Pater non succedit filio in feudo, igitur nec illi usufructus competet. Secundo, quia 10 filius in feudo utile tantum dominium habet, quod non est, quam usufructus, sicq; si Pater haberet super hoc usufructu usufructum, daretur usufructus usufructus, quod implicat.

Inter contrarias has opiniones nonnulli dixerunt, super feudo dato à Principe non acquiri Patri usufructum, ex dispositione *l. cum multa C. de bon. qua lib.* quod alij limitarunt tantum, cum Princeps ipsi filio immediate dedisset; secus quando per successionem ad illum peruenisset. Alij dixerunt, quamvis per successionem filio feudum obuenerisset, non spectare ad Patrem usufructum. Alij scripserunt; usufructum esse commune Patri, & filio, si in eadem domo permaneant: *ex cap. 1. §. si duo fratres de duob. fratr. de nouo benef. inuestitis.* Alij docuerunt, in feudis dignitatum, quæ personæ feudatarij adherent, non acquiri usufructum patri, & tandem alij negarunt usufructum super feudis per filium acquisitis in castris armorum virtute.

- Quinam fuerunt harum opinionum auctores, difficillimè, diximus in dicta nostra *Ariadna*, indagari posse, cum nemo quæstionem determinarit, ut vidimus ibi ex *Suar. in disputat. quæstionis pro materia maioratus num. 7.* quare nos duas selegimus ibi opinionones ex certis principiis. Prima erat innixa varijs casibus; nam, vel sermo est de feudis, quæ filio obuenerunt per successionem, originem verò trahunt à liberalitate Principis, & consequenter titulo lucratiuo, & tunc patri non acquiritur usufructus, vel sermo est de feudis emptis à filio propria ipsius filij pecunia, & neque usufructus patri debetur; vel tandem est sermo de feudis, quæ filio obuenerunt per successionem titulo oneroso, cum à matre, vel eius maioribus empta fuerint, & tunc ad patrem usufructus spectabit. Prima pars probatur à *l. cum multa C. de bon. qua lib.* Secunda probatur, quia huiusmodi feudum dicitur quasi Castrense. Tertia verò aliquale videtur pati difficultatē per dispositionem *d. l. cum multa*; quare aduertendum, Iustinianū ibi disposuisse, ut super bonis donatis à Principe nullus patri usufructus queratur, & aduer-

& aduertendum insuper, Imperatorem ibi loqui de donatione facta filijs, propter quā vsusfructus patri nō acquiritur, non modò si filio immediatè feudū donatum esset, sed etiani, si ad filium ex donatione suis maioribus facta peruenisset, cum quocunque casu valeat dici, feudum fuisse donatum. Verum Imperator nō meminit de feudis emptis, igitur recurrendum est ad *d. l. cum oportet*.

Respondet Andreas in *const. in aliquibus vers. si vero minores: in fine*, emente aliquo
13 feudum, & Principe confirmante, huiusmodi confirmationem sapere naturam donationis, ex *l. lege ff. de verb. signif.* igitur, cum emptio facienda sit confirmatione Principis, illa semper sapiet naturam donationis.
14 Hanc tamē responsionem dignam tanto viro nō sum arbitratus, eo quod Principis assensus ad nihil deferuiat, quā ad conuolidandum actum, quem tamē non mutat; sicque, si actus erit emptionis, assensus emptionem conuolidabit; non tamē dicetur, Principem illam confirmantem donare; nec obstat, ibi diximus *d. l. lege obuenire ff. de verb. signif.* cum paritas in hoc consistat, quod, sicuti testamentaria hereditas dicitur propriè à lege obuenire, eo quod confirmetur à lege duodecim tabularum, ita etiam emptio dicetur obuenire à Principe, eo quod per assensum confirmetur à Principe. Quare paritas ab Andrea adducta stat pro hac opinione, cum, quemadmodum confirmatio legis duodecim Tabularum non efficit, vt hereditas testamentaria, licet à lege obuenta, non sit testamentaria; ita etiam Principis confirmatio non operabitur, vt emptio, quamuis dicatur obuenire à Principe, non sit emptio, & dum est emptio, non poterit esse donatio.

16 Nec pariter obstat, diximus, non dari scilicet seruitutem seruitutis, nec vsusfructum vsusfructus, cum pater non habeat super feudo filij verum vsusfructum, sed commoditatem quandam ab vsu fructu contradistinctam, quæ efficit, ne detur vsusfructus super vsu fructu. Hæc responsio est desumpta à *Suar. loc. cit. num. 11. ex casu singulari in l. fin. C. de vsu fructu*. Præterea respondimus,
17 ex *Bald. in l. 1. ff. de vsu fructu legato*, filium habere vsusfructum quoad titulum; Patre verò quoad effectum, dum viuens, illo gaudebit; eoque defuncto, non consolidabitur cum proprietate, sed ad filium ibit, tanquam in medio existentem, & impediētem consolidationem.

Nec tandem obstat scripsimus, filio nō succedere patrem in feudis, dum in hoc expressam dispositionem habemus, scetis in casu nostro; quare ad iura Casarea recur-

rendum, & concludendum, etiā cum hac
18 opinione sustineri pariter, vsusfructum acquiri patri super feudis dignitatis filiorum. Quæ feuda, licet personæ inhæreant quoad titulum, possunt tamē non inhære quoad effectum. Hæcque satis pro prima opinione.

19 Altera opinio, quam selegimus, quamque sequebamur, erat secunda superius relata, scilicet, nullum patri vsusfructum acquiri, vlla absque limitatione. Id probabam; nam filius in quocunque feudorum genere habet tantum utile dominium; quapropter dicitur verus vsusfructuarius, & consequenter feret feudi onera; sicque quonam modo pater habebit vsusfructum, si super ipso feudo vsusfructum simul cum filio habebit? quod si solus ipse vsusfructum habebit super feudo, filius nō erit vsusfructuarius, sique filius titulum tantum fortiretur, pater verò utilitatem, id esset præter mentem concedentis, cum, qui feudum dat, principaliter det utile dominium: vnde, si pater vsusfructuarius esset, hic diceretur utilis dominus, non autem filius, qui nullam consequeretur utilitatem, sed mero titulo gauderet.

Hancque vocaui loco citato demonstrationem, cum Dux, Marchio, alijque, qui non sunt vsusfructuarij alicuius Castri, super quo titulum tantummodò habent, utiles domini illius Castri non sint, sed dominiū illud utile translatum sit in emptorem Castri, prævio Principis assensu; vnde, si in nostro casu filius Baronis tantum nomen fortiretur, utileque dominium transiret in patrem, transitus hic esset contra consuetudines feudales, quæ patres ab utilis domini feudorum successionē remouent.

Quod si vrgebis, non posse patrem succedere in feudis, posse verò in vsu fructu: hæc distinctio opinionem nostram comprobabit, cum successio in feudis eadem sit, ac successio in vsu fructu feudorum, dum proprietates semper penes concedentem residet, sique denique pater habebit vsusfructum super vsu fructu filij, iam daretur super vsu fructu vsusfructus, & sic seruitus seruitutis, quod implicat.

Quam implicantiā non defuit, qui elidere studuerit, putans, non inde sequi, dari vsusfructum vsusfructus, cum utile dominium non sit vsusfructus, quia vsusfructus morte vsusfructuarij estinguitur; secus utile dominium, quod ad hæredes transit. Quare, si utile dominium non est vsusfructus, non est seruitus; sicque, si patri vsusfructum daremus, super bonis feudalibus filij aduentitij, non daremus vsusfructum vsusfructus, nec seruitutem seruitutis.

D d Occa-

21 Occasione huius argumēti explicuimus ibi quæstionem illam, an utile dominium differat ab usufructu, quam inter ceteros examinat Pater Ognate Societatis Iesu de contractibus tom. 3. par. 2. tract. 31. disputat. 109. sect. 3. num. 20. ad rem verò nostram diximus, utile dominium non distingui ab usufructu, qui licet morte usufructuarij estinguatur, euenit id, quia datur tantum illi personæ; verum, si concederetur usufructus Titio, eiusque filijs, morte Titij non estingeretur usufructus. Potest igitur dari aliqualis usufructus, qui ex hominis, vel legis dispositione, transeat in hæredes, qualis est utile dominium.

Quod si vrgeas, dominium utile sic acceptum non esse verum usufructum, falsū dixeris, cum verè estinguatur morte usufructuarij; quia verò usufructuarij sunt plures; ideo mors omnium expectanda est, ut usufructus cesseret; vnde corrigenda est imaginatio, nec supponendum, usufructum relinqui non posse, nisi vni; cum possit relinqui pluribus: non negaui tamē, ad patrē spectare super feudis quandam commoditatem, quæ etiā in Castrensibus datur.

Alia super hac quæstione videnda sunt apud Andr. cap. 1. §. Valuasores, ubi Liparuli de his, qui feudum dare possunt. Boer. dec. 99. Affl. in d. cap. 1. Suar. d. disputat. Andr. in Constitut. in aliquibus. Loffred. conf. 10. Milanens. decis. 3. num. 72. Napodan. in tit. de alimentis præstandis verb. de bonis. Iacob. de Franch. prælud. feud. quæst. 3. tit. de his, qui feudum dare possunt. Vinc. de Franch. decis. 10. Anna sing. 377. Schrader. de feudis part. 7. cap. 8. de Amicis d. tit. de his, qui feudum dare possunt rubric. 1. §. sumus modò. De Ponte conf. 19. tom. 1. Georg. repetit. feudal. cap. 40. Paschalis de viribus Patriæ potestatis part. 1. cap. 2. num. 58. cap. 3. num. 8. & 102. aliosque, quos in nostra Ariadna loc. cit. adduximus.

S V M M A R I V M.

- 1 Prorege suspecto, an sint suspecti Iudices ab illo dependentes.
- 2 Suspicio Proregis decidenda est à Rege.
- 3 Princeps dicitur Ius animatum.
- 4 Prorex quid debeat ob oculos ponere.
- 5 Affinitas, siue consanguinitas officialium cum Prorege an reddat officiales suspectos.
- 6 Prorex nunquam dicitur suspectus, si eius interuentus arceatur tantum ratione honestatis, quod probatur.
- 7 Prorex quando reddatur suspectus.
- 8 Tribunalia quando reddantur suspecta, suspecto Prorege.
- 9 Bona fama arcet suspensionem; mala auget.
- 10 Suspectis Capitibus, an suspecti reddantur ca-

teri ab illis dependentes.

- 11 Consiliarij an sint quandoq; suspecti suspecto Praside S.C.
- 12 Vicarij an sit suspectus, suspecto Episcopo.
- 13 Barone suspecto, an sint suspecti eius officiales.

DILVCIDATIO DECIS. LXXXIV.

DVplex rescriptū ex diametro contrarium hic legimus, quorum alterum, durante Proregis suspicione, suspectos vocat ceteros iudices ab illo dependentes, alterum verò oppositum demonstrat; vnde Reg. Sanfelicius, Regias Sanctiones, arbitratur, seruandas. Pro hac quæstione scissū sunt DD. à Sanfelicio relati: ne ergo vetera canam, ad eos lectorem remitto; nec deferendi Ronit. ad Pragm. 1. de suspic. official. n. 8. qui, licet breuiter, quæstionem tamē tangit, alijque relati à Domino Petra ad Ratum M.C.V. 265. nu. 90. qui auctores tantum super hac rescribentes refert. Præter verò ad Musc. in præz. appellat. Gloss. 1. sententia: pag. 309. inquit, casum euenire antiquis, & modernis temporibus in Proregibus huius Regni, & vltioris Siciliæ, in quibus fuit diuersimodè iudicatum, vultque videndum. Iacob. conf. 91. Gurbam decif. 27. Castill. dec. 53. Ramon. conf. 3. per totum. Fontanell. decif. 6. num. 7. 8. & 9. qui coaduocatus fuit cum Ramon. in causa reculationis propositæ in Regia Audientia Cathalonæ ad instantiā Marchionis de Aytora in causa, quam habebat cum Admirato Castiliæ tunc huius Regni moderatore oculatissimo, eo quod Dux Alborquerque Prorex erat Leuir Excellentissimi Admirati, & citat hanc decisionem Reg. Sanfelicij.

- 2 Vnum nihilominus a duerto, suspiciōne hanc decidendam à Rege, ut patet ex adductis à Sanfelicio rescriptis: adeoque quæstiones omnes finire, nec vlla adducenda iura corā Principe, qui ius animatum dicitur: quare nobis insistendum nec erit in regulis illis dandis pro huiusmodi decisionibus, cum temeritati proximū esset id iudicandum; aliqua tandem trademus, ne lectorem relinquamus suspensum.
- 4 Equidem fateor, quemcunque Proregem debere ob oculos ponere, se Regis vices gerere; adeoque, quemadmodum Rex nequit suspectus allegari, cum æquo suos vassallos amore prosequatur; sic ipsū debere omnino curare, ne talis allegetur, dum sui Regis vices gerendo, eius etiam mores imitari debet. Hinc præsumendum, illum ita se gerere, ut suspectus nunquam dicatur; itaque, ni euident erit suspicio, hæc sibi locum non vendicabit, quibus ita suppositis, cer-

- 5 Certum est, non consanguinitatem, non affinitatem, non amicitiam litigatoris cum Prorege, suspectum illum reddere, vna cum Regni officialibus, prout fortè ex Regijs Sanctionibus cæteros officiales huiusmodi vincula suspectos reddunt, nec Regem hæc suadebunt, ad quoscunque officiales suspectos dijudicandos. Patet hoc in ultimo rescripto adducto à Sanfelicio, vbi Rex Catholicus mandat Proregi, vt causam committat Magnæ Curiz, nec ipse interueniat; quare, non eo quòd ipsius interuentus arcetur, suspecti redduntur etiam officiales. Et ratio meo iudicio euidens est, quandoquidem, si, vt supra diximus, Prorex nunquam dignus suspicionem reddatur; iam eius interuentus arcetur tantum honestatis, non suspicionis intuitu; quasi turpe sit, vt Prorex assistat causæ alicuius, qui eius sit consanguineus, vel affinis. Cæterum sola affinitas, vel consanguinitas, non erit caput sufficiens ad iudicandos alios iudices suspectos; ità vt suspicari quisque possit, Proregem, vel metu Iudices posse terrere, vel premijs eisdem allicere, cum hoc repugnet, tam ex parte Proregis, quam Iudicum: ex parte quidem Proregis, qui, tanquam sui Regis vicem gerens, nunquam in dubio suspectus iudicatur: ex parte Iudicum, qui, si corrumpi possent premijs, vel terreri minis, omnes profectò arcendi essent à iudicio, cum iudicarent causas diuitum, vel Magnatum, vel aliorum officialium Superiorum, à quibus, vel bona, vel mala expectare valerent: vnde obiectio hæc facillimè euanesceat. Non negauerim tamèn, quandoquo possè rem aliter se habere, tamque vehementem esse suspicionem ortam fortè ab affectata celeritate Proregis in causæ expeditionem extorquendo, vt sic loquar, à iudice, vel eundem ad moram suadendo, vel contrarias inuestigando rationes, Aduocatos rogando, vt prò eius consanguineis studeant, scribantque, cæterisque alijs modis, qui Regis mentem mouere possent ad iudicandum, valere ex his Proregem illum iudices, vel terrere, vel allicere; quo casu nemo dubitat, quin, reddito suspecto Prorege, cætera illi. Tribunali subdita suspecta paritèr dicenda sint. Quod idem dicas, si Prorex sit (quod Deus semper auertat) vir malæ famæ; nam quemadmodum bona fama solet contrarias suspensiones tollere ex l. 1. §. vlt. vbi Bart. C. de re milit. & præsumptio illa præfertur, per quam arguitur hominis bonitas, vt optimè ex Crauet. & alijs notat Faber in C. de prohibita sequestr. pecun. defin. 2. num. 11. Quod licèt in matèria suspicionis non militet in cæteris officialibus, vt superius sæpè diximus, poterit tamèn ex speciali

ciali ratione locum sibi vindicare in Principe, tanquàm omnibus noto; ità mala fama suspensiones auget, hominifq; propalat malitiam: ex quibus, si casus euenerit, facilis erit resolutio.

- 10 Ex his collige, quid dicendum de alijs Capitibus, puta de Præside S. C. an scilicet, illo suspecto, reddantur suspecti cæteri Consiliarij. De Episcopo, an, eo suspecto, reddantur suspecti Vicarius, cæterique ab eo dependentes. De Barone, an, eo paritèr suspecto, suspecti sint eius officiales, de quibus omnibus, vt cæteros deferam, Gallupus in praxi par. 1. cap. 4. n. 7. alijsq; relati à Dom. D. Carolo Petra ad d. 10. 2. d. Ritu 265. d. n. 90.
- 11 De Præside Sacri Còsiliij, certum est, illo suspecto, nò reddi suspectos cæteros Consiliarios, vt ex Ronito còcludit Gallup. loc. cit. & ex alijs firmat Dom. Pet. loc. cit. Videmus enim, suspecto Præsidi, còmitti causas Regijs Còsiliarijs à Rotà decana, vt aliàs diximus.
- 12 De Episcopo, certum est, reddi suspectos Vicarium, ab eoq; dependentes, ex Doctoribus citatis, necnon Staib. resol. 110. n. 19.
- 13 De Barone, negant iidem Doctores, esse suspectos eius officiales, allegato illo suspecto; nam Baro, statim ac constituit Capitaneum, & officiales pro iustitia administrandam, videtur penitus circa hanc functionem persona distincta, ex Capibl. de Baron. lib. 1. Prag. 2. n. 165. hunc articulum disputante, qui ibid. n. 9. adduxerat exemplum in Prorege, quo suspecto, omnes officiales reddi suspectos, firmarat. Vnde in Apostilla ad Gallup. loc. cit. n. 3. hæc reperio. Sed non video, quare, suspecto Prorege, sint suspecti Regij Consiliarij, & suspecto Barone, non sint suspecti eius officiales, qui non sunt ad eò inconcussi ambitione. Sed de hac re aliàs, cum videatur extranea huic dilucidationi, nec modicum requirat examen. Vide interim ea, quæ diximus in dilucidatione decisionis 62. n. 7. quæque scripsit Staiban. in obseruat. ad resol. 110. ad num. 18. tom. 2.

S K M M A R I K M.

- 1 Suspicionem proposita, Index recusatus nequit ad aliquem actum procedere, pendente recusatatione.
- 2 Suspicio orta post subscriptam sententiam, sed antè quàm ea publicata sit, an retardet publicationem.
- 3 Iudice allegato suspecto, & nihilominus procedente ad vltiora, omnia per ipsum gesta erunt nulla.
- 4 Index, antè quàm allegetur suspectus, an, & quando debeat à iudicando abstinere.
- 5 Index allegatus suspectus, quando possit ad vltiora procedere, non obstantè tali alle-

gatione. Et qua sint requisita ad allegationem suspicionis.

- 6 Fiscus Patronus potest allegari suspectus.
- 7 Fiscus patronus, tanquam Iudex deputatus recusatus suspectus, an possit in eadem causa interuenire tanquam Aduocatus Fisci.
- 8 Procurator Fisci neque ex capite inimicitie potest recusari.
- 9 Commissarius causæ suspicionis potest, pendente suspitione, ad acta incumbentia procedere.
- 10 Iudex allegatus suspectus, militante suspitione, an possit in alijs causis illius, qui eum suspectum allegauit, procedere.
- 11 Iudex allegatus suspectus, au, cessante suspitione, possit in eadem causa interuenire, & quid in alijs causis dicendum.
- 12 Appellatio an admittatur à decreto suspicionum.
- 13 Prorex an, & quando possit admittere appellationem à decretis suspicionum.

DIVLCIDATIO DECIS. LXXXV.

- 1 **E** Docemur hinc, proposita iuxta Regiam Sanctionem suspitione, non posse Iudicem recusatum suspectum, pendente recusatione, ad aliquem actum procedere, absque processu nullitate: quare sic censuit Collaterale Consilium, recusato Fiscus Patrono. Hoc idem tenuerunt omnes ij, quos refert, & sequitur Ronitus, qui in *Pragmatica 5. de suspition. official. nu. 44.* adduxit ad id probandum *Tex. in l. qua omnino §. 1. vers. nec ferendus est ff. de Procurat. necnon Glos. in cap. 2. verbo: suspectum, de Procurat. in sexto.* Hocque adeo esse verum, ait *nu. 45.* ut, si Iudex post subscriptam sententiam, eamque actuario traditam, verum ante publicationem, fuerit allegatus suspectus, sit in publicatione super sedendum, ex *Bouardill. lib. 3. cap. 15. n. 83. vers. aduieria.*
- 3 Si ergo Iudex, non obstante proposita suspitione, processerit ad vteriora, omnia per ipsum gesta sunt nulla, ut, præter citatos à *Sanfelicio*, dixere omnes ij, quos referunt *Dom. D. Carol. Petr. tom. 2. ad d. Rit. 265. nu. 167. & Staiban. in obseruat. ad resol. 117. tom. 2. ad num. 10. à n. 1.*

Quinimò, eo ipso, quod ad vteriora procedit, redditur suspectus, quamuis causa allegata sit falsa, ut voluit *Reg. Sanfelici. hic num. 4.* licet aliter dicendum velit *n. 5.* quando non fuit recusatus suspectus, & sequutus est *Staiban. loc. cit. num. 3.* Et ratio disparitatis ea vtrique est, quia Iudex non potest abstinere à iudicando, præcipue de iure Regni per *Pragm. 15. de sup. offic. cap. 12.* nisi in casu, quo se suspectum verè dignosceret; tunc eam etiam parte non opponente, de-

bet abstinere, ex *Cancer. variar. resol. cap. 21. num. 38. par. 1.* alijsque adductis à *Staibano ibid. n. 7. & Pragmatica* in nostro Regno in *d. cap. 12.* dat formam Iudici proponendi scrupulum, de quo casum refert *Dom. Petra ad d. Rit. 265. 10. 3. à n. 58.* Cæterum, allegato Iudice suspecto, nequibit ab ipso amplius in causa procedi, nisi determinata suspitione. Vnde cauendum à *Staibano in obseruat. ad decis. 110. ad nu. 5. tom. 2. nu. 13.* aduertente ex multis, quos ibi refert, si causæ suspitionis sint friuolæ, & frustratoriæ, possit Iudicem, ijs non obstantibus, procedere, cum hoc nullo modo recipiendum sit, ex multis, quæ inde absurda sequerentur; poterunt namque certæ videri causæ, quæ aliæ graues essent, potissimum, cum, ut sæpius diximus, versetur in materia suspicionum, in qua ex quacunque leui causa quancunque Iudices à iudicando remouentur, præterquamquod, causas esse friuolas, non Iudex reuocatus cernere debet, nec ipse, an tales sint, examinare, sed tantum illæ examinandæ sunt à Iudice suspitionis: vnde non video, cur possit dari casus, quo, suspitionum capitibus oppositis, possit Iudex recusatus suspectus procedere.

§ Quod profectò limitandum primò, si suspicio allegata non esset Iudici recusato notificata, adeoque ille deponeret, sibi non notam allegatam suspitionem, ut decisum, refert idem *Dom. Petr. d. tom. 2. ad d. Ritum. 265. sub num. 167.* quare illam notificari, fundat ex multis.

Secundò, si sit proposita formiter cum deposito, seruata dispositione *Pragm. 5. & 9. de suspition. official.* quamnam autem qualitatem debeat continere depositum, & quando faciendum, vide apud *Gizium ad Capyc. Latr. decis. 81. à num. 3. ad 6. distinctè procedentem, & varias necessitatem decisiones admodum super re proficuas.*

Tertiò, si fuerit expressa causa suspitionis, iuxta dispositionem *Pragm. 1. & 15. de suspic. off. & 40. de off. S. R. C.*

Quartò tandem, ut alias limitationes deseram videndas apud *Pragmaticas Regni*, Doctoresque citatos, si propositæ sint infra quadraginta dies statutos à Regia Sanctione, circa quod tempus limitationes quasdam non contemnendas adduxit *Gizius in obser. ad decis. 164. Capyc. Latr. tom. 2. post nu. 2. vers. secundò siquidem.* Et scriptit etiam *Staiban. tom. 2. in obser. ad resol. 118. n. 15.* Quoniam verò hic *Sanfelicius* casum proponit suspitionis allegatæ in personam Aduocati Fisci, idcirco nonnulla notanda, & colligenda sunt pro maiori decisionis dilucidatione, nonnulla verò ad ornatum,

- 6 Primum, ex *Prag. 5. de suspicionibus official.* non

non modò Iudices, sed etiam Fisci Patronos posse suspectos allegari, licet non tam facile, ex *Rouito ad dictam Pragm.* omninò videndo, & *Boer. ab ipso Rouito citato num. 2.* qui in *decis. 258. num. 8.* reculationes in Fisci Patrono admittit, cum parti aduersæ consilium daret, eique secreta panderet. Quapropter re legenda sunt rescripta Catholice Maiestatis à *Rouito* adducta *loc. cit.* pro Fisci patroni suspicione.

Nec deferendi idem *Sanfelicius* in *add. ad sect. 40. in praxi n. 2. Fontanell. decis. 30. nu. 22. lib. 1. Tapia lib. 3. de Iure Regni, ad Ritum. 256. Mastrill. decis. 214. par. 7. Peregr. decis. 33. tom. 2. Boer. decis. 258. n. 8. Larr. lib. 4. alleg. fiscal. 2. Alfar. de off. fisc. Glos. 17. n. 40. Gabed. decis. 119. punct. 3. Prat. ad Muscat. Glos. sententia. vers. non minus, & in resp. 41. num. 13.*

7 alique apud citatos. An autem Ad-uocatus Fisci, qui deinde fuit, tanquam Iudex deputatus, recusatus, & remotus, possit denuò esse in eadem causa Fisci Ad-uocatus, videndæ decisiones relatæ à *Dom. Petr. d. tom. 2. ad d. Rit. 265. nu. 57.* Et, an Fisci patronus, qui interuenerat in causa criminali, factus deinde Iudex, possit recusari etiam in alijs causis, affirmatiuè iudicatum, refert, sæpè à Curia Archiepiscopali Neapolitana, *Ricc. decis. 91. & collect. 1612.* Idemque *Mastrill. decis. 151. n. 49.*

8 Secundum, Fisci Procuratorem neque ex capite inimicitie recusari posse, ex *Gabedo decis. Lusit. 114. nu. 9. par. 1.* adducto à *Rouito ad dictam Pragm. 5. nu. 4.* & ratio in Regno nostro potest esse eadem, quam adducit hic *Sanfelicius*, quia per *Ritum M. G. V. secundum ordinem Caranite 17.* Procurator Fisci nihil potest agere: quare quicquid agit absq; Fisci consilio, nullum est, igitur, siue Procurator Fisci sit inimicus, siue secus, nulli nocebit, nec proderit, dummodò hostem ille non habeat Fisci Patronum, à quò omnia dependent, cum aliàs Procurator sit quoddam materiale Fisci instrumentum, nullumq; valeat litigatoribus parare præiudicium.

9 Tertium, Iudicem, cui suspitionis causa committitur, pendente suspitionis iudicio, posse ad quæcunque acta incumbentiâ procedere, vt ex *Regia Sanctione* aduertit *Gallupp. in Praxi par. 1. cap. 4. nu. 11.* quem videmus multa ait in materia suspitionis.

10 Quartum, Iudicem allegatum suspectum, si pronunciatum fuerit, suspicionem allegatam militare, non posse ex partium consensu amplius interuenire, tam in illa causa, quam in cæteris alijs, ex *Regia Pragm. 20. de suspition. officiali: edita anno 1652.* quæ expressè corrigit aliam 15. sub eodem Titulo cap. 13. vbi aliquæ erant limitationes, quas vide.

11 Quin imò, cessante suspicione in illa causa, in qua fuit interpositum decretum, quod Iudex recusatus non interueniat, neq; poterit amplius in dicta causa interuenire, ex ijs, quos refert *Dom. Petr. d. tom. 2. ad d. Ritum 265. post n. 191. vers. interposito.* Et ego addo, neque posse eundem Iudicem interuenire in alijs causis recusatis, ex dispositione *d. Pragm. 20.* Nam, quamuis cessauerit suspicio; nihilominus emanauit iam decretum, quo Iudex fuit declaratus suspectus, ac proinde iniuria affectus est, & consequenter remansit inimicus recusantis, quæ ratio est æquè potens, ac alia assignata in casu expolito à *d. Pragm.* vt consideranti patet.

12 Quintum, neque ab incidentibus, neque à decretis definitiuis circa suspiciones posse appellari, neque quodcunque aliud remedium proponi, ex *d. Pragm. 15. cap. 23.*

13 Hoc tamèn casu puto, posse recurri ad Proregem, qui extraiudicialitèr fortè informatus de re, de qua agitur, poterit reuisionem ordinare; nam *Pragm.* prohibuit tantum remedia ordinaria, secus verò extraordinaria, prout est, non quicunque recursus, qui etiam genericè sumptus ab ipsa *Pragmat.* prohibetur, sed recursus ad Principem. Sicque, dum hæc scribo, praticari video in causa cuiusdam suspitionis iam determinata. Et nos diximus aliqua in *decis. 81. de disputatione.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex ob grauamen illatum in alia causa non potest recusari suspectus de iure Ciuili, secus de iure Canonico.
- 2 Iudex an sit suspectus, eo quod recusans, dum erat Iudex, iudicauit contra Iudicem recusatum.
- 3 Iudex scientèr grauamen inferens, an, & quomodo reddatur suspectus, etiam de iure Ciuili.
- 4 Iudex quandoque remouetur à Principe ad scandala remouenda absque i. famia nota.
- 5 Iudex promouatus à patre, data opera, an possit allegari suspectus.

DILUCIDATIO DECIS. LXXXVI.

HAbemus in hac decisione, Iudicem ob grauamen in alia causa illatum non posse recusari, tanquam suspectum, de iure Ciuili, secus verò de iure Canonico. Quòd sequutus est *Dominus D. Franciscus Verde* ad *Gallupp. in Prax. par. 1. cap. 4. n. 65. vers. 5.* in quo capite omnia suspitionis capita enumerat.

Idemque firmavit *Paulus Staiban. in obseruat.*

feruat. ad resol. 110. ad nu. 21. tom. 2. allegans Reg. Sanfelici. bic. Displicet autem ratio, quam ipse ibi tradit, quia scilicet is, qui grauamen hoc, seu iniuriam à Iudice passus est, poterit facillimè appellare, & sic, per recursum ad Superiorem, animum iudicis ad inimicitiam prouocare, illumque consequenter suspectum reddere in alijs causis, tanquam inimicum. Displicet, inquam, hæc ratio; quandoquidem, si appellatio redderet inimicum iudicem, quilibet, habens causam coram vno Iudice, à cuius decreto appellauit, non posset alias coram eodem habere, tanquam suspecto; hæcque esset noua suspicio inter cætera capita suspicionis à Doctõibus tradita addenda, quod ridiculum sanè est, cum absolutum sit, vt bene hic *Sanfelicius*, Iudicem, à cuius sententia fuit appellatum, non esse suspectum in alijs causis, quas appellans habet coram eodem, *per textum expressum in l. unica ff. apud eum, à quo appell. &c.* licet aliter sit de iure Canonico, *per textum etiam apertum in cap. ad hæc, il primo, extra: De appellat. adductos à Reg. de Marinis lib. 1. resol. quotid. cap. 210. in princ.* scribente, in foro seculari seruanda iura ciuilia in hoc, in ecclesiastico autem canones.

2 Dubium autem maius fuit apud eundem *Regentem loc. cit. à n. 3.* an scilicet Iudex possit, tanquam suspectus, recusari, eo quod recusans, cum aliàs esset Iudex, iudicauit contra Iudicem illum, qui nunc, vt suspectus, recusatur: &, discussio articulo, affirmatiuè decisa, refert. Quod ratione non caret; nam, præter eos, quos ibi *Reg. de Marinis* adducit, videtur in hoc iudice posse considerari incentiuum vltionis, vt nempe velit vlcisci de grauamine, quod sibi voluit inferre is, cum Iudex erit per votum cõtra ipsum: quare, cum vltio hæc sit inimicitie species, meritò à iudicando arceri debet. Vt autem ad nostram decisionem reuertamur, reiecta ratione tradita à *Staib.*

3 Cum *Sanfelicius* inquit hic, Iudicem scienter grauamen inferentem reddi suspectum, etiam de iure Ciuili, & ita in Collaterali Consilio decisa, hæc decisio cum grano salis (vt sic loquar) intelligenda est; nam, dum non est indistinctè verum, de iure Ciuili posse iudicem, qui in alia causa grauamen alicui intulit, ab illo suspectum allegari, aduertendum est, quid importet ly, *scienter*, scilicet, iudicem scire ipsum quidem iam inferre grauamen, & nihilominus velle illud inferre; ac proinde ostendit ille, prauæ voluntatis actum. Quod idem est, ac si dicatur, Iudicem, tanquam inimicum se gessisse cum aliquo in iudicando, ac proinde ex capite inimicitie remouendum

ab alijs causis, tanquam suspectum, ad *Tex. in cap. suscitatus: De rescriptis, cum concordantibus.*

4 Quoniam verò quandoque Iudex, non scienter, sed iustitia ductus, saltè quò ad conscientiam Magnatem aliquem condemnat, idcirco id genus Magnatum quandoque in alijs causis illum suspectum allegare solent: quare remouetur Principis rescripto, siue à Collaterali Consilio iustis ex causis; non tamèn dixeris, iudicem illum scienter Magnatem grauasse; ille enim remouetur, vel ad scandala, vel odia arcenda; nam, qui se grauatum putat in re magni momenti, ductus leui illa nobilitatis aura, iudicem damnantem odio habebit, ex quo futurum in causa grauamen sequi poterit, variaque pariter scandala exoriri valebunt. Vnde Princeps, siue eius Collaterale Consilium summa politica absque infamiz nota iudicem remouet, quod continuis euentibus cõprobatur: verum multa alia essent scribenda, sed calanum iustis ex causis retrahamus, cum neminem lateat, assolere sepius id genus hominum iudices prouocare ad iniurias, vt deinde eosdem suspectos reddant, super quo consuluit *Regia Sanctio 19. sub tit. de suspicion. official. his verbis: Ordiniamo, che, quando per alcune delle parti litiganti si darà alcuna occasione d'offesa, ò verbale, ò reale ad alcuno delli Giudici, moglie, e parenti di essi, ò prima, ò dopoi d'esserli mosse le liti, non solo non si possa ammettere la suspettione nelle persone delli detti Giudici, ma, &c.* Et secundum hanc Prag. vidi pluries decisa, & nouissime. Scio tamèn, quandoque contra hanc decisa, & colorabatur decisio prætextu, quòd Iudices primò affecissent iniuria litigatorem. Adeò verum, in suspicionibus non adeò rigorosè procedendum. Sed de huiusmodi suspicionibus satis, cum de eorum origine, remedioque acturi simus in secundo Tomo, Deo dante.

S Y M M A R I U M.

- 2 Legatum Dotis ab extraneo præstandum est conditionale.
- 2 Legatum Dotis sub conditione matrimonij carnalis, vel spiritalis, non debetur volenti castè viuere in propria Domo.
- 3 Valetudo aduersa impediens matrimonium, an impediatur legati consequutionem.
- 4 Legatum Dotis, vt debeatur, requiritur matrimonium consummatum.
- 5 Legatum Dotis, factum ab extraneo, transmittitur ad heredes legataria.
- 6 Legatum relictum pro matrimonio carnali debetur, etiam si puella ingrediatur monasterium.

- Verum, licet requiratur Professio.*
- 7 *Legati quantitas diuersa diffinitur relicta pro matrimonio carnali, & spirituali, debetur secundum testatoris dispositionem.*
 - 8 *Legatum dotis factum filia, an sit purum, late examinatur.*
 - 9 *Legatum factum pro augmento dotis, an sit purum.*
 - 10 *Dos danda virgini suprata debetur, quamuis nuptiae non sequantur.*
 - 11 *Dos debetur virgini deflorata in pretium amissa virginis.*
 - 12 *Legatum dotis an debeat, si puella nupta sit alteri persona, non autem determinata a testatore.*
 - 13 *Legatum relictum pro matrimonio spirituali, an, & quando debeat ducendi vitam celibatam in domo propria.*
 - 14 *Legataria habente inhabilitatem circa matrimonium, propter quod legatum relictum est, an statim admittendus sit substitutus.*
 - 15 *Gratuus restituere hereditatem, an, & quando statim illam teneatur restituere.*

DILVCIDATIO DECIS. LXXXVII.

- 1 **T**ria hic breuiter resoluuntur. Primum est, legatum dotis ab extraneo praestandum tempore matrimonij esse conditionale.
- 2 Secundum est, dotis legatum sub conditione matrimonij carnalis, vel spiritualis, non deberi puellae legatariae volenti caste vivere in propria domo, vel aduersa valetudine impeditur.
- 3 Tertium, esto, quod aduersa valetudo matrimonium carnale, & spirituale impediens, impediatur quoque legati consequentiam, non admittendum proinde statim substitutum legatariae quandocunque sine liberis.

Quo ad primum, post citatos à *Regente Sanfelicio* scribere *Reg. de Marinis resol. iur. lib. 1. cap. 246.* ibique *Dom. Rodoc.* idem *Reg. de Marin. ad Reuerterij decis. 58. & ad decis. 366. num. 7.*

- 4 Vnde collige primum, non sufficere, puellam ad nubile aetate peruenisse, ut ex *l. Sancimus C. de nuptijs*, nec sufficere pariter, illam ad sponsi domum introductam, ibique defunctam, ni ad nobiles annos peruenisset, ut, ex *l. penult. §. fin. ff. quod fals. tur.* aliisque aduertit *Faber in C. de condit. insert. de fin. 9.*

- 5 Secundò, legatum dotis ab extraneo relictum puellae, ut nubat, vel ut nubere possit, esse purum, non conditionale, illudque consequenter ad haeredes legatariae non nuptae transmissibile, ut voluerit omnes ij, quos ad-

ducit *Reg. de Marin. ad decis. 58. Reuerter.*

- 6 Tertiò, legatum relictum pro matrimonio carnali expresse deberi etiam si puella ingrediatur monasterium, ut voluerit *Capyc. decis. 204. Fontan. de pact. nupt. Claus. 5. Glos. 1. part. 1. num. 59.* ceterique relati à *Reg. de Marin. ad dictam decis. Reuerter.* Ego verò firmè teneo, non sufficere solum ingressum, ni in eo monasterio professionem emisserit, vel saltè cum habitu monachali obierit, cum omnino ad legatum hoc consequendū requiratur perseverantia, ex *Baldo, Iafone, & Salicet. in l. si quis heredem C. de Instit. & substit. alijsque relatis à Capyc. Latr. tom. 2. consult. 149. num. 35.* Quod si fiat legatum pro monachatu, nō adimpleri conditionem contractu matrimonij carnalis, scripsere ij, quos refert, & sequitur *de Marin. ad citatam decis. 58. Reuert. num. 4.* pro qua re vide dictam *Consult. 149. Capyc. Latr.* ubi fusè de hac materia: & rationem, ait, esse, *Durand. de condit. & mod. impos. par. 2. cap. 3. num. 40.* quia non militat eadem ratio, & decisionem refert *Marot. discep. 38. num. 12. & seq. contrarijs respondendo.*

Hinc, non audiendos, putarem, volentes reperire coniecturas, ex quibus arguatur, testatorem legantem sensisse de matrimonio carnali, non autem de spirituali, adeoque, legatum relictum pro matrimonio carnali non deberi illo casu, si puella monasterium ingrediatur, ut videre est apud *Caualer. dec. 417. Fontanell. de pactis nuptial. Gloss. 8. par. 1. num. 64. & Prat. lib. 3. discept. forens. cap. 7.* cum, quamvis obstarit testatoris mens, adhuc hoc casu legatum deberi, scripserint longè probabilius *Pontius de matr. lib. 3. cap. 7. num. 9. Vega in summa, post casum 66. Farinac. part. 1. decis. 350.* alijsque apud citatos, & ratio est manifesta, quia privilegium religionis est potentius mente testatoris, nec alias bona ideo relinqui debent, ut Dei seruitium mundanis curis postponatur; quinimò ex eadem ratione, quia testator voluit, ut legatum pro matrimonio carnali non sibi locum vindicaret pro spirituali, deberetur etiam pro matrimonio spirituali, ne locum habeat dispositio testatoris, quae deterius expresse reddidit matrimonium spirituale, carnali: licet non negauerim, secluso contemptu Religionis, diuersimodè discurrendum, cum testator reliquit pro matrimonio carnali mille; quingentum verò pro spirituali; tunc, enim modò id non fieret in contemptum Religionis, certum est, pro ingressu in monasterium deberi tantum quingentum, cum talis dos sit sufficiens pro monachatu, quem puella poterit eligere, dum tanta dote non indigebit, quanta indigeret, si nuberet, ut bene respondet *Tbesaur. lib.*

lib. 1. *quest. 60. num. 16.* qui casus utique diuersus est ab illo, cum testator pro matrimonio spirituali nil relinqueret; tunc enim contemptus haberetur: merito igitur, si nihil reliquit, totum debetur, quod pro matrimonio carnali relictum est.

Quæ cum ita sint, non audiendi sunt, qui coniecturas reperiunt, ex quibus mentem testatoris trahunt ad matrimonium carnale tantum, non autem etiam ad spirituale; dum, si non obstat expressa testatoris dispositio, à fortiori non obstabunt coniecturæ.

Præterea, quamuis aliquæ reperiri valeant coniecturæ, ex quibus arguatur, testatorem loquutum de matrimonio carnali, inter quas ea sit, quam adducunt communiter Doctores de testatore disponente de legato in casu, quo legataria sine filiis decederet, qui casus utique applicabilis non est moniali; nihilominus tamen singula singulis referendo, non inde dicendum est, testatorem exclusisse matrimonium spirituale, sed dispositionem hanc de obitu legatarie absque filiis referri tantum ad casum, quo illa nuberet, sicque nec contrariam religioni testatoris mentem haberemus.

- 7 Quartò, si expressè testator legauerit mille pro matrimonio carnali, quingentum verò pro spirituali, deberi quingentum, si puella monachatum amplexa fuerit, cum seruanda sit testatoris mens, ut voluere in puncto *Rota decis. 480. tom. 2. recen. Capib. de Baron. lib. 2. cap. 65. num. 10.* alijque, quos adducit, & sequitur *Reg. de Mariu. ad citat. decis. 38. Reuerter.* quicquid sit, si multi contrarium tenuerint, quos vide apud *Thesaurum d. quest. 60. lib. 1.* quod intelligendum est secundum à nobis superius posita.

- 8 Quintò, dubiam fuisse apud DD. decisionem illam, an legatum dotis factum filie sit purum, an autem conditionale; quia propter nonnulli voluere, illud esse purum, nonnulli verò purum, quatenus sit intra legitimam; quatenus autem illam excedat, conditionale, ut videre est apud Dominum *Rodoer. loc. cit. de qua re Conf. Rosa tom. 1. consult. 6. art. 44. Rocca tom. 2. resp. 26.* alijque apud ipsos.

Ego autem non discedendum, arbitror, à Bartolo in *l. Titio centum §. Titio genero num. 4. ff. de condit. & demonstrat.* qui vult, ut legatum pro dote, dummodò non fuerit antea assignata filie legitima, dicatur purum, etiam quo ad illam partem, quæ legitimam excedit, ne idem legatum diuersimodè intelligatur *l. iam hoc iure: de vulg. & Pupill. & l. cum qui de s. de v. sup. cap.* videtur namque, pater monuisse potius filiam, ut nuberet, quam legato grauamen imposuisse; hinc, si quo ad eam partem, quæ legatum excedit, intelligeretur, imposuisse grauamen, esset di-

cendum, Patrem monuisse, & non monuisse. Monuisse quidem, cum respectu legitimæ non potuerit grauamen imponere; e contra verò imposuisse grauamen, dum conditionale esset dicendum legatum, quo ad reliquam partem. Nec vrgeri potest, monitione, & grauaminis impositionem esse respectu diuersarum partium, cum aliàs non implicet, stare simul, & semel monitionem, & grauaminis impositionem, cum pater dicatur monere, & pro obseruantia monitionis grauamen imponere; nam respondeo, monitionem non cadere supra legatum, sed supra legatariam; impositionem verò grauaminis supra legatum. Pater ergo, legando aliquid pro dote quoad legitimam, moneret filiam ut nuberet; vnde cum hac monitione legaret: quare purum esset dicendum. E contra verò grauamen positum legato illud redderet conditionale, ergo esset purum, & conditionale idem legatum, quod implicat.

Nec denuò vrgeri poterit, ut philosophicè etiam satisfaciamus omnibus, dici hoc casu legatum purum, & conditionale respectu diuersorum; ac proinde nullam argui repugnantiam, cum dicatur purum quo ad legitimam, conditionale verò quo ad illam partem, quæ legitimam excedit; nam respondeo, non tolli per hanc explicationem, repugnantiam, quia, licet legatum sit quantitatis, ac proinde de re diuisibili; ipsum tamen vnicum est quo ad formalitatem, & respectu causæ efficientis, cum fuerit factum ab vno testatore, & pro dote; igitur hoc legatum censendum esset diuerso iure, quod implicat, & quemadmodum implicabit, dari chimeram, quæ sit risibilis tanquam homo, hinnibilis tanquam equus, sic implicabit, dari legatum, quod sit purum quo ad legitimam, conditionale quo ad reliqua, & ratio rationis est, quia contradictio stat in formalitate, quæ saluari nequit per materialitatis distinctionem.

Cæterum, ut ad Iurisconsultos reuertar, testator, dum vnico legato legauit pro dote, videtur, voluisse legitimam pinguiorem constituere; quandoquidem, si dos succedit loco legitimæ, ac proinde euenire poterit, ut, consideratis qualitatibus, quas aduertit *Afflictus in constit. in aliquibus*, dos maior legitima sit, quod legitimam excedit regularem, etiam legitima dicitur; & sic excessus naturæ appellabitur quidem excessus; non autem mutabit naturam, quod aduerte.

- 9 Et ex his deducas, si legatum relictum pro dote sit conditionale, conditionale pariter esse legatum relictum pro augmento dotis; sin autem illud sit purum, purum quoque censeretur hoc, nec vllam esse differentiam inter vtrumque, ac proinde non sequor *Roc-*

CHUM

cum loc. cit. num. 7. vers. quod etiam, volentem, vt, quamvis legatum relictum pro dote sit conditionale, sit purum nihilominus legatum relictum pro augmento dotis, ex ijs, quæ ait Gramm. decis. 59. num. 5. de qua res nos alibi fuisse.

- 10 Sexto opportunè collige, dotem, supra-
ta virgini dandam, non esse conditionalem,
sed deberi, quamvis nuptiæ non sequantur.
Nec meo Iudicio audiendi sunt ij, quos ci-
tat Dom. Rodoer. loc. cit. num. 11. quos, nè lon-
gior sim, non impugno: fortè alibi, Deo dan-
te. Interim breuissimè rationem, aduer-
tamus, eam esse potissimum, quia, cum dos de-
beatur virgini defloratæ in pretium amissæ
virginitatis, parum refert, an ea nubat, an
non; matrimonium namque non ideò fa-
ciendum cum Titio à Berta, quia hæc deflo-
rata fuit à Sempronio; esset enim tanti Sa-
cramenti illicita causa, quod dici nequit: vn-
dè, cum dotem acquisierit Puella deflorata
titulo oneroso, illam transmittet ad hæredes,
quamvis nupta non fuerit, non tanquam
dotem ab extraneo ei præstitam, sed tan-
quam defloratæ virginitatis pretium, quod
dotis nomen acquisiuit, vt præteritū scelus
secū non traheret, sed, monitione ad matri-
monium, ea, quæ illicitè gesta fuere, cohæ-
screntur; sileat ergo Canalcan. apud Dom.
Rodoer. nec reprehendat Iudices, qui sic sen-
serant, duci, non proprio matre, pro vt ipse
putauit, sed recta ratione, quæ unicuique,
quod suum est, tribuit, non donat.

- 11 Tandem collige, si testator legauerit,
dummodo puella nuberet personæ determi-
natæ familiæ, deberi legatum huiusmodi,
quamvis alteri nubat, cum matrimonio liber-
tas coarctanda non sit, vt ex multis tradit
Cappyc. latr. consil. 72. num. 12. & seqq. referens
ad id decisiones.

Quoad secundum punctum scripserunt
Ricc. collect. 1057. Paschal. de vir. patr. po-
test. part. 3. cap. 2. num. 27. de Marin. lib. 2. re-
sol. cap. 100. num. 6. Consil. ad Peregr. art.
37. vers. in secundo, alijque relati à Dom. Al-
tim. ad consil. 33. Reuerti tom. 1. sed nota, licet

- 12 certum sit, mulieri cælibatam vitam du-
centi propria in domo nullo modo deberi
legatum relictum pro matrimonio carnali,
vel spirituali; tamèn, si legatum illi relictum
sit expressè, vt Monasterium amplectatur, si-
uè vitam ducat cælibatam, hoc casu illi de-
beri, cum adimplera sit mens testatoris;
quinimò, si ex oratione facta in legato à
testatore colligatur, eius intentionem fuisse
legandi, vt ipsa honestè viueret, adhuc le-
gatum illi deberi; sat enim est, si per æqui-
pollentia verba testatoris mens manifeste-
tur, ex vulgatis iuribus.

Hinc collige primò, & aduerte, legatū re-

lictum pro dote, seu pro dotandis fœminis,
posse sustineri, vt debeat etiam fœminis
maritatis, si eorum viri adeò; auperes es-
sent, vt nequirent commodè olera matri-
monij ferre, secus verò, si legatum esset
relictum pro maritandis fœminis, vt ex
distinctione Baldi Nouelli de dote: par. 5.
n. 12. quem sequitur Rouitus consil. 33. n. 10. lib.
1. cum alijs, scripsit Consil. Rosalib. 1. consil.
60. num. 18. & seqq.

Collige secundò, legatum relictum pro
monachatu deberi Bizochis, etiam iuxta di-
cta à Thoro pars. 1. compend. decis. ver. monia-
les, sed dummodo ex verbis, vel mente testa-
toris contrarium non colligatur, puta, si re-
liquisset pro ingressu in monasterium, quo
casu non deberetur Bizochis.

- 14 Quoad tertium nulli dubium, quin, gen-
eralitèr loquendo, expectanda sit mors natu-
ralis, vt locus sit substitutioni, vt videre est
apud Doctores à Sanfelicio citatos, aliosque
recentiores passim; sed illud verè dubium
est, an, superueniente inhabilitate, ex qua ap-
pareat, legatarium moriturum absque filijs,
debeat esse locus substituto. Et quisque
prima facie responderet affirmatiuè. Sed
contrarium est verius, duplici ratione apud
me euidenti. Prima est, quia, quemadmo-
dum superuenit inhabilitas, ita poterit de-
nuò fieri habilis. Altera, quia considera-
tur interesse tertij, puta, hæredis, qui hoc me-
dio tempore fructus lucraretur. Etenim,
dato legato conditionali, illud non debere-
tur, ni, purificata conditione; interim verò
fructus, perciperentur ab hærede: quare, ni
mors legatarij inhabilis esset expectanda,
hæres fructus amitteret, admissò substituto,
qui alias non conqueri posset, ni admittere-
tur, cum ille substitutus sit in casu mortis,
non in casu inhabilitatis.

- Sed quid, si daretur casus, quo, nec habili-
tatis spes vlla esset, nec interesse hæredis con-
sideraretur (qui casus vtique moralitèr im-
possibilis videtur) adhuc respondeo, esse
expectandam mortem naturalem, ne alias
substitutus iniuria afficiatur, sed illo fruatur
honore, spe scilicet remota legatum conse-
quendi, vsque ad mortem, si spe proxima ca-
ret, dum inhabilitas, quæ sibi vitio tribuenda
non est, fuerit apta ad illum honorem tam
leui spoliandum, & facit ad rem, quod aiunt
de testatore grauante hæredem restituere,
15 bona, non expressa die, neque conditione.
Quo casu, licet statim deberi fideicommis-
sum, non expectata morte grauati, conclu-
dant, ex l. omnia l. cum quidam ff. de leg. 1. cum
concordantibus Peregr. de fideicomm. art. 34.
num. 99. & art. 45. num. 1. & seqq. & Gallus
de excep. success. tit. 4. excep. 23. num. 108. par.
2. alijque relati à Fusario quæst. 474. tamèn
hoc

hoc limitatur, cum ex aliqua coniectura apparet, testatorem voluisse differre restitutionem ad tempus mortis, ut bene *Peregr. art. 45. a num. 1. ad 11.* Quare, applicantes doctrinam hanc nostro casui, reperimus utique, testatorem tali legato voluisse, admi-ttendum substitutum, quando legatarius absq; liberis decelsisset, sicque expressè consideravit substitutum in casu mortis; unde, siue superueniat inhabilitas, siue secus, semper est seruanda testatoris mens, adeoque expectanda mors, tanquam vna ex conditionibus, ut substitutus admittatur.

Quid autem dicendum sit, quando grauatus factus est monachus, latè *Fusarius apud omnes recentiores citatus in quest. 429. & 430.* videndus, dum suo more varias nescit declarationes.

SUMMARY.

- 1 Exceptiones transactionis, & prescriptionis reseruantur ad merita cause.
- 2 Transactionis, & prescriptionis reservatio non explicatur, facta publicatione, sed in sententia.
- 3 Exceptio prescriptionis est peremptoria.
- 4 Exceptio quacunque peremptoria reseruatur ad merita cause.
- 5 Transactio an rescindi possit.
- 6 Transactio, ut possit rescindi, quam consideranda sint.
- 7 Læsiō enormissima diuerso modo consideratur in transactione, quam in venditione.
- 8 Transactio, an quandoque rescindi possit ex scripturis nouiter repertis.
- 9 Transactio facta post-transiitum sententia in rem iudicatam est nulla.
- 10 Transactio facta post reperta testamenta, vel codicillos, an sit nulla.
- 11 Prescriptionis exceptio cui reseruanda sit ad merita cause.
- 12 Prescriptio, etiam si sit centenaria, & immemorabilis, cessat, existente manifestè titulo vitioso.

DILUCIDATIO DECIS. LXXXVIII.

- 1 **E**Xceptiones transactionis, & prescriptionis, habemus hic, reseruata ad merita cause; & merito, cum principale tangerent negotium, quod *Gallupp. in praxi part. 2. cap. 10. num. 6.* Locum sibi vendicare, ait, quando huiusmodi exceptiones altiore requirerent indaginem, secus verò, cum ex ijs actis apparerent.
- 2 Et licet *Sanfelicius* aiat, hanc reservationem esse explicandam statim, facta publicatione; tamen secundum usum hodiernum aduerte, explicari eam in sententia; idque in-

re optimo, ne ab eodem termino plura decreta definitiua emergant.

- 3 Exceptio autem prescriptionis est etiam peremptoria, tanquam res iudicata, & locum quoque habet in rebus feudalibus, ut ex *Constit. Regni, Consuetudinem pranam, & varijs Doctoribus probat Dominus Verde ad Gallup. loc. cit. num. 18.*

- 4 Hinc aduerte primò, non esse usu receptum, quod ait *Amendola ad decis. 28. Vinc. de Franch. num. 9.* scilicet, exceptionem requirentem altiore indaginem non reseruari ad merita cause, si illam opponens offerat, se incontinenti probare, prout ex *Capyc. decis. 10. num. 19.* alijsque deducit; quandoquidem, cum, ut bene hic *Sanfelicius*, non practiceretur terminus ad probandas exceptiones, istæ; dum in facto consistunt, confunduntur in termino, qui habet naturam litis cõtestatæ; adeoque parum referet, an reus velit illas in continenti probare, an secus.

- 5 Aduerte secundò, ex ijs, quæ ait hic *Sanfelicius* de transact. scilicet, eam rescindi posse, diuersimodè scripsisse Doctores apud *Reg. de Marin. lib. 2. resol. quotid. & Cons. Præsum. obseruat. pract. 4.* Vnum tamèn nota, transactionem ex iuribus post illam repertis, rescindi non posse, ut constat apud citatos Doctores. Audiamus verò, quàm benè super hac re discurrat *Pater Ognatte de contractibus tom. 3. par. 1. tract. 26. disput. 92. sect. 14. num. 34. & seqq. sed quæres* (ait ille,) verum, licet post transactionem liquidò, & euidentè constet, non fuisse dubitandum de lite, sed institiam ex altera parte stare, quia, vel instrumenta, vel species, vel testes reperti sunt, vel ipsa rei euidentia constat, nihilominus standum sit transactioni, & sit securus in conscientia ille, qui contra ius tam certum, & euidentem ex transactione possidet, nam, si ius liquidum est, & certum, quomodo contra illum bona fide possidet, & quomodo aduersarius illius de certo, & euidenti iure non est audiendus in iudicio? Nihilominus sine dubio tenendum est, ex qualibet euidenti causa post transactionem inuenta non rescindi iure semel factam transactionem, sed suas vices retinere, quia non respicietur euidentia subsequuta post transactionem, sed dubium existens antè illam, & tempore celebrati contractus, alias omnes transactiones vacillarent, altero transigente, allegante sibi de suo iure, hoc vel illo modo post transactionem constare; sicuti in iactu retis, licet postea constet, presium post iactum fuisse valde iniustum, eo quod multi nimis pisces capti sunt, vel etiam pauci, aut nulli, non idèò rescinditur iustus contractus sub illo dubio peractus, habetur expressè l. sub pretextu 19. in 2. par. vers. sanè si per se, & multis ex supra cit. ut teneat *Bart. Bald. & Iason l. prædicta sic ex falsis. Hæc ille.*

6 le. *Alia apud citatos.* Ceterum ego puto, non posse nullibi, nec in Regno generaliter asseri, vel nunquam rescindendam transactionem, vel semper: quapropter dicerem, eam tunc rescindendam, quando in genere transactionis, enormissimam ea contineret lesionem, vel quando ex malitia alterius extransigentibus ea facta est, cum alias facienda non esset. Dixi, in genere transactionis, cum lesio enormissima non sit consideranda in transactione, quemadmodum consideratur in venditione, quæ rescinditur, quando adest lesio ultra dimidiam iusti pretij: poterit enim sustineri transactio, quamvis transacta sit lis infra dimidiam partem pretij, quod præstenditur, cum in hoc casu nequeat pars dimidia dici iustum pretium, prout dicitur iustum in venditione, quæ ex re ipsa vendita iustum pretium ostendit; siquidem transactio non habet ex se iustum pretium, quia (eum sit de re dubia) non consideratur iustitia rei, nec consequenter pretium iustum; quare lesio enormissima apta ad transactionem rescindendam specificabitur à maiori, vel minori dubitatione rei, quæ transigitur, secundum quam regulandum est Iudicis arbitrium, cum circa hoc nequeamus pondus dare, & mensuram. Et ita ego sæpius vidi practicum in nonnullis causis, in quibus, vel scripsi, vel tanquam ordinarius illarum Patronus interueni. Ità igitur conciliandi sunt Doctores inter se contrarii, & dissentientes, ne in re, quæ passim euenit, dubij semper in iure simus, nec nouam hanc dixeris opinionem, sed veterem, vt videre est apud Bart. in l. Lucius 78. §. fin. n. 3. ff. ad S. C. Trebell. Cagnol. in l. 2. n. 78. vers. Au prima autem. C. de resc. vendit. Purpurat. conf. 223. n. 3. lib. 1. Arjuz. Pinell. in commentar. ad l. 2. par. 1. cap. 4. num. 12. & 16. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. Glos. 9. par. 5. & n. 207. aliosque apud Reg. de Marin. d. cap. 233. n. 11. ex quibus deducit praxim articulandi lesionem respectu iuris, & actionis. Et ipse in hanc quoque iuit opinionem, vt videmus n. 12. Vnde errant profecto nonnulli nostrorum temporum Aduocati, qui, confisi de lesione ultra dimidium pretij, & putantes, iustum pretium specificari à summa petita in lite, nil aliud probant, quam processisse transactionem super re petita, data minori quantitate pretij, quod petebatur; & sic huiusmodi probationibus succumbunt.

8 Aduertendum tamen, propterea est, hæc omnia, quæ superius diximus, consideranda in transactione, quæ facta illo tempore, quo verè consideranda est transactionis iustitia; nam, si postea superueniant noua instrumenta, quæ autem, tanquam deperdita, non erant, nec reperiri poterant, non inde

rescinditur transactio, vt diximus, ad quam rem retulimus apta verba *Patr. Ognate*, & est communis opinio Doctorum omnium, quinimò est clara dispositio *textus in l. sub pretextu C. de transaction.* vbi. *Sub pretextu instrumenti post reperti transactionem bona fide finitam rescindi, iura non patiuntur.* Quicquid sit, si, reperto deinde instrumento, & probato, alteram ex partibus, contra quam erat instrumentum, de illo notitiam habuisse, aliter dicendum sit, ex ipso textu in sequenti oratione, *sanè, si per se, vel per alium;* & c. quod satis ostenditur etiam, per ly, *bona fide*, cum non dicatur bona fide facta transactio, quæ aliquod substantiale occultat. Hocque ita etiam vsu receptum, & videndi *Honded. conf. 27. n. 6. & 7. lib. 2. & Castill. lare in decis. 16. n. 21. & seqq.*

Ex hac ergo regula generaliter tradita, resoluentur omnes casus à Doctoribus expositi, quorum paucissimos nos in exemplum apponemus; inter quos sunt, cum facta est transactio post sententiam transactionem in rem iudicatam; tunc enim nulla est; vt bene ex l. *elegantèr 23. §. si post rem ff. de condit. indeb. 1.* scripsit *Strabian. secundo resol. 179. num. 17.* quia non est super re dubia, & consequenter adest malitia transigentis. Cum reperta fuerunt testamenta, vel codicilli, ex l. *de his, & l. Imperatores §. 1. ff. de transact. in l. de his, hæc. De his controuersijs, quæ ex testamento proficiuntur, neque transigi, neque exquiri veritas aliter potest, quam inspectis, cognitisque verbis testamenti.* Nec immerito, siquidem, qui transigit ex testamento, malitiam ostendit, non videns testamenti verba. In l. *Imperatores hæc. Cum transactio propter fideicommissum facta esset: postea codicilli reperti sunt: quaro, an quanto minus, ex transactione consecuta, mater defuncti fuerit, quam pro parte sua est, id ex fideicommissi causa consequi debeat? Respondi, debere.* Et merito, quia non fuerunt exhibiti codicilli, adeoque dolus interuenit, cum alias, si deperditi fuissent, nec proinde potuissent requiri, aliter fuisset respondendum, prout respondit *Imperator in d. l. sub pretextu.* Hæcque satis quoad transactionis rescissionem.

11 Respectu verò præscriptionis triginta annorum dicendi de nullitate contractus, quæ fuit etiam reseruata ad merita causæ, aduertendum est, sæpè huiusmodi exceptionem esse ad merita causæ reseruandam, cum non eo ipso, quod allegetur, recipienda sit, non solum, quia debet super ea definitiuè responderi, sed etiam, quia talis exceptio, vt militet, debet sua requisita habere, cum explorati iuris sit, præscriptionem bonam fidem requirere, quinimò eam cessare, vbi apparet manifestè titulus vitiosus, qui fa-

cit cessare, non solum prescriptionem triginta, vel quadraginta annorum, sed etiam centenariam, & immemorabilem, ex *Crauet. de antiquit. temp. par. 4. §. materia ista n. 12. Menoch. remed. retinend. possess. remed. 3. n. 638. Ant. Gabr. alios adducente commun. conclus. lib. 5. tit. de prescript. conclus. 1. n. 81. Molin. de de primogen. lib. 2. cap. 6. n. 64. De Curte in diuersor. feud. par. 1. n. 109. Barhosa in Codice de prescript. in Rubr. n. 168. alij (q; quos omnes refert Rosa to. 1. consil. 23. num. 58. Vnde, cū hoc consistat in facto, dabitur vtrique parti terminus ad id probandum, adeoque secundum probationes factas respondendum in sententia. Alia circa prescriptionem assensus Principis, ceterosque actus, videnda apud Doctores, & potissimum Rosam loc. cit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Substitutus non citandus est in iudicio assistentia moto contra Institutum.
- 2 Substitutus, an, & quomodo dicatur habere spem succedendi.
- 3 Substitutus non debet esse sollicitus de hereditate viuentis, & quare.
- 4 Hares viuens, contrahens as alienum super re hereditaria, nullum infert praiudicium substituto, qui proinde citandus non est.
- 5 Substitutus, an quandoque citandus sit in iudicio moto contra institutum.
- 6 Substitutus, consentiens hypotheca apposita in contractu, non citandus est in iudicio.
- 7 Substitutus, interueniens, tanquam testis, vel Notarius in contractu venditionis rei, quam sui beneficio testator alienari prohibuerat, an, & quando sibi praiudicium inferatur, late examinatur.
- 8 Interuentus, & taciturnitas, quando praiudicium inferant. Late discutitur.
- 9 Cohares, an citandus sit, ut ei sententia noceat, & quid dicendum in cessionario?

DILVCIDATIO DECIS. LXXXIX.

- 1 **R**euocauit hic S. C. decretum M. C. V. quæ censuit, citandum substitutum in iudicio assistentia moto contra institutum, & merito; nam illi tantum citandi sunt, qui ius habent, & spem; at verò, viuente herede, substitutus nullum ius habet, nec spem aliquam à iure comprobata, ut bene Bart. videndus l. si is potest 18. n. 10. ff. de acquir. heredit. quicquid sit, si diuersimodè discurre debeamus fauore libertatis; nam in statu libero, viuente pupillo, dicitur substitutus habere spem. l. 2. & l. in tabulis ff. de statu libero.
- 2 Hinc aduertendum, licet substitutus di-

catur habere spem, mortuo instituto; nihilominus tamen, eo viuente, nullam habere spem super illa hereditate, tanquam potestas à viuento; alioquin ipse non diceretur illi substitutus: quare non debet esse sollicitus de hereditate viuentis. l. 2. §. interdum ff. de vulg. & Pupill.

- 4 Vnde, quotiescunque hares viuens ob as alienum contractum conuenitur super illa re hereditaria, nullum profecto praiudicium paratur spei futurae substituti; sicque nullo modo citandus, cum iudicium illud suum interesse non tangat. Quinimo, si citaretur, ostenderet Iudex, vel substitutum habere, interesse aduale super hereditate viuentis quæ viuentis, vel institutum non esse vniuersalem heredem, dum alium, quam illum, agnosceret Dominum.
- 5 Nec deferendum, si Testator prohibuisset heredi, ne rem hereditariam alienaret, nec hypothecaret, idque in beneficium substituti, ceterorumque vocatorum, tunc assistentiam præstandam non esse, ni, auditis substitutis, qui, licet nullum aduale interesse habeant pro possessione rei hereditarie adipiscenda; habent tamen ius impediendi alienationem; sicque ex hoc iure audiendi sunt, & citandi; nam, quamuis hoc non sit ius principale, & per se; erit nihilominus ius, & qualitas inherens eorum substitutioni, ut alio proposito arguit Bart. loc. cit.
- 6 Illud quoque non omittendum arbitror, si substitutus consensisset hypothecæ appositæ in contractu, vel alienationi contra mentem testatoris, ut diximus, qui fauore substituti prohibuisset hypothecam, & alienationem, non esse illum citandum, & ratio est, quia ex huiusmodi consensu arguitur, illum tali iuri renunciassse.
- 7 Sed quid, si tanquam testis, vel tanquam Notarius interuenisset in illo contractu, in quo contra testatoris mentem contrahitur hypotheca, vel fit alienatio, an substitutus dicatur consentire, & consequenter non sit citandus?

Et quisque negatiue prima facie responderet, asserens, substitutum non dici hoc casu consentientem, adeoque citandum in iudicio assistentia moto à creditore contra institutum. Quod probaret ex l. Titia cum testamento 35. §. Lucia Titia ff. de legat. 2. ubi seruus interueniens, tanquam testis, in diuisione facta inter cohæredes cuiusdam domus, quæ post mortem filij esse debebat serui, nullum sibi praiudicium intulit, cum ex tali diuisione non dicatur amissum ius à seruo super illa domo, quæ ad eum spectabat post mortem filij, & probaret pariter cæteris iuribus, & auctoritatibus adductis à Thefauro quæst. forens. lib. 3. quæst. 31. referen-

rente n. 20. decisum, non cenferi remissum, pignus à Notario recipiente instrumentum alienationis illius rei sibi hypothecatur. Post quos Doctores à *Thesaurò* adductos idem tenuere *Hodierna ad Surdi* decis. 302. *Reuenter* decis. 235. in fine, ibique *Reg. de Marinis Dom. Altmar. to. 3. ad cons. Romiti 7. num. 39. & 40.* alique apud ipsos.

3. Contrarium tamen, omni hesitatione remota, dicendum est; & ut id euidenter appareat, supponendum est, tunc interesse habentem super aliqua re nullum sibi præiudicium inferre, si interueniat tanquam testis, vel Notarius in aliquo contractu, qui rem illam tangat, super qua interesse habet, cum contractus ille non destruit suam præsentem; tunc enim venit, tanquam publica persona, quæ nequit actum impedire, vnde, licet nil contrarium agat; non tamen renunciat iuri suo, quod à contractu non destruitur. Vnde, quia, qui habet aliquam hypothecam super re, quæ venditur, non amittit illam, si res ea vendatur alteri, cum transeat semper affecta tali onere, si creditor interueniat in actu alienationis, vel in alio contractu, in quo alia contrahatur hypotheca, tanquam testis, seu Notarius, non censetur iuri suo renunciare, quia illa secunda hypotheca, & alienatio non tollit primam in sui beneficii contractam; iure optimo igitur emanauit decisio illa apud *Thesaurum*, idemque de similibus dicendum. Et hoc videtur annuere *Glosin d. s. Lucia Titia*, ubi seruus, tanquam testis, interueniens in diuisione, nullum sibi præiudicium intulit, nec censetur renunciasse legato, seu fideicommissio super domo diuisa, quæ post mortem filij testatricis sibi debebatur. Et ita sane, ut videri poterit, intelligendi sunt Doctores omnes, qui super hac questione scripserunt.

At verò, cum aliquis interesse habens super aliqua re, interueniat tanquam testis, vel Notarius in aliquo actu, qui suam præsentem destruat, suumque ius tollat, licet, tanquam testis, & Notarius, adeoque ratione publici officij, nullum sibi parer præiudicium; debet tamen aliquem actum facere, qui contractum illum, actumque impediat, vel saltem protestatione contrarium consensum demonstrare; adeoque nulli dubium, quin iuri suo renunciare videatur. Et, ut ceteros omittam, *Hodierna ad d. decis. Surdi 302. num. 6.* ponit exemplum de eo, qui rem obligatam Titio hypothecauit postea, vel vendidit Mauro, & in instrumento venditionis, siue nouæ hypothecæ, dixit, eam esse liberam, & nemini hypothecatam, coram eodem Titio, in beneficium cuius erat antea hypothecata, interueniente tanquam teste; & inquit,

talem præsentiam, & taciturnitatem illi præiudicare, tanquam actum positium, ex singulari textu in l. si sine C. ad Velleian. prout tenuit *Rota Roman. in decis. 297. num. 4. part. 1. in nouiss.* aliosque adducit ibi Doctores.

Hoc igitur supposito, res in nostro casu clarissima est; nam, si testator prohibuit fauore substituti hypothecam, & alienationem, certum est, quando res illa hypothecatur, vel alienatur, contrariari dispositioni testatoris factæ in beneficium substituti, adeoque per talem actum hypothecæ, vel venditionis, tolli beneficium eiusdem instituti. Igitur, si substitutus interueniat hoc casu, siue tanquam testis, siue tanquam notarius, dicetur consentiens, & consequenter, dum nullum actum contrarium demonstrauit, non erit deinde citandus in iudicio assistentia. Hic tamen consensus tacitus nullum pararet præiudicium cæteris vocatis, si essent, ut bene ex *Peregr. Intrigliol. & alijs* deducit idem *Hodierna loc. cit.*

Nollem tamen, ut ex hoc interuentu deduceres, substitutum renunciasse omni iuri, ita ut post mortem instituti non posset, tanquam substitutus, rem illam prætere, quod falsum est; siquidem ex dictis num. 5. renunciasse intelligitur iuri, quod habebat impediendi alienationem, vel hypothecam, ex dispositione testatoris: vnde, stante tali renunciatione inducta ex tacito consensu, non erit postea citandus in iudicio assistentia, quæ intencatur ab eodem creditore, in cuius beneficium præstitit tacitum consensum. Cæterum, defuncto instituto, poterit rem ad se spectantem virtute substitutionis repetere, quam, non implicauit, venditam fuisse ab instituto viuenti, vel ab eodem alteri hypothecatam, quod fieri potuit, ex vulgatis iuribus, solaque expressa testatoris voluntas obstare poterat declarata in beneficium substituti, quæ, stante tacito substituti consensu, non obstat.

9. Hinc aduerte, & collige, hæc, quæ diximus de hærede substituto non citando, non procedere in cohærede instituto, qui omnino citandus est, ut ei sententia noceat, licet non ignoret, litem agitari contra alium cohæredem, ex t. *sapè ff. de iud.* & in puncto post *Merlin. & Merend. Dom. de Luca in obseruat. ad decis. 524. num. 3. Vincent. de Franch.* quod certum quoque est, quando cohæres, contra quem actum est, noluit se defendere, ad tradita in sequenti decis. num. 6. & 7. idemque dicendum, si hæres vniuersalis cessit alteri partem dimidiam, vel quamcunque aliam partem hæreditatis, quo casu cessionarius etiam esset audiendus, præcisè fraude fori, omnique alia, de qua re fusè alibi, Deo dante, & aliqua etiam in *dilucidat. decis. 150.*

SV M-

SYMMARIUM.

- 1 Sententia lata contra aliquem nocet alteri, cuius interest, sed an semper, & quando.
- 2 Tertius, non docens in promptu suum interesse, non debet audiri.
- 3 Tertius habens unum, & idem interesse cum uno ex litigatoribus, comparens ante litem contestatam, potest in se iudicium assumere, secus, si postea, dum auditur in terminis in quibus causa reperitur.
- 4 Tertius, non habens principaliter interesse, auditur semper in terminis, in quibus causa reperitur.
- 5 Tertio habente interesse separatim, interponitur decretum, quod audiatur, non impeditur processu.
- 6 Tertio habente conuale interesse ex propria persona, & comparente, quomodo interponatur decretum, & quomodo, illo non comparente.
- 7 Interesse tertij quot modis consideretur.
- 8 Interesse tertij, quomodo probandum sit, late examinatur.
- 9 Collusio tertij comparentis ante litem contestatam cum uno ex litigatoribus nullum parat praiudicium alteri, secus, si compareat post litem contestatam.
- 10 Tertius, ad quem interesse principaliter non spectat, quandoque compareat, semper auditur in terminis, in quibus causa reperitur.
- 11 Tertius, comparens pro interesse separato, audiendus sit in eodem processu, an etiam separato.
- 12 Tertius, comparens ante sententiam, quomodo indistincte audiendus sit, examinatur latissime.
- 13 Tertius, comparens post sententiam, quomodo audiendus.
- 14 Tertius possidens, & comparens post sententiam, quomodo a sententia feriat, & an, & quando eius executionem impedit.
- 15 Iudices quid advertere debeant, cum tertius comparet in iudicio.

DILUCIDATIO DECIS. LXXXX.

- 1 **I**N hac decisione edocemur, sententiam latam contra aliquem nocere etiam alteri, cuius interest in consequentiam, modo fuerit præsens, & se defendens. Quare quatuor casus distinguuntur. Primus est, cum duo litigant; tertius verò excipit, allegans, actionem auctori non competere, sed sibi. Secundus, cum tertius vult liti assistere, ne colludatur, vel ne alterius inertia corrumpatur suum iustitiam enim auditur in ijs terminis, in quibus causa reperitur; verum, si fiat decretum, ut liceat assistere tempore, quo nihil remanet agendum, nisi proferre sententiam, possit hic tertius iudicem recusare, secus verò, si dictum fuerit, quod non audiat, verum liceat assistere. Tertius, cum ali-

quis accedit ad infringenda iura competitorum; tunc enim ab initio poterit suas rationes deducere, non retardato litis incepti processu. Postremus tandem, cum tertius comparet post sententiam ad ipsius executionem impediendam, cuius occasione varia nascitur.

De materia tertij adest sollemnis illa decisio prima Rouiti, cui nihil prorsus addi potest; pro qua etiam videndi sunt omnes ij, quos refert Dom. Altimarus ibi. Rouitus autem variis distinguens casus, post illos discussos, materiam reassumendo, inquit, hanc esse veritatem, scilicet

- 1 Tertio non docente in promptu suum interesse, interponi decretum, quod non audiatur.
- 2 Tertium habentem unum, & idem interesse cum uno ex collitigantibus, si ad ipsum primo spectet actio, vel defensio, comparando ante litem contestatam, posse removere auctorem, vel reum, & in se iudicium assumere; secus autem comparando post litem contestatam; quo casu poterit reum adiuuare in terminis, in quibus causa reperitur, dummodò antea habuerit litis scientiam, nec vlla adsit collusionis suspicio; alias esset audiendus ex integro.
- 3 Tertium non habentem interesse principaliter, sed secundario, & in consequentiam, tam ante, quam post litis contestationem, non posse pretendere remotionem auctoris, vel Rei, sed audiendum in terminis, in quibus causa reperitur.
- 4 Tertio habente interesse penitus separatim, dependens ex propria illius persona, solere interponi decretum, quod audiatur in iuribus suis; verum non impediatur processus ad ulteriora.
- 5 Tertio habente conuale interesse cum uno ex litigatoribus ex propria persona, & comparente, interponendum decretum, quod audiatur in terminis, in quibus causa reperitur; sed, non comparente, at protestante, interponendum fore decretum, quod non audiatur, verum sententia proferenda eum non afficiat. Breuiter ergo videndum quid de iure; deinde verò quid in praxi observandum.
- 6 Quò ad primam conclusionem, Rouitus 2 num. 5, multipliciter hoc interesse considerat. Verum difficultas est, qualenam debeat esse documentum circa hoc interesse;
- 7 & Rouitus num. 4, arbitrio Iudicis illud remittit, cui sententia, tanquam à multis Doctoribus, quos ille allegat, comprobatur, me libenter subscribo; verum arbitrium hoc non adeò extendendum, ut dici valeat, iudicem posse impartiri terminum tertio ad docendum de iure suo, quod absurdum esset, nec vnquam litibus finis imponeretur. Sed arbitrium Iudicis consistet in iudicando, &

exa-

examinando, an illud Ius, quod in promptu adducit reus, sit sufficiens ad hoc, ut dici possit, tertium habere in illa causa interesse, quod nota; nec assererem, sat esse iuramentum tertij, vel dictum vnus testis; verumque enim documentum periculosum est; primum siquidem ratione conscientiz, quam quisque nostris præcipue temporibus suo modo efformat; alterum verò ratione termini, quem efflagitaret depositio testis; melius igitur sentirem cum *Iosepho Ludouico de eis. l. perus. 26. num. 13.* coarctante huiusmodi probationem ad instrumentum, vel sententiam.

9 Quo ad secundam conclusionem nulli dubium est, quin, si collusio, & ignorantia litis probentur, siue tertius compareat post litis contestationem, siue antea, possit ex integro audiri, dummodo ad ipsum principaliter spectet actio, seu defensio; cum collusio, & facti ignorantia nequeant præiudicium inferre; unde ex integro audiendus; sicque, decisum in simili casu, refert *Sanfelicius hic num. 7.* & est communis conclusio apud Doctores omnes, quos refert *Rouitus in d. decis. num. 8.* verum, non data collusione, nec ignorantia litis, dubium non est, quin tertius, comparens ante litis contestationem, possit in se onus iudicij assumere; & ratio est, quia, dum non est contestata lis, nullum præiudicium erit colligatoris, si vnus, aut alter in se iudicij onus velit assumere, cum ob probationes non factas non retardetur iudicium; quod secus dicendum post litis contestationem; quandoquidem, sciens, licet esse motam, passus est illius contestationem; quare merito erit audiendus in terminis, in quibus ea reperitur; alioquin malitia prodesset tertio ad tempus litis protrahendum.

10 Quo ad tertiam conclusionem certum pariter esse debet, eum, ad quem interesse principaliter non spectat, siue comparentem ante litis contestationem, siue post illam contestatam, audiendum fore in terminis, in quibus causa reperitur; & ratio est, quia iam fuit auditus ille, ad quem negotium principaliter spectabat, & lex nostra non curat de consequentibus; sicque audietur hic in termino, in quo comparebit; & licet hic tertius damnum sentiat, si is, à quo ille causam habuit, succubuerit; tamen regressum habebit contra auctorem suum, nec poterit tertius aliud prætere, quam forsitan audiri in altero iudicio, in quo condemnandus esset ad relaxandam rem, quam auctor suus iniuste illi tradidit; quare succubuit. Ceterum ridiculum esset, si prætere posset, audiri ex integro super iuribus, super quibus auditus fuit is, ad quem negotium spectauit principaliter; & hoc est, quod voluit *San-*

felicius hic num. 4. sententiam nempe latam contra tertium etiam non habentem interesse principaliter, non nocere absenti; voluit enim, ut deinde, cum rem illam redditurus erit domino, audiatur; nam tunc iudicium illud redditionis ad se principaliter spectat, non autem primum, quod ad suum spectauit auctorem.

11 Quo ad quartam conclusionem magna fuit apud DD. controuersia, an hic tertius audiendus esset in eodem processu, an autem separato, ut videre est apud eundem *Rouit. loc. cit. n. 12.* quem consule: ut autem conclusiue procedam, dico, tertium hunc non posse impedire processum ad vltiora inter reum, & actorem, & ratio est, quia ille ius habet ab ipso separatum; merito igitur, dummodo in iuribus suis audiatur, non impedit cursum aliorum; quicquid sit, si obseruandæ sint limitationes à *Rouito* traditæ.

Quo ad vltimam non dubitandum, quin hic tertius comparens, eo quod interesse, habeat eoque colligatoribus, audiendus sit in terminis, in quibus causa reperitur, si velit comparere, vel protestari, quod per illud iudicium nullum sibi præiudicium inferatur, cum ei denegari nequeat audientia, & nolenti comparere nullum inferendum sit præiudicium: Hæc mihi videatur militare de iure circa tertium comparentem ante sententiæ prolationem. Quid autem obseruandum sit, nunc breuissimè videndum.

12 Equidem fateor, ea, quæ *Rouitus* ait, vix posse in praxi obseruari ob hominum malitias, ne Aduocatorum dicam versutias; siquidem, si posset iudex inspicere, quis nam formatum haberet interesse, quoniam ex ignorantia non comparuisset, & cætera huiusmodi, felices appellarem litigatores. Quicunque verò comparer, suum esse prætere interesse, quod in termino se edocturum, dicet; totaque eius intentio forsitan erit, terminum adeo protrahendi, ut nunquam terminari lis valeat. Quare, licet quandoque aliquis interesse habeat, nec poterit statim comparere, nisi eo tempore, quo audiri petit, regula quædam nihilominus in praxi statuenda est, quæ malis non faueat, bonis verò non obstat.

Certum itaque est, tertium comparentem posse infringere, vel iura actoris, vel Rei, vel vtriusque, vel coadiuuare iura actoris, vel Rei, vel prætere, se esse coequallem actorem, ac proinde contra reum in concursu. Ad hos ergo casus quicunque alij, qui effingi possint, reducendi sunt; in quibus tertius comparens ante sententiam audiendus est in terminis, in quibus causa reperitur; ac proin-

proinde, si Iudex terminum impartitus sit alijs, pronuntiabit, quod terminus aliàs datus currat etiam respectu huius tertij; sicque lis, contestata cum vno, contestabitur cum alio, nec tenebitur Iudex indagare, an hic tertius interesse habeat, an ne; quandoquidem, tertio huic terminum impartiendo, non protrahet litem; quid enim refert, si terminus duabus detur personis, si tribus? Idem namque terminus curret respectu duorum, idem quoque respectu plurium aliorum interesse habentium, siue prætendentium interesse habere. Cæterum sententia erit illa, quæ, post compilatum terminum in causa principali, interesse habentes, vel rejiciet eandem, vel recipiet. Hic tamén obiter nota, Iudicem posse antè quàm publicatio fiat, semper pronunciare, quod terminus aliàs datus currat respectu tertij; idque potius æquitate, quàm rigore iuris attento; cum aliàs, facta electione Examinatoris, terminus inceperit currere; verum, cum nondum testium dicta sint propalata, poterit Iudex indulgere, potissimum, quia modica videtur dilatio interponi.

Si ergo facta fuerit publicatio, & tertius comparuerit, decretum erit, quod audiat in terminis, in quibus causa reperitur, si nolit terminum interponere Iudex; quod si tertius terminum efflagitauerit, dabitur quidem terminus respectu prætenforum, sed hoc erit aliud iudicium; nec proinde cooptum cum alijs iudicium suspendetur; sicque in nouo hoc iudicio, si tertius comparès coadiuuare velit iura actoris, dabitur terminus inter tertium, & reū; si autè velit coadiuuare iura Rei, dabitur inter tertium, & actorem; si velit infringere iura actoris, dabitur pariter inter actorem, & tertium, si autem Rei, inter tertium, & reum; si verò velit iura vtriusque infringere, dabitur terminus inter tertium, actorem, & reum; si tandem prætenderit, se esse actorem, æqualem alijs in concursu, dabitur terminus inter ipsum, & reum, alijs auditis, verum omnibus his casibus nunquàm primum iudicium suspendetur, licet, orta sententia, debeat præstari cautio in casu retractationis, vt annuit *Reg. de Marin. in obseru. ad decis. 239. Reuert.* Hæc ergo regula malis non fauet, bonis non obest.

Quoniam verò adeò clara poterunt esse tertij iura, vt, veniens antè sententiam, licet post publicationem, nullum requirat terminum, tunc audiendus erit in terminis, in quibus causa reperitur, & procedetur ad vteriora, illo audito.

Quod si contra tertium terminus petatur, tunc primum iudicium suspendetur, & cum nouo hoc termino procedetur ad sententiam

prolationem: & ratio est, meo iudicio, manifesta; siquidem nulla consideratur culpa tertij, si lis protrahatur, sed alterius terminum efflagitantis contra tertij iura, quæ, tanquàm clara, si terminum mercantur pro alio, suspensionem primi iudicij ab alio intentati demereri non debent. Hæc ego sentio pro rei veritate. Cæterum arbitror, his casibus non esse ad apices iuris recurrendum, sed ad iudicis prudentiam, quam quisque consulat.

13 Respectu verò tertij comparentis post sententiam, *Ronitus* etiam distinguendo procedit, quem vide. Ego autem in praxis obseruantia insistendo, aio, tertium, non auditum in causa principali, non posse infringere sententiam, nec illam impedire, appellando, quia nullum sibi intulit præiudicium; vnde contra ipsum executioni demandanda non est; igitur, si ab ea nullum expectat præiudicium, neque ille appellando alteri præiudicium inferet executionis suspensione, sicque regulam generalem statue, quæ firmè teneas, tertium comparentem post sententiam, non esse audiendum ad finem, illam, quæ ipsum non afficit, suspendendi.

14 Quoniam verò tota difficultas est in tertio pollidente, idcirco distinguas; nam, aut possessor possidere cœpit post sententiam emanatam; & non audiendus; quandoquidem sententia iam affecit tunc possessorem; vnde quilibet alius deinde detentor audiendus non est; aut cœpit possidere antè sententiam, sed tempore, quo extabat decretum, quod conuentus non alienaret bona sub pœna nullitatis actus, quare possidere cœpit in contemptu decreti, & neque audiendus, quia huiusmodi decretum operatur, vt sententia, quæ deinde emanat, afficiat possessorem tempore decreti illius, & consequenter rem ipsam, quæ in quemcunque possessorem transit cum onere decreti, adeoque cum nullitate in illo expressa, vt alio proposito super huiusmodi decreti interpositione discurrit distinguendo *Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. 240. Reuert.* Aut denique possidebat antè sententiam bona fide, nec auditus fuit, & quia sententia deinde non afficit non auditum, potest impedire executionem sententiæ super bonis per ipsum possessis, prout in praxi receptum, & decisum passim, refert hic *Sanfelicius num. 37.* quare hæc obseruantia cum huiusmodi distinctione intelligenda est. Dixi autem, hoc asserendum fore, si tertius possidebat rem litigiosam bona fide, non autem ad reddendum iudicium elusorium; vnde vide, quæ diximus suprâ in dilucidatione *decis. secundæ*, secundum quam intellige hic *Sanfelicius*. Alia videnda sunt apud *de Marin. in 3. tom. alleg. 142.* Cætera de

de tertio comparente in causa criminali, vide apud *Dom. Alimar. ad dictam decis. 1. Ro-
15* *uit. varios casus obseruantem*. Hoc tantum pro coronide tandem aduertendum puto, scilicet, semper tertij comparitiones reddi suspectas, cum sapissimè oriuntur ex litigatorum versutijs, vt lis protrahatur, nec non inuoluatur ambagibus: quare oculati sint iudices in examinando, an tertij comparitio non sit litigatorum vestita versutia; raro enim, vel nunquam nudam inspicient.

S Y M M A R I U M.

- 1 Appellatione deserta ob non praesentationem processus infra tempora legitima in M.C. causa reuideretur ex eisdem actis.
- 2 Tertia instantia est eiusdem naturae, ac secunda, secundum quam regulatur.
- 3 Appellatione deserta, ex aequitate tantum S.C. reuideretur causa.
- 4 Appellatione deserta, an reuideatur causa, si pars insterit, illam declarari desertam.
- 5 Causa deserta reuigio an competat etiam M.C.V. late discutitur.
- 6 Causa an reuideri possit ex eisdem actis, si appellatio declarata fuerit deserta.
- 7 Magna Curia an possit causam ad se deuolutam, & declaratam desertam, ex causis reuideri.
- 8 Appellatione semel deserta, dicitur deserta, tam secunda, quam tertia instantia; sed an semper.

DILVCIDATIO DECIS. XCI.

- 1 **N**on est tam infructuosa decisio hæc, vt prima facie videtur, sed valde utilis; habet enim, deserta appellatione ob non praesentationem processus infra legitima tempora in M.C. illam decreuisse, causam reuideri ex eisdem actis, & deuoluta deinde causa, per appellationem ad S.C. instante appellante, dandum terminum ad non posita ponendum, fuisse illum denegatum, ea videlicet ratione, quia hæc tertia instantia erat eiusdem naturae, ac secunda; & proinde, si in secunda non fuit datus terminus, non erat dandus in tertia.

Pro qua re multa sunt aduertenda; & primo quidem, vt ait *Reg. Sanfelicius*, deserta, causa appellationis (quæ quot modis dici valeat deserta, vide inter ceteros, apud *Gal-
lup. part. 3. cap. 11. num. 49. & seqq.*) illam ex

- 3 æquitate S.C. reuideri ex iisdem actis. Dixi, ex æquitate S.C. cum aliàs, appellatione perempta, omne ius pereat, vt optimè *Staiban. iunior. resol. 140. centur. 2. in fine*.
- 4 Et licet *Hieron. Paluer.* asserat, ne reuide-

ri quidem posse ex iisdem actis, cum pars præuenit, instando, illam declarari desertam, quod idem asserit *Rouit. in Pragmat. 1. num. 8. de infantia cause non restauranda*: centies tamen contrarium obtinuisse refert *Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. Reg. Reuert. 535. in fine*, quod ego quoque non semel obtinui.

- 5 Hinc notandum, quamuis *Dom. D. Carolus Petr. ad Rit. 206. num. 32.* dicat cum nonnullis alijs DD. S. C. tantum gaudere hac prerogatiua reuidenti sententias desertas ex ipsis actis; tamen prerogatiuam hanc competere etiam M.C. non solum ex ratione tradita à *Carauita in d. Rit. num. 7. in fine*, quia scilicet in Regno proceditur, sola facti veritate inspecta, tam in prima, quam in secunda instantia, sed etiam ad evitandum circulum vitiosum; quandoquidem, si reus ad S.C. appellaret à decreto M. C. quo declarata esset deserta appellatio causæ ad ipsam deuolutæ, certum est, Sacrum Consilium statuere, vt causa ex iisdem actis reuideatur: igitur ad eirculum hunc inutilem, vitiosumque evitandum, debemus dicere, locum sibi vindicare desicionem traditam à *Sanfelicio*, adeoque, reuisionem ex iisdem actis etiam M. C. competere, saltè ex causis, quod videtur esse de mente ipsius *Carauita loc. cit.* Vnde concludas, M.C. reuideri causam desertam, ex ipsis actis propter causas sibi visas, vtentè æquitate S.C. sed Sacrum Consilium illas reuideri ex iisdem actis, nulla examinata causa.

- 6 Hinc illud pariter improbo, quod ait idè *Dominus D. Carolus Petra loc. cit. n. 28.* videlicet, declarata deserta appellatione, non posse causam reuideri ex iisdem actis; quandoquidem non est declaratio Iudicis, quæ causam reddit desertam, sed lapsus temporis: vnde parum refert, an huiusmodi declaratio interuenerit, an nò, ad hoc, vt causa reuideatur ex iisdem actis. Id tamen admitterem, in M.C.V. vt scilicet, si ea declarauerit, causam ad se deuolutam, desertam, nequeat postea ex iisdem actis illam reuideri, sed ea poterit in S.C. deinde reuideri ex iisdem actis, quod patet ad oculus; nam aliàs declaratio M.C. legem imponeret S. C. causas reuidenti, quod secus est respectu M.C. quia, dum ipsa causam declarauit desertam, functa est officio suo, cum declarauerit, causam illam non posse iuari remedio appellationis, cum antè declarationem potuerit aliter arbitrari, dijudicans, causam potuisse reuideri saltem ex iisdem actis, adeoque, non esse penitus desertam. Et nouissimè id fuit practicum, me patrocinate, in causa quadam, cuius appellatio fuit declarata deserta per M. C. & nihilominus iam dictum est per S. C. quod ex iisdem actis reuideatur.

F f

7 Hæc-

7 Hæcque dicta sunt, ne totaliter discrepemus à *decis. 243. relata ab Afflicto*. Cæterum, si diceremus, etiam M.C. posse causam ad se deuolutam, & declaratam desertam, reuideri ex iisdem actis, aptius loqueremur; & ratio est, quia, si M.C. potest causam ex iisdem actis reuideri, saltē ex causis sibi visis, ut suprà diximus, non obstat declaratio; nam ea nil aliud operatur, quàm reddere causam desertam. Iam verò causa deserta est illa, quæ ex iisdem actis reuidetur, cum, ni deserta esset, terminus ad non posita ponendum præstandus foret.

8 Secundò aduertendum, optima ratione hic fuisse denegatum terminum; quare regulam generalem constituamus, nempe, deserta semel appellatione, tam secundam, quàm tertiam instantiam esse semper desertam, quia vtræque dependet à prima. Vnde, quemadmodum secunda fuit ex æquitate reuisa, ita reuidebitur & tertia.

Sed hic dubitari potest; nam Titius, appellando à decreto definitiuo per M.C.V. contra ipsum lato ad beneficium Sempronij, non præsentauit infra legitima tempora processum in S. C. vnde in eodem S. C. fuit causa ex iisdem actis reuisa. Succubuit Sempronius in S. C. Quare reclamando petit terminum ad non posita ponendum, inquiens, fuisse desertam appellationem ex Titij negligentia, quæ ipsi nocere nequit, quod si Titius reclamasset, utique conuinceret *decisio Reg. Sanfelicij*.

Ego tamē, saluo semper meliori iudicio, innixus regulæ illi generali, dico, perempta semel appellatione, perimere alias instantias à quibuscunque interpositas; nam vulgatis iuribus actor, & reus non sunt ad imparia iudicandi; sicque, si pro vna parte instantia perimit, perempta dicetur pro altera.

Præterea appellatio iam fuit perempta, & Sempronius primò acquieuit decreto emanato iisdem probationibus, quibus reuidetur: si igitur negligentia Titij illi profuit, quo minus darentur nouæ probationes, eadem illi in posterum nocebit.

Et tandem, si causa appellationis eiusdem naturæ est, cuius est illa, à qua appellatur l. i. ff. an per alium causa appellationis, de qua re de *Franch. decis. 520*. Si secunda instantia reuisa fuit ex iisdem actis, reuidebitur & tertia absque nouo termino. Alia ad materia fatalium vide apud eos, quos refert *Reg. de Marin. in obseruat. ad Reuert. decis. 178*.

Hæc tamē decisio Regentis Sanfelicij visa fuit nonnullis, vel nimis dura, vel non multum æqua, cum alias nullam huiusmodi notari mereatur; nam ratio, quæ illos ad eam censendam duram, vel non æquam, inducere, ea vtiq̃uerat, quia, licet iurum

non esset, M.C. reuidisse causam ex ipsis actis ob non præsentationem processus infra legitimum tempus, cum tamē deindē illud infra tempus legitimum fuisset præsentatum in S. C. debebat Supremum hoc Tribunal terminum impartiri; tunc enim causa appellationis non meretur terminum, cum lapsa sunt fatalia, vel causa principalis terminum non efflagitabat; at verò, cum, nec fatalia lapsa sunt, & in causa principali fuit datus terminus, non erit hic denegandus in causa appellationis: quare, si in causa exposita à Sanfelicio erat processus præsentatus legitimo tempore in S. C. nec vllus consequenter considerandus erat fatalium lapsus, & causa ex sui natura terminum exposulabat, erat hic concedendus, posthabita appellatione deserta in M. C. quæ non potuit efficere, ut deserta esset etiam illa interposita ad S. C.

Conuincens certè videri poterit prima facie discursus hic, qui euanesceat, si naturam appellationis consideremus, quæ, ni infra legitima tempora proponatur, erit deserta, adeoque non credam, eam amplius reuiuiscere; sicque, declarata ea deserta, cum ex rigore nequiret reuideri, ex æquitate reuidetur; hæc autem æquitas nec operari poterit, ut causa appellationis reuiuiscat, sed tantum, ut tractu temporis eadem habeat æquitatem, quam ab initio habuit: vnde, si, tantquam deserta, fuit reuisa in M. C. V. ex iisdem actis, ob causas fortè, quæ ad illam reuidendam Tribunal hoc inducere, tantquam talis etiam reuidentia est in S. C. sicque, non ideò, quia in S. C. præsentatus fuit processus tempore legitimo, causa deserta pristinum robur assumit. Quod est aduertendum. Volui ego objectionem hanc hic rescribere, & solutionem patefacere, ne alij eam audientes, prout ego audiui, duram putent decisionem hanc à Sanfelicio relata, quæ iusta fuit, & summam præferens æquitatem.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa liquidationis, non ideò reuidetur ex iisdem actis, quia causa principalis fuit ex iisdem actis reuisa.
- 2 Causa liquidationis est diuersa à causa principali.
- 3 Reus, acceptando sententiam, sibi præiudicium non infert quo ad terminum liquidationis.
- 4 Tempus statutum pro omni termino in causa principali non includit terminum in causa liquidationis.
- 5 Terminus quandoque in causa liquidationis non datur, sed quando.
- 6 Terminus in causa liquidationis semper dandus ex æquitate.

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 227

- 7 Beneficijs concessis in causa principali, concedenda an interim sint in causa liquidationis. Easè examinatur.
- 8 Causa liquidationis, tanquàm diuersa à causa principali, noua habet remedia.
- 9 Beneficijs concessis in prima instantia, non concedenda sunt alia in secunda instantia.

DILYCIDATIO DECIS. XCII.

- 1 **O**ccasione antecedentis decisionis inquit hic Reg. Sanfelicius, fuisse decum per S. C., deserta appellatione causæ principalis, quæ consequenter reuidentur erit ex iisdem actis, non proinde reuidentur ex iisdem actis causam liquidationis, ea ratione, quia causa liquidationis est noua causa: quare pro executione sententiæ est faciendæ noua instantia; secus verò, si pro executione agatur officio Iudicis, & nihil per hunc sit pronunciatum; tunc enim non faciendæ erit instantia.
- 2 Vnde pro hac decisione aduertendum est, licet causa liquidationis dependeat à causa principali, sine qua de ea agi non potest; esse tamen diuersam; potest namque quisquis sit sententiam acceptare, nec proinde excluditur à termino super liquidatione: quæ cum ita sint, quid mirum, si, deserta appellatione causæ principalis, quæ reuideri potest ex iisdem actis, sit dandus nouus terminus super liquidatione; appellatio enim deserta non potest maius præiudicium inferre, quàm acceptatio sententiæ; sicque, si reus, sententiam acceptando, non sibi præiudicat quoad terminum liquidationis, nec sibi præiudicium inferret, permittens, appellationem declarari desertam; quomodo autem debeat se gerere actor pro declaratione appellationis deserte, consule *Carlenal. lib. 1. de iudicijs sit. 3. disput. 3. num. 47.*
- 4 Hic autem pro decisione quarimus, quid, si Iudex in causa principali dederit terminum viginti dierum, siue maiorem, siue minorem pro omni termino, an, deserta causa appellationis, possit peti deinde terminus super liquidatione. Et videtur respondendum negativè; nam, vulgatis iuribus, qui omne dicit, nihil excludit; si igitur Iudex dilationem quandam concessit pro omni termino, inclusit etiam terminum liquidationis. Contrarium tamen dicendum est; nam Iudex nihil voluit excludere quo ad illam causam. Igitur, si tunc agebatur de causa principali, ille loquutus est de omnibus terminis, qui in ea causa competeabant; puta, primum, & secundum beneficium, alijque, re nata, quod sæpè numero accidit in S. C.
- 5 Non negauerim tamen (quod est summo perè aduertendum) à ex processu instructio

appareat per testium depositiones iam probatum id, super cuius liquidatione esset dandus terminus, hunc dandum non esse; vrget enim timor subornationis testium. Non est mea assertio, sed conclusio S. C. relata ab *Afflicto decis. 35. num. 3.*

Quod idem asserere non erubescerem, si S. C. in causa consistente in mero iuris articulo terminum fuerit impartitum, quia tunc in causa liquidationis non esset dandus nouus terminus, dum supponitur, Supremum illum Senatam, vt dilationes rescaret, terminum dedisse; non quod iuris articulus terminum exigeret, sed vt in illo omnia, quæ factum concernerent, deducerentur. Id verò intellige, vt alias diximus, dummodò appareret, non ad aliud propositum fuisse datum terminum super illo iuris articulo, scilicet, quia ex aliquo facto ille dilucidior apparebat, alijsque causis, quas alias apposimus.

- 6 Quæ dicta tamen locum sibi vindicant, attento iuris rigore; secus æquitatæ, quæ posita ob oculos, non habent locum dicta *Afflicti d. decis. 35. num. 3.* cum testium subornatio non sit motiuum sufficiens ad denegandum terminum in causa liquidationis, qui omnino concedendus est, idemque dicas in termino dato super mero iuris articulo, quo non obstante, dabitur etiam alius terminus in causa liquidationis, tanquàm noua causa, & differenti à principali. Quare in praxi æquitas seruanda est.
- 7 Sed quid dicendum de restitutione in integrum, quæ in Regno vocatur primum, & secundum beneficium, an scilicet, concessis primo, & secundo beneficio in causa principali, concedenda sint etiam in causa liquidationis. In puncto *Afflicti* negativè decum refert in *d. decis. 35. Afflicti* deinde sequuti sunt alij recentiores, inter quos *Io. Franciscus Marciannus tom. 1. disp. 19.* qui, sic asserendum, concludit *num. 2.* ne plures dentur restitutiones contra *textum, & doctrinam Baldi in l. 1. 2. & fin. C. si sapias in integr. restit. postul. & contra stylum M. C. & S. C. & vltimè litibus finis imponatur. Rotius in Pragm. 11. de ord. iudic. n. 35. Gizz. ad Capyc. Latr. decis. 136. tom. 2. n. 3. Dom. Petr. ad Riturum M. C. V. 71. tom. 1. n. 7. alijque.*

- 8 Vt verum fatear, contrarium dicerem; nam, si attendamus rationem traditam ab *Afflicto in d. decis. 35. & 114.* infirmam videbimus, dum ipse putat, causam liquidationis non esse diuersam à causa principali, ac proinde implicare tot restitutiones in vna causa; cum verè sint causæ diuersæ, quandoquidem causa principalis tangit negotiū principale, causa liquidationis quantitatem; & quemadmodum non implicant duo ter-

mini, vñs scilicet in causa principali, alter in causa liquidationis, qui alias implicarent, si esset vna causa; ita nec implicabunt plures restitutiones, quia, non vna, sed plures causæ sunt. Hanc, ni fallor, puto demonstrationem.

Sin autem attendamus rationes traditas à Marciano, neque suadent. Non prima, quæ est eadem, quæ supra. Non secunda, quia stylus M. C. & S. C. non probatur per vnicam decisionem. Imò, ni fui cæcutiens, *Vrsill. ad d. decis. 35, Afflict.* hæc ait. *Nota, quia hodie, qui est dies 3. Octobris 1559. est determinatum secundum istam decisionem in causa magnifica Landonia collis macinarum, non solum (notate) esse dandum beneficium in causa liquidationis fructuum, verum in causa reservationis melioris deliberationis explanationis corporum contentorum in sententia.* Quare *Vrsillus* volebat fortè dicere, est determinatum secundum istam decisionem contrarium. Et hoc verbum, contrarium, cecidit è calamo in terram, non in paginam, ni velimus dicere, fuisse errorem Impressoris, quod verius.

Non denique tertia, quia non per hoc finis litibus imponetur, cum, denegata noua restitutione in integrum, non cessent nouæ dilationes; sique ratio hæc vrgeret, neque super liquidatione esset dandus nouus terminus, multaque alia essent deneganda, quæ facillimè conceduntur: nec tandem ad lites dirimendas concurrere debent miserimi priuilegiati, quibus pietatis studio priuilegia hæc fuisse concessa.

- 9 Ad cuius sententiæ confirmationem libenter aduerto, concessis huiusmodi beneficijs in prima instantia, non esse quidem concedenda in causa appellationis secundum *Muscata in praxi S. C. lib. 1. part. 6. Gloss. in integrum, num. 19. Imbrian. de primo, & secundo benef. cap. 3. num. 42.* aliosque, ea ratione, quia causa principalis in prima instantia non est diuersa ab illa in secunda instantia, sed vtrique vna, & principalis, licet coram diuerso Iudice, ex appellatione interposita; meritò igitur, concessa in prima instantia beneficia, non sunt denuò concedenda in secunda. Igitur è contra, quia causa principalis est diuersa à causa liquidationis, propter quam diuersitatem diuersi termini conceduntur, nec tantum vnus, possunt plures restitutiones, pluraque beneficia concedi.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa paupertatis excusat appellatè a presentatione processus infra legitima tempora.
- 2 Causa reuideri debet, tam in S. C. quam in M. C. V. ex iisdem actis, sed diuerso modo, elapsis fatalibus.

3 Fatalia currunt in S. C.

4 Fatalium cursus in S. C. non operatur, quin causa reuideri nequeat ex iisdem actis.

5 Paupertas, & alia causa, an probanda sint, ad hoc, ut causa reuideatur ex iisdem actis, & quid in praxi seruetur.

6 Sententia ex æquitate S. C. potest reuideri ex iisdem actis, elapso tempore statuto ad proponendas nullitates per viam actionis.

7 Tempus statutum ad proponendas nullitates per viam actionis quantum sit.

DILUCIDATIO DECIS. XCII I.

- 1 Causam ob non præsentationem processus infra legitima tempora reuideri ex iisdem actis, alias diximus supra in decis. 91. etiam a M. C. saltè ex causis, inter quas illa est causa paupertatis, vt ait hic *Sanfelicius*. Quod idem voluit *Gui d. Papa decis. 56. Valasc. de priuileg. paupert. Tbor. vot. 31. num. 34. tom. 1. Staihan. resol. 97. num. 11. tom. 2.* alijque relati à *Domino Petra ad Ritum M. C. 260. num. 42.* qui de hac decisione mentionem facit. Hic autem queritur, an idem dicendum sit post lapsum fatalium. De qua re, inter ceteros, consule *Marottam discept. forens. cap. 13.* fusissimè agentem, nec non S. C. referentem decisionem. Ego autem idem puto dicendum, scilicet, lapsis fatalibus, causam reuideri in S. C. ex iisdem actis, quoniam in M. C. V. probato impedimento, vt in puncto est decisio hæc relata à *Sanfelicio*. Vnde aduerte vnum, videlicet, aliud esse, in S. C. currere fatalia; aliud verò, causam non posse reuideri ex iisdem actis; nam in S. C. currere fatalia, certum est, vt diximus, distinguendo in dilucidatione decisionis 6. videnda, sed eorum lapsus operatur tantum, ne in causa procedatur tanta solemnitate iudiciaria, puta cum termino, & ceteris; non autem denegat S. C. reuisionem ex iisdem actis, quam concedi, habemus infra decis. 144. num. 16.
- 2 Et quamuis huiusmodi reuisionem denegat *Ill. Episcopus de Afflictio in addit. ad cap. 33. controuers. Iur. resol. 2.* asserens, dicta à *Sanfelicio* non fuisse ex proposito, sed per errorem Impressoris, probans id ex Summario illius decisionis *num. 4. vers. 2.* vbi dicitur, *Fatalia currunt in S. C. & non obseruatur, reuideri causam ex iisdem actis;* nihilominus tamen non assignari potest ratio, cur potius diiudicare non debeamus, errorem Impressoris fuisse in Summario, non autem in Corpore decisionis: vnde concludendum puto, insistens in S. C. æquitate, currere in tanto Tribunali fatalia; hunc tamen cursum non operari, quin causa reuideri nequeat ex iisdem actis; nam, siqui, non presentato processu

fu infra legitima tempora, S. C. decernit, ut causa ex iisdem actis reuideoatur, quamuis lapsus fuerit tempus statutum ad presentandum processum; ita etiam reuideri debet ob non prosecutionem appellationis, cum non inde derogetur *Pragm. 54. de officio S. C.* Sicque, quemadmodum S. C. reuideri poterit ex actis causam ita arbitraret, posse etiam M. C. eandem ex actis reuideri, sed, probatio impedimento. Et, ut decisiones concordemus, decisio hec, ni fallor, emanauit à M. C. dum requisita fuit paupertatis probatio, adeoque impedimenti, quam probationem non requisivit *Sanfelicius in d. decis. 144. num. 16.* quo loci loquutus fuit de sententijs Collateralis Consilij. Iam video, multos huic assertioni non adherere, sed, si quæ habebunt in contrarium, respondebo.

Interim aduertendum est, hanc paupertatem esse probandam, ut, præter ea, quæ assert *Sanfelicius*, videre est apud *Mascard. de probat. concl. 78. n. 15. & concl. 1159. n. 5. Cierlin. contr. for. cap. 109. num. 21. Ar. de Mesa rariar. resol. lib. 2. cap. 3. n. 9.* alioque, Formam verò illam probandi, super eaque interloquendi, tradit *Mich. Ferrer. 1. par. obser. 440.* Nec paupertas solum probanda est, sed quævis alia causa, qua moueri possit M. C. V. ad causam ex iisdem actis reuidentam.

Nostris autem tempestatibus, nec causa, paupertatis, nec quævis alia videtur necessaria, quandoquidem Iudices M. C. eas ex eisdem actis absque alia causa reuident, quamuis processus non sit presentatus infra legitima tempora, quoniam agitur de decretis factis à Tribunalibus inferioribus, quæ absque causa reuidentur sunt; hæcque praxis iam inoleuit contra decisiones *Regentis Sanfelicii*; nescio autem, an semper sit duratura, cum, ut diximus, reuissio ex iisdem actis absque causa soli Sacro Consilio concessa sit; sique agitur de decretis curiarum inferiorum, poterit absque antiquæ obseruantie derogatione reperiri remedium, quod erit, ut M. C. si nulla adsit causa, declaret iam appellationem desertam, & ab hoc decreto deinde appelletur ad S. C. quod ex æquitate illam causam ex iisdem actis reuideat, sicque lites non protrahuntur, dum S. C. immediatè reuidet causam, quæ prius esset reuidentur à M. C. & postea ab eodem S. C. nec antiquæ obseruantie parentatur, nec usurpatur, quod soli S. C. conuenit.

Vnde ex his non tutam arbitror. praxim traditam à *Carleual. de Iudicijs to. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 3. n. 47.* volente, ut Iudex, ad euitandam hanc appellationem, sine alia pronuntiatione habita, quando verè appellatio deserta est, sententiam exequatur, cum alias, si declararet appellationem desertam, ab ipsa

declaratoria sententia posset interponi appellatio, ex *Aretin. in l. ante sententiam n. 16. vers. Quare Baldus i. ff. de appellat. recip. Gayll. practic. obseruat. lib. 1. obseru. 138. nu. 4. Maranta in praxi par. 6. tit. de appellatione n. 201.* alijsque, ut ibi. Non, inquam, tutam arbitror hanc praxim, cum sic tolleretur defensio; non enim transeundum est ab vno extremo ad aliud; sicque, non inde, quia lites non protrahendæ sunt, tollenda defensio est.

Hic superest videndum, an, elapsò tempore statuto ad proponendas nullitates per viam actionis aduersus sententiam latam, possit eadem sententia æquitate S. C. ex iisdem actis reuideri, ac etiam per M. C. V. ex causis; nam tempus statutum ad huiusmodi nullitates proponendas, licet de iure communi sit triginta annorum: de iure Regni nostri est tantum decem annorum, ex *Prag. 4. de dilation. num. 21.*

Et quod possit, urget validissimum argumentum; siquidem fatalia sunt statuta de iure; & tamen, non obstante eorum lapsu, poterit causa ex iisdem actis reuideri; ergo, licet statutum sit tempus ad proponendas nullitates per viam actionis, non obstante eius lapsu, poterit causa ex iisdem actis reuideri, etiam per M. C. saltem ex causis.

Nihilominus tamen, cum expectatio decem annorum non sit modicum tempus, arbitror ego, sistendo in mera praxi, hoc casu esse probandum impedimentum euidentissimis rationibus, non solum in M. C. sed etiam in S. C., quoniam verò ex meo sensu nunquam litibus finis imponeretur, quod in casu proposito aduertendum est; idcirco velim, ut Iudices maturius cogitent, videntes, an re vera impedimentum fuerit necessarium, an potius voluntarium, à negligentia ortum lucens. Et quidem impedimentum raro necessarium, cum allegatur paupertas, dum raro pauper litigat: vnde, si se pauperem non præbuit in litigando, quoniam modo talis censetur in proponendis nullitatibus per viam actionis, se excusans, inopiè causam tribuens?

S Y M M A R I U M .

1. Appellatio à decreto circa immiſſionem, an deſertur quoad actum ſuſpenſiuum.
2. Appellatio non ſuſpēdit decretum in mero poſſeſſorio; ſecus, ſi ſit admiſſum petitorium, quod late probatur.
3. Poſſeſſio quāda dicatur momentanea.
4. Appellatio à decreto, quā iubetur contiguatio ſolutionis, an ſuſpēdat decretum.
5. Poſſeſſio, quādo præſumat titulum.
6. Poſſeſſorium, quod non ſuſpēditur per appellationem, quomodo accipiendum.
7. Poſſeſſorium ſummariffimum an per appellationem ſit ſuſpēdendum.

DILUCIDATIO DECIS. XCIV.

Habet decisio hæc, appellationem à decreto circa immiſſionem in poſſeſſionem hæreditariorum bonorum; ſicque à decreto poſſeſſorio dari etiam quoad actum ſuſpenſium, non ſolum quoad deuoluti- um. Pro hac deciſione videnda ſunt ea, quæ idem *Sanſelicius* addidit ad illam, enumerando caſus, in quibus datur appellatio quoad actum deuolutiui tantum; non autem ſuſpenſium. Et in puncto *Cape. Latr. conſult. 88. per totam tom. 2.* qui varios citat auctores, & tandem refert, fuiſſe admiſſam appellationem quoad actum ſuſpenſium, ne dum deuolutiui.

Tu verò lector pro re hac duas firmè regulas conſtitue; aut enim agitur de mero poſſeſſorio, quod idem eſt, ac momentanea poſſeſſio, & appellatio non ſuſpēdit decretum; aut non agitur de mero poſſeſſorio, ſed admiſſo petitorio, quod idē eſt, ac duratura poſſeſſio, & appellatio ſuſpēdet decretum.

Diximus, ſed non clarè, ni dicta hæc exemplificentur. Primam igitur partem, adeoque merum poſſeſſorium ſic exemplificamus, poſt alios, cum *Cachéano decif. 25. num. 7.* Legatarius rei legatæ propria auctoritate poſſeſſionem acquiſiuit; hæres verò petat, ſe immitti in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum; ac proinde etiam rei legatæ, vt deductiones habeat, quæ ad illum ſpectant, & vt ab eius manibus legatarius rem legatam conſequatur, Iudex decernit, eſſe ponendum hæredem in poſſeſſionem bonorum: proſectò hæc eſt mera momentanea poſſeſſio reſpectu legatarij, aduerſus quam non habet, quid opponat, nec quid petat; ac proinde non habet admiſſum ius petitoris, nec vllum petitorium. Dicitur momentanea, quia ſtatim ac hæres illam acquiſiuit, deſerit reſpectu rei legatæ, in cuius poſſeſſionem mittitur deinde legatarius, ac proinde appellet hic, non inde tamē, ni fortè aliud ius habeat, huiusmodi appellatio iudicatum ſuſpēdet.

Secundam partem ſic exemplificamus. Sint duo, qui hæreditariorum bonorum poſſeſſionem petant, tanquàm hæredes, Iudex in alterius beneficium pronunciet, hæc pronuntiatio non dicitur ſupèr mero poſſeſſorio, cum veraque pars poſſeſſionem præ- tendat ex iuribus hæreditarijs; adeoque miſta eſt petitorio; ſicque nec dicitur momentanea, cum non reuocetur, quemadmodum diximus in legatario; vnde appellatio ſuſpēdet iudicatum; ſicque paſſim ſuſpēdi videmus illud in quocunque foro. Et hæc eſt, quod voluerunt omnes DD. prout

videre eſt, inter cæteros apud *Caf. de Graſ. decif. 356. Reg. Valenſ. conſ. 71. lib. 1. num. 78. Beninten. decif. 79.* alioſque, quos adducit *Borrellus in Summ. decif. tit. 33. lib. 1. nu. 270.* ſcilicèt, poſſeſſorium admiſſum petitorio ſuſpēdi per appellationem; & tali pacto intelligendus *Afflicus decif. 269.* cum concordantibus, vt verè regulari poſſit à *l. unica C. ſi de momentanea poſſeſſ. fuer. appell.*

4 Sed quid, ſi quis prætendat manuteneri in poſſeſſione exigendi annuos introitus? pro hac re recolenda ſunt, quæ quotidie in S. C. recepta videmus; nam, ſi quis prætendat, ſe eſſe in poſſeſſione exigendi annuam nummorum ſummam ab alio, quem compelli, inſtet, ad continuandam ſolutionem, ſi hic excipiat, illum nullo titulo ab ipſo exigere; adeoque inſtet etiam, eundem condemnari ad exactam pecuniarum ſummam reddendam; aſſolet S. C. decernere, vt infra quatuor dies audiantur partes; interim verò conuentus continet ſolutionem, à qua, compilato termino, nec probato titulo, ille abſoluitur, non obſtante poſſeſſione, dummodo poſſeſſio non ſit talis, quæ titulum præſumat, qualis eſt immemorabilis, vel alia quæcunque perfecte præſcripta, vt ex *Menoch. comment. vetin. poſſeſſ. remed. 5. qu. 3. num. 49. & quaſt. 4. num. 53.* tantas ambages diſſolvente, concludunt *Mascard. de probat. tom. 3. conſuſ. 1195. num. 51.* alijsque.

Quid igitur dicendum? an appellandum ſit à decreto, quo iubetur continuatio ſolutionis, ad retardandam exequutionem. Breuiter reſpondeo, appellari poſſe, ad retardandam exequutionem, cum non verſemur in mero poſſeſſorio, ſed poſſeſſorio, quod habet admiſſum petitorium, ſcilicèt ius, in quo fundatur ſolutio; quod ſi replices, ſupèr poſſeſſorio fuiſſe datum terminum, reſpondeo, ſolutionis continuationem non eſſe fundatam ſupèr mera poſſeſſione, ſed ſupèr iuſta, ſcilicèt ex præſumpto titulo, adeoque, quæ ſempèr admiſcet petitorium præſumptiuum, quod deinde indiget probatione; ſicque corrigenda eſt omnibus in caſibus imaginatio, hacque ex cauſa S. C. nunquam iudicat ſupèr poſſeſſorio, ni aliqualiſer appareat iuſtitia petitoris, vt ſcilicèt iuſtificetur petitorium. En quomodo hoc caſu decretum non dicitur emanare ſupèr mero poſſeſſorio, quod impoſſibile eſt, ex dictis, vt detur ſupèr continuatione ſolutionis, quæ longius diſtat à caſu legatarij ſuperius expoſito, merum poſſeſſorium continente.

6 Cum autem ſepiùs diximus, poſſeſſorium, quod admiſſum habet petitorium, admittere appellationem quoad actum ſuſpenſium, velim, non intelligendum ſempèr, cum petitorium formalitèr continetur in poſ-

possessorio; sic enim rarò admitteretur, vel fortè nunquam, appellatio quoad actum suspensiuum, sed intelligendum etiam, cum virtualitèr possessorium continet petitorium, siue, vt clariùs loquar, cum possessorium, est fundatum in petitorio; nam tunc semper admittenda est appellatio etiam quoad actum suspensiuum.

7 Et ex his colligent saltem Tyrones, etiam in possessorio summanijssimo exemplificato per verbum, *interim*, quod diuersum est ab ordinario, de qua re fusè *Staihan. centur. 2. resol. 174. à num. 47. per multos sequentes*, locum habere appellationem quoad actum suspensiuum, & ratio est, quia fundatum est in petitorio, prout non est exemplum legati superiùs expositum, in quo prætentio hæredis non fundatur super petitorio, quod ei super legato non competit, sed super possessione, in qua mittendus est: vnde, tanquam momentanea, nò admittit appellationem quoad actum suspensiuum; licèt etiam eam admitteret, cum esset iniusta, ex *Bald. cent. 141. in fin. vol. 2. Alex. conf. 91. num. 6. vol. 6. Menoch. de adipisc. posses. remed. 4. nu. 85. Cachet. decis. 25. num. 13. Ludou. decis. Perus. 20. num. 25. Gabriel. conf. 36. vol. 3. nu. 1. alijsque relatis à Capyc. latr. d. consult. num. 9. qui, communem esse omnium Doctorum sententiam, testatur. Cæterum quodcunque aliud possessorium appellationem admitteret etiam quoad actum suspensiuum; & verè sic passim obseruamus, dum ab huiusmodi decretis in dies appellamus ad Superiores, nec inde, appellatione pendente, demandantur ea executioni, sed tantummodò, decisa iustitia appellationis, quinimò expletis omnibus remedijs, quæ solent ab Aduocatorum solertia, non versutia, adhiberi.*

Nò ergo te terreant tot Doctorum scripta volentium, ne liceat à sententia lata super possessorio summario reclamare, ad executionem impediendam, quot recenset in illo *eximio tractatu de restitutione in integrum. minoribus quandoque deneganda quest. 41. nu. 5. Dominus D. Hieronymus Calà olim Iudex M. C. V. in criminalibus*, qui, licèt nunc comunere non fungatur, merita tamèn longè dignioribus fungendi muneribus possidet, & quàm primum ad eandem dignitatem, Regentis Regiæ Cancellariæ, quam *Dominus D. Carolus Calà* eius frater Dux Diani Marchio Ramontis, & Villæ Nouæ, Eques S. Iacobi de Spata, gaudet, ascensurum speramus, cum vtrique verè, non duo fulmina belli, sed duo Iurisprudentiæ fulmina vnde-
quaque sint; eorundem denique nobilitatem, satis, superque in historijs notam, integritatem, apud omnes claram, mores, prudentiam, politicam, munificentiam, benigni-

tatem, cæteraque innumeras virtutes, silentio perstringo, ne minùs scribam, quàm ex sint; plus enim Soli tollimus, quàm damus, discursu, & plus nobis ille demonstrat, quàm nos de illo demonstramus; sic plus isti duo hæroës plus præferunt, quàm nos vnquam rudi calamo demonstraremus.

Non igitur, vt ad rem reuertar, te terreant tot Doctorum scripta, quæ præfatus *Dominus D. Hieronymus Calà* coarctans ingeniosè, nec ordinaria arte *num. 8. ad momentaneam possessionem, satis, super quæ ostendit, eam solam vix posse, appellatione pendente, executionem expectare; & consequenter semper cæterum eam suspendendam*, quotiès in vmbra petitorij fundatur, cum magnum præiudicium sit, aliquem possessione priuari, ex *Bald. in l. consentaneum C. quomodo, & quando Iud. not. 6. alijsque, quos idem Iureconsultus adducit ibid. num. 7. Vnde ne recedas ab his, quæ huc vsque secundùm veram praxim posuimus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Nullitate proposita coràm Iudice superiore, potest ab illo cognosci causa principalis; secùs, si proposita fuerit coràm Iudice inferiore.
- 2 Nullitates possunt proponi coràm Iudice ad quem.
- 3 Nullitates, quandoque propositæ coràm Iudice à quo, necessariò discutiendæ sunt coràm Iudice ad quem, quod explicatur.
- 4 Nullitate sententiæ proposita, omnia acta faciendæ sunt coràm illo iudice, coràm quo fuit proposita.
- 5 Causa cognita semel ab aliquo iudice superiore circa decreta definitiua, non potest ad inferiorem redire.

DILVCIDATIO DECIS. XCV.

- 1 **H**Abemus in hac decisione, proposita nullitate coràm Iudice superiore, posse hunc cognoscere de principali causa, si nullitatem viderit militantem; sicque iudicatum; secùs verò, si nullitas proposita sit coràm Iudice inferiore.
- 2 Posse igitur nullitates proponi coràm Iudice ad quem, post *Sanfelicium* scripsit *Gallupp. par. 3. cap. 7. num. 8.* Hinc aduerte, nullitates quandoque proponi coràm iudice à quo, & necessariò discutiendas coràm Iudice ad quem; & casus esse posset, cum à decreto Iudicis inferioris pars victa appellasset ad Superiorem, puta à M. C. ad S. C. quod, videns, nullum esse illatum grauamen, remississet causam ad M. C. eademque pars victa, deindè exclusa à remedio appellationis, pro-

proposuisset nullitates aduersus decretum M.C. confirmatum à S. C. tunc enim huiusmodi nullitates non possunt discuti in M. C. quia posset euenire, ut illæ militarent, & M. C. retractaret decretum confirmatum à S. C. adeoque Iudex inferior retractaret, quod superior statuit. Hoc profecto turpe, & absurdum esset. Quod si M.C. vellet confirmare, quicquid statuerat S.C. hoc idem absurdum esset triplici ex capite. Primò, quia sic M.C. non procederet liberè, & cum causæ cognitione, sed tantum coactè confirmatura id, quod statuit S.C. Secundò, quia M.C. etiam cognosceret, quod Superior antea cognouit. Tertiò, quia propositio nullitatum redderetur inutilis, dum, qui eas proponeret, non posset iuari spe videndi illas militantes.

Igitur discutiendæ erunt coràm Iudice Superiori, licet propositæ fuerint coràm inferiori, coràm quo proceditur ad omnia acta, quæ præcedunt illarum discussionem, puta, acta depositi, probationem paupertatis, si fortè, qui eas proponit, velit depositum effugere; sicque praxi receptum est.

- Collige hinc ad vberiore decisionis notitiam, cum proponitur nullitas sententiæ,
- 4 omnia acta facienda esse coràm eo Iudice, coràm quo propositæ sunt nullitates; hacq; de causa ad illum fuerunt transmissa acta, ne videlicet ad iudicem inferiorem redirèt; & durum esset auditu, ad iudicem inferiorem redire causam iudicatam à superiore; id namque solummodò vsu receptum est apud S. C. respectu decretorū interlocutoriorum M.C. ad quam remittuntur, quamuis grauamina militent; secus verò respectu decretorum definitiuorum, dum ad S.C. acta transmittuntur; nec amplius partes iudicem dignoscunt M.C.

Et quo ad curias Regni extra Ciuitatem Neapolitanam, cum ab illis appellatur ad M.C. transmittuntur acta ad illam, quæ, si viderit grauamina, decernit, ut acta remaneant, quibus remansis, partes iudicem inferiorem non dignoscent in decreto definitiuo; si verò nullum viderit grauamen, ad eandem curiam remittuntur.

- 5 Vnde ex his collige, cognita semel causa ab aliquo superiore Iudice circa decreta definitiua, ad inferiorem redire non posse.

S Y M M A R I U M .

- 1 Nullitates propositæ in S.C. post executionem sententiæ an requirant terminum.
- 2 Nullitates quandoque proponuntur per viam exceptionis, quandoque per viam actionis.
- 3 Nullitates propositæ aduersus decreta interlocutoria debent esse infra sex dies.

- 4 Nullitates an debeant proponi aduersus sententias infra sex dies, stante vltima Pragmatica discutitur.

- 5 Tempus sex dierum statutum ad proponendas nullitates à quo die incipiat; ubi, an, & quando dies feriati numerentur, & quid, facta reservatione facultatis nonas addendi nullitates.

- 6 Nullitates per viam actionis debent proponi infra decennium de iure Regni.

- 7 Nullitates propositæ per viam actionis quandoque discutiuntur absque termino, quandoque cum termino.

- 8 Nullitates propositæ per viam actionis, quæ consistunt ex iisdem actis, an impendant executionem.

DILVCIDATIO DECIS. XCVI.

- 1 **H**ic subtilitèr edocemur, propositis nullitatibus post demandatam executioni sententiam à S. C. si illæ colligi possint ex iisdem actis, non esse dandum terminum, sed ex ipsis actis absque tela iudiciaria discutiendas; idque, siue intelligantur oppositæ incidentèr, siue principalitèr, sicque fuisse decisum.

- 2 Hinc aduertendum, nullitates quandoque proponi per viam exceptionis ad impediendam decreti, vel sententiæ executionem, quandoque verò per viam actionis, quæ sententiæ, vel decreti executionem non impediunt. Nullitates, quæ opponuntur per viam exceptionis ad impediendam executionem decretorum interlocutoriorum esse opponendas infra sex dies, iam determinatum fuit per Regiam Sanctionem. 4. de dilat. cap. 18. Dubium verò videbatur, an intra eosdem sex dies deberent proponi nullitates ad impediendam executionem sententiæ, quoniam dicta Pragmatica loquebatur tantum de decretis interlocutorijs. Hoc autem dubium substulit noua Regia Sanctio emanata die 25. Maij. 1666. quæ in tertio capite coarctans tempus illas discutiendi infra duos menses, expressè ait, nullitates aduersus sententias etiam proponendas infra sex dies. Ibi hæc. Comandamo, che, dopo essersi proposte le nullità aduerso le d. sentenze, s'habbiano quelle da decidere frà il termine di mesi due, e, passato detto termine, le nullità s'habbiano per reieitate, e si proceda all' esecutione (notate) delle sentenze, e decreti predetti, come se non fossero proposte, quantunque siano le nullità notorie, e si precluda la strada di poterlo fare, quali mesi due s'intendano decorrere d' al giorno, che si proponeranno le nullità frà li primi (notate) sei giorni stabiliti dalla Pragmatica à poter quelle proporre.

- 3 Non ignoro, sententiam hanc non esse fortè

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 233

fortè receptā in nostris Tribunalibus, adeoque sex dies currere tantum aduersus decreta interlocutoria, aduersus verò sententiam semper posse proponi nullitates per viam exceptionis, prout semper seruatum fuisse temporibus elapsis, antè Pragm. aiunt *Rocc. lib. 1. respons. 95. Præus ad Muscatellum part. 1. Glos. nullitas. Dom. Petra ad Rit. 6. n. 9. referens S. C. decisionem, & Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 414. num. 2. vbi similem decisionem refert.*

Nihilominus, attenta præfata vltima Sanctione, nostra sententia verior in iure redditur; & certè rationes in contrarium optare ad illam deferendam, sed nullam huc vsque vidi. Fortè, si quis articulum hunc susciperet defendendum, non tam facile succumberet, vt de hac re scripsimus nos in *interpretatione gratiæ pro successione quarti gradus in feudis Typis demandata anno 1676.*

Sed, præfata huius Pragmaticæ dispositio, de qua alibi fortè, ad vberiore notitiam aduerte, maximam fuisse inter Doctores controuersiam, an, post quàm coeptum est exequi, possint contra sententiam opponi nullitates ad impediendam executionem illius in terminis, in quibus reperitur, & plurimos ex ijs negatiue respondisse, vt videre est apud *Routum in Pragm. 5. de off. S. R. C. nu. 22.* plurimos verò affirmatiue, quos omnes reperies apud *Dom. D. Carolum Petr. fuisse super hac questione agentem tom. 3. ad Ritum 269. i. num. 19.* Verùm affirmatiua hucusque præualuit opinio, dummodò nullitates oppositæ sint per viam exceptionis, siue incidentèr, & veniant ex ipsis actis discutiendæ. (Nàm de ijs, quæ discutiendæ sunt, tanquàm propositæ per viam actionis, dicendum postremo loco) vt seruatum videmus apud *Gallup. in praxi tit. de remed. nullitatum n. 28. Surd. decis. 277. num. 27. Rocc. resp. 95. per totum. tom. 1. Prat. ad Muscatell. par. 1. Glos. Nullitas. pag. 369. & lib. 1. discip. forens. cap. 29. necnon Dom. Petr. ad Rit. 6. M. C. V. tom. 1. num. 9. vers. non parum, & ad d. Ritum 296. dicto num. 19. Dom. Altimar. ad conf. 40. Regent. Rout. tom. 2. n. 19. apud quos reperies, posse nullitates proponi, etiam post dies triginta à die sententiæ, cum illæ non veniant appellatione exceptionum modificatiuarum. Vnde concludendum, si sustineatur, vltimam hanc Pragmaticam non limitasse tempus circa nullitates opponendas aduersus sententiam, posse eas semper opponi, factoque deposito, impediri executionem in terminis, in quibus executio reperitur; sin autem executio facta sit, nullum requiri depositum, sed posse eas opponi, & discuti, vel absque termino, cum intelligantur oppositæ etiam incidentèr, vt supra*

diximus, vel cum termino, tanquàm oppositæ per viam principalis actionis, vt postremo loco dicemus. Ego verò cenleo, *Postremam Pragmaticam* omnia mutasse. Sed ad dies à *Pragmatica* statutos aduersus decreta interlocutoria reuertamur.

5 Hi ergo sex dies incipiunt currere à die post intimationem decreti, vel sententiæ, quamuis immediatè sequuta fuisset dies feriata, prout per S. C. decisum, retuli in *meis dilucidationibus quæst. 38. nu. 40. in causa Illustris Ducis Laurentiani cum Illustræ Duce Adriæ penès actuariū de Litto*, quod est quàm maximè aduertendum; & scias, multos allegasse decisionem hanc à me relata, & se concordasse, ne exitum expectarent.

Et similem decisionem refert *Hodiern. controuers. forens. quæst. 48. n. 11.* Quod idem dicendum procùl dubio puto, si vltima dies fuisset etiam feriata, adeoque hoc casu non posse proponi nullitates septima die, prout decisum retulit *Rocc. tom. 2. resp. 2. & aliam decisionem refert Dom. Petr. ad Ritum 6. M. C. V. n. 7. necnon nouissimè Dom. Altimar. ad decis. 16. Regentis Rouiti post num. 3. vers. quamuis contrarium.*

Quoniam autem quoad nullitates propositas post sex dies, eo quòd vltima esset feriata, contrarium decisum referunt idem *Hodiern. iunctis aulis loc. cit. in fine, & de Marinis Arrest. Reg. Cam. 709. idcirco*, quid ex contrarijs hisce inter se decisionibus dicendum, quisque anceps erit. Rationes, quæ adduci possent, apud *Hodiernam* videre est. Ego autem sentirem, generalitèr loquendo, non recipiendas huiusmodi nullitates post sex dies statutos propositas, quamuis, vel prima dies, vel vltima fuerit feriata; & ratio esset, quia, cum statuti sint à Regia Sanctione sex dies ad nullitates proponendas, maximam negligentiam, vel calliditatem ostendit, qui illos labi finit, spe illas valendi proponere post diem feriatam, cum potuisset proponere antea: vnde, vel maxima adesset malitia, vel negligentia, ex alterutra non deberent recipi: quoniam verò quandoque neutra interuenit, & casus esse posset, vel, cum inter sex has dies multæ feriatae interuenissent; tunc utiq; eas, arbitrarè, recipiendas, prout receptas fuisse sæpius, videmus exemplis adductis ab *Hodiern. loc. cit. post n. 16. vsq; ad 20.* vel cum aliud fuisset legitimum, & excusabile impedimentum; & ita recipiendam decisionem iunctis aulis relata ab *Hodiern. loc. cit.* & consequenter, omnes concordandas decisiones. Quod autem non attendatur iuris rigor, sed tantum veritas, ex eo patet, quia, cum in Regno statuti sint sex dies ad opponendas nullitates, vult Regia Sanctio, vt currant à die notificationis

G g nis

nis decreti, ut patet ex *Pragm. 4. §. 18. de dilatione*. & tamen, si absque notificatione habeat Reus de illo decreto scientiam, certum est, sex dies ad opponendas contra illud decretum nullitates currere à die, quo aliquis actus processit, demonstrans decreti notitiam, prout est reclamatio ab illo, ut sæpè decisum, refert *Marcian. lib. 1. disp. forens. 18. nu. 45.* & sequitur *Thor. tertia parte compendij: verb. citatio: pag. 260. & verb. nullitas: pag. 168.*

Sed hic nota, licet, propositis nullitatibus intra sex dies, possint aliz proponi post præfixum terminum, ex facultate reservata alias addendi, ut sæpius decisum, refert *Gizzius ad Cypc. Latr. decis. 38. n. 14.* aliosque adducit *Dom. Petr. ad d. Rit. 6. n. 8.* de ijsque meminit *Dom. Altim. ad d. decis. 16. Komit. in fine*; tamen ex *nova Sanctione edita anno 1666.* præfigi terminum ad illas proponendas, his verbis. *Ordiniamo, che, quando si propongono le nullità, e le parti si riserbano d'aggiungerne altre, non lo possano fare, se non dentro del termine d'altri giorni sei, dopo elassi li primi stabiliti dalla Prmatica, per proporre le dette nullità, e, passato il termine d'essi, quantunque le nullità fossero notorie, se li precluda la strada di poterle più proporre.*

Et ex his collige, circa sex istos dies posse etiam oriri eas difficultates, quæ ortæ sunt super sex primis diebus, de quibus supra: unde essent eodem modo resoluendæ. Nunc autem deveniamus ad nullitates, quæ per viam actionis proponuntur.

6 Hæ nullitates, quæ opponuntur per viam principalis actionis, absque ullo deposito, quicquid antea fuerit statutum de iure communi, debent proponi infra decennium, ex dicta *Pragm. 4. de dilat. cap. 21.*

7 Istæ autem regulariter, quia nova quædam actio interuenit, nouum efflagitant terminum, & ordinaria tela iudiciaria proceditur. Dixi, regulariter; nam quandoque patent ex iisdem actis, ita ut quæcunque probatio facienda illas elidere nequeat; tunc namque examinantur, & discutiuntur absque termino, ut ait *Sanfelicius hic*. Ad quid ergo terminus, qui ad nihil deseruiet? & licet noua actio nouum terminum exposulet, hic tamen potius intelliguntur oppositæ incidenter, quam principaliter; nam, non solum incidenter oppositæ dicuntur nullitates, quando opponuntur aduersus executionem sententiæ, sed etiam quando illæ apparent ex iisdem actis, & cartarum reuolutione, ut optimè aduertit *Gallupp. par. 3. cap. 7. tit. requisita, ut nullitas impediatur executionem n. 5. ex Bart. in l. si expressum ff. de appellat. & ant. de nullit.* sicque Praxi receptum, concludens ex *Afflicto in Constit.*

Dilationes n. 24. & decis. 384. ubi Vrsill. nu. 1. & Rouit. in Pragm. 5. de officio S. R. & num. 17. & 22.

Sicque, quamuis propositæ sint nullitates principaliter per viam actionis, concurrunt etiam copulatiue oppositio incidenter, quo posteriori modo procedendum est, quoties ex iisdem actis apparent, non obstante oppositione facta per viam principalis actionis, quæ fileat, imò operatur, ut discutiuntur ex iisdem actis.

8 Hocque adeo verum est, ut *Carleual. to. 2. de iudicij: tit. 3. disput. 16. nu. 23.* scripserit, ex iuribus, & Doctoribus, quos affert, nullitatem, quæ in promptu constat ex iisdem actis, quamuis per viam principalis actionis oppositam, impedire executionem intentatam. Quod ego admitterem, sed non absque deposito, circūscripto intellectu ad d. *Pragm. ultimo loco editam*, à me nuper dato. Cætera vide apud *Dom. Altimar. & DD.* quos refert ad *Rouit. conf. 40. tom. 2. nu. 17. & seqq.* nec non *Dom. D. Carolum Petram loc. citatis*, aliosque apud ipsos.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes examinati ad reuelationem excommunicationis debent in S. C. repeti per extensum.
- 2 Testes, instante parte, recipiendi sunt coram Iudice.
- 3 Testes examinati in processu informatiuo non repetuntur, si facta fuerit recognitio.
- 4 Testes, examinati ad reuelationem excommunicationis, quomodo repetantur.
- 5 Index, habens suspectum testem, quomodo illum cogat ad denotandum deponendum.
- 6 Testes, si in duplici depositione variauerint, cui standum.
- 7 Testes, deponentes per reuelationem, ni repetantur, an, & quam fidem faciant.
- 8 Iudices, indicantes semper ex actis, an reprehendendi.
- 9 Praxis examinandi testes coram Iudice, quomodo introducta.
- 10 Testes quando examinandi sint coram Iudice, latè discutitur.
- 11 Index nequit in Regno ullum petere salarium pro interuentu in examine testium.
- 12 Index quid gerere debeat in examinandis testibus.
- 13 Testes quandoque iurati in faciem inquisiti possunt, & debent repeti.
- 14 Forma faciendi confrontationem qualis sit.

DILVCIDATIO DECIS. XCVII.

- 1 **V**aria hic de testium repetitione ne-ctuntur. Et primò, esse procedendum

dum per extensum in S. C. ad examen testium, qui deposuerant ad excommunicationis reuelationem, quia in iudicio summario monitorij non interuenit tanta diligentia, quanta in plenario.

- 2 Secundò, parte instante, depositiones recipiendas coràm Iudice.
- 3 Terriò, non reperi testes examinatos in processu informatiuo, parte non citata, si per eos facta fuerit recognitio, siue confrontatio cum iuramento.

Quo ad primum scripsere omnes ij, quos refert Dominus Altimar. ad conf. 13. Rouit. nu. 5. tom. 2. Ne autem Sanfelicii dicta lectionem reddant dubium, aduertendum est, regulariter testes, qui deposuerunt ad excommunicationis reuelationem, solere repeti ijs verò legitur eorum depositio, quæ in actis seruatur, & transcripta exordio, eiusque fine, testis illam acceptat, nec noua extensione opus, cum iam in actis ea reperiatur extensa.

- 4
- 5 Hæc verò regula suam patitur exceptionem; siquidem, si Iudex suspectum haberet testem, eum denuò ad deponendum per extensum cogere posset, lecta illi prima depositione, siue prima depositio facta fuerit metu excommunicationis, siue alio modo; militat enim fallentia hæc, quoties Iudex aliquid suspicatur; & tunc statur secundæ depositioni ob religionem iuramenti, & Iudicis auctoritatem, vt ex c. sicut nobis: de test. & alijs in simili concludit Covarr. variarum. resolut. cap. 13. num. 7. vers. Hactenus explicauimus. Hinc Reg. de Marin. Resolut. quotid. lib. 1. cap. 197. num. 10. inquit, si testes primò iudicialiter deposuerunt cum iuramento, &

- 6 postmodum ab eorum dictis recessere, standum esse primæ depositioni; & facit decisio Rota in antiquis 27. alijs 539. sub tit. de probat. cum testium receptio sit. Iurisdictionis; vnde ea attendenda est, quæ iudicialiter fit.
- 7 Sed maius dubium est, an verè repetendi sint testes, citata parte ad videnda eorum iuramenta, quamuis antea deposuerint per reuelationem, & vt aiunt, metu excommunicationis ad sonum campanelli.

Super qua re scissi sunt Doctores relati à Dom. Altimar. ad d. conf. 13. Rouiti tom. 2. num. 47. & 48. sed apud me scissi non sunt; etenim, vel loquimur de plena fide, quæ ijs habenda est; & certum est, ad hoc, vt talis eis præstetur fides, opus esse repetitione cum cæteris solemnitatibus à iure requisitis, vel de fide non plena, sed de ea, quæ mouet animum Iudicis ad credendum ea, super quibus ipsi deponunt, concurrentibus alijs circumstantijs, & adminiculis; & tunc certum pariter est, non opus esse repetitione; & ita senserunt expressè omnes citati à Dom.

Altimaro loc. cit. num. 48. alijsque, inter quos Menoch. de arbitrar. casu 26. Mascard. de probation. couel. 682. tom. 2. num. 7. Viscont. ad decis. 366. Vinc. de Franch. ad num. 5. Amendola ibid. num. 7. Aymon. conf. 299. & de Ponte conf. 63. num. 19. redduntque rationem, quia Iudex moueri potest ad iudicandum, etiam ex his, quæ sunt extra acta, ex cap. cum ad sedem: de restit. spoliat. & c. causam: de re iudicata, quæ iura ab omnibus allegantur, vt videre est apud eos, quos citat Mascard. loc. cit.

- 8 Hinc erubescant, qui adeò timidi sunt, vt sacrilegium putent à iuris rigore discedere, nec horum inueni paucos, non solum inferiores, putantes, soli Sacro Consilio, cæterisque supremis mundi Tribunalibus id licere, sed etiam supremos, hærentes parentatæ rigori, quos quidem nescio, quomodo valeant super re illud ferre iudicium, quod non habent, nisi à Iurisconsultorum responsis, vel directum, vel citius mutuatum. Vt autem ad testes reuertamur, quanta, & qualis fides sit ijs præstanda, siue iuratis, siue secus, videant Iudices apud Speculat. lib. 1. par. 4. tit. de teste. Rubr. Quæ fides sit testibus adhibenda, per totam, vbi multa certè, vel edificet, vel in iudicando recipiet.

- 9 Quo ad secundum notandum est, Praxim examinandi testes coràm Iudice, introductam esse ex Gloss. §. quia verò, vers. Abundantiam: circa finem: auth. de testibus, vbi inquit, posse Iudicem in causis ciuilibus præcipere, vt præsententur testes coràm se, si sibi videbitur, propter causæ magnitudinem, & testium suspicionem.

- 10 Quare ex Gloss. duo aduertenda sunt. Primum, hoc remitti ad Iudicis arbitrium: Secundum, requiri partis instantiam, cum, si partes tileant, nec suspectum habeant examen coràm examinatore electo faciendum, filere debeat & Iudex sic quoque, non ideo, quia semper partes instant, testes recipi coràm Iudice, coràm illo recipiendi sunt, cum partes sæpè numero sic instant, vt iudicium dilatent. Aduerte verò, si testes venire debeant ad deponendum coràm Iudice ad instantiam partis, expensis eiusdem petentis procedendum esse ad examen, vt videre est ex ijs, quæ adducit Muscatellus optimus practicus, in Praxi. Ciuili: par. 5. Gloss. suspectorum: num. 12.

Dixi, ad partis instantiam; nam, si quandoque Iudex viderit, testium depositionem esse suspectam, poterit, antè quàm causam principalem decidat, iterum iubere, vt testes coràm ipso repetantur, ad finem prouidendi, vt sæpius practicum vidi, & adest Celebris quasi iuncula Cafari ad qu. 47. lib. 1. Specul. peregrin. quæst. vbi, licet sermo sit de testium æquiuocationis tollenda, tam-

mèn non immeritò idem dicendum erit, cum aderit eorundem testium suspicio. Hoc ergo casu, quia nulla præcessit partis instantia, sed Iudex id decreuit ad veritatem eruendam, non tenebitur altera ex partibus pro testium aduentu ministrare expensas.

- 11 Iudex autem in Regno pro huiusmodi interuentu nullum poterit salarium prætere, vt ex *Pragmat. 15. §. causarum expeditioni. De officio S. R. C. scripsit Ronit. ad Pragmat. 7. de ordine Iudicior. num. 19. vbi num. 20.*

12 explanat, qualis dicatur iusta causa testes vocandi coram Iudice. Cum ergo Iudex testes coram se habebit, ad veritatem eruendam quot aduertere debeat, calamo perstringi nequeunt, cum nec calamo litigantium versutia stringi valeant. Vnica dicam regula, sic se debere gerere Iudicem, vt, cum testes examinat, vel repetit, vnicam, non alteram quoque impendat diem, dum alias vnus testis alteri ea, quæ Iudex interrogauit, reuelaret; sicque, facta inter eos confabulatione, veritas eruenda adhuc occulta remaneret. Hoc aduertere volui, cum viderim, sæpe à nonnullis litigatoribus, modò vnum, modò alterum testem missum fuisse ad Iudicem, quod verè fieri non debuit; imò Iudex nec illum examini supponere debuisset. Cætera ad rem vide apud *Sanfelicium in Praxi sect. 46. & Gallupp. part. 2. cap. 25.*

- 13 Quo ad tertium aduerter, quandoque testes, qui in faciem inquisiti iurauerunt, & confrontationem fecere, posse repeti ad instantiam inquisiti cum eiusdem inquisiti interrogatorijs, non obstante huiusmodi confrontatione facta, vt *Ricc. decis. 242. par. 2. alijque relati à Scialoya in Prax. torquendi reos cap. 6. num. 35. & diximus nos in dilucidatione decis. 37. n. 6. Vnde dicta hic à Sanfelicio militante, cum nulla adest Partis instantia, quia tunc necessaria non est repetitio.*

- 14 Formam verò faciendi confrontationem plenè habes apud eundem *Scialoyam dicto cap. num. 32. & seqq.* quem omninò vide, nec deseras *de Angelis ad Follerium init. & si compareant ante contumaciam, examinentur num. 9.*

S V M M A R I V M.

1. Scribæ fiscales, delinquentis captura assistentes, an sint testes idonei ad probandam apprehensionem cum armis prohibitis.
2. Capitanei Iustitiæ an sint testes idonei contra carceratum.
3. Scribæ fiscales, qui casu reperiuntur assistentes, sunt testes habiles contra carceratum.
4. Scribæ Fiscales cur nullam mereantur fidem.
5. Nuncijs, quibus fuit commissæ carceratio, non

credendum, si deponant de vi ipsis à carcerato illata.

6. Deponentes de iniuria ipsis illata sunt suspecti.
7. Nuncijs, deponentes de vi illata ipsis, faciunt aliquale indicium, si vulnera ostendant.
8. Nuncius, referens, se verberatum, facit solum indicium ad torturam.
9. Satellites, asserentes, ipsos interfecisse delinquentem ob impotentiam resistendi illius socijs, fidem non faciunt.

DILUCIDATIO DECIS. XCVIII.

- 1 Inquit hic *Reg. Sanfelicius*, Scribas Fiscales, assistentes capturæ delinquentis, esse idoneos testes ad probandam apprehensionem cum armis prohibitis, ea potissimum ratione, quia nulla reperitur in iure prohibitio, nec vllum eorum interesse interuenit. Quod ampliatur etiam in Capitaneis, quos vocant, Iustitiæ, ex *Nonario*. Super qua re multa diximus in *dilucidatione decis. 39.* quam vide. Nos autem aliqua hic prælibabimus.

- Hæc *Sanfelicii* dicta intelligenda sunt de ijs Scribis fiscalibus, quibus commissæ non est carceratio, nec alia quæuis diligentia, sed qui casu assistentes reperiuntur; tunc namque, quia non agitur de eorum interesse, vtique testes habiles sunt; at verò, si ad eos spectet carceratio, puta, quia ijs commissæ est informatio, captura, siue diligentia aliqua, tunc testes inhabiles dici possunt, paritate deducta ab alijs Nuncijs, quibus negotium aliquod commissum est, vt per Doctores omnes in *cap. cum parati: extra, de appellationibus*; quod si ignoraueris, quatenam eorum interesse esse queat, illos quæso confidenter interroga, & plura scies.

- Hæcque distinctio satis, superque probatur; nam, si scribæ fiscales, quibus commissæ est carceratio, vel quæuis alia diligentia, possent esse testes idonei, dicendum esset, hos posse deponere in causa propria, quod secus est, cum habeantur loco accusatoris, vt in simili scripserunt *Affl. post Andr. in const. Regni, Humanitate: notab. 6. num. 30. vers. amplius quero pro declaratione, & de Franch. decis. 379.* Vnde, cum dicantur inquisitores, socij, & quasi persecutores negotij, nulla est ijs præstanda fides, vt ex *l. 3. §. 1. & l. ob carmen §. fin. ff. de testibus cum Oldrad. cons. 210. num. 7. & Bertaz. cons. 170. num. 7. & cons. 171. num. 13. lib. 1. scripsit Capyc. latr. decis. 179. num. 34. tom. 2.* Quæ omnia eo fortius militant nostris tempestatibus, quibus inspicimus, quanta audacia nonnulli Scribæ Fiscales procedant, vt Iudicibus, à quibus negotij commissionem habuere, grati sint. Horum extor-

extorſiones ſilento prætereo, ne vulgaris decantem : & utinam ipſi quandoque non eſſent eorum criminum auctores, quæ alijs imputant; utinam, inquam, ipſi quandoque eorum non eſſent ſocij, quos, tanquam delinquentes, impune deinde accuſant, clare probantes ea ſcelera, quorum ipſi auctores ſunt, æque, ac accuſatores: & utinam tandem cæteros ad delicta nõ inuitaret, quos poſtea morti tradere geſtiunt. Si hæc vera poſſunt eſſe, præſtet Iudex Scribis Fiſcalibus fidem, quam, vel non habent, vel non ſervant.

5 Hinc aduertendum primò, non credendum Nuncijs, quibus commiſſa fuit carceratio, ſi dicant, carceratum fuiſſe vi captum è manibus eorum à Titio, vt optimè, inter cæteros, probat *Alciat. reg. 3. præſumpt. 14. num. 3.* ea ratione, quia, cum iniuria ſit illis illata, non debent admitti, tanquam teſtes, vtpotè ſuſpecti, ex l. 1. C. de curioſis lib. 12. cum concord. & concurrunt omnes ij, quos æfert, & ſequitur *Dominus Rodoe. ad cap. 115. Regentis de Marin. n. 19.*

7 Aduertendum ſecundò, huiusmodi Nuncios, ni plenè probarent, faltem aliquale indicium facere, ſi vulnera in eorum perſonas oſtenderent, quia tunc vrgeret præſumptio, & ſuſpicio minueretur. Dixi, aliquale indicium, vt excluderem plenam probationem, quæ non elicitur ex ſimilibus vulneribus, ni faltem ſint teſtes, qui ſupèr ijs deponant; hocque idè, quia verſamur in criminalibus, in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariores.

8 Aduertendum tertio, eodem modo diſcurrendum fore de Nuncio referente, ſeu verberatum, vt optimè ſenſit *Alciatus ibid.* aſſerens, concurrentibus aliquibus coniecturis pro dictis Nuncijs, poſſe Iudicè tãtam illi fidem adhibere, vt eius dicta faciant indicium ad torturam, ex notatis per *Baldum in l. finali, ff. de quaſtion.*

9 Aduertendum tandem, nullam præſtari fidem Satellitibus aſſerentibus, ab ipſis interfectum delinquentem, eo quòd reſiſtere non poterant ſocijs, qui illum ab eorum manibus rapere intendeabant, ni verè teſtibus non ſuſpectis probent, ſic eueniſſe: in qua re oculatiſſimi ſint Iudices, cum id paſſim eueniat ex inimicorum delinquentis dolo, qui pecuniæ non parcant, ad hoc, ne ſatellites illi parcant, ſed interficiant. Quot autem foriudicati noſtris hiſce tempeſtationibus ſimilem ſubeant mortem, ſi proſectò nos ignoramus, non vtrique Deus ignorat, nec fortè à nonnullis ignoratur iudicibus, qui contra Diuina Dogmata, & contra Iuſtitie præcepta delinquentem iniuſtè, & inordinatè interfici patiuntur, Iuſtitieque gladium in inimicorum delinquentis manibus reponunt.

S Y M M A R I U M.

- 1 Promiſſio de ſe obligando cum hypotheca omnium bonorum habetur, tanquam vera obligatio, ac proinde cenſentur ab illo die hypothecata bona.
- 2 Aſſenſus Capituli Neap. an operetur, cum non adest expreſſa hypotheca.
- 3 Promiſſio obligandi ſe, & bona ſua, inducit actualem hypothecam, ſecus, ſi fuiſſet facta promiſſio de ſe obligando tantum. Quod fuſè probatur.
- 4 Promiſſio de futuro petit exceptionem de præſenti.
- 5 Aſſenſus Regis expreſſus non prodeſt creditori, niſi à die, quo expeditus eſt.
- 6 Aſſenſus Capituli Neap. quid datur à lege, intelligitur conceſſus ſtatim ac aliquis bona ſua obligat pro dotium reſtitutione.
- 7 Aſſenſus Capituli Neap. incipit à die capitulorum matrimonialium, quamvis instrumentum receptionis dotis fuerit confeſſum, ſoluto matrimonio.
- 8 Aſſenſus Capituli Neap. locum habet, non ſolum in dote, ſed etiam in uſufructu, & intereſſe.
- 9 Aſſenſus Capituli Neap. vt operetur, non eſt opus, vt reſeruetur Regis aſſenſus.
- 10 Aſſenſus Cap. Neap. vt operetur, ſat eſt, ſi obligentur omnia bona abſque feudalium expreſſione.
- 11 Aſſenſus Cap. Neap. an locum habeat, ſi obligentur bona burgenſatica, abſque particula taxatiua, tantum, & quid, ſi cum tali particula.
- 12 Gratia conceſſa mulieribus Neapolitanis pro earum dotibus quanam ſint.
- 13 Aſſenſus Capituli Neap. an comprehendat donationes contemplatione matrimonij factas in capitulis matrimonialibus, fuſſimè examinatur.
- 14 Donationes cur ſiant filijs contemplatione matrimonij in capitulis matrimonialibus.
- 15 Aſſenſus Capituli Neap. an comprehendat bona quorumcunque extraneorum obligata in capitulis matrimonialibus.
- 16 Aſſenſus Capituli Neap. an comprehendat antefatum.
- 17 Aſſenſus Capituli Neap. an laquatur de feudis etiam planis, & de tabula. Latè examinatur.
- 18 Aſſenſus Capituli Neap. an locum habeat contra Baronem carentem legitimo ſucceſſore.
- 19 Baro debet habere ſucceſſorem tempore obligationis, ad hoc, vt locum habeat aſſenſus Capituli Neapolitani.
- 20 Aſſenſus Capituli Neap. an habeat locum, ſi Baro habeat habilem ſucceſſorem poſt obligationem.

gationem feudorum, quem tempore obligationis habebat inhabilem.

- 21 *Assensus Capituli Neap. an comprehendat dotes monialium.*
- 22 *Principes indigent plus religione, quam Dominibus.*
- 23 *Assensus Capituli Neap. an prosit Neapolitanis spurij, & naturalibus, fuscè examinatur.*
- 24 *Assensus Capituli Neap. quot casus consideret, noua animaduersione ostenditur.*
- 25 *Naturales, & spurij, quinam in rigore dicantur.*

DILUCIDATIO DECIS. XCIX.

- 1 **D**Ecisum hic verè reperimus, promissionem factam in capitulis matrimonialibus ab aliquo se obligandi pro dotium restitutione per publicum instrumentum cum hypotheca bonorum feudaliū etiam titulatorum ad sapientis consilium, haberi tantquam veram obligationem, ac proinde in concursu attendi diem capitulorum, non autem instrumenti dotalis, eamque promissionem iuuari assensu capituli Neapolitani. Super hac causa fusiùs scripsit Reg. Capyc. *Latr. consult. 29. tom. 1.* omninò videnda. Ego autem, vt verum fatear, & vt videre est apud DD. relatos hic à *Sanfel. & Capyc. Latr. doc. cit.* maximam inspicio difficultatem in examinando, an assensus cap. Neapolitani operetur, quoties non adest expressa hypotheca, ita vt sola promissio se obligandi habeatur, tanquam vera obligatio; vt autem vtramque conciliemus opinionem, cum distinctione procedendum est; etenim, vel in capitulis matrimonialibus adest, non modò promissio se obligandi ad dotis restitutionem, sed etiam obligandi omnia bona; & tunc militabit decisio relata à *Sanfelicio*; quare expressa hypotheca incipiet à die capitulorum matrimonialium; aut verò promissio in capitulis matrimonialibus erit se obligandi ad dotis restitutionem absque alia enunciatione, quæ promissionem obligationis bonorum feudaliū contineat; & tunc hypotheca expressa incipiet à die instrumenti dotalis; adeoque hoc casus iuuabitur tacita hypotheca, si velit attendere diem capitulorum matrimonialium, sicque contrariæ opiniones non ab re conciliari poterunt.
- 2 Et ratio fortè erit conuincens; nam, attento principio illo exposito per *Sanfelicio*, quo edocemur, promissionem se obligandi esse veram obligationem, deducitur etiam, cum quis promittit bona sua obligare, haberi proinde, ac si illa obligasset; quare argumentò è contrario sensu, cum non promittit illa obligare, nullam intervenisse, dicendum erit, obligationem realem, sed tantum per-

sonalem, deductam ex promissione se obligandi: vnde eodem principio, quo vtitur *Sanfelicio*, vteremur & nos ad nostram conclusionem probandam, qua contrarias conciliamus opiniones.

Nec dici poterit, oriri ex hac promissione obligandi bona actionem solummodò personalem contra promittentem; non autem hypothecam super bonis, quæ oritur tantum ex illorum obligatione, vt videtur sentire *Capyc. Latr. d. consult. n. 44. & seqq.* cum corrigenda sit imaginatio; siquidem tunc oritur actio personalis contra promittentem, quando quis promittit se obligare ad dotis restitutionem, quia eo casu se tantummodò obligat, non bona, ac proinde tenetur actione personali: igitur, si, cum promittit se obligare, tenetur actione personali, cum promittit obligare bona, tenetur actione hypothecaria.

- 3 Quod si dixeris, non differre inter se quoad actionem promissionem obligandi se ad dotis restitutionem, & promissionem obligandi bona pro eiusdem dotis restitutione; dicam ego, eadem ratione non differre obligationem personæ, & obligationem bonorum, quod est contra iura expressa. Tota ergo difficultas residet in hoc, an scilicet idem sit, promitti obligationem, ac obligari: & quicquid sit, quod aiunt nonnulli DD. in simplici verborum cortice sistentes, dum dicunt aliud esse, promitti obligationem dandi decem, aliud obligari ad dandum decem; tamen, si benè res introspectatur, hæc duo idem sonabunt; quandoquidem promissio de futuro parit exceptionem de presenti, ex Imperatoris Sanctione in l. si creditoris, ubi *Bald. C. de fideicom.* si igitur potest excipi de presenti ex promissione de futuro, promissio idè erit, ac obligatio; & obligatio illa exequutiva primæ promissionis erit effectus primæ, quæ verè promittentem obligauit secundum naturam contractus, scilicet, vel personalitèr, vel realitèr. Et profectò, si attendamus, quid importet promissio se obligandi ad aliquid, nil aliud reperiemus importare, nisi promittentem promittere exequi rem illam, quam nunc promittit: vnde deinde executio illa erit merè matrimonialis, vt sic loquar, adeò vt, ea non facta, adhuc subsistat contractus primæ nūc.
- 4 Pro qua re faciunt ea, quæ de promissione dixere *Vasq. de success. progress. lib. 2. §. 18. num. 210. Contrar. in cap. Quamuis pactum par. 3. n. 3. Boer. detis. 3. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 81. à num. 14. Balboa in sua semicenturia: disquis. 13. Bottiglier. de success. cap. 2. de renunciat. Theor. 42. num. 11. & 12. post Bald. in l. pactum dotale q. 18. C. de collat. Ioann. Andr. in add. ad Spec. Rubr. de oblig. col. 1.*

Franc.

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 239

Franc. Barri de success. lib. 11 sit. ultimo nu. 9. Capyc. Latr. decis. 3. num. 25. Faber de error. Pragmat. decade 12. error. 7. Molfes. ad consuet. Neap. tit. de renunc. q. 10. nu. 3. & seqq. & latè in cons. 14. n. 8. Rouit. cons. 42. n. 7. & cons. 44. n. 23. tom. 1. & alij relati à Bottiglier. loc. cit. Theor. 42. to. 2. nu. 15. Noguero. alleg. 6. nu. 17. Merlin. controu. tom. 1. cap. 4. per totum, & alij apud ipsos.

Quod ut in praxi clariùs suadeatur, fingamus, Titium promississe in capitulis matrimonialibus obligare omnia bona sua; deinde verò dotem recipiat, nec se obliget, dices tu, nullam fuisse contractam obligationem bonorum? non utique, cum actus ille receptionis, dotis implicite obligationem bonorum, seruata forma promissionis, præter tacitam hypothecam à lege præstitam, importet. Igitur prima illa promissio fuit, quæ bonorum traxit obligationem; ac proinde promissio obligationem importabit à natura contractus specificatam. Alia latè vide apud *Merlin. sent. 1. cap. 4. & seq.*

Hic autem aduertenda sunt plurima in materia assensus Neapolitani concessi: & primò quidè, licet assensus Regis expressus non profit creditori, nisi à die, quo ille expeditus fuit, non autem à die, quo bona sui debitoris sibi obligata fuere, ex DD. quos adducit *Rouit. in Pragm. 1. n. 18. de fide memorial.* cum tamèn *Assensus Capituli* à lege sit, intelligi concessum statim ac aliquis bona sua obligat pro dotium restitutione, vel cum ea promissit obligare.

Hocque adeò verum est, ut, quamuis instrumentum receptionis dotis fuerit confectum, soluto matrimonio, non proinde *Assensus Capituli* incipiat prodesse à die, quo conficitur instrumentum, sed à die capitulorum matrimonialium, ut decisum testatur *Reuert. decis. 513.*

Et licet *Reg. de Marin.* indubitabilem arbitretur decisionem illam; dubium tamen in eo versabatur, quia obligatio in capitulis matrimonialibus erat conditionalis, scilicet, dummodò dos solueretur, aliàs, cur debebat intercedere obligatio restitutionis dotis, quæ non soluebatur? Vnde, cum solutio apparuisset, soluto matrimonio, per instrumentum, quod, viuentis viro, stipulatum non fuere contrahentes contra vsum contrahentiù, dubitari poterat, aliquam interuenisse fraudem in creditorum præiudicium: hæc autem fraus elidebatur per capitula matrimonialia, in quibus apparebat dotis promissio, & per solutionem aliundè probata.

Secundò, *Assensum Capituli Neapolitani* locum habere, nò tantum in dote, sed etiam in usufructu, & interetie, ut decisum testatur per Regiam Cameram *Reg. Reuert. decis. 66.*

ubi *Reg. de Marin. n. 5.* Alij auctores vident apud *Dom. Altimar. ad cons. 17. Rouiti num. 18.*

Tertiò, ad hoc, ut *Assensus Capituli* operetur, non opus esse, ut reseruetur Regis assensus, prout putauit *Staiban. cent. 2. resol. 114. num. 17.* citans *Rouit. cons. 17. n. 12. lib. 2.* ex verbis ijs *Pragm. 3. de feudis.* Item supplicano, che in tutti l'istromenti dotali, che da quà auanti accaderanno farsi in questa Città di Napoli, illo tunc, che siano fatti l'istromenti dotali, & obligationi delli beni feudali di loro mariti, con reseruatione del Regio assenso, s'intenda esser prestito, &c. cum verba hæc Pragmatica sint fundata in stylo contrahentium, antequàm fuisset hæc gratia concessa; tunc namque necessaria erat huiusmodi reseruatio, quia debebat Regis assensus impetrari; vnde in supplici libello huius gratiæ priùs est stylus antiquus, qui materialitèr se habet respectu verborum illorum, *con reseruatione del Regio assenso*, penitus superfluo; cur enim dicitur reseruatus Regius assensus, si obtinendus non est, si pro præstito habetur? Quinimò, dico, ne opus quidè esse, ut obligentur bona feudalìa; sac namque est, si omnia bona obligentur: & ratio est euidens, quia obligatio omnium bonorum, ea tantum bona excludit, quæ contrahens obligare non poterat: atqui, stante noua gratia, potest bona etiam feudalìa obligare; igitur hæc feudalìa non intelligentur exclusa.

Nec te terreant auctoritates, decisionesq; adductæ à *Capyc. Latr. d. consult. 29. num. 11.* contra *Amasi consilium*, aliosque, prout ibi loquuntur enim de tacita hypotheca, quæ differt ab expressa, cum scilicet expressè omnia bona obligantur, licet non exprimantur feudalìa, cum, non expressis bonis feudalibus, adhuc adsit expressa hypotheca omnium bonorum, quorum appellatione veniunt etiam feudalìa, ut arbitror. Sed de hac re dicemus in dilucidatione decis. 302. Interim vide Doctores relatos pro vtraque opinione à *Dom. Altim. ad d. consil. 17. Rouiti num. 15.*

Sed quid, si contrahens obligasset expressè bona sua burgenfatica, non exprimendo feudalìa. Dico breuiter, ex natura contractus hoc casu venire feudalìa; quia, stante *Capitulo Neapolitanis* concessio, bona feudalìa diiudicanda sunt, tanquàm burgenfatica, dum nullus est obtinendus assensus, & contracta hypotheca super vno corpore, dicitur contracta super omnibus, ac proinde non esse faciendam bonorum distinctionem. Quod ego limitarem, si contrahens obligasset bona sua burgenfatica tantum; tunc namque hæc particula taxatiua demon-

monstraret, voluisse contrahentem excludere feudalia, & distinctionem bonorum admittere. Cæterum, remota illa particula, omnia, arbitror, venire bona, cū contrahens, stante assensu capituli, nō duxerit exprimere sua bona sub titulo feudali, dum in illo contractu naturam mutabant, nec alio expresso indigebant consensu, quā contrahentis, ac proinde, dum quoad illum actum Dominus directus non requirebatur, poterant illa bona non explicari titulo, qui dependentiam à dominio directo dignosceret. Hæc sentio nunc: si casus accideret, maturius cogitarem; sic quemcunque censeo operaturum.

Quoniā verò assensus præfati Capit. Neap. extenditur à Doctoribus ad varios casus, quos nouissimè cumulauit Dom. Altimar. ad d. conf. 17. Romit. idcirco nobis hic insistendum.

- 12 Gratia concessa anno 1505. inserta in Pragm. 2. de feudis, hæc habet, loquens de mulieribus Neapolitanis habentibus obligata bona feudalia earum virorum, saluo Regio assensu impetrando, qui nunquam postea fuit obtentus. Si degni V. C. Maestà concedere a tutte le dette donne, e loro heredi, e successori il suo assenso, quanto all' obligatione di detti beni feudali, quali si trouassero in dominio del Fisco, ouero delli heredi di quelli, che hauessero obligati detti beni feudali, che s'intenda esser prestato da quel tempo, che da loro sono stati fatti l'istrumenti dotali per li loro mariti. Placet Regiæ Maestati quoad obligationes factas pro dotibus verè, & sine fictione, iura tamèn alterius cuiuslibet remaneant salua.

Quæ gratia deinde extensa fuit, & concessa a qualsuoglia donna, che si maritasse dentro la Città di Napoli, e tanto à forastiere, che si maritassero con gentil'huomini, e Cittadini Napolitani, quanto gentildonne, e cittadini, che si maritassero da fuori della Città di Napoli, etiam con forastiere, &c. etiam pro instrumentis mutui, quæ fiunt ab earum viris, qui dotes receperunt, vt ex gratia inserta in Pragm. 3. sub eod. tit. de feudis.

- 13 Stante igitur hac gratia in materia assensus, quæ dotes tantum respexit, quæritur primò, an assensus huius capituli locum habeat in donatione contemplatione matrimonij facta in capitulis matrimonialibus. Et super hac quæstione scripserunt Merlin. lib. 2. contr. 60. n. 17. Montan. in l. Imperialem. §. Præterea si quis infendatus num. 36. lit. O. Prat. lib. 3. discept. forens. cap. 44. alijq; apud ipsos, qui tenent, assensum capituli locum habere in donationibus factis contemplatione matrimonij, adeoque donatarijs, licet absque assensu, prodesse præfatum capitu-

lum, quod Gizzius ad decis. 56. Capyc. Latr. militare, ait, fauore vxoris, eiusque hæredū, non autem donatariorum. Verum Reg. de Marin. 2. resolut. cap. 28. nu. 18. refert contrariam decisionem Regiæ Cameræ relata, à Minad. quam ipse rescribit; ac proinde non possum huiusmodi decisioni non adherere. Et, vt breuissimè scribam, moueor ex verbis libelli, & gratiæ, & ex mète vtriusque; nam, si attendamus verba libelli, & gratiæ, vtraque loquuntur tantum de obligationibus rerum feudalium: siquidem supplex libellus, postquam enarrauit, *perche, bench e habbiano l'istrumento dotale con obligatione delli beni feudali di loro mariti, con riseruatione del Regio assenso*. Transiens deinde ad supplicandum pro assensu, illum petit tantum pro obligatione feudalium, quæ erant obligata in instrumento, cum potuisset petere pro omnibus contentis in instrumento. ibi. *Però si degni Vostra Cattolica Maestà concedere à tutte le donne, e loro heredi, e successori il suo assenso (notate) quanto all' obligatione di detti beni feudali, &c.* Quæ particula, *Quanto*, est limitatiua. Et gratia etiam limitatiuè respondet. Placet Regiæ Maestati quoad obligationem factam verè, & sine fictione: iura tamèn alterius cuiuslibet remaneant salua. Vndè putarè, me malè loqui, volentem, vt sub hoc assensu includeretur donatio facta filijs contemplatione matrimonij in iisdem instrumentis dotalibus, cum assensus cadat tantum supra obligationes bonorum feudalium eorum, qui ea obligarunt pro dotibus receptis, dum oportet primò, vt bona feudalia transeant in dominium donatarij, & postea, transactis in eius dominium, ijsq; obligatis pro dotibus, saluo Regio assensu, iuuabit assensus Capituli prædicti. Atqui bona feudalia nequeunt transire in dominium donatarij absque assensu, & consequenter assensus Capituli non potest aliquid pro muliere obligare. Quod si dicatur, illum debere prodesse donatario, vt proficit mulieri, erit maximus error, cum assensus, qui primariò pro muliere concessus est, operaretur primariò pro donatario, & secundariò pro muliere; quinimò præiudiciale Domino directo extensionem reciperet; & tamèn apud omnes Feudistas assensus est stricti iuris, nec de casu ad casum extenditur, sed tantum concedit, quantum dicit, quantum exprimit, adeò vt vix concedere intelligatur, quod comprehendit indubitatè.

Hæc quoad verba gratiæ, & supplicis libelli: si verò eorum mentem inspicimus, reperiemus, nullam aliam fuisse, quā iuuare mulieres, quæ bona virorum feudalia habebant obligata, nec vnquam fuit expeditus assen-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 241

assensus. Quæ mens etiam manifestata fuit in libello ijs verbis. *E molte di dette donne non hanno detto assenso: il che è causato, o per negligenza de' loro mariti, che non hanno curato impetrarlo, ouero, per non essere stato impetrato per loro parenti, e loro per esser donne, e stando in potere de' loro mariti, non hanno, nè saputo, nè potuto impetrarlo, &c.* Gratia igitur, quæ intelligitur concessa secundum ea, quæ proponuntur, ex vulgaris iuribus, eandem considerauit rationem, ac proinde non intenderunt, nec gratia, nec supplex libellus, comprehendere nomine mulierum filios donatarios, qui donationes ab eorum patribus recipiunt bonorum feudalium, circa quas adsunt aliz Pragmaticæ, quæ aliàs redderentur frustratoriz. Quæ ratio ex Minad. loc. cit. apud Reg. de Marin. mouit Regiam. Cameram ad decidendum pro hac sententia.

Veniamus modò breuiori calamo ad alteram gratiam, & libellum supplicem, & videbimus sanè, neutrum comprehendere huiusmodi donationem. Et quidem supplex libellus petit assensum super contractibus mutui, qui fiunt à donantibus, dotibus non solutis; in ijs enim vult libellus, vt intelligatur præstitus assensus bonis feudalibus obligatis. Hæc sunt verba libelli. *E perche si eorum fassi per li mariti in fauore delle donue la confessione di tutte le doti riceuute per istrumento publico, e perche riceuono in parte, e'l donante della donna si costituisce al marito della donna debitore di tutta la quantità, che li resta debitore per contratto di mutuo, il quale stipula eodem die, & tempore, e considerando, che detto debito dipende per causa delle doti, supplicano vostra Cattolica Maestà, che si degni concederli, che tali contratti, che in futurum si faranno con-risermatione del Regio assenso super bonis feudalibus, s'intenda per impetrato, &c.* verba autem gratiæ sunt hæc. *Placet ad beneplacitum Regiæ Catholice Maiestatis.*

Si quis ergo diceret, verba, mentemque libelli, & gratiæ comprehendere donationem factam contemplatione matrimonij, certè irideretur.

Hinc videtis, non stringere argumenta illa, quibus vrgetur, gratiam cadere supra instrumenta, & contractus, adeoque comprehendere omnia contenta in instrumentis, & contractibus; quòdoquidè ex supra expositis satis, superq; visum est, an assensus sit præstitus instrumentis, an autem obligationibus, et super quibusnam contractibus intelligatur præstitus. Cæterum, si quibusdam regulis generalibus loqueremur, ab re iura applicaremus hypothese. Nec nouum est, contractus non recipere diuisionem inter contrahentes, sed eam recipere respectu domini directi, qui non contrahit, sed con-

tractui annuit in eo tantum, quod sibi videtur, quod sibi placet. Non valet ergo argumentum hoc, Princeps assensum præstitit obligationi feudalium, ergo toti contractui; quandoquidè falsa est consequentia, tantum vniversalis deducta à præmissa particulari, vt cum logicis loquar.

Quod ad rem explicuit Theodor. alleg. 67. num. 9. his verbis. *Vnde solum dicendum est, conualidari ea, quæ spectant ad ipsas mulieres, ad quarum fauorem semper dicitur in omnibus capitulis illa esse exposita, sed ad beneficium aliarum personarum, nequaquam. Et esset absurdum dicere, quod donatio facta sponso, vel filijs nascituris, vel aliud quid simile, habeat similiter assensum, tantum assistentes in eisdem capitalis matrimonialibus, quod esset, si ipsa capitula genericè essent assensu vallata, &c.*

Neque vrget paritas adducta à Prato loc. cit. de asecuratione dotis, quæ comprehendit assensus capituli, vt scripserunt Frecc. de subfeud. lib. 3. quaest. 1. Camerar. in l. Imperialem Paschal. de vir. patr. potest. part. 3. cap. 7. num. 44. Cypyc. Latr. & conf. 39. num. 14. alijque ab ipso adducti: cum assensus capituli, comprehendendo casu asecurationis, immediate doti faueat, adeoque habeatur propria intentio capituli præfati: at verò in casu donationis contemplatione matrimonij assensus faueret primariò donatario, quicquid sit, si per accidens, vt diximus, faueret mulieri, qui fauor non attenditur à lege, quæ de consequentibus non curat.

Nec te decipiat limitatio, de qua Gizzius 24 loc. cit. quandoquidè, vt aliàs dixi, fauor mulieris per accidens, & secundariò venit in capitulis matrimonialibus respectu donationis factæ suo viro à patre illius quoad obligationem, & hypothecam; licet primariò quoad contractum matrimonij, quæ duo diuersa sunt; siquidè, quamuis verum sit, mulierem libentiùs matrimonium contrahere cum aliquo ditioni ex causa donationis illi factæ à suo genitore, non tamen, mouetur ad contrahendum tale matrimonium, quia in casu restitutionis habet, quid restituat eius vir ex tali donatione illi factæ; hoc enim per accidens venit, & rarò consideratur, quemadmodum per se, & primariò consideratur donatio huiusmodi propter opulentiam illam actuaalem, quam à tali donatione vir recipit. Et gratia non considerat hoc, quia voluit tantum consulere mulieribus quoad constitutionem dotis, vel restitutionem, & consequenter non considerat fauorem illum, qui primariò, & per se in capitulis matrimonialibus per huiusmodi donationem consideratur; ac proinde parum refert, esse fauorabilem mulieri donationem factam eius viro, cum assensus non

H h omni-

omnibus rebus mulieri fauorabilibus proficit, ut huc usque vidimus.

- 15 Queritur secundò, an assensus capituli comprehendat bona quorumcunque, qui in capitulis, vel instrumento dotali ea obligarent, puta, soceri, fideiussoris mariti, ceterorumque extraneorum? Et secundum nostra principia regulata à verbis gratiarum superius rescriptarum affirmatiue respondeas, cum verba obligationes respiciant. Ibi, *Placet Regia Maiestati quoad obligationes factas verè, & sine fictione*, præcipue cum eius mens fuerit reddendi tutas mulierum dotes cum obligatione feudali, Et exempla habemus apud varios Doctores, scilicet, soceri, apud *Rouit. ad Pragm. 8. num. 4. de feudis*, & in *cons. 17. de Marin. 2. resal. cap. 28. & ad Reuerter. decis. 3. num. 2. & decis. 589. & Cappa. Latr. cons. 29. num. 10*, necnon fideiussoris apud *d. de Marin. ad Reuerter. decis. 229. Merlin. lib. 2. controuers. cap. 58. num. 20*, & tandem generaliter quoad omnes extraneos apud *Minado. cons. 3. Camerac. in l. Imperialem. pag. 52. lit. 2. Rouit. ad Pragmat. 8. de feud. num. 4. Frecc. lib. 2. de subfeud. in 1. au. Forit. qu. 13. per totam, Reg. de Marin. d. cap. 28. num. 15*. alioque passim.

- 16 Queritur tertio, an Assensus Capituli, prout prodest doti, proficit etiam antefato? Et ex verbis præfatarum gratiarum esset utique negatiue respondendum: cum tamen ad sit noua gratia concessa etiam anno 1539. pro antefato, ut ex *Pragm. 8. de feudis*, affirmatiue respondeas, & ad eruditionem videas *Reg. de Marin. ad decis. Reuerter. 377. num. 5. ad decis. 229. 368. & 470.*

- 17 Queritur quarto, an assensus præfatus comprehendat feuda plana, & de tabula, an tantum quaternata. Et *Rouit. in d. Pragm. 8. de feudis. n. 6.* alique apud *Dom. Altimar. loc. cit. nu. 9.* negatiue respondent, & omnes ducuntur à *Frecc. de subfeud. lib. 3. de differ. inter feud. quatern. & de tab. differ. 14. num. 20.* asserente, Capitulum non habere locum in feudis, quæ recognoscuntur à Barone, quid Capitulum non loquitur de his feudis, sed de illis, quæ tenentur à Regia Curia, quamuis illa gratia fuerit expedita ad supplicationem Baronum: attenditur illud, quod fuit concessum. Verba sunt *Freccia*. Contrarium tamen procùl dubio tenendum est; nam, quamuis versemur in materia assensus, qui dicitur stricti iuris, ita ut non facienda sit extensio de casu ad casum, neque forsàn ex identitate rationis, cum attendatur id tantum, quod Princeps concessit, nec curandum de ratione, pro qua hoc casu stat voluntas; quandoquidem, cum agitur de gratijs, non videndum, cur Princeps vnā concedit, nec alteram, ad quod probandum allegantur à Feudistis diuersa

ura, quæ apud eos videre est passim, quæque consultò, tanquam non controuersa, relinquimus: quamuis, inquam, hæc omnia vera sint; nihilominus tamen hæc, aliaque similia, quæ non negantur, intelligenda sunt vera respectu earum gratiarum, rerumque, quæ Principis sunt, non autem respectu aliarum, quæ consequutiue, & necessario veniunt ex tali concessione. Exemplo rem declarabo. Princeps concedit gratiam omnibus homicidis, qui in sua Curia reperiuntur inquisiti, si Baro subditus tali Principi putaret, inquisitos de tali crimine non frui huiusmodi indultu, nonne temerè id putaret? Vtique. Sed hoc negetur quidem; nam yrgeo. Si Baro instaret, ut tales inquisiti gratia gauderent, & Princeps gratiam concederet, possetne Baro prætere, inquisitos in sua Curia illa non gaudere? Non ita sanè, cum sic se supra Principem ostentaret.

Hoc ipsum ergo nostro casui applicandum est; etenim Barones petierunt gratiam pro dote, & Princeps magna eam munificentia concessit, potens illam non concedere; & hac concessione non obstante, Barones vellent, ut gratia non haberet locum quoad feuda, quorum ipsi Domini sint, sed tantum quoad feuda, quæ Principem, tanquam Dominum directum, dignoscunt, ac proinde, Principem illudentes, se illo præstantiores dignoscerent. Quod maximum inconueniens est, ad quod euitandum, tanquam, non modò iuribus, sed naturali repugnans rationi, necessario dicendum, in Capitulo venire, & comprehendere quæcunque feuda plana, & de tabula, quæ consequutiue, & necessario venire debent.

Et prætere esset quidem aliud maximè absurdum, mulieres esse tutas super feudis quaternatis absque nouo Regio assensu, non autem esse tutas super feudis planis absque illo Baronis; adeoque gratiam præiudiciū asserre Principi, non autem subdito, cum agitur de maiori beneficio subditorum, ad quorum instantiam illa conceditur: & ut verum fatear, putarem ego, hunc esse vnum ex ijs casibus, in quibus à Principe irritat o posset gratia reuocari, & dici optimè posset, Principem fuisse liberalem, seruum avarum. Hæc ego sentio; tamen saniori me subscribo iudicio.

- 18 Queritur quarto, an Assensus Capituli locum habeat contra Baronem, qui legitimo successore careat. Super qua questione scilicet sunt Doctores relati apud *Dom. Altimar. loc. cit. n. 12.* nã pro affirmatiua steterunt *De Ponte de potest. Præreg. tit. de assens. Reg. super dot. n. 34.* qui sic praticari, asserit. *Ricc. collect. 743. Thor. par. 1. compend. decis. verb. Assensus capituli. Lathia de feud. par. 8. dilat.*

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 243

diluc. 64. Pro negatiua verò Ronitus ad Pragmat. 2. de feud. n. 5. & de Marin. ad Reuerter. decis. 470. n. 2. & cum his sentiendum arbitror; etenim, quamuis assensus à Rege sit concessus, non à Prorege; nihilominus tamen tali concessione Rex nil aliud fecit, quam suum assensum generalem præstare, omnibus obligationibus, quæ pro dote sũt; verum supposuit, huiusmodi obligationes esse validas; adeoque, si ex aliunde inualidæ sint, assensus non habet, ubi pedes figat. Iam verò, si obligans res feudales careat legitimo successore, obligatio erit nulla, & consequenter assensus dicetur resolutus.

19 Hic autem notandum est, sat esse, si feudum obligans habeat successorem tempore obligationis; nam, si postea successor moriatur, adeoque feudum ad Dominum directum redeat, redibit affectum onere hypothecario in beneficium dotis, quo tempore habili fuit affectum; successor enim ille intelligitur, qui reperitur tempore actus, ut optimè *Camerar. in repetit. l. Imperialem, pag. 30. lit. P.* Et licet contrarium videatur sustinuisse *Vinc. de Anna in repetit. cap. 1. de Vassallo decrep. atat. n. 185.* nihilominus tamen opinionem *Camerar.* veriore voluit *Reg. de Ponte de Potest. Proreg. tit. de assens. Reg. §. 4. n. 7. de qua re nos fusiùs in nostra Ariadna Feudali tit. de vassallo decrep. atat.*

20 Sed quid, si tempore obligationis Baro habebat successorem inhabilem, puta clericum, qui deinde tractu temporis clericatum deserat, & consequenter fiat habilis, an obligatio nulla, facta tempore inhabili, reconualecat, & dicatur valida. Videtur dicendum, requiri nouam obligationem, cum actus ab initio nullus nequeat tractu temporis validus fieri, potissimum, cum versemur in materia assensus, & exemplum habemus in hæredibus alienatoris sine assensu; nihilominus tamen transeo libenter in æquiore opinionem, ea ratione, quia assensus capituli prodest etiam vxori respectu bonorum feudalium futurorum, non modò præsentium, ex ijs, quæ scripsit *Reg. de Marin. lib. 2. resolut. cap. 28. à num. 2.* sicque, licet Baro tempore obligationis careat habilibus successoribus, cum tamen tractu temporis habeat successores habiles, poterit feudum remanere obligatum, ni à tempore obligationis, saltè à tempore, quo successorem habilem habuit.

21 Queritur quintò, an assensus capituli comprehendat dotes monialium: super qua quæstione *Montanus* omnium primus scripsit in *l. Imperialem à num. 61. pag. 40.* & post proposita argumenta pro opinione affirmatiua, adhæret negatiuæ. Verum *Paulus Staiban. tom. 1. resolut. 61. num. 50.* contra *Mon-*

tannum scripsit, seque suam sententiam in secunda centuria promisit fundaturum. *Staibanum* ergo sequamur tutius, & Religiosus, cum, ut aliàs diximus, iura loquentia de matrimonio temporali militent etiam in spirituali, quod nequit deterioris esse conditionis illo. Et licet Capituli verba videantur directa ad matrimonium temporale, supplet tamen lex, cum hominis dispositio deficit. Et miror certè, *Montanum* ad suam sententiam fundandam scripsisse, Principem indigere plus matrimonijs temporalibus, quam spiritualibus, cum prima repleat Ciuitates hominibus, secus altera; nam, si rationes has ponamus ob oculos, plus indigebunt Principes matrimonijs spiritualibus, 22 quam temporalibus, cum ijs plus proficit religio, quam prosint homines, qui sine religione plus nocere valent, quam iuuare. Nec præterea opinor, ideò reddi vberiores Ciuitates hominibus, quia Princeps concessit mulieribus Neapolitanis assensum, cum hæc ratio nimis inefficax sit; & potius dicendum esset, nostrum Catholicam Regem ideò ab omnibus amari subditis, & colì, quia pius, quia Religiosus: & perfectò inter cæteros pietatis, Religionisque actus, ille utique est, suum assensum intelligi etiam præstitum in beneficium mulierum monialium cælesti adhærentium sponso, à quo prosperitates omnes Regibus proueniunt, quorum corda in manu Dei sunt: & ex his videtis, an benè scripserit *Montanus*, potius pro Fisco, quam pro Deo, à quo Fiscus ipse, quicquid habet, dignoscit. Sed de hac re alibi, cum etiam iuribus comprobanda sit, ut videatur *Montani* sententia non recipienda.

23 Queritur sextò, & vltimò, an Assensus præfatus proficit mulieribus Neapolitanis naturalibus, & spurijis. Et quoad naturales affirmatiuam tenent opinionem *Anna in Const. Diuæ memoriæ n. 240. Ronit. super Prag. 3. de feudis, & Reg. de Marin. d. cap. 28. nu. 14.* Quoad spurios verò negatiuè respondent *de Franch. decis. 452. Ronit. in Pragm. 2. num. 2. de feud. Reuerter. decis. 4. ubi Reg. de Marin. & idem Reg. de Marin. d. cap. 28. num. 14.* De quibus omnibus *Dom. Altim. ad d. conf. 17. Roniti, & Dom. de Luca ad d. decis. 452. Vinc. de Franchis*, motiua varia referens.

Sed hæc quæstio, ut verum fatear, terminanda est, & dirimenda ipsis *Pragm.* verbis. Hæc ergo habemus in *Pragm. 3. de feudis*, loquente de personis, quæ sub gratia comprehenduntur. *S'intenda prestito l'assenso di Vostra Cattolica Maestà à qualsiuoglia donna, che si maritasse dentro la Città di Napoli; e tanto à forastiere, che si maritassero con gentiluomini, e cittadini Napolitani, quanto*

H h 2 gen.

gentildonne, e cittadine, che si maritassero da fuora della Città di Napoli, etiã con forastieri.

24 Hæc verba, vt consideranti paret, tres casus comprehendunt, quibus prodest Capituli Assensus; adeoque

Primò prodest *a qualsuoglia donna, che si maritasse dentro la Città di Napoli.* Sicque, attento germano sensu *Pragmatica*, mulieres quæcunque generalitèr sumptæ, siue extere, siue Neapolitanæ, siue collocatæ in matrimonium cum viris exteris, siue cum Neapolitanis, semper habebunt validè obligata bona feudalia earum virorum, si intus Ciuitatem Neapolitanam nuptæ sint, cum hoc tantum requirat Regia Sanctio: vnde, cum primus casus sit contemplatione loci, non autem personarum, non quæritur, an prosit Assensus, si fœminæ sint naturales, vel spurix, &c. Quoniã verò non semper matrimonium sit intus Ciuitatem

Secundò prodest *a forastiere, che si maritassero con gentiluomini, e cittadini Napolitani*, sicque extere habebunt etiam obligata validè bona feudalia earum virorum, ex eo tantum, quia viri sunt ciues Neapolitani, adeoque ratione matrimonij ab illis contracti gaudebunt assensu capituli; & consequenter, cum hic secundus casus sit de exteris, non quæritur, an fœminis prosit assensus, quamuis spurij, vel naturalibus, dum, attento hoc secundo casu, non opus est, vt sint Neapolitanæ, sed possunt esse extere, modò cum Neapolitanis collocatæ sint in matrimonium, adeoque, si Neapolitani sint naturales, erit alia quæstio resoluenda secundum ea, quæ in tertio hoc casu dicemus de fœminis.

Tertiò prodest *a gentildonne, e cittadine, che si maritassero da fuora della Città di Napoli etiam con forastieri.* Et in hoc tertio casu quæri potest, an hæ gentildonne, e cittadine gaudeant assensu capituli, ac proinde habeant validè obligata bona feudalia earum virorum absque expresso assensu, si sint naturales, & spurix.

25 Quare, vt primò loquamur de naturalibus, certum est posse duplici modo dici filios naturales, primò, si nati sint è soluto, & soluta; & hi propriè non dicuntur naturales, cum non habeant certum patrem; poterat enim soluta illos procreare cum altero, quàm cum eo, qui appellaretur pater: vnde secundò naturales dicuntur strictè, & rigorosè, qui nati sunt ex concubina domi recenta, tanquàm vxore. cap. liberi 32. quæst. 4. & Gloss. in cap. nisi cum pridem 10. super verb. manzeres: extr. de renunc. De qua re Doctores omnes passim. Igitur, si hæ gentildonne, e cittadine fuerunt procreatæ ex certo patre Neapolitano, cuius ipsæ consequenter di-

centur filix naturales, gaudebunt assensu capituli: sin autem non habebunt certum patrem Neapolitanum, fortè, quia non probabitur, ab eo illas esse procreatas, eo quòd earum mater non erat concubina eius, quem dicunt, esse earum patrem, non essent rigorosè naturales, sed spurix; & consequenter erit alius casus.

Vt ergo secundò loquamur de spurij, certum paritèr est, spurios eos in propria significatione dici, vt ceteras appellationes extra nostrum propositum deferamus, qui, licet nati ex soluto, & soluta; patrem tamèn incertum habent, prout sunt filij meretricum, publicarum, qui aliàs appellantur, quæsti, quique à multis fatuis, tanquàm proprii filij diliguntur putantibus, suos esse, in quibus nil fortè habent, quàm meram imaginationem: de qua re optimè *Angel. de success. spuriorum*. Quare hæ gentildonne, e cittadine, si sint spurix, natæ ex extera, licet dicant, eorum patrem fuisse Neapolitanum, quia tamèn id non probantes, patrem demonstrarent incertum, non iuuarentur assensu capituli. Quod intellige, dummodo non natæ sint ex matre Neapolitana, nec in ciuitate Neapolitanam, si natæ sint ex matre Neapolitana, si in ciuitate, sique alijs modis sint ciues, de quibus aliàs diximus, arbitror ego, gaudere eas assensu capituli. Nec ignoro, vt tandèm dilucidationem hanc absoluiam, à multis improbari trinam hanc casuum distinctionem, sed veram reperiunt, si eam introspiciant: nos autem fusè de huiusmodi gratijs aliàs agemus, cum sermo incidet; interim alia vide apud citatos auctores, cum hic repetere non duxerim, nec dilucidare, quæ, nec obscura, nec multum sunt controversa.

S V M M A R I V M.

- 1 Agnatus an habeat prelationem in venditione feudi noni.
- 2 Feudum de iure communi, vel est antiquum, vel paternum, vel nouum. Quod latè examinatur.
- 3 Feudum antiquum, & nouum de iure Regni quale sit, fusissimè discutitur.
- 4 Feudum refutatum proximè successuro, an, & quomodo remaneat antiquum. Latissimè demonstratur.
- 5 Feudum in dubio an presumatur antiquum.
- 6 Feudum nouum refutatum an dicatur antiquum in persona illius, cui refutatur.
- 7 Feudum delicto perditum, remissa deinde culpa, an dicatur antiquum.
- 8 Feudum hereditarium quid sit.
- 9 Feudum ex pacto, & precidentia quid sit, & qualis eius natura.

10 Fe-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 245

- 10 Feudum ex pacto, & providentia, an requiratur, ut filij in illo succedentes sint patris heredes.
- 11 Feudum mixtum quid sit.
- 12 Feuda in Regno, stante consuetudine investitura, an sint mixta, an hereditaria, fusissime examinatur.
- 13 Bona antiqua in districtu Civitatis Neapolitanae, an, & quomodo habeant aliqualem similitudinem cum feudis ex pacto, & providentia.
- 14 Pater, an possit filium exheredando excludere à medietate bonorum antiquorum.
- 15 Feudi alienatio in Regno an, & quando revocari possit iure successionis.
- 16 Alienans feudum absque assensu Domini directi de iure communi feudorum amittit rem, & pretium, sed quid de Iure Regni, late casus distinguuntur.
- 17 Alienatio feudi facta absque assensu infra quod tempus revocari debeat vigore Constitutionis Divae Memoriae.
- 18 Feudo repetito à Domino ex defectu solennitatum non adhibitarum in venditione, cuiusnam erit damnum, venditoris, an emptoris? Varij casus distinguuntur.
- 19 Revocatio alienationis feudi vigore prelationis quomodo sit permessa agnato.
- 20 Agnatus potest duplici iure feudum alienatum revocare.
- 21 Ius prelationis triplici ex capite provenire potest.
- 22 Ius retractus ratione sanguinis quo iure competat.
- 23 Ius retractus ratione sanguinis est indutum, saltim de Iure Civili Romanorum.
- 24 Retractus, attenta Constitutione Regni, Sancimus, est improbatum à Iuribus communibus.
- 25 Ius retractus in feudis regulatur secundum consuetudines feudales, quae sequuta sunt ius commune Romanorum.
- 26 Ius retractus an habeat locum in feudis ex pacto, & providentia tantum, an etiam in hereditarijs, late examinatur.
- 27 Retrahens feudum iure sanguinis non semper impugnat alienantis voluntatem.
- 28 Ius retractus an habeat locum in feudo novo.
- 29 Ius revocandi alienationem feudi in vita alienantis à quo oriatur, evidentissime ostenditur contra Capyc. Latr. consult. 28.
- 30 Assensus Domini non operatur, ut agnatus nequeat feudum repetere, soluto pretio.

DILUCIDATIO DECIS. C.

Decisio hæc multa habet à nobis vberimè dilucidanda, cum ab ea dependeat tota feudalis materia, quæ quàm vasta sit, potissimum in Regno nostro, ob tot con-

stitutiones, & Pragmaticas, nemo est, qui non videat.

Cum igitur, ut distinctè procedamus, in hac decisione quærat, an agnato proxiori competat ius prelationis adversus extraneum emptorem in venditione feudi hereditarij pro eodem pretio, *Regens Sanfelicius* ad vberiore huius decisionis dilucidationem multa examinat, scilicet, quid sit feudum hereditarium, & ex pacto, & providentia. An in Regno nostro feuda sint hereditaria, an autè mixta. Revocatio ex lege investituræ quomodo cõpetat, aliaque, vel ad apparatus, vel ad ornatum. Quæ omnia nos fusè scripsimus in *Ariadna feudali* locis citandis. Quare hic denuò percurrenda, non solum utilitè, sunt, sed necessariò, quinimò aliæ quæstiones inferendæ, non modò ad ornatum, sed ad evidentiorum aliquorum argumentorum solutionem contra decisionem hanc ex dictis à *Capyc. Latr.* ut videbitis, inter quas ea erit de differentia inter feudum antiquum, & novum.

Videbimus ergo primò, quænam sit natura feudi antiqui, & novi, tam attento iure communi feudorum, quàm Regni nostri Neapolitani.

Secundò, quænam sit natura feudi hereditarij, & ex pacto & providentia, & qualia sint in Regno nostro feuda.

Tertiò, quomodo permessa sit in Regno revocatio iure successionis.

Quartò tandem, & ultimò ex his præmissis, quomodo permessa sit agnato revocatio alienationis vigore prelationis. Harum quatuor quæstionum occasione alia quoque non vtilia ad rem inferemus.

Ut à prima incipiamus, de qua verba fecimus in *d. nostra Ariadna part. 1. in præludij quæst. 3.* neminem latet, inter cæteras feudorum divisiones eam esse, scilicet, ut feudum dividatur de iure communi feudorum in antiquum, siue paternum, & novum. Dixi, de iure communi; nam de iure Regni aliter dividendum est, ut mox dicemus. Antiquum, siue paternum, illud dicimus, quod acquisitum est ab eo, qui communis agnationis causa fuit. Ostendit hoc cap. 1. §. quod ita. De success. frat. vel grad. succed. in feud. ibi. Quod ita intelligendum est, si feudum sit paternum, hoc est, si fuit illius parentis, qui eius fuit agnationis communis. Sicque feudum antiquum semper cum paterno confunditur: cap. 1. de nat. success. feud. ibi. Paternum autem voco, quicumque ex superioribus id acquisivit. Undè antiquiores nostri, quos vide apud *Rebuff. loc. cit. divis. 4. Capyc. in sua investitura verb. feudorum genera. vers. feudum antiquum, & paternum*, aliosque, decepti verè sunt, cum dixerunt, feudum antiquum illud esse, quod acqui-

acquisitum est ab aliquo ascendenti communis agnationis ultra quartum gradum, paternum verò, quod infra, cum distinctio hæc in iuris corpore non reperiatur. Imò Capycius ipse concludit tandem, duo hæc feudorum genera verè confundi. Qua pro re inter cæteros videndus est *Thomas de Marín. per varios titulos, & potissimum tit. 6.* Si igitur aliqualem velimus tradere differentiam de communi feudorum iure inter feudum antiquum, & paternum, feudi noui naturam primò indagamus oportet. Et sanè feudum, vel potest dici nouum inuestitura, vel successione. Primò modo nouum dicitur, cum aliquis primò inuestitur *cap. 5. Qui testes sunt necessarij. Ibi. Nouam inuestituram dico, quando feudum primò queritur.* Secundò modo, cum feudum prouenit ex aliquo, qui communis agnationis causa non fuit, idque ex pacto concedentis, cum alioquin certum sit, in feudo nouo non posse succedere Collaterales, *cap. ult. in fine de success. feud. ibi. In alio verò feudo, quod habuit initium tantum à fratribus, non succedit vnus alteri, siue vna inuestitura, siue duabus, nisi hoc fuerit dictum expressim, ut alter alteri succedat.* Quod idem dicendum est de ascendentibus, *ex cap. 5. de success. fratr. cum concordantibus.*

Quare, cum in vltima nostra quæstione diximus, feudum posse dici nouum successione, id non intelligendum est simpliciter, dum, vt ibi diximus, & nunc probauimus, nulla datur in feudo nouo successio; sed ex expresso concedentis pacto. Sicque Baldin *cap. 1. §. hoc quoque sub nu. 22. de success. feud.* magistraliter docuit, si alter ex fratribus feudum acquisiuit, quod postea pluribus descendentibus fuerit delatum; deinde verò ex pacto ad lineam collateralem alterius fratris transitum fecerit, tunc feudum noua induendo naturam, nouum appellari, quia non descendit à primo acquiretore communis agnationis. Quicquid sit, si aliter explicetur Bald. per Rouitum in *decis. 94. num. 28.* qui sustinet, hoc casu feudum dici antiquum, sed ad nouam lineam deuentum.

Ex his facilius redditur explicatio differentiarum, si qua est, inter feudum antiquum, & paternum, à nemine, quæ viderim, apposita. Feudum igitur paternum illud dici posset, quod ab aliquo ex ascendentibus, qui communis agnationis causa fuit, acquisitum est, quodque deferretur descendenti ex obitu primi acquiretore ascendentis, vt puta, si moriatur anus, & succedat nepos; vel proauus, & succedat pronepos, dum nullus interiacet filius, vel nepos: quod idem dic de abauo, triauo, &c. semper enim sic feudum appellabitur paternum; adeoque in illo succedens dicitur succedere in feudo paterno, quia

succedit immediato acquiretore, qui fuit causa communis agnationis. Feudum autem antiquum illud consequenter dicitur, quod deferretur alicui ex descendentibus per obitum non immediati acquiretore, sed alterius ex eadem linea descendenti. Exemplum sit, si Titius feudum acquisierit; deinde verò per eius obitum successerit filius Caius; Caius verò, uxorem ducens, Mæuium procreet, qui deinde succedat in feudo ob mortem Caij sui patris, Mæuius dicitur succedere in feudo non paterno, quia non succedit per immediatum obitum primi acquiretore, sed per obitum sui genitoris, igitur succedet in feudo antiquo. Hæcque dicta sint, si subtiliter aliqualem velimus tradere differentiam inter feudum antiquum, & paternum, nec eam, quam maiores nostri diuinentes tradidere. Cæterum, si antiquum eum paterno confundere velimus, non ab re discurremus. Quoniam autem in Regno nostro, vbi viget Constitutio, *vt de successione*, dubia redditur feudi antiqui, & noui descriptio, cum ex hac descriptione dependeat quæstio illa, an in feudo paterno succedant vterini, necnon multæ aliz quæstiones circa differentiam succedendi in feudis antiquis, & nouis, attentis Regni nostri Constitutionibus, & gratijs, de quibus nouissime scripsit pro fidelissima hac Ciuitate Neapolis occasione obitus D. Fabij Caracæ Principis Colubrani Dominus D. Fuluius Caracciolus, nunc Regius Consiliarius, ad cuius doctrinam, virtutes, moresque explicandos nec Eloquentiæ Pater sufficeret; nam, si de eius doctrina sermo est, nihil in orbe, quod ipse ignoret, reperitur, nil scriptum, quod ipse nesciat, nulla scientia, quam ipse non possideat. Si de virtutibus, solus ipse omnium virtutum exemplum est. Si de moribus, Felices Princeps, si ij huiusmodi Iudices haberent omnes. At, quoniam cuncta hæc palam sunt, non iuuat ab omnibus decantata rescribere. Hoc tantum puto controuerti posse, quisnam in illo præstantior sit, animi decor, an Natalium. Sique Caracciolæ familiæ præstantissimum dixeris decorem, Fuluij animum eidem decorem augere credam. Illa ergo, quæ ibi scripsit, lege, dum tota feudorum successio in Regno miro ordine, eruditione, doctrinaque enarratur; nos autem ad nostrum propositum reuertamur.

3 Supponunt nonnulli, per dictam Constitutionem non respici communem agnationem; adeoque ex illius dispositione in feudo antiquo succedere collaterales, & ascendentes, quamuis non coniunctos à latere illo, vnde feudum ad defunctum perueniat, prout sensisse putant Andr. Ità Loffred. in *cap. 1. de nat. succ.*

In Decisiones Reg. Sanfelicii . 247 .

succ. feud. in verb. pro defensione nostrorum peritor. Camerarius in suo dialogo in interpretatione verbor. Isernia ad Constit. Si quando aliquem. Reg. de Ponte de potest. Proleg. tit. de success. mulier. §. 1. n. 6. Anna conf. 125. nu. 17. alijque.

Hinc fit, vt per eos in antiqui feudi descriptione non veniat communis agnationis consideratio. Quare, attento hoc iure Regni, alia per illos tradenda est feudi antiqui, & noui descriptio. Vnde feudum antiquum illud dicent, quod successione prouenit ex quacunque linea, tam ascendenti, quam collaterali; sicque, si quis succedit alicui, qui per successionem feudum possidebat, dicitur succedere in feudo antiquo: nouum, verò illud vocabunt, quod primò acquiratur; & sic, cum quis succedit in feudo, quod primò acquisitum fuit ab eo, cui ipse succedit, dicitur succedere in feudo nouo, quod deinde antiquum appellatur in eius persona; adeoque, si quis illi succederet, diceretur succedere in feudo antiquo, quia succederet ei, qui non primò feudum acquisiuit, sed ab alio per successionem habuit. Vnde patum refert, ad hoc, vt feudum sit antiquum, fuerit, vel ne acquisitum à patre, auo, abauo, &c. Nec in hoc sequuntur *Glossam in constit. vt de successione*; quandoquidem fuisse hunc arbitrantur errorem *Marini de Caramanico Glossatoris* putantis, etiam de iure Regni in feudo nouo non posse fratrem fratri succedere, prout error hic confutatur à *Reg. Rouito decis. 94. num. 27.* Ceterum secundum hanc distinctionem, descriptionemque discurrendum testatur idem *Reg. ex Loffred. conf. 52. n. 2. & 3. Mascard. concl. 771.* alijque citatis à *Rosenthal. par. 1. c. 2. concl. 9. in 1. Schol. in fin.* Et hanc etiam opinionem tenuimus nos in *nostris questionibus forensibus quest. vlt.* Hic verò eam non censemus tutam, dum arbitramur, vt videbitis, veriore opinionem tenentium, in feudis paternis non succedere vterinos, excluso Fisco; licet aliter dicendum sit ex noua gratia.

Igitur, si in successione feudorū antiquorum necessariò requirimus, vt succedens sit coniunctus à latere, vnde ad defunctum perueniat feudum, aliam debemus, & fortè veriore, licet nouam, feudi antiqui, & noui descriptionem tradere; sicque, quia constitutio, vt de *successione*, ius commune feudorum non mutauit circa coniunctionem succedentium, eodem modo, iure Regni attento, putamus describendum feudum antiquum; ac proinde etiam secundum nostræ Constitutionis tenorem feudum antiquum illud dicimus, quod acquisitum est ab eo, qui communis agnationis causa fuit, & contemplatione agnationis succedi-

tur; nouum, verò è contra, quod non prouenit ex aliquo, qui communis agnationis causa fuit, vel in eo contemplatione agnationis non succeditur. Hinc aduerte, licet, vt diximus, absque pacto concedentis de communi iure feudorum non possit dari successio in feudis nouis, quia in linea collateralis frater non succedit fratri, & in descendenti non dicitur, nouum, sed vel paternum, vel antiquum; aliter tamen se res habet de iure Regni; quandoquidem potest esse feudum, nouum successione, dum, tam ex *dicta Constitutione*, quam ex nouis gratijs, possunt collaterales in certo gradu repositi succedere; & in linea descendenti is, qui immediatè primo acquirenti succedit, etiam dicitur succedere in feudo nouo, quia, dum potest dari per Constitutionem feudū nouum successione, ille non succedet cōtemplatione agnationis; etenim, cum feudum, sit nouitèr quæsitum, possunt de iure Regni succedere collaterales, ac proinde non attenditur coniunctio requisita in feudis antiquis; quare, hoc iure attento, quoties aliquis succedit in feudo nouitèr quæsitum ab illo, cui ipse succedit, dicitur succedere in feudo nouo, quod tandem denominabitur antiquum in persona alterius successoris, qui consequenter debet esse coniunctus à latere, vnde feudum ad defunctum peruenerat.

Vnde, si frater acquisiuit feudum, & succedet alius frater, & deinde hoc pariter defuncto, succedet alius, & sic in posterum alius in linea collateralis, semper feudum dicitur nouum, nec attendetur coniunctio ex latere, vnde feudum ad defunctum peruenerat. Quod si ex linea collateralis transitum fecerit ad descendente, primus descendens dicitur succedere in feudo nouo, alius postmodum in antiquo, & debet consequenter esse coniunctus à latere, vnde feudum ad primum descendente succedentem peruenerat, scilicet debet esse coniunctus à latere primi descendente, & ex illius sanguine. Quod nota.

Et ex his resolutam vides questionem, appositam ab *Vrsino in par. 2. q. 1. art. 3.* An fratri, qui alteri fratri in feudo nouo succedit, alter frater, vel soror succedat, dum affirmatiue respondendum est, cum huiusmodi feudum nouum sit, ac proinde, tam ex *dicta Constitutione*, quam ex nouis gratijs Collaterales succedant. Vnde non bene *Vrsinus*, huiusmodi feuda nec noua, nec antiqua appellat.

4. Hinc, re nata, iuuat meminisse, anno 1557. declaratum fuisse, prout in *Pragm. 14. & 15.* refutationes, vel donationes factas immediate successuro operari, vt feuda dicantur antiqua in persona donatarij, ita, vt succedant.

cedentes donatario dicantur succedere in feudis antiquis. Verum non inde dicas, nos errasse, dum diximus, filium succedentem, immediatè patri primo acquirenti succedere in feudo nouo ex eo, quia Regia Pragm. velit, feudum dici antiquum in persona donatarij; nam respondeo, potuisse ibi feuda dici antiqua in persona donatarij, quia forsan eius pater non primò acquisiuit, præter quamquod quis negat, feudum in persona filij succedentis patri, qui nouitèr illud acquisiuit, dici antiquum? Quare corrigenda est imaginatio, dum aliud est dicere, *Filius succedit in feudo nouo*, & aliud, *hoc feudum nouum est in persona filij antiquum*. Quæ duo diuersa sunt, & possunt simul stare. Imò sic se res habet, dum in filio succedente in feudo nouo dicitur feudum antiquum, ità vt, qui filio succedit, dicatur paritèr succedere in feudo antiquo.

Verum ab hac re Pragmatica præscinditur, dum non hic sistebat difficultas, sed dubitabatur, an donatario potuisset succedere collateralis, ni descendentes habuisset, & vera ratio dubitandi, vt ex ipsius Pragmaticæ verbis eruitur, illa prorsus videbatur esse, quia, dum donatarius illud non possidebat titulo successionis, sed donationis, supponebatur in persona donatarij nouitèr quæsitum inuestitura, & sic non poterat fieri antiquum successionem in persona illius, qui postea succedebat donatario; vnde hic, qui deinde succedebat, si erat donatarij frater, repellabatur ab illius successionem, quia, licet potuisset succedere, stante Constitutione, *vt de successionibus*, in feudo fratri quæsito titulo donationis, & sic per nouam inuestituram, & consequenter nouo, nequibat tamen succedere, posita inuestitura consueta in Regno, *Damus tibi, & heredibus ex tuo corpore legitimè descendentibus*, dum ille tanquam frater donatarij non erat ex eiusdem donatarij corpore descendens, nec tunc temporis erant concessæ aliæ gratiæ, quæ, non obstante clausula, *ex corpore*, habilitant fratres ad successionem feudi noui. Quæ ratio dubitandi in iure fundata fuit, nam, quando pater donat filio feudum, filius ex illo contractu feudum acquirit. Vnde tanquam contractus huiusmodi donatio assensu indiget, & consequenter feudum dicitur nouum inuestitura in persona filij. Quare videtis, rationem dubitandi non esse fundatam in aduocatorum malitia, vt videtur annuere libellus in d. Pragm. appositus, sed in iurium veritate, vt neminem latebit ex d. Pragm. 15. vbi conceditur gratia, sed non ex primæuo libello.

Nihilominus tamen Regia Sanctio voluit considerare hoc in casu filium donatarium

non vt donatarium, sed vt immediatè successurum; sicque, licet pater primò acquisiuisset feudum, quod deinde filio donauit, hic filius donatarius dicitur succedere quidem in feudo nouo, ex ijs, quæ superius diximus; verum, quia quoad successionem, materialitèr habetur vt donatarius, mortuo hoc sine filiis, succedent alij eius fratres, tanquam in feudo antiquo, & coniuncti ex latere patris communis donatarij, qui fratres omnes dicuntur ex corpore donantis genitoris.

Hæcque satis de feudo antiquo, & nouo, quorum descriptio dubiam reddit fratrum vterinorū successionem, quæ certa nihilominus reddetur, si attendetur gratia concessa anno 1655.

Quod ergo de feudo paterno diximus, ad maternum applicandum est, ità, vt nullum prorsus sit inter vtrumque differentia, prout videri poterit apud *Gloss. in d. Constit. Vt de successionib. verb. vel quolibet titulo. Rosenthal. vbi sup. Affl. in cap. 1. De benef. famina, ceterosque.*

5 An autem in dubio feudum sit præsumendum antiquum, an nouum?

Respondeo primò, de iure communi feudorum esse cap. 1. §. fin. *De success. fratr. vel grad. succ. in feud. vbi hæc. Si verò Dominus, vel alius beneficium defuncti nouum esse dicat, agnatus autem illius proximus paternum esse contendat, tunc onus probationis incumbit illi, qui nouum dicit.* Igitur de tali iure feudum in dubio antiquum est præsumendum. Quoniam verò in d. cap. hæc subnectuntur. *Sed scio aliter pronunciatum esse; bonus enim Index, causa cognita, diligenter intuebitur, cuius potius iureiurando dirimenda sit hæc quaestio, utroque scilicet in probatione deficiente; idcirco huiusmodi verba occasione præstiterit Iureconsultis in dubium reuocandi, quæ superius disposita sunt.* De qua re consule *Cuiac. in d. cap. 1. Iason. in prælud. nu. 97. Tiraquell. in 1. retractu §. 3. nu. 21. & nu. 92. Alex. cons. 10. col. 1. lib. 3. Thom. de Marim. rom. 2. n. 30. Rosenthal. de feud. cap. 2. concl. 26. Crauet. de antiquit. tempor. par. 5. n. 4.*

Vt autem paucis rem hanc absoluiamus, explicamus hunc textum, vt nempe aliàs sit pronunciatum, quando Dominus possidet; cum enim in pari causa melior sit conditio possidentis, probatio ad eum spectat, qui non possidet. Quod si vassallus possideret, feudum præsumeretur antiquum adeò, vt ad Dominum spectaret probatio. Sic discurret *Andr. in d. cap. 1. num. 5.* quem omnes sequuntur, & conferunt ea, quæ dicimus in *tir. si de inuestitura feudi controu. fuer.*

Respondeo secundò, de iure Regni rem aequalitèr dubiam videri; siquidem liquet

iam

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 249

iam *Imperatoris Federici Constitutio* incip. *Si dubitatio*, quæ vassallos in dubio vult de demanio; ibique *Affl. n. 8.* inquit, possidentem feudum, si is couenitur coram Fiscis procuratore, teneri concessionem sibi factam ostendere, idque ratione directi Domini, quod Rex in feudo habet, quæ omnia applicanda videntur in casu nostro; quandoquidem, si hic non prodest Baronis possessio, neque prodesse debet, cum agitur de inquirenda feudi natura.

Pro contraria verò opinione videtur facere idem *Affl. ibid. n. 5.* qui ait, constitutionem illam disponere de hominibus habitantibus in terra Demanij, non autem de rebus. Eum sic loquentem audiamus. *Quarto nota, quod prima facie ille textus videtur probare, quod de iure communi fundata est intentio Domini Regis, quod quicquid est in terra demanij, vel in territorio terræ demanij, præsumitur, quod sit de demanio Regis, nisi probetur contrarium, scilicet quod sit privata persona. Et tamen non est sic, quia iste textus solum hoc dicit, quod homines habitantes in terra demanij de iure communi præsumuntur, quod sint de demanio Regis, & pro hoc faciant omnia illa iura, quæ allegat hic Glossa in ver. possessor; non erga dicit, quod res, quæ sunt in territorio Demanij Regis, præsumuntur de demanio Regis; esset enim hoc contra multa iura. Quare refert, dixisse Andreæ de Barulo, se vidisse, nullam fuisse declaratam citationem quandam expeditam per Curiam Manfredi, quæ citauit quendam ad ostendendum, quo iure possidebat nonnulla castra, quæ ad Curiam prætendebantur deuoluta. Igitur, si constitutio isthæc de hominibus tantum loquitur, nec ad res extenditur, locum sibi non vendicare videtur, cum inquiritur feudi antiqui, & noui natura, præcipue, cum strictè debeamus interpretari constitutiones, & ita, ut minus ius commune lædatur, sed, circumscripta diuina constitutione, reperio, *Amicangelum in 5. questione feudali n. 13.* asserentē, per cap. Regni, ex præsumptose, agnatum non posse admitti ad successionem feudi antiqui, nisi euidenter de suo iure doceat. Unde non datur in Regno feudum antiquum præsumptum.*

6 Solet hic etiam quæri, an feudum nouum refutatum dicatur antiquum in persona illius, cui refutatur: super qua questione decidenda non multum inmorabor, sed ex huc usque dictis cirò me expediam; nam, vel loquimur de iure communi feudorū, & iam feudum semper remanet antiquum in persona illius, cui refutatur, cum refutatio cadat in immediatè successurum; ac proinde, si tanquam successurus possidet, illud retinet titulo antiquo, dum, ut diximus, in feudo nouo non succeditur, nisi ex prouidentia

paciscentis. Vel loquimur de iure Regni, & antiquum pariter appellabitur in persona illius, qui ut potè successurus illud acquirit, prout declaratum fuit per *Pragn. 14. & 15. de feudis*, de quibus supra meminimus. Cætera vide apud *Ifern. in c. 1. Imperator Lotharius n. 5. Affl. in cap. 1. de vassal. decrep. etat. n. 41. ubi Anna n. 23. Frecc. de sub feud. differ. 26. inter feudum hereditarium, & ex pacto. Loffred. conf. 3. n. 3. Annam filium conf. 39. n. 13. Rouit. conf. 41. n. 14. & 15. vol. 1. & conf. 59. vol. 2. De Ponte de potest. Proreg. tit. de refutat. n. 20. & 37. aliosq; recentiores passim.*

Sed altercatio non levis est, an, si feudum refutetur agnatis remotioribus, remaneat antiquum, & *Affl.* videtur sentire, quod sit nouum. Illum autem redarguit *Rosenthal. c. 2. concl. 22.* ea ratione, quia, sicut feudum refutatum in proximi successuri beneficium, dicitur in eius persona antiquum, ita dicendum est, cum refutatur remotiori successuro, qui per cōsensum proximioris fit proximior. Hanc sententiam tenerem de iure communi feudorū; secus autem de iure Regni, cum per præfatas *Pragmaticas* statutum sit, ut per illas tantum refutationes feudum remaneat antiquum in persona acquirentis, quæ fiunt in proximè successuri beneficium.

7 Huc etiam reuocant Doctores quæstionē illam nimis profectò controuersā, an feudū delicto perditum, remissa deinde culpa, dicatur antiquum, an nouum. Super qua nullum reperi, qui verioribus argumentis, feudum remanere antiquum, sustinuerit, quam *Amicangel. in 5. quæst. n. 29.* asserentem hoc, cum Dominus non petiisset, nec acceptasset feudi deuolutionem, sicque fore intelligendum *Ifern. ab Affl. in c. 1. de vassal. decrep. etat. n. 13. ubi Reg. Lanar. n. 59.* tanquam sibi met contrarium redargutum; nam, quicquid sit, an feudum deperdatur ipso iure; nihilominus tamen semper sententia iudicis declaratoria requiritur; aliàs dominium vile nūquam dicitur consolidatum cum directo, ex pluribus allatis à *Rosenthal. de feud. cap. 10. concl. 40. n. 41. & Scrader. part. 9. l. 9. n. 1. & 5.* Quæ sententia declaratoria requiritur etiā per *DD. in cap. Imperialem §. callidis. De prohib. feudi alienat. per Feder. ad auocandam feudi possessionem*, si fortè feudum ipso iure perditum prætenderetur. Alia vide apud *Georg. alleg. 8. n. 11. & Reg. de Marin. ad Reuert. obser. 562. in fin.*

Hæcque satis quoad primam hanc quæstionem. Quoad alteram verò de feudo hæreditario, ex pacto, & prouidentia, sciendū est, feudum diuidi pariter in hereditariū, & ex pacto, & prouidentia.

8 Hæreditariū illud est, quod alicui, eiusque hæredibus conceditur; hocque venit in peti-

tionem hereditatis, per *Gloss. in l. & non tantum ff. de petit. hered. quam adducit Andr. in cap. 1. in fine. Qui successores teneant. in cap. 1. post n. 1. de alien. feud. pat. alijsque in locis cumulatim per Jacob. de Franch. in prelud. feud. quest. 2. n. 108. Unde in his feudorum generibus non succedit, nisi, qui heres est, quamvis filius, vel quilibet agnatus sit. Feudum verò ex pacto, & providentia illud est, quod alicui, & filijs conceditur, sicque absque filiorum consensu à patre nequit in ultima voluntate alienari. *cap. 1. de success. feud. Andr. in cap. 1. de alien. feudi patern. n. 10.**

Hincque apparet, meliorem esse conditionem, si feudum sit ex pacto, & providentia, quam si sit hereditarium, quia in primo casu, licet ij heredes non sint, nihilominus in illo succedunt, & quæcunque alienatio absque eorum consensu nulla est. In secundo autem casu oportet, ut necessario sint heredes, quare queri non poterunt de alienatione feudi per defunctum facta, neque eam revocare, licet heredes sint, quia heredes alienatoris sunt; poterat enim defunctus illud alienare, in alijsque bonis eos heredes instituere, prout ad rem explicat *Andr. in d. cap. 1. de alienat. feudi patern. num. 1.*

10 Ex his per immediatam consequentiam deducitur, in feudis ex pacto, & providentia non opus esse, ut filij sint heredes, prout nobiscum sentit *Andr. in cap. 1. an agnatus in tit. qui successores teneantur in fine, tit. eod. n. 7. sit. quibus causis feud. amitt. n. 9. in tit. de alien. feudi patern. n. 1. alijsque locis, quæ retulimus in nostris dilucidationibus quest. 28. a nu. 8. ad 10. Quod limitavimus ibi, quotiescunque de patris iniuria ageretur; tunc namque filius necessario heres esse deberet, cum strictius honorem paternum tueri teneatur, ex d. cap. 1. an agnatus, & docuit *Andreas ibi §. ubi verò n. 4.* Quod si dixeris, patris iniuriam semper ad stare; respondeo, dato hoc, nihil in nos, si quidem non inde sequitur, id provenire, ex propria natura feudi ex pacto, quod necessario non exigit, ut succedens heres sit, sed aliunde, quod materialiter se habet; cum potissimum negari nequeat, quin dari possit casus, quo filius in agnatorum beneficium patris hereditatem repudians, illi iniuriam non inferat.*

11 Ex duobus his feudorum generibus Doctores tertiam quandam speciem efformant, cui nomen feudi misti tribuunt; aiunt enim, hoc feudi genus retinere qualitatem ex pacto, quia descendentes debetur, non exteris, & qualitatem hereditariam, quia tenentur esse heredes. Hanc explicationem, quam nunc amplectimur, satis superque reieciimus in dicta quest. 28. ea potissimum ratione, quia contradictoria involuit, quandoquidem, si suc-

cessores tenentur esse heredes, iam quoque tenentur habere ratum defuncti factum; ergo, si defunctus feudum alienavit, nequibunt successores huiusmodi alienationem revocare: si nequeunt revocare, ergo feudum non fuit concessum defuncto, & filijs ex pacto; si possunt revocare, igitur non tenentur ratum habere defuncti factum, & consequenter non sunt heredes. Quam consequentiam probat ex l. final. C. de pactis Minadous ad const. in aliquibus, inquit n. 46. Nec mirum, quod ea, quæ ex pacto debentur, non dicantur hereditaria, quia hereditas pacto dari non potest. Ergo non possunt simul stare qualitas hereditaria, & ex pacto.

Ad quod argumentum licet responderi soleat, successores teneri quidem ratum habere defuncti factum, quatenus se extendit ad bona burgensatica, non autem feudalia, quorum respectu non dicuntur heredes, sed in ijs ex pacto succedunt; diximus tamen, feudum non specificari à bonis burgensaticis: quare, quamvis successores sint heredes in illis, non tamen inde feudum dicitur habere qualitatem hereditariam, sed potius bona burgensatica dicuntur hereditaria. Præterea, filius, quoties agitur de evitanda patris iniuria, succedens in feudo, quod sua natura sit merè ex pacto, tenetur ene heres patris in burgensaticis; & nihilominus tamen feudum erit ex pacto, & providentia, ergo, quod successor sit heres in burgensaticis, non operatur, ut feudum dicatur mistum; & sic, vel ab initio fuit ex pacto acquisitum ius tam defuncto, quam filijs; & appellabitur ex pacto; adeoque poterunt filij alienationem per defunctum factam revocare; vel nullum fuit acquisitum ius, cum datum fuerit defuncto, & heredibus; & hoc casu dicitur hereditarium, & successores non poterunt alienationem revocare, sed ea tantum, quæ fortè supererint, tanquam alienatoris heredes retinere.

12 Hinc, cum in Regno ferè sèpèr investitura sit huiusmodi, *Damus feudum tibi, & heredibus ex tuo corpore legitime descendentes*, apud iurisperitos hesitatio orta est, an feuda sub tali investitura hereditaria sint, an autem ex pacto, & providentia. Pro qua re edidimus longam illam questionem 28. in nostris dilucidationibus, quam nunc reijcimus; iuvabit verò hic summatim prælibare ea, quæ non breui calamo ibi degustavimus.

Et quidem *Napodanus in consuet. Neap. incip. & si testator; verb. disponere*, omnium primus dixit, in Regno feuda esse omnia hereditaria, cum concedantur heredibus ex corpore legitime descendentes, ex cap. Regis Caroli II. incip. *Considerantes*. Hunc deinde ferè omnes sequuti sunt, præcipue *Loffred. cons. 1. & 46. Affl. decis. 240. num. 10.*

de

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 251

de Franch. decis. 5. & 387. Minadous in const. in aliquibus post n. 30. Reg. de Marin. lib. 2. res. sol. quotid. cap. 86. Marcellus Marcan. conf. 8. tom. 2. n. 111. alijque recentiores.

Verum Napodani, eiusque asseclorum, opinionem confutat Camillus Salernitanus, cuius dicta in supracitata nostra questione retulimus, & duodecim argumenta adaptauimus ad probandum, in Regno, in quo uiuitur iure Francorum, omnia feuda esse, ex pacto, & prouidentia, quod posset probari duobus præcipuis argumentis.

Primum esset, quia in Regno non succedunt æqualiter omnes filij, qui aliàs hæredes sunt, sed tantum primogenitus ex prouidentia concedentis, adeo, ut ab initio concessionis ius in feudo dicatur acquisitum primogenitis tantum, secundogenitis exclusis; ergo feuda in Regno sunt ex pacto, non autem hereditaria.

Alterum esset, quia de iure communi feudorum filij, salua sexus prærogatiua, succedunt in feudo, nulla patris dispositione manente: cap. 1. de succ. feud. sed per Constitutionem, ut de successione, cæteraque iura, per quæ de iure francorum succeditur, illud ius non corrigitur, quatenus disponens, ut nulla sit patris dispositio, prout expresse inter cæteros sensere de Ponte conf. 20. nu. 6. vel. 1. & Consiliarius Staib. iunior cent. 1. res. 99. nu. 3. ergo etiam de hoc iure succedunt filij, nulla manente patris dispositione, & sic possunt venire contra patris dispositionem: quare nullo modo veniunt cum qualitate hereditaria.

Et hinc videri poterit, errasse Minad. ad const. in aliquibus post num. 30. asserentem, feudum dici hereditarium, cum primogenitus succedit, & fortius errasse Ronitum in Prag. 4. de feudis, cæterosque eius asseclas, qui, ut contraria argumenta aufugerent, huiusmodi feuda appellauerunt mista. Quæ si hereditaria appellarentur, quia hæredibus dantur, explicaremus oportere ly, hæredibus, filiis, vel, si sensus hic immerito non arrideret, dicere deberemus, in Regno esse hereditaria feuda, quatenus primogenitus dicatur hæres in feudo tanquam in legitima sibi iure primogenituræ debita, ex Vinc. de Franch. decis. 1. circa finem. Cæterum quæuis alia explicatio erronea videri prima facie posset.

Hinc in d. mea dilucidatione 28. defendebam Affl. contra Reg. de Marin. & aiebam, Barones viuere quidem in Regno iure Francico, & nihilominus omnia feuda dici hereditaria, nec qualitatem hanc hereditariam destrui à qualitate ex pacto, quod multis probabam à n. 28. ad 33. cum aliàs filius in feudo ex pacto teneatur esse hæres patris, quoties agitur de eius iniuria. Quod

non proprio Marte diximus, sed verba Andrea in cap. 1. §. ubi verò n. 4. de alienat. feudi pat. retulimus, eumque voluimus auctorem.

Quare addebam deinde explicationem, quandam, quæ probabam, qualitatem hereditariam in Regno non excludi per qualitatem ex pacto, his verbis nu. 42. Cum igitur feudum dicatur primogeniti legitima, adeoque hæres in feudo ratione successionis sibi ex pacto, & prouidentia concedentis debita, merito huiusmodi feuda in Regno appellanda sunt hereditaria, non quatenus excludant qualitatem ex pacto, & prouidentia, sed potius, quatenus ab illa originem, qualitatemque hereditariam trahant. Quare bene diximus, rigore iuris attento, feuda esse in Regno hereditaria, non tamen simpliciter, sed ex pacto, modo videlicet à nobis explicato, cum secus explicari nequeat, quomodo in Regno feuda dicantur hereditaria, & in ijs succedatur iure Francorum, per quod ea ex pacto, & prouidentia appellantur. Quam explicationem, licet nullibi repererim, consonam tamen arbitror vera inuestitura in Regno, &c.

Aduenit deinde Dom. de Luca, & in obseruat. ad decis. 1. Vinc. de Franch. n. 111. asserens à me Afflictum defendi, ait, Nihilominus defenditur nouissime per D. Ioann. Bapt. Mucci quæst. forens. 28. à n. 17. ubi tentat probare, qualitatem hereditariam haud naturam feudi ex pacto destruere, ex cap. 1. de alien. feud. ubi filius nequit repudiare allodium, in quo est institutus, & capere feudum ex pacto ad seruandum honorem patris, & nihilominus feudum sit ex pacto. Theodor. alleg. 22. n. 7. à quo, vel alio, (notate) Mucci desumpsit argumentum, omisso auctore.

Ac si necessariò argumentum hoc, quatenus à me esset expositum, fuisset à Theodoro desumendum, vel ab alio, non proprio Marte. Sed qualenam fuerit meum argumentum, iam retuli; nunc autem, quale sit illud Theodori, scribimus. Sed oportet, ut illud verbum, (& hæredibus) dirigatur, non ad feudum, sed ad personas, nempe, ut descendentes habeant feudum præcipuum ex prouidentia primi acquirentis, & nihilominus ad decus ipsius primi acquirentis, eiusque successorum, teneantur esse hæredes ultimi decedentis, non quidem in feudo, sed in alijs bonis: & hinc dicitur feudum mistum. Videte igitur per vestram fidem, an tale sit argumentum, quo ego usus sum in dicta dilucidatione.

Fuit ergo deceptus Dominus de Luca, non à propria natura, sed à quodam alio, ut accepi, ad recentiores quoquo modo impugnandos. Quod clarè patet in duobus alijs locis, videlicet ad decis. 77. n. 1. ubi. Quicquid inuoluat D. Mucci quæst. forens. diluc. 24. nu. 6. ubi, ut respondeat huic decisione, ait ibi, quod

hac decisio suas patitur difficultates; dici etenim posset, &c. in quo loquitur, *salua pace* (notare) sine fundamento, & contra iura expressa, in quibus innixa est decisio, & tamen examinari decisionem Vincentij de Franchis per eadem iura, quæ ibi adduxit, ad quæ Dominus de Luca nullo prorsus modo respondens, ita loquitur, ut vidistis. Necnon ad decis. 87. n. 4. ubi hæc ait. *Ex Prag. 1. de feudis, quam allegat D. Mucci quæst. 40. ubi immerito carpit Gizzarellum, dum primogenitus nihil dedit de suo, quando sororem dotauit pro feudo paterno, & deinde, quamvis excludatur per secundogenitum, non debet dotari soror ratione exclusionis, quæ non est causa præstationis paragij, nisi concurrat successio ascendentis, & Gizzarelli opinionem defendit Montanus de Regal. in prælud. nu. 24. &c.* Et tamen Gizzarellum nec carpere, nec illudere somniani, cum in *d. mea* questione hæc dixi n. 18. Sicque patet, secundum casum nostræ distinctionis non esse omissum in constitutione, prout scripsit Gizzarellus, cuius lapsus eo clarius apparet, quod voluerit, causam finalem originis vitæ, & militiæ fuisse seruitium militare, non autem exclusionem a successione. Nam, cum constitutiones Regni feminas in masculorum defectum aduocent, cumque dotem ipsæ trahant, attento etiam valore feudalium propter eorum successionem, isto in casu militare cogerentur, &c. Ex quibus, ut dixi, iam apparet, ut cætera loca deferam à me non visa, *Dom. de Luca*, à quodā alio, ut audiui, deceptū ad tam audaciter scribendum, ut patet etiam ex ijs, quæ contra alios scriptores scripsit; cum cæterum impossibile sit, ut, tam dignitas Sacerdotalis, quam ætas, in qua reperitur, nec non optima eius indoles id suaserint. Vnde non potui non reprehendere nonnullos, qui de eo malemereri, vel somniabant, vel audebant; cum enim aliquid mali apparenter inspicimus, non eius auctorem appellabimus hominem bona præditum natura, sed alius procul dubio supponendus. Vnde idem *Dom. de Luca* vir quidem omni ex capite amabilis in 2. 3. & 4. parte observationum, calamum, retraxit, adeo ut dicere non dubitarem, quin, verba eā, cæteraque, si sint male concepta, ex errore Impressoris processerint. Hæc dixi, ut, quæ sentirem, propalarem; nunc ad rem nostram.

Post hæc igitur ibi scripta, & hic maturius perpenſa, aliter sentire arbitratus sum; nam, ut verum fatear, diu medium quærebam ad probandum, feuda in Regno esse hæreditaria, quamuis viuatur iure Francorum, adeoque posse illa in agnatorum præiudicium alienari, prout re vera videmus quotidie, alienari, eorumque alienationes in dies vlla absque agnatorum opposicione

sustineri, dum, qui aliter sentiret, prout hic usque nos sensimus, contra praxim iam inueteratam arenam sulcaret, nec super nonnullis quæstionibus tutè discurreret.

Dicimus igitur, in Regno omnia feuda esse hæreditaria, quamuis in ijs viuatur iure Francorum; adeoque solus primogenitus succedat, quia, licet in huiusmodi feudis nequeant succedere extranei, quin imò non omnes filij, sed tantum primogenitus, tamen feuda dicuntur hæreditaria, quatenus successor nequeat contra defuncti factum venire.

Sed statim dices, ex his potius videri concludendum, feuda dici mista; siquidem, quatenus successor nequeat contra defuncti factum venire, dicuntur hæreditaria, quatenus verò solis primogenitis debeantur, dicuntur ex pacto, & prouidentia, igitur erunt mista, quæ varijs ex rationibus dari negauimus.

Equidem fateor, me feuda mista negasse ob repugnantiam, quam feuda hæc propter qualitates, quas continent, videntur exercere; nunc verò vnam cum alia temperemus necesse est, cum sic quoque colores misti non repugnet; dicimus ergo dari feudum mistum, quod solis primogenitis debeat pacto, modo isti non veniant contra defuncti factum. Quare pactum illud, non modo inuoluit primogenituram, sed etiam non contrauenientiam facto defuncti; vnde pactum hoc non videtur contradictionem inuoluere.

Sed vrgebis, ergo in Regno feuda erunt mista, non hæreditaria. Respondeo, quæstionem posse esse de mero nomine; nam re vera sic se habent feuda in Regno, cum in illis succedant primogeniti, qui tamen nequeant reuocare alienationes à defuncto factas, dummodo interuenerit Principis assensus, ut dicimus suis locis; non tamen sunt simpliciter hæreditaria, ita ut veniant petitione hæreditaris. Quod nemo hucusque ausus est dicere. Quod autem in Regno vocentur hæreditaria larga significatione, nil mirum, cum ratio esse possit, quia denominatio desumitur à parte nobiliori; iam verò, cum nomen hæredis nomen honoris sit, nobilius est, esse aliquem heredem, quam successorem ex pacto; adeoque quid mirum, si feuda dicantur in Regno hæreditaria, non autem ex pacto? Præterea, quia feuda debentur successione, & qui succedit, hæres dicitur, merito feuda dicuntur hæreditaria; sed, quia sumus in quæstione de mero nomine, illam quæso Nominalibus deferamus discutiendā.

13 Hinc notandum, bona antiqua in districtu huius ciuitatis aliqualem similitudinem habere cum feudis ex pacto, & prouidentia. Dixi, aliquale; nam feudatarius nequit disponere de huiusmodi feudis in vltima voluntate.

luntate; nec per contractum inter vivos in agnatorum præiudicium; sed pater in districtu Civitatis; licet nequeat disponere de medietate bonorum antiquorum in ultima voluntate in filiorum præiudicium; potest quidem per quemcunque contractum, dummodò non fiat in fraudem vocatorum, ex *Napod. in consuet. & si testator: num. 5. & seqq. in Gloss. verbo, disponere. de Franch. decis. 435. De Ponte cons. 8. & qu. 1. Molfes. part. 3. qu. 1. num. 2. alijsq; Doctoribus communiter. Dat pulchram rationem Napod. in consuet. & si testator: num. 13. circa medium, quia scilicet consuetudo Neapolitana consuevit successioneibus, non dat filijs bona ex pacto, prout Princeps dat feuda. Vnde non immerito illa locum habet in successioneibus tantum; sicque quoad dispositionem in ultima voluntate factam pari passu ambulant feuda, ex pacto, & providentia, & bona antiqua; adeoque filius poterit ratam non habere dispositionem medietatis bonorum antiquorum in testamento factam per patrem, quamvis simpliciter adeat hæreditatem patris cum inventario, ut ex *Franch. decis. 486. numer. 9. & decis. 518. num. 2. 1. 2. & seq. arguit Staiban. resol. 127. num. 22. cent. 2. Et quemadmodum secundum multorum opinionem, ut diximus, filius tenetur esse hæres in allodialibus, ad hoc, ut feudum ex pacto & providentia consequatur, ita etiam agnati tenentur esse hæredes ultimi decedentis, ut medietatem bonorum antiquorum habeant, ut uno ore facti sunt omnes ij, quos refert, & sequitur Staiban. dicta resolut. nu. 17. Vnde Salern. ad consuet. si aliquis veniens, scripsit, non posse filium medietatem tantquam in re speciali ei debitam petere, reliquam verò repudiare, quicquid sit, si patre aliter disponente per ultimam voluntatem, possit filius capere bona ab intestato, quo casu pater decederet partim testatus, partim intestatus, ut ex *Napod. in d. consuet. & si testator, vers. & si perveniat, aduertit Reg. de Ponte cons. 53. num. 22. vol. 1. eo prorsus modo, quo filius repetet feudum ex pacto, & providentia per patrem alienatum, quo etiam casu feudatarius dicitur decedere partim testatus, partim intestatus, prout huiusmodi paritatem perpendit idem de Ponte ibid. num. 20.***

14 Ea verò difficultas est, an pater ex iustis causis possit filium exheredare, & excludere à medietate bonorum antiquorum ad ipsum spectante. Et quod nequeat, probari videtur ex concludenti ratione; siquidem, si pater non potest de illa medietate disponere in ultima voluntate, nequit consequenter ab illa filium excludere, cum iusta exheredationis causa recipiat bona per ipsum quæ sita, alias posset pater filium exheredare, & ex-

cludere à bonis, quæ aliunde ad illum spectant, puta per fidem commissum, donationem, ceterasque huiusmodi dispositiones, quod dicendum non est. Nec curandum de verbis consuetudinis, si aliquis moriens, ubi hæc. Verum potest pater, & mater filios exheredare, & in totum à sua successione excludere, si iusta causa exheredationis fuerit, cum ea loquatur tantum de medietate, de qua antea sic sermo fuerat. De reliqua medietate potest disponere pro suo arbitrio voluntatis; quod si testator in vita sua expensas aliquas fecerit pro uno filiorum, potest alios in testamento suo adequare, si vult: post quæ verba sequuntur illa alia, Verum &c. Nec obstat particula illa, in totum, cum sermo sit de tota medietate, quod patet per ly, in sua successione, cum propriè medietas sit sua plenè; alia verò obnoxia consuetudini; nam, si mancipia, quæ habet Dominus venalitia, non dicuntur sua, ex l. servos 71. delegat. 3. de qua re diximus nos in nostris dilucidationibus quæst. 29. quanto fortius non dicuntur sua bona, quæ subiacent restitutioni? Non ergo dicendum, ly, sua, in consuetudine positum esse ab re, sed ut nosceretur, illa loqui de medietate, quæ verè sua est.

E' contra verò quod possit pater exheredare filium, eumque excludere ab omnibus bonis antiquis, suadet ex eo, quia, ut optime *Napod. ad d. consuet. & si testator, in verb. disponere num. 9. circa medium*, medietas hæc bonorum antiquorum respectu proximiorum habetur tantquam tertia respectu filij; vnde, si filij ex iustis causis priuantur tertia, debent proximiores iisdem causis priuari medietate bonorum antiquorum. Quod, ut clariùs innotescat, supponendum est, consuetudinem in postremis verbis superius relatis disposuisse, ut in totum possit filius à patre exheredari, & sub ly, in totum, comprehendi omnia bona antiqua, quorum dimidietas, voluit consuetudo, ut deveniret ad proximiores ex pacto, ut ab illis posset pater iustis causis filios excludere exheredatione; par enim erat, ut, dum pater in uno gravabatur, dum de medietate testari nequibat, in altero releveretur per filij submissionem, ut sic loquar, qui videns, posse in totum exheredari, debitam patri obedientiam prestare cogitur; sicque, dum consuetudo clavis verbis loquitur, omnis interpretatio patri odiosa remouenda est, & concludendum, per patrem posse filium excludi ab omnibus bonis antiquis ex causis à iuribus permixtis, media exheredatione. Quamnam ergo opinionem dixeris verriorem? profectò utramque probabilem, eam verò tutiorem, quam usus comprobat. Ego, ut meum sensum aperiam, hanc secundam, tantquam æquiorē, non improbarem. Hæcque etiam satis quoad hanc secundam quæ-

quæstionem. Quoad tertiam verò patet responsio ex dictis in hac secunda quæstione, quæ coineidunt cum explicatis hic per *Sanfeliciū* initio decisionis; siquidem satis vidimus, posse agnatum reuocare feudum ex pacto & providentia alienationē factam absq; suo consensu, licet cum assensu Principis.

15 At verò, cum agitur de reuocanda alienatione feudi hæreditarij, prout in Regno nostro, non potest illam reuocare tanquam agnatus, sed tantum ex defectu solemnitatum, scilicet Regij assensus &c. circa quam reuocationem

16 De iure communi feudorum certum est, amitti feudum, & pretium, si illud alienetur absque Domini directi assensu, ex *cap. 1. de Vassall. qui contra constit. Lothar. feudum alien.* ubi *Andreas, & DD. omnes*. Superuenit deinde constitutio, *Dina Memoria*, quæ contrahentibus facultatem concessit alienationem proprio iure reuocandi, posthabito facto proprio, contra quod venire possunt; hæcque facultas concessa est tam venditori, quam emptori, vt post alios contra *Frece. de sub feud. lib. 2. auctor. 1. §. a regnicolis* scriptis *Reg. de Ponte de potestate Proreg. tit. de assensu Reg. super dot. §. 1. post. n. 36.*

Quod si contrahentes non curent alienationem reuocare, Rex in Regno nostro, si præuenerit, litemque fuerit contestatus aduersus eum, in quem fuit feudum translatus absque assensu, feudum repetet, illudque vassallus amittet, vt docuit *Andreas in d. cap. & in const. Dina memoria*, cuius doctrinam communiter comprobata assensu *Reg. de Ponte ibid. n. 11.*

17 Ex his dubitatur, infra quod tempus possit vassallus reuocare feudi alienationem, quo elapso, valeat Rex feudum repetere: & *Andr. in d. cap. 1.* tempus iudicis arbitrio remittit; ceteri verò ex eodem *Andrea* annum statuunt, vt videre est apud *Io: Vinc. de Anna in repetit. const. Dina memoria à n. 258. Reg. de Marin. resolut. iur. tom. 1. cap. 124. 129. & 234.* Alia vide in dilucidatione decis. 105.

Sed, quicquid sit de huiusmodi opinionibus, certum est, in Regno nostro tempus reuocandi alienationem incipere à die post biennium concessum per *Regiam Sanctionem 23. sub tit. de feudis*, ad obtinendum priuilegium assensus in forma Regiæ Cancellariæ; adeoque si die illa vassallus non reuocet, posse Dominum directum feudum repetere, sicque nullum præualebit iudicis arbitrium, dum tempus præfixum est ad obtinendum assensum, quo elapso, locum sibi vendicabit constitutio, *Dina memoria*. Fallitur ergo *Montanus in l. Imperialem n. 196. lit. K.* inquit, non esse statutum tempus ad reuocandum: sed maior difficultas est, quisnam dampnum pa-

ti debeat, emptorne feudi, an venditor; etenim, repetente Domino feudum ex defectu assensus, feudum amittitur, & pretium, vt diximus, ex *d. cap. 1.*

18 Pro hac difficultate dissoluenda varij distinguendi sunt casus; nam, vel Dominus repetit feudum defectu assensus non obtenti per verbum, fiat, & tunc dñum sentiet venditor. Probo hoc ratione tradita per *Montanum loc. cit. n. 198.* quia id accidit culpa venditoris, qui tenebatur utile illius rei dominium transferre in emptorē forma valida, quod transferre non potuit, nisi remouendo obstaculum iuris prohibitiui per assensum domini directi.

Vel dominus repetit ex defectu assensus non obtenti in forma Regiæ Cancellariæ, vel non registrati, quibus casibus est locus reuocationi, vt ex *d. Pragm. scripserunt Capiblanco ad Pragm. 4. de Baron. cap. 21. n. 4. tom. 2. De Marin. resolut. iur. cap. 123. n. 17. tom. 1. Tapia decis. 8. n. 12. De Ponte lib. 1. conf. 3. n. 19. conf. 5. n. 23. 34. & seqq. & conf. 6. lib. 2. Marcian. disp. 80. n. 35. id. 2. Consiliar. Staib. resolut. 1. n. 24. id. 1. Rouit. ad Pragm. 20. de feudis fine. Aff. decis. 335. n. 15.* alijque; & tunc etiam venditor dampnum sentiet, ex eadem ratione, & ex dispositione *d. Prag. 23. de feudis*, ubi sic. *Vt nō prius decurrat tempus præmissa faciendi, quam ipsi consignatum fuerit priuilegium Regij assensus*: igitur, si emptoribus feudorum consignandum est priuilegium, aperte sequitur, venditorem debere illud consignare, vt verè remoueatur valida forma obstaculum iuris prohibitiui.

Nec dicas, hoc secundo casu non esse locum repetitioni, cum nequeat Dominus feudum repetere, sed sufficere, vt obtineatur assensus per verbum, fiat, quicquid sit, si possint contrahentes alienationem factam reuocare; nam responsio in pròptu est; siquidem arbitrator ego, hanc difficultatem sublatā esse per eādem *Regiam Sanctionem*, cum illa post biennium statutum ad obtinendum assensum in forma Cancellariæ, hæc subdat. *Statuimus etiam, & mandamus, quod tam prædicta, quam alia quæcunque, quæ sunt pro forma adimplenda post Regum assensum, si non fuerint infra tempus præfixum adimpleta, & habitus fuerint recursus ad nos pro dispensatione, non obstante lapsu temporis, quod dispensatio prædicta summi sortiatur effectum, quando, re integra, hoc fiat, & citrà præiudicium alieni iuris, & Regij Fisci.* Vnde, si fisci præiudicium consideratur, certum est, hoc posse euenire, cum petita fuerit dispensatio, intentata forsàn prius per fiscum repetitione feudi, ex defectu assensus non obtenti in valida forma, vt annuit *Rouit. ad pragm. 1. de fide memor. num. 6.*

Hic quamuis *Reg. Tapia in decis. 3. Sacri Con-*

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 255

Confilij numer. 5. dicat, ad emptorem spectare expeditionem assensus in forma cancellariæ, cum onus acquirentis sit, non alienantis, perfectam venditionem curare suis sumptibus, ex *Iul. Claro in §. emphyteusis: quest. 23. n. 4.* qui alio proposito loquitur, ut ibi videre est; contraria tamen opinio tenenda, cum acquirens ea tantum ad perfectam venditionem curare debeat, quæ ex parte sua dependent. Iam verò dominij translatio dependet à venditore, qui, si nolit, nunquam dominium transferet; sicque feudatarius, non remouendo obstaculum, non dicitur illud transferre, ac proinde ad pretium tenebitur.

Vel tandem Dominus repetit ex defectu præstationis iuramenti fidelitatis, & ligij homagij, & assecurationis vassallorum: quo casu locus est reuocationi, ex *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de Regalib. Imposit. n. 15. & 16. & conf. 67. lib. 1. Marcia. cōf. 37. lib. 1. Marcian. disp. 31. n. 28. Rouit. ad Pragm. 1. n. 4. de fide memorial. & ad Pragm. 23. n. 9. de feud. Tapia decis. S. C. 3. Amat. conf. 69.* alijsque; nec non Domino directo præueniente, Feudatarius feudum amittit, ut idem *Tapia decis. 3. à n. 43.* & nos fusè dicimus in *repetit. cap. 1. quæ sit prima causa benef. amitt.* cum hæc omnia sint pro forma adimplenda, ut per *d. Prag. 23.* exponitur, ibique per *Rouitum*, & tunc emptor damnum sentiet, cuius intererat adimplere ea, quæ post perfectam venditionem sequuntur, ut consideranti patet.

Tribus his controuersijs explicitis, quar-
tam tandem, & principalem aggredimur,
quomodo scilicet permissa sit agnato reuo-
catio alienationis vigore prælationis, quæ
quidè impropiè dicitur reuocatio, cum ag-
natus non impugnet alienationem, quin-
imò comprobet, ut dicemus, sed tantum ab
eo, in quem facta est alienatio, retrahat, licet
largo modo possit dici reuocatio alienationis,
quatenus scilicet agnatus velit retrahendo
reuocare alienationem qua factam in ex-
traneum ad sui beneficium. Qua super re
mitemur oportet modestiam *Regentis Sanfelicii*,
qua opinionem *Regentis Capyci latro* transcribit,
non impugnans, & *Regent. Capyci latro*, qui
consult. 27. & seq. refert *Sanfelicii* sententiam,
nec eam impugnat. Verum, ut nostro fungamur munere,
dubitandum non est, quin opinio *Sanfelicii* recepta
præualeat, ex eaque argumenta *Capyci latro* corruant.
Pro qua re dilucidanda, recolenda sunt ea, quæ
ipse *Reg.* ait in *princ. decisionis*, nempe,
agnatum duplici iure posse feudum alienatum
reuocare, iure prælationis, & successionis.
De hoc ultimo supra egimus; quare est sermo
de primo tantum iure.

Ut igitur ab ovo incipiamus, ius hoc prælationis,
quod retractum vocant, triplici ex

capite prouenire potest, & alicui competere,
ut doctè ait *Reg. de Marin. lib. 2. resol. quotid. cap. 117.* ex directo dominio, ex vicinitate, ex
sanguine. De duobus primis non est hic sermo,
sed de ultimo; Quare videndum est, quonam
iure competat alicui ius retrahendi ratione
sanguinis. Et quidè legibus *Moy.* Retractus
obseruatus est, ut constat *cap. 25. Levit.* ubi hæc. Si attenuatus frater tuus
vendiderit possessiunculam, & voluerit propinquus
eius, potest redimere & *Ruth. cap. 4. ibi.* Si vis
possidere agrum iure propinquitatis, eme, & posside.
Quæ loca præstiterunt nonnullis apud *Tiracquel. de retract. lignag. in præfat. num. 8.*
occasionem asserendi, retractum esse iure diuino
introducendum, quos ipse ibi impugnat. Sed,
quicquid sit de hoc, certum est, ius retractus
secundum tertium caput esse introductum,
saltè de iure ciuili Romanorum, ex iuribus
expressis in *l. 2. ff. de priuil. creditor. & l. Imperator. ff. de pactis*; licet retractus,
qui à constitutione nostri Regni, Sancimus,
admittitur, sit reprobatus à iure communi
in *l. dudum C. de contrah. emptio.* Quod obseruauit
idem *de Marin. loc. cit. num. 5.* Quæ iura
sequuntur sunt Consuetudines feudales idè
statuentes in feudis, ut in *cap. 1. §. Titius: si de feud. defunct. & cap. 1. §. sed etiam res: per quos
fiat inuestit.*

Et licet nonnulli *DD.* voluerint, ut huiusmodi
consuetudines loquantur de feudis ex pacto,
& prouidentia, non autè hereditarijs, inter
quos ij sunt, quos recenset *Capyci latro. d. consult. num. 11.* hoc tamen, vel falsum
est, ut optimè voluerunt *DD.* rescripti à *Sanfelicio*.
hic *num. 17. de Ponte decis. 11. num. 10. & Rouit. in d. decis. Reg. de Ponte à num. 71.* vel
mirum videri non debet, cum nullum reperiatur
ius loquens de feudis hereditarijs, quæ forsàn
consuetudinibus feudalibus nota non fuere,
ut notarunt *Camerar.* alijsque Feudistæ relati
à *Salern. in consuetud. Neap. incip. in bonis qu. mariti*, cuius nos meminimus in
nostris dilucidationibus *quest. 28. num. 55.*

Hinc quatuor potissimum fundamentis extenderunt *DD.* dispositionem iurium feudalium
ad feuda hereditaria.

Primum est, quia etiam feudum hereditarium
continet qualitatem pacti, cum illud debeat
agnatis, licet non qualitate hereditaria,
non autè quibuscunque hereditibus; & licet
Capyci latro. videatur respondere ad hoc
fundamentum, inquit, differre inter se feuda
simpliciter hereditaria, & mista; hocque
argumentum militare tantum in feudo misto;
nihilominus tamen argumentum non soluitur.
Doctores enim inferunt ex hoc, dum feudum
hereditarium datur agnatis, considerari rationem
sanguinis; unde, si ratio sanguinis inducit
retractum, videtur

detur retractus militare etiã in feudo hæreditario. Quod argumentum meo iudicio est demonstratio.

Secundum est, quia agnatus, reuocando alienationem iure retractus, non dicitur contrauenire factio defuncti, cum reuocet, viuentem alienante, non vigore inuestituræ, sed vigore agnationis. Nec solutio *Capycij latro* facit ad rem supponētis teneri agnatum, viuentem alienante, habere ratum eius factum; quandoquidem hæreditas viuentis non datur, nec agnatus reuocat alienationem, vt alienationem, sed modum alienationis, scilicet, tanquã factam non agnato, existente agnato.

Tertium est, quia hoc adeo verum præfert, vt agnatus, non solum non impugnaret alienationem, imò illam firmet, sed tantummodò petat prælationem super venditione, quæ tanquã venditio perfecta est, sed imperfecta ratione termini, cui illa fit. Nec verum est, quod ait *Capyc. latr.* scilicet retrahentem semper impugnare alienantis voluntatem, cum alienans formaliter non intendat, nisi alienationem ipsam, quicquid sit, si materialiter, & per consequentiam intendat terminum alienationis, illum scilicet, cui illa fit. Vnde retrahens subingreditur locum eius, cui fuit facta alienatio, tanquã agnatus; nec proinde alienans conqueri poterit, cum, quod intendit, habeat, nempe alienationem, nec alienanti proderit, aut oberit, alienationem fieri in Titium, siue in Sempronium, nec aliàs lex nostra de consequentibus curat, vulgatis iuribus.

Quartum est, quia eadem ratio militat in feudis ex pacto, quæ in feudis hæreditarijs; hanc autem rationem, licet alij velint, esse imagines maiorum, nos tamen subdinus, rationem sanguinis; sicque cessabunt omnia, quæ in hoc argumento neceat *Capyc. latr.*

His argumentis aliud necimus, quia feuda hæreditaria pro iure retractus vel participant rationem feudorum ex pacto, vel rationem bonorum burgensaticorum: si participant rationem feudorum ex pacto, iam vidimus, super illa adesse ius retractus; si rationem bonorum burgensaticorum, iam vidimus, supra illa etiã ius retractus cadere; igitur quocunque vertamur, dum, tam de iure Romanorum, quã feudorum, militat retractus, semper opinio *Regentis Sanfelicii* præualebit.

Factis his argumentis, reliquum est, vt breuissimè *Capycij latro* dicta soluamus. Et principio dici posset contra illum, non esse vndique tutam opinionem asserentium, in feudo nouo ex pacto locum sibi non vindicare ius retractus, cum, vt vidimus, ius re-

tractus detur, tam in burgensaticis, quã in feudalibus ratione sanguinis. Vnde materialiter se habet, rem esse nouam, vel antiquã. Sed esto contrarium, vt in sequenti dilucidatione, id militabit, quia immerito videtur considerandum ius sanguinis in ea re, quæ maiorum non fuit; non autem, quia potest quilibet de feudo nouo ad libitum disponere in agnatorum præiudicium, cum sic neque in rebus burgensaticis locum sibi vendicaret retractus, dum de ijs quisque liberè potest disponere; sicq; cum ratio, quare in feudo nouo fortè non militat ius retractus, non transcendat per feuda hæreditaria, sequitur, non ex eo, quòd in feudo nouo ex pacto non habet locum retractus, nec habere locum in feudo hæreditario, quod aliàs equiparari potest eidem feudo nouo ex pacto.

Secundò non obstat, multos *DD.* non vfos fuisse nomine prælationis, sed reuocationis, loquentes de feudis; quare prætendi possit, reuocationem spectare super feudis ex pacto, & prouidentia, & post mortem alienantis; nam duplex est reuocatio, vt optimè *Sanfelicius*; altera, quæ fit vigore inuestituræ; altera, quæ fit vigore sanguinis; sicque, si in feudo hæreditario non habet locum prima, habebit hæc postrema, hacque distinctione, quæcunque in contrarium argumenta dissoluentur.

29 Vnde inferitur contra ea, quæ ait *Capyc. Latr. cons. 28. n. 42.* ius reuocandi alienatione feudi in vita alienantis non oriri eo, quòd agnatus post mortem alienantis vendicabit feudum; quod si ita se res haberet, vtique ius hoc reuocandi non haberet locum in feudo hæreditario, quod non vindicat agnatus post alienantis obitum, si ritè facta sit alienatio, præiudicio Principis assensu, sed oriri ex iure sanguinis, quod dicat, rem aliquam potius agnato, quã extraneo vendendam. Nec

30 assensus domini operatur, vt nequeat agnatus feudum repetere, pretio soluto, quandoquidem, quemadmodum assensus Domini non efficit, vt nequeat agnatus feudum alienatum repetere post mortem alienantis absq; pretij solutione, si illud sit ex pacto, & prouidentia, sic idem non operabitur, vt nequeat agnatus illud repetere, viuentem alienante, pretio soluto, cum utrobique militet idem ius sanguinis, licet primo in casu tendat ad successionem, ac proinde absque pretij solutione; altero verò ad retractum, & pretio soluto, quod aduertendum, ne terminorum confusio, nos à vera distinctione à *Sanfelicio* tradita auertat.

Hæcque satis de voluntaria venditione; alia vberimè dicimus in nostra *Ariadna*, vbi articulos disputamus, hic verò officio dilucidandi tantum fungimur. Cætera de

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 257

venditione subhasta necemus in alijs subsequentibus dilucidationibus. Alia vide apud *Reg. de Marin. 2. resol. cap. 116. & ad Reuert. obseru. 22. & Gizz. ad Capyc. Latr. dec. 57.* asserentem infinitis propemodum DD. inter cetera, dari praelationem agnato in feudo hereditario misto, quod innumeris decisionibus seruatum testatur: nec non *Consiliarium Roccum tom. 2. resp. 6.* adducentem decisionem R. C. qua denegata fuit praelatio in casu, quem ipse refert, eo quod feudum erat nouum, & non interuenerant requisita ad praelationem, quae qualia sint, vide apud illum; eundemque consule in *resp. 99.* vide pariter *Reg. de Marin. alleg. 127.* omnesque, quos refert *Dom. Altimar. ad cons. 21. Roniti tom. 2.* Ex quibus omnibus Doctoribus, praecipue illis innumeris, quos adducit *Gizzius loc. cit.* colliges, si standum esset numero Doctorum, quo videtur uti pro sua opinione *Capyc. Latr.* sententiam *Sanfelicii* esse iam canonizatam à tot sequacibus. Sed praestindendo à Doctoribus, videbis apud *Gizzium* infinitas decisiones, & denique rationes inconcussas. Vnde imponi posse, arbitror, perpetuum silentium, quicquid aliter senserit *Rosa cons. ult. 28. num. 11. & seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Praelatio iure retractus competit in rebus allodialibus, quod multis probatur.
- 2 Praelatio iure retractus competit in ijs bonis, quae fuerunt subiecta fideicommissio, quod in aliqua linea tandem finem habuit.
- 3 Subrogatum quandoque diuersum parit effectum ab eo, quem peperit id, in cuius locum illud subrogatur.
- 4 Ius retractus, quod competit consanguineis, non est sublatum à constitutione Regni, Sancimus.
- 5 Vicini praferuntur consanguineis in retrahendo rem venditam.

DILUCIDATIO DECIS. CI.

Vidimus in antecedenti dilucidatione; ius retractus competere etià pro feudo hereditario. Hic autem videndum superest, an praefata praelatio iure retractus cōpetat in rebus allodialibus; & ut in antecedenti dilucidatione diximus, pro affirmatiua opinione, quam sequutum est Sacrum Consilium, tanquam aequā, adduximus *textum in l. 1. de priuil. credit. vbi hzc. Cum bona veniunt debitoris in comparatione extranei, & eius, qui creditor, cognatusue sit, potior habetur creditor, cognatusue, nec non textum in l. Imperator ff. de pactis vbi, si creditores pacti sint partem ex bonis, licet ab extraneo conse-*

*qui, rationem habendam prius necessariarū personarum, si idonea sint. Addit Reg. Sanfelici. l. si in emptionem ff. de minor. vbi, si in emptionem penes se collatam minor additione ab alio superetur, implorans in integrum restitutionem, auditur; si eius interesse, emptam ab eo rem fuisse approbetur, veluti quia maiorum eius fuisset: ita tamen, ut id, quod ex licitatione accessit, ipse offerat venditori. Et l. qua tutorum C. de admin. tutor. vbi in §. nec verò, non vendi iubet res minorum ex affectione. Ibi. Nec verò domum vendere liceat, in qua defecit pater, minor creuit, in qua maiorum imagines, aut non videre fixas, aut reuulsas videre, satis est lugubre. Vnde ex hac ratione à textu considerata ius retractus militabit pro agnatis. Ex quibus iuribus non nimis audax erit, qui asseret, ius retractus militare de iure Romanorum, quod fundari poterit auctoritatibus, quae videri possunt apud *Tiraq. tract. de retr. lignagier.**

Tota verò difficultas stat in videndo, an aliqua sit inducta correctio à *l. dudum C. de contr. empt. & Reg. Sanfel.* nullam arguit correctionem. De qua lege vide *Clarum in praefat. de retr. lignag. n. 22.*

Ego autem, ut quamcunque effugiam correctionem, illi legi alium praestabo sensum; cum enim dicitur. *Sed quid grauis est iniuria, quae inani honestatis colore velatur, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inniti,* sermo est tantum de rebus suis, quae scilicet ab ipsis nouissime acquisitae fuerunt, non autem de ijs, quae fuere maiorum; & licet haec etià bona dici possint sua quoad dominium; talia dici nequeunt quoad ius retrahendi, quod considerat bona, quatenus maiorum fuerant; hacque ratione forsàn feuda noua, ceteraque bona burgenatica, quae antiqua non sunt, retractui non subiacent.

Verum, ut etià in opinione contrariū sentientium discurremus, illud utique notandum arbitror ex *Sanfelicio hic num. 6.* bona allodialia subiaccere retractui, quoties illa subdita fuerunt fideicommissio, quod tādē in aliqua linea finem habuerit; tunc namque ea bona subiaccere retractui; siquidem, quemadmodum testator ex amore in ea bona fideicommissum construxit pro proximioribus, ex eodem amore ea obtinebunt agnati virtute fideicommissi, tanquam expirati, saltē vi sanguinis, pretij solutione, cum amor continet quodammodo innixus rei ipsi, quam testator adeo dilexit, ut illam proximioribus in fideicommissio vocatis conseruari edixerit; sicque saltē hac aequitate ea debentur agnatis, ut lex scilicet continuatione trahat in agnatos defuncti amorem; hacque distinctione quaecunque iura conciliantur.

Kk

Et

Et licet *Consil. Rocci tom. 2. resp. 8.* contrarium decisum referat per S. C. iunctis aulis, prævia magna altercatione; id tamen forte euenit, quia S. C. dignouerat, lapsum fuisse, tempus ad prælationem petendam, ut idem *Rocc.* super lapsu termini discurret; præterquam quod palatium illud, super quo prælatio petebatur, venditum fuit, quia necessaria reparatione indigebat; pretium verò subrogandum erat loco palatii; ac proinde pretium remanebat onere fideicommissi affectum. Vnde, si agnatus capax prælationis fuisset super re illa, tanquam subiecta fideicommissio, decretum S. C. quo subrogatum fuit pretium loco illius, continuisset contradictoria; liquidem, subrogato pretio loco rei, rem ipsam adhuc eo onere affectam voluisset, prælationem concedens. Qui casus diuersus est, cum non venditur res subiecta fideicommissio, ut pretium loco rei subrogetur, sed venditur ab agnato, quia fideicommissum expirauit in eius persona; tunc enim adhuc in illa re consideratur affectus ratione vinculi; vnde, licet expiratum sit vinculum, non expirauit per subrogationem, alterius corporis, in quod potuisset migrare amor antiquus, sed per defectum lineæ, qui non operatur, ut cum illa expiret affectus. Quæ duo bene ponderanda, & distinguenda sunt; quandoquidem, licet utroque in casu expiret fideicommissum; diuerso tamen modo expirat; nam in casu relato à *Consil. Rocci* expirat super illa re, in cuius locum subrogatur pretium; quare per huiusmodi subrogationem fingitur, rem illam nunquam fuisse Maiorum fideicommittentium; vnde impune alienari poterit, sicque, quamuis durer adhuc affectus ille naturalis; subrogatio tamen ex legis fictione nullum considerat affectum, cum nullum consideret vinculum respectu intrinseci esse rei; merito igitur prælatio locum sibi non vindicat; at verò, cum fideicommissum expirat, non ex defectu rei, sed lineæ, res ipsa, in cuius locum nulla alia res subrogata est, non desinit esse Maiorum fideicommittentium, licet desinat esse subiecta oneri fideicommissi; vnde adhuc lex ipsa considerat affectum ipsum explicatum à l. lex, quæ tutorem C. de administ. tutor; sicque prælatio concedetur agnato petenti rem, quæ semper dici valet Maiorum, nulla legis fictione interueniente, quæ illam per alterius rei subrogationem à Maiorum commercio subtraheret.

Hinc collige, in Regno nostro à constitutione, sancimus, non esse sublatum retractum, quod competit consanguineis, ut putauit *Rocc. tom. 2. resp. 99. n. 7. ex Affl. & alijs*, quos citat; nam, licet consanguinei non admittantur ad ius congrui, si fuerint etiam coniun-

cti agro vendito, adeoque præferantur ceteri vicini, ut scripsit idem *Affl. ad d. constit. n. 36* nihilominus tamen non inde fit, ut non admittantur ad ius retractus, si res non alienata sit vicinis, sed alijs. Quæ duo diuersa sunt; nam elto constitutio admittat, & præferat vicinos consanguineis, qui agro coniuncti non sint; non tamen ex his tollit ius retractus, quod consanguineis competit aduersus alienationem factam in beneficium extraneorum, qui rei venditæ vicini non sint. Falsum est ergo, dictam constitutionem substulisse, ius retractus; nec credendum, Sanfelicium, si res ita se haberet, adeo hebetem fuisse, ut id ignorasset. Quare dicendum, ius retractus, tunc locum sibi vendicare, cum non adest, qui rem venditam petat iure congrui. Cætera ad materiam vide apud eundem *Rocc. d. resp. 99. & in nostra dilucidatione 106.*

S V M M A R I V M

- 1 Consanguineus retrahens debet soluere pretium ab extraneo oblatum, dummodo nulla intercedat fraus.
- 2 Coniecturis utendum est ad dignoscendas fraudes interuenientes in pretio pro iure congrui.
- 3 Fraudis coniectura est in materia iuris congrui, si pretium augetur ab oblatore post petitam prælationem.
- 4 Oblatio pretij aucta in materia iuris congrui post petitam prælationem non præsumitur fraudulenta, ni nimis exorbitans fuerit.
- 5 Oblatio aucta post prælationem petitam iure congrui non semper arguit fraudem.
- 6 Oblatio maior post perfectam venditionem nequit subsistere.
- 7 Oblatio maior facta à nouo oblatore post petitam prælationem iure congrui non arguit fraudem.
- 8 Retrahens debet soluere omnes sumptus factos ab emptore.
- 9 Successor singularis non tenetur stare primæ locationi factæ per antiquum Dominum.
- 10 Colonns antiquus nequit stare factæ per nouum emptorem, & contra, nec nouus emptor factæ per antiquum colonum.
- 11 Successor vniuersalis debet omnino stare factæ antecefforis.
- 12 Redimens vigore termini ad redimendum anteneatur stare locationi factæ per primum emptorem.
- 13 Emptor, pendente termino ad redimendum, fruitur re ex voluntate venditoris.
- 14 Redimens habet illud tantum arbitrium refranatum, quod nascitur, vel à lege, vel à pacto.
- 15 Singularis successor necessarius non tenetur stare locationi factæ per primum Dominum.

Mulier

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 259

- 16 *Mulier in casu l. si filio familias s. si vir in-
quinquennium. cur teneatur cauere pro
interesse.*
- 17 *Mulier in casu l. si filio familias, duplici ra-
tione tenetur cauere, sed diuersa secundum
diuersam lectionem.*
- 18 *Retrahens feudum non tenetur stare locationi
facta per dominum antecessorem.*
- 19 *Iura primi emptoris, aduersus quem retrahit
rem posterior, dicuntur extincta.*
- 20 *Iure datoris resoluta, resoluitur ius acceptoris.*
- 21 *Emptor nil transfert in retrahentem, & quare.*
- 22 *Cessionarius, quando teneatur stare locatio-
ni facta à cedente.*
- 23 *Retrahens rem nullo modo dicitur successor
primi emptoris.*
- 24 *Emptor reddit tantum feudum retrahenti, non
vendit.*
- 25 *Retrahens debet soluere pretium iuxta appre-
tium faciendum per Tabularios Neapolitanos
tempore executionis sententiæ, si iudiciali-
ter fuerit petita prelatio.*

DILVCIDATIO DECIS. CII.

1 **H**abet hæc decisio, data prelacione con-
sanguineo, debere hunc pretium solu-
ere æquale oblato ab extraneo, dummodò
nulla intercesserit fraus, vel collusio; secus
verò de iure consuetudinario Ciuitatis Nea-
polis, quo attenditur pro congruo appre-
tium factum per Neapolitanos appretiato-
res.

Quoad primum latè. scripserunt *Capyc.
latr. consult. 106.* omninò videndus, qui mul-
tos adducit *DD. Theodor. alleg. 92.* vbi mul-
ta, *Marcianus disp. 38. num. 6.* qui alios refert,
de Marin. lib. 3. alleg. 82. alijque infra citan-
di. Cum autem in dies hominum malitia
crescat, arbitror etiam, difficillimè posse
fraudes effugi, parique difficultate posse
2 probari, eas interfuisse. Vnde recurrendum
erit ad coniecturas, inter quas illæ erunt,
scilicet, vt agnatus videat, an res illa tanti
emi potuerit ab extraneo, vel ad delicias, vel
ad commoditatem, vel ad securitatem eui-
ctionis, cæteraque huiusmodi, quæ iudicis
arbitrio regulam præbunt; nec modica
erit coniectura fraudis, cum post petitam
3 prelacionem augetur pretium; tunc namque
nullo modo de huiusmodi augmento ratio
habenda est secundum doctissimum *Episcopum
de Afflicto controuers. iur. resolut. in appendic.
ad cap. 20.* cuius dicta intelligas procedere,
4 cum oblatio fuerit adeò iustum pretium ex-
cedens, vt præsumatur fraudulentè facta,
cum aliàs certum sit, oblationem auctà post
prelacionem petitam non sufficere ad arguen-
5 dam fraudem; nec te terreat decisio Colla-
teralis Consilij relata à *Rouito ad Pragm. 63.*

de offic. proc. *Casar. num. 27.* de qua sermo est
6 apud *Ep. Affl. loc. cit.* siquidè loquitur de ob-
latione maiori post perfectam venditionem,
quo casu certum est, eam non subsistere in
præiudicium eius, cui prelacio competit,
cum videatur animosa, & fraudulenta; quã-
doquidè poterat oblato offerre maiorem
summam, antequàm venditio perficeretur;
vnde, si passus sit, venditionem perfici, non
poterit deinde, petita prelacione, maiorem
offerre summam.

Limitarem quoque dicta *Ep. Afflicti*, quo-
tiès oblatio fieret ab alio oblato, nec à
7 priori, dummodò facta non sit fraudulentè;
quã tunc, quamuis excedens sit, non præsu-
mitur fraus; siquidè obijci nequit, cur
antèa minorem summam obtulerit, dum
nullam obtulit.

Quod si apparebit, nullam ex his ad stare
causam, similemue, qua moueri potuit em-
ptor ad pretium maius estimatione offeren-
dum, res æstimabitur, & agnatus, quanti
æstimata est, soluet. Quod summam exqui-
rit prudentiam.

Cæterum teneas generalitèr, retrahentem
debere soluere pretium æquale oblato ab
extraneo; & quamuis *Lanar. in add. ad Reg.
patrum in cap. 1. §. sed etiam res: Per quos
fiat inuestit. à num. 46.* contrarium senserit, vo-
lens, vt prelacio in feudis agnato proximio-
ri competat pro pretio iusto, non pro eo ab
alio extraneo oblato, & interuertens sensum
textus in d. §. cum etiam res, quod idem sen-
tire videtur *Episc. de Affl. loc. cit.* vbi, referens
Laganarij fundamenta, non audet illum se-
qui, ex difficultate articuli; nihilominus
tamèn *Consiliarius de Rosa consult. 27. à num.
19.* fusissimè contrà *Lanarium* scripsit, eiusq;
argumenta soluit, ità vt nil ampliùs adden-
dum nunc, putem. Quin imò in calce con-
sultationis, quam scripserat pro Ill. Mar-
chione Paglietti suo Cliente, testatur, incidisse
articulum hunc disputandum postea in:
S. C. in aula, in qua ipse residebat, in causa
Illustris Marchionis Cammarotæ cum eius
creditoribus, & fuisse admissam prima vice
opinionem *Lanarij*, pro qua fuit quoque
allegatum responsum qu. *Reg. Jo. Camilli Ca-
caci* impressum in *d. alleg. 82. à Reg. de Ma-
rin.* qui scripsit pro Illustri Duce Hadriæ in
causa Iuliz Nouæ contrà *d. alleg. 92. Theo-
dor.* qui pro contraria scripserat opinione.
Verùm, interposita reclamatione per credi-
tores, & articulo solemniter discusso cum
tribus adiunctis, & cum interuentu Domi-
ni Præsidis S. C. D. Felicis Lanzina, y Villoa
viri moribus, & doctrina perspicui, fuisse
reuocatum primum decretum iuxta à se ibi
scripta.

Nec deferendum, quod in simili ait *Gayl.*

K k 2 lib.

lib. 2. observ. 19. n. 8. relatus à Capyc. latr. d. consuls. num. 23. nempe, soluendos esse emptori omnes sumptus ad id in contractu factos: quinimò addo ego omnia dona, damnaque, quæ passus est emptor, esse estimanda, illique ab agnato eorum pretium soluendum, dummodò legitimè probata fuerint; non enim damnum sentiet emptor, si nullum obtinebit lucrum.

Hic autè opportunè quæri solet, an retrahens rem, siue burgensaticam, siue feudalem, teneatur, quemadmodum omnes reficere expensas, aliaque superius exposita, ita etiam stare locationi factæ per primum Dominum: cuius quæsitæ occasione explicari etiam solet, an, & quando stare etiam teneatur emptor, vel singularis successor. Vnde, cum quæstionem hanc nimis utilem arbitremur, liceat illam breui examini supponere.

Singulares successores, quales sunt emptores, & legatarii, non teneri stare primeus locationi factæ per antiquum Dominum, certum est ex evidentissimis iuribus in l. qui fundum 35. ff. locati, & conducti, & in l. emptorem 19. C. eod. Ibi enim Iureconsultus hæc. *Qui fundum colendum in plures annos locauerat, decessit, & cum fundum legauit, Caius negauit, posse cogi colonum, ut cum fundum coleret, quia nihil hæredis interesset; quod si colonus vellet colere, & ab eo, cui legatus esset fundus, prohiberetur cum hærede actionem habere colonum, & hoc detrimentum ad hæredem pertinere &c.* Imperator autem hæc iubet. *Emptorem quidem fundi necesse non est stare colono, cui prior Dominus locauit, nisi ea lege emit.* Ex quibus iuribus edocemur, quemadmodum nouus emptor non tenetur stare colono, ita nec colonum teneri stare emptori. Hæc autem dispositio cessat in successore vniuersali, qui debet omnino stare facto antecessoris. l. viam, veritatis. C. locati.

Hinc quâ maximè miror, nonnullos Doctores, quos videre est apud *Tiraquell. de retractu conuentional. Gloss. 1. §. 3. n. 14. & Mastrill. decis. 5. n. 5.* docuisse, redimentem vigore termini, ad redimendum, siue pacti de retrouendendo, teneri stare locationi factæ per primum emptorem, ea ratione, quia, cum emptor interim re fruatur ex voluntate venditoris, qui redimendo impediret eum frui l. si vir. ff. de præscript. verbis, videtur ex quadam consequentia etiam ex eiusdem voluntate eam locasse; quàm maximè, in quâ, miror, dum, si ratio hæc vrgeret, iam redimens teneretur stare huiusmodi locationi, modica, quinimò tenuissima sub pensione factæ colono, ex negligentia, vel prodigalitate emptoris; igitur, ut hoc, & similia euitemus absurda, dicendum est, emptorem ex voluntate quidem venditoris frui re vendita; adeoque

ex eiusdem voluntate locare, cum locatio etiam fruitio sit; sed fruitionem hanc non esse illimitatam, verum coarctari ad tempus dominij, ut scilicet tamdiu perseuerent fruitio, & locatio, quamdiu dominium stat penes fruentem, quo perempto, locum sibi vendicent iura superius adducta; sicque hoc etiam casu concludendum, redimentem non teneri stare locationi factæ per primum emptorem.

Et licet vrgeri queat, redimentem, qui non redemit rem, antequàm primus emptor illam locasset, quique alias redimendo poterat locationem impedire, videri tacitè consensisse locationi, respondetur, illum non habere aliud arbitrium refrenatum ad redimendum, nisi quod nascitur ex lege, vel pacto; vnde, si infra tempus statutum redimet, plenum illius rei dominium consequetur, nec proinde censebitur renunciassè iuri, quod habebat ex nouo dominio non standi locationi factæ per primum emptorem, cum non ex eo, quod tunc non redemit, comprobauerit, quicquid per accidens sequitur ex non redemptione; nam non redemptio hoc solum operatur, ut nequeat tunc uti iure, quo poterit in posterum uti per redemptionem.

Vnde non ab re concludendum, nullum singularem successorem necessarium teneri stare locationi factæ ab eo, cui ipse succedit contra communem omnium opinionem in l. diuortio ff. soluto matrimonio, per l. si filiofamilias §. si vir in quinquennium ff. eod. ut videri poterit apud *Mastrill. d. decis. 5. n. 10. Cancer. variar. resol. tom. 1. cap. 14. de locat. & conduct. n. 21.* Nam Doctores omnes fundantur in d. §. si vir in quinquennium, quo loci Iure cõsultus ait, si vir locauerit fundum in quinquennium, & post primum annum diuortium sequutum sit, fundum non esse reddendum mulieri, nisi cauerit se restitutam quicquid interesset subierit maritus propter locationem vnius anni, sed virum debere etiam cauere, se restitutum mulieri quicquid consequutus fuerit ex locatione propter primum annum. Ex qua dispositione evidentissimè colligimus contra *Gloss. in verbo vnius anni, cum Paulo de Castro in d. §. in principio*, fructus illius anni spectare ad mulierem; hacque causa virum, si propter cautionem ab vxore non præstitam fundus non fuerit penes illum, teneri cauere quicquid anno illo fuerit consequutus, sed eadem euentia colligimus contra Paulum de Castro ibidem, non ideo mulierem teneri cauere pro interesset, quia teneretur stare locationi factæ per virum, quia locatio per virum facta fuerat in quinquennium, & ipsa non teneretur cauere, nisi pro primo anno, ergo ex hoc textu potius deducitur, mulierem non teneri stare locationi per virum factæ, quicquid sit, si alia ex causa pro loca-

locatione primi anni teneatur cauere, quæ qualis sit, mox dicitur: interim, ne videamur ad nos proprio Marte verba textus traxisse, illa fidelissimè referamus. Hæc iureconsultus. Si vir in quinquennium locauerit fundum, & post primum fortè annum diuortium interuenit, Sabinus ait, non aliàs fundum mulieri reddi oportere, quàm si cauerit, si quid propter (notate) unius anni locationem maritus damnatus sit, id se præstiturum esse, sed & mulieri cauendum, quicquid propter primum annum ex locatione vir consecutus fuerit, se ei restitutum.

Ratio autem, cur mulier pro primo anno 17 teneatur cauere, duplex esse potest, sed diuersa; nàm, si legimus sic vltima verba textus, Quicquid præter primum annum ex locatione &c. dicendum, fructus primi anni, sequuto diuortio, spectare ad virum propter onera, prout sentit Gloss. in d. 5. si vir in quinquennium ver. unius anni, contrà quam nos sensimus cum Paulo de Castro, adeoque secundū hanc lectionem concludendum, nil mirum, si pro primo anno mulier teneatur cauere; si verò sic legimus. Quicquid propter primum annum, alia incedendum via, quæ vtrique lectioni poterit esse communis; etenim, siue fructus illius anni sequuto diuortio, spectent ad virum, siue ad mulierem, hæc ideo debet cauere, quia pertinet ad eius virum, vt pro primo anno fundum teneat colonus, qui vel prædia coluit, vel ad culturam preparauit, secundum Baldi doctrinam in d. l. emptorem, quam refert Mastrill. d. decis. 5. n. 15. secundum quàm apud illum sic diiudicauit senatus, causa discussa; aliosque relatos à Pascbal. de vir. patr. potest. part. 4. cap. 6. n. 32. & quamuis virgeri possit, quandoque pro eo anno nec prædia coli, nec ad culturam præparari, respondetur, legem nostram adaptari ad ea, quæ frequentius accidunt; sicque nobis non esse tot casus fingendos.

Sed, quicquid sit de successore singulari necessario, in quem res ex necessitate transfertur, vt ex præmissis ad quæstionem pro 18 positam respondeamus, dicimus, non teneri retrahentē stare locationi factæ per primæuum Dominum. Quæ opinio videtur esse, cōtra Tiraq. loc. cit. n. 14. licet ille re vera quæstionem tantum proponat, ast quisquid eius sit sensus, nobis non aperiat; nobiscum verò sentiunt omnes ij, qui distinguunt inter successorem per translationem iuris, & successorem per iuris extinctionem; de qua distinctione consule Mandell. in cons. 108. n. 1. Cacheran. decis. 82. n. 3. Surd. decis. 40. de Franc. decis. 216. n. 5. Guid. Pap. decis. 408. Mastrill. in d. decis. 5. Ricc. in addit. ad d. decis. Vinc. de Franchis, & in puncto Pascbal. d. cap. 6. n. 30. Et ratio est, quam tradunt omnes Doctores

& signantèr Pascbalis, quia sunt extincta iura primi emptoris, aduersus quem retrahit 19 posterior, qui non est successor necessarius, neque successor per translationem iurium, sed tantum per extinctionem; vnde subintrat 20 regula, quod, resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris.

Et profectò primus emptor nil transfert 21 in retrahentem, qui verè dicitur emere à primo venditore; quandoquidem, si primus emptor ius transferret in retrahentem, hic feudum, non retraheret, sed potius à primo emptore emeret, quæ duo longè diuersa sunt; quinimò, licet retrahens diceretur feudum emere à primo emptore, neque teneretur stare locationi per illum factæ ex d. l. emptorem; nec ob stare posset, primum emptorem transferre ius in retrahentem; nàm, esto, vt dixi, retrahens ab illo emere diceretur, primus emptor transferret quidem ius, quod habebat, sed ius diceretur extinctum in sua persona; alioquin nouus emptor teneretur stare locationi factæ per primæuum Dominum contra dispositionem d. l. emptorem.

Quando autem dixerunt DD. successorē per iurium translationem teneri stare locationi factæ per Dominum antecessorem, non 22 intelligere poterant de venditione, sed de ea cessione, quæ fit translatiue, non extinctiue, puta, cum alicui ceditur ius, quod cedens habebat super colono, vel quocunque alio; tunc enim cessionarius tenetur stare locationi factæ à cedente, nec diuersum ius habet super colono, vel alio quocunque ab eo, quod habebat cedens.

Hæc autem obiter dicta sint, cum tantam 23 dotem nostro casui dare non cogamur, siquidem, qui retrahit, nullo modo dicitur successor primi emptoris, sed dicitur, & bene, singularis successor venditoris, cum primus emptor respectu retrahentis se tollat à medio, & retrahens dicatur vt iure retractus aduersus emptorem, quo iure medio, emit à venditore eo modo, quo contra ius retractus emerat primus emptor, qui reddit tantum, non vendit feudum sibi venditum. Vnde, si res ita de habet, retrahens nullo modo succedit emptori, sed venditori, ac proinde non dicitur singularis successor emptoris, & consequenter omnia emptoris iura, omnesque locationes, media redditione, euanescent. Articulus hic, vt audio, pendet iam decidendus.

25 Quoad secundum, quoniam legem habemus expretiam, videlicet, consuetudinem in xip. Si, quis emit, qua disponitur, vt retrahens soluat pretiū iuxta appretium factum ab appretiatoribus Neapolitanis. Ibi, prout appretiatum fuerit per appretiatores Neapolitanos, id

id circò controuerti solettantùmòdò, cùm quis iudicialitèr retrahit, quodnàm tempus attendendum sit in appretio, tempus petitionis, vel litis contestatę, an autèm executionis sententię; hic autèm habemus decisum, attendendum tempus executionis sententię. At, quia varię hinc indè decisiones oriebàtur, emanauit decisio S.C. iunctis consiliarijs quatuor aularum, qua per modum legis statutum est, vt attendatur tempus executionis sententię, vt videre est apud *Rouit. dec. 24. Reg. Sanfelicium dec. 108. de qua nos ibi, vbi alios, aliaque adducemus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatio datur in venditione sub hasta agnato.
- 2 Prælatio datur etiã cuicunque agenti iure congrui supèr re vendita sub hasta.
- 3 Vniuersitas admittitur ad demanium, vendita terra sub hasta.
- 4 Demanium nequit peti, nisi infrà annum à die captę possessionis ab emptore.
- 5 Tempus statutum ad petendum demanium non currit, pendente intèr ciues dissentione, quod probatur.
- 6 Demanium potest peti etiã post annum, si ciues, metu aliquo legitimo probato, illud antea non petierint.
- 7 Fraus tutoris, & creditorum nequit pupillo præiudicium parare.

DILVCIDATIO DECIS. CIII.

- 1 **D**ecisio hæc edocet, dari prælationem in venditione sub hasta, & necessaria, contrà plurimos contrarium sentientes, intèr quos, præter relatos à Sanfelicio, sunt *Capyc. latr. consult. 27. num. 21. & conf. 96. num. 34. alijque relati à Thor. ad Reg. de Ponte in dat. de promiss. fier. sol. §. 1. num. 21. & à Dom. Altim. ad conf. 21. Rouiti tom. 2. num. 13. in fine.*

Pro hac autèm decisione faciunt *Reg. de Ponte decis. 111. num. 15.* qui contrà *Schraderrum* contrarium sentientem scripsit, *De Franch. decis. 277. num. 1. 482. & 588. Rosenthal. conclus. 58. num. 42. Cent. decis. 186. post tractatum de censibus, Capyc. latr. dict. consult. 96. num. 35.* qui contrà à se scripta refert decisionem editam, *Dom. Altimar. loc. cit. & Reg. de Marin. ad Reuer. decis. 278.* qui hoc iure vti S.C. testatur. Vndè de opinione *Regentis Sanfelicij* non amplius puto dubitandum.

- 2 Quarè ex his collige primò, nò solum agnato concedi prælationem hanc in re vendita sub hasta, sed etiã cuicunque agenti iure congrui, vt benè *Vinc. de Franch. in d. decis. 277. & 588. num. 1. Benedell. de iure prothom.*

pag. 26. num. 22. alijque apud Ricc. ad Vinc. de Franch. d. decis. 588.

- 3 Collige secundò eadem ratione obitèr, vendita terra sub hasta, posse Vniuersitatem ad demanium admitti, vt, nemine discrepante, decisum refert *Reuert. d. decis. 278.* Sed nota, demanium hoc peti non posse, nisi infrà annum à die captę possessionis per emptorem, etiã per viani restitutionis in integrum quocunque modo, ex *Pragm. 63. §. 1. & 5. de offic. procur. & c. & rationes reddit Rouit. ibi*, variaque necit omninò videnda, ad dignoscendum, quonam modo Vniuersitates admittendę sint ad huiusmodi beneficiũ, & an illo gaudeant, cùm alteri Baroni ab aliquo Barone venduntur, aliaque ad materiam nullo prorsus modo deferenda.

- 5 Vnum tamèn aduertamus velim; orta intèr ciues dissentione, & controuersia, an ad demanium proclament, nec ne, pendente huiusmodi dissentione, non currere tempus à Regia Sanctione statutum ad restitutionem in integrum petendam. Quod euidentis est ex paritate eorum, quę aiunt *Petr. Cyn. Bald. & alij in l. contrà maiores C. de inoffic. testam. & milliès practicum refert Rouit. loc. cit. num. 12.* scilicet, si, post captam possessionem per emptorem, lis incidat intèr illum, & venditorem, pendente lite, non currere tempus statutum: igitur idem dicendum in casu proposito.

Non officit primò, si dicatur, litem hoc casu non afficere Baronem, sed Vniuersitatē, quę nullum Baroni præiudicium parare vallet; siquidèm respondetur, nec discordiam intèr ciues posse Vniuersitati inferre præiudicium, sed tantum conclusionem validè factam.

Non officit secundò, si dicatur, silentium ciuium per annum à die captę possessionis per Baronem posse præiudicare Baroni; sic etiã discordiam: quandoquidèm respondetur, adhuc per silentium denotari communem omnium ciuium consensum demanium non petendi; at verò, cùm intèr illos lis oritur, non adest communis hæc mens; adeoque, illa pendente, non currit terminus statutus.

- 6 Quod idem dicas, si, perterriti ciues emptoris auctoritate, demanium non exposculent; tunc namque, probato metu, etiã post annum, si metus post annum perseueret, admittendi sunt ad demanium, cum etiã contractus metu factus rescindatur, vel, si magistratus, alijque ciues blandis persuasionibus, muneribusque à Barone induci sint ad non petendum demanium; tunc namque certi iuris est, fraudem Baronis, & ciuium non posse Vniuersitati præiudicium inferre, quemadmodum fraus tutoris

toris, & creditorum nullum pupillo preiudicium inferre potest: ex quibus casibus ceteros resolues, si incident. Alia verò dicemus in dilucidatione decis. 107. quæ est propria sedes.

S V M M A R I V M.

- 1 *Venditio sub hasta dicitur perfecta, facto deposito à licitatore.*
- 2 *Prelatio super feudo hereditario nouo non datur.*
- 3 *Prelatio non datur agnato in venditione voluntaria, nisi, consumata venditione, & re tradita.*
- 4 *Retentio non competit agnati creditoribus pro meliorationibus post decretum possessionis in ultimo licitatoris beneficium.*
- 5 *Possessio licitatori nequit impediri, emanato decreto possessionis, prætextu meliorationum.*
- 6 *Possessio non potest impediri, etiam ante decretum possessionis, licitatori, prætextu meliorationum, & quare.*
- 7 *Prelatio non datur domino feudi venditi sub hasta, emanato decreto possessionis.*
- 8 *Prelatio datur mulieri super feudo dotali etiam post obtentum decretum possessionis ab ultimo licitatore.*
- 9 *Vir, licet fructus percipiat iure dominij, nequit fundo dotali præiudicium inferre.*
- 10 *Hypotheca creditoris anterioris an, & quando censetur estincta.*
- 11 *Creditor emens rem sub hasta an estinguat aliorum creditorum posteriorum hypothecas, latè discutitur, & conciliantur opiniones.*
- 12 *Venditio sub hasta dicitur perfecta, quamvis possessio sequuta non sit.*
- 13 *Oblationes nouæ, an, & quando recipi possint, latissime exponitur.*
- 14 *Minor, & Fiscus, quomodo diuersificentur à priuatis quoad nouas oblationes faciendas.*
- 15 *Oblationes ultra sextam quomodo, & in quibus casibus recipiantur.*
- 16 *Oblationes nouæ semper recipienda sunt in concursu creditorum.*
- 17 *Oblationes nouæ semper recipienda, cum recipi possunt, & quare.*

DILUCIDATIO DECIS. CIV.

H Abet hæc decisio, remanso feudo ad estinctum candelæ ultimo licitatori, qui deinde decretum possessionis obtinuit, quamvis post huiusmodi decretum contradixissent possessor, & venditor agnatus aduersus licitatore, eo quod pretium anterioribus soluendum depositassent; unde liceret eis retentio, tam ratione agnationis, quam crediti, & possessionis; fuisse nihilominus traditam possessionem

1 licitatori, ea præcipue ratione, quia, facto per illum deposito, perfecta dicenda erat venditio, postquam nulla comperebat cæteris prelatio, potissimum interposito decreto possessionis super feudo hereditario nouo, in quo prelatio non datur, de quo diximus in antecedentibus dilucidationibus. Super qua rescripserunt *Episcopus de Affl. cap. 20. contr. iur. resol. præcipue à num. 42. ad 47.* quem omnino vide, dum decisionis huius meminit, inquit præcipue, Dominos de Cauaniglia apud Sanfelicium hic petijisse, vel retentionem terræ venditæ, offerentes quantitates anterioribus debitas, vel prelationem D. Michaeli, tanquam creditori, & agnato, & à primo fuisse exclusos, eo quod ius offerendi non competit, nisi vsq; ad litis contestationem super executione rei iudicatæ, & per viam purgationis moræ vsque ad sententiam, ex *Affl. decis. 187. & Capyc. decis. 102. num. 10.* à secundo autem, etiam exclusos, ex rationibus adductis à Sanfelicio, ad quarum confirmationem, multa adducit, nec non *Consil. Rocc. tom. 1. resp. 99.* alias referens decisiones cohærentes decisioni relatæ per Sanfelici. potissimum à num. 14. ad fin.

Hinc multa aduertenda sunt. Et primò, contrariam regulam militare in venditione voluntaria, quo casu agnato non datur prelato, nisi post perfectam venditionem, imò post rem traditam, ex *Io. Fabrian. §. 1. instit. de empt. & vendit. & Tiraq. de utroque tractu gl. 2. §. 1. num. 46. in fin.*

Secundò, post huiusmodi sententiam, & decretum possessionis non competere agnatis creditoribus retentionem pro meliorationibus non probatis, fortè quia appretiatum fuit integrum feudum absque meliorationum distinctione, nec possessor illas curauit deducere; nam, quemadmodum huiusmodi exceptio non impedit sententiæ executionem, si quis damnatus sit ad relaxandum feudum, nec meliorationes probauerit ante sententiam, vt sic, post auctores hinc inde citatos, seruari in S. C. & M. C. testatur *Reg. de Marin. ad dec. 559. Reg. Renert. nec nõ l. 2. resol. iur. cap. 133. n. 18. & 19.* de eademque obseruantia de *Franch. decis. 112.* vbi latè addentes omnes: ita pariter, vendito feudo sub hasta, quinimò, emanato decreto possessionis pro ultimo licitatore, nequibit possessor possessionem licitatori impedire, prætextu meliorationum, ni ante sententiam illæ deductæ fuerint in iudicio; quare præstanda erit tantum cautio per creditores de soluendo illi, quod acceperint de pecunia, à feudo vendito obtenta, vt in casu superius exposito discurrunt *Reg. de Marin. loc. cit. ad d. dec. 559. Renertij,* alijq; superius citati

Ter

6 Tertiò, probatis meliorationibus, neque dari retentionem, nec consequenter impediri possessionem ultimo licitatori; & ratio est evidens; quia potest possessor satisfieri super pretio depositato per licitatorem: quo casu, licet non impediatur possessio, solvenda erunt meliorationes possessori; adeoque pecunia depositata fruetur, sicuti & alijs creditoribus illa liberatur.

7 Quartò, praelationem non dari hoc casu ipsi Domino feudi principali debitori, qui fortè vellet, quod debet, soluere creditoribus: & ratio est multiplex. Prima, quia sic venditiones sub hasta nunquam redderentur tutæ, nec unquam diceretur perfecta venditio, quod implicat. Secunda, quia sic induceretur fraus contra creditores, & indirectè admitteretur praelatio. Tertia, quia, si perfecta dicitur venditio contra possessorem, eadem ratione debet dici contra Dominum, qui passus sit, rem suam vendi; quinimò super illa interponi decretum possessionis pro ultimo licitatore.

8 Quintò, dari praelationem mulieri etiã post obtentum per licitatorem decretum possessionis, si feudum fuerit dotale, licet ère alieno gravatum, propter quod venale expositum est, & ratio est, quia ex l. doce ancillam, licet vir percipiat fructus iure dominij, non potest præiudicium inferre vxori quoad dotis proprietatem. Undè semper illa poterit præferri licitatori, depositando quod debet, neque suam dotem retinendo; nec silentium, & patientia viri sub hasta iudicis nocebit vxori, quin æqueat rem suam habere. Adverte verò, hoc ultimo casu mulierem præferri, non tanquam dominam rei; & multò minus, si ipsa non esset principalis, sed agnata illi, cuius feudum venderetur, sed tantum, tanquam non auditam personaliter in iudicio, in quo res sua agebatur; aut tantum, medio eius viro, qui, ut diximus, non valet vxori præiudicium inferre quoad proprietatem.

Sextò, vendita re sub hasta ad instantiam creditoris anterioris, non solum non licere agnato, de quo supra, offerre pretium, & rem retinere, sed neque creditoribus posterioribus competere ius hoc offerendi, ex l. cum pudor. ff. de distract. pign. l. qui à creditore. C. eod. & l. 1. & 2. C. si antiq. credit. & ita per S. C. decisum testatur Anna pater alleg. 56. & singul. 443. licet aliter dicendum sit, quando venditio sub hasta processit ad instantiam creditoris posterioris, cum hoc casu hypotheca creditoris anterioris extincta non sit, ex l. 1. ff. de distract. pign. & l. à Dino Pio. §. quod si res ff. de re iudicata, ut ex ijs omnibus, quos referunt, & sequuntur Reg. de Marimo observat. ad Reuerter. decis. 20.

& Paul. Staiban. inn. tom. 2. in addit. ad resol. 215. ad n. 8. & 9.

Dubium verò fuit tantum apud Doctores, quando rei emptor non est Tertius, sed creditor, quamvis anterior, an censeatur illo casu extincta aliorum creditorum hypotheca, adeò, ut nulli creditori liceat offerre pretium contra eum creditorem, qui rem emit sub hasta: super qua questione Vinc. de Franch. decis. 69. per totam scripsit, competere alijs creditoribus ius offerendi adversus illum creditorem anteriorem ementem sub hasta, qui emisit videtur potius conservandi causa sibi pignus, quam dominium rei emptæ acquirendi, ex l. cum secundus §. fin. cum l. sequenti ff. de distract. pign. sicque decisum per S. C. sequutus est Reg. de Marin. ad d. decis. 20. Reuerter. n. 3. qui se alijs in locis, aliosque adducit, eumque novissimè sequitur Paul. Staib. loc. cit. qui sic in eius aula anno 1667. refert decisum.

Verum Arias de Mesa lib. 1. variar. resol. cap. 9. & 10. contra Vinc. de Franch. scripsit, inquiens, præsumptionem illam inris, & de iure, quam Vinc. de Franch. desumit ad l. cum secundus, & d. l. cum posterior, non procedere, quando creditor tanquam extraneus ad emptionem accederet, cum inutilis aliàs esset communis illa Doctorum conclusio, vtilius esse creditori, si tanquam extraneus rem emat, idque pro maiori eius cautela. Eumque sequitur Hodierna controuerf. forens. cap. 40. n. 80.

Nos autè, ut super hac re brevitati consulentes respondeamus, utramque concordemus necesse est opinionem, cum utraque vera esse possit; nam, vel sumus in dubio casu, vel in expresso in dubio quidè, cum non apparet, an creditor, tanquam talis, an tanquam extraneus, ad emptionem accedat, nec id ex aliquo actu deduci potest; & tunc, quia legem habemus, ad illam in dubio recurrendum, & consequenter dicendum est, ex dd. l. cum secundus, & cum posterior, creditorem voluisse rem illam emere causa sibi pignus conservandi, locumque sibi vendicabit opinio Vincentij de Franchis, & Asseclarum. In expresso autè possumus esse duplici modo; cum scilicet creditor expressè emit, tanquam creditor; quod ex oblatione dignoscitur; ex alijsque circumstantijs, puta, si oblationem faceret, non presenti pecunia; tunc enim præsumeretur, illum, tanquam creditorem, emere eq, quòd creditor non teneatur oblationem facere presenti pecunia, ex Castill. decis. 7. n. 7. Giurba decis. 53. n. 6. 7. & seq. alijsque relatis ab Hodiern. loc. cit. n. 72. ad differentiam extranei, qui presenti pecunia tenetur offerre, ex expressa dispositione l. à Dino Pio §. sed si semper ff. de

re iud. prout voluere omnes ij, quos idem *Hodiern. refert ibid. n. 70.* Pro qua re videndus quoque *Staiban. tom. 2. in obser. ad resol. 115. ad n. 47.* Quare hoc etiam casu præsumetur, creditorem emisse conseruandi causa pignus, & consequenter locum sibi vendicabit eadem opinio *Vinc. de Franchis*, eiusque sequacium. Vel, cum creditor expressè emit tanquam extraneus, quod etiam ex oblatione, alijsque circumstantijs dignoscetur, puta, si pecunia præsentì offerret, aliaque similia ageret, quæ potius extraneo, quam creditori offerenti conuenirent; & tunc puto indubitanter, locum habere opinionem *Ari. de Mesa, & Hodiern.* Et quidem ad hunc casum videtur se arcere *Arias de Mesa*, qui, postquam in cap. 9. subtiliter scripserat de præsumptione iuris & de iure contra *Vinc. de Franchis*, deinde in cap. 10. n. 25. ait, id, quod voluit *Vinc. de Franch.* ex d. l. cum secundus, procedere; quando creditor emit, tanquam creditor, vel cum non apparet, eum, velut extraneum ad emptionem accessisse, cum tunc videatur, non tam dominij quærendi, quam sui pignoris confirmandi causa emisse, ex d. l. cum posterior; non autem, quando, tanquam extraneus, accessit, cum aliàs non repugnet, creditorem posse pignus emere, tanquam extraneum, dum non repugnat, creditorem posse duorum personam sustinere, ut demonstraui ipse cap. 9. n. 5. & fundauit d. cap. 10. n. 26. ex text. in l. consul. 3. ff. de adopt. l. accipientis 15. ff. de auctor. tutor. l. fistulas. 78. §. 1. ff. de contrah. empt. l. 2. ff. de off. Pras. l. 3. ff. de ritu nuptiar. multisque Doctorum placitis, ut ibi.

Septimò, perfectam dici venditionem sub
12 hasta post decretum, quamuis non fuerit sequuta traditio, seu possessio; adeoque, hac non sequuta, locum etiam sibi vendicare dicta Sanfelicii, cum iam per multos Senatus determinatum sit, dici perfectam venditionem, non sequuta possessione, ut videre est apud d. *Hodiernam* d. cap. 40. n. 62. & seqq.

13 Octauò, in venditione sub hasta sæpius quandoque rem subhastari, & pluries accendi candelam; etenim, ut clarissimè procedamus, licet ex dictis à *Gloss. Bart.* alijsque in l. si tempora C. de fide instr. completa subhastatione, non possit per nouas impositiones tolli ius quæsitum vltimo licitatori, qui aliàs deciperetur à fide haste fiscalis, contra l. si hypothecas C. de remiss. pignor. de qua re *Affl. decis. 340. sub. n. 4. & Capyc. decis. 36. post n. 5.* nihilominus tamèn, cum adest læsio vltra sextam, rescinditur venditio, & denuò accenditur candela, ex doctrina *Bartoli* in l. si societatem §. arbitrorum col. 5. ff. pro socio vers. quæro. de *Franch. decis. 120. Versill. ad Affl. in d. decis. 342* alijsque relati à

Reg. de Marin. lib. 1. resol. quotid. cap. 147. num. 1. Hæc autem læsio vltra sextam admittitur respectu cuiuslibet priuati per remedium rescissorium, non quoad lucrum, ut bene *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de Regal. Imposit. §. 5. num. 62. circa fin. nam*, non eo, quod compareret aliquis cum oblatione vltra sextam, esset denuò res subhastanda, ni

14 priuatus esset in damno, considerato rei valore, quod est aduertendum, ad differentiam Fisci, & Minoris, qui etiam quoad lucrum restituantur, ex eodem *Reg. de Ponte* ibid: tunc enim, non probata læsione, admitterentur oblationes vltra sextam, ut decisum testatur idem *de Ponte* ibid: num. 62. Quando autem post additiones iam factas sub hasta publica possint, Minor, Fiscus, & Ecclesia beneficium restitutionis petere, late post alios *Arias de Mesa resol. lib. 2. cap. 20. qui num. 17.* contra Fiscum decisum testatur in Regio Collaterali Consilio, de qua decisione meminit *Thor. in compend. part. 3. sect. 3. verb. Vniuersitas venditioni exposita*, pag. 426. idemque *de Mesa* à n. 18. ad finem assertit præcipuas huiusmodi decisionis rationes.

15 Sed quicquid sit de his, certum est, in praxi locum sibi vendicare dicta *Reg. de Ponte*, cum quoad lucrum respectu Priuilegiatorum recipiantur oblationes vltra sextam, ex ijs, quæ refert *Muscatell. in praxi appellat. part. 3. Gloss. venduntur*, post num. 56. vers. aduerte, prout etiam, cum agitur de
16 concursu creditorum, videmus, non tantum semel, sed bis, & sæpius, estincta candela, recipi nouas oblationes, super eisque illam denuò accendi, ut seruari scripsit *Galupp. in praxi part. 2. cap. 2. num. 38.* tradens formam limitandi oblationes numer. 39. & 40. Cætera vide apud citatos, etiam quoad contenta in *Pragm. 71. de off. Procur. Casar*, nec non *Capyc. latr. consult. 121. à num. 46. ad finem. Staiban. tom. 1. resol. 20.* aliosque apud *Dom. Rodoer. nouissimè in conf. 44.* vbi multa, de quibus omnibus nos fusè in 3. tomo. Hoc
17 vnum tamèn non ab re hic aduertendum, scilicet, cum recipi possunt, semper nouas recipiendas oblationes, cum sic, non modò creditoribus, sed etiam debitoribus consulatur, nec vlli fiat iniuria, & potissimum vltimo licitatori, qui ad instar aliorum poterit semper offerre.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis nequit, astento iure communi, aliqui d. à subditis emere.
- 2 Officiales ab alio iurisdictionem habentes nequeunt cum subditis negotiationem exercere, siue perpetui sint, siue temporanei:

L1

Offi-

- 3 *Officiales nullam habentes iurisdictionem, possunt negotiari, & scēbrem dare pecuniam, secū de iure nostri Regni.*
- 4 *Officiales ad proprias necessitates reparandas possunt mutuam pecuniam recipere.*
- 5 *Officiales, qui à se, non ab alio iurisdictionem habent, possunt negotiationes exercere.*
- 6 *Contractus factus ab officialibus cum ijs, quos coram ipsis tenebant inquisitos, nullus est. Quod fusè probatur.*
- 7 *Fama bona, an, & quando operetur, ut Iudicis impressio non presumatur in contractum inito cum subdito.*
- 8 *Impressio probata in iudice contrahente, quam sit pœna.*
- 9 *Impressio in Iudice contrahente consideratur etiam, si contractus fuerit celebratus nomine eius familiarium, & an eadem sit pœna.*
- 10 *Impressio Iudicis, an, & quot modis considerari possit respectu Tertij contrahentis.*
- 11 *Impressio, an, & quomodo consideretur in Iudice ex sola dignitate, & auctoritate.*
- 12 *Iudices, ut impressionis fugiant notam, à quibus cauere debeant.*
- 13 *Feudo alienato absque Domini consensu, amittitur de iure communi feudum, & pretium.*
- 14 *Alienatio feudi potest à quocunq; ex contrahentibus reuocari.*
- 15 *Tempus statutum ad alienationes feudorum reuocandas quantum sit.*
- 16 *Alienatio feudi poterit in Regno reuocari ex defectu assensus non obtenti per verbum, fiat, siue non obtenti in forma Cancellaria, vel ex defectu ligij bomagij, & iuramenti fidelitatis non prestiti.*
- 17 *Domino praeniente in reuocatione alienationis rei feudalis, quisnam ex contrahentibus sentiat interesse.*
- 18 *Scriptura, an, & quando sit necessaria contractui, & quando pro probatione, latè examinatur.*
- 19 *Scriptura deperdita, quam debeant esse probationes in ijs rebus, quæ illam requirunt.*
- 20 *Assensus in Regno necessariò probatur per scripturam, & non per testes contra nonnullorum opinionem.*
- 21 *Contractus feudales in Regno necessariò requirunt scripturam publicam. Quod latè probatur.*
- 22 *Res litigiosa nequit impunè alienari, adeoque interponi solet Iudicis decretum, circa quod quot quæstiones possint pullulare.*
- 23 *Decretum de non alienando interim rem litigiosam quid importet in praxi respectu variorum casuum.*
- 24 *Litium finis nunquam inspicitur, & quomodo id eueniat.*
- 25 *Decretum de non alienando rem litigiosam, dupliciter considerari potest, scilicet quoad*

auctoritatem propriam, & quoad interesse tertij, & quid importet in praxi huiusmodi consideratio.

- 26 *Assensus reservatio in contractu rerum feudaliū quid operetur, ad explicationem eorum, quæ ait Reg. de Ponte in cons. 17.*

DILVCIDATIO DECIS. CV.

DVplici ex capite hic habemus, fuisse iudicatam subsistentem venditionem ultimo loco factam. Primò, quia prior venditio erat facta iudici, coram quo venditor erat inquisitus. Altero, quia eadem prior venditio erat reuocata vigore *Constitutionis, Diuæ memoriæ*: vnde de duobus pariter hic nobis querendum est principaliter; nam de alijs postremo loco.

Primum, an, & quando absque impressionis metu possit officialis contrahere.

Alterum, quinam sint casus, in quibus feudorum alienationes reuocari possint ex *Constit. Diuæ memoriæ*. Vtramque difficultatem tetigimus fusè in nostra *Ariadna*; hic tamen breuissimè aliqua ibi posita necemus.

- 1 Quoad primum sciendum est, fuisse dispositum de iure communi, non posse officialem aliquid à subditis emere, vt in *l. non licet ff. de contrah. empti, cum innumeris concordantibus*: quam dispositionem *Iure consult. in l. principalibus ff. si cert. pet.* militare iussit etiam in exercitio scēbreis pecuniæ; quoniam autem diuersimodè de officialibus perpetuis, & temporaneis discurrendum aliqui putant; idcirco varios casus in *d. Ariadna* posuimus, hic autem nonnullos breuissimè apponemus.

- 2 Primus est de officialibus ab alio iurisdictionem habentibus, qui nequeunt cum subditis negotiationem exercere, siue ij perpetui, siue temporanei sint; hecque conclusio probari poterit iuribus superius allatis, non obstante *Pauli responso in l. Presidis* in dictione illa, *quia perpetuis*, quia, vt ibi diximus, ly, *quia*, potius, *qui*, legendum est.

- 3 Secundus est de officialibus nullam habentibus iurisdictionem, qui poterunt negotiari, pecuniamq; scēbrem dare, ex *Reuerter. dec. 2. in princ.* Quandoquidem hi nequeunt subditis terrorem inferre, vt perpendit *Reg. de Ponte cons. 49. n. 54.* Quod limita de iure nostri Regni, quo nullus officialis potest negotiari, ex *Pragm. 14. de official. & quæ ijs prohibeantur, cum concordantibus.*

- 4 Sed negandum non est, posse quandoque officiales ad proprias necessitates reparandas tantum pecuniam mutuam recipere, quod idem *Paulus* expressit in *d. l. Presidis*, dummodò non clam, sed bona fide contrahant, ex *Andr. s. si verò Castaldi de feud. guard.*

& C a-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 267

& Castaldi: De qua re scripsit Carleual. de iudic. disp. 3. lib. 1. tit. 1. sicque decisum testatur Sanfelic. tom. 2. dec. 170. ibique vide, quæ scribimus, eademque ratione dicas, posse vendere, & emere, ne verè omnium Præsul omnium exul reddatur, dummodò verò huiusmodi emptio, & venditio naturam negotiationis non sapiat, ut oculatè aduertit Reg. de Ponte de potestate Proreg. tit. de elect. official. §. 7. n. 3. & seqq. quia tunc non vrget propria necessitas, sicque dicere non valeremus, tolli impressionis præsumptionem ex necessitate actus, prout regulam text. in d. l. principalibus limitatur DD. apud Sanfelic. in addit. ad d. decis. n. 1.

- 5 Tertius de ijs officialibus, qui à se, non ab alio iurisdictionem habent, qui poterunt negotiationem exercere, cum hi nequeant terrorem imprimere, nec tam faciliè in sordida quædam incidant, in quorum gratiam nonnulla nos adduximus in d. Ariadna ad tit. de feud. Guard. & Castald. §. si vero Castaldi quest. 2. ubi multa de officialibus alicuius civitatis, & de contractibus inter Barones, & subditos, quæ omninò vide, quæ omnia reperies etià apud Dom. Altimar. ad conf. 112. Rouiti tom. 2. eosque Doctores, quos ibi citat.

Quartus sit, quem nunc addimus, quique in hac decisione consideratus fuit, de ijs officialibus, qui contrahunt cum illis, qui coràm ipsis inquisiti sunt; nam nullo prorsus modo contractus hic sustineri potest, cum evidens sit impressionis suspicio. Vnde aduertendum est, suspensionem non argui, eo quod cõtraxerit aliquis cum officiali deputato ad iustitiam administrandam, sed eo quod contraxerit inquisitus cum iudice, coràm quo eius inquisitio formata erat; præsumitur enim celebratus contractus ex aliqua impressione.

- 7 Hæc autem præsumptio, licet elidi posset à bona Iudicis fama, elidi tamèn nequit ea tantum ratione, quia Iudex nõ debebat contrahere cum eo, cuius coràm se erat formata inquisitio; quare, dum fecit, quod non debebat, sibi imputet, si ex hac indecentia, resultet præsumptio impressionis, quæ augetur per allegantem contractus insubstantiam, quam utique non allegaret, ni fuisset impressio; & licet non videatur esse bona ratio hæc, quæ ponit, impressionis præsumptionem depèdere à parte suspecta; bona nihilominus erit, eo quod, ut dixi, iudex idem occasione præstitit huiusmodi præsumptioni.

- 8 Sin autem hæc impressio probabitur, non solum non subsistet contractus, sed Iudex pretium etiam amitteret, ex expressa dispositione textus in d. l. si per impressionem C. de his, quæ vi, metus & sue caus. ubi, & quod emptum

fuit, reddatur, & nihilominus etiam pecunia retineatur.

- 9 Putant plerique Iudices pœnam huiusmodi effugere per celebrationem cõtractus, non in faciem ipsorum, sed eorum vxorum, aliorumque ab ijs depèdentium, sed frustra, dum eadem lex huic fraudi hac dispositione consulit. Simili pœna seruanda, si qui, vel coniugis, vel amici nominibus abutentes, prædam tamèn sibi acquirant. Ibique Gloss. hæc, nota istam legem contra feneratoros, qui faciunt, res, vel instrumenta recipi per vxores, vel per familiares eorum, quod tene menti secundum Bald. hic.

- Sed quid inde? Habent Iudices viam, aliam tutiorem pœnam effugiendi, cum faciant celebrari contractus non ad eorum commodum, sed tertij penitus extranei, nec familiaris, nec amici. Super quâ quæstione Paulus de Castro in d. l. si per impressionem, inquit, hoc casu non sibi locum vindicare legem hanc, quæ seruanda est in casu tantum, de quo loquitur, sed alteram sequentem, venditionem 12. per quam quilibet cõtractus metu Potentis celebratus rescinditur: quare pretium non amittent, sed tantum contractus rescindetur. Sequuntur Alexand. ibid. cæterique DD. passim.

Sed aduertendum est, Paulum de Castro, Alexandrum, aliosque Doctores, loqui de contractibus celebratis in beneficium tertij metu Iudicis, quo casu certum est, non habere locum d. l. si per impressionem, & meritò quidèm, quia Iudex nil sentit commodi. Ac verò, si quid commodi sentiat, quis dubitat, locum habere præfatam l. si per impressionem, cum ly, si qui, vel coniugis, vel amici nominibus, non stet taxatiuè, sed exèplificatiuè tantum: & ratio est evidens, quia non est vxor, vel amicus, qui rem illicitam facit, sed Iudex, qui ad proprium commodum aliorum nominibus abutitur, ut per impressionem prædam sibi acquirat.

Et ex his per legitimam consequentiam deducas, præsumptionem hanc impressionis, non modò vigere contra Iudicem, qui contrahat cum eo, contra quem ipse habeat formatam inquisitionem, sed contra quemcunque Iudicem, coràm quo litem habeat contrahens, siue aliquis contrahentis affinis, aut consanguineus in eo gradu, qui esset habilis ad suspensionem inducendam, iuxta ea, quæ in superioribus dilucidationibus diximus; par enim est ratio de delicto, ac de lite quoad impressionem, cum ex utroque capite possit oriri impressio, ut consideranti patet.

- 11 Sed quid, si nec delictum consideretur, neque lis, an quandoque sola potentia Iudicis habilis sit ad inducendam in contractu im-

pressionis suspicionem? Dura esset responsio, siue affirmatiua, siue negatiua; nam, si affirmatiuè responderemus, iam Iudices omnes redderemus ad contrahendum inhabiles, potissimum, cum ex sola dignitate non præsumatur, neque dolum inferri, neque metum, neque violentiam, ut ex Doctoribus omnibus scripsit *Aloysius de Leo in d.l. si per impressionem, n. 3*. Sin autem negatiuè concluderemus, iam audirem, qui me reprehenderet, indicans fortè aliquos, qui sola auctoritate contractus extorserint; sicque nulla circa hoc generalis regula constituenda est, cū resolutio verè pendeat à bona Iudicis fama, quæ in similibus casibus multum operatur, non ad instar suspicionis, cui, ut diximus, non prodest fama bona.

- 12 Ex quibus omnibus colligant Iudices, cauendum ipsis à contractibus quibusdam, quæ possint impressionis arguere suspicionem; quare caueant à rebus longè inferiori pretio, quo valent, emendis, ab ijs recipendis donationibus, quæ ipsis, ni Iudices essent, non fierent, ab illis denique sumendis rebus, quas non tam libenter à largitoribus simulatis ijs præstantur, scilicet, antiquissima, familiæ alicuius palatia, rura, delicioſa pomaria, statuas insignes, famosas picturas, ceteraque huiusmodi, quæ per contractus apparerent, vel vendita, vel donata; quandoquidè fama parùm bona, & contractus super vna ex rebus superius expositis non libenter ex presumptione celebratus possent utique impressionis suspicionem arguere, & consequenter subiacebit contractus rescissioni, ni ipse pretij amissioni propter impressionem non probatam, sed tantum præsumptam.

Non loquor de muneribus extra contractum, cum in tantam messem nolim immiscere manus: fortè aliqua moderatè dicemus in secundo nostrarum dilucidationum tomo; nunc verò ad alia pergamus.

- Quoad alterum punctum, de quo latè etià scripsimus in nostra *Ariadna ibid. quæst. 2. & in dilucidatione decis. 100.* de iure communi feudorum amittitur feudum, & pretium, si illud alienetur absq; domini directi assensu. *cap. 1. de vassal. qui contra constit. Lothar. feud. alien. ubi Andr. & DD.* Verum à *Constit. Diuæ Memoræ* præstatut vtrique contrahenti facultas alienationem reuocandi. Quod si contrahentes fuerint negligentes, Rex præueniens feudum repetet, ut in dicta dilucidatione videre est, ex auctoritatibus ibi adductis.
- 13 Quantum verò sit tempus statutum ad huiusmodi alienationes reuocandas, dubiū est apud *DD.* quos vide ibidem: verum in Regno certum est, tempus incipere à die post biennium concessum per Regiam San-

ctionem 23. sub. tit. de feud. ad obtinendum, priuilegium assensus in forma Regiæ Cancellariæ; quare, si die illa vassallus non reuocet, poterit Dominus directus feudum repetere; sicque nullum præualebit Iudicis arbitrium, dum tempus præfixum est: hincq; patet, falli *Montan. in l. Imperialem n. 196. lit. K.* dicentem, non esse statutum tempus ad reuocandum.

- 16 Poterit igitur primò reuocari alienatio feudi ex defectu assensus non obtenti per verbum, fiat: quod si Dominus repetet ex defectu reuocationis non factæ, damnum sentiet venditor; quia id accidit culpa venditoris, qui in emptorem tenebatur vtile dominium in forma valida transferre. Secundò ex defectu assensus non obtenti in forma Cancellariæ, vel non registrati, quo casu, Domino præueniente, damnum sentiet idem venditor, qui ex dispositione eiusdem *Pragm.* tenetur emptori priuilegium tradere, quod fusè probauimus *loc. cit.*

Tertiò ex defectu iuramenti fidelitatis, & ligij homagij, nec non assecurationis vassallorum: & hoc casu, præueniente Domino, emptor damnum sentiet, quia ad emptorem spectabat hæc agere. Quæ omnia auctoribus roborata vide in dicta dilucidatione.

- 17 Hic autem tacita quædam resoluenda est obiectio putantium, omnibus his casibus, præueniente Domino, interesse spectare ad utrosque contrahentes, cum vtriusque concessa sit facultas alienationes reuocandi; quare non tantum vendens, vel emens, sed omnes contrahentes damnum sentient. Sed responderetur, aliud esse, quibusnam concessa sit reuocandi facultas; aliud verò, ad quemnam spectabat reddi licitum, validumque contractum. Interesse respicit hoc postremum, non primum; vnde meritò cum distinctione superius allata erit procedendum, ut consideranti patebit.

Hæc, quæ principaliter ad decisionem faciunt, quæque nos examinanda proposuimus initio dilucidationis; superest verò, ut de ijs, quæ incidenter, sed ad rem in hac decisione habentur, breuissimè verba faciamus.

- 18 Et primò quidè de probatione facièda per scripturam; inquit enim *Reg. Sanfelicius hic n. 2.* emptionem perfici consensu, re, & pretio §. 1. *instit. de empt. & vend.* adeoque ad eius essentiam non requiri scripturam, & consequenter neque ad probationem venditionis, cum possit ea probari testibus, ex *l. cum res. C. de probat. l. pactum C. de pactis*. Hæc autem omnia fallere exposuit *n. 14.* circa feudalitatem in Regno per *Pragm. 11. de feudis*, in qua iubetur, ut contractus feudales, super quibus præstandus est assensus, nullius sint roboris, ni sint firmati, & celebrati per

acta

acta publica in posse Notariorum, adeoque in casu exposito in hac decisione nullam esse venditionem rei feudalis factam absque scriptura.

Super qua re aduertendum est, generaliter loquendo, in venditione, & similibus contractibus non requiri scripturam, tanquam non essentialem, & rationem eam esse, dixeris, quia scriptura fit tantum pro faciliiori probatione, ex *clm. Dudum. vers. noscet enim*, ibique *Gloss. de Sepult. l. Sancimus §. exceptis C. de donat. de qua re Decius conf. 340. col. 1.*

Cum autem plerique sint casus, qui scripturam requirunt, quos coaceruauit *Gloss. in cap. 1. de censibus in 6.* hinc est, ut in ijs casibus pro probatione requiratur scriptura, ut docuit *Ant. de Butr. in cap. in nostra: de rescript. & late Affl. decis. 253. n. 3. & seq. & fusiùs decis. 398.* sique nulla reperietur scriptura, erit probandum, illam esse deperditam, ex *Theorica Bartoli in l. sicut: C. de fide instrum. & notauit Guid. Pap. in comment. ad stat. Delph. si quis per literas in proamio num. 223. & quasi. 474. ubi Ferrer.* Et sane per testes peritos, ad notata per eundem *Bart. in l. 2. §. Diuus ff. de Iure Fisci & in Auth. si quis in aliquo num. 19. C. de edend. cum alijs adductis à Cancer. com. 3. variar. resol. cap. 3. de priuileg. & rescript. num. 171.*

Nonnullos autem casus decisos quoad requisitionem scripturarum breuissimè relatos vide apud *Dom. Altimar. ad decis. 88. Reg. Roniti num. 4.* inter quos est probatio assensus, qui necessario requirit scripturam, precipue in Regno, in quo est statutum per Regiam Pragm. ut regitretur in Regiæ Cameræ quinternionibus, ex *Reg. de Marin. ad Reuerter. decis. 166. & 435.* alijsque adductis ab eodem *Dom. Altim. loc. cit. & à Gizzio in obseruat. ad Reg. Capyc. latr. decis. 191. num. 15. & seqq.* ubi, postquam à num. 10. ad 12. disputauit, an ad Priuilegij probationem requiratur scriptura, disputat deinde numeris sequentibus de assensu, super quo, relatis hinc inde opinionibus, adhæret ille volentibus, ut assensus Regius valeat probari testibus: quæ opinio recepta non est, cum verè per scripturam probandus sit, quicquid sit de amissione per combustionem loci, in quo ille conseruabatur, de qua re alibi, Deo Dante,

21 Ut autem ad contractus feudales descendamus, quicquid sit de iure communi, quod vide apud *Parid. de Puteo de reintegr. feud. cap. quando conceduntur* in Regno habemus Pragm. 10. quam citat *Sanfelic. hic sub tit. de feudis*, ubi hæc. *Statuimus, ut contrahentes, & disponentes super feudis, super quibus fuerint impetrati assensus infra tres menses à die impetratorum assensuum, debeant contrahere,*

& disponere per scripturas publicas Regiorum Notariorum firmatas, & confectas, aliàs dicti assensus præstiti super dictis contractibus, & dispositiones sint ipso iure nullæ, & nullius auctoritatis, ac si non essent præstitæ, & talis contractus, & dispositiones sint nullius roboris, & momenti.

Et quamuis *Anna alleg. 55.* referat in fine decisionem contrariam *Pragmatica*, de qua meminit etiam *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de Refut. feudor. §. 5. sub. n. 23. vers. & licet pag. 405.* tamen illa decisio euenit alia ex causa, ut ipsemet *Anna* testatur ibi in calce, ubi hæc. *Fuit absoluta dicta Magnifica Magdalena, & (ut audiui) propter illam renunciationem illi agnati erant proxime successuri, & propterea valuit testamentum sine assensu &c.* cum aliàs contra Pragm. esset tantum oppositum, illam non fuisse publicatam, ut videre est n. 16. *vers. Nec responsio partis.*

Vnde ignoro, qua ratione *Ronitus ad d. Pragm.* scripserit, illam non esse in obseruantia, innixus dictis *Anna*, licet postea dicat, quatenus esset obseruanda, illam sibi locum vindicare in ijs assensibus, qui obtinentur super alienationibus faciendis per viam principalis, & noui contractus, non autem super alienationibus, quæ respicerent confirmationem contractuum præcedentium. Quod quidem neque absolutum est, nec non in ijs assensibus, quæ obtinentur à Prorege, non autem à Catholica Maiestate, quod puto verum. Cæterum, generaliter loquendo, nullam habemus decisionem, quam sciam, contrariam *Pragmatica*: vnde eam seruandam dicas.

22 Secundò verba facienda sunt de decreto super prohibitione alienationis rei litigiosæ: de qua *Reg. Sanfelic. hic à n. 6.* De quo multa essent dicenda, & precipue, quot modis res dicatur litigiosa, & quando, de qua re *Peregr. de Iure fisci lib. 4. tit. 6.* Rursus, an tale decretum afficiat ignorantes, an aliquid aliud addat vitio litigiosi, an faciendum sit in quacunque actione intentata, an in qualibet parte iudicij fit faciendum, an præiudicet non presentibus in illo Iudicio, an comprehendat alienationem necessariam, an extendatur ad alienationem factam, pendente appellatione ab illo, licet postea confirmetur à Iudice superiori, an habeat vim, perempta instantia, an in vim illius possit procedi contra eum, cui facta est alienatio, non formiter auditum, absque tela iudicaria, an quamuis iniustum, modò non fuerit appellatum, seruandum sit, & similia, quæ nimis certè voluminosum constituerent tractatum ab re dilucidationibus hisce immiscendum, super quibus omnibus vide multos apud

Mon-

Montanum latissimè contr. 49. Staiban. tom. 2. in obseruat. ad resol. 156. & propriè ad n. 10. à n. 21. quo loci plures citat, nec non Dom. de Luca ad decis. Vinc. de Franch. 464. qui etià plurimos adducit. Non ergo lector ægro ferat animo, si ea libentèr deferimus, dum non omnia possumus, quæ volumus, quæ admodum quandoque, non omnia, quæ possumus, volumus, vnde multa deferuntur, supponuntur multa, & multa examinantur. Hæc autem superius dicta breuitatis studio deferantur legenda apud alios, qui fortè reperiantur. Nos verò pro praxi ad materiã
23 debemus aduertere, Iudicem, ne iudicium reddat elusorium, vel saltèm, ne cogat actorem litem aliam formare contra alterum, possessorem post longam vexationem à primo possessore illatam, cum videt, actionem intentatam esse realem, & super re, assolvere terminum impartiri, & interim iubere, ne res illa alienetur sub pœna nullitatis. Quare, intimato decreto, siue reus appellet, siue secus, eoque confirmato, quæcunque alienatio hoc medio tempore facta, siue necessaria, siue voluntaria absque iudicis permissione erit nulla, adeò, vt, si ea res fuerit alienata, & data Titio, non possit hic excusari, fuisse illi datam, vel appellatione pendente, vel cum sibi decretum non erat notum; nam non prodest contrahenti similis excusatio, quia, qui cum alio contrahit, ex vulgatis iuribus, omnia rei vincula, & qualitates scire tenetur; sicque proceditur ad vltiora super illa re, ac si non alienata esset, cum idem sit, rem non esse alienatam, ac nullitèr alienatam; vnde præstabitur assistentia, non citato, nec audito rela iudiciaria vltimo possessore; sin autem, fuerit reuocatum decretum, diuerso modo discurrendum erit. Hæcque praxis inuenta est, ne fraudes vel elusorium reddant iudicium, vel illud protrahant, licet nostris temporibus litigantium versutijs, & quandoque aliquali Iudicantium, ni versutia, saltèm culpa, adeò iudicia protrahantur, & nunquam reperiatur, qui finem videndi reddatur dignus; sique finem quandoque viderit, nescio profectò, an lætus appareat, quia lite careat, à mœstus, quia se nil acquisuisse videat, cum bona, quæ fuere liti supposita, adeò tandem dilaniata sint cœsim, vt omnia perdiderint venti. Hinc est, vt plerique sanioris iudicij lites tantum moueant, non prosequantur, sed tēporis tractu amico fœdere componant; alij verò infirmioris iudicij tūc eas componant, cum vix rudera remanserint.

Igitur ad rem nostram (si vera est inter Philosophos opinio, quæ dat vnum infinitum altero maius) cum Indices videant rerum litigiosarum alienatione, nunquam saltèm

finiri lites, prohibent præfato decreto infinitum maius, cum videant, non posse eos infinito minori occurrere. Quare hac praxi respondetur tacitè, vt videtis, ad omnes ferè quæstiones, quas supra annuimus, dum de ijs disputare tædet, quia non opus.

Hic nihilominus vnum necessariò aduertendum, decretum scilicet super prohibitione alienandi prolatum dupliciter considerari posse, in sua auctoritate sistens, & interelle litigantium respiciens. Vnde qui illi contrauenit offendit tertium, & Iudicis auctoritatem; adeoque, præter interesse tertij, videtur contraueniens contemnere Iudicis decretum. Hinc est, vt, quamuis quandoque iustis ex causis non consideretur interesse tertij, considerandum sit tamèn Iudicis contemptus. Ad hunc ergo euitandum, secluso semper partis interesse, solent contrahentes apponere in contractu, quod procurent reuocationem decreti, vt *Sanfelicio hic n. 20. ad instar contrahentium super re feudali, qui semper ponunt clausulam illam, saluo assensu Regio impetrando, de qua adest solemne illud Regentis de Ponte conf. 17. vol. 2. n. 19. omnibus notum, & à Reg. Sanfelicio hic adductum.*

26 Sed nota, id, quod ait ibi Reg. de Ponte, scilicet reuocationem assensus, tam secundum ius commune feudorum, quam secundum ius Regni, in quo viget Constitutio, Diua Memoria, operari, ne Dominus feudum repetat, & ne contrahentes reuocent alienationem ex defectu assensus, intelligendum esse, non Vniuersalitèr, sed in terminis contemptus, vt nempe per talem reservationem tollatur fraus, & dolus præsumptus, & consequenter cesset contemptus, quæ omnia utique absque tali reservatione non cessarent. Cæterum, etiam, stante tali reservatione, si labatur tempus statutum ad assensum obtinendum, erit locus reuocationi, seruata dispositione constitutionis, Diua Memoria, & ex talibus negligentibus contrahentibus poterit Dominus feudum repetere, prout diximus supra in dilucidatione decis. 100. n. 16. 17. & 18. estque ratio tradita à Reg. de Marin. Resolut. quotid. lib. 1. cap. 124. n. 12, ex consensu omnium Feudistarum, quia verba sunt contraria facto, & inter hos adest Regens ipse de Ponte, de potest. Proreg. tit. 6. §. 2. post n. 5. adductus ab eodem Reg. de Marin. loc. cit. vnde ex expressis eius verbis ibi non est de eius mente ampliùs dubitandum. Sed de hac re fusiùs in nostra Ariadna. Interim hæc prælibasse satis.

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 271

S Y M M A R I V M.

- 1 *Ius habens in re locata præfertur in locatione.*
- 2 *Prælatio cuinam competet, si duo reperiantur ius habentes in re locata.*
- 3 *Ius strictius habens in re locata præfertur in locatione.*
- 4 *Locator concurrens cum alijs anterioribus creditoribus etiam pro re dotali, an præferatur cæteris super fructibus rei locata.*
- 5 *Fructus alijs industriales, alijs naturales.*
- 6 *Fructus naturales nascuntur etiam conductoris labore.*
- 7 *Fructus iure soli, non seminis percipiuntur.*
- 8 *Locator præfertur ei, qui semen dedit.*
- 9 *Locator super fructibus rei locata omnibus præfertur.*
- 10 *Prælatio an locum habeat in locatione voluntaria, fuscè examinatur.*
- 11 *Prælatio in re feudali unde nascatur.*
- 12 *Locatio voluntaria an differat à necessaria, quoad prælationem.*
- 13 *Advocati an debeant pro eorum clientibus adducere rationes tam convincentes, quam minus stringentes.*
- 14 *Doctores consulentes non faciunt pro decisionibus causarum, & quare.*
- 15 *Actus iudicandi à quo dependeat.*
- 16 *Prælatio in locatione voluntaria quandoque concedenda agnato, quandoque deneganda.*

DILVCIDATIO DECIS. CVI.

- R**egula generalis hic traditur, qua edocemur, in locationis contractu eum præferri, qui in re locata ius aliquod habet, sicque creditorem, & agnatum cæteris fore præferendum. Super qua decisione videndus omnino *Episcopus de Affl. cap. 20. controu. tur. resol.* vbi materiam exornat varijs, prælationemque concedit etiam, quando aliquis licitando offerat, cum hic actus contrarius non sit prælationi, adducens pulcherrimam *Galeota dicta in controu. 53. lib. 1.* non enim, si quis licitando superatus sit in oblatione, ab alio, præsumitur desistendo renunciasse beneficio prælationis. Quod potissimum idem de *Affl.* locum sibi vindicare ait, quando antecedentèr ad licitationis actum declarauit, ad ipsum spectare rem illam iure prælationis; sicque tandem secundùm à se allegata decisum refert. Illum ergo attentè legas. Cæteros casus prælationis cumulat post alios *Consiliar. Rocc. tom. 1. resp. 92. & tom. 2. resp. 8.*
- 3 Sed difficultas maior est, quisnam præferendus, si duo concurrant, qui ius in re habeant super re locata; puta, si plures creditores concurrerent, quibus omnibus locari nequiret res vnica moralitèr indiuisibilis.

Ego verò eisdem principijs *Regentis Sanfelicii*, vt meo fungar munere, dicerem tutius, illum esse præferendum, qui strictius ius haberet; quandoquidè, si rationè iuris in re tenetur quis vni magis, quàm alteri rem locare, par est, vt, concurrentibus pluribus ius in re habentibus, ille præferatur, qui ius strictius habet, cum, quo magis crescit ius, eo magis crescere debeat prælatio, quæ relationem dicit ad ius; vnde, si plures æquale ius habentes concurrerent absque aliqua alia potioritate, ille esset præferendus, qui prior reperiretur, totamque potioritatem à prioritate temporis dignosceret. Quod si eodem tempore contraxisset creditor maioris summa, præferretur ex *l. maiorem ff. de pactis aduclta hic per Sanfelic. n. 11.* cum diceretur strictius ius habere ex maioriore crediri.

Dixi supra, opinionem hanc esse tutiorem; siquidem his principijs facillimè resoluetur quæstio illa nimis controuersa huc pertinens, scilicèt, an locator cum alijs anterioribus creditoribus concurrens etiam pro re dotali præferatur cæteris super fructibus rei locata; de qua egregiè suo more *Gaius de credito in cap. 4. quæst. 11. n. 1996. & seqq. & in appendic. num. 122.* distinguens intèr fructus naturales, & industriales, volens, vt in naturalibus præferatur locator, cum conductor nil laboris ponat super illis, qui non ex facto suo nascuntur, ad *tex. in l. fructus ff. de usur. in fin.* in industrialibus verò non perceptis, sed exantibus in solo, cum ij iudicentur pars fundi, ad *tex. in l. fructus pendentes ff. de rei vindic.* præferatur idem locator; secus verò in perceptis, & è solo bona fide separat, in quibus locator, & dos concurrunt, habito respectu ad tempus. Quam distinctionem adhibuit *Gaius*, vt tantas Doctorum ambages effugeret, cui non defuerint magnæ famæ Doctores, qui contrarium senserint, relati ab illo in *d. cap. 4. quæst. 11. d. num. 1996.* quos vide. Verùm hæc distinctio, salua pace tanti viri, non arridet varijs rationibus, & præcipuè duabus; prima est, quia, licèt fructus naturales absque conductoris facto nascantur, adest tamèn eius labor in illis colendis, puta ramos ab arboribus varijs diligentij abscindendo, cæteraque agendo huiusmodi. Alia est, quia *Iureconsultus* ab ipso *Gaito* allegatus *loc. cit. num. 2008. vers. quibus non obstantibus, circa finem in l. qui scit. vers. quia omnes fructus, & in §. in alieno vers. quoniam in percipiendis fructibus ff. de usur.* inquit, ipso *Gaito* teste, omnes fructus iure soli, non iure seminis percipi: quare ipse inducit, præferendum locatorem ei, qui semen præstitit: igitur, si ratio soli efficit, vt, qui semen dedit, postponatur, efficiet etiam, vt nulla valeat distinctio

ctio inter industriales, & naturales, cum dictio, omnis, non importet distinctionem, sed collectionem, vulgaris iuribus. Ceteras autem rationes fortè solidissimas defero, cum huius loci non sit casus de ijs verba facere. Interim, ut quoad rem nostram omnia perstringam,

Illud utique ex hoc textu collige, si iure soli, non iure seminis omnes fructus percipiuntur, hoc eodem iure præferri locatorem super fructibus rei locatæ cæteris creditoribus anterioribus etiam ex causa dotis, idque ex strictiori iure, quod habet locator, siquidem, si fructus percipiuntur ratione soli, percipiuntur ratione rei, quæ est locatoris; nil mirum ergo, si excludens hoc iure seminis creditorem, excludet pariter quemcunque creditorem, etiam ex causa dotis. Strictius igitur ius illud est, super quo prælatio fundatur, adeoque primis nostris principiis tutius discurritur.

Quod strictius, & maius ius ostendit Iulianus idem ijs verbis. *Quoniam in percipiendis fructibus (notate) magis corporis ius, ex quo percipiuntur, quam seminis, ex quo oriuntur, inspicitur.* En quomodo maioritatem iuris Iureconsultus posuit ob oculos. Auctores ergo ne quæramus, dum Iureconsultos ipsos habemus nostrorum principiorum auctores. Cetera vide apud *Gait. loc. cit.* qui egregie rem examinat, variaque scitu digna adducit. Alia verò circa prælationem locationis ad socios spectantem vide apud *Girzium d. Capyc. latr. dec. 39. & Dom. Altimar. ad cons. Rouiti 94. tom. 2. num. 12.* apud quos multas reperies decisiones pro socijs. Interim ex ijs, quæ ait hic *Sanfelicius in calce decisionis*, colliges, dari quidem saltè ex æquitate prælationem in allodialibus, adeoque firmiorem reddi *dilucidationem decisionis 101.*

10 Sed hic opportunè quæritur, an, quemadmodum in locatione necessaria feudi præferatur agnatus, ita etiam præferri debeat in voluntaria.

Super qua quæstione doctissime scripsit nouissime *Consil. Rosa tom. 1. consult. 27. à n. 1. usque ad 10.* quo loci studet suadere, nullam competere agnato prælationem in locatione voluntaria, fundans præcipuè suam opinionem in cap. 1. §. donare. *Qual: olim feud. pot. alien. & in cap. 1. §. sed res. Per quos fiat investitura, ad quæ iura, inquit ipse, non aduertit nec Reg. Sanfelicius, nec Reg. Capyc. latr. nec alios ex nostris, qui materiam tractant, ad quæ aduertentes, non tam facile prælationes concessissent.*

Ut autem suam conclusionem ratione prober, inquit, eam esse rationem, quia, cum prælatio hæc à Iure feudali cognita na-

scatur à iure, quod habet agnatus proximior succedendi vigore investituræ, videtur ea tantum locum habere, cum sit alienatio feudi, quo se spoliavit alienans, qui desinens per alienationem esse dominus, haberi debet tanquam mortuus: quod non militat in locatione, per quam dominium non finitur; unde agnatus non habet quid prætendat.

Descendit tandem ad decisiones, quas non ob stare concludit, & enumerat hanc *Regentis Sanfelicii*, tanquam loquentem de casu, quo filius est etiam creditor. pro quo militat dispositio textus in l. 1. ff. de privileg. creditor. & illam *Capyc. latr. 57. num. 3.* in casu D. Alexandri Pignoni Marchionis Orioni, ut patere ait ex *Consultat. 27. eiusdem Capyc. latr. tom. 1. num. 55. & seqq.* quam scripsit in illa causa. Quæ omnes sunt in locatione necessaria, quæ fit ab ipso utili Domino feudi, inter quas maxima videtur esse differentia, cum in necessaria Dominus feudi non habeat liberam locandi facultatem, eaque sit deuoluta ad Iudicem, qui nullum habens interesse voluntatis eligendi locatorem ad libitum, nil mirum, si in concursu agnatum præferat; at verò in voluntaria Dominus feudi est, qui locat, quique proinde priuandus non est libertate, qua gaudet, feudum, cui vult, locandi.

Cæterum videmus, multoties eidem Domino feudi concessam fuisse prælationem aduersus conductorem extraneum, apud *Episc. Affl. in d. controu. 20.* Nec ob stare denique concludit, alia exempla prælationum concessarum Vniuersitatibus in locationibus factis à Barone, cum emanant ex iure quodam extraordinario in fauorem libertatis, ne Vniuersitates cogerentur pluribus seruire, scilicet Conductoribus, & Baronibus, ex *Rouito in Pragm. 63. de off. Procur. Caesar. num. 31. & Reg. Capyc. latr. decis. 168. par. 2. num. 29.* nec non alia exempla prælationum concessarum Dominis Iurisdictionis ciuilibis in locatione criminalis Iurisdictionis, vel è contra, de quibus *Anna alleg. 27. num. 19. & seqq. Sanfelici. hic, & decis. 322. num. 5. tom. 2. Capyc. latr. d. dec. 168. lib. 2.* cum fundatæ sint in iure communionis, seu societatis, quæ intercedit inter Dominos ciuilibis, & criminalis Iurisdictionis, ut explicant *Reg. Galcot. resp. fiscal. 28. num. 53. & seq. & idem Rosa consult. 16.*

Hæc sunt fundamenta *Consilij Iosephi de Rosa* à me fideliter relata in re admodum frequenti, & necessaria: nunc autem breuissimè videndum, quid dicendum sit.

Et quidem, si attendamus iura feudalia allegata à *Rosa*, illa non resoluent quæstionem; etenim in cap. 1. §. donare. *Qualiter olim*

olim feud.poter.alien: sermo est de praelatione competente directo Domino, qui poterat rem venditam redimere equali pretio, secus ad modicum tempus locatam; in hac autem redemptione, subditur, praeferri agnatum. Vnde, si velimus dicere, deduci ex hoc, agnatum non praeferri in locatione ex vi huius capituli, non vtiq; obtinebimus intentum. Et in cap. 1. §. sed etiam res. Per quos fiat inuestitura. est sermo de alienatione, quae nequit fieri, nisi in beneficium proximi succeduri, & subdit Gloss. eam esse rationem, quia tunc non esset vera alienatio; quare, volente agnato proximior rem illam feudalem habere pro equali pretio, licitum est feudatario eam alienare; ni verò illam velit agnatus, illi eam vendere non licebit. Vnde nullus est sermo de praelatione, dum, si ibi de praelatione ageretur, Agnato non eam volente, posset feudatarius in extraneum beneficium alienare, & tamen hoc non est ex vi illius capituli ei permissum. Hae sunt verba illius capituli: Sed etiam res, cuius alienatio prohibetur, nec per beneficium dari conceditur, nisi in casibus. (& casus est sequens) Ut ecce, si quis ex agnatis tuis, rem, quae à communi parente per successionem ad eum pervenerit, alienare voluerit: non permittitur ei etiam secundum antiquam consuetudinem alij eam vendere, nisi tibi, vel alij proximiori pro equali pretio accipere volenti. subdit Gloss. Proximiori, & verè, quia non intelligitur alienatio &c. Huc usque non sunt applicabiles termini praelationis. Deinde verò ibi in sermone sequenti permittitur infeudatio; siue subinfeudatio, modò non sit facta in fraudem, his verbis. Per feudum tamen cuilibet dari potest, nisi fiat in fraudem nostrae consuetudinis &c. quandoquidem, interueniente aliqua fraude, rescissa inuestitura, reddito à te, vel alio proximiori, videlicet secundum antiquam consuetudinem pretio, si quod dederit is, qui inuestituram accepit, compellatur rem tibi restituere. Sed, praescindendo à fraude, per feudum cuilibet dari potest. ut tollatur ius prohibitium alienationis in primo sermone conceptum; non autem ut ostendatur, non esse praefereendum agnatum, dum de huiusmodi praelatione nullus fuit sermo, qui tantum fuit de venditione rei prohibita alienari, quam, resolvitur ibi, non posse vendi in praedictum agnatorum, sed posse dari in feudum absque fraude. Quam autem sit ratio differentiae, non est huius loci indagatio. Fuit nos de ea in nostra Ariadna. Interim illud certum est, in hoc textu non agi de praedictio respiciente praelationem agnatorum, quasi fuisset deductum in quaestione, an agnati praefereendi sint extraneis; adeoque neque ex hoc textu probari à Rosa eius con-

clusionem, certo certius est.

11 Sin autem attendamus rationem, quam ipse adducit, neque ex illa quaestionem resolvemus; nam, licet praelatio competens in venditione rei feudalis nascatur à iure, quod habet agnatus proximior succedendi, adeoque, si feudum vendidit Feudatarius, quis per venditionem se spoliavit dominio, debeat illud habere agnatus, idem dicendum est in locatione, in qua attenditur ius, quod habet agnatus tanquam talis ratione inuestiturae, ex qua ius in re illa aliquo modo resultat. Vnde, quamvis per locationem non desinat esse dominus Feudatarius; non inde tamen non poterit praelationem praetendere agnatus, cum praelatio haec non repugnet dominio locantis, ut mox dicemus. Si denique attendamus explicationes datas à Rosa decisionibus ab ipso relatis, neque illae convincent, dum ipse studet eas effugere, eo quod sint fundatae in locatione necessaria, in qua dominus feudi non habet liberam locandi facultatem, quam verè habet in locatione voluntaria, in qua non debet limitari eius arbitrium. Et ego, ut verum fatear, nullam reperio disparitatem inter locationem necessariam, & voluntariam quoad praelationem, quandoquidem, si Iudex eo quod nullum habeat interesse voluntatis, praefert agnatum extraneo, Dominus ipse feudi eadem ratione permittet, ut agnatus praeferatur extraneo. Dixi, eadem ratione, quia suppono, feudi Dominum nullum habere voluntatis interesse circa hanc locationem; etenim, quod, est advertendum, si aequè benè ille tam ab agnato, quam ab extraneo pretium proveniens à locatione recipit, nec aliquid sentit incommodi, non video quodnam substantiale voluntatis interesse considerari valeat, licet possit esse aliquod interesse accidentale non considerandum; cum ipsi non impediatur locandi voluntas, dum locatio suum iam sortitur effectum, necnon pretium idem recipiat ab agnato, quod ab extraneo erat recepturus, adeoque, ut consideranti patet, nullo spoliatur dominio, concessa agnato praelatione.

Igitur, cum circa praelationem nullam reperiamus substantialem disparitatem inter locationem necessariam, & voluntariam, si decisiones habemus pro praelatione in locatione necessaria, illas possumus benè applicare locationi voluntariae.

Ceterum nullus sit admirationi locus, si nec Sáfelicij, nec Capyc. latr. nec alij considerant textus adductos à Rosa, cum ij viderint, illos non ob stare, potissimum, quia casus ab ipsis relati necessariam continebat locationem, de qua praefati textus non loquuntur, praeterea quod nec locationi voluntariae, quo-

ad prælationem eos obstare, iam vidimus.

Tandem contra Rosam faciunt decisiones allegatæ pro vniuersitate in prælatione locationis à *Rouito in Pragm. 63. de off. Proc. Cas. num. 31. Capyc. latr. decis. 168. num. 29. tom. 2. Thor in compend. decis. part. 1. verb. præferri an debeat Vniuersitas*, alijsque apud ipsos, cum non solum fundatæ sint in libertate, vt ait *Rosa*, sed etiã in paritate venditionis, licet addatur ratio libertatis, vt inter ceteros argui licet ex *Rou. loc. cit.* vbi hæc. *Militat enim eadem ratio, quæ in contractu venditionis, imò maior, quia per locationem vassalli sortiuntur plures Dominos &c.*

- 13 Nouum enim non est, assolvere à peritis causarum patronis plures afferri rationes pro eorum clientibus, cum vni Iudicanti vna ratio placere possit, altera alteri. Quæ ars profectò laudanda est; nec curandum, si rationes plurimæ videantur infirmæ scribenti, alijsque, cum firmæ videri possint, ni omnibus Iudicibus, saltè vni ex illis, cui ceteræ, quæ firmæ sunt, videbuntur infirmæ: Sicq; causarum patroni victoriam referent pro clientibus, quas vtique non referrent, si nonnullas desererent rationes, quas tanquã imbecilles putarent deferendas. Et ex his duo substantialia elicienda sunt. Primum, non alleganda pro decisionibus causarum consilia; quisque enim pro suo cliente, non veritatis inquit, quicquid inuenit, quicquid pro illo facere arbitratur, ponit, & ita vestit, coloratque, vt nemini dubium esse dicat, quod fortè ab omnibus cõtrouertetur: quare, cum in decisionibus causarum sit veritas attendenda, frustra à cõsulētibus eã habebit.
- 14 Iudex. Alterum, iudicandi actum, & consequentè bona omnia litigio subiecta dependere à modo, quo Iudex rationem apprehendit, & quo illam, vel firmam recipit, vel infirmam. Quod si benè perpenderetur, nescirem vtique, an reperiri valeret vllus, qui vellet sua bona fragili Iudicantis actui supponere: sed arbitrò, omnibus consulere Diuinam prouidentiam, quæ bonæ Iudicis menti sufficiens semper tradit lumen ad quamcunque veritatem eruendam; & ego à plerisque accepi Iudicantibus, eos differenti voto causas iudicasse, quo aulam ingredientes iudicare proposuerant. Vt ergo ad rem nostram reuertamur, ratio prælationis pro Vniuersitate adducta à *Rouito*, ceterisque, cumlatiuè adducta est; adeoque non inde dicendum est, esse in Vniuersitate considerandam specialem rationem differentem ab agnato, cum præcipua ratio adducta etiã pro Vniuersitate fuerit illa deducta à paritate venditionis, scilicet, vt, quemadmodum vniuersitas præfertur in venditione, ita præferri debeat in locatione; sic ergo di-

cẽdum de agnato, vt scilicet, quemadmodum præfertur in venditione rei feudalis cuicunque extraneo, ita etiã præferri debeat in locatione.

Ex quibus omnibus, vt vela tadem contraham, viderur contra Rosam dicendum, prælationem locum habere etiã in locatione voluntaria, sed aduerte, nos suprà dixisse, prælationem hanc militare, si æquè benè Feudatarius tam ab agnato, quàm ab extraneo pretium recipit; siquidẽ, si difficultas aliquæ oriatur, diuerso modo discurrendum erit, ac proinde in hoc Iudicis prudentia multum operabitur, cum ex ijs, quæ interueniunt, circumstantijs, quandoque prælatio ex pietate etiã concedenda sit agnato, vt rem, quæ ad ipsum per successionem spectabit tandem, benè custodiat, quandoque verò deneganda, vt creditores totius incedant, vt Baro facilius pretium recipiat, &c. Hæcque satis.

S V M M A R I U M.

- 1 Vniuersitas præfertur omnibus, tam in venditione, quàm in locatione Castri.
- 2 Baro præfertur in venditione, seu locatione Castri etiã ad instantiam creditorum.
- 3 Baro præfertur Vniuersitati in venditione, seu locatione Castri.
- 4 Vassalli, siue demaniales sint, siue stent sub Barone, præferuntur ceteris in locatione, & venditione Castri.
- 5 Priuilegium prælationis concessum Vniuersitati dicitur concessum intuitu vassallorum, qui intuitu alienari nequeunt.
- 6 Vassalli, qui passi sunt antea vendi, possunt præferri ceteris in noua venditione.
- 7 Vassalli an habeant prælationem etiã in casu, quo redire nolint ad directum Dominum, late discutitur.
- 8 Prælatio in feudis non concedenda Baronibus, quoties difficillimè consuleretur Creditoribus.
- 9 Baro, an ciuis præferendus in venditione Castri.
- 10 Baro præfertur omnibus in Regno, non solum in emptione Castri, sed etiã aliarum rerum.
- 11 Baro, cui velit, potest iurisdictionem criminalem vendere, & quare.
- 12 Vniuersitas potest habere iurisdictionem, ob tento Principis assensu.
- 13 Baro, habens iurisdictionem criminalem, an possit pretendere prælationem in afflu iurisdictionis civilis.

DILVCIDATIO DECIS. CVII.

- 1 **M** Vltà breuiter perstringit decisio hæc. Primum, Vniuersitatem præferri tam in

in venditione, quàm locatione Castri, cum ea admittatur ad demanium, limitato tempore, per *Pragm. 63. §. 2. & 5. de off. procur. Caesar.*

2 Secundum, Baronem etiàm gaudere hac pralatione, quamvis venditio, seu locatio fieret ad instantiam creditorum, ex *dec. 99. relata à Capyc.*

3 Tertium, in còcursu Baronis, & Vniuersitatis, Baronem præferendum, sicque decisum, idque eò magis, quia Vniuersitas non potest habere iurisdictionem, secundum *Constitut. Regni, Cum satis.* Vnde, si Vniuersitas haberet ius eligendi officialem aliquem pro exercitio iurisdictionis, administrare nequireret absque Baronis confirmatione; & ad id decisionem refert.

4 Quoad primum egregiè, post alios, scripsere *Reg. Reuert. decis. 488.* ibique *Reg. de Marin.* qui ex varijs, prout ibi, notat, pralationem hanc Vniuersitati competere ex inueterata consuetudine, non autem priuilegio aliquo in iuris corpore inserto. Sed quicquid sit de hoc, an idem semper dicendum sit de quibuscunque vassallis, siue demanialibus, siue de ijs, qui stant sub Barone. Pro qua quæstione videndi sunt *Sesse. decis. 36. Vinus in sylua commun. opin. conclus. 637. de Ponte de potest. Proreg. tit. 10. de bonis, & expens. Vniuers. §. 1. num. 17. Laratha cons. 886. Salern. in proam. consuet. Neap. Anna pater, & filius, sing. §. 67. de Franch. dec. 17. nu. 2. ubi Amend. & Ricc. Reg. de Marin. loc. cit.* alique apud ipsos; ego, vt meum sensum breuissimè aperiam, dico, debere quoslibet vassallos præferri; nam, siue per consuetudinem, siue per quodcunque aliud ius huiusmodi priuilegium sit Vniuersitati concessum, certum est, illud concessum non esse intuitu Vniuersitatis, sed vassallorum, qui inuiti alienari nequeunt, ex *gl. celebri in l. inuius ff. de fideicom. libert.* Vnde spectat ad singulos, vt singulos, ad quos, vt tales, spectat frui libertate. De qua re scripsit *Larath. loc. cit.*

6 Et quamuis isti passi sint antea vendi, & voluerint esse vassalli alicuius Baronis; tamèn, cum ab hoc iterum venduntur, habent iterum priuilegium pralationis. Hoc enim importat libertas (quod est aduertendum) pati, vèdi plus vni, quàm alteri, plus vni, quàm alteri seruire; sicq; non indè, quòd Titius sit vassallus Sempronij, si Ciuitas vendatur Mænio, erit necessariò Titius vassallus Mænij, cum possit pretium oblatum à Mænio offerre Sempronio, vt optata fruatur libertate; nec indè Sempronius exigere poterit, Titium sibi præiudicium intulisse, patiendo, esse eius vassallum; poterat namque esse eius vassallus, adeoque eadem libertate poterit nunc non esse alterius. Hæc ego sentio;

quicquid aliter senserint nonnulli ex superioribus citatis, quos vide, cum munus, quo fungor, non patiat, vt ad trutinam reuocè, quæ ab alijs discussa sunt, præcipuè in tanta quæstione, quæ in mea *Ariadna* fusissimè explanatur sub proprio titulo; interim Auctores de ea agentes adduxisse sit satis.

7 Sed quid, si, volente Barone feudum alicui vendere, insurgat ciuis pro illius emptione offerens equale pretium, & vassalli velint sub illo stare ciue, non sub alio, cui Baro vellet feudum vendere, an vassalli possint pralationem hanc dare ciui? Pulchra est dubitatio, quam in *tertia parte mea Ariadna*, Deo dante, resoluam. Hic tamèn aduerte, pro negatiua opinio. e facere argumentum hoc; nam eatenus ciues, & Vniuersitates ad pralationem admittuntur, quatenus velint redire ad directum Dominum, quam rationem perpendit *Reg. de Marin. cum Reuert. loc. cit.* sic namque libertate gauderent: vnde, dum patiuntur stare sub alio Barone, non est ratio, cur pralatione gaudeant.

Pro affirmatiua facit, quia sic utrique parti consuleretur, vendenti scilicet, & Vniuersitati. Vendenti quidem, quia pretium haberet æquale pretio oblato ab alio. Vniuersitati etiàm, quia in libertatis exercitio manuteneretur, dum posset, cui velit, se subijcere; vnde, ex ratione tradita per *Sanfelicium* postremo loco, hac æquitate tenenda, est opinio hæc; & quemadmodum Vniuersitas poterit, quamuis alteri vendita sit, si denuò vendatur, gaudere pralatione ad demanium aspirando, ita etiàm eadem libertate gaudere poterit, eam alteri subiiciendo.

Proptèr hoc argumentum nonnulli tenuerunt, pralationem competere vassallis demanialibus, secus alijs; sicque non adæquate probaret: vt dixi, alibi id maturius resoluam; nunc pro negatiua starem, quicquid ex *Reg. de Ponte* scripserit *Rowit. ad Pragm. 63. de off. proc. Caesar. num. 27.* Cætera autem ad demanij materiam spectantia vide apud *relatos à Thor. ad Reg. de Ponte de pot. Proreg. tit. de dotis, & expens. Vniuersitatum §. 1.* An autem Vniuersitas petens demanium teneatur soluere, non modò pretium, sed interesse, vide *relatos à Dom. Petra tom. 3. ad Ritum 273. à num. 109.*

Quoad secundum sic paritèr fundant, & decisum referunt *Anna alleg. 27. num. 19. & seq. & singul. 150. Capyc. latr. decis. 168. lib. 2. per totam, ubi Gizzius num. 1.* aduocatos adducit, qui pro vtraque parte scripserunt, & allegationes habentur apud *Prat. tom. 2. cap. 1. Galeot. in addit. ad contr. §. 3. art. 2. num. 22. lib. 1. & respons. fiscali 28. num. 56. & seq. Reg. Sanfelici. decis. 322. Rosa tom. 1. consult. 27. num.*

9. & *consult. 16. per totam*, qui, post multos superius citatos, sic decifum testatur in calce. Et *Consiliarius Rocc. in 2. respons. tom. 2.* post probatum articulum, & decisionem, hanc relata, aliam pariter nescit decisionē factam per S. C. iunctis aulis, pro Comite Lauriti, in locatione eiusdem Terræ in contradictorio iudicio cum Marchione Petraræ, & alijs creditoribus, die 25. Iunii 1650. ipse verò in casu, quem refert, contrarium decifum scripsit contrā Illustrem D. Ioannam de Capua petentem prælationem in locatione status Palenz; quoniam verò præfatus auctor inquit, se nescire, quibus rationibus motum fuerit S. C. ad decisionem illam, causarū fatis tribuit, idcirco super ea decisione nō discurrem. Vnum tantum extrā materiam
- 8 aduerto, videlicet prælationem in feudi locatione non concedendam Baronibus, quoties ex eorum potentia difficillimè creditoribus consuleretur. Vnde, si quandoque contrā Baronem decifum videris, hanc tribuas decisioni causam, non fata, iuxta ea, quæ diximus in calce dilucidationis antecedentis. Cæterum vide multos casus de prælatione, quam habent Barones euentes apud *Amend. in addit. ad decif. Vinc. de Franch. 17. num. 3.* aliosque superius citatos; nec non *Gizzium ad d. Capyc. latr. decif. 168.* qui multos refert, & *Dem. Altimar. ad cons. 21. Rouiti, tom. 2.*

Sed pulchra hinc insurgit dubitatio, quidnam præferatur, ciuis, an Baro. Dicas ex dictis, præferri Baronem, sub quo ciuis passus fuit vivere, dummodò sub illo vixerit, integro anno, seruata dispositione Pragmaticæ superius enunciata. Sed dices, sequi ex his libertatis fractionē; siquidem, si libertas operatur hoc, ut vassallus, qui sub vno Barone fuit, possit sub alio non stare, operabitur hoc etiā, ut possit sub eodem Barone modò stare, modò secus. Ut cæteras omittam responsiones, respondebit præfata Pragmatica, quæ, dum tempus statuit, tactæ responsioni responderet.

Hinc collige, in Regno nostro, sicuti Baro præferatur in emptione Castri, ita etiā illum præferri in venditione aliarum rerum, ex dispositione *Pragm. 15. de Baron.*

- 10 Quoad tertium nota, si procederetur ad venditionem iurisdictionis criminalis, non præferri Vniuersitatem, nec ciues, sed posse Baronem, præiurio Regis assensu, cui velit eā vendere, ut respondet *Frecc. de subfend. lib. 2. Auct. 2. nu. 26.* quem refert, & sequitur *Vinc. de Franch. d. decif. 17. nu. 14.* ea ratione, quia, cum Vniuersitas, & ciues pariantur, se esse Vassallos Baronis, cessat motum libertatis, ac proinde non præferendi. Sed *Pragmatica* dicitur, esse statutū annum ad proclamā-

dum ad demanium, an ergo, pendente hoc termino, debeat Vniuersitas, vel ciuis preferri in iurisdictionis criminalis emptione. Respondeo conclusiue, non posse preferri, nisi prius ad demanium proclamet; nam vsquequo ad illud non proclamatur, dicitur vassallus Burgensis Baronis, adeoque, tanquam subditus voluntarius, non est preferendus ratione libertatis, quam deuinctam tenet in Baronis beneficium.

- 12 Hinc collige, per *Constit. Regni, Cum satis*, Vniuersitatem posse habere iurisdictionem, ex *Reg. de Marin. in d. obseru. dummodò* Principis assensus obtineatur; secus alias. Vnde, cum in casu relato à *Reg. Sanfelice. hic*, locatio fuerit facta per Oeconomos, Vniuersitas fuit admissa ad prælationem; quoniam verò nullum legimus, fuisse obtentum assensum, merito S. C. non amouit exercitium iurisdictionis ab Oeconomis Sanctissimæ Annunciationis.

- 13 Quid autem dicendum sit de Barone habente iurisdictionem criminalem, petente prælationem in locatione iurisdictionis ciuilibus, dicemus in *dilucidatione dictæ dec. 322.* quæ est propria Sedes, in qua videbinus, quomodo recipienda sit *Consultatio prædicta 26. Rosa*, qui super hoc articulo fusè ibi scripsit, & docet.

Esset pro complemento hinc videndum, an Ciuitas semel admissa ad demanium possit iterum vendi. De qua re in mea Ariadna disceptabo. Alia verò, quæ hinc consultò reliquimus, ne mancam daremus *d. dilucidationem 322.* vide ibi.

S V M M A R I V M

1. Meliorationes factæ in fraudem congrui non veniant in estimatione. Et quales sint.
2. Meliorationes æstimandæ in causa retractus sunt illa, quæ censentur necessariæ, & utiles.
3. Regula, hodie emo, cras dono, quando militet.
4. Meliorationes quoque factæ à Domino fundi videntur factæ in fraudem congrui, si statim, illis factis, procedatur ad fundi venditionem; secus, si non statim sequatur venditio.
5. Emptor fundi, illum demoliri faciens in fraudem congrui, non tenetur ad aliud, quam ad pretium, quo res demolita valet tempore executionis sententiæ.
6. Emptor fundi, quamuis certiorans vicinum, qui inhibitionem non obtineat à Iudice, ne fiant meliorationes, nequit tamen annum statutum meliorationes facere.
7. Inhibitio obtenta à Iudice, ne super re obnoxia congruo edificetur, quid importet.
8. Retrahens rem iure congrui in venditione iudiciaria, quodnam pretium soluere debeat, latè discutitur.

DILV.

DILUCIDATIO DECIS. CVIII.

T Emeritati sanè foret proximum, si quid addere arbitraretur motu suo discussis in S. C. iunctis quatuor Aularum Dominis; etenim, cum hæc eadem decisio relata à *Säfelic.* referatur quoque, re bene discussa, à *Ronito dec. 24.* ut meo fungar munere, illi parere debeo, tanquam ius facienti in Regno postro, non addere, hæcque regulam edoceor à *Reg. de Marin. in observat. ad decis. 436. Reuerter.* qui decisa tantum refert, non discutit.

Ne autem aliqua non deferenda prætereamus, illud utique materiæ non extraneum breuissimè discutiendum erit, an scilicet, si quis rem emat, nec de ea emptione vicinus certioratur, interim verò noua construat ædificia, meliorationesque necessarias non agat, sed tantum voluntarias ad vberius ornamentum deseruietes, quas præuidet à vicini inopia fieri non posse; deinde verò illis peractis, vicinum certiorat, stantibus decisionibus superius relatis, veniant huiusmodi expensæ in appretio facièdo tempore executionis sententiæ, quo condemnatur emptor ad fundum illum iure congrui relaxandum.

Rursus, an, si emptor, præuidens ius congrui imminere, antequam fundum illum emat, conueniat cum venditore, ut expensas agat non necessarias, adeò ut vicinus nequeat eas soluere; deinde verò, illis iam factis, fundum emat, nec talis conuentio constet, attendendum sit pretium ante factas meliorationes, an autem post illas peractas.

Tandem, an, si emptor post rem emptam, antequam vicinum certiorat de re emptæ, à fundamentis fundum emptum demoliri faciat, præuidens, illum non retrahi à vicino, qui forsàn emisit ad aliquam sibi commoditatem inferendam, deinde autem vicinum certiorat, teneatur emptor fundum illum ad pristinum statum reducere, an saltè pretium erogare, quo æstimabitur, & an eodem modo discurrendum sit, si Dominus id agat, & præsumatur agere ex conuentione facta cum futuro emptore, quæ forsàn innotescat.

Quæ sitis hisce iam præuideo, me fraudes vel patefecisse, vel docuisse, iure igitur optimò præparanda remedia.

1 Ad primum ergo respondeo, meliorationes illas iam apparere factas in congrui fraudem; debebat namque emptor vicinum certiorare, qui iuxta praxim relata à *Ronito in dec. 24. num. 30.* certioratus antequam ius congrui petisset, obtinere curasset inhibitionem à Iudice, ne interim emptor quicquam in re emptæ, eo inconsulto, innouaret, sique hanc non obrinuisset inhibitionem, potuisset expensas necessarias peragere, igitur,

si vicinum non certiorauerit, nulli dubium, quin huiusmodi meliorationes factæ dicantur in iuris congrui fraudem: quare attendetur quidem æstimatio facièda tempore executionis sententiæ, sed illæ meliorationes erunt æstimandæ ratione redditus, non pretij in illis erogati, quandoquidem meliorationes per emptorem factæ reducendæ sunt ad necessarias, & viles; ad necessarias quidem, ex dictis per *Pisanellum in consil. si quis emit: de iure congrui vers. aduerte.* Ad viles etiam, ne vicinus cum aliena iactura locupletetur; nefas enim est, vicinum ex meliorationibus vtilitatem referre, nec pretium soluere. Sique replicetur, vicinum huiusmodi expensas non fuisse facturum, si fundum iure congrui retraxisset, antequam illæ factæ essent, vrget fortis paritas; nam, vicinus neque forsàn aliquas fecisset expensas, quas Dominus fecit etiam spectantes ad merum fundi ornamentum, & tamèn tenetur illas soluere, non tanquam expensas necessarias, sed alio ex capite, ergo, licet vicinus non fecisset expensas illas, quas fecit emptor, qui à tamèn ab ijs aliquam percipit vtilitatem, debet eas soluere, ne cum emptoris iactura locupletetur.

3 Ad secundum respondeo, nos debere regulari à regula illa, Hodie emo, cras dono, de qua *Camerar. in l. Imperialem lit. 5. pag. 6. Affl. dec. 338. in fin. & 370. in dub. 3. Napod. in consuetud. & si testator,* aliique relati per *Scipion. Bucin. ad d. consil. si quis emit,* aliosque falsum: igitur, vel apparet huiusmodi conuentio, & appretium regulandum erit secundum responsa in primo quæsito; vel non apparet, & recurrendum ad huiusmodi regulam, cum ex celeri venditione videantur meliorationes illæ in congrui fraudem factæ; adeoque etiam regulandum, erit appretium secundum responsum eodem primo quæsito: vel tandem non interuenit tam celeris venditio, quæ iudicis arbitrio subsistat, & tunc standum est appretio facièdo quidem tempore executionis sententiæ, sed meliorationes æstimandæ sunt eo prorsus modo, quo ceteræ æstimantur, nec ad particularia cæsim æstimanda descendo, ne tabularij fungar munere. Illud tamèn, notandum est, potuisse emptorem meliorationes ibi factas soluere, habito respectu ad expensas in illis erogatas, cæterisque computatis, quæ forsàn sic æstimari non solent. Quinimò hoc fortè contentum fuisse pretio fundum illum soluere cum ijs meliorationibus ad quemcunque alium à iure congrui remouendum. Hoc ergo casu nullus erit habendus respectus ad aliquam solutionem, sed esse meliorationes illas appretiandas, & æstimandas modo, quo verè æstimari assolent

- 5 lent ceterę, cum idēd estimatio fiat, vt sol-
uatur pretium vsuale, quanto scilicet vendi
solet, *ad text. in l. filius §. si quid ff. de legat. 2.*
de quo *Napodan. ad d. consuetud. num. 46.* vbi
edocet, qualiter res estimanda sit, quem
omnino vide.
- 6 Ad tertium respondeo, attendendum fore
tempus exequutionis sententię; siquidem, si
emptor rem illam demoliri fecit, tantō mi-
nus soluet vicinus, & dirutam commodita-
tem iterum moliri faciet pretio, quod non
soluet; alias sequeretur absurdum, quod ad-
uerterit idem *Rouit. in d. decis. 24. num. 17. vers.*
tertium fundamentum, scilicet, vicinum re-
trahentem esse semper in lucro, emptorem
verō in damno, dum ille commoditatem ha-
beret, nec meliorationes inutiles solueret;
hic autem rem dirutam bis solueret tan-
quam firmę stantem, primō scilicet antiquo
Domino, secundō vicino retrahenti. Quod
nefas est.
- 7 Sed quid, si emptor vicinum tempore
opportuno monuit; hic verō non curet in-
hibitionem obtinere à Iudice, ne emptor
ædificari permittat, illo inconsulto, an hic
possit ædificare, meliorationesque nec neces-
sarias, nec vllō modo vtilēs tempore appre-
tij faciendi repetere? Conclusiue negatiuā
sequor opinionem; nam consuetudo nostra
Neapolitana, quę annum statuit ad retra-
hendum, vult, vt toto hoc tempore vicinus
ius habeat ad fundum retrahendum; vnde
hoc medio tempore secundum *Pisanell. loc.*
cit. ab omnibus receptum, debet emptor ab-
stinere ab expensis ijs, quę necessariae non
sunt. Et licet emptor hic inhibitionem non
obtinuerit; non tamēd dicendum, illum ex
tali silentio voluisse comprobare, & pati, vt
fierent quęcunque expensę, sed illę tantum,
8 quę necessariae, & vtilēs sunt; sicque inhibi-
tio relata *per Rouit. loc. cit.* operatur solum-
modō, ne emptor vllam faciat expensam
etiād necessariam, inconsulto retrahente;
ceterum, remota inhibitione, non proinde
poterit meliorationes non necessariae, nec
vtilēs facere, spe illarum pretium recipiendi
tantum, quatenus vtilēs habeantur, vt su-
perius diximus.
- 9 Hęc autem dicta sint de venditione non
iudiciaria, quę autem dicenda de iudicia-
ria, habes apud *Dom. Altimar. ad d. decis. 24.*
Rouit. vbi num. 47. refert, sibi relata dec-
sionem à *Dom. Marcello de Grassis*, qua in
causa inter Illustrem Principem Ariccię, &
Physicum Iosephum Donzelli decisum fuit
in S. C. retrahentem debere soluere pretium,
quod ab alijs offertur, non autem, quod
æstimatur tempore exequutionis sententię.
Etenim fateor, propter auctoritatem relato-
rum non recedendum ab hac obseruatione,

potissimum, quia eorum dicta roborantur
decisione tanti senatus. Verum decisionem
hanc teneas euenisse forsā, eo quod æprot
lucratus fuit sextā, quę in huiusmodi ven-
ditionibus admittitur, secundum *decisionem*
224. Vinc. de Franch.

Vnde impar est, vt retrahens ab empto-
re soluat pretium æstimandum tempore
exequutionis sententię, quod maius est re-
gulariter, non deducta sexta. Quare, ne emp-
tor hoc sentiat lucrum in retrahentis dam-
num, meritō attendendum est pretium ab
illo solutum, sexta deducta.

Non negauerim tamēd, etiād, attenta
decisione à *Dom. Altimaro* relata, esse appre-
tiandum fundum; potuit namque emptor
meliorationes necessariae hoc medio tem-
pore facere, quę æstimandę erunt, adeoque
attendetur tempus appetij, quo fortē res
etiād pluris valuerit ex temporis circum-
stantijs, verum deducenda erit sexta pars à
primo pretio, pro quo rem obtinuit emptor
sub hasta, sexta parte deducta.

Quoniam verō videntur ob stare dicta
Vincenij de Franch. decis. 588. num. 10. quam
refert *Dom. Altimar.* ipse, idēd, si casus eue-
nerit, maturius cogitandum. Hęc autēd
dicta sint, attenta nostra consuetudine, de
qua in presenti decisione. Quid autēd di-
cendum sit, attento iure Regni, & propriē
Constit. Sancimus, super qua egregiē *Affl. vi-*
de, quę diximus in *dilucidatione decis. 102.*
quę est propria Sedes.

S V M M A R I V M .

- 1 Conductor antiquus rerum Ecclesiasticarum
non praefertur nouo, & quare.
- 2 Conductor antiquus praediorum fiscalium,
modō non remanserit debitor, praefertur no-
uo.
- 3 Conductor antiquus praediorum priuatorum,
non praefertur nouo de iure communi, sed
de iure consuetudinario Ciuitatis Neap.
- 4 Locatio ad longum tempus inducit prelatio-
nem, etiād in rebus Ecclesiasticis.
- 5 Ius prelationis, an possit praescribi in rebus
Ecclesiasticis.
- 6 Conductor antiquus, semel prelatus, semper
est preferendus in rebus Ecclesia.
- 7 Alienabilis semper est res facta semel aliena-
bilis.
- 8 Consuetudo requisita in infeudatione facien-
da ab Ecclesiasticis verificatur ex vno actu.

DILUCIDATIO DECIS. CIX.

I Nquit in hac decisione *Reg. Sanfelicius*,
fuisse decisum, antiquum ecclesiastici
1 praedij conductorem nō praefertendū nouo, ca-
tic-

ratione, quia infringenda non est Ecclesiastica libertas, de qua re etiam *Capyc. latr. decis. 159. n. 5. & 6.* quicquid ibi cumulauerit *Gizg.* precipue *num. 7.* Aliam tradit rationem *Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. 539. Reg. Reuert. num. 4.* quia nempe, si praelationi locus esset, Praelati, omnesque alij rebus semel locatis priuarentur, cum, quicumque primum inspiceret conductorem preferri nouo, ad conducendum non accederet; sicque vili pretio res conducta semper apud primum conductorem remaneret. Et miror, *Reg. de Marin.* non uti auctoritate *Reg. Sanfelicii*, precipue, quia ratio per illum tradita debiliore est; nam non ex eo, quod antiquus Colonus preferretur nouo, nemo accederet ad conducendum, ac proinde viliori pretio res conducta penes primum conductorem remaneret; quandoquidem posset nouus conductor maius offerre pretium; sicque verum non est, rem viliori pretio remanere penes antiquum, cum antiquus praeferreretur nouo, ceteris paribus, nempe, si pretia oblata essent aequalia. Melior igitur est ratio adducta per *Sanfelicium*, quia scilicet nulla est tradenda differentia inter bona priuatorum, & Ecclesiasticorum, ne libertas laedatur.

Nos vero pro hac decisione aduertamus, quando antiquus conductor sit praefendus nouo, quando autem secus. Antiquus conductor praediorum fiscalium, modo non remanserit debitor, praefertur nouo, ut ex multis adductis probat *Reg. de Marin. loc. cit. numer. 2.* Antiquus conductor rerum Priuatorum de iure communi non praefertur nouo, ex expressa dispositione Imperatoris in *l. ne cui C. locuti*, ut videre est apud *Fab. de Ann. conf. 77.* aliosque relatos a *Dom. de Luca in obseruat. ad decis. 406. Vincent. de Franch. nu. 1.* Antiquus conductor rerum Priuatorum vrbicularum in districtu Ciuitatis Neapolit. nec praefertur nouo; secus vero, si agatur de praedijs rusticis, estque *solemnis decisio Afflicti 238.* quem omnes vno ore sequuti sunt. Tandem antiquus conductor ecclesiasticorum praediorum non praefertur nouo, ut voluere omnes ij, quos adducunt *Reg. de Marin. loc. cit. & Reg. Sanfel. hic.* Tu vero, ut diximus, sequere rationem *Reg. Sanfelicii*.

Quoniam vero *Sanfelic. hic* inquit, limitari vltimum hunc casum, cum agitur de locatione ad longum tempus, ex quo ius in re constituitur, regulam generalem constituamus, nullam tradentes differentiam inter bona priuatorum, & ecclesiastica secundum mentem *Sanfelicii*, ne ista sint illis deteriora. Igitur dicimus, quotiescunque antiquus conductor pretendit praeferi nouo, eo tantum, quia antiquus conductor est, ille succumbet; quoties vero antiquus condu-

ctioni titulum aliquem nescit, praefertur ex aequitate; par enim est, ne, ceteris paribus, praedium auferatur ei, qui titulum aliquem habet in eo praedio, quod non habet nouus conductor. Pro qua re consulendus est *Roman. conf. 22. num. 5.* nec deferendus *Mand. sibi*.

5 Sed quares, an possit dari casus, quo antiquus conductor, tam praediorum Ecclesiasticorum, quam priuatorum, esset praefendus nouo ratione praescriptionis; videlicet, si antiquus Conductor tanto tempore rem conduxerit, ut potuerit dici praescriptum ius praelationis. Hoc nemo tangit ex ijs, quos viderim; unde, antequam meam sententiam propalarem, alios vocarem, qui responderent: ne tamen rem meo iudicio fructuosam deferam, quaeque accidere posset, supponendum est, aliud esse, conductorem esse antiquum, sic namque nunquam praescribitur ius praelationis; aliud esse, antiquus fuisse praelatum ceteris.

Quot actus autem sufficiant ad praescriptionem hanc inducendam, dubium est, quod fuse in simili explicuimus in nostra *Ariadna par. 1. tit. 1. quest. 1. per totam* videnda.

6 Hic autem concludendum, sat esse, ut antiquus conductor semel praelatus fuerit, ad hoc, ut dicatur praescripta consuetudo praelationis; nam res, semel alienata, semper alienabilis est, ex *l. pater filium §. quindecim de legat. 3.* unde, si antiquus conductor semel praelatus est, semper praeferi debet.

8 Et hinc collige, ex hac eadem ratione antiquam infeudandi consuetudinem requisitam in Archiepiscopis, ceterisque Ecclesiasticis a *cap. 1. §. quia de feudis: de his, qui feud. dare poss. & qui non verificari ex vnico actu, prout fuisse, reiectis ceteris opinionibus, fundauimus in nostra Ariadna feudali, loco citato*, quam quaestionem, cum vidissem proficuum, eram huc translaturus; ne vero rem penitus meo iudicio extraneam ponerem, aliter arbitratus sum. Illam, si libet, vide.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fundus diuidendus, commodam autem diuisionem non recipiens, cuiusmodi consignandus, & quomodo.
- 2 Res commodam diuisionem non patiens sorti committenda.
- 3 Sors nequit retrahari ex causa laesionis.
- 4 Restitutio in integrum, quamuis non detur aduersus sortem; datur nihilominus aduersus rem diuisam ante sortem, quod late explicatur.
- 5 Thesaurus repertus in fundo, qui alicui datus est a sorte in diuisione, cuius sit? late discutitur.

scutitur paritate emptionis.

- 6 *possessio quandoque inducit praelationem etiā in rebus venditis, & quomodo.*
 7 *Re duobus vendita, ille praefertur, cui prius possessio tradita est.*

DILVCIDATIO DECIS. CX.

Hic principaliter edocemur, licet fundus communis, commodam recipiēs diuisionem, assignandus sit omnibus; ni tamen vllam recipiat diuisionem, vni adiudicandum, huncque ad alteri pretium tradendum fore condemnandum, prauia licitatione. Verum, si fundus fuerit licitatus ad instantiam creditorum alterius ex fratribus, vel socijs, admissio emptore, & per hunc possessione capta, esse etiā praefereudos illos, pretium depositando, dummodò ijs denunciata non fuerit pretij solutio per emptorē facta; adeoque dici non valeat perfecta venditio respectu fratrum.

- Hinc primò aduertendum, quotiēs sunt
 3 aliquæ res inter socios, vel fratres diuidendæ, quæ commodam diuisionem non patiātur, sorti recurrendum, ex *Caij responso in l. si quæ ff. familiae ercisc. ibi.* Nec inter eos conueniat, apud quem potius esse debeant, sortiri eos oportet. Quæ sortium genera comprobant egregiè *Ognatte de contract. tom. 3. par. 2. tract. 36. disput. 130. sect. 4. num. 57. & seqq.*

- Quoniam verò in huiusmodi sortibus
 3 quandoque aliqua datur læsio, infert *Consiliar. Staiban. cent. 2. resol. 191. numer. 82.* ex multis Doctoribus, non posse sortem retractari ex causa læsionis. Quod *Regens Merlin. cent. 1. cap. 57. num. 28.* limitat, quotiēs læsio enormis admodum, & excessiua sit, innixus decisioni Sacri Cōsiliij relatæ à *Gizzarello decis. 60.* vbi S. C. mandauit M. C. vt procederet ad appretium bonorum diuisorum, quæ, si ex appretio dignosceret enormem læsionem, ad iteratam procederet diuisionem. Vnde aduertendum, ne confundamur, non dari restitutionem in integrum aduersus sortem, dari verò aduersus diuisionem factam ante sortem: quæ duo diuersa sunt; siquidem nulla potest considerari læsio, si sorte ad aliquem peruenierit potius res vna, quàm altera, alioquin frustra Iureconsulti sortem induxissent, cum sortis proprium sit vni dare rem, alteri alteram; quia verò ex sorte alter poterit rem minoris valoris habere, quàm habuerit alter; hinc fit, vt læsio non considerata sit in sorte, quæ res distribuit eoque prorsus modo, quo diuisæ fuere, sed in antecedenti diuisione, in qua res æqualiter diuisæ non fuerunt. In hac ergo diuisione videndum, an fuerit enormis læsio, an ne, vt videri queat, an possit læsus

in integrum restitui; sicque, quando nonnulli DD. inquirunt, aduersus sortem non dari in integrum restitutionem, nisi fuerit enormis læsio, barbarè loquuntur, cum nunquam fors lædat, dum enormis læsio ex antecedenti diuisione ortum trahit. Quod nota; nam ex barbaro hoc loquendi modo innumeri in iure errores oriuntur. Alia verò de huiusmodi sortibus vide apud *Gizzarell. d. decis.*

- 5 Nec ab re, dum de sortibus agimus, queritur hic, an, si per sortem terigit vni fundus, in quo thesaurus reperiatur, temporis tractu diuidendus sit thesaurus, an autem debeat illius esse, cuius est fundus, quem fors illi dedit.

Ad huius quæstionis resolutionem nulla alia arbitror posse procedi via, ni ea, qua proceditur in quæstione illa, an scilicet vendens, domum censeatur vendere pecuniam, seu thesaurum ibi absconditum. Super qua, vt cæteros deferam, doctissimè scripsit *Fachin. controuers. iur. lib. 2. cap. 20. vers. quarto controuertitur*, probans, thesaurum esse emptoris, nec inde posse à venditore rescindi contractum pretextu læsionis, quia thesaurus à venditore non possidebatur, dum ille ignorabat vbi erat, & ad cætera argumenta *Roman. in l. si quis cum aliter ff. de verbor. obligat. respondet.* Sequitur *Staiban. d. resol. 191. num. 84. & seqq. & in obseruat. ad eandem, ad num. 84. cum seqq.* citans *Castill. decis. Regni Siciliae 240. num. 5. lib. 3. & Cauallcan. in decis. 15. per totam part. 2. licet Castill. ibid. num. 6. & 7.* merito id limitet, quando pecunia est recentè à venditore ibi abscondita. Quod certè non indiget ratione, nec auctoritate eorum, quos ibi adduxit. Faciunt, quæ refert *Sanfelicius decis. 38.* quæque nos ibi diximus.

Hæcque omnia à fortiori militant in quæstione proposita, in qua, non de venditione agitur, sed de sorte, quæ fundum dedit; vnde sortem accusare, & contra eam petere rescissionem, nemo poterit sine derisu. Hæcque pauca satis super re, quæ, vel raro accidit, vel nunquam.

- Secundò aduertendum hic, licet extraneus emptor, pretio soluto, &, possessione capta, fuerit remorus, dum pretij solutio non fuit socijs istis notificata, quare dici nequebat perfecta venditio respectu interesse habentium; tamen adeò præiudicialem esse, quandoque possessionem, vt decisum refert *Reuert. decis. 201.* concessa à Catholica Maiestate alicui regione, hacque postmodum concessa alteri, cui fuerit tradita possessio, hunc ratione possessionis primò præferri; adeoque *text. in l. quotiēs C. de rei vendicat.* quo disponitur, vt in re duobus vendita,

7 dita, ille præferatur, cui prius possessio tradita est, quamvis alter anteriori gaudeat titulo; locum sibi vendicare, quando res à Principe concessa est. Ad quam decisionem vide ibi Reg. de Marin. distinctionem traditam à Reuerterio inter actum factum à Principe per viam priuilegij, & per viam contractus, comprobantem.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditores nequeunt cogi ad acceptandam adiudicationem bonorum debitoris, quoties est renunciatum Auth. hoc nisi C. de solut.
- 2 Terminus statutus ad prælationem petendam coarctari nequit, sed vide num. 17.
- 3 Creditor tenetur bona debitoris in solutum accipere, ni emptor iustus reperiatur.
- 4 Emptorem iustum non reperi, & iustum pretium non offerri, idem est.
- 5 Aestimatio præcedere debet, antequam candela accendatur, & quare.
- 6 Renunciatio non extenditur ad insolitum.
- 7 Renunciatio Auth. hoc nisi, non comprehendit casum, quo iustus emptor non reperiatur, sed casum, quo creditor non exhibet emptorem, quod latè probatur.
- 8 Hæredes defuncti cum beneficio legis, & Inuentarij vtuntur beneficio Auth. hoc nisi, ni iustus emptor reperiatur, quamvis illi defunctus renunciauerit.
- 9 Hæredes, cum commodè possunt, nequeunt sentire damnum, ne dum in bonis proprijs, sed neque hæreditarijs.
- 10 Hæres, etiam iusto emptore reperto, non tenetur vendere bona hæreditaria ad debita soluenda, si periculum euictionis imminet.
- 11 Renuncians beneficio Auth. hoc nisi, etiam in casu, quo iustus emptor non reperiretur, non tenetur renunciationem seruare.
- 12 Debitor celatam habens pecuniam non inuatur beneficio Auth. hoc nisi.
- 13 Promittens factum alienum, an teneatur, si omnem diligentiam adhibuerit.
- 14 Emptore iusto non reperto, tenentur Creditores se adiudicationi supponere, etiam non obtemperanti iuramenti absolutione per debitorem super renunciatione Auth. hoc nisi.
- 15 Iuramentum præstitum super re incogitata non operatur.
- 16 Iudex cur quandoque decernat, vt creditores procurent meliores oblationes.
- 17 Iudex morosus in causarum expeditione, quandoque laudandus, quandoq; secus, & quando.
- 18 Creditores posteriores, an, & quando possint cogere anteriorem ad recipienda bona debitoris in solutum.
- 19 Creditores possunt quandoque alios creditores cogere ad partem debiti remittendam debitori.

- 20 Debitor, qui non renunciauit beneficio Auth. hoc nisi, quatenus seruare teneatur.
- 21 Tempus statutum ad aliquem actum eliciendum an sit de substantia actus.
- 22 Emptor nequit agnatum cogere ad declarandum, an velit emere ante tempus statutum ad prælationem petendam.
- 23 Tempus statutum à lege, vel ab homine, an, & quando coarctari possit, & an in tertij præiudicium.

DILVCIDATIO DECIS. CXI.

1 **D**Vo hic principalitèr habemus. Primum, in venditione rerum æri alieno obnoxiarum non esse locum adiudicationi, quoties adest renunciatio Auth. hoc nisi: C. de solutionibus. Alterum, non posse coarctari terminum statutum ad prælationem petendam in venditione.

Quoad primum variz fuerunt Doctorum opiniones, vt videre est, inter cæteros, apud Franc. Mar. Pratum ad Paschal. de virib. patr. potest. part. 2. cap. 9. in fine, quare monet ipse, vt, cum casus euenerit, maturius cogitetur, & nouissimè apud Dom. Altimar. ad conf. Rouit. 18. tom. 1.

Ego autem firmè teneo, vt omnium dicta conciliem, cum emptor reperitur, non teneri creditorum se adiudicationi subijcere. Secus verò, si emptor non reperiatur; quamuis enim huiusmodi Auth. cum iuramento renunciatum sit, iuramentum nequit ad impossibilia obligare; vnde, ni poterit iustus emptor reperi, cessat præfata renunciatio. Dixi, iustus emptor, cum idem sit, iustum emptorem non reperi, & iustum rei pretium non offerri, vt ex Bald. in l. 2. in fine C. si in cau. lud. arguit Paschal. d. part. 2. in allegationibus insertis in calce capitis num. 95. in fin. Hinc optimo iure in nostri Regni Tribunalibus vsu iam receptum est, vt antequam candela accendatur, præcedat æstimatio per tabularios, aliosue artis peritos facta, qui in huiusmodi æstimationibus respiciunt tam rei valorem, quam præsentis tunc temporis influxus, cæterasque circumstantias. Vnde, facto tali appretio, iustus rei valor dignoscitur: sicque, quoties iustus emptor non reperitur, res illa non venditur, adeoque creditoribus adiudicanda, seruata concurrentium proportionem.

Huc ergo reuocari potest, quod ait Paschal. in d. allegat. num. 90. iuramentum scilicet, quo renunciatur, non extendi ad insolitum, & meritò, quia de casu insolito nunquam cogitauit iurans.

Quoniam verò Dom. Altim. in obseruat. ad d. conf. 18. Rouit. num. 10. adhærens opinioni volentium, vt casus inopinatus non dicatur,

N n cum

cum non reperitur emptor, vel saltè non iustus emptor, inquit rationem esse euiden-tem: ideo veritatis studio breui temporis spatio hanc rationis euidenciam quælo examinemus.

- 7 Inquit ille ex *disposit. d. Auth. hoc nisi*, debitorem non habentem pecuniam, si nullus reperitur emptor, posse dare bona insolutum Creditori, hancque dispositionem non procedere, si illi renunciatur. Igitur, cum illi renunciatur, non est casus inopinatus, quia in *d. Auth.* ponitur casus, quo emptor non reperiatur, & est casus positus ad limitationem *d. Auth.*: Quare illi renunciatus videtur renunciare, etiam si nullus emptor reperitur.

Hæc tamèn ratio non sustineri potest; siquidè *Imperator*, cum dixisset in *l. precedenti*, *Eum qui*, non posse creditorem inuitum cogi recipere nomen debitoris, dictum hoc limitauit deindè in *d. Auth.*: quotiès debitor nequeat in pecunia, vel alia re mobili soluere; tunc namque res immobilis debita cautela creditori adiudicatur. Hæc est principalis *d. Auth.*: dispositio, quam in *§. fin.* idem *Imperator* limitauit, quotiès creditor paratus esset emptorem rei præstare: vnde, quotiès non præstatur à Creditore emptor, locum sibi vendicat dispositio *d. Auth.* Quando igitur renunciatur, duobus casibus renunciari videtur. Primo, cum debitor non habet pecuniam, nec rem mobilem. Alteri, cum Creditor paratus non est emptorem præstare. Itaque renunciatio efficit, vt debitor excusari nequeat, se non habere pecuniam, vel creditorem non esse paratum offerre emptorem, quia vtrique casui renunciatum est; non tamèn operabitur renunciatio, vt debitor nequeat excusari, si non reperiatur emptor, vel saltè iustus, cui casui renunciatum non est, tanquam inopinatus; nam *Imperator* in *d. Auth.* voluit imponere onus Creditori exhibendi emptorem, & huic oneri renunciat debitor iuramento, cum renunciat dispositioni *d. Auth.* quod est oculatè aduertendum, non autèm renunciat in casu, quo nullo modo reperiatur iustus emptor, adeoque casus hic est inopinatus: nec ratio à contrariæ sententiæ sectatoribus exposita est euidens, vt putauit *Dom. Altim.* sed valde infirma, ita, vt meo iudicio ex dictis, nullo valeat pacto sustineri.

- Et ex hac ratione etiam pari euidencia infertur, ab hæredibus debitoris cum beneficio legis, & inuentarij posse cogi creditores bona insolutum recipere, dummodò non emptor, vel non iustus reperiatur, quamuis debitor defunctus dispositioni *d. Auth.* renunciasset; nam, si defuncto ratio superius

allegata prodest, proderit etiam eius hæredibus, illius personam representantibus. Nec satisfacit quod contrà *Dom. de Luca*, aliofque adducit *Dom. Altim. num. 16. & 17.* scilicet, hoc casu non posse considerari hæredum præiudicium, nec damnum, eo quòd non cogerentur vendere, cum creditores procurare deberent subhastationes bonorum.

- 9 Nam responsio prompta est, cum maximum damnum sit hæredum, si bona non vendantur tanti, quanti æstimantur, vel saltè viliori pretio, quia, si iusto pretio venderentur, quod superest, satisfactis creditoribus, in eorum cederet beneficium; vnde non eo, quòd non sentiat damnum in bonis proprijs, illud non sentiet in bonis à testatoris hæreditate obuentis. Quare non video, cur nequeat hoc casu consuli hæredibus, ne damnum huiusmodi sentiant, & creditoribus, vt debitam recipiant satisfactionem rerum adiudicatione iusto pretio æstimatarum.

Hanc autèm quæstionem fusièssimè tractauimus in meis dilucidationibus *quæst. 20. per totam*, quam citat *Dom. Altim. in decis. 18. num. 14.* Illam ergo vide, pro qua adsunt etiam plurimi Doctores, & decisiones, vt videre est apud *Dom. D. Carolum Petram in Ritu M.C.V. 67. num. 20. & seqq.* nec non *Dō. Altim. loc. cit.* quamuis apud eosdem non defuerint, qui aliter senserint, quos vide. Ego verò non discedendum puto ab hac opinione.

- 10 Ceterum quid dicendum, si iustus emptor reperiatur, an scilicet possit dicere hæres, se nolle vendere, ne de euictione teneatur. Communis opinio est affirmatiua, quotiès non reperiretur emptor absque speciali hæredis obligatione, vt apud *Rouit. d. cons. num. 15.* vbi *Dom. Altim. Dom. de Luca ad Vinc. de Franch. decis. 83. num. 2.* cum cæteris ab ipsis relatis.

- Sed quid, si renunciatus renunciasset etiam *d. Auth. hoc nisi*, in casu, quo nec iustus emptor reperiatur, & quouis alio insolito cum iuramento, an tali casu possit, non obstante huiusmodi expressa renunciatione, ad adiudicationem deueniri?

Affirmatiuè respondeo, & ratio est, quia pactum contrà bonos mores non sustinetur, etiam si fuerit iuramento vallatum, vulgaris iuribus. Iam verò turpe est, vt quis obligetur ad impossibilia, ad dandam nempe pecuniam, quando eam non habet, nec habere potest, & licet eam habere possit, rem vendendo multò minori pretio, quam valeat, hæc impossibilitas, ni facti erit, appellari poterit impossibilitas iuris; siquidè iura ipsa volunt, vt, quotiès datur enormissima læsio, possit rescindi venditio, ne tantum

tum damnum sentiat venditor : & quamvis huiusmodi lēioni ex consueto Notariorum actu renunciatum sit cum iuramento ; attamen, pręuia absolute, petitur rescissio , & conceditur .

Hoc ergo quanto fortius locum sibi vendicabit, cum quis obligatur ad bona sua vili vendenda pretio , vt Creditori soluat, quod debet in pecunia, cum alijs sup̄ bonis sibi consuli possit . Hęc sentio .

Hinc collige primò, si debitor pecuniam habeat, quam celatam fortē teneat, siue sub
12 alterius nomine in mensa nummularia, idq; Creditores probauerint , non posse cogi Creditores ad bonorum adiudicationem, vt patet argumento à contrario sensu eorum, quę ait *Vinius* ad comprobationem *Paschal. loc. cit.*

13 Collige secundò, quemadmodum quis ad impossibilia non tenetur hoc casu , ita paritè, cum quis sub pœna promisit operari, vt Titius contractum aliquem ratificet, huiusmodi verò promissor omnem adhibeat diligentiam, ad hoc , vt ratificatio illa sequatur, nec proinde ratificatio facta fuerit ; nihilominus tamèn promittentem nullam debere subire pœnam , quamvis cum iuramento promiserit , vt ex l. si vehenda 5. idem *Iuris ff. ad leg. Rhod. de iactu*, & *Afflin decis. 297.* notabiliter aduertit *Alex. Trentacinq. ad Paschal. allegat. 120.*

14 Collige tertio, quotiès iustus emptor nō reperitur, quamvis cum iuramento renunciātū fuerit d. *Auth.* nihilominus teneri creditores bonorum adiudicationi se supponere , licet per debitorem obtenta non fuerit absolutio à iuramento, cum iuramentum non extēdatur ad incogitata: c. *Veniens de Iureiurand.* quod exornat *Vantius ad comprobationem allegationum Paschal. loc. cit. nu. 102.* quicquid sit, si alijs in casibus, in quibus de re aliqua cogitatum sit, requiratur absolutio à iuramento, ad hoc, vt agi possit, inter quos casus ille utique est , quem sapius exposuimus , scilicet , cum quis renunciasset cum iuramento, etiām in casu, quo nullus emptor reperiretur ; tunc namque iuramentū non esset sup̄ casu inopinato, quare requireretur absolutio ab illo. Quod ad

15 uerte. Cæterum, quotiès iuramentum fuerit pręstitum sup̄ re incogitata, illud non operatur , vt nobiscum sentiunt omnes ij, quos refert , & sequitur ad *decis. 130 Surdi* præcipue *num. 32. Consiliar. Hodierna* illum ergo omninò vide, dum multa scitu digna ait, nec deseras *Paschal. loc. cit. & Consiliar. Prat. ibidem. Amendol. ad decis. 8. Vincent. de Franch.* qui multos consimiles casus exponit à nobis consultò relictos , & in calce decisionis pro hac re refert , aliosque pluri-

mos, quos cumulat *Dom. Altimar. loc. cit.*

16 Collige quartò praxim Sacri Cōsiliij, quę vult, vt Iudex, non videns, pretium oblatum esse iuxtā appretium factū, decernat, vt creditores procurent meliorem oblationē, non esse fundatam in exclusionē adiudicationis, cum huiusmodi decreta interponantur ad hoc, ne creditores conquerantur , si postea Index alias oblationes factas recipiat, licet appretio non correspondentes , sed tennes . Cæterum, si Iudex viderit , eas oblationes , non modò esse tennes , sed à iusto pretio longè alienas (potest namque quandoque oblatio esse tenuis, sed non nimis recedens à iusto pretio, quod Iudicis arbitrio relinquitur) tam ratione quantitatis, quam cæterorum vinculorum , quę forsā essent in oblatione appositæ, nunquā sup̄ ijs accendi permittit candelam , & ita sæpè practicum vidi à sensatis Iudicibus, licet mora fuisset alijs tributa finibus à temerè cogitantium mente excogitatis: quare creditores tandem petierant, eorum debitoris bona ipsis adiudicari. Quod etiām, nonnullis reluctantibus creditoribus, fieri posse ,

17 mox dicam . Vndè norandum, non celeritatem tantum, sed moram quandoque à Iudice adhibendam; etenim inspiciet hic, quādoque, vel imminere Collegarum subornationem, vel irreparabiles familiarum perniciēs, vel scandalosa excidia, vel Principis contemptum, vel Reipublicæ ruinam, vel famę detractionem, cæteraquę, quę tempora demonstrabunt, & circumstantiæ ; tunc ergo huiusmodi præcipitia prudenti prohibebit mora , tardo elidet consilio , edoctus à Cæsare illo, qui, cum à sua determinatione aliquid euenturum mali suspicabatur , petenti nil concedens , respondebat, se de rebus ijs in Senatu verba facturum . Sic, vel ex interim componebantur, vel aptius à petentibus ipsis præstabatur consilium . Cæsarem verò nostris tempestatibus nō desunt, qui imitentur , sed nec desunt , qui eiusdem arte non abutantur, amica gaudentes in iudicijs mora, vt labores, quos sufferre tenentur, effugiant, non vt consilia, quę sub modo essent præstanda , opportune præstent .

18 Collige quintò, licet creditores posteriores nequeant cogere anteriorem ad accipiēda bona insolutum vigore d. *Auth.* cui debitor renunciat, vt iunctis aulis decisum testatur de *Franch. decis. 32. & sequuntur Roit. conf. 18. & 78. & de Marin. ad Reuenter. decis. 128. num. 5.* quę decisio regulanda est secundum à nobis superius exposita; nihilominus tamèn , cum alijs non commodè possent satisfieri creditores, posse utique cogere anteriorem , vt bona communis debitoris insolutum vna cum ijs recipiat , ex

Gallupp. Thor. Rocc. quos citat, & sequitur *Dom. de Luca ad d. decis. Vincentij de Franchis* 82. id oculatè aduertens, vt notauit *Dom. Altimar. ad d. conf. 13. Rouiti num. 12.*

- 19 Quod adeò verum est, vt *Rocc. respons. 11. tom. 2.* quo loci à *Domino de Luca* adducitur, practicatam referat in similibus casibus partis debiti remissionem; nec non ad eam remittendam fuisse coactos ceteros creditores à maiori parte creditorum. Illum vide, dum ad praxim hanc comprobendam multos adducit.
- 20 Collige sextò, licet nulla adsit renunciatio d. *Auth.* debere tamèn debitores plura seruare, quæ reperire poteris apud *Dom. Altim. loc. cit. num. 20. & seqq.* debere scilicet offerre omnia bona, vt creditor meliorem rem eligat, constito priùs, non adesse pecuniam, quod an probandum sit à debitoribus, an à creditoribus, *Dom. Altimarus* putat, probandum à debitoribus, ex auctoribus, quos adducit: hanc verò determinationem defero Iudicantibus, cum aliàs arbitrer, ab affirmantibus potiùs, adesse pecuniam, quàm à negantibus, esse faciendas probationes. Omnes rursus diligentias facere ad iustum emptorem reperiendum, licet diligentiam hanc demonstrare deindè possit subhastatio. Offerre fideiussorem. Quod ego intelligerem, si reperire poterit; ceterum non video, cur ad impossibilia teneatur, potissimum, cum ex vi contractus ille non teneatur; & tandem tradere instrumenta titularum. Hecque satis quoad primum punctum.
- 21 Quoad secundum punctum decisionis regulam habeas generalem, scilicet, tempus statutum ad aliquem actum perficiendum esse de substantia eiusdem actus, adeò, vt, si illud non obseruetur, nullus reddatur actus, ex *Gloss.* ab omnibus recepta in cap. cum dilectur: extra de rescrip. & in l. 1. ubi *Bart. C. de precib. Imperat. offer.* de qua re consule *Tiraquell. de retract. lignag. s. 3. Gloss. 4. num. 3.* vnde, statuto tempore ad petendam praelationem, nequibit emptor cogere agnatum ad declarandum, an velit vti praelatione, an ne; sique, quotiès huiusmodi declaratio fieret, nulla haberetur ac proindè posset agnatus contra talem declarationem venire; & ratio est, quia tempus ad praelationem statutum respiciet beneficium, & commoditatem agnati, qui nullo modo obligatus reperitur emptori, vnde nequibit Iudex cogere cognatum ad iuri huic, & priuilegio, renunciandum. Et quidem renunciaret priuilegio, si tempori statuto renunciaret, quandoquidem per termini coarctationem priuaretur diuturna comoditate praelationem petendi, coactus à iudice ad instantiam emptoris nullam actionem contra agnatum habente. Quod nota.

23 Hocque confirmatur ijs, quæ alio proposito scripsit *Tiraquell. eod. retract. s. 1. Gloss. 10. num. 31.* videlicet, tempus præfixum à lege, vel statuto, non tam facile mutari posse, secus autem, si tempus sit statutum ab homine; & licet quandoque iustis causis etià tempus statuto præfixum coarctetur, huiusmodi tamèn coarctatio non debet in exemplum transire, cum potissimum agitur de tertij præiudicio, vt consideranti patere poterit. Causæ verò non nisi urgentissimæ debent præferri, non exiguæ, quales fuerunt eæ, de quibus *Regens Sanfelicius* in præsentì decisione.

S V M M A R I V M.

- 1 Mutuus pecuniam pro refectioe Regiarum Trirerium qua probatione indigeat, vt cæteris præferatur.
- 2 Dominium transfertur per cessionem nominis debitoris.
- 3 Res aucta ex pecunia mutuata succedit in locum pecunie.
- 4 Prædium emptum statim post factam exactioem præsumitur emptum pecunia exacta.
- 5 Subrogatio probatur ex temporis breuitate.
- 6 Prælatio concessa reficienti rem propria pecunia non conceditur in concursu dotis.
- 7 Typographus, imprimens libros viri propria pecunia, an præferatur mulieri agenti pro dotis recuperatione?
- 8 Fides de pretio in consignatione rei, an, & quando habeatur.
- 9 Muliones, & Nautæ pro vectura rerum obligatarum præferuntur doti.
- 10 Inuentor Typographiæ quis fuerit.
- 11 Custodes rerum præferuntur doti.
- 12 Creditor mercator præfertur in pignore creditori anteriori.
- 13 Anterioritas tertiarum an semper concurrat cum anterioritate capitalis, quod latissime explicatur.
- 14 Cessionarius, an, & quando habeat respectu tertiarum anterioritatem capitalis, fusissime agitur.
- 15 Cessio iuris luendi quid operetur, & ad quid inuenta.
- 16 Cessio facta creditori translatiue quid operetur.
- 17 Contractus factus à cessionario creditoris cum debitore cesso ad quid deferuiat.
- 18 Cessio crediti, iuris luendi, & contractus postmodum factus inter debitorem cessum, & cessionarium, quomodo interueniant, fusissime demonstratur.
- 19 Cessio iuris luendi cur non destruat cessionem translatiue factam tertio à creditore.
- 20 Cessio iuris luendi non est inutilis tertio cessionario creditoris, sed necessaria, & quomodo.

Solu-

- 21 *Solutio facta à tertio, an censendum sit, ut sit facta animo tollendi obligationem.*
- 22 *Cessionarius creditoris non potest non trahere respectu tertiarum anterioritatem capitalis.*
- 23 *Contractus factus inter cessionarium creditoris, & debitorem cessum intelligitur factus, non ad destruendam cessionem, sed ad maiorem cautelam.*
- 24 *Cessionarius creditoris ex contractu celebrato post cessionem cum debitore quandoque non trahit respectu tertiarum anterioritatem capitalis, & quomodo.*
- 25 *Dominium in incorporalibus transfertur per cessionem.*
- 26 *Dominium transfertur ex traditione chirographi alicuius crediti alteri facta.*

DILUCIDATIO DECIS. CXII.

1 **T**Ria habet hæc decisio. Primum, sufficere mutuam danti pecuniam pro triremibus reficiendis probationem, tempore mutui triremes indiguissè reparatione, vel pecuniam fuisse triremium Duci solutâ tempore, quo illæ reparatione indigebant, ad hoc, ut creditoribus anterioribus præferatur mutuans, remota quavis alia probatione.

Secundum, referuasse S.C. deliberationem quo ad interesse, an scilicet is potior esset respectu interesse.

2 Tertium, per cessionem nominis debitoris, iusta præcedente causa, transferri dominium.

3 Quoad primum est aduertendum, requiri probationem aliquam ad obtinendam prælationem ortam ex prioritate, eamque debere ita præferre, ut dici valeat res illa refecta ex pecunia mutuata; quare, cum pecunia mutuata venire etiâ queat sub generali obligatione pro mutuantem, ut latè *Cappyc. latr. decis. 24. num. 9. & seqq.* res illa, quæ augetur, & melioratur ex pecunia mutuata, succedet in locum pecuniæ; adeoque ad instar illius hypothecata dicetur in mutuâtis beneficium cum prioritate, sicque cum prælatione ceteris Creditoribus.

Igitur secundum Sanfeliciû sufficiens erit, si probetur, tempore mutui nauem debuisse reparari; siquidem, facta postmodum reparatione, præsumetur navis reparata pecunia mutuata, ea ratione, quia prædium emptum statim post factam exactionem præsumitur emptum pecuniâ exacta, ut ex notatis per *DD. in l. fin. C. de pignor.* notat *Gait. de credit. cap. 4. quæst. 11. nu. 1377.* quia scilicet, ut ipsemet *Gait.* varijs Doctõribus fundat inferius *num. 1583.* ex breuitate temporis satis probatur subrogatio, argumeto *text. in l. si ventri §. fin. ff. de priu. Credit.* quod iuuatur præsumptione ab ipso *Gait.*

4 quod iuuatur præsumptione ab ipso *Gait.*

loc. cit. nu. 1342. alio proposito inducta, quæ est, recipientem mutuum teneri conuertere pecuniam mutatâ in causam in mutuo expressam; vnde negans contrarium probabit.

6 Hic autem aduertendum est, prælationem concessam reficienti propria pecunia non concedi in concursu dotis, ex *§. his consequens: Auth. de aequalitate dotis.*

7 Sed quid, si concurrat Typographus, qui Typis edidit libros viri mulieris illius, qui dotem pretendit? Pulchra sanè est questio hæc, quæ anno iam elapso agitata fuit in Sacro Consilio, me Typographum patrocinate; quare, cum nouus sit casus iam decisis, hic illum scribere arbitratus sum, semotis nonnullis rebus, quæ ad articulum non faciunt; hæcque questio, licet aptius cadat in sequentem dilucidationem; iustis tamen ex causis hic apponitur.

Philadelphus Mugnos, optans Typis tradere suum opus inscriptum, il Teatro della nobiltà del Mondo, pactum iniit cum Nouello de Bonis Typographo soluendi carolenos viginti octo pro singulis folijs; quoniam verò, ut sæpè euenit, & Typographus, & Auctor nummis carebant, Nouellus tercentum aureos mutuos accepit ab Illust. Priore Balneariæ, cui deinde præfatam summam, literis exequutorialibus compulsus, reddidit. Interim verò Nouellus prædictis nummis, alijsque paginam emens, cæterisque operarijs imprelloribus debitam soluens mercedem, opus tandem perfecit, illudque apud se retinuit, ne fidem de pretio habuisse videretur, neuè daretur locus dubitandi, an ex librorum consignatione translatum esset dominium in eorum auctorem, licet contra glossam communiter receptam, in *l. si seruus communis, §. locauit, ff. de furtis.* de qua re *Rodriquez de priuileg. creditorum, part. 1. art. 8. num. 19. & Hermosilla in l. 28. glos. 1. per totam, tit. 5. par. 5. tom. 2. ex fol. 120. & seq.* Verum pressus ære alieno Philadelphus, e Regno abiit, posthabito opere, pro quo nil impenderat. Tandem, dato hæreditati iacenti Curatore, & compilato processu, dixit Sacrum Consilium, quod condemnatur Curator ad quantitatem liquidandam, & procedatur ad venditionem librorum, ac proinde fiant subbustationes.

8 Hæc cum ita se haberent, obiit Philadelphus, verum D. Maria Mugnos Riualora eius vxor instetit in Sacro Consilio pro satisfactione dotium, quæ si locum haberent, iam Typographus esset exclusus.

Relata igitur in eodem supremo Senatu causa ab Ill. Duce Campimellis, Domino D. Troiano Miroballo, viro nobilitate, ingenio, moribus, integritate, doctrina secundo nemini, adeo ut Sacri Consilij Præses, summam

mam in eo habilitatem ad causas expediendas inspiciens, innumeris eum onerari negotijs (si oneratus dici valet, qui ab ingenij acumine, vel nullum sentit onus, vel leue) hac, inquam, relata causa, fuit dictum, quod liquidetur quantitas in ducatis 467. Verum in executione audiatur D. Maria Mugnos Rivalora.

Putabat præfata vxor, esse se Typographo potiore, mora forsàn ab anterioritate temporis, quo fuerunt inita capitula matrimonialia, & factum instrumentum dotale: quare, tanquàm tempore priorem, fingebat se potiore in iure.

Vt autem ad iustitiam concursus accedamns, D. Mariæ præfatio facillimè corruit, cum non agatur de concursu creditorum super re eius viri; siquidem corrigenda procùdubio imaginatio est, nam quicquid nunc reperitur, non est Philadelphi, sed Typographi; quandoquidem id, quod extat, nil aliud est, quàm pagina impressa, quæ nunquàm fuit, nec est Philadelphi, sed Nouelli de Bonis, apud quem nunc, licet cum ordine non alienandi, reperitur. Iam verò, si res ita se habet, quidnam possit prætere vxor Philadelphi super hac pagina impressa, certè ignoro, ni ostendat se creditricem Nouelli de Bonis, qui, tanquàm Dominus rei suæ, non indiget anterioritate super pagina illa impressa, vt in simili benè notat post alios *Gaitus de cred. quest. 11. num. 1968.* cum potissimum libri impressi remanserint, vt diximus, penès eundem Typographum, qui, licet esset appellandus creditor super ijs, tanquàm venditor, præferendus quoque foret omnibus creditoribus anterioribus, & priuilegiatis, ex eo, quòd nulla fuit habita fides de pretio; ac proinde translatus non fuit dominium in emptorem, sed remansit in venditore, vt fusè *Salgad. de Labyr. cred. part. 2. cap. 24. num. 15. & 16.*

Nec iuuat, si obijciatur, reficientem non præferri doti, ex *Imperatoris rescripto in §. his cōsequens. Auth. de aqualit. dot.* à qua textus decisione, licet ea dura visa sit tanquàm nonnullis alijs iuribus contradicens, non recedendum esse testatur, idem *Gait. de cred. cap. 4. quest. 11. num. 1987.* cum multis, quos citat, asserens, inter dotem, & reficientem seruari temporis prioritatem, quæ nostro incasu pro Philadelphi vxore est.

Nam respondetur, nullo prorsus modo esse comparandum reficientem cum Typographo; etenim, qui reficit, iuuenit fundum doti obnoxium pretio æstimabilem; quare non immerito pretium hoc cedit in mulieris beneficium: at verò Typographus nil aliud inuenit auctoris, quàm paginam illam manuscriptam, quæ, si fortè in nostro casu

esset æstimanda, non excederet viginti carolenorum quantitatem, & huiusmodi pagina, eiusque pretium sit quidè vxori Philadelphi obnoxium, si pari passu velimus de reficiēte, & de Typographo discurrere. Ceterum, cum illa refecta non sit, dum nullum recepit augmentum, non est applicabilis dispositio textus de reficiente dotem, quæ antea integrum habebat valorem, Typographo imprimenti librum, qui antea nullum habebat valorem, ni quanti æstimari poterunt paginæ illæ manuscriptæ, quæ non tantum æstimantur, vt aliqua sit de illis habenda ratio.

Non loquor de sententijs, eruditionibus, cæterisque, quæ, si essent æstimanda, Typis etiàm præponderarent; nam hæc, tanquàm ab animi virtutibus dependentia, nec æstimari debent, nec possunt, nisi quatenus ea reddat æstimabilia fortuna, cuius iudicio nequit Iudex sapientis opus subijcere. Sat est, si nostris præcipue tempestatibus referant auctores gloriam quandam, vel cæteris communem, vel eo commendabiliorem, quo gratiorem præstant operam, si eorum arbitrio, & nomine illa magnatibus dicata sit, si Typographus in recognitionem grati animi paucos illis impressos præstiterit libros, si, vt sæpè euenit, absque auctorum iactura videant quidè libri lucem, sed nimis turpem, ad caseum, cæteraque cooperienda dilaniati. Sed si, quamuis fortè iniuria, *Pater Menestier in tractatu inscripto, dell'arte del Blason cap. 1. pag. 100.* inquit, Franciscum Guilliman iure optimo dixisse, Philadelphum Mugnos se reddidisse ridiculū, multa impropria scribendo, an, & quanti æstimandus sit eius liber, ipsamet vxor dijudicet.

Hæcque omnia adeò vera sunt, vt etiàm quisque vel inuitus videat, Nouellum de Bonis non concurrere tantum tanquàm creditorem, sed vindicare quod suum est tanquàm Dominum ex fide non habita de pretio; quare opus profectò non esset, illum alijs fulcire rationibus; vt autem abundè satisfaciamus, non tædet alias afferre.

9 Prima sit, quia dubitari non potest, quia creditores pro vectura rerum obligatarum, vt sunt muliones, & nautæ, præferantur doti, quæ ex priuilegio concessa à dicto §. *his consequens*, concurrat tantum cum impendente ad refactionem, & conseruationem domus, non cum alijs diuersas expensas facientibus, potissimum, quia personæ superius relatæ deseruiunt ad commercium conseruandum, sine quo nequit hominum societas consistere; nemo enim bona conduceret, si lites pro pecunia reciperet, quam sententiam exornat *Gait. d. questio à n. 1990. ad 1995.* Quare non video, cur idè dicendum non

fit

fit pro Typographo omnibus alijs commercium conseruantibus præferendo, cum omnia, quæ huc usque non ignorantur, à Typographia habeamus. Vnde, si æternis decorandus encomijs est secundum Ioannem de

¹⁰ Buſſieres Ioannes Guttengerius Typographicæ nobilis artis anno Christi 1440. inuentor, tam singulare beneficium non absque priuilegio signandum, dum ex illa, non modo commercium, sed ciuilis societas per historias, leges, Religionem, maioremque Dei notitiam conseruatur. Si ergo miliones, & nautæ præferendi sunt doti, eo quod aliter nemo res conduceret, & consequenter commercia impedirentur, à fortiori præferendi sunt Typographi, qui, si eorû labores litibus concurrentium implicarent, non utique libros imprimerent, nec inde societas humana conseruaretur.

¹¹ Secunda, quia creditores pro rerum custodia præferuntur doti, & cuicumque creditori priuilegiato, non solum ex ratione superius adducta, ne scilicet commercia prohibeantur, sed etiam, quia tanquam impensæ necessariæ rei valorem minuunt, ut post Felician. de censib. tom. 2. lib. 3. cap. 3. num. 12. & alios, egregie idem Gaitus loc. cit. num. 2010, usque ad 2013. Igitur, si Typographus opus impressione, non modo custodit, verum etiam à tenebris luci, quam fortè vidisset nunquam, iam dedit, erit etiam doti præferendus; sique aduocatorum patrocinia ex omnium sensu alijs creditoribus potiora sunt, quia rem saluam fecere, quis negabit prælationem Typographo, qui adeo saluum fecit auctoris opus, ut, quod facillime deperdi, & silentio inuolui poterat, dicarit immortalitati?

¹² Tertia tandem, quia, cum creditor, si mercator sit, præferatur in pignore anteriori creditori, sic suadente negotiationis æquitate, ut post Stracch. aduertit Sigismund. Scacc. de commerc. §. 2. gloss. 5. num. 438. cumque quilibet creditor pignus possidens habeat super illo pignore prælationem respectu creditorum anteriorum, per l. pupillus, ff. quæ in fraud. credit. ut probant Cephal. conf. 761. numer. 25. vol. 5. & Pyrr. Maur. Aret. de retent. num. 24. iam Nouellus de Bonis à fortiori præferretur doti, quamquis tempore anteriori super libris impressis, qui penes illum reperiuntur, non loco pignoris, cum nunquam in auctorem per eorum consignationem fuerit translatum dominium, sed tanquam verum illorum dominum, qui, & tanquam Dominus, & mercator, & retinens, & creditor quoscunque excludet creditores.

Ex his die 20. Februarij 1680. ad relationem Domini D. Fuluij Caraccioli, cuius virtutes alias scripsimus, ob absentiam præ-

fati Domini Ducis Campimellis, Sacrum Consilium concessit Nouello de Bonis prælationem. Acta sunt penes Anastasium scribam à Mandatis delegatum Religionis Ierosolymitanæ.

Alia dicemus in dilucidatione sequenti. Interim

Quoad secundum verè recurrendum est ad decisionem 34. Reg. de Pont. adductam à Sanfelicio. & à Reg. Merlin. controu. forens. lib. 1. cap. 26. fusissimè de hac questione agite, de qua etiam Reg. de Marin. resol. iur. lib. 1. cap. 260. & doctissimè in tom. 1. disp. 21. Galeota, cuius doctrinæ Dominus D. Iulius Galeota hæres ex asse est, adeo ut in sua adhuc florida ætate à Catholica Maiestate perpetuus M. C. V. Iudex creatus, quam primum suorum Maiorum assequutus sit dignitatem, quam interim, non eorum tantummodo meritis, sed propria etiam virtute sibi deberi, patefaciet, & nouissimè Paulus Staiubanin obseruat. ad resol. 196. tom. 2. ad n. 36. cum ergo à tot, tantisque Doctoribus questio hæc agitur etiam respectu priuilegij dotalis ex d. 5. his consequens d. Auth. de aequal. dotis, illos vide.

¹³ Hic verò opportunè videndum, an semper anterioritas tertiarum concurrat cum anterioritate capitalis: de qua re Capyc. latr. decis. 16. Reg. de Marin. lib. 1. resol. quotid. cap. 76. à num. 10. per totum, alijsque inferius citandi. Sed exponamus casum vberimè, & solennitè à Doctoribus controuersum, & scilicet, cum quis, tanquam tertius, dedit alicui pecuniam, ut illam creditori anteriori solueret, cessis iuribus ab eodem creditore in beneficium soluentis: quare ad eiusdem soluentis beneficium hic, qui pecuniã accepit, ut creditori solueret, vendidit soluenti tot annuos introitus.

Querunt igitur hic Doctores, decocto debitore, factaque creditorum graduatione, à quo tempore graduandus sit, qui pecuniam debitori iam decocto soluit, ut illam creditori anteriori solueret? Et pro capitali omnes conueniunt, stante cessione iurium translative soluenti facta à creditore, esse illum graduandum eo loco, quo graduaretur cedens, ac proinde attendi tempus contractus celebrati inter cedentem, & debitorem decoctum; idemque dicunt de tertijs decursis usque ad diem ultimi contractus celebrati inter debitorem decoctum, & soluentem cessionarium, ut videre est apud citatos, aliosque inferius citandos.

Tota verò difficultas est respectu tertiarum decursarum à die huius ultimi contractus. Super qua questione Reg. de Marin. loc. cit. num. 11. attendi voluit diem ultimi contractus, ac proinde anterioritatem capitalis non

non concurrere cum anterioritate tertiarij; redditque rationem, quia per solutionem, de sorte factam creditori anteriori illius creditum fuit extinctum; unde non poterat futuro tempore parere tertias, quæ debentur tantum ex vi ultimi contractus. Quod aliter voluit, cum, rescisso contractu, non deberentur tertias, sed interesse ad eandem rationem; tunc enim, quia interesse est accessorium primo capitali, habet eandem capitalis anterioritatem. Et quod de tertijs scripsit, fundavit decisione relata à *Rovito ad Pragm. 17. de feudis*, & *Theodor. alleg. 54. num. 16.* nec non in alia relata à *Thor. in 2. part. compend. verb. creditor, qui pecuniam: pag. 128. in causa Ducis Sicignani*, cum illis de Protobobilissimo. Id autem, quod de interesse voluit, multis alijs fundavit decisionibus, quarum etiam ad probationis efficacioram evidentiam verba retulit.

Tandem num. 16. inquit, eandem anterioritatem capitalis habere etiam tertias, si tertius soluens habuisset cessionem iuris luendi, seu redimendi annuos introitus cum eorum capitale à debitore; estque ratio (ait ipse) quia per retrouenditionem factam à creditore dimisso, iuris luendi cessione precedente, hic, qui soluit, acquirit annuos introitus, nedum ex contractu ultimo loco inito inter ipsum soluentem, & debitorem, sed etiam vigore primi contractus priori loco stipulati inter debitorem, & creditorem dimissum, qui quidem creditor annuos introitus, quos emittit, retrouendens huic tertio cessionario iuris luendi, transfudit in illum eadem iura, quæ pro cōsequutione eorundem annuorum introitus habebat; sicque verò dicitur ille cessionarius, sine emptor illius annui census, & uti talis in omnibus utitur iure cedentis &c.

Quæ omnia ante ipsum dixerunt ij, quos refert in calce d. capit. inter quos *Fabritius Brancacius in consilio pro Io: Baptista Piscicello* transcripto à *Capyc. latr. in d. decis. 16.* qui refert quoque decisionem sequutam in ea causa, scriptam à *Reuerterio* ut ibi, cum quibus idem *Capyc. latr.* concurrat, aliamque decisionem refert ibi *Græzjus* videndus. Quare, extantibus, tot, tantisque magni nominis Doctoribus, decisionibusque, quot videre est apud citatos, videbatur certe non amplius de hac opinione dubitandum. Quoniam verò, præter contrarias decisiones relatas à *Thoro in compend. part. 2. vers. cessionarius iuris luendi*, contrarium etiam deinde scripserunt *Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 35. num. 36.* & *seqq.* & *Montan. contr. 35.* qui inuehit in *Brancacium*, & decisionem *Regentis Capyc. latr.* res iterum in dubio fuit: unde *Ascanius Raetanus* (subtilissimus Iuriconsultus Reg. Con-

siliar. & postremò Reg. Camere Summ. Præf. dignissimus (cuius virtutes imitatur Dominus Vincentius Raetanus eius filius, Regius Consiliarius, qui Prudentiam, Doctrinam, Integritatem, Mores, Affabilitatem, Clementiam in summo habet; nec hucusque reperitur, qui ab eo discesserit, aliquo affectus incrore) fulissimè, & doctissimè scripsit pro opinione *Brancacij*, præcipue contra *Montanum*, soluens singula eius argumenta in responso adducto à *Domino Io: Leonardo Rodoerio ad d. cap. 76. Regentis de Marinis.* Idem etiam senserunt *Consiliarius Rosa tom. 2. consult. 24. seu 94.* & *Dominus Io: Leonard. Rodoer. cons. 9.* sic in Regia Camera referens decisum.

Hinc, cum contrarias tantum habeamus decisiones relatas à *Thor.* Aduersarios verò magni nominis, *Montanum* tantum, & *Carleualium*, nec non vnum, aut alterum, si forte reperiat, non erit utique discedendum ab opinione *Brancacij*, cæterorumque, potissimum, cum *Carleualium* ne in omnibus quidem, ut mox videbimus, aduersantem habeamus.

At, quia, nec contrarijs argumentis clarè responsum huc usque est, nec receptissima hæc opinio evidentibus apparet fulcita rationibus, operæ prærium duxi, hic eam eisdem medijs, quibus defendo à contrarijs, munire, sed breuissimè, ne Hispanorum moræ prolixi simus, cum id agam tantum, ne quis in posterum aliter sentiat, ac senserunt tot antiqui Iuriconsulti; & ut videatur, quandonam tertiarum non trahant eandem capitalis anterioritatem ad explicationem cōclusionis, cuius occasione hanc apposuius quæstionem.

Et quidem in hac quæstione tria videntur concurrere inter se contraria remedia, scilicet cessio iuris luendi, cessio crediti, & contractus nouus inter cessionarium, & debitorem: quare ignoro quidem, quoniam maior sit labor, hæc nempe omnia vniendi; an illa alia remedia in iudicio assistentia, pro quibus non parum laborant Doctores; nihilominus tamen, si velimus sola uti subtilitate, facilis erit ea vniendi modus.

15 Vt autem primò de singulis hisce remedijs distincta faciamus verba, quoad cessionem iuris luendi illud profectò certum est, in quæstione, in qua versamur, nil aliud esse, quam facultatem quandam datam à debitore, & cessam alicui, redimendi annuos illos introitus vigore pacti de retrouendendo positi in instrumento, ita ut, quemadmodum poterat cedens cogere eius creditorem ad retrouendendos, annuos illos introitus vigore præfati pacti, ita etiam possit & eius cessionarius: unde quoad hoc, tam cedens, quam

quàm cessionarius, parem sortiuntur fortunam, nec alter plus altero iuris habet. Hec autem cessio iuris luendi, seu redimendi, inuenta est ab antiquis, peritisque Aduocatis, ut cessionarius præferatur creditoribus illius, quem virtute dictæ cessionis cogit ad retrouuendum, omnesque hypothecas super illo annuo redditu per eum creditorem contractas extinguat, ut, post alios, *Capyc. latr. d. decis. 16. num. 7.* alijque sicque, rigorose loquendo, hic cessionarius iuris luendi, cogens creditorem ad sibi retrouuendos annuos illos introitus, extinguit creditum, cum retrouenditio facta cessionario non differat à retrouenditione, quæ fieret cedenti. Hinc ad oculus patet lapsus *Regentis de Marinis loc. cit.* qui, postquam dixerat, in casu proposito tertias non concurrere cum anterioritate capitalis, hoc limitauit, cum contrahens esset cessionarius iuris luendi, eiusque verba superius exposuimus; & lapsus ex eo patet, quia ius luendi nil confert ad anterioritatem, quinimò in rigore nocet, ut infra videbimus; nam cessio huiusmodi iuris, ut diximus, nil aliud operatur, quàm extinctionem omnium hypothecarum, quas creditor contraxit: igitur, si aliunde cessionarius iuris luendi sit anterior, certum est, ex mera cessione iuris luendi illum nulla gaudere anterioritate; quinimò, cum vigore huius cessionis sit extincta hypotheca contracta in beneficium creditoris, stante retrouenditione facta cessionario iuris luendi, hic cessionarius, rigorose loquendo, nil aliud habet pro se, quàm ultimum contractum initum cum suo debitore, à quo cessionem iuris luendi obtinuit.

16 Aliud remedium, quod concurrat, est cessio, quam facit creditor huic tertio eius crediti non extinctiue, sed translatiue: quare hic tertius, tanquam cessionarius creditoris, repræsentat eandem anterioritatem, quàm habebat creditor cedens; ac proinde, si creditor cedens erat anterior ceteris alijs creditoribus, non modò quoad capitale, sed etià quoad tertias, nulli dubium, quin eadem gaudeat anterioritate quoad utrumque, scilicet quoad capitale; & quoad tertias eius cessionarius. Hocque etià est luce meridiana clarius, & hæc cessio inuenta est ut cessionarius præferatur ceteris creditoribus posterioribus, quemadmodum præferebatur cedens, in cuius locum subintrat ipse cessionarius.

17 Tertium remedium est contractus nouus inter cessionarium, & debitorem cessum; nam tertius hic, qui à creditore translatiuam obtinuit cessionem, quique absque alio contractu posset tutius annuos introitus exigere à debitore cesso absque aliorum

creditorum querela, nouum contractum stipulatur cum eodem debitore, qui eodem annuos introitus soluere promittit cessionario, cautelas cautelis addendo. Si cessionarium interrogas, ad quid deseruiat nouus iste contractus, respondebit fortè, illum deseruire ad hoc, ne debitor ullam habeat exceptionem, ipse verò maioribus fruatur cautelis, sed, si me interrogabis, respondebo, hunc contractum deseruire ad maiores gignendas lites, & ambagibus rem inuoluendam.

18 Tria hæc igitur remedia sic breuissime explicata in casu proposito concurrunt; & tamèn contraria videntur euidentissime; etenim cessionarius hic triplici fulcitus nexu adeò se ligatum videt, ut, si vnò soluat vinculo, alio strictius ligetur, siquidem, repræsentando personam cedentis ius luendi, repræsentat debitorem, adeoque, exercendo pactum de retrouuendo, extinguit primum creditum; sique debitorem repræsentat, & primum creditum extinguit, quomodo postea poterit esse cessionarius creditoris, adeoque recipere cessionem translatiue, quam sic non reciperet eius debitor? Videtur enim implicantia, creditum extinguere, & creditum in se transferre. Hæc *Carleualius loc. cit.* super hac re num. 46. discurrens, satis lepidè concludit cum nonnullis Doctoribus, non posse extraneum hunc sic e mentem duabus sedere sellis, nec vnica filia duos parare generos. Præterea, non obstante tali cessione, qua putat cessionarium repræsentare, non solum vult venire tanquam cessionarius iuris luendi, & creditoris, quod implicare vidimus, sed tanquam creditor nomine proprio. Vnde, si secundum *Reg. de Marin. in d. cap. loc. cit.* tertius hic ex huiusmodi contractu non sortiretur anterioritatem tertiarum, quam sortitur respectu capitalis, eo quod tertia deberetur virtute ultimi huius contractus, eandem periclitabitur fortunam, quamuis sit cessionarius iuris luendi, cum non profit illi quoad anterioritatem cessio iuris luendi, ut supra ostendimus; & pro hac ratione facit, quod refert *Thor. tom. 2. compend. decis. verb. cessionarius iuris luendi, pag. 66. vol. 1.* nempe, decisionem illam, quæ fuit resolutum, in casu hoc contrahentem non habere eandem anterioritatem respectu tertiarum, quam habet respectu capitalis, fuisse fundatam in nouatione contractus celebrati inter tertium cessionarium, & debitorem cessum.

Igitur videtis iam, hæc omnia remedia inter se contraria, vel quæstionem reddere dubiam, vel certam contra cessionarium decisionem. At, quoniam, ut diximus, sic videmus semper obseruatum, hocque nos iure vti, ut scripsit *Capyc. latr.* quem magni

O o nomi-

nominis Doctores sequuti sunt, prout ipse etiam magni nominis Doctores sequutus est; hinc fit, ut secundum antiquorum Advocatorum sensum ea sint ita inter se unienda, ut vnum alteri contrarium non sit. Quod ut clarius, quam ceteri fecerunt, operemur, supponendum utique est, ut, non solum in iudicio assistentie, sed etiam in ceteris rebus mistis discurremus, inter quas est feudum mistum, quod participat naturam feudi ex pacto, & feudi hereditarij, cum varia concurrunt remedia; non omnia concurrere secundum totalem eorum naturam, sed secundum ea, quæ alterius naturam non destruant; & nulla alia ratione coaceruantur, ni, ut vnumquodque id præstet, quod habet, quodque præstare potest. Unde videndum est in casu nostro, quid præstent tria hæc remedia.

- 19 Et quidem, ut primò loquamur de cessione iuris luendi, hæc cessio, cum possit duplicem effectum parere, scilicet cogere creditorem ad retrouenditionem, & extinguere creditum ex ipsamet retrouenditione, parit tantummodò primum, quia cogit creditorem ad retrouendendum, non tamen extinguere, quemadmodum esset, si fieret retrouenditio ipsi debitori, cui non potest fieri retrouenditio translativa, ut bene considerant *Brancacius*, *Carlenalius*, alijque omnes, sed translativè, cum tertius non representet secundum omnia debitorem ex vi cessionis iuris luendi, sed tantum, quoad cogendum debitorem ad retrouendendum, quod alijs terminis explicuit *Brancacius*, quem alij postea sequuti sunt, scilicet in eo, quod venditor agebat, non in eo, quod patiebatur. Quinimò nota, non ab re in huiusmodi instrumentis apponi pactum de retrouendendo, non autem pactum de extinguendo; siquidem pactum de extinguendo creditum non transferret actiones, sed tantum extingueret; at verò pactum de retrouendendo potest extinguere, & transferre: extinguere quidem, cum creditor retrouendit debitori; transferre verò, cum retrouendit tertio tanquam cessionario iuris luendi; aliàs, ni tertius hic esset cessionarius iuris luendi, non diceretur fieri retrouenditio, sed venditio, quod nota, quicquid alij dixerint. Itaque cessio iuris luendi in tertio operabitur, ut creditor vigore pacti de retrouendendo retrouendat annuos introitus coactè in beneficium tertij, modo, quo potest, sed potest translativè, igitur translativè cedit, & retrouendet, sed coactè, ut diximus, nempe vigore pacti, cuius vi censentur resolutæ omnes hypothecæ contractæ à creditore cedente, quæ utique non censentur resolutæ, si creditor spontè cederet, &

ideò proderit cessio iuris luendi.

Ut autem ad cessionem hanc dilucidandam procedamus, non ab re consulendus est *Carlenalius* idem novam tradens cautelam num. 47. quo loci ait, posse pacisci debitore, ut teneatur creditor retrouendere cuicunque, qui suo nomine pecuniam illi daret, eique actiones cedere, quæ cautela, inquit ipse, posse etiam esse tutum illum, tertium à quibuscunque hypothecis per creditorem contractis, nec non vigore huius pacti teneri creditorem illi actiones cedere; prout latius videre est apud eum ibi. Si igitur cautela hæc tuta est, prout tutam arbitror, eandem ferè continet pactum de retrouendendo; etenim, cum tertius habet cessionem iuris luendi, tenetur creditor virtute pacti de retrouendendo illi annuos introitus retrouendere, & actiones cedere; sed eo modo, quo cedi possunt, & eo modo, quo cedi debent; unde, cum possint cedi, quinimò debeant, translativè, dum cessio fit in tertium, tenetur eas translativè cedere. Et ratio à priori est, quia pactum de retrouendendo non importat in rigore extinctionem crediti, sed citius translationem, dum agitur de retrouenditione.

- 20 Hinc notandum, falsum esse, quod ait *Carlenal. num. 39. per totum* & 40. scilicet, stante cessione, quæ fit tertio à creditore, reddi inutilem cessionem iuris luendi, imò nullam, tanquam impossibilia, & repugnantia continentem, ex *l. Vbi repugnantia* 149. ff. de reg. iur. adeoque rigorem temperando, intelligendum esse, ut actus magis valeat, quam pereat, ex *Decio, Cagnolo, & Casill. quotid. controu. lib. 3. cap. 10. ex num. 19.* sicq; dicendum, solutionem factam animo ex-

- 21 mendi reum à iudicio primi creditoris, non autem animo tollendæ obligationis, & eradicandi substantiâ debiti, seu illud extinguendi, & resoluendi, ex doctrina *Baldi in l. 1. num. 5. Salicet. num. 4. & 5. in fin. vers. opponere 4. C. de act. & obligat.* alijsque, ut ibi. Falsum, inquam, est hoc, cum, si inutilis esset cessio iuris luendi, iam creditor liberè cederet tertio, & consequenter non essent resolutæ hypothecæ ab eo contractæ, ad quas resoluendas tendit cessio iuris luendi. Igitur, si huiusmodi cessio hoc operatur, non solum non erit inutilis, sed erit admodum necessaria, qua propter decisio relata à *Capyc. l. 1. de qua Carlenal. ibi non inconsideratam* reliquit iuris luendi cessionem.

- 22 Ut autem lōgè maiori breuitate ad aliud remedium transeamus, videlicet ad cessionem, quæ fit à creditore, hæc, ut diximus, transfert in cessionarium iuris luendi, quicquid in creditore erat: unde, si creditor poterat exigere, non capitale, quod erat de-

hior-

mortuum, sed annuos introitus, non video profectò, quomodo eius cessionarius nequeat eosdem exigere, eadem gaudens anterioritate. Quod oculatè aduertit *Carleualius ipse num. 49.* quem omnes recentiores inde sequuti sunt, vt apud *Rosam d. consult. num. 11. & seqq. Dominum Rodoe. d. consult. aliosque*; sicque nulla facienda est temporum distinctio, quemadmodum nec tertiarum, & interesse, cum, siue agatur de interesse tantum, stante rescissione contractuum ex creditorum concursu, siue de tertijs decursis antè contractus rescissionem, semper tertijs, & interesse eandem trahant anterioritatem.

23. Reliquum est modò, vt eadem breuitate loquamur de contractu deinde stipulato inter debitorem celsum, & cessionarium, qui non omnes parit effectus, inter quos esse posset nouatio, quæ nullo modo inducitur, contra ea, quæ tradiderunt *Reg. de Marin. loc. cit. num. 10. & seq. & Reg. Galeot. tom. 1. controu. 56. num. 3.* cum tertijs non debeantur ex isto ultimo contractu, sed ex primo; etenim, adhuc nullo existente alio contractu, adhuc tertijs deberentur in vim primæ cessionis; hic autem postremus contractus nullum alium parit effectum, quàm cautelis addendi cautelas, vt apud citatos auctores, & potissimum *Dom. Rodoe. d. consult. num. 17.*

24. Non negauerim tamèn, quandoque ex hoc ultimo contractu tertijs non trahere eandem anterioritatem capitalis, puta, si tertius, obtemperata iurium cessione à creditore, in nouo deinde contractu debitor celsus maiores annuos introitus venderet, quàm primò vèdidit antiquo creditori; tunc enim, quemadmodum dicendum non est, non trahere anterioritatem capitalis, ita nec dici debet, omnes tertijs eandem capitalis anterioritatem trahere; siquidem illud plus annui introitus, quod excessit primam venditionem, non trahet secum capitalis anterioritatem, sed habebitur respectus ad vltimum contractum. Alia vide apud citatos, cum hæc prælibasse satis. Si quis autem contra dicta *Brancaij* aliqua videndi studiosus sit, videat *Mocciam in cap. 16.* vbi studet etiam nonnullos Doctores ad suam trahere opinionem.

Quoad tertium nulli dubium, quin, quemadmodum in corporalibus transfertur dominium per traditionem, ita etiam in incorporalibus transferatur per simplicem cessionem, vt, post citatos per *Sanfel.* aduertit alio proposito *Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. 508. Reuert. num. 1.*

26. Quare hic norandum, ex traditione chirographi alicuius crediti alteri facta transire statim dominium, & quasi possessionem no-

minis debitoris in consignatarium, vt ex *l. 1. C. de donat. ceterisque DD. aduertit Rouit. decis. 13. num. 1.* licet alias ex nuda partium conuentione non valeat dici translatum, dominium absque actuali numeratione, ex *l. non omnis ff. si certum petat. cum concord. pro cuius rei veritate vide Roder. de ann. redd. lib. 2. quest. 1. num. 27. & seq. adductum ab eodem Rouit. decis. 35. num. 7.*

S V M M A R I V M .

1. *Prælatio super deposito competit ei, qui super illo laborauit.*
2. *Salarium operariorum est expensa necessaria constituens onus reale in bonis domini.*
3. *Prælatio aduersus quoscunque competit aduocatis, ceterisque id genus super bonis liti suppositis, secus super alijs, qua occasione explanatur decisio adducta à Reuerverio.*
4. *Actio an competat pro salario incerto genere, & specie.*
5. *Donatio propter nuptias an comprehendatur in s. his consequens: auth. de equal. dot.*
6. *Salaria Aduocatorum habent tacitam hypothecam cum prælatione ad instar Fisci, & dotis.*
7. *Cautio non præstat in liberatione facienda Aduocatis pro eorum laboribus, & quart.*
8. *Querela litigantium in Aduocatos, Procuratoresque, quando sint, unde ortum ducant, & an ex culpa eorundem Aduocatorum, Procuratorumque, late scribitur.*

DILUCIDATIO DECIS. CXIII.

1. **D**ecisum hic reperimus, præferri quemcunque pro salario illi debito super deposito, quod peruenit à re, propter quam laborauit, cuicunque creditori hypothecario, etiam anteriori.

2. Quæ decisio ea comprobatur ratione, quia salarium operariorum est expensa necessaria continens onus reale in bonis domini: quare competit indistinctè saluianu, vt ex varijs DD. fundat *Zacchia de salario. quest. 94. num. 5. & seq.*

Est autem notandum, super hac causa, decisam scripsisse *Capyc. latr. consult. 117. per totam*, de eaque meminisse *Thor. in 2. part. compend. verb. salarium debitum ex causa officij.* Sed *Thor.* errauit, referens, eam causam fuisse decisam sub tutela V.I.D. Lallj Gizzij, cum verè fuerit sub tutela *Capyc. latr.* cuius Gizzius tanquam iuuenis practicus fortè erat, vt annuit *Capyc. latr. idem in d. consult. num. 36.*

In hac igitur consultatione longo calamo examinatur primò, an mutuans ad refectionem præferatur doti; & licet, non præ-

ferri, habeamus expressum textum in §. *his consequens* *auth. de aqualit. dotis*, de quo in antecedenti dilucidatione; ipse tamen, tam pro affirmatiua, quam pro negatiua opinione plurimos refert Doctores videndos à num. 40. ad 43.

Secundò pro casu, de quo sermo erat, inquit ipse, alia specialia concurrere pro Iosepho Fayella, inter quæ illud erat, scilicet, labores, & seruitià, ex quibus peruenit salarium liberatum Vincentio Rocco, adeò esse annexa laboribus factis à Fayella, vt tantò minus in illis esse videatur, quantum pro salario, & mercede ipsi soluendum est, cum verè salarium dicatur fructus laboris.

Sed, ipso teste, hæc causa non fuit his terminis discussa, dum verè non erat, vt *Cappyc. latr.* putauit, lumenda difficultas à §. *his consequens*, cum non ageretur inter concurrentem ex pecunia data ad reficiendum, & dotem, sed inter laborantem, & dotem, de qua re sermo non est in d. §. *his consequens*, prout in simili casu fuimus loquuti in antecedenti dilucidatione. Quare erat alijs terminis discurrendum, ijs scilicet, quibus loquitur *Sanfelicius* hic, & quibus etià loquebatur Aduocatus contrarius *Cappycio latro*, cuius motiua *Cappyc. latr.* idem initio consultationis refert, & optimè soluit; etenim, licet vxor opposuisset, se esse creditricem hypothecariam tempore anteriorem; respondebatur optimè, salarium famulis debitum præferri cæteris creditoribus, etià anterioribus, & hypothecarijs, vt fusè idem *Cappyc. latr.* varijs exornat. Volui ego hoc aduerte, ne quis putet in posterum, difficultatem hanc, similemve ortum ducere à d. §. *his consequens*, cuius dispositio, tanquam controuersa, vel saltè nimis dura, vt apud Doctores passim, non est extrahenda à casu, de quo loquitur. Qua pro re vide, quæ in antecedenti dilucidatione scripsimus pro Typographo, contra quem, licet fuerit opposita dispositio d. §. *his consequens*, visum est Dominis, illam non sibi locum vindicare in eo casu, cum aliud sit, dare pecuniam ad rem reficiendam, aliud verò laborare super re, vt optimè, ex ijs, quæ ibi scripsimus, responderunt; & causa illa fuit decisa, & discussa cum interuentu Domini D. Felicis Vlloa Præsidis S. R. C. cuius mores, doctrina, integritas, cæteræque virtutes, adeò in summo sunt, adeò clarè patent, vt nemo, quamuis velit, valeat illis aliquid vel minimum detrachere.

Ex his collige primò pro paritate huius decisionis, quod notat *Gait. cap. 4. quest. 11. num. 2015. & seqq.* prælationem competere 3 aduocatis, cæterisque superius adductis super bonis, quæ fuerunt litibus supposita;

respectu verò aliorum, quæ non fuerunt in iudicio, pari passu procedere cum dote. Vnde ne te auertat decisio 270. relata à *Renert.* quam videtur comprobare ibi *Reg. de Marin.* sentiens, aduocatis nullam competere prælationem, de qua re valdè dubitarem, licet, si verum fateri iuuat, decisio relata à *Renert.* non afficiat aduocatos prætendentes præferri super re in iudicio deducta, sed eos tantum, qui, prætendunt præferri in re, quæ dependeat ab altera re, pro qua ipsi patrocinium præstiterunt; sicque ad conciliationem potius est reducenda decisio *Renertij*, quod patet initio decisionis, ibi, *In causis dependentibus ex hereditatibus*. Quod nota, & aduerte, vt benè notat idem *Zacchi. quest. 93. num. 18. & 19.* si salarium sit incertum genere, & specie, puta, si dixerit quis, seruias mihi, & ego de te bene merear, nullam competere actionem, ex l. *salarium, cum concordantibus ff. mandati*, secus verò, si incertum sit specie tantum, & non genere, puta, si quis dixerit, si mihi seruias, dabo fundum.

Non negauerim tamen, quamuis salariū sit incertum genere & specie, si adsit promissio de soluendo, recurrendum ad Iudicis arbitrium, vt decisum testatur idem *Zacchi. d. quest. 93. num. 20.*

5 Collige secundò, dispositionem §. *his consequens* non extendi ad donationem antè, vel propter nuptias, ex ijs, quæ adducit *Cappyc. latr. loc. cit. à num. 55.* reddens rationem num. 58. quia in dote agit mulier de damno vitando, sed in similibus donationibus, de lucro captando.

6 Collige tertio, salaria, trigessimas, omnesque sportulas, quæ debentur Doctoribus, scholaribus, Iudicibus, Aduocatis, procuratoribus, cæterisque id genus literatorum, habere etià tacitam hypothecam cum prælatione ad instar Fisci & dotis, vt ex multis Doctoribus probat *Gaitus de cred. cap. 4. quest. 11. num. 1566. vbi num. 1568. notat ex Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 25. num. 31.* in liberatione pecuniæ his faciendæ non præstari cautionem de restituendo &c. cum nullus reperiri possit creditor, qui ijs præferatur. Hanc opinionem sequitur, re vberimè discussa, *Consil. Prat. obseruat. cap. 75. ex num. 23. cum seqq.* omninò videndus, qui varios adducit contrarium sentientes, de quibus meminit etià in *addit. ad Paschal. de vir. patr. potest. part. 4. cap. 7. ad num. 67.* Alia videnda sunt apud *cit. Zacchi.* cum de salario, operariorumque mercede vberimè agat. *Carleual. tom. 2. de Iudicijs à disp. 28. usque ad 34. per totam*, vbi multa de huiusmodi prælationibus, & *Dom. Rodoc. conf. 42.* quo loci huius etià decisionis, meminit.

Hinc

3 Hinc non possum, re nata, non flere nostrorum temporum calamitates. Laborant quidem, nec parum, Procuratores, Aduocati, Curatoresque, qui à Iudicibus patrimonijs dantur, & creditoribus; cum autem de eorum mercede agitur, vndique creditorum audimus querelas, ceterorumque interesse habentium contumelias; alij enim egroferunt animo. factas ijs paucarum pecuniarum liberationes, easque non laboribus tribuunt, sed Iudicis rapinæ. Alij eas impugnant, oppositionesque colorant somniata quadam collusionione inter eosdem, partesque aduersas in causarum defensionibus. Alij eas improbant, tanquam non factas, habito ad merita laborum respectu, sed commendationum intuitu. Omnes denique, ne eas impedire valent, euoment, patrimonium illud potuisse curatore carere, nulla opus creditorum graduatione, nullam procuratorum necessitatem; & tamen hos datos, ut eos commendanti rem facerent gratam, quinimò magna causæ iactura posthabitos fuisse digniores, aliosque præpositos, qui, vel Iurisprudentiæ parentarunt, vel nunquam illam agnoscere, vel quasdam generales tantum regulas glorioso sermone Histrionum more propalant, cum ceterum ignari sint, nec aliud intendant, quam pauperrimorum litigantium iactura locupletari. Non inquam possum nostrorum temporum has non flere calamitates, quæ ones impune afficiunt, omnes impune accusant, excusantque. Viuendi inopia adeo ingens hæc omnia gingit: quandoquidem, vix coram Iudice patrimonium deducitur, & iam totum Aduocatorum, Procuratorumque cœtum commotum inspicimus, officijque posthabita grauitate, omnes vtrò eorum offerunt labores, mediatores exquirunt, Superiores quosque, quam maxime molestant, quinimò ad litigantes ipsos tam humili recurrunt obsequio, ut, vel ad pietatem eos prouocent, vel ad ruborem. Nil ergo mirum, si deinde ea audiant, quæ nolint, eas recipiant contumelias, quas non debent: quare lacrymis profecto concludamus, non rationibus, culpam utique non Iudicibus, non Aduocatis, non Procuratoribus, non denique litigantibus tribuendam, sed temporibus.

S^V M M A R I V M.

- 1 Creditor emphyteute admittitur ad purgandam moram illius, ad evitandam caducitatem ante sententiam, secus verò post illam.
- 2 Creditor emphyteute admittitur ad purgationem moræ, si emphyteuta cessauit à solutione canonis in fraudem illius.
- 3 Collusio actum irritat ipso iure.

- 4 Collusione non probata per unum Creditorem, admittuntur alij ad illam probandam, ut purgetur mora emphyteuta.
- 5 Actiones populares possunt à quocunque proponi, secus autem non populares.
- 6 Creditor emphyteuta admittitur ad purgandam moram, si dominus directus passus sit, rem exponi venalem, illamque sibi adiudicari fecerit, & quare.
- 7 Creditor emphyteute non admittitur ad illius moram purgandam, si dominus directus illam sibi adiudicari fecerit, tanquam dominus directus.
- 8 Restitutio ex capite ignorantia quando militet quoad mora purgationem.
- 9 Purgatio moræ, re non integra, non datur quoad reuocationem rei feudalis.
- 10 Purgatio moræ nunquam admittitur, consolidato vtili dominio cum directo.
- 11 Purgatio moræ dependens à Iudice nequit à rigore contrahentium tolli. Quod l. i. præbatur.
- 12 Pactum adiectum voto, ut absolui nequeat, videndum.
- 13 Votum in materia grani sub veniali valet, & quando.
- 14 Votum sub veniali in materia grani an obliget.

DILUCIDATIO DECIS. CXIV.

- Q**uamuis Sanfelicius. decisum hic referat, creditorem emphyteutæ fuisse admissum ad purgandam illius moram, evitandi studio caducitatem, in quam erat incursum; videtur dubitare tamen, cum sententia exequutioni demandata est, cum tunc non restituatur ad potestatem purgandi moram. Equidem fateor, decisionem non loqui in casu, quo non consolidatur vtile dominium cum directo; vnde, ut Sanfelicii dubitationem explanemus, tres distinguendi sunt casus.
- 1 Primus est, cum emphyteuta cessauit à solutione canonis, in fraudem creditorum, colludendo cum domino directo, & tunc creditor emphyteutæ, & quilibet alius tertius, cuius interest, etiam re non integra, soluendo canonem, poterit consolidatum ius repetere, ea quippe ratione, quam ex multis Doctoribus deducit *Giurba decis. 91. nu. 15.* quia collusio actum irritat ipso iure, ex l. cum non iusto: ff. de collus. deteg. & hoc casu locum sibi vendicabit decisio relata à Sanfelicio.
 - 2 Verum aduertendum est, collusionione non probata per unum creditorem, admitti alios, non obstantes l. fin. ff. eod. quæ loquitur de actionibus popularibus, ut bene ibi *Gloss. verb. semel*, quia, cum illæ competant cui-libet

libet de populo, vt *Bart. in Rubr. de popular. action. num. 2.* semel reiecta, non amplius admittuntur, dum, proposita ab vno, videntur proposita à toto populo. Quod secus est in actionibus non popularibus, & in materia collusionis multa tradit Io: *Andr. de Georg. alleg. 36. & Fab. de Anna conf. 104.* qui pro eadem causa scripserunt.

- 6 Secundus est, cum dominus directus passus est, rem vendi sub hasta, ac, nullo emptore reperto, ipse emptoris iure pro credito illam retinuit, & tunc creditor emphyteutæ admittitur, dummodò annuum canonem in futurum tempus soluere obligetur, vt videtur sentire *Faber in suo Codice lib. 4. tit. 43. de iure emphyteut. definit. 62.* & rationem eam video esse, quia dominus directus voluit citius, vt tanquam emptori res sua pro credito illi adiudicaretur, quam tanquam domino, cum creditor emens, non tam dominij acquirendi, quam pignoris seruandi causa emississe videatur, vt ex *l. cum posterior: de distract. pignor. cum Vincent. de Franch. sentit Amatus conf. 87.* merito igitur interesse habens, soluendo quicquid debitor debebat, & futuros canones soluere promittens, admittetur.

- 7 Tertius est, cum dominus rem tanquam ad se deuolutam iure directi dominij sibi adiudicari fecit, & tunc creditor non admittitur: reddit rationem idem *Faber. loc. cit.* quia nunquam ius directi dominij per ius offerendi tolli potest, cum ius dominij sit perpetuum, tanquam habens causam perpetuam. *l. 1. ff. de iure dotium;* non temporale, vt pignoris, quod habet causam temporalem. *l. Paulus §. 1. quibus mod. pign. vel hypot. sol.* Et licet distinctio hæc non placeat *Consil. Hodierna in addit. ad decis. 29. Surd. num. 10.* dicenti, creditorem emphyteutæ posse, soluendo canones, moram purgare, ne res in commissum incidat, iam videtis, illum loqui, antequam res deuoluta declaretur; casus autem superius expositi loquuntur de creditore volente moram purgare post sententiæ executionem: quare decisio relata ab *Hodierna num. 9.* poterit militare in primo, & secundo casu à nobis exposito. Cæterum quoad tertium non discedendum à *Fabro.*

Verum, si sermo sit de purgatione moræ antè executionem, cõcedam, illam admitti in Creditore emphyteutæ vt ex *Ann. dicit idem Hodierna.*

- 8 Et ex his videtis, restitutionem ex capite ignorantie militare quidem in duobus primis casibus, & ita intelligendum *Sanfelicium*, cum non obstat consolidatio dominij non facta. Quod secus est in tertio, quia ignorantia Creditoris non operatur, vt do-

minium non dicatur consolidatū; ac proinde, vt diximus, non possit auferri per ius offerendi. Quod notandum est ad reddendam clariorem *Sanfelicii* decisionem.

- 9 Et adeò verum est, re non integra, non dari moræ purgationem, vt, facta renouatione alienationis feudi ex defectu Regij assensus, non detur moræ purgatio in reuocantis præiudicium, nec dispensatio fortia- tur effectum, vt ex Regia Sanctione, & pluribus Doctoribus fundat *Marcian. conf. 37. num. 12. circa fin. tom. 1.* Cæterum omnes casus, quos videre est apud citatos, & *Staihan. resol. 78.* nec non *Capyc. latr. decis. 30.* si purgationem moræ continent, non sunt post demandatam executioni deuolutionis sententiam.

- 10 Tandem aduertendum velim, adeò posse præualere S. C. æquitatem, vt semper admittatur moræ purgatio, quotiens vtile dominium cum directo consolidatum non est, non autem, illo consolidato. Hoc dixi, vt eiusdem opinionem reijcerem, qui asseruit, posse purgari moram, etiã post executionem sententiæ, si modicum elapsum sit tempus; quasi immediatè post sententiam non diceretur dominium vtile consolidatum cum directo: quod ridiculum est. Cætera videnda sunt apud *Giurbam doctissime loco cit. discurrentem.* Alia verò ad materiam legenda sunt, præter citatos, apud *Rouit. decis. 41. vbi,* an hæreditas iacens constituatur in mora, & *decis. 53. vbi Dom. Altimar. Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. Reuert. § 14. & decis. 142. Gitz. ad Capyc. latr. decis. 120. Martottam discept. forens. cap. 25. Consiliar. Rocc. tom. 2. resp. 93. vbi multos casus recenset, in quibus moræ purgatio non admittitur, & nouissime *Dominum Petram*, aliosque ab ipso citatos in *Ritu 271. tom. 3. num. 10. vers. non obstat.**

- 11 Et ex his cauendum arbitror à cõsilio 16. *Domini Io: Leonardi Rodoeij,* in quo, post quam casus, in quibus deneganda videtur purgatio moræ, enumerauit, ingeniosè deducit à *num. 38. ad finem*, non esse debitores introituum, vel emphyteutas, respectiue, cessantes à solutione reddituum, vel Canonum, admittendos ad purgandam moram, contra creditorem petentem rescissionem contractus, vel dominum instantem pro deuolutione, & caducitate rei emphyteuticæ, sed, instructo processu, condemnandos fore, nullis præcedentibus præceptis, quibus moderna praxis vitur. Etenim omnia, quæ ibi argumenta affert, nequeunt utique eam tollere æquitatem, in qua fundata est moræ purgatio; siquidem, cum dicitur, huiusmodi contractus celebrari, publico mediante instrumento, quod expressè pactum resolu-

tuum

tuum contineat: cum asseritur, hanc equitatem esse contra rigorem scriptum per Prætorum pacta seruari iubentem in *l. iuris gentium s. ait Prætor. ff. de pactis*: cum asseritur, per purgationem moræ reddi subsistentem contractum contra voluntatem contrahentium, qui expresse contractus rescissionem, & resolutionem deduxerunt in pactum: cum denique adducitur, ex hac moræ purgatione sequi primò, non valere renunciationem fauoris proprii, contra *textum in l. si quis in conscribendo C. de Episc. & Cleric. & l. si quis in conscribendo C. de pactis*: secundò, beneficium hoc purgandi moram conferri in inuitum, id est eum scilicet, qui illi ab initio renunciauit, contra *text. in l. inuito. ff. de reg. iur. & in l. nec emere C. de iure deliberandi*. & tertio, dari regressum ad ius renunciatum, contra *text. in l. fin. C. de remiss. pignor.* Cum, inquam, hæc omnia, similiaque obijciuntur, nunquam æquitas tollitur, cum ea omnia in rigore fundata sint; quandoquidem iuris rigor est, attendi instrumentum, in quo pacta resolutiua, & rescissoria habentur: iuris rigor seruari pacta, & contractum non posse subsistere contra voluntatem contrahentium expresse deducendum in pactum rescissionem, resolutionemque contractus: iuris rigor denique valere proprii fauoris renunciationem, beneficium non prodesse ei, qui ab initio illi renunciauit, nec dari regressum ad ius renunciatum.

Si ergo ab his omnibus rigorem tollas, æquitatemque ponas ob oculos, dices, non attendi ad moræ purgationem impediendā, instrumenta, pacta rescissoria, & resolutiua, voluntates contrahentium, renunciations, & similia, quæ superius adducta sunt, quæque adduci valent, cum hoc importet æquitas, ut scilicet, quod factum est, non seruetur: & ratio rationis ea est, quia æquitas non dependet, nec à reo, nec ab actore, nec à contrahentibus, sed à Iudice, lege sic permittente: Unde, renunciet quis quoad potest, non poterit tamen huiusmodi renunciatio à Iudice indulgendi potestatem auferre: inueniat, quas potest, clausulas equitati derogantes; nequibit tamen huiusmodi clausulis rigorem non ostendere, adeoque, si æquitatis est rigorem tollere, clausulæ nil proderunt ad impediendam purgationem moræ in æquitate fundatam. Hinc videtis, an ad risum prouocent ij, qui, postquam sanctè voverunt, se nunquam lufuros, vel nunquam aliquod patruros scelus, adijciunt, ut, si fortè in id inciderint, nequeant absolui: ac si absoluendi auctoritas à poenitentibus dependeret: sic putant miseri, absoluendi auctoritatem posse, ipsis volentibus, à Confessarijs auferri: nec aduertunt,

in quonam statu reperirentur, si id per impossibile posset euenire. Hi ergo, si qui reperirentur, prout eos reperiri credam, sciant, posse se quidem voto obligare sub peccato mortali, vel etiam solum sub veniali, etiam in materia graui, ut contra *Vasq. in 1. 2. disp. 1. § 8. cap. 4. alioq; sentit Cardinal. de Lugo resp. moral. lib. 6. dub. 8. cum Suar. tom. 2. de Relig. tract. 6. lib. 4. de obligatione vot. cap. 4. nu. 7. & Sanch. lib. 1. de Matrim. disp. 9. num. 6. quod idem de Lugo docuerat tom. 2. de iust. & iure disp. 22. sect. 4. num. 41. & seqq. vbi aduertit, illud non debere appellari simpliciter, & absolute votum castitatis, vel obedientie &c. sed imperfectè, & secundum.*

14. quid, adeoque nullo modo sufficere ad professionem, vel ad constituendum statum religiosum. Sciant igitur, posse se modo, quo velint, obligare voto; absolutionem vero ab ipsis non dependere. Et tandem sciant contrahentes, posse se in contractu, eo, quo velint, rigore stringere, æquitatem verò non ab ipsis dependere, sed à Iudice. Hæcque satis.

S V M M A R I V M.

1. *Assistentia quandoque præstatur contra tertium possessorem, non audito principali debitore.*
2. *Assistentia petita contra principalem debitorem ex causa venditionis annuorum introituum non præstatur, nisi, liquidato credito contra principalem.*
3. *Assistentia petita etiam ex causa venditionis annuorum introituum, sed contra tertios possessores, præstatur inaudito principali, quod latè explicatur.*
4. *Debitor principalis, intentato à Creditore iudicio assistentia contra possessorem, potest comparere, petens audiri.*
5. *Assistentia potest præstari contra tertium possessorem, non audito principali debitore, quoties non agitur de contractus rescissione.*

DILUCIDATIO DECIS. CXV.

1. **M**irum profectò est, quod obseruatum hic ait *Reg. Sanfelicius*, videlicet, præstitam fuisse assistentiam contra tertium possessorem, non audito principali debitore, licet etiam contrarium obseruari dicat, ex *Rouito ad Pragm. 1. de assistent.*

Hanc autem contrarietatem debemus omnino breuiter ad concordiam reuocare. Et quidem, vel assistentia petitur contra principalem debitorem ex causa venditionis annuorum introituum, & tunc debet liquidari creditum, ac, rescisso contractu, præstabitur assistentia super bonis sui debitoris, super

super quibus præstari non posset pro sorte principali, ni prius fuisset rescissus contractus; quomodo enim petitur fors à principali, adhuc existente primæuo contractu, cuius vi fors peti nequit? hoc igitur casu locum sibi vendicabunt dicta *Rouiti in d. Prag.* Vnde, si quis intentaret iudicium assistentiæ contra tertios possessores, petens, rescisso prius contractu, sibi assistentiam præstari, quis dubitabit, audiendum fore principalem debitorem, contra quem rescindendus est contractus rescindi petitus. Hoc nulli dubium, nec ullam hæsitacionem præbet contrarium practicandi, cum nemo hucusque dixerit, posse eum rescindi contra tertios possessores.

- 3 Vel assistentia petitur ex eadem causa contra tertios possessores tantum absque vlla petitione rescissionis contractus; & tunc indubitanter teneas, posse, quinimo debere præstari assistentiam contra tertios, non rescisso contractu contra principalem, sicque ad *Sanfelicij* decisionem recurrendum, quam opinionem sequutus est nouissime *Aldersius de assistent. quest. 9.* ubi varias ponit ampliaciones, & limitationes.

Sed dices, quonam modo hoc secundo casu poterit præstari assistentia super bonis, quæ fuerunt debitoris contra tertios possessores pro sorte principali, & tertijs, ni prius rescindatur contractus contra principalem debitorem, à quo nequit peti fors, ni, rescisso prius contractu, ut in primo casu diximus?

Hoc argumentum, in quo tota residet difficultas, optime soluitur ex dictis per *Sanfelicij*. quibus nullo penitus modo contradicunt dicta *Rouiti*; nam assistentia, quæ hoc secundo casu petitur contra tertios possessores, tam pro sorte principali, quam pro tertijs, non indiget rescissione; quandoquidem non petitur pro credito liquidando, & obtinenda sorte à principali, sed petitur tantum ad recuperandam aduersus singularem successorem per remedium *l. fin. C. de acquir. poss.* possessionem illam, quæ, residens in debitore, fuit deinde translata per illum, præuio constituto, in creditorem, ad *tex. in l. quod meo ff. de acquir. poss.* Vnde tertius hic possessor nequibit excipere de iure tertij, opponens, audiri principalem debitorem, cum eoque rescindi contractum; nam, siue rescindatur contractus contra principalem, siue secus, semper dicetur interuersa possessio creditoris per alienationem factam à principali debitore. Hanc igitur intendit recuperare creditor, qui merito poterit illam recuperare absque contractu rescissione. Non negauerim verò, posse principalem debitorem comparere, petentem,

in iudicio hoc audiri, sed adhuc, illo comparante, necessaria non erit rescissio contractus, cum possit Creditor, illo audito, suum prosequi iudicium, interuersam possessionem recuperando; non enim correlatiua sunt, rescissio contractus, & recuperatio interuersæ possessionis, sed disparata, ita, ut alterutra peti queat, ut consideranti patere potest, sicque arbitror, conciliari, & intelligi posse dicta *Rouiti*, & *Sanfelicij*, qua super re vertitur lis, in qua ego *Sanfelicij* sententiam defendo. Si, antequam dilucidationes hæc lucem videant, dirimetur, decisio apponatur. Alia verò de discussione principalis debitoris vide apud *Barbat. de assist. Gloss. 10.* & *Gaitum*, qui plurimos refert, in tract. de credito cap. 4. quest. 7. num. 786. & seqq. & 806.

- 5 Ex his interim collige, quicquid sit de illa questione, an, cum petitur assistentia pro sorte principali, & tertijs, requiratur rescissio contractus, certum esse, cum agitur de assistentia, quæ præstari potest absque rescissione contractus, posse assistentiam præstari contra tertium possessorem, non audito principali debitore, puta, si questio sit de restitutione dotis, vel de tertijs tantum.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor, an possit assistentiam petere super bonis debitoris sui debitoris, recensentur Doctorum opiniones.
- 2 Assistentia datur contra debitorem debitoris, si tempore contractus celebrati inter creditorem, & debitorem, debitor debitoris possidebat bona, secus si aliter.
- 3 Naturalis possessio, an attendatur in iudicio assistentiæ, & quanam debeat esse.
- 4 Assistentia iudicium quæ extrema requirat.
- 5 Creditor, an possit conuenire debitorem sui debitoris absque cessione.

DILUCIDATIO DECIS. CXVI.

- 1 **O**bservatum hic, refert *Sanfelicius*, ut creditor nequeat assistentiam petere super bonis debitoris sui debitoris, cum omnino deficiant extrema; nam non poterit probari, debitorem stipulantem possedisse naturaliter rem sui debitoris, super qua assistentia petitur, sed tantum per actum fictum: quare nequibit per alium actum fictum eandem civilem possessionem transferre.

Contrarium autem decisum refert in *S. C. Reg. Rouit. ad Pragm. 1. de assist. num. 8.* in notis impressionibus, aliamque decisionem refert *Gaitus de Credito in appendic. ad part. 4. num. 288.* cum antea numeris antecedentibus fundarit optime contra *Barbatum* dari assi-

assistentiam super bonis sui debitoris, licet nouissimè *Alderisius de assistent. quest. 22. Barbatum* contra *Gaitum* tueri studeat.

Quid ergo hac in re dicemus, & quamnam sequemur obseruantiam? Certè *Sanfelicius* sequemur, *Rouitum* non deseremus, tantorumque virorum dicta conciliabimus.

¶ Duo igitur casus distinguendi sunt; nam, vel quando Creditor contraxit, debitor debitoris sui non possidebat bona, sed ea alienata reperiiebantur, & tunc dicendum est, non posse Creditorem experiri iudicio assistendi contra debitorem sui debitoris, vel tertios possessores eorum bonorum, quia possessio erat tempore contractus interuersa, ac proinde amissa, sicque non potuit debitor, contrahens cum suo Creditore, possessionem sui debitoris amissam in suum Creditorem transferre, ex *l. 1. § scenola. ff. si is, qui tutel. liber. prout in cessione* discurrit doctissimè suo more *Gaitus loc. cit. num. 595.* hoc ergo casu militabit obseruatio relata per *Sanfelic.* quæ deducitur ex illius verbis, dum ait, frustra dici posse in secundum constitutarium translatam naturalem possessionem. Nec dicas, naturalem possessionem eam velle *Sanfelicius*, quæ afinina appellatur, sed velle veram possessionem, quæ tantum debet esse in secundum constitutarium. Iam verò, si tempore celebrati contractus cum secundo constitutario primus, debitor non possidebat, sed bona sua alienauerat, vera possessio non erat penes primum constitutarium, sed transuersa, ac proinde nequiuit illam in secundum constitutarium transferre.

¶ Quod verò ait *Sanfelicius num. 2.* scilicet in assistentiæ iudicio probandum esse, bona fuisse in bonis, & de bonis debitoris, qui tenuit, & possedit, ex *Affl. decis. 383. Vrsil. & de Franch. decis. 101.* intelligendum est, non de afinina, & corporali, sed de vera possessione, quæ in secundum constitutarium transfertur, licet per traditionem fictam, ut multis fundat *Gaitus loc. cit. n. 285. & seqq.*

Vel, ut ad alteram partem deueniam, tempore celebrati contractus non erant alienata bona debitoris sui debitoris, & tunc militabunt decisiones relatæ per *Rouit. & Gait. loc. citatis*, ut patet ex dictis, quia, cum non dicatur interuersa possessio, poterat primus constitutarius in secundum transferre. Sic ergo conciliari poterunt decisiones relatæ. Ceterum veritatem articuli plenè habebis apud *Gaitum loc. cit.* inuidentem acerrimè contra *Barbatum*.

Sin autem huiusmodi conciliatio non ardebit, sequere, quam verè libet ex contrarijs obseruationibus, sed *Rouito* potiùs, & *Gaito* adhererem, quam *Sanfelicio*, semora

nempè conciliatione ex rationibus per *Gaitum* allegatis, quas hic, vel tædet repetere, vel non iuuat, dum ibi fusiùs eque habentur.

¶ Hic etià queri posset, an creditor queat conuenire debitorem sui debitoris absque cessione: super qua, post alios, fusiùs scripsit *Staiban. in obserua. ad resol. 156. ad num. 12. 13. & 14.* concludens, non posse, si agatur de actione personali, ex *text. in l. penult. C. de nouat. de qua re Olea de cess. iur. tit. 4. quest. 4. num. 1.* nisi in tribus casibus, cum scilicet debitor debitoris tenetur ad debitum, cum debitor principalis fuerit condemnatus, & cum idem principalis debitor fuerit discussus, & reperiatur non soluendo. Verum, si agatur de actione hypothecaria, concludit *Staiban.* posse creditorem conuenire debitorem sui debitoris absque vlla cessione contra multos, quos ibi adducit: de quare, alibi, Deo dante.

S V M M A R I V M.

- 1 Debitor habet ius offerendi, præstita assistentia à M. C. ad finem adiudicandi, pendente appellatione.
- 2 Sacrum Consilium & M. C. V. an præstent assistentiam tam ad finem vendendi, quam ad iudicandi. latè discutitur.
- 3 Reus non habet ius offerendi, terminata lite, & adiudicata re actori.
- 4 Debitor habet ius offerendi, etià quando S. C. assistentiam præstat ad finem adiudicandi.
- 5 Creditor tenetur ad pretium, si in causa reclamationis debitor vicerit, & quare.
- 6 Assistentia præstita à S. C. ad finem adiudicandi, creditor tenetur ad rem, reuocata sententia, non ad pretium.
- 7 Sacrum Consilium cur soleat assistentiam præstare super re ad finem adiudicandi tantum.
- 8 Actor, qui emptorem fictè supposuit ad rem emendam, an in casu retractationis sententia teneatur ad rem, an autem ad pretium.
- 9 Actor, qui in venditione rei, super qua assistentiam obtinuit, emptorem fictè supposuit, an in casu retractationis possit rem restituere, an autem cogi possit ad pretium.
- 10 Creditores hypothecarij, an præferantur reo in casu retractationis, si super illa re actor es alienum contraxerit, pendente reclamatione, licet ipse eam possideat titulo emptoris ob assistentiam præstitam ad finem vendendi.

DILUCIDATIO DECIS. CXVII.

- 1 A It hic *Sanfelicius*, fuisse decisum, prolatum à M. C. decreto assistentiæ, & appella-

pp

pella-

pellatione pendente, executioni demandato, debitorem habere ius offerendi. Tu verò aduerte, antiquis temporibus S.C. solitum fuisse prestare assistentiam, tam ad finem adiudicandi, quam vendendi; quoniam verò temporibus *Vincentij de Franchis* durum hoc videbatur pluribus ex capitibus, & præcipue, quia quandoque retractabatur sententia, & reus pretium recuperabat, non rem, quæ tuta penes emptorem extabat, variaque oriebantur inconuenientia, S.C. statuit, vt sententiæ huiusmodi executioni demandarentur quoad finem adiudicandi tantum, vt ex *Vinc. de Franch. decis. 120.* quem quoad vnam tantum rationem impugnat *Rouitus ad prag. 2. de appellat. quemq; Gait. de credito cap. 4. quest. 7. à num. 884.* defendit: de qua re videndus *Carleual. tom. 2. de Indic. tit. 2. disp. 3. num. 25. & 26. & disp. 24. per totam.* Hunc tamen stylum à *Vinc. de Franch.* relatum sola M.C. retinuit, quæ decreta assistentiæ executioni mandat ad finem adiudicandi tantum. Cæterum S.C. sententiam exequitur etiam ad finem vendendi. Quod nota, vt aduertit *Dominus de Luca in obseruat. ad decis. 139. Vincent. de Franch.* Estque alia decisio 660. *Vincentij de Franchis*, de qua fulissimè *Staiban. tom. 1. resol. 50. num. 32. & seqq.* quo loci scripsit, differre decretum definitiuum M.C. (quod ipse vocat sententiam) à sententia S.C. dum per M.C.V. mandatur executioni assistentia ad finem adiudicandi tantum, sed à S.C. multoties ad finem vendendi.

Vndè, si appellatur à decretis M.C.V. pendente appellatione, fit adiudicatio auctori, & licet Reus habeat ius offerendi, ex rationibus, & Doctoribus, quos refert *Sanfelicius*, id tamen intellige, pendente appellatione; secus autem, causa terminata; tunc enim transit dominium irrevocabile, vt cum *Affl. & alijs* benè distinguit *Barbat. de assistent. Gloss. 2. num. 7. & 80.* hæcque dicta sint, præscindendo ab illa questione, an de iure, pendente appellatione sit faciendæ adiudicatio, dum hic præxim tantum adnotauimus.

Quod idem dicimus, cum S.C. præstat assistentiam ad finem adiudicandi tantum; tunc namque, pendente reclamatione, semper debitor habet ius offerendi; & licet, cum præstatur assistentia à S.C. ad finem vendendi, re vendita iam sub hasta, emptor non teneatur eam restituere in causa reclamationis, si fortè reclamans vicerit, sed tantum victus teneatur pretium reddere, idque ea ratione, quia aliàs nemo sub hasta emeret, vt scripsere omnes Doctores passim post *Vincent. de Franch. decis. 130.* vt videre est apud *Carleual. de Indic. d. disp. 24. Illustrissimum Episcopum de Affl. contr. eu. 33. num. 18.*

aliosque relatos à *Dom. de Luca ad d. decis. de Franch.* nihilominus tamen, cum res adiudicatur auctori, prestata in casu retractionis cautione, res erit restituenda, non pretium, cum tunc auctor non habeatur, tanquam tertius emptor, aliàs nulla esset differentia inter venditionem, & adiudicationem. Vndè, pendente reclamatione, semper Reus ius habebit offerendi, etiam si à S.C. fuerit res post assistentiam præstitam, auctori adiudicata; secus verò, lite terminata, vt diximus, pro qua re faciunt ea, quæ pro *Vincentij de Franchis* ratione ait *Gaitus* superius citatus.

Cur autem quandoque soleat S. C. assistentiam prestare ad finem adiudicandi tantum, variæ possunt esse rationes; vnam tamen habes apud eundem *Episcopum de Affl. in simili cap. 1. num. 8.* quem vide. Alia de huiusmodi iure offerendi vide apud *Aldevisum de assistentia quest. 7.* nec non *Staiban. centur. 2. resol. 122. & in obseruat. ad eandem, præcipue ad num. 15.* defendentem *num. 30.* ius offerendi non habere locum in beneficium debitoris contra eius creditorem, qui emit rem sub hasta; nam non audietur amplius secundum ipsum, offerens creditori creditum, & citat *Mangil. de subhasta. quest. 82. num. 13. & 14. & Cephal. conf. 298. nu. 8.* Cætera autem de iure offerendi, an scilicet, & quando tale ius competat creditori posteriori, vide apud citatos per eundem *Staiban. loc. cit.* quo loci multa de huiusmodi questione, & *Montan. contr. 36.*

At quæres hic, Titius à S.C. sententiam assistentiæ obtinuit ad finem vendendi, cõparet Sempronius emptor, cui res remanet ad extinctum candelæ, hic soluit pretium, & deinde declarat, se nudum tantum nomen habere, sed re vera pecuniam fuisse Titij, cui consequenter res illa adiudicatur. Sic autem egit Sempronius, vt sextam lucraretur, cæteraque emptoris commoda sentiret. Postmodum retractatur sententia, an possit Reus rem adiudicatam petere, an merum pretium.

Quod possit rem, suaderetur, quia contractus ille, fuit simulatus: vndè, cum attendendum sit potius, quod agitur, quam quod fictum apparet, ex vulgatis iuribus, videtur potius facta tacita adiudicatio.

Quoniam autem argumentum hoc probaret nimis, scilicet, eadem ratione auctor non posse lucrari sextam; ideò nihil probat, adeoque sentio, non posse reum petere, nisi meram pretij restitutionem, cum, dum poterat oblatione vti, illam neglexerit, & potissimum, quia S.C. præstitit assistentiam ad finem vendendi: vndè ad pretium teneatur auctor ex dictis.

Sed

9 Sed quæres, quid, si actor malit rem restituere? Respondeo, hoc stare Rei arbitrio; siquidem, cum actor, & reus non sint ad imparia iudicandi, si Reus nequit actorem cogere ad sibi rem venditam præstandam, nec poterit actor reum, sed res illa vendi debet iterum, & appretiarī, ac si nunquam fuisset sub dominio Rei, sed actoris tantum, ac proinde illam acquireret Reus, tanquam nouam.

10 Quæres demum, an, si es alienum contraxerit super illa re actor, puta, quia aliquis acquisierit hypothecam expressam? Ex dictis responderi posset, præferendum Creditorem hypothecarium, cum actor non teneatur, nisi ad pretium, ut diximus; verum, quia S.C. executioni mandat sententiam, præstita cautione in casu retractationis, & obligatur etiam penes acta principalis in beneficium eius, contra quem sententia emanauit, hic Reus dicitur etiam Creditor hypothecarius: sicque, si sententia demandaretur executioni absque obligatione principalis, aliter discurrendum esset: de qua re alibi, Deo dante, cum agemus de actione in rem scripta, dum materia, tanquam difficilis, prolixè tractanda est.

S V M M A R I V M.

1. *Dominium censetur translatum, adiudicatum re per Iudicem Creditori cum pacto retrovendendi absque appretio.*
2. *Creditor potest instare pro appretio, licet debitor sileat.*
3. *Retrahens rem iure congruis secundum consuetudinem Neapolitanam attendit pretium tempore executionis sententia.*
4. *Appretium, attentata consuetudine Neap. Si quis emit, potest peti, tam ab emptore, quam à retrahente.*
5. *Contractus perfectio dependet à numeratione pretij, facto appretio.*
6. *Appretium debet omnino præcedere, cum res venditur subhasta.*
7. *Adiudicata re Creditori absque appretio, si læsio interuenerit, nulla erit adiudicatio.*
8. *Reuissio ordinatur aduersus appretium.*
9. *Adiudicatio facta pro maiori summa, quam sit debitum, est nulla.*
10. *Adiudicatio fit per Iudicem quandoque cum pacto de retrovendendo, & quare.*

ELUCIDATIO DECIS. CXVIII.

RE creditor adiudicata per iudicem cum pacto retrovendendi, non præcedente appretio, intelligi translatum dominium, hic tandem decusum colligimus, petita in integrum per Minorem restitutione, &

merito; nam, si debitor non instet pro appretio faciendo, certum est, non modò Iudicem, ut benè Sanfelicius, sed debitorem ipsum æstimasse æquam quantitatem. Vnde tacitus hic consensus habetur loco appretij. Alia de appretio vide apud *Hodiernam. controu. forensi. cap. 40. præcipue num. 13. & seqq.* & apud *Dom. Altimar.* plura adducentem, ad *Conf. Roriti 40. tom. 2. d. num. 2. ad 16.* vbi huius decisionis meminit, sed aduerte, licet *Dom. Altimar.* aiat ibi, fuisse decusum per S.C. apud *Sanfelic. hic.* non transferri dominium in Creditorem, ni appretium præcesserit; contrarium tamèn apparere decusum, petita in integrum restitutione: vnde hæc vltima decusio attendenda.

2. Hinc collige primò, licet debitor non instet, rem appretiarī, posse tamèn creditorem instare, ut illa prius appretietur; nam, quotiescunque aliquid in iure expressum reperitur, potest ab vtraque parte pro iuris obseruantia instari: iam verò, cum appretium & æstimatio sit inducta a *l. vetastissima C. de iur. dom. impetr. cum concord.* poterit creditor, ad quem spectat dominij rei illius translatio, petere, ut res illa prius appretietur. Sic inspicimus, eo quòd in *Conf. Neap. Si quis emit de iure congrui.* statuitur, ut, volens rem retrahere, debeat attendere pretium tempore executionis sententiæ, quo quis condemnatur ad tradendum fundum vicino, idque ex decisione S.C. quatuor aulis emanata, quæ tali pacto consuetudinem interpretata est, tam emptorem, quam retrahentem, petere posse, ut res appretietur, nec standum pretio soluto prius ab emptore. Et ratio est, quia, cum perfectio contractus dependeat à numeratione pretij, facto appretio, ex *l. sed & si quis §. interdum ff. de usufr.* adducta à *Roriti. decis. 24. num. 16.* hæc perfectio poterit ab vtraque parte exoptari, & peti, nec suppleri poterit, nisi tacito vtriusque consensu, vel expresso.

6. Collige secundo, appretium debere præcedere, & omnino interuenire, quando res non adiudicatur, sed venditur subhasta, cum aliàs magna fraus oriri valeat in debitoris præiudicium, ut latè videre poteris apud *Staiban. tom. 2. resolut. 121. num. 31. & tom. 1. resolut. 57. num. 6. & seqq. vbi latè.*

7. Collige tertio, adiudicata re creditor absque appretio, si læsio interuenerit, nullam esse adiudicationem; quod nò solum locum sibi vendicat in pupillo, vel vniuersitate, de qua re *Staiban. tom. 1. resolut. 20. num. 52. & seqq.* sed in quocunque, qui ex enormissima læsione tempèr petere poterit, ut res appretietur, & ratio est manifesta, quia, si læsio vltra diuidiam operatur, ut quicunque valeat rescindere venditionem à se factam,

- Etiam, quantò fortius huiusmodi læsio operabitur, ut quisque possit venire contrà indicationem à Iudice factam. Hinc est, ut semper in Iudicijs procedatur ad rei appretium, & ad instantiam partis fiant præcepta, quibus reuifio ordinatur. Quod professio fit ad quamcunque læsionem effugiendam: vnde, si partes primò acquieuerint appretio, illud reuideri fecerint, nullo prorsus modo poterunt læsionem prætere, quod secus est, ni appretium interuenerit. Ex quibus deducitur, adiudicationem factam pro maiori summa, quàm sit debitum, nullam esse, ex *Rouit. conf. 40. vbi Dom. Altim. num. 25.*
- 10 Collige quartò, bona quandoque adiudicari per iudicem creditori cum pacto de retrouendendo, præcipue, cum damnum est irretractabile, quod refarciri nequit per pretij restitutionem, ut bene exemplificat *Illustriissimus Episcopus de Affl. controuer. Iur. resol. cap. 1. num. 8. videndus.*

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor, cui res fuit adiudicata per debitore, compensat fructus perceptos cum interesse, non autem cum meliorationibus, & cæteris quantitatibus solutis.
- 2 Meliorationes factæ à tertio possessore super re, quâ Dominus vindicat iure dominij, compensantur cum fructibus extantibus, & quomodo, latè declaratur.
- 3 Possessor bonæ fidei non facit suos fructus perceptos in præiudicium domini vindicantis, & quomodo, & an semper.
- 4 Fructus extantes quinam dicantur.
- 5 Possessor malæ fidei quomodo teneatur ad fructus etiã percipiendos, & quinam dicantur tales fructus.
- 6 Possessor bonæ fidei, ut teneatur fructus perceptos antè litem contestatam restituere, quid probandum sit.
- 7 Minor nò presumitur factus locupletior propter imperfectam ætatem.
- 8 Filius, vendicans rem à patre alienatam, tenetur soluere pretium meliorationum, & quare, sed an semper.

DILVCIDATIO DECIS. CXIX.

- 1 **D**ecisum hinc reperimus, creditorem, cui fuit res per debitorem adiudicata, si ille meliorationes fecerit, nec non creditoribus anterioribus quantitates ijs debitas soluerit ad rem illo onere liberandam, non teneri compensare, tam quantitates solutas creditoribus anterioribus, quàm meliorationes factas in re cum fructibus perceptis, tam antè litem contestatam, quàm post eius

contestationem, sed tantum compensare fructus cum interesse, ac proinde creditorem alium huic creditori possessori posteriorem à contraria prætensione repelli.

Verè decisio hæc explicat formam sententiæ relatæ à *Vincent. de Franch. decis. 456.* & fundamentum est, quia possessor bonæ fidei efficit fructus suos; vnde illi non veniunt in restitutione, sed compensantur cum interesse quantitarum solutarum. Cuius decisionis meminit *Dominus de Luca ad d. decis. Vinc. de Franch. vbi multa, quæ vide.*

- 2 Hinc oportune collige primò, meliorationes factas per tertium possessorem super re, quam Dominus vindicat iure dominij, computari cum fructibus extantibus, tam antè litem contestatam, quàm post eius contestationem, dummodò possessor fuerit bonæ fidei, sed post contestationem computari, tam cum perceptis, quàm cum percipiendis ex, *l. certum 22. C. de rei vindic. lbi. Certum est, malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare; bonæ fidei verò extantes, post litis autem contestationem vniuersos.* Sicque eos tenetur possessor compensare, quos tenetur restituere, & hoc pacto intelligendus est *Papinianus* à nonnullis ab re explicatus, in *l. sumptus 49. ff. de rei vindic.* dum ait, antè litis contestationem fructus cum meliorationibus compensandos, ijs verbis, scilicet, si fructuum antè litem contestatam perceptorum (notate) summam excedant; etenim, admissa compensatione, superfluum sumptum, meliore prædio facto, Dominus restituere cogitur. Possessor ergo bonæ fidei fructus perceptos non facit suos in præiudicium Domini vindicantis, etiã si ij antè litem contestatam percepti sint; aliàs autem de fructibus percipiendis, scilicet de ijs, qui percipi potuerunt, qui, ut diximus, compensandi sunt tantum à malæ fidei possessore antè litem contestatam. Vnde *ly, extantes, in d. l. certum*, non est explicandum ita, ut excludat consumptos, prout voluit *ibi Gloss.* quandoquidem cōtradiceret *Imperator Papiniano in d. l. sumptus*, vbi ait scilicet, si fructuum antè litem contestatam perceptorum, & c. hosque fructus perceptos antè litis contestationem, inquit, compensari cum sumptibus. Sed explicandum est ita, ut illos includat, excludendo tantum percipiendos, & ut dicantur extare ad differentiam eorū, qui percipi poterant, nec extabant, ni tantum in potentia, seu in actu primò ut cum Philosophis loquar. Quare malæ fidei possessor tenetur ad fructus percipiendos, videlicet, qui percipi potuerunt, seruata regula *Pauli in l. fructus 34. ff. eodem, lbi, Fructus non modò percepti, sed & qui percipi honestè potuerunt, æstimandi sunt & c.* Hæc ego senti-

sentirem omnium correctioni tradens, nec alios aliter sentientes refero, ne eos videar tacite redarguere: hacq; explicatione adhibita, cessat in calu nostro terribilis illa questio, an ad hoc, ut bonæ fidei possessor teneatur fructus restituere perceptos ante litis contestationem, debeat probari, illum factum esse locupletiores, an talis præsumatur eo, quod fructus perceperit, de qua re *Vincenzus de Franch. decis. 31. Fach. controuers. iur. lib. 2. cap. 46.* ceteriq; apud addentes ad *Vincenz. de Franch.* nam, præcindendo ab hac questione, in qua tenerem, minorem non præsumi locupletatum ex ætatis imperfectæ natura, ni probetur; secus verò maiorem, cum ex illa ætate perfecta non præsumatur iactare suum, sicque quæcunque à Doctõibus adducta iura conciliari secundum nostram explicationem, dicimus, factum esse, ut probetur, fuisse perceptos, seruata dispositione *d. l. certum, & d. l. sumptus.*

8 Ex quibus deducitur, filium, vindicantem rem à patre alienatam, teneri soluere meliorationum pretium super re ab emptore factarum absque vlla fructuum compensatione, si super illa re vsusfructus ad patrem spectabat, quia, quemadmodum pater debuisset fructus lucrari, ita etiam emptor, ut post alios concludit *Paschall. de vir. patr. potest. part. 1. cap. 2. num. 8.* Et contra verò dicendum est, cum nullus patri vsusfructus competeat; tunc enim neque competet emptori: quare merito admittetur compensatio meliorationum cum fructibus, ut notabiliter aduertit *Consil. Hodier. ad dec. 242. Surd. num. 3.*

Hacque pauca ad rem. Cætera passim habentur apud tot Doctores, quos referre tædet, & præcipue ad materiam fructuum, qui cum sorte compensantur, vel non, vide *Gaitum de cred. cap. 4. quest. 11.* & propriè *num. 1015.* ubi ait, fructus extantes, vel qui præsumuntur, non extenuare sortem, nec cum illa compensari.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actiones indubitatae non substant dispositioni ll. per diuersas, & ab Anastasio C. mandati.*
- 2 *Actiones indubitatae quanam sint, latè examinatur.*
- 3 *Actiones, siue dubitatae, siue indubitatae, deducuntur in iudicio.*
- 4 *Actiones indubitatae, an cedi valeant pretio minori in præiudicium debitorum.*
- 5 *Litium redemptio an locum habeat in cessione, tam actionum dubitarum, quam indubitarum.*
- 6 *Cessio ex causa necessaria non subiacet dispositioni ll. per diuersas, & ab Anastasio.*

- 7 *Cessio ex causa necessaria non videtur facta studio litium redimendarum: secus, cessio voluntaria.*
- 8 *Confessio contrahentium non probat solutionem integram ad euitandam dispositionem ll. per diuersas, & ab Anastasio.*

DILVCIDATIO DECIS. CXX.

IN hac decisione Reg. Sanfelici. per modum argumentorum enumerat quatuor casus, in quibus locum sibi non vendicant *ll. per diuersas, & ab Anastasio. C. mandati.*

- 1 Primus est, in actionibus indubitatis, de quibus, aut certè, aut probabiliter non est dubitandum pro eorum subsistentia. Secundus, in transactione. Tertius in non redemptore litis, nec vorace, nec sordido, & Quartus in possessore solvente alicui, qui contra illum egit hypothecaria; hic enim in iuribus cessis non afficeretur à præfatis Iuribus.

Quoad primum *Paul. Statib. resol. 8. 2. num. 17. & resol. sequenti num. 38.* deducit, præfatas leges militare in actionibus indubitatis, secus in actionibus dubitatis, adeoque videtur contrarium velle, actiones vocans indubitatas illas, quæ in iudicio deductæ non sunt, dubitatas verò, quæ sunt sub iudice. Quod quidem, ni fallor, non fuit de mente Imperatoris sentientis secundum explicationem *Sanfelicii*, cum non eo, quod actiones deductæ sint, vel non in iudicio, appellandæ sint dubitatae, vel indubitatae. Hoc apertè aperitur initio præfatæ *l. per diuersas* ijs verbis. *Cum certum sit pro indubitatis obligationibus non magis, quibus antea suppetebant iura sua vindicare, quam ad alios ea transferre velle.* Quasi voluerit dicere Imperator, ipsum ibi non loqui de actionibus indubitatis, quas, neminem in alium transferre, certum erat apud eum, sed tantum de dubitatis, quas volebant deducere ipsimet principales in iudicio; vnde Procuratores, in seipsos onus transferentes, cessionem illarum obtinebant. Audiamus quæso, quam bene id explicet *Paulus de Castro* præceptor inexpugnabilis ibi *num. 2.* Cum enim quidam haberent actiones dubitatas, & non auderent eas mouere dubitantes succumbere, dicti procuratores litigiosi offerebant se, dicentes, pur (est verbum, quod ijs tempestatibus magis exprimebat intentionem) quod cederetur eis actio, & possent litigium ducere suo nomine, & ad suam commoditatem, & multi erant, qui cedebant tales actiones dubitatas, & ipsi Cessionarij per calumnias obtinebant, propter quod multa querelæ fuerunt expositæ Imperatori *Anastasio*, qui condidit hanc legem & statuit

mit &c. Hæc ergo actiones dubitatas afficiunt iura præfata, non autem indubitatas.

- 3 Cæterum, tam dubitatas, quam indubitatas in iudicio deducuntur. Cauendum igitur à *Consiliario Staib.* qui, ut ingenij sui pompam patefaceret, dubitatas voluit appellare actiones in iudicio deductas, eo, quod de ijs dubitatur, in ijsque locum sibi non vindicare dicta iura, cum, siue huiusmodi actiones cedantur, siue secus, iam deductæ sint; unde non releuatur debitor, si oppugnetur à cedente, vel cessionario. Indubitatas verò voluit eas, quæ deductæ non sunt, eo, quod de ijs non dubitatur. Unde, si deducantur, vexatur debitor; sicque meritò in his locum sibi vindicare poterunt præfata iura. Sermo hic verè ingeniosus est; sed Imperator alia voluit; igitur cum Sanfelicio sentias. Quod naturali rationi congruum est; cum enim iura hæc statuta sint in odium litigantium, sequitur, eos, qui indubitatas habent actiones, cedendo illas, non idèò cedere, ut lites insurgant, sed ut, præuia huiusmodi cessione, indirectè habeant, quod ijs indubitanter directè debebatur. Quod aliàs dicendum est de actionibus dubitatis; nam, cum dubius sit litis euentus, nefas est, cedi earum dubietatem, licetque non tutas affectari.

- Hæcque dicta sint, ad Sanfelicii dicta sequenda. Cæterum nescio, an actiones indubitatas cedi valeant minori pretio, & cessionarij agere pro toto, cum præfata iura nullam adhibeant distinctionem inter actiones indubitatas, & dubitatas, sed solum Imperator in præludio videatur asserere, neminem indubitatas obligationes cedere, sed tantum dubitatas ad lites redimendas. Verum ille non coarctat dispositionem ad actiones dubitatas. Unde dubitare de dictis Sanfelicii, potissimum, cum in utrarumque actionum cessionibus locum habeat redemptio litium, & quotiescunque ratio formalis militat in pluribus casibus, quamuis causa motiua fuerit vna, dispositio legalis coarctet omnes casus, vulgatis iuribus. Igitur, si casus euenerit, cogitandum de actionibus indubitatis.

- Quoad secundum, tertium, & quartum, casum scripsit etiam *Staiban.* locis citatis ique, & similes, si qui sunt, vnica ratione perstringuntur. Dicendum igitur, præfata iura non militare, quoties agitur de cessione ex causa necessaria, ut bene ex *Reg. de Ponte* deducit *Staiban.* dicta resol. 82. in fine, secus verò, si ex causa voluntaria; & ratio est euident, quia, quoties est causa necessaria, videtur cessione non facta studio litium redimendarum; secus verò, quoties causa est voluntaria; quia, quando stat pro

ratione voluntas, hæc ad malum potius, quam ad bonum procliuus est. Unde præsumptio est, cessionem factam, ut lites contrà Cæsaris Sanctiones redimantur.

Cæterum hæc iura non adèò extendenda sunt, ut nunquam res viliori posse pretio cedi dixeris, cum quandoque etiam ratione periculi viliori possint cedi pretio, prout sunt annui introitus secundum *Guttier. præf. quest. lib. 2. quest. 172. nu. 7.* adductum à *Gizzio ad Capyc. latr. decis. 16. num. 3.* referente ad id S.C. decisionem; hos enim casu, & similibus non videtur facta cessione ad lites redimendas, adèòque non obstant *ll. prædicta* introductæ in odium redemptorum litium, prout exornat *Capyc. latr. decis. 137. lib. 2. num. 55.* referens, eas, tanquam exorbitantes, iuribusque Canonicis contrarias, in multis regionibus non obseruari, ut de Regno Franciæ testantur *Gothofred. & Brignon.* apud *Fabr. lib. 4. tit. 26. defn. 9. num. 2. in Codice,* & sic practicari in Statu Mediolani secundum ea, quæ ibi refert.

- Hinc opportunè ad materiam nota, ad probandam solutionem factam à Cessionario totius quantitatis cessæ, euitandi causa præfatorum iurium dispositiones, non sufficere contrahentium confessionem, sed aliudè probandum, fuisse integrè solutum pretium, ex *Iacobin. in l. 1. C. ne liceat potentior: & Menoch. præsumpt. 129. num. 20. lib. 3.* Alia autem ad materiam cessionis factæ viliori pretio vide apud *Capyc. latr. decis. 188.* ibique *Gizzium.*

S V M M A R I V M .

- 1 *Factum, quod Vniuersitati non soluantur collectæ pro annuis redditibus, stante Regiæ Sanctione, an valeat, latè discutitur.*
- 2 *Bonatenentia quantitas soluenda ab emptoribus annuorum introituum, quendam sit.*
- 3 *Bonatenentia, quæ soluitur pro annuis redditibus, est diuersa ab ea, quæ soluitur pro cæteris stabilibus.*
- 4 *Neapolitani non coguntur soluere bonatenentiam pro annuis redditibus.*
- 5 *Privilegium non soluendi bonatenentiam pro annuis redditibus conuenit militibus, & ciuibus Casalium Neapolis, quod latè probatur.*
- 6 *Bonatenentia, quando territoria sunt promiscua, soluere tenetur non privilegiatus ubi habitat.*

DILVCIDATIO DECIS. CXXI.

DEcisum hic reperimus, stante Regiæ Sanctione emanata anno 1611. quæ statutum fuit, ut pro emptionibus factis cum Vni-

Vniuersitatibus, & Fisco, non possent emptores percipere, nisi septem aureos in singulos centenos, non valere pactum quod emptoris non teneantur soluere collectas, quæ pro annuis redditibus soluuntur Vniuersitatibus. Addit *Reg. Sanfelici.* emptorem teneri soluere bonatenentiam, quamuis ea promissa sit in loco, ubi non soluitur, puta Neap.

Quoad hoc sciendum est, nostris temporibus filere hanc questionem, quandoquidem à Regia Sanctione emanata anno 1650. quæ est 18. in ordine sub tit. de ministr. Vniuers. ubi habetur minoratio annuarum solutionum faciendarum ab Vniuersitatibus, aperte statuitur, vt sit facienda deductio bonatenentia, siue collectæ. ibi. *Reducendo tutti li capitali alla ragione di cinque per cento, che haueranno pagato, dalli quali s'habbia da dedurre la bonatenenza per la rata &c.*

Verum antè ultimam hanc Pragmaticam super hoc articulo post ea, quæ scripserunt omnes relati à *Reg. de Marin. arrest. 614.* emanauit anno 1633. decretum generale Reg. Cameræ non contemnendum, quo statuitur vt, non obstante pacto in contrarium, possit per Vniuersitatem exigi bonatenentia, vt patet ex *d. arresto.* Dixi, non contemnendum, siquidem dubitari potest, quenam quantitas soluenda sit ab emptoribus annuorum introituum pro bonatenentia? & hoc dubium dirimitur in præfato arresto, cum statuatur, vt soluantur aurei duo pro singulis centenis, quare, quemadmodum antea solvebantur ab Vniuersitatibus septem aurei pro singulis centenis, à quibus, seruata forma Regiæ Cameræ, deducebantur duo aurei, vnde solvebat Vniuersitas quinque aureos, ita nunc, deducta bonatenentia, soluere deberet tres; quoniam autem bonatenentia ex nouo ordine non excedit quindecim carolenos in singulos centenos, idcirco Vniuersitas soluet tres cum dimidio aureos.

Quoad secundum articulum, quem addit *Sanfelicius*, aduertendum in praxi est, diuersimodè discurrendum de bonatenentia, quæ soluitur pro emptione annuorum introitus, & de ea, quæ soluitur de bonis stabilibus; prima enim non respicit habitationem, cum ubicunque quis immoretur, debeat semper bonatenentiam soluere Vniuersitati, à qua annuos introitus recipit; nam, licet voluerint probabiliter DD. nonnulli citati à *Ferdinando Ronito in Pragm. 5. de Censibus num. 71.* annuos redditus secundum naturam esse quandam tertiam speciem inter stabilia, & mobilia; tamen ratione rei stabilis, cui accedunt, dicuntur stabilia, ex eodem *Ronito* ibi, sicque, cum stabilia hæc sint sub Vniuer-

sitatis iurisdictione, Vniuersitati eidem soluet emptor annuorum introitus bonatenentiam, nec attendetur locus, ubi fuerit promissa solutio, vel ubi immoratus fuerit emptor, dummodo priuilegiatus non sit, prout est Neapolitanus, qui bonatenentiam soluere non cogitur ex decreto generali Regiæ Cam. rescripto à *Reg. de Marin. arresto 651.*

Hinc, salua Vniuersitatum pace, dicerem, priuilegium hoc competere, non modò Neapolitanis, sed etiam militibus, qui Neapolitanorum priuilegio gaudent, necnon Ciuibus casalium Neapolis, cum priuilegio concessa ortis Neapoli censeantur concessa etiam ortis in eius Casalibus, quæ dicitur pars corporis ciuitatis. ex *l. cum in partibus §. fin. ff. de Verbor. signif. & l. nulli §. quod si in vico C. de Episc. & Cler. &* faciunt ea, quæ doctissime scripserunt *Reg. Capyc. Galeot. lib. 2. controuers. 20. num. 8. & 16. & Lagamar. ad Rouit. super Pragm. 4. de milit.*

Nec refert, si dicatur, priuilegium non soluendi bonatenentiam non concessum esse Neapoli, sed Neapolitanis, sicque extendendum non esse ad casalia; nam facilis est responsio, quia priuilegium hoc non est concessum Neapolitanis, nisi ratione ciuitatis, aliàs concessum esset omnibus alijs regnicolis, igitur, si illo gaudent ciues ratione Ciuitatis, gaudebunt ciues casalium eiusdem Ciuitatis ratione, cum eius casalia membra dicantur Ciuitatis.

Vt autem breuissimè tangamus bonatenentiam, quæ soluitur pro cæteris bonis stabilibus, aduertendum est, dari casum, quo quis non soluit bonatenentiam in loco, ubi possidet bona, sed ubi habitat, hicque erit, quādo territoria sunt promiscua, vt adsunt plura decreta Reg. Cameræ tradita ab eodem *Reg. de Marin. arresto 329. & 432.*

S V M M A R I V M.

- 1 Emptor tenetur retrouendere fundum emptum cum pacto de retrouendendo vni ex pluribus heredibus, si ille integrum offerat pretium.
- 2 Hæres, reemens fundum vigore pacti, tenetur præstare cautionem de conseruando illud venditorem.
- 3 Venditiones plures censenda sunt, si plures vendantur fundi, adeoque pactum de retrouendendo diuerso modo considerandum.
- 4 Emptor, habens cessionem iuris redimendi ab vno ex cohæredibus, an, altero cohærede, volente pactum retrouendendi exercere, possit excipere, se non teneri, fusissimè examinatur.
- 5 Pactum retrouendendi quanti aestimetur.

DILV.

- 1 **D**ecisum per S.C. hic legimus, emptorem teneri retrouendere fundum emptum cum pacto retrouendendi vni ex pluribus hæredibus offerenti integrum pretium, vult tamén Sanfelicius, cautionem præstandam de restituendo cohæredi portionem.
- 2 ei tangentem, & de conseruando illæsum emptorem, qui retrouendere tenetur, & aliter dicendum ait, si vnus ex hæredibus velit partem suam redimere, cum nequeat vnus contractus diuidi. Hæc autém cautio videtur dari pro exuberanti cautela, quamvis necessaria non sit, cum ex *Rouito decis. 13. num. 8.* in iure nouum non sit, dari huiusmodi cautiones, sed postrema dicta *Sanfelicii* limitanda sunt, quotiès plures fundi venditi sunt cum pacto retrouendendi; tunc enim, licet vnicus fuerit contractus, plures censendæ sunt venditiones, ac proinde plures correspondebunt redemptiones, adeoque poterit vnus fundus redimi, aliorum venditione firma remanente. Et Iurisconsultorum responsa in *l. quod autém §. fin. cum duobus seqq. ff. de in diem addition. loquuntur tantum de re vendita unico pretio*. Ibi. *Quod si vno pretio venderint, dicendum est, totam priori emptam manere*. Nec refert, fundos plurimos vendi quandoque vnico pretio, nam, eo, quod vnicum enunciatur pretium, vnicum verè erit, sed tale appellabitur respectu vnice rei. Quod patet ex præfatis iuribus, in quibus semper sermo est de re vnica, & de vnico pretio. At verò, cum plures sunt fundi, plura dicenda sunt pretia singulis singula correspondentia, licet collectiuo modo quandoque explicentur. Quod nota.

- 4 Quid autém dicendum, si emptor cessionem iuris redimendi haberet ab vno ex cohæredibus, an, altero cohærede volente, exercere pactum redimendi, possit excipere emptor, se non teneri rem retrouendere, stante præfata cessione.

Et prima facie videtur respondendum, teneri emptorem partem retrouendere, cum emptor per huiusmodi cessionem subintret locum cedentis, qui partis tantummodò erat dominus; nihilominus tamén contrarium sentias, & dicas, emptorem non teneri rem illam retrouendere, & ratio patet ex dictis hic per *Sanfelicium num. 4.* quia, si vnus ex hæredibus voluerit partem suam redimere, emptor cogi non potest ad illam retrouendendam, nec ad vnitum contractum, diuidendum. Iam verò talis est casus noster, siquidem, stante illa cessione ab vno ex hæredibus obventa, alter cohæres nequibit, nisi partem suam redimere; sicque contractus diuidetur, potissimum, cum nulla

fuerit repudiatio alterius cohæredis, sed positiua celsio, quæ operata est, vt cessionarius locum cedentis ingrederetur, nec aliàs posset alter cohæres totum offerre pretium, stante cessione ab altero cohærede obventa.

Vrget autém difficillimum argumentum; nam dici posset, emptorem iam diuissile contractum, quia per cessionem redemit partem tantum; ergo per redemptionem partis diuidendo contractum nequibit excipere deinde, se nequire cogi ad contractum diuidendum, si diuissus iam antea fuit.

Hoc autém argumentum à me propositum, vt nihil occultaretur, pari facilitate soluitur; nam emptor per cessionem iuris redimendi factam illi ab vno ex cohæredibus nõ diuissit contractum, dum pars rei redempta non fuit, sed tantum fuit cessum ius redimendi: vnde emptor ille rem non liberauit à pacto redimendi per cessionem sibi factam, sed ingressus est locum hæredis, & consequenter, quemadmodum rem non liberauit à pacto, ita non redemit, sicque contractum non mutauit, sed per nouum contractum dicetur habere ius, quod habebat alter ex cohæredibus. Quando verò alter cohæres vult redimere, tunc per actualem redemptionem diuidetur contractus, quia cohæres vellet redimere partem, quam posset, nec posset cogere emptorem ad redimendam partem, nec cogetur ad contractum diuidendum; sicuti nequit cogere eundem emptorem, vt virtute cessionis illius concurrat, tanquam cessionarius, quia, quemadmodum cogere non potest cohæredem, vt sibi ius cedat, ita nec cessionarium personam hæredis representantem.

- Dura videtur hæc mea opinio, quam lenire debeo, monens cohæredem, vt iure prælationis agat contra cohæredem alterum pro cessione iuris redimendi, qua obventa, integram rem habebit, contractum non diuidendo, hæredi verò debebit soluere pretiū, quo æstimatur ius illud pro sua portione.
- 5 Quanti autém æstimetur pactum retrouendendi, vide apud *Capyc. latr. consult. 35. num. 83. tom. 1.* Alia de pacto retrouendendi tanquam extranea decisione deferro: patsim lector auctores reperiet.

S V M M A R I V M.

- 1 *Solutio in dubio censetur facta ex causa interesse, non capitalis, hocque militat in compensatione.*
- 2 *Compensatio dicitur solutio.*
- 3 *Soluens, cum sit debitor nomine proprio, & alieno, quo nomine præsumatur soluere.*
- 4 *Causæ grauiiores in solutionis actu ad arguendam solutionem factam magis ex vna causa, quam*

quam ex altera quot sint.

- 5 Causa grauior ad arguendam in solutione, presumptionem quomodo dignoscatur, late discutitur.
- 6 Soluens in quam causam presumatur soluere, si omnes causae sint aequae graues.
- 7 Debitor tertiarum, & interesse, soluens aliquam quantitatem, in dubio presumitur soluere ex causa tertiarum.
- 8 Solutio censetur facta ex causa sortis, si interesse indigeat liquidatione; quod late probatur.
- 9 Interesse non taxatum nequit exigi.
- 10 Solutio censetur facta ex causa sortis principalis, si interesse sit certum, verum quantitas incerta.
- 11 Solutio censetur facta ex causa sortis, licet interesse sit taxatum, quoties debitor potest prudenter dubitare de taxa.
- 12 Solutio censetur facta in causam liquidam, non autem illiquidam.
- 13 Interesse, & tertia possunt dici illiquida tripliciter.
- 14 Solutio, an, & quando intelligatur facta in causam interesse, & tertiarum illiquidarum, quando autem in causam sortis principalis, late examinatur.
- 15 Terminus super liquidatione tertiarum curdetur.
- 16 Creditor, an, & quomodo, non declarante debitore, possit declarare, in quam causam recipiat solutionem.
- 17 Creditor, an, & cur statim declarare teneatur, in quam causam recipiat solutionem.
- 18 Solutio facta a debitore imputanda ad arbitrium creditoris, in quam causam intelligatur facta.

DILVCIDATIO DECIS. CXXIII.

FActa per debitorem solutione alicuius quantitatis, intelligi eam factam in causam interesse, non capitalis, decisum hic, ait Reg. Sanfelici. dummodo interesse non indigeat liquidatione.

Hoc idem voluit, vt militaret in compensatione Reg. Reuerter. decis. 443. nu. 1. asserens, eam esse rationem, quia compensatio dicitur solutio. l. amplius non peti ff. rem rat. haberi. l. 4. ff. qui potior. cum alijs Doctoribus, quos refert. Sed nota, iura adducta per Sanfelicium ad probandum, solutionem censeri factam in causam interesse potius, quam sortis principalis, militare tantum in debito usurario, de quo expressè iura prefata loquuntur, cum alijs contrarium dicendum esset, dum causa sortis grauior est, quam interesse; unde, cum dura sit dictorum iurium dispositio, in casibus tantum expressis seruanda erit, ad text. in l. prospexit ff. qui &

a quib. vt optimè Anna Alleg. l. 12. num. 6. per totum vsque ad 7. Alia vide apud Gizz. ad Capyc. latr. decis. 21. aliosque adductos per Dom. Altimar. ad conf. Rouit. 65. tom. 2. vbi multa.

3 Hinc oritur difficultas, an, si quis sit debitor, tam nomine proprio, quam alieno, soluens aliquam quantitatem, nec exprimens, quo nomine soluat, dicatur nomine proprio eam soluere, & si nulla vrgeat coniectura, quae solutionem specificet? Respondeas, solutionem intelligi factam nomine proprio, tanquam in causam grauiorem, ex text. in l. magis de solutione.

4 Quot autem sint causae grauiores, habes apud Reg. de Marinis in obseruat. ad decis. 475. Reg. Reuerter. & Asciam in tract. de solutione in durior. caus. Glos. 6. Dom. Altimar. ad d. conf. 65. Rouit. Interim, quicquid sit in specie de causis grauioribus, quas vide apud citatos, vt regulam habeas generalem ad causas grauiores dignoscendas, aduerte, illam esse causam grauiorem soluentis, quae magis sua interfit, ex l. cum ex pluribus (omni- no legenda) 97. ff. de solut. & liberat.

Vt autem sciatur, quanam causa magis sua interfit, recurrendum ad Vlpianum in l. 1. ff. eodem, qui creditorem interrogat, in quod, si ipsa deberet, esset soluturus, quoque debito se exoneraturus esset, si deberet. Quod si a creditore veritas extorqueri non poterit, tunc iudicis arbitrio relinquendum puto, qui videat, in quam causam ipse soluisset, si quam debuisset summam. Ceterum aduertant causarum patroni, vt ex coniecturis solutionem specificent.

6 Sed quid, si vtrique causa grauis aequè esset, in quam causam censeretur soluisse? Ad hanc dubitationem respondebit Vlpianus ipse in l. 5. ff. eodem. his verbis. Si autem nulla praegravet, id est omnia nomina similia fuerint, in antiquiorem; sique omnes causae antiquae erunt, & aequae, solutionem necesse est dicas, factam in vtramque causam, cum aequae causae aequum praesumant effectum. Hancque conclusionem tenent omnes ij, quos refert Dom. Altimar. ad d. conf. num. 8. Hoc autem, vt saepius dixi, specificabitur a coniecturis, & quominus vna causa magis, quam altera, grauis erit, eo fortius proderunt coniecturae, vt consideranti patet. Tandem nota, si quis tertias debeat soluere, earumque interesse, soluendo quantitatem aliquam, videri soluere in causam tertiarum, non interesse, vt sic decisum refert Marcian. lib. 1. disputat. forens. cap. 37.

8 Quoniam verò Reg. Sanfelicius videtur velle, vt, si interesse indigeat liquidatione, solutio censetur facta in causam sortis principalis; idcirco sciendum est, hanc esse

Q9

acer-

acerrimam inter Doctores controuersiam, eosque varias hinc inde referre decisiones, quæ, si bene ad trutinam reducantur, eorum opiniones non comprobant, cum multa contineant in facto consistentia, quæ articulum principalem indecisum ostendunt. Qui igitur voluerunt, ut huiusmodi solutio celeretur facta in causam sortis principalis, fuere *Anna allegat. 53. & 112. Anna filius conf. 30. Ant. Fab. in C. lib. 8. tit. 30. de solutione definit. 31. Gizzius*, alijque apud ipsum *ad decis. Reg. Capyc. latr. 21.* Qui verò voluerunt, ut ea censeretur facta in causam vsurarum, fuerunt *Reg. Capyc. latr. d. decis. 21. Reg. Galeot. lib. 2. controuers. 16. num. 64. & 65. Dom. Altimar.* alijque apud ipsum *ad d. conf. Rouit. 65.*

- Placet autem sequi primam opinionem, posthabitis quibuscunq; decisionibus à nobis hic consultò non examinandis, cum quilibet eas suo modo possit ad se trahere, tanquam à facti mistura infirmas. Moueor à ratione tradita à *Fabro*, quia interesse non taxatum exigere non potest, cum nulla possit fieri exactio, quemadmodum neque solutio quantitatis incerta. Unde hic verè casus est, quo imaginationem debemus corrigere, quandoquidem, aliud est, interesse esse certum, aliud verò, quantitatem esse certam.
- 10 Prima certitudo efficit, ut interesse debeatur, altera verò, ut solutio censeatur facta in causam interesse. Ut ergo debitor soluens præsumatur soluere in causam interesse, debet esse certus quantitatis interesse; hanc autem certitudinem habere nequit, si illud illiquidum sit. Quenam autem quantitas veniat sub hac certitudine, mox videbimus.

Quod si vrgebis, tertias conuentas esse, semper liquidas, respondebo, hac eadem ratione solutionem censi factam in causam tertiarum. Sique replicabis, interesse etiam posse esse liquidum ex consuetudine, qua semper eadem quantitate taxatur, ut contingit in taxando interesse dotis, & antefati iuxta Neapolitanam consuetudinem, Iterum respondebo, etiam solutionem censi factam in causam interesse. Sed aduertere, si quandoque diuerso modo taxatur, ita, ut soluens possit prudenter dubitare de certa illius taxa, solutionem non censi factam in causam interesse. Et quidem hodie, ob temporum calamitates, & emptiones minime tutas, vix vnquam licebit prudenter credere, certam taxam talem, aut tantam esse futuram, quidquid fortè antea fuerit. Sistendum igitur in illa opinione, quæ

- 12 vult, ut, si quantitas aliqua illiquida sit, solutio censeatur facta in causam liquidam.
- 13 Quare, ut tandem opiniones inter se contrarias ad cõcordiam reducamus, aut interesse, & tertie sunt illiquida ratione substā-

tia, aut ratione taxæ, aut ratione quantitatis taxatæ.

- 14 Si sint illiquida ratione substantiæ, scilicet ex lite inter partes orta, apud quas dubium est, an debeantur, an ne; & tunc solutio intelligetur facta in causam sortis principalis, secundum *Theod. alleg. 5. Gratian. cap. 224. Capyc. latr. d. decis. 21. num. 8.* nam debitor, qui à se interesse, vel tertias non deberi duxit, non videtur soluisse in causam interesse, vel tertiarum.

Si sint illiquida ratione taxæ, quod raro accidere potest, cum semper super tertijs fiat conuentio, & quæstio esse potest citius respectu interesse, quam tertiarum, & tunc etiam in causam sortis principalis intelligitur facta solutio, ex ratione superius desumpta à *Fabro num. 9.* cum, ut diximus, licet interesse debeatur, non inde sequatur, ut solutio censeatur facta in causam interesse; quia etiam fors principalis debetur; hac tamèn disparitate, ut fors principalis habeat certitudinem, tam circa substantiam, quam circa quantitatem, adeoque dupliciter liquida sit, ad differentiam interesse, quod est liquidum tantummodo circa substantiam, non circa quantitatem deudentem à taxa, quia quantitas taxata non est. Unde, cum à iudice cogi nequeat debitor ad solutionem interesse, nisi prius liquidetur, ad quam rationem soluendum sit, non censeatur solutio facta in causam interesse, quod ad quam rationem solui debuisset, creditor ipse ignorabat. Et secundum hanc acceptionem recipiendus *Gizzius ad Capyc. latr. decis. 21.* & ita etiam intelligendus est *Sanfelicius hic num. 6.* vbi dixit, *Nec obstant adducta pro conuenio, quæ procedunt, quando interesse indiget liquidatione* quam sententiam sequuti sunt omnes, quos refert, ut sequitur *Dom. Altimar. ad d. confil. Rouit. num. 24.*

Si denique sint illiquida ratione quantitatis taxatæ, cum scilicet non constet, quot annorum spatium illæ debeantur, licet summa certa taxata sit; & tunc solutio facta, censeatur in causam tertiarum, vel interesse, quod certum sit respectu taxæ; & ita recipiendi *Capyc. latr. d. decis. 21.* alijque relati ab eod. *Dom. Altimar. ad d. confil. Rouit. numer. 15.* qui secundum hanc acceptionem suam profert sententiam *num. 21. & seqq.* & inter cæteras rationes, ea stringit, quia interesse, & tertie iam sunt liquida quoad taxam; ac proinde debitor non ignorat, quid soluere debeat. Nec obstat, si dicatur, esse illiquidas tertias respectu quantitatum taxatarum; nam responderetur, sat esse, si tertie sint liquida quoad substantiam, & quoad taxam, ad hoc, ut intelligatur facta solutio in causam illarum, cum cæterum debitor ignorare non debeat,

debeat, an semper illas soluerit, & consequenter, licet quantitas taxata indigeat calculo, hoc fit ad notitiam iudiciariam, non extraiudiciariam, quæ, ut consideranti patet, sufficit, ad hoc, ut prudenter colligi possit, solutionem factam in causam illarum à debitore. •

15 Hacque distinctione respondetur *Dominico Altimar*. dicenti in *sine num. 28. ad d. conf.* se negare non posse, multoties in nostris Tribunalibus dari terminum super liquidatione tertiarum, sed ignorare quo iure. Etenim respondetur, necessario dandum terminum super liquidatione, in quo utraque pars probare poterit nonnulla circa eas spectantia, cum debitor probare possit, se plurimas quantitates soluisse, creditor vero, se quantitates recepisse ex causa alterius creditoris: unde in termino hæc omnia patebunt, & præterea committitur etiam calculus. Hæc autem certitudo iudiciaria non requiritur, ut diximus, ad inducendam præsumptionis solutionem in aliquam causam.

16 Hinc collige primò, si debitor non declaravit, in quam causam soluerit, non posse creditorem, qua talem, declarare, in quam causam receperit pecuniam, sed tantum qua regulatum à iure, quod vult, ut in eam causam possit solutionem recipere, in quam, si fuisset debitor, soluisset; nam, quoties non dicimus, id, quod solutum sit, in arbitrio est accipientis, cui potius debito acceptum ferat, dummodo in id constituat solutum, in quod, si ipse deberet, esset soluturus, quoque debito se exoneraturus esset, si deberet &c. & verba sunt *Ulpiani* in *l. 1. ff. de solutione*. & ita, nullo excepto, senserunt *DD.* omnes, ut videre est apud *Gratian. cap. 105. & cap. 222.* aliosque relatos à *Marta tom. 3. tit. solutio: cap. 57. 58. & 59. Merlin. decis. 507. & decis. 781. Annam alleg. 112. num. 2. Thesaur. quest. 123. lib. 1.* aliosque, quos referunt, & lequuntur *Casar. quest. 5. lib. 1. & Dom. Altimar. loc. cit. num. 4.* Quod secundum me idem est, ac si dicatur, creditorem debere acceptum ferre in causam duriores; in eam enim causam, si debitor esset, solueret. Dixi, secundum me, sed verius secundum eundem *Ulpianum* in *l. 3. ff. eod. vbi, hæres efficit, ut in duriores causam semper videatur sibi debere accepto ferre.* Ità enim, & in suo constitueret nomine.

17 Collige secundò, declarationem statim faciendam à creditore. Quod edocuit *Ulpianus* idem in *d. l. 1.* his verbis. Sed constituere in re presenti, hoc est, statim atque solutum est, debet. Quam declarationem, vel tacite, vel expresse fieri posse, scripsit *Casar. d. quest. 20. num. 5.* De qua re etiam *Merlin. lib. 1. contro. 77. n. 5.* Sed difficultas stat in

hoc; nam, si solutio semper intelligitur facta in causam duriores, & vtiliores debitori, ad quid declaratio statim facienda? Fateor sanè, difficultatem hanc posse multos torquere, adeoque resoluendam. Superponendum ergò, quandoque solventem solvere quidem in causam tunc duriores, sibi que vtiliores, quæ fortè tractu temporis post solutionem factam non sit ex aliquo accidente durior; unde creditor, recipiens pecuniam illam, recipere tenetur in causam duriores in illo statu presenti, nec proinde poterit, quando velit, causam duriores declarare; & idcirco *Ulpianus* usus est ijs verbis, in re presenti, ut quemcunque futurum excluderet euentum, subdens, hoc est, statim atque solutum est. Sicque concludendum ex his, causam duriores attendi in actu solutionis, & consequenter non ob stare quamcunque aliam declarationem postmodum factam. Possent multa ad hoc afferri exempla, quæ libenter relinquo lectori, & faciunt ea, quæ scripsit *Casar. loc. cit. num. 19.* quo loci voluit, ut antiquitas causæ non intelligatur, inspecto tempore contractus, sed tempore, quo debet fieri solutio, ex theoricis *Bart. in l. cum ex pluribus. ante num. 3. ff. de solut. ad quod, neminem inuenisse testans contrarium scribentem, multos ibi refert.*

18 Collige tertio, solutionem factam à debitore, imputandam ad arbitrium creditoris, intelligi etiam factam in causam duriores, cum hoc importet arbitrium, scilicet, illud regulari secundum iura, ex ipsa *Ulpiani* dispositione in *d. l. 1. vbi, in arbitrio est accipientis &c. dummodo* (en quomodo arbitrium regulandum est) *in id constituat solutum, in quod, si ipse deberet, esset soluturus &c.* Cætera vide apud citatos.

S V M M A R I V M.

- 1 Interesse lucris cessantis, & damni emergentis debetur omni iure.
- 2 Cambium siccum substat tantum ratione lucris cessantis omnino probandi.
- 3 Interesse lucris cessantis nequit peti in contractibus bonæ fidei.
- 4 Interesse in mutuo ratione lucris cessantis, an, & quomodo debeat.
- 5 Liquidatio lucris cessantis quomodo fieri consueverit.
- 6 Interesse lucris cessantis, ut debeat, quid probandum sit, late discutitur.
- 7 Interesse in mutuo ratione lucris cessantis quomodo taxetur.
- 8 Fructus, & interesse non veniunt in iudicio auocationis, nisi à die ultimæ petitionis.
- 9 Interesse in iudicio auocationis debetur, quando scilicet possessor locupletior factus sit.

- 20 Locupletior nemo præsumentur factus in iudicio avocationis quoad prætensionem interesse, & quare.
- 21 Interesse vite, & militia à quo die debeatur, latè examinatur.
- 22 Fructus vite, & militia non debentur, nisi, facta liquidatione.
- 23 Primogenitus tenetur ad interesse vite, & militia præterita, si secundogenitus illam, sapè liquidari petijset.
- 24 Mora an, & quando consideretur in interesse.

DILUCIDATIO DECIS. CXXIV.

PLura continet decisio hæc. Primum, deberi interesse lucri cessantis, & damni emergentis post moram contractam. Secundum, hoc interesse taxari iudicis arbitrio secundum temporis morem, & contractuum naturas, ni sit probata eius certitudo, ea autem probata, taxari secundum factas probationes. Tertium, liberata in concursu creditorum pecunia cum cautione de restituendo, si ea deinde restituenda sit antiquiori Creditori, nõ deberi interesse, nisi probetur, illum, cui fuit ea liberata, factum esse locupletiores.

Super qua decisione videnda sunt ea, quæ idem *Sanfelicius* addidit in nouissimis additionibus, dum multa habentur utilia, quibus addenda ea, quæ scripsit *Paschal. de patr. potest. part. 1. cap. 8. num. 236. & seqq. ad finem*.

Cæterum quo ad primum illud utique aduertendum principalitèr est (nam nonnulla alia quoad moram postremo loco) quod aduertit doctissimus *Gaitus de credito cap. 2. tit. 7. quest. 10. num. 1672. & seqq. per totam*

- 1 *questione*, videlicet, interesse lucri cessantis, & damni emergentis deberi, etiã attèto iure Diuino, ut ex pluribus probat idem auctor, nec cõtrouersiõ asserit: vnde cõcludit, valide, & licitè exigì posse; hacque ratione ait, sustinendum etiã cambium ficcum, non, tanquàm cambium, sed ratione lucri cessantis per legitimas probationes probandi; apud illum ergo vide plurima, & præcipuè in *quest. 2. & 3. per totas*, in quibus loquitur de huiusmodi lucro in pactum deducto, de cambijs ficcis, & de eorum validitate, ac invaliditate.
- 3 Verùm nota, in contractibus bonæ fidei peti non posse lucri cessantis interesse, commissa mora in re tradenda, ut ex l. si sterilis §. cum per venditorem ff. de action. empt. concludentèr respondet *Reg. de Marin. resol. quorid. cap. 241. lib. 1. num. 2.*
- 4 Illud tamen magis dubium est, an in contractu mutui debeat interesse ratione lucri

cessantis, & damni emergentis, ita ut initio contractus possit illud in pactum deduci, contra naturam mutui, in quo interesse ab initio conuentum est reprobatur ab omnibus Doctoribus, ex monitione Apostoli, *Mutuum date, nihil ex inde sperantes*. Super quâ quæstione concludunt *DD. in l. unica §. fin. C. de sent. quæ pro eo, quod interest & c. in l. curabit C. de actionibus empt. & in l. 3. ff. de eo, quod cert. loc. posse exigì interesse, non tanquàm usuram, sed ratione lucri cessantis, & damni emergentis*. Quam etiã sententiam sequuntur alij relati à *Dominio Rodero. conf. 13. num. 2.* Sed an hoc interesse possit initio contractus taxari, hoc opus, hic labor. Et *Carlenalius de iudicijs tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 8. sect. 6. num. 79.* improbat taxam hanc, volens, ut lucrum cessans, vel damnum emergens sit probandum, nec standum partium assertioni, ne palliatæ admittantur usuræ: quod multis Doctoribus, & rationibus probat.

Hanc verò sententiam idè *Dom. Rodero. d. conf. num. 7.* explicat cum multis Doctoribus, quos ibi adducit, locum sibi vindicare in creditore non solito negotiari, in habente semper otiosam pecuniam, in regionibus, in quibus deficit lucrandi occasio, & in cæteris similibus casibus, in quibus ex defectu lucri cessantis, vel damni emergentis videtur damnata taxatio à principio, cum cæterum, concurrente verisimilitudine lucrandi, vel consuetudine loci, in quo mercaturæ, vel emptiones sunt paratæ, omnes Doctores voluerint, ut admittatur ab initio certa taxa, & verè innumeros refert Doctores, inter quos multi Theologi morales sunt, quos apud *Nanarr. in 5. præcept. Decalog. cap. 17. n. 211. vers. & quod inter õnes & in tract. de usur. n. 15. ad 42. conf. 7. & 10. de usur. & cõf. 1. de off. iud. n. c. n. Bonacin. t. 2. moral. tit. de contract. disp. 3. quest. 3. punct. 4. propos. 2.* multi etiã Iureconsulti, quos habet apud *Surd. decis. 259. num. 16. & 17. Gum. decis. 110. Mastrill. decis. 245. Osas. decis. 143. De Ponte de potest. Proreg. tit. 4. de regal. imposit. 5. 6. in fin. Marcina. conf. 50. vol. 1. Galeot. lib. 1. contron. cap. 56. num. 26. & cap. 61. numer. 45. Theodor. alleg. 40. num. 30. & seqq. Merlin. cent. 2. cap. 50. num. 12. Ronit. in Pragm. 1. de usur. num. 45. aliosque, cum quibus omnibus verè sentiendum est, præcipuè, cum, ut bene notat *Dominus Rodero. Carlenalius* ipse contrariæ sententiæ propugnator acerrimus idem sentire videatur *num. 104.* & eius verba refert idè *Dom. Rodero*.*

Quoad secundum, præter eos, quos inferius referemus, *Capyc. latr. consultat. 25. tom. 1. nu. 52. post Annam alleg. 42.* refert decisum in S. C. iunctis aulis, in Regno huiusmodi interest-

5 teresse liquidari ad nouem pro singulis centen-
tenis, cum in Regno facillimè inueniantur
emptiones, & in *decis. 106.* refert, fuisse tale
interesse liquidatum ad rationem aureorum
6 octo. Puto autem, ad hoc, vt debeat in-
teresse ratione lucri cessantis, debere proba-
ri, creditorem solitum esse negotiari, nec stā-
dum partium assertioni, vt ex *Cranetta conf.*
275. num. 2. probat *Staiban. inn. tom. 1. resol.*
93. num. 36. & 37. sed non requiri probatio-
nem, quod ille talem summam lucratus fuis-
set, si eam habuisset tēpore opportuno, quod
requisitum admittit etiā *Paul. Staib.*

Hoc probō, quia, stantibus præfatis de-
cisionibus, non admittetur maius interesse,
nisi ad rationem nouem aureorum pro sin-
gulis centenīs, sed quid dicendum nostris
tempestatibus, infra dicemus; nec, vt verum
fatear, si mercator probaret, potuisse illum
certè lucrari viginti, interesse lucri cessantis
erit taxandum ad rationem viginti aureorū
quandoquidē poterat benè stare, vt nihil
fuisset lucratus, sicque huiusmodi probatio
per certitudinem, non modò moralitèr, sed
physicè etiā impossibilis est.

Et quamuis euentus lucrum certum ostē-
dat, lucrum tamē minus esse poterat, quin-
imò damnum quoque poterat interuenire:
vnde facillimè Creditor, si nummos habuif-
set, in illam mercaturā eos non implicaf-
set. Ad hoc ergo lucrum cessans statuē-
dum, recurrendum est ad regionum mores,
vt benè *Sanfelici.* & in Regno nostro ad S. C.
decisiones, quod pro temporum opportuni-
tate lucra certa non ignorat. Primum ergo
requisitum tantummodò militabit, quo non
probato, liquidabitur interesse, non ratione
lucri cessantis, sed ratione ipsius esse intrin-
seci, scilicet sortis, quæ petitur, sicuti suprà
diximus de contractibus bonæ fidei, & pro
materia vide *Giz. ad Capyc. latr. decis. 106.*
vbi plurimæ decisiones, & in *decis. 100.* vbi
de interesse rei iudicatæ, nec non *Consilia-*
rium Rottum tom. 1. resp. 19. vbi variæ ad rem
S. C. decisiones, & *respon. 79.*

7 Sed quid dicendum in contractu mutui,
ad quam scilicet rationem taxari possit ini-
tio contractus damnum emergens, lucrum
cessans; cum enim suprà dixerimus, posse
initio huiusmodi contractus in pactum de-
duci tale lucrum, & damnum, superest pro-
fectò videndum, ad quam rationem pactum
hoc extendi valeat. Super qua quæstione,
idem Dō. Rodoe. d. cōf. n. 21. adducit *Reg. Mer-*
lin. controu. 75. vbi, facto computo, interesse
excedebat quantitatem aureorum 112. pro
singulis centenīs, *Staiban. resol. 91. num. 20.*
vbi interesse erat etiā pro singulis centenīs
aureorum 20. *Decium*, vbi erat aureorum 12.
Belogn. conf. 13. & *Bursat. conf. 62. num. 34.*

vbi aureorum 15. & 18. Ex quibus omnibus
ipse deducit, in suo casu iustam esse taxam
aureorum decem in beneficium mercatoris,
& sic vlu receptum, non solum apud mul-
tas regiones, ex Doctoribus, quos refert;
sed etiā in S. C. nostri Regni, ex *Merlin. d.*
controu. 75. num. 22. & *Rosa consult. 48. num.*
56. aliamque decisionem refert *Gizzius ad*
d. decis. 106. Capyc. latr. num. 4.

Ego verò in mutuo eandem admitterem
taxam, quam enunciaui suprà *num. 5. vers.*
hoc probō. Scilicet, ad rationem aureorum
nouem pro singulis centenīs, reiecta illa au-
reorum decem, nostris hisce temporibus,
quibus nec emptiones videntur esse paratæ
ad dictam rationem aureorum nouem; ni-
hilominus tamē eam admittamus, sed se-
cundum ea, quæ diximus suprà de mutuo
num. 4. vers. hanc verò sententiam.

Moueor ad hoc ex ijs, quæ ait hic *Reg.*
Sanfelicius num. 10. scilicet, obseruatum, ta-
xari interesse lucri cessantis iuxta venditio-
nes annuorum introituum. Quod certè nō
caret ratione, cum, vbi paratæ sunt emptiones,
semper poterit creditor asserere, se po-
tuisse talem emptionem facere; cum ergo
nostris tempestatibus nunquā fiant emp-
tiones ad rationē aureorum decem pro sin-
gulis centenīs, sed raro ad rationem nouem
aureorum, potest sumi hæc eadem regula
in mutuo ratione lucri cessantis, quæ etiā
in quocunque alio contractu, in quo lucrus
cessans considerare sit, adhiberi valet.

Quoad tertium adest decisio relata à *Ca-*
pyc. latr. in decis. 130. num. 22. vbi in iudicio
8 auocationis iudicatum legimus, non deberi
fructus, neque interesse à die possessionis
captæ, neque à die litis contestatæ, sed à die
victimæ petitionis, postquam fuit denuo or-
dinatum per S. C. vendi domum ad instan-
tiam Creditorum, hæcque decisio fundata
videtur in *l. denique ff. de iure Fisci*, in qua
edocemur, etiā respectu Fisci in iudicio
auocationis pecuniæ à creditore posteriori
non venire interesse, cum tantum videat-
9 tur deberi illud, si creditor posterior locu-
ples factus sit; & quamuis contrarium sen-
tiat *Reg. Merlin. lib. 2. controu. forens. cap. 43.*
num. 24. & *seqq. innixus Aub. qua supplicatio*
C. de prec. Imper. offer. quæ in fructibus natu-
ralibus tantum locum habet, secundum plu-
rimos Doctores, ipso teste, nec non dictis à
Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de regal. im-
pos. 5. 4. num. 27. volente, vt idem dicendum
sit de interesse pecuniæ, quæ secundum com-
munem consuetudinem non stat otiosa; ni-
hilominus tamē non est recedendum ab o-
10 pinione *Reg. Sanfelicii*, cum verè proban-
dum sit, pecuniam non fuisse otiosam, &
conuentum fuisse factum locupletiorē.

Quod

- Quod fortius militat nostris tempestatibus, quibus pecunia à multis tenetur otiosa. Vnde non adharendum *Domino de Luca ad deis. Vincent. de Franch. 130.* tacite adherenti *Merlino*, cum etià videamus *Gizz. adhaſſe Capyc. latr.* hacque ratione voluerunt
- 11 nonnulli, deberi interesse vitæ militiæ à die mortis feudatarij, quia, licet non debeat interesse, nisi sit liquidum; adeoque debitor non constituitur in mora, debetur tamèn interesse vitæ militiæ à die mortis feudatarij, ne primogenitus dicatur cum aliena iactura factus locupletior, nos autèm dicimus, deberi interesse à die factæ liquidationis, non obstante præfata ratione, de qua re verba fecimus in prima parte nostræ *Ariadna ad tit. 1. de feud. §. & quia vidimus: quest. 10.* hic verò aliqua necitemus. Ratio igitur præfate conclusionis est, quia fructus vitæ militiæ non debentur, nisi, facta prius liquidatione.

Nec obstat, teneri primogenitum offerre obulum, quia nullo modo tenetur illiquidum offerre, sed tantum liquidum, non impediens liquidationem faciendam, sique, si secundogenitus petet vitam militiam, nec illam liquidari instet, primogenitus non erit in culpa, nec hic locupletabitur cum aliena iactura, dum reddet secundogenito fructus feudi, quos percepit. Vnde diximus in dicta nostra *Ariadna*, deberi secundogenito vitam militiam præteritam, verum respectu fructuum alio modo discurrendum est.

Quamvis autèm *Merlinus de legit. lib. 2. tit. 1. quest. 1. num. 3. & 20.* quem refert *doctissimus Reg. Merlin. lib. 2. controuer. cap. 20.* velit, deberi interesse legitime à die mortis testatoris, non propter moram, sed dominium legitime, quod translatum est cum fructibus in filium à die mortis eius genitoris; tamèn hoc non facit ad rem, quandoquidem, cum legitima sit quota bonorum, & debeat super quolibet corpore, si vnus ex filiis retinuit corpus, quod ad ceteros spectabat, debeat deindè reddere illud cum fructibus à tempore mortis perceptis; cum autèm in casu nostro primogenitus post communis genitoris obitum partem feudi, quæ ad secundogenitum spectasset, non retinuerit, quia ad secundogenitum non spectabat, fructus tantum tenebitur reddere.

Quod ex paritate legitime clarius redditur; nam frater tradet alteri suo fratri corpus debitum per testatoris obitum ex causa legitime cum fructibus, quia corpus, & fructus retinuit, quæ omnia ad fratrem spectabant, igitur primogenitus dabit secundogenito vitam militiam consistentem in fructibus, quia fructus tantum retinuit, qui tantum ad secundogenitum specta-

13 bapt; non nego tamèn, primogenitum teneri ad interesse vitæ militiæ præteritæ, si secundogenitus sæpè illum rogasset; ut liquidaretur vita militiæ; ille verò renuisset. Quod vberius vide in dicta mea *Ariadna*.

14 Hinc collige, quod ait *Sanfelic. num. 3. & seqq.* scilicet, interesse hoc lucri cessantis, & damni emergentis non deberi, nisi post moram quam contrahi declarat, tribus concurrentibus, nempe interpellatione congruo loco, & tempore facta per creditorem, potentia soluendi ex parte debitoris post interpellationem, vel dolo, quo ille desistat possidere, & scientia ex parte etiam debitoris de eo, quod debet, cum, si posset se legitima tueri exceptione, non diceretur esse in mora. Quæ requisita multis probat. Hæc autèm, licet requirantur in interesse, quod debetur officio Iudicis, dubium est, an etiam requirantur in interesse conuento. Pro qua questione adest *solemnis decisio 133. Regentis Capyc. latr. per totam*, præcipue à nu. 27. & differentia inter vtrumque interesse ea videtur esse, quia interesse, quod debetur officio Iudicis, recipit moram; illud autèm, quod debetur ex conuentione, conuentionem ipsam respicit, non moram, ut videre est apud eundem *Capyc. latr. num. 28.* Si igitur distinctio hæc attendenda videtur, egestas, & infortunium in primò tantum casu attenduntur, non in secundo. Quænam autèm opinio verior sit, admittens nempe distinctionem hanc, an autèm negans, non aperio; cum nonnullæ super hac questione pendeant coràm Iudice lites, quibus nullum debeo ex iustis causis parare præiudicium. Alibi fortè dicam. Interim vide, quæ refert *Capyc. latro*, quæque ibi notat *Gizzius*.

S Y M M A R I U M.

1. Fructus non veniunt in restitutione rei remedio l. 2. C. de rescind. vendit.
2. Minor utens remedio l. 2. C. de rescind. vendit. consequitur rem cum fructibus.
3. Emptor utens remedio l. 2. C. de rescind. vendit. habet electionem ad rem, vel ad iustum pretium.
4. Maior remedio l. 2. C. de rescind. vendit. non consequitur fructus, nisi à die litis contestata, & quare.
5. Minor per restitutionem in integrum potest repetere fructus ante litem contestatam perceptos.

DILVCIDATIO DECIS. CXXV.

1. Regens *Sanfelicinus* testatur hic de obseruantia quadam de fructuum compensatione cum interesse in materia l. 2. C. de rescind.

rescind. venditione, exceptis duobus casibus: quando nempe venditor esset minor, quia tunc restitutione in integrum rem cum fructibus consequeretur, & post litem contestatam, quia tunc creditor malafidei possessor efficitur, ac proinde, quamvis minor, rem cum fructibus restituere teneretur. Igitur in materia *l. 2. C. de rescind. vendit.* dicemus breuiter primò de minore, secundò de maiore.

2 Quoad minorem certum est, illum per viam restitutionis in integrum consequi rem cum fructibus ex *l. quod si minor §. restitutio l. rerum §. 1. l. patri §. si pecuniam*, & *l. minor ff. de minor.* & *l. si pradium C. de prad. minor.* vnde, cum hoc concedatur ratione etatis non perfectæ, non consideratur in emptore bonafides, dum bona emptoris fides non operatur, ne minor, quod amiserat, repetat; hoc enim, ut dixi, priuilegium minoris est, non autem contractus; quare minor rem consequetur, & fructus, pretium vero, & interesse reddet; sicque nulla fiet compensatio. Hæc plana sunt.

3 Quoad maiorem verò maior est difficultas; hic enim etate non iuuatur, sed remedio *l. 2. C. de rescind. vendit.* qua, si lesio ultra dimidiam interceaserit, ita iuuatur venditor, ut, vel pretium reddendo, rem repetat, vel supplementum iusti pretij; hoc autem in electione erit emptoris; sicque diuersimodè discurrendum; nam lex, ubi voluit, expressit, ubi noluit, tacuit: si igitur in restitutione Minoris expressit venire fructus, voluit; quia ergo hic tacuit, noluit, & consequenter videtur admittenda compensatio: quare quoad dispositionem huius legis non poterit eius remedio vtens fructus repetere. Vnde, cum nequeat etiam respectu moræ, in qua emptor non reperitur, antequam contractus rescindi peratur, possessor, tanquam bonafidei, ex pretio soluto fructus lucrabitur rei sibi venditæ, & è contrà venditor lucrum illud, quod ex pretio recepit; sicque compensatio admittetur, & ita intelligendus est *Fabianus* in quarto argumenta loco cit. à Sanfelicio, dum ait tandem, re vberimè discussa, iniquum esse, ut quis habeat pretium, & fructus rei venditæ; non quod ille voluerit, ut venditor, secundum contrariam opinionem, non teneatur etiam reddere interesse pretij percepti; adeoque hoc non veniat excomputandum secundum proportionem cum fructibus ab emptore perceptis, sed potius, ut iniquum sit, venditorem habere pretium, ex quo commoditatem sibi opportunam ob venditionem factam recepit, & deinde fructus rei venditæ importunè petere. Quod est optimum cæterorum omnium argumentum.

Vnde inspicitis, improbabilem reddi vndeque opinionem relata[m] ab *Amato d. conf. 87.* volentem, ut emptor teneatur ad fructus respectu illius pluris, quo res valebat; adeoque totam difficultatem restringi ad diem litis contestatæ, quo possessor videtur fieri malafidei, & consequenter teneatur ad fructuum redditionem, seruata dispositione *l. certum C. de rei vendic.* pro qua vide *g. 2.* quæ scripsimus in *decis. 119.*

5 Ex his ergo collige primò, minorem per restitutionem in integrum posse repetere fructus antè litem contestatam perceptos interesse pretij recepti soluendo, non tanquam dominum rei, quam repetit, sed tanquam Minorem ex beneficio sibi à lege tributo, quæ indistinctè restitutionem etiam fructuum tribuit; sicque non audiendum *Fabium de Anna in conf. 24.* quo ad hoc generalitèr, sed in suo tantum casu exposito.

Collige secundò, quamvis in *decisione 119.* diximus, possessorem bonafidei teneri antè litis contestationem fructus extantes reddere; hic tamen locum sibi vindicare d. *l. certum.* cum non agatur à domino rei contra tertium possessorem, sed contra eum, qui iusto titulo, scilicet contractu venditionis per dominum factæ rem possidet. Quod nota, dum diuersitas casuum diuersitatem etiam dispositionum debet recipere. Alia vide apud citatos, necnon *Reg. de Pont. conf. 28. lib. 1. de Franch. decis. 495. Gomez. variar. resol. tom. 2. cap. 2. num. 42.* aliosq; apud *Ann. d. conf. 24. & Consiliar. Rouit. respon. 79. tom. 1. & noui simè Dom. de Luca ad d. decis. Vincent. de Franchis.*

Iam video hic opportunè agi posse, quinimò debere, an, & quando, reuocata feudi alienatione vigore dispositionis Constit. *Constitutionem Dñe memoriae*, fructus compensentur cum interesse, ad elucidationem *decisionis S. C. 8. Tapie.* Verum, ne me *Ariadna feudali* detraham, lectorem ad illam in 3. parte mitto.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessor antiquior obtinet contra possessorem bonafidei.
- 2 Possessor antiquus potest contra nouum sine titulo malam fidem obycere.
- 3 Possessione antiquiori probata, noua presumitur clandestina.
- 4 Possessor bonafidei potest etiam dici malafidei respectu primi possessoris.
- 5 Possessio tempore litis contestatæ multum prodest in iudicio summarissimo possessorij.
- 6 Reiuindicatio datur quandoque malafidei possessori, quod latè declaratur.
- 7 Reiuindicatio nunquam datur, sine domini o. saltè[m]

saltem præsumpto.

- 8 Publiciana inducta Prætoris beneficio non datur Dominium habenti.
- 9 Possessor antiquus malafidei dicitur stare in bona fide respectu alterius rem illam auferentis.
- 10 Possessio iunior titulata præfertur antiqua non titulata.

DILUCIDATIO DECIS. CXXVI.

1 **S.** C. hic censuit, contrà possessorem bonæ fidei obtinere antiquiorem possessionem, officium iudicis implorando, vel agendo conditione ex *l. si coloni C. de agricol. & cens. lib. 11.* secundum opinionem *Gloss. in l. in civilem C. de furtis.*

Quare sciendum est, in *d. l. si coloni haberi, colonum bona fide possessum, & apud alium fugientem, restitui primo bonæ fidei possessori, & postea originis causam agitari.* Unde certum videtur, stante hac lege, multum prævalere antiquiorem possessionem, cum possit antiquus possessor contrà novum sine titulo malam fidem obijcere, ut ex *Bart. Bald. & Alex. concludit Menoch. de recuper. poss. remed. 13. num. 68.* eamque arbitrator, else rationem, quam idem auctor tradit *remed. 15. num. 384.* quia scilicet, probata antiquiori possessione, noua præsumitur clandestina, & vitiosa, ex *cap. licet causam: de probat.*

4 Unde aduertendum, licet secundus possessor reperiatur in bona fide, puta, quia rem aliquam ab alio bona fide emit, ut in casu nostræ decisionis; dici tamen in mala fide respectu primi possessoris; nam, ut bene *Menoch. d. remed. 13. num. 68.* potest antiquus possessor excipere, novum debuisse scire, quod suum non erat, ad alios modis omnibus spectare. Quare optimè responderet *Rocc. respons. 3. to. 2. n. 32.* licet in possessorio summarissimo illè vincat, qui probat possessionem tempore litis contestatæ *s. hodie Inst. de interdict. id non procedere, quando constat de anteriori possessione, ne detur spoliandi occasio, multos ad hoc adducens, & inter cæteros Capyc. dec. 209. n. 2.*

6 Et adeo præualebit antiquior possessio, ut *Cæsares*, loquentes de re mala fide possessa, & per vim ab alio non domino ablata, dixerint in *l. si quis emptionis C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, quod, si quis violentè eam abstulerit, omninò licebit priori possessori sine ulla distinctione eam vindicare. Nec mirerini velim, dari malæ fidei possessori rei vindicationem, cum cæteroquin Dominus non sit; nam talis præsumitur possessor, quotiescunque legitimus non habet contradicteorem, qualis non est quilibet alius

non dominus, licet secundus possessor.

Nec dicas, *Cæsares in d. l. si quis emptionis* loqui de quocunque inuasore, siue domino, siue non, ex *l. si quis tantam C. unde vi*, ubi disponitur, ut inuasor, si dominus fuerit, rem amittat, eandemque reddat inuasori; etenim, quamuis Dominus inuasor è dominio cadat, non proinde, qui mala tunc fide possidet, petet, rem sibi reddi iure dominij, quod nunquam habuit; quicquid deinde sit, si post redditionem illud acquirat. Sic pariter inanem dixeris responsionem illam, videlicet, hic inuasorem vindicare quoad certam personam, ut casus est in *l. eum qui s. si petenti ff. de publician. & l. 1 C. de non numer. pecun. cum*, qui sic alloquitur, toto cælo aberreret; quandoquidem iura nunquam rei vindicationem concedunt, ubi dominium saltem præsumptum non supponunt. Ceterum, licet *Marcell. in d. s. si petenti* aiat, quod in publiciana actione omnia eadem erunt, quæ & in rei vindicatione, eius dicta nõ obsunt, cum veniant quidèd damna, fructus, impensæ, cæteraque communia publicianæ, & rei vindicationi, nõ tamèn ea, quæ diuersa inter utraq; naturæ cõstituunt, puta dominium, quod ad rei vindicationem tantum necessariò requiritur. Nec dominiũ habenti datur publiciana Prætoris beneficio inducta, ut quisque satis in quarto Institutionum edoctus est, & euidentèr edocet idem *Marcellus in d. l. eum qui s. fin. vbi, ut publiciana competat, hæc debent concurrere, ut & bona fide quis emerit, & ei res emptæ eo nomine sit tradita.* Non ergo ex textu hoc cernitur, rei vindicationem dari non domino, sicut datur publiciana.

Nec aliter edocet *Iustinianus in d. l. 1. C. de non numer. pecun.* nam, cum dixit, quod, si pecuniam tibi non esse numeratam, atque idèd frustra cautionem emissam asseris, & pignus datum probaturus es, in rem experiri potes, loquutus est de pignoratitia propter rem, ex *l. solum s. si quasi ff. de pignor. actio. non de rei vindicatione, quæ Domino tantum datur.*

Quare nota ex *d. l. si quis emptoris*, possessori antiquiori, licet malæ fidei, restituendam rem, cum respectu auferentis dicatur in bona fide extare. Cæterum, si poterit possessor primus de mala fide redargui à secundo possessore, locum sibi non vindicabit *d. l. si colonus*; sicque recipiendus *Menoch. in puncto loquens remed. 10. recuper. poss. num. 21.*

Hic tamèn aduertendum velim, iuniorem possessionem titulata præferri antiquiori non titulata, ut multis probat *Crauetta cons. 218. num. 21. & 22.* quem sequitur *Faber in suo Codice lib. 4. tit. 3. definit. 2. in alleg. num. 21.* subdens, nil referre, an titulus sit præsumptus, an verus.

SYM-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 313

S Y M M A R I V M :

- 1 Molestiam inferentes vicino ratione officij, an, & quando expelli possint.
- 2 Exercitium artis in loco solito non potest ad instantiam cuiuslibet prohiberi.
- 3 Exercitium artis molestie in loco nō solito potest prohiberi ad instantiā complatariorū.
- 4 Exercitium artis in loco non solito potest prohiberi, si molestiam afferat, ad instantiā cuiuslibet privilegiati, & quare. Et quidam sint isti privilegiati.
- 5 Exercitium artis molestiam afferentis uni, aut alteri, prohiberi non potest ad instantiā unius non privilegiati.
- 6 Lectores an expellendi sint ob discipulorum strepitum, latè discutitur.
- 7 Princeps debet manutenere ciues in pacifico statu.
- 8 Arma, & cetera huiusmodi instrumenta, non idè prohibenda sunt, quia lex ijs mala sequuntur, ex D. Augustino.
- 9 Studentes an in hac Ciuitate Neap. possint in locis honestis immorari.
- 10 Lectores in publico gymnasio gaudent prerogatiuis, sed videndum sequi.
- 11 Lectoribus, non loco, priuilegia concessa sunt.

DILVCIDATIO DECIS. CXXVII.

A Ithic Sanfelicius, quoscunque molestiam vicino inferentes ratione officiorum, quæ exercent ij, posse expelli. Super qua re fusissimè scripsit *Consil. Rocc. respons. 89. tom. 2.* omninò videndus. Decisio autem relata à Sanfelicio limitanda est, quoties locus destinatus est ad aliquam artem; tunc enim artem illam exercens nequit à vicino expelli. Vnde ad hæc absurda effugienda sunt plateæ quædam ad artes similes destinatæ. Quam limitationem dat Sanfelicius idem in fine; sicque decisum, refert *Consil. Rocc. contra Patres Societatis Iesu*. Contrarium verò dicendum est, cum locus ille destinatus non est ad artem illam, ut præter decisionem relata à Sanfelicio, adest alia relata à Rocco d. resp. in fin.

Sed, ut regulam demus circa quæstionem hanc, aduertendum, quatuor posse dari casus.

- 1 Primus est, cum agitur de loco destinato ad aliquam artem; & tunc certum est, non posse artem illam exercentem ad instantiā cuiuscunque privilegiati expelli, dum nemo prohibetur artem suam exercere, ex l. *quaro ff. de iure patronat. & l. fin. ff. de obseq. a lib. patr.* quæ iura intelligenda sunt, consideratis omnibus circumstantijs: & optima circumstantia est, cum ars exercetur in loco ad illam artem destinato. Pro quo primo

casu ad sunt decisiones, videlicet illa relata à de Franch. decis. 625. & alia à Rocco d. resp. num. 14. videnda.

- 2 Secundus est, cum non agitur de loco destinato ad illam artem, qua turbantur omnes vicini, & tunc ad instantiā omnium vicinorum, siue maioris partis, poterit expelli artem illam exercens, eo quod utilitas publica præferri debeat priuatæ. Et quidam publica utilitas dicitur illa, quæ complatarios respicit, cum ad instantiam complatariorū multa permittantur, quæ non permittuntur ad instantiam unius. Quod adeo verum est, ut non liceat habitanti in propria domo artem exercere, per quam complatarij malo odore, vel fœtore afficiantur, prout ex l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco publ. scripsere *Franc. Marc. decis. 23. part. 1. & decis. 483. part. 2. Ripa tract. de peste tit. de remed. præseruat. contra pest. nu. 86. Ricc. collect. 1401. part. 4. vers. limita 6. & Nouar. super Pragm. Rubr. de edific. prohib. num. 19. relati à Rocco d. resp. nu. 15. quod etiā extenderunt ad transeuntes per locum illum. Cepoll. de seruitut. sub rubr. de aere. Bouadill. in politic. lib. 3. cap. 6. num. 10. & 11. alijque relati ab eodem Rocco num. 16. post Sanfeliciū hic, qui ita practicum testatur.*

- 3 Tertius casus est, cum non agitur de loco destinato ad illam artem, qua tamē turbatur persona privilegiata; & tunc etiā expelli poterit ad instantiam illius privilegiati eam artem exercens. Itā pro magistro Grammaticæ, & lectore scribere *Specul. tit. de ferijs §. sequitur vers. sed si magister. Hostiens. eod. tit. §. fin. vers. quid si magister, & Affl. in cap. bonæ fidei, il primo: de postulat. pralat. & Rocco addens num. 21. textum in cap. Præcipimus 17. quæst. 2. Pro infirmo Ripa in l. 1. num. 124. ff. solut. matr. Luc. de Penn. in l. 1. C. de stud. lib. Vrb. Romæ lib. 11. alijque relati à Rocco num. 22. Pro Doctore, vel studiorum professore Abb. in cap. ultim. in fin. de Iudicijs. Bart. in l. 1. ff. solut. matr. Ioann. de Amic. conf. 104. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. casu 237. Grat. discept. forens. tom. 1. cap. 186. num. 12. alijque relati ab eodem Rocco num. 23. qui nu. 24. refert nonnullos alios, qui pro Doctore in Chirurgia scripserunt, pro quo refert tandem decisionem M. C. V. confirmatam per S. C. Pro Ecclesia, & Religiosis est textus expressus in cap. pridem 18. quæst. 2. pro quibus scripserunt Doctores passim, inter quos ij sunt, qui referuntur à Rocco. ibid. num. 5. Domino de Luca ad decis. 625. Vinc. de Franch. num. 2. alijsque: pro Scholaribus ij, quos refert hic Sanfelicius nu. 3. & ratio est euident, quia hi omnes, ceterique similes, dicuntur privilegiati ratione publicæ utilitatis, ac proinde, cum fauor publicus præferatur priuato,*

R r

uato, non poterit aliquam artem exercere, ille, qui ea priuilegiatos huiusmodi turbat; nam, dū expedit, ne magistri grāmaticę, Doctores, scholares, infirmi, &c. turbētur, quilibet turbans expelli poterit ad instantiam cuiuslibet priuilegiati: tantusque est huiusmodi priuilegiatorum fauor, vt ad instantiam infirmi molestati à pulsantibus campanas, ordinari posse, ne pulsantur, scripserint *Ripa in loco superius citato* alijque relati à *Rocc. num. 22.* Quod si nostris tempestatibus indistinctè reciperetur, vix in Monasterijs quibusdam tam strepitose pulsarentur campanę, quę non infirmos tantum, sed sanos quandoque, non leui, sed maxima afficiunt molestia.

5 Quartus tandē casus est, cū non agitur de loco destinato ad illam artem, quam tamen non turbantur personę priuilegiatę, nec vicini, nec maior eorum pars, sed vnus, aut alter; & tunc vtique certum est, non posse expelli artem illam exercentem, cū contrā illum non militent rationes adductę; & adest decisio relata à *Vinc. de Franch. d. dec. 625.* qua emanauit contrā senem, cui somnus impediabatur ab arte filatoria ferici.

Hęc de iure. Sed quid de facto? Tēpora ipsa deprauata (ne vitia tribuamus hominibus) respondebunt, quandoque eos expelli, qui essent recipiendi; quandoque verò recipi expellendos, ea tantum ratione, quia sic animi motus suadent, quia sic interesse expostulat, quia sic amicitia dicat. Turbabit itaque sepe publica officia suo tantum acusator, nec eadem Faber ferrarius impediet. Arcebitur mutus, allicietur garrulus. Plus vnus obstrepet venditor, quam mille, Vnius tantum modestus turbabit aspectus, cui multi immodestissimi serpierunt. Hęc igitur palam fiunt, sed corrigi non possunt palam; quinimò nec nobis aliqua licet scribere, quibus lector in delinquentis cognitionem veniret, quoniam hoc dicat prudentia, vt erubescendum nobis sit ea patefacere scelera, quę alij patrare non erubescunt. Optimè sanè consilium, si homines non reddet in delinquendo tutiores, impudentioresque.

6 An autem pari ratione lectores expellendi sint, cum videantur molestiam inferre vicinis, non modò ex discipulorum strepitu, verum etiā ex scandalis, quę oriri possunt propter eorum gesta, satis, superq; diximus in nostris dilucidationibus, *quęst. 7.* vbi vidimus S.C. arbitrati fuisse, lectorem non expellendum, licet nullum fuerit interpositum decretum ad scholarium audaciam reprimendam, prout ibi calamo nō breui scripsimus pro Domino Blasio Cufano V.I.D. & Primario lectore in Academia hac Neapolita-

na, viro insuper in iure versatissimo, multisque ornato scientijs, sed, quod pluris æstimandum, optimis ornato moribus, quam plurimis prædito virtutibus, summa affecto pietate, nec impari firmo Religione.

Accidit iterum casus similis in eodem S.C. annis elapsis; cum enim complatearij viculi de Carbone petiissent, vt exfractaret V.I.D. Dō, Agnellus de Philippis meus olim præceptor, lector primarius in alimo hoc Neapolitano gymnasio, vir eximius, cuius virtutes, scientiamque omnibus notam, ne præceptorem adulare videar, ab alijs innumeris decorandum trado encomijs, in banca Actuarij Clauelli, fuit pro lectore allegata præfata mea quęstio.

Quoniam verò complateariorum patronus aliqua obiecit, hic ea proponam, ne in posterum alios moueant ad aliter sentiendum.

7 Tribus conclusionibus complatearij eorum iura proponebant. Prima siquidem erat, ad Principem spectare ciuium manutentionem in statu pacifico, *ex l. 1. §. quoties ff. de offic. Præf. urb. cum concord.* Vndè, licet nulla sit lex, quę prohibeat, ne lectores iura edoceant in viculis, in quibus modestę personę commorantur; tamen, vt istę pacifice viuant, debet prohiberi, ne legant ibi, alioquin studentes assiduo accessu eorum quietem perturbarent.

Ad hanc autem conclusionem facillimè respondeo, Principem debere quidem ciuium pacem statuere, omniaque media curare, vt illa permaneat; non indè tamen ea prohibere, quę publicam respiciunt utilitatem, eo quod per accidens forte, & præter intentionem paucorum quies perturbetur, cum potissimum Iustinianus ipse voluerit, vt Tyrones iuribus imbuantur ad tempus pacis regendum, alioquin deberet Princeps armorum genera quęcunque prohibere, quia ista pacem perturbant, milites à Rep. arcere, quia isti pacem oderunt, alioquin, vt cum Diuo Augustino loquar transcripto in *cap. de occidendis 23. quęst. 5.* à nobis adducto in nostra Ariadna alio proposito, nec ferramenta domestica, aut agrestia sunt habenda, ne quis cum eis, vel se, vel alium interimat, nec arbores plantanda, ne quis se inde suspendat, nec fenestra facienda, ne per banc se quis precipitet. Igitur, si conclusio hęc prima sibi locum vendicaret, bona arceremus, mala adhuc euenirent.

9 Secunda conclusio erat, in hac Ciuitate Neapolitana prohibitum esse studentibus honestis in locis immorari, ex regijs Sactionibus, adeoque, si ne vnus quidem studens poterit morā facere, quāto fortius nequibūt innumeri studentes ad honesta loca accedere.

Verum

Verum, si conclusio hæc veram præferret, prohibitum esset studentibus ad amicorum palatia continuò accedere, lectores domi consulere, & denique per loca honesta assidue ambulare. Insupèr causarum patroni nequirèt Inhonestarum iustas causas defendere, quia istæ ad honestas aduocatorum ædes accederent, vt eos consulerent. Quinimò meretrices ipse non valerent per loca honesta sepe numero incedere, eo quòd honestis in locis immorari non valerent, & tandem meretrices, studentes, ceterique omnes à Ciuitate exterminandi essent, & ad lupanaria mittendi, vt ibi malis imbuti moribus paucos fortè bonos, qui superessent, coquinaarent; non est ergo arguendum ab habitatione ad accessum, cum multum operari valeat assidua mora, quod non operatur assiduus accessus.

Sin autem quandoque ex huiusmodi accessu aliquid mali sequatur, hoc erit præter intentionem, & recurrendum potius ad dicta Augustini sepius adducta, quàm ad conclusionem hanc continentem absurda, quæ in præfata nostra questione 7. considerauimus.

10 Tertia conclusio erat, lectores nulla debere prærogatiua gaudere, cum ij tantum illa gaudeant, qui in publico gymnasio iura edocèt, ex l. unica C. de studiis liberalibus urb. Rom. lib. 11. vnde, cum per Regiam Sanctionem 6. de Scholar. Doctor. nequeant huiusmodi lectores priuatim edocere iura, si quandoque veniam obtineant legendi, nequibunt in præiudicium vicinorum tali vti venia.

11 Postrema hæc conclusio ex se ipsa ruit, quandoquidem, non loco, sed lectoribus priuilegia cōcessa sunt, iuxta illud Machab. 2. cap. 5. non propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit Deus. Nec eo, quod ijs prohibeatur priuata lectio, prærogatiuas deperdent; nā prohibitio est in hac vrbe Neap. tempore hyemali, quo publica gymnasia omnibus patent, secus autem tempore æstiuo, quo clausa aspiciuntur, ex quo lectores omnes priuatis in domibus maiori sanè fructu iura explicant, vt neminem latet (An autem huiusmodi prohibitio etiàm tempore hyemali subsistat de iure, & à quo fieri queat, videbimus alibi) Quare corrigenda procul dubio est imaginatio, vt scilicet prohibitio legendi in priuatis domibus non orta sit ex molestia, qua possent affici vicini; sic namque neque æstiuo tempore ijs priuata lectio esset permessa, sed ex eo tantum, quia nefas est, vt, dum à Catholica Maiestate electi sunt lectores publici publice vtilitatis studio ære publico, academiã hanc priuati perturbent, ab eaque concursum remoueant.

Hæc pauca dicta sint, ne quis deinde amplius dubitet; non negandum tamen, quandoque iustis causis solere S.C. prohibere, ne talis lector legat in illa domo, quæ ob nimiam proximitatem, ceterasq; circūstantias non esset apta ad legendi munus, quæ omnia consideranda sunt; sicque multoties accidisse, factio prius accessu, pro vt hac in causa euenit. Cæterum, in mero iuris articulo insistendo, nemo sit, qui dubitare valeat, an lectores expellendi sint, cum verè in iure hæresim putem asseri, posse eos expelli. Ius ergo certum sit, factum verò diuersum à iure; vnde nil mirum, si quandoque variè fuerit iudicatum. An autem, quemadmodum Ciuitas Neap. gaudet priuilegio contrà studentes, ita etiàm gaudeat casalia diuisa quoad Iurisdictionem à Ciuitate Neapolis, vide Dom: de Luca in obser. ad decis. 316. Vinc. de Franch. vbi multa etiàm habes circa quæstionem illam, an priuilegia concessa ciuitati intelligantur concessa casalibus, aliaque prout ibi.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor an possit testari in viri beneficium, si stipulatum sit, vt, illa decedente absque filiis, dos reuertatur ad fratres uxoris, latè discutitur.
- 2 Dotata de bonis paternis, & maternis nullum reddit omne pactum positum à fratribus minuens ius debiti naturalis, secus, si fuerit dotata de bonis fratrum.
- 3 Vinculum appositum in capitulis matrimonialibus quandoque est deceptiuum, nec subsistens.
- 4 Pactum appositum à fratre dotate bonis proprijs sororem debet ab ipsa sorore acceptari, vt subsistat.
- 5 Pactum appositum in capitulis matrimonialibus à fratribus dotantibus sororem, an ratificari debeat à sorore, contracto matrimonio.
- 6 Pactum appositum à fratribus in capitulis matrimonialibus, & respiciens sororis fauorem, non indiget eiusdem sororis ratificatione.
- 7 Tacens, nec positiuè consentiens in receptione dotis, nullum sibi infert præiudicium.
- 8 Tacens quando habeatur pro consentiente.
- 9 Mulier per matrimonium subsequens videtur acceptare omne antecedens.

DILVCIDATIO DECIS. CXXVIII.

Nimis perplexa est decisio hæc, quæ continet dubitationem illam, an, si in stipulationem deductum sit, vt, vxore decedente sine filiis, dos reuertatur ad fratres

R r 2 yxo-

1 vxoris, possit vxor testari in beneficium viri.

Et dubitatio videtur oriri, cum vxor non interuenerit in capitulis matrimonialibus, nec in ratificationis actu lecta fuere illi capitula matrimonialia: quare præsumitur, fratrem dolose egisse. His sic perpensis, *Sanfelicius* ait, fuisse diuisas dotes inter virum institutum, & fratres vxoris; igitur videtur inferendum, attentam fuisse ratificationem, in qua expressè vir dotem promiserat reddere vxori, seu eius fratribus, cum Iudices interpretati fuerunt particulam, seu, coniunctiuam.

2 Vt igitur breuissimè perstringamus, que calamo non breui essent discutienda, nulli dubium, quin, si soror dotata fuerit de bonis paternis, seu maternis, huiusmodi pactum in capitulis matrimonialibus appositum reiiciatur, cum nequeat frater ius debiti naturalis minuere, secus verò, si fuerit dotata de bonis proprijs ipsius fratris, de ijs nempè (vt omnem equiuocationem effugiam) quæ non perueniunt ad fratrem à communi patre, vel matre, cum possit ijs frater legem, quam velit, imponere, sicque decisum reperimus in *decis. Vinc. de Franch. 396.* cuius meminit hic *Sanfelicius*. & videndi pro hac re *Castill. decis. Sicil. 25. num. 10. Amat. conf. 34. Paschal. de virib. patr. potest. part. 2. cap. 7. num. 22. Thor. compend. decis. verb. testari an possit, & nouissimè Dominus de Luca ad d. decis. Vinc. de Franch.*

Quoniam verò ad diluendam S.C. decisionem posset argumentum proponi, de illa aliqua dicemus. Posset enim argui, licet verum sit, non valere pactum, vt dos reuertatur ad fratres dotantes, quando vxor de bonis communis patris, vel matris dotata est; tamen, quia dos in locum legitimæ succedit, vt vno ore, præfata decisioni S.C. relata à *Vinc. de Franch.* adherentes, voluerunt Doctores omnes superius relati, eadem ratione dici debet, valere pactum hoc, non tanquam cadens supra dotem qua dotem; hæc enim liberè debebitur absque vinculo, sed tanquam cadens supra illam dotem, tanquam libero mulieris arbitrio subditam, cum possit mulier de illa testari, & cui velit, eam donare, tanquam suam legitimam. Vnde, licet frater nullum imponere valeat onus; ipsa erit, quæ in vim contractus patitur, dotem restituendam fratri, aliàs sequeretur, dotem illam cum vinculo transire in sororis dominium, si nequiret de illa ad libitum disponere, quod ex dictis nefas est.

3 Sed quia vinculum appositum est in capitulis matrimonialibus, non dum dote recepta, & in actu dotationis; hinc est, vt dicendus non sit contractus donationis, sed potius deceptionis, ac proinde nõ

dependens à libero mulieris arbitrio, sed à fratre decipiente.

Hic autem notandum est, licet *Sanfelicius* non exprimat, de quibus bonis loquatur; attamen de bonis fratris illum loqui prima facie dici posset, sicque intelligendū *num. 4.* & dubitandi rationem consistere potuisse in hoc, an scilicet dos data à fratre sorori sub pacto, vt, illa decedente absque filijs, dos reuerteretur ad dotantem, licet mulier non interuenerit, censeatur cum tali pacto acceptata, an attendenda sit ratificatio secundum ea, quæ exprimit; nam, licet 4 frater possit bona sua pacto supponere; debet tamen tale pactum acceptari à muliere, & quo pacto tale pactum acceptatum sit, constabat à ratificatione, in qua fuit promissa restitutio dotis, tam mulieri, quàm eius fratribus. Vnde, cum fratres internenerunt in hoc pacto appposito in ratificatione, eidem pacto se supposuere, nõ obstante primo appposito in capitulis, in quibus mulier, pro qua dos constituta fuit, non interuenerat. Merito igitur S.C. censuit apud *Sanfelicium*, diuidendam esse dotem, quia, cum illius restitutio promissa fuerit vxori, & fratribus (licet cum particula, seu, quæ coniunctionem quoque denotauit) poterat vxor testari de illa parte, quæ sibi reddenda erat; quare, cum testata fuit, præsumendum est, testatam fuisse de ea parte, de qua poterat, sicque medietatem viro, & medietatem fratribus iure optimo fuisse applicatam.

Quod autem *Sanfelicius* non videatur loqui de bonis paternis, videri poterit ex eius dictis *num. 4.* vbi hæc, *In casu, de quo agitur, quia inducta est donatio inter viuos, cessat fundamentum decisionis S.C. quæ ex alio non habet locum in casu isto, & volens aliam reddere rationem, quare decisio illa suo in casu locum non habeat, subdit, quia tunc procedit illa decisio, cum is, qui stipulatus est dotem sibi restitui, non fuit adhibitus à muliere, sed mulier passa est, illum stipulari.* Deinde, hunc casum exemplificans, ait, vt quando *Frater ex dispositione statuti excludit sororem (notat) à bonis patris; ei tamen dote constituta &c.* Quia verò hæc subdit: *secus verò, quando mulier adhibuisset stipulatorem, dicendum est, omnia superius exposita corrumpere, cum Sanfelicius non constituat differentiam inter bona paterna, & fraterna, sed loquatur, quando mulier patitur, in bonis paternis apponi pactum, & quando in eisdem bonis non patitur, sed positivè adhibet fratrem stipulatorem ad pactum illud apponendum.* Vnde, quia S.C. vidit, in capitulis matrimonialibus non interuenisse sororem, nec fratres potuisse onus, & pactum illud apponere, censuit, attendendum rem-

tempus ratificationis, quo vir stipulatus est dotem restituere vxori, & fratribus; sicque, cum possit mulier, cui velit, legitimam suā dare, de eaque ad libitum testari, merito applicata fuit medietas viro, quæ virtute ratificationis erat reddenda vxori, quæ virum deinde instituit; quoniam verò alia medietas fratribus debebatur virtute eiusdem ratificationis, eisdem fratribus applicata fuit.

Vnde argumentum expositum locum sibi vendicat, cum vxor disponit, & ratificat, sequuto matrimonio, quia tunc ex dictis à Sanfelicio non patitur, fratres stipulari, eosque omnes super eius legitima imponere, sed ipsa suo modo disponit, & onera, quæ vult, liberè absque fratrum dolo imponit.

Hic autem nota, quamvis in capitulis matrimonialibus mulier fratres adhibuisset stipulatores, ni deinde mulier expressè ratificauerit, sequuto matrimonio, non militare decisionem relatam à Sanfelicio, cum præsumatur, mulierem dolo fuisse circumdactam, ac proinde attendendam omnino ratificationem, secundum quam testari potest; alias in derisum abiret decisio relata à Vinc. de Franch. cum fratres semper stipulatores essent, ut apparet dispositio de dote legitime facta à muliere, non autem, illa tantum patiente. Quare, ut huiusmodi fraus arceatur, semper attendendam dices expressam ratificationem factam à muliere bene instructa, matrimonio sequuto.

Hinc aduertendum, licet pactum hoc ratificatione indigeat, sequuto matrimonio; tamen ea, quæ mulieris fauorem respiciunt, nulla indigere ratificatione; sic, si mulier maior in dotationis actu tacuit, & matrimonium deinde contraxit, excludetur postmodum per minorem indotatam à successione feudi, nec proderit illi ratificatio dotationis non facta. Ità ego in mea Ariadna sensi cum multis DD. quos ibi reuولي contra Andr. in cap. 1. num. 24. vers. quid ergo si sciuit: de nat. success. se ad. qui ductus fuit à ratione, quia, cum actus, aliquo inito, fieri potest, tunc eiusdem patientia non nocet, secundum Gloss. in l. Caius ff. de pignor. actione, sed mulier prohibere nequit, ne vir dotem accipiat; vnde, cum tacens non positiuè consentiat, in receptione dotis nullum sibi præiudicium intulit.

Hac verò ratione non obstante in mea Ariadna par. 1. ad tit. 1. de his, qui feud. dare poss. quæst. 21. nu. 330. cum nonnullis primæ classis Doctoribus contrarium sensi, ibique latè explicui, quando tacens habeatur pro consentiente, eamque adduxi in puncto rationem, quia mulier per matrimonium suble-

& omnia pacta matrimonialia, cum actus subsequens appareat gestus in executione tractatus præcedentis. l. vlr. C. per quas personæ acquir. Quare, licet in capitulis matrimonialibus illa non interuenerit, sat est, si matrimonium contrahens dotari non renuerit, cum nulla requiratur expressa ratificatio, quia dos eius fauorem respicit, quocunque futuro interesse posthabito.

Iam video, hic potuisse agi de muliere, quæ, testando, nequit, nisi de medietate, vel decima parte disponere, & quæ ad libitum disponere potest, seruatis Consuetudinibus Neapolitanis. De muliere testante de dotibus renunciatis per pactum dictum, alla nuova Maniera, aliisque id genus; quoniam verò omnia hæc sunt extranea decisioni, ne longior sim, illa desero; de iisque alijs in locis, in quibus sermo incidet, dicemus.

S V M M A R I V M.

- 1 Hypotheca pro dote, an competat à die contracti matrimonij, an autem à die Capitulorum, latissime controuertitur.
- 2 Hypotheca pro dote regulariter competit à die capitulorum matrimonialium.
- 3 Hypotheca in capitulis matrimonialibus tacita idem operatur, quod expressa.
- 4 Dos ante contractum matrimonium non est vera dos.
- 5 Dos, tam ante matrimonium, quam post illud contractum, habet dotis priuilegia.
- 6 Hypotheca pro dote, contracto matrimonio, retrahitur ad tempus promissionis.
- 7 Hypotheca quandoque competit pro dote à die matrimonij contracti, quod latè explicatur.
- 8 Promissio constituendi antefatum importat hypothecam.
- 9 Dos, & antefatum habent inter se proportionem.
- 10 Causa, quæ proponantur in festiuitate Sancti Iuonis, quandam sint, vbi aliqua de Sæta huiusmodi Congregatione.

DILVCIDATIO DECIS. CXXIX.

R Eperimus hac in decisione decisum, hypothecam pro dote competere à die contracti matrimonij, non autem subscriptionis Capitulorum. Contrarias verò decisiones habemus relatas per Vinc. de Franch. decis. 677. quem vide, nec deseras Consiliar. Io: Baptistam Hodier. in addit. ad decis. 55. Surd. num. 12. vbi varijs Doctorum, & Senatum placitis præfatas decisiones exornat. Et Vincentium de Franchis nimis doctè sequutus est Eminentissimus Dominus Cardinalis de Luca lib. de dote discurs. 79. num. 5. cuius verba transcripsit Dominus de Luca in obser. ad decis. Vincentij de Franch. & ex

ex ijs videmus post multos citatos, inter quos *Prat. obser. 21. vtriusq; sententię sectatores* cumulans, & post adductum *Gizzium ad Capyc. latr. decis. 36. num. 10.* qui plurię secundum decisionem *Vincentij de Franchis* in S.C. iudicatum refert, eandem sequutam fuisse *Rotam* nouissimę anno 1644. de eaque *Pratus discept. 11. tom. 4. num. 4.*

- 1 Quamnam ergo dicemus sectandam? *Consil. Paulus Staiban. cent. 2. resol. 114. Sanfelicius* sequitur, aitque, de decisionibus *per Vincent. de Franch.* relatis nullam habendā esse rationem, dum in prima ipso *de Franch.* teste, varia interuenerunt, ex quibus diiudicari nequibat, sic necessariō esse decidendum. In secunda non fuit facta diligens discussio. In tertia ipse non interuenit. Unde concludit, hypothecam pro dote competere à die contracti matrimonij, potissimum, si multum temporis spatiū interfuisset inter capitula matrimonialia, & matrimonium contractum, quo casu ait, opinionem esse communem, citans varios *DD. num. 34.* Cæterum ipse videtur inclinare in decisiones relatas à *Vinc. de Franch.* cum modicum tempus inter capitula matrimonialia, & matrimonium interiaceret.

Quinimō in *obseruat. ad d. resol. à nu. 29.* varios adduxit auctores in eiusdem suę sententię comprobationem, quam omninō tenendam scripsit, cum potissimum per S.C. nouissimę fuerit decisum in aula, in qua residebat, referente D. Io: Crisostomo Vargas Machuca (viro sanē in iure versatissimo, ut patet ex libris, quos luci dedit, eiusque doctrinam nimis diligentē hęreditare inspicimus Dominū Michaelē Machucam eius filium Iudicem M. C.V.) secundum illum, etiā in gradu reclamationis.

- Ego autē, salua illius pace, vtriusque dicta, & decisiones ab utroque relatas, de
2 *Franch.* scilicet, & *Sanfel.* in iure fundatas assero; adeoque dico, regularitē hypothecam competere à die Capitulorum matrimonialium, ex *Papiniani* responso in *l. 1. ff. qui potior. in pignor.* Ibi. *Cum ex causa promissionis ed' vniuersa quantitatis exsolutionem, qui dotem promisit, compellatur, non utique solutionum obseruanda sunt tempora, sed dies contractę obligationis.* Nec refert, si Iureconsultus loquatur de hypotheca in capitulis matrimonialibus expressa, cum eadem ratio militet in tacita, ut doctē infert *Barbosa in l. 1. par. 3. ff. sol. matrim. num. 34. ex l. an quid. ff. si certum petatur.*

Et licet *Papinianus* illo casu supponat matrimonium iam contractum, non tamē eliciendum est, rationem, cur constituta fuerit hypotheca, fuisse matrimonium, quia, si sicut rectē aduertit ipsemet *Vinc. de Franch.*

ratio formalis erat promissio facta in capitulis, ijs verbis expressa, *ex causa promissionis.*

Et quidē, si tempus matrimonij attendetur, duo sequerentur absurda, primum; nām contractus claudicaret, dum virtute capitulorum matrimonialium sponsus hypothecam haberet super bonis dotantis, suaque extarent libera. Alterum, quia, vel nunquā esset tradenda dos in pecunia, vel matrimonium esset contrahendum absque eo, quod capitula pręcederent, dum virtute capitulorum dotans prestare teneretur dotē, sponsus verō antē illius receptionem posset cū omnia sua bona vendere, vel hypothecare, deindē autē matrimonium contrahere, dotemque consumere, nec non dotam fraudibus inuoluere.

- Iuuat autē, ut pari breuitate ad duo argumenta, quę obijci solent, respōdeamus. Primum est, quia dos antē contractū matrimonij non est verē dos, igitur hypotheca pro illa competit à die contracti matrimonij. Sed responderetur cum omnibus
5 Doctoribus in *d. l. 1. ff. sol. matrim.* dotem, matrimonio soluto, non dici verē dotem, & tamē dotis priuilegia retinere.

Alterum est, quia, si post capitula matrimonialia alter ex sponis vellet non contrahere matrimonium, posset profectō illud non contrahere, non indē tamē locum haberet hypotheca in capitulis matrimonialibus; igitur hypotheca competit à die matrimonij.

Hoc argumētum malē fortassē à multis solutū occasionē pręstitit aliquibus cōtrarię adhęrendi opinioni, nonnullis verō dubitādi, ut videre est apud *Reg. de Pont. conf. 8. tom. 1. Vinc. de Franch. d. decis. & Reg. Sanfel. hic.* Adeo verum, veritatem sæpē occultari magis ex debilitate probationum, solutionumque aduersorum argumentorum, quā conclusionum euidentia. Ad hoc ergo argumentum respondendum est, eo quod possit alteruter ex sponis à capitulis recedere, deduci tantū, hypothecam fuisse contractam sub futuri matrimonij cōditione; quare, aut matrimonium euanesceat, & hypotheca iam resoluetur, quamuis nonnulli, cum *Paschal. de virib. patr. potest. part. 1. cap. 4. in allegationibus*, voluerint, ne resoluator quidē, cum continuet etiā in secundo matrimonio, quod fortē contraheretur. Aut matrimonium suum fortitur effectum, & tunc, purificata iam conditione, retrotrahitur hypotheca ad tempus promissionis, ex *l. potior. ff. qui potior.* cum non sit conditio hęc potestatiua, ut multi finxere, sed mista, ut potē quę dependeat ab vtrisque contrahentibus, & apud omnes cer-

certum est, conditionem mistam, tanquam magis casualis, quam potestatiue naturam participantem, gaudere retrotractione. Hucusque igitur militat decisio relata à Vinc. de Franch.

Quoniam verò fraudibus occurrendum, dicimus, quandoque militare decisionem, relata à Sanfel. hic, & regula erit contraria illi relata ex multis à Staiban. loc. cit. nam si breue spatium interiaceat inter capitula matrimonialia, & matrimonium, istoque medio tempore sponsus æs alienum contrahat, præferentur creditores, adeoque hypotheca competet à die contracti matrimonij; & ratio est, quia æs alienum contractum est in fraudem creditorum; poterat namque sponsus, vel primò æs alienum contrahere, scilicet antè capitulorum subscriptionem, vel post contractum matrimonium, dum ex tam breui spatio inter utrumque sic poterat operari, ut creditores non deciperentur, igitur, si sic operatus non est, videtur interuenire fraus, quæ vulgatis iuribus prodesse nequit decipienti.

Nec dici potest, nullam hic adstare sponsæ culpam; nam respondetur, potuisse sponsam sibi consulere alio modo, scilicet stipulando, ut bona in tutam emptionem implicarentur; sicque hoc casu militat decisio relata à Sanfelic. Quod secus est, si multum tempus interiaceat; nam non videtur id dolo egisse, sed potius necessitate quadam coactus. Unde recurrendum erit ad regulam generalem superius expositam.

Quoniam autem idem de antefato dictum asserit Sanfelic. obiter nota, promissionem constituendi antefatum hypothecam importare, ita ut noua constitutio necessaria non sit, cum sufficiat promissio illa, quæ constitutionis naturam habet, ut videri poterit apud Andr. in cap. 1. n. 6. quibus mod. feud. poss. alien. Affl. in const. licentiam. De nigris in cap. mulier dotarium, alioque.

Hinc pariter notandum, cum debeat inter dorem, & antefatum obseruari proportio, quemadmodum solutioni dotis correspondet antefati constitutio, ita constitutioni dotis correspondere promissionem constitutionis antefati. Quare, sicut constitutio dotis in capitulis matrimonialibus hypothecam habuit, eandem habebit promissio constitutionis antefati.

Cætera vide apud Dom. de Luca, qui nouissime scripsit de hoc articulo in obseru. ad d. dec. Vinc. de Franch. multa referens, & præcipue, sic statutum fuisse in publica Congregatione anno 1669. sub dle 19. Maij in festo Gloriosi Sancti Iuonis, in qua proposita fuit causa miserabilis viduæ.

Verum quo ad Sanctam huiusmodi Con-

gregationem sciendum est, die illa festiuitatis semper recipi causas, quia ex, quæ proponuntur dubiæ sunt; unde, stante dubitatione, regula est, ut illæ recipiantur. Quinimò quandoque finguntur articuli ex causarum inopia. Sicque, licet hæc Congregatio admodum pia sit, & erecta in Ecclesia Sanctorum Apostolorum propria præclarissimorum Patrum Theatinorum sede, illique præsit semper eiusdem Religionis Sacerdos, qui sæpè pauperum causis summo studio, parique vigilet charitate; nec desit innumerus Aduocatorum cætus; ita quidem, ut nostris tempestatibus multos esse inspiciamus Iuones; nihilominus tamen, dicendum non est, semper recipi ab ea causas euidentem, præferentes victoriam; sed quandoque, & sæpè numero, dubias; imò in hac causa, quæ refert Dominus de Luca, ego fui Fiscalis, & memini, multos in contrariam iuisse sententiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier, soluto matrimonio, an agere possit ad exactionem dotis viro promissæ, absque cessione.
- 2 Mulier, non tantum de equitate, sed etiam, attento iuris rigore, potest, soluto matrimonio, agere ad exactionem dotis absque alia cessione.
- 3 Vir dicitur quodammodo dominus dotis, sed vide num. 7.
- 4 Dotis petitio spectat ad virum, constante matrimonio.
- 5 Actio ad dotem solutam competit soli filia mortuo patre.
- 6 Mulieri competit actio aduersus virum, eiusque hæredes, quamvis stipulatio facta fuerit pro illa absente.
- 7 Vxor verè est domina dotis.
- 8 Viro mortuo, dominium dotis penes quem remaneat.
- 9 Vir tenetur cedere actiones, soluto matrimonio per diuortium viri culpa.
- 10 Soluta per diuortium matrimonio, semper maritus aget ad dotem.

DILVCIDATIO DECIS. CXXX.

Æ Quitatem semper seruasse, tam M.C. quam S.C. ait hic Sanfelic. in decidendo, mulierem, soluto matrimonio, agere posse ad exactionem dotis viro promissæ, absque cessione, iuxta decisionem Senatus Gratianopolitani relata à Guid. Pap. quest. 375. licet contrarium decisum testetur per S.C. Vinc. de Franch. decis. 33. quem videntur sequi Olea de cess. iur. tit. 4. quest. 8. à num. 35. alijque relati à Dom. de Luca in obseru. ad d. decis.

decis. Vincent. de Franch.

Rationes adductas per utrosque tam magni nominis compilatores habes hic arctatas per *Sanfelic. Auctores*, qui *Vinc. de Franch.* sequuti sunt, habes pariter apud *Amend. ibi.* Reperio autem apud *Thor. in compend. decis. verb. actio recuperanda dotis*, fuisse decisum per S.C. actionem dotis recuperandæ spectare ad filiam, quamvis pater stipulatus fuerit, dotem sibi reddi. Qua pro re allegat *Vinc. de Franch. in consuet. Neap. si qua moriens*: pag. 195. vers. an autem in hac decima.

Pro Sanfelicio post tanti nominis Doctores, quos, ut vnum pro cunctis adducam, reperies apud *Reg. de Marinis in observat. ad decis. 424. Reg. Reuert.* scripsit nouissimè *Agnell. de Philipp. in Academia Neapolitana matutini iuris Cæsarei primarius professor*, meus olim præceptor, in suo commentario *dotali part. 1. quest. 1.* per totâ, ubi alios adducit recentiores.

Ego verò, ut super hac re breuissimè meum sensum aperiâ, non possum non adherere *Sanfelicio*, & meo præceptori. Primo quidem, ne illi, quem dilucido, detrahâ: alteri, ne à quo edoctus olim fui, merito redarguar, eoque libentiùs id agam, quòd cum eis sentiens, à veritate non discrepabo, ut, ni fallor, videbitis.

Dico igitur, non tantum de æquitate, sed rigore iuris attento, posse mulierem, soluto matrimonio, agere ad exactionem dotis viro promissæ, quamvis nulla obtineatur cessio ab heredibus viri contra patrem. Quod ostendam, ad duo illa iura respondendo, in quibus fundantur DD. contra *Sanfelicium* sentientes. Obstat videtur primò *l. si pro te pater. C. de dotis promiss.* quæ, quoniam loquitur, viuentem viro, & constante matrimonio, nullo penitus modo obstat, quia, cum vir dicatur quodammodò dominus dotis, ad *tex. in l. doce ancillam: C. de rei vindicat.* meritò ad illum viuentem, constante matrimonio, spectabit dotis petitio; aliter verò dicendum, illo mortuo.

Secundò videtur obstat *text. in l. Socr 45. §. lucius ff. sol. matr.* quem multi admittunt loquentem secundum iuris rigorem, secus secundum æquitatem, super qua fundata est *l. 1. §. videamus, & §. accedit: C. de rei vxor. act.*

Ad hanc verò æquitatem fundatam in *l. 1. benè respondet Fachin. controuerf. iur. lib. 8. cap. 27. dicens l. 1. in d. §. videamus*: loqui de dote iam soluta marito, ideòque; velic, ut, mortuo patre, actio competat soli filiz, quod ad quæstionem non facit. *Tex. verò in d. §. accedit* non esse ad rem, dum vult, ut, si extraneus, qui dotem dedit pro mulie-

re, non fuerit stipulatus, eam sibi reddi, ad mulierem pertineat, eique actio ex stipulatu competat, quod neque ad propositam facit quæstionem.

Non est igitur *textus in d. §. lucius* solvendus per æquitatem: quare, antequàm aliâ applicemus responsum, illud utique certum sit, mulieri scilicet competere actionem aduersus virum, eiusque hæredes, quamvis stipulatio facta fuerit pro illa absente, cum dos fuerit verè soluta viro. Quod nullam patitur difficultatem secundum DD. & admittitur à *Vinc. de Franch. ex d. §. videamus, & §. accedit*, & hic est casus, quem decisum refert *Guid. Pap. in d. quest.* Illum quæso audiamus proponentem. Pater pro filia, quam nuptui tradebat, constituit in dotem quingentos florenos, quos quingentos florenos solvere promissit viro: contingit, quod, mortuo viro, filia (notate) egit contra heredem ad soluendum sibi dictam dotem. Sed interroges illum, contra hæredes cuius agit mulier? statim dicet, cum pater eam soluisset marito. Quare nequibat mulier agere contra hæredes patris, dum pater dotem soluerat marito, sed contra hæredes viri: & quamvis postea subdat, *Opposuit hæres patris constituentis, quod dicta dos fuit promissa solui marito*; hæc oppositio facta fuit per patrem, non quia filia contra patrem egerat, sed quia pater putabat, filiz non competere actionem contra hæredes viri, ut potè quæ non interuenerat in stipulatione, sed ipsi tantum patri: meritò igitur pro filia statuit Senatus innixus *dictis §. videamus, & §. accedit*, sicque iure optimo dici potest, decisionem hanc non esse contrariam decisioni S.C. relatæ per *Vinc. de Franch.* unde, cum in calce decisionis *Guid. Pap.* hæc subdat. *Super processu Dominae Antonie uxoris Domini Humberti Achardi in legibus licentiat, qua petebat à Ioanne Letitia dotem, Claudio Flores, ac eius primo viro pro ea constitutam, & eidem viro solui promissam*, ly, *Ioannes Letitia* debebat esse hæres sui viri, non autem pater petentis, cum aliàs id dixisset *Guid. Pap.* & licet postea scribat consilia, quæ dabat, progreditur ad alium casum à primo longè diuersum. Iam video, me insudasse ab re in suadendo, decisionem relatam à *Guid. Pap.* non esse contrariam decisioni relatæ à *Vinc. de Franch.* quæ res fortè nil ad quæstionem, in qua veritas tantummodò indaganda.

Casus igitur, de quo dubitamus, est, cum filia à patre, vel eius heredibus, dotem viro solui promissam petit, an scilicet requiratur cessio hæredum viri, cum iam supponatur solutum matrimonium, aliàs, illo constante, vxor non ager; & dubitatio videbatur resoluta ex *d. §. lucius*, qui loquitur, soluto ma-

trimo-

trimonio; ibi enim ponitur casus, quo Lucius Titius nomine suæ filię dotem promissit Caio Seio, & inter Lucium, & Caium conuentum est, ne Caius à Lucio viuentē dotem peteret. Postmodum factum est culpa viri diuortium, adeoque matrimonium solutum est, & Lucius, qui nomine filię dotem promiserat, decessit, alijs institutis hæredibus, & filia exhæredata, hoc casu, sic ait Iureconsultus. *Respondi, cum filia, alijs à patre hæredibus institutis, actionem de dote sua recuperanda habere caperis, necesse habebit maritus, aut exactam dotem, aut actiones ei prestare &c.* Igitur, soluto matrimonio per diuortium, vxor agere debet contra eius virum, vt, vel dotem soluat, vel illi actiones cedat, vt agere valeat contra patrem; quare idem dicendum erit, si matrimonium solutum sit, non culpa viri per diuortium, sed per viri mortem.

Hoc est totum fundamentum affirmantium, requiri cessionem iurium per hæredes viri faciendam; nam cætera fundamenta, tanquam parui momenti, desero videnda apud *Oleam loc. cit.*

Quare ad innodationem hanc dissoluentem, supponendum est, vt diximus, licet quodammodo dominium dotis videatur esse apud virum, ex *d. l. doce ancillam*; tamen illud verè fuisse, & esse vxoris, ad *l. in rebus 30. C. de iure dotium*, cuius verba ad id adducit præcitatus *Dō. de Philippis*; ea enim talia sunt. *Cum eadem res & arbitrio vxoris fuerint, & naturaliter in eius permanferint dominio; non enim quod legum subtilitate transitus earum in patrimonio mariti videatur fieri, idem rei veritas delata, vel confusa est.* Vnde, defuncto viro, dominium dotis non transit ad viri hæredes, sed remanet apud vxorem, quæ tanquam vna caro cum eius viro, continuat dominium illud, quod ratione huiusmodi vnionis videbatur penes virum residere; sicque, soluto matrimonio per viri obitum, mulier agat contra patrem, eiusque hæredes, nulla sibi facta cessione ab hæredibus viri, qui nullam habent actionem contra promissorem, eiusque hæredes, dum in illis non continuatur dominium illud, quod penes virum defunctum residebat, vt optimè ad rem respondet præfatus *Dō. de Philippis*, cū dos sit in vxoris dominio, ex *l. 3. §. ergo ff. de minor.* sicq; actio etiā dicitur extincta obitu viri, vt potè nata ex stipulatu rei ad hæredes intransmissibilis. Quod nota. Nil mirum autem, si, soluto matrimonio, non per viri obitum, sed per diuortium viri eiusdem culpa, teneatur vir cedere actiones, vel dotem soluere, quia, cum actio petendi dotem sit radicata in viri persona, vt explicuit idem *Vinc. de Franch.* (licet, vt diximus, ne-

queat dici radicata in personis hæredum viri) non extinguitur, nisi, extincta persona viri, ac proinde non extinguetur per diuortium. Quod egregiè considerauit *Gloss. in d. §. Lucius*, sic inueniens. *Quod, mortuo illo socero, nata fuit marito actio de dote contra hæredes, constante adhuc matrimonio prædicto.* Vnde (notate) per diuortium non tollitur ei. Debet igitur solui matrimonium per mortem viri, vt extinguatur actio eiusdem ad dotem petendam; alias, soluto matrimonio per diuortium, semper maritus agat seruata dispositione *l. si pro te pater*, necnon *d. §. Lucius*; nam, viuentē viro, vel dos per illum exacta est, & tenetur eam reddere vxori, vel non est exacta, & debet cedere actiones, quas, illo adhuc viuentē, eius vxor non habet. Vnde concludendum, decisionem relata à *Vinc. de Franch.* admittendā tantum, eum soluitur matrimonium per diuortium. Cæterum sentiendum cum *Sanfelicio*, qui suis temporibus secundum per se scripta obseruatum testatur.

Aliū sensum dat præfatus *Dō. de Philippis ad d. §. Lucius*, explicans, ly, *actiones*, vt sonet, *operationes*, quod nimis eruditè exornat, nec eius subtilitatem improbo; ne autem videatur sensus hic diuiniarius, idcirco alium adaptavi sensum. *Barbat.* autem tract. de assistentia *Gloss. 1. 2. num. 21.* alium pariter præstat sensum, quem vide. Cætera videnda sunt apud *Arias de Mesa variar. resol. lib. 2. cap. 11.* aliosque, quos *Reg. de Marin. loc. cit. & resol. quotid. cap. 139. lib. 2.* adducit.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier, petens affecurationem in bonis viri, impedit venditionem rerum ad instantiam creditorum ordinatam, quamvis inopia probata non fuerit.
- 2 Mulier nequit affecurationem petere, si fideiussorem habeat à viro datum, sed vide n. 3.
- 3 Mulieri datur electio, vel scilicet petendi dotem, vel fideiussorem.
- 4 Mulier quandoque poterit affecurationem petere, licet fideiussorem à viro datum habeat.
- 5 Mulier an possit impedire venditionem rerum viri, si res sit moraliter indiuisibilis, & quomodo procedendum, latè discutitur.
- 6 Mulier ex quibus causis nequeat impedire venditionem rerum sui viri ad instantiam Creditorum eiusdem, & in quibus casibus possit illam impedire.
- 7 Mulier, licet ad impediendam venditionem bonorum viri non teneatur in promptu probare illius vergentiam ad inopiam, tenebitur tamen illam probare in termino.

S I

Mulier

- 8 *Mulier quandoque potest affecurationem petere, quamvis vir ad inopiam non vergat.*
 9 *Affecuratio locum habet, quoties interest mulieris, eius dotem in tuto collocari.*

DILVCIDATIO DECIS. CXXXI.

Refert *Sanfelicius*, seruari in M.C. mulierem petentem affecurationem in bonis viri impedire venditionem rerum ad instantiam creditorum eiusdem viri, quamvis probata non fuerit inopia.

Fundatur *Sanfelicius* pro hac obseruantia, quia aliàs vxor læderetur per venditionem, dum priuaretur ea huiusmodi beneficio, ne creditores habeant ius offerendi, de quo *Vinc. de Franch. decis. 54. ubi Amend. & Ricc.* latè, & nouissimè *Dominus de Luca*.

Hæc autem obseruantia à multis limitatur primò, quoties vir dederit fideiussorem de dote reddenda, quia tunc mulier nequit affecurationem petere, vt apud *Amend. ad d. decis. Vinc. de Franch. num. 7. Quod idem aduertit Dom. Io: Leonard. Rodoerius ad Reg. de Marinis cap. 20. num. 7. reddens rationem,*

quia mulieri datur electio, an velit dotem, an fideiussorem; vnde, si fideiussorem accepit, nequibit deinde affecurationem petere.
 4 Hanc autem limitationem, salua omni pace, non tutam dicerem, siquidem mulier, non ideo fideiussorem accepit, ne maritum haberet obligatum, eiusque bona cum illo, sed quia tutior erat, si plures habuisset obligatos, cum ad id, vulgatis iuribus, fideiussio statuta sit. Quinimò in cap. per vestras de donationibus inter virum, & uxorem, allegatum ad id à *Dom. Rodoer.* nil aliud habemus, nisi, virum pro dote agentem non excludi, eo quod ad inopiam vergat, sed dotem assignari sub cautione. Verum ex hoc non arguitur, dari mulieri electionem taxatiuam, ita vt, electo fideiussore, non possit redire ad bona viri, cum, vt ex textu apparet, fideiussio detur vxori ad maiorem cautelam, cum aliàs certum sit, satius esse, vt mulier ad rem incumbat, quam ad fideiussores, ad quos tantum in rei defectum incumbet.

Non negauerim tamen, limitationem præfatam locum sibi vendicare tantum, cum mulier fideiussorem conuenisset, tunc enim, quia satius duxit fideiussore habere, quam rem, non habet recursum ad rem, siquæ restitutio cessabit.

Limitatur etiam secundo à multis hæc obseruantia, quoties res est moraliter indiuisibilis, pura, si sit domus magna, quæ commodam non patitur diuisionem, & in bonis mariti nil aliud sit, præter domum, quæ dotem excedat; tunc namque putarunt isti,

procedi posse ad venditionem, adeoque locum non habere affecurationem super illa, sed tantum super pretio satisfactionem. Ita *Faber in suo Codice lib. 5. tit. 7. de iure dotium definit. 27.*

Hanc pariter limitationem tutam non existimo, cum possit alio modo subuenire Creditoribus, absque eo, quod ad venditionem procedatur, dum satis erit, vt fiat estimatio per appretiatores absque subhastatione, & confert decisio Sacri Consilij relata à *de Ponte conf. 126. vol. 2. adducto à Rigcio ad d. decis. Vinc. de Franch.* asserente, dictum in causa Comitissæ Montellæ, esse faciendum appretium, non autem procedendum ad subhastationem; vnde, vel res commodam tunc patietur diuisionem, & quod superest, applicandum est creditoribus viri ex doctrina *Bartoli* ab omnibus recepta in l. si constante in 7. quest. ff. soluto matrim. quam multis alijs Doctoribus comprobat, & sequitur *Capyc. latr. consult. 54. num. 43.* vel nullam commodam recipit diuisionem, & mulier citius ius offerendi habebit, quam creditores, illique danda erit affecuratio potius, quam deueniendum ad dotis venditionem, quæ in tuto reponenda est, ne limitationem iuribus affecurationem concedentibus nostro tantum Marte demus. Et licet *Barbatus de assistentia Gloss. 2.* videatur sequi *Fabrum*; ipse tamen deinde num. 5. illatione 5. inquit, si valor rei, super qua affecurationem petijt mulier, excederet quantitatem crediti ipsius mulieris, posse tantummodò eam partem auocari, quæ quantitatem crediti mulieris excedit, cum infra creditum nequeat, citans *Alexandrum conf. 142. num. 7.* aliosque. Vnde verè nobiscum sentit, dum non inquit, procedendum esse ad illius rei venditionem, & ratio est manifesta, quia per Doctores omnes affecuratio non est vera dotis restitutio, sed collocatio in tuto, vt ex fructibus ipsius possint ali mulier, vir, & liberi, vt ait *Barbat. loc. cit. num. 14.* quare cessabit venditio, & ius offerendi etiam in re moraliter indiuisibili.

Hæc tamen limitatio fuit annis elapsis deducta in iudicio, & propriè in Regia Camera Summaria inter Magnificos Gubernatores Arrendamenti Olei, & Saponis, & Theresiam de Leone uxorem Petri de Farina; hæc enim, decocto eius viro, qui fuerat officialis præfati Arrendamenti, ordinataque creditorum graduatione, comparuit, petens eius dotium, & antefati affecurationem super domo, ex regula textus in l. si constante. ff. solut. matrim. & l. ubi adhuc. C. de iure dotium.

Verum Dominus Hieronymus Valdetarius optimus in nostris Tribunalibus Ad-uoca-

uocatus, necnon perspicacissimus Iureconsultus, summa virtute, summa doctrina, summis moribus præditus, nec impari nobilitate perspicuus, meritaque dignitatum, quas plerique habent, procul dubio possidens, multa allegauit pro Magnificis Gubernatoribus, quæ hic breuissimè perstringam, videlicet, sapius fuisse inter Doctores disputatum, vtrum cæteris mariti creditoribus liceat offerre vxori quãtitatem dotium, & antefati ex pretio perueniendo à venditione bonorum viri, si bona maioris valoris sint, quàm dotes, & ex exuberanti pretio possint creditores satisfieri, & pro utraque opinione multos adduci à *Roland. à Valle. conf. 9. num. 38. & 39. vol. 1. Cardin. Mantica. de tacit. tom. 1. lib. 11. tit. 30. num. 15. ita vt adhuc indecisa dicatur per Mart. not. 36. n. 11. & contrà creditores habeamus decis. de Franch. 54. & Affl. 199. Quod dissidium ortum habuit, quia nullo iure expresso cautum reperitur de tali priuilegio dotium contrà creditores offerentes creditum dotale in pecunia, prout doctè obseruat *Fachin. dictam legem, vbi adhuc, dispungendo in lib. 3. controu. cap. 100. & tantum vulgo receptam dicit eleganter Antonius Faber in tit. de Iure dotium defn. 27. in princip. nec vllum in hoc esse dotis priuilegium demonstrant Riminald. iun. conf. 3. num. 12. & 13. tom. 1. argumeto textus in cap. ex literis, extr. de pignor. Marta cit. vot. 36. num. 11. multos citando DD. datur enim actio prædicta nullo aliquo speciali priuilegio, sed vt bona dotium, viro vergente ad inopiam, sint in tuto, ad se, filiosque alendum, vt ex dictis l. si constante, & l. vbi adhuc, comprehenditur, prout etiam omnes creditores conditionales, vel in diem etiam ante solutionis diei euentum, detecta debitoris inopia, & concurrentibus alijs creditoribus nulla conditione alligatis, actionem habent pro assecuratione bonorum, & eorum futura cautela, vt ex latè adductis per *Salgad. in labyrint. cecitor. par. 1. cap. 8. num. 29. & 30. omnes tamèn DD. contradicentes concurrunt, vt debeat assecurari vxor super mariti bonis, quæ sint iuxta dotium valorem, vel si commodè iuxta ipsarum dotium metam bona assignari possint, vt, sic declarando, probant citatus *Fachineus in alio cap. 14. lib. 11. Fab. de Ann. conf. 63. nu. 3. Osafcus decis. 135. nu. final. Magon. decis. Lucens. 55. in add. lit. B. Reg. Galeot. contr. 65. nu. 20. & 30. tom. 2. ne aliàs vxor, quæ agit de iure captando, respuendo dotes in numerata pecunia, præferatur creditoribus agentibus de damno vitando, quod nec dotis favore concedere æquum esset, prout in puncto distinguendo probat d. Mantica cit. lib. 11. tit. 3. om. nu. 24. & 25. & multos citat *Giur.*****

ba decis. 16. numer. 17.

Nec obitare dicebat decis. 54. Vinc. de Franchis, apud quem vxor petijt assecurari se super domo, cuius fructus nec sufficiebāt pro alimentis, vt ibi obseruatur num. 4. circa fin. Quod secus est, cum bona, super quibus petitur assecuratio, non commodam patiuntur diuisionem, & excedunt creditum dotium, & antefati, prout, discusso articulo, fuisse decisum per S. C. testatur Reg. Capyc. latr. decis. 42. num. 11. vsque ad fin. & sic pariter decisum refert *Thor. tom. 1. voto 68. n. 33. idemq; in Regio Collaterali Consilio scripsit decisum Reuerter. decis. 240. de qua re est elegans decisio Antonij Fabri in eius Cod. tom. 5. tit. 7. cit. defn. 27. quo loco bis in eius Senatu decisum habemus.*

Quare, referente Domino Regente Gaeta locumtenente dignissimo Regiæ Cameræ, de cuius virtutibus in Superioribus dilucidationibus nonnulla scripsimus, fuit die 6. Octobris 1678. decreto ordinatum, quod procedatur ad venditionem domus, non obstante petita assecuratione, & retentione, per dictam Theresiam, quæ audiatur in pretio, vt fol. 66. penès Boctonum Aduarium. Verum ab hoc decreto pendet reclamatio; & licet causa reddi posset dubia ex articuli difficultate, videtur tuta pro creditoribus ex pacto speciali appposito in capitulis, & instrumento dotali, in quo dictus Petrus Farina, & Theresia coniux recipientes præfatas dotes voluerunt, vt redderentur etiam in casu assecurationis in pecunia numerata, vel in corporibus ad electionem eiusdem viri; vnde per Iudicem, qui dicti Petri factum repræsentat, cum Iudicis factum partis factum dicatur, ex regula l. si ob causam C. de euiction. exercendo iura electionis dicti viri, decerni debet, vt, vendita domo, ex pretio fiat assecuratio, conuertendo in tutam emptionem, quæ iam reperitur. Hæc causa reclamationis adhuc sub iudice est.

6 Limitatur tertiò apud *Barbat. loc. cit.* quando mulier, vel bona, super quibus assecurationem obtinuit, alienaret, vel quando ageretur, soluto matrimonio, vel quando vellet assecurari in pecunia, vel quando egisset hypothecaria, petens, adiudicari sibi sui viri bona; his enim casibus procedi potest ad venditionem, & competet creditoribus ius offerendi. Quos casus sic limitatos libenter admitto, cum, vel importent dotis restitutionem, vel eius naturam sapiant, dum non est mera collocatio dotis in tuto.

Limitatur tandem per eundem *Barbatum num. 40. ex Muscatell. de appell. part. 3. Gloss. adiudicantur num. 97. alijsque, quando viri bona essent merces, mobilia, animalia, aut nomina debitorum, ex quibus vxor nequi-*

Si 2

ret

ret fructus percipere pro alimentis, ni in pecunia redigerentur. Hanc igitur limitationem non admittes, si ex nominibus debitoris, & animalibus fructus perciperentur, quia tunc consultum esset alimentis vxoris, viri, & liberorum. Quoad merces verò dico, limitationem hanc recipiendam tantum in casu, quo ageretur de mobilibus illis, quæ reperiebantur penes virum tempore, quo mulier egit, vel fuerant alienata post vergentiam viri ad inopiam, secus verò de distractis, antequam vir malè cœpisset uti sua substantia, ut *Muscattell. ipse loc. cit. num. 9* explicat, ex *Salicet. Bald. & alijs*.

Haecenus de limitationibus huius obseruantia. Nonnulli autem obseruantiam hanc non admittunt, quia viri inopia probata non fuit, vnde videtur prorsus cessare affecuratio dotis. Ità voluerunt multi apud *Barbat. loc. cit.* qui omnes refert opiniones; nihilominus tamen ipse adhæret opinioni, quam obseruari ait *Reg. Sanfelice*, tanquam pluribus decisionibus comprobata; vnum tamen aduerte, licet in promptu non teneatur mulier hoc casu probare vergentiam viri ad inopiam; teneri nihilominus illam probare in termino, cum venditionis supersessio non requirat probationem in promptu tantum, ut videtur annuere inter cæteros *Vrsill. ad decis. Affl. 199*.

Et quamuis vrgeri possit, hoc casu non cessare affecurationem; adhuc, si procedatur ad venditionem, cum consulatur mulieri super pretio, quod inde percipitur, dum potest illud in tutam emptionem conuerti, respondetur, frustra articulum hunc esse admittendum, cum alias, vel in promptu emptio non reperiatur, vel non sit tuta, & mulier velit citius affecurari super bonis, quæ actualiter habet eius vir, quam aliena perquirere, vitij, quæ ignorat, obnoxia. Et tandem modus hic totaliter creditoribus ius offerendi traderet, & cautelam mulieri statutam denegaret, dum illi pretiū, & emptionem offerrent, quæ qualis esset, nemo fortè dignosceret, cum quotidie periclitemur, vitiosas temporis decursu præferre emptiones, quæ antea nullo laborare vitio videbantur.

Hic tamen adueras velim, posse etiam dari casum, quo mulier valeat affecurationem petere, quamuis vir ad inopiam non vergat, puta, si vir læsæ Maiestatis reus efficiatur, vel si ob aliquod fortè crimen deportetur, vel bannitus, vel vagabundus euadat. Quos omnes casus recenset *Reg. de Marinis in obseruat. ad Reuert. decis. 292*. & ratio est euident, quia, quoties interest mulieris, dotem collocari in tuto, toties peti debet affecuratio; his enim omnibus casibus

sua interest, in tuto collocari dotem, cum bona viri, vel ob patrata crimina, vel infirmum eius statum dilabantur.

Alia ad materiam videnda sunt apud citatos, & præcipue, ut cum *Barbato* sentiam, apud *Fabrum in d. sit. de iure dotium per omnes definitiones*, quæ valde ad materiam conferunt, & consule *Capyc. pro hac dilucidatione in decisione 42*. quem refert *Sanfelicius ipse in additionibus*.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia affecurationis dotium, viro ad inopiam vergente, executioni demandatur, non obstante appellatione, & quare.*
- 2 *Alimenta non retardantur concessione induciarum.*
- 3 *Sententia affecurationis dotium an impediri possit per oppositionem nullitatum.*
- 4 *Creditorum posteriores viri non habent ius offerendi super bonis, quibus uxor affecurata est.*
- 5 *Appellatio à decretis, quod exfractent turbantes studia, an suspendat eorum executionem.*

DILUCIDATIO DECIS. CXXXII.

Sacrum Consilium hic arbitratum est, sententiam affecurationis dotis, marito ad inopiam vergente, esse executioni demandandam, non obstante appellatione, cum fructus deferuiat ad mulierem, virum, filiosque sustentandos. Vnde, cum hæc causa alimentorum verè dicatur, executioni demandabitur, quacunque appellatione non obstante.

Hinc collige primò, alimenta adeò esse privilegiata, ut retardari nequeant concessione induciarum, pro ut ex *Bald. in l. post pactū. C. de dilationibus*, infert *Dom. D. Franc. Verde ad Gallup. in part. 2. cap. 4.* quem vide, dum multa ait de alimentis.

Secundò, posse sententiam affecurationis impediri per oppositionem nullitatum oppositarum per modum exceptionis cum deposito, seruata forma *Regia Pragm.* Verum circa alimenta, quæ officio Iudicis dantur, vix puto dari posse remedium ad illa impedienda, ni vxor habeat, vnde se, suosque liberos alat; quare hoc casu Iudex, suspensa affecurationis causa, poterit decernere, ut aliqua quantitas liberetur in causam declarandam; sicque aduerte, Iudicem debere alimentis tantum consulere; causæ verò principalis ordinem non deserere. Alia super hoc puncto vide apud *Sanfelice. in addit. ad banc decis. & in praxi Iudiciar. sect. 60. à num. 29. vsque ad 33.* Hic autem aduertendum,

- 4 dum, creditoribus posterioribus viri non concedi ius offerendi, nec agi posse de venditione rei, super qua uxor assicurata est, ad se, filiosque alendos, ut ex Cyn. & Bartolo in l. cum sibi C. qui potior in pignor. alijsq; scripsit Reuerter. decis. 240. apud quem vide limitationem, nec deferas ibi Reg. de Mar. dum varia nescit de dotium assicuratio-
ne.
- 5 Respectu verò alterius puncti, scilicet, non dandam appellationem ad retardandam executionem à decreto, quod extrahent turbantes studia scholarium, vide eundem Sanfelici. in d. fest. nu. 29. adducentem Gramm. decis. 58. nu. 25. & ea, quæ superius diximus nos in decis. 127. & in nostris dilucidationibus quest. 7. Quamuis nostris tempestatibus contrario quasi iure vtamur; fiunt namque edicta, vt extrahent studentes à locis honestis, nec tamèn ab huiusmodi edictis datur utilis appellatio: vnde ijs fugiendum est ad lupanaria, vt maxima animæ, corporis, & cōsanguineorum, quinimò totius Reip. iactura, vitijs imbuantur, non scientijs, & virtutibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Error nonnullorum recentiorum in scribendo qualis sit, fusè ostenditur.
- 2 Mulier an possit cum iuramento renunciare Velleiano.
- 3 Rei debendi in solidum obligati quomodo cōueniri valeant.
- 4 Mulier in solidum obligata cum viro an iuuetur Velleiano, fusè examinatur.
- 5 Mulier principalitèr obligata non iuuatur Velleiano.
- 6 Solutio præsumitur facta in causam utiliorè, soluenti.
- 7 Solutio in dubio censetur facta potius nomine proprio, quàm alieno.
- 8 Mulier in solidum obligata cum viro an quādoque iuuetur Velleiano.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXIII.

Hic videmur principalitèr edoceri, an, & quando mulier pro alio intercedens, iuuetur Velleiani exceptione. Pro qua decisione vide ea, quæ diximus in nostris dilucidationibus quest. 12.

Quoniam verò ea nouissimè impugnatur ab Illustrissimo Domino D. Hieronymo Borgia Episcopo Tropæ ad id munus suis electo virtutibus, quibus præditus est, id circò veritatis intuitu quid dicendum, videamus.

- 1 Sed aduertet lector, me dixisse, veritatis intuitu, cū aliàs me impugnari non zgro fē-

rā animo, sed gestiā; & quidèmpersèmpèr impugnari vellem, vt & veritas innotesceret, measque inspicere opinionones disceptatas, quæ non modica auctoris gloria est. Quàm euidentèr igitur ij decipiantur, quibus impugnari displiceat, sapientis est indagare; nec credo Diuum Thomam, Scotum, Suarez, Vasquez sexcentosque alios, potuisse vnquā indoctos appellari, quia sæpè fuerunt impugnati, quia sæpissimè vnus opinio alterius sententiæ aduersabatur, quinimò ex huiusmodi impugnationibus non modica arguenda est doctrina, nec crassus æstimandus est intellectus, nec ingenij supponenda hebetudo, quæ omnia is tantum ostendet, qui alienis pascitur, nec sua ponit.

Hinc commendare non profectò valeo, qui recentiores citare, vel erubescunt, vel dedignantur, putantes, indecorum vrique esse, eorum scriptis eos necere, quibus se superiores esse, vel fingunt, vel somniant, vel iure censent, sed eos, non modò sciolos, ast vnde quaque ignaros appellare non hæreo, cum putent, vt superbiam alant, occultare veritatem, dum ea, quæ recentèr dicta sunt ab alijs, silentio committunt, eos tantum referentes, qui Altræ tenent lances, ceteros verò, si fortè præterire non valent, vel non absque derisu citant, vel non absque inurbanitate impugnant.

Vt ergo ad rem meam reuertar, Illustrissimo Borgiæ grates, quas valeo, plurimas, calamo reddo, animo refero, dum hæc mihi aduertendi occasionem præstitit, quæ ipsismet, quibus poterunt fortè non placere, fortè proderunt. Interim hoc ij aduertant, vitium scilicet, & maximum certè esse, in scribendo animi motibus duci; etenim, si scribenti id non malè gestum videri poterit, secus lectori videbitur ijs carenti motibus. Quare urbanitatem, veritatemque consulat, necesse est. Hæc scripsi, non ut detraherem, sed ut bonos monerem, dum, ex Seneca lib. 3. de ira. cap. 37. admoneri bonus gaudet, pessimus quisque correptorem asperrimè patitur, & cordi semper tenenda eiusdem sententia est in lib. 1. de tranquillit. animi, quo loci hæc scripsit. Puto multos potuisse ad sapientiam peruenire, nisi putassent, se peruenisse, nisi quadam in se dissimulassent, quadam apertis oculis transiluisissent; non enim est, quod nos magis aliena iudices adulatione perire, quàm nostra. Si hæc ponamus ob oculos, inurbanitatem arceamus, veritatem amplectemur. Sed ad nostrum propositum, à quo opportunè discessimus, reuertamur.

In mea quest. 12. post triginta casus ibi enumeratos, quibus mulier Velleiano non iuuatur, hæc dixi ad maiorem lectoris rescribenda commoditatem.

Aduc-

Aduenit postremò Regia Pragmatica prima in ordine sub tit. de Senat. cons. Velleian. ubi cautum reperitur, non posse mulieres etià cum iuramento renunciare beneficio Velleiani ex eo, quia, sicuti facilimè persuasionibus intercedere coguntur, ità quoque & renunciare. Quæ ratio ingeniosissimè exponitur à *Præs. de Franch. in decis. 223. n. 26.*

Vndè indubitatum videtur, non correctos esse casus à iure communi exceptos, præter vnum tantummodò, eum scilicet mulier, præiuramento, renunciaret. Præter hos ergo casus quæstio nostra est, an mulier in solidum obligata cum viro in eodem iuramento, non ex causa decoris, non excarcerationis, nec denique ex quacunque alia simili, hoc beneficio iuuetur, ità, vt, marito nihil in bonis habente, possit vxor cogi ad totius debiti solutionem?

Et ratio dubitandi ea profectò est, quia, cum vnusquisq; ex reis debendi in solidum obligatus possit pro toto debito conueniri *l. 3. §. ubi duo, ff. de duobus reis. ubi Gloss. & ità, vt per vnus exceptionem non liberetur alter, l. fin. ff. eod.* apertè colligitur ex hac ratione, mulierem teneri ad totius debiti solutionem, si fortassis eius vir nihil in bonis habens reperiatur. Cumque constet, quemlibet in solidum obligatum principaliter esse obligatum, in dubium non videtur reuocandum, quin mulier non possit iuuari Velleiano, quod cessat, quotiescunque illa principaliter obligatur *l. sed si ego l. si mulier, ff. ad Velleian. l. si funebris cum concordantibus C. eod.* E cōtrà verò videtur locum habere Velleianum, dùm in nostro casu, nisi in contrarium adsit probatio, præsumitur vxor intercessisse pro viro, non autem vir pro uxore. *Auth. si qua mulier C. ad Sen. cons. Vell.* Vndè, cum mulier non sit principaliter obligata pro re sua, clarum, indubitatumq; est, illam ex Baldi doctrina Velleiano iuuari.

Iam vidistis opinor, ubi nam vertatur cardo difficultatis: superest modò, ut, quid dicendum, videamus. Et quidè quæstio hæc ingeniosissimè proponitur à tribus iurum Coriphæis, Dominis scilicet Regentibus Merlino, de Marinis, & Domino Consiliario Staibano iuniore famam defatigatibus, quorum primus illam examinat in *cent. 1. contr. forens. cap. 53.* Secundus in *lib. 2. resol. quotid. cap. 236.* Tertius denique in *cent. 1. resol. forens. resol. 42.*

Vt autem æquo pugnemus Marte, & certa ab incertis segregemus, supponendum arbitror, in huiusmodi obligatione nullam volitare coniecturam, qua probari queat, vel virum non intercessisse pro uxore, sed uxorem pro viro, vel debitum conuersum esse in viri, non mulieris commodum. Etc-

nim, si qua harum adesset, nulli dubium, quin mulier Velleiano iuaretur. Quæstio igitur sit, cum nulla coniectura, nec pro viro, nec pro muliere, nec in vtrumlibet viger. Quidquid sit, si dicatur, vigere saltè præsumptionem contrariam in virum pro muliere, de qua infra. Hoc supposito.

Dico contrà communem Doctorum opinionem, mulierem in solidum obligatam cum viro, quotiescunque nulla apparet intercessionis coniectura, Velleiano non iuuari, sed posse pro toto debito conueniri. Nec miremini velim, me ferè contrà omnes arbitrari, cum sic videam iura edocere.

Quod si supèr hac quæstione Reg. Merlin. loc. cit. num. 25. cuiusdam opinionem improbat, quia is non subtilitè germanum iurium sensum erat perscrutatus, ne mea quoque sententia talem sortiatur notam, ea similiter subtili, quo potero, medio, perscrutari conabor. Locus ergo supercilio ne sit, si communi parentando sententiæ alitèr sentiam.

Iuuabit igitur aduersantium fundamenta referre, quæ sunt, colorem quæsitum in huiusmodi obligatione præsumi, cum videlicet mulier se vna cum viro in solidum obligauerit; potius namque videtur uxor fideiussisse, vir autem se principalitèr obligasse. *Auth. si qua mulier C. ad Velleian.* Quod militare aiunt, quotiescunque non probatur, pecuniam esse in mulieris commodum conuersam. Neque posse, inquiunt, sustineri contractum pro medietate, vtpotè qui vnicus, & indiuisibilis est. *l. si mulier la terza §. fin. ff. ad Velleian.* ergo totus contractus corruet, & consequenter mulier Velleiano non gaudebit.

Vt autem ad hæc respondeamus, multa sunt breuitèr ponderanda. Et primò, mulierem pro se principalitèr obligatam, quavis non probetur, pecuniam esse in suam utilitatem conuersam, Velleiano non iuuari, expresse cautum reperitur in *l. si mulier. ff. ad Velleian. lbi. Si mulier tanquàm in suos usus pecuniam acceperit alij credita, non est locus Senatus consulto; alioquin nemo cum fæminis contraheret, quia ignorari potest, quid actura sint.* Concordant *l. sed si ego, ff. eod. & l. si funebris C. eod.* Secundò incertū nec est, duos in solidum obligatos posse in totam summam conueniri, vel pro rata. In totam summam, si Titius, & Meuius sint obligati pro centū in solidum, & ego à Titio tantum non quinquaginta, sed centum petam; hæc enim ab illo repeto tanquàm principalitèr obligato, quod si quinquaginta tantummodò quærā, non ago contrà illum vt principalem, sed vt Meuij fideiussorem; duo enim in solidum obligati sunt ad inuicem fideiussores ità, vt actio-

a&ori detur actio contra istos; & ut principales, & ut fideiussores. Non est meum figmentum, sed dispositio *tex. in l. reos promittendi, ff. de duob. reis promitt. & stipul. ibi. Reos promittendi vice mutua fideiussores non inutiliter accipi conuenit. Itaque reus stipulandi actionem suam diuidere si velit (neque enim diuidere cogendus est) poterit eundem ut principalem reum, item eum, qui fideiussor pro altero extiterit, in partes conuenire, non secus ac, si duos promittendi reos diuisis actionibus conueniret. His ita suppositis, nulli dubium esse arbitror, quin uxor in solidum obligata Velleiano non iuuatur, non obstantibus ijs, quæ ab aduersarijs opponuntur. Quoniam autem tota vis consistit in *Auth. si qua mulier. vbi. Si qua mulier crediti instrumento consentiat proprio viro, aut scribat, & propriam substantiam, aut se ipsam obligatam faciat, iubemus, hoc nullatenus valere, siue semel, siue multoties huiusmodi aliquid pro eadem re fiat, siue priuatum, siue publicum sit debitum, sed ita esse, ac si neque factum quicquam, neque scriptum esset, nisi manifestè probetur, quod pecunia in propriam ipsius mulieris utilitatem expense sint. idèd verba hæc sunt dilucidanda. Et quidem quod textus non loquatur, cum mulier se principaliter obligat, nemo est, qui non videat, ni nolit; etenim, cum legum correctiones sint euitandæ *l. præcipimus. C. de appellat. si lex ista non corrigat expresse textum in d. l. si mulier superius relatum, ubi necesse non est, ut probetur, pecuniam esse versam in ipsius mulieris commodum, cum ea principaliter obligaretur, cur dicendum est, textum hunc loqui, cum mulier se principaliter obligaret, ita, ut tunc probandum esset, pecuniam esse in eius utilitatem conuersam, si sic loquendo iura hæc ut inter se contraria pugnarent, & vnum alterum corrigeret? Firmum igitur, indubitatumque sit *d. Auth. loqui, cum mulier pro marito intercedit. Quod expresse voluit Gloss. cum dixit. In viro se obligante uxor consensit, aut pro eo fideiussit, vel etiam res suas pignori, hypothecæ supposuit, quaritur, an sibi præiudicauerit? ubi notandum est, diuersum esse consentire obliganti, & se principaliter obligare. Et paulò inferius. Quod quidem verum est, nisi pecunia, propter quam uxor fideiusserrat, in eius utilitatem expense probetur. Constat igitur, Glossam explicare, quod consentire obliganti, idem sit, ac fideiubere. Color ergo quæsitus, quem aduersarij ingeniosissime opponebant, nondum visus est in *d. auth. Quare Thesaur. in decis. 223 in princ. tenet d. auth. loqui, cum mulier pro marito intercedit, quamuis ipse illam extendat quoque, cum mulier se principaliter obligat, & vir fideiuber; sed hoc, nec*****

ille, nec alij vllò iure comprobant,

His ita refutatis, sic liceat arguere. Ex *d. l. si mulier, cum uxor principaliter obligatur, quamuis non probetur, pecuniam esse in eius commodum conuersam, modò in contrarium coniectura non wigeat, Velleiano non iuuatur; sed, cum obligatur in solidum cum marito, principaliter obligatur, ut supra probauimus, ergo, cum in solidum obligatur, non iuuatur Velleiano, quamuis non probetur, pecuniam esse conuersam in eius utilitatem, modò coniectura aliqua non obfit. Nec iuuat asserere, Velleianum utpotè fauorabile extendendum; etenim non sic extendendum est, ut iuribus contradicat, præcipue, cum ex vulgari regula semper standum sit pro contractus subsistentia.*

Præterea (ut colorem quæsitum penitus eneruemus) cum maior iactura censeatur solutio, quam obligatio, ex eo, quia plus est soluere, quam se obligare, si quis soluendo præsumitur soluisse in illam causam, quæ sibi utilior erat, ex doctrina Bartoli in *l. gerit C. de acqu. hered. Menoch. conf. 121. num. 45. & conf. 265. num. 33. Alex. cons. 15. col. 2. lib. 5. Tiraq. de retract. consanguin. §. 3. Gloss. 1. num. 32. quis dubitet, an quisque, se obligando, obligatus censeatur in eam causam, quæ sibi erat utilior? Idque à fortiori. Etenim, quod pluris est, tanti est *l. cum fur ff. de in iur. iur. igitur, quamuis non probetur, semper præsumitur, in mulierem versam esse pecuniam, quia se obligauit ob causam, quæ sibi erat utilior. Iam verò utilius erat, ut pecunia versa esset in suam, quam viri utilitatem. Neque dicas, utilius esse mulieri, eam iuuari Velleiano, quam non; nam sic mulier non verè obligaretur ob causam sibi utiliore, dum nulla esset obligatio, ut consideranti patet, & consequenter, nullo modo eam obligari, citius esset dicendum.**

Secundò in eadem paritate insistendo, si in dubio solutio censeatur facta potius nomine proprio, quam alieno *l. & magis, ff. de solut. l. Titium, & Menium §. professus, ff. de administr. tutor. Menoch. conf. 46. num. 1. & 4. certum est, obligationem in dubio cèferi factam nomine proprio, & principaliter, igitur à fortiori, cum quis expresse principaliter se obligaret. Ergo, ut concludamus, si mulier principaliter, & in solidum cum marito obligatur, non censeatur pro marito fideiubere, nec eius pecuniam in viri commodum conuerti; & consequenter non est locus præsumptioni, & color quæsitus, proinde hucusque prætendebatur. Quare mulier sic obligata Velleiani exceptione non iuuabitur.*

Non negauerim tamèn, quandoque mulierem, etiam in solidum obligatam cum viro,

ro, iuvari posse Velleiano, puta, si à creditore, tanquam fideiussor, nec ut principaliter obligata, conueniretur; tunc enim locum haberet exceptio Senatus consulti, quia conueniretur ut intercedens pro marito. Quare cautus debet esse creditor in illa conuenienda. Hæc sunt, quæ iuri consona inueni. Ceterum non dubito, quin contraria opinio, utpotè à multis comprobata, tutior reddatur in praxi; nihilominus hæc ego sentio.

Contrà hæc vrbaniſſimè, æquè, ac doctiſſimè scripsit præfatus Illustrissimus Borgia in libro 18. *Inuestigat. iur. ciuil. in Fabricum* hæc ad lectorum commoditatem rescribenda.

Et vide casus ferè omnes exclusionis colligentem doctè certè Ioannem Baptistam Mucci in suis *quæst. forensibus quæst.* 12. ubi tamèn quod ait mulierem obligatam in solidum cum viro, nulla ex permissa causa, non iuvari Senatus beneficio, vix inspecta vera iuris ratione, admitti poterit; nam, aut in ea in solidum obligatione mulier participes lucris fuit, aut non fuit; si participes, quia talis, non quia in solidum cum viro obligata, excludetur; si non participes, tunc quia, ut aliàs in superioribus diximus, ex in solidum obligatis, is, qui non participauit, fideiussor est, non debet mulier, quæ talis remanet, beneficio Senatus priuari. Quod si neutrum cõstet, an scilicèt participauerit, nec ne, in quibus terminis proponere se quæſtionem Mucci ait num. 3. & tunc dicam, assentiendum viris doctiſſimis, qui scripserunt, præsumendum contractum, aut negotium in viri utilitatem cessisse, mulierem verò colore quæſito adhibitam, & ita fanè voluit Iustin. in *Novella sua* 134. *ut nulli iudicum liceat habere loci seruatorem*, &c. in cap. 8. (à quo epitomata *Authent. si qua mulier C. ad Velleianum*) dum exquirendo ut manifestè probetur, quod pecuniæ in propriâ ipsius mulieris utilitatem expensæ sint, firmas Regulam, quæ stet in contrarium, faciatque præsumere, nequaquam eas in propriam utilitatem à muliere expensas.

Nec effugit Mucci dicendo sub num. 15. quod textus non loquatur, cum mulier se principaliter obligat; nam occurritur ostendendo, & de hac quoque specie Iustinianæ loquutum, qui omnes complecti voluit; dixit namque primò *si qua similiter crediti instrumento consentias proprio viro*, & in his verbis perstrinxit fideiussionem à muliere in beneficium viri factam; dixit secundo, *aut scribas, & propriam substantiam*, & perstrinxit casum, quando mulier bona propria supponit hypothecæ pro viri debito; & deniq; terciò dixit *Aut seipsam obligatam faciat* & his verbis diserte de obligatione in solidum

tractauit, alioquin idem hic tertius casus cum antecedentibus, & frustra particula aut segregatus ab illis fuisset; ceterum quod Accursius, & Glossa dixerunt, Iustinianum de muliere fideiubente loqui, vel quæſtionem (dicam) sola autoritas, non dirimit, vel (dicam) verum quidèm esse, sed in prima, & secunda clausula, cum in tertia de obligata in solidum agi apertum sit. Porro suauis Mucci cit. supponens, quod negamus perpetuò, text. in l. si mulier D. ad Velleian. loqui de muliere in solidum cum viro, aut alio obligata, quando non de ea, quæ se cum alio obligauit, sed ea, quæ sola, & de ea, quæ pecuniâ acceperit, licèt alteri creditura, textus agat, quod longè aliud est, nam certum sibi mulierem pecuniam accepisse, nec locus præſumptioni: hic incertum, & præſumptioni locus; & suauis quoq; quod esto in d. l. si mulier de obligata in solidum tractaretur. allato vulgari Brocardico, quod correctio legum sit vitanda, nolit Iustiniano credendū esse, qui in citata *Novella* 134. cap. 8. à quo sumpta *Authentica*, apertis verbis præfatur se iura vetera corrigere, dum ait, *Et illud vterè prauidimus pro subiectorū utilitate corrigere*. Rursus nec benè ad rem adducit Mucci textum in *Leos promittendi D. de duobus reis*, nam primò non omnes, qui in solidum rei obligantur, vice mutua fideiussores sunt, sed qui sub hac lege accipiuntur, ut aliàs diximus, & I. C. indicat, dum illos, qui vice mutua fideiussores accepti, posse conueniri eo modo, quo illi qui duo rei promittendi, idest duo in solidum obligati, concludit secundo, nam text. in d. l. *Reus* supponit, certas, & exploratas esse partes ad vnumquemque ex Correis peruentas, idèoque facultatem dat Creditori, ut quemlibet possit in partes conuenire.

Denique Regula, quod semper quis præsumatur, ut soluere, ita & se obligare in ea causa, quæ sibi utilior sit, vera quidèm est, sed non ad rem applicabilis, nam fragilitas sexus, & facilitas illa, ob quam fraudibus mulieres expositæ, facit, ut potius in rem alterius delusæ, & deceptæ, quàm in propriam censeantur se obligare.

Ex his, & alijs videat lector, an Mucci assentiendum (quod utique vellem; nam dignus, cui assentiatur, si, salua Iurisprudentiæ Iustinianæ, posset) an potius *Theſauro decif.* 223. in principio *Merlino cent. 1. cap. 55. d. Marin. lib. 2. cap. 236. & Staibano resol. 1. resol. 42.*

Hæc ego, hæc Dominus Borgia; nunc, quæ magis arrident, lector sequatur, cum tanta tanti Aduersarij vrbaniſas ad trutinam me cogat relinquendam, & pauciſſima hæc ad veritatem à lectore eruendam rescribenda.

Tota

Tota ergo difficultas (nam cetera ex se ipsis plana sunt) stat in videndo, an *Auth. si qua mulier*, loquatur de muliere se principaliter obligante.

Super qua re probauimus nos, ibi esse sermonem de muliere intercedente; quoniam verò Dominus Borgia in vers. *Nec effugit Mucci*, scripsit, ibi Iustinianum verbis ijs, *Aut se ipsam obligatam faciat*, voluisse exprimere obligationem in solidum, ac proinde mulierem principaliter obligatam, id circò posset responderi, cum dicitur in d. *Auth. Si qua mulier crediti instrumento consentiat proprio viro*, aut scribat, aut propriam substantiam, aut seipsam obligatam faciat, semper intelligi verbum illud, *proprio viro*, & consequenter huiusmodi obligationem esse meram intercessionem; nam verbis ijs, *Aut seipsam obligatam faciat proprio viro*, non differunt quoad substantiam intercessionis ab ijs verbis, *consentiat proprio viro*, sed tantum quoad modum obligationis, qui, ut consideranti pater, materialiter se habet quoad intercessionem, quæ semper talis præsumitur, quoties aliqua est coniectura, ut supra diximus.

Quod si dicatur, non intelligi repetitum *ly, proprio viro*, respondeo, frustra dixisse Iustinianum, *Inbemus, hoc nullatenus valere*; cum tunc obligatio illa, non facta pro proprio viro, subsisteret, tanquam principaliter facta, ad textum in *l. mulier. ff. ad Velleian.* Hoc apud me certum est; nunc, si magis ardet ingeniosa Domini Borgie interpretatio, illam sequere.

S V M M A R I V M.

- 1 *Minori an, & quando fori priuilegium competat.*
- 2 *Pupilli, & miserales persone habent fori electionem.*
- 3 *Pupillus quis dicatur.*
- 4 *Gratia Principis non est extendenda.*
- 5 *Doctores potestatem habent textus interpretandi, sed regulatè.*
- 6 *Priuilegia concessa pupillis an extendenda sint ad eos, qui per rectores gubernantur.*
- 7 *Minores etiam quandoque ad priuilegio fori fruendum dici possunt miserales.*
- 8 *Miserales persone quamnam sint, iudicis arbitrio remittitur.*
- 9 *Minor quandoque nequit appellari miserabilis persona.*
- 10 *Minor, qui pupillarem ætatem compleuerit de iure Regni an gaudeat fori priuilegio.*
- 11 *Priuilegium fori cur datum sit pupillis, non autem indistinctè minoribus.*
- 12 *Tempus factæ electionis attenditur pro atq; quoad fori priuilegium.*

- 13 *Pupillus, quamuis diues, an gaudeat fori priuilegio.*
- 14 *Miserabilem non æstimat vulgus, qui Dives est.*
- 15 *Minor, quamuis diues, si aliundè miserabilis sit, gaudet fori priuilegio.*
- 16 *Iudicis ecclesiastici brachiū an imploret pauper, attento iure canonico?*
- 17 *Pupillus, & vidua, quamuis diuites, gaudent fori priuilegio secundum ius canonicum.*
- 18 *Persona priuilegiata trahunt suos administratores.*
- 19 *Administratores conueniendi sunt in loco administrationis, ni agatur cum priuilegiatis.*
- 20 *Discussio computorum fit etiam quandoque in loco administrationis, quamuis decisio cause trahatur ad locum electum à pupillo, vel minore.*
- 21 *Pupillo non inducitur præiudicium ob electionem fori factam, quamuis computa discutienda sint in alio foro, dummodò decisio cause fiat in foro electo.*
- 22 *Administrantium calliditas quandoque deducitur in procurando redditionem computorū discutiendam extra forum electum.*
- 23 *Auaria nostris tempestatibus altas iecit radices.*
- 24 *Probes viros quosnam existimet vulgus.*

DILUCIDATIO DECIS. CXXXIV.

Decisum hic reperimus per S.C. minori puberi, qui in potestate definit esse, vel morte, vel emancipatione, competere, tam attento iure communi, quam Regni, priuilegium eligendi forum.

Vt autem materiam hanc breuissime de more dilucidemus, quidnam prius de iure communi dispositum sit, videndum est. Deinde verò, quid de iure Regni.

De iure communi est dispositio Constantini Imperatoris in l. unica §. fin. C. quando Imp. inter pupill. & vid. vbi hæc. *Quod si pupilli, vel vidua, aliique fortuna iniuria miserales iudicium nostra serenitatis orauerint, præsertim, cum alicuius potentiam perborrescunt, cogantur eorum aduersarij examini nostro sui copiam facere.*

Itaque priuilegium hoc eligendi forum conceditur pupillis, viduis, aliisque personis miserabilibus. Relictis igitur viduis ad casum nostrum non pertinentibus, videndum superest, quis dicatur pupillus. Super qua re ceteros deferamus, & credamus Pomponio in l. pupillus 239. ff. de verb. significat. sic illum describenti. *Pupillus est, qui, cum impubes est, definit in patris potestate esse, aut morte, aut mancipatione.* Quare, ut aliquis dicatur pupillus, duo requiruntur, ut scilicet in patris potestate esse definat, & ut impu-

bes sit. Impubes verò, si masculus sit, dicitur infra decimum quartum annum; si autem femina, decimum secundum, ex *l. quæ atate 5. ff. de testam.* Igitur ex vi dictæ legis unica, completa huiusmodi ætate, non amplius ijs electio fori competet.

Ex his patet, veriolem esse opinionem Viscont. in addit. ad decis. 100. Vinc. de Franch. num. 17. quàm Couarr. præf. quæst. cap. 6. nu. 2. putantis, privilegia pupillorum extendi ad alios quoscunque minores. Nam, si res sic se haberet, Principum gratiam nostro arbitrio extenderemus. Et quamvis non negem, esse datam Doctoribus potestatem interpretandi textus, non tamen illis data est potestas eos suis modis extendendi. Sed verè Couarr. loquutus est, attenta lege Regia, 14. tit. 2. lib. 3. l. 1. tit. 1. eod. lib. ord. l. 20. tit. 23. l. 41. tit. 18. & l. 5. part. 3. quæ, ipso teste, Orphano simpliciter tribuit hoc privilegium, non distinguens eius ætatem; quicquid sit, si deinde omnes Doctores sequuti Couarr. id ipsum dixerint in terminis d. l. unica, allegantes Glossam in l. 2. C. de curator. furios. vel prodig. quæ secundum eos dixit, omnia privilegia pupillis concessa censi concessa omnibus alijs, qui per administratores reguntur. Quæ Glossam ego reperire non potui. Voluit quidem ibi Imperator, ut res furiosi alienari nequirent, quemadmodum dispositum erat in rebus pupilli; unde, si voluisset, ut omnia privilegia pupillis concessa, cæteris concessa essent, dixisset utique, cum ergo non dixerit, non debemus perperam privilegia nostro Marte extendere.

Hinc Paschal. de patr. potest. part. 2. cap. 2. num. 92. videns, opinionem contrariam non esse tutam, scripsit, opinionem Couarr. posse sustineri, non autem esse veriolem, unde illa varijs exornavit doctrinis, quibus non conuincitur, nos posse extendere privilegia, quibus Princeps non concessit, cum verè calus, quos æquiparare voluit Cæsar, expresserit, ut apud ipsum videre est.

Ut autem ad praxim receptam accedamus, de qua inter cæteros testatur Rouit. decis. 27. ubi latè pro minoribus scripsit, aduertendum est, Imperatorem in d. l. unica privilegium eligendi forum concessisse etiam alijs fortunæ iniuria miserabilibus; sicque sub hac acceptione venire quandoque poterit, qui ætatem pupillarem excesserit.

Dixi, quandoque, cum, quinam sint fortunæ iniuriæ vexati, iudicis arbitrio remittendum sit secundum Cyn. Alber. Bart. & DD. in d. l. unica, aliosque à Couarr. relatos, loc. cit. num. 3. in fine. Eueniet enim fortè, ut moriatur aliquis, relicto filio, qui pupillarem ætatem compleuerit, quique Diues sit, optimis munitus rectoribus, qui; denique

nullam aliam à fortuna iniuriam acceperit ob patris mortem, quàm ipsam mortem amoris ergo ipsi luctuosam; hunc profectò nescirem, quo titulo frui deberet privilegio miserabilibus concessio, si miserabilem non esse, omnibus pateret. Iudex igitur, communi iure attento, in electionem fori minoribus quibuscunque, qui decimum quartum ætatis annum compleuerint, concedendo, hæc omnia aduertat, ne privilegia pietatis studio pupillis concessa ab Imperatoribus, impietatem ergà cæteros sapere videantur: sic arbitror, conciliari posse. Doctorum opiniones inter se certantium, circa fori electionem, cæterasque inde contrarias exortas decisiones, ut patet in hac relata à Sanfelicio, & in contraria relata à Thor. comp. decis. verbum minor. annor. alijsque, quæ apud citatos Doctores occurrent.

Hacque explicatione adhibita, puto, me vacillationem sustulisse ab animo Domini Consiliarij Petri ad Riturum M. C. V. 230. qui, postquam nu. 28. auctores pro utraque parte stantes refulit, scripsit num. 30. eius animi vacillare in eo, quod, si pupillus dici nequit, qui ætatem statutam excesserit, potest dici orphanus, adeoque miserabilis, ac proinde comprehensus in d. l. unica. Non enim semper patre spoliatus, ut supradiximus, miserabilis vocandus est. Hæcque satis, attento iure communi,

10 Quid autem in terminis legum nostri Regni Neap. dicendum sit, superest, ut videamus. Habemus ergo Constitutionem incipientem, Statuimus ut Magna. Ibi. Nec non & miserabilium personarum, quarum est privilegium forum eligere, corporali præstito Sacramento, quod aduersariorum suorum fortè potentiam perhorrescunt, causas audiat, iustitia mediante decidat, & Riturum M. C. V. secundum ordinem Caraita 230. Ibi. Item, quod si qua mulier vidua, seu pupillus citatus de mandato dictæ Curie, pro aliquo criminali voluerit declinare forum ipsius Curie ad alium iudicem competentem &c. Ex quibus colligimus, nec correctum, nec limitatum ius commune: quare, attento iure Regni nostri, eodem modo discurrendum est. Cur autem Imperator privilegium hoc dederit pupillis, non autem minoribus, pulchra est indagatio, ne dicamus stetit, pro ratione voluntatem. Verum rationem hanc examinabimus in dilucidatione decisionis 274. quæ similis est huic, quam nunc dilucidamus. Cætera vide apud Reg. de Marin. lib. 2. res. 47. Dō. Altimar. d. decis. 27. Rouiti, Dom. de Luca ad decis. 100. Vinc. de Franch. aliosque relatos per Dom. Petr. loc. cit. & Scialoyam de for. competent. cap. 16. num. 3.

Nec deseras Dominum D. Hieronymum Calà,

Calà, de cuius virtutibus aliàs diximus; hic enim in suo doctissimo tractatu de restitutione in integrum minoribus deneganda, quæst. 42. per totam, articulum hunc fusissimè examinavit contrà Reg. Sanfelicium, & Ronitum in decis. 37. sed mirabili modestia, & vrbantate, probans, pupillum verè, & propriè dici impuberem, solum patria potestate per emancipationem, aut parentis obitum, impropiè verò eum, qui sub patre manet; sed in electione fori pupillum esse eum tantum accipiendum, qui patre careat, & tandè, ad quæstionem deueniens, concludit, minorem annis decem & octo parentibus carentem, quamvis inter miserabiles personas numerari valeat, non potiri electione fori, cū hoc priuilegium non extendatur ad ætatem post tempus à iure præfinitum.

Hæc autè opinio reducenda etià est ad concordiam secundum à nobis exposita, dum, nec ætatem extendimus, nec priuilegia, sed tantum secundum Imperatoris mentem in d. unica, illa concedenda sustinemus alijs fortunæ iniuria miserabilibus, ac proinde, quoties minor non erit fortunæ iniuria miserabilis, nō gaudebit huiusmodi priuilegio, quo sanè gaudebit, si miserabilis; hacque conciliatione tutior erit iudex in praxi.

- 12 Collige primò ex hac explicatione, semper attendi diem factæ electionis; vnde, si post electionem factam pars aduersa excipiat, illi huiusmodi electionem non competere, & super hac exceptione interloquendum sit per Iudicem, quia proptèr medio hoc tempore minor efficiatur maior, adhuc procedetur cum iudice per minorem electo; sat enim est, si tempore electionis fori eligès fuerit minor, siue pupillus secundum à nobis posita, vt sentit in simili *Thesaur. decis. 177. num. 4.* quem sequitur *Scialoya loc. cit.*

Quid autè dicendum, cum lis cœpta est coràm alio Iudice, de quo fusè *Thesaur. d. decis. num. 6.* cum agitur in criminalibus, & pater fuerit negligens in accusando, de qua *Rouit. decis. 49. & Scial. d. cap. 16. num. 12. & Dom. Altim. ad d. Rouiti decis.* videbimus in d. decis. 274.

- 13 Collige secundò, minorem, si miserabilis aliundè sit ratione Rectorum, vel aliarum circumstantiarum, quæ, vt diximus, iudicis arbitrio substant, quamvis diuitem, gaudere adhuc priuilegio fori, quocunque iure, attento. Quam conclusionem, licèt veram existiment Doctores superiùs relati, vt videre est apud *Dom. Petr. loc. cit. num. 12.* qui varios refert, in vidua & pupillo, eo quod Imperator illos admittat ad tale priuilegium qua pupillum, & qua viduam, absque alia paupertatis qualitate; dubiam tamèn pos-

set æstimare aliquis in minore, qui secundum nos veniret, tanquàm persona miserabilis, non tanquàm minor, cui Imperator tale priuilegium non concessit; vnde, cum 14 miserabilis non sit, qui diues est, posset obijci, hanc conclusionem non locum sibi vindicare; quoniàm verò auarus omnes in pecunia reponit felicitates, ærumnas verò in paupertate, difficillimè hoc argumētum soluet. Nos autè, qui minorum infelicitates, cæterasque ærumnas, in varijs, diximus, qualitatibus reperiri posse; idcirco conclusionem hanc etià in minore aliundè miserabili locum habere, verè sentimus.

Dixi suprà, attento quocunque iure; quoniàm prauidi, posse obijci *cap. significantibus 38. de off. & potestate Iud. delegat.* quare de ea conclusione dubitari poterat, attento iure canonico, in Regionibus, & locis, in quibus ius canonicum seruatur. Ibi sic. *Cum prædicta Iuliana, qua nobilis est, & diues, pauperem se dixisset in eis.* Sed aduertendum est, ibi Iulianam fundasse preces, suamque intercessionem nō in priuilegio electionis fori, 16 quod tanquàm vidua habebat, sed in paupertate, cuius ratione prætendebat laicum trahere ad Iudicem Ecclesiasticum, quod ne erat quidè ei permissum, nisi quoad defensionem, & protectionem, vel in possessorio ad implorandum Ecclesiæ iudiciū, vt ibi *Gloss. vers. pauperem se dixisset:* de qua re *Abb.* qui nullo prorsus modo loquitur de fori elect. in d. cap. per totum, vbi num. 6. pulcherrimam reperies miserabilium personarum acceptionem à nobis, Deo dante, in *di. lucidat. d. decis. 274.* explicandam. Cū ver-

17 go sermo est de electione fori, nullū ius canonicum reperimus contrarium iuri ciuili.

- 18 Collige tertio, posse huiusmodi personas priuilegiatas trahere per viā electionis fori suos administratores, qui aliàs conueniendi essent in loco administrationis, seruata dispositione l. prima, & secunde C. vbi de ratiocin. & c. sicque videmus decisum hic apud *Sanfelicium* in S. C. quod; consuetam sequens æquitatem, mandauit, ad veritatem indagandam fieri discussionem computorum in partibus; verum decisionem dubiorum fieri in S. C. & ratio est manifesta; 19 nam, licèt Administratores ratione ministerij facti nequeant cogi in alio foro, quam vbi administrarunt, rationem reddere; id tamèn intelligendum est, cū adest quæstio inter non priuilegiatos. Cæterum, si personæ miserabiles gaudent fori electione, cessabit regula prædicta, quemadmodum cessat illa alia, vt actor forum rei sequatur.

Præterea in iuribus superiùs allatis nulla fit mentio priuilegiatorum: vnde non video, qua ratione ex generali huiusmodi disposi-

tione derogandum sit miserabilium privilegio illis vlla absque limitatione concessio.

- Nec facienda vis est in verbis d.l. 1. vbi videmus, etiam in loco tutelæ administratæ reddendam esse rationem; nam redditio administrationis tutelæ sit, finita tutela, sicq; cum maior factus est, privilegiatus, adeoq; cum amplius privilegio uti non potest; non enim dubitandum est, casum ibi esse de redditione faciendâ, finita tutela, ut ibi Gloss. Non est igitur adhaerendum opinioni Esco-bar. de rationin. cap. 7. nu. 56. Gratian. in add. ad eius decisiones inclusas in primo tomo discep. forens. decis. 180. num. 6. Consiliarij Rocci tom. 1. respons. not. 100. de Societ. mercator. cæterorumque relatorum à Domino Petr. d. ritu numer. 32. sed potius decisioni relatæ à Sanfelicio, tanquam maiori auctoritatē fulcitæ.
- 20 Cæterum, discussionem computorum fieri in partibus, summa fuit decretum prudentia, fuitq; decisio fundata in d.l. 3. vbi. Oportet iudicio respondere, in quo & instructio sufficiens, & nota testimonia, & verissima possunt documenta præstari. Hoc enim æquitas ipsa suadet, cum nullum inferatur præiudicium pupillo, quoad causæ decisionem, quamvis etiam aliter respondendum putarem, si verissima documenta præstari possent in loco factæ electionis, quia tunc cessaret ratio textus, & S. C. quæ motum fuit ad discussionem computorum in partibus committendam. Hocque præ cæteris ob oculos ponendum est, scilicet Administrationis calliditas, qui in loco administrationis contra pupillos, testes, & documenta, suspecta producerent; & facillimè testes reperirent, qui falsa deponerent, dum pupillus ex ætate imperfecta illos redarguere non auctoret. Hæc omnia aduertat Iudex, doctis præcipue tempestatibus, quibus avaritia altissimas iecit radices, & quod mirum, inspicimus, quamplurimos liberis carentes, & sepes adeo pecuniæ servire, ut alterius vitæ immemores, vel infideles dixeris.
- 23 vel, quod certius, stultos; & tamen apud plurimos, & sapientes haberi, & pios, eo quod vel impotentia, vel avaritia nullo eos iampure libidinis vitio coinquinatos reddat; quasi Veneris tantum afflectæ æternæ essent igne concremandi.

S V M M A R I U M.

- 1 Fiscus super allodialibus nullam habet prælationem.
- 2 Fiscus in rebus feudaliibus habet prælationem.
- 3 Episcopus in rebus allodialibus habet ius superioritatis.
- 4 Fiscus in dubio semper utitur iure privati.

- 5 Aqua orta in solo privato privata est.
- 6 Aqua privata poterit à Domino cuicunque concedi, nec Fiscus uti potest prælatione.
- 7 Legati, qui ad Regiam Maiestatem mittuntur, possunt esse religiosi.
- 8 Electi huius civitatis non possunt esse Religiosi, & quare.
- 9 Electi huius Civitatis an exercere valeant Iurisdictionem criminalem in ijs, quæ ad annonam spectant.
- 10 Rex noster Catholicus nullum alium aptiorem Domino D. Carolo Calâ Duce Dianî habuit in suis iuribus tuendis.
- 11 Legati electi ad duplex munus, quorum alter iurisdictionem habeat annexam, redduntur nulla electiones, si fuerint religiosi, quoad id, quod iurisdictionem habet annexam, secus quoad alterum.
- 12 Civitas Neapolitana ad turbulentias evitandas debet apud nostrum Regem procuratorem habere.
- 13 Legati ad Principem de iure communi mittendi non sunt absque auctoritate superioris, & quare.
- 14 Legati, attento iure communi, an possint ad Principem proficisci, petita venia superioris, sed non obtenta.
- 15 Venia an petenda sit à Prorege, cum agitur de scribendo Regi pro necessitatibus.
- 16 Venia non est Proregi petenda ad proponendas contra illam Regi querelas.
- 17 Venia petenda est pro mittendo legatum ad Regem.
- 18 Venia non est Proregi petenda pro mittendo legato Regi ad querelas contra Proregem proponendas, sed prius certiorandus est Rex.
- 19 Neapolitani nequeunt congregari ad Regi scribendum contra conclusionem factam in plateis.
- 20 Principum arma quot sint.
- 21 Congregationes platearum non dicuntur conventicula.
- 22 Roma Neapolitanorum, siue civium eius casualium, publicari nequeunt, nec y torqueri possunt ex processu informativo.
- 23 Casalia dicuntur pars corporis civitatis.
- 24 Privilegia concessa civitatibus intelliguntur concessa earum casalibus.
- 25 Privilegium concessum ob servitia præstita dicitur irrevocabile.
- 26 Donatio remuneratoria est ad instar permutationis.
- 27 Princeps an possit privilegia renovare, si sit tertio ius quesitum.
- 28 Princeps an quandoque possit absque causa privilegia renovare, fuisse agitatur.
- 29 Princeps, an possit renovare absque causa privilegia concessa gratis, antequam ijs concessionarius usus sit.
- 30 Gratia, postquam facta est, de iustitia est;

ut sum fortietur effectum.

- 31 Principi indecentia concedenda non est.
- 32 Princeps dicitur supra legem.
- 33 Principis proprium est constantem habere voluntatem.
- 34 Gratia concessa, res non dicitur integra.
- 35 Privilegia in Regno nostro revocari non possunt.
- 36 Princeps an teneatur stare privilegijs concessis ab antecessoribus, si Regnum obtinuit vi armorum.
- 37 Privilegia concessa à Ferdinando I. & II. Alphōso II. & Federico Regibus Aragonensibus, & Regina Ioanna II. an observanda sint à Rege nostro, si fuerint confirmata ab Alphōso I. vel Rege Catholico, vel Carolo V. vel alijs successoribus, ubi multa fusissime.
- 38 Ferdinandus I. & II. Alphonsus II. Federicus, & Ioanna II. fuerunt legitimi Regni successores, stante legitimatione Ferdinandi I.
- 39 Pontifex potest absoluta potestate revocare quamcunque concessionem, & dignitatem præstitam tollere, causa non patefacta, nec expressa. Quod centum argumentis per totam dilucidationem centum numeris distinctis probatur ad Sanctæ Romanæ Sedis Apostolicæ gloriam.
- 40 Papa est supra ius, extra ius, & contra ius, sed quomodo.
- 41 Papa dicitur esse omnia, & super omnia.
- 42 Papa potest errare, præter quàm in rebus fidei.
- 43 Papa omnia prudenter gerit.
- 44 Papa mandata, quæcunque sint, servanda, dummodo peccatum non contineant.
- 45 Auctoritas Pape omnem suspicionem fraudis tollit.
- 46 Causa semper præsumitur in Principe.
- 47 Iudex præsumitur semper rectè operari.
- 48 Principis placitum iustificatur ex quacunque occasione.
- 49 Principis mens talis præsumitur, qualis est mens legis.
- 50 Superfluitas in iure evitanda.
- 51 Papa appellatur Fidei firmamentum.
- 52 Papa assimilatur Moyse.
- 53 Papa potest facere, ut sententia nulla non sit nulla.
- 54 Papa omnia habet in scrinio pectoris.
- 55 Papa factum an reputetur tanquàm factum Dei.
- 56 Papa an possit dominium Ecclesiæ acquisitum absque causa auferre.
- 57 Papa cur dicatur Summus Pastor.
- 58 Excommunicatio cur, quamvis iniusta, timenda sit.
- 59 Regimen Ecclesiæ est Monarchicum.
- 60 Appellatio an admittatur à sententia Papæ; sed vide in 74. argumento.

61 Papa neminem odio habet.

62 Papa loquitur voce Dei.

63 Papa recipit sanctitatem à Cathedra.

64 Papa auctoritas deservit pro ratione.

65 Papa voluntas, quamvis dura, servanda.

66 Papa potest esse Iudex in sua causa.

67 Papa solus potest res fidei definire.

68 Papa potestas à Deo est.

69 Papa appellatur fons vius iustitiæ.

70 Papa potest exquirere consilium Cardinalium, & deinde quæsitum non sequi.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXV.

Multa hic sustinet Reg. Sanfelicius. Primum, nequire Fiscum cogere Dominum feudi, in quo aqua oritur, ad illam sibi vendendam, cum possit eam cuicunque vendere. Secundum, non esse nullam legati electionem, quamvis in personam militis Ierosolymitani. Tertium, sat esse, si à Prorege petatur licentia legatum mittendi, quavis rescriptum non obtineatur, ad hoc, ut legatus impune mitti valeat ad Catholicam maiestatem. Quartum, conuenticula tunc puniri, cum malo sunt proposito. Quintum, Bona Neapolitanorum ex privilegio civitatis concessio publicari non posse propter quodcunque facinus, exceptis criminibus hæresis, & læsæ Maiestatis in primo capite, nec pro pœna contumaciæ, idest pro tertia parte mobilium, & consequenter neque pro pœna spreti mandati. Sextum, Principem non posse revocare privilegia Civitati concessa propter servitia, & donationes Principi factas. De his ergo omnibus aliqua brevissimè de more prælibabo.

- 1 Quoad primum certum est, Fisco nullam competere super rebus allodialibus prælationem; hæc enim, ut aliàs diximus, vel competit ratione vicinitatis, vel sanguinis, vel directi dominij; unde, cum in rebus feudalibus tantum habeat Rex directum dominium, in ijs tantum prælationem habebit; & licet in cæteris bonis ius superioritatis habeat, ad cap. 1. de allodijs, hoc tamen ius nullo prorsus modo prælationem inducit, cum, præter illos casus, nunquàm prælatio competat, nec aliàs Fiscus dicatur privilegiatus, nisi in expressis; unde in dubio semper utitur iure privati, & consequenter communi, ex l. idem ff. de compensat. l. cum vitiose ff. de pignor. l. de contractu C. de rescind. vendit. l. iustas C. de Iure Fisci & l. fin. C. de usur. Fiscal. lib. 10. cum concordantibus adductis à Peregrin. de Iure Fisci lib. 6. tit. 1. num. 1. Cui igitur aqua, quæ in solo privato oritur, privata sit, in eiusque dominio, ut latè fundat Mantan. de Regal. Rubr. Flumina navigabilia num. 4. poterit ille cuique eam concedere; unde

6 vnde merito *Decius conf. 373. num. 1.*, adductus à *Montan. loc. cit.* voluit, ut dominium aquæ priuatæ sit, donèc solum periret, Alios verò casus, præter citatos à *Sanfelicio*, vide apud *Montan. loc. cit.* & ad materiam consule *Reg. de Marin. c. 16. lib. 1. resol. quotid.* aliosque adductos ab *Amend. ad decis. 183. Vincentij de Franch.*

Quoad secundum non possum profectò non mirari de decisione S. C. cum enim *Pragm. sub. tit. de ecclesiastic. personis*, loquatur tantum de administratoribus, non est extendenda ad alios, qui non eliguntur ad administrationem faciendam, sed ut Regi exponant vassallorum egestates; hos namque duplici ex capite religiosos esse iuvat, primo, quia maiori libertate publicas proponunt ærumnas, tunc non periclitandi post redditum pœnas eorum libertati fortè non debitas. Secundò, quia in tali dignitate constituti in maiori habentur veneratione. Merito igitur, reuocato decreto per supremum Italiz Consilium, negotio discusso, fuit admissus legatus, ut refert *Tapia decis. suprem. Senat. Ital. 10. num. 11.* qui plurima, & similia adducit exempla omninò videnda.

8 Quæ quidè limitarem in electis huius Civitatis, qui, tanquam habentes distinctum Tribunal ad annonam statutum, nequeunt eligi contrà formam Pragmaticæ; hi enim administrationem exercent, & consequenter Pragmaticæ substant, licet dubium sit, an iurisdictionem criminalem exercere valeant in ijs, quæ ad annonam spectant; nam pro Fisco scripsit *Dom. D. Carolus Calà Dux*

10 *Diani Regens Regia Cancellaria*, cuius calamus tam benè pro nostro Catholico Rege semper scripsit, ut quisque fateri debeat, ad id speciali quadam summi rerum omnium Reparatoris providentia destinatum. Pro civitate verò vide, quæ scripsit *Reg. de Marin. alleg. 149.*

Cæterum, ut ad propositum revertamur, cum ad Catholicam Maiestatem mittantur huiusmodi legati absque vlllo administrationis onere, possunt esse Religiosi; verùm, si quam minimam annexam habent administrationem, eligi nequeunt contrà dispositionem *præfata Pragm.* Non negaverim, tamen, si ad vtrumque munus eligantur tales religiosi, eorum electionem validam esse respectu legationis, respectu verò administrationis invalidam, cum non versetur in materia indiuidua, sed omninò diuidua ratione diversorum munerum.

12 Quoad tertium incipio ijs, quibus discursus terminat *Reg. de Fonte*, quem citat hic *Sanfelicio. in tit. de abundant. civitat. 5. 7. nu. 18.* Nam ad omnes effugiendas turbulencias permittendum est Civitati tenere pro

ipsa, totoque Regno Neap. in curia procuratorem, siue agentem generalem, qui Regiam Maiestatem assiduis precibus certioraret de ijs, quæ ad suum Regnum necessaria sunt. Quod perutile esse nemo profectò est, qui non videat; expedit enim Regi, apud se continuò habere, qui ipsi suorum vassallorum egestates proponat, de ijsque, quæ in dies eveniunt, certum reddat, nec vlllo colore ea, quæ accidunt, dissimulet; quoniam verò temporibus *Regentis de Ponte*, ni fallor, non videmus Regi preces vllas hac super re porrectas, nec huiusmodi gratiam, (si fortè petita fuit, quod non credo) obtentam, fuit tandè concessa anno 1648. ut in *Prag. 5. de abolitionibus cap. 7.* Quare ad legatos accedamus. Et quidè, ut *Reg. de Ponte*, benè discurret in principio d. 5. 2. Cæsares ipsi statuerunt in *l. fin. C. de legat. lib. 10.* ne legatio mitteretur ad Principem, nisi de voluntate Cõsiliij, & auctoritate Superioris. Quod summa prudentia factum; interest enim Principis de accessu alicuius ad curiam certiorari, etià ab eo, qui loco sui præest, ut remedia congrua proponat, & ut Princeps ipse videat, an legatus, aut quicumque alius ad ipsum recurrens, recursum antea haberit ad suum locum tenentem; an autem secus, impetraturus quicquid à Principe sperat absq; Principis molestia. Quod perbellè docuit *Iustinianus in 5. sit tibi quoque auct. de mandatis Principum. l. bi.* Scito namque, quid, si quis veniat, & aditionem nobis faciat, & à nobis interrogatus, si prius te adiit, deindè se dicat adijisse, & quod iustum est, non impetrasse, & hoc verum inueniamus, in te indignationem convertemus. Si verò, cum te non adierit, venire ad hanc Regiam præsumpserit Civitatem, & remitteremus eum cum omni correctione, & responsum non dabimus.

Quod idem statuit *Constantin. in l. si quis decurio 16. C. de decurion. lib. 10. l. bi.* Si quis decurio, vel propria rei causa, vel Reip. cogatur nostrum adire comitatum, is non antè discedat, quàm insinuato Iudici desiderio proficiscendi licentiam consequatur. Quod si pro sua audacia parvi aliquis banc fecerit iussionem, indignationem competentem sortiatur.

Ex quibus iuribus cum de *Ponte loc. cit.* praxim deducamus, debere discedendum ad curiam petere à Protege, quod à Rege petiturus esset, eoque id denegante, veniam ab illo petere discedendi. Quæ omnia, attento iure communi, nullam patiuntur controversiam.

14 Id igitur, quod hic controuertitur, est, attento etià hoc iure, (nam quid dicendum, attentis literis Regijs, videbimus infra) an, non obtenta venia discedendi, licet petita, possit legatus nihilominus discedere.

Et

Et apud me non est dubium, quin legatus discedere valeat, cum aliàs accessus ad Principem dependeret à voluntate alterius locumtenentis, vel Iudicis inferioris, quod ferendum non est; & sat esse cenfeo, si quoad se licentiam petierit, Et licet *Imp. in d. l. si quis decurio*, disponat, ut is non antea discedat, quam intimato Iudici desiderio proficisci licentiam consequatur; subdit tamen, tunc illum aliter facientem sortiri indignationem, cum pro sua audacia contrarium fecerit. Ibi. *Quod si pro sua audacia parui aliquis hanc fecerit inssionem &c.* quare, cum aliquis licentiam petens, nec eam obtinens, pro sua audacia non dicatur parui facere inssionem, si tali venia non obtenta, discedat, indignatione competentem non fortietur; quoties enim venia requiritur studio reuerentia, ea petita, & non obtenta, habetur tanquam concessa, ad text. quem citat hic *Sanfelicio in clem. unica §. volumus: de for. competent.* Ibi. *Volumus insuper, ut ante omnia à diacesanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in premissis, quam si obtinere nequiverint, procedant nihilominus &c.* & facit text. in l. ab eo de appellat. in 6.

Hæc omnia dicta sint, attento communi iure; nunc autem quid dicendum, attentis rescriptis Catholicæ Maiestatis, videamus. Et meo iudicio tria videnda sunt. Primum de modo scribendi S. M. Secundum de modo mittendi legatum ad necessitates Regni propalandas. Tertium de modo mittendi legatum ad detegendas contra Proreges querelas.

15 Quoad primum, vel agitur de scribendo pro necessitatibus occurrentibus; & tunc, antequam huiusmodi literæ mittantur, petenda est venia, quam ni concedat Prorex, poterit ciuitas illas mittere, prout statutum est in rescripto Catholicæ Maiestatis adducto à *Sanfelicio hic num. 38. in fine*. Ibi, *y no se la concediendo, que la Ciudad la pueda hazer libremente, por ser esto lo que mas conuene à mi seruitio*. Et licet hæc verba comprehendant etiam casum, quo contra Proregem scribendum est; tamen, cum inde contrarium rescriptum pro dicto casu aduenerit, ut mox dicemus, firma remansit dispositio pro primo hoc casu, cum scilicet

16 scribitur pro bono publico. Vel agitur de proponendo querelas contra Proreges, & tunc nulla requiritur venia, quæ ex prioribus rescriptis requirebatur; patet hoc in rescripto emanato die 10. Septembris 1617. adducto ab eod. *Sanfelicio. num. 40.* Ibi. *Pero que en caso, que quisiessse escriuirme sobre que-xas, o agrauios de mis Virreyes, lo pueda hazer libremente, sin tener obligacion de piderle licentia, ni darle quenta dellas.*

17 Cum autem agitur de mittendo legatum ad necessitates, & bonum publicum, certiorandus est Prorex, veniaque petenda, ut ex rescripto adducto à *Sanfelicio num. 39.* Ibi. *Aduertiendo, que quando fuere sobre cosas tocantes al beneficio desse Reyno, o de essa Ciudad dea tambien primero cuenta della al Virrey, para que se le viere, que es cosa, que con comunicacion del consejo, escuse a la Ciudad, y Reyno el gasto de embiar persona a su costa, mas que si fuera, que parezca conuenir representarnos la con persona propria, que assi mismo en tal caso el Virrey se consentira.* quare, attento hoc rescripto, non solum debet peti venia, sed obtineri.

18 Denique, si agatur de mittendo legatum ad proponendas Catholicæ Maiestati querelas contra Proregem, non solum obtinenda non est venia, sed neque Proregi petenda: at prius scribendum est suæ Maiestati super legato mittendo, ab eaque expectanda venia illum mittendi; neque ad sic scribendum vlla obtinenda est venia per Ciuitatem à Prorege; ut in d. rescripto adducto à *Sanfelicio hic num. 40.* prouisum est.

Hinc collige, licet ad mittendum legatum ad bonum publicum requiratur Proregis licentia, eaque expectanda sit ex d. rescripto; tamen, si denegata fuerit, & visum sit ciuitati, iniuste, & aliquo colorato pretextu fuisse denegatam, non posse ciuitatem mittere huiusmodi legatum, sicuti poterit, attento iure communi, quo nullum aliud tribuitur remedium, sed debet uti alio remedio prestito à Catholica Maiestate; valebit namque absque Proregis licentia scribere Regi, illique querelas contra Proregem denegantem consensum super accessu delegati exponere, & tandem responsum à Rege ipso expectare, an legatum mittere debeat, an ne, seruato in omnibus rescripto prefato emanato pro forma scribendi, & mittendi legatum contra Proregem. Quod nota, cum, si aliàs mitteretur contra Proregis voluntatem legatus, non tute procederet, variæque insurgerent turbulentia ciuitati imputandæ.

Quoad quartum punctum à nobis propositum aduertendum, conuenticula adeo esse exola, ut *Rex Catholicus* mandarit, non posse Neapolitanos congregari, nec clam, nec palam ad illi scribendum contra conclusionem, factam in plateis, nec posse personas ad id mitti, dans cuique liberam scribendi facultatem absque huiusmodi conuenticulis, ut patet in *Prag. 4. de contumaciis*, ex qua collige, licet, cum ciuitas vult Regi scribere, indigeat venia Proregis, non indigere tamen ceteros ciues, cum non sit determinatio aliqua publica legitime facta, sed certioratio quædam eorum, quæ eueniunt, Regi

Regi narrata ea libertate, veritateque, quæ suorum auctorum digna est.

20 Hinc quot, quantisque erumnis Principes subditi reddantur, nemo est, qui non videat. Leges cōdunt, rescripta mittunt, vt, veritate certiorati, vassallorum consulant egestatibus, & tamēn veritas ipsa mendacem habitum induit, fortē ne nuda corā Regibus incedat. Sic vestita subditorum celat seditiones, Iudicum tegit iniustitias, Ministrorum alit rapinas, ab aula querelas arcet, clamores remouet, luctus exterminat, ea tantum propalat, quæ auribus grata videantur: sic hilares, non prouidos expostulat Principes, quibus tunc tantum se nudam præbet, cum nullus consilio locus, nullus remedio aditus, nulla infortunijs fuga; tuncque verē miseri se credunt deceptos, cum nimis credulitatis pœnam subeunt. Vt autē ad propositum reuertamur, collige, congregationes platearum non dici conuenticula, cum permisse sunt; secus verō, cum prohibitz, vt in Regno nostro, prout refert *Cons. Roccus tract. de off. tit. de off. Platear. §. 3. in princ.* probans, plateas Neapolitanas posse absque vlla venia congregari, & referens Regia rescripta posita à *Sanfelicio in praxi sect. 15. num. 7.* quibus statuitur, vt nullum impedimentum detur huiusmodi plateis, quæ possint liberē congregari, licet in ijs videatur excipi casus, quo ratio status aliter suaderet, vt ipse *Roccus* aduertit.

22 Quoad quintum aduertendum est, non modo bona Neapolitanorum non subiacere huiusmodi pœnis, sed neque bona ciuium ex casalibus eiusdem ciuitatis, quæ admodum neque isti torqueri possunt ex processu informatiuo, vt ex *Merlin. de Franch. alijsque, concludit Scialoya in praxi torquendi reos cap. 6. num. 79.* sique rationem studemus persequi, ea est, quam aliās addu-

23 ximus, quia casalia pars corporis ciuitatis dicuntur, ex *l. cum in partibus §. fin. ff. de verb. signif. & l. nulli §. quod si in vico C. de episc. & cler. cum concordant: eleganter alio proposito adductis à Reg. Capyc. Galeota lib. 2. contr. 20. num. 8. & 16. vnde Laganarius in add. ad Romanit. super Pragm. 4. de militibus colligit, priuilegia Vniuersitatibus cōcessa intelligi quoque eorum membris data, prout sunt casalia, quod longo suadet sermone; meritō igitur hoc quoque priuilegium, ne scilicet eorum bona publicentur, intelligi debet cōcessum ciuibz casalium fidelissimæ huius Ciuitatis. Alia de pœna contumaciæ vide apud *Montan. de Regal. num. 18. pag. 104.**

25 Quoad sextum nulli prorsus dubium, quin priuilegium concessum ob seruitia, & pecuniam præstitam, dicatur irreuocabile tanquā transiens in contractum onero-

sum, vt, post citatos per *Sanfeliciū*, scripsit *Reg. Capyc. Galeota lib. 2. contr. §. 5. num. 54. & §. 5. & resp. fiscali 23. num. 19.* & nouissime in sua *Thalia iuris perita* mox typis tradenda. Dominus *Blesius Cusanus* in *Academia Neapolitana lector nemini secundus*, multis præditus scientijs, multis ornatus virtutibus, qui sustinet ibi, donationem remuneratorem esse adinstar permutationis, mutui, & venditionis. Nos fusissime in 2. part. nostræ *Ariadne feudalis ad tit. 3. §. laici verò quest. 4. per totam* innumeris id probauimus argumentis.

Verū hic opportunē ad lectorum, Tyrorumque omnium commoditatē nonnulla dicere debemus de reuocatione priuilegiorum à Principe non facienda, præcipuē in Regno nostro, in quo statuitur tempus ad illa præsentanda, & tandē dicemus, an, & quando Princeps Regnum obtinens vi armorum teneatur stare Priuilegijs ab antecessoribus concessis, vbi aliqua de priuilegijs concessis à *Ferdinando I. & II. Alphonso II. & Federico* Regibus Aragonis, & Regina *Ioanna II.*

27 Quoad primū ergo, Principem non posse reuocare priuilegiū concessum, si sit ius quæsitum de iure gentium, illudque in contractum transierit, scripsere *Laudē. de priuileg. & rescript. qu. 34. Paris cons. 2. n. 127. alijsque*, si cōtineat translationem dominij directi, vel vtilis, ex *Socin. cons. 25. n. 16. vol. 1. & cons. 77. n. 13. vol. 3.* si conuentionem, vel pactum, ex *Bald. in l. qui se partis C. vnde liberi.* Si interuenerit recompensatio perpetua, ex *Iasone cons. 56. vol. 1. & Decio cons. 292. num. 7. vol. 2.* si priuilegium fuerit concessum non subdito, ex *cap. 1. de constit. in 6.* si fuerit concessum per remunerationem, ex *Felin. in cap. nouit. de indic.*

Merito igitur (vt ad iocum reuocemus dicta *Borrelli* adducti à *Dom. Petra ad Ritum. M. C. V. in proæmio num. 25.*) voluit ille Doctor, vt possent reuocari priuilegia quoad id, quod excederent meritorum quātitatem; nam arbitratus fortē est, posse Principem intentare remedium *l. 2. C. de rescind. vendit.* constituendo in meritis pondus, & mensuram, vel Principem voluit *Tabernarium*, priuilegia vendentem, quanti valent merita. Quod vtrumque risum sapit. Verū ad rem vide *III. Episcop. Affl. controuers. Iur. res. sol. cap. 23. per totum*, dum multa scitu digna nescit, & quidē sua, quare scribens, vel illum sequi, vel impugnare tenetur, dum reatoris officio non fungitur, vt verē multi funguntur, timentes fortē, ne impugnentur: & tamēn absque pugna nulla victoria, & tamēn marcet sine aduersario virtus.

Omnibus ergo his casibus voluere pruden-

dentissime Doctores, quos sparsim ubique videbis, non posse Principem privilegia concessa reuocare: nec ab re, quandoquidem, cum illa assumant naturam contractus, Princeps habetur tanquam priuatus, vt Doctores omnes fatentur, ac proinde reuocari non poterunt, nisi ijs casibus, in quibus contractus redditur reuocabilis.

28 Sed maior difficultas fuit, an, præter illos casus, possit Princeps privilegia, quæ eius prædecessor, vel ipse concesserat, absque causa reuocare. Et Lancelloiti. Conradus in templo omnium Iudicum lib. 1. cap. 1. §. 4. vers. octauo, post multos relatos, affirmatiue respondet, allegans pro regula cap. in nostra, cū similibus, de iniur. Sic quoque respondet Peregr. de iure Fisci cum multis, quos citat lib. 1. tit. 3. num. 19, quamuis asserat, non licere Principi, quod fecerat, reuocare: Mouetur hic ex eo, quod privilegium est lex priuata in derogationem iuris communis, Princeps verò supra legem est. l. Princeps ff. de legib. quare lege sua, vel sui prædecessoris non ligatur, ex Gloss. & communiter Doctoribus in cap. decet. de reg. iur. in 6. In alijsque in d. cap. in nostra. extr. de iniur. idque ex nulla causa ultra eius voluntatem. Bart. in l. hostes in 1. columna ff. de captiuis, Bald. cons. 328. num. 3. lib. 1. Alex. cons. 356. num. 16. lib. 2. Ang. in l. Antibocesium ff. de pri. cred. vbi pro causa sufficere dicit, quia ipse concessit. Hos sequitur Rouit. in rubr. Pragm. 1. de reuocat. & suspens. gratiar. num. 1. qui subtilissime inquit, reuocationem privilegij non esse permissam Principi, re non integra, puta, quando iam sortitum est suum effectum, quamuis fuerit gratuito concessum, nec in vim contractus, quod fusissime probat.

29 Maxima verò difficultas, quam proponimus, est, an Princeps possit reuocare absque causa privilegium, quod concesserat ipse, vel eius prædecessor gratuito, antequam illo concessionarius vsus fuerit, sed statim post illius concessionem. Hæcque difficultas est omnino dissoluenda, dum quæstio utilis est, tam de iure communi, quam Regni nostri Neapolitani, quo cauetur, vt Privilegia Regis nostri infra annum in hoc Regno præsentari debeant sub pœna nullitatis concessorum, ex Pragm. 1. de priuil. infra annum exhib. Vnde, si Rex concedat alicui privilegium, dubitari potest, an, antequam præsentetur in Regno, & consequenter antequam suum sortiatur effectum, possit ab ipso Rege reuocari.

Dicimus ergo, privilegium, postquam concessum est, non posse absque causa reuocari à Principe, quicquid sit, an ille teneatur causam exprimere, an non, cum recurrendum esset ad ea, quæ dicimus inferius de

Summo Pontifice. Probatur primò nostra conclusio ex ijs, quæ dixit Rota decis. 33. m. 17. tit. de præbend. in antiq. cuius dictis vtitur Rouit. videlicet, licet gratiam fieri à gratia procedat; tamèn, postquā gratia facta est, de iustitia esse, vt suum consequatur effectum: ergo faceret iniustitiam Princeps, qui impediret effectum gratiæ.

31 Secundò, quia indecentia in Principe non est admittenda; sed decet, concessum à Principe beneficium esse mansurum, ex cap. decet 16. de reg. iur. in 6. ergo indecentia esset eius reuocatio; igitur, ne indecentiam admittamus, dicendum est, illi non licere reuocare, quod dederat. Et licet non valeat argumentum, non decet aliquid fieri, ergo fieri non potest: hic tamèn sermo non est de potentia physica, sed de morali, cum Princeps nequeat operari contrā mores; vnde, si contra mores est, auferri privilegia absque causa, moraliter nequit Princeps id agere.

Tertiò, quia, prout dicemus de Summo Pontifice, ideò dicitur in Principe stare pro ratione voluntatem, quia ea est in defensionem rationis: iam verò, si beneficia tolleretur absque causa, non staret pro ratione voluntas, sed citius contrā rationem.

Quartò, quia, vt ibi quoque dicemus, Princeps dicitur lex animata. Atqui ratio legis est anima legis: vnde ille, beneficia tollens absque ratione, diceretur esse lex sine anima. Quod absurdum est in Principe.

32 Quintò, quia, licet Princeps sit supra legem, ex l. Princeps ff. de leg. quare non ligetur legibus, ligatur tamèn ratione; alioquin illum irrationabiliter vellemus operantem: non ergo poterit recedere à gestis, vel à se, vel ab eius prædecessoribus absque ratione, & causa.

33 Sextò, quia, cum proprium sit Principis constantem habere voluntatem, vt bene infert Rouit. loc. cit. num. 9. si absque causa liceret ei, quod dederat, reuocare, frustra illi constantiam daremus in proprietatem.

Septimò ex §. 1. auth. de referendar. Sacri Palatii, vbi Iustinianus hæc Hermogeni scribens. Non, vt quæ sunt, auferamus eis concessa, nec enim hoc Imperialis est Maiestatis proprium.

Octauò ex §. illud Auth. constit. qua dignitatibus, vbi hæc. Vt nihil horum, quæ ab Imperio conferuntur, eis deesse videatur, quoniam omne bonum, siue à Deo acquiratur ab hominibus, siue ab Imperio sequente Deum, decet esse mansurum.

Nonò, quia Princeps semper cum causa operatur, vt Iustinianus idem explicuit scribens Archiepiscopo Constantinopolitano in Auth. de mensura ordinandor. clericor. ijs verbis

*Bona, & Deo amabilis imponitur causa mensura, igitur absque causa nequit, quod dederat, tollere, quinimò semper beneficia confirmare debet, ut Zeno rescribit in l. inbe-
mus 17. C. de advocat. divers. iud. Ibi. Cuncta sanè privilegia, quæ magnifica per Orientem præfectura advocatis ex divinis retrò Principum, seu inclita recordationis Leonis, vel nostris sanctionibus indulta sunt, tua quoque gloriosissima Sedis causidicis absque ulla discretionem competere per hanc in æternum valituram legem sancimus.*

34 Decimò, quia, statim ac gratia, siue privilegium aliquod concessum est, res non dicitur integra, sed ius tertio acquisitum est, igitur sine causa huiusmodi ius auferri nequit; hicque omittendum non est, materialem esse differentiam illam, quam tradunt nonnulli Doctores apud *Rouitum*, scilicet, gratiam reuocari non posse, quoties ea suum sortita est effectum; secus verò, re integra; nam corrigenda est imaginatio, cum effectus gratiæ dependeat tantum à concessione; siquidem, vix ea concessa, effectum sortita est; alter verò effectus, qui ab ea dependet, secundarius est, & materialis: poterit namque concessionarius ea non uti, non proinde hic usus constituet eius integritatem, sed potius dicetur actus primus, scilicet potètia ad utendum; & hæc potètia dependet tantum à concessione: igitur, quod Titius illa utatur, vel non, materialitèr se habebit respectu Principis, à quo ea emanavit, & consequenter absque causa reuocari non poterit.

35 Ex his collige, id in Regno nostro nullum meo iudicio pari difficultatem; siquidem, cum in *Pragm. 1. de privileg. infra annu exhibendis* disponatur, ut infra annum debeant privilegia præsentari coràm Prærege, quo termino elapso, nullius sint roboris, clarum nobis præfert, pendente hoc termino, ea subsistere: vnde non poterunt reuocari; aliàs ad quid deseruisset terminus statutus, & præfixus, si potuisset Princeps illa reuocare quandocunque? Melius enim dixisset, huiusmodi privilegia nullum ius tribuere, nisi fuerint præsentata, quæ duo diversa sunt, contra ea, quæ in *d. Prag. aduertit Reg. Rouit.* putans, nullum ius tribuere hæc privilegia antè præsentationem, quod falsum puto, quia, quemadmodum contractus ab initio ius contrahentibus super re feudali præstitit, quamvis statim obtentus non sit assensus, dum reuocari non potest, pendente termino à Regni Constitutionibus præfixo, ita etià privilegium ius tribuit concessionariis, pendente termino à *d. Pragm. statuto*, quamvis statim præsentatum non fuerit. Pro qua re faciunt ea, quæ scripsimus in qu. 21. nostrar.

dilucidationum. Alia vide apud *Reg. de Marin. in observat. ad decis. 481. Reuenterij*, qui inter cætera refert verba gratiæ, qua Proregibus conceditur facultas præfatæ Pragmaticæ dispensandi.

36 Quoad secundum negatiuè respondet *Reuenter. decis. 33. num. 1. ex Alber. in l. 1. ff. de off. procur. Cesar. & in l. digna vox C. de leg. Bald. & Iason. in l. 1. ff. de Const. Princip.* Hinc deducit, Regiam Cameram nunquam rationem habuisse de privilegijs concessis per Reges Aragoneos, exceptis ijs Regis Alphonsi I. cui successit Catholica Maiestas, nisi fuerint à Rege Catholico, vel Carolo V. Imperatore confirmata, sunt eius penes verba, Quod idem scripsere *Reg. Moles decis. 10. art. 9. tit. de iure deuoluit. Loffred. cons. 4. n. 18. & cons. 21. num. 12. Camill. de Med. cons. 60. num. 13. Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap. 173. & in observat. ad d. decis. Reuenter. & in observat. ad eiusdem decis. 286. qui in d. cap. 173. sustinet, teneri Reges Austriacos rata habere privilegia concessa per Reginam Ioannam II. de quibus omnibus mox erit sermo;*

Interim, ut ex ordine ad principale quæsitum respondeamus, distinguendum est; aut enim Rex armorum vi Regnum obtinet adiutus à Baronibus, cæterisque eiusdem Regni personis, quod euenire posset, puta, si Regnum ipsum antea Rex tenuisset, quo perditio, illud iterum obtineret consilio, & ope eorundem vassallorum; & tunc procul dubio dicendum, Regem, quamvis armorum vi Regnum obtinentem, teneri stare privilegijs, & inuestituris factis ipsidem, à quibus opem recepit belli tempore; hoc namque naturalis ipsa ratio suadet, cum par sit, ut præmia consequantur ij, à quibus Rex tantum obtinuit beneficium. Quod idem dicendum, ut alterum adducam exemplum, cum Rex nouum Regnum à se nunquam possessum obtineret, licet armorum, vi, adiutus tamen à vassallis primi possessoris, cum eadem prorsus ratio sit; vel tandem, si illud obtineret absque armorum vi, sed plena eorundem vassallorum acclamatione. Aut verò Rex Regnum obtinet, nulla ope vassallorum, sed, vel electione, vel vi armorum, contradicentibus vassallis primi possessoris, vel, ni contradicentibus, se saltem habentibus præcisiuè, & nullum præstantibus auxilium, & tunc dicendum, Regem non teneri stare inuestituris, vel beneficijs quibuscunque concessis ab antecessoribus, nisi tantum ea velit ex mera munificentia confirmare ad nonnullos vassallos alliciendos; hæcque pars non indiget probatione, cum sit, si dicatur, Regem hoc casu non esse heredem, neque successorem primi possessoris, adeoque non tene-

teneri ratum habere quicquid ille fecit.

Quod si Regnum ad pristinum Dominum rediret, non teneretur ille ad observantiam concessionum factarum, quamvis nulla intercessisset vasallorum culpa, dummodo ij primo Domino opem non prastitissent, ut diximus, quod patet, quia, licet is sit ille idem, qui concessionem fecit; tamen hoc operatur vis armorum, ut dicatur novus successor, cum antea per Regni amissionem fuerit omnibus solutus obligationibus: unde, cum vasalli nullam opem prastiterint, nullam ipse remunerationem tenetur ostendere, quicquid sit, si in antiqui amoris testimonium velit, quod prius fecerat, confirmare, quo casu à vasallis poterit expensas belli factas exigere.

§7 Ut autem ad minus principale quæsitum deveniamus, non contemnendum, dum ab hoc quammaximè pendet validitas plurimorum privilegiorum, breuissimè recolenda sunt ea, quæ de Alphonso I. eiusque successoribus diximus in prima parte Ariadnæ. Nam Ioanna II. contra Ludovicum III. opem petijt ab Alphonso I. Rege Aragonense, quem adoptavit in filium, & ad Regni successionem vocavit; quoniam verò deinde inter Reginam, & Alphonsum dissidia quedam orta fuere, Regina successorem declaravit Ludovicum III. sed, hoc defuncto, instituit eius fratrem, qui vocabatur Renatus Dux Lorenæ.

Obijt Ioanna II. eiusque obitus varios excitavit competitores. Tandem multa post bella vicit Alphonsus I. qui à Pontifice fuit coronatus Rex Siciliæ, habilitato Ferdinando I. eius unico filio naturali ad Regni successionem. Mortuo Alphonso I. Ferdinandus I. eius filius naturalis ex dispensatione Eugenij IV. confirmata à Nicolao V. præsuit Regno Neapolitano, & Ioannes frater Alphonsi I. Regno Aragoniæ, & Siciliæ.

Pro maiori ergo facilitate videamus primò successionem Ferdinandi I. & postea Ioannis. Mortuo Ferdinando I. Alphonsus II. eius filius fuit ab Alexandro VI. coronatus. Alphonso II. successit Ferdinandus II. eius filius, qui absque filijs ultimum clausit diem, instituens Federicum eius patrum, qui Regnum dedit Ludouico Gallorum Regi. Hac tempestate regnabat simul cum Ludouico in Regno vtriusque Siciliæ Ferdinandus Rex Catholicus filius Ioannis, qui, ut diximus, fuit filius Alphonsi I. sed, orta lite inter vtrūque, iustis rationibus transijt Regnum totum in Regis Catholici dominium. Iustis, inquam, rationibus, licet armis associatis; nam filius naturalis Alphonsi I. non potuit legitimari in præiudicium fratris, ut ex *Alex. conf. 2. lib. 1.* arguit *Reg. Moles loc. cit.*

omnino videndus, dum ibi iura Regis Catholici breuissimè, sed satis doctè patefacit.

His ita enarratis, clarè liquet, ni fallor, Regem nostrum non teneri observare privilegia Regine Ioannæ, ni fuerint confirmata ab Alphonso I. vel Rege Catholico, seu Carolo V. & alijs successoribus, contra *Reg. de Marin. qui d. cap. 172.* inquit, non dubitandum, quin Rex noster teneatur observare privilegia Ioannæ II. quamvis ab antecessoribus Regis nostri non confirmata. Hoc probatur; nam, licet Alphonsus I. potuisset Regnum prætereundere tanquam filius adoptivus Ioannæ; hæc tamen postea ex inimicitia inita cum præfato Alphonso vocavit sibi successorem Ludovicum, eoque defuncto, Renatum fratrem, ut diximus, quos vocare nequibat in præiudicium Alphonsi: quare opus fuit, ut Alphonsus bella gereret: unde Regnum iusta armorum vi obtinuit; sicque, sicuti Alphonsus debuisset observare quæcunque privilegia Ioannæ II. si hæc alium non vocasset ad Regnum, ita non tenebatur ea observare, dum alium vocavit: qua propter bello uti coactus non poterat Ioannam dignoscere fautricem: indeque legimus, Alphonsum, post tot bella gesta, victorem extitisse tandem, & à Pontifice coronatum; unde, præter prætensionem adoptionis, concurrebant etiam victoria obtenta, merita ipsa Alphonsi, & pecunia Regni Aragoniæ, qua Regnum hoc erat quæsitum.

Et quamvis *Reg. de Marin.* referat *decisionem. S. C. 207. penes Vinc. de Franch.* ubi apparet, non fuisse discussum, an privilegium illud cõcessum à Ioanna II. fuisset validum: respondetur, potuisse illud reperiri confirmatum à Rege Catholico, præter quæ quod, ut apparet in *d. decis.* præter privilegium Regine Ioannæ, adducebatur decretum M. C. quod transitum fecerat in rem iudicatam, dum comprobauerat huiusmodi privilegium, & tandem, si oppositio hæc non fuit facta in S. C. arguitur, non fuisse indicatum super hoc articulo; etenim ex non oppositione non poterat dici articulus discussum, si non discussum, neque indicatus: quare *decisio Vincentij de Franchis* non comprobatur opinionem *Reg. de Marin.*

Verum colligè, licet Rex noster non teneatur observare privilegia concessa à Ioanna II. Ferdinando I. & II. Alphonso II. & Federico, nisi fuerint confirmata per Regem Catholicum, sine alijs eius successores, nihilominus tamen, præfatos Reges fuisse legitimos Regni successores, stante legitimatio-
§8 ne Ferdinandi I. & investitura Pontificum, quæ illos interim legitimos Reges reddidit, ut optimè *Loffred. conf. 38. num. 18.* quicquid sit, si huiusmodi legitimatio non potuit fieri in

ri in præiudicium fratris ; id namque non refundit iniusticiam potentie regnatuæ .

- 39 Huc quoque reuocanda est famosa illa quæstio , an Summus Pontifex possit absoluta potestate reuocare inuestiturâ promissam, vel quodcunque feudum, beneficium, aut dignitatem præstitam , causa non patefacta, nec expressa, quam examinauimus in eadem nostra Ariadna part. 2. ad tit. 3. de Feud. §. sed ille. quæst. 2. vbi centum numero argumentis ad maiorem Dei , & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ gloriam affirmatiuam tenuimus sententiâ, quæ hic non repetam, sed solûmodo in lectoris gratiâ, qualia sint, indicabo . Sequentibus igitur argumentis sententiam hanc probauimus .

Primum, si Pontifex teneretur reddere causam, multâ patefaceret, quæ in Ecclesiæ vilipendium redundarent .

- 40 II. Cum Pontifex sit suprâ ius , non tenetur ostendere, quo iure aliquid agat .

III. Cum Pontifex sit extrâ ius, non tenetur tradere rationem, ex Spec. tit. de legat. §. nunc contendendum .

IV. Cum Pontifex sit contrâ ius , non tenetur reddere rationem, vt videatur, an iure aliquid egerit, ex Bald. in cap. super de causa posses. & propriet.

- 41 V. Papa dicitur esse omnia , & super omnia, igitur non requiritur causæ traditio, vt videatur, an aliquid agere valuerit .

VI. Papæ omnes tenentur obedire, igitur non tenetur reddere causam , cum obedientia fundetur in decreto , non causa decreti .

- 42 VII. Licet Papa possit errare , præter quàm in rebus fidei , error hic non præsumitur associatus actu prauo voluntatis : vnde non tenetur causam exprimere, vt videatur errorem excludere .

- 43 VIII. Papa omnia prudenter gerit , ex cap. Apostolica 35. qu. 9. Vnde nullus præsumendus error in eius decretis absque causæ expressione emanatis .

IX. Cum talis præsumatur causa, qualis dignoscitur effectus , Papa aliquem dignitate priuans, rectè agit, quia rectum est eius consilium : vnde non tenetur causam reddere ad dignoscendum, an benè, an malè egerit .

X. Papa semper iustum facere consuevit : quare, cum solitum sit optimum argumentum, semper præsumitur, Papam iustum egisse, adeoque expressio causæ nec deseruit ad dignoscendum, an Papa iustè aliquid gesserit .

- 44 XI. Si, scandalo non obstante, dummodo hoc non contineat peccatum, Papæ mandata seruanda sunt , vt declarat Dec. in cap. cum teneamur : de præbend. in 6. parum refert,

Papam non expressisse causam : quare scandalum aliquod sequi valeat , cum hoc materialitè se habeat, dum non expressio causæ præsumptionem peccati non continet .

- 45 XII. Expressio causæ necessaria non est ad fraudem euitandam , cum Papæ auctoritas omnem fraudis suspicionem tollat, vt benè Faber in Codice lib. 1. tit. de sacrosanct. Eccles. def. 3. num. 6.

- 46 XIII. Causæ expressio necessaria non est, vt videatur, an Pontifex cum causa aliquid fecerit ; nam causa semper præsumitur in Principe, ex gl. in l. relegati vers. ex aliqua causa C. de pen. igitur à fortiori in Pontifice .

- 47 XIV. Si præsumptio est semper pro Iudice, quem, præsumitur, agere rectè, quicquid agit , fortius id est dicendum de Summo Pontifice .

XV. Si cuilibet superiorem non recognoscenti dici nequit , cur ità aliquid agat, ex Bart. in d. l. Relegati, & Alex. conf. 15. vol. 5. idem dicendum est de Summo Pontifice .

XVI. Præsumitur , Principem rectè fecisse aliquid absque causæ expressione ; etiàm cum actum facere non potuit, vt scripsit Iason. conf. 227. lib. 2. & conf. 236. igitur, cum Papa omnia potuit, absque causæ expressione, rectè operatum esse, dicendum est, sicque nulla requiretur causæ expressio .

- 48 XVII. Ad iustificandum Principis placitum sufficit quæcunque occasio, ex Bald. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ vt lit. non contest. vnde , cum præsumendum sit, in Pontifice semper occasionem præcessisse , hæc præsumptio sufficit ad eius placitum iustificandum absque causæ expressione .

XVIII. Non præsumendum est, Pontifici aliquid placuisse, quod illicitum sit, ad tradita per Marc. Mant. sing. 21. num. 6. sicque absque alia causæ expressione hæc præsumptio sat erit .

- 49 XIX. Si Principis mens talis præsumitur, qualis est mens legis , & rationis naturalis, vt voluerunt omnes ij, quos refert Cacher. decis. 90. num. 18. expressio decreti habetur, tanquàm expressio causæ .

XX. Princeps præsumitur velle , quod voluerint iura : vnde absque causæ expressione iustè præsumitur pronunciasse, Quod fortius militat in Summo Pontifice .

XXI. Quæuis operatio Pontificis, quâuis prima facie appareat illicita , ex qualitate , & honestate personæ licita præsumenda est. cap. nisi essent : de præbend. & dignitat. sicque expressio causæ non requiritur, vt videatur licitè egisse .

XXII. Causæ expressio non requiritur in testimonium rectarum Pontificis operationum ; nam respondebit Greg. Papa in cap. inter verba 11. quæst. 2. Gloria nostra hæc est testi-

testimonium conscientia nostra.

XXIII. Sique causæ expressionem velimus, ne vulgus malè loquatur, respondebit idem *Gregor. ibid. dimittamus stultos foris loqui, quod volunt.*

XXIV. Quod si velis expressionem causæ ad euitanda scandala, idem *Gregor. respondebit finite illos, caci sunt, & duces cactorum & caci rationem non vident*, licque illis ea assignanda non est.

XXV. Si tandem velis causæ expressionem ad euitandam inimicitiam, quæ poterit intreruenire inter Pontificem, & dignitate priuatum, idem *Greg. ibid. satisfaciet, dū, post multa ad rem, vt in nostra Ariadna scripsimus, hæc ait, si nos in mente charitatem erga odientes seruare cupimus, & si illi nobiscum potestatem non habent, nos tamen cum illis sine dubio habemus.*

XXVI. Superfluitas in iure euitanda, 50 est, *ex l. si quando, ubi Bart. ff. de legat. 1. cap. si Papa: de priuilegiis in 6. vnde, cum, vt diximus, causæ assignatio ad nihil deferuat, arcenda est.*

XXVII. Cum nullum existat ius Diuinum causæ assignationem iubens, Pontifex arctandus non est. 51

XXVIII. Papa appellatur fidei firmamentum *cap. fidelior. 50. dist. quare, si fidem sectamur, absq; rationis traditione illi obediemus, tanquam fidei firmamento.*

XXIX. Papa omnia potest, dummodò ea non sint contra fidem, igitur, si causam non assignari non est contra fidem, poterit Papa id agere, hæcque est demonstratio.

XXX. Quamuis lex esset, iubens causæ traditionem, posset Papa illam non seruare, ad tradita per *Specul. lib. 1. par. 1. tit. de legato s. nunc ostendendum num. 4. ergo, si, non obstante carentia legis, vellemus Papam teneri rationem tradere suarum operationum, plus operaretur legis carentia, quam lex ipsa, quod ridiculum est.*

XXXI. Papæ data est plena potestas, & absoluta ab omnibus vinculis, & ab omni regula arctatiua, igitur non potest arctari ad tradendam rationem.

XXXII. Frustrà diceremus, Papam habere potestatis plenitudinem, *ex cap. decreto 2. quest. 6. si illum causam teneri reddere, fateremur.*

XXXIII. Ideò Papa in beneficialibus liberam habet potestatem, *cap. 2. de prebend. in 6. quia ea non coarctatur à causæ redditione.*

XXXIV. Non dicendum, teneri Pontificem rationem tradere, cum agitur de tertij præiudicio; secus verò, cum nullum adest tertij præiudicium, quia, quemadmodum Pontificia potestas non est restringenda, ita

nec distinguenda, *ex cap. solita: de maior. & obediens.*

XXXV. Standum est assertioni Pontificis asserentis, se ex iustis causis, & conscientia, aliquem priuasse, igitur nulla requiritur causæ expressio. Hoc argumentum longo calamo in nostra *Ariadna* exposuimus.

XXXVI. Nec arguendum est à citatione ad causæ expressionem; illa enim, quicquid sit, an dicatur originem traxisse à iure Diuino, deferuiet ad Dei defensiones, verum causæ traditio secus est.

XXXVII. Sufficit, causam esse cognitam à Pontifice, vt fusè diximus in dicta nostra *Ariadna.*

52 XXXVIII. Pontifex assimilatur Moyfi, qui ore altissimi loquebatur, *ex Dino Bernardo ad Eugen. vnde nulla causæ expressione coarctatur.*

XXXIX. In his, quæ sunt Iuris positui, stat pro ratione voluntas.

53 XL. Pontifex potest facere, vt sententia, quæ nulla est, nulla non sit, 3. q. 6. ergo à fortiori poterit rationem non reddere.

XLI. Pontifex de iniustitia potest facere iustitiam, *ex Ber. cons. 20. num. 20. igitur frustra requiremus causæ expressionem.*

XLII. Voluerunt DD., vt, cum status Ecclesiæ turbatur, teneatur Pontifex causam tradere, vt apud *Innoc. in cap. prater ea: de dilatione, & Oltrad. cons. 287. igitur argumentum è contrario sensu, cum non turbatur Ecclesiæ status, nulla requiritur causæ expressio.*

54 XLIII. Papa omnia habet in scrinio pectoris, igitur nil tenetur patefacere.

XLIV. Causa explicatur, vt videatur res illa fieri absque errore, sed Pontifex errare non existimatur, secundum *cap. non nos 40. dist.*

55 XLV. Factum à Papa reputatur factum à Deo, *cap. quanto: de translat. Pralat. igitur suo modo non tenetur rationem tradere.*

56 XLVI. Papa potest dominium Ecclesiæ acquisitum absque causa auferre, *ex Paul. de Castr. consil. 280. alijsque, ergo à fortiori absque causæ expressione.*

XLVII. Et quamuis secundum aliquos; quos in *d. Ariadna* retulimus, nequeat Pontifex id agere absque causa; poterit tamen, absque causæ expressione, cum non præsumatur ius alteri culpabiliter tollere.

XLVIII. Quod si quandoque accidit, vt seculares Principes impia politica ducti aliquem absque causa priuent dignitate; Papa non est huius generis Principum, *ex Carer. de potest. Papa lib. 2. cap. 8.*

XLIX. Quinimò, si Pontifex teneretur causam reddere, præstaretur occasio quamplu-

plurimis illam examinandi secundum proprios affectus, contra *cap. ipsi sunt, cum seq. 9. quest. 3.*

L. Potest Papa in beneficialibus, cui velit, præiudicium inferre, ius quæsitum illi auferendo absque citatione, ut ex multis *Decius in cap. cum venissent. de iudicijs, num. 15.* igitur, si poterit removere citationem, à fortiori poterit removere causæ expressionem.

LI. Hinc idem *Dec. in cap. sua nobis. de confirm. util. vel inutil. à num. 28.* sustinet, posse à Papa de potentia absoluta deponi Episcopum absque causa: quare colligimus, posse saltè absque causæ expressione.

LII. Et quamvis reperiri possit Pontifex, qui mala ductus conscientia culpabiliter operetur; non indè tamèn causam operationum dixeris teneri ostendere, cum eius malitiam nostris peccatis tribuere debeamus, ut *Iob. 34. Dominus sæpè facit regnare hypocritas propter peccata populi, Osee 13. cap. Dabo vobis Regem in furore meo.* quæ dicta latè in d. nostra *Ariadna* exornauimus.

LIII. Plus est, Ecclesiæ bona dissipari, quàm dignitates tolli, atqui in huiusmodi dissipatione nequit iudicari, ut infert *Poggius in solutione decimiquarti argumenti*, ergo neque in ablatione dignitatis, ac proindè nequit cogi ad causam tradendam, ut iudicetur, an benè, an malè egerit.

LIV. Ideò Papa iudicari potest in hæresis crimine, quia illo actu definit esse Papa, ut benè idem *Poggius in respons. ad decimum nonum argumentum*, igitur, si Papa teneretur semper causam reddere, ut iudicaretur saltè extraiudicialiter, an benè, an malè egerit, se Pontificem illo actu non faceret, dum hominum iudicijs se supponeret.

57 LV. Idcirco Papa dicitur Summus Pastor, iuxta illud, *Pasce oves meas*, ut ostendatur, Pastorem ad nihil aliud teneri, quàm ad oves pascendas, quæ non vindicabunt à Pastore causas operationum illius.

LVI. Quod naturali ratione comprobatur, cum omnes sint subditi Pontifici, & de ratione subditi est à Superiore causas non exposcere, sed eius dictis obtemperare tantum.

58 LVII. Hacq; causa excommunicatio, quamvis iniusta, est timenda, ut contra *Barclaium* fuisse probat *Cardin. Bellarm. de potestate Sum. Pontif. in temporalib. cap. 4.* quia non debemus excommunicationis causam efflagitare; sicque id à fortiori militabit in beneficijs, si militat in pœnis.

59 LVIII. Regimen Ecclesiæ est monarchicum ex DD. omnibus, quod expressione causæ non coarctatur.

60 LIX. Et notandum, quod ait *Poggius concl. 26.* à sententia Papæ non posse ad Christum appellari: quare colligamus, an sui iudicijs causam teneatur exprimere.

LX. Cum autè causæ expressio deferuiat ad Iudicis excusationem, non ad rei substantiam, ut scripsit *Tiraquel. in præfat. tract. de pœnis, num. 70.* Papa non tenetur se excusare, sicque nec causam exprimere.

61 LXI. Et cum Papa neminem odio habeat, ut infert *gl. in cap. 1. dist. 95.* non priuat vllum dignitate ex odio, ac proindè, ut videatur, id odio non agere, nō tenebitur causam exprimere.

62 LXII. Pontifex *ex cap. si omnes dist. 19.* loquitur voce Dei, vnde causam non tenetur exprimere.

63 LXIII. Papa recipit sanctitatē à Cathedra, ad quid ergo causæ expressio in operationibus?

64 LXIV. Papæ auctoritas deferuit pro ratione, *cap. in memoriam dist. 19.*

LXV. Princeps quicumque dicitur solutus legibus, etià quoad vim coactiuam, verum, si Papa teneretur operationum causam reddere, cogeretur à iuribus. Quod ferendum non est.

LXVI. Papa *ex cap. 1. quest. 2. iuncta gl. in vers. oportere*, ex honestate tantum tenetur custodire, quod statuit; sin autè causam exprimere teneretur, non posset demoliri, quod statuerat, sed id ex necessitate custodire deberet.

LXVII. Hacque causa per *cap. Principes 25. quest. 5.* statuitur, ut Principes Deo reddant rationem, qui illam non tenentur reddere hominibus.

LXVIII. Papa, si rationem teneretur reddere, sibi manus ligaret, plenam deferens potestatem, contra dispositionem *cap. dubium, & cap. quamvis, de præbend. in 6.* ut benè *Stafil. de lit. gratios. tit. de vi, & effect. clausul. §. in literis num. 20.*

LXIX. Papa, si causam non exprimeret, eo quod dignitatem sustulit absque causa, peccaret tantum in legem Dei, non in legem humanam, quemadmodum peccat vendendo beneficium, *ex Durand. lib. 4. dist. 25. quest. 5. num. 6.*

LXX. Hacque ratione legimus in *epist. 1. Diui Petri cap. 2. subditi estote dominis vestris etià discolis*, ut scilicet obediamus, rationem non curantes, quamvis præcipientes discoli sint.

LXXI. Papa beneficia conferens non tenetur assignare causam collationis, ergo neque illa auferens.

LXXII. Hacque causa *clement. 1. de probat. ait*, Papæ narranti fidem præstandam, ne scilicet ille cogatur rationem reddere, pro-

proût in nostra Ariadna dictam Clemen. explicauimus.

LXXIII. Suprema Tribunalia in eorû sententijs quandoque dicunt, ex causis in aula discussis, nec eas exprimunt, ergo à fortiori nequibit Papa cogi illas exprimere.

LXXIV. A gestis per Pontificem non admittitur appellatio. *cap. ipsi sunt 9. quest. 3.* quinimò declaratum est per Bullam Pij II. Pontificis, in hæresim incidere appellan-tem à Papa ad concilium, igitur nullam tenetur Papa causam tradere, quod latè probauimus in nostra Ariadna.

65 LXXV. Papæ voluntas, quamuis dura, seruanda est: *cap. in memoriam dist. 11.* igitur absque causæ expressione.

66 LXXVI. Papa in causa sua potest esse Iudex. *vt ex cap. cum venissent, de iudicijs arguit gl. ibi,* igitur cui reddet rationem, si se ipsum iudicat?

LXXVII. Et quamuis sui ipsius Iudex non esset, erit ille supremus omnium Iudex; vnde sub nullius iudicio suas operationes ponet, & consequenter nec causas exprimet ab alio dijudicandas, quàm à Deo.

LXXVIII. Quod ipsum ostenditur in *cap. si Papa: dist. 4. vbi à nemine dijudicatur,* ni à fide deuius sit, igitur nemini reddet rationem.

LXXIX. Et suadetur hoc in *cap. nunc autem dist. 21. vbi* edocemur, S. Marcellinum Martyrem insignem non fuisse ab alijs depositum, dum Marcellini causam ad Marcellinum eundem remisissent. Videat ergo quisquis sit, an teneatur Pontifex operationum suarum causam reddere.

67 LXXX. Papa solus potest res fidei definire *ex D. Thom. in quest. de potest. quest. 10. art. 4. in resp. ad 13.* ergo à fortiori poterit quamcunque dignitatem auferre absque causæ expressione, cum, si res fidei solus definire potest, certum sit, illi in alijs rebus minoris momenti fidem præstandam absque causæ expressione.

LXXXI. Nec absque fundamento Canones Papæ causas soli Dei iudicio supponere; fas enim erat, vt omnia alia iudicia reijcerent, illaque occultatione causæ euitaret.

68 LXXXII. Si Papæ potestas à Deo est. *cap. quamuis 21. dist. soli Deo causam reddet;* tunc autem redderet hominibus, cum ab illis potestatem dignoscere.

LXXXIII. Nec curiosi esse debemus in inuestigando, quo iure Vicarius Dei aliquid agat, dum arcanorum Dei ratio imperscrutabilis redditur, vt multis idem docuit Felin. in *cap. si quando: de rescript.*

LXXXIV. Et quemadmodum non

omnium, quæ à Maioribus nostris tradita sunt, rationem reddere possumus, sed eorum dictis standum, nec illos redarguere possumus, *ex l. non omnium ff. de leg. ita* nec redarguere possumus Papam, cur rationem non exprimat, sed firmiter eius gestis standum est.

LXXXV. Pontifices quandoque se Concilij subiecerunt, non ex necessitate, sed quadam honestate, eorum vitæ rationem reddentes, igitur eadem honestate à fortiori eorum operationum causam, & rationem reddent, non necessitate coacti. Quod argumentum in *d. Ariadna* latè proposuimus.

LXXXVI. Causam non tenetur exprimere ille, qui non præsumitur agere, quod ei non conceditur, vt bene fundat Alban. *par. 2. num. 115.*

69 LXXXVII. Potissimum, quia Pontifex fons viuus iustitiæ appellatur, secundum Socin. *cons. 164. vol. 1. vnde,* si illum vellemus rationem operationum reddentem, dubitarem de eius iustitia.

LXXXVIII. Papa ex temporis necessitate potest sententiam facere iuri non consonam; hoc profecto euenire dicas, quia non coarctatur ab exequutione causæ, alioquin scandala indicaret. De qua re scripsit *Lelinus de Zanchis de priuil. eccles. priuil. 61. num. 15.*

70 LXXXIX. Papa potest exquirere Consilium Cardinalium, & deinde quæsitum non sequi, vt voluere omnes ij, quos refert *Censalius in l. unica: si quis Imper. maledix. §. 1. num. 23.* ergo à fortiori tenetur demonstrare independentiam hanc, non exprimendo causam, à qua fortè mouetur ad aliquid agendum.

XC. Voluere omnes DD. quos retulimus in nostra Ariadna, si difficultas sit in rebus per Papam definitis, eundem esse consulendum; iam verò, si causam exprimeret, frustra illum consuleremus, dum causam haberemus, qua motus fuit. Hocque, si militat in rebus fidei, tantò magis locum sibi vendicabit in alijs eius operationibus.

XCI. Princeps beneficium, quod alij dedit, poterit absque causa reuocare, vt varijs fundat *Reg. de Marin. ad decis. 183. Reuerterij num. 2.* ergo à fortiori poterit Pontifex absque causæ expressione.

XCII. Sique verum est, Principem posse mandare, vt priuilegiati torqueantur secundum suam conscientiam, vt voluere *Andr. & Gl. in constit. Regni, Prosequentes,* quos sequitur *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. sol. §. 2. num. 6.* & tamen hoc importat maximum tertij præiudicium, à fortiori Papa poterit absque expressione causæ, sed mera sua conscientia operari.

XCIII. Ratio legis est anima legis, sed Prin-

Priæcept est lex animata, ergo est ipsa ratio, & consequenter solummodo suum placitum teneretur exprimere. Quod exornauimus in eadem nostra *Ariadna*.

XCIV. Quod si verum est id, quod voluerunt nonnulli apud *Censal. d. l. unica §. 21. nu. 27. & seqq.* volentem, sic praxi receptum, videlicet, pacto, & iuramento Cardinalium, non ligari Papam iurantem, & vouentem, non stringetur Papa expressione causæ, dum non stringitur iuramento, quod est fortius causæ expressione.

XCIV. Quinimò, si Papam vellemus reddentem rationem de plenitudine potestatis, potestas non diceretur plena, dum manca esset, adeoque illam amitteret, cum ea non vteretur, ad *tex. in cap. priuilegium 21, quæst. 3.*

XCVI. Probatur pariter hæc sententia ex communi Doctorum sensu volentium, apud *Mascard. de probat. concl. 275.* non admittendam in contrarium probationem.

XCVII. Nec non ex *Lud. Montalt. de reprob. sentent. Pilat. art. 3. num. 34.* volente, vani esse capitis contrarium sentientem.

XCVIII. Et ex omnibus Doctoribus apud *Vasq. contr. illustr. lib. 1. cap. 25. num. 17.* id admittentibus in quocunque Principe. Quare absque controuersia idem admittendum in Summo Pontifice.

XCIX. Hæcque opinio eò magis tenenda, quia Pontificem non ardeat ad expressionem causæ: vnde plenam verè reddit Papæ potentiam, nec beneficiarijs derogat, quandoquidem non concedimus, illos priuandos beneficijs absque causa.

C. Et tandem tenenda est, quia beneficiarios reddit erga Pontificem obseruantes. Hæcque tetigisse satis ad Sanctæ Sedis Apostolicæ gloriam, quæ vberiora habebis, longoque discussa calamo in mea *Ariadna*.

S Y M M A R I V M.

- 1 Immunitas concessa Ecclesijs non extenditur ad domos coniunctas, pertinentes ad laicorum usus.
- 2 Loca, quæ gaudent ecclesiastica immunitate, non sunt tam strictè accipienda.
- 3 Locus principaliter ad usum Ecclesiæ destinatus, licet accessorie ad usum secularium, gaudet immunitate.
- 4 Locus, si principaliter destinatus sit ad usum Ecclesiæ, gaudet immunitate, quamuis habeat ostium in via publica segregatum ab Ecclesia.
- 5 Domus destinata in Ecclesia pro securitate delinquentium non dicitur destinata ad usum laicorum.
- 6 Domus clericorum, si intra porticum Ecclesiæ

fuerint, gaudent immunitate.

- 7 Locus principaliter ad usum secularium destinatus, quantumuis accessorie Ecclesiæ deseruiat, non gaudet immunitate, si extra Ecclesiam sit.

- 8 Ecclesiæ taberna, an, & quando gaudeat immunitate.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXVI.

- 1 Habet decisio hæc, immunitatem Ecclesiæ concessam non extendi ad domos coniunctas pertinentes ad laicorum usum, si illæ ostium habeant in via publica; quoniam verò de materia hac egimus in *dilucidatione decisionum*, 16. & 19. idcirco lectores ad illas mittimus. Vnum tamen pro ecclesiastica aduertimus immunitate, videlicet, loca, quæ immunitate gaudere debent, non esse accipienda ea, quæ in stricta significatione Ecclesiam integrant, cum huiusmodi loca deseruiant tantum, ut Gregorianam dispositionem ingrediantur, adeo ut ij tantum immunitatem perdant, qui homicidia patrant in Ecclesijs, siue cæmeterijs strictè sumptis. Cæterum etiam alia loca, licet non tam strictè sumpta, gaudere debent immunitate. Quod probatur, quandoquidem, si pro immunitate Gregorius Pontifex loca ampliauit, pauca coarctando, videlicet Ecclesias stricta significatione sumptas, & cæmeteria, pro eadem seruanda non sunt à nobis coarctanda loca, sed extendenda, adeoque dicendum, ea omnia gaudere, quæ sunt exposita in *decis. 56.* quam vide; hancque rationem depromptam dixeris ex *Merlin. controu. forens. cent. 2. cap. 55. num. 29.*

Pro hac decisione verò notandum, quod ait *Sanfelic. nu. 7. & 8.* videlicet, quia locus ille erat principaliter destinatus ad usum laicorum, tanquam taberna, nequiuisset eum immunitatem seruare, dum ex ostio, quod aderat in publica platea, deducebatur, locum illum non potuisse ad ecclesiasticum usum deseruire. Quod secus dicendum fuisset, si ostium habuisset in atrio Ecclesiæ: vnde generalem ex his habeas regulam, locum principaliter ad usum Ecclesiæ destinatum, licet accessorie vsui secularium deseruiat, gaudere immunitate, & parum referre, si ostium in publica platea habeat; sat enim est, si ingressum habeat ad atrium, & principaliter ad usum ecclesiasticum deseruiat. Exemplum tradam pro maiori facilitate. Notum est, Religiosorum loca cellulas quasdam, & mansiones habere, in quibus seculares fugientes permanere solent; quinimò aliquam pecuniarum quantitatem (quod nefas videtur) soluunt per

per modum locationis . Istis duplex est via, altera ad atrium, ad plateam altera, ex qua ceteri negotiorum gestores egrediuntur . Hæ mansiones utique immunitate gaudent, quia Ecclesiæ partes dicuntur, ac proinde nequeunt diuerso iure censerī, quo ipsa Ecclesia censetur, ad text. in l. iam hoc iure ff. de vulg. sed nobis vtendum est regula Iureconsulti in l. quæ religiosi: de rei vendic. Et quamuis destinata sint ad vsum laicorum; tamē destinata nō dicuntur ad talem vsum principaliter, cum non ad fugientes recipiendos statuta sint, sed per accidens. Quare faciunt dicta Ambros. de immunit. cap. 19. num. 8. & Peregr. cap. 4. num. 67. cum alijs ab ipso relatis, volentibus, vt domus clericorum, si intrā porticum Ecclesiæ fuerint, gaudeant immunitate: vnde à fortiori id dicendum est, si loca hæc sint ipsius Ecclesiæ.

7 Ex qua regula aliam pariter adhibeas, qua teneas, locum ad secularium vsum principaliter destinatum, quamuis Ecclesiæ deferuiat, non gaudere immunitate. Exemplum erit, quod adducit hic Sanfel. de taberna, quæ ostium publica in platea habebat, vt ostenderetur, locum illum non deferuire ad ecclesiasticum vsum, sed secularem principaliter: meritò igitur ab immunitate exclusus fuit. Contrarium fortè dicerem, si ostium non haberet in via publica huiusmodi taberna; nam tunc præsumeretur noluisse eos religiosos, vt illa ad vsum secularium deferuieret, quamuis vinū venderetur (quod, an liceat, non est huius loci) sed ad vsum ecclesiasticum, nec sola vini venditio efficit, vt locus ad secularem vsum dicatur destinatus, ni ex segregatio- ne facta per ianuam ostendat, locum illum ad aliud deferuire, præter ecclesiasticum vsum. Hic auctores non retulimus, qui eos cupit, consulat, quos in citatis dilucidationibus adduximus; ibi enim propriam tractauimus materiam, hic summam egimus, ne decisionem redderemus insulsam. Cætera dicemus in dilucidatione decisionis 330. tom. 3. Interim vide casus omnes, quos ibi refert *Seuerinus*, quosque, ipso teste, adduxit in beneficium carentium copia librorum. Ibi ergo nonnulla dicemus curiosa, & fortè vtiliora.

S V M M A R I V M.

- 1 Immunitate Ecclesiæ gaudet, qui exonerandi corpus causa extrā Ecclesiam reperitur.
- 2 Indicia saltē ad torturam requiruntur, vt in casibus exceptis possit aliquis Ecclesiæ immunitate priuari.
- 3 Testes deponentes de visu circa comitiuam

armatorum in campaneis an faciant indicium ad torturam, sed vide num. 12. ubi latè.

- 4 Latro publicus an dicatur, qui semel in via publica furatus est.
- 5 Immunitas Ecclesiastica frangitur, etiā quandoque nulla concurrente violentia.
- 6 Extractus ab Ecclesia blandis verbis an gaudeat Ecclesiastica immunitate.
- 7 Ecclesiastica immunitatis violatio consideratur in omni violentiæ genere.
- 8 Ecclesiastica immunitate gaudet, qui, indigens medicamentis, ab Ecclesia egrederetur, vt illa sumeret, stante prohibitione Iudicis, vt nemo illuc ea ferret.
- 9 Ecclesiastica immunitate an gaudeat, qui repertus est extrā Ecclesiam exonerandi causa corpus, cum in illa commodus aderat locus.
- 10 Immunitatis Ecclesiasticæ in dubio melior est causa.
- 11 Indicijs ad torturam, quibus Reus pro crimine excepto fuit extractus ab Ecclesia, non plenè euacuatis, an damnandus sit pœna extraordinaria, an autē in Ecclesiam reponendus, non probato tali crimine.
- 12 Comitina armatorum in campaneis cum exulibus, quamuis delicta non patrentur, puniuntur pœna mortis naturalis, quod latè probatur, attentis nostris Pragmaticis.
- 13 Latrones publici habent in Ciuitatibus socios exploratores.
- 14 Foriudicari nemo potest, nisi pro crimine, quod pœnam mortis naturalis meretur.
- 15 Præfatio legis, an, & quando vim legi præstet, latè examinatur.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXVII.

- 1 **Q** Vatuor capita habet hæc decisio. Primum, gaudere Ecclesiastica immunitate eum, qui exonerandi causa corpus extrā Ecclesiam repertus fuit. Secundū, in delictis, in quibus nequit quis gaudere Ecclesiastica
- 2 immunitate, requiri saltē indicia ad torturam, ad hoc, vt ex talibus indicijs indiciatus immunitatem amittat. Tertium, testes deponentes de visu circa ingressum cum alijs armatis more exulum in locis, in quibus furta fuere patrata, facere indicia ad torturam contrā furantem.
- 3 Quartum, dici publicum latronem in Regno eum, qui publicè semel furatus est.

Quoad primum notandum, quandoque etiā, nulla vi concurrente, frangi Ecclesiasticam immunitatem, vt huiusmodi casus videri poterunt apud *Gomez variar. resol. lib. 3. cap. 12.* & *Mastrill. dec. 169.* inter quos ij sunt, cum quis blandis verbis extraheretur, vel sub iudicis secularis verbo spontè

X x

ab

ab Ecclesia exiret, vel cum illi à Iudice alimenta denegarentur. Quos omnes habes apud *Reg. de Marin. resol. quot. lib. 1. cap. 178.* Alia ad materiam vide apud *eundem lib. 3. alleg. 77. & seq.*

7 Quare concludas, vim respectu violationis immunitatis Ecclesiasticæ non consistere tantum in externa illa violentia, sed in omni actu, tam positivo, quam negativo, per quem reus inducitur Ecclesiam deserere.

8 Ex quo principio quoscunque resolues casus. Vnde, si quo morbo Reus afficeretur, & Iudex prohiberet, ne quis in Ecclesiam medicamenta ferret, posset ille Ecclesiam deserere, & medicamenta extra Ecclesiam sumere, qui, si medio hoc tempore caperetur, esset procul dubio ad Ecclesiam reponendus.

9 Sed quid, si in Ecclesia esset commodus locus corpus exonerandi, & nihilominus extra Ecclesiam reperiretur reus, corpus exonerans, an posset impune capi. Pro utraque opinione dubitari potest.

Nam pro affirmatiua, quia eatenus corporis euacuatio extra Ecclesiam permissa est, quatenus non sit locus aptus intra Ecclesiam, quam proinde nemo deturpare potest; at verò, cum absque eius deturpatione commodus est intus Ecclesiam locus, videtur ille ecclesiastica abuti immunitate; vnde illa gaudere non debet.

Pro negatiua, quia actus ille exonerationis non recipit loci limitationem; vnde, existente loco commodo, non proinde, si alibi quis extra Ecclesiam reperitur, perdet ecclesiasticam immunitatem. Quamnam ergo dices veriore? consule.

Quoad secundum nihil est, quod addam, ni vnum tantum, videlicet in dubio standum pro ecclesiastica immunitate, nec aliquem illa fore priuandum; ni vera adsint indicia, ex quibus argui possit, esse commissum crimen à Bulla Pontificia exceptum.

Quare, si ex indicijs ad torturam sufficientibus fuerit reus ob suspicionem commissi criminis excepti à Bulla extractus ab Ecclesia, & deinde tortus negauerit; verum indicia talia fuerint, ut elisa non sine per torturam, adeoque ille plebendus sit poena extraordinaria, ut voluerunt *Clarus s. fin. quest. 64. vers. illata reo*, alijque innumeri relati à *Scialoya in praxi torquendi reos cap. 4. num. 25. & 26.* tunc dubius sum, an inquisitus sit in Ecclesiam reponendus, quandoquidem, non probata qualitate delicti, non videtur ille spoliandus immunitate, qua gaudebat, & licet potuerit capi, solis indicijs extantibus, tamen nescio, an, delicto non probato, indicia illa sint sufficientia ad declarandum reum immunitate

indignum, cum diuersum videatur, reum capi ex indicijs, & declarari ex illis indignum immunitate, quia forsàn ideò capi possit ex indicijs, ut videatur, an delictum verè comiserit: vnde, illo non constito, videtur captura non intulisse præiudicium innocentiae, siue immunitati. Quid verè sentiam, non est locus hic explicandi. Alia verò practicabilia pro extractione inquisiti ab Ecclesia vide apud *Genuesi. in praxi Archiep. cap. 17.*

Quoad tertium maior insurgit difficultas, stantibus *Pragmaticis 21. §. 5. & 22. §. 6. sub tit. de exulib.* ut autem, in quo consistat difficultas, videamus; supponendum est, si quatuor incedant ad instar exulum armis prohibitis armati, modò delicta perpetrarent, mortis naturalis poena esse puniendos: adeoque contra eos procedi posse ad modum belli, ex dispositione *Pragm. 10. de off. Iudic.* ubi hæc inter cetera, *l'armare per la campagna con arme proibite à modo di forasciti in comitina, e numero di quattro persone almeno, quando però con d. armare commetteranno delitto, ancorche per prima non si trouassero inquisiti d'altro delitto, etiam che non siano pigliati infraganti colle d. arme, così se armeranno dentro, come fuora di strada.*

Quoniam verò natura ad malum procliuvis est, *Dux Medina* tunc temporis Regni huius Prorex sic disposuit in anno 1643. *Quinto, perche molti, senza che habbiano fatto delitto alcuno, e perciò praticando per tutto liberamente, alle volte poi si vniscano di comitina con detti banniti, armando per la campagna con essi, facendo delitti, doppo, quando li piace, ritornano nelle loro terre, confidati, che non si sappia, esserno andati in comitina con d. banniti; e da questo ne sono nate le grosse squadre di essi, e conuenendo rimediare, ordi namo, e comandamo, che ogni volta, che costi legittimamente, che alcuna persona sia stata vista armata con arme di fuoco con comitina di banniti, delinquenti, scorritori di campagna al numero di quattro; incorra ipso facto alla pena di morte naturale, e si li possa abbreviare la fuorgiudica fra quattro giorni; e ritrouandosi in comitina con detti banniti al numero di quattro, si possa uccidere impune, ancorche non fosse stato dichiarato fuorgiudicato per sentenza; e della testa di esso si ne possa indultare vn' altro bannito, e delinquente.*

Huiusmodi dispositio occasionem præstitit disceptandi, an, ad hoc, ut locum sibi vendicet *Regia hæc Pragm.* sufficiat, ut probetur tantum, socium visum esse, armatum incedere cum quatuor exulibus, an etiam requiratur, ut probetur, illum cum ijs deliquisse? Et *Angelus Scialoya criminalista optimus in sua praxi foriudicatoria cap. 3.*

post

post num. 3. 2. utrumque requirit.

Ego verò aliter sentio. Quod probo primò ratione politica, quæ dicat, vniones hæc exterminandas, utpote quæ varias in-
13 ducant pernicies; hi enim ut plurimum vrbes ingrediuntur, ut exulum sine exploratores, & quæ in eos ab officialibus patrantur, referant.

Probo secundo rationibus iuridicis; etenim nulli dubium, quin tunc quis foriudicari possit, cum delictum mortis naturalis tantum pœnam meretur; sicque vsu non receptum *cap. Regni incip. siue quis*, cum ageretur de pœna mortis ciuilibus, siue quacunque alia, latè concludunt *Gizxarel. dec. 13. Affl. in Constit. Regni, Pœnam eorum, ceterique relati per Scialo. d. cap. 3. in princ.* Valet igitur genus hoc arguendi. Hic meretur pœnam mortis naturalis, ergo foriudicandus, & è contra. Est foriudicandus, ergo meretur pœnam mortis naturalis: igitur, ut nostra sententia in iure firma appareret, sat esset, ut in Regia Sanctione alterutra ex his pœnis contineretur, scilicet, vel foriudicationis, vel mortis naturalis. Sed vtraque continetur ibi. *Comandamo, che ogni volta, che costerà legittimamente, che alcuna persona sia stata vista armata con arme di fuoco in comitina di banniti, delinquenti, scorritori di campagna al numero di quattro, incorra ipso facto nella pena di morte naturale, e si li possa abbreviare la fuorgiudica fra quattro giorni*, igitur nostra opinio firmissima in iure est.

Hoc argumētū arbitror demonstratiuum. Sed *Scialoya* insurgit ratione prima facie
15 euidenti; inquit enim, cum illud, quod ex legis præfatione colligitur, dicatur expressè actum, etiā si in dispositione deficiat, prout scripsit *Andreas Georg. alleg. 31. n. 49.* ex eo, quia præfatio quacunque aufert ineptitudinem, totique legi præbet intellectum, ut elegantissimè docuit Doctor *Molin. de Hispan. primog. cap. 5. num. 2.* quem refert, & sequitur *Gutierrez præf. quæst. lib. 1. quæst. 89.* varios adducens auctores; illudq; attendendum sit, quod in præfatione dicitur; ex qua mens, & causa finalis ipsius legis colligitur, idque apud omnes DD. indubitatum sit, si in procemio nostræ *Pragmaticæ* enarratur, huiusmodi homines, qui armati cum quatuor delinquentibus incedunt, assolere ut plurimum delinquere. Ibi. *Armado per la campagna con essi, facendo delitti*, indubitatum pariter esse, ad hoc, ut pœna mortis naturalis puniantur, probandum esse, eos non solum armatos incesisse, verum etiā delicta perpetrasse, quamuis in dispositione Regiæ Sanctionis nulla fiat mentio.

Sed dicta hæc facillimè redarguuntur,

quandoquidè non nego, quancunque dispositionem regulari à procemio, ab eoq; vim sumere, ut Doctores omnes pleno ore fatentur; nihilominus tamèn axioma hoc locum non sibi vendicat, quotiescunque deindè disponitur aliter, ac in procemio fuerat enarratum. Et ratio est, quia quandoque legislator ob delicti enormitatem, non solum delictum prohibet, verum etiā proximam delinquendi occasionem. Ad maiorem verò facilitatem rem exemplo explicemus, Si qua in via ingens auri summæ iaceret publico iuuamini destinata, illamq; furanti mortis pœna esset imposita; postea verò latrunculus aliquis paucam summæ illius quantitatem surripuisset; quare legislator, ut quancunque furadi arceret occasionem, postquam euentum in legis procemio enarrasset, disponderet, ut nemo per viam illam incederet sub mortis naturalis pœna; si Titius illac transiret, essetne probandum, ad hoc, ut mortis pœna plesti posset, illum non modò transisse, sed surripuisse pecuniam? Non ita quidè. Et ratio utique est, quia in secunda hac lege legislator occasionem furandi proximam intendit prohibere, non furtum, quod antea prohibuerat. Hoc breuiter supposito.

Deueniamus ad casum nostræ quæstionis. Erat iam dispositum, ut ij, qui armis igneis armati incedebant, modò delicta, perpetrarent, si huiusmodi incesus ex quatuor armatis constaret, mortis pœnam subirent, nec non contra eos ad modum belli procedi posset, ut initio nostræ quæstionis diximus; adeoque circa hoc nulla alia requireretur dispositio in posterum facienda. Quoniam verò nonnulli, qui prius non deliquerant, cum exulibus incedebant, & post crimina cum ijs perpetrata, impunes reuertebantur, putantes fortè, eorum scelera detegi non posse; idcirco per aliam *Pragmaticam*, quam nos hic dilucidamus, prohibetur quoque occasio sic delinquendi sub eadem pœna, qua delinquentes ex antecedenti dispositione plestuntur, dum alioquin hæc superflua redderetur. Si igitur hic non prohibetur delictum, quod fit ab exulibus, quodque antea prohibitum iam erat, sed tantummodò incesus armandi cum ijs; adeoque proxima delinquendi occasio eadem pœna, quæ ipsum delictum, non opus est, ad hoc, ut incedentes armati mortis pœnam subeant, ut probetur, eos armatos deliquisse, sed tantummodò cum exulibus incesisse armatos.

Nostra isthæc sententia suadetur pariter discursu à posteriori; nam aliàs stultum assereremus oporteret legislatorem, cum dixit. *Comandamo, che ogni volta, che costerà*

legitimamente, che alcuna persona sia stata vista armata con arme di fuoco in comitina di banniti, delinquenti, scorritori di campagna al numero di quattro, si voluisset, vt etiam delictum requireretur, dum sic debuisset disponere. Comandamo, che ogni volta, che costerà legitimamente, che alcuna persona sia stata vista armata con arme di fuoco, e delinquente in comitina &c. cum maior ratio non sit, cur vnum tantum requisitum apponere debebat, nec alterutrum, ergo, dum vnum solum apposuit, illud tantummodò requisitum. Quod si foriudicatus solummodò occidi impunè potest, nulli dubium, quin, ad hoc, vt huiusmodi socij mortis pœna puniantur, sat sit, vt probetur, eos fuisse visos armatos, dum Regia Pragmatica paulò post sic disponit. E ritrouandosi in comitina con detti banniti al numero di quattro, si possa uccidere impunè.

Verum, vt aduersarios argumento ad hominem stringamus, attendantur sanè verba procemij, & videbit quisquis sit, legislatoris animum fuisse delictorum occasionem prohibendi ibi: *Doppo, quando li piace, ritornano nelle loro terre confidati, che non si sappia, esserno andati in comitina con detti banniti; igitur, si legislatoris animus fuisset delicta tantum puniendi pœna mortis, dixisset. Doppo, quando li piace, ritornano nelle loro terre confidati, che non si sappia esserno andati in comitina con d. banniti cò far delitti. igitur, si à præfatione colligitur dispositio, nostra sententia veriorẽ præferret, potissimum, cù iisdem verbis Regia isthac Sanctio contineretur per aliam 22. in ordine, tit. eod.*

Et ex his patet, falsum esse, quod idem Scialoya subdidit loco cit. nimirum, si quis ad sui defensam incedat cum quatuor alijs armatus armis igneis, ne ab hostibus interficiatur, modò cum eis non delinquat, illum mortis pœna non puniendum, ductus, vt annuit in cap. 18. num. 20. doctrina Reg. Roniti ad prag. 3. num. 7. de receptat. malefact. Sed non arbitror, Ronitum contrà nos scripisse, illum quæso audite. Item limitata, si quis receptaret bannitos tempore inimicitia pro tutela sui corporis, vt per Decianum conf. 140. vol. 5. & plura pro alijs excusationibus ab hac pœna vide apud Bursat. conf. 351. vol. 3. Simon de pret. conf. 50. & 82. & iterum Bursat. conf. 274. 318. & Decian. d. conf. 140. Florian. in l. in omnibus ff. de noxal. action. Bart. in l. 1. §. quod autem ff. de seru. corrupt. ubi ait, quod dare escam, & potum bannito, non est receptare. Quod intelligas de iure communi; nam (notate) de iure Regni etiam hoc est expresse prohibitum per hanc Pragmaticam. Si igitur non militat doctrina Bartoli, vigente Regia Sanctio, quo-

modò militabit doctrina Roniti, dum non adhuc erat edita Regia Pragmatica, quam nos huc vsque dilucidauimus? Firmum ergo remaneat, Regiam hanc Sanctionem locum sibi vindicare in socio, qui nullo modò deliquit, modò armis igneis armatus cum quatuor exulibus inceserit; adeoq; huiusmodi incesum non facere indicium ad torturam, prout temporibus Sanfelici faciebat, sed inquisitum pœna ordinaria plectendum.

Quoad quartum vide ea, quæ diximus in dilucidatione decis. 40. de eo, qui semel in via publica furatus est.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus, absolutus à Iudice domicilij, vel originis, potest puniri à Iudice loci patrati criminis, quando iurisdictiones sunt penitus separatae.
- 2 Reus absolutus ab vno crimine, an possit iterum damari, si probetur post absolutionem qualitas aggrauans delictum, vel pœnam.
- 3 Iudex domicilij, & originis, an sit competens in criminibus puniendis, latè discutitur.
- 4 Iudex, qui non sit competens nec ratione domicilij, nec originis, nec loci commissi sceleris, an, & quando possit procedere contra inquisitum, latè dilucidatur.
- 5 Reus, qui reperitur in loco, in quo Princeps nullo modo offensus est, nec ratione domicilij, nec originis, nec criminis commissi, tutus est.
- 6 Pactum initum inter Ecclesiasticos, & Regios pro malefactoribus arcendis.
- 7 Reus, si reperjatur in loco sui domicilij, vel originis, & Iudices horum locorum non sint sub eodem Principe commissi sceleris, puniri non potest à Iudicibus domicilij, vel originis. Quod latè probatur.
- 8 Præsentio potest dari inter Iudices eiusdem Iurisdictionis, secus diuersa.
- 9 Vagabundus ubi plectendus sit.
- 10 Exceptio litis pendentia procedit, quamuis Tribunalia sint sub diuersis iurisdictionibus.
- 11 Reus poterit iterum puniri pro eodem delicto, si Iudex cum illo colluserit circa pœnam, & quomodo.
- 12 Reus an pro criminibus communis fori possit bis puniri.
- 13 Absolutus à Principe per tolerantiam, & silentium, an iterum de eadem re inquiri possit, fusissimè agitur.
- 14 Peculatus crimen quale sit.
- 15 Princeps, an, & quando præsumatur uti plenitudine potestatis.
- 16 Princeps etiam silentio imperat, & quomodò, fusè agitur.
- 17 Pecunia publica quando præsumatur applica-

sa iussu Principis.

- 18 Princeps cur quandoque patiatur, ut procedatur contra aliquem, quem ipse iudicat innocentem.
- 19 Princeps quomodo consulendus.
- 20 Principi prohibenti propalationem alicuius rei obediendum, tanquam Domino, & quomodo.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXVIII.

DVo principaliter habemus hic ex Sanfelicio. Primum, absolutum à delicto à Iudice domicilij, vel originis, posse puniri à Iudice loci patrati criminis, quando iurisdictiones sunt distinctæ, & penitus separatae, adeoque, absolutionem latam in vna iurisdictione non parere exceptionem rei iudicatæ.

2 Alterum, absolutum à delicto per Iudicem, posse iterum de eodem crimine inquiri, si probetur in hac secunda inquisitione qualitas aliqua primum delictum diuersificans, secus, si qualitas poenam tantum, & condemnationem diuersificaret, & alteraret.

Quoad primum nulla meo iudicio vrget difficultas; nam, quando penitus sunt distinctæ iurisdictiones, iudex loci patrati sceleris attendere non debet absolutoriam sententiam, vel condemnatoriam iudicis domicilij, aut originis.

Quod ut ab ovo ostendam, lectorem prius monitum volo, ut patienter, quæ breuiter dicturus sum, attendat, dum materiâ nimis profecto arduam aggredior.

3 Antiqua igitur fuit Doctorum controuersia, an in criminibus Iudex domicilij, & originis sit competens; an autem attendi debeat iudex loci patrati sceleris. Plerique enim affirmarunt de Iudice domicilij, & originis, ut videre est apud Fachin. controu. iur. lib. 9. cap. 20. ea ratione, quia interest Reip. & illius Reſtoris, provinciam suam malis hominibus expurgari, eiusque ciues, & originarios etiam ob scelera alibi commissa puniri, ne in maiora ex impunitate prolabantur.

Alij verò negarunt, eo quod inquisitio ad publicam pertineat vindictam, quæ non videtur competere iudici domicilij, & originis, cum nulla illi Reip. iniuria illata sit, sed ei tantum, intra cuius fines crimen patratum est.

Fachineus verò loc. cit. affirmatiuam sequitur sententiam ductus à l. i. C. ubi de crim. agi oport. ubi hæc. *Questiones eorum criminum, quæ legibus, aut extra ordinem coercentur, ubi commissa, vel inchoata sunt, vel ubi (notate) reperiuntur, qui rei esse pro-*

hibentur criminis, perfici debere, satis notum est. Hancque opinionem sequutum est S. C. apud Vinc. de Franch. decis. 66. qui plurimos citat, ubi Amend. varios adducens, & Ricc. ibid. nec non Capibl. in Pragm. 8. de Baron. par. 2. & Reg. Merlin. contr. forens. cent. 1. cap. 95. num. 1. & 2. quicquid, si antè condemnationem, petente Iudice loci commissi delicti, reum ad se remitti, concedi debeat huiusmodi remissio, cum crimina punienda sint, ubi patrata fuere, ad tex. in l. capitalium §. famulos; ff. de poenis. Quod latè exornat Scialoya de foro compet. cap. 38. nu. 2. & ad ornatum vide Regias Sanctiones nostri Regni sub tit. ubi de delicto &c.

Rursus illud vtrique certum est, admissa hac sententia, si reus reperiatur in loco, cuius Iudex non sit competens, nec ratione originis, nec domicilij, nec criminis commissi, quamuis sit sub eodem Principe, sub quo sunt Iudices isti, non posse contra reum procedere; verum, petita ab istis remissione, teneri ad petentem remittere reum, ut idem Fachin. loc. cit. controu. pract. quest. cap. 11. num. 6. alijque apud ipsos fatentur. Vnde ad eorundem Iudicum requisitionem, implorato brachio, etiam carceratur ab eodem Iudice, in cuius iurisdictionis loco reus reperitur, quamuis locus ille non sit nec domicilij, nec originis, nec patrati sceleris; fat enim est, si omnes ipsi Iudices sint sub vno tantum Principe, & ratio à priori est, quia, cum vnus sit Princeps horum Iudicum, quilibet tenetur offensam Principis iurisdictioni factam vindicare; sicque, licet vnus Iudex sit incompetens ratione domicilij, originis, & loci commissi delicti, erit competens ratione offensæ iurisdictionis; adeoque reus nullibi erit tutus, ni totam illius Principis iurisdictionem effugiat: non negauerim tamen, non posse de crimine cognoscere, qui iudex non sit domicilij, vel originis, vel loci patrati criminis; non verò ex hoc argui, non posse reum remittere, illumque modis alijs coercere, qui causæ cognitione non importent: quare videmus quotidie, gratia exempli, foriudicatum Regiæ Audientiz Hydruntinæ non esse tutum in partibus alijs nostro Potentissimo Regi subditis, ni extrà eius iurisdictionem effugiat, cum, transmissis foriudicationis actis, queat ille ibi carcerari, & ad Iudicem inde competentem remittendus sit.

Dixi, competentem; nam, ut superius dixi, licet quilibet Iudex competens sit in carceratione Rei, incompetens erit profecto in cognitione criminis, dummodò non sit vel originis, vel domicilij, vel loci patrati criminis.

5 Diuersimodè autem discurrendum est, cum

cum reus reperitur in loco, cuius Princeps nullo prorsus modo offensus est, nec aliàs locus ille est sui domicilij, vel originis; tunc namq; Iudex illius loci non tenetur reum mittere ad petentem, nec illum modo aliquo coercere; puta, si quis in Regno deliquit, deinde verò extrà Regnum petat, & extrà eius iurisdictionem; quis enim dixerit, teneri Iudicem illius loci ad Iudicem patrati criminis reum mittere, dum eius iurisdictione offensa non est, Ibi ergo tutus erit, sicq; decusum legimus per Collaterale Consilium apud *Merlin. loc. cit. num. 15.* qui plura affert ad huiusmodi decisionis confirmationem, licet ipse *num. 5.* conetur varijs Doctorum dictis probare, inter Principes cōfederatos solere locum habere remissionem delinquentium. Quod ego sæpius vidi in delictis atrocibus. Ad ornatum verò vide *Scialoyam de for. comp. cap. 38. nu. 30. & seq. & percipue nu. 48.* nec non *Pragm. 7. de exulib.* vbi pactum habes inter Summum Pontificem, & nostri Regis ministros ad malefactorum persequutionem initum, & *Dom. Altmar. ad conf. 22. Rouiti tom 2.*

Sed, ut ad nostram accedamus materiam, 7 dubium maximum est, cum reus reperitur in loco sui domicilij, vel originis, Iudices verò horum locorum non sint sub eodem Principe loci commissi sceleris, an hoc casu de crimine alibi commissio possint puniri, vel à Iudice domicilij, vel à Iudice originis, vbi delinquens post patratum alibi crimen reperiatur.

Qua super re, ut meum sensum aperiam, negatiue respondeo cum *Conar. d. cap. 11. nu. 10. Boss. de for. comp. num. 52. & seq. Merlin. loc. cit. n. 4. ea* innixus ratione, quia iurisdictione tantum loci commissi criminis dicitur offensa: vnde, cum diuersi sint Principes, non omnes dicuntur offensi; sicque non ad omnes spectabit vindicta; & quamuis suprà dixerim, spectare ad Remp. & illius Rectorem, prouinciam suam malis hominibus expurgari, & ciues, ac originarios etiam, ob scelera alibi commissi puniri, euenit hoc, quia scelera commissi sunt sub iurisdictione Principis, sub quo est reus, vel ratione domicilij, vel originis: meritò igitur à quocunque ex istis Iudicibus poterit puniri reus, dum omnibus his commissi est cura rectè gubernandi loca suæ iurisdictioni subdita; vnde, cum offensa sit facta suæ iurisdictioni in vno loco, poterunt à quocunque Iudice, qui sit sub iurisdictione Principis illius, puniri, dummodò sit domicilij, vel originis,

At verò, cum locus commissi criminis non est sub iurisdictione Principis loci originis, vel domicilij, Reus non poterit à Iudice domicilij, vel originis puniri, cum

Princeps locorum iurisdictionum offensus non sit, dum crimen patratum non est sub illorum iurisdictione. Cæterum hoc in casu aptari nequit, quod suprà diximus, spectare nempe ad Iudicem domicilij, suam Prouinciam malis hominibus expurgari, dum nequibunt tales Iudices diuersorum Principum Prouincias expurgare, pœnas reo ob commissi alibi crimina infligendo, dum verè nequibunt punire offensam, quæ facta non est, sed prouinciam expurgabunt, illos ab ea expellendo, ne crimina in posterum eueniant. Quare, si hoc casu Iudex domicilij, vel originis reum absoluerit, vel aliqua pœna damnauerit, non inde tutus erit reus, ad locum patrati sceleris accedens, cum offensæ factæ Principi huius loci consultum non sit pœna, qua illum puniuit Iudex domicilij, vel originis.

Quod patet præterea, cum nemo ignoret, mitiorem pœnam imponendam à Iudice domicilij, vel originis, quàm à Iudice loci criminis commissi, quando huiusmodi Iudices stant sub diuersis Principibus. Vnde quilibet, ut maiorem effugiat pœnam, plecti sinet ab illis citius, quàm ab isto, adeoque crimina nunquam condignam expectarent pœnam, sicq; ad hæc, & similia effugienda absurda, quæ ex simulatis, affectatisq; pœnis oriri valerent, corrigenda est prorsus imaginatio, & dicendum, nullo modo offendi Principem domicilij, vel originis Rei, ni locus, in quo crimen patratum est, illi subditus sit, cum ei nulla cura esse debeat ciuium alibi, quàm in sua iurisdictione peccantium, quinimò positivè arguatur, nullo modo eius personam offensam, dum reus alibi extrà iurisdictionem duxit crimen patrare: meritò igitur in casu per *Sanfelcium* exposito fuit concessus Fisco recursus.

Vnde collige, non solum hoc casu Iudicem domicilij non teneri remittere reum ad locum patrati sceleris, ut communis est opinio apud omnes, quos citat *Scialoya loc. cit. num. 21.* sed neque posse illum punire, propter delictum alibi patratum extrà iurisdictionem sui Principis. Quod in dies observari videmus.

Ex quibus inspicimus, diuersimodè discurrendum de separatis iurisdictionibus sub vno Principe, prout sunt iurisdictiones Baronum in Regno, ex *Affl. in proam. constit. quæst. 24. in fine num. 4.* & de diuersis iurisdictionibus sub diuersis Principibus, cum inter primas possit esse quæstio de præuentione omnium competentium in delictis puniendis, quia omnes sub vno sunt Principe, qui dominium directum habeat, ut ex *Vinio communium opin. opin. 420. num. 9.* de quibus loquutus est *Sanfelix. dec. 63. sc-*

68. secus verò inter secundas, ut potè quæ diuersos dignoscant Principes.

Nec obstant ea, quæ ait *Clarus in sua praxi lib. 5. §. fin. quæst. 57. vers. sed quid si.* De eius enim dictis scribam mox in secundo puncto, cum ibi loquatur de criminibus communis fori.

9 Interim ex his patet, vbinam plectendus sit vagabundus: de qua re *Couarr. loc. cit. Clar. d. §. fin. quæst. 39. Fachin. lib. 9. cap. 24:* alijque passim; etenim distinguendum est; nam vel locus, vbi crimen commissit, est sub Principe eius originis, & poterit ab utroque Iudice puniri, originis scilicet, vel loci commissi criminis; aut secus; & ab hoc secundo Iudice puniendus est. Cæterum, si quæras, an possit à Iudice domicilij puniri, contradictoria dices, cum vagabundus nullum habeat domicilium; unde non ab omnibus, sed à nemine puniri potest ratione domicilij. Moueor contra *Clarum in d. quæst. 39.* aliosque per ipsum relatos ex iisdem, quæ ait ibi *Clarus vers. sed hic quæro*, vbi scripsit, vagabundum appellari illum, qui per mundum vagatur, ex *Bart. in l. 4. §. prætor ait: num. 24. ff. de damn. infect.* estque communis opinio: quare non dicetur habere domicilium, sicque ratione domicilij à nemine puniri poterit. Et in hanc nostram opinionem videtur inclinare *Couarr. præst. quæst. d. cap. 11. n. 7.* qui, licet in prima interpretatione *tex. in d. l. 1. C. ubi de crim. agi oportet* non multum se constantè præbeat; in altera verò inquit, *text. in d. l. 1.* intelligendum quoad locum, vbi vagabundus crimen commiserit. Illum quæso attentè perlegas. Tutum ergo dicas vagabundum à pœna infligenda per Iudicem domicilij, quod non habet, dum non entis nullæ sunt partes; nec inde sequi, crimine impunita remanere, cum possit puniri vagabundus à Iudice loci commissi delicti, vel originis, quem verè dicitur habere, ut contra nonnullos contrariū sentientes scripsit *Clar. d. quæst. 39. vers. sed hic quæro in fine.*

10 Hinc autem aduertat velim, in ciuilibus rem aliter se habere, cum pendentiæ litis exceptio procedat, quamvis Tribunalia sint sub diuersis Principibus, ut optimè *Casarius in specul. peregrin. quæst. lib. 1. quæst. 29.* reddens rationem disparitatis *num. 11. ex Carleual.* quia scilicet in ciuilibus non adest interesse publicum, sed solum actoris, & rei, sectus autem in criminalibus: quæ dicta multis exornat. Alia vide in nostra dilucidatione 68.

Quoad alterum punctum, de quo loquitur *Reg. Sanfelici.* aduerte, non solum posse

11 Reum iterum puniri pro delicto, pro quo aliàs punitus est, si probatur qualitas deli-

ctum diuersificans, sed etiam posse puniri pro eodem prorsus delicto, nulla alia probata qualitate diuersificante, dummodò Iudex minorem pro delicto pœnam imposuerit, colludendo cum Reo, sicque iudicatum refert *Clar. loc. cit. vers. dictum est.* Hæc autem dicta, ut cum vulgo loquar, intelligenda sunt cum grano salis; ut scilicet militent, cum pœna imposita reo ab vno Iudice admodum leuior erat, ita, ut apertè videatur collusio. Cæterum, si pœna imposita non nimis leuis sit, nequibit reus pro eo crimine iterum puniri. Ratio vtriusque dicti meo iudicio est, quia Iudex per impositionem leuioris pœne non satisfacit publicæ vindictæ adæquatè: unde, si Resp. grauiter lesa est, non debet reus leui pœna plecti; sin autem pœna non admodum leuis fuit, dicetur quidem publicæ vindictæ non satisfactum adæquatè, sed quia minimus gradus requirebatur ad illam equadã, lex nostra de minimis non curans, reum iterum ad iudicium non vocat.

12 Hinc collige primò, pro eodem delicto posse etiam aliquem bis puniri, puta, si versemur in criminibus communis fori; nam, si quis accusatus fuerit coram Iudice ecclesiastico, ab eoque punitus, vel absolutus, poterit postmodum pro eodem crimine communis fori à Iudice laico plecti, ut bene varijs aduertit *Clar. d. quæst. 57. vers. sed hic occurrit, & vers. sed quæro.* Quæ super re, licet *Gomez. cap. 1. delictor. post nu. 40.* dicat, reum punitum à Iudice laico non posse postmodum puniri ab ecclesiastico, non video, quæ ratione id fundetur, dum satis est, si delictum sit misti fori, ad hoc, ut possit ille ab utroque Iudice puniri, nec attendi debet, an à Iudice laico reus punitus sit antea, nec ne, siue, an maiori pœna, an mitiori ea, quæ imponi poterat per ecclesiasticum. Hæc namque omnia materialiter se habere arbitror respectu iurisdictionum.

13 Collige secundo, absolutum à Principe per silentium, taciturnitatemque, non posse amplius pro eodem crimine, pro quo toleratus fuit, puniri. Quoniam verò hæc est famosa quæstio rationibus ad Statum potius pertinentibus, quam Iuribus Cæsareis comprobanda, idcirco ea, qua possumus, breuitate, dilucidanda est.

Et quidem, ut rem exemplo declaremus, euenit quandoque, ut ab aliqua Vniuersitate eligantur ciues, qui, vel res ad annonam spectantes administrant, vel de ere publico ad necessitates destinato disponant; Princeps verò tunc temporis aliqua pecuniarum quantitate indigeat, vel ad suam, vel, quod sæpius euenit, ad publicam ipsius Vniuersitatis reparandam necessitatem; ne autem subdi-

tos

res grauet, are illo publico vtatur secundum eam quantitatem, quæ ad necessitates reparandas deferuiat, paratus ad eam, cum primum poterit, restituendam. Hi verò ciues, vt rem gratam suo Principi faciant, egestatem hanc nec publicant, nec palam compatiuntur: quare tempore syndicatus, quo eorum administrationis reddituri sunt rationem, deficientem pecuniam coloratis fingunt consumptam expensis, & consequenter publicè inquiruntur de peculatu, *ad tex. in l. 4. in fine ff. ad l. Iul. pecul. cui aduersari videtur celebre Papiniani responsum in l. ob pecuniam: ff. de furtis*, ad quam antinomiam conciliandam nimis insudarunt Doctores ex *Ant. Augustin. in emendat. lib. 1. cap. 3. Alciat. lib. 1. discep. c. 111. Iacob. Reuad. variar. lib. 2. cap. 19.* alijsque. Formata tandem inquisitione, vel syndicatores abstinere, vel ea longo clauditur silentio, vel conciuies ipsi publicè declarant, rectè se gessisse administratores. Quoniam verò Vniuersitates vulgari illo remedio, quod vocant, restitutionem in integrum, semper ius habere videntur nouas propalandi querelas, vel antiquas prosequendi, hocque velo ciues dissidia fouent, aninique detegunt motus, denuò antiqua Administratorum crimina in iudicium deducunt. Hoc igitur casu queritur, an ij cenleantur absoluti, ità vt contrà illos nulla alia formanda sit inquisitio noua, nec antiqua excitanda.

Volui inter multa exempla hoc tantum apponere, cum contineat casum ceteris alijs fortioiorem, qui secundum hunc resoluī facillimè poterunt.

Si ergo cum Iurisconsultis esset respondendum secundum iuris rigorem, non utique questionis veritatem preferremus, cum vulgare hoc remedium restitutionis in integrum in omnium ore adeò reperiatur, vt semper Vniuersitati illud esse proficuum, omnes asserant. Quia verò nullo modo iuris rigor est his casibus ponendus ob oculos, idcirco ad alia recurrendum.

15 Profectò nulli dubium, quin Princeps nolit gratiam alicui facere, nec facere præsumatur in tertij præiudicium, vt apud Doctores omnes notum est, & nos aliàs scripsimus, sed quotiès publica vrget necessitas, nullum tertij præiudicium consideratur; sic enim inspicimus, vt vnum tantum scribamus casum, Principem absque partis remissione delicta remittere ex seruitio præstito, propter quod gaudebit indultu, de qua re *Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de promiss. fieri solit. §. 3.* à nobis etiàm aliàs circa nonnulla impugnatus. Ità pariter, licet nequeat Vniuersitati ius auferri suos Administratores querelandi, contrà eosque procedendi, cum

tamen publica vrget necessitas, poterit utique ius hoc auferri: & publica certè necessitas est, & consideratur, cum Princeps, siue in sui beneficium egestatis tempore, siue in eiusdem Vniuersitatis vtilitatem publica consumi bona patitur: vnde, si querelis annueret, non solum, publica necessitate posthabita, Princeps diceretur deceptor, quod nefas est, sed administratoribus detraheret, eorumque famæ irreparabile gigneret præiudicium.

16 Nec satisfacit responsio, quæ à multis affertur, nempe, si Princeps hoc casu voluisset Vniuersitati præiudicium inferre, eiusque bona, vel in sui beneficium, vel ad Vniuersitatis ipsius necessitates reparandas applicare, id expressè potuisse iubere: quare, cum expressè non iusserit, non præsumendum est, id ex mente Principis euenisse; non, inquam, responsio hæc satisfacit, quandoquidem non debemus esse curiosi in indaganda Principis mente: quare scilicet nonnulla expressè iubeat, nonnulla tacite, cum non versetur in materia forensi, sed in re ad Statum pertinente: sat enim est, si quoquo modo Principis mens appareat, vt omnes teneantur obedire; & sat est, si appareat, Principis iussu Administratores applicasse publicam pecuniam, vt querelæ cessent. Vnde, licet regulariter Princeps non videatur uti plenitudine potestatis, nisi id expressè dicat, ex *l. quanquam C. de testam. milit. Abb. in cap. Innotuit col. fin. de elect. Bald. in l. testamentum C. de testam. & in l. precibus col. 10. oppos. 9. C. de Impub. & ali. subst. Arg. in l. bene à Zenone C. de quadr. prescript. alijsque;* tamen, quando facit actum, qui nequit valere absque plenitudine potestatis, tunc absque expressione, & in dubio, præsumitur uti plenitudine potestatis, ex singulari dicto *Pauli de Castro in consil. 414. incip. in facto presenti non intendo & c. col. penult. vers. nec obstat. vol. 1. Alex. in d. l. quanquam vers. iuxta prædicta. Felin. in cap. 1. col. 10. vers. & hinc est, quod textus de consil. Iacob. de Sancto Georg. in l. bonorum, in fin. C. qui admitti, cæterisque apud ipsos.* Cum ergo in casu proposito Princeps, vtendo bonis vniuersitatis, inscia vniuersitate ipsa ex iustis causis, non videatur uti potestate ordinaria, vt consideranti patet, dicetur utique; uti plenitudine potestatis.

Quare fallax est vniuersalis illa regula, quam Pragmatici nonnulli fingunt, scilicet, vt Princeps semper teneatur exprimere, scilicet in aliquo actu uti plenitudine potestatis, cum quandoque, non solum id non teneatur exprimere, sed ne debeat quidem, puta, si actus ille, vel seditiones pararet, vel discordiam, cæterosque effectus, qui subditorum animos turbarent; tunc enim quis dicens diceret, tene-

teneri Principem exprimere, se id de plenitudine potestatis gerere, se velle bona Vniuersitatis ad suam reparandam necessitatem? Datur igitur modus in rebus, in quibus nulla constituenda est generalis regula respectu Principis, qui regulas dat, non recipit à subditis.

17 Tota ergo difficultas in eo residet, quomodonam dignoscatur, & appareat, pecuniam ex consensu Principis in aliquos vsus consumptam ab Vniuersitatis Administratoribus, qui, non modò id non audent asserere, sed propalant, eam alijs applicatam expensis.

Hoc autem, non Iurisperitorum responsa, sed prudentum exposcit consilia; etenim, ut initio diximus in casus figuratione, formata inquisitione, vel Syndicatores abstinere, vel ea longo iacet præscripta silentio, vel concius ipsi, siue ex ijs plerique, declarant, re nata, rectè se gessisse Administratores, vel post formatam inquisitionem Administratores ipsi ab eadem Vniuersitate ad alia eliguntur onera, vel à Principe ad alias vehuntur dignitates: cum igitur nonnulla ex his eueniunt, siue similia, stultus profectò esset, qui assereret, pecuniam ab Administratoribus illicitè ad proprios vsus consumptam, dum ex his, similibusque coniecturis quisque poterit in veritatis deuenire cognitionem. Hec ergo præsumpti delicti tolerantia excusat delinquentes, eosque innocentes declarat, cum, ut aliàs diximus, Principis mens semper sit secundum legem, & naturalem rationem, & talis esse præsumatur, qualis esse debet: de qua *Te Decius conf. 97. in princip.* adeoque credendum non est, Principem voluisse tolerare delicta, quæ lex ipsa punit, si Administratores vidisset noxios: vnde, si tolerauit, censetur ab inquisitione illa absoluti, ac proinde nequibunt postea temporis tractu, vel denuò, de eodem crimine inquiri, vel antiqua inquisitione iterum cruciari.

18 Non negauerim tamèn, his inconsideratis, sæpè, sæpiusque euenire, ut ad nouum examen antiqua redatur inquisitio; & quamuis huiusmodi inquisiti excipiant, & iure, fuisse aliàs de eo se crimine accusatos, procedi tamèn contrà eosdem ad vteriora: sed non indè dicas, expectandam contrà hos, vel à Iudicibus, vel à Principe sententiam, quæ certè, vel ridicula esset, vel contrà rationem. Ridicula quidèm, quia noxios propalaret, quos innoxios esse antea Principi constitit: contrà rationem, quia contrà innocentes ferretur. Ad vteriora ergo procedetur, & quandoque etiàm ad definitiuam sententiam, sed pro reis, adeoque absoluto-

riam, ut videant subditi, nunquàm à Principe toleratos noxios, sed innocentes, quos tales semper fuisse, sententia tandem demonstrat, quosque pari poterant prudentia Vniuersitates ipsæ antiqui silentij continuatione demonstrare. Quod aduertant Iudices, ad quos huiusmodi spectant negotia.

19 Et ex his edoceri quisque debet, similibus in causis Principem ipsum consulendum moderatione quadam, quæ semper ob oculos ponenda est; non enim possumus à Principe aliqua extorquere, aliqua verò expressè referre, sed plurima debemus, tanquàm ab oraculo, precari, plurima à nutibus dignoscere, omnia denique à coniecturis deducere, quæ poterunt veriùs verum Principis animum ostendere, quàm externæ illæ operationes, aptæ tantum ad subditorum precibus annuendum, non ad eius mentem patefaciendam; nam dicat profectò subditus suo Principi, esse plurimos in aliqua Vniuersitate delinquentes, quos verè illi constet non esse, ac proinde petat audacter, plectendos; credemus nos, Principem, iubendo, ut plectantur, capta prius informatione, verè sentire, adesse iam in illa Vniuersitate delinquentes? non utique: & tamèn contrà eos procedi iussit, eosque repertos, plecti, mandauit. Non ergo Princeps quæcunque mandat, sentit eo modo, quo profert, sed eo modo, quo debet, ac proinde irridendos iam colligimus eos, qui huiusmodi responsa à Principe se referunt accepisse, & iactant, ac si pro se Principem haberent, quem pro veritate tantum stare tandem inspicient.

20 Reliquum est modò ad huius corollarij complementum, ut satisficiamus dicentibus, Administratores hos à Principe requisiti pro applicatione publicæ pecuniæ ad necessitates Principi visas reparandas, debere certioratam reddere Vniuersitatem, ad hoc, ne in posterum, tanquàm fures, inquirantur. Hoc sanè consilium crassam ostendit dementiam, dum vult, ut Administratores ea patefaciant, quæ Princeps iustis ex causis occultat, & ut hic nequeat propagationem prohibere, cum suorum subditorum Dominus sit, ut perbellè explicat etiam Constitutio nostri Regni, incip. *Quid frequenter, & aduertit de Ponte de potest. Proreg. tit. de Regal. impositionibus. & propriè nu. 5.* Quod arctius attenditur à cæteris Principibus, ut ex historijs edocemur, & arctissimè ab Imperatore Turcarum, ut videre est apud Ricaut. in historia illius Imperij per totam.

Hinc Andreas in cap. quato: de Inre in arando scripsit, Principem, necessitate urgente, si aliud non habeat, posse bona subditorum capere, quod idem firmavit in Rubrica sint.

Y y

Rega-

Regalia num. 13. eumque sequuti sunt omnes Doctores, qui nihilominus dixere, teneri eum, cum primum potest, illa reddere. Quare colligat quisquis sit, an possit minora prohibere. Concludamus ergo, non imputandum Administratoribus, si Principis iussu publica pecunia consumpta sit, ea ratione, quia Principis factum est, sicque hic interrogandus non est, cur id iusserit, neque illi reprehendendi sunt, quia eius præcepta fuerint exequuti. Unde, si excusabilis quidem fuit Vniuersitas, quæ, inscia, mentem Principis ignorauit, cum primò contrà Administratores processit, inexcusabilis erit, cum deindè ex coniecturis superius adductis certiorata sequitur cœpta. Hæcque satis, cætera relinquentes prudentibus, qui, cum casus euenerit, tempora considerabunt, & circumstantias. Alia super hac re dicemus opportunè in secundo tomo, cum agemus de peculatu.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicida degradatus, & Curia seculari traditus, quomodò à Iudice seculari sit puniendus.
- 2 Degradatus an tradatur Iudici seculari condemnandus, an condemnatus.
- 3 Clericus incorrigibilis traditur à Iudice ecclesiastico coercendus seculari, cum non eodem modo discurrendum de degradato.
- 4 Iudex ecclesiasticus an possit iterum reum degradatum, à seculari absolutum, plectere.
- 5 Clericus quandoque degradatur; non tamèn seculari iudici traditur.
- 6 Clericus Regium sigillum falsificans quomodò puniatur à Sacris Canonibus.
- 7 Degradatio quid sit.
- 8 Degradatus tenetur votum castitatis seruare, & horas recitare, si fuerit in sacris constitutus, nec pœna impediat horas recitare.
- 9 Depositiō verbalis quid sit.
- 10 Sacerdos degradatus validè consecrat, licèt peccet.
- 11 Episcopus degradatus veros ordines dicitur conferre.
- 12 Iudex laicus, an, & quando sit merus exequutor circa degradatum. Remissio ad altā dilucidationem.

DILUCIDATIO DECIS. CXXXIX.

- 1 **H**omicidam degradatum, & Curie seculari traditum, puniendum habemus hic ex iisdem actis absque vlla alia restitutione coràm Iudice seculari, qui, cum non sit merus exequutor, pronuntiabit, causa cognita, & recipiet defensiones, defectusque in processu supplebit; & tamèn præ-

na, quæ illi congrua videbitur, reum plectet.

Hanc eandem sententiam tenet, sicque decisum paritèr refert *Reg. de Marin. lib. 2. resol. quotidian. cap. 82.* Rationem verò, cur Iudex laicus causa cognita procedat, eam allegat esse deductam à §. si verò crimen: *Auth. de Sanctis Episcopis*, quia scilicèt Reus mittitur ad Iudicem secularem condemnandus, non autèm condemnatus, vt ex dicto §. habetur. Ibi. *Iudex hunc comprehendat, & secundum leges litem examinans, causæ finem imponat.* Hæc autèm opinio, licèt valdè sit controuersa intèr DD. præualer; hæcque eadem ratione inquit *Reg. de Marin.* absque nouo processu illum plectendum, dum ex eodem §. constat, nil aliud peragendum, nisi causæ finem imponere.

Verùm Dominus Io: Leonard. Rodier. ad *Reg. de Marin.* ad comprobandum, reum mitti condemnandum, addit text. in cap. cum non ab homine 10. extrà de iudic. ex ijs verbis in fine. *Per secularem comprimendus est potestatem, ità quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur.* De quo textu valdè dubito, cum ibi Pontifex loquatur de clerico incorrigibili, qui, tanquàm talis, post plura ecclesiastica remedia, comprimendus traditur seculari Iudici. Ceterum, cum sermo est de degradatione, nescio, an ille textus probet.

Sed quid, si Iudex secularis, nolens nullam declarare degradationem, reum absoluat, an iterum possit Iudex ecclesiasticus contrà illum instruere processum, & patratum crimen concludentèr probare. Dubitationem hanc alijs soluendam trado, dum difficile mihi est aperire, quod sentio.

Hic tamèn collige primò ad materiam, quandoque clericum degradari, non indè verò tradi iudici seculari, puta, cum Regiū sigillum falsificauerit, ex expresso text. in cap. ad audientiam de crim. falsi, vbi Pontifex exilij pœnam statuit, impressio prius extrà faciem caractere. Quod aduertit Nicolius lib. 5. Canon. tit. 37. de pœn. vbi alij sunt videndi casus, & præcipuè forma degradationis, & quando quis verbalem, vel realem mereatur degradationem.

Collige secundò, cum degradatio sit priuatio exequutionis officiorum, & beneficiorum simpliciter, & in toto, & absque restitutione facta cum certa solemnitate, & priuatione priuilegij clericalis, tam canonis, quàm fori, ità vt seculari curiæ subdatur, vt colligit *Buzembauum lib. 3. de censur. cap. 3. de depos. & degrad. dub. 3.* apertè infertur ex eod. auctore, ordinem non posse tolli, ac proindè teneri ad votum castitatis, & ad horas recitandas, si fuerit in sacris constitutus.

tus, dummodò pœna id non impediatur; respectu verò depositionis verbalis aliter dicendum, cum fiat absque solemnitate, relicto privilegio canonis, & fori, ex eod. ibid.

10 Collige tertio, Sacerdotem degradatum, licet is peccet; verè tamen consecrare, quod aduertit etiam de Marin. loc. cit. & Episcopum, quamvis degradatum, veros ordines conferre, ut varijs probat Sayrus de censuris lib. 3. cap. 22. num. 25. videndus per totum, & in cap. 20. dum multa necit scitu digna quoad degradationem, quæ, tanquam extranea materiz nostræ decisionis, libenter prætereo.

Quoniam verò aliam habemus apud Sanfelici. decisionem 239. super hac degradationis materia, ideò videas ea, quæ dicimus in eiusdem dilucidatione, ubi fusè agimus, an, & quando Iudex laicus sit super hac re merus exequutor, latèque expendimus §. si verò Auth. de Sanctiss. Episcopis cuius dispositionem illibatam stare, euidentè demonstramus contra relatos à Domino de Luca in obseruat. ad decis. Vinc. de Franch. 571. num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Consiliarij status præcedunt Regentes Regiam Cancellariam, cum agitur de rebus belli, secus, cum de rebus Iustitiæ.
- 2 Regentes Regiam Cancellariam præcedunt, cum agitur de rebus Iustitiæ, quamvis adsint alij consiliarij status antiquiores.
- 3 Antiquior officialis præcedit, idest, qui prior dignitatem adeptus est, cum lis est inter officiales eiusdem officij.
- 4 Iudex M. C. V. antiquior præcedere debet, nulla habita distinctione inter ciuiles, & criminales.
- 5 Iudices criminales, non eo quòd ingrediantur primò in domum Proregis, deinde verò ciuiles, præcedunt.
- 6 Iudices criminales, cur prius quàm ciuiles, ingrediantur Proregis domum.
- 7 Collegium virorum sub uno capite omnes dignoscit æquales.
- 8 Iudices M. C. V. siue ciuiles, siue criminales, non differunt in genere iudicandi.
- 9 Iudex grandiores iudicans causas dignior alijs non appellatur.
- 10 Iudices criminales se habentes tanquam socios eorum capitis, quod est Regens M. C. V. præferuntur in illo actu ciuilibus; secus in alijs.
- 11 Officialis ille præcedit, ad cuius officium res illa, de qua agitur, spectat, si lis sit inter eos.
- 12 Ars militaris æqualis est legibus.
- 13 Conditio disparatorum officiorum est, ut unum alijs locum non cedat.
- 14 Miles præferendus est Doctoribus in rebus militaribus, secus in legalibus.

- 15 Consiliarij status titulati præferuntur non titulatis; & quare.
- 16 Dignitas titularis non semper attenditur in præcedentijs, sed quomodo.
- 17 Consiliarij status nullam habent iurisdictionem.
- 18 Consiliarij status tanquam milites interueniunt.
- 19 Barones dicuntur milites.
- 20 Consiliarij status, quid tanquam milites interueniunt, si sint titulati, præferuntur non titulatis, idque, quid titulus confert militiæ.
- 21 Titulati dicuntur, qui in baronia titulum feuda possident.
- 22 Barones differunt à Feudatarijs.
- 23 Consiliarij status non titulati, quamvis milites sint, non fruuntur primis gradibus militiæ.
- 24 Cardinales præcedunt secundum antiquitatem.
- 25 Cardinalis Presbyter in functionibus ecclesiasticis primum obtinent locum, deinde Diaconus, & Subdiaconus &c.
- 26 Officialis maiorem habens iurisdictionem, præfertur alij habenti minorem, si agatur de lite dirimenda.
- 27 Fiscus Regalis patrimonij præfertur Fisco M. C. V. & quare.
- 28 Præsidentes Regiæ Camera præferuntur Iudicibus M. C. V.
- 29 Iudices M. C. V. præferuntur ob iurisdictionem, quam habent, Fisco Regalis patrimonij.
- 30 Fiscus Regalis patrimonij, incedens cum toto Tribunali, præfertur Iudicibus M. C. V.
- 31 Præsidentes Regiæ Camera, & Consiliarij Sanctæ Clara æquales sunt in dignitate.
- 32 Consiliarij Sanctæ Clara sæpè creantur postmodum Præsidentes Regiæ Camera, raro autè Præsidentes creantur deinde Consiliarij.
- 33 Antiquior debet præcedere inter Præsidentes, & Consiliarios.
- 34 Officialis maiorem habens dignitatem præfertur alij habenti minorem, si concurrant ad publicas functiones.
- 35 Iurisdicctio impertinentè se habet respectu publicarum functionum.
- 36 Doctor de collegio in alium Doctorem creando antiquior præfertur.
- 37 Titulati præcedunt non titulos in functionibus coràm Prorege, & quare.
- 38 Lis orta in Collaterali Consilio inter Regiam Cancellariam Regentes, & Consiliarios à latere, Marchionem D. Antonium Ioannem de Centellas Regiæ Camera Locumtenentem & Franciscum Ortiz Cortes, quandam fuerit.
- 39 Consiliarius à latere honorarius semper retinet honoris prærogatiuam.
- 40 Officialis, transiens ab uno officio ad aliud, retinet prærogatiuas illius, etiam in præiudicium.

ciam alterius, sicque decisum rescripto Catholicæ Maiestatis.

- 41 *Doctrina, mores, natalia, & cetera huiusmodi, non attenduntur in materia præcedentia, sicuti nec librorum compositiones.*
- 42 *Doctrina, mores, natalia, & cetera id genus, apta sunt ad dignitatem comparandam, qua acquisita, sortita sunt effectum suum, nec ad præcedentiam faciunt.*

DILVCIDATIO DECIS. CXXX.

Agens hic *Sanfelicius* de præcedentia inter Regentes Regiam Cancellariā, & Consiliarios status, inquit, huiusmodi consiliarios, cum agitur de rebus belli, præcedere, secus verò, cum de rebus iustitiæ, in quibus ij non interueniunt, quo casu Regentes præcedunt, non obstante, quod ad sint alij consiliarij status antiquiores, sicq; decisum in causa inter Regentem Rouitum, & D. Alonsum de Cardenas.

Hæc decisio mihi occasionem præstitit præcedentiæ materiam in quibuscunque officijs certis principijs statuere: quare illam breuissima aggredior methodo, ductus eisdem *Sanfelicii* motiuis.

Quoniam autem inter multos considerari potest præcedentia; idcirco varios puto distinguendos casus; nam, aut agitur inter personas eiusdem officij, aut inter personas diuersi officij, sed circa rem spectantem ad officium alterutrius, aut inter personas diuersi etiam officij, sed circa rem indifferenter ab utriusque officio independentem.

Quoad primum, dubium non est, quin antiquior præcedere debeat, eumque dicas antiquiorem, qui prior adeptus sit dignitatem, ad textum in l. 1. *De albo scribendo*, & l. 1. *C. de consul. lib. 12.* sic in nostris Tribunalibus inspicimus, antiquiorem præcedere, tam in Collaterali Consilio, quam in Sacro Consilio, Regia Camera, & M. C. V. in quibus semper antiquior præcedit. De qua re nulli dubium.

Id, quod tantum controuerti solet quoad hoc primum caput, est, cum M. C. constet iudicibus criminalibus, & ciuilibus, quinam ex istis præcedant. Quam questionem late examinauimus in prima parte nostra *Ariadne Feudalis* ad tit. primum de feudis. §. *Quia vidimus: quest. 17. num. 261. & seqq.* hic autem aliqua rescribam, cum cetera videri possint apud *Consiliarium Roccum* tract. de offic. Rubr. 4. §. 6. ubi fusiſſimè sustinet, illum præcedere, qui prior dignitatem adeptus sit, cui sententiæ me libenter subscribo, cum vnica sit Magna Curia, sub qua omnes iudices stare dicuntur, quam etiam sententiam, re vberimè discussa, doctè re-

nuit Dom. D. Carolus Petra tom. 3. ad Rit. M. C. V. 265. à num. 111. varia scitu digna notens, & potissimum num. 121. rescriptum, *Excellentissimi Domini Marchionis de los Velez Proregis vigilantissimi.*

Ast, quia in materia præcedentiæ consuetudo est optima magistra, id circo ab hac sententia ne te moueat obseruatio nonnullorum arguentium prælationem ab ingressu in domum Proregis; nam Iudices criminales post Regentem Vicariæ primi ingrediuntur, postmodum verò Iudices ciuiles. Sed hoc accidit, quia, cum Regens, vel Proregens sit totius Vicariæ caput, & in Rota criminali resideat, in qua vrgentiora tractantur negotia, dum agitur de hominum vita, iure optimo ingrediens Principis domum debet primo ingredi cum ijs, qui semper cum eo comorantur.

Quare corrigendam puto imaginationem; etenim sciendum est, in quocunque collegio virorum, qui sub vno stant capite, omnes esse in eodem genere æquales: vnde, si omnes Iudices Vicariæ sub vno stant capite, differre nequeunt in genere iudicandi, & nihil refert, si alij dicantur ciuiles, alij criminales, cum id eueniat ratione materiæ, quæ apta non est dignitates minuire, vel augere; alioquin dignorem appellabimus Iudicem grandiores habentem causas illo, qui humiliores habet. Illum ergo dicas præferendum, quem in officio antiquiorem vides, quoad contentos in hoc primo capite.

Hinc collige primò, quoties Iudices se habent tanquam socios eorum capitis, vt diximus, in ingressu ad domum Principis, criminales præferendos semper ciuilibus, tam in associando, quam eadem ratione in sedendo. Qui si tanquam socij non habeantur, sed absque eorum capite incedant, illum fore præferendum, qui antiquior sit in dignitate illa.

Collige secundò, quandoque etiam Iudices criminales incedentes absque eorum capite posse præferri ciuilibus, si nempe per accidens absque illo incederent, quia fortè vel ægrotaret, vel alijs occupatus negotijs abesset; tunc enim, quia per accidens soli incedunt, criminales tanquam primi eorum capitis socij præcedent. Hæcque pauca pro primo capite satis. Cætera alibi, occasione occurrente.

Quoad secundum caput; cum nempe agitur inter personas diuersi officij, sed circa rem spectantem ad officium alterutrius, est aliqua difficultas non contemnenda. Ego tamen teneo, illum præcedere, ad cuius officij res illa spectat. Vnde legimus hic apud *Sanfelicium* in principio decisionis, Con-

Consiliarios Status præferri Regentibus in rebus belli, in Iudicando verò Regentes Regiam Cancellariam. Quod latè multis Doctõribus cõprobauit idem *Roccus ibid. §. 1. & decisum*, re benè discussa, reperimus apud eundem *Sanfeliciũ decis. 223. & Rotum decis. 77.* vndè, cum ars militaris æqualis sit legibus, ille præferendus est, qui propriè venit pro re ad officium suum spectante, cum hæc sit disparatorum officiorum conditio, vt vnum ab alio independens alij locum non cedit. Hocque voluit *Imperator in l. unica C. de Iustinian: Cod. confirm. cum dixit, & tam militaris res legibus in tuto collocata est, quàm ipsa leges armorum prasidio seruata sunt.* Quare resolutam dixerim illam quæstionem, an miles doctõri præferendus sit, quandoquidè in rebus militaribus illum præferendum censeo, secus in rebus legalibus, illa fretus ratione, quia scilicèt semper is præferendus est, qui venit ad rem discutiendam, quæ ad proprium spectat officium.

Quoniàm verò *Sanfelicius hic ait*, Regentes titulo decoratos, cum agitur de rebus belli, sedere cum alijs Consiliarijs Status in parte dextera, adeoque deducitur, inter consiliarios status attendi titulos, vt scilicèt ij præferantur non titulatis, prout dixerat *Reg. de Ponte tit. de assensib. Reg. §. 6. num. 4. & fusè comprobauit idem Roccus d. §. 1. nu. 16. & seqq.* Idcirco hæc consuetudo videtur prima facie destruere primum illud nostrum caput, in quo diximus, præferendum antiquiorem; siquidè hic titulum præcedere inspicimus, non solum respectu plurimorum circa idem officium, prout sunt Consiliarij status, sed plurimorum diuersi officij ad rem alterutrius spectantem venientium, prout sunt Consiliarij status vnici, cum Regentibus, qui omnes veniunt ad rem belli decidendam, & inter quos obseruantur tituli, non autè dignitatum antiquitates.

Nihilominus tamèn hæc obseruatio non elidit nostra principia; etenim non semper in præcedentijs attenditur alia titularis dignitas, nec locum sibi vindicat, quod ait *Roccus loc. cit. num. 18.* scilicèt, duo vincula magis ligare, quàm vnum, cum videamus in nostro Sacro Consilio, quin imò in Collaterali Consilio præcedere digniores tempore, non dignitate, cum plurimi titulati primum locum non teneant; nam, vt de Collaterali Consilio loquamur, adsunt ibi Dominus D. Carolus Galà Dux Diani &c. cuius virtutes aliàs scripsimus in hoc primo tomo, necnon Dominus D. Didacus de Soria Marchio Crispani, cuius paritèr virtutes, re nata, scribemus in secundo tomo, qui ambo consequentèr titulari dignitate decorati

sunt; quia tamèn antiquiores non sunt, ijs præcedit, tanquàm antiquior, quamuis huiusmodi careat titulis, Dominus D. Stephanus Carrillo de Salzedo, cuius similiter virtutes scripsi in epistola ad librum meorum quæstionum forensium illi à me flore iuuentutis gaudente dicarum, & in alia epistola ad libellum alium de Iudicijs propugnatis elapsis iam eidem dicatũ annis; ne autè, primo videar amori parentare, neue à primo desistere obsequio, par est, vt lectores ad citatas mittam epistolas, eosque hic moneam, virum tam eximium, non nomine tantum, sed re, vt aliàs dixi, adeo se carum Catholicæ reddidisse Coronæ, vt hæc nullum vnquàm fuerit periclitata cariorem, nec id fortunæ tribuendum, sed fidelitati, qua semper suo Regi seruijt, integritati, qua semper suo munere functus est, politicæ, qua semper in peragendis vsus est negotijs, doctrinæ, quam, non modò in priuatarum causarum decisiõibus, sed in rerum ad publicum spectantium interesse, & quidè non exigui ponderis, demonstrauit; & tandem, vt alia deferam, habilitati in consilijs, quibus & caruit nunquàm, & omnibus consuluit semper. Ne ergo miremur quæso, si omnes nostri Regni Moderatores ab eius voluerint pendere ore, eiusdemque duci consilijs, omniaque ab ipso gesta comprobare. Hæc omnia, innumeraque, quæ, ne eius offendam modestiam, deferò, iam tanto patuere tẽpore, vt, tanquàm ob omnium oculos præscripta, tanti viri virtutes, non modò posteris, sed immortalitati seruent illibatas; adeoque vera remanent nostra principia.

Id, quod autè euenit in Consiliarijs status, est ex speciali ratione; nam ibi attenditur etiàm antiquitas temporis, cum non titulati præcedant inter se, habito respectu ad tempus antiquius; & licèt, existentibus titulatis, postponantur, id euenit, vt dixi, speciali ratione, quia scilicèt huiusmodi dignitas consularis non datur, vt lites ciuiles, vel criminales dirimantur, dum nullam ij habent iurisdictionem, vt optimè *Reg. de Ponte loc. cit.* quem deindè sequuti sunt *Reg. Sanfelici. hic*, cæterique Doctores communiter, sed vt rebus bellicis consulatur: vndè tanquàm milites interueniunt; sicque, cum Barones dicantur milites, vt fusè in nostra *Ariadna Feudali in quæstionibus prouincialibus* declarauimus, meritò interuenire debent secundum dignitatum prærogatiuam, adeoque titulati, quales sunt ij, qui in baroniz titulum feuda possident, quique à vulgo confunduntur inmeritò cum feudatarijs, prout sunt Duces, Marchiones, cæterique titulis insigniti, quique milites dicun-

dicuntur, præferentur in rebus militaribus
 23 cæteris consiliarijs status, qui, licet milites
 etiã dicantur, non tamẽ primis militiæ
 gradibus fruuntur, prout titulati, quicquid
 sit, si intèr eos non importet præcedentiam
 maioritas titularum, vt oculatè scripsit idẽ
de Ponte loc. cit. vers. est benè verum, circa fin.

Hoc ipsum obseruari inspiciamus in di-
 gnitatibus ecclesiasticis; nam, cum Cardi-
 24 nales intèr se præcedere deberent secun-
 dum antiquitatem, quia tamẽ hæc est di-
 gnitas ecclesiastica, hinc est, vt in functio-
 25 nibus ecclesiasticis Presbyter primum locũ
 obtineat, deindè verò Diaconus, & Subdia-
 conus, seruato ordine graduum longo ser-
 mone enunciatorum in *cap. clerof. 21. dist.*

Quoad tertium caput maior est difficul-
 tas, intèr eos scilicet, qui diuersum exercent
 officium, & ad rem ab eorum officio inde-
 pendentem concurrunt. Quare cum distin-
 ctionẽ procedendum; nam, vel hi concu-
 26 runt ad litem aliquam dirimendam, & at-
 tendenda est pro præcedentia maior iuris-
 dictio, postposita quacunque alia dignita-
 te; vel concurrunt ad alias functiones pu-
 blicas, & attenditur maior dignitas.

Prima pars distinctionis non indiget lō-
 ga discussione, cum videamus, statuta Iun-
 cta à Prorege, in qua interueniunt Regens
 Cancellariam, Cōsiliarij, & Iudices M. C. V.
 præcedere habentem maiorem dignitatem
 iurisdictionalẽ, adeoque primo loco Regẽ-
 tem, deindè consiliarios; postmodum Iudi-
 ces M. C. V.

27 Hinc, orta quæstione intèr Patronum
 Fisci in Regia Camera, & illum in M. C. V.
 quoad præcedentiam, obtinuit Patronus
 Fisci Regalis patrimonij, vt refert *Rocc. ibid.*
§. 7. num. 25. qui Doctorum opiniones circa
 hoc punctum vberimè refert, sed, meo iudi-
 cio, relictis cæterorum rationibus, eam ar-
 bitror esse, quia Aduocatus rerum patrimo-
 nialium residet in Tribunali maioris iuris-
 dictionis, quàm sit Tribunal M. C. V. vt pa-
 28 tet: vnde, si Præsidentes Regiæ Cameræ
 præferentur Iudicibus M. C. V. præferetur
 etiã Aduocatus rerum patrimonialium,
 Aduocato Fisci in M. C. V. licet aliter di-
 scurrendum sit intèr Aduocatum rerum pa-
 trimonialium, & Iudices M. C. V. qui illi
 29 præferentur ratione iurisdictionis, quam
 habent, vt ex *Reg. de Ponte*, alijsque conclu-
 30 dit idem *Rocc. §. 5. nu. 7. & seqq.* dummodò
 Fisci patronus nõ incedat cum toto Tribu-
 nali.

Sed quamnam dicemus maiorem digni-
 tatem, illamne Consiliarij Sanctę Clarę, an
 Præsidentis Regiæ Camerę? *Rocc. loc. cit. §. 4.*
 conatur probare, maiorem esse illam consi-
 liarij, varijsque rationibus, & casibus deci-

31 sis probat. Ego verò æqualem esse sentio
 dignitatem, imò nostris tẽpestatibus in-
 spicimus, multos Cōsiliarios creari postmo-
 32 dũ Præsidentes, non autẽm Præsidentes
 creari Consiliarios. Quamnam autẽm sit ra-
 tio, omnibus nota est. Interim, dũ æqua-
 lem dicimus esse dignitatem, antiquiorem
 33 debere præcedere fatemur, prout exemplũ
 nobis præstat idem *Consil. Rocc. qui num. 27.*
 præcessisse testatur consiliarium Gamboam
 tanquã antiquiorem ministrum. Et verẽ
 sic sæpè vsu receptum vidi, præferri scilicet
 antiquiorem, adeoque hucusque de maiori
 dignitate litem esse sub Iudice, & consequẽ-
 tẽ ex huiusmodi litis pendentiã æquales
 cenferi in dignitate Consiliarios, & Præs-
 dentes Regiæ Cameræ. Alia, quæ circa
 hos fuerunt seruata, vide apud *Casarum in*
spec. quæstion. peregr. quæst. 12. & Dom. Petr.
 aliosque, quos refert, in *d. Ritt. num. 118.*

34 Altera pars distinctionis, vt promissæ
 breuitati studeamus, ex eo suaderetur, quia, si
 concurrentes ad alias publicas functiones
 præferrentur ob exercitium iurisdictionis,
 35 quæ ad huiusmodi functiones impertinen-
 tẽ se habet, iam Iudices inferiores quos-
 cunque titulos non iudices præcederet,
 quod falsissimũ est: vnde aliam dignitatem,
 quã iurisdictionalem, præferendam dices,
 eamque propriẽ, quæ ad formalitatem
 illius functionis requiritur, sicque ad red-
 36 dendum aliquem Doctoratus priuilegio in-
 signitum, ille præferetur & præcedet, qui
 prior Doctor reperitur, postposito quocun-
 que alio Doctore posteriori in quocunque
 dignitatis genere reposito. Quod palam
 est. Idemque dixeris in functionibus pu-
 37 blicis corã Prorege, in quibus titulati
 præcedunt non titulos, cum, qui vicibus
 Principis fungitur, digniores propẽ se mi-
 lites debeat tenere, seruata graduum præ-
 rogatiua.

38 Hinc, orta lite intèr Regiam Cancellaria
 Regentes, & Consiliarios à latere,
 Marchionem D. Antonium Ioannem de
 Centellas Regiæ Cameræ locumtenentem,
 & Franciscum Ortiz Cortes, viros pari do-
 ctrina, & integritate ornatos, supèr præce-
 dentia, prætendebat hic postremus illum
 præcedere tanquã merè honorarium,
 dum verẽungebatur officio locumtenentis
 Regiæ Cameræ, variaque ad id scripsit, di-
 gna quidẽm, vt æternitati tradantur, nec ea
 transcribo, vt breuitati consulam: fortẽ in
secunda parte mearum dilucidationum & pro-
priẽ in dilucidatione 223. E cõtrã verò Mar-
 chio animo suo more generoso præcedere
 prætendebat Ortiz, multaque scripsit im-
 mortalitati quoque tradenda, quæ paritèr
 in *d. dilucidationem*, Deo dante, transferam,
 quæ-

quæque nunc ad compendium redacta reperies apud *Rocc. ibid. Rubr. 7.* quibus omnibus in Collaterali Consilio discussis, pronunciatum fuit, ut maneretur D. Antonius Iuan de Centellas in possessione honoris, & 39 prærogatiuæ, præter quam in Collaterali Consilio, ubi propriam sedem habet Reg. D. Franciscus Ortiz, prout tale decretum refert *Rocc. ibid. num. 41.* Quæ decisione Collaterale Consilium duxit forè, à Marchione debere præcedi Regentem Ortiz in publicis functionibus extra Collaterale Consilium, tanquam titulis insignito, cæterisque prærogatiuis, quæ attenduntur, ut diximus, cum non agitur de litibus decidendis, & à Rege Ortiz præcedi debere Marchionem in Collaterali Consilio, in quo Regens Ortiz propriam iurisdictionem exercebat.

Quoniam verò Marchio Regiam Cancellariam Regentis munere fuerat functus in 40 Regno Valentia eo tempore, quo Regens Ortiz non dum ad Regentis dignitatem euectus fuerat, duxit noster Rex Philippus IV. non debere ob promotionem ad aliud munus locum tenentis Regiæ Cameræ summarie hic Neapoli prærogatiuas illas etiã iurisdictionales præfatum Marchionem amittere, cum ita verè de iure esse fundet idem *Rocc. locis citatis*, adeoque rescripsit, iussitque, ut Marchio præcederet etiã in Collaterali Consilio, ut ipsemet *Roccus Catholicæ Maiestatis literas* transcribit.

Vnum tamèn pro coronide aduertamus velim, in materia præcedentiæ non attendendam doctrinam, mores, natalia, librorum compositiones, officiorum exercitia, & cætera huiusmodi, quæ apta fortè fuerunt ad dignitatem aliquam comparandã, qua acquisita, non faciunt ad præcedentiã obtinendam, sed ad propriam tantum estimationem plus præcedentiã procurandam. Hæcque pauca in materia præcedentiæ certis principiis dilucidata satis. Cætera dicemus, si tempora largiantur, in dicta dilucidatione 223. Interim vide *Rocc. locis citatis, Capyc. latr. d. consult. 43.* cæterosque relatos à Dom. Altimar. ad Rouiti decis. 65. eiusdemque consilium 102. tom. 2. nec deseras allegat. 12. & 30. adductas à Reg. de Marin. tom. 3. & Dom. Petr. ad d. Ritum, aliosque apud ipsum.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio verbalis in Ecclesia an sit licita.
- 2 Citatio pro causa criminali vix dici potest verbalis.
- 3 Mandatum in Ecclesia an fieri possit.
- 4 Citatio realis in Ecclesia non potest fieri.
- 5 Citatio realis ea verè dicitur, quæ arctas personam quouis modo ad personalitèr comparandum.

- 6 Citatio verbalis non arctat personam ad personalitèr comparandum, sed ad comparandum per Procuratorem.
- 7 Citatio realis cur dicatur fieri per capturam personæ.
- 8 Citatio semper dicitur realis, si mandatum fiat alicui, ut domum teneat loco carceris, vel ut personalitèr compareat, vel ut se ad locum aliquem conferat.
- 9 Mandatum an possit fieri in Ecclesia alicui, qui continuò ibi habitat.
- 10 Citatio verbalis adhibenda contra commorantem continuò in Ecclesia; & quomodo ea facienda sit.
- 11 Sententia lata à Iudice seculari in Ecclesia est nulla, & quare.
- 12 Iudices stringentes reos vinculis in Ecclesia malè operantur.
- 13 Immunitas ecclesiastica leditur à prohibentibus, ne in Ecclesiam introducatur cibus pro reis.
- 14 Collegia non facienda sunt ab Aduocatis in Ecclesijs Deo dicatis.
- 15 Citatio realis nulla est, si facta sit in aliena iurisdictionis territorio.
- 16 Citatio, licet expedita à loco iudicii die non feriata, & facta in loco, in quo die illa festiuitas celebratur, nulla est.
- 17 Citatio quacunque expedita die feriata, est nulla, regularitèr loquendo.
- 18 Citatio, atteato iure nostri Regni, non poterit expediri die feriata, quod fuisse probatur, reiecta recentiorum sententia.
- 19 Tempora citationum quanàm sint.
- 20 Prouisiones, quacunque sint, regularitèr loquendo, nequeunt expediri die feriata.
- 21 Ferie repentinae sunt quodammodo exæquatæ cæteris ferijs respectu Iudicii.
- 22 Auctorum versutia in scribendo quanàm sint.
- 23 Citatio expediri potest die feriata, urgente necessitate, quod per totam dilucidationem exemplificatur.
- 24 Citatio expediri potest die feriata, si res peritura sit.
- 25 Alimenta, aliaque similia, non respiciant ferias.
- 26 Ferie non seruantur in Iudicio, cum agitur de suspicionem rei seruandæ.
- 27 Citari quisque potest die feriata ad exhibenda testamenta.
- 28 Citatio circa alimenta præstanda, an, & quando expediri possit die feriata.
- 29 Nundinae non considerant ferias.
- 30 Militaria negotia tractari possunt diebus feriatis.
- 31 Causæ publicæ, & Fiscales in quibusdam ferijs tractari possunt.
- 32 Causæ pistoriae tractari possunt die feriata, & quare.
- 33 Causa manumissionis, & emancipationis tra-

- tractantur etiam die feriata.*
- 34 *Citatio testium an quandoque fieri possit die feriata.*
- 35 *Causa, in quibus damnum futurum veremur, discuti possunt die feriata.*
- 36 *Causa syndicatum an discuti valeant diebus feriatis.*
- 37 *Princeps validè citat quemlibet etiam die feriata.*
- 38 *Citatio contrà turbantes publicam quietem expediri potest etiam die feriata, & quare.*
- 39 *Causa decimarum expediri valent die feriata.*
- 40 *Causa circa usurariam prauitatem an expediri possint die feriata.*
- 41 *Causa contrà publicos latrones an expediri possint diebus feriatis.*
- 42 *Suspectus de fuga citari, & capi potest die feriata.*
- 43 *Episcopus potest assignare terminum ad exhibendum testamentum die feriata.*
- 44 *Causæ excommunicationum, & censurarum, possunt expediri die feriata.*
- 45 *Causæ rusticorum an valeant expediri diebus feriatis.*
- 46 *Causæ spoliationum, an expediri valeant die feriata.*
- 47 *Reuocatio decreti facti die feriata potest etiam die feriata fieri.*
- 48 *Causa captivorum expediri possunt diebus feriatis.*
- 49 *Banniri an possit aliquis die feriato.*
- 50 *Retractus an peti possit die feriato.*
- 51 *Causæ respicientes publicam utilitatem expediri possunt die feriata.*
- 52 *Causa ecclesiastica, an valeant expediri diebus feriatis.*
- 53 *Causæ aduenarum, an, & quando expediri possint diebus feriatis.*
- 54 *Pericula, & interitus admittunt citationem die feriata.*
- 55 *Iudæi an citari possint diebus feriatis.*

DILUCIDATIO DECIS. CXLI.

A It hic Sanfelicius, fuisse obseruatum, citationem in Ecclesia contrà prouocantem ad duellum, licitam esse, dummodò ea fuerit verbalis, nullaque sanguinis pœna fuerit punitus citatus.

Ego, vt verum fatear, arbitror periculosam esse semper citationem in Ecclesia pro causa criminali, cum vix vnquam dici queat verbalis, quæ qualis est, habes apud Doctores in l. 2. ff. de iurisdic. omnium iudicum, vt, post cæteros, aduertit Dominus Verde ad Gallupp. part. 2. cap. 2. num. 47. qui notat casum notabilem relatum à Reg. de Marin. res. iur. lib. 1. cap. 44. de quodam equite, cui in

3 Ecclesia fuit factum mandatum, vt domum teneret loco carceris sub pœna aureorum mille: quare voluit de Marin. vt ob spretum mandatum non inciderit in pœnam, cum huiusmodi mandatum fuerit reale, quod in Ecclesia fieri nequit. Stante igitur communi conclusione ab omnibus recepta, scilicet, in Ecclesia non posse fieri citationem, realem, posse verò verbalem, videndum superest, quænam sit citatio merè realis, quæque merè verbalis. Et licet hæc differentia sit satis, superque à Doctoribus explicata, indiget tamen in subiecta materia aliquali dilucidatione.

5 Quare sciendum est, citationem illam esse merè realem, quæ quouis modo arctat personam ad personalitèr comparandum; verbalem verò eam dici, quæ non arctat personam ad personalitèr comparandum, sed per Procuratorem, siue ideo fit, vt citatus se defendat non personalitèr necessariò comparando. Et hoc voluit Paulus de Castro in l. qui iurisdic. ff. de iurisdic. omn. iud. nu. 5. cum dixit, citationem realem fieri per capturam personæ; quam explicationem fusissimè prosequutus est Sanfelicius in praxi iudiciaria sect. 27. illam varijs exemplificando per totam sectionem, & in sect. sequenti explanando citationem verbalem. Igitur siue fiat mandatum alicui, vt domum suam teneat loco carceris, siue, vt personalitèr compareat, siue vt se ad aliquem locum conferat, semper dicetur citatio realis ad differentiam verbalis.

9 Sed quid dicendum, si quis in Ecclesia habitaret, an hoc casu in illa posset fieri citatio realis? Imperator, ex Gloss. in l. si presenti §. sed siquidem C. de his, qui ad eccles. cōfugiunt, determinant, faciendam esse citationem verbalem, tradendo modum, quo ea facienda sit. Quod aduertit Gallupp. d. par. 2. cap. 2. num. 18. Nec refert, Ecclesiam illam esse locum suæ habitationis: siquidem, non eo, quod ibi sit eius habitatio, illa desinit esse Ecclesia.

Hinc collige primò ex Scacc. de sentent. & re iudic. Gloss. 7. quest. 4. sententiam latam in

11 Ecclesia à Iudice seculari nullam esse, cum in ea exerceri non valeant actus profani.

Secundò ex Ciarliño cap. 10. & 15. lib. 1. malè operari Iudices illos, qui ex quocunq;

12 delicto in Ecclesiam reos vinculis obstringunt, ne fugiant, cum huiusmodi actus videantur lædere immunitatem ecclesiasticā, quemadmodum illam lædunt, qui prohibent, ne illis victus præstetur vt aliàs diximus, & explicat Imper. in d. l. si presenti. Ibi.

13 Nec in ipsis Ecclesijs reuerēdis ita quemquam detineri, atque constringi, vt ei aliquid victualium verum, aut vestis negetur, aut requies pro.

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 361

pro qua re vide ea, quæ diximus in dilucidat. 137.

14 Terriò, nec bene agere aduocatos illos, quis, ne affectate eorum grauitati derogent, vtque proprias effugiant domos, locum eligunt Deo dicatum ad collegium super aliqua causa efformandum, non aduertentes, domum illam esse domum orationis; non negauerim tamen, adiri posse claustra religiosa, sed non Ecclesiam ipsam ad orationem, precesque Deo fundendas destinata; nefas enim est, vt in ea res profanæ agantur; nec profectò male operaretur, si is, ad quem Ecclesiæ custodia spectat, scandalis hisce consuleret.

15 Quarto, citationem realem nullam esse, si ea facta sit in alienæ iurisdictionis territorio, vt inter alios videndos *Gallupp. & Foller. loc. cit.* necnon *Staiban. lib. 1. resol. forens. resol. 27. in princip.*

Quoniam verò hic fit mentio de citatione facta die feriata, quæ consequenter est nulla, aduertendum est, huiusmodi citationem,

16 licet expeditam à loco Iudicii die non feriata, factam tamen in loco, vbi die illa festum celebratur, esse nullam, ex *Carauita Ritu 166. num. 3. & Thor. in compend. decis. vers. citatio expedita*, sicque, post multa relata, testatur decissum per M.C. & confirmatum per S.C. de *Angelis ad Foller Rubr. vel eos verbaliter citari faciat num. 46. quem vide.*

Multi verò sunt casus, in quibus citatio etiàm die feriata fieri potest, quorum nonnullos hic in lectorum gratiam referemus, sed antea supponendum, regulam esse generalem in praxi iam receptam, vt quæcunq;

17 citatio, vel expedita, vel facta die feriata, sit nulla, ex text. in l. fin. C. de ferijs: de qua re *DD. passim*, inter quos videndi post *Bart. Innoc. Abb. Modest. & Specul.* aliosque apud *Affl. in Rubr. de exord. præparatorum iudiciorum*, post num. 5. *Guid. Pap. conf. 36. num. 6. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 5. num. 95. Vant. de Nullitat. tit. ex defect. Iurisdic. ordin. Troysius in Ritu 116. num. 3. Foller. in praxi crim. in vers. vel eos verbaliter citari faciat num. 34. & 45. De Angelis ad eundem in tit. Notatos capiat. num. 26. Rouit. in Rubr. de ferijs. Calà de ferijs, quæst. 4. nouissimè Dom. Altim. tom. 2. de nullitatibus publicato hoc eodem tempore, quo dilucidatio hæc decisionis 141. imprimitur, Rubr. 12. quæst. 36. alijque apud citatos, quicquid sit, attento iure canonico, quo plurimi Doctores apud *Affl. & Dom. Altim. locis citatis*, validam voluerunt citationem die feriata expeditam, prout non defuere, qui etiàm, inspecto iure Cæsareo, idem asseruerunt, vt infra.*

Hanc autem communem sententiam li-

mitarunt, attento iure nostri Regni, ex *Ritu M. C. V. 117.* omnes ferè Doctores, inter quos *Muscatell. in praxi part. 2. Gloss. intimatio: num. 21. Carauit. in d. Ritu. Scialoya de for. iudic. cap. 5. num. 20. Calà loc. cit. & Dom. Altim. in d. quæst. 36.* quo iure omnes citati voluerunt, vt citatio expediri queat die feriata, licet postea reus citandus omninò sit die non feriata.

18 Hæc autem limitatio nostris temporibus falsa est: vnde in eorundem lectorum gratiam dilucidanda. Et quidem in citatione tria considerata sunt tempora, scilicet tempus decreti, tempus prouisionum expeditarum virtute decreti, quæ intimari debent, & tempus intimationis, seu citationis.

19 Primum tempus, certum est, non posse esse feriatum, cum sit actus iudicii, qui die feriata fieri nequit, ex *Bald. in d. l. fin. C. de ferijs*, alijsque apud citatos. Quod adeò in Regno nostro receptum est, vt plerique Iudices, qui tempore feriato decreta firmarint, fuerint apud Visitatores accusati, quemadmodum etiàm receptum est, vt citatio faciendâ sit die non feriata, quod est tertium tempus superius consideratum, estque in nostro Regno aperta dispositio *Ritus 116.* his verbis. *Item seruat dicta Curia, quod citatio debet fieri die non feriata, vt compareat die non feriata*, licet de iure communi dubium id dixerit *Rouit. in d. Rubr. ad Pragm. de ferijs num. 9. ex Flor. conf. 20. & DD. in cap. conquestus: de ferijs.*

Tota igitur difficultas stat in secundo tempore, scilicet prouisionum expeditarum virtute decreti, quæ ab actuarijs expediuntur, ad hoc, vt illæ intimentur, inserta forma decreti, quæque etiàm à Iudicibus firmantur, & in calce illarum actuarij ponunt diem expeditionis diuersum à die decreti: de quo tempore verè loquitur *Ritus 117.* his pariter verbis. *Item prælibata Curia solet seruare hanc præcticam, quod data commissionis cuiuslibet, vel data citationis cuiuscunque, potest fieri sub quocunque die, etiàm feriato, die etiàm Paschali &c.*

Vnde, antequàm ad vltiora progrediamur, aduertendum est, verè *Ritum* hunc loqui de secundo tempore à nobis considerato, & nullo modo de primo, nempe de die decreti. Quod patet, quia hic idem *Ritus* vult, vt decretum debeat fieri die non feriato, siue decretum contineat citationem, siue quicquid aliud.

Vt autem innotescat, *Ritum* hunc velle, vt decretum huiusmodi debeat fieri die non feriato, supponendum est, in ciuitate, eiusque pertinentijs intimari decreta curiæ, quæ in ea ciuitate regitur, non clausa prouisionibus sigillo munitis, verùm extrà ciuitatem, eiusque

eiusque pertinentias intimari prouisiones sigillo munitas, inserta forma decreti. Cum igitur intimantur decreta in ciuitate, eiusque pertinentijs, vult *Ritus* hic in postrema oratione, vt data decreti non possit expediri die non feriata, secus verò, cum intimantur prouisiones, inserta forma decreti, quia tunc data prouisionum poterit expediri secundum hunc *Ritum* die feriata, adeoque certum est, illum non loqui de primo tempore à nobis exposito, sed de secundo. Hæc sunt verba *Ritus*. *Quando tamèn committuntur citationes aperte, sicut, quando quis debet citari, qui sit in loco, ubi curia regitur, & eius loci pertinentijs: tunc (notate) dies datæ talis citationis debet esse iuridicus, secundum consuetudinem dictæ Curia in ipsa curia diutius obseruatum.* Huiusmodi verò citationes dicuntur aperte, quatenus non clausæ sigillo, nec literis prouisionalibus: vnde cum *Caraita* in d. *Ritu* inquit indistinctè, non seruari *Ritum*, eo quod prouisiones clausæ, & aperta in loco iudicij, & extra, quocunque die expediuntur, etiam feriato ad honorem Dei, salua eius pace, si vim *Ritus* intellexit, eum non explicuit, dum nunquam auditū est, posse in Regno decreta die feriata firmari, inter quæ, vt supra explicuimus, numerantur citationes aperte, de quibus loquitur *Ritus* ille.

Igitur de secundo tempore à nobis exposito loquens *Ritus*, vult, vt etiam die feriata possint expediri citationes clausæ, adeoque nō accedendum sit, an data illarū sit facta die feriata, an non. Et sanè rationabiliter; nam data, quæ sit Actuarijs, Scribis, &c. non est actus iuridicus, prout est dies decreti, sed est quidam actus cærimonialis, vt sic loquar, qui verè ad aliud non deseruit, quàm ad ostendendum tempus, quo Actuarius, siue scriba literas illas, seu prouisiones scripsit. Pro qua nostra conclusione adduci potest, quod ait *Calà d. quest. 4. n. 16.* loquens de actu commissionis de citando, qui iuridicus non est.

Quoniam verò, vel hic actus quandoque iuridicus esse potest, cum sæpè Actuarius ipsi, nullo prauo decreto, huiusmodi literas seu prouisiones expediant, vel multæ aliæ possunt oriri fraudes, idcirco obseruantia huius *Ritus* recessit ab aula, & citationes, & prouisiones quæcunque expediuntur die non feriata, etiam ab Actuarijs, adeoque, licet obseruantia relata ab *Affl. in d. Rubr. nu. 6.* volente, vt data citationis faciendæ sit die feriata, improbata fuerit à *Calà, & Dom. Altimar.* post alios, quos ipsi citant in locis citatis, verè nostris tempestatibus adest, teste *Dom. D. Carolo Petr. ad d. Rit. 117. num. 3.* & iam quotidie inspicimus, omnes datas

prouisionum fieri diebus non feriatis, non modo datas decretorum. Sicque nulla hesitatione concludendū, citationes in Regno neque expediri, neque fieri posse die feriata; & consequenter limitationes, quas modo trademus, erunt vlla absque distinctione, tam habito respectu ad expeditiones citationum, quàm ad ipsos citandi actus; quoniam verò nonnulli distinguunt inter ferias ad honorem Dei, & alias ad hominum vtilitates indicatas, nos cum communiori eas non distinguentes, æquabimus, præcipuè, cum nostri *Ritus* nullam adhibeant distinctionem, quæ ratio adducitur à *Muscattello* in d. *Gloss. intimato num. 22.* sicque ille obseruari testatur, eumque sequitur *Calà d. quest. 4. num. 12.* aliam adducens rationem, quia 21 ferie repentine exequatæ, & comparatæ sunt ferijs introductis in Dei honorem secundum adducta per *Alex. in l. ne quis: num. 14. ff. de ferijs. Ang. in §. appellantur: num. 24. Instit. de exception. Bald. in l. quoniam, num. 1. ff. de ferijs. Oliu. in Rit. 19. Archiep. Neap. num. 4. Vât. de nullitat. tit. ex defect. Iurisdict. ordin. num. 129. Alex. in l. 1. §. 1. num. 4. ff. de ferijs, & Marant. in Specul. part. 6. membr. 1. tit. & rectè cōcipiatur citatio, num. 119.* Vnde audiendi non sunt, non modò, qui differentiam constituunt inter dies Dominicos, & alios dies feriatis ad honorem Dei, prout sunt *Gloss. Dyn. Alberic.* alijque apud *Tiraquell. de retract. consanguin.* sed nec, quid differentiam constituunt inter ferias ad honorem Dei, & hominum vtilitates, siue ad Principum decorem indicatas, inter quos *Bart. in l. 1. §. renuntiatio, ff. de noui oper. nunciat. alijque apud Dom. Altim. d. quest. 36.* qui eos impugnat.

Nunc igitur deueniendum ad casus, in quibus etiam die feriata potest procedi ad citationem, & ad decreta citationum, aliaque omnia iudiciaria, qui utique reperiri possent apud duos, vel tres auctores; ast, quoniam, si sic agerem, modum hunc improbarerent nonnulli lectores, qui oculos alunt innumeris auctoritatibus, operæ pretium arbitror, sequi in hoc nonnullorum Auctorum 22 versutias, qui in libris Typis tradendis infinitos propemodum adducunt Doctores ad casus, siue conclusiones probandas, quos certè nunquam viderunt, sed eorum nomina ab vno, aut altero rescripserunt auctore; sicque postmodum eam consequuntur laudem à nonnullis sciolis, vel nimium simplicibus Lectoribus, Aduocatisque, quam ab alijs sensatis, hancque versutiam edocis, non referunt, ni tantum eam, quam laboriosis rescriptoribus darent. Hæc volui simplicium id genus hominum edocere, ni in posterum decipiantur, neuè irridendamirentur.

23 Primus igitur casus fit, cum vrget necessitas, cum multa fieri permittantur, quæ absque necessitate non permitterentur, prout exornat *Anell. de Bottis in addit. ad Bart. in l. peto §. prædium. vers. necessitatis ff. de legat. 2. & ad id multa adducit Cal. d. quæst. 4. num. 60. & seqq.* Quando autem vrgeret dicatur necessitas, Iudicis arbitrio relinquamus.

24 Secundus, cum res peritura est, puta, si agatur de messibus, & vindemijs. Ita *Ulpian. in l. 1. §. sed excipiuntur, ff. de ferijs, & dilationibus*, circa quæ vide multa ad eruditionem apud *Bald. in d. §.*

25 Tertius, cum expedit, ut tutores, aut curatores dentur, ut officia admoneantur, cessantis excusationes allegentur, alimenta constituentur, atates probentur, ventris nomine in possessionem mittatur. Verba sunt *Ulpiani in l. 2. ff. eod.* Quod autem de alimentis dicitur, *Paul. de Castro in d. §. excipiuntur*, intelligit procedere, quando ea petuntur Iudicis officio, ex *Gugl. de Cu. secus*, quando iure actionis, puta, si fuissent legata.

26 Quartus, cum agitur rei seruanda causa, vel legatorum, vel fideicommissorum, vel damni infecti, ex eod. *Ulpian. in d. l. 2. & huc reuocatur*, cum de quocunque attentato præiudicio agitur, quod sæpius fit in moliendo, vel demoliendo. Circa causam autem rei seruandæ *Bart. in d. l. 2. ex Gloss.* id intelligi ait, quando persona esset suspecta, idque menti tenendum.

27 Quintus, cum agitur de testamentis exhibendis, ut curator detur bonorum eius, cui, an hæres extiturus sit, incertum est, ex eod. *Ulpian. ibid.*

28 Sextus, cum agitur de alendis liberis, parentibus, patronis, aut de adeunda suspecta hereditate, aut, ut aspectu atrox iniuria æstimetur, vel fideicommissaria libertas præstanda. *d. l. 2. & Bart. hic, & in 1. const. Digestorum*, inquit, id, quod dicitur, quod ex aspectu atrox iniuria æstimetur, faciendum per ipsū Iudicem, vel per medicos, vel per alios expertos. Verum *Paul. de Castro in d. §. excipiuntur*, aliter exemplificando, quàm *Gloss.* ait, quod si aliquis est vulneratus, & dubium est, an ex vulnere sit remansura cicatrix, qua statutum imponit maiorem pœnam, & sic sit necesse adhibere medicos, & peritos, id fieri posse die feriato.

29 Septimus, cum agitur de rebus ad nundinas spectantibus, ex *d. l. 3. §. fin.* quæ, licet loquatur secundum *Gloss.* de eo, qui à vicini pecuniam accepit, ut suum frumentum non portaret, ut alij carius venderet; tamen, cum etiã generalitèr loqui videatur ijs verbis, qui quid nundinarum nomine aduersus communem utilitatem accepit, dicendum

est, eam comprehendere quicquid nundinas respicit, præcipuè, cum nundinæ moram non patiantur: vnde apud omnes ad id Iudices particulares constituuntur.

30 Octauus est in negotijs militaribus, ex *l. Diuus Traianus, ff. eod.* Et quamvis *Bartholus* ibi dicat, ferias esse inductas solummodò in actionibus Iudicialibus, non in alijs; non inde tamen dicas, si in negotijs militaribus actiones occurrant Iudiciales, quæ moram non patiantur, quæque multæ esse possunt, non posse eas die feriato proponi, neque de citatione agi, cum contrarium sanè dicendum sit.

31 Nonus, in causis publicis, & Fiscalibus, quæ tamen non omnibus diebus feriatis agi possunt, sed tantum in ferijs, quæ statutis mensibus dantur, quasque nos æstiuas vocamus, ut patet in *l. publicas, iuncta l. omnes C. de ferijs*, quod idem obseruandum ait ibi *Bald.* in causis Vniuersitatum, tanquàm publicis.

32 Decimus in causis pistorijs, ex *d. l. publicas*, cum scilicet videndum est, an ij artifices bonum panem construant; redditque *Gloss.* rationem, quia omni tempore panem egemus: vnde omni tempore ij citari possunt. Hic tamen aduerte, licet casus hic in eadem *l. publicas* enuncietur, in qua causæ etiã publicæ, & fiscales enunciantur; non ita tamen considerandum esse, ut ad instar earum causæ ad panem spectantes non possint in quibuscunque ferijs tractari, si res adeò necessaria sit, ut moram non patiatur; tunc enim, & causa, & citationes quibuscunque feriatis diebus expediri poterunt eadem ratione à *Gloss.* assignata, quia scilicet omni tempore panem egemus, & faciunt dicta à *Paul. de Castro in d. l. omnes C. de ferijs*.

33 Undecimus in causis manumissionis, & emancipationis, ex *l. actus 8. C. eod.* vnde, si occurrunt citationes ad id faciendæ, poterunt quibuscunque feriatis diebus fieri. Ibi. & super his acta non prohibeantur. Quis enim dubitat, inter acta venire citationes? quod ex eo patet, quod ait ibi *Paul. de Castro*, scilicet, quod de manumissione, & emancipatione perficiuntur acta coram Iudice.

34 Duodecimus in examinandis testibus, cum periculum est in mora, ut seruatum refert etiã in Hebdomada Sancta *Thesaurus decis. 95. in fine*. Quare, stante hac opinione, si occurrat citatio faciendæ ad eorū iuramenta videnda, fieri poterit etiã die feriata.

35 Decimus tertius in causis, in quibus damnum futurum veremur, puta, si domus vicini casu ruinam minaretur domui alterius vicini; tunc enim posset citari vicinus

- pro remedio dando etiã die feriata, cum huiusmodi causæ sint de damno infecto; nam ex *Caio in l. 2. ff. de damno infecto* habemus, quod *damnum infectum est damnum non dum factum, quod futurum veremur*: quare, cum ex celeritatem desiderent *ex l. 1. ff. eod.* possunt utique expediri die feriato *l. 2. ff. de fer.* adeoque ex dictis à fortiori poterunt citationes super ijs expediri.
- 36 Decimus quartus in causis syndicarum, quæ secundum *Par. de Puteo in tract. de synd. in cap. Ferie in causa syndicatus nu. 2.* tractari possunt diebus feriatis: vnde, urgente necessitate, possunt super hac re iisdem diebus feriatis fieri citationes.
- 37 Decimus quintus in Principe, qui valide citare potest quemlibet quovis die feriato, ex *Bart. in l. 2. §. item si num. 8. ff. si quis in ius vocat. ierit. Specul. tit. de ferijs in §. 1. n. 6.*
- 38 Decimus sextus in impediendis eorum exercitijs publica studia, vel publicam quietem; hi enim citari queunt die feriata, ad notata per *Roman. in d. l. 1. §. sed excipiuntur: num. 1. 1. vers. sed pone: ff. de ferijs. Abb. in cap. significaverunt: num. 2. 4. de Iudic. & Bart. in l. unica C. de stud. liberal. Vrb. Rom. lib. 10. nu. 1. & 2. & præcipue num. 3. & ratio est euidens, quia eodem die, quo impediunt & turbant quietem, possunt citari, ut ab eorum exercitio desistant.*
- 39 Decimus septimus in causis decimarum, quæ, quoniam expediri possunt die feriata, per ea, quæ notauerunt *Bertsch. tract. de Episc. lib. 1. num. 19. & Alberic. in Rubr. C. de ferijs num. 1.* admittere debent etiã citationem iisdem diebus feriatis.
- 40 Decimus octavus in causis, in quibus agitur de usuraria prauitate, ex eadem ratione, qua supra, & faciunt Auctores relati per eundem *Bertsch. & Alberic. locis citatis.*
- 41 Decimus nonus in causis, in quibus proceditur contra publicos viarum crassatores, secundum plures relatos à *Calà d. tract. de ferijs: quæst. 4. limit. 14.* nam eadem ratione possunt etiã diebus feriatis expediri citationes contra eosdem.
- 42 Vigessimus in causis suspectorum de fuga, qui, si capi possunt diebus feriatis, ex *Paul. Castrensis in l. dies festos, num. 5. C. de fer. alijsq; relatis ab eod. Calà d. quæst. 4. limit. 16.* quanto fortius citari possunt?
- 43 Vigessimus primus in assignatione termini faciendâ ab Episcopo exequutori testamentario, quæ die feriato fieri potest, adeoque etiã citatio, ad notata per eundem *Calà loc. cit. limit. 21.*
- 44 Vigessimus secundus in causis excommunicationum, & censurarum, quæ, si fieri valent die feriata, ex *Guid. Papa decis. 215. num. 2. vers. similiter excommunicatio. Roman. in d. l. 1. §. sed excipiuntur, num. 1. 2. ff. de ferijs. Federic. de Sen. cons. 11. Specul. tit. de fer. §. 2. vers. porro ea, alijsque, admittunt etiã die feriato citationes, monitionesque.*
- 45 Vigessimus tertius in causis rusticorum, quæ secundum variarum Regionum morẽ expediuntur à nonnullis Iudicibus die feriata. De quibus *Nauarr. in 2. part. decret. cap. 13. De tertio præcept. Decalogi. num. 13. vers. satisque. Caictan. in Gloss. 2. 2. quæst. 122. à num. 4. & Armill. in summ. verb. Festum num. 16.* vnde pari ratione citationes super illis fieri valent iisdem diebus.
- 46 Vigelimus quartus in causis spoliationũ, quæ, dum discuti possunt die feriata secundum *Specul. in tit. de petit. possess. & spoliat. nu. 2.* admittunt pariter citationes eodem die.
- 47 Vigessimus quintus in causis continentibus renouationem alicuius acti facti die feriata, qui etiã die feriato reuocari possunt, ex *Bart. in l. de quibus num. 13. ff. de leg. & Bald. tract. de carceribus cap. 1. n. 7.* alijsq; tunc enim etiã citatio super huiusmodi reuocatione fieri potest die feriata, quemadmodum dicimus de citatione die feriata, facta, quæ reuocari potest eodem die feriata, ex *Affl. in Const. Regni. Si quis in posterum num. 48.*
- 48 Vigelimus sextus in causis captiuorum, ex *l. penult. ibique Alex. C. de ferijs*, ea quippe ratione, quia omni tempore carceratis danda est defensio, ex *l. custodias ff. de publ. iudic.*
- 49 Vigessimus septimus, cum agitur de aliquo banniendo, qui ex *Bald. in l. fin. nu. 4. vers. quarto nota, ff. de fer. diebus feriatis banniri potest, quicquid senserit Foller. in praxi part. 1. part. 2. verb. Banniantur num. 8.*
- 50 Vigessimus octavus in oblatione retractus, quæ potest fieri, & notificari die feriato, secundum *Tiraquell. de retract. consanguin. in §. finis num. 77.* ea ratione, quia est actus iudiciarius in mero facto consistens.
- 51 Vigessimus nonus in causis respicientibus publicam vtilitatem, quæ secundum *Roman. in d. §. excipiuntur nu. 1. 1. vers. in Gloss. & in l. solet ff. de ferijs exerceri possunt die feriato à Iudice.*
- 52 Trigessimus in causis Ecclesiasticis, in quibus proceditur diebus feriatis, ex *Abb. in cap. significaverunt, num. 19. de Iudicijs.*
- 53 Trigessimus primus in causis aduenarum è longinquis partibus venientium, quæ intellige secundum notata per *Abb. in d. cap. significaverunt: num. 18.*
- Trigessimus secundus in causis pijs, ex *Tiraquell. de priuil. pijs causæ, in priuileg. 157. & Alberic. in l. Publicas, ff. de ferijs: num. 3. vers. & quod dixi.*

54 Trigesimus tertius in causis, in quibus petuntur animalia, quæ ratione periculi, & interitus admittunt citationem die feriata, ad notata per Angel. in l. solet ff. de ferijs, per totum ex l. illud ff. de petit. hered. l. si verberatum, cum seqq. ff. de Rei vindicat. & ex l. si ex legati causa: ff. de verbor. oblig.

55 Trigesimus quartus in citatione facta Iudæis in festis Christianæ Veritatis, ut notat Affl. in d. Const. si quis in posterum, num. 48. Hæcque satis quoad citationes. Cæteros verò casus, quibus feriæ non polluantur, vide apud Calà quæst. ultima: qui casus nonaginta sex refert videndos, re nata.

Circà duellum, cuius Reg. Sanfelicius meminit in calce decisionis, agam alibi, ubi nonnulla recentiorum politicorum dicta examinabo, præcipuè cum ad manus meas peruenerit tractatus quidam de duello compositus miro sanè ingenio à Ianuario Stantione. Alia vide in sequenti dilucidatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Duellantibus quomodo fiat mandatum.
- 2 Cautio de non offendendo à duellantibus quomodo præstetur.
- 3 Mandato facto principalibus duellantibus, substituantur sæpe alij ad duellum perficiendum.
- 4 Mandatum solet fieri omnibus duellantium proximioribus, sed inutiliter.
- 5 Duellantium regulæ ad euitandum mandatum, quæ sint.
- 6 Cautio de non offendendo à duellantibus pro quibusnam præstanda sit.
- 7 Pater præstans cautionem pro filijs de non offendendo non tenebitur, factis ijs sui iuris.
- 8 Cautio de non offendendo an intelligatur præstita pro omnibus, si tota familia offensa non sit? Latè probatur.
- 9 Occisus an in dubio præsumatur aliquis cauentis intuitu.
- 10 Cautionis pœnam sæpe fugere putat aliquis rixam inducendo.
- 11 Cautio præstanda est ab omnibus familia Capitibus, si tota familia offensa fuit.
- 12 Familia quando dicitur offensa, ad hoc, ut cautio præstanda sit à totius familia Capitibus.
- 13 Cautio de non offendendo præstanda est, quamuis alteruter illam nolit.
- 14 Cautio de non offendendo non præstatur à nobilibus, sed ij obligantur sub verbo Regio.
- 15 Magnatum differentiæ componuntur, & quomodo.
- 16 Duellantium causa cuius generis sint, & quomodo ijs consulatur.
- 17 Duellantibus nullum consilium.
- 18 Meretrix quadam amantes variis mutuo

amore absque duelli suspitione diu tenuit.

19 Magnates Reipublicæ utiles non tenentur duella acceptare, etià attentis regulis duellantium. Quod principium ab ipsis receptum est.

20 Duella acceptantes censentur Reipublicæ inutiles. Quod probatur principijs à duellantibus receptis.

21 Equites Neapolitani non deberent duellis uti, ne inutiles censerent valerent.

DILUCIDATIO DECIS. CXLII.

1 **D**Vo hic potissimum habemus. Primum, solere nobilibus ad duellum prouocantibus fieri mandatum de persona, ne sub certa pœna discedant è domo, ijsque non repertis, affigi citationem domi, ni reperiantur illi de familia, qua occasione rescribit Sanfelicius citationis formam. Verum subdit, elapso termino statuto in citatione, non procedi ad pœnæ exequutionem, ni, accusatis contumacijs, ex Ritu M.C.V. 118.

2 Alterum est, compelli hoc casu ad præstandam cautionem de non offendendo, non solum principalem pro se ipso, sed etià pro filijs, familiaribus, consanguineis, & affinibus. Quæ etià occasione adducit rescriptum pro pace inter magnates.

Quoad primum nihil est, quod ulterius dicamus, ni, quod diabolica calliditas cooperuenit, ut voluerit, recepto à principalibus mandato, teneri illos substituere alios, qui eorum vices in duello suppleant, cum, qui per alium facit, per se ipsum facere, videatur, ut fusè probat Stantionus in antecedenti dilucidatione citatus, tract. de duell. non typis demandato, lib. 1. c. 12. vnde, dum impia hæc politica fundata est in ea regula, qui per alium &c. dicerem, ex eadem regula frangi mandatum, si ab alijs suppleatur duellum. Quoniàm verò semper culpa mitiorem expeditur pœnam; hinc fit, ut ad hoc euitandum, mandatum fieri soleat omnibus duellantium proximioribus. Sed certè, si quis prædictum opusculum legerit, reperiet, nullo alio modo posse fraudibus huiusmodi consuli; ni iniungendo mandato, quod principalibus fit, sub eadem pœna, ne per alios duellum prosequantur. Cæterum Principalis mandato obediunt; non inde tamèn opportuna præstabuntur remedia. Quod an verum sit, videamus ex paucis, quæ hic rescribo, dictis super hac re à Stantione lib. 3. cap. 4. Ibi hæc. *Hoggi alcuni Giouani poco esperti volentieri, quando devono sodisfare, e sono richiesti del campione, sogliono, e malamente operano, rispondere, di non hauer persona da cacciare in loro vece, & all' hora senza scrupolo alcuno si può à tali rimedij procedere. Per ordi-*

ordinario, come che, succeduta la rissa, succedono i mandati, ordinaria scusa è di dire, che non devono uscire, se prima non vengono assicurati dal valente della pena, che incorreriano nel rompere il mandato. Circa ciò io dico, che i Cavalieri antichi non si servivano penitus di tal discolpa, come n'accerta il Mutio di sopra allegato nel lib. 2. cap. 21. del duello. Hoggi i moderni l'hanno per causa legitima. Verum sogliono mantenersi tre, o quattro giorni liberi, & in caso, che fra questo spatio l'aggravato non lo richiede, ubbediscono a Superiori, venendo costretti a carcerarsi in casa, & all' hora certo è, ch'è legitima la causa di non uscire di persona, ma non di recusare di dare il campione, quando l'aggravato allega legitima causa di non hauerlo potuto richiedere fra questo tanto spatio di tempo, e lo richiede del campione.

5 A figli famigli, a clerici, & altri esenti dal foro laicale non ha luogo questa causa del mandato. Così quel buon Cavaliero del Duca di Ielzi se uscire il figlio a duello, con tutto che ritirato si fosse a casa col mandato &c. Hec pauca legant Iudices, & remedia prestent.

6 Quoad alterum, vt in hac decisione inspicimus, Doctores diuersimodè loquuntur, cum nonnulli velint, vt cautio exigi possit pro ijs tantum, qui sunt in offensi potestate; nonnulli autem pro omnibus. Idcirco certa à nobis regula constituenda erit ad pacem conseruandam.

Equidem fateor, voluisse nonnullos, prestita cautione de non offendendo ab aliquo tam pro se, quam pro consanguineis, & affinis usque; ad tertium gradum secundum ius canonicum computandum, si frater sponsæ cauētis offensus sit ab altero fratre alterius cauētis de non offendendo, non intelligi comprehensos præfatos fratres; sicque prædicatum refert Baldaxar de Angelis ad Foller. tit. pœnis debitis feriantur n. 26. Idemque in M. C. decisum refert Riccius ad decis. 359. Vincentij de Franchis: nonnullos verò voluisse, vt pro ijs tantum possit peti cautio, qui cauēti subditi sunt, secus verò pro alijs, vt ex scriptis hic à Sanfelice. post rescriptum inter Magnates.

Sed, salua quorumcunque pace, si limitationes has statuemus, offensa non arcebitur, nec cautio exigetur, quandoquidem nostris tempestatibus videmus, quosunque consanguineos remoto in gradu existentes, quinimò affines, & amicos meri nominis facili animo vlciscendi curam sibi tribuere, & sepius proximiores filere, remotiores verò bonis carentes arma capere pro consanguineo, vel affine offenso; amicos autem pro amicis ad animam fundendam iactare se paratos. Præstet igitur offensus

cautionem pro se, consanguineis, & affinis, quia non indè offensori parcet, dum tot paratos ad iniuriam vlciscendam habet amicos. Imò caueat pater, tam pro se, quam pro filijs, quia, quando filij sui iuris facti sunt, non tenebitur pro illis. l. filius familias ubi Bald. ff. de tut. & rat. diff. Card. in clem. 1. quest. 9. de censib. Farinac. de carc. & carcer. quest. 34. num. 37. & 38. alijque plurimi.

7 Igitur, vt, quoad possumus, ad pacem statuendam cooperemur, duos puto distinguendos casus; nam, aut loquimur de offensa, quæ non totam respicit familiam, vel quæ totam respicit. Si in primo casu versemur, certum arbitror, præstita cautione de non offendendo, absque eo, quod aliquis promittat pro se, amicis, consanguineis, cæterisque affinis, intelligi promissam pro omnibus; adeoque, offendente quolibet personam offensoris, vel eius affinium, consanguineorum, cæterorumque, & è contra, posse puniri non modò offensorem, sed cauētem: & ratio est manifesta secundum politicam duellantium superius relatum, quia, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur: vnde parum refert, offensam factam esse ab amico, siue à quocunque alio affine, si cauētis intuitu facta sit. Itaque hoc casu cauēns dicitur offendere, licet vtatur alio tanquam ministro offensa, eodem prorsus modo, ac si seruo suo imponeret, vt Titium interficeret nec vlla adest differentia, ni merè materialis. Quod genus assassinij est.

Et quamvis vrgeri possit, esse probandum, consanguineum cauētis intuitu ipsius cauētis offendisse aliquem, arceamus quorsò obiectionem hanc, cum in materia tam periculosa non requirantur probationes alie, nisi ex, quas exitus demonstrat; imò ad cauētem dicas spectare probationes; hic namque probare tenetur, ab eius consanguineo interfectum Titium alia causa, quam concludenter probabit: cæterum in dubio præsumendum est, interfectum cauētis intuitu. Quare ego hoc casu sentirem cum Marsi conf. 9. relato à Foller. tit. pœnis debitis feriantur num. 23. cauētem, non solum posse puniri pœna fideiussionis ruptæ, sed etiã corporali.

10 Hic autem pro primo casu obiter collige, cauētes ad pœnam fideiussionis effugiendam valde operari, vt inter eius consanguineum, partemque aduersam affectata quædam lis, & rixa oriatur: non indè tamē dicas, non teneri cauētem; plus enim valet, quod agitur, quam quod simulate concipitur. 11 Vel versamur in secundo casu, ac proindè, cum iniuria totam afficit familiam, & tunc

& tunc ab omnibus familiæ capitibus cautio præstanda, & quisque intelligatur præstare pro ijs, qui à se dependent; sicque, illata postmodum offensa, istenebitur, à quo dependet offensior, & ratio patet ex dictis, quia quisque præsumitur facere intuitu, non omnium euentium, sed euentis, à quo ipse dependet; plus enim adhzrentibus tenemur, quam extraneis.

- 12 Quando autem iniuria dicitur afficere, totam familiam, facilis est indagatio, quod, ut verum fatear, raro euenit, ut familiæ totius honor deturpetur; nam non eo, quod Titius interfectus est, alapam accepit, vel verbera, deturpata dicitur tota Titij familia, si familiam appellamus eam, quæ à varijs dependet capitibus. Hoc verò iudicis remittetur arbitrio, sicuti poena fideiussoris ruptæ iniuncta datæ, ex *Farinacc. de carcere. quest. 29. num. 14. & 16.*

His sic explanatis, & dilucidatis, nonnulla aduertenda, & colligenda sunt. Et primò, licet alterutra pars renuat cauere de non offendendo, vel sibi cauere nolit, nihilominus tamen ad instantiam alterius teneri cautionem præstare, quamuis nolit sibi cauere, adeoque, ne utrique ad imparia iudicentur, debere iudicem alteram partem etiã cogere ad cautionem præstandam, ut mutua sit cautio, & mutua quoque sit poena in casu ruptæ cautionis; quamuis enim ex ijs, quæ referunt *Riccius, ubi supra*, alijque Doctores communiter, si ab vno præstata fuerit cautio; alter verò illam præstare noluerit, laceretur fideiussio, hoc intelligendum, utraque parte renuente; secus verò, si alterutra cautionem requirat, quia tunc vicissim cautio præstanda est, & iudicis officium supplebit, quod pars non petit, idque ratione publicæ utilitatis. Et faciunt dicta *Vinc. de Franch. decis. 356. num. 1. & 2. ubi Dom. de Luca*. Alia verò ad materiam vide apud *Amend. Ricc.* aliosque ab ipsis relatos ad *d. decis. Vincentij de Franchis*.

- 14 Secundò, hanc cautionem inter nobiles nostris temporibus non esse usu receptam, sed hos assolere sub verbo Regio obligari, præuio Proregis mandato coram magnifico Secretario Regni de non offendendo; adeoque huiusmodi obligationem stare loco fideiussionis. De qua praxi testatur *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fieri solit. num. 17.* & ego vidi, orta rixa inter nobilem, aliumque plebeium, plebeium fideiussionem præstitisse, nobilem verò se obligasse sub verbo Regio, nec voluisse M.C. ut utrique verbo regio se stringerent.

Tertiò, ut obseruamus hic in rescripto posito à *Sanfelicio num. 14.* res Magnatum, eorumque lites componi. Quam praxim idem

Stantionus ponit *d. tract. lib. ultimo cap. 10.* inquiens, iudicem committere nonnullis, ut eorum videant differentias, pacemque statuunt: unde huiusmodi commissarij videre debent, quænam fuerit duelli causa; nam, si ea fuerit legitima ex causa priuati interesse orti à ludis, cæterisque id genus, adhibita extraiudiciali informatione de vtriusque partis rationibus, ipsis curandum est, ut satisfactio interueniat, & alterutra renuente parte, iudex aduendus est, ut ad incarcerationem, aliaque procedat remedia: quod si causa in iudicium fuerit deducta, ni componi possit, statuendum est, ut, remota inimicitia, vltius in dicta causa procedatur. Hi igitur commissarij Principem, seu iudicem informabunt, qui postea ad rescripti promulgationem procedent, ut videmus hic apud *Sanfelicio*. Vnum tamen, aduertit *Stantionus loc. cit.* ut plurimū duella provenire ex causa illegitima, puta ex Zelotypia erga meretrices, quo casu compositores studere debent, ut neutra pars ad illas accedat. Et quidem negare non possumus, duella ex huiusmodi illicitis causis oriri. Prohibeant duellum Concilia, Sacri Caues, Cæsarum edicta, responsa Prudentum: in illud inuehant concionatores, omnia tamen iuuenilis ardor contemnet, omnibusque posthabitis, pro sua Veneri libenter animam funder. Vna tantum nostris tempestatibus hac nostra in ciuitate Neapoli venefica canendi arte meretrix potuit, non modò amantium arcere duella, sed illos sui præsentia irā capere, ut roboris, pudorisque obliti gauderent socios amoris habere, quinimodò irā illos valuit contemnere, ut iubere visa sit, ut alterum non prouocaret alter ad duellum, sed ad amorem. Quod si plebeios fuisse dixeris amantes, falleris, dum prima nostri Regni capita florida, decorata nobilitate, innatoque associata robore tantæ Veneri sese vltro dicarunt, maxima prudentum admiratione, ut mira scribendi arte super eius vita cecinit celeberrimus quidam Vates hic non patefaciendus, ne infandum impudicæ Veneris facinus reddatur immortale. Ast, quoniam fama est, eam esse iam vita functam extrā floridissimam hanc ciuitatem, nostro etiã pereat calamo, & ad nostrum propositum, reuertamur, hortantes Neapolitanos equites, ut duella effugiant, vnico, ut cætera deferam, argumento apud me insolubili; nam, ut longo sermone aduertit sæpius citatus *Stantionus lib. 1. cap. 12.* Magnates Reipublicæ viles nequeunt ad duellum prouocari, nec illud acceptare. Sic, ut narrat *Plutarch. in vita Marci Antonij*, hic pluriès ad duellum vocauit Cæsarem Augustum, qui semper

për respondit, satis multas ad interitum vias Antonio patere. Sic Scipio Africanus reprehensus, quia duellum non acceptaret, respondit, *Imperatorem me mater, non pugnatorem genuit*. Sic Marius prouocatus respondit, *si cupidus mortis esset, posset cum laqueo vitam finire*. Cætera autem defero videnda apud *Stantionum loc.cit.* Igitur ex hac politica inter duellantes statuta, ab iisque admissa, colligimus, si Magnates tanquam Reip.vtiles non tenentur duella acceptare, alios illa acceptantes esse Reipublicæ inutiles. Nunc ergo iuuenum dementiam dignoscamus non curantium duellorum usu inutiles haberi. Quod indecorum est, & fugiendum à Neapolitanis equitibus, qui omnes, & ciuitati, & Regno, & Regi succurrere se paratos, habilesque iure optimo dignoscunt.

S V M M A R I V M.

- 1 *Testes nominantes aliquem clericum an probent clericatum.*
- 2 *Status hominum nequit dependere à simplici testimonio denominatione.*
- 3 *Veritas non dependet ab alterius assertione circa hominum statum.*
- 4 *Clericus absque requisitis S.C.T. perdit privilegium fori, non canonis.*
- 5 *Nominatio non tribuit titulum, sed supponit.*
- 6 *Titulus in beneficialibus an probetur per depositionem testium.*
- 7 *Contumacia dicitur ficta confessio, quæ non semper releuat.*
- 8 *Nominatio facta ab aliquo, de cuius interesse agitur, est vera probatio.*
- 9 *Filiatio probatur per nominationem factam in testamento.*
- 10 *Nominatio facta animo alliciendi non probat.*
- 11 *Filiatio dicitur probata per nominationem factam in actu, qui magis filio, quam extraneo competit.*

DILVCIDATIO DECIS. CXLIII.

- 1 **E** Docemur hic, testes deponentes de crimine, & nominantes reum clericum, non probare eius clericatum, nisi versemur in facto notorio. Quoniam verò materia hæc nimis odiosa est, idcirco aliqua dicemus neutram turbantia Iurisdictionem.
- 2 Et quidem status hominum nequit in denominatione simplici testimonii, & per accidens facta dependere; quemadmodum enim clerico præiudicium non inferitur, si testes illum titulo seculari nominent, ita nec illi proderit, si titulo clericali: quare merito

requiritur probatio; veritas namque non dependet ab alterius assertione, ex *electi Papiniani responso* à nemine ad id adducto in *l. Imperator 8. ubi Gloss. ff. de statu hominum*.

Præterea in materia, de qua loquimur, sola nominatio non sufficit ad probandum clericatum, seruata forma Sacri Concilij Tridentini, cum, non eo quod Titius nominetur clericus, probentur seruitia, & cætera per Sacrum Concilium Tridentinum statuta, cum sine illis nequeat clericus fori privilegio frui, vt in Sacra Congregatione decisum refert *Nicolius in flosculis vers. clericus num. 26. pag. 143.* licet retineat privilegium canonis, ex eiusdem Sacre Congregationis rescripto, adducto ab eodem *Nicolio loc.cit. num. 27.* & nos alibi diximus.

Hinc collige primò, solam nominationem non posse tribuere titulum, sed illum supponi tantum ex illa, *cap. 1. de reg. iur. in 6.* vnde titulus alio modo, quam per nominationem, erit probandus.

Secundò, titulum non probari, præsertim in beneficialibus, eo tantum, quod testes deponant, ipsos eam vidisse scripturam, vbi titulus enunciabatur, nisi exhibetur scriptura, vt videri possit, an titulus sit validus, an bonus; nec posse iuuari allegantem à ficta aduersarij confessione per contumaciã, cum ne vera quidem iuuari valeat, vt doctissimè suo more discurret *Faber in Codice lib. 4. tit. 11. de probat. & præsumpt. defin. 29.* assignans rationem, quia confessio neque nocet, neque prodest in his, quæ non pendunt à voluntate consentientis. *l. confessionibus 13. & l. sequenti §. ult. de interr. in iur. fac.* quare clarius edocemur, clericatum non probari per confessionem aliorum, cum ab ijs non dependeat clericatus.

Hic autem, re nata, aduerte, nominationem factam ab aliquo, de cuius interesse agitur, haberi tanquam veram probationem: sic videmus, nominationem factam per patrem de filio prodesse ad filij legitimatorem, ex *Bart. in §. ad hoc auth. vt liceat matri, & auia.* Sic quoque, filiationem probari per nominationem factam in testamento, ex *Anna conf. 88. num. 38.* qui alios adducit, nec filiationem tantum, sed quamcunque affinitatem secundum *Natt. conf. 59.*

Et quamuis contrarium edocere studeat *Consil. Hodierna, in add. ad decis. 146. ad Surd. ex Mascard. de probat. concl. 790.* quoties nominatio facta est studio aliquem alliciendi, puta, cum dicitur, *fili veni huc;* tamen ipse fatetur, probari filiationem per nominationem, quoties nominatio facta est in actu, qui magis filio, quam extraneo conveniat, veluti, cum talis nominaretur in testa-

In Decisiones Reg. Sanfelicii. 369

testamento, in quo potius filius, quàm extraneus instituitur, vel in exheredatione, quæ filio verè competit ex causis, quod multis probat num. 4. & seqq. illum vide.

S Y M M A R I V M.

- 1 Beneficia deneganda non sunt, etiã causa introducta.
- 2 Instantia perempta, perimunt omnes iudicij effectus.
- 3 Alienata post peremptam instantiam, valide alienata censenda sunt.
- 4 Reus, perempta instantia, factus alterius fori, conueniendus est in ultimo foro.
- 5 Attentata in iudicio ratione contemptus trahunt secum vitium litigiosi, etiã perempta instantia.
- 6 Alienata antè peremptam instantiam, licet deinde instantia perimat, trahunt secum vitium litigiosi.
- 7 Peremptio instantiæ opponi potest, tam ab auctore, quàm à reo, & quare.
- 8 Restitutionis in integrum series demonstratur.
- 9 Terminus beneficiorum quantus sit, & quando currere incipiat.
- 10 Beneficia concedenda sunt auctori, & Reo.
- 11 Priuilegiati an cogi possint ad beneficia petenda, si ea petere differant.
- 12 Terminus petendi beneficia an currat curatori dato hereditati iactati, late examinatur, reuocata ad trutinam decis. 41. Rouiti, & contrarium illi decisioni statuitur.

DILVCIDATIO DECIS. CXLIV.

- 1 **D**ecisum hinc reperimus, beneficia deneganda non esse, etiã introducta causa, cuius occasione proponitur, perempta instantia, terminum ad illa petendum currere à die spiritus insufflatis. Antequàm autem ad beneficia deueniamus, sistendum nobis breuissimè est super spiritus insufflatione, & peremptione instantiæ. Instantiæ igitur peremptio, propter quam spiritus insufflatio conceditur, operatur, vt perimat iudicium, & cum illo perimant etiã cæteri eius effectus. Vnde, si res in iudicium deducta, & affecta vitio litigiosi, erat reddita inalienabilis, perempta instantia, efficitur alienabilis, vt optimè Rouit. de instant. causa non restaur. num. 12. Sic pariter, si quis conuentus in M.C. in illa litem contestauerit, postea verò, perempta instantia, fiat alterius fori, si deinde restauretur instantia, per insufflationem spiritus, conueniendus erit in suo foro, vt idem Rouit. num. 13.
- 2 Secus autem dicendum est de attentatis in iudicio, quia tunc ratione contemptus attentata trahunt secum vitium, etiã pe-

6 rempta instantia, veluti, cum quis, lite pendente, alienauerit rem litigiosam, vel eam, quæ specificè prohibita fuit alienari à Iudice; tunc enim, licet deinde instantia perimat, non perimit litigiosi vitium, vt optimè idem Rouit. loc. cit. & Montan. controuers. 49. nu. 4. & seqq. quæ opinio, quamuis controuersa, neque hic examinanda, verior est, vt patet ex Doctoribus à citatis adductis.

Vnum tamèn hic collige, quod oculatè aduertit Reg. de Marin. resol. quotid. cap. 54. num. 1. in fine, scilicet, peremptionem instantiæ, reo instante, non posse ab auctore opponi: quod falsum puto, siquidem reus etiã est in culpa, volens sequi iudicium super instantia auctoris iam perempta, quod poterat sequi, antequàm illa periret. Vnde, si tanto tempore siluit, sibi imputet, nec auctor redarguendus, dum per silentium poterat renunciare instantiæ, illius peremptionem, permittendo, cum fortè alio modo non potuisset ob ius parti acquisitum: quod nota. Nunc ad beneficia accedamus.

Vt autem restitutionis in integrum series innotescat, sciendum est, nonnullos, nescio an callidos, an autem cautos appellem, causarum patronos, & procuratores, solitos fuisse huiusmodi beneficiorum petitiones differre: quare sæpius euenire poterat, vt causa introduceretur, scilicet inciperet in aula referri, vt bene explicat Dom. Verde ad Gallupp. part. 2. cap. 31. num. 23. lit. D. idcirco prouisum fuit per S. C. per modum legis condendæ, & statutum est, vt nequirent huiusmodi beneficia peti, nec scripturæ presentari, nisi infra terminum viginti quatuor horarum decurrendarum ab affixatione listæ causarum, quæ expediebantur, hocque decretum est rescriptum in Prag. 52. de officio S. R. C. Sed, si dubitabis, an huiusmodi decretum fuerit obseruatum, recurrendum tibi erit ad Rouitum ad Prag. 11. de ordine iudic. in ult. impressione num. 29. vers. sed nuper, quamuis asserat, ipsum inuenisse decretum latum tempore Antonij Capicii, quo fuere concessa beneficia, etiã post intimatum mandatum de parendo: inquit tamèn, id euenisse antè decretum S. C. superius relat-

9 Posthæc lucem vidit Pragm. 16. de ordine Iudic. terminum dierum triginta statuens ad primum beneficium petendum decurrendorum à die factæ publicationis, vel conclusionis, ni probationes factæ sint, & triginta aliorum dierum ad petendum secundum, qui currunt à die publicationis factæ in primo beneficio, vt practicasse testatur Gallup. in d. part. 2. cap. 31. num. 28. & ego arbitrarer, currere immediatè post triginta dies

ad petendum primum beneficium, si illud petitum non esset: cæterum obseruandam fore praxim à Galluppo relatam.

- 10 Hæc autem beneficia, non solum auctori concedenda sunt, sed etiam reo, si ambo sint privilegiati, adeoque cuilibet ex propria persona competent: quare in vna causa possent dari quatuor beneficia, & ita in simili casu testatur decisum *Reg. Capyc. latr. decis. 79. ubi Gizzius, excusans Thorum in compend. decis. part. 3. verb. beneficium primū, aliter sentientem, eo quod processum non vidisset, dicit, cauendum ab eius dictis.*

Terminus verò statutus per *Regiam Sanctionem* currit, tam in damnum auctoris, quam Rei, cum auctor, & reus non valeant ad imparia iudicari, sicque decisum testatur *Capyc. latr. decis. 91. non obstante decisione relata per Thorum, quam ipse varijs ex capitibus improbat.*

- 11 Hinc aduertat, quamuis *Reg. de Marin. in obseruat. ad decis. 156. Reuerter, dicat, posse cogi privilegiatos ad petenda beneficia, si intra tempus à Regijs ordinationibus præscriptum illa petere dilatent, multos referens; id tamen intelligendum esse, circumscripta Regia Sanctione 16. de ordine Iudic. superius citata, omniaque decreta, quorum meminit, emanarunt antè Pragmaticam promulgationem: & miror profectò, illum de Sanctione hac ne verbum quidem fecisse.*

Demonstrata igitur hac serie, nil mirum, si, introducta causa, adhuc competant beneficia; sat enim est, attenta vltima hac Sanctione, si terminus per illam statutus elapsus non sit.

Quibus autem huiusmodi beneficia competant, plenè habes apud *Reg. de Marin. ubi supra, quem omnino vide: nec ad materiã deleras Dom. Altim. ad Rouit. decis. 41.*

- 12 Sed hic opportunè queritur, an tempora petendi beneficia statuta à prefata Pragm. comprehendant hæreditatem iacentem, ita ut curator, elapso tempore statuto, nequeat ea petere.

Super qua quæstione habemus punctualem decisionem S. C. relatam à *Rouit. decis. 41. ubi fuit concessum beneficium curatori hæreditatis iacentis, elapso termino, ea ratione, quia tempus petendi restitutionem in integrum non currit, nisi à die aditæ hæreditatis, ex textu expresso in l. ea, qua: s. fin. C. de tempor. in integr. rest. per quem Doctores relati à Rouit. ibi num. 3. communiter dixerunt, iacente hæreditate, non currere tempus petendæ restitutionis, eamque subdit Rouitus num. 4. esse communis huius opinionis rationem, quia hoc beneficium nequit petere, nisi hæres: vnde, hæreditate iacente, nemo dicitur esse in mora, & conse-*

quenter, donec hæreditas iaceat, non currit tempus. Quod militare ait, existente curatore, cum talis curator non possit adire. Et quamuis solus Baldus loquatur expressè in hæreditate iacente habente curatorem, cum tamen cæteri illum non impugnent, censentur eum approbare. Sequuntur *Capyc. latr. decis. 175. num. 9. lib. 2. Staiban. resol. 140. num. 13. & resol. 176. num. 28. Dom. Roeder. ad Reg. de Marin. resol. cap. 164. num. 7. Dom. Petr. ad Rit. M. C. V. 71. num. 8. quos refert, & sequitur Dom. Altim. ad d. decis. Rouit.*

Ego verò non possum tanti Senatus venerari decisionem, sed nequeo ea, quæ fertio, non patefacere, tantamque exemplarem decisionem, ni in dubium, saltè ad trutinam renocare breuissimè.

Non ergo negandum, non currere tempus ad restitutionem in integrum petendam, nisi à die aditæ hæreditatis; adeoque, hæreditate iacente, non currere huiusmodi tempus ex d. l. ea qua, omniumque eorum Doctorum sensu, quos *Rouit. ibi citat.* Hinc, si hæreditas diu iaceat, quam postea minor adeat, tempus curret minori à die aditæ hæreditatis, qua interim iacente, nullus currit terminus.

Sed difficultas stat, si datus sit curator; hoc enim opus, hic labor est; nam, licet curator non adeat hæreditatem, non inde poterit petere beneficia, elapso tempore statuto, cum verè in mora esse dicatur; siquidem, quod hæreditas iacens non dicatur in mora, non obest, si datus sit curator, qui, potens beneficia petere, non petijt: hæcque vera mora esse dicitur: vnde corrigenda prorsus est imaginatio, cum verum non sit, moram committi tantum ab hærede, sed à quocunque ad actum aliquem legitime destinato; sicque, quemadmodum curator datus hæreditati iacenti potest primū, & secundum beneficium petere, ita in illis petendis seruare debet statuta tempora, ni maius privilegium minore habeat. Cæterum Doctores relati à Rouito, non loquuntur, ipso teste, cum datus est curator hæreditati iacenti, nec verè tali casu eodem modo loqui poterant. Poterit autem dari casus, quo, dato curatore hæreditati iacenti, nec terminus currat ad beneficia petenda, nō habito respectu ad curatorem nō petentem, sed futurum hæredem; puta, si curator datus hæreditati iacenti non petat huiusmodi beneficia temporibus statutis, postmodum verò minor hæreditatem adeat, quo casu, licet elapsa sint tempora ad beneficia petenda quoad curatorem, poterit ea petere minor, respectu cuius tempora non cucurrerunt, quia hæreditas non fuit tunc temporis ab illo adita: qui non est casus

Rouit-

Rouiti, qui loquitur de curatore, qui, elapso tempore statuto, beneficia petijt, ad ea que fuit admissus: *Baldus* verò à nemine impugnatus intelligendus est secundum primum casum, secundum quem verè loquutus est; nam, postquam hæc dixerat. *Sed quid, si esset datus curator hereditati iacenti secundum formam l. si quis instituitur: ff. de hered. instit. an curaret istud tempus hereditati iacenti? dubium est, quid iste curator habet facultatem experiundi: ego tamen credo, quod non currit interim per istum textum, quia (notate) iste cursus non incipit ab hereditate, sed ab herede. Statim subdit, sed quid, si hæres fraudulentè differt adire? Respondeo, quod currat sibi tempus, quid mora aditionis operatur idè, quod aditio, &c. En quomodò apertè loquitur de tempore respectu futuri heredis, cui, si fraudulentè in mora sit, currit tempus, quod aliàs suprà non currere scripserat; nunquàm autèm loquutus est de tempore respectu curatoris, cui non petenti beneficia non currere tempus, nullo iure, nulla ratione, nullaque auctoritate probari potest, ni decisione relata à *Rouito*, in cuius gratiam hæc sub tanti semper Senatus, cuius est leges non dum explicare, sed etiàm condere, correctione, breuissimè adnotauimus.*

S V M M A R I V M

- 1 Instantia perempta in processu compilato cum Maioribus, possunt minores hæredes petere deinde beneficia.
- 2 Minoribus competunt beneficia, si ipsis minoribus fuerit datus antea terminus.
- 3 Minores hæredes maiorum non possunt petere beneficia, si prius instantia perempta non sit.
- 4 Minoribus non competunt beneficia, si veniant tanquàm hæredes maiorum, & deinde, perempta instantia, insuffletur spiritus ad eorum instantiam, secus verò, si insuffletur ad instantiam maiorum, & quare.
- 5 Probationes non perimus, perempta instantia.
- 6 Beneficia non competunt maiori hæredi minoris.
- 7 Priuilegium ætatis non transit in successionem.

DILVCIDATIO DECIS. CXLV.

A It hic *Sanfelicius*, compilato processu cum maioribus, & perempta postmodum instantia, insufflato vitæ spiritu per minores, posse hos beneficia petere, sicque decisum.

Huic decisioni ex diametro opponitur decisio relata ab *Affl.* in decis. 212. ea ratione, quia Minor non vitur iure suo, quando

succedit defuncto, cui non competeat restitutio in integrum propter aliquam probationem relictam: sequitur *Vrsill.* ad d. decis. cum alijs relatis per *Gallupp.* in praxi par. 2. cap. 31. num. 10. & *Dom.* de *Luca* ad decis. 647. *Vincent.* de *Franch.* necnon *Dom.* *Hieron.* *Calà* doctissimè suo more in tract. de restit. in integr. minor. denegand. quæst. 33. n. 32.

Et licet idem *Affl.* eadem in decis. dicat, multoties fuisse decisum, competere minoribus beneficia, quando fuisset datus terminus cum ipsis minoribus, ex doctrina *Bartholi* in *l. cum filius* §. in hac ff. de verborum obligat. in casu tamen relato à *Sanfelicio*. terminus erat datus cum maioribus. Quid ergo dicendum?

Fundatas in iure dicimus vtrasque decisiones; nam, aut nulla est perempta instantia, & dicas, locum sibi vendicare decisionem relata ab *Afflicto*, aut est perempta instantia, & insufflatio spiritus fit ad instantiam minoris, & item dicas, aut fit ad instantiam maioris, & locum sibi vendicabit decisio relata à *Reg. Sanfelicio*. Et ratio est, quia, cum spiritus vitæ sit gratia, conceditur absque tertij præiudicio, ex *Angelo* in *l. tempora* C. de tempor. appellat. alijsque adductis per *Regentem* hic: vnde nequit præiudicium inferre minoribus, qui possunt obijcere, instantiam dici nouam; & licet antiquæ probationes non perimant, non tamen inde fit, vt instantia non dicatur noua: de qua re, post alios, egregiè *Dom. D. Hieronym.* *Calà* tract. de restit. in integr. quæst. 28. à num. 32. ad 40. vbi etiàm habes, quid de iure canonico dicendum, quo instantia perpetua est, ex cap. penul. de Iudicijs. Vnde, si noua est, nouitè afficit reos, qui audiendi sunt secundum eorum priuilegia.

Disparitas autèm inter casum, quo spiritus vitæ insufflatur ad instantiam maioris, & minoris, ea est, quia, cum insufflatur ad instantiam minoris, ipse est, qui agit: quare nequit allegare peremptionem instantiæ, quæ imputanda est maiori, cuius hæres est, & quem nequit impugnare; at verò, cum excipit, potest allegare peremptionem instantiæ, adeoque petet, se tanquàm priuilegiatum restituendum, tanquàm de nouo affectum in eo iudicio.

Dices, ex his sequi, posse reum petere etiàm nouum terminum cum insufflatur spiritus vitæ ad actoris instantiam. Respondeo verò, falsam esse sequelam, cum peremptio instantiæ efficiat, vt reus petere possit, ea quæ non petijt, & quæ data non fuerunt; hoc enim importat, probationes non perire. Quod si terminus datus non esset, vtrique posset reus illum petere. In casu autèm nostro beneficia non fuerunt

concessa; sicque nil aliud opponi poterit, quàm lapsus temporis, qui, ut diximus, non officit minori, cum excipit.

- 6 Sed, an huiusmodi beneficia competant maiori hæredi minoris, *Affl. negatiuè respondet decis. 211.* quia priuilegium ætatis non transit in successorem (& quo ad hoc priuilegium ætatis videnda sunt, quæ longo scripsimus calamo in nostra *Ariadna feudali ad cap. 1. de feudis*) affirmatiuè verò, si agatur per viam læsionis, pro qua læsione consule *Gallupp. hoc cit. tit. num. 11. & Dominum Calà d. quæst. 33.* Alia vide apud *Capyc. latr. decis. 79.*

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus ad concomitandum datur etiã post conclusum in causa.
- 2 Terminus datur etiã ad concomitandum scripturas priuatas aliqualem fidem facientes.
- 3 Terminus ad concomitandum dandus est, si presentetur scriptura priuata non animo iudicij differendi.
- 4 Terminus ad concomitandum concedendus est, si presententur scriptura priuata simul cum publicis.
- 5 Terminus ad concomitandum non est concedendus, cum presentantur scriptura priuata ad iudicium dilatandum.
- 6 Terminus ad concomitandum concedendus est, quamuis in libello fuerit enunciatum contentum in scriptura absque relatione ad illam. Quod latè probatur.
- 7 Enunciatio absoluta diuersos parit effectus ab effectibus enunciationis relatiua ad aliquam scripturam.
- 8 Terminus ad impugnandum scripturas enunciatas in libello ab actore non datur reo, quamuis post conclusum in causa fuerint presentata, & quare.

DILVCIDATIO DECIS. CXLVI.

DE duobus hic præcipuè dubitatur. Primum est, an post conclusionem datur terminus ad concomitandum. Alterum, an possit dari huiusmodi terminus respectu scripturarum priuatarum aliqualem fidem facientium.

- 1 Primum est expeditum, cum certum sit, etiã post conclusum in causa dari huiusmodi terminum: sic decisum refert *Affl. decis. 271. & de Franchis decis. 631.* quod idem scripsit *Consiliarius Hodier. ad Surd. decis. 59.* varijsque decisionibus comprobat *Consiliarius Franc. Maria Pratus ad Muscatel. part. 7. Glos. presentatas num. 25.* qui sequitur *Muscatel.* inquit, id procedere, quauis causa esset in expeditione.

- 2 Alterum videtur etiã expeditum ex decisione relata à Sanfelicio de apoca, quæ, licet trino teste fuerit fulcita, adhuc priuata dicenda est, dùm, indiget recognitione: unde videmus, non militare dicta *Vincenij de Franchis decis. 631. num. 2.* Ego verò idem obtinui; nam, cum presentata fuisset fides quædam priuata inter cæteras, fuit ad relationem *Consiliar. Io: Baptistæ Hodierna* in causa Aloysij Enricij cum Ferdinando Piccolomini in 9. Iulij 1663. datus terminus ad concomitandum scripturas in actis presentatas. Acta sunt in bāca Andreæ de Martino.

Ut autem solidiorem demus opinionem, tres sunt distinguendi casus. Primus est, cum presentatur scriptura priuata non, animo dilatandi iudicium, puta, si fuerit presentata per actorem, vel per reum, tanquam nouitè reperta, quia is, vel erat hæres, vel probabiliter præsumitur, illum nouitè eam reperiri; tunc enim etiã post conclusum in causa debet dari terminus ad illam concomitandam, & hoc modo locum sibi vendicabit decisio relata per Sanfelicium.

- 4 Secundus est, si presentetur scripturæ priuata cum publicis; tunc namque pro omnibus dandus est terminus ad concomitandum. Patet hoc, quia nō dilatatur iudicium; nam terminus datus pro concomitanda vna scriptura non erit minor illo, qui dabitur pro concomitandis mille; sicque parum refert, eas esse priuatas, si mistæ sint publicis: nec audienda erit pars aduersa, cum præcludenda non sit via probationibus ad veritatem eruendam. Hicque casus roboratur dictis *Vincen. de Franch.* qui in præfata *decis. 631. num. 2.* inquit, se vidisse processum in quo erant scripturæ priuata publicis associata: unde nil mirum, ait, si S.C. terminum ibi ad concomitandum dederit.

Et verè in causa, quam superius retuli, fuit, me patrocinate, concessus terminus ad concomitandum, ut ab vno ex Dominis accepi, quia cum scriptura priuata aderat etiã alia publica:

- 5 Tertius casus erit, cum scriptura priuata malitiosè presentatur ad iudicium dilatandum, & tunc nullo modo dandus est terminus ad illam concomitandam: quare militabunt dicta per *Vinc. de Franch. d. decis.*

- 6 Sed maius dubium est, an, si actor in articulis, seu in libello, contentum in scriptura, quam deinde concomitari petat, enunciauert, debeat dari terminus ad illam concomitandam. Et prima facie videtur negatiuè respondendum ex dictis per *Annam in singulari 502.* vbi, si quod enunciatur in scriptura presentata postmodum per actorem,

rem, fuit antea per eundem enunciatum in libello: quare reus potuit se defendere, non poterit deinde terminum petere ad illam impugnandam: & ratio est manifesta, quia poterat se antea defendere: igitur idem videtur dicendum contra eundem actorem; qui, enunciando in libello contentum in scriptura, debebat illam presentare: quare non iuuabitur termino ad concomitandum, eodem prorsus modo, quo reus non iuuabitur termino ad impugnandum, cum actor, & reus non sint ad imparia iudicandi; & ita videtur hic Sanfelici. asserere, referens se ad *Annam loc. cit.*

Hoc aduersarius contra me obiecit in illa causa, quo non obstante, fuit datus terminus ad concomitandum. Ad obiectionem vero *Anna* respondi, æquiocationem stare respectu Rei, qui ideo non iuuabitur termino ad impugnandum, quia potuit se defendere aduersus factum illud, nec se defendit: unde per non exceptionem videtur illud comprobare. Nec potest esse ratio, quia scripturam non impugnauit; nam quomodo illam impugnare poterat, si eam per actorem presentata non erat? Hoc autem non poterit militare respectu actoris, qui, enunciando factum in scriptura contentum, non sibi præiudicium infert, quin nequeat in posterum illam presentare, sicut sibi præiudicium intulit reus in non defendendo se ab enunciatis in primo libello; merito igitur reo denegatur hoc casu terminus ad impugnandum, de quo clarius infra; concedatur vero actori terminus ad concomitandum; sicque explicanda sunt dicta per *Io. Vincen. de Ann.* qui, si voluisset discurre, eodem modo de termino ad concomitandum, quo dixerat de termino ad impugnandum, non concessisset illum simpliciter in *singulari sequenti*, ubi, nulla adhibita distinctione, illum admittit.

Nec obstant dicta Sanfelicii hic asserentis, non dari terminum ad concomitandum scripturas in libello enunciatas, quod vltro concedo, quia tunc scripturæ videntur presentate ad iudicium dilatandum (si dari potest casus, quo actor aliquo sine illud dilaret) nam, si actor enunciauit scripturas, illas tenebatur presentare, quia igitur eas non presentauit, sibi imputet. At casus noster est, quando presentatur scriptura, cuius contentum erat enunciatum in libello; differt enim enunciatio scripturæ ab enunciatione rei contentæ in scriptura. Primum parat actori præiudicium, secus vero alteri; cum possit fieri probatio pluribus modis. Unde, non quia enunciauit rem contentam, non poterit deinde scripturam asserere, in qua talis res contineatur, ut consideranti patet.

Unde pro vberiori intelligentia aduertendum, cum Sanfelicius vult hic n. 6. ut terminus ad concomitandum non detur, si sunt enunciata in libello contenta in scripturis, intellexisse illum de contentis relativiè ad illam scripturam, quæ consequenter enunciata est; sicque terminus ex dictis denegabitur, quemadmodum denegatum fuisse dixerat num. 5. terminum ad impugnandum scripturas enunciatas in libello ab actore. Ceterum, si agatur de contentis in scripturis enunciatis in libello absque relatione ad illas; puta, si dictum sit, non teneri Titium relaxare fundum emptum à Sempronio, & deinde presentetur contractus venditionis, qui indigeat concomitatione, utique terminus ad concomitandum dabitur, quamuis in libello fuerit enunciata venditio absolute absque nominatione contractus; secus autem, si in libello dictum sit, non teneri Titium relaxare fundum emptum à Sempronio, ut patet ex contractu venditionis celebrato; tunc namque, quia enunciatum venditio relativa ad contractum, adeoque quicquid continetur in scriptura, quæ enunciatur in libello, non est dandus nouus terminus ad concomitandum, cum ratio ipsa suadeat, enunciantem debuisse illam presentare in termino, in quo eam poterat firmam reddere. Quod est oculatè aduertendum.

Recedendum est igitur in hoc à Domino de *Lila* indistinctè asserente in *observatione ad decisionem 631. Inc. de Franch. num. 6.* terminum ad concomitandum denegandum esse, quando contenta in scriptura fuerunt enunciata in libello.

8 Quoniam vero, veditimus, Sanfelici. hic num. 5. vult, ut non detur terminus ad impugnandum scripturas in libello enunciatas ab actore, & presentatas post conclusionem, idque, quamuis à reo petita fuisset editio earum scripturarum, prout etiam dixere alij relati à Dom. *Petra ad Ritum M. C. V. 238. num. 17.* Quod nimis displicet d. *Domin. Petra*, eo quod Reus, sciens simplicem enunciationem factam scripturarum ab actore, sibi non nocere, prudenter illas non impugnauit, quas deinde poterit impugnare, cum presentatas viderit.

Idcirco, præscindendo à rationibus superius traditis, sciendum est, ideo reo non concedendum hoc casu terminum ad impugnandum, quia hoc eodem casu actori non datur terminus ad concomitandum: unde non debent actor & reus ad imparia iudicari: nec obstat ratio tradita à Dom. *Consil. Petra*, quæ prima facie videtur plausibilis; nam actor ad nihil aliud tenetur, quam ad clarum reddendum libellum in illo omnia enuncian-

doi quare, si non modò contenta in scripturis, sed etiã scripturas enunciauit, non debet reus adeò negligens esse, vt nullam probationem aduersus eas enunciatas faciẽs, dependeat tantũ à facto actoris: & ratio rationis ea videtur esse, quia scripturã enunciatã, vel impugnari possunt testibus, vel alijs scripturis: atqui in termino potuit reus testibus impugnare, tam contenta in scripturis, quã scripturas enunciatas: vnde, ni id fecit, sibi imputet, scripturas verò poterit vsque ad sententiam producere. Igitur, prout de actore discurrendum est, de reo discurremus, adeòque, dum decisionem habemus relata à *Sanfelicio* hic num. 3. aliosque Doctores relatos à *Dom. Petra*, ab hac decisione discedendum nobis non est.

Non negauerim tamẽ, differre, circa terminum ad impugnandum scripturas, dicta *Sanfelicii* à dictis *Anne*; nam *Anna* inquit, denegari terminum ad impugnandum scripturas presentatas ab actore, si contentum in scriptura enunciatam fuerit in primo libello: *Sanfelicius* verò vult hic nus, vt denegetur terminus ad impugnandum scripturas enunciatas ab actore. Quare secundum *Annam* sufficit, vt fuerit enunciatum contentum in scriptura, ad hoc, vt terminus ad impugnandum, denegetur: verum secundum *Sanfelicium* videtur requiri enunciatio scripturã, si *Sanfelicii* verba attendere velimus. Itaque responsio data obiectioni *Dom. Petra* est, attentis verbis *Sanfelicii*, qui requirit enunciationem scripturã, quo casu neque deindẽ actori competit terminus ad concomitandum. Ceterum secundum *Annam* dicta responsio hæc non est applicabilis, sed ea tantum, quam supra dedimus *vers. hoc aduersarius contra me obiecit*. Vnde, admissio, tanquã vero, casu *Anne*, priuilegio maiori videntur gaudere actores, quã rei, ex diuersa ratione, vt ibi, quoti oculatẽ nota.

Hæcque dicta sint ad regulandum iudicis arbitrium in denegando, vel concedendo termino ad concomitandum, & ad impugnandum, pro quo consule Doctores huc vsque citatos.

S V M M A R I V M .

- 1 Bona turpi lucro quæsitã ab vxore non sunt obnoxia creditoribus viri.
- 2 Vxor non tenetur præstare viro operas industriales.
- 3 Socius non tenetur conferre bona ex illicitis causis quæsitã.
- 4 Filius non tenetur conferre bona illicitẽ quæsitã.

- 5 Vir tacens, cum audit, eius uxorem turpi lucro bona quæsiuissẽ, an sit plectendus, tanquã leno.
- 6 Vir retinens uxorem deprehensam in adulterio præsumitur leno.
- 7 Vir quando excusetur ex presunto lenocinio.
- 8 Matres fame laborantes duxere quandoque proprias filias ad lupanaria.
- 9 Mulierum vanitates, necnon earum detestatio Typis demandata ordine Innocentij XI. Pontificis Maximi.
- 10 Meretrix an licitẽ accipiat suę turpitudinis quæstum.
- 11 Creditores an actionem habeant super bonis turpi lucro quæsitis.
- 12 Creditores meretricis an licitẽ habeant actionem super omnibus bonis illius, etiã super acquisitis.
- 13 Amor, & concupiscentia non faciunt inuoluntarium.
- 14 Meretricis verba quãdam sint.
- 15 Meretrices an restituere debeant, quę blandis verbis ultra stipendium acceperunt.
- 16 Meretrices non solunt decimam de lucris.

DILVCIDATIO DECIS. CXLVII.

- 1 **A** It hic *Reg. Sanfelici*. fuisse reddita vxori bona turpi lucro quæsitã, exequuta pro viri debitis, idque duplici ex ratione. Prima scilicet, quia, licet vxor teneatur præstare viro operas obsequiales, non tenetur tamẽ præstare industriales, sicque intelligendum textum, & *Gloss. in l. sicut ff. de oper. liber. pro qua re adducit Barbosam, in l. si ab hostibus §. fin. ff. solut. matrim. num. 70. vers. similiter & ea, quę constiterit, aliosque*. Altera, quia, quemadmodum bona ex illicitis causis quæsitã nec socius tenetur conferre, ex *l. si fratres §. socium verò, & l. seq. ff. pro socio*, quam dispositionem, notandum est, à *Bald. in d. l. pro socio* extendi etiã ad societates, siue licitas, siue illicitas, nec non, quemadmodum filius non tenetur conferre eadem bona illicitẽ quæsitã, ex *Bart. in l. quod seruus ff. de acquir. possess. itã nec vxor*.

Quoad primam rationem nihil est, quod addam, cum communis opinio sit, non teneri uxorem præstare viro operas industriales, vt, præter adductos à *Sanfelicio*, videre est apud *Bald. conf. 299. Alex. conf. 133. lib. 4. Ripam resp. 124. nu. 4. Gerard. de Petr. San. sing. 99. Alciat. de præsump. 26. num. 10. & 12. Vrsill. ad Affl. decis. 44. num. 28. qui adducit Lup. in repetit. Rubr. cap. per vestras §. 45. & improbat dicta Grammatici conf. ciuil. 87. volentis indistinctẽ, vt, quicquid acquirat vxor, acquirat viro. *Gabriel. commun. con-**

conclus. 15. num. 12. aliosque passim, quamvis vnus, aut alter scripserit, habendam rationem temporis subtracti à seruitijs, quæ præstare tenebatur viro, quod sanè dictum non vniuersaliter verum censeo, nisi in casu, quo temporis subtractio esset valde præiudicialis, cum cæterum vir ex amore, quo vxorem prosequitur, multa libenter patitur. Id autem Iudicis non arbitrio tantum, sed prudentiæ relinquamus.

Quoad alteram rationem certa pariter ea apud omnes videtur, cum, si vxor præstare viro non tenetur operas industriales licitas, à fortiori non teneatur præstare illicitas, ac proinde bona turpi lucro quæsitæ sua sibi conscientia retineat.

Et præter hanc rationem, quam tradit *Sanfelicius*, illa alia facit, quia aliàs vir leno diceretur vxoris suæ, dum permetteret, vt bona ab ea turpi lucro quæsitæ ad sui beneficium deferrent.

Sed ex hac decisione statim pullulat dubitatio, an scilicet, excipiente vxore, bona illa exequuta fuisse per eam turpi lucro quæsitæ, quare vendita non sint, vir deinde tacens, nec vxorẽ puniri secundum iura permit- tens, præsumatur leno, sicque puniendus sit poenis ijs, quas annuit ex varijs Doctoribus *Baldaxar de Angelis in addit. ad Foller. tit. Item quod fuit leno eiusdem ad num. 26.*

Ad dubitationem hanc vlla absque hæsi- tatione affirmatiue responderem ex *Peregr. decis. 15. num. 18. & seq.* siquidem, si vir, retinens vxorem deprehensam in adulterio, præsumendus est leno, secundum *Foller*. quãtò fortius id in nostro casu dicendum erit? Nec poterit vir excipere, vxorem sic asseruisse, vt bona ab exequutione liberaret, cum hæc exceptio illum reddat etiã lenonem, dum ad reddendum elusorium iudicium passus est, vt tali nota eius vxor afficeretur.

Tutior igitur exceptio erit, si vir dicat, eius vxorem adulterium patrasse, paupertate ductam; etenim paupertas illum tunc à lenocino excusaret. Itã *Vinius decis. 454.* cum aliàs legamus apud *Afflictum in const. maritus*, proprias filias à Genitoribus fame elaborantibus ductas ad lupanaria. Verum nota, licet à lenocinio excusarentur huiusmodi personæ; nihilominus tamẽ eas grauitèr peccare. Cætera vide apud citatos. Interim, vt aliquod proficuum aduertamus, imponunt Iureconsulti poenas lenonibus; & tamẽ non omnibus ex infliguntur; non enim scio, an lenones dici valeant, qui eorum fœminas adeo volunt ornatas, vt aliorum oculis placeant, qui adeo eas coloribus pingi sinunt, vt ad amorem prouocent, qui tandẽ præcipuas earundem corporis partes, nec tegi, nec celari vestibus curant, vt

omnes ad appetitum prouocent. Si gesta hæc lenocinia non sunt, qualenãm verum esset lenocinium, ignorarem. Hinc *Innocentius XI.* Pontifex maximus summa curauit vigilantia, vt ad similia euitanda scandala liber Typis daretur mulierum detestans vanitatem ab omnibus vtique accuratè legendus.

¹⁰ An autem Meretrix licitè accipiat suæ turpitudinis quæstum, vide *Conf. Franc. Mariam Pratum in famigerato illo responso pro Ioanna Farace*, de quo mentionem facit *in addit. ad Paschal. de vir. patr. potest. part. 2. cap. 10. ad num. 39.* Nec Paschalem ipsum in hac materia deferas.

Ex his generalitèr collige primò, licet quæsitæ ex turpi lucro non conferantur à socio omnium bonorum, ex *l. si fratres §. socium verò, & l. sequenti §. socio*, de qua re *Capyc. decis. 180. num. 18.* adductus à *Sanfelicio hic num. 7.* quod secundum *Bald. in d. §. socium verò in add. locum sibi vendicat*, tam in societate licita, quàm illicita, necnon, licet filius non teneatur conferre in legitimam

¹¹ quæsitæ ex turpi lucro, ex *Bart. in l. quod seruus ff. de acquirend. poss. & alijs apud Sanfelicium hic in fine*; nihilominus creditores eorum, qui res turpi lucro quæsiuerunt, actionem habere super huiusmodi bonis, cum non eo quod ea turpi lucro quæsitæ sint, sua non dicantur.

Hoc autem limitandum, si ea essent obnoxia restitutioni; tunc enim dicerem, non posse creditorem licitè ea exposcere, cum verè non dicantur sua, quæ, tanquàm ablata, alium dignoscunt Dominum.

¹² Collige secundò, ad huius limitationis eruditionem, creditorem meretricis possè licitè habere actionem super bonis omnibus illius, etiã super ijs, quæ ab ea ultra stipendium fuere blandis verbis acquisita, cum hæc nõ subiaceant restitutioni, prout contra *Calet. 2. 2. quæst. 32. art. 7. in fine & in summa, verb. restit. post cap. 8. tit. restitutionis casus quasi infiniti sunt vers. sunt dua radices, ibique Armilla num. 58. Metinam C. de restitut. quæst. 20. antè solutionem ad 1. vers. sequitur amplius. Nau: summa tit. 119. Capuam lit. 2. decis. 121. num. 6. sentiunt Sotus lib. 4. de iust. quæst. 7. art. 1. in solutione ad 2. vers. adiecit tamẽ. Nau: summ. cap. 17. num. 16. Castro lib. 2. de lege penali, cap. 2. corollar. 3. Ledesma 2. part. 4. quæst. 18. art. 5. §. sed dico igitur circa fin. Alcocer lib. 2. cap. 21. concl. 4. in fin. Gutierrez quæst. canon. lib. 10. cap. 37. nu. 19. Nauarrus lib. 2. de restit. in noua editione. cap. 3. part. 4. dub. 2. num. 430. & lib. 4. cap. 2. dub. 12. num. 97. alijque, quos affert, & sequitur *Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 11. num. 2. ea præcipuè ratione, quia concupiscentia, & amor non**

non efficiunt inuoluntarium, imò augent voluntatem, ex *D. Th. 1. 2. quæst. 6. art. 7. nihil enim*, inquit Sanchez, *magis voluntariè fit, quàm quod amore efficitur*; hacque ratione arbitror, nudum fingi amorem, quia nempè amans omnia obiecto amato tradens, omnibus spoliatur, nec se talem esse pudet, cum idcirco cæcum illum paritèr velint, ut qualis appareat, nec videat, nec videre queat.

14 Blanda Veneris verba non suadent, sed feriunt; hæcque censeo esse iacula illa, quæ à Cupidinis latere pendent. Mirum sanè, amantem tunc se iactare felicem, cum vulnera patitur, tunc Beatum, cum cruciatur, tunc denique frui, cum nulla gaudet quiete, cum maximis premitur curis. Nouum quidè fruendi genus, nunquàm frui, pati semper. Nos verè felices, si impuro parentantes amori, vnum amabimus, qui nos ità dilexit, ut proprii Vnigeniti filij morte nobis felicissimam pararit viam: sed ad nostram dilucidationem reuertamur.

15 Adeo igitur verum est, bona blandis verbis ultra stipendium à meretrice acquisita non esse restitutioni obnoxia, ut *Pater Molina* allegatus à *Sanch. d. tom. 1. lib. 1. disp. 14. nu. 5. voluerit contra Sotum*, aliosque, ut, licet promissio amantium ex liberalitate processerit, exequutio tamen non sit ex liberalitate, sed ex debito: quare, cum in exequutione nulla sit prodigalitas, sed debiti impletio, teneantur in utroque foro integrè implere, non obstante promissione prodigæ, & cum peccato veniali facta. Sunt verba Sanchez, qui *Molinam*, aliosque sequitur, ut ibi.

16 Collige tertio, & ultimò, meretricem de suo lucro non soluere decimam, ea ratione, quia non venit communicandum, quod turpiter est quæsitum, ut benè *Bald. in l. quod autem, §. 4. ex lectura antiqua. ff. pro socio.*

S Y M M A R I U M.

- 1 Contractus cum prodigo celebratus validus est, si fuerit illi interdicta administratio, & datus curator.
- 2 Prodigalitas est causa interdicta administrationis, non è contra.
- 3 Contractus inualidus erit, si fuerit factus cum prodigo, quem talem esse sciuerit contrahens, & à quo probanda sit scientia.
- 4 Contractus factus cum notorio prodigo nullus est, etiam, si fuerit interdicta administratio.
- 5 Prodigus notorius non redditur magis notorius à solemnitatibus, quæ sunt in declaratione prodigalitatibus.
- 6 Contractus celebratus cum prodigo non firmatur iuramento.
- 7 Fideiussio non potest accedere ad obligationem factam à prodigo.

8 Prodigus potest facere omnia, quæ prodigalitatem non tangunt.

9 Prodigus in causa Criminali potest iurare absque curatore.

10 Prodigus nec naturalitèr obligatur.

11 Prodigus an obligetur in contractum ipsi utili.

DILUCIDATIO DECIS. CXLVIII.

1 **D**ecisum hic reperimus, contractum cum prodigo celebratum validum esse, si ei interdicta non fuerit administratio, nec datus curator, quod idem decisum refert respectu legari facti per prodigum *Gizzius ad Capyc. latr. obseruat. decis. 43. pro qua re videndus Consil. Rocc. to. 2. responso 78.*

Verum, lector, mecum quæso tantisper siste, dum citò me expediam de more, & aduerte, administrationem interdictam, & curatorem datum, omniaque hæc per præconem, siue per edictum publicata, non esse causas reddentes aliquem prodigum, sed potiùs prodigalitatem esse causam administrationis interdictæ, & Curatoris dati. Hinc inferas, posse aliquem excusari, se ignorasse, illum, cum quo contraxit, fuisse prodigum, non adhibitis ijs solemnitatibus, quibus adhibitis, excusari non posse, certo certius est. Sed deducas etiam, si contrahens aliundè sciuerit, illum, cum quo contrahit, prodigum esse, inualidum fore contractum, ea quidè ratione, quam tradidimus, quia interdictio administrationis non causat prodigalitatem, sed illa fit, ne eius qualitas ignoretur. Vnde, si contrahens iam sciuit, illum esse prodigum, frustra recurrit ad interdictionem administrationis non factam. Hæc autem scientia probanda est ab eo, qui contractum nullum dicit, quoties non adsunt qualitates superius expressæ, hancque decisionem, cuius meminit *Sanfelicius*, emanare dicas contra prodigum, cuius prodigalitas non innotuit contrahenti.

4 Sed decisio hæc eadem limitanda erit, quoties agatur de prodigo notorio, & manifesto, cui ipso iure absque iudicis declaratione interdicta est administratio, ut ex *Gles. notabili in l. is, cui lego ff. qui test. facer. poss.* multisque Doctores probat *Reg. Capycius latr. cons. l. 35. num. 7.* cuius rei veritatem ad miraculum expressit *Faber in suo Codice lib. 5. tit. 40. def. 7. vbi*, inquiens, contrahentem cum notorio prodigo nullitèr contrahere, quamuis administratio interdicta non sit, reddit rationem his verbis. Quo casu, etiam nulla præcedente interdictione, ne dum causæ cognitione, æquissimum est, nocere dictum suum ei, qui contraxit cum perdituro. Et paulo post subdit, neque prætextu igno-

rantia excusabitur, qui conditionem illius, cum quo contraxit, non debuit ignorare.

Et licet id probet ex l. qui cum alio ff. de reg. iur. ego nihilominus probo alia euidenti ratione; nam interdictio administrationis non reddit prodigum notiozem, quam reddat ipsum esse notorium; quinimò aliquem esse notoriè talem, magis constabit ex ipsa prodigalitate nota, quam ex declaratione per iudicem facienda, quandoquidem declaratio per iudicem facta, quamvis preconizata, vel per edictum, multis incognita esse potest, nec incognitum esse potest factum ipsum notorium; igitur, si declaratio iudicis efficit, ut contractus cum prodigo celebratus nullus sit, eundem effectum parere debet euidencia prodigalitatìs.

Nec te auertat assertio Sanfelicii dicentis, prodigum, quamvis notorium, indigere interdictione administrationis; nam ille vritur hac maiortate exempli (quod nouum non est apud Iureconsultos) ad reddendam rationabiliorem, & solidiorem decisionem, quod ex eius lectura apparet.

6 Hinc ad materiam collige primò, contractum cum prodigo celebratum iuramento non validari, ut de communi testatur Simon tractatu de decretis lib. 3. tit. 8. inspect. 8. num. 161.

7 Secundò, ad obligationem factam per prodigum non posse accedere fideiussorem, ut ex l. is, cui bonis, cum ibi notatis per Doctores, ff. de verb. oblig. & Cald. in l. si curatorè habens C. de in integr. restit. fundat Paschal. de vir. patr. potest. part. 1. cap. 6. num. 17. circa finem.

8 Tertiò, prodigum omnia ea facere posse, quæ non tangunt prodigalitatem, sicque in causa criminali absque curatore poterit ille iurare, ut videre est apud Rouitum ad Pragm. 4. de instrum. liquid. num. 31. Sed ego arbitror, posse etià præstare iuramentum in causa ciuili, quotiescunque non agatur de re, quæ prodigalitatem tangat, puta de promissione dandi bona &c.

10 Quartò, prodigum nec naturalitè obligari, ut in multis probat Gaitus, qui alios refert, in tractatu de credito cap. 2. tit. 7. quest. 7. num. 2254. & Staibanus tom. 2. resolut. forens. resolut. 160. num. 15. & 16.

11 Quintò, prodigum non obligari in contractu vltro, citroque obligatorio, quamvis utilis sit sibi talis contractus: reddit rationem Staibanus centur. 2. resolut. 160. quia, ex quo per illum contractum obligatur, contractus redditur nullus ex generalitate textus in l. is, cui bonis: de qua ratione, quia verè claudicat, alibi, Deo dante.

1 Indigno scientèr electo à maiori parte, admit- titur aliter electus à minori parte, absque noua electione.

2 Indigno ignorantèr electo à maiori parte, de- uenitur ad nouam electionem, sed vide nu- mer. 6.

3 Baro quomodo se gerere debeat in confirma- tione indigni electi à maiori parte.

4 Electi canonice confirmandi sunt in electione.

5 Electo indigno contra ius à maiori parte, re- sidet ius in personis aliorum, qui digniorem elegerunt.

6 Electio indigni, facta à maiori parte ignoran- tèr, non dicitur facta contra ius: quare ele- ctio facta deinde à minori parte non susti- netur.

7 Electionis tempus attendendum est circa ha- bilitatem electi.

8 Eligens personas inhabiles ad officium iustitiæ qua pena digni sint.

9 Electione indigni ignorantèr facta, an possint deuenire iterum ad nouam electionem, qui eligendi potestatem habent, non proprio iure, sed ipsis à superioribus tributo.

10 Potestas eligendi intelligenda est de utili po- testate.

11 Electio an facienda sit dignioris, fusissimè agitur.

12 Dignus ad aliquod munus recipiendum quis dicatur.

13 Diues quomodo sine vitio honorari possit.

14 Dignior semper eligendus est ad munera tem- poralia.

15 Iudex quidam quonam modo illudebat iusti- tiam.

16 Officia secularia an vendi possint, clarè discu- titur.

17 Officia spiritualia, & beneficia vendi non pos- sunt.

18 Dignior quis dicatur ad officia spiritualia, Theologus, an Iurista.

19 Beneficiorum collatio an facienda sit in di- gnorem.

20 Digniores quomodo eligebantur à Philippo II. Hispaniarum Rege.

21 Beneficia renunciari an debeant aequè digno.

22 Electiones regularium debent esse digniorum.

23 Electio digni, omisso digniori, quamvis illicita, non est inualida: sed quid, si agatur de be- neficijs Parochialibus.

24 Eligens indignum tenetur ad omnia damna.

25 Eligens minus dignum an teneatur ad dam- na.

26 Indignus, electus, nequit munus acceptare.

27 Minus indignus electus, an, & quando tenea- tur abstinere, vel acceptare munus.

28 Electionem digniorum impediens an te- neatur ad restitutionem.

P Vlcherrima sanè est decisio hæc, loquens de electione faciendâ; nam, aut maior pars eligens, scienter eligit aliquem indignum, & tunc admittetur alius electus à minori parte absque noua electione, aut eius defectum ignorauit, & procedetur ad nouam electionem, sicque casus est, cum electus à maiori parte aliquo defectu laborabat: quare meo iudicio non sunt applicabiles termini, quibus loquitur *Rouit. ad Pragm. 2. de administr. Vniuers. nu: 49.* ait enim ibi, Baronem teneri confirmare electos à maiori parte; sin autem obster ijs aliqua legitima exceptio, posse confirmare electos à minori parte, & ita in noua impressione semper decusum testatur. Quare *Rouitus* non facit vim in scientia, vel ignorantia eligentium circa electorum defectus.

3 Igitur, stante decisione Sanfelicii, Baro, si sciuerit, electores ignorasse vitium electi, debbit ordinare, quod procedant electores ad nouam electionem; sin autem viderit, eos sciuisse electi defectum, poterit habentem minora suffragia confirmare: *Rouitus* verò absque huiusmodi distinctione, seruatum id, quod superius diximus, asserit. Quid ergo dicendum?

Certè, qui *Merlini* dicta percurrit in cap. 50. *controu. forens. cent. 1.* limitationem traditam per Reg. Sanfelicium *Rouiti* dictis amplecti omninò debet; ibi enim, post vberimè discussum articulum, quia euidentis erat, electum à maiori parte nimio defectu laborare, legimus, decusum, electionem factam per minorem partem firmam remansisse.

Ego autem, præter ea, quæ dixerunt superius citati Doctores, alijque per ipsos adducti, sic breuissimè discutrerem. Cum ad electione in aliquam proceditur, ij confirmandi sunt, qui canonicè electi dicuntur: quare attendenda sunt maiora suffragia, ad tex. in cap. *Ecclesia: de election. & in l. quod maior ff. ad municipal.* Cum ergo scienter maior pars indignum elegit, contra ius dicetur facta electio à maiori parte; electio enim debet esse dignioris, non indigni, & defectu aliquo laborantis; sicque ius residet in personis aliorum, qui habilem elegerunt, vt ex dictis Rotæ Romanæ apud *Caualer. decis. 231. num. 2.* discutrit *Merlinus loc cit. num. 2.* Vnde sustinetur electio facta à minori parte, non tanquam facta à minori parte, sed à maiori eligente secundum iura digniorem, sicque corrigenda est imaginatio, quia illa non dicetur minor pars, dum non est comparanda cum altera diuersi ordinis, scilicet contra ius eligente, quia illa pars perindè est, ac si non esset: vnde hæc dicetur maior respectu

alterius, quæ etiam secundum iura alium eligeret minora habentem suffragia. Quod est aduertendum. Quoniam verò euenire potest, vt maior pars indignum eligat, eius indignitatem ignorans, hinc fit, vt, illo remoto, non sustineatur altera electio per minorem partem facta, & ratio est euidens, quia electio à minori parte facta non fuit contra ius, sed secundum ius, dum ignorantia operata est, vt canonicè fuerit facta electio, quæ aliàs subsistere non poterat ex defectu electoribus non noto. Vnde, si remouendus est electus ab illis, ad nouam electionem procedendum, vt electio dicatur facta dignioris ab omnibus, qui eligendum dignoscant digniorem. Quod secus est in primo casu, quo fuit cognitus dignior, & nihilominus plerique in indignum agnitum tanquam indignum inclinarunt. Hoc posito, nil mirum erit, si in cap. *dudum: de elect.* disponatur vt, si repertus fuerit indignus electus scienter à maiori parte, confirmaretur electus à minori, ijs verbis. *Si notorium esset, vel per ea, quæ iam dicta erant, constaret, quod Præpositus Sancti Georgij electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in scientia, vel in ætate defectum.* Scientia enim operatur, vt eligens indignum interueniat in electione dignioris, à qua ipse discrepat: merito igitur ad nouam electionem non procedetur. Aliter verò discurrendum, data ignorantia, quia tunc electio personæ dignæ facta diceretur à minori parte, quæ esset comparata ad alteram partem maiorem eiusdem ordinis. Vnde nullo modo valeret, ex cap. *auditis: eod. tit. de elect.* Hacque regula firmè statuta, quoscunque superabis scopulos.

7 Hinc tria deferenda non sunt, & primò, idem dicendum secundum allatam distinctionem, si electus erat habilis, sed suspectus, cum attendendum sit tempus electionis, vt egregiè, post alios, *Merlin. loc. cit. num. 22.*

8 Secundò, eligentes, seu nominantes Principi ad officium iustitiæ exercendum personas inhabiles, prauæque conditionis, pœna æternæ damnationis teneri, vt ex Reg. de Pöte calamo non breui scripsit Reg. de Marin. ad *Reuerter. decis. 114. num. 2.* omninò videntus, super qua re nil scribo, sed calamum iustis ex causis retraho.

9 Terriò, ad decisionem Sanfelicii, cum à maiori parte eligitur indignus ignorantèr, esse quidè deueniendum ad nouam electionem, seruata decisione per Sanfelicium relata, ab iisdem, qui primam electionem inutilè fecerunt; hoc autem intelligas, si eligentes hanc habuerint eligendi potestatem iure proprio, secus verò, si ex potestate ipsis per Superiorem tributa, vt ex cap. si compro-

missarius: de elect. in 6. ex multis DD. scripsit idem Merlin. ibidem num. 15. de qua re alibi fusiùs disputabo, dum hæc distinctio aliquali indiget limitatione, & recipienda tantum in casu, quo à forma ipsis præscripta electores discesserint: cæterum, si præscriptam seruauerint formam, toties arbitror, posse procedere ad electionem, quoties inutiliter factæ fuerint electiones, cum potestas eligendi data intelligatur de utili. Vndè fat est, si forma ijs præscripta non deferatur; sed de hac re alibi.

11. Hæc autem dilucidatio necessariò quæstionem illam exposulat, an ad dignitates, cæteraque munera eligendus sit semper dignior, an autem eligi queat dignus, omisso digniori. Quæ sanè quæstio curiosa est, sed utilior Principibus, & subditis, præcipuè nostris hisce tempestatibus, quibus vndique nonnullorum audimus querelas Principes accusantium, eo quòd ad eas, quas appetunt, dignitates, electi non sint, cum aliàs se cæteris dignoscant digniores. Vndè, quoad possumus, studebimus quæstionem hanc apud Theologos, & Iurisconsultos celebrem, clara, & iucunda methodo, examinare, & tandè, quid dicendum sit, conuincentibus demonstrare argumentis, nonnulla examinantes de officiorum venditionibus.

12. Sed, vt omnia reddantur clariora, illud utique explicandum videtur, quomodo scilicet possit quis dici dignus, & quomodo dignior altero ad aliquod munus, dignitatemue consequendam; non enim desunt, qui se dignos putent, quia docti, nec, qui se digniores, quia doctiores cæteris: sic & alij se putabunt etiam dignos, eo quòd diuites sint, nobiles, Principum familiares, & denique, vt alios penè innumeros deferam, qui Maiorum meritis, Magnatumq; commendationibus abundantes, se cæteris præferri putent.

Ad tantas lites dirimendas illum dicimus ad rem illam, de qua agitur, consequendam dignum, qui qualitates habeat à re illa requisitas: sic, si duo sint, qui ad Iudicatus concurrant officium, quorum alter Theologus sit eximius, alter verò, licet non eximius, tamèn non ignarus Iurisconsultus, nulli dubium, quin hic Theologo sit præferendus, cum Iudicum munus Iureconsulti sit, non Theologi. Vndè ex his deducitur, si duo sint Iureconsulti, qui concurrant, illum dici digniorem, qui doctior sit, cæteris paribus, quæ omnia cuiunque alteri dignitati sunt applicanda.

Dixi, *cæteris paribus*; nam, si ex istis doctior aliquo alio laboret vitio, quo suspectus reddatur ad rectè administrandum,

tunc certum est, doctiorem non esse digniorem, sed illi alterum minùs doctum præponendum, cum hoc casu plus noceat vitium, quàm profit doctrina. Quare constantè teneo, non esse promouendum ad dignitates, quæcunque ex sint, qui bonis carentes moribus propriam æstimationem cordi nò habeant; vrget enim generalius propria æstimatio, quàm nonnullæ aliquorum peccatorum qualitates, quoniam, vt benè *Vasq. opusc. de benefic. cap. 2. §. 3. dub. 12. num. 95. cum Soto, & alijs monet*, in promotionibus attendendum est ad peccati qualitatem, an scilicet illud contrarium sit muneri, ad quod aliquis promouetur: quare *de Lugo de Iust. & iure tom. 2. disp. 34. sect. 2. num. 12. infert, parum referre ad electionem Ducis, quod superbus esset, & duellum oblatum non recusaret; ad officia tamèn politica Reipublicæ pacifica non parum nocere, ministrum publicum timore Dei carere, & vitio aliquo mortali deditum esse*. Quæ si vera sunt, verum paritèr erit, quamuis ad electionem Ducis parum referret, quod superbus esset, & duellum oblatum non recusaret, qui actus peccaminosi sunt, multum nihilominus referre, si Dux ille propriam paruipenderet æstimationem; hoc enim casu eligendus ille non esset, cum multa contra suum Principem posset moliri, quæ alter, cui propria esset cordi æstimatio, non patraret; adeoque euidentèr conuincitur, in quacunque dignitate, & electione examinandum, an eligendus propria gaudeat æstimatione, an ne, nonnullis posthabitis criminibus, quæ ad dignitatem illam facere non videntur: ex quibus colligimus, generalitèr attendi in promotionibus naturales proprias virtutes, quàm accidentales quasdam, quæ eo modo, quo acquisitæ sunt, deperdi facillimè poterunt.

Quemadmodum igitur propriam paruipendens æstimationem, tanquàm suspectus, ad nullam nequit promoueri dignitatem, ità à pari quilibet alius ex aliquo vitio suspectus ad illam dignitatem, cui vitium illud opponitur, promouendus non est, & consequenter illo munere dignus non dicetur, & alter præponendus, licet non tam eximius.

Præterea, vt explicationem eorum verborum, *cæteris paribus*, quæ supra exposuimus, prosequamur, erunt quandoque duo ad dignitatem aliquam concurrentes, quæ doctrinam exposculent non absolutam, sed ad aliquas alias virtutes correlatiuam, inter quas est dignitas Iudicandi, quorum alter sit altero doctior, sed doctior hic plebeius fortè erit, vel pauper, vel nullo prorsus modo Principis familiaris, vel nulla Maiorum merita repræsentans, vel com-

mendatoribus carens, è contrà verò minùs doctus, vel nobilis erit, vel diues, vel Principis amicus, vel Maiorum abundans meritis, vel commendatoribus; quemnam ex istis putabis digniorem? Ego certè minùs doctum putarem, dummodò propriam æstimationem paruipendere non dignoscatur (quæ qualitas semper requiritur, ut diximus) Nec nimis ad assumptum hoc probandum insudabo, si supponamus, quod infra dicemus, nempe, huiusmodi officia, & dignitates, non esse institutas, ut præmia, sed in commoditatem, & utilitatem Reipublicæ, ut benè gubernetur, ita, ut si sine ijs magistratibus, & officialibus posset benè gubernari, nulla esset obligatio eos eligendi, ut merita præmiarètur. Verba sunt Cardinalis de Lugo d. sect. 2. num. 19.

Hoc igitur supposito, rectius credam reddi Iudicium sub Iudice nobili, quàm plebeio, cum nobilis, ne suam denigret nobilitatem, erubescat actum iniustitiæ patrare, plùs saltèm, quàm plebeius; rectius sub diuite, quàm paupere, cum difficiliùs diues reddat venalem iusticiam, quàm pauper; rectius sub Principis familiari, qui, ne eius Principem mœrore afficiat, neue eius familiaritate priuetur, oculatior in iudicando incedet, quàm is, qui Principi ignotus suo fungi munere tædet; rectius sub eo, qui Maiorum merita repræsentans, non solùm ea non amittere curat, sed illos imitari, ut merita meritis augeat, quàm sub eo, qui Maiorum carens meritis, exemplo caret; rectius tandèm, ut cæteras qualitates re nata considerandas deferamus, sub eo, qui commendatoribus abundat, tanquàm extraiudicialibus fideiussoribus coràm Principe, quorum personas illum pudet offendere, quàm sub eo, qui, nullos habens commendatores, se ipsum tantùm suarum actionum præstat fideiussorem; sique res quandoque aliter se habeat, malique reperiantur, qui supponebantur boni, non indè malam dices electionem, cum prævideri non semper possint, quæ præter naturæ ordinem eueniunt: hæc autèm omnia cum grano salis, ut sic loquar, intelligenda sunt, ut inferrius ad vberiore explicationem dicemus.

Quæ, si, animi moribus semotis, vera sunt, ne quæso sit, qui sæpè ad officia promotum inspicit minùs doctum, vel Principem aculet, vel fata, cum nequeamus in statu priuato ea introspicere, quæ quandoque, ni semper, ad publicam à Principe utilitatem parantur: vnde arbitrari non debemus personarum acceptionem, quæ prudens electio censenda est.

Sin autèm quandoque fiat electio nobilis cuiusdam, familiaris, &c. non ad publicam,

ut supra considerauimus, utilitatem, sed ex aliquo priuato, proprioque interesse, tunc certè erit acceptio personarum, quæ illicita est, ex ijs, quæ congerit de Lugo d. sect. 1. à num. 8.

13 Quamuis ergo non parum laborent Lessus lib. 2. cap. 3. 2. dub. 2. num. 9. & Turrian. disp. 24. dub. 1. num. 10. & 12. in explicando, quomodò possit diues sine vitio honorari; nemo tamèn laborabit, si nostræ adhærebit explicationi. Quinimò, si Cardinalis de Lugo d. sect. 1. post num. 7. fateatur, diuitias ipsas aliquid (sunt eius verba) conferre ad honorem licitè conciliandum, quatenus opes ipsæ instrumenta sunt ad multas humanas actiones exercendas, potentiam augent, & viam parant ad dignitatem, & superioritatem: quare, sicut maiores vires honorem conciliant, multoque magis diuitiæ id facient, quæ ex se vires tribuunt ad plura, & meliora opera faciendæ, procùl dubio dicendum est, diuites ex ratione superiùs tradita esse cæteris digniores. Quod autèm de diuitibus dicimus, de cæteris etiàm dicendum erit superiùs enumeratis.

Hinc obiter videant, an benè agant, qui adeò licetis dant operam, ut diuitias paruipendere gestiant, & à superiorum familiaritate abhorrentes, nil aliud exoptandum putent, quàm libros perlegere, quàm cum mortuis habere sermonem, ac si cum viuens esset ipsis vel pugnandum, vel hostiliter agendum.

Hi ergo, qui, posthabito in rebus modo, omnia contemnunt, & omnes, ab omnibus adeò contemptos inspicimus, ut & omnia, & omnes ijs desint indigentibus, nec à paginis illis, quibus tam benè seruierunt, aliud obtineant, quàm infirmitates, & ærumnas, & utinàm verè saperent, cum viuere ignorant, cum crassam edocti philosophiam, miseris premi non curant, dummodò philosophi vocentur, sed verè insipientes sint, nec sibi ipsis, nec Reipublicæ utiles.

His sic breuiter prælibatis, videamus modò pro nostra quæstione proposita, an semper dignior eligendus sit, tam in ordine ad munera temporalia, quàm in ordine ad beneficia, & officia spiritualia.

14 Ut autèm primò faciamus verba de muneribus temporalibus, dico, semper eligendum esse digniorem, secundum communem opinionem apud Sanch. lib. 2. consil. cap. 1. dub. 35. n. 9. Less. cap. 3. 2. dub. 3. n. 17. Turrian. disp. 23. dub. 1. num. 6. Valenz. Veg. Rebell. Malder. Reginald. Bann. Bouadill. Villadieg. quos refert, & sequitur Dian. t. 1. part. 2. trac. 1. miscell. resol. 66. & tom. 3. trac. 4. miscell. resol. 172. & ut alios omittam apud citatos videndos, de Lugo d. sect. 2. num. 21. & seq.

Et licet nonnulli voluerint, posse eligi dignum,

gnum,omisso digniori,intèr quos *Burgos de Paz*.proem.in l.Tauri nu.175.*Caietan. verb. electio officialis. Vafq.opusc.de benefic.cap.2. §. 3.dub.13. num. 97. Mofesius, & Homobon.* quos refert *Diana refol.66.* nihilominus tamèn quoad praxim aduertit *de Lugo d.seff. 2.num.17. & 21.* parum esse intèr vtramque sententiàm discrimen, cum secundùm omniū opinionem elector obligetur prouidere Rēpublicam ministris aptis ad finem politicum illius Vniuersitatis. Quo positō, si duo sint,quorum alter sit dignus,alter verò dignior,eligendus erit dignior, ne fortè incidatur in indignos;nām, si quandoque quærens digniores fraudatur, quanto fortius fraudari potest quærens dignos, & digniores relinquens?

Præterea, cum etiā in omnium sententiā elector debeat attendere, ne ex electione ministrorum graue Reipublicæ detrimentum sequatur,graue Reipublicæ sequeretur detrimentum, si communiter omitterentur digniores. Quodnam autēm sit huiusmodi detrimentum, accipiamus à *Lugo d.seff. 2.post num.21.* vbi hæc.*Languent enim studia, quæ præmiorum expectatione aluntur,dum subditi vident,non attendi ad maiora merita, sed ad gratiam,& alios priuatos affectus in distributione munerum:torpent ingenia,fouetur ambitio,nec ullus curat promereri sibi Rempubli- cam obsequijs,& facinoribus egregijs* (quæ verba vtique probant, attendendas quoque alias qualitates superius relatas) & alia innumera vitia sensim succrescunt,quod non potest esse sine grauissimo communitatis detrimento. Cum ergo,qui Rempubli- cam administrat, ita debet eius bonum in suis actionibus procurare,vt imminetia mala auertat,non satisfacit muneri suo,si digniores communiter omittat, cum necesse omnino sit terrore supplicij, & expectatione præmij vitia impedire, & fovere virtutes;sine his enim tota Reipublice facies breui in deteriorem, ac miserum statum facillimè mutatur.

Quoniā verò obijci posset,secundùm à nobis superius posita sequi etiam graue Reipublicæ detrimentum, dùm digniores appellauimus diuites, nobiles, Principis familiares, ceterosque huiusmodi, qui præferri deberent alijs, qui his qualitatibus non gauderent, idcirco explicemus necesse est,quod suprà promittentes,diximus,esse cum grano salis intelligendum.

Et quidē,licet,vt diximus, si ad iudicandi munus quo concurrant,quorum alter sit altero doctior; hic autēm doctior sit plebeius,pauper &c.alter verò minus doctus nobilis,diues &c.eligēdus sit minus doctus, qui ex ijs qualitatibus,quæ in doctiori non reperiuntur,non reddet venalem iusticiam,

vt vidimus;nihilominus tamèn non indè fit, vt quandoque doctior, quamuis plebeius, pauper, omnibus alijs carens qualitatibus, quibus gaudet minus doctus,non præferendus sit minus docto; etenim, si doctior hic propriæ æstimationis signa demonstrauerit, adeo vt prudenter æstimari queat, sub illotutas posse stare iustitiæ lances,non dubito, quin præferri debeat minus docto,qui consequenter minus dignus dicendus erit, tanquā minori præditus doctrina, nec aliàs possit,tanquā nobilis,diues, &c. prelacionem prætere, dum huiusmodi qualitates eatenus constituunt digniorem hominem, quatenus ab eo omnē suspicionem arceant, saltē prudentem, malæ administrationis. Iam verò, si hæc eadem suspicio arceatur à bona doctioris fama,parum refert,aliquem esse nobilem, diuitem &c. cum hæc omnes qualitates secundùm se considerata materialitèr se habeant ad reddendum hominem digniorem in ordine ad iudicandi munus; sicque,vt concludamus, secundùm nostram opinionem nō languent studia, quæ præmiorum expectatione aluntur, imò perficiuntur homines, qui inspiciētes,considerari doctrinam à Principe vna cum cæteris qualitatibus,quæ reddunt hominem dignum ad iudicandi munus, non solum studijs vacant, sed bonis (quod plurimum inspicitur) moribus; sicque maiori vtique gloria dignus erit,qui,licet plebeius,pauper, propria tamèn virtute nobilis, propriaque æstimatione diues videri curat, eo, qui aliorum meritis,fortunæque donis apparet personatus.

Quod si vrgebis,asillolere sapius huiusmodi genus hominum bonæ apparere famæ, quousque dignitatem allequantur optatam, qua obrenta,indigna non erubescant patrare; respondebo, non posse Principem hæc omnia prouidere, cum hæc eadem reperiri queant in quolibet hominum genere; idcirco pœnæ statutæ sunt,quibus plectuntur,& muneribus priuantur, cum præter intentionem eligentis indigni tractu temporis reperiuntur.

Et, re nata, breuissimè referam historiam non iniucundam, mihi mensibus elapsis à viro fide digno relatam, quæ nonnullis fabula citius videbitur; & tamèn, qui eam retulit, se processum inspexisse affirmauit.

15 Erat extrà nostræ Italiæ fines (ne occasionem præbeamus studiosis patriam interpretandi) electus ad iudicandi munus vir quidam nobilis,diues, & doctus, &, quod pluris æstimabatur,optimis præditus moribus. Iusta se semper velle,tanquā iustitiæ sectatorem,indicabat: denique omnes hortabatur Aduocatos, vt secum agentes ab iniurijs cauerent. Quoniā verò dormiebant

bant processus, nec lites expediebantur: omnes nouum hoc iustitiæ administrandæ genus mirabantur, quæ verè summa erat iniustitia: currebant munera, sed ille omnia prorsus reiciebat, fides nummulariæ exhibebantur, sed eas facili respuebat animo. Hæc omnia constabant in processu suæ inquisitionis formato. Ne verò ab historia diuertamur, non defuit, qui casu multas ei aureas monetas obrulit, vt processum expediret: has, vt trutina iusti esse ponderis, ostendit, hilari recepit animo, sic satisfecisse putans iustitiæ, eo quòd monetas iusti ponderis recepisset, cui vtique non satisfactum putabat, si alias argenteas accepisset diminutas. Hoc autem in processu contrà illum formato non constitit, quàm per confessionem eius, qui aureas tulerat monetam; quoniam verò talis confessio animosa præsumenda est, veritati rem decidendam relinquamus. Sed, si fortè vera fuisset confessio, nonne professò calidus videri debet modus hic se iustum fingendi, & auaritiam occultandi? Vtique, quis enim maiorem non præstaret fidem testibus affirmantibus, à Iudice reiectas fides nummularias, & munera, quàm alijs deponentibus, ab illo receptas monetas aureas? Si Iudex fur est, nec munera respuet, nec nummularias reijciat fides: vnde hæc omnia ab illo respui, aurum verò recipi, vel fabula videri potest, vel falsa saltè depositio: & tamèn, si Iudex quādoq; sic se gessit, ad hoc, vt suam occultans auaritiam, inquiri non tam facile potuisset, fabula certè non fuit, sed fabula erit, si asseratur, posse Principem hæc præuidere, quæ si euenerint, difficillimè credi poterunt. Sat est ergo, vt concludamus, si elector eos eligat, promoueatque ad munera publica, quos dignos esse, palàm est, & cæteris digniores. Quos si deinde tempora aliter ostendant, alia adhibenda consilia sunt, quæ res exposulat.

- 16 Ex his collige, quid dicendum super illa quæstione, an officia hæc secularia vendi possint; nam nonnulli voluere, ea vendi posse, dummodò vendens habeat vendendi auctoritatem, vt vendantur digno, nec pretio adeò excessiuo, vt necesse sit, emptorem officijs abuti, vt vendantur ob necessitatē Reip. cui aliter consuli nequeat, vt ij, quibus venduntur, examinentur, & visitentur. Ità S. Thom. opusc. 21. quod est ad Ducissam Brabantia, à qua de hac re fuerat requisitus, hunc sequuntur Vasq. opusc. de Benefic. cap. 2. §. 3. dub. 14. Caietan. Palatios, Armilla, Syluester, Nauarrus, Salonius, Palud. Sotus, Aragonius, Mercado, Corduba, Rosella, alijque, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. consil. cap. 1. dub. 37. Bonz. & Valètia apud Turrian. disp. 23. dub. 2. Ioannes de la Cruz, Syluius, Rebel-

lus, Villalobos, Tannerus, Malderus, Azorius, Filiucius, quos refert Dian. tom. 2. traß. 5. Miscellan. resol. 208. vbi alij. Inter hos autem idem Vasq. cū Soto, & alijs, quos refert, & Sanchez num. 6. inquirunt, officium Iudicis (quod est notandum) nunquàm posse licitè vendi: & est euident apud me, & omnes fortè, qui de hoc dubio interrogarentur, ea ratione, quia ementes premium solum sibi compensarent. Et tandem idem Sanchez num. 5. multos citans ex relatis superius volentibus, vt, licet speculatiuè venditio hæc sit licita, & secundum se non sit mala; tamèn practicè sit iniqua, concludit, esse regularitèr damnandam, eo quia actiones morales indicandæ sunt, prout in pluribus euenit.

Alij ergo tutius negarunt, hæc officia vèd licitè posse, præter quos Adrianus, Angles, & Ioannes Medina, quos refert Sanch. loc. cit. num. 1. Turrian. d. dub. 2. num. 5. Less. d. cap. 32. dub. 4. num. 19. qui poterit citari pro hac sententia, dū vult, vt officia omnino vendantur digniori, alijque apud ipsos.

Ex dictis, inquam, collige, quid dicendū super hac quæstione; nam, si dicimus, ea vendi posse digno, iam tenemur concedere, nullam esse habendam rationem de ijs, quæ ex huiusmodi venditione possent euenire, quæque aduertenda esse, superius scriptimus ex Cardinal. de Lugo in d. sect. 2. post nu. 21. scilicet, subditos, videntes, officia vendi, non ad virtutes comparandas incumbere, sed ad diuitias, vt ea emerent, quæ virtuosos venduntur; & quamuis asseratur, nō posse ea, nisi digno, vendi, facillimè coloraretur à pecunia habitas. Si è contrà, illa vendi non posse, affirmamus, in nonnulla incidemus non ferenda, cum potissimum non coarctanda sit Principum auctoritas.

Ne ergo in alterutrum incidamus errorem, sentiendum est cum Cardinali de Lugo in sect. 3. d. disp. 34. adeòque clariùs dicendū, si loquamur de ijs officijs, & dignitatibus, quæ non immediatè deseruiunt ad Rempublicam gubernandam, prout sunt Ducatus, Marchionatus, & similia, ea posse vendi; secus verò, si de ijs, quæ immediatè ad Rempublicam gubernandam deseruiunt, prout sunt iudicatus, aliaque, quæ, vel annexam habent iurisdictionem, vel versantur circa gubernium aliorum.

Et disparitas inter vtutrumque est, quia officiū, quod nō immediatè ad Rempublicam gubernandam statutum est, parum refert, si vendatur; cum Respublica nullum patiatur damnum, nec præsens, nec futurum: non præsens quidem, dū sat est, si ij, qui eam gubernant, habiles sint: non futurum, dū nō sequerentur absurda superius enarrata; siquidem subditi, videntes, adesse officia

sicia nonnulla non venalia, quæ magis, quàm alia superiùs enunciata, optantur, quæque annexam habent iurisdictionem, non ad diuitias comparandas incumbunt, sed ad virtutes, quæ illos muneribus ijs dignos reddere poterunt; sicque, si Respublica ex illorum venditione nullum reciperet damnum, posset eorum venditio tolerari, & licita censerì. Quod secùs dicendum est de ijs, quæ annexam habent iurisdictionem, & ad immediatum Rei publicæ gubernium deseruiunt, ex dictis.

Dixi, ad immediatum Reip. gubernium, vt includerem annonam, aliaq; onera, quæ, licet iurisdictionem non habeant annexam, possunt nocere non parum, & non parùm prodesse Reipublicæ.

17 Reliquum est modò, vt maiori, quæ possumus, breuitate, transitum faciamus ad beneficia, & officia spiritualia, de quibus arbitror, esse eodem modo discurrendum, quo fuimus loquuti de temporalibus, tam in ordine ad appellationem dignioris, quàm in ordine ad collationem eorundem in digniorem, cum nullam reperiam inter vtræque differentiam, quod videtur esse de mente eiusdem Cardinalis de Lugo loc. cit. disp. 35. sect. 1. præcipuè num. 3. vbi respectu appellationis digniorum hæc. *Dubatur secundo, an ita potissimum debeat attendi dignitas ex morum probitate, vt ea debeat omnibus alijs requisitis præponderare, & qui Sanctior est, debeat semper præferri doctioribus, & prudentioribus. Respondetur, dignitatem hanc non esse absolutam, sed respectiuam, nempe, quæ facit hominem utilem, & aptum ad tale officium; potest autem contingere, vt omnibus pensatis, melius satisfacturus sit suo muneri, qui minus (notate) Sanctus est, propter maiorem doctrinam, prudentiam, experientiam, & rerum peritiam, quam habet, vt cum S. Thom. & alijs, docet Sanchez ubi supra, num. 4. sicut è contrà fieri potest, vt minus doctus magis profuturus speretur suis subditis propter maiorem sanctitatem, & bonum exemplum, quàm, qui maiori doctrina, & prudentia, præsertim humana, & politica pollet &c. Denique (quod etiàm in temporalibus considerauimus) confert aliquando maior nobilitas, & potentia secularis eligendi, quia Ecclesia aliquando indiget his adminiculis ad resistendum improbis, & arcendos lupos, & in ijs circumstantijs præferri prudenter poterit maiori doctrinæ, aut prudentiæ &c.* Hæc de Lugo.

18 Et ex his resolutam vides quæstionem illam nimis sanè controuersam, quis dignior sit, & aptior ad beneficia curata, Theologus, an Iurisperitus, de qua Vasquez opusc. de beneficijs cap. 2. §. 3. dub. 9. & Turrianus disputa. 22. dub. 4. numer. 9. quos refert

de Lugo loco citato numer. 4.

19 Respectu igitur collationis beneficiorum, esse eam faciendam sub peccato mortali in digniorem voluerunt cum S. Thom. in qu. 63. art. 2. & qu. 185. art. 3. Caietan. Antonin. Armilla, Tabiena, Palatios, Angles, Navarra, Salonijs, Aragonius, Gubr. Mercado, Alensis, Rosella, Abul. Sotus, Henric. Ledesma, Couarr. Maio. Adrianus, alijque relati à Sanch. cap. 1. dub. 3. num. 16. Lessius cap. 34. dub. 14. Vascap. 2. dub. 1. §. 3. Turrian. disp. 22. dub. 1. & 5. num. 8. Fillincius in Appendic. tract. 41. cap. 4. num. 177. alijque, quos refert de Lugo loc. cit. sect. 2. Hancq; opinionem esse communem omnium, præter paucos Iuristas, asserit Vasc. loc. cit. adeoque hanc sequimur, posthabita sententia limitantium, cum non sunt Electores adstricti ad eligendum digniorem, ex iuramento, statuto, vel lege, vel nisi beneficia dentur per concursum, inter quos ij sunt, quos de Lugo recenset loc. cit. qui num. 10. hæc ait. *Ego in hac Doctorum varietate existimo, in Episcopatibus, & alijs æqualis, vel maioris momenti, semper sub mortali esse eligendum digniorem, per se loquendo, & idè in alijs curatis inferioribus &c.*

20 Sed ne tædeat lectorem ab eodem Cardinali de Lugo audire, quoniam modo Philippus II. Hispaniarum Rex digniores eligebat; bonum enim est in rebus odiosis loqui aliorum verbis. Ille ergo d. sect. 1. num. 8. hæc ait. *Dicam libenter in exemplum Principum, quod hac in parte Princeps secularis faciebat Philippus II. Hispaniarum Rex, non quod ad id totum obligari velim omnes electores, sed vt appareat, quam diligentiam ille præmitteret ad electionem Episcoporum. Habebat quippè prudentissimus Rex in singulis Regni urbibus viros, de quorum religione, & zelo fidebat, qui eum secretò monerent de vita, & moribus ecclesiasticorum, præsertim eorum, qui in Ecclesijs Cathedralibus præbendas habebant, quas informationes apud se solum maximo secreto custodiebat. vacante itaq; Episcopatu aliquo, eligebat ex ijs, quem nunquam viderat, & qui nunquam fortasse ad Regiam curiam accefferat, ipsumque nihil tale cogitantem per Secretarium reddebat certiorè de electione facta: alios autem sibi propositos resellebat aliquando, addita ratione, quia nimirum non essent ad eleemosynas propensi, quia proprii corporis curæ nimium indulgerent, vel quid simile, prout per secretas informationes quemlibet optimè nouerat. Hoc pacto religiosus Princeps Ecclesijs prouidere curabat, effectique, vt suo tempore Hispania Præsules haberet non paucos primitiuis Ecclesiæ Episcopis non inferiores, quorum memoria in benedictione est. Hic fuit Philippus II. dictus Philippus prudens. Nos autem, vt cætera lectori*

tori deferamus perpendenda, aliò sermone veritatem.

Communem hanc ergo nostram sententiam, licet nonnulli apud eundem probent varijs scripturæ locis, ipse tamèn num. 12. probat ex *Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. alijsque rationibus*, quas vide.

²¹ Hinc collige primò, renunciantem beneficium in alterius gratiam teneri illud renunciare saltèm, ni digniori, æquè digno, ac ipse est; nam, licet nonnulli teneant, debere renunciantem renunciare beneficium digniori, & consequenter eandem obligationem esse in resignante, siue renunciante, quæ est in electoribus, ut *Sotus lib. 3. de iust. & iure: quest. 6. art. 2. in fine, Nauarr. miscellan. 38. de orat. num. 7.* alijsque apud *Sanchez cap. 1. dub. 7. & Vasq. cap. 2. §. 4. dub. 7. num. 77.* alijs verò teneant, posse renunciantem renunciare beneficium digno, omisso digniori, inter quos omnes ij, quos refert *Sanchez num. 4. Turrian. disp. 22. dub. 5. num. 11. Caietan. & Sà,* quos refert, & sequitur *Malderus tract. 9. cap. 2. dub. 7. Reginald. t. 1. lib. 30. tract. 3. cap. 14. num. 179. Dian. tom. 1. tract. 1. miscellan. resol. 41.* alijsque apud citatos, & tandem *Cardinal. de Lugo d. disp. 35. sect. 4. num. 50.* distinguat, varias afferens illationes; ego tamèn teneo, teneri renunciantem inuenire æquè dignum, ac ipse est, non autèm digniorem, cum renunciatio non sapiat naturam electionis, nec proinde superioritatis; neque paritèr minùs dignum, ne defraudata dicatur prima electio, & altera in fraudem illius fiat, & in damnum Reipublice.

²² Collige secundò, idem dicendum esse de electionibus Regularium, qui etiàm digniores esse debent. Ita *Vasq. d. cap. 2. §. 3. dub. 2. Sanchez. d. cap. 1. dub. 2. n. 18. Turrian. d. disp. 22. dub. 4. num. 1.* alijsque apud citatos, & apud *Cardinal. de Lugo*, qui eos sequitur *d. disp. 25. sect. 5.*

²³ Collige teritiò, electionem digni, omisso digniori, licet illicitam, non esse tamèn invalidam, prout contrariam reiiciens opinionem probant *Vasq. d. §. 3. dub. 17. in fine, Azorius tom. 2. lib. 6. cap. 15. quest. 2.* alijsque, quicquid sit, cum agitur de beneficijs parochialibus, stante dispositione *Concilij Tridentini sess. 24. cap. 18.* à quo præcipitur, ut Episcopus eligat digniorem ex approbatis ab examinatis, & adduntur hæc verba, *Provisiones, seu institutiones præter supradictas formas factæ subreptitiæ esse censentur.* Advenit quoque anno 1566. Bulla Pij V. 32. in ordine in Bullario, quæ declaravit, omnes collationes factas, vel contrà, vel præter formam *Concilij Tridentini*, præcipuè in examina per concursum faciendo, irritas esse, & nullas: sique Episcopus digniorem non

elegerit, posse hunc ad Archiepiscopum, vel ab Archiepiscopo electore ad viciniorem ordinarium, vel ad Sedem Apostolicam appellare, ut, veritate reperta, reuocetur electio facta minùs digni. Super quare *Cardinalis de Lugo* contrà nonnullos tenet *d. sect. 5. nu. 71.* huiusmodi electiones, etiàm extantibus dispositionibus *Concilij Tridentini*, & Pij V. non esse irritas, cum *Garcia, Vgolino*, & alijs, quos vide ibi, ubi multis probat rationibus hinc non referendis.

²⁴ Collige quartò, licet eligentes indignù teneantur ad omnia damna refarcienda communitati, quod nullam patitur controuersiam; dubium tamèn esse, an idem dicendum sit de eligente minùs dignum; nam multi tenent, non esse idem dicendum, & sunt *Adrianus, Nauarrus, Sotus, Molina Iurisperitus, Conarruias, Gutierrez, Valentia, Toletus, Azorius, Lessius, & Rebellus*, quos refert *Castro Palao tract. 13. disp. 2. puncto 11. §. 4. num. 3. Perez Mercado, Ledesma, Navarra & Henriquez*, quos refert, & sequitur *Sanchez. lib. 2. consil. cap. 1. dub. 45. nu. 15.* Alij tenent, idem esse dicendum, & sunt *Caietanus, Palacios, Metina, Aragonius, Salomus, Ludouicus Lopez, Palud. Sanchez, Antoninus*, relati à *Sanchez. loc. cit. Banez, Silvester, Rodriguez, & Petrus Ledesma* relati à *Castro Palao loco cit. num. 4.* & tandem *Vasq. d. §. 3. dub. 17.* inter quos *Aragonius quest. 62. art. 2.* id extendit ad Summum Pontificem, ut teneatur restituere digniori pro damno illato, quando beneficium contulit minùs digno, quos omnes distinctè refert *Card. de Lugo d. disp. 35. sect. 6.* ubi multa explicat, quæ vide. Ego verò teneo, eligentem minùs dignum, omisso digniori, teneri ad restitutionem, & ad refarcienda omnia damna, non digniori, qui nullum ius habebat, sed communitati: nec video certè disparitatem, cur eligens indignum teneatur ad damna refarcienda, non autèm eligens minùs dignum, si ex utriusque electione communitas semper damnum patitur. Cum hac secunda igitur sententia procul dubio sentiendum est in praxi, sed, speculationi insistendo, consule *de Lugo loc. cit. num. 78.*

²⁶ Collige quintò, licet certum sit apud omnes, indignum electum non posse licitè acceptare, prout cum *Gabriele, Ledesma, & Navarra* aduertit *Sanchez. d. cap. 1. dubit. 13. n. 3.* ac proinde certum quoque sit, teneri ad restitutionem Communitati, Ecclesie, & c. dubium tamèn esse de minùs digno, qui nihilominus, ut benè infert *Cardinalis de Lugo d. disp. 35. sect. 6. num. 91.* quando concurrat cū vno solo, quem scit esse se digniorem, posset honoris gratia concurrere, ut gradù sibi faceret ad alios futuros concursus: verum

rūm in electione non deberet persistere : quod si verum est, vt verum fateor, nō video, cur idem dicendū prorsus non sit, cū minū dignus concurrat cum ceteris minū se dignioribus, dummodō adfit alius se dignior ; hoc enim casu arbitror, teneri illum desistere in electione, proū teneretur desistere, si cum vno digniori concurreret. Cætera vide apud Card. de Lugo d. sect. 6. s. 1. aliosque ab ipso relatos. Puto autē, rarō casum hunc euenire, dū semper concurrēs se altero putabit digniorem, suamque sententiam electione confirmabit.

28. Collige sextō, & vltimō, cooperantes, & impediētes electionem digniorum teneri ad restitutionem, eo modo, quo ipsi electores, & electi tenerentur. Itā sentit Cardinalis de Lugo d. sect. 6. s. 2. his verbis. *Et quidē in ijs casibus, in quibus ipse electus indignus, vel minū dignus, vel etiā dignior tenetur ad restituendū propter vim, vel fraudem admissam, idem dicendum est de cooperantibus, & de impediētibz, de quibus eadem est ratio.* Sed videamus, quid dicat de Lugo de intercessoribus. Solū oportet advertere, aliquando tantū ponderis esse intercessionem alicuius apud electorem, vt, licet verbis generalibus, petat, quod huic faueat, periculum magnum sit, ne illum flectat ad illicitam, & iniustam electionem. Quo casu vidi ego eminentissimū Cardinalem (quem, quia adhuc viuit, non nōmīno) a quo, cum intercessionem suam quidam peteret apud Datarium, vt ei beneficium vacans conferret, libertate christiana respondit, quomodō possum ego iura conscientia id petere, qui nondū notitiam habeo de tua dignitate, ad hoc beneficium? Sciebat quippē, suam intercessionem esse approbationem tacitam illius, pro quo petebat, & magnum pondus habituram, vt collatio in illum fieret absque alio examine meritorum. Oportet ergo in ijs casibus clarē loqui, & dicere, ego solū peto, vt, facta inquisitione, si illum dignum inueneris, sine alterius dignioris præiudicio, præstes huic gratiam, & fauorem: alioquin inclinatio illa voluntatis, & petitio potentioris maximam vim habet ad flectendū electorem inferiorem, & non manet secūm conscientia intercessionis. Nec minū est periculum, quando interceditur apud Summū Pontificem, vel Principem supremū pro aliquo, vt beneficia ei conferat, præsertim curata, vel Episcopatum; videtur enim ipse proponens assumere in se onus circa examen dignitatis eligendi, quam ipsemet testari videtur, dū pro eo petit, illumque proponit: quod si non vult hoc onus suprà se assumere, dicat clarē, se nondū de dignitate certū esse, solū petere, quod examinetur, & inquiratur, & ea iuxta debitum inuenta, eligatur. Hæc de Lugo, hæc ego, hæc tandem satis.

- 1 *Interuentus ordinatus à testatore non importat meram præsentiam.*
- 2 *Præsentia quandoque denotat consensum.*
- 3 *Hypothecæ remissio censetur, si creditor interueniat tanquā testis in instrumento venditionis rei sui debitoris.*
- 4 *Creditor patiens, rem sibi obligatam alienari à Iudice, censetur remittere hypothecam.*
- 5 *Patientia & præsentia sufficit, quamvis à lege requiratur specialis renunciatio.*
- 6 *Consanguineus præsens, & sciens, rem alteri vendi, censetur renunciare retractui.*
- 7 *Præsentia quandoque æquiparatur consensui, sed an semper, latè examinatur.*

DILUCIDATIO DECIS. CL.

- 1 **P**ostrema hæc decisio habet, interuentū alicuius ordinatum à testatore non importare meram præsentiam, sed etiā votum: & ratio est manifesta, cum aliās interuentus ille ad nihil deferuiret, nec præsentiam tantū voluit testator, qui à sola præsentia nil fortè sperabat, dum actus ille, qui interuentum exigebat, non indigebat præsentia, sed voto, & consilio.
- 2 Hinc collige, quandōque præsentiam arguere consilium, puta, si Creditor se subscripserit tanquā testem in instrumento venditionis rei factæ per suum debitorem, in quo res illa asserebatur libera; tunc enim præsentia illa, & taciturnitas hypothecæ remissionem operatur, vt diximus in dilucidatione decis. 89. vel si creditor præsens patiat, rem aliquam sibi obligatam alienari per Iudicem vocantē per proclama creditores, l. si eo tempore C. de remiss. pign. vt alio proposito scripuit Gait. de credit. cap. 4. quæst. 12. num. 2162. & seqq.
- 3 Tantaque vis est præsentia, & patientia, vt, quamvis à lege specialis renunciatio requiratur, quinimō, si consensus requiratur pro forma, adhuc sufficiat præsentia, & taciturnitas, dummodō aliquis actus positius concurrat, vt ex multis doctissimè probat Reg. Galeota tom. 1. controu. 49. n. 34. & seqq. qui potissimū notabiliter ait nu.
- 4 37. consanguineum præsentem, & scientem alteri vendi, videri ex hoc renunciasse retractui, ex Castrenf. in l. 1. num. 5. & 6. ff. de Tribut.
- 5 Quare, licet in casu decisionis requireretur, non tantū præsentia, sed votum, habemus etiā, quandōque præsentiam solam æquiparari consensui. Quod nota. Hoc autē intelligendum est secundū distinctionem à nobis traditam in d. dilucidatione decis. 89. scilicet, tunc præsentiam inferre

C c c

alicui

alicui præiudicium, cum actus ille, qui fit, eo præfente, eius prætensionem destruit, ut apparet in tribus casibus positus supra num. 3. 4. & 6. nam, licet præfens vëditioni, quinimò se subscribens tanquàm testem in venditionis instrumëto, nullum sibi præiudiciũ inferat quoad hypothecam contractam, cū, re illa alienata, adhuc daret hypotheca; tamen, quia in eodem instrumento res asserbatur libera, præfente creditore, qui non contradixit, & hæc assertio destruit hypothecam, quæ non potest stare cum re libera, hinc fit, ut sola præfentia, vel subscriptio eiusdem tanquàm testis habeatur pro consilio, & consensu. Sic quoque in secundo casu *l. si eo tempore*, quo, vocatis creditoribus, & aliquis ex illis præfens non contradicens venditioni, se non videtur dignoscere creditorem: vnde præfentia illa inducit remissionem pignoris: & tandem, quia præfentia, & patientia in venditione destruit prætensionem præfentis volentis ius retractus, huiusmodi præfentia habetur etiã pro consensu.

Et ex his aduerte, Iureconsultum disponentem in *l. si cur: §. non videtur*: ff. quib. mod. pign. vel hypoib. sol. sic. Sed si subscripserit fortè in tabulis emptionis, convenisse videtur & c. loqui de subscribente se tanquàm principalem, non tanquàm testem, in quem non cadit deceptio, qua concurrente, vult ibi Iureconsultus, ut non habeatur pro consentiente. Ibi. *Nisi manifestè appareat, deceptum esse*. Cæterum, si præfens, & tacens non videtur pignus remisisse, ex *d. §. non videtur*, eo quod ex sola præfentia, & taciturnitate non inducitur consensus alienationi, per quem tantum pignus remittitur, ex *ead. l. si cur: §. si voluntate*; neque illud videtur remittere, qui se tanquàm testem subscribit, dum subscriptio testis non inducit consensum, quem inducit subscriptio principalis, ut principalis. Igitur concludendum, tunc præfentiam inducere consensum, cum fit actus destruens prætensionem præfentis; sicq;

conciliandi sunt DD. omnes relati à Gaito loc. cit. & à Dom. Altim. ad cons. 7. Rouiti tom. 3. num. 39. & 40. Id tamèn limitandum favore libertatis, cuius intuitu sola præfentia arguit consensum, ex *l. 1. C. de remiss. pign.* vel favore Fisci, ex *l. si hypothecas: C. eod.* ut post Gaitum, & alios notavit Dom. Altim. *ibid.* quo loci alios refert idem asserentes favore piæ causæ. Cæteros autèm casus, quibus remissio pignoris intelligatur facta, distinctè, & doctè reperies apud eundem Gaitum loc. cit.

Hæcque tandem aliquando satis super primo decisionum à Regente Sanfelicio scriptarum libro, ni summo labore, summo saltèm tædio dilucidato. Hoc tantum scias, me inuitum scripsisse, & pœnitere; cum autèm cœperim, cœpta iuvat prosequi, si displicet. Opus ergo, si tempora largiantur, perficiam. Postmodum verò optimum illud sequar consilium, quo suademur, ut semper audiamus, raro loquamur; legamus semper, scribamus nunquam. Monitum insuper lectorem volo, me non omnes, quos retuli, Doctores, quamvis perspicuos, Dominationis titulo decorasse, nec eos appellasse Dominos, sed viuentes tantum; mortui enim se Dominos appellari non curant. Tandem non ignoro, inter eos, quorum virtutes propalavi, non paucos reperiri, quorum alter alterius laudes ægro ferat animo: quoniam verò mihi aliorum placitis inhærendum non erat, sed omnibus inferuiendum, meo quæso parcant calamo. Cæterum, si nonnulli in opere hoc aliquid mali, imò nil boni reperiunt, laudent profecto Deum, qui eos tanto reddidit ingenio perspicuos, ut valeant bona à malis secernere: interim sciant, promptum me semper esse, vel ad ea, quæ scripsi, corrigenda, vel ad sanguinem usque defendenda, posthabita quorumcunque dignitate, ea verò modestia, quæ, nec propriam æstimationem lædat, nec libertatem, qua in scribendo fruimur.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM OMNIVM, ET VERBORVM.

Quæ in hoc Opere continentur.

A

Absentia allegari potest à quibuscunque etiã inhabilibus n.9.pag.76.
Absentia allegari non potest, contracta viti-
ma contumacia, quod
fusè examinatur, sicq;
praxi receptum osten-
ditur. nu.10. pag. 76

Absentia an allegari possit in citatione ad
foriudicandum. nu.1. pag. 77

Absentiæ allegatio quandoque iusta est, quan-
doque calumniosa. nu.1. pag. 75

Absentia censetur calumniosè allegata, cum
probat, reum non abesse, licet visus non
sit. nu.2. pag. 75

Absens excusatus consideratur tanquàm ter-
minus, non tanquàm compars: quare ex-
cusans audiendus est. nu.6. pag. 81

Absolutus à Principe per tolerantiam, & si-
lentium, an iterum de eadem re inquiri pos-
sit, fulissimè agitur. n.13. p. 351

Accessus ad locum partis offensæ quandoque,
attento rigore, punitur, quandoque secus
de æquitate. nu.1. pag. 129

Actio ad dotem solutam competit soli filiz,
mortuo patre. nu.5. pag. 320

Actio an competat pro salario incerto, gene-
re, & specie. nu.4. pag. 292

Actio multiplex intentari potest, non obstan-
te contrarietate. nu.1. pag. 172

Actio noua furti nascitur etiã mutatione
iurisdictionis. nu.7. pag. 103

Actionibus incompatilibus propositis, vna
potest suspendi, altera exerceri. n.4. p. 173

Actionibus inter se compatilibus cumula-
tis, dato absolute termino, præsumitur, iu-
dicem illum dedisse respectu omnium actio-
num. nu.9. pag. 173

Actionibus pluribus propositis, quando quis
teneatur vnã eligere, quando autẽm
vtramque prosequi. nu.11. pag. 174

Actiones diuersa cumulari possunt, dummo-
dò vna non destruat alian. nu.2. pag. 173

Actiones incompatibiles nequeunt cumulari.
num.3. pag. 173

Actiones cumulari possunt tam antè, quàm
post litem contestatam. nu.10. pag. 173

Actiones indubitatz non substant dispositio-
ni *ll. per diuersas, & ab Anastasio C. mandati.*
num.1. pag. 301

Actiones indubitatz quaznãm sint, latè exa-
minatur. nu.2. pag. 301

Actiones, siuè dubitatz, siuè indubitatz, de-
ducuntur in iudicio. nu.3. pag. 302

Actiones indubitatz, an cedi valeant pretio
minori in præiudicium debitorum. num.4.
pag. 302

Actiones populares possunt à quocunque
proponi, secus autẽm non populares. nu-
mer.5. pag. 293

Actiones, quæ cumulari possunt, licet queant
esse contrariæ, nequeunt tamẽn esse contra-
dictoriæ. nu.5. pag. 173

Actiones contrariæ possunt diuersis tempori-
bus intentari. nu.6. pag. 173

Actiones, si nequeunt cumulari, vna intentata,
non currit tempus respectu alterius. num.8.
pag. 173

Actor, qui emptorem fidei supposuit ad rem
emendam, an in casu retractationis senten-
tiæ teneatur ad rem, an autẽm ad pretium.
num.8. pag. 298

Actor, qui in venditione rei, super qua assi-
stentiam obtinuit, emptorem fidei suppo-
suit, an in casu retractationis possit rem
restituere, an autẽm cogi possit ad pre-
tium. nu.9. pag. 299

Actuarius recipiens pecuniam à litigatore, vt
partem iudici daret, puniendus est. num.1.
pag. 113

Actuarij quæ recipere possint. nu.13. pag. 114

Actus iudicandi à quo dependeat. n.15. p. 274

Adiudicata re Creditori, absque appretio, si
læsis interuenerit, nulla erit adiudicatio. n.
7. pag. 299

Adiudicatio facta pro maiori summa, quàm
sit debitum, est nulla. nu.9. pag. 300

Adiudicatio fit per Iudicem quandoque cum
pacto de retinendõ, & quare. n.10. p. 300

Ccc 2 Ad.

I N D E X

- Administrantium calliditas quandoque deducitur in procurando redditionem computorum disputandam extra forum electum. 332
- Administratio rei Ecclesiasticæ conveniri potest in foro Ecclesiastico ratione administrationis. nu.9. pag. 1
- Administratores conveniendi sunt in loco administrationis, ni agatur cum privilegiatis. num.19. pag. 333
- Aduocatus, vel Procurator, ostendens scripturas alteri parti contrariæ, incidit in crimen falsi. nu.2. pag. 145
- Aduocatus ab una parte salarium accipiens, & alteri secreta reuelans, incidit in poenam falsi. nu.3. pag. 145
- Aduocati, quomodo se gerere debeant in suspicionibus proponendis, remissive. num.33. pag. 203
- Aduocati an debeant pro eorum clientibus adducere rationes, tam convincentes, quam minus stringentes. nu.13. pag. 274
- Affectio non cadit in Vniuersitatem, num.10. pag. 205
- Affectio in vxore est præsumpta, sed in descendibus est certa nu.4. pag. 63
- Affectus quomodo puniatur, non sequuto effectu. nu.11. pag. 82
- Affinitas, vel consanguinitas eximentis reum, à familiæ manibus an minuat crimen. n. nu.5. pag. 109
- Aggressores nocturni in Ciuitate, & suburbij puniuntur poena mortis. nu.16. pag. 101
- Aggressores nocturni in Ciuitate an puniantur pro primo furto poena vltimi supplicij. num.17. pag. 101
- Aggressores nocturni in Ciuitate, & suburbij puniuntur vltimo supplicio, quantum minimum sit furum. nu.2. pag. 99
- Agnatus an habeat prælationem in venditione feudi noui. nu.1. pag. 245
- Agnatus potest duplici iure feudum alienatum reuocare. nu.20. pag. 255
- Agnellus de Philippis leior Primarius in Academia Neapolitana laudatur post numer. 6. pag. 314
- Alienabilis semper est res facta semel alienabilis. nu.7. pag. 279
- Alienatam post peremptam instantiam valide alienata censenda sunt. nu.3. pag. 369
- Alienata re litigiosa in clericum, quomodo sit procedendum? recensentur Doctorum opinioniones. nu.1. pag. 7
- Alienata re litigiosa in clericum, iudicium terminandum cum alienante; hæcque opinio fauet omnibus iurisdictionibus. nu.2. pag.8
- Alienata ante peremptam instantiam, licet deinde instantia perimat, trahunt secum victim litigiosi nu.6. pag. 369
- Alienatio feudi facta absque assensu infra quod tempus reuocari debeat vigore Constitutionis *Diue Memoria*. nu.17. pag. 254
- Alienatio feudi potest à quocunque ex contrahentibus reuocari. nu.14. pag. 268
- Alienatio feudi poterit in Regno reuocari ex defectu assensus nõ obtenti per verbum, fiat, sua non obtenti in forma Cancellariæ, vel ex defectu ligij homagij, & iuramenti fidelitatis non præstiti. nu.16. pag. 268
- Alienatio rei litigiosæ ex causa necessaria nõ est interdicta. nu.8. pag. 9
- Alienatio rei litigiosæ ex causa iusta non est interdicta. nu.9. pag. 9
- Alienatio rei litigiosæ breui tempore peritura, vel pro restitutione, vel constitutione dotis, vel perempta instantia, sustinetur. numer.10. pag. 9
- Alienatio rei litigiosæ, super qua constat, nullum ius aduersario competere, sustinetur. num.11. pag. 9
- Alienationes rei litigiosæ sunt sæpius in fraudem iudicij moti: quare traditur iudicibus cautela. nu.3. pag. 8
- Alienans feudum absque assensu Domini directi de iure communi feudorum amittit rem, & pretium, seu quid de iure Regni, late casus distinguuntur. nu.16. pag. 254
- Alimenta non retardantur concessione induciarum. nu.2. pag. 324
- Alimenta, aliaque similia, non respiciunt ferias. nu.25. pag. 363
- Allectio est verus modus consequendi ciuilitatem nu.3. pag. 179
- Amicitia occasionalis, an, & quando reddat suspectum Iudicem. nu.27. pag. 202
- Amicitia, quæ reddat suspectum Iudicem, qualis debeat esse. nu.19. pag. 200
- Amicus admittitur ad allegandam Rei absentiam, adeoque eadem ex causa ad appellandum ab excusatione denegata. nu.4. pag.80
- Amicus comparens ad allegandam Rei absentiam, licet possit appellare ab excusatione denegata, non poterit deinde appellare à sententia, qua reus fuit damnatus. num.5. pag. 81
- Amor, odium, & proprium commodum veritatem occultant. nu.6. pag. 204
- Amor, & concupiscentia non faciunt inuoluntarium. nu.13. pag. 375
- Angarij, & perangarij, quinam dicantur. numer.47. pag. 160
- Animum aperire amico prudenti quandoque necessarium. nu.11. pag. 146
- P. Angelus Pistacchius laudatur. n.14. p. 59
- Anterioritas tertiarum an semper concurrat cum anterioritate capitalis, latissime explicatur. nu.13. pag. 287
- Antiquior debet præcedere inter Præsidentes, & Consiliarios. nu.33. pag. 358
- Antiquior officialis præcedit, idest, qui prior digni-

R E R V M.

dignitatem adeptus est; cum lis est inter
 officiales eiusdem officij. nu.3.pag. 356
 D. Antonius Ioannes de Centellas Regiæ Ca-
 meræ Summarie Locumtenens laudatur.
 num.38.pag. 358
 Apocam alteri soluendam præsentans,mutato
 nomine,fuit pœna exilij punitus. n.1.p.141
 Apocam præsentans subscriptione nominis sui
 principalis bona fide facta, fuit absolutus;
 & prouisum, quod carcer cedat loco pœnæ.
 num.2.pag. 141
 Apocam, falsificato nomine, præsentans, an in-
 currat in pœnam statutam à Regijs sanctio-
 nibus. nu.8.pag. 142
 Apocam falsam non præsentantes, sed scriben-
 tes, an, & quando puniantur pœna mortis
 naturalis statuta à Regijs Pragmaticis. nu-
 mer.9.pag. 142
 Apocas falsas præsentans punitur pœna ulti-
 mi supplicij, attento iure Regni. n.7.p.142
 Appellans, an, & quando possit, omisso medio,
 ad superiorem prouocare. nu.5.pag. 151
 Appellari potest ab omni grauamine, quod
 non reparari potest per appellationem à
 definitiua de iure ciuili. nu.3.pag. 17
 Appellatio diuersimodè permittitur de Iure
 Canonico, & ciuili. nu.1.pag. 17
 Appellatio ab omni grauamine licet de iure
 canonico. nu.2.pag. 17
 Appellatio de Iure Regni ab interlocutorijs
 an suspendat executionem, etiã si agatur
 de decretis S.C. nu.5.pag. 17
 Appellatio à decretis, quod exfrahent turban-
 tes studia, an suspendat eorum executio-
 nem. nu.5.pag. 325
 Appellatio an admittatur à decreto suspicio-
 num. nu.12.pag. 213
 Appellatio de iure communi, & Regni nostri
 tres habet status. nu.8.pag. 20
 Appellatio secundum tempus ex tribus habet
 diuersum de iure communi, & Regni. nu.9.
 pag. 20
 Appellatio conceditur ab interlocutoria la-
 ta super Iudicis incompetencia, quamuis
 delegata sit causa per Proregem, appella-
 tione remota. nu.7.pag. 15
 Appellatio à decreto circa immissionem, an
 detur quoad actum suspensiuum. n.1.p. 230
 Appellatio non suspendit decretum in mero
 possessorio, secus si sit admissum petitoriũ,
 quod latè probatur. nu.2.pag. 230
 Appellatio à decreto, quo iubetur continua-
 tio solutionis, an suspendat decretum. n.4.
 pag. 230
 Appellatio à non admissa absentie excusatio-
 ne non denegatur. Quod per totam diluci-
 dationem probatur. nu.2. pag. 80
 Appellatio à non admissa excusatione propo-
 sita ab amicis admittitur, quamuis eorum
 periculum non sit. nu.3.pag. 80

Appellatione deserta ob non præsentationem
 processus infra tempora legitima in M. C.
 causa reuideretur ex eisdem actis. n.1.p. 225
 Appellatione deserta, ex æquitate tantum S.C.
 reuideretur causa. nu.3. pag. 225
 Appellatione deserta, an reuideatur causa, si
 pars instetie, illam declarari desertam. n.4.
 pag. 225
 Appellatione semel deserta, dicitur deserta,
 tam secunda, quàm ter tia instantia; sed an
 semper. nu.8.pag. 226
 Appretium debet omninò præcedere, cum res
 venditur subhasta. nu.6.pag. 299
 Appretium, attenta consuetudine Neap. Si
 quis emit, potest peti, tam ab emptore, quàm
 à retrahente. nu.4.pag. 299
 Aqua orta in solo priuato priuata est. num.5.
 pag. 333
 Aqua priuata poterit à Domino cuicunque
 concedi, nec Fiscus yti potest prælatione.
 num.6.pag. 334
 Arbitrium Iudicis in dando termino super iu-
 ris articulo quale debeat esse. 3. nu. pag. 42
 Arbitrium Baronum non est extendendum.
 num.12.pag. 73
 Titulorum fama deperditur. 13. nu. pag. 73
 Arbitratores non dicuntur dispensare bona,
 prout dispensantur in iudicio. n.10. p. 31
 Argentarij sunt de Regalibus, & quæ dicantur
 nu.32.pag. 161
 Arma prohibita ferentes non puniuntur à M.
 C. ni cum illis reperti fuerint, vel delique-
 rint. nu.1.pag. 106
 Arma prohibita ferentes puniuntur pœna as-
 portationis, licet non capiantur cum illis,
 sed conuicti fuerint de insultu. n.2. p. 106
 Arma asportans, & delinquens, punitur vnica
 pœna, & maiori. nu.3.pag. 106
 Arma asportans tempore non prohibito, si
 cum illis delinquat, & delictum pœnam mi-
 norem mereatur, quàm mereatur asportatio
 tempore prohibito, plectitur pœna delicti.
 num.5. pag. 106
 Arma prohibita an ferri possint, si, pulsata sit
 campana ad arma. nu.6. pag. 206
 Arma prohibita à satellite propè ipsum tol-
 lens, & inimicum vulnerans, an puniendus
 sit pœna criminis. nu.7. pag. 106
 Arma prohibita ex proposito ferenda sunt, vt
 puniri possit reus. nu.8. pag. 106
 Arma non considerantur per se quo ad pœ-
 nam imponendam, sed in ordine ad deli-
 ctum. nu.10. pag. 107
 Arma, & cætera huiusmodi instrumenta, non
 ideo prohibenda sunt, quia ex ijs mala se-
 quuntur, ex D. Augustino. nu.8. pag. 314
 Ars militaris æqualis est legibus. n.12. p. 357
 Ars serici non debet esse magis priuilegiata
 arte militari quoad fori priuilegium, quo
 famuli militum frui debent. nu.20. pag. 53
 Ar-

I N D E X

- Articuli , ni sint concludentes , est locus pœ-
nae statutz à *Pragm.* contrà calumniatores,
num.15. pag. 18
- Articulus iuris requirit terminum , quotiès
dilucidari potest ab aliquo facto, quod re-
quirit probationem . nu.6. pag. 42
- Articulus iuris , tanquàm non dependens à
probationibus, non admittit terminum. nu-
mer.4. pag. 42
- Articulus iuris quandoque æquiparatur pro-
bationibus, cum ambo referuari soleant ad
merita causæ, licet diuersimodè . n.5.p. 42
- Ascanius Cardinalis Philamarinus, eiusque
Nepotes laudantur . n.16. pag. 3
- Ascensus cum scalis non reddit dignum mor-
te furtum attentatum absque alijs qualita-
tibus . n.2. pag. 82
- Ascensus cum scalis ad locum religiosum
reddit grauius furtum attentatum. n.3. p.83
- Ascensus cum scalis nocturno tempore non
reddit dignam morte attentatam puellarum
rapinam, improbatà decil.36. Grammatici,
n.12. pag. 83
- Ascensus cum scalis ad monasteria monialiū
punitur pœna vltimi supplicij. n.14. pag. 84
- Ascensus cum scalis, vt res iacentes auferan-
tur, quomodo puniendus. nu.15. pag. 84
- Ascensus cum scalis ad conseruatorium Vir-
ginum puellarum an puniatur pœna mor-
tis . nu.16. pag. 84
- Assassinus vulnerans clericum non gaudet im-
munitate ecclesiastica ; secus , si absque ta-
li qualitate illum interficiat. Quod latè
examinatur . nu.1. pag. 47
- Assassinij pœna mulctatur assassinus, quamuis
mors non sequatur, sed quomodo. n.2. p.48
- Assassinus etiàm dicitur, qui absque pretij re-
ceptione alium interficit, dummodò aliud
æquiualens interueniat, quale poterit esse
amor . nu.3. pag. 48
- Asseratio locum habet, quotiès interest mu-
lieris , eius dote in tuto collocari . nu.9.
pag. 323
- Assensus Capituli Neap. an comprehendat do-
nationes cōtemplatione matrimonij factas
in capitulis matrimonialibus, fusissimè exa-
minatur . nu.13. pag. 240
- Assensus Capituli Neap. an operetur, cum non
adeest expressa hypotheca . nu.2. pag. 238
- Assensus Capituli Neap. an habeat locum, si
Baro habeat habilem successorem post obli-
gationis habebat inhabilem. n.20. pag. 243
- Assensus Capituli Neap. an comprehendat do-
tes monialium . nu.21. pag. 243
- Assensus Capituli Neap. an profit Neapolita-
nis spurij, & naturalibus, fuse examinatur.
nu.22. pag. 243
- Assensus Capituli Neap. quot casus cōsideret,
noua animaduersione ostenditur . num. 24.
pag. 244
- Assensus Capituli Neap. quia datur à lege, in-
telligitur concessus statim ac aliquis bona
sua obligat pro dotium restitutione . nu. 6.
pag. 239
- Assensus Capituli Neap. incipit à die capitu-
lorum matrimonialium, quamuis instrumē-
tum receptionis dotis fuerit confectum, so-
luto matrimonio . n.7. pag. 239
- Assensus Capituli Neap. locum habet, non so-
lum in dote, sed etiàm in usufructu, & in-
teresse . n.8. pag. 239
- Assensus Capituli Neap. vt operetur, non est
opus, vt referretur Regis assensus . num.9.
pag. 239
- Assensus Cap. Neap. vt operetur, sat est, si obli-
gentur omnia bona absque feudalium ex-
pressionem . n.10. pag. 239
- Assensus Cap. Neap. an locum habeat, si obli-
gentur bona burgensatica, absque particu-
la taxatiua, tantum, & quid, si cum tali par-
ticula n.11. pag. 239
- Assensus capituli Neap. an comprehendat bo-
na quorumcunque extraneorum obligata
in capitulis matrimonialibus . n.15. p. 242
- Assensus Capituli Neap. an comprehendat an-
tefactum . nu.16. pag. 242
- Assensus Capituli Neap. an loquatur de feu-
dis etiam planis, & de tabula. Latè exa-
minatur . nu.17. pag. 242
- Assensus Capituli Neap. an locum habeat cō-
trà Baronem carentem legitimo successore.
nu.18. pag. 242
- Assensus Domini non operatur, vt agnatus
nequeat feudum repetere, soluto pretio nu-
mer. 30. pag. 256
- Assensus Principis conualidat actum, non mu-
tat . nu.14. pag. 209
- Assensus Proregis non sufficit, cum concedi-
tur in feudum res burgensatica, sed re-
quiritur immediatus Regis. nu.32. pag. 184
- Assensus Regis pro concedenda in feudum re-
burgensatica quam clausulam debeat con-
tinere . nu.34. pag. 186
- Assensus Regis expressus non prodest credi-
tori, nisi à die, quo expeditus est . num.5.
pag. 239
- Assensus reservatio in contractu rerum feuda-
lium quid operetur, ad explicationem eo-
rum, quæ ait *Reg. de Ponte in conf.* 17. num.
26. pag. 270
- Assensus in Regno necessariò probatur per
scripturam, & non per testes contrà non-
nullorum opinionem . num.20. pag. 269
- Assistentia quandoque præstatur contrà ter-
tium possessorem, non audito principali de-
bitore . nu.1. pag. 295
- Assistentia petita contrà principalem debito-
rem ex causa venditionis annuorum introi-
tum non præstatur, nisi, liquidato credi-
to

R E R V M.

to contrā principalem . nu.2.pag. 295
Assistentia petita etiā ex causa venditionis
annuorum introituum , sed contrā tertios
possessores , prastatur inaudito principali ,
quod latē explicatur . nu.3.pag. 296
Assistentia potest prastari contrā tertium pos-
sessorem , non audito principali debitore ,
quoties non agitur de contractus rescissio-
ne . nu.5.pag. 296
Assistentia prastata S.C.ad finem adiudican-
di , creditor tenetur ad rem , reuocata senten-
tia , non ad pretium . nu. 6. pag. 298
Assistentia datur contrā debitorem debitoris ,
si tempore contractus celebrati inter credi-
torem , & debitorem , debitor debitoris pos-
sidebat bona , secus si aliter . n.2. pag. 297
Athenienses hastam tumultu figentes vltionem
denunciabant interfectoribus . nu. 25.
pag. 68
Attentata in iudicio ratione contemptus tra-
hant secum vitium litigiosi , etiā peremp-
ta instantia . nu.5. pag. 369
Auaritia nostris tempestatibus altas iecit ra-
dices . nu. 23. pag. 332
Auctoritas Papę omnem suspicionem fraudis
tollit . nu.45. pag. 340
Auctorum versutia in scribendo quānam
sint . nu.22. pag. 362
Audientia Regia an possint cognoscere deli-
cta officialium . nu.5. pag. 157
Auxiliator merus nō debet eadem pœna , qua
principalis plectitur , puniri . n.4. pag. 88
Auxiliator merus quis dicatur . n.5. pag. 89
Auxilium , vel consilium prastans mauris , pu-
nitur pœna mortis , quod singularitē pro-
uisum est . nu. 6. pag. 89
Auxiliator merus non dicitur , qui in furto
interuenit . n.8. pag. 89
Auxiliator , quamvis in delicto patrato inter-
uenerit , non dicitur principalis , sed prin-
cipalis denominabitur , qui delictum ad
perfectionem redegit . nu.13. pag. 89
Auxiliatores delinquentium cum armis igneis
tenentur etiā assistere , vt pœnam princi-
palium delinquentium in Regno statutam
subeant . nu.10. pag. 89
Auxiliatores torqueri nequeunt , ni prius li-
quidō constet contrā principales delictum :
quod latē examinatur . nu.11. pag. 89
Auxiliatores , licet æqua pœna puniendi sint ,
qua plectuntur principales ; tamē non eo-
dem modo contrā omnes procedendum est .
n.12. pag. 89

B

Banniri an possit aliquis die feriato . num.
49. pag. 364
Baptizatus Neapoli , licet ibi non natus , an
gaudeat ciuitate Neapolitana , & quando .

num.11. pag. 178
Baro , habens iurisdictionem criminalem , an
possit prastendere praelationem in assuetu iu-
risdictionis ciuilibus . nu.13. pag. 276
Baro , habens priuilegium cognoscendi crimi-
na vassallorum commissā extrā territorium ,
an prastetur Baroni loci commissi crimi-
nis , latē examinatur . n.9. pag. 166
Baro quomodo se gerere debeat in confirma-
tione indigni electi à maiori parte . nu.3.
pag. 378
Baro , vendita vniuersitate , nequit vsum vassal-
lis prohibere . nu.5. pag. 24
Baro , an ciuis prastendus in venditione Ca-
stri . nu.9. pag. 276
Baro prastetur omnibus in Regno , non so-
lū in emptione Castri , sed etiā aliarum
rerum . nu.10. pag. 276
Baro , cui velit , potest iurisdictionem crimina-
lem vendere , & quare . nu. 11. pag. 276
Baro potest concedere in emphyteusim ex-
cadentias , pro quibus illi nullum prasta-
tur seruitium . nu.4. pag. 181
Baro an habeat intentionem fundatam prohi-
bendi Pascua , si territorium sit feudale .
nu.1. pag. 23
Baro an differat à Capitaneo . n.20. pag. 183
Baro nequit exigere à vassallis fidam , & dif-
fidam , ni isti alia territoria habeant , &
quare . nu.12. pag. 25
Baro an post sententiam foriudicationis possit
facere subdito gratiam . n.8. pag. 72
Baro , pendente appellatione , si habeat secun-
darum causarum cognitionem , potest gra-
tiam facere . nu.9. pag. 72
Baro debet habere successorem tempore obli-
gationis , ad hoc , vt locum habeat assensus
Capituli Neapolitani . n.19. pag. 243
Baro prastetur in venditione , seu locatione
Castri etiā ad instantiam creditorum . n.
2. pag. 275
Baro prastetur Vniuersitati in venditione , seu
locatione Castri . nu.3. pag. 275
Baro potest eligere officialem consanguineum ,
ni adsit inimicitia inter Baronem , & Vassal-
los , secus , si qua adest inimicitia . n.6. p. 149
Baro , si est suspectus , reddit etiā suspectos
eius officiales . nu.7. pag. 150
Baro loci patrati sceleris potior an sit Barone
originis , vel domicilij , quamvis prastentus ,
examinatur per totā quæstionem . nu. 1.
pag. 165
Baro nequit vti iure , quo vtitur M. C. in re-
missione Clerici . nu.2. pag. 27
Baro in alterius Baronis territorio delinquens
potest ab illo recognosci . n.1. pag. 154
Baro non potest delinquens cognosci ab alio
barone , qui prastendebat , eum esse illi sub-
ditum ratione domicilij . n.2. pag. 154
Baro dicitur primus ciuis illius loci . n.3. p. 154
Baro ,

I N D E X

- Baro, commorans in territorio alterius Baronis, non sortitur illius forum ratione habitationis. n.4.pag. 154
- Baro, sciens contra suum vassallum procedi in alio Tribunali, nec comparens, prorogat illius iurisdictionem, secus verò, si id ignorauerit. nu.4.pag. 168
- Baro an cognitionem habeat criminis vsurariæ prauitatis. nu.10.pag. 154
- Baro quid teneatur probare, cum petit causæ remissionem post sententiam. Et quid possit probare Fiscus. nu.7.pag. 168
- Baro, tanquam primus ciuis illius loci, cuius ex baro, gaudet priuilegijs aliorum ciuium, nu.6.pag. 154
- Baro habens cognitionem delictorum, quæ sola Magna Curia cognoscit, potest cognoscere delicta officialium tam actiue, quam passiuè. nu.1.pag. 157
- Baro nequit ad instar Principis alicui gratiam facere, ni prius remissio obtenta sit. num.2. pag. 125
- Barones differunt à Feudatarijs. n.22.p. 357
- Barones quid agere debeant in Iudicijs. n.15. pag. 73
- Barones nequeunt animalia exterorum fidare in territorijs particularibus ciuium. Quod latè discutitur. nu.10.pag. 24
- Barones sunt immunes à contributione pro eorum animalibus, quæ tenent in proprijs priuatis territorijs. n.7.pag. 179
- Barones habentes cognitionem criminum ab officialibus patrum non possunt cognoscere de criminibus patratjs à Iudicibus secundarum causarum alibi commorantibus, & quare. n.7.pag. 158
- Barones in Regno nequeunt nouas facere concessioncs. n.1.pag. 180
- Barones nequeunt defensas facere, prohibendo vassallis vsum. n.2.pag. 180
- Barones an possit subinfeudare. n.3.pag. 180
- Barones quinam propriè dicantur apud varias nationes. n.16.pag. 155
- Barones in Regno Neapolitano qui verè sint. nu.17.pag. 155
- Barones, & feudatarij differunt in Regno. nu. 18.pag. 156
- Barones pro patratjs criminibus cognoscendi sunt à Prouinciarum Præsidibus. n.9.p. 154
- Barones dicuntur milites. n.19.pag. 357
- Barones, an, & quomodo veniant appellatione officialium. n.4.pag. 157
- Barones, licet alibi habitantes, sunt tamèn immunes à gabellis pro fructibus feudali- bus pro vfu domus, & familiæ. n.8.pag. 154
- Barones habentes merum, & mistum Imperium, cognoscunt suos vassallos priuatiue ad Regiam Iurisdictionem. nu.8.pag. 175
- Baroni an deneganda sit remissio in causis re- ceptionis contumacium, aliorumque, latè discutitur. num.8.pag. 150
- Baroni potest competere remissio quoad sen- tentiæ executionem. nu.11. pag. 169
- Baroni non competit remissio causæ criminalis post sententiam, si delictum compositio- nem non admittat. n.5.pag. 168
- Baroni competit remissio causæ criminalis post sententiam, si ille ignorauerit, contra suum vassallum procedi, & delictum com- positionem admittat. n.6.pag. 168
- Baronibus non est permessa noua infeudatio. n.10.pag. 182
- Beneficia deneganda non sunt, etiàm causa- introducta. nu.1.pag. 369
- Beneficia non competunt maiori heredi mino- ris. n.6.pag. 372
- Beneficia concedenda sunt auctori, & Reo. n.10. pag. 370
- Beneficia statim dicuntur vacare, nec à benefi- ciato poterunt alteri resignari, si ipso iure amissa sunt. n.9.pag. 39
- Beneficia renunciari an debeant æquè digno. nu.21.pag. 384
- Beneficijs concessis in prima instantia, non concedenda sunt alia in secunda instantia. nu.9.pag. 228
- Beneficijs concessis in causa principali, con- cedenda an iterum sint in causa liquida- tionis. Latè examinatur. n.7.pag. 227
- Beneficio vacante per matrimonium contra- ctum, an, quando clericus ob patrum scelus remittendus sit ad Iudicem Ecclesia- sticum. nu.11.pag. 39
- Beneficiorum collatio an facienda sit in di- gniorum. nu.19.pag. 383
- Beneficium amittitur ipso iure, quotiescun- que clericus contrahit matrimonium mo- raliter dispensabile, quamuis nullum, & ir- ritum; secus, ni sit moraliter dispensabile; & probatur. n.1.pag. 38
- Beneficium potest amitti à contrahente matri- monium, quamuis non renunciauerit ex- pressè. nu.2. pag. 38
- Bizochæ quo priuilegio gaudeant. n.29. p. 5
- Blasius Cusanus lector Primarius in Acade- mia Neapolitana laudatur. n.6.pag. 31
- Bona fama non operatur, vt Index nequeat suspectus allegari. n.4.pag. 204
- Bona confiscata reddenda sunt falsò inquisi- to, vel eius hæredibus. n.20. pag. 71
- Bona Neapolitanorum, siue ciuium eius casa- lium, publicari nequeunt, nec ij torqueri possunt ex processu informatio. num. 22. pag. 336
- Bona turpi lucro quasita ab vxore non sunt obnoxia creditoribus viri. n.1.pag. 374
- Bona antiqua in districtu Ciuitatis Neapoli- tanæ, an, & quomodo habeant aliqualem similitudinem cum feudis ex pacto, & pro- nidentia. n.13. pag. 252
- Bona

R E R V M

Bona committentium crimen læsæ Maiestatis
speſtant ad Regalia . n.38.pag. 161
Bona vacantia quę dicantur . n.24.pag. 159
Bona, quę auferuntur ab indignis , & quę ab
incapacibus,an intèr ſe differant.n.25.p.159
Bona contrahentium inceſtas nuptias , an, &
quomodò veniant appellatione Regalium .
n.26.pag. 160
Bonatentia , quę ſoluitur pro annuis redditibus,
eſt diuerſa ab ea,quę ſoluitur pro ceteris
ſtabilibus . n.3.pag. 303
Bonatentiam,quando territoria ſunt promiſ-
ſcua, ſoluere tenetur non priuilegiatus vbi
habitat . n.6.pag. 303
Bonatentia quantitas ſoluenda ab emptori-
bus annuorum introituum , quęnam ſit .
n.2.pag. 303
Brachium ſupèr decretis Rotę Romanę, an,
& quando cum cauſę cognitione ſit dan-
dum, latè diſcutitur, diſtinctione adhibita.
n.8.pag. 152
Brachij imploratio an ſit cõcedèda abſq; cau-
ſę cognitione, ſed vide n.7. & ſeqq. n.3. p. 151

C

P. C Aictanus Andreas laudatur poſt n.27.
pag. 336
Cæſar de Afflicto Episcopuſ laudatur poſt n.
14.pag. 87
Calumnia proximo inferenda non eſt ex ſa-
cra ſcriptura . n.7.pag. 135
Calumniatores grauiter puniuntur de iure
communi . nu.1.pag. 134
Calumniator, ni ſit euident, non punitur de iu-
re Regni . nu.2.pag. 134
Calumniator euident quid dicatur, latè diſcu-
titur . nu.3.pag. 134
Calumniatores ſemper pœnas à Deo periculi-
tati ſunt . n.6.pag. 135
Calumniatorum pœna quę ſit , & an omnes
pœnæ reſceſſerint ab aula . n.9.pag. 135
Calumniati apud Deum iuſtitiam reperient.
nu.5.pag. 135
Cambium ſiccum ſuſtinetur tantum ratione
lucri ceſſantis omnino probandi. n.2.p.308
Candela præcedi debet ab eſtimatione, & qua-
rè . nu.5.pag. 281
Capitalis reſ à quo dicatur . n.5.pag. 119
Capitanei Iuſtitia an ſint teſtes idonei contrà
carceratum . n.2.pag. 236
Capitulum noſtri Regni, *Conuentuſ* , non lo-
quitur de iudice, coram quo facienda ſit
exequutio contrà multorum ſenſum. n.4.p. 8
Capitulum Regni, *Conuentuſ* , quas diſcor-
dias ortas in terminis iuriſ communis ſe-
dauit. nu.5.pag. 8
Carcer datus in pœnam differt à carcere dato
in cuſtodiam . n.8.pag. 131
Carcerari nemo poteſt in aula S.C. abſque

Præſidis venia . n.2.pag. 163
Carceratus fugiens culpa Commentarienſis,
abſque carceris fractura non habetur tan-
quam conſeſſuſ . n.20. pag. 117
Carceratio in criminalibus an , & quomodò
ſit arbitraria . n.6.pag. 163
Carceratio in criminalibus an ſemper requi-
rat indicia ad torturam . n.7. pag. 163
Carceratio quomodò permittatur in S. C. n.
11.pag. 164
Carcerationis tempuſ non computatur in ter-
mino dato, ſi carceratus exitit pro eodem
crimine . n.2.pag. 131
Carceratus nequit duplici pœna puniri , &
quomodo . n.6.pag. 131
Cardinales præcedunt ſecundum antiquita-
tem . n.24.pag. 358
Cardinaliſ Presbiter in functionibus eccleſia-
ſticis primum obtinet locum , deinde Dia-
conuſ, & Subdiaconuſ &c. n.25. pag. 358
D. Caroluſ Calà Regenſ Regiæ Cancellariæ
laudatur poſt n.7.pag. 231
D. Caroluſ Petra Regiuſ Conſigliariuſ lauda-
tur poſt num. 15. pag. 101. poſt num. 10.
pag. 54. poſt nu.7. pag. 57. nu.3. pag. 60
Caroluſ Antoniuſ de Roſa Fiſci patronuſ Re-
giæ Reuiſionis laudatur poſt n.6. pag. 54
Caroluſ Magnuſ vocatuſ fuit à Leone III. ad
reprimenda ſcclera Romanorum : quare
coronam retulit , & Chriſtianiſſimi nomen
fortituſ eſt . n.36. pag. 6
Cartulæ affixę deſeruiunt pro vera denun-
ciatione quoad domuſ locationem. num.7.
pag. 26
Cartulæ locationis an neceſſario affigendę
ſint menſe Ianuario pro domorum locatio-
nibus . n.3. pag. 26
Caſalia ſeparata à Ciuitate quoad regimen
gaudent immunitate ab hoſpitio militum .
n.4. pag. 176
Caſalia Ciuitatiſ Neap. gaudent omnibus
priuilegijs conceſſis Ciuitati . n.1. pag. 174
Caſalia dicuntur membra Ciuitatiſ . num. 2.
pag. 174
Caſalia dicuntur pars corporiſ ciuitatiſ. n.23.
pag. 336
Caſalia Ciuitatiſ Neapoliſ nequeunt ab ipſa
ſeparari, nec vendi. n.9. pag. 176
Caſtrum habens ex ſe regimen non dicitur
membruſ Ciuitatiſ . n.13. pag. 176
Cauſa iuſtiſſima requiritur in cuſtode ad excu-
ſandum dolum præſumptum. n.17. pag. 117
Cauſa remiſſionis controuerſa, ſi à dectero la-
to deinde ad relationem M.C. in Collaterali
Conſilio reclametur , an reclamatio com-
mittenda ſit alij Iudici , & quid in S.C. n.8.
pag. 15
Cauſa paupertatiſ excuſat appellanrem à præ-
ſentatione proceſſuſ infra legitima tempo-
ra . nu.1. pag. 228

D d d

Cau-

I N D E X

Causa reuidentia est, tam in S. C. quam in M.C.V. ex iisdem actis, sed diuerso modo, elapsis fatalibus . n.2. pag. 228

Causa reclamationis non committitur, nisi executioni demandata sententia . num. 5. pag. 20

Causa an reuideri possit ex eisdem actis, si appellatio declarata fuerit deserta. n.6.p. 225

Causa semper præsuntur in Principe . nu. 46. pag. 340

Causa liquidationis, tanquam diuersa à causa principali, noua habet remedia . num. 8. pag. 227

Causa liquidationis, non ideo reuidetur ex iisdem actis, quia causa principalis fuit ex iisdem actis reuisa . n.1. pag. 227

Causa liquidationis est diuersa à causa principali . n.2. pag. 227

Causa, cognita semel ab aliquo indice superiore circa decreta definitiua, non potest ad inferiorem redire . n.5. pag. 232

Causa gravior ad arguendam in solutione, presumptionem quomodo dignoscatur, late discutitur . n.5. pag. 305

Causa reclamationis, non terminata infra biennium, aut triennium, an sit deserta? referuntur Doctorum opiniones . n.12. p. 21

Causa spiritualis, licet, si decidendus sit articulus iuris, spectet ad Ecclesiasticum; tamen, si sit super facto, quod à nullo articulo dependeat, non dicetur causa spiritualis: & ponitur exemplum . n.8. pag. 29

Causæ decimarum expediri valent die feriata . nu.39. pag. 364

Causæ circa usurariam prauitatem an expediri possint die feriata . n.40. pag. 364

Causæ contra publicos latrones an expediri possint diebus feriatis . n.41. pag. 364

Causæ captiuorum expediri possunt diebus feriatis . n.48. pag. 364

Causæ suspensionum quot sint; & ad quæ capita reducuntur . n.9. pag. 193

Causæ feudales infra viginti vncias in Regno deciduntur tam in M. C. V. quam in cæteris curijs inferioribus. Quod late probatur . n.5. pag. 169

Causæ, quæ proponuntur in festiuitate Sancti Iuonis, quænam sint, vbi aliqua de Sancta huiusmodi Congregatione . n.10. pag. 319

Causæ excusantes calumniatores à pœnis, quæ sint . n.10. pag. 135

Causæ grauiore in solutionis actu ad arguendam solutionem factam magis ex vna causa, quam ex altera, quot sint. n.4.p. 305

Causæ excommunicationum, & censurarum, possunt expediri die feriata . n.44. pag. 364

Causæ rusticorum an valeant expediri diebus feriatis . n.45. pag. 364

Causæ spoliationum, an expediri valeant die feriata . n.46. pag. 364

Causæ deserte reuifio an competat etiam M.C.V. late discutitur. n.5. pag. 225

Causæ, in quibus damnum futurum veremur, discuti possunt die feriata. n.35. pag. 362

Causæ syndicatum an discuti valeant diebus feriatis . n.36. pag. 364

Causæ publicæ, & Fiscales in quibusnam ferijs tractari possint . n.31. pag. 363

Causæ pistoriæ tractari possunt die feriata, & quare. n.32. pag. 363

Causæ manumissionis, & emancipationis tractantur etiam die feriata. n.33. pag. 363

Causæ ciuiles, si quandoque appellatur ab earum incidentibus, remanent in S. C. & quomodo . n.8. pag. 163

Causæ respicientes publicam vtilitatem expediri possunt die feriata. n.51. pag. 364

Causæ ecclesiasticæ, an valeant expediri diebus feriatis. n.52. pag. 364

Causæ aduenarum, an, & quando expediri possint diebus feriatis. n.53. pag. 364

Cautela data à Reg. de Marin. Baronibus non habentibus secundarum causarum cognitionem ad gratiam faciendam subditis non videtur posse subsistere . n.10. pag. 72

Cautela litigatoribus in allegandis iudiciis suspectis . n.3. pag. 185

Cautio de non offendendo à duellantibus quomodo præstetur . n.2. pag. 365

Cautio, & verbum Regium, etiam amplissima forma, & pro quacunque causa independente à prima offensa, præstita, non obligant pro noua offensa independente à prima, ac proinde proueniente ex noua rixa pro noua causa . n.7. pag. 130

Cautio, & verbum Regium sunt strictissimi iuris. n.8. pag. 130

Cautio non præstatur in liberatione faciendi Aduocatis pro eorum laboribus, & quare. n.7. pag. 292

Cautio de non offendendo an intelligatur præstita pro omnibus, si tota familia offensa non sit? Late probatur. n.8. pag. 366

Cautio de non offendendo præstanda est, quauis alteruter illam nolit . n.13. pag. 367

Cautio de non offendendo non præstatur à nobilibus, sed ij obligantur sub verbo Regio. n.14. pag. 367

Cautio præstanda est ab omnibus familia Capitibus, si tota familia offensa fuit . nu. 11. pag. 366

Cautio de non offendendo à duellantibus pro quibusnam præstanda sit . n.6. pag. 366

Cautiois pœnam sæpè fugere putat aliquis rixam inducendo . n.10. pag. 366

Cessio ex causa necessaria non subiacet dispositioni l. per diuersas, & ab Anastasio. num. 6. pag. 302

Cessio ex causa necessaria non videtur facta studio litium redimendarum: secus cessio volun-

R E R V M.

- voluntaria . n.7. pag. 302
- Cessio crediti, iuris luendi, & contractus postmodum factus inter debitorem cessum, & cessionarium, quomodo interueniant, fufissimè demonstratur . n.18. pag. 289
- Cessio iuris luendi cur non destruat cessionem translatiuè factam tertio à creditore . n.19. pag. 290
- Cessio iuris luendi non est inutilis tertio cessionario creditoris, sed necessaria, & quomodo . nu.20. pag. 290
- Cessio iuris luendi quid operetur, & ad quid inuenta . num.15. pag. 283
- Cessio facta creditori translatiuè quid operetur . nu.16. pag. 289
- Cessionarius, an, & quando habeat respectu tertiarum anterioritatem capitalis, fufissimè agitur . n.14. pag. 287
- Cessionarius creditoris non potest non trahere respectu tertiarum anterioritatem capitalis . n.22. pag. 290
- Cessionarius creditoris ex contractu celebrato post cessionem cum debitore quandoque non trahit respectu tertiarum anterioritatem capitalis, & quomodo. nu.24. pag. 291
- Cessionarius quando teneatur stare locationi factæ à cedente . n.22. pag. 261
- Cicero lumen habuit iudicij vniuersalis. nu.9. pag. 57
- Citari quisque potest die feriata ad exhibenda testamenta . n.27. pag. 363
- Citatio verbalis non arctat personam ad personalitèr comparendum, sed ad comparendum per Procuratorem . n.6. pag. 360
- Citatio realis cur dicatur fieri per capturam personæ. n.7. pag. 360
- Citatio semper dicitur realis, si mandatum fiat alicui, vt domum teneat loco carceris, vel vt personalitèr compareat, vel vt se ad locum aliquem conferat . n.8. pag. 360
- Citatio realis in Ecclesia non potest fieri . n.4. pag. 360
- Citatio realis ea verè dicitur, quæ arctat personam quouis modo ad personalitèr comparendum . n.5. pag. 360
- Citatio testium an quandoque fieri possit die feriata. n.34. pag. 363
- Citatio non requiritur pro exequutioni demandanda pœna pecuniaria, cum expedita est citatio ad informandum cum inserta forma citationis ad dicendum, quare exequutioni demandanda non sit pœna pecuniaria. n.7. pag. 172
- Citatio, ni facta sit ad omnes actus vsque ad sententiæ exequutionem inclusivè, non sufficit ad exequutioni demandandam sententiam . n.5. pag. 172
- Citatio expediri potest die feriata, vrgente necessitate, quod per totam dilucidationè exemplificatur . n.23. pag. 363
- Citatio expediri potest die feriata, si res peritura sit . nu.24. pag. 363
- Citatio contrà turbantes publicam quietem, expediri potest etià die feriata, & quare . nu.38. pag. 364
- Citatio realis nulla est, si facta sit in alienæ iurisdictionis territorio . n.15. pag. 361
- Citatio, licet expedita à loco iudicij die non feriata, & facta in loco, in quo die illa festiuitas celebratur, nulla est . nu.16. pag. 361
- Citatio quæcunque, expedita die feriata, est nulla, regularitèr loquendo. nu.17. pag. 361
- Citatio, attento iure nostri Regni, non poterit expediri die feriata, quod fufissimè probatur, reiecta recentiorum sententia. num.18. pag. 361
- Citatio verbalis in Ecclesia an sit licita . nu.1. pag. 360
- Citatio pro causa criminali vix dici potest verbalis . nu.2. pag. 360
- Citatio verbalis adhibenda contrà commorantem continuò in Ecclesia, & quomodo ea facienda sit . num.10. pag. 360
- Citatio per edictum, quæ expediri solet in præambulis, an inducat iudicium. num.19. pag. 10
- Citatio circa alimenta præstanda, an, & quando expediri possit die feriata. nu.28. p. 363
- Citatus ad informandum, an possit interim carcerari . nu.5. pag. 163
- Ciues allekti an gaudeant priuilegijs concessis in alieno territorio ciuibus originarijs. n.4. pag. 179
- Ciues quinam dicantur . nu.1. pag. 177
- Ciues tenentur ad contributionem pro animalibus, quæ concedunt, vulgò, ad menandù; secus, qui ea ducunt, & quare. n.8. pag. 179
- Ciues Vniuersitatis, an quandoque possint esse testes habiles pro vniuersitate, & an nunquam, præcipuè, existentibus testibus, qui contrà Vniuersitatem contrarium deponat. nu.16. pag. 205
- Ciues possunt immittere animalia ad pascendum, si territorium sit burgenficum, contrà Baronis prohibitionem. num.4. pag. 24
- Ciues Neapolitani habentes domum Neap. & habitantes Ruri, an, & quando priuilegijs fruuntur . nu.9. pag. 178
- Ciuis allektus est verè ciuis, non autem fide . nu.2. pag. 179
- Ciuis fit, non solum ratione habitationis per decennium, sed ratione dignitatis . num.7. pag. 154
- Ciuis Neapolitanus origine, mutato domicilio, non perdit ciuilitatem, sed an semper . num.2. pag. 177
- Ciuis quot modis dici possit. nu.3. pag. 177
- Ciuis animus attenditur in ciuilitate concedenda . nu.4. pag. 177
- Ciuis allektus, si alibi moretur, non gaudet pri-

I N D E X

- privilegijs concessis Ciuitati Neapolis. n. 5. pag. 177
 Ciuis allectus alibi commorans, deinde verò rediens, an, & quando gaudeat immunitatibus ciuibus concessis. nu. 6. pag. 177
 Ciuitate Neapolitana gaudet allectus ad sedilia nobilium Neapolitanorum, licet non sit ortus, nec originarius Neapolis. num. 8. pag. 177
 Ciuitate Neapolitana, an, & quando gaudeat ducens vxorem ortam Neap. & habens domum emphyteuticam. nu. 10. pag. 178
 Ciuitas Neapolitana ad turbulencias euitandas debet apud nostrum Regem procuratorem habere. nu. 12. pag. 334
 Claustrales an possint esse arbitri, & arbitratores. nu. 11. pag. 31
 Clausula, saluo iure cuiuslibet, an efficiat, vt res sit adhuc litigiosa. nu. 20. pag. 10
 Clerici committentes delicta absque habitu, & tonsura, non gaudent fori priuilegio, nec requiritur trina monitio. Quod latè iuribus Canonis probatur, examinatis prius dictis *Sanfelicij*. nu. 8. pag. 33
 Clerici, vt gaudeant fori priuilegio, debent continuo habitum clericalem deferre. nu. 1. pag. 32
 Clerici coniugati nobilitè viuentes sunt immunes à solutione, quam vocant, *della testa*. nu. 2. pag. 35
 Clerici coniugati an gaudeant fori priuilegio in ciuilibus. nu. 38. pag. 6
 Clerici coniugati gaudent priuilegio fori, & Canonis, dummodo tonsuram, & vestes clericales deferant. num. 19. pag. 4
 Clerici coniugati gaudent his priuilegijs, etià, attento iure Regi, quicquid, etiam attento tali iure, antea fuerit. nu. 20. pag. 4
 Clerici syluatici duplicis sunt generis, alij scilicet, qui tonsuram recipiunt, alij secus. n. 21. pag. 4
 Clerici syluatici, licet tonsuram non habeant, dicuntur tamèn minores Ecclesie. n. 22. p. 4
 Clerici syluatici antè decretum Sacre Congregationis multiplicabantur in fraudem Iurisdictionis laicalis. num. 23. pag. 5
 Clerici purè Syluatici ex decreto Sacre Congregationis gaudent fori priuilegio in criminalibus, non autèm priuilegio Canonis. nu. 25. pag. 5
 Clerici syluatici malæ conditionis excluduntur per Sacram Congregationem à fori priuilegio. num. 27. pag. 5
 Clerici non beneficiati, nec insigniti Sacris ordinibus, an prohibeantur patrociniæ præstare in omnibus causis. nu. 3. pag. 31
 Clerici secundum Prag. Regni nostri nequeunt ad officia secularia promoueri, & redditur ratio. nu. 13. pag. 36
 Clerici secundum multos DD. delinquentes ratione alicuius artis laicalis conueniendi sunt coràm Iudice seculari, quod nonnulli limitarunt. nu. 10. pag. 36
 Clerici secundum veriore opinionem delinquentes in arte laicali cognoscendi sunt à Iudice Ecclesiastico. nu. 11. pag. 36
 Clerici delinquentes sine habitu, & tonsura, licet priuilegio fori non gaudeant ex dispositione S.C.T. retinent tamèn alia priuilegia, pro quibus affertur decisio Sacre Congregationis. nu. 9. pag. 34
 Clerici proprios agros colentes, similiaque agentes, non perdunt nobilitatem consideratam ab Ecclesia exemplo D. Pauli. nu. 5. pag. 36
 Clerico inquisito petente remissionem ad Curiam Baronalem, causa remissionis tractanda est in M.C.V. non autèm in Curia Baronali, & quare. nu. 1. pag. 27
 Clericus quandoque degradatur; non tamèn seculari iudici traditur. nu. 5. pag. 354
 Clericus Regium sigillum falsificans, quomodo puniatur à Sacris Canonibus. n. 6. p. 354
 Clericus, si post commissum crimen habitum dimiserit, an cognoscendus sit à Iudice laico? latè recensentur omnes opiniones. nu. 22. pag. 11
 Clericus absque requisitis S.C.T. perdit priuilegium fori, non canonis. nu. 4. pag. 368
 Clericus deprehensus in fraude ob exercitium alicuius negotij secularis indignus redditur auxilio Ecclesie per pecuniæ traditionem, non autèm indignus redditur fori priuilegio. nu. 12. pag. 36
 Clericus, vt possit patrociniæ præstare, duplici indiget dispensatione, Summi Pontificis scilicet, & Collateralis Consilij. n. 4. p. 31
 Clericus potest esse arbiter. num. 5. pag. 31
 Clericus simplex aliàs remissus an teneatur exhibere tantum decreta remissionis, an autèm alia probare. nu. 18. pag. 16
 Clericus beneficiatus ad obtinendam remissionem aliàs obtentam super alio crimine quid probare debeat. nu. 20. pag. 16
 Clericus beneficiatus aliàs remissus an teneatur probare fructuum perceptionem post primam remissionem. nu. 21. pag. 16
 Clericus beneficiatus quid probare debeat in nouo termino dato in causa remissionis pro nouo crimine. nu. 22. pag. 16
 Clericus non habens requisita S.C.T. non perdit priuilegium Canonis. nu. 23. pag. 16
 Clericus immiscens se negotijs secularium coràm quo Iudice conueniendus sit, latè examinatur. nu. 9. pag. 36
 Clericus inquisitus producens cum bullis ordinum bullas institutionis Iuris parronatus factas à Vicario Episcopi remittendus est ad suum Iudicem. nu. 1. pag. 13
 Clericus coniugatus non est exemptus à functione.

R E R V M.

- tionibus fiscalibus . num. 1. pag. 35
 Clericus, qui sordida exercuit, an, & quando
 priuilegium fori amittat . nu. 10. pag. 34
 Clericus pro quibuscunque criminibus co-
 gnoscendus est à suo Iudice . nu. 11. pag. 34
 Clericus non amittit fori priuilegium, si bre-
 ui temporis interuallo habitum clericalem
 reliquerit . nu. 2. pag. 32
 Clericus, si antè deprehensionem habebatur
 ut laicus, & deprehensionis tempore reper-
 tus sit cum habitu clericali, an ad suum
 Iudicem remittendus sit . nu. 3. pag. 32
 Clericus repertus tempore deprehensionis
 absque tonsura an remittendus sit . n. 4. p. 32
 Clericus administrator tutelæ susceptæ à ma-
 nu Iudicis laici debet cōueniri ratione ad-
 ministrationis coràm Iudice Ecclesiastico.
 num. 14. pag. 36
 Clericus recipiens quancunque tutelam, quā-
 uis non legitimam, conueniendus est pro
 redditione computorum coràm Ecclesiasti-
 co Iudice . nu. 16. pag. 37
 Clericus nequit præstare patrocina in iudi-
 cijs secularibus, nisi in aliquibus casibus.
 nu. 1. pag. 30
 Clericus, prohibitus patrocinium præstare in
 causis non exceptis, non prohibetur præ-
 stare consilia, sicque refertur decusum . nu. 2.
 pag. 30
 Clericus incorrigibilis traditur à Iudice Ec-
 clesiastico coercendus seculari, cum non eo-
 dem modo discurrendum de degradato . nu.
 3. pag. 354
 Clericus, non idcirco beneficium ipso iure
 non amittit, quia nullitèr matrimonium cō-
 traxit . num. 10. pag. 39
 Clericus an, & quando possit petere remis-
 sionem, si tertius oppositor compareat, pe-
 tens, rem sibi dari . num. 17. pag. 9
 Cognatio spiritualis, an, & quando reddat
 iudicem suspectum; sed vide nu. 4. n. 2. p. 207
 Cognatio spiritualis inter quas personas con-
 trahatur . nu. 3. pag. 207
 Cognitio causarum feudalium fuit concessa
 S. C. priuatiuè . nu. 7. pag. 170
 Cohæres, an citandus sit, ut ei sententia noceat,
 & quid dicendum in cessionario . n. 9. p. 221
 Collega præsumitur amicus alterius collegæ .
 nu. 4. pag. 197
 Collega quando dicatur suspectus, & quando
 non, in iudicando contrà aduersarium recu-
 santis alium collegam . nu. 6. pag. 197
 Collegia non facienda sunt ab Aduocatis in
 Ecclesijs Deo dicatis . nu. 14. pag. 361
 Collegium virorum sub vno capite omnes di-
 gnoscit æquales . nu. 7. pag. 356
 Collusio actum irritat ipso iure . n. 3. pag. 293
 Collusio terrij comparentis antè litem conte-
 statam cum vno ex litigatoribus nullum
 parat præiudicium alteri, secus, si compa-
 reat post litem contestatam . nu. 9. pag. 223
 Collusione non probata per vnum Creditore,
 admittuntur alij ad illam probandam, vt
 purgetur mora emphyteutæ . nu. 4. pag. 293
 Colonus antiquus nequit stare factio per nouū
 emptorem, & è contrà, nec nouus emptor
 factio per antiquum colonum . n. 10. pag. 160
 Comes de Castillo prudenter se gessit in sa-
 crilegium puniendo . num. 10. pag. 86
 Comites qui dicantur . num. 11. pag. 155
 Comitum inuettitura qualis sit . nu. 12. p. 155
 Compensatio dicitur solutio . num. 2. pag. 305
 Comitua armatorum in campanea cum exu-
 libus, quamuis delicta non patrentur, pu-
 nitur pœna mortis naturalis, quod latè pro-
 batur, attentis nostris Pragmaticis . nu. 12.
 pag. 346
 Commissarius causæ suspicionis potest, pen-
 dente suspicione, ad acta incumbentia
 procedere . nu. 9. pag. 213
 Commoditas etià in bonis castrensis, &
 feudalibus filij competit patri . nu. 22. p. 210
 Commodum, quod venit in consequentiam,
 an attendatur in suspicione testium . nu. 17.
 pag. 206
 Comparitiones de sero admittendæ non sunt,
 ni principales ipsi compareant . n. 1. pag. 78
 Comparere an possint de sero instructores
 saltèr, ni procuratores . nu. 2. pag. 79
 Comparitiones procuratorum in causa crimi-
 nali admittuntur antequàm contumacia
 contrahatur . num. 3. pag. 79
 Comparitiones procuratorum in causa cri-
 minali post contumaciam quare non ad-
 mittantur . nu. 4. pag. 79
 Concepti in Ciuitate Neap. licet alibi nati, an
 gaudeant ciuilitate, & quando, & sub qua
 conditione . num. 15. pag. 178
 Concessionarius excadentiarū improprie ap-
 pellatur subfeudatarius . n. 5. pag. 181
 Conditio disparatorum officiorum est, vt vnū
 alij locum non cedat . n. 13. pag. 357
 Condiciones requisitæ à nonnullis, vt clerici
 gaudeant fori priuilegio . nu. 6. pag. 32
 Conductione facta pluribus, quis præferatur .
 nu. 6. pag. 26
 Conductor antiquus, semel prælatus, sempèr
 est præferendus in rebus Ecclesiæ . n. 6. p. 279
 Conductor antiquus rerum Ecclesiasticarum
 non præfertur nouo, & quare . n. 1. pag. 278
 Conductor antiquus prædiorum fiscalium,
 modò non remanserit debitor, præfertur
 nouo . nu. 2. pag. 279
 Conductor antiquus prædiorum priuatorum
 non præfertur nouo de iure communi, secus
 de iure consuetudinario Cinitatis Neap. n.
 3. pag. 279
 Confessario an fides adhibenda sit circa Rei
 innocentiam . nu. 16. pag. 112
 Confessio in tortura sæpè fit tormentorum
 metu

I N D E X

- metu . nu.2.pag. 58
- Confessio facta à Reo in tortura ex sola fama publica an illi noceat. nu.10.pag. 69
- Confessio delinquentium contra receptatores plenam facit probationem, quamvis per actus singulares . nu.4.pag. 90
- Confessio delinquentium facit plenam probationem quo ad furta patrata in Ciuitate Neapolis . num.5.pag. 90
- Confessio duorum delinquentium contra receptatores, quamvis graues, & optimæ famæ, plenam facit probationem. n.9.pag. 91
- Confessio delinquentium, ex cap. Regni, *Constitutionem*, locum habet contra leues personas; sed vide inferius num.9. nu.7. pag. 90
- Confessio trium delinquentium facit plenam probationem contra receptatores. n.1. p.90
- Confessio delinquentium, quamvis ex alijs delictis infamium, facit probationem contra receptatores. n.2. pag. 90
- Confessio trium sociorum ex dispositione Prag.3. de furtis an facienda sit in tortura ordinaria . nu.15. pag. 92
- Confessio contrahentium non probat solutionem integram ad euitandam dispositionem. *ll. per diuersas & ab Anastasio*. nu.8. pag. 302
- Confessio homicidij incerti an sufficiat ad torturam inferendam. num.7. pag. 69
- Confessiones delinquentium faciunt plenam probationem contra receptatores, quo ad auxilia, non quo ad alia delicta. n.11. p. 91
- Confessiones latronum contra graues personas an faciant indicium ad Torturam ex dispositione *diff. cap. Constitutionem*: remissive nu.3. pag. 90
- Confirmatio sapit quandoque naturam donationis . nu.13. pag. 209
- Congregationes platearum non dicuntur cōuenticula . n.21. pag. 336
- Coniecturis vtendum est ad dignoscēdas fraudes interuenientes in pretio pro iure congrui . n.2. pag. 259
- Cōsanguinitas, siue affinitas officialiū cū Prorege à reddat officiales suspectos. n.5. p.211
- Consanguinei famulorum alicuius priuilegiati, quamvis in primo gradu coniuncti, non gaudent priuilegio fori, quo gaudent ipsi famuli . nu.8. pag. 52
- Consanguineus præiens, & sciens, rem alteri vendi, cēsetur renūciare retractu. nu.6. p.485
- Consanguineus retrahens debet soluere pretium ab extraneo oblatum, dummodò nulla intercedat fraus . nu.1. pag. 259
- Consiliarius à latere honorarius semper retinet honoris prærogatiuam. n.39. pag. 359
- Consiliarius reuelans secreta sibi à Principe commissa incidit in falsi crimen. n.6. p. 145
- Consiliarij nequeunt in Regno nostro signis demonstrare coram alijs Consiliarijs, inquam sententiam ituri sint, nec extrà iudicium cum illis vorum communicare, & quare . num.4. pag. 192
- Consiliarij status nullam habent iurisdictionem . nu.17. pag. 357
- Consiliarij status tanquàm milites interueniunt . nu.18. pag. 357
- Consiliarij status, quia tanquàm milites interueniunt, si sint titulati, præferuntur non titulatis, idque, quia titulus confert militiæ . nu.20. pag. 357
- Consiliarij status titulati præferuntur non titulatis, & quare . nu.15. pag. 357
- Consiliarij Sanctæ Claræ sæpè creantur postmodum Præsidentes Regiæ Cameræ, raro autem Præsidentes creantur deindè Consiliarij . num.3.2. pag. 358
- Consiliarij status non titulati, quamvis milites sint, non fruuntur primis gradibus militiæ . num.23. pag. 358
- Consiliarij status præcedunt Regentes Regiæ Cancellariam, cū agitur de rebus belli, secus, cū de rebus Iustitiæ . n.1. pag. 356
- Consilium dantes, vel assistentes, nunquàm eadem pœna puniuntur, qua principales, nisi specificè fuerit prouisum. n.9. pag. 89
- Consilium dare, & arbitrari, æquiparantur quoad effectum . num.9. pag. 31
- Consuetudo Neapolit. in locationibus loquitur de prædijs rusticis . n.2. pag. 26
- Consuetudo requisita in infeudatione facienda ab Ecclesiasticis verificatur ex vno actu . nu.8. pag. 279
- Contemptus Curie non mensurandus est à grauitate, vel leuitate criminis illius, qui à manibus familiæ eximitur. n.4. pag. 109
- Contractus factus à cessionario creditoris cū debitore cello ad quid deferuiat. n.17. p.289
- Contractus factus ab officialibus cum ijs, quos coram ipsis tenebant inquisitos, nullus est. Quod fusè probatur. nu.6. pag. 267
- Contractus factus inter cessionarium creditoris, & debitorem cessum intelligitur factus, non ad destruendam cessionem, sed ad maiorem cautelam . n.23. pag. 291
- Contractus perfectio dependet à numeratione pretij, factio appretio . num.5. pag. 299
- Contractus feudales in Regno necessariò requirunt scripturam publicam. Quod latè probatur. num.21. pag. 269
- Contractus celebrati à filiofamilias absque patris consensu nulli redduntur in Regno. Quod latè probatur, & ad nouam trutinam reducitur, & tandem à nouis obiectionibus defenditur . num.6. pag. 187
- Contrahens matrimonium, an, & quando amittat pensionem . num.7. pag. 39
- Contumacia dicitur ficta confessio, quæ non semper releuat . num.7. pag. 368
- Contumax in vno actu nullum sibi præiudicium infert quod alios . num.6. pag. 172
- Con-

R E R V M.

Conuictus de delicto patrato cum armis puni-
tur pœna asportationis, si sit maior pœ-
na delicti, quamvis cum illis repertus non
fuerit, quod iure probatur. n.9.pag. 107

Cornelius Tacitus quomodo laudari Vespasianum. n.7.pag. 126

Corpus occisi quandoque reperiri non potest,
quare alio modo constare poterit delictum
in genere. num.15.pag. 71

Creditor, cui res fuit adiudicata per debito-
rem, compenlat fructus perceptos cum in-
teresse, non autem cum meliorationibus, &
cæteris quantitativis solutis. n.1.pag. 300

Creditor petens, rem sibi obligatam alienari à
Iudice, censetur remittere hypothecam.
num.4.pag. 485

Creditor emphyteutæ admittitur ad purgan-
dam moram illius ad evitandam caducita-
tem antè sententiam, secus verò post illam.
num.1.pag. 293

Creditor emphyteutæ admittitur ad purga-
tionem moræ, si emphyteuta cessavit à so-
lutione canonis in fraudem illius. n.2.p.293

Creditor emphyteutæ admittitur ad purgan-
dam moram, si dominus directus passus sit,
rem exponi venalem, illamque sibi adiudi-
cari fecerit, & quare. nu.6.pag. 294

Creditor emphyteutæ non admittitur ad illius
moram purgandam, si dominus directus il-
lam sibi adiudicari fecerit, tanquam domi-
nus directus. num.7.pag. 294

Creditor, an possit convenire debitorem sui
debitoris absque cessione. nu. 5. pag. 297

Creditor an possit assistentiam petere super
bonis debitoris sui debitoris, recensentur
Doctorem opiniones. nu.1. pag. 296

Creditor tenetur bona debitoris in solutum
accipere, ni emptor iustus reperiatur. n.3.
pag. 281

Creditor, an, & quomodo, non declarante
debitore, possit declarare, in quam causam
recipiat solutionem. num.16.pag. 307

Creditor, an, & cur statim declarare teneatur,
in quam causam recipiat solutionem, num.
17.pag. 307

Creditor potest instare pro appretio, licet de-
bitor sileat. num.2.pag. 299

Creditor emens rem sub hasta an estinguat
aliorum creditorum posteriorum hypothe-
cas, latè discutitur, & conciliantur opinio-
nes. nu.11. pag. 264

Creditor tenetur ad pretium, si in causa recla-
mationis debitor vicerit, & quare. n.5.p.298

Creditor mercator præfertur in pignore cre-
ditori anteriori. nu.12.pag. 287

Creditorum hypothecarij, an præferantur reo
in casu retractationis, si super illa re actor
æ alienum contraxerit, pendente reclama-
tione, licet ipse eam possideat titulo emp-
toris ob assistentiam præstitam ad finem

vendendi. num.10.pag. 299

Creditorum posteriores viri non habent ius of-
ferendi super bonis, quibus vxor assecura-
ta est. nu.4.pag. 325

Creditorum nequeunt cogi ad acceptandam
adiudicationem bonorum debitoris, quo-
ties est renunciatum *Auth. hoc nisi C. de so-
lut. nu.1. pag.* 281

Creditorum an actionem habeant super bonis
turpi lucro quæsitis. nu.11. pag. 375

Creditorum meretricis an licite habeant actio-
nem super omnibus bonis illius, etiam su-
per acquisitis. nu.12. pag. 375

Creditorum posteriores, an, & quando possint
cogere anteriorem ad recipienda bona de-
bitoris in solutum. nu.18.pag. 283

Creditorum possunt quandoque alios credito-
res cogere ad partem debiti remittendam
debitori. nu.19.pag. 284

Crimen leve quodnam dicatur in materia se-
curitatis amittendæ. n.14.pag. 125

Crimina celari possunt hominibus, non Deo,
qui ea occultè punit, quia occultè commis-
sa sunt. n.24. pag. 71

Crimina punienda sunt, licet eveniant casu
nonnulla absurda, quæ, tanquam conse-
quentia per accidens, non considerantur,
nec considerari debent, quod latè ostendi-
tur. n.14.pag. 70

Culpa lata æquivallet fraudi, & dolo præsump-
to. n.10. pag. 116

Culpa præsumitur in custodibus, aufugiente
carcerato, & quare. n.1. pag. 115

Cursores Ecclesiastici non faciunt plenam fi-
dem in delictis. n.7. pag. 96

Cursores Ecclesiastici quo ad fidem circa eo-
rum depositionem idem censentur, ac sa-
tellites seculares. n.8. pag. 96

Custodes rerum præferuntur doti. n.11.p.287

Custodis excusatio adeò efficax esse potest, vt
elidat dolum præsumptum. n.13. pag. 117

Custodia Carceris, interueniente dolo vero
in carcerati fuga, nullam meretur excusa-
tionem, ad capitis pœnam evitandam. n.14.
pag. 117

Custos carceris an teneatur de Carcerati fu-
ga, si carceratio fuit nulla. n.19. pag. 117

Custos carceris, an capitis pœna puniendus
sit, si carceratus, qui fugit, iterum in carce-
rem inclderit aliorum ope. n.21. pag. 117

Custos carceris puniendus est de iure com-
muni eadem pœna, qua puniendus erat
Carceratus, qui fugit culpa custodis, non
autem fraude, vel dolo custodis. n.5.p. 116

Custos veniam consequitur de iure communi,
si carceratus fugit absque culpa custodis.
n.6. pag. 116

Custos eodem modo punitur de iure com-
muni, quo de iure Regni, si carceratus cul-
pa illius fugit. n.7. pag. 116

Cu-

I N D E X

Custos semper punitur poena capitis, si eius fraude, & dolo vero carceratus fugit. nu. 8. pag. 116
Custos substituens an liberetur exhibendo substitutum. n. 3. pag. 116
Custos de iure Regni eadem poena punitur, qua de iure communi, fugiente carcerato dolo custodis. n. 16. pag. 117
Custos scripturarum vnius partis, reuelans eas alteri parti, incidit in crimen falsi. n. 4. p. 145

D

Debitor habet ius offerendi, praestita assistentia à M. C. ad finem adiudicandi, pendente appellatione. n. 1. pag. 297
Debitor tertiarum, & interesse, soluens aliquam quantitatem, in dubio praesumitur soluere ex causa tertiarum. n. 7. pag. 305
Debitor, qui non renunciauit beneficio *Aub. hoc nisi*, quoniam seruare teneatur. num. 20. pag. 284
Debitor habens celatam pecuniam non inuatur beneficio *Aub. hoc nisi*. nu. 12. pag. 283
Debitor habet ius offerendi, etiam quando S. C. assistentiam praestat ad finem adiudicandi. nu. 4. pag. 298
Debitor principalis, intentato à Creditore iudicio assistentiae contra possessorem, potest comparere, petens audiri. n. 4. pag. 296
Decoctio quadruplex esse potest. n. 11. pag. 105
Decoctio fraudulentè facta qualis sit. nu. 12. pag. 105
Decoctor fugiens torquendus est, non obstante conuentione facta cum mercatore. nu. 1. pag. 104
Decoctores dicuntur infames. n. 2. pag. 104
Decoctores, licet fures non sint, puniuntur tamen poena furti. n. 3. pag. 104
Decoctores cur nostris temporibus remaneant impuniti. n. 14. pag. 105
Decoctores nequeunt guidari. nu. 5. pag. 104
Decoctores an gaudeant Ecclesiastica immunitate. n. 6. pag. 104
Decoctores fraudulentos qua poena puniantur de iure Regni. n. 7. pag. 105
Decoctorum bona ducta in Ecclesiam confiscanda sunt à Iudice Ecclesiastico Iudici laico. n. 9. pag. 105
Decoctorum bona celantes quam poenam incurrant. n. 8. pag. 105
Decretum remissionis ad instantiam inquisiti dicendum est interloquutorium, secus ad instantiam Episcopi, vel Baronis, & quare. num. 12. pag. 15
Decretum remissionis alias obrentae ad quid deferuiat? n. 19. pag. 16
Decretum denegatae remissionis dicitur irreparabile per definitiuam. n. 8. pag. 81
Decretum quando suspendatur de iure civili,

si grauamen potest reparari per appellationem à definitiuam. n. 4. pag. 17
Decretum, quod fit in supplicationibus reclamationum, quod notetur dies, qua causa fiat. n. 4. pag. 20
Decretum praambuli ad instantiam existentium in linea transuersali nequit expediri, nisi, confito per testes, nullum alium reperiri proximiorum, vel aequalem. n. 8. pag. 61
Decretum de non alienando rem litigiosam dupliciter considerari potest, scilicet quoad auctoritatem propriam, & quoad interesse tertij, & quid importet in praxi huiusmodi consideratio. n. 25. pag. 270
Decretum de non alienando interim rem litigiosam quid importet in praxi respectu variorum casuum. n. 23. pag. 270
Decretum de incompetencia, vel competentia Iudicis, an dicatur definitiuum. n. 8. pag. 17
Decretum de competentia, vel incompetencia Iudicis semper continet grauamen irreparabile, & quare. n. 9. pag. 17
Defensio ex capite inimicitiae est optima. nu. 12. pag. 59
Degradatio quid sit. n. 7. pag. 354
Demon decipit doctiores, media formidine, virtuali in rebus fidei diuinæ, ad quam euitandam exponitur, & narratur exemplum, quod euenit. n. 21. pag. 123
Demanium nequit peti, nisi infra annum à die captae possessionis ab emptore. n. 4. p. 262
Demanium potest peti etiam post annum, si ciues, metu aliquo legitimo probato, illud antea non petierint. n. 6. pag. 262
Degradatio an requiratur in illo, qui post heresis abiurationem detrudendus est in perpetuo carcere. n. 12. pag. 35
Degradatus an tradatur Iudici seculari condemnandus, an condemnatus. n. 2. pag. 354
Degradatus tenetur votum castitatis seruare, & horas recitare, si fuerit in sacris constitutus, nec poena impediatur horas recitare. n. 8. pag. 254
Delegatio M. C. V. contra furantes in Ciuitate Neap. & suburbij non extenditur ad furantes alibi, licet captos in Ciuitate cum re furtiua. n. 1. pag. 102
Delinquens, pendente actuali seruitio, perdit securitatem. n. 11. pag. 125
Delinquens cum armis prohibitis, si deinde cum illis repertus sit, duplici plectendus est poena. n. 13. pag. 107
Delinquens liberandus non est per alterius punitionem. n. 17. pag. 71
Delinquens grauiter in officio est illo priuandus, siue officium gratis datum sit, siue emptum. n. 3. pag. 147
Delinquens, pendente securitate, & inditiatus, nec indicia per torturam elidens, iterum torquendus est. n. 1. pag. 124

De-

R E R V M.

Delinquens, & accedens ad forum partis offensa contra formam gratia, puniendus est poena delicti n.1.pag. 125

Delinquentes indiuisibiliter concurrentes ad aliquod crimen, licet diuersis officijs, eadem puniuntur poena .n.2.pag. 88

Delinquentes cum armis igneis non perdunt immunitatem Ecclesiasticam, etiam attentata Prag.3. de istu scoppiſſa .n.14.pag. 49

Delicta an recipiant diuisionem respectu gratia, late examinatur .n.7.pag. 137

Delicti flagrantia non efficit, vt delinquens nequeat a suo iudice cognosci .n.7. p. 33

Delicto remoto, res quandoque licita remanet .n.4. pag. 56

Delictum in genere requiritur in omnibus criminibus, sine quo non potest ad torturam deueniri. num.2. pag. 68

Delictum in genere requiritur etiam in criminibus occultis .n.3. pag. 69

Delictum in genere etiam constat, quamuis corpus occisi non reperiatur. nu.4.pag. 69

Delictum in genere quot modis dicatur constare. n.5.pag. 69

Delictum in genere in criminibus occultis quale erit .n.6. pag. 69

Delictum in genere quomodo possit constare in occultis per famam .n.13. pag. 70

Delictum est plenè probandum, ad hoc, vt delinquens perdat securitatem. n.12.p. 125

Delictum quandoque consistit in consumatione .n.15. pag. 167

Delictum consistens etiam in inceptione potest dici duplex ratione iudicij. num. 16. pag. 167

Delictum in genere requiritur etiam contra Forasцитos .n.19. pag. 71

Denunciantes cur, non probato crimine, excusentur a poenis .n.11. pag. 135

Denunciantes ex causa iusta excusantur a poena, sed, causa iusta quomodo sit accipienda, late discutitur .n.13. pag. 135

Denunciatores an sint necessarii. n.8. pag. 135

Deponentes de iniuria ipsis illata sunt suspecti .n.6. pag. 237

Deposito verbalis quid sit. n.9. pag. 355

Deferta causa appellationis deducta iniudicio, an dicatur deferta causa nullitatis. n.28. pag. 23

Deum offendens grauiter, non erubescit illum leuiter offendere .n.15. pag. 97

Deus sanguinem seruorum suorum viciscetur. n.23. pag. 68

Deus nil acceptat ab indigno .n.3. pag. 204

Deus non vult, Dæmonem posse thesaurizare. n.18. pag. 94

Deus tarditatem supplicij grauitate compensat .n.26. pag. 68

Dignior semper eligendus est ad munera temporalia .n.14. pag. 380

Dignior quis dicatur ad officia spiritualia, Theologus, an Iurista. n.18. pag. 383

Digniores quomodo eligeantur a Philippo II. Hispaniarum Rege .n.20. pag. 383

Dignus ad aliquod munus recipiendum quis dicatur n.12. pag. 379

Dignitas titularis non semper attenditur in precedentiibus, sed quomodo. n.16. pag. 357

Discussio computorum fit etiam quandoque in loco administrationis, quamuis decisio causae trahatur ad locum electum a pupillo, vel minore .n.20. pag. 332

Dispensatio commissa Episcopo, an possit expediri a Vicario, & e contra. n.3. pag. 13

Diues quomodo sine vitio honorari possit .n. 13. pag. 380

Diuinitio physiognomica an recepta, & quæ eius signa .n.4. pag. 185

Doctor de collegio in alium Doctorem creando antiquior præfertur .n.36. pag. 358

Doctores consulentes non faciunt pro decisionibus causarum, & quare. n.14. pag. 274

Doctores potestatem habent textus interpretandi, sed regulatè .n.5. pag. 330

Doctrina, mores, natalia, & cætera huiusmodi, non attenduntur in materia præcedentia, sicuti nec librorum compositiones, n.41. pag. 359

Doctrina, mores, natalia, & cætera id genus, apta sunt ad dignitatem comparandam, qua acquisita, sortita sunt effectum suum, nec ad præcedentiam faciunt. n.42. p. 359

Dolus verus, & euident nullam admittit exceptionem .n.11. pag. 116

Dominium censetur translatum, adiudicata re per Iudicem Creditori cum pacto retrouendendi absque appretio .n.1. pag. 299

Dominium transfertur per cessionem nominis debitoris. n.2. pag. 1285

Dominium in incorporalibus transfertur per cessionem .n.25. pag. 291

Dominium transfertur ex traditione chirographi alicuius crediti alteri facta .n.26. pag. 291

Domino præueniente in reuocatione alienationis rei feudalis, quisnam ex contrahentibus sentiat interesse .n.17. pag. 268

Domus destinata in Ecclesia pro securitate delinquentium non dicitur destinata ad vsu laicorum .nu.5. pag. 345

Domus clericorum, si intra porticum Ecclesie fuerint, gaudent immunitate .n.6. p. 345

Domus Cardinalium, legatorum in Hispanijs, & Statu Principum, an gaudeant immunitate .n.8. pag. 41

Domus Episcopalis, si sit extra Ecclesiam, an sit immunis. n.6. pag. 40

Donatio propter nuptias an comprehendatur in s. his consequens: auth. de equal. dot. nu.5. pag. 292

Ecc

Do-

I N D E X

Donatio remuneratoria est ad instar permutationis . n.26.pag.	336
Donationes cur fiant filijs contemplatione matrimonij in capitulis matrimonialibus . nu.14. pag.	241
Dos, & antefatum habent inter se proportionem . n.9. pag.	319
Dos ante contractum matrimonium non est vera dos . n.4. pag.	318
Dos, tam ante matrimonium, quam post illud contractum, habet dotis privilegia . nu. 5. pag.	318
Dos danda virgini stuprata debetur, quamvis nuptiæ non sequantur . n.10. pag.	217
Dos debetur virgini deflorata in pretium amissæ virginitatis. n.11. pag.	217
Dotata de bonis paternis, & maternis nullum reddit omne pactum positum à fratribus minuens ius debiti naturalis, secus, si fuerit dotata de bonis fratrum. n.2. pag.	316
Dotis petitio spectat ad virum, constante matrimonio. n.4. pag.	320
Duellantium causæ cuius generis sint, & quomodo ijs consulatur . n.16. pag.	367
Duellantium regulæ ad evitandum mandatum, quæ sint. n.5. pag.	366
Duellantibus quomodo fiat mandatum. n. 1. pag.	365
Duellantibus nullum consilium. n. 17. p.	367
Dubius in fide infidelis est. nu.19. pag.	122
Duces quinam dicantur . n.13. pag.	155

E

E cclésiæ rigorosæ nomine secundum Gregorianam constitutionem quænam veniat. n.3. pag.	45
Ecclesiæ, quæ construi desinit, censetur locus desertus . n.7. pag.	44
Ecclesiæ, & cæmeteria tantum includuntur in Gregoriana constitutione ad excludendos ab immunitate delinquentes in illis. num.2. pag.	45
Ecclesiæ quando possit execrari, & quando secus . nu.11. pag.	45
Ecclesiæ, siue oratorium ædificare incipiens, infra quod tempus teneatur ædificationem complere . n.8. pag.	44
Ecclesiæ partes integrantes quænam sint, & quæ non, casim ponuntur . n.5. pag.	45
Ecclesiæ taberna, an, & quando gaudeat immunitate. n.8. pag.	345
Ecclesiasticæ immunitatis violatio consideratur in omni violentiæ genere . n.7. p.	346
Ecclesiastica immunitate gaudet, qui, indigens medicamentis, ab Ecclesiâ egredietur, ut illa sumeret, stante prohibitione Iudicis, ut nemo illuc ea ferret . n.8. pag.	346
Ecclesiastica immunitate an gaudeat, qui re- pertus est extra Ecclesiâ exonerandi cau-	

sa corpus, cum in illa commodus aderat locus . n.9. pag.	346
Electio indigni, facta à maiori parte ignorantèr, non dicitur facta contra ius: quare electio facta deindè à minori parte non sustinetur . n.6. pag.	378
Electio an faciendâ sit dignioris, fusiùs agitur. n.11. pag.	379
Electio digni, omisso digniori, quamvis illicita, non est inualida: sed quid, si agatur de beneficijs Parochialibus . n.23. p.	384
Electio indigni ignorantèr facta, an possint devenire iterum ad novam electionem ij, qui eligendi potestatem habent, non proprio iure, sed ipsis à superioribus tributo . n.9. pag.	378
Electioes regularium debent esse digniorum. n.22. pag.	384
Electioem digniorum impediens an teneatur ad restitutionem . n.28. pag.	385
Electiois tempus attendendum est circa habilitatem electi . n.7. pag.	378
Electi huius ciuitatis non possunt esse Religiosi, & quare . n.8. pag.	334
Electi huius Ciuitatis an exercere valeant iurisdictionem criminalem in ijs, quæ ad annonam spectant . n.9. pag.	334
Electi canonicè confirmandi sunt in electione. nu.4. pag.	378
Electio indigno contra ius à maiori parte, residet ius in personis aliorum, qui digniorem elegerunt. n.5. pag.	378
Eligens personas inhabiles ad officium iustitiæ qua pœna digni sint . n.8. pag.	378
Eligens indignum tenetur ad omnia damna . n.24. pag.	384
Eligens minus dignum an teneatur ad damna . n.25. pag.	384
Emptor fundi, illum demoliri faciens in fraudem congrui, non tenetur ad aliud, quam ad pretium, quo res demolita valet tempore executionis sententiæ . n.5. pag.	278
Emptor fundi, quamvis certiorans vicinum, qui inhibitionem non obtineat à Iudice, ne fiant meliorationes, nequit tamèn ante annum statutum meliorationes facere . nu. 6. pag.	273
Emptor nil transfert in retrahentem, & quare. n.21. pag.	261
Emptor reddit tantum feudum retrahenti, non vendit. n.24. pag.	261
Emptor vtens remedio l.2. C. de rescind. vendit. habet electionem ad rem, vel ad iustum pretium . n.3. pag.	311
Emptor, pendente termino ad redimendum, fruitur re ex voluntate venditoris . num.13. pag.	260
Emptor tenetur retrouendere fundum emptum cum pacto de retrouendendo vni ex pluribus hæredibus, si ille integrum offerat pretium .	

R E R V M.

- tium . num. i. pag. 304
- Emptore iusto non reperto, tenentur Creditores se adiudicationi supponere, etiam non obtentâ iuramenti absolutione, per debitorem superrenunciatione *Auth. hoc nisi*. n. 14. pag. 283
- Emptorem iustum non reperiri, & iustum pretium non offerri, idem est. n. 4. pag. 281
- Emptor nequit agnatum cogere ad declarandum, an velit emere antè tempus statutum ad prælationem petendam. n. 22. pag. 284
- Emptor, habens cessionem iuris redimendi ab vno ex cohæredibus, an, altero cohærede, volente pactum retrouendendi exercere, possit excipere, se non teneri, fulissimè examinatur. n. 4. pag. 204
- Enunciatio absoluta diuersos parit effectus ab effectibus enunciationis relatiuæ ad aliquam scripturam. n. 7. pag. 373
- Æquitas quando seruanda sit in puniendo accessum ad locum partis offensæ, quando verò rigor. n. 2. pag. 129
- Episcopi vigilantia exemplificatur in Cardinali Philamarino, cuius occasione fit mentio de eius nepotibus. n. 16. pag. 3
- Episcopi in Regno nostro an possint tenere familiam armatam? Recensentur opiniones. n. 18. pag. 4
- Episcopi, & Vicarij vnum dicitur Tribunal. n. 4. pag. 13
- Episcopus degradatus veros ordines dicitur conferre. n. 11. pag. 355
- Episcopus potest assignare terminum ad exhibendum testamentum die feriata. num. 43. pag. 364
- Episcopus nequit iuri à delinquente quæsito pro inuinitate præiudicium inferre. nu. 9. pag. 44
- Error nonnullorum recentiorum in scribendo qualis sit, fusè ostenditur. n. 1. pag. 325
- Errores scribentium. n. 12. pag. 194
- Excadentiz quomodo à Baronibus concedendæ sint. n. 6. pag. 181
- Excadentiz non semper sunt feudales, sed quandoque feudo adhærentes. Quod latè explicatur. n. 7. pag. 181
- Exceptio litis pendentiz procedit, quamuis Tribunalia sint sub diuersis iurisdictionibus. n. 10. pag. 351
- Exceptio excommunicationis non obstat ad hoc, vt reus gratiam criminis obtineat. n. 4. pag. 136
- Exceptio præscriptionis est peremptoria. n. 3. pag. 218
- Exceptio quæcunque peremptoria reseruatur ad merita causæ. n. 4. pag. 218
- Exceptiones transactionis, & præscriptionis reseruantur ad merita causæ. n. 1. pag. 218
- Excommunicatio cur, quamuis iniusta, timenda sit. n. 58. pag. 342
- Excommunicatus potest se in iudicio defendere, & quare. n. 22. pag. 140
- Excommunicatus ad se defendendum potest comparere per procuratorem, & cum non potest, etiam personalitè. n. 23. pag. 140
- Excommunicatus, tanquàm reus voluntarius, arcetur à Iudicio, licet non remoueat, si fuerit reus necessarius. n. 24. pag. 140
- Excommunicatus spoliatus, an etiam ante omnia sit restituendus. n. 25. pag. 140
- Excommunicatus spoliatus, petens restitui, non venit, tanquàm actor voluntarius, sed potius, tanquàm Reus. n. 26. pag. 140
- Excommunicatus potest Iudicem recusare, & appellare. n. 27. pag. 140
- Excommunicatus an possit opponere exceptionem compensationis. n. 28. pag. 140
- Excommunicatorum pœnæ, & modus proponendæ huiusmodi exceptionis, remissiuè. n. 29. pag. 140
- Excusari possunt principales, si compareant, si iudici euidentissimè constet, absque vlla suspitione fraudis impedimentum venisse post contractam contumaciam. n. 6. p. 80
- Excusatio absentiz, quoties iusta est, admittitur. n. 1. pag. 80
- Exequutio decreti super competentia, vel incompetencia Iudicis suspenditur per appellationem. n. 7. pag. 17
- Exercitium artis in loco solito non potest ad instantiam cuiuslibet prohiberi. n. 2. p. 313
- Exercitium artis molestæ in loco non solito potest prohiberi ad instantiam complacentiorum. n. 3. pag. 313
- Exercitium artis in loco non solito potest prohiberi, si molestiam afferat, ad instantiam cuiuslibet priuilegiati, & quare. Et quinam sint isti priuilegiati. n. 4. pag. 313
- Exercitium artis molestiam afferentis vni, aut alteri, prohiberi non potest ad instantiam vnius non priuilegiati. n. 5. pag. 314
- Exhæredati habent ius remittendi. n. 12. p. 66
- Eximens reum à manibus familiæ punitur iudicis arbitrio. n. 1. pag. 109
- Eximens reum à manibus familiæ magno interueniente contemptu, punitur pœna mortis. n. 2. pag. 109
- Eximens reum à manibus familiæ absque violentia, sed maximo curiæ contemptu, punitur pœna mortis. n. 3. pag. 109
- Eximens reum à manibus familiæ, à qua ducebatur in Carcerem propter æs alienum, contractum, non idèò minùs punitur, quia carceratio non erat ex causa criminali. n. 6. pag. 110
- Eximens reum à manibus familiæ absque vlla violentia an puniendus. n. 11. pag. 121
- Eximens carceratum à manibus familiæ an patiatur interesse Fisci & partis, præciso Curie contemptu, & quid, si reducat, ad

I N D E X

carceres , latè discurritur . n.10.pag. 111
 Eximentium reos à manibus satellitum excu-
 sationes, quales sint, & quomodo consulend-
 um . n.7.pag. 110
 Expendentes falsas monetas nostris temporib-
 us non puniuntur in Regno, ob falsarum
 monerarum abundantiam . n.12.pag. 144
 Expositi an gaudeant ciuilitate Neapolitana.
 n.13.pag. 178
 Extractus ab Ecclesia blandis verbis an gau-
 deat Ecclesiastica immunitate. n.6.pag. 345
 Exteri tenentur soluere fidam , & pascua pro
 eorum animalibus, quæ in alieno territorio
 commorantur . n.5.pag. 179
 Extraneus , licet non teneatur homicidium
 futurum reuelare, non debet tamèn homi-
 cidæ præstare opem . n.5.pag. 74
 Extraneus non tenetur reuelare in foro exter-
 no homicidium futurum in perniciem alte-
 rius . n.3.pag. 74
 Extraneus institutus hæres non habet ius re-
 mittendi , si proximiores ab intestato no-
 lint prosequi vindictam . n.18. pag. 67
 Exul an frangat exilium , si in Ecclesia com-
 moretur . n.12.pag. 120

F

F Alsam monetam fabricans, quamuis æneâ,
 qua pœna puniendus , sed quid de iure
 Regni, vide *num.6.* n.1.pag. 143
 Falsificans monetam , eamque scienter expen-
 dens , peccat mortalitèr , & ad restitutionem
 tenetur . n.10.pag. 147
 Fama bona nõ sufficit ad tollendam præsump-
 tionem culpæ in custode carcerum , aufu-
 gente carcerato . n.2.pag. 116
 Fama erronea cōtrà *Marinum Frecciam* exor-
 ta . n.11.pag. 194
 Fama bona , an attendenda in materia suspi-
 cionum . n.28.pag. 202
 Fama bona , an , & quando operetur , vt Iudi-
 cis impressio non præsumatur in contractu
 inito cum subdito . n.7. pag. 267
 Fama publica, & confessio inquisiti pro deli-
 cto in genere, periculosa sunt . n.8.p. 69
 Fama publica an sit sufficiens ad torturam in-
 ferendam . n.9.pag. 69
 Fama quomodo probetur . n.11. pag. 69
 Fama non semper verificatur , & quoduplex
 sit . n.12. pag. 69
 Famam aliorum denigrantes Deum vindicem
 periclitati sunt . n.17.pag. 59
 Familia quando dicatur offensa , ad hoc , vt
 cautio præstanda sit à totius familiæ Capi-
 tibus . n.12. pag. 367
 Familia Clericorum an teneatur munera ex-
 traordinaria subire . n.2. pag. 2
 Famuli Clericorum non vocantur ad sordida.
 n.3.pag. 2

Famuli Episcopi ; an ; & quinam possint
 esse testes . n.10.pag. 96
 Famuli Regis, conueniendi sunt in M.C.V.
 quicquid ante aliter fuerit . n.39. pag. 6
 Famuli scholarium an gaudeant priuilegijs
 eorum . n.2.pag. 51
 Famuli clericorum cognoscuntur à Indicibus
 secularibus. n.12. pag. 3
 Famuli seruientes Superioribus Ecclesiasticis
 an possint dici minores Ecclesiæ. n.13.p. 3
 Famuli militum , si in exercitio militari mili-
 tibus deseruiant , gaudent priuilegio fori
 eorum dominorum , tam de iure communi ,
 quàm nostri Regni . n.19.pag. 53
 Famuli superiorum Ecclesiasticorum sunt du-
 plicis generis . n.15. pag. 3
 Famuli , & filij ratione artis gaudent priuile-
 gio eorum patrum , & Dominorum . nu. 1.
 pag. 51
 Famuli Proregis cognoscendi sunt ab Audi-
 tore exercitus, sed petita venia ab ipso Pro-
 rege . n.42.pag. 6
 Famuli, & ceteri Familiares Ecclesiastici, an
 gaudeant fori priuilegio ? Recensentur opi-
 niones. n.1. pag. 2
 Famuli Monasteriorum non tenentur soluere
 gabellam farinæ pro pane, quem dietim re-
 cipiunt . n.4.pag. 51
 Famuli priuilegiatorum gaudentium immu-
 nitate vectigalis farinæ non gaudent illa, si
 extra priuilegiatorum domum habitent .
 n.5.pag. 51
 Famulus clerici ex decisione Regiæ Camere
 gaudet ea immunitate , quam franchitiam
 appellamus . n.45. pag. 6
 Fatalia non currunt in concistorio Principis .
 n.16. pag. 21
 Fatalia currunt in Concistorio Principis ex
 reclamantis negligentia . n.17. pag. 21
 Fatalia obseruari in S. C. declaratum est Re-
 gijs Pragmaticis sed an indistinctè, vide nu-
 meris sequentibus . n.18. pag. 21
 Fatalia currunt in S.C. n.3. pag. 228
 Fatalium cursus in S.C. non operatur, quin
 causa reuideri nequeat ex iisdem actis . n.4.
 pag. 228
 Fatalia, an currant, attento iure communi, in
 causis reclamationum à sententijs Præfecto-
 rum prætorio, examinatur . n.13. pag. 21
 Fatalia de iure communi non sunt correctæ à
Pragm. 1. de appellationibus, nec à *Pragm.*
53. de off. S.R.C. n.20. pag. 22
 Fatalia in Regno non currunt , si sint lapsa ex
 defectu partis aduersæ , sicque decisum re-
 fertur . n.21. pag. 22
 Fatalia, an currant in S. C. latè discutitur per
 totam dilucidationem . n.6. pag. 20
 Firmum nihil in iure nostro . n.6. pag. 20
 D. Felix Villosa Præses S.C. Neap. laudatur post
 n.2. pag. 292, & post n. 25. pag. 23, & post n.
 7. pag.

R E R V M.

- 7.pag. 259
 Ferdinandus I. & II. Alphonsus II. Federicus
 & Ioanna II. fuerunt legitimi Regni suc-
 cessores, stante legitimatione Ferdinandi I.
 n.38.pag. 339
 Feriæ repentinæ sunt quodammodò exæqua-
 tæ cæteris ferijs respectu Iudicij. n. 21. p. 362
 Feriæ non seruantur in Iudicio, cum agitur de
 suspitione rei seruandæ. n. 26. pag. 363
 Feudales lites in quonam Tribunali diriman-
 tur. n. 2. pag. 169
 Feudales lites, attento iure communi feudo-
 rum, si domini directi interesse respiciant,
 deciduntur coràm paribus Curia, de iure
 Regni in Reg. Cam. n. 3. pag. 169
 Feudales lites, ubi nullum adest directi Domi-
 ni interesse, deciduntur de iure communi
 feudorum coràm Domino feudi, sed de iure
 Regni in S. C. n. 4. pag. 169
 Feuda plana, qua forma à Baronibus conce-
 dantur. n. 9. pag. 182
 Feuda plana tenentur immediatè à Barone.
 n. 12. pag. 182
 Feuda plana quoad concessionem in quid dif-
 ferant à feudis quaternatis. n. 11. pag. 182
 Feuda plana differunt à quaternatis ex usu
 Regni. n. 15. pag. 182
 Feuda quaternata secundum quid nequeunt à
 Baronibus concedi absque Principis assen-
 su. n. 16. pag. 182
 Feuda quaternata secundum quid tenentur in
 capite à Rege. n. 17. pag. 183
 Feuda absolute quaternata nequeunt dari à
 Barone. n. 18. pag. 183
 Feuda quando dicantur data proprio iure
 feudi. n. 25. pag. 183
 Feudum de iure communi feudorum potest
 concedi à quolibet, qui habeat rerum sua-
 rum liberam administrationem. n. 26. p. 184
 Feudi alienatio in Regno an, & quando reuo-
 cari possit iure successionis. n. 15. pag. 254
 Feudo alienato absque Domini. consensu,
 amittitur de iure communi feudum, & pre-
 tium. n. 13. pag. 263
 Feudo repetito à Domino ex defectu solemnita-
 tum nō adhibitatum in venditione, cuius-
 nam erit damnum, venditoris, an emptoris?
 Varij casus distinguuntur. n. 18. pag. 254
 Feudum ex pacto, & providentia, an requirat,
 ut filij in illo succedentes sint patris hære-
 des. n. 10. pag. 250
 Feudum mistum quid sit. n. 11. pag. 250
 Feuda in Regno, stante consueta iustituta, an
 sint mista, an hæreditaria, fusissime exami-
 nantur. n. 12. pag. 250
 Feudum de iure communi, vel est antiquum,
 vel paternum, vel nouum. Quod latè exa-
 minatur. n. 2. pag. 245
 Feudum antiquum, & nouum de iure Regni
 quale sit, fusissime discutitur. n. 3. pag. 246
 Feudum refutatum proximè successuro, an, &
 quomodo remaneat antiquum. Latissime
 demonstratur. n. 4. pag. 247
 Feudum in dubio an præsumatur antiquum.
 n. 5. pag. 248
 Feudum nouum refutatum an dicatur anti-
 quum in persona illius, cui refutatur. n. 6.
 pag. 249
 Feudum delicto perditum, remissa deinde cul-
 pa, an dicatur antiquum. n. 7. pag. 249
 Feudum hæreditarium quid sit. n. 8. p. 249
 Feudum ex pacto, & providentia quid sit, &
 qualis eius natura. n. 9. pag. 250
 Feudatarij an dicantur habere iurisdictionem
 priuativè ad Regios. n. 3. pag. 168
 Feudatarij in Regno, tanquàm non verè Ba-
 rones, an includantur sub edicto. Baronum.
 n. 9. pag. 156
 Feudatarij, quamvis non sint verè Barones,
 dicuntur milites. n. 20. pag. 156
 Feudatarij, quamvis non sint Barones, gau-
 dent omnibus privilegijs communibus mi-
 litibus. n. 22. pag. 156
 Fides adhibenda est potius testibus affirman-
 tibus, quàm negantibus. n. 8. pag. 168
 Fides de pretio in consignatione rei, an, &
 quando habeatur. n. 8. pag. 285
 Fides firma, quæ requiritur in indicij indubi-
 tatis, quænam debeat esse, latissime exami-
 natur, etiàm doctrinis Theologicis. num. 15.
 pag. 122
 Fides nunquàm dicitur firma, interueniente
 actuali, vel virtuali formidine. n. 17. p. 122
 Filiatio dicitur probata per nominationem
 factam in actu, qui magis filio, quàm extra-
 neo competit. n. 11. pag. 368
 Filiatio probatur per nominationem factam
 in testamento. n. 9. pag. 368
 Filij expositorum an gaudeant ciuilitate Nea-
 politana. n. 14. pag. 178
 Filius an possit interuenire in causa, in qua
 pater, vel indicauit, vel fuit allegatus suspe-
 ctus. n. 5. pag. 187
 Filius repudiens hæreditatem paternam ha-
 bet ius remittendi. n. 9. pag. 66
 Filius institutus hæres à testatore interfecto,
 obtinens aliquod pretium pro remissione
 facienda, non tenetur illud dare creditori-
 bus paternis. n. 4. pag. 65
 Filius cuius allekti gaudet priuilegijs conce-
 ssis eius patri. n. 7. pag. 177
 Filius diuerso modo gaudet priuilegio patris,
 quo famulus priuilegio Domini. n. 9. pag. 52
 Filius non tenetur conferre bona illicite qua-
 sita. n. 4. pag. 374
 Filius, vendicans rem à patre alienatam, tene-
 tur soluere pretium meliorationum, & qua-
 re, sed an semper. n. 8. pag. 301
 Fines ecclesiæ de iure canonico continentur
 quadraginta passibus, si sermo sit de eccle-
 sia

I N D E X

<i>sua maiori ; triginta ; si de ceteris . num.2. pag.</i>	40	14.pag.	347
Fiscus in Regno non appellat à sententijs absolutorijs . n.5. pag.	54	Foriudicati an licetè, & sine peccato ab omnibus occidi possint, latè discutitur. n.4. p.132	
Fiscus aduersus sententias absolutorias habet in Regno recursum . n. 6. pag.	54	Fori priuilegium non dicitur tam rigorosè personale . n.8. pag.	36
Fiscus in Regno intelligitur adhærere appellationi interpositæ ab inquisito . n.7. p.	54	Forma faciendi confrontationem qualis sit . num.14. pag.	236
Fiscus an habeat etiam recursum aduersus decreta non absolutoria . n.8. pag.	54	Forus domicilij, & contractus attenditur in contractibus . num.23. pag.	11
Fiscus non intelligitur adhærere appellationi interpositæ à querelante . n. 9. pag.	54	Formido actualis, & virtualis, quæ dicantur, latissimè examinatur contra Rouitum . nu. 16. pag.	122
Fiscus potest sequi appellationem, si tam reus, quàm querelans appellasset, verum querelans deindè renunciaffet appellationi. n.10. pag.	54	Fractura carceris facta cum conspiratione, quamuis fuga non sequatur, punitur pœna ordinaria; secus, si absque conspiratione. nu. 1. pag.	118
Fiscus, licet adhærere nequeat appellationi interpositæ à querelante, si tamèn renunciauerit querelans, potest sententia reuideri per modum recursus, & quomodo . n.11. p.	55	D. Franciscus Ortiz Cortes Regens Regiæ Cancellariæ laudatur . n.38. pag.	358
Fisci Patronus potest allegari suspectus . n.6. pag.	212	Franciscus Roccus Regius Consiliarius laudatur post num.25. pag.23. & post num. 20. pag.	206
Fisci patronus, tanquàm Iudex deputatus recusatus suspectus, an possit in eadem causa interuenire tanquàm Aduocatus Fisci n. 7. pag.	213	Franciscus Andreas Aduocatus Neapolitanus laudatur post num.14. pag.	87
Fisci defensores non debent aliena Fisco tribuere . n.8. pag.	57	Fratres minores Sancti Francisci possunt esse arbitratores, contra omnium Doctorum sensum . num.7. pag.	31
Fiscum esse inferioris conditionis priuato, Principis gloria est . n.5. pag.	56	Fratres minores Sancti Francisci non prohibentur dare consilia . n.8. pag.	31
Fiscus super allodialibus nullam habet prælationem . n.1. pag.	333	Fraudes circa alienationem rei litigiosæ quomodo cognoscantur . n. 12. pag.	9
Fiscus in rebus feudalibus habet prælationem. n.2. pag.	333	Fraudis coniectura est in materia iuris congrui, si pretium augetur ab oblatore post petitam prælationem . num.3. pag.	259
Fiscus in rebus allodialibus habet ius superioritatis . n. 3. pag.	333	Frandum probatio quo ad eius vim dependet à probitate iudicum circa decoctores . n. 13. pag.	105
Fiscus in dubio semper vititur iure priuati. n.4. pag.	333	Fraus tutoris, & creditorum nequit pupillo præiudicium parare . num.7. pag.	263
Fiscus Regalis patrimonij, incedens cum toto Tribunali, præfertur Iudicibus M.C.V. n.30. pag.	358	Fraus quandoq; potest intelligi sine dolo vero, secus sine præsumpto . n.9. pag.	116
Fiscus Regalis patrimonij præfertur Fisco M.C.V. & quare. n.27. pag.	358	Fraus associata dolo præsumpto minùs punitur, quàm associata dolo vero & euidenti . num.12. pag.	117
Fiscus diues est . n.6. pag.	56	Fructus alij industriales, alij naturales . num.5. pag.	271
Fiscus cur in dubio non succumbat . n.7. p.	57	Fructus naturales nascuntur etiam conductoris labore . num.6. pag.	271
Fiscus potest producere novos testes post ortam paritatem in causa criminali, ipso inaudito . n.1. pag.	55	Fructus extantes quinàm dicantur . num. 4. pag.	300
Fodrum quid sit . n.28. pag.	100	Fructus iure soli, non seminis, percipiuntur . num.7. pag.	271
Fœmina an valeat conuerti in marem naturalitè, & è contra . n.19. pag.	59	Fructus, & interesse non veniunt in iudicio auocationis, nisi a die vltimæ petitionis . n. 8. pag.	309
Fœminæ, quæ in Regno succedere nequeunt, stantibus masculis, non habent ius remittendi . n.5. pag.	56	Fructus vitæ, & militiæ non debentur, nisi, facta liquidatione . num.12. pag.	310
Fœminæ non dotatæ, & succedentes cum masculis, habent ius remissionis . n.6. pag.	61	Fructus non veniunt in restitutione rei remedio l.2. C. de rescind. vendit. num.1. pag.	310
Flumina quomodo possint esse de regalibus . num.18. pag.	159	Fugiens ad tectum, campanile, seu turrim ecclesiæ gaudet immunitate ecclesiastica. n.1. pag.	
Foriudicari nemo potest, nisi pro crimine, quod pœnam mortis, naturalis meretur . nu.			

R E R V M.

pag. 40
 Fugiens à Carceribus, & ad superiorem incedens, an, & qua pœna puniendus. n. 10. p. 120
 Fugiens è carceribus iam fractis qua pœna puniendus. n. 12. pag. 121
 Fugiens ad Sacerdotem gestantem Sacratissimum Christi corpus an reddatur immunis. n. 10. pag. 41
 Fugiens ad Ecclesiam non perfectè constructam, sed Episcopi auctoritate ædificatam, gaudet Ecclesiastica immunitate. n. 1. p. 44
 Fugiens ad Ecclesiam, quam post fugam Episcopus declarat, esse locum profanum, an reddatur immunis. n. 4. pag. 44
 Fugiens ad Ecclesiam dirutam absq; spe reedificationis non gaudet immunitate. n. 5. p. 44
 Fundus diuidendus, commodam autem diuisionem non recipiens, cuiam consignandus, & quomodo. n. 1. pag. 280
 Fur, siuè morans, siuè transiens cum re furtiua, poterit in eo loco puniri. n. 8. pag. 103
 Fur est dignus pœna, non per moram diuturnam, sed per nouam contrectationem. nu. 9. pag. 103
 Fur ad publicam vindictam punitur. num. 10. pag. 103
 Fur repertus cum re furtiua in Ciuitate an teneatur probare, rem alibi furto subtraham, vt delegationem effugiat, & quomodo. nu. 2. pag. 102
 Fur in flagranti crimine repertus quis dicatur. n. 1. pag. 96
 Fur in flagranti repertus quando sit fustigandus. n. 2. pag. 96
 Fur in flagranti repertus an appellet. n. 3. p. 96
 Fur, vbicunque reperiatur cum re furtiua, puniri potest. n. 5. pag. 102
 Furans tertia vice an vltimo sit puniendus supplicio. num. 17. pag. 96
 Furans res sacras de loco non sacro quandoque punitur etiam extra ordinem in Regno. n. 14. pag. 87
 Furans res sacras de loco priuato absque alijs qualitibus non punitur vltimo supplicio. n. 15. pag. 87
 Furantes in mari qua pœna plectantur. nu. 18. pag. 101
 Furantes in mari, via publica, & campanea, puniuntur in Regno ad modum belli. num. 20. pag. 102
 Furantes omnes insolidum tenentur, tam quoad pœnam, quam quoad interesse, verum, vno solvente, cæteri liberantur. nu. 7. pag. 89
 Furantes res consecratas ab Episcopo puniuntur de iure Regni pœna capitali. n. 8. p. 86
 Furantes res ab Episcopo non consecratas de iure Regni an puniantur pœna arbitraria. num. 9. pag. 86
 Furantes eadem pœna puniuntur, quamuis al-

ter non æquè cum altero rem subtraham participauerit. num. 3. pag. 88
 Furta commissa in vijs publicis, an æquiparentur, quoad forum M.C.V. furtis patratiss in Ciuitate Neapolitana, & suburbij, latè discutitur. num. 13. pag. 103
 Furta commissa à militibus in Ciuitate Neapolitana, & suburbij, an recognoscenda sint à M.C.V. tanquàm delegata. n. 11. pag. 103
 Furti pœna tenetur rem alienam reperiens, eamque non reddens domino. n. 1. pag. 93
 Furti noua actio nascitur mutatione dominij. num. 6. pag. 103
 Furtorum reiteratio an requiratur, vt grassator viarum possit plecti pœna ordinaria: sed vide num. 9. n. 5. pag. 99
 Furtum attentatum punitur pœna mortis naturalis, si qualitates aggrauantes concurrant. Et quæ sint istæ qualitates. n. 1. pag. 83
 Furtum attentatum ratione loci quandoque punitur, non sequuto effectu. n. 5. pag. 83
 Furtum non committitur tempore necessitatis. n. 13. pag. 87
 Furtum commissum in via publica alio proposito, quàm furandi, punitur pœna remigationis. n. 1. pag. 99
 Furtum vnicum non excedens vnciam non est sufficiens ad pœnam mortis naturalis in grassatore: sed vide num. 10. n. 6. pag. 100
 Furtum an reddatur leuius à proposito non furandi. num. 14. pag. 101
 Furtum modicum quando vltimo supplicio puniendum, si sit commissum à grassatoribus. n. 15. pag. 101
 Furtum excedens vnciam non requirit reiterationem in grassatore. n. 10. pag. 101
 Furtum commissum in via publica est qualitas reddens furantem dignum morte. num. 11. pag. 101
 Furtum vnicum commissum in via publica non excedens vnciam non punitur pœna mortis. num. 12. pag. 101

G

G Grassator viarum debet habere easdem qualitates, quas habet publicus latro, vt possit plecti pœna mortis. num. 9. pag. 100
 Grassatores viarum dicuntur etiam publici latrones, adeoque eorum qualitates retineant quoad pœnam. num. 7. pag. 100
 Grassatores viarum quomodo puniendi, attento iure communi, & quomodo, attento iure Regni Neapolitani. num. 3. pag. 99
 Gratia concessa, res non dicitur integra. num. 34. pag. 338
 Priuilegia in Regno nostro reuocari non possunt. num. 35. pag. 338
 Gratia an gaudeat absque partis remissione, qui ignorat, à quo ea facienda sit. num. 3. pag.

I N D E X

pag. 60
 Gratia non dicitur perfecta ; pendente seruitij
 complemento, sed vide *num. 8. n. 2. pag. 124*
 Gratia concessa à Principe, an, & quando ope-
 retur circa omnia delicta, quæ apparent, &
 non apparent, quæque Reus confitetur, vel
 fecit. *num. 8. pag. 137*
 Gratia quomodo operetur respectu plurium
 delictorum, & narratur praxis. *n. 6. pag. 137*
 Gratia, postquam facta est, de iustitia est; vt
 suum sortiatur effectum. *num. 30. pag. 337*
 Gratia non potest recipere diuisionem in deli-
 ctis quoad culpam. *num. 10. pag. 138*
 Gratia facta à Principe recipit diuisionem. *n.*
2. pag. 136
 Gratia neque à Principe concedi potest ab-
 que partis offensæ remissione, præcisa publi-
 ca utilitate. *num. 4. pag. 130*
 Gratia Principis non est extendenda. *num. 4.*
pag. 330
 Gratia facta à Principe infert præiudicium
 Baroni. *num. 1. pag. 136*
 Gratia, pendente actuali seruitio, ex disposi-
 tione *Regiæ Pragm. 20. de exilibus* non dici-
 tur perfecta. *num. 10. pag. 125*
 Gratia concessa mulieribus Neapolitanis pro
 earum dotibus quænam sint. *n. 12. pag. 240*
 Gratia facta in tertij præiudicium in discessu
 Proregum, an dicantur facta de potestate
 absoluta, & sustineantur. *num. 11. pag. 133*
 Gratia, quæ fit à Prorege, debet expediri in
 forma Regiæ Cancellariæ. *num. 12. pag. 133*
 Grauiamen competentia, vel incompetentia
 Iudicis reparari non potest per appellatio-
 nem à definitiua. *num. 6. pag. 17*
 Grauiamen, tam respectu querelantis, quam
 querelati, considerari potest irreparabile.
num. 3. pag. 17
 Grauiatus restituere hæreditatem, an, & quan-
 do statim illam teneatur restituere. *num. 15*
pag.
 Guidati cur nequeant accedere ad propriam
 patriam, & loca partis offensæ. *n. 4. pag. 127*
 Guidati sub diuersa ratione nequeunt ingredi
 in patriam propriam, & partis offensæ.
 Quod fusissimè deducitur. *n. 5. pag. 128*
 Guidati patria, in quam ingredi prohibetur,
 quænam intelligatur, ea scilicet, in qua ille
 natus est, an autè, in qua habitat. *n. 7. p. 128*
 Guidatis, quibus prohibetur ingressus in pro-
 priam patriam, & patriam offensi, an pro-
 hibeatur ingressus in territoria vtriusque;
 an tantum alterutrius. Fusè examinatur,
 & noua opinione in decisionibus fundata
 concluditur. *n. 6. pag. 128*
 Guidatici conditiones quæ sint. *n. 3. pag. 127*
 Guidatico non gaudet, qui reperitur in Eccle-
 sia loci prohibiti. *n. 10. 128*
 Guidatico gaudet, qui die Pascatis accedit ad
 Ecclesiam loci prohibiti ad se sacra reficien-

dum synaxi, sed, an semper, & quando. *n. 11.*
pag. 128
 Guidatico an gaudeat, qui commoratur in fi-
 nibus contiguis territorio prohibito. *n. 14.*
pag. 129
 Guidatico an gaudeat, qui sæpè, licet breui
 temporis spatio, ad loca prohibita accedit.
num. 15. pag. 129
 Guidaticum obtinens, dummodò non acce-
 dat ad Ciuitatem aliquam, illo non gaudet,
 si accedat ad eius suburbia. *n. 1. pag. 127*
 Guidaticum non dicitur fractum, cum quis
 visus est in loco prohibito, dummodò in il-
 lo non fuerit apprehensus. *n. 13. pag. 129*

H

Habitatio non facit aliquem ciuem, sed in-
 colam. *n. 5. pag. 154*
 Hæretici, siue infideles, non iuuantur immu-
 nitate Ecclesiæ, nisi quatenus fideles effici
 velint. *n. 6. pag. 48*
 Hæreticus dicitur dubitans, an anima ratio-
 nalis sit forma corporis humani, & an sit
 immortalis. *num. 20. pag. 122*
 Hæreticus dicitur suspendens assensum in re-
 bus fidei diuinæ, & quomodo. *n. 18. p. 122*
 Hæredes defuncti cum beneficio legis, & In-
 uentarij vtuntur beneficio *Auth. hoc nisi*, ni
 iustus emptor reperiatur, quamuis illi de-
 functus renunciauerit. *n. 8. pag. 282*
 Hæredes, cum commodè possunt, nequeunt
 sentire damnum, ne dum in bonis proprijs,
 sed neque hæreditarijs. *n. 9. pag. 282*
 Hæredes extranei instituti, non extantibus cõ-
 iunctis, vel illis tacentibus, admittendi sunt
 de æquitate ad vindictam defuncti profe-
 quendam. *n. 19. pag. 67*
 Hæres, reemans fundum vigore pacti, tene-
 tur præstare cautionem de conseruando ille-
 sum venditorem. *num. 2. pag. 304*
 Hæres, etiã iusto emptore reperto, non tene-
 tur vendere bona hæreditaria ad debita sol-
 uenda, si periculum euictionis imminet.
num. 10. pag. 282
 Hæres viuens, contrahens æs alienum super re
 hæreditaria, nullum infert præiudicium
 substituto, qui proindè citandus non est.
num. 4. pag. 220
 Hæreditas nequit dici repudiata, ni prius de-
 lata fuerit. *num. 10. pag. 66*
 Hæreditas non potest dici delata fœminis in
 nostro Regno exclusis à successione paren-
 tum. *num. 11. pag. 66*
 Hæreditas dicitur delata, non tantum propter
 personam in gradu successibili, sed etiam
 propter omnes alias qualitates illam habi-
 lem reddentes ad succedendum. *num. 7.*
pag. 66
 Hæreditas testamentaria quomodo dicatur à
 lege.

R E R V M.

lege obuenire . num. 15. pag. 209
 Hæreditas delata ea dicitur, quam quis potest
 adeundo consequi . n. 2. pag. 65
 D. Hieronymus Borgia Episcopus Tropæ
 laudatur n. 1. pag. 325
 Hieronymus de Philippis Regens laudatur
 post n. 2. pag. 62
 Hyacinthus Cangianus Regius Consiliarius
 laudatur post num. 9. pag. 170
 Hieronymus Valdetarius laudatur post num.
 5. pag. 322
 D. Hieronymus Catà laudatur, post nu. 6. p. 15
 & post n. 11 pag. 331. & post n. 7. pag. 231
 Hypotheca pro dote, an competat à die con-
 tracti matrimonij, an autem à die Capitu-
 lorum, latissimè controuertitur . num. 1.
 pag. 318
 Hypotheca pro dote regularitèr competit à
 die capitulorum matrimonialium . num. 2.
 pag. 318
 Hypotheca in capitulis matrimonialibus tac-
 ta idem operatur, quod expressa . num. 3.
 pag. 318
 Hypotheca pro dote, contractio matrimonio,
 retrahitur ad tempus promissionis . nu.
 6. pag. 318
 Hypotheca quandoque competit pro dote à
 die matrimonij contracti, quod latè expli-
 catur num. 7. pag. 319
 Hypothecæ remissio censetur, si creditor in-
 terueniat tanquam testis in instrumento vè-
 ditionis rei sui debitoris . num. 3. pag. 385
 Homicida degradatus, & Curiz seculari tra-
 ditus, quomodo à Iudice seculari sit puniè-
 dus . num. 1. pag. 354
 Homicidium, siue patratum ab existente ex-
 tra Ecclesiam in persona existente in Eccle-
 sia, siue ab existente in Ecclesia in persona
 existentis extra illam, semper dicitur com-
 missum in Ecclesia, & quare . n. 11. pag. 46
 Homicidium censetur commissum in Ecclesia,
 quamuis, qui in Ecclesia vulneratus est, ex-
 tra illam moriatur . num. 8. pag. 46
 Homo multa habet, quæ eius definitionem
 non ingrediuntur . num. 4. pag. 119

I

I Anuarius Andreas Regius Consiliarius
 laudatur post num. 14. pag. 87
 Ignatius Prouenzalis Præsidens R.C.S. lauda-
 tur post n. 25. pag. 23, & post nu. 10. pag. 77
 Ignorantia ab allegante probanda . num. 9.
 pag. 168
 Illegitimi, & naturales non habent ius remit-
 tendi . num. 8. pag. 66
 Immunitas concessa Ecclesijs non extenditur
 ad domos coniunctas, pertinentes ad laico-
 rum vsus . num. 1. pag. 344
 Immunitas Ecclesiastica frangitur, etiam

quandoque nulla concurrente violentia .
 num. 5. pag. 345
 Immunitas ecclesiastica læditur à prohiben-
 tibus, ne in Ecclesiam introducatur cibus
 pro reis . num. 3. pag. 360
 Immunitas Ecclesiastica diuersimodè accipi-
 tur pro confugientibus ad Ecclesias, & pro
 delinquentibus in illis, & assignatur ratio
 differentiarum . num. 4. pag. 49
 Immunitate ecclesiastica an gaudeant occide-
 tes cum tormentis igneis, attentata *Pragm. 3.*
de istu scoppiæ. n. 12. pag. 49
 Immunitate Ecclesiæ gaudet, qui exonerandæ
 corpus causa extra Ecclesiam reperitur . n.
 1. pag. 345
 Immunitate ecclesiastica gaudet Ecclesia non
 perfectè constructa, quamuis edificatio fue-
 rit aliquo tempore intermissa . n. 3. pag. 44
 Immunitate Ecclesiastica gaudent committen-
 tes homicidia in atrio Ecclesiæ . num. 1.
 pag. 45
 Immunitate an gaudeant associantes Sanctissi-
 mum Eucharisticum Sacramentum . nu. 11.
 pag. 42
 Immunitatis Ecclesiasticæ in dubio melior est
 causa . nu. 10. pag. 346
 Imperatores quantum poterant Ecclesiæ dede-
 runt . num. 31. pag. 5
 Impressio in Iudice contrahente consideratur,
 etiam si contractus fuerit celebratus nomi-
 ne eius familiarium, & an eadem sit pœna .
 num. 9. pag. 267
 Impressio Iudicis, an & quot modis conside-
 rari possit respectu Tertij contrahentis . nu.
 10. pag. 267
 Impressio, an, & quomodo consideretur in Iu-
 dice ex sola dignitate, & auctoritate . num.
 11. pag. 267
 Impressione probata in iudice contrahente,
 quænam sit pœna . nu. 8. pag. 267
 Indicia dubitata, quando vniri possint, vt fa-
 ciant vnum indubitatum sufficiens ad im-
 ponendam pœnam ordinariam . num. 25.
 pag. 123
 Indicia tunc dicuntur indubitata, cum non
 interuenit formido actualis, nec virtualis .
 num. 22. pag. 123
 Indicia indubitata quænam dicantur, attento
 iure communi, & nostri Regni, latè discuti-
 tur . num. 14. pag. 121
 Indicia saltem ad torturam requiruntur, vt in
 casibus exceptis possit aliquis Ecclesiæ im-
 munitate priuari . num. 2. pag. 345
 Indicijs ad torturam, quibus Reus pro crimi-
 ne excepto fuit extractus ab Ecclesia, non
 plenè enacuatis, an damnandus sit pœna
 extraordinaria, an autem in Ecclesiam re-
 ponendus, non probato tali crimine . num.
 11. pag. 346
 Indicijs indubitatis, an & quando deueniri

F f f

pos-

I N D E X

- possit ad poenā ordinariam, latè discutitur, attento iure communi, & nostri Regni .nu. 12. pag. 121
- Indicium vnum an sufficiat indubitatum, vt puniri possit reus poena ordinaria, an plura requirantur . num. 23. pag. 123
- Indigno scienter electo à maiori parte, admittitur alter electus à minori parte, absque noua electione . num. 1. pag. 378
- Indigno ignorantè electo à maiori parte, deuenitur ad nouam electionem, sed vide *num. 6. n. 2. pag.* 378
- Indignus, electus, nequit munus acceptare . num. 26. pag. 384
- Indultus conceditur ratione publicæ utilitatis, absque partis remissione . num. 3. pag. 130
- Indultu an gaudeant occidentes cum sclopis, si ab illo excipiantur proditores, attenda. *Pragm. 3. de ictu scoppiæ . num. 13. pag. 49*
- Indultus quomodo extendatur ad delicta remittenda . num. 14. pag. 139
- Indultus an recipiat diuisionem quoad criminum . nu. 15. pag. 139
- Indultus particularis an requirat omnium criminum confessionem . nu. 16. pag. 139
- Indultus an requirat etiam confessionem eorum criminum, quæ aliàs fuerunt remissa per gratiam . nu. 17. pag. 139
- Indultus excipiens sacrilegos an comprehendat occidentes in atrio Ecclesiæ, & an in quibuscunque Ecclesijs; ad dilucidationem Ibi quis in hoc genus C. de Episc. & cler. n. 13. pag. 48
- Informatio extraiudicialis quandoque verior est iudiciali . num. 2. pag. 148
- Informationum capita in causis Sancti Officij quando dentur . num. 10. pag. 58
- Infortunia sæpè periclitamur ob commissa crimina, quæ alijs nota non sunt, quare si falsò iudicant . num. 25. pag. 71
- Inhabilitas proueniens à vilitate exercitij non tollitur per Clericatum, non remota qualitate . num. 9. pag. 96
- Inhibitio obtena à Iudice, ne supèr re obpoxi a congruo edificetur, quid importet . nu. 7. pag. 278
- Inimicitia præsumpta sufficit ad reddendum Iudicem suspectum . num. 2. pag. 197
- Inimicitia, quamuis leuis, reddit suspectum Iudicem, & quare . Affertur noua ratio . nu. 10. pag. 198
- Inimicitia leuis sufficit ad allegandum Iudicem suspectum, & quare . num. 6. pag. 192
- Inimicitia ad quem gradum consanguinitatis, vel affinitatis extendatur respectu suspicionis in personam Iudicis . num. 13. pag. 198
- Inimicitia inter calumniatum, & calumniatorem, qualis esse debeat . num. 4. pag. 135
- Inimicus lutois dicitur etiam inimicus pupilli in materia suspicionum . n. 13. pag. 205
- Iniuria quando dicatur illata officiali intuitu officij, quando autem intuitu personæ . nu. 2. pag. 149
- Iniuria cognoscitur à voluntate inferentis . n. 3. pag. 149
- Iniuria facta clerico, an, & quando dicatur facta Ecclesiæ . num. 5. pag. 48
- Iniusta quandoque fiunt, quæ nemo potest reprehendere, & quomodo id intelligendum . num. 22. pag. 71
- Innocentia Rei non est deducenda ex confessione socij, & quare . num. 13. pag. 112
- Innocentiæ reuelatio quandoque ligillum confessionis aperit . num. 18. pag. 112
- Innocentia an denegetur ex laquei fractura in executione sententiæ, latè discutitur . num. 19. pag. 112
- Innocentia constituta, reus restituendus est aduersus sententiam, Principe consulto . nu. 11. pag. 112
- Innocentes quandoque reperti fuerunt damnati, absque iudicis culpa . nu. 17. pag. 112
- Inquilinus nouus an possit expellere antiquum in hac Ciuitate Neap. absque denunciatione, & an antiquus præferatur nouo ex prætextu reconductionis . num. 1. pag. 26
- Inquilinus an possit discedere à domo, nò affixis à domino domus cartulis . n. 8. pag. 26
- Inquilinus an teneatur denunciare donum domus, se velle discedere, vel continuare habitationem . num. 9. pag. 27
- Inquisitores Sancti Officij reos interrogant de eorum inimicijs, & quare . n. 14. pag. 59
- Inquisitores S. Officij quid debeant aduertere circa testium depositiones . n. 18. pag. 59
- Insensati vocantur, qui putant, à viro uxorem defendi non posse . nu. 7. pag. 74
- Instantia perempta, perimunt omnes iudicij effectus . num. 2. pag. 369
- Instantia perempta in processu compilato cum Maioribus, possunt minores heredes petere deinde beneficia . nu. 1. pag. 371
- Institutio præsentati reservatur à S. C. T. ordinario, non substitutis . nu. 11. pag. 14
- Insultus quomodo puniatur . nu. 11. pag. 107
- Interesse lucris cessantis nequit peti in contrahibus bonæ fidei . nu. 3. pag. 308
- Interesse in mutuo ratione lucris cessantis, an, & quomodo debeat . nu. 4. pag. 308
- Interesse lucris cessantis, & damni emergentis debetur omni iure . nu. 1. pag. 308
- Interesse lucris cessantis, vt debeat, quid probandum sit, latè discutitur . n. 6. pag. 309
- Interesse in mutuo ratione lucris cessantis quomodo taxetur . num. 7. pag. 309
- Interesse, & tertio possunt dari illiquida tripliciter . num. 13. pag. 306
- Interesse, quod paila est falsò inquisiti familia soluendum non est à Iudice, qui titè processit, & quare . num. 21. pag. 72

In-

R E R V M.

- Interesse tertij quorū modis consideretur.** nu. 7. pag. 222
- Interesse tertij, quomodo probandum sit, latè examinatur.** n. 3. pag. 222
- Interesse non taxatum nequit exigi.** n. 9. p. 306
- Interesse in Iudicio auocationis debetur, quatenus possessor locupletior factus sit.** num. 9. pag. 309
- Interesse vitæ, & militiæ à quò die debeatur, latè examinatur.** num. 11. pag. 310
- Interuentus ordinatus à testatore non importat meram præsentiam.** n. 1. pag. 385
- Interueniens in furto eadem pœna, qua fur, plecti debet.** n. 1. pag. 88
- Interuentus, & taciturnitas, quando præiudicium inferant. Latè discutitur.** n. 8. p. 221
- Inuentor Typographiæ quis fuerit.** n. 10. p. 287
- Inurbanitas in Iudice an sit semper species inimicitiarum.** n. 16. pag. 199
- Inurbanitas nonnullorum Iudicum quænam sit.** n. 17. pag. 199
- Ioannes Baptista Cardinalis de Luca laudatur post.** n. 45. pag. 162
- Ioannes Baptista Roccus Fiscus patronus in Regia Camera Summarie laudatur post.** n. 20. pag. 206
- D. Io. Franciscus Marcianus Iudex Decanus M.C.V. laudatur post.** nu. 5. pag. 56
- D. Ioannes Baptista Marchesius pauperum Aduocatus laudatur post.** n. 13. p. 103
- Ioseph Romanus Caroli Aduocatus Neapolitanus laudatur.** num. 16. pag. 37. & post. n. 6. pag. 152
- Iudæi an citari possint diebus feriatis.** num. 55. pag. 365
- Iudex grandiores iudicans causas dignor alijs non appellatur.** num. 9. pag. 356
- Iudex præsumitur semper rectè operari.** nu. 47. pag. 340
- Iudex Brachij implorati, an tam circa iustitiam, quam exequutionem, attendere debeat.** sus vicens in sua iurisdictione, an autem ius vicens in iurisdictione Iudicis, qui sententiam protulit, latissimè discutitur. nu. 9. pag. 152
- Iudex an debeat fauere magis Reo, quam actori, an neutri.** num. 31. pag. 203
- Iudex secularis quando possit procedere super lite bonorum recuperandorum, pendente lite in Rot. Rom. super validitate dispensationis ingrediendi ab vna religione in aliam.** num. 1. pag. 28
- Iudex laicus, licet nequeat præfigere terminum reo ad faciendas probationes coram Iudice Ecclesiastico; poterit tamèn ordinare, vt procuret causæ expeditionem & quare.** num. 7. pag. 29
- Iudex præueniens est competens in causis misti fori, & cum proceditur in contumaciam, vterque.** num. 9. pag. 29
- Iudex laicus an possit procedere ad expeditionem causæ principalis ob negligentiam non procurantis expeditionem decisionis articuli Ecclesiastici à Iudice Ecclesiastico.** nu. 10. pag. 29
- Iudex loci patrat sceleris est ceteris potior, & qua ratione.** num. 4. pag. 165
- Iudex domicilij, & originis, an sit competens in criminibus puniendis, latè discutitur.** n. 3. pag. 349
- Iudex, qui non sit competens nec ratione domicilij, nec originis, nec loci commissi sceleris, an, & quando possit procedere contra inquisitum, latè dilucidatur.** n. 4. pag. 349
- Iudex iubere poterit, ne quis per alicuius domum transeat.** num. 8. pag. 128
- Iudex potest prohibere, ne quis è sua domo exeat.** num. 9. pag. 128
- Iudex cur quandoque decernat, vt creditores procurent meliores oblationes.** num. 16. pag. 283
- Iudex morosus in causarum expeditione, quandoque laudandus, quandoque secus, & quando.** num. 17. pag. 283
- Iudex laicus, an, & quando sit merus exequutor circa degradatum. Remissiuè ad aliam dilucidationem.** num. 12. pag. 355
- Iudex nequit in Regno vllum petere salarium pro interuentu in examine testium.** nu. 11. pag. 236
- Iudex quid gerere debeat in examinandis testibus.** num. 12. pag. 236
- Iudex laicus poterit consuetis præceptis ordinare reo, vt procuret causæ spiritualis expeditionem à Iudice Ecclesiastico.** n. 5. pag. 29
- Iudex sententiæ debet inspicere, an alienatio rei litigiosæ sit facta ex causa voluntaria, an autem necessaria.** num. 6. pag. 9
- Iudex vtriusque partis inimicus, an ab alterutra parte possit allegari suspectus.** num. 12. pag. 198
- Iudex, qui ad instantiam officialium alicuius Vniuersitatis fuit remotus, tanquam suspectus, potest in alijs causis interuenire, dummodò non iidem sint officiales.** numer. 1. pag. 204
- Iudex in remissione petita per reum an debeat adhibere cognitionem criminis, sed vide.** nu. 4. num. 1. pag. 151
- Iudex nequit remissionem Rei calculare ab innocentia.** num. 4. pag. 151
- Iudex loci incepti delicti, an delicti consummati attendendus sit, examinatur.** n. 14. pag. 167
- Iudex, habens suspectum testem, quomodo illum cogat ad denuò deponendum.** num. 5. pag. 225
- Iudex M.C.V. antiquior præcedere debet, nulla habita distinctione inter ciuiles, & criminales.** num. 4. pag. 356
- Iudex, an & quando possit suam sententiam de-**

I N D E X

- declarare, & emendare . num. 12. pag. 111
 Iudex domicilij in cognitione criminum præfertur Iudici originis . num. 11. pag. 166
 Iudex ecclesiasticus an possit iterum reum degradatum, à seculari absolutum, plectere, num. 4. pag. 354
 Iudex quidam quonam modo illudebat iustitiam . num. 15. pag. 381
 Iudex redditur suspectus propter inimicitiam, & ex iudicio in manibus eius, cuius in alia causa est iudex aduersarius recusantis, nec non iudicium in manibus collegæ aduersarij eiusdem recusantis . num. 1. pag. 197
 Iudex reconciliatus, an valeat allegari suspectus . num. 14. pag. 199
 Iudex præsumptus inimicus an possit allegari suspectus, & quonam sint coniecturæ præsumptæ inimicitia . nu. 15. pag. 199
 Iudex ob grauamen illatum in alia causa non potest recusari suspectus de iure Ciuili, secus de iure Canonico, num. 1. pag. 213
 Iudex an sit suspectus, eo quod recusans, dum erat Iudex, iudicauit contra Iudicem recusatum . num. 2. pag. 214
 Iudex scienter grauamen inferens, an, & quomodo reddatur suspectus, etiam de iure Ciuili . nu. 3. pag. 214
 Iudex quandoque remouetur à Principe ad scandala remouenda absque infamiae nota . num. 4. pag. 214
 Iudex prouocatus à parte, data opera, an possit allegari suspectus . num. 5. pag. 214
 Iudex affinis, vel consanguineus litigatoris, dicitur suspectus . num. 21. pag. 200
 Iudex redditur suspectus, si eius coniuncti sint aduocati alterius ex litigatoribus. Quod fuscè probatur . num. 22. pag. 200
 Iudex commensalis cum litigatoribus, an, & quando reddatur suspectus, & quid dicendum de eius filijs commensalibus cum iisdem litigatoribus . num. 23. pag. 200
 Iudex commensalis cum aduocato litigatoris an reddatur suspectus, fuscè examinatur . num. 24. pag. 201
 Iudex nimis amicus litigatorum an dicatur suspectus, & quonam sit vera nimia amicitia, noua ratione ostenditur . n. 25. pag. 201
 Iudex nimis familiaris aduocati litigatoris an dicatur suspectus . num. 26. pag. 202
 Iudex, qui alias super aliquo articulo suum animum propalauit, an in illo decidendo reddatur suspectus . n. 1. pag. 189
 Iudex, qui super eodem articulo pronunciauit, non redditur suspectus in eo decidendo . n. 2. pag. 189
 Iudex licet scripserit, se super tali articulo sic decidurum, si casus euenerit, nihilominus tamen suspectus non redditur, casu adueniente . n. 3. pag. 189
 Iudex remotus tanquam hostis, an, & quando possit interuenire, orta reconciliatione . n. 7. pag. 191
 Iudex remotus, non partium voluntate, sed solo Superioris motu in vna causa, potest in alijs interuenire, & quare . n. 8. pag. 191
 Iudex non resalutans, an, & quando possit allegari suspectus . n. 18. pag. 199
 Iudex ex inimicitia leui non potest quandoque allegari suspectus, & quando . n. 5. p. 197
 Iudex allegatus suspectus, si pronunciatum sit, suspensionem non militare, redditur suspectus in alijs causis, & quare . n. 5. pag. 192
 Iudex ex sola recusatione indignatur . num. 6. pag. 192
 Iudex quid debeat iudicando mente reuoluer . n. 7. pag. 192
 Iudex remotus ob inconfidentiam, tanquam suspectus in vna causa, potest in cæteris ab iisdem allegari suspectus . n. 1. pag. 190
 Iudex remotus motu proprio à Principe, an, & quando allegari possit ab iisdem partibus suspectus . n. 2. pag. 190
 Iudex allegatus suspectus, militante suspitione, an possit in alijs causis illius, qui eum suspectum allegauit, procedere . n. 10. p. 213
 Iudex allegatus suspectus, an, cessante suspitione, possit in eadem causa interuenire, & quid in alijs causis dicendum . n. 11. p. 213
 Iudex, qui aduocatus fuit in aliqua causa, quando nam suspectus dicatur in alia decidenda . n. 5. pag. 189
 Iudex quomodo se gerere debeat cum aduocatis circa iuris articulos . n. 6. pag. 189
 Iudex in iudicando non redditur suspectus eodem modo ex amicitia, & inimicitia, & quare . n. 8. pag. 197
 Iudex suspectus in iudicando, non est regulariter suspectus in delegando . n. 4. pag. 149
 Iudex redditur quandoque etiam suspectus in delegando, & quid in Præfide S. C. num. 5. pag. 149
 Iudex potest recusari suspectus etiam ratione affectionis . n. 1. pag. 207
 Iudex inimicus tutoris an possit recusari in causis pupilli, tanquam suspectus, fuscè examinatur . n. 11. pag. 20
 Iudex redditur suspectus, si signis votum suum propalet, & quare . n. 2. pag. 19
 Iudex redditur suspectus, quoties vrget iniuria . n. 4. pag. 19
 Iudex suspectus de inimicitia remouendus est . numer. 5. pag. 191
 Iudex, antequam allegetur suspectus, an, & quando debeat à iudicando abstinere . n. 4. pag. 212
 Iudex allegatus suspectus, quando possit ad vltiora procedere, non obstante tali allegatione. Et quæ sint requisita ad allegationem suspitionis . n. 5. pag. 212
 Indices nequeunt in eorum causis ad inuicem in-

R E R V M.

interuenire . n.3.pag. 197
 Iudices , iudicantes semper ex actis, an reprehendi . n.8.pag. 235
 Iudices stringentes reos vinculis in Ecclesia male operantur . n.12.pag. 360
 Iudices criminales , non eo quod ingrediantur primò in domum Proregis, deinde verò civiles, præcedunt . n.5.pag. 356
 Iudices quid aduertere debeant , cum tertius comparet in iudicio . n.15.pag. 225
 Iudices , quid debeant attendere in denunciationibus, quæ fiunt . n.14.pag. 136
 Iudices, vt impressionis fugiant notam, à quibus cauere debeant . n.12.pag. 268
 Iudices circa delictorum cognitionem competentes, quot, & quales sint . n.3.pag. 165
 Iudices M. C. V. præferuntur ob iurisdictionem, quam habent, Fisco Regalis patrimonij . n.29.pag. 358
 Iudices M.C.V. siue civiles, siue criminales, non differunt in genere iudicandi . n.8.p. 356
 Iudices criminales, cur prius quam civiles, ingreditur Proregis domum . n.6.pag. 356
 Iudices quorumnam amicitiam debeant effugere . n.7.pag. 114
 Iudices famam perdunt ob nimiam adherentium familiaritatem, & quomodo . n.2.p. 113
 Iudices criminales se habentes tanquam socios eorum capitis, quod est Regens M.C.V. præferuntur in illo actu ciuilibus; secus in alijs . n.10.pag. 356
 Iudices debent semper veritatem sequi . nu. 7. pag. 204
 Iudices consilij donum à Spiritu Sancto, non autem à legibus implorare debent . n.14.p. 9
 Iudice allegato suspecto , & nihilominus procedente ad vteriora, omnia per ipsum gesta erunt nulla . n.3.pag. 212
 Iudices boni in actu iudicandi diuina associantur prouidentia . n.4.pag. 189
 Iudici quid agendum , ne suspectus allegetur , & quomodo sibi procedendum cum Aduocatis . n.30.pag. 203
 Iudicis ecclesiastici brachiū an imploret pauper, attento iure canonico ? n.16. pag. 331
 Iudicum male merentium de Aduocatis exempla . n.32.pag. 203
 Iudicum prudentia qualis sit in detegendis votis, & pandendis secretis . n.8.pag. 146
 Iudicium humanum quot modis peruertatur . num.5. pag. 204
 Iudicium absorbens , propositis actionibus contrarijs , terminandum est . n.7.pag. 173
 Iudicibus à quibusnam circumstantijs abstinendum, saltē in secretis pandendis . n. 10. pag. 146
 Iudicandi actus cur nullum vinculum habere debeat . n.11.pag. 198
 Iudicantium errores in pandendis sociorum votis . numer.15.pag. 195

D. Iulius Galeota laudatur . n.12.pag. 287
 Iura communia quandoque ex fraudibus, quæ oriri possent, licet iudici deferere . n.13.p. 9
 Iura sanguinis per ingressum in religionem tolli nequeunt . n.20. pag. 139
 Iura primi emptoris , aduersus quem retrahit rem posterior , dicuntur extincta . num.19 pag. 261
 Iuramentum præstitum super re incogitata non operatur . nu.15.pag. 283
 Iure datoris resolutio, resoluitur ius acceptoris . nu.20.pag. 161
 Iurisdictionum diuisio potest fieri in casalibus . num.10.pag. 176
 Iurdictio concessa cum clausula abdicatiua, quid importet . num.6.pag. 175
 Iurdictio non intelligitur concessa , concessio castro, quod stet sub ciuitatis iurisdictione ; secus , si iurdictio sit à Ciuitate independens . num.11. pag. 176
 Iurdictio concessa alicui, an, & quando intelligatur cumulatiue , vel priuatiue ab ordinario . num.6.pag. 169
 Iurdictio indiuisibilis potest diuidi quoad exercitium . num.4.pag. 174
 Iurdictio impertinenter se habet respectu publicarum functionum . num.35. pag. 358
 Iurisdictionis exercitium pluribus concessum quomodo accipiendum . num.5. pag. 175
 Ius prælationis , an possit præscribi in rebus Ecclesiasticis . num.5. pag. 279
 Ius prælationis triplici ex capite prouenire potest . num.21. pag. 255
 Ius retractus ratione sanguinis quo iure competat . num.22. pag. 255
 Ius retractus ratione sanguinis est inductum saltē de Iure Ciuili Romanorum . nu.23 pag. 255
 Ius retractus an habeat locum in feudo nouo . num.28. pag. 256
 Ius reuocandi alienationem feudi in vita alienantis à quo oriatur , euidentissime ostenditur contra Capyc. Latr. consult. 28. num.29 pag. 258
 Ius retractus , quod competit consanguineis , non est sublatum à constitutione Regni , Sancimus . num.4. pag. 258
 Ius retractus in feudis regulatur secundum consuetudines feudales, quæ sequuntur sunt ius commune Romanorum . num.25. pag. 255
 Ius retractus an habeat locum in feudis ex pacto, & prouidentia tantum, an etiam in hæreditarijs, latē examinatur . nu.26. pag. 255
 Ius remittendi competit ijs , quibus competit ius querelandi . num.20. pag. 67
 Ius remissionis mensurandum est ab affectione . num.6. pag. 63
 Ius remissionis an competat iure sanguinis , an autē in hæreditario . num.1. pag. 65
 Ius pascendi, lignandi &c. competit etiam ciuibus

I N D E X

uibus allectis . num. 1. pag. 178
 Ius habens in re locata præfertur in locatione .
 num. 1. pag. 271
 Ius strictius habens in re locata præfertur in
 locatione . num. 3. pag. 271

L

Laicus delinquens , & deinde assumens
 habitum clericalem, an cognoscendus sit
 à Iudice Ecclesiastico ? recensentur opinio-
 nes . num. 21. pag. 20
 Laicus offendens personam Ecclesiasticam à
 quo iudice cognoscendus sit ? remissive .
 num. 25. pag. 12
 Laquei fractura in exequutione sententiæ ,
 aliudne simile, potest euenire , vel carnificis
 imperitia , vel arte diabolica , vel Diuina
 miseratione, & quomodo cognoscatur . nu.
 20. pag. 113
 Latro publicus an differat à grassatore via-
 rum . num. 4. pag. 99
 Latro publicus an dicatur , qui semel in via
 publica furatus est . n. 4. pag. 345
 Latrones in faciem inquisiti iurantes repeti
 possunt cum eiusdem inquisiti inrrogato-
 rijs, & quomodo . n. 6. pag. 90
 Latrones publici habent in Ciuitatibus socios
 exploratores . num. 13. pag. 347
 Legataria habente inhabilitatem circa mari-
 monium , propter quod legatum relictum
 est , an statim admittendus sit substitutus .
 num. 14. pag. 217
 Legatum dotis an debeat , si puella nupta
 sit alteri personæ , non autem determinatæ
 à testatore . n. 12. pag. 217
 Legatum relictum pro matrimonio spirituali,
 an , & quando debeat ducendi vitam cæ-
 libatam in domo propria . n. 13. pag. 217
 Legatum Dotis ab extraneo præstandum est
 conditionale . n. 1. pag. 215
 Legatum Dotis sub conditione matrimonij
 carnalis , vel spiritualis , non debetur vo-
 lenti castè viuere in propria domo . num. 2.
 pag. 215
 Legatum Dotis , vt debeat , requiritur ma-
 trimonium consummatum . n. 4. pag. 215
 Legatum Dotis , factum ab extraneo , trans-
 mittitur ad hæredes legatarie . n. 5. pag. 215
 Legatum relictum pro matrimonio carnali
 debetur , etiam si puella ingrediatur mona-
 sterium , licet requiratur professio . num. 6.
 pag. 215
 Legatum dotis factum filie, an sit purum, latè
 examinatur . n. 8. pag. 216
 Legatum factum pro augmento dotis , an sit
 purum . num. 9. pag. 216
 Legati ad Principem de iure communi mittē-
 di non sunt absque auctoritate superioris,
 & quare . n. 13. pag. 334

Legati , attento iure communi , an possint ad
 Principem proficisci , petita venia superio-
 ris, sed non obtenta . n. 14. pag. 334
 Legati , qui ad Regiam Maiestatem mittun-
 tur, possunt esse religiosi . n. 7. pag. 334
 Legati quantitas diuersa disunctiue relictæ
 pro matrimonio carnali, & spirituali, debe-
 tur secundum testatoris dispositionem . n. 7.
 pag. 216
 Legati electi ad duplex munus , quorum alter
 iurisdictionem habeat annexam , reddun-
 tur nullæ electiones, si fuerint religiosi, quo-
 ad id, quod iurisdictionem habet annexam,
 secus quoad alterum . n. 11. pag. 334
 Lectores an expellendi sint ob discipulorum
 strepitum, latè discutitur . n. 6. pag. 314
 Lectores in publico gymnasio gaudent præro-
 gatiuis, sed vide num. seq. n. 10. pag. 315
 Lectoribus, non loco, priuilegia concessa sunt.
 num. 11. pag. 315
 Læsis enormissima diuerso modo considera-
 tur in transactione, quàm in venditione .
 num. 7. pag. 219
 Lex naturæ obligat homines ad mutuum amo-
 rem, ob idque Iudex non ex omni amicitia
 redditur suspectus . n. 9. pag. 197
 Libertatem amittens dicitur amittere rem ca-
 pitalem . n. 6. pag. 119
 Liquidatio lucri cessantis quomodo fieri con-
 sueuerit . n. 5. pag. 309
 Lis orta in Collaterali Consilio inter Regiam
 Cancellariam Regentes , & Consiliarios à
 latere, Marchionem D. Antonium Ioannem
 de Centellas Regiæ Cameræ Locumtenen-
 & Franciscum Ortiz Cortes , quænam fue-
 rit . n. 38. pag. 358
 Lite existente calumniosa in Rot. Rom. potest
 Iudex secularis procedere ad recuperatio-
 nem bonorum ; secus , ni sit calumniosa ,
 vel si sit dubia . n. 2. pag. 28
 Lite pendente in Rot. Rom. super causa spiri-
 tuali , semper supersedendum in causa tem-
 porali à iudice laico, siue ea mora sit prius,
 siue post causam temporalem . n. 4. pag. 29
 Lites remouendæ sunt ab utraq; iurisdictione
 ad fraudes arcendas . n. 34. pag. 6
 Litium redemptio an locum habeat in cessio-
 ne, tam actionum dubitarum , quàm in-
 dubitarum . n. 5. pag. 302
 Litium finis nunquam inspicitur, & quomodo
 id eueniat . n. 24. pag. 270
 Litigiosa re voluntarie alienata, sententia exe-
 quutioni demandanda est contra possessio-
 rem, seruata dispositione cap. Conuentus . n.
 7. pag. 9
 Litigiosi vitium perseuerat, vsque quo liti per-
 petuum silentium imponatur . n. 16. pag. 9
 Loca sacra, eo quod sunt Ecclesiæ , dicuntur
 esse nullius . n. 14. pag. 94
 Loca destinata ad vsum , & integritatem ec-
 clesiæ

R E R V M.

clesie sunt immunita . n.5. pag. 40
Loca , quæ gaudent ecclesiastica immunitate, non sunt tam stricte accipienda. n.3. p. 344
Locati Regis Doliæ an semper etiam pro rebus non spectantibus ad Dohanam habeant Regiam Cameram pro causis appellationum . Afferitur nouum exemplum Colateralis Consilij . n.41. pag. 6
Locator concurrens cum alijs anterioribus creditoribus etiam pro re dotali , an præferatur cæteris super fructibus rei locatæ . n. 4. pag. 271
Locator præferatur ei , qui semen dedit . nu. 8. pag. 271
Locator super fructibus rei locatæ omnibus præferatur . num.9. pag. 272
Locatio ad longum tempus inducit prælationem, etiam in rebus Ecclesiasticis . num. 4. pag. 279
Locatio voluntaria an differat à necessaria quoad prælationem . n.12. pag. 273
Locupletior nemo præsumitur factus in iudicio auocationis quoad prætensionem interesse, & quare . n.10. pag. 309
Locus non constructus auctoritate Episcopi non dicitur ecclesiasticus. num.3. pag. 44
Locus an incipiat dici profanus à die declarationis factæ ab Episcopo . num.6. pag. 44
Locus dirutus an differat à loco non perfecte constructo quoad inducendam profanitatem . num.10. pag. 44
Locus principaliter ad vsum Ecclesiæ destinatus, licet accessorie ad vsum secularium, gaudet immunitate . num.3. pag. 344
Locus, si principaliter destinatus sit ad vsum Ecclesiæ, gaudet immunitate, quamuis habeat ostium in via publica segregatum ab Ecclesia . num.4. pag. 344
Locus principaliter ad vsum secularium destinatus, quantumvis accessorie Ecclesiæ deserviat, non gaudet immunitate, si extrâ Ecclesiam sit . num.7. pag. 345
Locus partis offensis ad euitandas ambages declarari debet nu.5. pag. 130

M

M Agistratum creatio est de Regalibus. num.30. pag. 140
Magna Curia Vicariæ nequit absolvere reum, cognita illius innocentia, si Baro habet secundas causas, sed debet ad illum remittere . num.2. pag. 151
Magna Curia tenetur remittere delinquentem ad Curiam Baronalem pro causa criminis, si pronunciauerit, illum non esse clericum . num.3. pag. 28
Magna Curia potest cognoscere delicta officialium, tam actiue, quam passiuè intuitu officij . n.3. pag. 157

Magna Curia habet iurisdictionem ordinariâ in toto Regno . n.2. pag. 167
Magna Curia an possit causam ad se deuolutam, & declaratam desertam, ex causis reuideri . num.7. pag. 226
Magnates Reipublicæ viles non tenentur duella acceptare, etiam attentis regulis duellantium . Quod principium ab ipsis receptum est . n.19. pag. 367
Magnatum differentiz componuntur, & quomodo . n.15. pag. 367
Maiores remediis l.2. C. de rescind. vendit. non consequitur fructus, nisi à die litis contestatæ, & quare . n.4. pag. 311
Mala quandoque tolerantur, vt fugiantur grauiora . num.3. pag. 132
Malefactores Ecclesiarum possunt in utroque foro conueniri . n.8. pag. 3
Mandatum generale non comprehendit illicitum . nu. 4. pag. 141
Mandatum speciale in subscriptione apocæ alterius nomine facta, an probari sufficiat per confessionem mandantis. n.6. pag. 142
Mandatum an possit fieri in Ecclesia alicui, qui continuo ibi habitat. n.9. pag. 360
Mandatum solet fieri omnibus duellantium proximioribus, sed inutiliter. n.4. pag. 365
Mandatum in Ecclesia an fieri possit . num.3. pag. 360
Mandato facto principalibus duellantibus, substituuntur sæpè alij ad duellum perficiendum . n.3. pag. 365
Mandatarius, an, & quando non teneatur obedire mandato illicito. n.5. pag. 141
D. Marcellus Marcius Junior Regens Regiæ Cancellariæ laudatur post nu. 5. pag. 56
Marchio, Dux, & Comes, qui dicantur . nu.19. pag. 182
Marchiones quinam sint . n.14. pag. 155
Marchiones, Duces, & Comites possunt etiam inuestire . n.21. pag. 183
Marchiones, Duces, & Comites absolutam habent nobilitatem . n.28. pag. 184
Mare dicitur via publica . n.19. pag. 102
Mater, quoties est habilis ad succedendum filio, habet ius renuntandi. n.13. pag. 66
Matres fame laborantes duxere quandoque proprias filias ad lupanaria . n.8. pag. 375
Matrimonium in primo gradu affinitatis, & secundo consanguinitatis in linea transuersali, fuit dispensatum ab Urbano VIII. n. 4. pag. 38
Meliorationes quoque factæ à Domino fundi videntur factæ in fraudem congrui, si statim, illis factis, procedatur ad fundi venditionem; secus, si non statim sequatur venditio . n.4. pag. 277
Meliorationes factæ in fraudem congrui non veniunt in estimatione, & quales sint. n.1. pag. 277

Me-

I N D E X

- Meliorationes æstimandæ in causa retractus**
sunt illæ, quæ censentur necessariæ, & viles.
num. 1. pag. 277
- Meliorationes factæ à tertio possessore super**
re, quam Dominus vindicat iure dominij,
compensantur cum fructibus extantibus, &
quomodo, latè declaratur. num. 2. pag. 300
- Meretrix quædam reuelans votum assessoris**
potuit pœnam combustionis subire. nu. 8.
pag. 114
- Meretrix an licitè accipiat suæ turpitudinis**
quæstum. nu. 10. pag. 375
- Meretrix quædam amantes varios mutuo amo-**
re absque duelli suspitione diu tenuit. nu.
38. pag. 367
- Meretricis verba quænam sint.** nu. 14. pag. 376
- Meretrices an restituere debeant, quæ blandis**
verbis vtrâ stipendium acceperunt. num.
15. pag. 376
- Meretrices non soluunt decimam de lucris.** n.
16. pag. 376
- D. Michael Vargas Machuca Iudex M. C. V.**
laudatur post num. 1. pag. 318
- Miles præferendus est Doctoribus in rebus**
militaribus, secus in legalibus. n. 14. p. 357
- Milites ex Regijs Sanctionibus quàmpluri-**
mis, tam in causis ciuilibus, quàm in cri-
minalibus, recognoscendi sunt ab Auditore
exercitus. num. 12. pag. 103
- Militaria negotia tractari possunt diebus fe-**
riatis. num. 30. pag. 363
- Ministri Ecclesiastici cur ab Imperatoribus**
varijs prærogatiuis decorati sint. n. 5. pag. 2
- Ministri non perpetui non tam faciliè inqui-**
rendi sunt. num. 1. pag. 148
- Ministri curant filios, quo altius possunt, ve-**
here. num. 2. pag. 165
- Minor, quamuis diues, si aliundè miserabilis**
sit, gaudet fori priuilegio. num. 15. pag. 331
- Minor quandoque nequit appellari miserabi-**
lis persona. n. 9. pag. 330
- Minor, qui pupillarem ætatem compleuerit de**
iure Regni, an gaudeat fori priuilegio. n. 10.
pag. 330
- Minor vtens remedio l. 2. C. de rescind. vendit.**
consequitur rem cum fructibus. n. 2. p. 311
- Minor, & Fiscus, quomodo diuersificentur à**
priuatis quoad nouas oblationes facien-
das. num. 14. pag. 265
- Minor per restitutionem in integrum potest re-**
petere fructus antè litem contestatam per-
ceptos. n. 5. pag. 311
- Minor nõ præsumitur factus locupletior prop-**
tèr imperfectam ætatem. n. 7. pag. 301
- Minori an, & quando fori priuilegium com-**
petat. n. 1. pag. 329
- Minores etiã quandoque ad priuilegio fori**
fruendum dici possunt miserabiles. num. 7.
pag. 330
- Minores hæredes maiorum non possunt pete-**
re beneficia, si prius instantia perempta nõ
sit. n. 3. pag. 371
- Minores Ecclesiæ non dicuntur tantum eius**
ianitores, sed omnes ij, qui quoquo modo
illi seruitia præstant. n. 17. pag. 3
- Minores Ecclesiæ quinam dicantur.** n. 10. p. 3
- Minoribus competunt beneficia, si ipsis mino-**
ribus fuerit datus antea terminus. num. 2.
pag. 371
- Minoribus non competunt beneficia, si veniãt**
tanquàm hæredes maiorum, & deinde, pe-
rempta instantia, insuffletur spiritus ad eo-
rum instantiam, secus verò, si insuffletur
ad instantiam maiorum, & quare. num. 4.
pag. 371
- Minus indignus electus, an, & quando teneat-**
ur abstinere. vel acceptare munus. nu. 27.
pag. 384
- Miserabilem non æstimat vulgus, qui Diues**
est. n. 14. pag. 331
- Miserabiles personæ quænam sint, iudicis ar-**
bitrio remittitur. n. 8. pag. 330
- Molestiam inferentes vicino ratione officij,**
an, & quando expelli possint. n. 1. pag. 313
- Monasterium, attento iure Regni, an habeat**
ius remittendi. n. 21. pag. 140
- Moneta triplici modo potest falsificari.** nu. 4.
pag. 143
- Monetam cudere est de regalibus.** n. 3. p. 143
- Monetæ sunt de Regalibus.** n. 22. pag. 159
- Monetarum ænearum incisores in Regno non**
puniuntur pœna vltimi supplicij. n. 9. p. 144
- Monetas aureas, vel argenteas tondentes pu-**
niuntur, attento iure communi, & Regni,
vltimo supplicio. n. 5. pag. 143
- Monetas æneas tondentes, attento iure com-**
muni, & Regni, puniuntur extraordinariè,
& quare. n. 6. pag. 144
- Monetas, quamuis æneas, cudentes, attento**
iure communi, & Regni, puniuntur pœna
vltimi supplicij. n. 7. pag. 144
- Monetas falsas in pondere expedens non pec-**
cat, secus falsas in substantia, & quare. nu.
11. pag. 144
- Mora modica in locis partis offensæ quænam**
dicenda sit. n. 10. pag. 127
- Mora an, & quando consideretur in interesse.**
n. 14. pag. 310
- Mulier, petens assecurationem in bonis viri,**
impedit venditionem rerum ad instantiam
creditorum ordinatam, quamuis inopia
probata non fuerit. n. 1. pag. 322
- Mulier nequit assecurationem petere, si fide-**
iusiorem habeat à viro datum, sed vide
num. 5. n. 2. pag. 322
- Mulier, soluto matrimonio, an agere possit ad**
exactionem dotis viro promittæ, absque
cessione. n. 1. pag. 319
- Mulier, non tantum de æquitate, sed etiã,**
attento iuris rigore, potest, soluto matri-
mo-

R E R V M.

monio, agere ad exactionem dotis absque alia cessione. num. 2. pag. 320

Mulier quandoque poterit assecurationem petere, licet fideiussorem à viro datum habeat. num. 4. pag. 322

Mulier an possit impedire venditionem rerum viri, si res sint moraliter indiuisibiles, & quomodo procedendum, latè discutitur. num. 5. pag. 322

Mulier ex quibus causis nequeat impedire venditionem rerum sui viri ad instantiam Creditorum eiusdem, & in quibus casibus possit illam impedire. num. 6. pag. 323

Mulier, licet ad impediendam venditionem bonorum viri non teneatur in promptu probare illius vergentiam ad inopiam, tenebitur tamèn illam probare in tetmino. nu. 7. pag. 323

Mulier, quocunque iudicio conuenitur, forum viri sequitur. num. 11. pag. 52

Mulier non veniens ex propria persona, sed tanquàm hæres, non gaudet priuilegio fori eius viri. num. 12. pag. 52

Mulier in casu *l. si filio familias s. si vir in quinquennium*, cur teneatur cauere pro interesse. num. 16. pag. 260

Mulier in casu *l. si filio familias*, duplici ratione tenetur cauere, sed diuersa secundum diuersam lecturam. num. 17. pag. 261

Mulier quandoque potest assecurationem petere, quamuis vir ad inopiam non vergat. num. 8. pag. 323

Mulier in solidum obligata cum viro an iuuetur Velleiano, fusè examinatur. num. 4. pag. 326

Mulier in solidum obligata cum viro an quandoque iuuetur Velleiano. numer. 8. pag. 327

Mulier an possit cum iuramento renunciare Velleiano. num. 2. pag. 326

Mulier per matrimonium subsequens videtur acceptare omne antecedens. nu. 9. pag. 317

Mulieri competit actio aduersus virum, eiusque hæredes, quamuis stipulatio facta fuerit pro illa absente. num. 6. pag. 320

Mulieri datur electio, vel scilicet petendi dotem, vel fideiussorem. num. 3. pag. 322

Mulierum vanitates, necnon earum detestatio Typis demandata ordine Innocentij XI. Pontificis Maximi. num. 9. pag. 375

Muliones, & Nautæ pro vectura rerum obligatarum præferuntur doti. n. 9. pag. 286

Mutuans pecuniam pro refectione Regiarum Triremium qua probatione indigeat, vt cæteris præferatur, num. 1. pag. 285

N

Naturales, & spurij, quinam in rigore dicantur. num. 25. pag. 244

Naturalis possessio, an attendatur in iudicio assistentiæ, & quanam debeat esse. n. 3. p. 297

Natus in ciuitate Neap. an semper gaudeat ciuilitate. num. 12. pag. 178

Neapolitani non coguntur soluere bonatentiam pro annuis redditibus. n. 4. p. 303

Neapolitani tenentur pro eorum animalibus soluere, vel bonatentiam, vel fidam. nu. 6. pag. 179

Neapolitani nequeunt congregari ad Regi scribendum contra conclusionem factam in plateis. num. 19. pag. 335

Negligentia in cursu fatalium arguitur à S. C. ex iniustitia cause, secus, si causa sit iusta, ob idque ab illo degustatur in huiusmodi causis iustitia, & iniustitia, & assertur noua decisio. n. 25. pag. 22

Nicolaus Topius Archiuarius Neapolitanus & iureconsultus laudatur post n. 11. p. 194

Nobilis vita Ecclesiastica qualis dicatur. n. 3. pag. 35

Nominatio non tribuit titulum, sed supponit. num. 5. pag. 368

Nominatio facta ab aliquo, de cuius interesse agitur, est vera probatio. num. 8. pag. 368

Nominatio facta animo alliciendi non probat. num. 10. pag. 368

Nominatione facta, & examinatis testibus, qui non concludunt, vel deponunt, ipsos nescire contenta in articulis, an sit locus pœnæ, latè discutitur, attenta vltima Pragm. nu. 12. pag. 18

Nominatione quando quis dicatur vti, attenta vltima Pragm. num. 19. pag. 19

Nominatione facta, qualis sit pœna, non factis probationibus, attentis Pragm. 5. de procurator: & postrema, quæ concordantur. nu. 20. pag. 19

Nominatus an debeat esse levis famæ, attenta dispositione Pragm. 3. de furtis. n. 14. p. 92

Nomina testium in causis sancti officij non patentiunt reis, sed an benè. nu. 11. pag. 58

Nullitas guidatici ex defectu potestatis concedentis non importat amissionem illius, secus autem, si ex defectu assecurati. num. 15. pag. 125

Nullitate proposita coràm Iudice superiore, potest ab illo cognosci causa principalis, secus, si proposita fuerit coràm Iudice inferiore. num. 1. pag. 231

Nullitate sententiæ proposita, omnia acta facienda sunt coràm illo iudice, coràm quo fuit proposita. num. 4. pag. 232

Nullitates proponuntur absque deposito, demandata exequutioni sententia. num. 29. pag. 23

Nullitates an debeant proponi aduersus sententias infra sex dies, stante vltima Pragm. latè discutitur. num. 4. pag. 232

Nullitates, & restitutio in integrum aduersus

G g g

de-

I N D E X

decretum S.C. super remissione, possunt pro-
poni . num. 5. pag. 15
Nullitates, & restitutio in integrum aduersus
decretum super suspitione, opponi non pos-
sunt . num. 6. pag. 17
Nullitates possunt proponi per viam actionis,
etiam declarata deserta causa appellationis
ob lapsum fat alium . num. 26. pag. 23
Nullitates propositæ in S.C. post exequutio-
nem sententię an requirant terminum, nu. 1,
pag. 132
Nullitates quandoque proponuntur per viam
exceptionis, quandoque per viam actionis,
num. 2. pag. 232
Nullitates propositę aduersus decreta interlo-
quutoria debent esse infra sex dies . num. 3,
pag. 232
Nullitates per viam actionis debent proponi
infra decennium de iure Regni . num. 6.
pag. 234
Nullitates propositę per viam actionis quan-
doque, discutiuntur absque termino, quan-
doque cum termino . num. 7. pag. 234
Nullitates propositę per viam actionis, quę
consent ex iisdem actis, an impediunt exe-
cutionem, nu. 8. pag. 234
Nullitates possunt proponi coram Iudice ad
quem . num. 2. pag. 231
Nullitates, quandoque propositę coram Iudi-
ce a quo, necessario discutiendę sunt coram
Iudice ad quem, quod explicatur . num. 3,
pag. 231
Nuncij, deponentes de vi illata ipsis, faciunt
aliquale indicium, si vulnera ostendant,
num. 7. pag. 237
Nuncius, referens, se verberatum, facit solum
indicium ad torturam . num. 8. pag. 237
Nuncijs, quibus fuit commissæ carceratio, non
credendum, si deponant de vi ipsis a carce-
rato illata . num. 5. pag. 237
Nundinz non considerant ferias . nu. 29. p. 363

Oblatio pretij aucta in materia iuris con-
grui post petitam prælationem non præ-
sumitur fraudulenta, ni nimis exorbitans
fuerit . num. 4. pag. 259
Oblatio aucta post prælationem petitam iure
congrui non semper arguit fraudem . nu. 5.
pag. 259
Oblatio maior post perfectam venditionem,
nequit subsistere . num. 6. pag. 259
Oblatio maior facta a nouo oblatoře post pe-
titam prælationem iure congrui non arguit
fraudem . num. 7. pag. 259
Oblationes nouę, an, & quando recipi possint,
latissimè exponitur . num. 13. pag. 265
Oblationes ultra sextam quomodo, & in qui-
bus casibus recipiantur . num. 15. pag. 265

Oblationes nouę semper recipiendę sunt in
concursu creditorum . nu. 16. pag. 265
Oblationes nouę semper recipiendę, cum re-
cipi possunt, & quare . num. 17. pag. 265
Occidens aliquem icu sclopi an gaudeat im-
munitate Ecclesię . num. 7. pag. 48
Occidens aliquem extantem in Ecclesia, licet
ipse extra eam sit, non gaudet immunitate
ecclesiastica . num. 9. pag. 46
Occidens alium existentem extra Ecclesiam,
si ipse in Ecclesia existat, an gaudet immu-
nitate . num. 10. pag. 46
Occidens in Ecclesia aliquem, siue ex iracun-
dia, siue ex proposito, nunquam gaudet im-
munitate ecclesiastica . num. 12. pag. 47
Occidens clericos odio ecclesiastici ordinis
nō gaudet immunitate ecclesiastica . n. 4. p. 48
Occisor verus, si post mortem falso inquisiti
reperiatur, an plectendus sit . nu. 16. pag. 71
Occisore vero reperto, & mortuo falso inqui-
sito, potest in causa procedi eodem modo,
quo procederetur, si falso inquisitus mor-
tuus non esset . num. 18. pag. 71
Occisus an in dubio præsumatur aliquis ca-
uentis intuitu . num. 9. pag. 366
Odium non extrahitur ab officialibus ad Vni-
uersitatem . num. 2. pag. 204
Offensor post factam concordiam, quandoque
punitur, tanquā fractor pacis, & quan-
do . num. 6. pag. 130
Offensus, si aggrediatur offensorem transeun-
tem per loca offensi, & offensor interficiat
offensum, an puniatur . num. 11. pag. 127
Officialis potest esse Iudex pro iniuria sibi il-
lata, tanquā officiali, secus, tanquā pri-
uato . num. 1. pag. 149
Officialis perpetuus, an antè captam possessio-
nem inquisitus non mittendus sit in posses-
sionem, pendente informatione . n. 6. p. 147
Officialis nequit, attento iure communi, ali-
quid a subditis emere . nu. 1. pag. 266
Officiales ab alio iurisdictionem habentes ne-
queunt cum subditis negotiationem exerce-
re, siue perpetui sint, siue temporanei . n. 2.
pag. 266
Officialis alicui casali datus in gubernium,
an possit cognoscere suos subditos delin-
quentes in ciuitate priuatim ad alios offi-
ciales ciuitatis, late discutitur, in dubium
reuocatis decisionibus relatis a Marciano,
Merlino, & Sanfelicio . n. 3. pag. 174
Officialis, transiens ab vno officio ad aliud, re-
tinet prerogatiuas illius, etiam in præiudi-
cium alterius, sicque decisum rescripto Ca-
tholicę Maiestatis n. 40. pag. 356
Officialis maiorem habens iurisdictionem,
præfertur alij habenti minorem, si agatur
de lite dirimenda . n. 26. pag. 358
Officialis maiorem habens dignitatem præ-
fertur alij habenti minorem, si concurrant
ad

R E R V M.

ad publicas functiones . n. 34. pag. 358
Officialis ille præcedit , ad cuius officium res illa, de qua agitur, spectat, si lis sit inter eos . num. 11. pag. 356
Officiales Regiæ Camere sunt in illa conueniendi . n. 8. pag. 170
Officiales habentes in gubernium casale an differant ab vtilibus Dominis , & Feudatarijs . n. 7. pag. 175
Officiales Baronis an sint suspecti, suspecto Barone . n. 13. pag. 211
Officiales nullam habentes iurisdictionem possunt negotiari , & scēnebrem dare pecuniam, secus de iure nostri Regni . num. 3. pag. 266
Officiales ad proprias necessitates reparandas possunt mutuam pecuniam recipere . num. 4. pag. 266
Officiales, qui à se, non ab alio iurisdictionem habent, possunt negotiationes exercere . n. 5. pag. 267
Officiales inquisiti, quando suspendendi sint ; pendente informatione de delicto . num. 1. pag. 146
Officialium crimina quando à M. C. cognosci debeant . n. 6. pag. 158
Officium quandoque venditur in beneficium delinquentis, & quando . n. 5. pag. 147
Officium officialium quale sit . n. 8. pag. 1204
Officium gratis datum non differt ab officio empto quo ad delinquentes in illo . num. 2. pag. 147
Officia spiritualia, & beneficia vendi non possunt . num. 17. pag. 383
Officia secularia an vendi possint, clarè discutitur, nu. 16. pag. 382
Ordinarius ad eundem est pro institutione, decisa causa à delegato super iure præsentandi . n. 7. pag. 14

P

Pactum adiectum voto, vt absolui nequeat, ridiculum . nu. 12. pag. 295
Pactum, quod Vniuersitati non soluantur collectæ pro annuis redditibus, stante Regiæ Sanctione, an valeat, latè discutitur . num. 1. pag. 303
Pactum retrouendendi quanti æstimetur . n. 5. pag. 304
Pactum appositum à fratre dotante bonis proprijs sororem debet ab ipsa sorore acceptari, vt subsistat . nu. 4. pag. 316
Pactum appositum in capitulis matrimonialibus à fratribus dotantibus sororem, an ratificari debeat à sorore, contracto matrimonio, num. 5. pag. 317
Pactum appositum à fratribus in capitulis matrimonialibus, & respiciens sororis fauorem, non indiget eiusdem sororis ratifi-

catione . n. 6. pag. 317
Pactum initum inter Ecclesiasticos, & Regios pro malefactoribus arcendis . n. 6. pag. 350
Palatia, ad hoc, vt sint de Regalibus, quomodo sint accipiendâ . n. 33. pag. 161
Papa est supra ius, extrâ ius, & contra ius, sed quomodo . n. 40. pag. 340
Papa dicitur esse omnia, & super omnia . nu. 41. pag. 340
Papa potest errare, præter quàm in rebus fidei . num. 42. pag. 340
Papa omnia prudenter gerit . nu. 43. pag. 340
Papa appellatur Fidei firmamentum . nu. 51. pag. 341
Papa assimilatur Moyfi . nu. 52. pag. 341
Papa potest facere, vt sententia nulla non sit nulla . n. 53. pag. 341
Papa omnia habet in scrinio pectoris . nu. 54. pag. 341
Papæ factum an reputetur tanquàm factum Dei . nu. 55. pag. 341
Papa neminem odio habet . n. 61. pag. 342
Papa loquitur voce Dei . nu. 62. pag. 342
Papa recipit sanctitatem à Cathedra . nu. 63. pag. 342
Papa per delegationem nullum intendit præiudicium inferre ordinario . nu. 8. pag. 14
Papa appellatur fons viuus iustitiæ . num. 69. pag. 343
Papa potest exquirere consilium Cardinalium, & deinde quæsitum non sequi . num. 70. pag. 343
Papa potest esse Iudex in sua causa . num. 66. pag. 343
Papa solus potest res fidei definire . num. 67. pag. 343
Papa an possit dominium Ecclesiæ acquisitum absque causa auferre . n. 56. pag. 341
Papa cur dicatur Summus Pastor . n. 57. p. 342
Papæ mandata, quæcunque sint, seruanda, dummodò peccatum non contineant . num. 44. pag. 340
Papæ potestas à Deo est . n. 68. pag. 343
Papæ auctoritas deseruit pro ratione . nu. 64. pag. 342
Papæ voluntas, quamuis dura, seruanda . n. 65. pag. 343
Paritate orta in causa criminali inter Fiscum & Priuatum, causa deceditur contra Fiscum, & quare, latè ostenditur, & contrarijs respondetur . n. 3. pag. 56
Passus, qui non obseruantur respectu ecclesiarum, obseruari debent respectu domus Episcopalis, vt videatur, quantum distet ab Ecclesia . num. 7. pag. 41
Passus statuti à Iure canonico pro immunitate ecclesiarum non possunt seruari nostris temporibus, & quare . n. 4. pag. 40
Pater, & Dominus, an gaudeant priuilegijs filiorum, & famulorum . n. 6. pag. 51

I N D E X

- Pater, an possit filium exheredando excludere à medietate bonorum antiquorum . nu. 14 pag. 253**
- Pater præstans cautionem pro filiis de non offendendo non tenebitur , factis ijs sui iuris . n. 7. pag. 366**
- Pater habet vsumfructum super bonis , quæ filio obuenerunt , sed quid in feudalibus ? num. 8. pag. 208**
- Pater non succedit filio in fendo. n. 9. pag. 208**
- Pater an in omnibus filij fendis habeat vsumfructum . Exponuntur casus omnes, sed vide num. 14. n. 12. pag. 208**
- Pater habet super bonis feudalibus filij commoditatem ab usufructu distinctam . num. 16. pag. 299**
- Pater potuit esse Iudex cum filio in eodem Tribunali , sed hoc nequit in exemplum transire . n. 1. pag. 185**
- Pater, licet possit cum filio iudicare in causis criminalibus , periculum est in ciuilibus . Quod latissime ostenditur . n. 2. pag. 185**
- Pater habet vsumfructum super feudis dignitatis eius filij . n. 18. pag. 209**
- Patri nullum super filij feudis vsumfructum acquiri, vera opinio est , num. 19. pag. 209**
- Patrimonialium rerum Regis Coloni, eiusque conductores debent conueniri in Regia Camera; sed an semper . n. 40. pag. 6**
- Patientia, & presentia sufficit, quamuis à lege requiratur specialis renunciatio . n. 5. p. 85**
- Paupertas, & alia causæ, an probandæ sint, ad hoc, ut causa reuideatur ex iisdem actis , & quid in praxi sequetur. n. 5. pag. 229**
- Pax , non autem expressa remissio , requiritur inter nobiles . nu. 16. pag. 66**
- Pax offensi, & Abbatis sufficit pro vulneribus in personam monaci . nu. 3. pag. 136**
- Peculatus crimen quale sit . nu. 14. pag. 352**
- Pecunia publica quando præsumatur applicata iussu Principis. n. 17. pag. 353**
- Pecuniam recipiens à litigantibus, ut eam iudici det, punitur poena arbitraria. n. 3. p. 113**
- Pœna capitis contra effractores carcerum cum conspiratione est intelligenda poena mortis naturalis, quod latissime probatur Iureconsultorum responsis . n. 8. pag. 120**
- Pœna capitis contra custodes Carcerum imposita, tam de iure communi, quam Regni, intelligenda est poena mortis naturalis. n. 9. pag. 120**
- Pœna capitalis quanam intelligenda sit , latè discutitur . n. 3. pag. 119**
- Pœna capitalis in tribus consistit. n. 3. p. 119**
- Pœna capitalis non intelligitur poena mortis ciuilis in sacrilego, sed naturalis. n. 16. p. 88**
- Pœna capitalis intelligi potest poena capitis , amissio libertatis, & cæterarum rerum principalium; secus verò poena capitis , quæ intelligitur poena mortis naturalis: quod latè discutitur, & probatur. n. 7. pag. 110**
- Pœna utraque exigitur, si duæ concurrant diuersis personis applicandæ. n. 4. pag. 106**
- Pœna ultimi supplicij non est statuta in Regno contra euentes monetam æneam. n. 8. p. 144**
- Pœna ultimi supplicij facit, ut delictum non intelligatur remissum quoad culpam , secus cæteræ poenæ , n. 1. pag. 138**
- Pœna à falso inquisitis soluitur quandoque, Deo Vindice, in poenam aliorum criminum. nu. 29. pag. 71**
- Pœna exilij commutata in pecuniariam à M. C. V. solutio poenæ est facienda in beneficium Baronis , n. 1. pag. 72**
- Pœna soluenda est Vniuersitati, si Baro, habens causas secundas , reformauerit in plus , vel minus, poenam impositam à Iudice Vniuersitatis habentis primas causas . n. 2. pag. 72**
- Pœna Custodi carceris debita non est mensuranda à poena debita fugienti, sed à dolo, & fraude . n. 15. pag. 117**
- Pœna extraordinaria plectendus non est reus, si indicia indubitata non adsunt, sed torquendus . n. 9. pag. 125**
- Pœna imposita decoctoribus non habet locum , ni decoctio fuerit fraudulentè facta. num. 10. pag. 103**
- Pœna extraordinaria habet locum etiam in reo torto ex indicijis urgentibus, & non confesso . num. 6. pag. 124**
- Pœna falsi , à subscribente apocam nomine principalis, ut effugiatur , est probandum, specialissimum mandatum ad id faciendum , n. 3. pag. 141**
- Pœna fustigationis data est de iure communi promittentibus futurum litis euentum propitium , pecunia recepta à litigantibus , ut eam Iudici darent , n. 4. pag. 113**
- Pœna fustigationis imposita recipienti pecuniam à litigantibus, ut eam iudici det, dimiui potest, attentis omnibus circumstantijs. n. 5. pag. 113**
- Pœna iniuriarum est arbitraria. n. 6. pag. 113**
- Pœna pecuniaria nata ex crimine , pro quo fuit aliquis citatus ad informandum, facto contumaci, an requirat nouam citationem . Sed vide num. 7. n. 1. pag. 171**
- Pœna duplex quandoque imponitur pro eodem crimine . n. 3. pag. 172**
- Pœna duplex pro eodem crimine , quando utraque veniat primario , quando autem una primario, altera accessorio. n. 3. pag. 172**
- Pœna, quæ iudicem corruptenti imponitur à iure communi, an sit eadem, quæ imponitur Iudici corrupto . n. 10. pag. 114**
- Pœna corruptentis Iudicem est diuersa à poena recipientis pecuniam à litigantibus sub promissione dandi eam Iudici , ut suum præstet arbitrium . n. 11. pag. 114**
- Pœna fustigationis non necessariò imponenda est**

R E R V M.

est recipientibus pecuniam à litigatoribus,
ut eam iudici dent . n. 12. pag. 114

Pœna ultimi supplicij practicatur in magno
furto, & quid in alijs furtis . n. 16. pag. 97

Pœna imposita à Iure communi afficientibus
iniuria ministros Ecclesiæ, quæ sit. nu. 4
pag. 2

Pœna non vrentium nominatione facta quæ sit
n. 11. pag. 18

Pœnam falsæ monetæ incurrit, qui monetam
cudit, licet iusti ponderis, & boni æris, abs-
que Principis auctoritate . n. 2. pag. 142

Pœnæ contractæ per contumaciam in causa
criminali non possunt reparari per citatio-
nem ad foriudicandum . n. 11. pag. 82

Pœnæ solutio an facienda sit. Baroni secundæ
instantiæ, si agatur de prouentibus factis vo-
luntariè . n. 3. pag. 72

Pœnæ, & multæ an differant, & an sint de Re-
galibus . n. 23. pag. 159

Pœnis duabus concurrentibus, legali scilicet,
& conuentionali, exigenda est legalis tan-
tùm . n. 14. pag. 108

Pœnarum cumulatio quid operetur . num. 4.
pag. 172

Peremptio instantiæ opponi potest, tam ab
actore, quàm à reo, & quare . n. 7. pag. 369

Pericula, & interitus admittunt citationem
die feriata . n. 54. pag. 365

Personæ miserabiles non habent electionem
fori aduersus personas priuilegiatas ratione
artis, & quare . n. 14. pag. 52

Personæ priuilegiatæ trahunt suos administra-
tores . n. 12. pag. 331

Piscationum redditus quomodo sint de Rega-
libus . n. 34. pag. 161

Plateæ Ciuitatis Neapolitanæ, an, & quomodo
congregari possint . n. 20. pag. 206

Plateæ Ciuitatis Neapolitanæ quot, & qua-
les sint . n. 19. pag. 206

Pontifex potest absoluta potestate renouare
quamcunque concessionem, & dignitatem
præstitam tollere, causa non patefacta, nec
expressa. Quod centum argumentis per
totam dilucidationem centum numeris di-
stinctis probatur ad Sanctæ Romanæ Sedis
Apostolicæ gloriam . n. 39. pag. 340

Pontifices quandoque ad eorum defensionem
implorarunt opem à Principibus seculari-
bus . n. 35. pag. 6

Portæ Ciuitatis appellantur sanctæ, & quare .
n. 8. pag. 93

Portus est de Regalibus . n. 14. pag. 159

Possessor bonæ fidei non facit suos fructus per-
ceptos in præiudicium domini vindicantis,
& quomodo, & an semper . n. 3. pag. 300

Possessor malæ fidei quomodo teneatur ad fru-
ctus etiàm percipiendos, & quinam dicantur
tales fructus . n. 5. pag. 300

Possessor bonæ fidei, ut teneatur fructus percep-

tos antè litem contestatam restituere, quid
probandum sit . n. 6. pag. 301

Possessor bonæ fidei potest etiàm dici malæ fidei
respectu primi possessoris . n. 4. pag. 312

Possessor antiquior obtinet contra possessorem
bonæ fidei . n. 1. pag. 312

Possessor antiquus potest contra nouum sine
titulo malam fidem obijcere . n. 2. pag. 312

Possessor antiquus malæ fidei dicitur stare in
bona fide respectu alterius rem illam aue-
rentis . n. 9. pag. 312

Possessio iunior titulata præfertur antiquæ non
titulatæ . n. 10. pag. 312

Possessio tempore litis contestatæ multum
prodest in iudicio summarijssimo posses-
sorij . n. 5. pag. 312

Possessio licitatori nequit impediri, emanato
decreto possessionis, prætextu melioratio-
num . n. 5. pag. 263

Possessio non potest impediri, etiàm antè de-
cretum possessionis, licitatori, prætextu me-
liorationum, & quare . n. 6. pag. 264

Possessio priuilegij requiritur in Barone, ut
nequeat prouocari, omisso medio . num. 6.
pag. 151

Possessio quandoque inducit prælationem
etiàm in rebus venditis, & quomodo . n. 6.
pag. 280

Possessio, quando præsumat titulum . num. 5.
pag. 230

Possessio quando dicatur momentanea . n. 3.
pag. 230

Possessione antiquiori probata, noua præsumi-
tur clandestina . n. 3. pag. 312

Possessorium, quod non suspenditur per ap-
pellationem, quomodo accipiendum . n. 6.
pag. 230

Possessorium Summarijssimum an per appel-
lationem sit suspendendum . n. 7. pag. 231

Potestas eligendi intelligenda est de vtili po-
testate . n. 10. pag. 379

Praxis examinandi testes coràm Iudice, quo-
modo introducta . n. 9. pag. 235

Praxis præter canones an differat à praxi con-
tra canones . n. 3. pag. 40

Preambulum non habet vim iudicij . num. 18.
pag. 10

Preambulum, licet nullum præstet præiudicium
non auditis, non est tamèn inordinate expe-
diendum . n. 13. pag. 62

Predium emptum statim post factam exactionem
præsumitur emptum pecunia exacta .
n. 4. pag. 285

Prefatio legis, an, & quando vim legi præstet,
late examinatur . n. 15. pag. 347

Prefecti prætorio differunt à Concistorialibus
Principis . n. 14. pag. 21

Prejudicium, quod recipiunt absentes à dene-
gata excusatione, quale sit . n. 9. pag. 81

Prelatio datur in venditione sub hasta agna-
to .

I N D E X

to . n.1. pag.	262	doque suspecti . n.11. pag.	211
Prælatio datur etiã cuiusque agenti iure congrui supèr re vèdita sub hasta. n.2. p.	262	Præsidentes Regiæ Cameræ præferuntur Iudicibus M.C.V. n.28. pag.	358
Prælatio iure retractus competit in rebus allodialibus, quod multis probatur . num.1. pag.	257	Præsidentes Regiæ Cameræ, & Consiliarij Sanctæ Claræ æquales sunt in dignitate . n.31. pag.	358
Prælatio iure retractus competit in ijs bonis, quæ fuerunt subiecta fideicommissio, quod in aliqua linea tandem finem habuit. nu.2. pag.	257	Præsumptio orta ex natura actus vincit quancunque aliam . n.14. pag.	25
Prælatio concessa reficienti rem propria pecunia non conceditur in concursu dotis . nu.6. pag.	285	Pretium non est meritis pretiosius . n.4. p.147	
Prælatio non datur domino feudi venditi sub hasta, emanato decreto possessionis . nu.7. pag.	264	Pretium rei amissæ potest peti, antequam ea reperiatur; secus autem postea . n.2. pag.93	
Prælatio datur mulieri supèr feudo dotali, etiã post obtetum decretum possessionis ab ultimo licitatore . n.8. pag.	264	Præuentio potest dari inter Iudices eiusdem Iurisdictionis, secus diuersæ . n.8. pag.350	
Prælatio supèr feudo hereditario nouo non datur . n.2. pag.	263	Præuentio non efficit, vt iudex potentior non præferatur in cognitione delictorum minus potenti . n.7. pag.	166
Prælatio non datur agnato in venditione voluntaria, nisi, consumata venditione, & re tradita . n.3. pag.	263	Præuentio, vt prolit, quomodo debeat esse. nu.8. pag.	166
Prælatio in feudis non concedenda Baronibus, quoties difficillimè consuleretur Creditoribus . n.8. pag.	276	Præuentio inter quos Iudices locum habeat . num.5. pag.	165
Prælatio an locum habeat in locatione voluntaria, fusè examinatur . n.10. pag.	272	Præuentionis effectus in delictis duo esse possunt, & quales . n.6. pag.	166
Prælatio in re feudali vndè nascatur . num.11. pag.	272	Primogenitus tenetur ad interesse vitæ, & militiæ præteritæ, si secundogenitus illam sepe liquidari petijset . n.13. pag.	310
Prælatio supèr deposito competit ei, qui supèr illo laborauit . n.1. pag.	291	Princeps potest plenitudine potestatis delictum reo remittere in Baronis præiudicium. num.6. pag.	72
Prælatio aduersus quoscunque competit aduocatis, cæterisque id genus supèr bonis liti suppositis, secus supèr alijs, qua occasione explanatur decisio adducta à Reuenterio . n.3. pag.	292	Princeps cur quandoque patiatur, vt procedatur contra aliquem, quem ipse iudicat innocentem . n.18. pag.	353
Prælatio in locatione voluntaria quandoque concedenda agnato, quandoque deneganda . n.16. pag.	274	Princeps quomodo consulendus. n.19. p.	353
Prælatio cuiusque competit, si duo reperiantur ius habentes in re locata . n.2. pag.	271	Princeps dicitur suprà legem. n.31. p.	337
Prælatio in causis suæ Ecclesiæ an reddatur suspectus . n.15. pag.	204	Princeps debet manutenere ciues in pacifico statu. num.7. pag.	314
Præscriptionis exceptio cur reseruanda sit ad merita causæ . n.11. pag.	219	Princeps an possit vnum delictum remittere, non remisso altero quoad culpam. n.9. p.138	
Præscriptio, etiã si sit centenaria, & immemorabilis, cessat, existente manifestè titulo vitioso . n.12. pag.	219	Princeps, inferendo gratiam inquisito, quomodo se gerere debeat circa Baronis interesse latè discutitur. n.5. pag.	137
Præsentia quandoque denotat consensum . n.2. pag.	385	Princeps, an, & quando præsumatur vt plenitudine potestatis . n.15. pag.	353
Præsentia quandoque æquiparatur consensui, sed an semper, latè examinatur . n.7. p.385		Princeps etiã silentio imperat, & quomodo, fusè agitur . n.16. pag.	352
Præses S. C. in admittendis supplicationibus à decretis interloquutorijs latis à M.C. non adhibet causæ cognitionem, quæ adhibetur tantum tempore relationis faciendæ . nu.7. pag.	81	Princeps validè citat quemlibet etiã dic-feriata . num.37. pag.	364
Præside S.C. suspecto, an consiliarij sint quandoque suspecti . n.11. pag.	211	Princeps potest ex iusta causa præiudicium tertio inferre de potestate absoluta, quod probatur n.10. pag.	133
		Princeps ob publicam vtilitatem potest gratiam conferre absque parus remissione . n.1. pag.	132
		Princeps secularis nequit ius diuinum declarare, adeoque fusè explicatur Capiblanco. n.2. pag.	132
		Princeps an teneatur stare priuilegijs concessis ab antecessoribus, si Regnum obtinuit vi armorum . n.36. pag.	333
		Princeps potest concedere casali iurisdictionem, quam non habet . n.12. pag.	176
		Prin-	

R E R V M.

- Princeps an possit priuilegia reuocare, si sit tertio ius quesitum . n.27.pag.** 336
- Princeps an quandoque possit absque causa priuilegia reuocare, fusissimè agitur . n.28 pag.** 337
- Princeps, an possit reuocare absque causa priuilegia concessa gratis, antequàm ijs cõcessionarius vsus sit . n.29.pag.** 337
- Princeps potest facere de delicto non delictum . n.5.pag.** 132
- Princeps potest cogere partes, vt pacem ineant . n.6.pag.** 132
- Princeps dicitur ius animatum, n.3.pag.** 210
- Princeps non præsumitur dispensare in tertij præiudicium . n.7.pag.** 132
- Princeps non præsumitur vti potestate absoluta in tertij præiudicium . n.8.pag.** 132
- Princeps largè sumptus quis dicatur . num.15. pag.** 155
- Principum dominium, & securitas dependent etiam à denunciatis . n.12.pag.** 135
- Principum ærumnæ quot sint . n.20.pag.** 336
- Principis proprium est constantem habere voluntatem . n.33.pag.** 337
- Principis domus non est violanda à publicis seruientibus carceratione absque eius venia . num.9.pag.** 164
- Principis placitum iustificatur ex quacunque occasione . n.48.pag.** 340
- Principis mens talis præsumitur, qualis est mens legis . n.49. pag.** 340
- Principi indecentia concedenda, non est . n.31 pag.** 337
- Principi prohibenti propalationem alicuius rei obediendum, tanquàm Domino, & quomodo . n.20.pag.** 353
- Principes indigent plus religione, quàm hominibus . n.22.pag.** 243
- Principes semper laudandi . m.6.pag.** 126
- Principes habentes Regalia quinam sint . n.41 pag.** 161
- Principes in gratijs concedendis student, quoad possunt, cæteris paribus, Diuinam imitari iustitiam . n.18.pag.** 139
- Priuilegium concessum ob seruitia præstita dicitur irreuocabile . n.25.pag.** 336
- Priuilegium prælationis, concessum Vniuersitati dicitur concessum intuitu vassallorum, qui inuiti alienari nequeunt . n.5. pag.** 275
- Priuilegium non soluendi bonatenentiam pro annuis redditibus conuenit militibus, & ciuibus Casalium Neapolis, quod latè probatur . n.5. pag.** 303
- Priuilegium Neapolitanorum, quo trahunt, & non trahuntur, extenditur ad eorum procuratores . n.3. pag.** 51
- Priuilegium concessum alicui ratione artis maius est illo, concessio ratione personæ . nu. 13. pag.** 52
- Priuilegium non censetur concessum Baroni in alterius Baronis præiudicium, sed in odium vassallorum, & quomodo . num. 10. pag.** 166
- Priuilegium competens viro ratione artis, an extendatur ad vxorem . n.10. pag.** 52
- Priuilegium fori habet locum in vxore nondum traducta ad domum viri . n.16.p.** 52
- Priuilegium ætatis non transit in successorum . n.7. pag.** 372
- Priuilegium canonis datur tantum clericis insignitis prima tonsura, & alijs ordinibus . n.26. pag.** 5
- Priuilegia concessa a Ferdinando I. & II. Alphõso II. & Federico Regibus Aragonensibus, & Regina Ioanna II. an obseruanda sint à Rege nostro, ni fuerint confirmata ab Alphõso I. vel Rege Catholico, vel Carolo V. vel alijs successoribus, vbi multa fusissimè . n.37. pag.** 339
- Priuilegia concessa famulis Ecclesiæ an extendenda sint ad famulos personarum Ecclesiasticarum . n.11. pag.** 3
- Priuilegia scholarium extenduntur ad famulos, sed an semper . n.44. pag.** 6
- Priuilegium fori cur datum sit pupillis, non autem indistinctè minoribus . n.11. p.** 330
- Priuilegia concessa ciuitatibus intelliguntur concessa earum casalibus . n.24. pag.** 336
- Priuilegia concessa pupillis an extendenda sint ad eos, qui per rectores gubernantur . n. 6. pag.** 330
- Priuilegiati an cogi possint ad beneficia petenda, si ea petere differant . n.11. pag.** 370
- Probatio requisita à Regia Pragm. ad euitandam pœnam pro nominatione facta qualis esse debeat . n.17. pag.** 19
- Probatio, quamuis non concludens, an sufficiat ad euitandam pœnam statutam ab vltima sanctione circa nominationem faciendam . n.13. pag.** 18
- Probatio plena requiritur ad elidendum verum dolum . n.18. pag.** 117
- Probatio, quando facienda à satellitibus, quando autem ab eximentibus carceratum. Et quid in dubio . n.9. pag.** 110
- Probatio est rei dubiæ per argumentum ostensio . n.16. pag.** 18
- Probationes non perimunt, perempta instantia . n.5. pag.** 371
- Probos viros quosnam existimet vulgus . nu. 24. pag.** 332
- Processu in causa reclamationis non compilato infra biennium ex facto partis aduersæ, non reuidetur causa ex ijsdem actis, ni consentiat reclamans, sed proceditur ad vltiora, sicque decisum . n.22. pag.** 22
- Procuratores, ad euitandum depositum in nominationibus, quas clausulas apponunt . n.10. pag.** 18
- Procurator Fisci neque ex capite inimicitie po-**

I N D E X

- potest recusari . n.8.pag. 213
- Procuratores an audiendi sint , si compareant ad defendendos reos in causa criminali post contractam contumaciam , si impedimentum ortum sit post contumaciam contractā , adeoque principales non possint comparere . n.5.pag. 79**
- Proditor secundum loquendi usum dicitur , qui ex insidijs aliquem offendit . n.8.pag. 48**
- Proditor ille verè dicitur , qui calore amicitiae laedit aliquem . n.9.pag. 48**
- Proditor sub colore amicitiae tantum fuit exclusus ab indultu ex decisione relata à Vinc. de Franch. sed quid post Pragm.3. de istu scoppietæ vide nu.13. n.15.pag. 45**
- Proditor secundum usum loquendi non excluditur ab immunitate Ecclesie per Gregorianam , stante declaratione Clementis VIII. n.11.pag. 49**
- Prodigus validè contrahit , ni fuerit illi interdicta administratio , & datus curator . n.1. pag. 376**
- Prodigus contrahens inuolidè contrahit cum aliquo , qui sciuerit , illum esse talem , sed à quonam probanda sit scientia . n.3.p. 376**
- Prodigus notoriè inuolidè contrahit , etiam , ni fuerit interdicta illi administratio . n.4. pag. 376**
- Prodigus notorius non redditur magis notorius à solemnitatibus , quæ fiunt in declaratione prodigalitaris . n.5. pag. 377**
- Prodigus contrahens non iuuatur iuramento . n.6.pag. 377**
- Prodigus potest facere omnia , quæ prodigalitem non tangunt . n.8.pag. 377**
- Prodigus in causa Criminali potest iurare absque curatore . n.9.pag. 377**
- Prodigus nec naturaliter obligatur . num.10. pag. 377**
- Prodigus an obligetur in contractu ipsi utili . n.11. pag. 377**
- Prodigo obligato , an valida reddatur fideiussio . n.7.pag. 377**
- Prodigalitas est causa interdictæ administrationis , non è contra . n.2. pag. 370**
- Professionem emittens post commissum crimen an dicatur illam nullitèr emitte , attentis Bullis Sixti V. & Clementis VIII. nu. 26. pag. 12**
- Prohibitio , alia , quæ fit à iudice ; alia , quæ fit à lege . n.3. pag. 28**
- Promissio obligandi se , & bona sua , inducit actualement hypothecam , secus , si fuisset facta promissio de se obligando tantum . Quod fuscè probatur . n.3. pag. 238**
- Promissio de futuro parit exceptionem de presenti . n.4. pag. 238**
- Promissio constituendi antefatum importat hypothecam . n.8. pag. 319**
- Promissio de se obligando cum hypotheca omnium bonorum habetur , tanquam vera obligatio , ac proinde censetur ab illo die hypothecata bona . n.1. pag. 238**
- Promittens factum alienum , an teneatur , si omnem diligentiam adhibuerit . n.13. p. 283**
- Propalatio voti ante sententiam vestita odio , vel amore , arguit suspicionem . n.13. p. 195**
- Prouentus cui sint applicandi , quando crimen remissum est tempore vnius officialis , exactio autem facta est tempore alterius successoris . n.7. pag. 72**
- Prouisiones , quæcunque sint , regularitèr loquendo , nequeunt expediri die feriata . nu. 20. pag. 362**
- Proximitas considerata à Regia Pragm. in remissione facienda non officit uxori . nu.5. pag. 63**
- Proximitas in gradu non præsumitur , eo quod nullus alius compareat . n.9. pag. 61**
- Prorex nunquam dicitur suspectus , si eius interuentus arceatur tantum ratione honestatis , quod probatur . n.6. pag. 211**
- Prorex quando reddatur suspectus . num. 7. pag. 211**
- Prorex an , & quando possit admittere appellationem à decretis suspicionum . num.13. pag. 213**
- Prorex debet vti bonis Consiliarijs , & quomodo eligendi sint , varijs sententijs comprobatur . n.13. pag. 55**
- Prorex quid debeat ob oculos ponere . num. 4. pag. 210**
- Prorex potest à quouis Iudice , & Tribunali causas auferre , & Iudices remouere , sed quomodo . n.3. pag. 190**
- Prorege suspecto , an sint suspecti Iudices ab illo dependentes . n.1. pag. 210**
- Proreges in Regno delegant causas pro arbitrio , & personam Regis repræsentant . nu. 43. pag. 6**
- Proreges benè operantur , cum gratias concedunt inquisito , dummodo intra certum tempus procuret partis remissionem , contra ea , quæ scripsit Reg. de Ponte . n.5. pag. 126**
- Publicus latro non semper est viarum grassator . num. 8. pag. 100**
- Publiciana inducia Prætoris beneficio non datur Dominium habenti . n.8. pag. 312**
- Pupillus , quamuis diues , an gaudeat fori priuilegio . n.13. pag. 331**
- Pupillus , & vidua , quamuis diuites , gaudent fori priuilegio secundum ius canonicum . n.17. pag. 331**
- Pupillus quis dicatur . n.3. pag. 329**
- Purgatio moræ , re non integra , non datur quo ad reuocationem rei feudalis . n.9. pag. 294**
- Purgatio moræ nunquam admittitur , consolidato vtili dominio cum directo . num.20. pag. 294**
- Purgatio moræ dependens à Iudice nequit à ri-**

R E R V M.

rigore contrahentium tolli. Quod latè probatur . n.11.pag. 294
 Pupilli, & miserabiles personæ habent fori electionem . n.2.pag. 329
 Pupillo non inducitur præiudicium ob electionem fori factam, quamvis computa discutienda sint in alio foro, dummodò decisio causæ fiat in foro electo . n.21.pag. 332

Q

Q Verelæ litigantium in Aduocatos, Procuratoresque, quænam sint, vnde ortum ducant, & an ex culpa eorundem Aduocatorum, Procuratorumque, latè scribitur . n.4.pag. 293
 Quæstiones iuris intricati æquiparantur quæstionibus facti . n.2.pag. 42
 Quæstiones iuris, & facti, æquiparantur, cum agitur de immiſſione virtute legis finalis . n.8.pag. 43

R

R Apina attentata monialiū tantum puni-
 tur pœna vitimi supplicij; secus aliarum
 puellarum . n.13.pag. 83
 Ratificatio extrà torturam quandoque non
 est necessaria, & quales sint casus . n.4.p.58
 Ratificatio remissionis obtentia post tempus
 statutum a gratia non prodest: quod intel-
 ligendum, re non integra, & quare . num.8.
 pag. 126
 Ratio quandoque efficit, vt numerus pluralis
 reducat ad singularem . n.24.pag. 123
 Ratio, tanquàm anima voti consultiui, non
 omnibus manifestatur ab ijs, qui huiusmo-
 di præstant consilia . n.12.pag. 55
 Re duobus vendita, ille præfertur, cui prius
 possessio tradita est . n.7.pag. 281
 Reclamans à sententijs S.C. & infrà biennium
 processum compilans, non subiacer fatali-
 bus, ni deinde causa expeditur . num.19.
 pag. 22
 Reclamans, si non prosequutus fuerit causam
 reclamationis infra tempus statutum, dat
 occasionem dubitandi in S.C. an ex negli-
 gentia tacuerit . n.23.pag. 22
 Reclamatio non datur à decreto S.C. per quod
 confirmatum fuit decretum M.C. supèr re-
 missione . n.4.pag. 15
 Reclamatio conceditur querelanti à decreto
 remissionis lato in Collaterali Consilio per
 M.C.V. n.1.pag. 14
 Reclamatio non conceditur à sententijs latis in
 Collaterali Consilio, licet concedatur ab in-
 cidentibus, quando grauamen nequit in
 sententia reparari . n.2.pag. 15
 Reclamatio est remedium extraordinarium
 Principis munificentia concessum . num.11.

pag. 15
 Reclamatio ad quem finem detur . n.73.p.15
 Reclamatio infra decem dies in S.C. operatur
 solum respectu cautionis . n.3.pag. 20
 Receptatores delinquentium, nostris tempori-
 bus, non sunt leues, sed bonæ famæ apud
 homines . n.10.pag. 91
 Recognitio in causis ad Sanctum officium spe-
 ctantibus quomodo facienda . n.9.pag. 58
 Reconductio potest probari per testes tempo-
 re opportuno, & quot testes requirantur .
 n.5.pag. 26
 Reconductio tacita pro quo tempore censea-
 tur facta . n.11.pag. 27
 Redimens vigore termini ad redimendum an
 teneatur stare locationi factæ per primum
 emptorem . n.12.pag. 260
 Redimens habet illud tantum arbitrium re-
 frænatum, quod nascitur, vel à lege, vel à
 pacto . n.14.pag. 260
 Regalia sunt necessaria Principibus . num.3.
 pag. 158
 Regalia quomodo definiantur . n.9.pag. 158
 Regalia cur sic appellentur . n.10.pag. 158
 Regalia enumerantur . n.15.pag. 159
 Regalia non censentur concessa sub clausula
 generali . n.2.pag. 157
 Regalia maiora quænam sint . n.42.pag. 161
 Regalia minora describuntur, eorumque na-
 tura breuissimè traditur . n.43.pag. 162
 Regalia non veniunt in generali concessione .
 n.44.pag. 162
 Regalia an veniant, concessio castro cum om-
 ni iure, quod Princeps habet . numer.45.
 pag. 162
 Regalia omnia, tanquàm innumera, describi
 nequeunt . n.45.pag. 161
 Regalia officia, quæ sint, etiam, attento iure
 Regni . n.31.pag. 160
 Regalium descriptorū in libris de feudis qui-
 nam fuerint compilatores, & cuius Princi-
 pis ordine . n.14.pag. 159
 Regalia ad quid deteruiant . n.12.pag. 158
 Regalia habuerunt antiquiores Principes . n.
 13.pag. 158
 Regentes Regiam Cancellariam præcedunt,
 cum agitur de rebus Iustitiæ, quamvis adsint
 alij consiliarij status antiquiores . num.2.
 pag. 356
 Regimen Ecclesiæ est Monarchicum . num.59.
 pag. 342
 Regia Camera est iudex competens, cum de-
 clarandum est, successionem auferendam ab
 aliquo tanquàm indigno . n.1.pag. 169
 Regia Camera an possit mittere S.C. literas,
 hortatorias pro causæ remissione . num.9
 pag. 170
 Regij quidam Consiliarij fuerunt dignitate
 spoliati, & quare . n.9.pag. 114
 Regula ad cognoscendum, quando Pragmati-
 tica

H h h

I N D E X

tica in viridi sint obseruantia . n.12.pag.91
 Regula,hodie emo cras dono,quando militet.
 n.3.pag. 277
 Rei debendi in solidum obligati quomodo
 conueniri valeant . n.3.pag. 326
 Reuindicatio datur quandoque malæfidei
 possessori, quod latè declaratur . n.6.p.312
 Reuindicatio nunquam datur sine dominio,
 saltè præsumpto . n.7.pag. 312
 Relegationis ruptæ pœna in Regno, præstita
 cautione de seruandis finibus, exigitur,est-
 que pœna duplicationis, illa verò,fideiuf-
 sionis non exigitur, etiam stantibus *Pragm.*
3. & 7.de Deleg. n.15.pag. 108
 Releuij solutio facit præsumi territorium esse
 feudale; sed admittitur probatio in contra-
 rium . n.13.pag. 25
 Religiosi possunt esse arbitri n.6.pag. 31
 Remissio quomodo facienda sit? remissiuè . n.
 7.pag. 61
 Remissio concedenda est reo petenti,se remit-
 ti ad suum Baronem, renuente Barone . n.
 5.pag. 28
 Remissio vxoris an sit necessaria . n.1.pag. 62
 Remissio competit Baronibus, & Vassallis,
 adeoque, vt ea concedatur, sufficit alteru-
 trius consensus . n.6.pag. 28
 Remissio facta pædo, ne inquisitus ad partis
 offensæ patriam accedat, an valeat . n.17.
 pag. 66
 Remissio propter iniuriam factam monaco an
 facienda sit à superiore,an à consanguineis
 monaci,an ab vtrisque . n.19.pag. 139
 Remissio, quamuis nulla præuenerit querela;
 est necessaria . n.4.pag. 126
 Remissio partis debet præcedere,non subsequi
 gratiam . n.3.pag. 126
 Remissio an possit fieri per procuratores con-
 sanguineorum defuncti . n.2.pag. 60
 Remissio causæ ciuilis post sententiam dene-
 ganda est Baroni, & quare . n.10.pag. 169
 Remissio petita à Baronibus,& Episcopis,ma-
 iora habet priuilegia, quàm si petatur à
 reis . n.17.pag. 16
 Remissio delinquentium inter confœderatos
 facienda est . n.13. pag. 167
 Remissio obtinenda per reum à pupillo ob ne-
 cem patris an obtineri possit à tutore . n.
 5.pag. 61
 Remissio quoad vindictam potest fieri à tuto-
 re, verùm quoad interesse prosequendum
 obseruandæ sunt omnes solemnitates, quæ
 requiruntur in alienationibus rerum pu-
 pilli . n.6.pag. 61
 Remissio an requiratur, si sit ignota pars of-
 fensa,& quomodo fiat decretum . num. 13.
 pag. 133
 Remissio partis offensæ quando non sit neces-
 saria . n.14.pag. 133
 Remissio non est necessaria, si vulnus fuerit

casuale, ex leui,vel lenissima culpa,vel ex
 ictu emissio nulla fuerit sequuta offensio . n.
 15.pag. 133
 Remissio an competat communibus filijs,viro
 vxorem occidente . n.8. pag. 64
 Remissio causæ criminalis non competit Ba-
 roni post sententiam, sed vide num. 5.& 6.
 num.1.pag. 167
 Remissionis materia rigorosa est n.5.p. 32
 Remissione petita à Clerico, eoque reclamante,
 non datur nouus terminus, quod idem
 dicendum, si reclamauerit querelans . nu.
 14. pag. 15
 Remissione petita per Episcopum, vel Baro-
 nem in gradu reclamationis,causa commit-
 titur in S.C. si reclamauerit Episcopus, vel
 Baro . n.15. pag. 16
 Remissione petita per Episcopum, vel Baro-
 nem,eaque concessa, non datur nouus ter-
 minus querelanti reclamanti . n.16. p. 16
 Remissiones cessant,quoties Iudices stant sub
 diuersis Principibus . n.12.pag. 166
 Renuncians beneficio *Auth.boc nisi*, etiàm in-
 casu, quo iustus emptor non reperiretur,
 non tenetur renunciationem seruare . nu. 11.
 pag. 282
 Renunciatio non extenditur ad insolitum .
 num.6.pag. 281
 Renunciatio *Auth.boc nisi*, non comprehendit
 casum, quo iustus emptor non reperitur,
 sed casum,quo creditor non exhibet emptor-
 em, quod latè probatur . n.7.pag. 282
 Res rigorosè sacra ea tantùm dicitur, quæ ab
 Episcopo consecrata est . n.6.pag. 85
 Res sacra priuata qualis sit . n.7.pag. 86
 Res burgenatica in Regno à nemine dari po-
 test in feudum, & quare . n.31.pag. 184
 Res litigiosa nequit impunè alienari,adeoque
 interponi solet Iudicis decretum,circa quod
 quot quæstiones possint pullulare . nu.22.
 pag. 269
 Res commodam diuisionem non patiens forti
 committenda . n.2.pag. 280
 Res aucta ex pecunia mutuata succedit in lo-
 cum pecuniæ . n.3.pag. 285
 Res inuentæ in via publica fisco reddendæ
 sunt; secus inuentæ in domo priuata . n.3.
 pag. 93
 Res furto subtracta celari non potest,cuius sit.
 n.3.pag. 102
 Restitutio ex capite ignorantie quando mili-
 tet quoad moræ purgationem . nu.8.p.294
 Restitutio in integrum,quamuis non detur ad-
 uersus sortem; datur nihilominus aduersus
 rem diuisam antè sortem, quod latè expli-
 catur . n.4.pag. 280
 Restitutionis in integrum series demonstra-
 tur . n.3.pag. 369
 Retentio non competit agnati creditoribus
 pro meliorationibus post decretum posses-
 sionis

R E R V M.

fionis in vltimi licitatoris beneficium . n.4.
 pag. 263
 Retrañus, attenta Constitutione Regni, *San-*
ctimus, est improbatus à Iuribus commu-
 nibus . n.24.pag. 255
 Retrañus an peti possit die feriata . num.50.
 pag. 364
 Retrahens rem iure congrui secundum consue-
 tudinem Neapolitanam attendit pretium
 tempore exequutionis sententiæ . n.3.p.299
 Retrahens debet soluere omnes sumptus fa-
 ctos ab emptore . n.8.pag. 260
 Retrahens rem iure congrui in venditione iu-
 diciaria quodnam pretium soluere debeat,
 latè discutitur . n.8.pag. 278
 Retrahens feudum non tenetur stare locationi
 factæ per dominum antecessorem . num.18.
 pag. 261
 Retrahens rem nullo modo dicitur successor
 primi emptoris . n.23.pag. 261
 Retrahens debet soluere pretium iuxta appre-
 tium faciendum per Tabularios Neapolita-
 nos tempore exequutionis sententiæ, si iudi-
 cialitèr fuerit petita prelatio . n.25.pag.261
 Retrahens feudum iure sanguinis non semper
 impugnat alienantis voluntatem . num.27.
 pag. 256
 Reuifio ordinatur aduersus appretium . nu.8.
 pag. 300
 Reuocatio alienationis feudi vigore prelatio-
 nis quomodo sit permiffa agnato . num.19.
 pag. 255
 Reuocatio decreti facti die feriata potest etiã
 die feriata fieri . n.47.pag. 364
 Reus transiens per loca partium offensarum,
 non animo commorandi, non punitur . n.9.
 pag. 126
 Reus, acceptando sententiam, sibi præiudicium
 non infert quo ad terminum liquidationis .
 n.3.pag. 227
 Reus, qui reperitur in loco, in quo Princeps
 nullo modo offensus est, nec ratione domi-
 cilij, nec originis, nec criminis commissi, tu-
 tus est . n.5.pag. 349
 Reus, perempta instantia, factus alterius fori,
 conueniendus est in vltimo foro . num.4.
 pag. 369
 Reus ad impetrandam gratiæ exequutionem
 debet probare remissionem obtentam ab
 omnibus hæredibus defuncti; secus post de-
 cretum pro exequutione gratiæ, & quare .
 n.1.pag. 60
 Reus citatus in causa criminali, appellans ad
 S.C. an, & quomodo audiatur . n.4.pag.163
 Reus poterit iterum puniri pro eodem delicto,
 si Iudex cum illo colluserit circa pœnam, &
 quomodo . n.11.pag. 351
 Reus, ni fuerit visus eadem die, vel die ante-
 cedenti, præsumitur absens, ni probetur . n.
 3.pag. 75

Reus, quamuis verè absit, non meretur excu-
 sationem, si eadem die, aut antecedenti, vi-
 sus sit . n.4.pag. 75
 Reus visus eadem die, vel antecedenti, in alio
 loco, non autem in loco delicti, meretur ex-
 cusationem absentia . n.5.pag. 75
 Reus, si post absentiam inciderit in manus la-
 tronum, vel aliud simile periculum subierit,
 non excusatur . n.6.pag. 75
 Reus visus eadem die, vel antecedenti, & pro-
 bans absentiam ex causa necessaria, excusa-
 tur, & quomodo, latè discutitur, & expli-
 catur . n.7.pag. 75
 Reus quanto tempore debeat non esse absens à
 loco delicti, vt excusari possit, cum cita-
 tur . n.8.pag. 76
 Reus non habet ius offerendi, terminata lite,
 & adiudicata re auctori . n.3.pag. 298
 Reus tortus ex indicijs vrgentibus, nec con-
 fessus, est pœna extraordinaria plectendus,
 ni agatur de securitate amittenda, secus, si
 de illa amittenda agatur, & quare . num.3.
 pag. 124
 Reus an pro criminibus communis fori possit
 bis puniri . n.12.pag. 351
 Reus, si reperiatur in loco sui domicilij, vel
 originis, & Iudices horum locorum non sint
 sub eodem Principe commissi sceleris, puni-
 ri non potest à Iudicibus domicilij, vel ori-
 ginis. Quod latè probatur . n.7.pag. 350
 Reus, absolutus à Iudice domicilij, vel origi-
 nis, potest puniri à Iudice loci patrati cri-
 minis, quando iurisdictiones sunt penitus
 separatæ . n.1.pag. 349
 Reus absolutus ab vno crimine, an possit ite-
 rum damnari, si probetur post absolutio-
 nem qualitas aggrauans delictum, vel pœ-
 nam . n.2.pag. 340
 Reus debet ratificare post torturam quicquid
 in tortura dixit . n.3.pag. 58
 Reus ad impossibile non tenetur, quare neque
 quandoque ad obtinendam remissionem .
 n.4.pag. 61
 Reo citato à M.C. in causa appellationis, illo-
 que renuente, pœna applicatur fisco . n.4.
 pag. 72
 Rex noster Catholicus dicitur, eo quod à Re-
 gnis suis hæreses arceat . n.37.pag. 6
 Rex noster Catholicus nullum alium aptio-
 rem Domino D. Carolo Calà Duce Diani
 habuit in suis iuribus tuendis . nu.10.p.334
 Rex, concedendo terram, non intelligitur ab-
 stulisse vassallorum commoditates . num.6.
 pag. 24
 Rex Robertus prohibuit, ne familiares Regis
 arma deferrent in propria patria . num.33.
 pag. 5
 Regis licentia requiritur, si pro feudis planis
 præstandum sit Baroni fidelitatis iuramen-
 tum . n.13.pag. 182

H h h 2

Re-

I N D E X

Regis nomen cur gratum subditis, noua animaduersione ostenditur. .n.11.pag. 158
Rigor iuris non semper bonus in quæstionibus ad Regimen spectantibus examinandis. .n.2.pag. 127
Ripaticæ sunt de Regalibus. .n.20.pag. 159

S

Sacellum an sit pars integrans Ecclesiam, & quomodo. .n.6.pag. 46
Sacerdos degradatus validè consecrat, licet peccet. .n.10.pag. 355
Sacerdos, siue quilibet in sacris constitutus, contrahens matrimonium nullitè, non perdit ipso iure beneficium, sed per sententiam declaratoriam in pœnam commissi criminis. .n.5.pag. 38
Sacerdotes non debent seruire secularibus, pro vt nostris temporibus accidit, maximo scâdalo, & culpa seruientium, eorum, quibus seruiunt, & superiorum remedia opportuna non præstantium. .n.4.pag. 35
Sacra Congregatio modum præfixit clericis syluaticis ad fraudes arcendas. .n.32.pag. 5
Sacra Congregatio pro clericis syluaticis semper respondit idem, quod decreuerat anno 1623. decreto generali. .n.28.pag. 5
Sacra Congregatio quid decreuerit anno 1623. de clericis purè syluaticis. Refertur integra determinatio. .n.24.pag. 5
Sacræ res, ideo sunt nullius, quia sunt in bonis Dei; non tamèn excludunt administrationem hominum. .n.15.pag. 94
S.C. non abdicat causas à M.C.V. etiàm, interposita appellatione. .n.2.pag. 163
Sacrum Consilium repræsentat Principis consistorium, licet eius sententiæ habeant vim sententiarum Præfecti prætorio. num. 15. pag. 21
Sacrum Consilium & M.C.V. an præstent assistentiam tam ad finem vendendi, quàm ad iudicandi, latè discutitur. .n.2.pag. 298
Sacrum Consilium in gradu tantum reclamationis cognoscit de crimine aliquo. num. 1. pag. 163
Sacrum Cõsilium cur soleat assistentiam præstare super re ad finem adiudicandi tantum. .n.7.pag. 298
Sacrum Consilium cur velit iusticiam causæ prælibare in lapsu fatalium. .n.24.pag. 22
Sacrum Consilium dicitur domus Principis. .n.10.pag. 164
Sacrilegi, attento communi iure, puniuntur pœna arbitraria, sed rigorosè sacrilegi pœna capitali. .n.1.pag. 85
Sacrilegus nequit esse melioris conditionis simplici fure. .n.2.pag. 85
Sacrilegus de iure Regni an puniatur pœna ordinaria. .n.3.pag. 85

Sacrilegium secundum ius canonicum committitur, si auferatur sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro. .n.4.pag. 85
Sacrilegium rigorosum secundum ius ciuile committitur tantum, cum auferatur sacrum de sacro. .n.5.pag. 85
Sacrilegium in Regno, quocunque modo sumatur, poterit plecti pœna ordinaria. .n.11. pag. 86
Sacrilegium non rigorosum fuit etiàm in Regno punitum pœna ordinaria. .n.12.pag. 86
Salarium operariorum est expensa necessaria, constituens onus reale in bonis domini. .n.2.pag. 291
Salarij Aduocatorum habent tacitam hypothecam cum prælatione ad instar Fisci, & dotis. .n.6.pag. 292
Salinæ, an, & quomodo dici possint de Regalibus. .n.35.pag. 161
Salinæ existentes in territorijs priuatis an sint priuatorum. .n.36.pag. 161
Sal à quibuscumque vendi possit. .n.37.pag. 161
Satellites in nullo crimine, quamuis priuilegiato, faciunt fidem, etiàm si agatur de delicto flagranti, licet delinquentes aliundè vel re conuicti, vel confelsi esse possint. num. 11. pag. 96
Satellites deponentes in delictis, pro quibus certa pars pecuniæ illis applicatur, dicuntur deponere in re propria. .n.12.pag. 97
Satellites fidem faciunt in rebus ad eorum officium spectantibus, quod etiàm, certis circumstantijs interuenientibus, est intelligendum. .n.13.pag. 97
Satellites neque fidem faciunt quo ad leuius, nisi, vt in illis delictis ad vltiora procedatur. .n.14.pag. 97
Satellites, asserentes, ipsos interfecisse delinquentem ob impotentiam resistendi illius socijs, fidem non faciunt. .n.9.pag. 237
Satellites non faciunt plenam fidem in delictis. .n.4.pag. 96
Satellitum dicta faciunt indicium ad torturam. .n.5.pag. 96
Satellitum natura qualis sit. .n.8. pag. 110
Satellitibus nunquàm creditur, cum agitur de eorum lucro. .n.6.pag. 96
Satisfactio, siue satisfactio, an detur in inferno respectu peccati mortalis, vel venialis remissi quoad culpam, si quis decedat cum alio peccato lethali non remisso quoad culpam. Referuntur sententiæ Doctorum. num. 13. pag. 138
Scalas asportans nocturno tempore per ciuitatem pœna vltimi supplicij punitur, vel alia arbitraria, si cum illis repertus sit. num. 4. pag. 83
Scalas asportans, si capiatur, dum actum eas asportat, punitur pœna vltimi supplicij, siue alia

R E R V M.

- alia arbitraria; secus, si non ita capiatur. n.6.pag. 83
- Scalas asportans nocturno tempore necessitate coactus non subiacet Pragm.n.7.p. 83
- Scalas ferendi nocturno tempore necessitas est probanda, vt effugiatur dispositio Regiæ Pragmaticæ. n.8.pag. 83
- Scalas ferendi nocturno tempore necessitas est etiam probanda à fabricatoribus. num. 9. pag. 83
- Scalas ferendi nocturno tempore necessitas quomodo probanda sit ad euitandas fraudes. n.10.pag. 83
- Scientia matrimonij validi, vel inualidi, materialitèr se habet respectu amissionis beneficij, quæ regulatur à consensu efficaci, vel inefficaci. n.3.pag. 38
- Scriba fiscalis reuelans secreta inquisitionum punitur tanquam falsarius. n.1.pag. 145
- Scribæ fiscales, qui casu reperiuntur assistentes, sunt testes habiles contra carceratum. nu. 3.pag. 236
- Scribæ Fiscales cur nullam mereantur fidem. n.4.pag. 236
- Scribæ fiscales, delinquentis capturæ assistentes, an sint testes idonei ad probandam apprehensionem cum armis prohibitis. nu.1. pag. 236
- Scribis quænam Regiæ Pragm. consulant. n. 12.pag. 146
- Scriptores nequeunt adulando veritatem opinionum celare, prout agunt nonnulli nostris temporibus, quos sic agentes grauitèr errare, ostenditur. n.12.pag. 107
- Scriptorum antiquorum nil nostris temporibus habemus, adeoque temporalis gloria contemnenda. n.11.pag. 57
- Scriptura requiritur in reconductione, & quare. n.4.pag. 26
- Scriptura deperdita, quænam debeant esse probationes in ijs rebus, quæ illam requirunt. n.19.pag. 269
- Scriptura, an, & quando sit necessaria contrahui, & quando pro probatione, latè examinatur. nu.18.pag. 268
- Securitas nequit tolli, ni constet delictum. n. 4.pag. 124
- Securitas non amittitur propter leue crimen. n.13.pag. 125
- Senes quomodo possint naturalitèr inuenescere. n.20.pag. 60
- Sententia assecurationis dotium an impediri possit per oppositionem nullitatum. nu. 3. pag. 324
- Sententia mandata executioni in clerici beneficium, an & quando pro re illa recuperanda adeundus sit Iudex Ecclesiasticus. num.15.pag. 9
- Sententia lata à Iudice seculari in Ecclesia est nulla, & quare. n.11.pag. 360
- Sententia S.C.mandatur executioni absque cautione, ni reclamatum fuerit infra decem dies. num.10.pag. 20
- Sententia, siue decretum definitiuum reuidentur ex ijsdem actis in S.C.si processus non sit presentatus infra quinquaginta dies. n. 11.pag. 21
- Sententia S.C.non intimatur, sed tantum mandatum de parendo. n.2.pag. 20
- Sententia ex æquitate S. C. potest reuideri ex ijsdem actis, elapso tempore statuto ad proponendas nullitates per viam actionis. n.6.pag. 229
- Sententia declaratoria requiritur etiam, quando beneficio ipso iure aliquis priuatur. n. 8.pag. 39
- Sententia an possit proferri absque termino, quando factum liquet. nu.7.pag. 43
- Sententia lata contra aliquem nocet alteri, cuius interest, sed an semper, & quando. n. 1.pag. 223
- Sententia assecurationis dotium, viro ad inopiam vergente, executioni demandatur, non obstante appellatione, & quare. nu.1. pag. 324
- Sententia Papæ an admittat appellationem, sed vide in 74.argumento n.60. p. 342
- Sequestrum faciendum est, vt Reus causæ expeditioni vacet. n.6.pag. 29
- Serui Ecclesiarum non possunt defatigari publicis angarijs. n.6.pag. 3
- Seruitus potest induci super territorijs priuatis ciuium, sed seruitus inducta non præsumitur, ni probetur. n.11.pag. 24
- Singularis successor necessarius non tenetur stare locationi factæ per primum Dominum. num.15.pag. 260
- Socius non tenetur conferre bona ex illicitis causis quæsitæ. n.3.pag. 374
- Socij dictum non facit plenam fidem contra socium. n.14.pag. 112
- Socio exculpanti consocium an, & quando præstanda fides sit. n.15.pag. 112
- Soluens, cum sit debitor nomine proprio, & alieno, quo nomine præsumatur soluere. n. 3.pag. 305
- Solutio censetur facta ex causa fortis principalis, si interesse sit certum, verum quantitas incerta. n.10.pag. 306
- Solutio censetur facta ex causa fortis, licet interesse sit taxatum, quoties debitor potest prudenter dubitare de taxa. n.11.pag. 306
- Solutio censetur facta in causam liquidam, non autem illiquidam. n.12.pag. 306
- Solutio pœnæ ortæ ex offensa facta Principi non spectat ad Baronem. n.5.pag. 72
- Solutio, an, & quando intelligatur facta in causam interesse, & tertiarum illiquidarum, quando autem in causam fortis principalis. latè examinatur. n.14.pag. 306

I N D E X

Solutio facta à tertio, an censendum sit, ut sit facta animo tollendi obligationem. nu. 21. pag. 290

Solutio facta à debitore imputanda ad arbitrium creditoris, in quam causam intelligatur facta. n. 18. pag. 207

Solutio præsumentur facta in causam vtiliorem soluenti. n. 6. pag. 327

Solutio in dubio censetur facta potius nomine proprio, quam alieno. nu. 7. pag. 327

Solutio in dubio censetur facta ex causa interesse, non capitalis, hocque militat in compensatione. n. 1. pag. 305

Solutio censetur facta ex causa sortis, si interesse indigeat liquidatione: quod latè probatur. n. 8. pag. 305

Solutiones quomodo faciendæ sint à casalibus separatis à Civitate. n. 15. pag. 176

Soluens in quam causam præsumentur solvere, si omnes causæ sint æquæ graues. n. 6. p. 305

Solutio per diuortium matrimonio, semper maritus agat ad dorem. n. 10. pag. 321

Soror non succedit fratri de iure consuetudinario, si dotata sit. n. 15. pag. 66

Soror, quæ renunciauit successioni fraternæ, attento iure Regni, habet ius remittendi; secus de iure consuetudinario Ciuitatis Neapolis. n. 14. pag. 66

Sors nequit retractari ex causa lésionis. n. 3. pag. 280

Sortilegi, & Magi sunt cæteris pauperiores. n. 19. pag. 94

Sortilegi decipiunt carentes intellectu. nu. 20. pag. 95

Spoliantes rusticos Ecclesiæ à quibus puniendi sint. n. 7. pag. 3

Sponsæ futuræ an competat ius accusandi, & remittendi. n. 10. pag. 64

Statua Principis, quamnam sit propriè, quæ immunitate gaudeat. n. 9. pag. 41

Status impossibilis excusat à pœna. num. 18. pag. 19

Status hominum nequit dependere à simplici testium denominatione. n. 2. pag. 368

Statuti verba in pœnalibus quomodo accipienda sint. n. 10. pag. 143

D. Stephanus Carrillo de Salzedo Regens Regiæ Cancellariæ laudatur. n. 16. pag. 357

Stylum semper attendere debemus ad interpretandam Principis gratiam. n. 9. p. 122

Studentes an in hac Ciuitate Neap. possint in locis honestis immorari. n. 9. pag. 314

Subrogatio probatur ex temporis breuitate. num. 5. pag. 285

Subrogatum quandoque diuersum parit effectum ab eo, quem peperit id, in cuius locum illud subrogatur. n. 3. pag. 258

Substitutus, interueniens, tanquam testis, vel Notarius, in contractu venditionis rei, quam sui beneficio testator alienari prohibuerat, an, & quando sibi præiudicium inferatur, latè examinatur. n. 7. pag. 220

Substitutus, an quandoque citandus sit in iudicio moto contra institutum. n. 5. p. 220

Substitutus consentiens hypothecæ appositæ in contractu, non citandus est in iudicio. nu. 6. pag. 220

Substitutus à Custode, repertus parum fidelis, non facit, ut custos teneatur de eius infidelitate, si idoneus erat, & fidelis tempore substitutionis. n. 4. pag. 116

Substitutus à Vicario an possit instituere præsentatum. n. 9. pag. 14

Substitutus non citandus est in iudicio assistentiæ moto contra Institutum. n. 1. pag. 220

Substitutus, an, & quomodo dicatur habere spem succedendi. n. 2. pag. 220

Substitutus non debet esse sollicitus de hereditate viuentis, & quare. n. 3. pag. 220

Successio in excedentijs quomodo regulatur. n. 8. pag. 181

Successio in feudis, & in usufructu feudorum, eadem prorsus est. n. 20. pag. 209

Successio in feudis planis quomodo regulatur. n. 14. pag. 182

Successor vniuersalis debet omnino stare facto antecessoris. n. 11. pag. 260

Successor singularis non tenetur stare primæ locationi factæ per antiquum Dominum. n. 9. pag. 260

Summus Pontifex consulendus est in causis immunitatum Ecclesiasticarum, & traditur efficax ratio. n. 15. pag. 50

Summus Põtifex omnia potest dispensare, quæ sunt de iure positio, sed non dispensat, quæ sunt contra bonos mores. n. 6. pag. 38

Superior Ecclesiasticus duplici modo considerari potest. n. 14. pag. 3

Supplicatio reclamationis à Sententia S. C. facta est, si fuerit porrecta infra biennium à die executionis illius. n. 1. pag. 20

Superfluitas in iure euitanda. n. 50. pag. 341

Superindictum quid sit. n. 29. pag. 160

Suspicio Iudicantium reducitur ad duo capita, ad odium, & ad amorem. n. 7. pag. 197

Suspectus de fuga citari, & capi potest die feriata. n. 42. pag. 364

Suspectis Capitibus, an suspecti reddantur cæteri ab illis dependentes. n. 10. pag. 211

Suspicio intèr quas personas spirituali cognitione coniunctas inducatur. n. 4. p. 207

Suspicio an extendatur ratione affectionis ultra personas expressas in Pragmatica. nu. 5. pag. 207

Suspicio iudicandi an cesset, finita affinitate, vel cognatione spirituali, & quid, si supersint reliquæ, scilicet filij. n. 6. pag. 208

Suspicio an remoueat per integerrimam iudicis vitam. n. 7. pag. 208

Suspicio arcetur à bona fama, à mala augetur.

R E R V M.

tur . n.9.pag. 215
 Suspicio Proregis decidenda est à Rege . n.2. pag. 210
 Suspicionis vmbra sufficit ad Iudicem remouendum, & quare . n.18.pag. 206
 Suspicionem proposita, Iudex recusatus nequit ad aliquem actum procedere, pendente recusatione . n.1.pag. 212
 Suspicio orta post subscriptam sententiam, sed antè quàm ea publicata sit, an retardet publicationem . n.2.pag. 212
 Suspicionum capita in personam Iudicis concernentia amicitiam quænam sint. num.20. pag. 200
 Suspicionum vota non fundanda sunt decisionibus relatis à Doctõribus, & quare . nu.29 pag. 203
 Suspensiones iudicum semper essent recipiendæ, & quare . n.34.pag. 204

T

T Acens, nec positiuè consentiens in receptione dotis, nullum sibi intert præiudicium . n.7.pag. 317
 Tacens quando habeatur pro consentiente . n.8.pag. 317
 Tacens crimen commissum in actu professionis non peccat grauiter, dummodo graue præiudicium religioni actu non inferatur, idque etiam, attentis regulis Societatis Iesu contra Card. de Lugo . n.27.pag. 12
 Tacita reductio an censeatur facta, non affixis cartulis ? n.10.pag. 27
 Tempus statutum ad petendum demaniam non currit, pendente inter ciues dissensione, quod probatur . n.5.pag. 262
 Tempus statutum à lege, vel ab homine, an, & quando coarctari possit, & an in tertij præiudicium . n.23.pag. 284
 Tempus statutum pro omni termino in causa principali non includit terminum in causa liquidationis . n.4.pag. 227
 Tempus carcerationis computatur in termino dato ad obtinendam remissionem, si iusta fuerit, secus, si iniusta . n.1.pag. 131
 Tempus statutum ad alienationes feudorum reuocandas quantum sit . n.15.pag. 268
 Tempus datum ad colligendas sarcinulas an computetur in termino exilij . n.9.pag. 131
 Tempus statutum ad proponendas nullitates per viam actionis quantum sit . n.7.p. 229
 Tempus migrandi e domo in Ciuitate Neapoli an sit semper dies quarta Maij . nu.12. pag. 27
 Tempus statutum ad opponendas nullitates per viam actionis de iure communi, & Regni, quantum sit . n.27.pag. 23
 Tempus carcerationis non computatur in termino exilij, si carcer datus sit in pœnam al-

terius criminis . n.7.pag. 131
 Tempus commissi delicti an attédatur quo ad declinandum forum . n.24.pag. 11
 Tempus statutum ad aliquem actum eliciendum an sit de substantia actus . n.21.p.284
 Tempus carcerationis computatur in termino exilij . n.3.pag. 131
 Tempus carcerationis, pendente appellacione, computatur in termino exilij . n.4.p.131
 Tempus carcerationis computatur in termino exilij, si interim captus sit exul ex alio crimine . n.5.pag. 131
 Tempus sex dierum statutum ad proponendas nullitates à quo die incipiat, vbi, an, & quando dies feriati numerentur, & quid, facta reseruacione facultatis nouas addendi nullitates . n.5.pag. 233
 Tempus factæ electionis attenditur pro ætate quoad fori priuilegium . n.12.pag. 331
 Tempora citationum quænam sint. num.19. pag. 361
 Terminus ad concomitandum datur etiam post conclusum in causa . n.1.pag. 372
 Terminus datur etiam ad concomitandum scripturas priuatas aliqualem fidem facientes . n.2.pag. 372
 Terminus ad concomitandum dandus est, si præsentetur scriptura priuata non animo iudicij differendi . n.3.pag. 372
 Terminus ad concomitandum concedendus est, si præsententur scripturæ priuata simul cum publicis . n.4.pag. 372
 Terminus ad concomitandum non est concedendus, cum præsentantur scripturæ priuata ad iudicium dilatarandum . n.5.pag. 372
 Terminus ad concomitandum concedendus est, quamuis in libello fuerit enunciatum contentum in scriptura absque relatione ad illam. Quod latè probatur . n.6.pag. 372
 Terminus an dandus sit in causa reclamationis super remissione . n.9.pag. 15
 Terminus non est dandus ad instantiam inquisiti in gradu reclamationis super remissione denegata . n.10.pag. 15
 Terminus quandoque datus fuit super iuris articulo . n.1.pag. 42
 Terminus super liquidatione tertiarum cur datur . n.15.pag. 307
 Terminus petendi beneficia an currat curatorì dato hereditati iacenti, latè examinatur, reuocata ad trutinam decis.41. Romiti, & contrarium illi decisioni statuitur . n.12.p.370
 Terminus statutus ad prælationem petendam coarctari nequit, sed vide num.17.num.2. pag. 281
 Terminus in causa criminali datur ad instantiam Fiscì super nouis . n.2. pag. 56
 Terminus beneficiorum quantus sit, & quando currere incipiat . n.9.pag. 369
 Terminus ad impugnandum scripturas enunciatas

I N D E X

- Etas in libello ab actore non datur reo,*
quamvis post conclusum in causa fuerint
presentata, & quare. n.8.pag. 373
Terminus quandoque in causa liquidationis
non datur, sed quando. n.5.pag. 227
Terminus in causa liquidationis semper dan-
dus ex æquitate. n.6.pag. 227.
Terminus carcerationis non computatur in
termino dato ad remissionem obtinendam,
si quis carceratus fuerit ex mera calumnia.
num.10.pag. 131
Terminus dandus est in imploratione bra-
chij. n.7.pag. 151
Territorium in dubio præsumitur allodialè.
nu.2.pag. 24
Territoria allodialia cur quandoque appellè-
tur feuda. n.3.pag. 24
Tertia instantia est eiusdem naturæ, ac secun-
da, secundum quam regulatur. n.2.p. 225
Tertius, ad quem interesse principaliter non
spectat, quandoq; compareat, semper au-
ditur in terminis, in quibus causa reperitur.
nu.10.pag. 223
Tertius, comparens pro interesse separato, an
audiendus sit in eodem pprocessu, an etiam
separato. n.11.pag. 223
Tertius, comparens ante sententiam, quomò-
do indistinctè audiendus sit, examinatur
latissimè. n.12.pag. 223
Tertius, comparens post sententiam, quomò-
do audiendus. n.13.pag. 224
Tertius possidens, & comparens post senten-
tiam, quomodo à sententia feriat, & an,
& quando eius executionem impediatur. n.
14.pag. 224
Tertius, non docens in promptu suum interes-
se, non debet audiri. n.2.pag. 222
Tertius habens vnum, & idem interesse cum
vno ex litigatoribus, comparens ante litem
contestatam, potest in se iudicium assumè-
re, secus, si postea, dum auditur in terminis,
in quibus causa reperitur. n.3.pag. 222
Tertius, non habens principaliter interesse,
auditur semper in terminis, in quibus cau-
sa reperitur. n.4.pag. 222
Tertio habente interesse separatum, interponi-
tur decretum, quod audiatur, non impedi-
to processu. n.5.pag. 222
Tertio habente cõquale interesse ex propria
persona, & comparente, quomodo interpo-
natur decretum, & quomodo, illo non cõ-
parente. n.6.pag. 222
Testis, non ratificans post torturam quicquid
in tortura dixerit, an sit denuò torquendus.
n.5.pag. 58
Testis varius, & periurus in causis ad Sanctum
officium spectantibus torqueri potest. nu.
8.pag. 58
Testes examinati ad reuelationem excommu-
nicationis debent in S. C. repeti per exten-
sum. num.1.pag. 234
Testes, instante parte, recipiendi sunt coràm
Iudice. n.2.pag. 235
Testes examinati in processu informatiuo non
reperuntur, si facta fuerit recognitio. num.
3.pag. 235
Testes, examinati ad reuelationem excommu-
nicationis, quomodo repetantur. num. 4.
pag. 235
Testes quandoque iurati in faciem inquisiti
possunt, & debent repeti. n.13.p. 236
Testes producti ad reuelandum furem prære-
dentem, rem subtractam fuisse extrà Ciui-
tatem, sunt suspecti, ideoque cautè agendū.
n.4.pag. 102
Testes fisci, si moriantur, durante contumacia,
habentur pro repetitis. n.10. pag. 82
Testes possunt recipi in causa criminali, publi-
catis attestationibus, ad offensam super no-
uis tantum, sed ad defensionem etiam super
antiquis. n.1. pag. 53
Testes in causa criminali ex iusta causa ad
offensam possunt recipi post publicationem.
n.2. pag. 53
Testes etiam ex officio possunt examinari,
existente accusatore. nu.3. pag. 53
Testes examinandi ex officio, existente accu-
satore, quales esse debeant, & quomodo re-
cipiendi sint. n.4. pag. 53
Testes in omnibus delictis repetendi sunt, cita-
ta parte ad eorum iuramenta videnda. nu.
13. pag. 59
Testes an extrà torturam ratificare debeant
quicquid in illa dixere. n.1. pag. 57
Testes deponentes de visu circa comitiū
armatorum in campaneis an faciant indi-
cium ad torturam, sed vide num.12. vbi la-
tè. nu.3. pag. 345
Testes sub varijs decretorum formis torquen-
tur. Et quamam ille sint. n.7. pag. 58
Testes pro Vniuersitate an possint esse ciues
ipsius Vniuersitatis, sed vide num.16. nu.9.
pag. 205
Testes nominantes aliquem clericum an pro-
bent clericatum. n.1. pag. 368
Testes quando examinandi sint coràm Iudice,
latè discutitur. n.10. pag. 235
Testes, si in duplici depositione variauerint,
cui standum. n.6. pag. 235
Testes, deponentes per reuelationem, ni repe-
tantur, an, & quam fidem faciant. n.7.p. 235
Testes deponentes, ipsos scire, nullum alium
reperiri proximiorum, periculo se exponūt.
n.10. pag. 61
Testes, vt periculum falsitatis effugiant, non
deponunt, ipsos scire nullum reperiri pro-
ximiorum, sed ipsos nescire, nullum adesse
proximiorum. n.11. pag. 61
Testes deponentes, ipsos nescire, an alij sint
proximiores, non prosunt ad obtinendum
præ-

R E R V M.

præambulum . nu. 12. pag. 62
Testium nomina in causis Sancti Officij quan-
do celanda, quando autem patefacienda,
iure Pontificio ostenditur . n. 15. pag. 59
Testium nomina, si patefierent, quandoq; non
denigraretur fama innocentium. n. 16. p. 59
Testium dicta nemo tenetur præuidere ad ef-
fugiendam pœnam calumniæ statutam à
Prægm. n. 14. pag. 18
Testibus non deponentibus concludentèr, pœ-
na nominantium est duodecim aureorum;
sed, nominante non vtente nominatione,
pœna est aureorum quinquaginta . nu. 21.
pag. 19
Thesaurus de iure communi, siue reperiatur
ex industria, siue casu in locis publicis, sem-
pèr medietas erit inuentoris . n. 9. pag. 93
Thesaurus inuentus in territorijs alicuius Ci-
uitatis applicatur Ciuitati, & inuentori .
nu. 10. pag. 94
Thesaurus inuentus casu fortuito in territorijs
religiosis, & ecclesiasticis, est totus inuen-
toris . n. 11. pag. 94
Thesaurus dicitur Dei beneficium, ob idque
repertus in loco religioso casu fortuito to-
tus erit inuentoris . n. 12. pag. 94
Thesaurus repertus ex industria in loco Ec-
clesiastico acquiritur Ecclesiæ . n. 13. p. 94
Thesauri nunquam reperti fuere malis arti-
bus; varique traduntur auctorum dicta,
& exempla . n. 17. p. 23. 94
Thesaurus non acquiritur inuentori, si malis
artibus repertus sit . n. 16. pag. 94
Thesaurus repertus in fundo, qui alicui datus
est à sorte in diuisione, cuius sit? latè di-
scutitur paritate emptionis. n. 5. pag. 280
Thesaurus inuentus in loco proprio totus erit
Domini, non autem, si in alieno; & quid, si,
aut data opera, aut casu fortuito. n. 4. p. 93
Thesaurus inuentus in alieno territorio, paci-
scente Domino, cuius sit . n. 5. pag. 93
Thesaurus inuentus in loco publico cui appli-
candus . n. 6. pag. 93
Thesaurus inuentus in locis publicis profanis
acquiritur inuentori, & Fisco . n. 7. pag. 93
Thesauri sunt de Regalibus . n. 39. pag. 161
Thesauri cui acquiruntur de iure feudaliū,
consuetudinū . n. 21. pag. 95
Thesauri de iure Regni cui acquiruntur . nu.
22. pag. 95
Thesauri de iure Regni acquiruntur, quemad-
modum de iure communi . n. 23. pag. 95
Thesauri effectus mali . n. 24. pag. 95
Thesauri in Cælo thesaurizandi . n. 25. p. 95
Typographus, imprimens libros viri propria
pecunia, an præferatur mulieri agenti pro
dotis recuperatione? n. 7. pag. 285
Titulus in beneficialibus an probetur per de-
positionem testium . n. 6. pag. 368
Titulati dicuntur, qui in baroniz titulum

feuda possident . n. 21. pag. 357
Titulati præcedunt non titulos in functio-
nibus coram Prorege, & quare . num. 37.
pag. 358
Tortura cur replicetur, cum agitur de securi-
tate amittenda . n. 8. pag. 125
Tortura, denuò data, non est quandoque rati-
ficatio, sed cōualidatio varietatis . num. 6.
pag. 58
Tortura omnes maculas purgat, præter illas
suspicionum . n. 3. pag. 90
Tortura dari potest in pœnam. n. 7. pag. 124
Tortura, an, & quando repeti possit . num. 5.
pag. 124
Tortura cur danda decoctoribus . n. 4. p. 104
Tortura potest inferri pro delictis occultis,
non confito corpore occisi . n. 1. pag. 68
Transactionis, & præscriptionis reservatio nō
explicatur, facta publicatione, sed in sen-
tentia . n. 2. pag. 218
Transactio an rescindi possit . n. 5. pag. 218
Transactio, vt possit rescindi, quamam confi-
deranda sint . n. 6. pag. 219
Transactio, an quandoque rescindi possit ex
scripturis nouitèr repertis . n. 8. pag. 219
Transactio facta post transitum sententiæ in
rem iudicatam est nulla . nu. 9. pag. 219
Transactio facta post reperta testamenta, vel
codicillos, an sit nulla . n. 10. pag. 219
Tribunalia quando reddantur suspecta, suspe-
cto Prorege . nu. 8. pag. 211
Trina monitio facienda clericis, ne negotia
secularia exerceant, deseruit tantum, vt nul-
lum deindè ij auxilium sperent ab Ecclesia.
non autem, vt fori priuilegium amittant,
ni negotia fæda, & sordida exercuerint . n.
15. pag. 37
D. Troianus Miroballus Dux Campimellis
laudatur post . n. 25. 23. & 8. pag. 285
Tutor, litem habens nomine tutorio cum Iu-
dice, potest eundem Iudicem recusare deindè,
tanquam suspectum, in causa propria .
n. 14. pag. 205
Tutor dicitur Domitus pupilli, cuius interes-
se censetur interesse tutoris nu. 12. pag. 205

V

V Agabundus vbi plectendus sit. n. 9. p. 351
Valetudo aduersa impediens matrimo-
nium, an impediat legati consequutionem.
n. 3. pag. 215
Valuasini de iure communi feudorum debent
gaudere infima nobilitate . n. 27. pag. 184
Valuasores minores mediocrem retinent no-
bilitatem . n. 30. pag. 184
Valuasores maiores dicuntur illi, qui inuesti-
ti sunt à Marchionibus, Ducibus, & Co-
mitibus . n. 22. pag. 183
Valuasores minores dicuntur ij, qui inuestiti
sunt

I N D E X

sunt à maioribus . n. 23. pag.	183	re . num. 12. pag.	14
V aluasini dicuntur ij, qui inuestiti sunt à Val-		V icarius an, & quando possit alium sustitue-	14
uasoribus minoribus . n. 24. pag.	183	re . n. 10. pag.	14
V aluasores maiores conspicuam habent no-		V icarius non potest condonare, nec gratiam	
bilitatem . n. 29. pag.	184	facere, quamuis mandatum generale ha-	13
V assallus, reuelans secreta sui Domini, feudum		beat . n. 6. pag.	13
amittit, sed an semper n. 5. pag.	145	V icarius generalis Episcopi potest facere ea,	
V assallus nequit, iudicis iurisdictionem pro-		quæ innixa sunt iustitiæ, secus quæ sunt	
rogando, præiudicium inferre Baroni. n. 4.	28	gratiosa, absque speciali mandato . num. 2.	13
pag.	28	pag.	13
V assallus quando possit in præiudicium Baro-		V icarius an sit suspectus, suspecto Episcopo .	
num iurisdictionem prorogare. n. 7. p.	28	nu. 12. pag.	211
V assallus nequit alios Vassallos creare absq;		V icarius an expedire possit absque speciali	
immediata Regis licentia . n. 33. pag.	185	mandato ea, quæ iura mandant expediri	
V assalli an habeant prælationem etiam in ca-		per Episcopum . n. 5. pag.	13
su, quo redire nolint ad directum Dominum,		V icini præferuntur consanguineis in retrahen-	
latè discutitur . n. 7. pag.	275	do rem venditam . n. 5. pag.	258
V assalli, siuè demaniales sint, siuè stent sub		V iz publicæ quomodo dici possint de Rega-	
Barone, præferuntur cæteris in locatione, &		libus . n. 17. pag.	159
venditione Castri . n. 4. pag.	275	V incentius Raetanus laudatur post num. 14.	
V assalli, qui passi sunt antea vendi, possunt		pag.	288
præferri cæteris in noua venditione. num. 6.		V inculum appositum in capitulis matrimo-	
pag.	275	nialibus quandoque est deceptiuum, nec	
V assalli debent habere naturalia elementa in		subsistens . n. 3. pag.	316
loco, vbi immorantur . n. 7. pag.	24	V indicta Deo relinquenda . n. 22. pag.	68
V assalli non possunt præiudicium inferre Ba-		V indicta est infirmi animi . n. 24. pag.	68
ronibus, eximendo se ipsos à Baronum po-		V indictam prosequentes debent esse prompti	
testate . n. 11. pag.	73	ad remittendum . num. 21. pag.	68
V estigalia sunt de Regalibus . n. 21. pag.	155	V ir tacens, cum audit, eius vxorem turpi	
V enditio sub hasta dicitur perfecta, facto de-		lucro bona quæsiuisse, an sit plectendus,	
posito à licitatore . n. 1. pag.	263	tanquam leno . n. 5. pag.	375
V enditio sub hasta dicitur perfecta, quamuis		V ir retinens vxorem deprehensam in adulte-	
possessio sequuta non sit . n. 12. pag.	265	rio præsumitur leno . n. 6. pag.	375
V enditiones plures censendæ sunt, si plures		V ir quando excusetur ex præsumpto lenoci-	
vendantur fundi, adeoque pactum de retro-		nio . n. 7. pag.	375
uendendo diuerso modo considerandum .		V ir, licet fructus percipiat iure dominij, ne-	
n. 3. pag.	304	quit fundo dotali præiudicium inferre. n. 9.	
V enia an petenda sit à Prorege, cum agitur		pag.	264
de scribendo Regi pro necessitatibus . nu.		V ir scæuus in vxorem non se cum illa vnã	
15. pag.	335	carnem dignoscit . n. 2. pag.	74
V enia non est Proregi petenda ad proponen-		V ir dicitur quodammodo dominus dotis, sed	
das contra illum Regi querelas . num. 16.		vide num. 7. n. 3. pag.	320
pag.	335	V ir habens vxorem Neapolitanam an gau-	
V enia petenda est pro mittendo legatum ad		deat immunitate Neapolitanis concessa .	
Regem num. 17. pag.	335	n. 7. pag.	51
V enia non est Proregi petenda pro mittendo		V ir tenetur cedere actiones, soluto matrimo-	
legato Regi ad querelas contra Proregem		nio per diuortium viri culpa . n. 9. pag.	321
proponendas, sed prius certiorandus est		V iro an competat ius remittendi iniuriam il-	
Rex . n. 18. pag.	335	latam vxori superstiti non mortuæ . nu. 11.	
V entacapadinus Ragiù innumeris titulis fuit		pag.	64
decoratus, & tamèn, quis fuerit, à paucis		V iro mortuo, dominium dotis penès quem re-	
non ignoratur. num. 14. pag.	73	maneat . n. 3. pag.	321
V erba comminatoria prolata extrà iudicium		V ulnera quando reddant furantem dignum	
reddunt iudicem suspectum, secus in iudi-		morte . n. 13. pag.	101
cio . n. 1. pag.	191	V ulnerans lethalitèr aliquem, qui extrà Ec-	
V eritas non dependet ab alterius assertionè		clesiam deinde moriatur, an gaudeat eccle-	
circà hominum statum . n. 3. pag.	368	siastica immunitate . n. 7. pag.	46
V eritas attendenda est in scribendo . num. 10.		V niuersitas præfertur omnibus, tam in vendi-	
pag.	57	tione, quam in locatione Castri. n. 1. p.	275
V icarius an in omnibus possit alium institue-		V niuersitas admittitur ad demanium, vendi-	
		ta	

R E R V M.

- ra terra sub hasta . n.3. pag. 262
- Vniuersitas potest habere iurisdictionem, ob-
tento Principis assensu . n.12. pag. 276
- Vniuersitas non potest inferre praiudicium in
ijs rebus, quæ tangunt singulos, vt singulos.
. n.8. pag. 24
- Vnum peccatum remitti nequit quoad culpā,
non remisso alio, & ratio . Et quid quoad
pœnam . n.12. pag. 138
- Vsus Vassallorum circa animalium immissio-
nem quomodo sit intelligendus . n.9. p. 24
- Vsusfructus rei feudalis, mortuo patre, quo-
modo reuertatur ad filium . n.17. pag. 209
- Vsusfructus super vsufructu dari non potest .
. n.10. pag. 208
- Vsusfructus an acquiratur patri super feudo
dato à Principe eius filio . n.11. pag. 208
- Vtile dominium an differat ab vsufructu . nu.
21. pag. 210
- Votum in materia graui sub veniali valet, &
quando . n.13. pag. 295
- Votum sub veniali in materia graui an obli-
get . n.14. pag. 295
- Voti propalatio post sententiam arguit suspi-
cionem, & sententiæ nullitatem . Quod latè
probatur . n.16. pag. 195
- Voti propalatio in duobus tantum casibus in-
ducit suspicionem, & quando . n.8. p. 193
- Voti propalatio nudè sumpta, quocunque
tempore fiat, non arguit suspicionem, nu.
10. pag. 193
- Voti propalatio tempore sententiæ non potest
suspicionem villo modo arguere . num.14.
pag. 195
- Voti propalatio nudè sumpta non reddit sus-
pectum Iudicem; secus, si oriatur ex aliquo
prauo affectu . Quod latè explicatur . nu.3.
pag. 192
- Vota non propalanda à Iudicantibus, osten-
ditur per plures sanctiones Regni . num. 7.
pag. 145
- Votorum propalatio cur fortè eueniat . nu.9.
pag. 146
- Vxor, sciens futuram viri necem, nec, nulla
præcedente eius scuitia, illam reuelans, ea-
dem pœna punitur, qua interfector . nu. 6.
pag. 74
- Vxor, sciens futuram viri necem, quam ex ni-
mia in eum scuitia non impediuit, non pu-
nitur eadem pœna, qua interfector . num.1.
pag. 73
- Vxor non tenetur præstare viro operas indu-
striales . n.2. pag. 374
- Vxor an de Iurè canonico teneatur sequi vi-
rum bannitum . n.8. pag. 74
- Vxor an amittat feuda data in dotem viro,
qui postea rebellis declaratur . n.9. p. 74
- Vxor, non reuelans futuram viri necem, pra-
uum voluntatis actum ostendit . num. 10.
pag. 74
- Vxor, non accusans homicidium sui viri, nulla
plectenda est pœna, dummodo præteritam
necem ignorarit . n.11. pag. 74
- Vxor concurrens cum cæteris consanguineis,
præter ascendentes, & descendentes, illis
præfertur . n.7. pag. 63
- Vxor clerici coniugati an gaudeat fori priui-
legio . n.6. pag. 36
- Vxor, transiens ad secunda vota, an præfera-
tur consanguineis defuncti in remissione
facienda . n.9. pag. 64
- Vxor, mortuo viro, non gaudet priuilegio for-
ri, quo eius vir gaudebat . n.15. pag. 52
- Vxoris remissio non est necessaria, si ea con-
currat cum ascendentibus, vel descendenti-
bus viri . n.3. pag. 62
- Vxor verè est domina dotis . n.7. pag. 32
- Vxor dicitur pars Viri . n.7. pag. 36
- Vxor an possit testari in viri beneficium, si si-
pulatum sit, vt, illa decedente absque filijs,
dos reuertatur ad fratres vxoris, latè discu-
titur . nu.1. pag. 316
- Vxor, non extantibus agnatis, nec cognatis,
succedit viro . n.2. pag. 62
- Vxor ex nimia viri scuitia opem præstans
eius neci, eadem pœna plectenda est, qua
interfector . n.4. pag. 74
- Vxorem ducens natam in casali Neapolis, an
gaudeat priuilegio concessio Neapolitanis
à Regia Pragmatica . n.16. pag. 176
- Vxores clericorum coniugatorum quibus pri-
uilegijs gaudeant . nu.30. pag. 5
- Vxores, & filij militum de iure communi gau-
dent priuilegio fori earum virorum, & pa-
trum . n.17. pag. 52
- Vxores, & filij militum etiam de iure Regni
gaudent priuilegio fori earum virorum, &
patrum . num.18. pag. 52

I N D I C I S F I N I S .

REGESTVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z :

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv
Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh :

Omnes sunt Duerniones, præter *, & Hhh, quæ sunt Terniones :

NEAPOLI, Typis, & Sumptibus Hæredum Caballi. MDCLXXXII.

Superiorum Permissu, & Priuilegio.

